

144025

634

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 634.

ט"ו נשים פרק א' יבמות שנג

איש אמו ואביו תיראו וגו' יכול אמר לו אביו היטמא או
 שאמר לו אל תחזיר יכול ישטע לו תלמוד לומר איש אמו
 ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו כלכ' חייבין בכבודי תניא
 יכול יהא בנין ב"ה דוחה שבת ת"ל ארץ שבתותי תשמרו
 ומקדשי תיראו כלכם חייבין בכבודי תניא יכול יתירא אדם
 מבית המקדש ת"ל ארץ שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו
 נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש מזה שמירה
 האמורה בשבת לא משבת אתה מתירא אלא ממי שהזהיר
 על השבת אף מורה האמורה במקדש לא ממקדש אתה
 מתירא אלא ממי שהזהיר על המקדש ואינו הוה כורה
 מקדש לא יכנס אדם בחר הבושת במקלו כמנעלו באפגדתו
 ובאבק שעל רגליו ולא יעשנוקפנדריא ורקיקה כק"ו ואין
 לי אלא בזמן שב"ה קיים בזמן שאין ב"ה קיים מנין ת"ל ארץ
 שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו מה שמירה האמורה בשבת
 לעולם אף מורא האמורה במקדש לעולם :

משנה

ב"ש מתירין את הצרו לאה"טוב"ה אוסרין הל"צו
 ב"ש פוסלין סך הכהונה ובית הלל מכשירין
 נתיבמו ב"ש מכשירין וב"ה פוסלין אע"פ שאלו ארין ואלו
 מתירין אלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו ב"ש מלישא נשים
 מב"ה ולא ב"ה מב"ש כלל הטהרות והטמאות שהיו אלו
 מטהרין ואלו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אלרע"ג אלו
 ע"כ ובברייתא פירש יותר ואמר לא נמנעו ב"ש לישא נשים
 שב"ה ולא ב"ה מב"ש ללמדך שאהבה וריעות נוהגין זה בזה
 לקיים מה שנא' האסת והשלום אהבו :

גמרא

איכא מ"ד לא עשוב"ש כדבריה דהאב"ה רובא ואיכא מאן דאמר עשו דכי אולינן בתר רובא היכא דכי הדדי נינהו הכא ב"ש מהדדי טפי :

פי' א"ל אחינו לכהן : היטמא פנ"ה ק להשיב אנדה או היתה עומדת בחוץ וא"ל אל תחזיר : ואת שנתותינו ונו' וילפינן לאו דטומאה ולא דהשנת אנדה מלאו דשנת : שמירה בשנת ומורא במקדש והקיסן הכתוב בפסוק א' : לא משנת כו' דלא כתיב ני' מורא : באפיכותו ארכקי שאמר צו מתניו : קפנדריא לקצר הלכו שלא להקיף ויכנסם בפתח זה וינא בשגדו ולא לשם עבודה לא לעשות נרכיו : מק"ו מכי אין לנא לשער המלך בלכוש שק ק"ו לרוק שהוא מאוס לפני הב"ה : מתירין צרת ערוה להתייבס לאחין דל"ל דרשה דלכרור : תלנו צרות מן האחין : ב"ש פוסלין מן הכהונה שתיצצה חליצה : נתייבמו לאחין : מכשירין אותן לכהנים אם כתלמנו מיבמיהם וב"ה פוסלין שכתלו לאסור להם והגבועה לפסול לה יצאה זונה והזונה אסורה לכהן : לא נמנעו כו' אע"פ שכני הכרו' שנתייבמו לב"ש ממזרים הם לב"ה שהרי באיסור אשת אח הוא עליהם ואשת אח בכרת ובני עריות שהם חייבי כריתות ממזרים אע"פ הלא נמנעו ב"ה ליטא נש"מ ח"ל לפי שהיו מודיעים להם אותן הכחות מן הכרות ואותרי' לעו שמשפחה זו מצרת ערוה שתיבמה באה והם היו פורשין : אלו ע"כ אלו משלין כליהם לו לאלו : הדדי כינהו בחכמה ואפשר דדרשו י' שלא תענה על ריב ססרי י' לא תענה על רב ביש חכמה דהיינו רב לא תלך אחרי רבים ומיירי קודם ב"ק א"כ גם אחר ב"ק וסגר כר"י דהין משניתינן בנ"ק : אמת ושלום אהבו דאלו ואלו דגרי אלהים חיים :

שאלו

אתר יהושע צרת הבת מהו אמר להם מהלוקת ב"שוב"ה והלכה כדבריו אמר להם מפני מה אתם מכניסין ראשי בין שני הרים גדולים בין שני מהלוקות גדולות ב"שוב"ה מתורא אני שמא ירוצו בלגלתי אבל אני מעיד לכם על שתי משפחו' גדולות שהיו בירושלים משפחת בית עכמאי מבית צבועים ומשפחת בית קופאי בן מקיש שהן בני צרות ומהם כהנים גדולים ושמשוע"ג המזבח :

בימי

רבי דוסא בן הרכינס הותרו צרות הבת לאחין והיה הדבר קשה להכמים מפני שהכנס גדול היה וזקן ועיניו כהות מלבא לב"ה אמרו מיולך ויודיעהו אמר להן

להזר' יהושע אני אלך ואחריו מי ראב"ע ואחריו מיר' עקיבא
הלכו ועמדו על פתח ביתו נכנסה שפחתו אמרה לור' חכמי
ישראל באין אצלך אמר לה יכנסו ונכנסו תפסו לרבי יהושע
והושיבו על מטה של זהב אמר לורבי אמור לתלמידך אחר
וישב א"ל מי הוא א"ל ראב"ע אמ' לוויש לו בן לעזריה חברנו
קרא עליו המקרא הזה נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק
נעזב וזרעו מכקש לחם תפשו והושיבו על מטה של זהב א"ל
רבי אמור לתלמידך אחר וישב א"ל ומי הוא א"ל עקיבא בן
יוסף א"ל אותה הוא עקיב' בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם
ועד סופו שב בני שב כמותך ירכובישראל קרא עליו מקרא
זה טוב שם משמן טוב. התחילו מסכבין אותו כהלכות עד
שהגיעו לצרת הברת אמרו לו צרת הברת מהו אמר להם
מחלוקת ב"ש וב"ה הלכה כדברי מי א"ל הלכה ככ"ה א"ל
וחלא משמך אמרה הלכה ככ"ה א"ל דוסא שמעתם או בן
הרכינס שמעתם א"ל חיי רבי סתם שמענו א"ל אה קטן יש
לי בכור שמן הוא ויונתן שמו והוא מתלמידי שטאי והזהירו בו
שלא יקפח אתכם כהלכות לפי שיש עמו ש' תשובות בצרת
הבת שהיא מותרת אבל מעידני עליו שמי' וארץ שעל מדינה
זו ישב חגי הנביא ואמר ג' דברים צררת הבת אסורה עמו
ומואב מעשרים מעשר עני בשביעית ומקבלין נרים מן
הקרדוים ומן התרמודיים. תנא כשנכנסו נכנסו בפתח א'
וכשיצאו יצאו בכ' פתחים פגעו בו בר"ע אקשי לי' אוקמיר
א"ל אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו
אשריך שוכית לשם ועדין לא הגעת לרועה בקר אמר לורבי
עקיבא ואפילו לרועה צאן:

פי' ירונו לסון רנון : בני נרות שנשאו לשוק כנ"ה : הותרו
אחיו של ר' ד' שהיו מתלמידי ב"ש התירן ועשו על פיו ונהנו
מן : חכם כו' וסנורין שהוא התירין : קהו' עמדו מלרסות :
ראב"ע הי' נשיא ור' י' חב"ד לכך הוסיכום על מטה של זהב ולר' עלא
השיב : וזרעו וכו' שהיו יעשרי' גדולים : ירבה בישראל ולא מכני
גרים שיזכו בכי ישראל לכך ולא נרים הנאים מא"ה לפי שר"ע היס
עכני גרים אחר כך : דוסא התירן שמעתם או בן הרכינס בלא
דוסא שמעתם : קתם בן הרכינס : שטן חריף וצומד על שמוצתו

ועושה חגיגה ואינו שג חטופתו לעשות כהנים : עמון וחואב
 כו' נתפרש בפ"ק דחגיגה : הקרדוי ולא חמרי' מחזרים הם
 מבנות ישראל שנאו עליהם גוים : גנ' פתחי' שלא ימנעם יחד
 ויקפחם בהלכות וינטרו לקבוע הלכה כמותו ח"כ כדי שימנעו
 וישמעו תשובותיו : חוקמי' השטיקו :

רבי יוחנן וסביא אמרי תרוייהו אין מקבלים גרים מן
 התרמודיים פליגי בה ר' יוחנן וסביא חד אמר
 משום עבדי שלמה וחד אמר משום בנות ירושלים בשלמא
 למ"ד משום עבדי שלמה קסברנוי ועכד הבא על בת ישראל
 הולד ממזר אלא למ"ד משום בנות ירושלים מאי הוא פליגי
 בה רב יוסף ורב כהנא ותרוייהו משמיה דרבה בר בר הנה
 חד אמר ר"ב אלפי גברו ושיתא אלפי קשתויי וחד אמר ר"ב
 אלפי גברו ומינייהו שיתא אלפי קשתויי בשעה שנכנסו גוים
 להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על בנות ירושלים
 לקיים מה שנא' נשים בציון ענו בתולות בערי יהודה אמר ר'
 שמואל ב"נ א"ר יונתן פסוק זה שר העולם אמרו נער היתה
 גם וקנתי מאן אמריה אילימא קב"ה מי איכא זקנה קמיה
 ואלא דוד אמריה מי קשיש כולי האי אלא ש"מ שר העולם
 אמרו א"ר שמואל ב"נ א"ר יונתן מ"ד ידו פירש צר על כל
 בחמדיה זה עמון ומואב בשעה שנכנסו גוים להיכל הכל
 נפנו על כסף וזהב והם נפנו על ס"ת אמרו זה שכתוב בולא
 יבא עמוני ומואבי בקהל ה' ישרף באשי צורה ה' ליעקב
 סביביו צריו אמר רב כגון הוסיא לפום נהרא :

פ"ו ענדי שלמה שנשאו בנות ישראל סמחת עושרן ודרינן סס
 נחוקת גוים וקסברנוי ועבד הבא על בת ישראל הולד
 מחזר : בנות ירוש' איס כחורבנה שנאו גוים ונשאו : קשתויי חושכי
 קשת : בעי' הויית' ונו' חיידי דלדכרי' האי קרא לעיל נקיש לי' :
 מי איכא זקנה זכ"ה מ"ל מי איכא בערות ח"ל ח"ס ח"ד קושי'
 דאיד ד חמרה ומי קשיש נקיש מי איכא זקנה גבי הקב"ה : שר
 העולם מלאך : זה עמון כו' חסיפי' דקרא ידו פרש נר ונו' כי ראו
 ונו' לא יבאו בקהל קא סמיך וחמדי' היא התורה שנא' הכחמדי'
 מזהב ודרש ישרף באש מלשון פרש דלות ותי' שרף : הוסיא גוים
 הם וחזירין לנבי פוס נהרא ס"ס ישראל עניים זהם מעמון כדל'
 בתלק עמון וחואב הם שבני נשי דה' וזהו סביביו צריו :

כיצד פרק שני

איסור קדושה שניות מדברי סופרים ואמאי קרוי ליה
איסור קדוש אמ' אביו כל המקיים דברי חכמים
נקרא קדוש א"ל רבא וכל שאינו מקיים דברי חכמים קדוש
היא דלא מקרי רשע נמי לא מקרי אלא אמר רבא קדוש עצמך
במתר לך :

אמר רבא רמז לשניות מן התורה מנין שנא' כי כל
התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם
האל קשות מכלל דאיכא רכות ומאי ניהו שניות ומאי משמע
דהאי אל לשנא דקשה הוה דכתיב וארץ אילי הארץ לקח
לוימא פליגא דר' לוי דא"ר לוי קשה עונשן של מדות יותר
סעונשן של עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן אלה
אל קשה ואלה קשה מאל' נבי עריות נמי הא כתיב אלה
דהוא למעוטי מדות סכרת אלא מאי חומריהו הני אפשר
בתשובה הני לא אפשר בתשובה רב יהודה אמר מהכא און
וחקר תקן משלים הרבה אמר עולא אר"א קודם שבא שלמה
היתה תובה דומה לכפיפה שאין לה אוניס עד שבא שלמה
ועשה לה אוניס' ר' אושעיא אמר מהכא פדעטא אל תעבור
בושטה מעליו ועבור' אמר רב אשי משל דרבי אושעיא
למ"ה ל' לאדם משמר פרדס משמרו מנחויך כולו משתמר
מכפנים שלפניו משתמר שלאחריו אינו משתמר' והא דרב
אשי בדותא היא התם שלפניו מיהא משתמר הכא אי לאו
שניות פנע בערוה גופה' רב כהנא אמר מהכא ושמתם
את משמתי עשו משמרת למשמתי' א"ל אביו לרב יוסף
הא דאורייתא היא' דאורייתא ופרשו רבנן' כל התורה
נמי פרשו רבנן' מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא :

פי' איסור קדושה מה שאת' צמתני' איסור קדושה חילנח כו'
פי' כלן ממי איסור קדושה שניות כו' : קדש עצמך לעמך
ולזהר אך צמתר לך להוסיף לך שניות המותרת על העריות כדי
שלא תנאל ידי עריות הקסורות תן התורה : כי את וכו' נבי עריות

כתיב למשמע כל התועבות הקשות : רכות וקלות מהן ואסורות :
 אלה נמדות כתיב כי תועבתנו כל עושה אלה ונו' ומדאמ' יותר
 חזל עריות מכלל דהמל לאו קשה הוא : הא כתיב אלה מכל התועבות'
 האלה : עריות אפשר נתקנה כ"ו שלא הוליד מתוך יסרוש ממגס
 ויתחרט : לא אפשר דגזל את רבים ואינו יודע למי יתחור ואף
 דק"ל יתקן בהם כרכי רבים מ"מ לאו תשובה מעלית' היא : איון
 לשון אזנים יעשה אזנים לתורה כחזני' לקופה שישתמר' שלא תפול
 ה"כ יתקן שניו' וצ"י שניות מתרחקין מן העריות : פרעקו
 הנדלהו לאיסור והוסיף עליו כלי שלא תעבור בו לשון גדל פרע
 ללעיל מני' כתיב נאורח רשעים ונו' להיכנו אורח עריות :
 נדותא כזב :

רבי נחמיה אומר אחד גרי אריות ואחד גרי הלומות
 ואחד גרי מרדכי ואסתר אינב גרי' עד שיתגיירו
 בזמן הזה בזמן הזה ס"ד אלא אימא כבזמן הזה אע"פ שכבר
 העלו הלכה כדברי האומר כולם גרים הם אפ"ה הנטען מן
 הנכרית ונתגיירה אסור לכנסה לכתחלה משום דרב אשי
 דאמ' רב אשי הסר ממך עקשו' פה ולוות שפתים הרחק ממך
 ת"ר אינ מקבלין גרים לימות המשיח * כיוצא בו לא קבלו
 גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה אמר ר"א מאי קרא הקגור
 אפס מאותי מיגר אתך עליך יפול מי גר אתך בעניותך הוא
 דעליך יפול אבל אידך לא :

פי' אריות כגון כותי' דכתיב בספר מ. כים וישלח ה' נס את
 האריות ונתגיירו : חלומות בעל החלומות ח"ל להתנייר :
 מרדכי ואסתר ורבי' מצויי הארץ מתידי' : ס"ד כל הכילין גרים
 כגון כבוד אדן וכיאלכו : הנטען כו' הנחמד שצנר עברה עמה
 אף שהיא יודע בעצמו שאינו אחת אפ"ה אסור לכנסה : גור הנא
 להתנייר יגור אדם מאותי בצוד שאן אני עתכס מתנייר היינ
 בזמן הזה : מי גר אתך בעניותך כאשר אמרת לך עליך יפול לצולם
 הנא : יפול יחס :

פרק ארבעה אחין

אמר רבי יצחק כל מועכות של ביתר תמר שמן ולמה
 נקרא שמן תמר על עם תמר שמיעכה באצבע *
 והא

זוהא הוו ער ואונן שלא כדרכן שמשו בשלמא אונן כתיב
 ביה ושחת ארצה אלא ער מנ"ל אר"נ בר יצחק וימרת גם
 אותו אף הוא באותה סיתה כתיב בשלמא אונן משום לא לו
 יהיה הזרע אלא ער מ"ט עבר הכי כרי שלא התעבר
 ותכהיש יופיה:

פי' מועכות המסירות בתולותיהן כאלכנעויותיהן: תמר כו'
 תמר מיעכה כאלכנע קודם נילא ופתחה פתוח זה"ל כנ"
 נילא דנניאה ראשונה לא מעברא:

פרק החולין

תניא ר"א בן יעקב אומר ל"א ישא אדם אשה ודעתו
 לגרשה משום שנא' אל תחרוש על רעך רעה'
 ת"ר גר שבא להתנייר בזמן הזה אומרי' לו מה ראית להתנייר
 אי אתה יודע שישראל בומן הזה דווים דהופים סחופים
 ומטורפים ויסורין באים עליהם אם אמר יודע אני ואיני כרי
 מיד מקבלין אותו ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת
 מצוה: המורות מ"ט דאי פריש נפרוש דאמר רבי חלבו קשים
 גרים לישראל כספחת דכתיב ונלוה הגר עליהם ונספחו על
 בירי יעקב ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני
 מ"ט א"ר הויא בר אבא א"ר יוחנן בן נח נהרג על פזו משה
 פרוטה ולא ניתן להשבון ומודיעין אותו ענשן של מצות
 אומרים לו הוי יודע שעד שלא באת למדה זו אכלת חלב אי
 אתה ענוש כרת הללת שכרת אי אתה ענוש סקילה עכשיו
 אכלת חלב אתה ענוש מרת הללת שבת אתה ענוש סקילה
 וכשם שמודיעין אותו ענשן של מצות כך מודיעין אותו מתן
 שכרן אומרים לו הוי יודע שע"הב אינו עשוי אלא לצדוקים
 וישראל בזמן הזה אינם יכולים לקבל לא רוב טובה ולא רוב
 פורענות ואין מדקדקין עליו אר"א מאי קרא דמתוב ותרוא כי
 מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר ליה אמרה לה אסיר
 לן תחום שכה כאשר תלכי אלך אסיר לן יחוד כאשר תליני
 אלין מפקדינן אתרי"ג מצות עטך עמי אסיר לן ע"ו ואלהיך
 אלהי

אלהיד' מיתות נמסרולב"ד באשר חמותיאמות * ב' קברוס
 נמטרו לב"ד ושם אקבר מידותרא כי כתאמצת הוא וגו' :

פי' סמופי' שפלי' וכפויין : ואיני כלאי ואיני רחוי להסתתף
 בנרתס ומייתן ולאזכה לכך : נפרושו ולא איכפת לן דאמך
 מר כו' : כספתת לשון סזמ' שאומזין מעשיהם הראשונים ולומדין
 יל-אל מהס או סומכין עליהם בליסור והיתר ח"כ לפי שהינן
 בק"אין בדקדוקי מנות וישראל לומדי' מעשיהם פ"א שמתערלין
 בהם ואין השכינה שורה חלה על מיוחסין ח"כ לפי שניתר הוזהרו
 ישראל על הנריס ואין יכולים לזהר מהונחתן : לקט כו' שלא יאחרו
 עניי' הללו הלוקטים פאה גזמנים הם ועומדין עליהם להרנס
 בדיניהם שג"כ הוזהרו עלהנזל ומהרתן זו מיתתן ללא נעי
 התראה לפיכ"ב"כ נהרג על פחות מש"פ לנוי קפיד על דבר מועט
 ולנני ישראל הוי מחילה : ולא ניתן להשכון דאזהרתן זו מיתתן
 וכיון שעבר על ח' מו' מנות נהרג ל"א מודיעין מותו עון לקט
 כו' כיון שהם מקפידין על החמון הפי' על פחות משו"פ מודיעין
 לו עון לקט שמת יחזור בו מלהתנייר : לא רוב טונה לפי שיג"הר
 מחזיר אחריהן ושמת מות דעתס עליהם ויחטאו : ואין מדנין
 עליו דברים לאיים עליו שיפריש : תרי"ג מנות דריש ע"ש עיין ד'
 פשוטה' ממות במנפך וע"מ הוא ק"י ונ' מותיות מעין כרי
 תרי"ג : יחוד להתימד עם אחד : ב' קברים אחד לנסקלי' ולנשתי'
 שהרשיעו בעברו' מחורו' וא' לנהרני' ולנחנקי' שלא הרשיעו כ"כ :

תנו

רבנן ועשתה ארז צפרנייה ר"א אומר תקיף ר"ע
 אומר תגדל : ת"ר ובכתה את אכנה ואת אמה ר"א
 אומר אביה אביה ממש אמה אמה ממש רע"א אביה ואמה
 זו ע"ז וכן הוא אומר אומרים לעין אבי אתה וגו' :

תניא

רבי חנניה בנו של ר"ג אומר מפני מה גרוס
 בזמן הזה מעונים ויסורין באין עליהם מפני שלא
 קיימו שבע מצות יוקבלו בני נח * רבי יוסי אומר גר שנתנייר
 כקטן שנולד דמי אלא מפני מה מעונין לפי שאין בקיאים
 בדקדוקי מצות כישראל * אבא הנן אומר משום ר' אליעזר
 לפי שאין עושין מאהבה אלא מיראה אחרוב אומרים מפני
 ששהו עצמן להכנס תחת כנפי השכינה * אמר ר' אבהו ואי
 תימא רבי חנינא מאי קרא ושלם ה' פעלך ותהי משכורתך
 שלמה מעסה' אלהי ישראל אשר באת לחסות וגו' :

תניא

שמעון בן עזאי אומר מצאתי מנלה יוחסין
 בירושל' וכתוב בה איש פלוני ממזר מאשת איש
 וכתוב בה משנת ר"א בן יעקב קבניקיי וכתוב בה מנשרה
 הרג את ישעיה אמר רבא מידן דיניה וקטליה א"ל משרה
 רבך אמר כי לא יראני האדם וחיוואתה אמרת ואראת אתה'
 יושב על כסא רם ונשא משה רבך אמר מי כה' אלהינו בכל
 קראינו אליו ואתה אמרת דרשוה' בהמצאו קראוהו' משה
 רבך אמר את מספר ימך אמל' ואתה אמרת והוספתי על
 ימך ט"ו שנה אמר ישעיה ידענא כיה דלא מקבל מה דאימא
 ליה ואי אימא ליה לישוויה מזיד אמר שם איבלע בארזא
 אתו' לארו' ונסרוהו כי מטא להדי פומה נח נפשיה משום
 דאמר ובתוך עם ממא שפחים אנכי יושב מ"ט קשו קראי
 אהדי ואראו אתה' כדתניא כל הנביאים נסתכלו
 באספקלריא שאינה מאירה משה רבינו נסתכל באספקלריא
 המאירה: דרשוה' בהמצאו הוה ביהוד הא בצכור ויהיד
 אימת אמר רב נחמן אמר רבה בר' אבהו אלו עשרת ימים
 שבין ר"ה לר"ה את מספרי ימך אמלא תנאי הוא דתניא
 את מספר ימך אמלא אלו שני דורות זכה משלימין לו לנה
 זכה פוהתיין לו דברו ר' עזחכ"א זכה מוסיפין לו לנה זכה
 פוהתיין לו אמרו לו לר"ע הרי הוא אומר והוספתי על ימך
 ט"ו שנה אמר להם משלו הוסיפו לו תרע שהרי נבוא עומד
 ומתנבא הנה בן נולד לבית דוד ואשיהו שמו ועדיין לא נולד
 מנשה ורבנן מוכתיב נולד מחוקיה לבית דוד כתיבאי
 מחוקיה נולד או מאינש אחרנא:

פ"ו תקון אנפרגי קאי גזרת הכתוב היא: ז' מנות קודם
 שנתביירו וכתרעין מהן עכשיו כדי לחרק עונותיהם:
 כקטן שכולד ואינו כענש לשעבר: מיראה מיראת ניהנס: אשר
 באת שמהרת ולא אחרת ודריש ילמס'ה' פעלך על שנתביירת
 ותהא משכורתך שלמה ועל שמהרת לחסות בו: קנ מדה קטנה קמ'
 במקומת מועטין כזקר במשנה וקנינפ"ת שזכר הלכה כמותו:
 דייני' כנביא שקר: בהחלטו חסמי פעמי' אינו חטוי: אחלל ללך
 לשון תוספות הוא אלא חסלים: מקנל תירוצא דטעמא תב דליתא
 ליה: מויד דעכשיו סוכר הוא להרגני גדין מוטב שאנרס מפניו:

כי חטא כרנא להדי פוזא די שציה נסרוהו לפומי' כח נפשי' ומש"ה
 אינש לנסורי פומי' משום דקרנאו לישרחל יצם טחח ספתים :
 ביחיד ופי דרשו לכל ה' וא' חמר: שאינה חמירה וכסנורי' לראות
 ולא ראו : החמירה וידע שלא ראהו לפניו : שני הדורות שפוסקין
 לאדם נשעת לידתו : מוסיפין לו והאי אמלא לשון תוספות הוח :
 משלו כג' אלא שמתחלה היו רוצין לפחות משכיו : תדע שמתחלה
 כשנולד פסקו לו כל אותות תוספות שהרי כניח התנבא בימי ירבעם
 שנים הרבה קודם הנכ בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו ונשעת חנני
 של חוקיה יצדין לה נולד מנשה שמתכו ינא יאשיהו :

פרק הבא על יבמתו

תניא וכל אש' יודעת איש בראויה ליבעל הכתוב מדבר
 אתה אומר בראויה ליבעל או אינו אלא נבעלה
 ממש כשהוא אומר וכל הטף בנשים אשר לא ידעו וגו' הוי
 אומר בראויה ליבעל הכת ב מרברי' מנא ידעיא ד' חנא בר
 בינא א"ר שמעון חסידא העבירום לפני הציץ כל שפניה
 פוריקות בידוע שהיא ראויה ליבעל כל שאין פניה מוריקות
 בידוע שאינה ראויה ליבעל א"ר נחמן סימן לעבירה הדרוקן
 כיוצא בדבר אתה אומר וימצאו מאנשי יבש נלעד ד' מאורת
 נערה בתולה אשר לא ידעו משכב זכר מנא ידעיא א"ר כהנא
 הושיבם על פי חבית של יין בעולה ריחה נודף בתולה אין
 ריחה נודף ונעבירה לפני הציץ א"ר כהנא בריה דרבי נתן
 לרצון להם כתיב לרצון ולא לפורענות אי הכי כמדון נמי
 אמר רב אשי להם כתיב להם לרצון ולא לפורענות לאומרת
 העולם אפילו לפורענות :

רבי שמעון בן יוחאי אומר קברי גוים אינם מטמאים
 באהל שנא' ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם
 אתם קרוין אדם ואין אומות העולם קרוין אדם :

תניא אין בתולה אלא נערה וכן הוא אומר והנערה
 טובת מראה מאד בתולה :

אמר רב נחמן אמר שמואל אף על פי שיש לאדם
 במה בניס אסור לעמוד בלא אשה שנא' לא טוב

הבא על יבמתו פרוק ששוי יבמות שנה

היות האדם לבדו תניא ג' דברי עשה משה והסכימה דעתו לדעת המקום פירש מן האשה וכו' :

איתמר

היו לו בנים ומתו רב הונא אמר קיום פרייה ורביה רביווחנן אמר לא קיום רב הונא אמר קיום משו' דרב אסידאמר רבי אסי אין בקדוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שנאמ' כירוח מלפני יעטרף ונשמות אני עשיתיו ו' ווחנן אמר לא קיום פרייה ורביה לשבת יצרה בעי : והא ליכא :

פי' כראוי לציון אע"פ שלא כצ"ה : כשהוא אוחז וכל הטף אשר לא ידעו החיו האשה מע"פ שלא ידעה הדוננו היו אוחז כו' : פנים חוריקות נס היה : הדרוקן פניהם חוריקות של יצורי יצירה : אין משחוקן את המאהיל עליהם : מתס קיוון אדם יבני טומאת אהל כתיב אדם כי ימות צהאל : משום דר"ה כלו' עניתא דערי' ורניה משום דר"ה והאי כיון דכטלו ע"י מנשתו טמאותו אומר שמתו גוף הרי קיים פ"ו :

תניא

רבי יהושע אומר נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו שנא בבקר זרע זרעך ולערב אל הנח ידיך כי אינך יודע איזה יכשר הוזה אוזה אם שניהם כאחד טובים ר"ע אומ' למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו היה לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו שנא בבקר זרע זרעך וכו' אמרו ר"ב אלף זונים תלמידיו היו לו לר"ע מגבת עד אנטיפרס ומלך מתו בפרק א' מפני שלא נהגו כבוד זה בזה והיה העולם שמם עד שבאר"ע אצל רבותינו שבררום ושנאה לר"מ ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ור"א כן שמעו והם העמידו תור' באותה שעה תנא כולם מתו מפסחו ועד עצרת א"ר המא בר אבא ואיתימא ר"ח בר אבין כלם מתו מתורה רעה מאי היה אמר רב נחמן אסכרה :

אמר

רבי תנחום א"ר חנילאי כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה בלא שמה דכתיב ושמת אתה וביתך בלא ברכה דכתיב להניח ברכה אל ביתך בלא טובה דכתיב לא מזב היות האדם לבדו

במערבא אמרו בלא תורה ובלא חומה בלא תורה דכתי' האם
 אין עזרתי ביוגו' בלא חומה דכתיב נקבה תסובב גבר רבא בר
 עולא אומר אף בלא שלום דכתיב וידעת כי שלום אהלך וגו'
 ת"ר האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והסדרין
 בניו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפרקן עליו הכתוב
 אומר וידעת כי שלום אהלך ת"ר האוהב את שכיניו והמקרב
 את קרוביו והנושא את בת אחותו והמלוה סלע לעני בשעת
 דוחקו עליו הכתו' אומר או תקרא וה' יענה תשוע ויאמ' הנני :
פי' לערב לעת זקנותו : איזה יכשר איזה זרע יהיה אגון וירא
 שמים ומתקיים : מנבת ואנטיפרס שס מקומות : להניח
 ברכה וגו' סמיך האי קרא למנות חלה משמע ליה דכיתך זו אשתך
 דמנות חלה מוטל עלי' ניותר : אין עזרתי כי אשה דכתיב עזר
 כנגד מיד תושי' כדחה ממכו שצריך לעסוק בצרכי ביתו ותלמודו
 משתכח ותושי' היא התורה ע"ש מתשת כס נקרא' תושי' : שלום
 בזמן שי"ל אהל זמין אהלן חלא אשתו שנא' שובו לכם לאהליכם :
 תסובב כחומה להכילו מן החטא : יותר מגופו דזילותא דאשת'
 קשי' מנבדא : נת אחותו גיענועי אדם רביס על אחותו יותר מן
 אחיו ומתין כך מחנכ' את אשתו א"כ נת אסיו אינו עושה חכוס
 כ"כ למנטל מנות יבמין : או תקרא לעיל מיניה כתיב כי תראה
 ערוס וכסיתו היינו דומק עני ומבשרך אל תתעלב היינו אוהב
 שכיניו שהם כקרוביו ומקרב את קרוביו ונושא את בת אחותו :
אמר ר"א כל אדם שאין לו אשה אינו אדם שנאמ' זכר
 ונקבה בראם ויקרא אח שמים אדם אר"א כל שאין
 לו קרקע אינו אדם שנא' השמים שמים לה' והארץ נתן לבני
 אדם ואר"א מאי דכתיב אעשה לו עזר כנגדו זכה עזרתו לא
 זכה כנגדו וא"ד ר"א רמי כתיב כנגדו וקרינן כנגדו זכה כנגדו
 לא זכה מנגדתו אשכחיה רבי יוסי לאליהו א"ל כתיב אעשה
 לו עזר במה אשה עזרתו לאדם א"ל אדם מבייא חטין חטין
 כוסס פשתן פשתן לובש לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו
 על רגליו ואר"א מ"ד זאת הפעם עצב מעצמו בשר מבשרי
 מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקרה דעתו עד
 שובא על חיה ואר"א מ"ד ונברכו בך כל משפחות האדם אמ'
 ליה הקב"ה לאברהם שתי בריכות טובות יש לי להברוך ב

הבא על יבמתו פרק ששי יבמות שנט

רוח המואביה ונעמה העמונית כל משפחות האדמה אפילו משפחות הדרות באדמה אין מתברכות אלא בשביל ישראל כל גוי הארץ אפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא אינן מתברכות אלא בשביל ישראל :

פי' קרקע מיוחדת לדיעה ולפרנסתו : כנגדו חלוקה עליו וסותרת דברו : כתי' כנגדו מלל כתי' יו"ד הוא לשון נגיד מלקות : חטי' כוסם נתמיה : זאת הפנים מכלל דפימי' חסנים שיחש ולא יגלו בדעתו : בריכות כמו מנריך הנפץ : רות ונעמה יבנו מהן מלכים ונביאים נעמה אחיו של כתנעס וינא ממנה חזקי' ואסא ויהושפט דניקים נמורים וישעיה הכניא דאמוץ ואמני' חטי' הוי' : ספינות כו' מכל דריש טבא לרבות לפי' הכך שאין עומדין לא מעט בארץ :

אמר רבי אלעזר עתידין כל בעלי אומניות שיעמדו על הקרקע שנא וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט מלהים כל חובלי הים על הארץ יעמדו ואר"א אין לך אומנות פחותה מן הקרקע שנא וירדו אלעזר חזויה לההיא ארעא דשדי ביה כרבא לפותיה א"ל אי תשדוידה לאורכיך הפוכי בעיסקא טב מינך רב על לבני שבילי חונה דקא נייפיך א"ל אי תנופי איתניסן הפוכי בעיסק' טב מינך אמ' רבא מאה זוי בעיסקא כל יומא בשרא והטרא מאה זוי בארעא מילחא והפוריה ולא עוד אלא מגניא ליה אארעא ומרמא ליה תיגרא ואמר רב פפא זרעולא תובין אע"ג דכי הדדי נינהו הני מברכי זבן ולא תידול הני מילי ביסתרקי אבל גלימא לא מתרמי ליה כדבעי טום ולא תשפיין שפיין ולא תכניי שכל העוסק בבנין פתמסכן קפיין זבין ארעא מתון נסיב אתתא נהירת דרגא ונסיב אתתא סק דרגא ובהר שושבינא :

פי' שיעמדו כו' יניחו אומנותם לעסוק בחריש ובקנין : וירדו לשון ירידה עניות ללא שייך ירידה מים לארץ : אומנו" פתות' כו' חירי נאדם שעיקר אומנותו בקרקע : כי' כרבא זרע כרבא"א כרבא חרישה כמו כרוז ותני' : לפותיי' לרוסב הערונה : לאורכך כלו' אחי' יחזור ויחרישנה לא יועיל כלום לפי העסקא דאפוכי בעסקא טוב להרויח יותר : נייפיין הרוח חנשנן זו כזו : אי תניפו כמה שתרגו תניספו אין תועלת נכס לפי פרקמי' : תפורה ירק מן התנואה שלא הניא שליט : תנניא משכיבתו

משכינתו על הקרקע לשמור כל הלילה : זרע תכואה לאכילת ביתך
 ולא תזנין מן השוק : לני הדדי כו' אפי' חשין בזול וקרקעך אינו
 חסוב ואין לך שכר לפי השער אפי' הני מתזכין דברכ' מנוי' בדבר
 שאין לוקח בדמי' ואין ליה מהר : זנין כו' מכור כלי תשמישך
 והשתמש בדמי' נפרק חטי' קודם שתנא לידי עניות : גיסת רקי
 כלי הבית טאפי' ד' נליע"ו : גלימא שהיא עשויה להתכנד בלנייתה
 לא ימכור דלמא כי הדר בעי לא יתרמי ליה הנוכה כמותה פ"ח זנין
 בשוק נגדים ולא תידול לא תארוג כי יותר תרויח בקנין מבארניה
 אבל ג' ימא טוב לארוג דא' מור לא מתרמי ליה כרובו : טוס סתום
 ולא תשפיץ אש יש לך חור קטן נכותל רצוע סתום אותו מיד ולא
 תרמינן דנקב לשפץ בו טייט ולנכיס הרבה לפותו : שפיץ ואש בעל
 נפש את להתנאות בנייך הרחב הכקב ושפדו להיות יפה ולא
 תפיל הכותל ותננהו : מתון כו' המתן עד שצדוק מינשי' שלא
 תהא רעה וקטריני' : נחות כו' שלה תקח אשה חסונה מחך שמא
 לא תתקבל עלי' : מתחסין יעני' שושבינא אוהב טוב נחר לך
 חלם חסוב להדק אחריו :

אמר רבי אליעזר בן אבינאי אין פורענות בא לעול' לא
 בשביל ישראל שנאמר הכרתי גוים נשמו פנותם
 דהרבתי הוצתם ובתיב אמרתי אך תיראו אותי תקחו מוסר
 רב הוה מיפטר מר' היויא א"ל רחמנא ליצלך ממדידקשי
 ממותא ומי איכא מידידקשי ממותא נפק דק ואשכח ומוצא
 אנימר סמות את האשה רב הוה קא מצער ליה דביתהו כי
 אמר לה עבידי לי טלופחי עכדה ליה הומצי הומצי עכדה
 ליה טלופחי כי גדל היויא בריה אפיך לה א"ל אועליא אמך
 א"ל אנא הויה דקא אפיכ' לה א"ל היינו דקאמרי אינשי
 דנפיק טיגך טעמא מלפך מיהו את לא תעביד הכי שני' למרו
 לשונם דברי שקר העוה נלאו רבי היויא הוה קא מצערא ליה
 דביתהו כי הוה משכה מירי צייר ליה בסודרי' ומייתו לה א"ל
 רב והא קא מצערא לי למרא' ל' דיינו שטנדלו בנינו ומצילות
 אותנו מן החטא מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה ומוצא
 אנימר סמות את האשה א"ל כנון מאן א"ל כנון אמך אינו
 והא מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה אין אדם מוצא קורת
 רוח אלא מאשתו ראשונה שנאמ' יהי מקורך ברוך ושמוח
 באשת ניצורך ואמר ליה כנון מאן כנון אמך כתקופה חקיפא

ועבורי מועברא במלה ה' ד' אשה רעה אמר אבוי מקשטת
ליה תבא ומקשטא ליה פומא רבא אמר מקשטת ליה תבא
ומהדרא ליה גבה :

פ"י נשכיל ישראל ליראס כדי שימזרו בתשונה : טלופחי עדסיכ :
חימזי מין קטנית : אפיך היה אומר רב לנכו אמור לחיך
לעשות עדשי' הוא אומר לה לעשות חימזי והיא עושה עדשי' : טעמא
חלפך שהכין מחכים את חניו חנייה לו לעשות כן אבל אתה לא
תעשה כן דפר שקר הוא וכתיב למדו ונו' : למדו ונו' ר"ל חף כי
הכא שראוי לו אמר שקר מפני כבוד חניו מ"מ כדי שלא ירגיל אדם
בכך לא יאמר : משכח מידי דבר הרחוי לה : החטא הההור עבירה
שהיא קשה מעבירה : מתקיף תקיפא קשה היא ועבורי כו' כיסה
לרנות ומעברת על מדותי' : תבא שלמן : פומא לקלל ולגדף עד
זמן סעודה כדי לנצרו : ומהדר' כו' שלא לאכול עמו ומנערתו :

אמר רבי חמא בר חנינא כיון שנשא אדם אשה עונותיו
מתפקקין שנא' מצא אשה מצא טוב ויפק רצון
מה' במערבא כי נסיב איניש אחתא א"ל הכי מצא או מוצא
מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב מוצא דכתיב ומוצא אני כר
סמות את האשה אמר רבא אשה רעה מצוה לנרשה דכתיב
גרש לין ויצא מרוץ וישבית דין וקלון ואמר רבא אשרי רעה
וכתובה מיוכה ציתה כצדה דאמרי אינשי בחביתא ולת
בסילתא ואמר רבא קשה אשה רעה כיום סגריר שנא' דלף
פורד ביום סגריר ואשת מדינים נשתוח ואמר רבא בא וראה
כמה טובה אשה טובה וכנה יעה אשה רעה כמה טובה
אשה טובה דכתיב מצא אשה מצא טוב אי בנורא משתני
קר' כמה טובה אשה טובה שהכתוב משבחה אי בתורה
משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהתורה נמשלת בה
כמה רעה אשה רעה דכתיב ומוצא אני כר סמות את האשה
אי כגוה משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שהכתוב מנורה
אי בניהנס משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שניהנ' נמשלה
בה הנני מביא רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה אמ' רב נחמן
אמר רבה בר אבוב וזו אשה רעה וכתובה מרובה נתני ה'
מידי לא אוכל קום אמ' רב חסד' אמר סר עוקב' זו אשה רעה
יכתובה מרוב במערבא אמרי זה שמונותיו תלוי בכתבו :

בנין

ובנותיך נתונים לעם אחר אמר רב חנן בר רבא
 אמר רב זו אשת האב בגוי נבל אנעים אמר רב
 חנן בר רבא זו אשה רעה וכתובתה מרובה ר"א אומר אלו
 המינין ובה"א אמר נבל בלבו אין אלהים בכתיבתא תנא אלו
 אנשי ברברואה ואנשי מסטנאי שמהלכין ערוסין בשוק שאין
 לך משוקץ ומתיעב לפני המקו יותר ממי שמהלך בשוק ערום
 רבי יוחנן אומר אלו חבריו אמרו ליה לרבי יוחנן אתו דבר
 לבבל שגא נפל אמרו ליה מקבלי שוחדא תריץ יתיב גזרו על
 ג' מפני ג' גזרו על הבשר מפני הכתנות גזרו על המיחצאות
 מפני הטבילה קא מחטטי שכבי מפני ששמהים ביום אידם
 שנא היתה ידה' בכס ובאבותיכס ואמר רב ר' שמואל
 חטוטי שכבי דאמר מר בעון היים מתים מתהטטין :

פ"י מתפקקין כסתמין : האהה נ' איש שהיא בחקוס איש : גרם
 לך גו' היא אשה רעה כדאחרי' לעיל ח' דר' ל' גנה דרך
 ליצנות : כרת' בנדה אשה אחת אכלה : בחברתה חקבלת תוכחה
 יותר : נסילתא קוז' : סגרייר יוס ברד זרות שח"ח לנאת חוץ
 ולהכלל מן הללף העורדו נבית כך אשה רעה ח"ח להכלל מחנה
 ולנאת חוץ כל שעה : נשתוה שוין הם : נכספת שח"ל זריעה
 בקרקע לכל שעה מינר ודוחנ שזה תתיקר התנול' או ינעלו ס' גרי
 שבר' : מנא אשה כו' חסיפ' דקרא שח"ך ויפק רגון יוס' חס' מנא
 אשה יזכה אותה איש מוכח רגון מהכ"ה : בניהנס חסדצי דחר
 מחות חיתת הבוק וביהנס חיתת הגשמה : אשת אב כו' דלי' נפשי'
 שחרי על הגלות הל"ל נתונים לאויבך : אין אלהים מי שאמר אין
 אלהים קרי נבל שמנבל פיו נגד הכ"ה : חנרי' פרסי' רשעים
 ומכונין ואין מכירין כבודן של ישראל : שגא כסף : נפל מהוב גיער
 סהו בני הישיבה מסורין בידם : חקנלי שוחדה לנטל נזירתם :
 תריץ יתיב ושחח : נזרו הפרסי' : חפני ג' עצירות שהיו ניל
 בני נבל : על הנשר שלא יאכלו נשר שחוט' חפני שהיו נזוליס
 מתמות כהונה ח"כ עיל' מנאו לפסוק חמתנות כנון ע"י שיתוף
 נוי : הטבילה לא קיימו הטבילה כחמתנות כנון סמוך לחתום
 וכינא בזה : חטוטי שכבי מוניאין החתום חקבריהם : ששחיס
 כו' ששחקים עמהם ביום אידם בא עליהם זאת הגזרה להתאכל
 בה שהיו מקילים נדבר ואחרו גוים שח"ל לאו עע' ו' כינהו אלת

מנהג אנותיכם נידם : ונאנותיכם ואנותם כנר מתו ומה מכה
יש זהם חטוטי שכני :

אמר ליה רבנא לרבה בר מארי כתיב לא יאספו ולא
יקברו לדומן על פני האדמה יהיו וכתוב ונבחר
מות מהיו א"ל נבחר מות לרשעים שלא יהיו בעולם הזה
ויהטאו ויפלו בניהנם כתיב בספר בן סירא אשה טובה מתנ
טובה וכתוב טובה כחיק ירא אלהים תנתן אשה רעה צרעת
לבעלה מאי תקנתיה יגרשנה ויתרפא מצרעתו אשה יפה
אשרי בעלה מספר ימיו כפלים העלם עיניך מאשרת חן פן
תלכד במצודתה אל תטאצל בעלה למסוך עמו ויין ושכר כי
בתואר אשה יפה רבינו הושהתו ועצומים כל הרוגיה רבים
היו פצרו ווכל המרגילי לדבר עבירה כניצוץ מבעור גחלת
ככלוב מלא עוקף כן בתיהם מלאים מרמה אל תהי צר צר
מחר כי לא תדע מה ילד יום שמה מחר בנ ואיננו נמצא
מצטער על עולם שאינו שלו מנע רבי סתוך ביתך ולא רוכל
תביא ביתך רבי יהיו דורשי שלומך גלה סודך לאחד מאלף :

פי' ונכחזר ונו' בתרי' דהוא קרא דהואיל ואינן כותבי' לקנורה
האיך ינחרו הסיס למות : א"ל כנחר כו' כביא דקא"ל מוטב
להם לרשעים שימותו ממה שיטטאו ויחיו ולא שיהיו הם כותרי' מות
מחיים : נחיק ונו' ר"ל כן היה ראוי שתנתן ליראי אלקים חבל
החול משכה א"ל שנתן לו דאפשר שהמזל משתכה י"י זכות גדול :
כפלים שחם בחלקו ודומה לו כאלו ימיו כפליים : מאשת חן של
אחרים : רוכל המוכר נשמים לנשים להתקשט זהם ומכו' כו' כיאוף
ונא בעלה ופוצצו : ויין ושכר ויין מביא לדבר עצירה כח"ש זכות
וין ונו' : רבי' הושחתו דור החכול : ועצומים ונו' כמו שמסוך
שהיה נכור ועצום ונהרג על ידה : בניצוץ אש המציעיר נחלת כן
יצרו מציעירו : ככלוב קן צופות : מחר מת ואיננו בעולם ולא
יראה אותה דאנה שהוא מיכר ודואג עלי' כמכא שמצטער אתמול
על עולם שאינו שלו :

אמר רבי אסי איין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות
שבנוף שנאמ' כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני
עשיתי תניא ר"א אומר כל שאינו עוסק בפריה ורביה כאלו
שופך דמים שנא שופך דם האדם באדם דמו ישפך וכתוב

הבא על יבמתו פירק ששי

בתריה ואתם פרו ורבו ר"ע אומר כאלו ממעט אר"ה הדמורה
שנא' כי בצלם אלהים עשה את האדם וסמך ליה ואתם פרו
ורבו בן עזאי אומר כאלו שופך דמי וממעט את הדמות אמרו
לו לבן עזאי יש נאה דורש נאה מקיים נאה מקיים ואין
צאה דורש ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים א"ל ומה אעשה
שנפשי חשקה בתורה אפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים
תניא אידך ר"א אומר כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאלו
שופך דמים שנא' שופך דם האדם וסמך ליה ואתם פרו
ורבו ראב"ע אומר כאלו ממעט הדמות בן עזאי אומר וכו' א"ל
לבן עזאי יש נאה דורש וכו' ת"ר ובנחה יאמר שובה ה' רבבות
אלפי ישראל מלמד שאין השכינה שורה על פחות מב' אלפי'
וב' רבבות מישראל הרי שהיו ישראל ב' אלפים וב' רבבות
חסר א' וזה לא עסק בפריה ורביה לא נמצא זה גורם לשכינה
שתסתלק מישראל אבא חנין אמר משום ר"א חייב מיתה
שנא' ובנים לא היו להם האם היו להם בנים לא מתו אחרי'
אומרים גורם לשכינה שתסתלק מישראל שנא' להיורת לך
לאלהים ולזרעך אחריו בזמן שזרעך אחריו שכינה שוררת
אין זרעך אחריו על מי שורה על העצים ועל האבנים :
פי' גוף חדר ששס רוחות ונשמות נתונות שכנולו מו' ימי
בראשית העתילות להכתן בנופי' להבראות : יעטוף לשון
עכנה הרוח ונשמה שאני עשיתי מעכנ הגאול' דרשי דקרא ושתעי
בגאולה : וממעט כו' ואתם פרו ורבו נתרי' דתרווייהו כתי' הלכך
כמי שצעה שניהם הוא : איך נאה מקיים ללא נסג :

אמר רבי יצחק יצחק אבינו עקר הירי שנאמר ויעתר
יצחק לה' לנכח אשתו על אשתו לא נאמר אלא
לנכח מלמד ששניה' עקרים היו אי הכי ויעתר לו ויעתר להם
מבעי ליה לפי שאינו דוס' תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק
בן רשע אמר רבי יצחק מפני מה היו אבותינו עקרים מפני
שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקי' א"ר יצחק למה נמשלה
תפלתן של צדיקים כעתר מה עתיר זה מהפך התבואה בגורן
ממקום למקום כך תפלתן של צדיקים מהפך מדותיו של
הקב"ה מסדת רגזנות למדת רחמנות אמר רבי אמי אברהם
ושרה

הבא על יבמתו פירק ששי יבמות שסב

זשרה טומטומין היו שנא הביטו אל צור הצבתם ואל מקבת
בור נקרתם וכתוב הביטו אל אברהם אביכם ואל שורה
החוללכם אמר רב נחמן אמר רבה בר אבורה שורה אמנו
אילונית היתה שנא ותהי שרי עקרה אין לה ולד אפילו בירת
ולד אין לה :

פ"ו להם מנעי ליה נשלמא ח"א תפלת יצחק על אשתו היתה
היינו דכתיב ויעתר לו כמו שהיה מתפלל עלי' חלמא ח"א על
עצמו היה מתפלל ולכח אשתו משמע שהיו שניהם כוועקין זה מול
זה ויעתר להם מנעי ליה : שאין דומה כו לפי שהיא היתה נדקת
נת רשע לפי תלה בו הכתוב : עתר שויפ"ל נל"א : מהפך התנואה
ממדה רעה שנה שהיא המוך למדה טובה : חצנתם נעשה לו זכרות
נקרתם נעש' לה נקבו' : ח"ל ולד קרא יתיר הוא דהא כתי' עקרה :

בימי דוד אימעותי שני דכתי' ימי שנותינו בהם ע' שנה .

איני והא אמרו ליה רבנן לרבי אבא בר זבדא נסיב
אתתא ואוליד בני ואמר להו או זכאי הוולא

מקמייתא התם דהוי קא מרחי להו לרבנן דר' אבא איעקר
מפרקי דרב הונא ר' חלבו איעקר מפרק דרב הונא רב ששרת
איעקר מפרקי דרב הונ' רב אדוא בר יעק' אחותיה סוסכינתא
תלויה בארוא דבי רב ונפק מיניה כהוצא ירקא אמר רב אחא
בר יעקב שתין סבי הוינא וכולהו איעקוד מפרקיה דרב הונ'
לבר מאנא דקיימי בנפשאי החכמה תחיה ארת בעליות :

אמר רבי אילעא משום ר"א בן שמוע כשם שמצוה על
אדם לוטר דבר הנשמע כך מצוה על אדם שלא
לומר דבר שלא נשמע ר' אבא אומר חובה שנא אל תוכח לין
פן ישנאך הוכ' חכפ ויאהבך ואמר ר' אילעא משום ר"א בר'
שמעון מותר לו לאדם לשנות כדבר השלום שנא אביך צוה
וגו' כה תאמרו ליוסף אנא שא נא רבי נתן אומר מצוה שנא
ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני דביר' יתנא גדול
השלום שאף הקב"ה שינה בו דמעיקר' כתי' ואדני זקן ולבסוף
ואני זקנתי :

פ"ו איני כו' אמתני' פריך דקתני מי שא"ל בני' ישא אשה אחרת
שמי' יזכה להכנות מן הב' : סוסכינתא חולי מעצר השתן
ואדם כעקר ממנו : כהנא ירקא ירוק ככף תמר : דקיימי כו'

הערל פרק שמיני

הקדים לנאת מנה"מ לקיים בעצמו החכמה ונו' : דבר הנשמי
דכתיב הוכיח תוכיח מנה להוכיח מי שמקבל ממנו דריש הלשון
כפול ה"כ דריש ימתך במכות : הכיך נזה ולא יניכו שנה חלת
שזינו מפני דרכי שלום : איך חלך וכתיב ויאמר ה' עגלת בקר תקח
ואמרת לזנות וכו' ה"ה נזהו לשנות : ואדוני זקן שרה אמרה
לשון נזוי וכשנלה הכ"ה הדבר להנרהם שינה הדבר ואמר ואני
זקנתי מפני דרכי שלום :

פרק אלמנה לכהן גדול

תנו רבנן זורע אין לה אין לי אלא זרעה זרע זרעה ואפי'
פסול מנין ת"ל זורע אין לרה מכל מקום תנו רבנן
הריני כפרת בן בתי כוזא שמאכילני בתרוומה ואינו כפרת
בן בתי כדא שפיסלני מן התרוומה :

פי' כוזא כלי קטן כלו' מחזור שהוא גרוי : כלו' כלי חסוד כלו'
זרע כשר : שמאכילני כו' פי' בת ישראל שנשאת לכהן
וכתלמנה חס יסאר לה שום זרע אפי' בן הדין או הנת אוכלת
בתרומה בעבור מותו זרע ולכן חס ילדה בת וכשאת לעבד או לגברי
ילדה בן הרי זה מחזור ואפי' ה בקרה זרע כהן כיון שהוא בן בתו
ובעבורו תאכל תרומה חס חמו והיא פחזיק לו טובה ותהאר
הריני כפרת בן בתי שהוא מחזור ואפי' ה מאכילני בתרומה משח"כ
בנת כהן הכי שאת לישראל וכתלמני' ונשאר לה בן נתה שנשאת לכהן
והרי הוא ראוי להיות כ"ג ובעבורו היא פסולה לפני לבית אביה
לאכול בתרומה ואם לא כשאר שום זרע היתה אוכלת :

פרק הערל

אמר רבה בר יצחק אמר רב לא ניתנה פריעת מילה
לאברהם אבינו שנאמר בעת ההיא אמר ה' אל
יהושע עשה לך הרבות צורם ודלמא הנך דלא מהול כלל
דכתיב כי מולים היכל העם הוצאים וכל העם הילודים
במדבר בדרך בצאתם ממצרים לא מלו א"כ מאי שוב אלא
לאו לפריעה וס"ל שנית לאקושי סוף מילה לתחלת מילה
בה תחלת מילה נעכבת אף סוף מילה נעכבת דתנן אלו הן

ציצין המעכבין את המילה: בשר החופרה וכו' ובמדבר מ"ס
 לא מהול איבעית אימא משו' חולשא דאורחא ואי בעית אימ'
 דלא נשב רוח צפוני דתני' כל אותן מ' שנ' שהיו ישראל במדבר
 לא נשבה להם רוח צפונית מ"ט אבע"א משום דנופיה הו'
 ואי בעית אימא דלא נכדרי ענני כבוד אמר רב פפא הלכך
 יומא דעיבא ויומא דשותא לא מהלינן ביה ולא מסוכרינן
 ביה והאידנ' דדשו ביה רבים שוסר פתאים ה':

פ"י לא כתנה כו' מ"מ אברהם פרע מילתו: מאי טעם דמשיב
 זיונא אחריתי אלאלא ש"מ לפריעה: ומאי טעם דמשיב
 דרשיט טוב טעם דמשיב דרוש נ"י' ל"א מאי טעם ומאי טעם דמשיב
 לאו לצריעה ולהאי לשלל גרסי' ודילמא לאקושי סיף מילה כו' ולא
 לפריעה אתא אלל לעיבוב: סוף מילה ניצין שנשתייירו שלא חתך
 כל הערלה: רוב גובהה ואצ"נ דאין רוב הקיפה: רוח צפונית
 צפני ינצח' והיא נוח' לא חמה ולא נוכח' וחמה זורח': לא נשנה כו'
 ניום ולא זרחה חמה עליהם: כזופין היו תמעשי עגל א"י תמעשי
 מרגלים ולא היו ראוי' לאור כונה: ואנצ"א חסוס הכי לא נשנה כי
 היכי לא נכדרו יצני כבוד שהיו מקיפין ולא היתה חמה יכולה
 ליכנס: יומא דעינא יוס המצונן: דשות' שרוח דרומית מנשנת
 והיא קשה מכל הרוחות:

ת"ר כל אותן מ' שנה שהיו ישראל במדבר לא היה יום
 שלא נשכה בו רוח צפונית בחצי הלילה שנה ויהי
 בחצי הלילה וה' הכה כל בכור מאי תלמודא הא קמ"ל דערך
 רצון מלתא הוא אמר רב הונא דבר תורה משוך אוכל בתרומ'
 ומדבריהם גזרו עליו מפני שנראה בערל והביאו בגמרא על
 זה רבי יהודה אומר משוך לא ימול מפני שסכנה היא לו
 אמרו לו והלא הרבה מלו בימי בן כוזבא והולידו בני ובנות:

פ"י מילתא היא וכיון דחטו לילה יצת רצון הוא למכת זכורות
 הוי' כמי יצת רצון לרוח צפונית ואקלך יוס שרוח צפונית
 אין מנשנת בו בחצי הלילה והא דנקט' א שנה לומר לך אפי' אותן
 מ' שנה שהיו ישראל כזופים ולא נשנה להו בימים נשנה להו בחצות
 לילה משום דעת רצון הנא: משין מהול שנחזקה ערלתו וכסתה
 את בעטרה: בימי בן כוזבא שחטבו' נויס דאוונס ככרך ניתר
 וננדה יד בן כוזבא וכלהם כהם ונכחם וחרו וחרו בימיו:

מתיב

רב יוסף ויתחתן שלמה את פרעה מלך מצרים
 ביורי גיירה והא לא קבלו גרים בימי דוד ולא
 בימי שלמה מידי הוא טעמא אלא לשלחן מלכים הלא
 צריכא ליה והא מצרית ראשונה היא וכו' אמר רב פפא אנן
 בשלמה ליקום ומתיב שלמה לא נסיב מידי דכתיב ביה מן
 הגוים אשר אמר ה' אל בני ישראל לא תבואו בהם והם לא
 יבואו בכם אכניטו את לבבכם אחרי אלהים אחרי בהם דבק
 שלמה לאהבה אלא קשיא ויתחתן מתוך אהבה יתירה
 שאהבה מעלה עליו הכתוב כאלו נתחתן בה :

פי

מתיב כו' ע"ש כנח' ללא שייך חתנות כנח' ביודם ננייתם
 וח"ש הכתוב לא תתחתן כס' הוא לקטר שנת נניירו פריך והא
 כתיב חתנות לכל נתיב ומתוך ניורי ניירי כו' : לשלחן מלכים
 האי ללא קבלו גרי' היינו טעמא משום ללא הוון מניירי ללא לעלות
 על שלחן מלכים הא נת פרעה לא נריקה להכי שהרי נת מלך היתה :
 לה כתיב מידי ללא לזנות היה מתכוין דכתיב להנהגה ולא לאישות :

משנה

עמוניו ומואבי אסורין ואיסורן איסור עול אבל
 נקבותיהן מותרות מיד : גמרא : מנא ה"מ א"ר
 יוחנן דאמ' קרא וכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי
 ויאמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער אבנר ויאמר אבנר
 חי נפשך המלך אם ידעתי ולא ידע ליה והא כתיב ויאהבהו
 מאד ויהי לו נושא כליו ואבדה קא משאיל ואכיו לא ידע ליה
 והכתיב והאיש בימי שאול זקן בא כאנשים ואמ' רב ואיתים'
 רבי אבא זה ישי אבי דוד שנכנס באוכלסא ויצא באוכלסא
 ה"ק זיל שאיל אי מפרין אתי אי מזרח אתי אי מפרין ארתי
 מלכא הוי שהמלך פורין לעשורת דרך ואין ממחין בידו אי
 מזרח אתי השיבא בעלמא הוי מ"ט א"ל שאיל עליה משום
 מאניה דכתיב וילבש שאול ארתי דוד מדיו מאי מדיו כמדתו
 וכתיב ביה בשאול משכמו ומעלה גבוה מכל העם מאי האי
 דאיתרמו ליה מאנאי ש"ס מלכא הוי אמר ליה דואג האדומי
 עד שאתה שואל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו שאל
 עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו משום דקא אתי מרות
 המואביה א"ל אבנר תנינא עמוני ולא עמונית מואבי ולא

מואבית אלא מעתה ממזר ולא ממורת ממזר כתיב מצרו ולא
 מצריות שאני הכא דמפרש טעמא דקרא על דבר אשר לא
 קדמו אתכם בלחם ובמים דרכו של איש לקדם ולא דרכה של
 אשה לקדם היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים וגו' ונשים
 לקראת נשים אישתיק מיד ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה
 העלם התם קרי ליה נער והכא קרא ליה עלם ה"ק ליה הלכה
 זו נתעלמה ממך צא ושאל בבה"מ שאל אמרו ליה עמוני ולא
 עמונית מואבי ולא מואבית אקשי להו כל הני קושיות
 אישתיקו בעי לאכרוזי עליה מיד ועמשא בן איש ושמו יתרא
 הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש וכתיב יתרא
 הישמעאלו אמר רבא מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמ' כל מי
 שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב כך נקובלני מבית דינו של
 שמואל הרמתי עמוני ולא עמוני מואבולא מואבית ומי מהוסן
 והאמר ר' אבא אמר רב כל ת"ח שמורה הלכ' ובא אם קודם
 מעשה שומעין לו ואם לאו אין שומעין שאני הכא דהא
 שמואל ובית דינו קיים מ"מ קשיא הכא תרגימו כל כבודיה
 בת מלך פנימה בטערבא אמרו ואי תימא ר' יצחק אמר קרא
 ויאמרו אליו איה שרה אשהך וגו' :

פז' ולא ידע ליה שאול לדוד : נאוכלם' שר עלם' רכוב' ומסתמ'
 איש חפורסס היה ודאי ידע אותנו ואת שנתו ויליף ליה
 מדכתיב נא בלגשים נכא במלחמה בלגשים ומסתס כמה הלגשים
 נאמר דעל מספר הלגשים דור המדבר קאמר שהיו ס' ריבוא : פורץ
 גדרות שלאחרים לעשות לו דרך קצרה מבית ולפרדסו מולכרמו :
 חשיבא כו' דחזא נר' סימני מלכו' הלכך לח' הפטר דלח' הני רישא :
 במד' זו שלכש דוד בגדי שאול שהיה משכחו ולמעלה גבוה מכל העם
 והיו מכווני' לדוד בנס : מ"ט כו' מ"ז חזא דחסתפי מיני' ממלכות :
 ממזר כתיב מוסר כל שיש בו מוס' זרות : קודם מצעה שנאת'
 הוראה לידו חמרה ושנאה לתלמידים בבה"מ נכס רכנו שומעין לו
 בשעת הוראה ואם לאו אין שומעין לו שמחית מצעה הנכ' לידו
 חמרה : דהא שמואל כו' ומלתא דעבידא לנלו' היא ולא משקר בה :
 הנה נאהל דאין דרך אשה לנאת מניחה :

רדש רבא מ"ד פתחיה למוסרי אמר דוד לפני הקב"ה
 רבש"ע ב' מוסרות שהיו עלי פתחת רות המואבי

הערל פרק שמיני

ונעמה העמונית דרש רבא מ"ד רבות עשית אתה ה' אלהי
נפלאותיך ומה שבותיך אלינו אלי לא נאמר אלא אלינו מלמד
שהיה רחבעם יושב בחיקו של דוד וא"ל עלי ועליך נאמרו
שתי מקראות הללו דרש רבא מ"ד אז אמרתי הנדה בארתי
במגלת ספר כתוב עלי אמר דוד אני אמרתי עתה באתי ולא
ידעתי שבמגלת ספר כתוב עלי התם כתיב הנמצאת הכת
כתיב מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי נו' :

אמר רב הונא ממזרא לא חי והא אנן תנן ממזרים
אסורין ואיסורן איסור עולם אמר רבי זורא לדידי
בפרש לה מיניד דרבי יהודה דידיע היי דלא ידיע ללא חי
דידיע ולא ידיע עד הלתא דרא חי טפי לא היי ההוא דהוה
בשבקותיה דרביאמי אכריו עליה דממזרא הוא הוה אויל
ובכו אמר ליה חיים נתתי לך :

פי' מוסרות רבוצות שקושרים נהס העול : פתחת שהתרת
הנקבות : מוסרינ' במשח' : ניעמה חמוסל רחביעס ומחכ'
יבאו חלכי כ"ד : אל כו יעלי ועל רחביעס בן בני חשנת לטונה
כשהתרת את הנקבות : חני חמרת' נשעה שנישחתי יתה באתי
לנדולה ומקרוכ פסקו לי גדולה זו ולא ידעתי שחמי אברהם נכתב
עלי במגלת ספר : חגילת ספר התורה נקראת חגילה : הנמאיות
ב' נכותיך הנמאית הנמכת ב' במשח' רות וניעמה דריס דהנמכת'
חיותר : מלאתי נו' היכן מלאתי נסרו' : ינלתי נו' דוד חמרו
ברה"ק : דידיע ברור לכל : חיי הוא ודורותיו דלא חשתינו ני' :
דלא ידיע כלל לא חיי חפי' הוא שלא ישא כשרה : נ דרי דזהיר
חינשי חיי טפי לא חיי דכיון דלא ברור הוא משתכח' מלתא :

אמר רב חנא בר אדא נתינים דוד גזר עליהם שנאמר
ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם והגבעונים
לא מבני ישראל המה מ"ט גזר עלייהו דכתיב ויהי רעב בימי
דוד ג' שנים שנה אחר שנה שנה ראשונה א"ל שמא עובדי
ע' ויש בכס דכתיב ועבדתם אלהים אחרים והשתהויתם
להם וחרה אף ה' בכס ועצר את השמים ולא יהיה מטר בדקו
ולא מצאו ב' שמא עובדי עביר' יש בכס דכתיב וימנעו רביבי'
וסלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך בדקו ולא מצאו ג'
שמא פוסקי צדקה ברבים יש בכס ואין נוהנין דכתיב נשיאים

ורוה וגשם אין איש מתהלל במתת שקר כדקו ולא מצאו אמר
 אין הדבר תלוי אלא כי מיד ויבקש דוד את פני ה' מאי הויה
 אמר ר"ל ששאל באורים ותומים מאי משמע אר"א אתו פני
 פני כתיב הכא ויבקש דוד את פני ה' וכתיב התם ושאל לו
 במשפט האורים לפני ה' ויאמר ה' אל שאל ואל בית הדמים
 על אשר המית הנבעונים אל שאל שלא נספד כהלכה ואל
 בית הדמים על אשר המית ארת הנבעונים וכי היכן מצונו
 בשאל שהמית את הנבעונים אלא מתוך שהרג נוב עיר
 הנהנים שהיו מספיקין להם מים ומוון מעלה עליו הכרחוב
 באלו הרגן קא תבע אל שאל שלא נספד כהלכה וקא תבע
 על אשר המית הנבעונים אין דאמר ר"ל מ"ד בקשו את ה' כל
 ענוי ארץ באשר משפטו פעלו באשר משפטו שם פעלו אמר
 דוד שאל נפקו להנותריסר ירחי שתא ולא דרכיה למספדיה
 נתונינך נקרינהו וניפייסינהו ויקרא המלך אל הגבעונים ויאמ'
 אליה' מה אעשה לכם ובמה אכפר וברכו את נחלת ה' ויאמרו
 לו הגבעונים אין לנו כסף וזהב עם שאל ועם ביתו ואין לנו
 איש יותן לנו ו' אנשים מבנינו והוקענו לה' פייסינהו ולא
 כפייסו אמר דוד ג' סימנים יש באומרה זו רחמנין ביישנין
 וגמלי הסדים רחמנין דכתיב ונתן לך רחמים ורחמך והרבך
 ביישנין דכתיב ובעבור תהיה יראתו על פניכם גמלי הסדים
 דכתיב למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו כל משיש
 בוג' סימנין הללו ראוי להדבק בו אין בוג' סימנין הללו אין
 ראוי להדבק בו:

פ"ג לא חכמי ישראל היה כלו אינס ראויים לנא בקהל : מתהלל
 בזאת שקר שפוסק ואינו נותן : מספיקין בו' לנבצונים
 שהיו חוטבי עצים וסורבי מים למזבח : אל שאל בכבוד שאל שלא
 נספד כהלכה והדר תביע בפרצנותי לשאל : באשר משפטו במקום
 שלכין האדם שם מזכירין פועל צדקותיו דריש משפטו קאי על
 האדם מיתור' דו' דהל' ל' באשר משפט פועלו : נפקו להו כו' אין דרך
 כבוד לספוד אחר ו' נחלטים שנתקננו תנחומין על המת וזה היה
 זמן רב אחר מיתת שאל ו' אל תקן : אין לנו לתנויע לשאל ולכיתו
 לא כסף כו' כי אס נפשות ואין לנו להמית כי אס בזרעו : והוקענו'
 תלוי : ג' סימנים כו' ר' ל' סימנים שהיו ניכרים במדות הללו :

באומה זו ישראל: רחמיים כו' הרי נדעונים ללא מרחמי אינ' ראויין להדבק בהם מיד נזר עליהם דוד לכך כח' והננעונים לא מחני ישראל המה: ניישנים שהתורה מכניעת לנכס ומתשת כחם:

דוקה המלך את ב' בני רצפה בת איה אשר ילד' לשאול את אדמוני ואת מפיבשת ואת ה' בני מיכל ברת שאול אשר ילדה לעדריואל בן ברזיליה המחולתי מ"ש הני אמ' רב הונא העבירו לפני ארון כל שארון קלטו למיתה כל שארון ארון קלטו לחיים מתיב רב הונא בר קטינא ויהמור' על מפיבשת בן יהונתן בן שאול שלא העבירו וכי משוא פנים יש בדבר אלא שהעבירו וקלטו ארון ובקש עליו רחמי ופלטו ואכתי משוא פנים יש בדבר אלא שבקש רחמים שלא יקלטו הארון:

פי' מפיבשת אותו מפיבשת היה בן שאול: וימחול המלך והלא אי כהרון תלי' מלת' כיון דלא קלטו ארון מהו תפלת' של דוד ומחני שלא העבירו: ואכתי משוא פנים יש בדבר הנאיל וקלטו ארון לא הויה לו להמית אחר תמתינו:

והכתיב לא יומתו אבות על בנים אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא ותקח רצפה בת איה את השק ותטהו לה אל הצור מתחלת קציר עד נתך מים עליהם מן השמים ולא נתנה עינך השמים לנוח עליהם יומסוהית השדה לילה והכתיב לא תלין נבלתו על העץ א"ר יוחנן משום ר' ש"בן יהוצדק מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ויתקדש ש"ש בפרהסי' שהיו עוברים ושבים אומרי' מה טיבן של אלו הללו בני מלכי' הם ומה עשו פשמו ידיהם בגרים גרורים אמרו אין לך אומה שראויה להרבק בה כו' ומה בני מלכים כך בני הדיוטות על אחת כמה וכמה ומה גרים גרורים כך ישראל עא"כו ומיד נתוספו על ישראל מאה וחמשים אלף שנא' ויהי לשלמה שבעים אלף נושא סבל ושמונים אלף הוצב בהר ודלמא ישראל הוולא סלקא דעתך דכתיב ומבני ישראל לא נתן שלמה עבד ודלמא דונגרי בעלמא אלא מהכא ויספר שלמה את הגרים וימצאם ק"ג

אלף. ונתינים דוד גזר עליהם. משה גזר עליהם דכתיב
 מחוטב עציך. משה גזר לה הוא דרא ודוד גזר לכולא דרא.
 ואכתי יהושע גזר עליהם דכתיב ויתנם יהושע ביום ההוא
 חוטבי עצים. יהושע גזר בזמן שב"ה קיים. דוד גזר בזמן
 שאין בית המקדש קיים:

פי' לא יומתו סופי' דקרא ונכיס לא יומתו על אנות אית
 בתטלו יומתו: לא יתחלל שהיו האומות אומרים אין אומה
 זו ראוי' להדבק בה שהרי פשטו ידיהם נגרים ליטול מזונותיהם
 ולא עשו נקמה בהם: עד נתן מי' עד ימות הנשמים לא נתנו
 לקמורה: דונגר שגירים: מחוטב עציך מדקרינהו לחוטב עצים
 באנפייהו ש"מ לאו בכלל ישראל כינהו ולא בכלל גרים חלא עגדים
 ועגדים פסולי' כינהו ונצטונים מוטנים עצים כינהו דלהכי
 אקבינהו יהושע: לההוא דרא שהיו נימין: ויתנם יהושע חלמא
 עגדים כינהו ויהושע לדורות הנאים גזר דכתיב לא ילדת מכס
 מוטב עצים: שב"ה קיים דכתיב לחמנה':

פרק יש מותרות

תנו רבנן תרומה לכהן ומעשר ראשון ללווי דברור"ע.
 ראב"ע אומר לכהן ולא ללווי אימא אף לכהן מ"ט
 דר' עקיבא דכתיב ואל הלויים תדבר ואמרת אליהם בלויים
 קא משתעי קרא. ואידך כדר' יהושע ב"דארו"בל בעשרים
 וארבעה מקומות נקראו כהנים לויים וזה אחד מהם ור"ע וכו'.
 ההוא ניתא דהוה שקיל ר"א בן עזרייה מעשר ראשון מינרה
 אול רבי עקיבא אהדרה לפתחה לבי קברו אמר עקיבא
 בתרמילו ואנא חיויא. אתמר מפני מרו קנסו לויים במעשר
 פליגי בה רבי יוחנן וסביא חד אמר שלא עלו בימי עזרה.
 וחד אמר כדו שויסמכו כהנים עליו בימי טומאתן. ומנא לן
 דלא סליקו בימי עזרה דכתיב ואקבצם אל הנהר הבנה אל
 אהוא ונחנה שם ימים ג' ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא
 מצאתי שם. אמר רב הסדא בתהלה לא מעמידין שוטרים
 אלא מן הלויים שנא' ושוטרים הלויים לפניכם. עכשו אין
 מעמידין

מעמידין שוטרים אלא מישראל שנאמר ושוטרים הרבים
בראשיכם :

פי' לכהן ולא ללוי נתתי'הו' ודאי קרא לויס קאמר : ראנ"צ
כהן היה : נתמלו מסוס דר"ע ריעי דכלנא שנוצ הוה
תרמילו סמת של צור ורועה כותן נה פתו ותולה בנזארו : מ"א
קנסו כו' לאמרינן נכמה דוכתי נתר דקנסיהו יצארא : ושוערי'
הרנים דהיינו ישראל שהם רנים מהלויס :

פרק אישה רבה

תא שמע אליה תשמעון אפילו אומר לך עבור על אחת
מכל מצות שכתורה כנון אליהו בהר הכרמל הכל
לפי שעה שמע לו : שאני התסד לתיב אליהו תשמעון ולגמר
מיניה נגדר מלתא שאני : ת"ש אמר ר"א בן יעקב שמעתי
שב"ד מכין ועונשין שלא מן הדין ולא לעבור על דברי תורה
אלא לעשות סייג לתורה : מעשה באדם אחד שרכב על סוס
בשבת בימי יונים והביאוהו לב"ד וסקלוהו לא מפני שראוי
לכך לא שהשעה צריכה לכך : ושוב מעשה באד' א' שהטיח
באשתו תחרת התאגרה והביאוהו לב"ד והלקוהו לא מפני
שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך מגדר מלתא שאני :
תניא לא תסגר עבד אל אדוניו ר"א אומר בלוקה עבד
על מנת לשחררו הכתוב מדבר : הכי דמי אומר
רב נחמן בר יצחק דכתב ליה לכשאקהך הרי עצמך קנוי לך
מעכשיו :

תניא ואשה נרושה מאישה אפי' לא נתרשה אלא
מאישה פסולה לכהונה והיינו ריח הגט שפוסל
בכהונה :

אזל רבי אלעזר אומר לשמעתא בי מדרשא ולא אמרה
משמיה דרבי יוחנן שמע רבי יוחנן איקפד עול
לנביה רבי אמי ורבי אסי אמרו ליה לא כך היה המעשה
בב"ה של טכריא בנגר שיש בראשו גלוסטרא ונהלקו בו ר'
אלעזר ור' יוכי עד שקרעו ס"ת בחמתן קרעו ס"ד אלא אימא
שנקרע

שנקיע ס"ת בחמתן והיה שם רבי יוסי בן קסמא אמר תטיה
 אני אם לא יהיה בה"כ כו' בית ע"ז וזכך הורה הדר איקפד טפי
 אמר חברותא נמי על לגביה רבי יעקב בר אידו אמר כתיב
 כאשר צוה ה' את משה כן צוה משה אר"י יהושע וכן עשה
 יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה וכי כל
 דבר שאמר יהושע היה אומר להם כך אמר לי משה אל"ת
 יהושע יושב ודורש סתם והכל יודעין שתורתו של משה היא
 אפ"ר א"ת למידך יושב ודורש סתם והכל יודעין שהתורה
 שלך היא אמר להו ספני מה אין אתם יודעין לפיכך כבן אידי
 חברנו ורבי יוחנן מ"ט קפיד כולו האי דאמר רבי יהודה אמר
 רב מאי דכתיב אמרה באהליך עולמים וכי אפשר לו לאדם
 לדור בב' עולמים א"א אמר דוד לפני הקב"ה הרבש"ע יהי רצון
 שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה כדי שיהיו שפתותי
 דובכת בקברי דא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יהוודק כל
 ה"ה שאומרים דבר שמועה מפי בע"ה שפתותיו דובכת
 בקברי א"ר יצחק בן זעירא ואי תימא שמעון נזירא מאי
 קראוהיך כיון הטוב הולך לדודי לטישיריך דובב שפתי
 ישנים ככומר של ענבי מ"ה כומר של ענבים כיון שמניח אדם
 אצבעו עליו מיד דובב אפ"ה ת"ה כיון שאומרים דבר שמועה
 מפיהם בע"ה שפתותיהם דובכת בקבר :

פ"י ת"ש כו' נח להורית כנגד מי שאמר אין צ"ל מתנין לעקר
 דבר מן התורה ומכאן יראה שיכולין לעקר דבר מן התורה :
 בהר הכרמל שהקריב נבמה נשעת איסור הנחות ואיכא כרת
 לשחטוי חוץ וכרת להעלאה : מנדר לעשות נדר ותקנה שהשיגן
 ע"י כן מע"ז : רוכב כו' והוא משום שנות וסקלוהו כמחלל שנת
 נמור : צריכה לכך שהיתה שנת שמד והיו פרונין נעצירה :
 שהטיח בעל : ע"מ לשחררו ומוזהר שלא להשתעבד בו : אלא
 מאיזה כנון שכתב לה נט ואמר לה הרי את חנורת ממני ואי את
 מותרת לכל אדם : פסולה לכהונה אם מת והותרה לינשא : אול
 ר"א כו' כל המאמר זה כתפרט בירושלמי שקלים וע"ש :

פרק נושאים על האנוסה

נושאים על האנוסה פרק יא יבמות

ויהי דבר ה' אל יונה בן אמיתי שנית לאמר שנית דברו
עמו שכינה שלישיית לא דברה עמו והכתיב והוא
השיב גבול ישראל מלבא חמת עד ים הערבה כדבר ה' אשר
דבר ביד עבדו יונה בן אמיתי הנביא אמר רבינא על עסקי
נינוה קאמר רב נחמן בר יצחק אנר הכי קאמר כדבר ה'
אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמיתי כשם שנהפך נינוה מרעה
לטובה כך בימי ירבעם בן יואש נהפך להם לישראל מרעה
לטובה :

פי' הוא הסיב ירבעם בן יואש על עסקי נינוה קאמר
ללא דברה עמו על עסקי נינוה אל כ' פעמים והא דכתיב
ויאמר ה' ההטיב חרה לך ונו' ואכילת החום ונו' הכי לאו עסקי
נינוה כינהו אלא הוכחה על שמרה לו :

פרק מצות חליצה

והכתיב יחליץ עני בעניו בשכר עניו יחלצנו מדינה
של גיהנם אלא הא דכתיב חונה מלאך ה'
סכיב ליריאו ויחלצם בשכר יראו ויחלצם מדינה של גיהנם
אלא הא דכתיב ועצמותיך יחליץ ואר"א זו מעולה שבברכות
ואמר רבה זרוזיגרמי איך משמע הכי ומשמע הכי וכו' :

אמר רבי יוחנן בעילות בעל אותו רשע באותו יום
שנא בין רגליה כרע נפל שכב בין רגליה כרע
נפל באשר כרע שם נפל שדודי והא קא מתהניא מעכירה
א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי כל טובתן של רשעים
רעה היא אצל צדיקים שנא השמר לך מדבר עם יעקב מטוב
עד רע בשלמא רע לחיי אלא טוב אמאי לא אלא ש"מ טובתן
של רשעים רעה היא אצל צדיקים בשלמא התם מדכר ליה
שמא דע"ז אלא הכא מאי רעה איכא דקא שדי בה וזהמא
דא"ר יוחנן בשעה שבא נחש על חוה הטיול בה וזהמא
ישראל שעמדו על הר סיני פסקה וזהמתן גוים שלא עמדו
על הר סיני לא פסקה וזהמתן :

פי' בעל התלמוד נא להקשות ולהוכיח כי פי' וחלצה ניגלו אינו
חליצה

חליצה תחש לא לשון זרוז כמו החלנו מאתכם ולו"א והכתיב
 יחלץ עני בעיניו כלו' יורזנו ויתן בו כח ותירץ המתרץ שלעולם
 הוא לשון חליצה ומשני דה"כ שלופי הוא זה"ק בשכר עניו שכפר לו
 בחייו יחלצנו ויכלנו מדינה של ביהמס' דנ' בעיניו כמו בשביל
 עניו: ויחלנס קס' ד זרוזי הוא שיחלפנו כח: יחלנס נס אחריס:
 רגליה ירכותי שנא עלי' סיסרא ונתכונה יעל כדיליגעו: כרע
 גו' ז' כתיב בקרא: רעה היא ששונאי' הרשעים וקנה נפש צדיק
 בהנאתן הילכך לאו הנאה היא: שמה דע' זלמה נכנת את חלסי:

לוי נפק לקרייתא וכו' בעו מניה גרמת מהו שתחלוץ
 וכו':

בני סימוניא אתו לגבי רבי אמרו ליה בעיי תתן לן חד
 בר נש דריש ודאין וחזן וסופר ומתניין ועבד לן כל
 צרכנן ויהב לון לוי בן סיסי עשו לו בימה גדולה והושיבוהו
 עליה אתון ושאלון ליה הנידמת במה היא חולצת ולא אניבון
 ריקקה דם מהו לא אניבון אמרון דילמא לית הוא מארי
 אולפן נשאל ליה אנדתא שאלון באגדתא אתו ואמרו ליה
 מהו הדין דכתיב אבל אניד לך את הרשום בכתב אמת אם
 אמת למה רשום ואם רשום למה אמת ולא אניבון כן כתוב
 בירושלמי: ובגמ' שלנו נוסחא אחרת הרשום בכתב אמת
 מכלל דאיכא כתב שאינו אמת לא הוה בידיה ע"כ ירושלמי
 אתון לגבי ר' אמרו ליה הדין פיוסא דפיוסנך אמר לן הייבון
 בר נש דכותי יהבית לכון שלה אייתוהו ושאל ליה אמר ליה
 הנידמת במה היא חולצת א"ל בשניה ריקקה דם מהו א"ל
 אם יש צהצוחית של רוק כשרי: ובגמ' שלנו לא הוה בידיה
 אתא שאול בו מדרשא א"ל סי כתיב וחלצה ביד ומי כתיב
 וירקה רוק ע"כ: מהו הדין דכתיב אבל אניד לך את הרשום
 בכתב אמת א"ל עד שלא נחתם מר דין רשום משנחתם גזר
 דין אמת א"ל ולמה לא אניביבון א"ל עשו לי בימה גדולה
 והשיבוני עליה וטפת רוחי עלי: וקר' עליו אם נבלת בהתנשא
 ואם זמות יד לפה: מי גרם לך להתנכל בד"ת על שנשאר
 בהם עצמך ע"כ בירושלמי: ובגמרא שלנו אבל אניד לך את
 הרשום בכתב אמת ל"ק כאן בגזר דין שיש עמו שיכועה כאן

בגור דין שאין עמו שבועה כדבר שמואל^ל בר אמי דאמר רב
 שמואל^ל בר אמי א"ר יונתן מנין לגור דין שיש עמו שבועה
 שאינו מתקרע שנא' לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון
 בית עלי בזבח זמנחה עד עולם אמר רבא בזבח ומנחה אינו
 מתכפר אבל מתכפר הוא בד"ת אביי אמר בזבח ומנחה אינו
 מתכפר אבל מתכפר בגמילות חסדים רבא ואביי מדבית עלי
 קאתו רבא דעסק בתורה הוה ארבעין שנין אביי דעסק
 בתורה ובגמילות חסדים היה שיתין שנין ת"ר משפחה
 אחת היתה בירושלים שהיו מתיים כבן השנה באו והודיעו
 את ריב"ז אמר להם שמא מסשפחת עלי אתם שנאמר וכל
 מרבית ביתך ימותו אנשים לכו ועסקו בתורה ותחיו הלא
 ועסקו בתורה והיו והיו קורים אותם משפחת יוחנן על שמו
 אמר רב שמואל^ל בר אוני אמר רב מנין לגור דין של צבור
 שאינו נהתם אינו נהתם והכתיב כי אם תככסי בנתר ותרבי
 לך בורות נפתם עונך לפני אלא מנין שאפילו נהתם מתקרע
 שנא' מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו והכתיב דרשוה'
 בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב ל"ק הא ביהיד הא בצבור
 ויחיד אימת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו לא עשרה ימים
 שביקר"ה לי"ה :

פ"י מהו שצולץ נשיני' : חניכין השינוס : מהו מי הוי חליצה
 מגליתא : אכל חניד ונו' מקרא הוא כדניאל שהמלך ה"ל
 חניד לך את כל הנגזר בשמים ורשום נכתב והוא חמת : מכלל
 לחיכה בשמים כתב לחינו חמת נתימה : מי כתיב וירקה רוק
 דלהוי משמע דלא יהא שם אלא רוק וירקה סתמא כתיב ולפי' רוק
 וד"א וה"כ א"ל בלא נחצוהי' רוק : משנתתם כו' חותמו של
 הקב"ה חמת וחור וחנטלו : נהחצאו משמע שחינו חצוי
 בכל ית : רבה ואביי גרסי' : אנשים שינאו לכלל אנשים היינו בן
 י"ח דבן י"ח לחופה דמקודס לכן נקראו ילדות ובחרות : אם
 תכנסו ונו' עם כלל ישראל משתעי קרא :

ל"ב חייוור"ש בר ר' הווי יחבי פתח הד מינייהו ואמר
 המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנא' והיו עיני
 לבושם כל הימים וחד אמר המתפלל צריך שיכוין לבו
 למעלה שנא' נשא לבבנו אל בפים אל אל בשמים אדהכי

אתא ר' ישמעאל ברבי יוסי לנבייהו אמר להו במאי עסקיתו
 אמרו ליה בתפלה אמר להוכך אמר אבא המתפלל צריך
 שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כדי שיתקיימו שני מקראות
 הללו אדהכי אתא רבי למתיבתא אינהו דהו קלילי עול
 יתבי בדוכתייהו ר' ישמעאל ברבי יוסי אגב וקריה הורה
 מפסע ואול א"ל אבדן מי הוא זה שמפסיע על ראשי עם קדש
 א"ל אני ושמעאל ברבי יוסי שבאתי ללמוד תורה מפיו רבי
 א"ל וכי אתה הגון ללמוד תורה מפיו רבי א"ל וכי משה ראוי
 היה ללמוד תורה מפיו הנבורה א"ל וכי משה אתה א"ל וכי
 רבך אלהים הוא אמר רב יוסף שקליה רבי למטרפסיה
 דקא"ל רבך ולא רבי אדהכי אתרת יבמרה לקמיה דרבי
 למהלין א"ל ר' לאבדן פוק ברקה לבתר דנפק א"ל ר' ישמעאל
 ברבי יוסי כך אמר אבא איש כתיב בפרשה אבל אשה בין
 גדולה בין קטנה א"ל רבי לאבדן תוב אדוכתיך לא צריכיה
 כבר הורה זקן הוה קא מפסע אבדן ואתי א"ל רבי ישמעאל
 ברבי יוסי מי שצריך לו עם קדש יפסע על ראשי עם קדש מי
 שאין צורך לו עם קדש היאך יפסע על ראשי עם קדש א"ל
 רבי לאבדן קום אדוכתיך תנא באותה שעה נצטרע אבדן
 וטבעו שני בניו ומאנו שתי כלותיו אמר רב נחמן בר' יצחק
 בריך רחמנא דכספיה לאבדן בהאי עלמא :

פ'י למטה כלפי א"י משום דשכינה התם קיימא דכתיב וכו' ו
 עיני ונו' : כל הימים אף משחרב נ"ה : למעלה אחר
 מורבן נ"ה : כפי' ענכי' : למתיבת' למדרש ואנעי כל חל למיתב
 אדוכתי' : רבי ישמעאל בר' יצחק בשר היה מפסע ואול הולך
 לאט : אבדן תלמידו של רבי היה ונירושלמי אבא יודין ואבדן ליטבא
 ק'ילא : למטרפסי' לנחלו על שמיני ולא מיחה : נדקה חס הניאה
 נ' שערות : לא צריכת למדקה : זקן ר' יוסי : נטרע אבדן
 עכשו של לשה ר' ננעים :

פרק בית שמאי

תני בר קפרא לעולם ידבק אדם בג' דברים ויתרחק מן
 ג' דברים ידבק בג' דברים בהליצה ובהבאת
 סב א I 62 * שלום

שלום ובהפרת נדרים • בחליצה כאבא שאול דתניא אבא
 שאיל אומ' הכונס את יבמתו לשם נוי לשם אישות לשם ד"א
 כאלו פוגע בערוה וקרובי בעיני להיות הולד כמזור בהבאת
 שלום דכתיב בקש שלום ורדפהו וא"ר אבהו אתי' רדיפה
 רדיפה כתיב הכא בקש שלום ורדפהו • וכתיב התם רודף
 צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד • בהפרת נדרים כרבי
 נתן דתניא ר' נתן אומר הנודר כאלו בנה במה והמקיימו כאלו
 הקיבו עליה קרבן • ויתרחק מג' דברים מן המאונים ומן
 הפקדונות ומן הערבונות • מן המאונים דלמא גדלה ומחרטא
 בה • מן הפקדון בכרסתא דבייתיה • כי בייתיה דמי • מן
 הערבונות בערבי של ציון דא"ר יצחק ד"ר רע ירוע כו ערב
 זר רעה אחר רעה תבא למקבלי גרים ולערבי של ציון ולתוקע
 עצמו לדבר הלכה • מקבלי גרים כרבי הלכודא"ר חלבו
 קשים גרים לישראל כספחת בעור • ערבי של ציון דעבדי
 שלוק דין • תוקע עצמו לדבר הלכה דתניא רבי יוסי אומר
 כל האומר אין לו תורה אין לו תורה פשיטא אלא כל האומר
 אין לו אלא תורה אין לו אלא תורה הא נמי פשיטא אלא
 דאפילו תורה אין לו מ"ט אמר רב פפא אמר קרא ולמדתם
 ועשיתם כל ששנו בעשייה ישנו בלמידה כל שאינו בעשייה
 אינו בלמידה ואי בעית אימא לעולם כדאמרת מעיקרא אין
 לו אלא תורה אין לו אלא תורה ודקאמרת הא נמי פשיטא לא
 צריכא דקא מגמר לא אחרוני ואולי ועבדי מהו דתימא אית לי'
 אנרא לרדייה קמ"ל • ואי בעית אימא תוקע עצמו לדבר הלכ'
 בדיינא דאתי דינא לקמיה וגמר הלכה ומדמי מלתא למלתא
 ואית ליה רבה ולא אויל משאיל דא"ר שמואל בר נחמני א"ר
 יונתן לעול' יראה דיון עצמו כאלו חרב מונחת לו בין ירכותיו
 וגיהנם פתוח לו מתחתיו שנא' הנה מטתו של שלמה ששים
 גבורים סביב לה מגבורי ישראל וגו' מפתח בלילות מפתח של
 גיהנם שדומה ללילה •

פ"ג רדיפה רדיפה תשלום שכר גדול להנחת שנים שאוכל
 פירותיהם נעה • והקרן קיימת לו ליעה"ב כנ"ח כתוב בהו
 ימנא סיים נדקה וכבוד נדקה נעה"ב וכבוד נעה"ב : כמה נשעת
 א"סור

איסור הנמות לחוטא הוא דכתיב כי תחלל לגדור וגו' הא חס לא
 תחלל יהיה נך חטא: קרנן שעבר על ב' עבירות הלא ילך חלל חס
 נית'רנו כדי שלא יהא רגיל בכך: ערבות שלא יהא יצרן: נבר מתח
 לא יקבל פקדון מכן עירו: דכיתת' כו' שרגיל חלו ויטול את שלו
 ויחזור ויתבענו ח"כ דכיתת' כו' חס נשמר נבי' החפיקד כמו נבי'
 הנפקד אין לקבל ממנו: של כיון שס חקום מניחין הלנה ותופסין
 הערב'ל"א של כיון קוראים שס הערבון ע"ש כנוטריקון שלוף דוף
 שלוף עצמו מן הלנה ותופע ודף עצמו על הערב' דף לשון תוקע:
 דע ירנע רעה אחר רעה: ערב'זר היצרב' גרים זרים בישראל
 והכנסם בערבון כמי חסמע לכל ישראל ערב' זה נזה והמקבל
 הנר להיות מכלל ישראל הרי הוא נעשה ערב' נס בעדו: ולחוקע
 עצמו וסיפח דקרא: ושוכח תוקע'י' כוטח וכולה הפ'לה: תוקע כו'
 שאומר הריני שונה ואיני חקיים ואקבל שכר ת'מוד: קשין גרים
 שאין בקי'אין בדקדוקי מכות ולמידין ישראל מחישיהן: כספת
 לשגא דקרא כקט וכלנה הנר עליהם ונספתו על בית יעקב: אין לו
 תורה אינו עוסק בתורה אין לו תורה אינו מקבל שכר ת"ת: ח"ל
 תורה אינו עוסק בשום מכות הלא בתורה אינו מקבל עליהם שכר
 הלא שכר ת"ת: ואין חקיים חפי' תורה חפי' שכר לימוד ח"ל:
 מ"ד חית ליה אגר' דעשייה: ונמר הלכתא יודע הלכה שאין דומה
 דין הנא לפניו כ"כ ומדמי מלתא למלתא ולא משחיל לרבו והיינו
 תוקע שסומך ונשען על ההלכה שהוא יודע: נבורים דייכים:
 שלשמה שהשלים שלו: מטתו נ"ה שסם לשכת הנזית:

פרק האשה בתרא

ההוא גברא דטבע באגמא דסמקי אנסיב רב שולח
 לדביחהו א"ל רב לשמואל תא נשמתיה א"ל
 נשלח ליה ברישא שלחו ליה מים שאין להם סוף אשתו
 אסורה אומותרת' שלח להו אשתו אסורה: ואגמי דסמקי
 מים שיש להם סוף או שא"ל סוף שלח להו מים שאין להם
 סוף הם: ומר מ"ט עבדת הכי מטעא טעינא אנא מכדי כיון
 דקוו וקיימי כמים שיש להם סוף דמי: ולא היא כיון דאיכא
 גלי אימור גלי אשפלות: קרי שמואל עליה דרב לא יאונרז
 לצדיק כל און: קרי רב עליה דשמואל ותשועה ביהו' ויעץ:

תניא

אמר ר"ג פעם אחת הייתי מהלך בספינ' וראיתי
 ספינה אחת שנשברה בים והייתי מצטער על
 ת"ח שבה ומנו ר"ע וכשעליתי ביבשה בא וישב ודן לפני
 בהלכ' אמרתי לו בני מי העלוך אמ' לידך של ספינ' נזדמן לי
 וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי מכאן אמרו חכמים אם
 יבואו רשעים על אדם ינענע לו ראשו אמרתי באותה שעה
 כמה גדולים דברי חכמים שאומרים מים שיש להם סוף
 מותרת מים שאין להם סוף אסורה * תניא אמר ר"ע פעם
 אהת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שמטרפת
 בים והייתי מצטער על ת"ח שבה ומנו ר"מ כשעליתי למדינ'
 קפוטקיא בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך
 אמ' לי גל מרדני לחכרו וחברו לחברו עד שהקיאוני ליבשה
 אמרתי באות' שעה כמה גדולים ד"ח שאמרו מים שיש להם
 סוף אשתו מותרת מים שאין להם סוף אשתו אסורה *

פי'

דמקי מקוס: דקוו וקיימו עומד במקומו ואינו מים
 חיים: שיש להם סוף דמי שאינו יכול לשוט על פנים למרחוק
 הלכך אם איתא דסליק הוו חזי ליה: אשפלוה למקוס רחוק ומשם
 יבא: לא יאוכהו ולא יבא תתקלה זו לידו של רב לכדות את רב
 חילא: ותשוב' כו' תשובה מן המכשול מפני שנטלתי ענה משמו:
 כעניתי לו ראשי ועבר על גבי והלך לו: ינענע כו' ידחה מפני
 השעה ולא יתגרה בהן:

תנו

רבנן מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה
 לבור הגדול ובאו והודיעו לר"ה בן דוסא שעה
 ראשונה אמר להם שלום * שניה אמר להם שלום * שלישית
 אמר להם עלתה * אמ' לה בתי מי העלך אמרה לו זכר של
 רחלים נזדמן לי וקנמנהו * אמרו לו וכי נביא אתה אמר
 להם לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא דבר שהצדיק
 מחזק בו לא יכשל בו זרעו * א"ר אבא אעפ"כ מת בנו כצמא
 ענ' וס' יביו בשעה מאד מלמד שהקב"ה מרדק עם סביביו
 נדושה שעה ר' חנינא אומר מהכא לא נערץ בסוד קדושים
 רבה ונורא הוא על כל סביביו:

פי'

חופ' שיחין ומים מתכנסים בהם לעולי רגלים והיו שותין
 הם ובהמתם: שלום שעדיין יכולה לחיות וכלי' שאינה
 יכולה

יכולה אמר להן עלתה שידוע היה לו שלא תמות שם כדלקמן : אותו
נדיק חניה לחיכשלה נזרעו : זכר של רחלים זה אילו של יצחק :
זקן א' מכהינו זה אכרהם דהיינו שזכות עקדה עמדה להן : כניא
אתה לידע שלא תמות : מתעסקבו בטורח עשייתו : חצפ"כ
מתכו' שכך לרכוש של מקום לדקדק עם החסידים : נשערה לשון
חוט השערה דריש דאי כפשטי' הל"ל נשערה נס' : כחוט השערה
כדילתת להם שכרם משלם : סניניו דריקים ההולכים אחריו
כשהקב"ה עושה דין בהם הוא מתירא ומתעלה שאומרים א"כ כאלו
כ"ש כרשעים :

מסכת כתובות

בתולה נשאת פרה ראשון

דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה
שמים וארץ דאלו במעשה שמים וארץ כתיב אף
ידויסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואלו במעשה ידיהם של
צדיקים כתיב מכון לשבתך פעלתה מקרשה כיננו יודך
השיב בבלי אחר זר' היא שמוייבשת יהיו יצרו ידו כתיב
והכתיב יצרו אמר ר' נ' ברי יצחק יצרו אצבעותיו כדכתיב כי
אראה שמיד מעשה אצבעותיך מיתיבי השמים מספרים
כבוד אל ומעשה ידיו מניד הרקיע ה"ק מעשה ידיהם של
צדיקים מי מניד הרקיע ומאי ניהו טטר :

דרש בר קפרא ט"ד ויתר תהיה לך על אונך אל תקרי
אונך אלא אונך שאם ישמע אדם דבר שאינו
הגון יניח אצבעו באזניו והיינו דאר"א מפני מרה אצבעותיו
של אדם דומות ליתירות מ"ט אילימא משום דמהלקן כל
הרא והרא למלתיה עבידא דאמר מר זו זרת זו קמיצה זו אמה
זו אצבע זו גודל . אלא מה טעם משופות כיתירות שאם
ישמע אד' דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באזניו . תנא דבי
ר' ישמעל מפני מה אונן כולה קשה והאליה שלה רכה שאם
ישמע דבר שאינו הגון יכוף אליה לתוכה . ת"ר אל ישמיע
אדם לאזניו דברי' בטלים מפני שהם נכוית תחלה לאכרים :

בתולה נשאת פרק ראשון כתובות

פ"י ידו חלודי בכל מעשה יד א': מקדש מעשי ידו נדיקים
הוא: ידו יכרו משמע שהארץ למוד נעם' צב' ידו :
נדיקים כצב שקורין מעשה שלהם מעשה ידו של הקב"ה וה"ק
ומעשה ידו להוא מעשי נדיקים מניד הרקיע שהרקיע מעיד
עליהם לנריות שנדיקים מתפללין על המטר והוא יורד : א"ת
כו' לה"ל על זיווך : אכצבו שהוא שפוי' כיתד : מ'ט כלומר
מאי דומות כיתדות : דמחלקן שחוקות זו מזו ואיכן מחזרות
יחד : למילתא ע"ד קושי' היא כל אחד ישנה נורף ואף נכרטי
נכוח : זרת מן הקטנה מודדין זרת של השן : קמיצה מאנני
שאנל הקטנה מתחילין לקיחין חופה שלה אכצבות על פס ידו
הקמיצה והאצה ולאנני וקומץ . אחי מה גדולה מודדין אחת הכנין
ואחת הכלים : אכצבו למתן דמי' של חטאת דכתיב בהוא אכצבו :
גודל לכהן יד דאהרן ודמזרע : משופות אבויאדי"אש בלע"ז :
אלי' נשר שנסוף האוזן : רכה לפני טביע הנריאה א' ל מקוס כאן :
דנריס בטלים אף דנר החותר רק שאינם נריכי' אדם מזהר עליהם
דמשמיעת דנר הנטל ינח לשמיעת דנר האהוד : נכנית תחלה
לאכריס רכות ודקות לכנית מכולם לפי שהאיסור מצוי בו יותר
משאר החושים :

אמר רב נחמן אמר לי הונא בר נתן תנא מנין לברכת
החנים בי' שנא ויקח בועז עשרה אנשים ורבי
אבהו אמר מהכא במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל
ורב נחמן כהאי קרא דר' אבהו מאי דריש ביה מיבעי ליה
לכדתניא היה ר"מ אומר מנין שאפילו עוברין שבמעיו אמן
אמרו שירה על הים שנא במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור
ישראל :

רב חייא בר אבא מקרי בניה דר"ל הוה ואמרי לה מתני
בריה דר"ל הוה' שכיב ליה ינוקא וומא קמא לא
אול לגביה למחר דבריה ליהודה בר נחמני מתורגמניה א"ל
קום אימא מלתא כל קכל ינוקא פתח ואמר וירא ה' וינאין
מכעס בניו ובנותיו דור שאבות מנאצין להקב"ה כועס על
בניהם ועל בנותיהם ומתים כשהם קטנים . ואיכא דאמרי
בחור היה והכי קאמ' ליה על כן על בחוריו לא ישמה ה' ואת
יתומיו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כלו חנה ומרע וכל פרה
דובר נבלה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה מאי ועוד ידו

נטויה א"ר הנז בר רב הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופרה
 אלא בל המנבל פיו ומוציא דבוי נבלה מפיו אפילו נהתס לו
 גזר דינו של ע' שנה לטובה נהפך עליו לרעה אתא לנחומי
 צעורי קא מצער ליה ה"ק ליה השיב את לאתפוסי אדרת
 א"ל קום אימא מלתא כנגד שבחו של הקכ"ה פתח ואמ' האל
 הגדול ברוב גדלו אדיר והזק ברוב נוראות מחיה מתי במאמרו
 עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר בא"י מחיה
 המתים א"ל קום אימא מלתא כנגד אבלים פתח ואמ' אחינו
 המנוגעין המדוכאין כאבל הזה תנו לבבכם לחקור את זאת
 זאת היא עומדת לעד נתיב הוא מששת ימי בראשית רבים
 שתורבים ישתו כמשתה ראשונים כך משתה אחרוני אחינו
 בעל הנחמות ינחם אתכם ברוך מנחם אבליו אמר אבוי רבים
 שתו לימא רבים ישתו לא לימא משתה ראשונים לימ' משתה
 אחרונים לא לימא דא"ר שמעון ב"ל וכך תנא משמיה דר' יוסי
 לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן א"ר יוסף מאי קרא כסדום
 היינו לעמורה דמינו מאי אהדרי לי שמעו דברה קציני סדום
 וגו' א"ל קום אימא מלתא כנגד מנחמי אבליו פתח ואמ' אחינו
 גומלי חסדים בני גומלי חסדים המהוויקים בבריתו של אברה'
 אבינו שנא' כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו וגו'
 אחינו בעל הגמול ישלם לכם גמולכם בא"י משלם הגמול
 א"ל קום אימא מלתא כנגד כל ישראל פתח ואמר רבון
 העולמים פדה והצל מלט והושע את עמך ישראל מן הדבר
 ומן החרב ומן הבזרה ומן השדפון ומן הירקון ומכל מיני
 פורעניות המתרגשות ובאות בעולם טרם נקרא ואתה תענה
 ברוך אתה ה' עוצר המגפה :

אמר ר' שמואל בר נחמניא ריונתן כל היוצא למלחמת
 בית דוד גט כריתות כורחב לאשתו דכתיב ואת
 אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתם תקח מאי ואת ערובתם
 תקח תניירב יוסף דברים המעורבים בינו לבינה :

פיו ממקור על נרכת מקור נרין קהל והיינו י' כמו הקהל את
 העד' ואין הקהל פחות מעד ועדה י' דילפינין ממרנלי' סכ'
 עד מפי לעדה הרעה ינאו יהושע וכלכ : עונרי' כו' דכתיב לעיל
 מני'

בתולה נשאת פרק ראשון כתובות

מני' קדמו שרי' אחר נוכים: א"ל למתורנמני': כל קבל ינוקא
לכנד המאורע דברי כיתומים על מיתת הילד א"כ כל קבל למה חת
ונאיה חטא מת ול"ז ד בחור היה למה חת שהרי לא היה בן כ ואין
ראוי לייגעש: ויראה מה עשו אבות: וינאץ מכעס שהגיע סוהו
וגרמו לו לפקוד על בניהם ונכותיהם לאי קאי על הנכים ונכות
שא ואלו הל"ל נכים ונכות דכניו משמע שמדבר נגד האבות וכן אמר
במוריו: וא"ל לא תינוק היה שאת אלה בחור והך קרא חמר ע"כ
על בחוריו גו' מכ"מ שלא ישמח בחופתו: ע' טכה ועוד דריש כמו
ועד עולמו של אדם נטויה נכפכת מטוב לרע: כהפך חענמו
שהנ"ה מסלק ממנו ידו הטובה והיינו ועוד ידו הטובה נטויה
לסלק ממנו: אתי לכחומי בעירי כו' גתמי' מוכיח על פניו שנשכיל
עוכו מת נכו: חשיב כו' למעל' לתופסך ואת בניך נשכיל עון הדור:
האל כו' פתחה בה בברוך בא"י אמ"ה האל כו': אחינו כו' ברכה
הסמוכה לתכרתה היא וכן הדורות על הסדר: את זאת שזאת
עומדת לעד שהכל חתים ולא תכבו יותר מדאי: חשתה ראשונים
לימא חשת הראשונים הוא ל' כחשתה ראשונים לא יתקן אס לא את'
אחריו כך חשתה אחרונים: של אברהם שנמל חסדים דכתי ויטע
אשל' אכילה' שתיה' לוי': וציין במהרש"א מה שפי' על מאמר הל"ז:
נט כו' שאם ימות במלחמה יהיה נט מיום כתיבתו: ואת אחיך ונו
במלחמת שאלו כתיב לדוד למד מישי אביו להכהיג שאף היו נכדין
למלחמתיהן עושין כך: המעורר נכים אלו קדושין: תקפת עול
מניניהם ע"י נט:

פרק האשה שנתארמלה

תנו רבנן כיצד מרקדין לפני הכלה בש"א כלה כמות
שהיא ובה"א כלה נאה וחסודה אמרו להם ב"ש
לב"ה הרי שהיתה הנרת או סומא או מרים לרה כלה נאה
וחסודה והתורה אמרה מדבר שקר תרחק אמרו להם ב"ת
לב"ש לדברייכם מי שלקח מקה רע מן השוק ישבחנו בעיניו
או יגנו בעיניו הוי אומר ישבחנו בעיניו מכאן אמרו חכמים
לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות כי אתא רב
דימי אמר הכי משרוקמיה כלתא במערבא לא כהל ולא שרק
ולא פרכוס ויעלה הן;

כי סמכו רבנן לר' זורא שרו ליה הכי לא כהל ולא שרק
 ולא פרכוס ויעלת חזן כי סמכו לר' אמי ולר' אסי שרו
 להו הכי בל מן דין וכל מן דין סמכו לנא לא תסמכו לנא לא
 מן סרמיסין ולא מן סרמיטיין ואמרי לה לא מן חמיסין ולא מן
 טורמיסין רבי אבהו כי הוה אחי ממתיבתא לבי קיסר נפקן
 אמהתא דבי קיסר לאפידה ומשרו ליה רבא דעמידה
 ומברנא דאומתיה בוצינא דנהורא בריך מתייך לשלם :

פי' מרקדין מה אומרים לפניך בעת הריקוד דדרך לשורר
 בעת הריקוד : כמות שהיא לפי שהיא לפי יופיה וחשינותה
 מק'! סין אותה ואם יש בה מוס יסתוק ולא ישנמה א"כ ישנמה גדב
 נאה שיש בה וכה"ל ישנמה לגמרי דכשחזרין מה שיש בה לשנת
 מכלל דשאר לגמרי ומפני דרכי שלום חותר לומר שקר : מסודה
 חוט של הסד משוך עלי' : מכאן מדברינ"ה שאמרו ישנמה ב
 מעורבת לעשות כרכון איש ואיש : משרו משוררים : לא כהל אינה
 צריכה כהל : שרק צניע המחדי את הפנים : פרכוס קליעוס שער
 זו לא כהל ולא שרק ולא פרבס' ויעלת חן : לא כהל אינו צנוע
 הלא תוכו כנרו ואמר לא כהל שהוא צניע לעינים כי הדם יראה
 לעינים ולא שרק שהוא צניע לפני' ע"ש שאין הדור רואה לפני' ולא
 פרכוס שהוא קליעות שער שמראין ענין כנזירים וחסידים הלא
 יעלת חן חן התורה שמעלת חן ללומדיה : כל חן דין כל כמות חל
 הו סוזיין לכו לקרותן רבי ולמנותם ליינים : סרמיסין מסרסי
 הלכות דהפוך טעמיהון סרמיטיין לפון סמרשוטין : חמיסין אומרי'
 חמיסית הטעם : טורמיסין לא אתפרש וי"מ אנשים ריקני' :
 מתיבתא מכה"מ : רבא דעמיה נשיא בעמו : מדברנא מכהינ :
 צונינא כו' על שהיה קלסתר פניו מנהיק כדאמרי' שופרי' דרבי
 אבהו מעין שופרי' דר' דנפקי זהרורי מיניה : בריך כו' צרוך
 בואך לשלום א"כ צרוך המניאך לשלום וברכה היא לשי' :

אמר עליו על ר' בר אלא שאו שהיה נוטל בד של הדם
 ומרקד לפני הכלה ואמר כלה נאה גחמורה רב
 שמואל בר יצחק מרקד אתלת א"ר זורא קא מכסוף לן סבא
 כינה נפשיה אפסוק עמודא דנורא בין דיורה לכ"ע וגמירי
 דלא מפסוק עמודא דנורא אלא או להד בדרת או לרתי
 בדרא א"ר זורא אהני לי' שוטיתיה לסבא ואמרי לה שוטתיה
 לסבא ואמרי לה שוטתיה לסבא רב אחא מרכיב לה אכתפיה

האשה שנחארמלה פרק שני

ומרקד אמרי ליה רבנן אנן מהו למעבד הכי אמר להו א
דמיא עליכו ככשורא לחיי ואי לא לא א"ר שמואל בר נחמני
א"ר יונתן מותר להסתכל בפני כלה כל ז' כדי לחבבנה על
בעלה ולית הלכתא כותיה :

פ"י אתלת' ז' בדין זורק א' ומקבל א' : מכסיף מזלזל נכסוד
ת"ס וכוהנ קלות ראש בעצמו : עמודא דכורא כיעין הדס
והוא רמו ש"ין הדור ראוי לעמו 'נחמינתו : שוטיתיה שוט של הדס
שהיה מרקד בו : שיטתי' שיטתו ומנהגו : שטותי' שהיה מנהיג
פשוטה : מרכיב את הכלה : ככשור' כקורא בעלמא ש"ין אתס
מהרהרין עלי' והדמיון ככשורה כסס שעל הכשורה הבית נשען עליו
כך אשה עזירת הבית היא : למנהגה כשוראה שהכל מסתכלין בה
ככסס יופיה נלכו :

תנו רבנן מעבירין את המת מלפני הכלה וזה מה מלפני
מלך ישראל אמרו עליו על אנריפס המלך
שעבר מלפני הכלה ושכח והו שכח והו מכלל דשפיר עבד
והא א"ר אשי אפילו למאן דאמר נשיא שמחל על כבודו
כבודו מחול מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול דאמר סר
שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך פרש' דרכי' הואי
ת"ר מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה אמרו עליו
על רבי יהודה בר אלעאי שהיה מבטל ת"ת להוצאת המת
ולהכנסת כלה בד"א כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל
צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו א"ר שמואל בר איני' משמיה
דרב תרוסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי להי"ג
אלפי גברי ומנייהו שיתא אלפי שיפורי עולא אמר כגון
דהויציגברא מאבולא ועד סיכרא רב ששת ואי תימאר ר' זוחנן
אמר נטילתה כנתינתה מה נתינתה בס' רבוא אף נטילתה
בס' רבוא והני מילי למאן דתניוקרי אבל למאן דמתני ליר
ליה שיעורא :

פ"י מעבירין כשהכלה יוצאת מבית אבי' לבית חתנותה וכושאי
המת יוצאין ונזו וכוז אוכלוסין הרבה ואין רוצין להתערב
מעבירין את המת אפי' דרך אחרת : שום תשים הוצירו שיטתו
עליהם שימות הרבה כלו' שתהא אימתו עליהם לפי' ש"ין כבודו מחול :
פרשת דרכים ולא ניכר שיעבר מלפניהם תל'א כאלו כריך לפנות
לאותו

אלו נערות פרק שלישי כתובות שער

לאותו דרך: שיפורי מכריזין עליו שיבאו לכבודו: מאבולא לסיכרא
משער העיר הכוא עד הקבר: נטילתה של תורה ממנו כנתינתה
בסיני נטילת' היינו נשמתו ותלמודו בטל: דקרי מקרא ותני משנה
אבל עדיין לא שנה לתלמידים: דמתני לאתריס: ל"ל שיעור' ממילא
שמעי' דלמאן דלא קרי ולא תכי הין מנטלין חס י"ל עוסקין כדי
קבורה אבל ממלאכה מנטלין:

פרק אלו נערות

אמר

אביי נאמר אסון בידי אדם ונאמר אסון בידי שמי'
מה אסון האמור בידי אדם פטור מתשלומין א"ז
אסון האמור בידי שמים פטור מן התשלומין מתקיף לה רב
אדא בר אהבה מפאי דכי קא מזהר להו יעקב לבניו על צנים
פחים דבידי שמים נינהו דלמא על אריא וגנבי בידי אדם
נינהו אטו יעקב אהא אזהר אהא לא אזהר יעקב על כל
מילי אזהר וצנים פחים בידי שמים נינהו והא תניא הכל
בידי שמים חוין מצנים פחים שנאמר צנים פחים בדרך עקש
שומר נפשו ירחק מהם ותו אריא וגנבי בידי אדם נינהו והא
אמר רב יוסף וכן תני ר' חייא מיום שחרב ב"ה אעפ"י שבטלו
סנהדרין ד' מיתות לא בטלו ולא בטלו הא בטלו להו אלא דין
ד' מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל כן הגג או
חיה דורסתו ומי שנתחייב שרופה או נופל בדליקה או נהש
מכישו ומי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או לסטין באין
עליו ומי שנתחייב הנק או טובע בנהר או מת בסרוכני אלא
איפוך אריא וגנבי בידי שמים צנים ופחים בידי אדם:

פי'

בידי אדם ולא יהיה אסון דמשתעי במיתת ב"ד למימ' דהיכא
דליכא מיתת ב"ד משלס דמי ולדות: בידי שמים וקרהו
אסון: כני' פחים קור וחוס: על כל מילי הזהיר שלא ילכו במקום
סכנה: בידי שמים חס נאים פורענות על אדם בזירת מלך הוא:
חוץ מזני פחים שפעמי נפשיעה ח"נ חפי' צאונס חס רנה להזהר:
בידי אדם שלא חנזירת המלך: דין ד"מ יעונש דונמתן לא נטלו
וחיירי באותם שנטלין דיכס נעה"ז: נופל חן הנג דומה לנסקל
שדוחפין אותו מנית הסקיל' לארץ נכוה ב' קומו': דורסחו חפי' לו

נערה פרק רביעי כחוכות

לארץ וחרנו נלריסה - נחש חכיסו והאדם שורפו : לחלפות והן
מתיון רחשו כסיף כי כן דרך המוחתי על ידיה : סרוכני מסכר :

פרק נערה

כי הוואתו לקמיה דרב יהודה אמ' להו יאקוד ילדה ואכני
מתא שדיא כי הו' אתו לקמיה דרב הסדא אמר להו
כפו לי' אסותא בצבורא דליקום ולימר עורבא בעי בני וההוא
גברא לא בעי בני ועורבא בעי בני והכרזיב לבני עורב אשר
יקראו ל"ק הא בחיורי הא באוכמי :

אשרי שומרי מצות עושה צדקה בכל ער' וכי אפשר
לעשוה צדקה בכל עת דרשו רכותינו שביבנה
ואמרי לה ר' א' זה הון בניו ובנותיו כשהם קטנים רבי שמואל
בר נחמני אמר זה המנדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן
הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד רב הונא ורב הסדא
ח' א' זה הלוקר תורה ומלמדה וזה א' זה הכותב תורה נביאים
וכתובים ומשאלין לאחרים וראה בנים לבניך שלום על
ישראל ארוב"ל כיון שבנים לבניך שלום על ישראל דלא אהו
לידי חלצה ויבוס ר' שמואל בר נחמני אמר כיון שבני' לבניך
שלום על דיוני ישראל דלא אתו לאינצווי :

פי' כיהו אתו אנשים שאינם רוצי' לזון נניהם קטנים : יארוז
תנין והוא אכזרי על בניו : ילדה הוליד תולדותיו והטיל
על בני העיר פהכסתו : כפו כו' כפו מכתשת על פיה ויעמוד זה
על בני סולי' נגינה שיסמינו קולו ויכריז על עממו שהוא רצ' מן
העורבים לעורבא בעי בני כו' אף שהוא אכזר כדמפרש לבני עורב
זנו וי"מ ש"כ יעמוד עליו ויאמר כן על אותו האיש : אשר יקראו
אלמא לא זיין להו : אוכמי כשנדל משמיר והאם והאב אהבין אותם
אבל מתחלתם לנציס נאוכמיס אותם פ"א ב' מיכי עורבא' לנן ואח'
שחור : כשהם קטנים שתמיד יוסגלילם הם עליו והיא נדקה טאין
עליו חיונ' בהם : נביתו טאין הממון כלה והעפ"כ נדקתו עומדת
לעד : זה הלומד תורה כו' מתקיימת בו הרי הון ועושר נביתו
ונדקתו עומדת לעד על שטרח ללמדה לתלמידים : הכותב כו'
הקפרי' קיימים לו שאינם בלי' ונדקתו עומדת לעד : חליצה ויבוס

יש כעין קטטה על שלא רוצה ליצוה וניבוס פיעמים שהיה חייבה
רוצה ומינס אותה נע"כ: לאיכנווי מיקרוב וקודם לנחלה ח"כ
כשים נכיס לנכיו מניח הירושם לנכיס נסוה משח"כ חס חין לא' מהם
נכיס מרכה לשי"ל נכיס ונאים לידי קטטה פ"ח לזיוכי ישראל דלא
פתו לאיכנווי בהדי כדוקים שמו ארי שהנת תירש עם נת הנן מק"ו
וכשים כן לכן הכל מודים שלא תירש הנת עם כן הנן:

פרק אף על פי

א"ר יצחק בר חנינ' א"ר הונא הכל משהין בפני השמש
הוין מבשר ויוין א"ר הסדא בשר שמן ויוין ישן אמר
רבא בשר שמן כל השנה כולה ויוין ישן בתקופת חמון אכזה
בר איה ומנימין בר איה יחד ספי מכל מינא ומינא וחד ספי
מחד מינא מר משתעי אליהו בהדיה ומר לא משתעי אליהו
בהדיה הנהו תרי חסידי ואמרי לה רב מר יורב פנהס כתי רב
חסד' מר קדים ספי ומר מאחר ספי דקדים ספי אליהו משתעי
בהדיה ומאחר ספי לא משתעי אליהו בהדיה אמר ומר
זוטרא ורב אשי הווקא יתבי אפתחא דבי אוגור מלכא הלוק
ואזיל אטורננא דמלכא הווייה רב אשילמר זוטרא דחזור אפיה
שקל באצבעותיה אנה ליה בפומיה א"ל אפסדתא לסעודתא
דמלכא אמרי אמאי תעביד הכי אמר להו מאן דעביד האי
פסל לכאכל דמלכא אמרו ליה אמאי אטר להו דבר אהר הואי
ביה בדקו ולא אשכחו שקל אצבעותיה אנה עליה אמר דהו
הכא מי בדקיתו בדקו אשכחו אמרו: לירי רבנן מאי טעמא
סמכת אנוס: אמ' הואי רוח צרעת דקא פרחא עילויה ההוא
רומא דאמר לה לה היא אחתא מינסבת לי אמרה ליה לא
אזל אייתי רימני פליו ואכל קמה כל מוא דצערו ליה בלעתירה
ולא ידב לה עד דוג לה לסוף אמר לה אי מטינא לך מינסבת
לי אמרה ליה: און אזל ואייתי רימני פלי ואכל קמה אמר ליה
כל מוא דצערו לך תוף שדאי תוף שדאי עד דנפק מינרה כי
הוצא דירקא ואיתסיאת:

פ"י ספי מאכיל את השמש: ממד חייבה בתקלת סיגודה לטוב
ומשאר מיני' חשהו עד שיגמור סיגודה: קדים ספי קוד'
סג ג 3 63 שיתן

שיתן לפניו מאחד ספי מכל מין ומין לאחר שנתן לפניו ולפני האורחין : משתעי בהדיה לפי כשנותן לפניו והוא רואה ומתחזה ומנטער ופיעמים שיש אורחים הרבה : אונור שם מלך פרס : אטורכנא מוסיב המתנות לפני השרים : דחורר אפי' פכיו וזעפים שנתאוה למאכל : אנת ליה דפומיה דהוי סני ליה להשיב כפשו' דטעימה ולא נא לתוך מעיו : א"ל אטורכנא לר"א : אפסדת' כו' לא יאכל המלך חצתה : אחרו לו שוטרי המלך אחאי תעביד הכי : א"ל ר"א : דעביד מו' העוש' מאכל' כו' אץ דאוי שיאכל המלך מאכל מידו : ד"א נשר של חזיר מצורע דהתם חזיר לא פסיל דס' עודת נוי ואחר מצורע על שזכיה כרעת בחזירים : שקל ר"א אנציעתי דקפילא : אנת על א' מהחתיכות : הכא כו' כלום בדקתם את חתיכה זו : ואשכחו כס כעשה לו : עלוי דמר זוטרא : פלי מנקעי הרבה יש לו : מי דנצירי רוק שגדל בתוך הפה מחמת קיוהת דבר הנאכל בפניו ואינו אוכל מינו : דזנ כתמו פני' וכרסה נעשו כוכוכית : תוף שלאי רקקי והשליכי :

אמר רב אנחה שוברת חצי גופו של אדם שנאמ' ואתה בן אדם האנח בשברון מתני' ובטרירות תאנח ור' יוחנן אמר כל גופו של אדם שנא' והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת אל שמועה כי באה ונמס כל לב ורפו כל ידים וכהתה כל רוחובל ברכים תלכנה מים ורבי יוחנן נמי הכתיב בשברון מתנים ההיא דכי מתחלא מסתנים מתחלא ורב נמי הכתיב ונמס כל לב ורפו כל ידים וכהתה כל רוח שאני שמועה דבית המקדש דתקיפא טובא ההוא ישראל וגוי דהוו קאולי באורחא בהדי הדדי לא אימצי גוילסגויי בהדי ישראל אדכריה חורבן בית המקדש גניד ואיתנח ואפ"ה לא אימצי גוי לסגויי בהדיה א"ל לא אמריתו אנחה שוברת חצי גופו של אדם א"ל ה"ס מלתא חדתא אבל ה"ה דשינן בה דאמרי אינשי דמלפא תכלי לא בהתה :

שוא לכם משכימי קום מאחריו שבת אוכלי לח' העצבי' כן יתן לידידו שינה ואמר רבי יצחק אלו נשותיהן של ת"ה שמגדרות שינה מעיניהם בעולם הזה ובאות להיי העולם הבא :

פי' חתני' דאחז' הנוף : חגי גופי הנוי לא הוי שמיע לי' לא מלתא דרב חיהו רב מוד' דשונרת כ' גופו כדלקמן : דשינן הורגלכו : דמלפא כו' אשה

אשה הלמודה לשכל נני' לקונרס אינה תמיהה ומפמדת נמות ס'
 מהם שכבר למודה היא : משכימי ונו' למלאכת הרשות אוכלים
 לחמס בעצב כן יתן הנ"ה לידיו שינה למי שמנדל לכבודו ולמנותיו
 שינה : מנדלו שינה ממתינות את בעליהם שהם נבית רנן ושוכין
 פרקן פ"א אוכלים לחס ונו' קאי אתשמיש שמתוך מלאכתם הרשות
 לא יוכלו לקיים מנות עונה בזמנה ושוא הוא כן לא יוכלו לקיים
 ת"ח עונה בזמנה אבל אין כאן שוא כמו בפועל הרשות שהנ"ה
 נותן שכר אף לנשותיהם שמנדלין שינה נו' :

יהודה

בריה דר' חייא התניה דר' ינאי הוה אויל ויחיב
 בבירב וכל בי שמשא הוה אתי לביתיה וביהוה
 אתי הוה קא חזי קמיה עמודא דנורא יומא הד משכתירי:
 שמעתא כיון דלא חזו ההוא סימנא אמר להו רבי ינאי כפו
 מטתו שאלמלא יהודה קיים לא ביטל עונתו הואי כשגגה
 היוצאת מלפני השליט ונח נפשיה :

רבי

איעסק לי לבריה ביר' חייא כי מטא למכתב כתובה
 נח נפשיה דרביתא א"ר ה"ו פסולא איכא ירחמי
 ועיינו ר' אתי משפטיה בן אביטל ור' חייא אתי משמעה אחי
 דוד אול איעסק ליה לבריה ביר' יוסי בן זמרא פסקו ליה י"ב
 שנין למיזל בבי רב אהלפוח קמיה אמר להו ניהוו שית שנין
 אהלפוח קמיה תניין אמר להו איכניס והדר אויל הוה קמיה
 מכסוף מאבות א"ל בני דעת קונך יש כך מעיקר כתוי תביאמו
 ותטעמו ולכסוף כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם אול
 יחיב י"ב שני בבי רב עד דאתי איעקררה דבית הוה א"ר היכי
 נעפיד נגרשה יאמרו עניה זו לשוא שמרה נינסביה אתתא
 אחריתי יאמרו זאת אשתו זא זונתו בע' עלו רחמי ואיהתסיאת:
פי' ני שמשא ע"ס : כפו מטתו כדת המתאכל דמייב בכפיי'
 המטה : כשגגה כו' דנרית כרותה לשפתים : איעסק
 לכרי' להסימו נתו של ר' חיי' : פסולא שלא היו מהונכים לזוג ח'
 בן אביטל בן דוד היה אביטל שס' אשת דוד : משמעה וזה הפסול
 שרבי הי' מני' ליד ולא הית' בת הנאה משמ' הונגת לנכו שלא הית'
 בת מלכים : פסקו כו' קודם שיכנסו : אח' פיה הענירו הכנירה
 לפני המתן : קונך כו' שאמר להרביב זמן חופתו וחזר וקרנה
 מרוב חמת כלתו דשרית שכינה ע"י המקדש היא הנשואין והזוג
 עמנו : תביאמו נו' מכווננו' / יבאל לארץ ואס' כ' יכנו לו מקדש

אף על פי פרק חמישי כתיבות

ועשו לי מקדש בזכר : איעקרה ניעשת עקרה כן דרך הצומלת
י' שני בלא בעל :

דבי חנינ' בן חכינאי הוה קאזיל לבי רב בשילהי הלוליה
דרשב"א"ל איעכב לי עד דאתאי בהדך לא איעכב
ליה אזל יתיב ו"ב שני בבי רב עד דאתי אשתנו שבילי דמת'
ולא יהע למיזל לביתיה אזל יתיב אנוד' דנהרא שמעא לההיא
רביתא דהוה קרולה בת חכינאי אמר ש"מ האו רביתא דידן
אזל בתרה הוה יתיב רביתחו קא ניהלא קמחא דל עיניה
חזיתיה סוילבה פרה רוח"אמ' לפניו רבש"ע עניה זוה שבר'
בעא רחמי עליה והיתה :

דבי המא בר ביסא אזיל יתיב י' ב שני בבי מדרשא כו
אתא אמר לא אעביד כדעבר בן חכינאי עייל יתיב
במדרשא שלח לביתיה אתא ר' אושעיא ברירי יתיב קמיה
הוה קא משאיל ליה שמעתא הוא דקא מחדן שמעתתיה
אמראי הואי הכא הוה לי זרע כי האו על לביתיה על בריה
קמ קמיה הוא סבר למשאל שמעתתא קא בעי אמרה ליה
דביתחו מי איכא דקאום מקמי ינוקא קרי עליה רמי בר המא
והחופא המשולש לא במהרה יתקוזה ר' אושעיא בנו של רבי
המא בר ביסא :

פי' בשילהי ב' כסוף ימי חופתו : איעכב החחן לי עד שיכלו
ימי חופתי ואל' יצמד לני רב : אשזנו כו' שנכנו בנייה
צניכיס קדשים ונסתמו בה חנואות : רביתא גערה : סוי לנה
דאה לנה כלו' כדמה לנה פתאום שזה בעלה : לא איצמד כו' שנכנס
לכיתו פתאום : יתיב קמיה ולא היה האכ מחירו : חזיה לנריה
דמחדן שמיצתי' : אי הואי כו' אלו הייתי כאן שהנמתי בני קטן
זה לכתי הייתי מלמדו תורה וזה חכס כזה : לא יתק שורצו
לעולם דתורה חוזרת על אכסני' שלה ודריש מואני זאת בריתי
וננו ומיירי בשלשתן רואין זה את זה דנס אש אנו אין כאן ללמדו
מלמדו אני אנו :

דבי עקיבא רעיא דבן כלבא שבועה הוה חזיתיה בריתיה
דהוה צניע ומעלי אמרה ליה אי מקדשנא לך אזלת
לבי רב אמר לה אין איקדשה ליה בצנעא ושדרתיה שמע
אבוה אפקה מביתיה אדרה הנאה מנכסיה אזל יתיב י' ב שני

אף על פי פרק המישי כתובות שעו

בבירב כי אתה אייתי בהדי תריסר אלפי תלמידי שמערת
לה הוא סבא דקאמר לה עד כמה קא מדברת אלמנות חיות
אמרה ליה אי לדידי ציית יתיבי ב' שנין אחרוני אמ' ברשות
קא עבידנא הדר אזיל יתיבי ב' שנין אחרוני בבירב כי
אתא אייתיה בהדיה כ' אלפי תלמידי שמעת דביתהו הות
קא נפקא לאפיה א"ל שיבכתא שאלי מאני לבוש ואיטכאי
אמרה להו וידע צדיק נפש בהמתו כי מטאי לגביה נפלה על
אפה קא מנשקא ליה לכרעיה הו קא מדחפו לה שמעיה אמ'
להו שבקוה שליו שלכם שלה הוא שמע אבוה דאתא גברא
רבא למתא אמר אזיל לגביה אפשר דמפר נדרי אתא לגביה
א"ל אדעתא דגברא רבא מי נדרת א"ל אפי' פרק א' ואפילו
הלכה א' א"ל אנא הוא נפל על אנפיה ונשקיה על כרעיה
ויהב ליה פלגא ממוניה ברתיה דר' ע' עבדה ליה לבן עזאי
הכי והיינו דאמרי אינשי רחילא בתר רחילא אזלא כעובדי
אמה כך עובדי ברתה רביוסף כריה דרבא שדריה אבוה לבי
רב לקטי' דרביוסף פסקו ליהו' שני כי הוה ג' שני מטא מעלי
יומא דכפורי אמר אזיל ואהוינהו לאנשי ביתי שמע אבוה
שקל מנא ונפק לאפיה א"ל זוגתך נזכרת א"ל יונתך
נזכרת איטרוד לא מר אפטיק ולא מר אפטיק:

פי' כלבא שבוצ שס' א' מינשי ירוסלי' סגל הנכנס לביתו ריעב
כלבא הי' יוצא שני: מדברת את מתנהבת: שיבת השגנו':
כפ' בהמתו פי' לפי שהיה רועה בהמות ודרך הרועה נסקו
ותרמילו ולא יחוש שאין ל' נדלי' חשבי' כי לקח חותי' לאש' תחת' שהי'
כבר רוצה ויודע שאין ל' נדלי' חשבי' כי חכי' מדרה מנכסיו:
שלה הוא תורה שלמתי חכי' ושלמדת' אתס' על ידה הוא:
שקל מנא כלי' זיין כאלו נא' להלחם: מיטרוד בהותה
מריכה: לא מר כו' לא חכלו סעודת י"ה שמפטיק נה' חכילה
להתענית:

פרק מציאת האשה

תנו רבנן מעשה בריב"ז שהיה רוכב על החמור והגיה

ויצא מירושלים והיו תלמידיו מהלכים אחריו ראה
 ריכה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של
 ערביים כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו
 אמרה לו רבי פרנסני א"ל בתיבת מיאת אמרה ברת נקדימון
 בן גוריון אני אמר לה בתי כמון של בירת אביך היכן הלך
 אמרה לו רבי לא כדון מתלין מתליא בירושל' מלח כמון חסר
 ואמרי לה חסד ושל חטיך היכן הוא ואמרה לו בא זה ואכד
 את זה אמרה רבי זכור אתה כשהתמת על כתובתי אמר להם
 לתלמידיו זכור אני כשהתמתי על כתובתה של זו והייתי קורא
 בה אלקא אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל המידה בכה
 ריב' ז ואמר אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונו של מקו' אין
 כל אומה ולשון שולטת בהם ובזמן שאין עושין רצונו של
 מקום מוסרין ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא
 ביד בהמתן של אומה שפלה ונקדימון בן גוריון לא עשה
 צדקה והתגיא אמרו עליו על נקדימון בן גוריון כשהיה יוצא
 מביתו לבה"מ כלי מילת היו מציעין תחתיו ובאו עניים
 ומקפלין אותן מאחרי אבע"א לכבודו הוא דעבד ואבע"א
 בדבעי ליה למעבד לא עבד כדאמרו אינשי לפום גמלא
 שיחנא תניא אר"א בר צדוק אראה בנחמה אב לא ראיתי
 שהיתה מלקטת שעורים מבין טלפי סוסים בעכו קראתי
 עליה מקרא זה אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי
 הצאן ורעי את גדיותיך וגו' אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך :
פי' ולא כדון כו' ולא כן היו מתלין משל בירושלים : מלח כו'
 הרונה למלח מחוכו כלו' לנרוס לו שיתקיים יחסרבו לדקה
 תמיד והסרוכו זהו קיומו : חסד יעשה מחוכו חסד ושל בי' חנא לא
 עשו דקה כראוי וכלה מחונס : וחנא חתזה לפי שנתערב בו :
 חנא חמי' תוספות שהוסיף לה בהמתן : ערביים קרי אומה שפלה
 שסוכני אהלי הם במדבר : תסתיו תחת רגליו להלוך עליהם :
 לפום כו' לפי כח הנחל יטעוהו משא : חס לא תדעי חס לא תתני
 לב כנסת ישראל לשמור את התורה וספך לגאנת בעקבי הצאן ולרצו'
 את גדיותיך ר"ל גופך : א"ת כו' דהין שייכות כמה שקראם
 נדי' נמקום הזה :

תנו רבנן די מהסורו אתה מצווה עליו לפרנסו ואי אתה

מצווה עליו לעשרו אשר יחסר לו אפילו סוס לרכוב
 עליו ועבד לרוץ לפניו אמרו עליו על הלל הזקן שלקח לעני
 בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם א' לא
 מצא עבד לרוץ לפניו ורוץ לפניו ב' מילין ת"ר מעשרה באנשי
 גליל העליון שלקחו לעני בן טובים א' מציפורי ליטרא בשר
 בכל יום ליטרא בשר מאירכותיה א"ר הונא ליטרא בשר
 משל עופות ואבע"א בשר בליטרא ממש רבאשי אמר התם
 כפר קטן היה בכל יומא הווי מפסדי חיותא אטטולתיה ההוא
 דאתא לקמיה דר' נחמיה א"ל במרה אתה סועד א"ל בבשר
 שמן ויוין ישן רצונך שתגלגל עמי בעדשים גלגל עמו בעדשים
 ומת אמר אוי לו לזה שהרגו נחמיה אדרבה אוי לו לנחמיה
 שהרגו לזה מיבעי ליה אלא איהו הוא דלא איבעי ליה לפנותי
 נפשיה כולי האי ההוא דאתא לקמיה דרבא א"ל במה אתה
 סועד א"ל בתרנגול פטוסה ויוין ישן א"ל ולא חיישית לדוקא
 דצכורא א"ל אטו מדידהו קאכילנא מדרהמנא קאכילנא
 דתניא עיני כל אליך ישכרו ואתה נותן להם את אכלם בעתו
 בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אח' ואח' נותן הקב"ה
 פרנסתו בעתו אדהכי אתאי אחתי דרבא דלא הויה ליה י"ג
 שני ואתיא ליה תרנגולת פטוסה ויוין ישן אמר מאי דקסמי
 א"ל נענית לך קום אכול :

תנו רבנן אין לו ואינו רוצה להתפרנס נותנים לו לשום
 הלואה וחוזרים ונותנים לו לשום מתנה דברי ר' מ
 וחכ"א נותנים לו לשום מתנה וחוזרים ונותנים לו לשום
 הלואה לשום מתנה הא לא שקיל אמר רבא לפתוח לו לשום
 מתנה יש לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשום מתנה
 וחוזרים ונפרעים ממנו חוזרי ונפרעין ממנו תולא שקיל
 אמר רב פפא לאחר מיתה ר' שמעון אומר יש לו ואינו רוצה
 להתפרנס אין נוקקין לו אין לו ואינו רוצה להתפרנס אומרין
 לו הבא משכנן וטול כדי שתזוה דעתו עליו :

פי' עופות דמיהן יקרים והוא היה מעוננ : בליטרא חמש
 בליטרא מעות כ"ה היה הכשר ניוק : כפר קטן היה וטין
 המותר כחכר : אטטולתיה בשבילנו : ההוא עכיה ממקד פרנסה :

מצואת האשה פרק ששי בחובות

פועל רגיל לסיעוד : בן טובים שהורגל בכך חלל אבותיו : צעיר
הכל לפי מה שהוא כל יחיד ויחיד לפי לחודו : א"צ צעתו פי' דעני
זה לא היה רגיל בכל יום בכך חלל לפי כורך שעה לכריחותו ולחודו
ולכא למיחר בי' דלא צעי לפנוקי : מאי דקמאי מאי דכר זה
שאירע לפני עתה שלא הייתי רגיל בכך שנחת זו לכאן ותרכובת
ויין ישן נידה : כעכיתי דברתי יות' מלמי : איג' לן משלו : להתפרנס
משל נדקה : י"ל ואינו רוצה להתפרנס משלו חלל משל נדקה
ומסנף עצמו צרעצ : שתוית דעתו יבנה לנו לומר דעתס לחזור
ולנכות ממכי הוליל ותציעוני משכון ויטול בלא נוסת שיאמר הין לי
משכון והס יאמרנו טול בלא משכון :

מר עוקבא הוה עניא בשבכותיה דהוה רגיל כל יומא
דשרי ליה ד' זוזי בציטרא דדשא יומא חד אמר
איזיל אחזי מאן קא עביד כי ההוא טיבותא ההוא יומא נגהא
ליה למר עוקבא לבי מדרשא אתיא דביתהו בהדירה כיון
דחזא דקא מצלי ליה לדשא נפק בתרייהו רהט וקם בהדי
אתונא דהוה גרופא נורא הוה קא מקליין כרעיה דמר עוקבא
אמרה לי דביתהו שקול כרעיך אותיב אכיעאי חלש דעהיה
אמרה ליה אנא שכיחנא בגויה דביתא ומקרבה הנייתי
ומאי כולי האי דאמ' מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה
אמר רב הונא בר ביונא א"ר שמעון חסידא ואמרי לה אמר
רבי יוחנן משום רשב"י נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך
כבשן האש ואל ילבין פני הבירו ברכים מנ"ל בתמר דכתוב
היא מוצאת :

פי' ניכורא דדשא חור שכמתן וציר הדלת סובב זו : ההוא
יומא חיתו יום שנתן העני לבי לדעת מי נותן לו : דחזא
העני : חנלי הטו עצמס להשליך לתוך ניכורא דדשא : הפס
שכיחנא כו' ועניי' מוצאי' אותי לפינך וכו' תיגדול : ומקדמה
הכייתי הנאתי מזומנת שאני מחלק לחם ובשר ומלח חנל מתה כוחן
מצות לעניי' והס טורחים וקונים סעודה : ומאי כולי האי לחם
להס לנרות ולכנס לתנור : היא מוצאת וגו' אע"פ שנחת לשרף
לא נלתס הדבר אח"כ כינלה הוא ואס לא ינלה נשרפת ממילא למדנו
שהלכנת פני' קשה מאד :

מר עוקבא הוה עניא בשבכותיה דהוה רגיל לשדורי
ליה ת' זוזי כל מעלי יומא דכפורי יומא חד שדריגהו
גיה ליה

מהלית ביד בריה אתא א"ל לא צריך א"ל מאיחזירת חזאי
 דקא סולפי ליה יין ושן אמר מפנק כולי האי עייפינהו
 ושרינהו ניהלי' כי קאניחא נפשיה אמר אייתי לי חושבנאי
 דצדקה אשכח דהורה כתוב ביה שבעת אלפי דינרי סיאנקי
 אמר וזראי קלילא ואורחא רחיקתא קם בזביה לפלגיה
 סמוני' היכי עבד הכי והאמר רבי אלעאי באושא התקינ
 המכובו אל' יבזבו יותר מחומש הני מילי מהיום שמא ירד
 מנכסיו אבל לאחר מיתה לית לן בה :

רבי אבא הוה צייר זווי בסודרית ושדי ליה לאחורית
 ומסצי נפשיה לבי עניי ומצלי עיניה מרמאי' רבי
 חנינא הוה ההוא עניא דהוה רגיל לשדורי ליה ד' זווי כל
 מעלי שבתא חמא חד שדרינהו ניהליה בידא דדביתהו אתאי
 אמרה לי' לא צריך מאי הוית שמעית דהוה קאמרי ליה במה
 אתה סוער בטלי' כסף או בטלי' זהב אמר היינו דאר"א באן
 וגחזיק טובה לרמאים שאלמלא הם היינו הוטאים בכל יום
 שנא' וקרא עליך אלה' והיה בך חטאי' ותני' ר' חייא בר רב
 מדיפתוי ר' י' בן קרחה אומר כל המעלים עיניו מן הצדקה
 כאלו עובד ע"ז כתיב הכא השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך
 בליעל וגו' וכתיב התם יצאו אנשים בני בליעל מזה להלן ע"ז
 אף כאן עבודה זרה :

תנו רבנן המסמא את עינו והמצבה את בטנו והמקפח
 את שוקו אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידו כך :
פי' עייפינהו כפלים : סי' אנקיטס מקום : זולתי קלילא נדה
 קלה הכיכותי לדרך רחוקה שאני יוגאלה : ומנלי מטי עיניו
 כלפי אחוריו לראו' שלא יבא רמאי ויתירם שיעושה עמו עני ועני'
 נא' וחתי' חתם מיהו לא היה רואה חוזה עני נוטלה : בטלי'
 כסף כו' נמפות של פשתן לבנות או בשל ישי' נבניעות הדוס :
 לרמאי' דנהנן דכרוס לא שייך פונק אלל' ודלי' עזיר היה : נוטלי'
 שאנו חגלימים עין יין העניים אבל עכשו הרמאי' גורמים לנו
 דקרא חיירי בידוי' שהו' עני' : החסיא מראה עצמו כאלו עינו
 סיווי' : מקפח שוקי' כאלו שוקו נכ' ונת' כדיליטול צדקה :
שלח ליה רב ענן לרב הונא הונא חברין שלם כי אתיא
 הא אתתא לקמן אנבייה עישור נכסי הוה יתיב

רב ששת קמיה א"ל זיל אימא ליה ובשמתה יהא מאן דלא
 א"ל. ענן ענן ממקרקעי או ממטלטלי ומאן יתיב בי מרוחא
 ברישא אול רב ששת לקטיה דרב ענן א"ל מר רבה ורב הונא
 רביה דרבה ושמותי שמית מאן דלא א"ל ואי לאו דשמית לא
 הוה קא אמינא לי' למר ענן ענן ממקרקעי או ממטלטלי ומאן
 יתיב בי מרוחא בראש אול רב ענן לקמיה דמר עוקבא א"ל
 חזי מר היכי שלח לירב הונא ענן ענן ועוד מרוחא. דשלח
 לי מאי ניהו א"ל איזו גופא דעובדא היכי הוה א"ל הכי והכי
 הוה מעשה א"ל וגברא דלא ידע מאי ניהו מרוחא שלח ליה
 לרב הונא חברין. מאי מרוחא אבל דכתיב כה אמר ה' אל
 חכא בית מרוח וגו'. א"ר אבהו מנין לאבל שמיסב בראש
 שנאמר אבחר דרכם ואשב ראש ואשב כמלך בגדוד כאשר
 אבלים ינחם. ינחם אחרים משמע אמ' רב נחמן בר רב יצחק
 ינחם כתיב מר זוטר אמר מהכא וסר מרוח סרוחים. מר
 ווח נעשה שר לסרוחים:

פי' קמי' כשנא השליח לפניו: ואקפיד ר"ה על דקרי' הונא
 חברין: א"ל ר"ה לר"ס: אמור לי' כלשון נכאי כאשר
 אומר לך ונשמע' תהיה אס לא תאמר כלשון זה: ענן מהיכן אתה
 אומר לגנות' ממקרקעי או אפי' ממטלטלי ועו' שאלה אחרת השיבני
 מהן יתיב כו' מי מיסב בגית האכל בראש הקרואי' כשהיו מסובים
 בסעודה הי' כיכר בחסנתס מי הוא הראש שהנדול מיסב במטה א'
 בראש השלחן ושנילו במטה אחרת למטה הימנו: מר רב אתה ור"ה
 רנך ולפייסו א"ל כן שלא יבעוס עליו על שנעש' שליח בדבר ומראהו
 פנים שג"כ נעשה שליח לכך: איזי אהבי: גופא דעובדא תחלת
 הדברים מה לשון שלחת לו: ינחם כתיב אין לך לומר פתח בשום
 אות אא"כ א' אה' סמוכי' לו או ע"פ הנקודה שתחתי' והיא
 באה במקום אות כאלו אמר ינחם וכיון שלא כתב כאן א' ע"כ
 ע"פ מסורת הכתב אתה קורא ינחם וזהו המנוחם עצמו כלומר
 כאכל המתנחם א"כ דריש מדלא כתיב מנחם דליכא למיזעי:
 מר נחמי שכתבו מרה ודעתו זחה ונעתקת מעליו נעשה שר
 לסרוחי' גדולים הנאים לנחמו מלשון וסרס העולף פי'
 לנשארים נעשה שר לישב בראש ואפשר שגם זה הוא לנחמו שיחכת
 צערו כמו ששותין לו יין ואפשר שהוא פי' מר וזה שיזית
 ממירותו:

פרק המדיר

אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום א"ר יונתן ככלה שנמצאת שלמה בבית חמיה ורדופה לילך ולהגיד שבחה בבית אביה והיה ביום ההוא נאם ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי א"ר יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה :

חניא היה רמ"א מאי דכתיב טוב ללכת אל בית אבך מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל אדם והחיותן אל לבו מאי והחיותן אל לבו דברים של מיתה דיספד יספרוניה דיקבר יקברוניה דירל ידלוניה דילון ילוניה דטען יטעוניה :

ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא יכוננה עליון א"ר מישא בר ברית דריב"ל אחד הנולד בה וא' המצפה לראותה אמר אביי וחד מנייהו עדיף כתר מינין אמר רבא וחד מינין כי סליק להתם עדיף כתר מינייהו דהא רבי ירמיה דכזי הוה הכא לא הוה ידע מאי קאמרו רבנן כי סליק להתם קרילן בבלאי טפשיאי :

פז' אישי לשון אישות ונשואין דנעלי לשון אדנות הוא : נבית חמי שכנר נשאת ונס לנה נבעלה ואינה נושה הימנו : נז' המשתה של רשות : יתן אללכו כו' כתפרש נמ"ק : ולציון וכו' לע"ל כשיתקייט מקרא שכתוב והניחו את כל אחיכם וכו' כל מקום שימצאו שם ישראל יאמרו סנוי זהו מצני ציון זה יולד בה נביאנו שם : לציון על ציון : הנולד בה איש איש יתורא קא דריש : אחד הנולד כו' יקרא מצניה ויניאנהו אנהל : יכוננה ה"ק להיות עליון למעלה על כל העולם : מינייהו מצני ח"י : עדיף פקחים ומריפים : מינין מת"ס שנכלל :

מכרין ר' יוחנן הזהירו מזכובים של בעלי ראתן ר' זורא לא הוה יתוב בזיקיה ר"א לא עייל באהליה ר' אמור' אטי לא הוה אכלי מביעי דההיא מכואה רי' כל מיכרך בהו ועסיק בתורה אמר אילת אהבים ויעלת חן אם חן מעלה על לומדיה אגוני לא מגנא כי הוה שכיב אמרו ליה למלאך

למלאך המות זיל עביד ליה רעותיה אול אתהו ליה א"ל
 אחוי לי דוכתאי א"ל לחיי הב לי סכינך דלמא מבעתת לי
 באורחא יתבה ניהלוי כי מטא להתם דלייה קא מחוי ליה
 שוור נפל להו גיסא נקטיה בקרנא דגלימיה א"ל בשבועתא
 דלא אחיגא אמר הקב"ה אי איתשיל אשבועתיה ניהדר
 אי לא לא ניהדר א"ל הב לי סכינאי לא יתב ליה נפקת ברת
 קלא ואמרה ליה יהביה ניהלוי דמתבעא לבריותא מכרוז
 אליהו קמיה פנו מקום לבר ליואי פנו מקום לבר ליואי אול
 אשכחיה לרשב"י דהוה יתיב על י"ג תכטי פיזא א"ל ארת
 הוא בר ליואי א"ל הן א"ל נראתה הקשת בימך א"ל הן א"כ
 אי אתה בר ליואי ולא היא דלא הואי מידי אלא סבר לא
 אחזיק טיבותא לנפשיה ד' דנינא בר פפא שושביניה הוה
 כי הוה קא ניחא נפשו אמרו ליה למלאך המות זיל עביד
 ליה רעותיה אול לגביה ואתהו ליה א"ל שבקן ל' יום עד
 דניהדר תלמודאי דאמרו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בירו
 שכקיה לפתר ל' יומין אול אתהו ליה א"ל אחוי לי דוכתאי
 א"ל לחיי א"ל הב לי סכינך דלמא מבעתת לי באורחא א"ל
 כחכרך בעית למעבר לי א"ל אייתיס'ת והוימי איכא מדוי
 דכתיב בה דלא קיימתיה א"ל מי איכרורת בבעלי ראתן
 ואיעסק' כתורה ואפילו הכי נחנפשיה אפטיק ליה עמודא
 דנורא בין דידיה לעלמא וגמירי דלא כפטיק עמודא דנורא
 אלא לחד בדרא או לתרין בדרא קרב לגביה ר' אלכסנדרי
 אמר עשה בשביל כבוד חכמים לא אשגח עשה בשביל כבוד
 אביך לא אשגח עשה בשביל כבוד עצמך אסתלק אמר
 אבוי לאפוקי ממאן דלא קיים אפילו אותא א"ל רב אדא בה
 מתנא לאפוקי ממר דלא אית ליה מעקה לאיגריה ולא היא
 מיהורי הוה ודהוה שעתא הוא דשדייה זיקא א"ר חנינא
 מפני מה אין בעלי ראתן בבבל מפני שאוכלין תרדין ושותין
 שכר של הזמי א"ר יוחנן מפני מה אין מצורעים בבבל מפני
 שאוכלין תרדין ושותין שכר ורוחצין במי פרת:

בעלי ראתן שרצו מוחו : מזנוני זנוניס השוכניס
 עליו קשות להגא אותו סולי על איש אחר : בזיקי' כותק' ס
 252

שמשנ רוח א' יגל שניהם : מיכרך בהו כדפק אנלס בשעה שעסק
 בתורה והושיבם אנלו ומנחת הי' שתנין התורה עליו ולא יזוק :
 ה"כ מכרך בהו חף בעידנה ללא עסיק בתור' לתורה מניכח
 ומכלל חף בעידנה ללא עסיק בה : שכיב כשהגיע זמנו יפטר :
 אחוי כו הוליכני לנ"ע והראכי מקומי : שוור קפץ: איתשל כו' אם
 נשבע בשבועה היעולם וכשאל עליה להתייה: פנו מקום ב"פ פי'
 פנו מקומו הראוי לו ויצוד מקום רשע בנ"ע שגדיק נוטל חלקו
 צנ"ע כדמי' בחגיגה : תקטקי לשט"ל : לית את כו' חף אתה
 ראוי לכרוז זה שאכי שומע שהקשת איכנו אלא אות ברית של' יחרב
 היעולם ואם יש כדיק נחור גדור א"כ אות א"כ קשת הוא אות על
 קיום שבועה בימי נח ואם קיימת השבועה לא הי' כריך היעולם לאות
 הקשת כי בזכותם היו כינולים : לא הואי לא כראה הקשת בימיו :
 שושניכו אוהבו ורגיל אנלו ח"ה : כמכרך וכו' דודאי אם הי' סבינו
 בידו לא הי' מניח לריב"ל לקפוץ לנ"ע: מי איכרכת כו' כריב"ל שהי'
 מהכין בנפשו לכבד את התורה: כבוד חכמי פי' דפסקת עמוד'
 דכורא מורה שאין הדור ראוי לעמוד במתיבתו וא"ל שיעשה בשביל
 כבוד החכמי' ויסתלק העמוד ויהיו ראוי' לעמוד במתיבתם וכן
 בשביל כבוד אביך אם הי' אביו חי פירושו כדלעיל ואם לא הי' אביו
 חי פי' בשביל כבוד אביך דבאביו לא הי' מפסיק צמודא גם אלו הי'
 חילא הי' ראוי לעמוד במתיבתו: כבוד עצמך שיקרבו לך ויספודך
 ויתבסקו בך: לאפוקי כו' עמוד זה בא להוציא מעליו מי שלא קיי'
 את כל התור' כמו שקיי' הו': של הומי שמטילין בה כשות שנלבה זמי:

פרק אלמנה ניונית

א"ר יוחנן כל המונע תלמידו מלשמשו כאלו מונע מבנו
 חסד שנ' למס מרעהו חסד רב נחמן בר יצחק אומר
 אף פורק ממנו וראת שמים שנ' ויראת שדי יעזוב :
פי' למס החמים עצמו מרעהו חסד ממנו חסדי' ואי' דמפקין
 לה מדכתיב לעיל מיניה ותושי' כדמה ממני וסמך לי'
 למס ונו' :

פרה הנושא

ת"ר בשעת פטירתו של ר' אמר לבני אני צריך נכנס'
 סד א I 64 * בנו

בניו אצלו אמר להם דהוהו בכבוד אמנם נר יהא
 דלוק במקומו שלחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת
 במקומו יוסף הפני שמעון אפרתי הם שמשוני בחיי והם
 ישמשוני במותי הוהו בכבוד אמנם דאורייתא הוא דכתיב
 כבד את אביך ואת אמך אשרת אב הואי אשרת אב נמי
 דאורייתא הוא דתניא כבד את אביך ואת אמך את אביך זו
 אשת אביך ואת אמך זה בעל אמך וא"ו יתירה לרבות אחיך
 הגדול הנ"מ מהיים אבל אחר מיתה לנר יהא דלוק
 במקומו שלחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומו
 מ"ט כל כ"י שמי היה אתא לכיתיה ההוא כ"י שמשא אתא
 שיבבתא קא קרי אבבא אמרה אמתיה שתיקי דר' יתיב
 כיון דשמע טוב לא אתאי שלא להוציא לעז על צדיקים
 דראשונים יוסף הפני ושמעון אפרתי הם שמשוני בחיי והם
 ישמשוני במותי סבור מינה בהדין עלמא הוא דקאמר כיון
 דהו דקרים ערסייהו לערסיה אמרי ש"מ להתוא עלמא הוא
 דקאמר והאי דאמר רהכי דלא ליכרו מלתא הואי להו ועד
 דאידינא נמי זכותא דר' הוא דאהניא להו אמר להם חכמי
 ישראל אני צריך נכנסו אצלו חכמי ישראל א"ל אל תספדוני
 בעיירות והושיבו ישיבה לאהר ל"ום שמעון בני חכם גמליה
 בני נשיא חנינא בר המא ישב בראש אל תספדוני בעיירות
 סבור מינה משום טרשא הוא דקאמר כיון דהו דקספדי
 בכרכים וקאתו כולי עלמא ש"מ משום יקרא הוא דקאמר
 הושיבו ישיבה לאחר שלשי' יום דלא עדיפנא ממשא רבתו
 דכתיב ויבכו בני ישראל את משה בערבורת מואב שלשים
 יום ל' יומין ספדי ביממא ולילא מכאן ואילך ספדי
 ביממא וגרסי בלילא או ספדי בלילא וגרסי ביממא עד דספדי
 י" בירחי שתא ההוא יומא דאשכבתיה דרבי נפק בת קול
 ואמרה כל דהוה באשכבתיה דרבי מוומן הוא לחיי הע"הב
 וההוא כובס כל יומא הוה אתי קמיה ההוא יומא לא אתא
 כיון דשמע הכי סליק לאיגרא ונפל לאדעאומית יצתה ב"ק
 ואמרה אף ההוא כובס מוומן לחיי הע"הב :

פ"י במקומו אכל השלחן כמו נחיים דכל ע"ש ה"י נח לניתנו
 משפט : חפני דמן חיפה : את כל אתין רבוי : ואלו
 יתיר' דואת חתך : הנ"מ דחייב בכבוד חשת אנו בחיי חניו :
 צי שח"ע" ש ועל סנין השמשו' שלו שגור נפי כל והכל חרדי' חליו
 לנחור מלכת' עד שלא תחזך קרוי ני' שח"י : שלא להוכיח כו'
 לומר לא נדיקי' היו שלא ה"י להס רשות לנח לניתס כמו ר' : נהדין
 עלמח שהי' מצוה שיתעסקו בקבורתו : דקדי' כו' הס נקנרו
 תחלה : והאי דאמר הכי שנקק להודיע שימותו וישרתוהו : דלח
 לימרו אינשי עליהו כשימותו מלתא דאסורא הוה נהו שלא זכו
 להתעסק בו והנלא מלתא דהאי דלא שכינו בשני דר' זכותי' דר'
 חנכא עליהו : עיירות גדולו' מן הכפרי' וכרכי' גדול' מהס :
 ישינה לעסוק בתורה לאחר ל' יום מיד ולא תהיו עסוקי' בהספד :
 חכס הוא לקמן פריך מ"ק : נראה הישינה : משום טרמ'
 דכני כפרים דסמיכו לעירות ואתו למספדי' כיון דחזו דקא
 אספדוהו נכרכיס וקא אתו כ"ע מעירות ומכפרים אמרי משום
 יקרא דתורה הוא דקאמר : נימחא כו' ומענחס עשו כך :
 דאשכתי' פטירתו : מוזתן לחיי עה"כ נלא דין ודלא יסודין :

שמעון

בני חכס מאי קאמר הכי קאמר אע"פ ששמעון
 בני חכס גמליאל בני נשיא אמר לוי צריכא
 למימר א"ר שמעון בר רבי צריכא לך ולמטלעתך מאי קשיא
 ליה הא קרא קאמר ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור
 ההוא ממלא טקים אבותיו הוה ור"ג אינו ממלא מקום אבותיו
 גר' מ"ט עבד הכי נהי דאינו ממלא מקום אבותיו בהכנסה
 ביראת חטא ממלא טקים אבותיו הוה חנינא בר חמא ישב
 בראש לא קבל ר' חנינא שהיה ר' אפס גדול ממנו שנים
 ומהצה יתיבר' אפס ברישא ויתיבר' חנינא אבראי ואתא לוי
 ויתיב נביה נח נפשיה דר' אפס ויתיבר' חנינא ברושא ולא
 הוה ללוי אינש למיתב נביה וקאתא לבבל והיונו דאמרי
 ליה לרב נכרא רבה אקלע לנהר דעא ומטלע ודריש כלילא
 שרי אמר ש"מ נח נפשיה דר' אפס ויתיבר' חנינא ברושא
 ולא הוה ליה ללוי אינש למיתב נביה וקאתי ואיסא ר' חנינא
 נח נפשיה ור' אפס כדיתיב יתיב ולא הוה ליה ללוי אינש
 למיתב נביה וקאתי אכע"א לוי לר' אפס מיכף הוה כיוף ליה
 ואבע"א כיון דאמר ר' חנינא בר חמא ישב בראש לא סני

דלא מלך דכתיב בהו בצדיקים ותגזור אומר ויקס לך היא הוא
 ר' הייא נח נפשיה והא אמר ר' הייא אני ראיתי קברו של ר'
 והורדתי עליו דמעות איפוך והאמר ר' הייא אותו היום שמת
 ר' בטלה קדושה איפוך והתניא כשחלה ר' נכנס ר' הייא
 אצלו ומצאו שהוה בוכה א"ל מ"מ אתה בוכה והתניא מת
 מתוך שחוק סימן יפה לו מתוך הכבי סי' רע לו פניו למעלה
 סי' יפה לו פניו למטה סי' רע לו פניו כלפי הכותל סי' רע לו
 כלפי העם סי' יפה לו פניו ירוקין סי' רע לו פניו צהובין
 סי' יפה לו מת בע"ש סי' יפה לו במ"ש סי' רע לו בערב יה"כ
 סי' רע לו במוצאייה"כ סי' יפה לו מת בחולי מעיים סי' יפה
 לו מפני שרובן של צדיקים מיתתן בחולי מעיים א"ל אנא
 אתורה ומצות קא בכינא אב"עא איפוך ואבע"א ר' הייא
 עסוק במצות הוה ורבי סבר לא אפנריה :

פי' צריכא למימר בתמי' דר"ג דנכור הוה דלהוי נשיאה :
 ולמטלעתן פיסח הוה : מאי קשי' לי' לר"ס ב"ר דאמר
 צריכ' למימר אחאי צריכ' הא קראי כתיבי : ממלא כו' בחיי אחיו
 היה כשר : ממלא כו' כלו' אין בחיו משונ ממנו אבל כאן הרי
 אחיו חכם ממנו : אנראי סוף לכה"מ שלא היה ככפף לרב אפס :
 וקאתא לוי לצבל : כלילא שרילנאת בה בשנת מ"ט דאשה חסונה
 דרבה למיפק נכלילא ואשה חסונה לא שלפה ומחוי' : כיף לי' קודם
 שגלה מתקומו אבל לר' חנינא לא כיף : והא הויר"ס ולמניי' ר'
 לר' י' : קברו ארוכו : נצ"שיפה לו שיכנס למנוסה מיד
 בחובאי"ה נחמלו יצכותיו : אפנרי' אכטלי' :

והיינו דכי הו' סנצו ר' חנינא ור' הייא א"ל ר' חנינא
 לר' הייא בהדי דידי מנצית דאם ה' ונשתכחה
 תורה מישראל מהדרנא לה מפלפולו א"ל ר' הייא אנא
 עבדי דלא לשחכח רתורה מישראל דאיותינא
 כותנא ושדיינא ומגדלנא נשבי וצוידנא טביא ומאכילנא
 בישרא ליתמי וארוכנא מגלתא ממשכי דטכיי וסליקנא
 למתא דלית בה מקרי דרדקי וכתיבנא ה' הומשי לה ינוקי
 ומתנינא שתא סדרי לשתא ינוקי לכל חד וחד אמרי ליה
 אתני סדרך להברך והיינודא"ר כמה גדולים מעשי הייא א"ל
 ר' שבר ר' אפילו ממך א"ל אין א"ל ר' י ברבי יוסי אפילו

באב' א"ל ה' ולא תהא כוא' בישראל' א"ל לבני קטן אני צריך
 נכנס ר' שמעון אצלו מסר לו סדרי חכמה אמר להם לבני
 גדול אני צריך נכנס ר' גאצלו ומסר לו סדרי נשיאות א"ל
 נהוג נשיאותך ברמים זרוק מרה בתלמידים איני והכתיב
 ואת יראי ה' יכבד ואמר מר זה יהושפט מלך יהודה כשהיה
 רואה ת"ה היה עומד מכסאו ומהבכו ומנשקו וקורא לו רבי
 רבי מרי מרי ל"ק הא בצנעא הא בפרהסי רבי מוטל בצפורי
 ומקום מוכן לו בבית שערים והתניא צדק צדק תרדוף הלך
 אחר ר' לבית שערים אלא כיון דהלש אמטויה לצפורי
 דמדליא ובסיס אוירא :

פי' שדינא זרענא : ומנדלנא נישני מקלע אכי מחמורת :
 טניי ננייס : ואריכנא מתקן אכי : מנילתא קלפיכ :
 לא תהא כו' כלו' שלא אומר כדבר זה לצולם : לבני הקטן אפשר
 דהחכמ' היתה חביבה עליו מן הנשיאות : ברמים שתהא יושב בין
 הגדולים פ"ח לא תזלזל נשיאותך בפני התלמידי' א"ל נהוג
 בהם ניד רמה פ"ח נדמי' גדל"ת אפי' אש תהנה מהם דמי' אפי' כ
 לא תתזלזל בפניהם : מרה חיימה שתהא חיימתך עליהם : נכניא
 מנכד כל א' וא' : צפרהסי' מטיל עליהם חיימה להודיע נשיאותו :
 מוטל נחליו בצפורי ומקום קברו מוכן לו בני' שצרי' : דמדלי'
 שיושנת צדא' ההר :

ההוא יומא דנח נפשיה דרבי גורו רבנן תעניתא ובעי
 רחמי אמרי כל מאן דאמר נח נפשיה דרבי ידקר
 בחרב סליקה אמתיה דרבי לאיגרא אמרה עליונים מבקשים
 ארת רבי ותחתונים מבקשים את רבי י"ר שיכופו תחתונים
 את העליונים כיון דחזאי כמה ומני דעייל לבית הכסא וחלין
 תפילין ומנח להו וקמצטער אמרה י"ר שיכופו עליונים את
 התחתונים ולא הוו שתקי רבנן מלמבעי רחמי שקלה כוא
 נדיא מאיגרא אשתיקו ונח נפשיה דר' א"ל רבנן לבר קפחא
 זיל עיין אול' אשכחיה דנח נפשיה קרעיה ללבושיה
 ואהדריה לקרעיה לאחוריה פתח ואמר אראלי' ומצוקי' אחוו
 בארון הקדש נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון
 הקדש א"ל נח נפשיה אמר להו אתון קאטריתון ואנא לא
 קאמינא בשעית פטירתו של רבי וקפ' י' אצבעותיו כלפי
 מעלה

מעלה אמר רב"שע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בוי אצבעותי
 בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה יר"מ שיהא שלום
 במנוחת יוצתה ב"ק ואמרה יבא שלום ינוחו על משכבותם
 על משכבך מיבעי ליה מסייע לר' היא בר גמרא דאמר ר'
 חייא בר גמרא א"ר יוסי בן שאול כשעה שהצדיק נפטר מן
 העולם אומרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רב"שע צדיק בא
 אומר יבאו צדיקים ויצאו לקראתו יבא שלום ינוחו על
 משכבותם אר"א בשעה שהצדיק נפטר מן העולם ג' כתות
 של מלאכי השרת יוצאות לקראתו אחת אומרת לו יבא שלום
 ואחת אומרת הולך נכחו ואחת אומרת לו יבא שלום ינוחו
 על משכבותם בשינה שהרשע נאבד מן העולם ג' כתות של
 מלאכי הבלה יוצאות לקראתו אחת אומרת אין שלום אמר
 ה' לרשעים ואחת אומרת לו למעצבה ישכב ואחת אומרת
 לו רד ושכב את ערלים :

פי' כמה זימנין לבית הכסא דחולי מעי' הוי ליה : וחלץ כו'
 אע"ג שיהיה לו חולי מעי' היה מנחם תפילי' דר' היה יודע
 הטיב לזהר : וקא מצער לחלון ולהניח : פתח ואמר הספד :
 ארמלים מלהכיס : מצוקים נדיקים מצוקי ארץ : ולא נהניתי פו'
 אפי' לפי טורח שינעתי נהנני קטנה שלי : ינאו נדיקים וינאו
 לקראתו ויבא צלם וזה"כ ינחו נדיקים על משכבותם : הנלך
 ככתו בדרך יטרה :

פרק שני דיני גזירות

אמר רבי יהוד' א"ר אסי גזורי גזירות שבירושלים היו
 נוטלים שכרם צ"ט מנה מתרומת הלשכה וכו' *
 קרנא הוה שקיל איסתרא מוכאי ואיסתרא מהייב ודאין להו
 דינא והיכי עביד הכי והא כתיב ושחד לא תקח וכו' ואסיקנא
 דהוה שכר בטלה דמוכח כיהא דרב הונא כי הוה אתי דינא
 לקמיה אמר להו הבו לי גברא דדלי לו בהרוקאי ואידן לכו
 דינא א"ר אבהו בא וראדה כמה סמוי עיניהם של מקבלי
 שחד אדם הש בעיניו נוהן ממון להופא ספק נתרפא ספק

אינו מתרפא והם נוטלים שוה פרוטה ומוסמין עיניהם שנת'
 כי השחד יעור עיני חכמים : ת"ר כי השחד יעור עיני
 חכמים ק"ו ולטפשים ויסלף דברי צדיקים ק"ו לרשעים
 מידי טפשים ורשעים בני דינא מינהו אלא ה"ק כי השחד
 יעור עיני חכמים אפילו חכם גדול ולוקה שחד אינו נפטר
 מן העולם בלא סמיות הלב ויסלף דברי צדיקים אפילו
 צדיק נסור ולוקה שחד אינו נפטר מן העולם בלא טירוף
 הדעת כי אתה רב דימי אמר דרשב נחמן בר כהן מ"ד
 מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה אם דומה
 דיון למלך שאינו צריך לכלום יעמיד ארץ ואם דומה לכהן
 שמחור על הגרנות יהרסנה אמר רבה בר רב שילא האי
 דיונה דשאל שאלתה פסול למידן דינא ולא אמרן אלא
 דלית ליה לאושולי אבל אית ליה לאושולי לית לן בה אמר
 רבא מ"ט דשחורא כיון דמשקל שחד מניה אקריבה דעתי'
 לגביה והוי כגופיה ואין אדם רואה חובה לעצמו מאי שחד
 שהוא חד א"ר פפא לא לידון אינש למאן דרחים ליה ולא
 למאן דסני ליה דרחים ליה לא חזי ליה חובה דסני ליה לא
 חזי ליה זכותא אמר אביי האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה
 בני מאתיה לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכה הלו
 במילי דשמיא :

פ"י נוטלים שכרם ומתפרנסים הימנו לפי שלא היו עסוקים
 במלאכתם : איסתר' ס"ג : גדלו חילא חסקה שדותי :
 בחריקאי נחמומי והוא לשון פנס שפנס חקומי כשחני חסתלק :
 ק"ו לטפשי' פי' חסמי' שרובה לומר ק"ו ולטפשי' מידי טפשי' כו' :
 אינו נפטר כו' וה"ק ק"ו שיסמא את עיניו כשיהיה טפס נסופו
 ישיב לדין : סמיות הלב משתכח תלמודו ש"ס כלום שהוא יגסיר
 זה"כ להחכיף : דשאל כו' דרניל לשאל חכמי עירו נהמות וכלים :
 מ"ט דשוחדא לתה חסור ליטלה לזכות את הזכאי : זחין אדם רוחה
 כו' אין דעתו מתקרבת לנגד החובה לחייב את עצמו ואפי' חתכין
 לדין חזת : חד הכותן והמקבל כעשים לב א"ה"כ חד חריף ר"ל
 שטורח להפיק בזכותיה ופ"ה שהוא לשון שמחה על שקבל המתבזה
 ולנסוף כעשה נסרו מדודין ומרב חד :

תנ"י רבנן ושחד לא תקח אין צריך לומר שחד כמון לא
 אפילו

אפילו שחד דברים אסור מדלא כתיב בצע לא
חקק ה' ד שחד דברי' כי הא דשמואל הוה עבר במכרא אתא
ההוא גברא יהב ליה ידו' א"ל מאי עבידתך א"ל דינא אית
ליא"ל פסילנא לך לדינא אמימר הוה יתיב וקא דאין דינא
פרח גרפא ארישיה אתא ההוא גברא שקליה א"ל מאי
עבידתך וכו' מר עוקבא הורה שדי רוקא קמיה אתא ההוא
גברא נסויה א"ל מאי עבידתך וכו' ר' י ברבי יוסי הוה רגיל
אריסיה דהוה מויתי ליה כל מעלי שבתא כנתא דפירוי וומא
חד אייתי ליה בה' בשבתא א"ל מאי שנא האידנא א"ל דינא
אית לי וואמינא אנב ארחאי אייתי ליה למר לא קביל מניה
א"ל פסילנא לך לדינא אותיב וזא דרבנן וקא דיינין ליה
בהדי דקא אויל ואתי אמר אי בעי טעין הכי ואי בעי טעין
חכי אמר תפח נפשם של מקבלי שחד ומה אני שלא נטלתי
ואם נטלתי שלי נטלתי כך מקבלי שחד עא"כ ר' י בן אשע
אייתי ליה ההוא גברא ראשי' הגו' א"ל מהיכא את א"ל מדוד
פלן ומהתם להכא לא הוה כהן למיתבא ליה א"ל דינא אית
לי וכו' כדלעיל:

רב

ענן אייתי ליה ההוא גברא כנתא דגלדני דבי גילוי
א"ל מאי עבידתך א"ל דינא אית לי לא קביל מניה
א"ל פסילנא לך לדינא א"ל דיניה דמר לא בעינא קבולי
לקביל מר דלא למנען מר מאקרובי בכורים דתניא ואיש בא
מבעל שלישה ויבא לאיש אלהים לחם בכורים ועשרים לחם
וכרמל בצק ולונוכי אלישע אוכל בכורים הוה אלא לומר לך
כל המביא דורון לת"ה כאלו מקריב בכורים א"ל קבולי לא
בעינא דאקביל השתא דאמר ר' לוי טעמא מקבלינן שדריה
לקמיה דרב נחמן שלה ליה נדייניה מר דהאי גברא דאנא
ענן פסילנא ליה לדינא אמר מדשלה ליה הכי ש"מ קריביה
הוה קאים דינא דיתמי קמיה אמר האי עשה והאי עשה
עשה דכבוד תור' עדיף סלקינא לדינא דיתמי ואחתיה לדיני'
כיון דחזא בעל דיניה יקרא דקא עביד לי' אוסתתם טענתיה:

פי'

מכרא גשר: ידא' לסמכו: כנתא דפירי סל פירות פרדס
של ר"י: זוזא זוג: נה' נשנת' ג"ד יושנין לפית תקנת
עולא

עזרה: כהדי דאזיל כו' ככל אשר הולך ונא היה לנו לזכותו של אותו
 חרים ונכאין לו פתחי זכויות ואמר נלכו הלואי ויטעון כך וכך ויזכה
 צדין: ראשית הנז בכל שנה שנוזז אותן חייב ליתן לכהן א' חס' :
 גילדני דגיס קטנים: וכי אלישע כו' והלא לא היה כהן שהיה
 משכננד א"כ והלא בשומרון היה ואין בכורים כאכלים תוף
 לחומה: קריני הוא להכי פסיל-לי' לדינא: האי עשה כו' חנות
 הדיני עשה ושפטת' דק: עשה לכבוד תורה דינא דהאי גבר'
 דהוא עשה לאיכא כבוד תורה דרכ ענן כהדי' עדיף:

רב ענן הוה רגיל אליהו דאתי גביה דהוה מתניה ליה
 סדר דאליהו כיון דעבד דהכי איסתלק גותיב
 בתעניתא ובעי רחמי ואתא ביאתא הוה מיבעית לו בעותיה
 ועבד תכותא ואנחיה ויתיב קמי' ער דאפיק ליה סדרירא
 והיינו דאמרי סדר אליהו רבה וסדר אליהו זוטא:

בשני דרב יוסף הוה ריתחא א"ל רבנן לרב יוסף לובעו
 מר רחמי אמ' להו השתא ומה אלישע דכי הו
 רבנן מיפטרו מקמיה הו פיישי תרי אלפי' ומאתן רבנן
 בעידן ריתחא לא הו בעור רחמי אנא איבעי רחמי וממאי
 דפיישי הכי דכתיב ויאמר משרתו מה אתן לפני מאה איש
 מאי לפני מאה איש אולימא דכולהו לפני מאה איש בשני
 בצורת טובא הו אלא לאו דכל חד וחד קמיה מאה כי הו
 מיפטרו רבנן מבירב הו פיישי אלפא ומאתן רבנן מבי
 רב הונא הו פיישו תמני מאה רבנן רב הונא הוה דריש
 בתליסר אמוראי כי הו קיימי רבנן ממתיבתא דרב הונא
 ופציגלימיהו הוה סליק אבקא וכסי ליה לימא ואמרי
 במערבא קמוליה ממתיבתא דרב הונא בבלאה כי מפטר
 רבנן מבי רבה ורב יוסף הו פיישי ארבע מאות רבנן וקרו
 לנפשיהו יתמי כי הו מפטרו רבנן מבי אביי ואמרי לה מבי
 רב פפא ואמרי לה מבירב אשי הו פיישי מאתן רבנן וקרו
 לנפשיהו יתמי ויתמי דיתמי:

פ' נתעניתא על שאכל הנילדני דלא היה לו לקבל אותם כיון
 דמתלה דרך שומד דכרוס הניא לו: ואיבעי' חכ"מ על
 שאינצית חכרי' ואסתזס טענית' כלעיל: סדר אליהו רבה שלמד
 קיין לתיבה סדר אליהו זוטא שלמד נתון התנה ולפי שהפסיק

עלימודו לר"ע חלקו לג' בדרי' ונפעס ראשון למד ממנו וית' קרי
 לראשין ליהו רבה : ריתחא כעס של מיקו' ונא רעב לעולם חפטר
 תלמידיו ממנו לעמוד מט"התלמ' נעו לחמי ארעב של צנור' דרעב
 של בכורת היה : פייטי נבי' חוכלי שלחנו ב' אלפים ומאתים דכתיב
 עשרי' לתס ולתס בכורים הרי כ"ח וכרתל הרי כ"ג לכ"א לפני ק' חיש
 הרי תרין אלפי' ומאתן : אמור חי השומעים מפיו ומשמיעים
 לדנים זה לכאן וזה לכאן ולפני' ומלאזור שהיה העס רב : וכפי
 ליומא מחפול את הקמה וסיה כיכר נא"י :

אמר שמואל שני ווסת תהלת חולי מעים כתוב בספר
 בן סירא כל ימי עני רעים והא איכא שבתות וימי'
 טובים כדשמואל דאמר שמואל שינוי ווסת תהלת חולי מעים
 בן סירא אומר אף לילות בשפל גנים גנו ובמרום הרים כרמא
 סטר גנים לגנו ומעפר כרמו לכרמים :

תנו רבנן לעולם ידור אדם בא"י אפילו בעיר שרובה
 גוים ואל ידור בה"ל ואפילו בעיר שרובה ישראל
 שכל הדר בא"י דומה כמו שיש לו אלוה' וכל הדר בה"ל
 דומה כמו שאין לו אלוה' שנא' לתת לכם את ארץ כנען להיות'
 לכם לאלהים וכי כל שאינו דר בארץ אין לו אלוה' אלא לומר'
 לך כל הדר בה"ל כאלו עובר ע"ז' וכן בדוד הו"א אומר כי
 גרשוני היום מהסתפח בנהלתה' לאמר לך עבוד אלהים
 אחרים וכי מי א"ל לרוד לך עבוד אלהים אחרים אלא לומר'
 לך כל הדר בה"ל כאלו ע"ז' :

רבי זירא הוה קא משתמיט מניה דרב יהודה דבעא
 למיסקלא' דאמר רב יהודה כל העולר' מכלל
 לא' יעובר בעשה שנא' בכלה יוכאו ושסה יהו עד יום פקדי
 אותם נאם ה' ורבי זירא ההוא בכלי שרת כתיב ורב יהודה
 בתיב קרא אחרונא השבעתי אתכם בנות ירושלים כצכאורת
 או באילות השדה וגו' ור' זירא ההו' שלא יעלו ישראל בחוס'
 ורב יהודה השבעתי אחרונא כתיב' ור' זירא ההוא סיבעי
 ליה לכר' יוסי בר חנינא דאמר ר' יבר חנינא ג' שבועות
 הללו למה אהת' שלא יעלו ישראל בחוסה ואחרת' שהשביע
 הקב"ה את ישראל שלא יסרדו בא"י' וא' שהשביע הקב"ה

את א"ה שלא דשתעבדו בהן בישראל יותר מדאי יורב יהודי
 אמר אסתעירו ואסתעורו כתיב ור' זירא טיבעי ליה לכדר'
 לוי דאמר שש שבועות הללו למת תלתא הא דאמרן אינך
 שלא יגלו את הקקן* ושלא ירחקו את הקקן* ושלא יגלו
 הסוד לא"ה* בצבאות או באילות השדה אר"א אמר להם
 הקב"ה לישראל אם אתם מקיימים את השיעור מוטב ואם
 לאו אני מתיר את בשרכם כצבאות או באילות השדה:

פ"ד שני דסת אפי' לטובה: דמרוס כו' שאין נידון לקנות
 במקום טוב וקונה בראש ההר וכל זבל שהוא מוכר לו כופל
 וזב לכרמי' שתתיו: וכי מיכו' לא מפני שהיה צריך לנדוק לנחת
 מא"י אל חלך מואב ואל חכיש לח"ל למקום עי"ו והוי כאלו חיכו
 מקבל הקנ"ה לאלוה: דנעי למיסקור"י מוחה נידון להכי הוא
 משתמיט מיניה: דנלה נו' ונבלות ב' כמי קפיד קרא: דכלי שרת
 כתיב קרא דלעיל מניה כתיב הכי כה אמרה' אל העמודים זאל
 היס ונו': שלא יעלו כו' יחד ניד חזקה: האם תנירו ואסתעוררו
 ב' שנינות ניד: שלא יגלו כו' נביאים שניניהם: שלא ירחקו
 את הקקן בעונם א"כ שלא יהיה נעיניהם הקקן רחוק דה"ל כאלו
 מתייאשין מן הגאולה אלא יהיה נעיניהם זמן הגאולה קרובה ג"ל
 שלא ירחקו נרסי' לשון דוחק שלא ירבו בתחנונים על כך יותר
 מדאי: הסוד סוד העיבור לא"ה א"כ סוד טעמי התורה: מתיב
 לשון הפקר:

אמר רבי אליעזר כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון
 שנא' בל יאמר שכך הליתי העם היושב בה נשוא
 עון* א"ל רבינא לרב אשי אנן בסובלי הלאים כתנינן לה*
 אמר רב ענן כל הקבור בארץ ישראל כאלו קבור תחת הסוכה
 כתיב הכא מוכח אדמה תעשה ליוכתיב התם וכפר אדמתו
 עמו* עולא הוה רגיל דהוה פליק לארץ ישראל נה נפשית
 בה"ל אתו אמרו ליה לר"א אמר אנת עולא על אדמה טמאה
 תמות אמרו לנ ארונו בא אמר להם אינו דומה קולטתו כחיים
 לקולטתו לאחר מיתה* ההוא גברא דנפלה לידה יבמה בו
 דחזאה אתא לקמי' דר' הנינא א"ל כהו למיתה ליבמה א"ל
 אחיו נשא גויה ומת ברוך הכקים שהרנו והוא ירד אחריו אמר
 רב יהודה אמר שמואל כשם שאטור לצאת מארץ ישראל

לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות רבה ורב יוסף
 דאמרי תרוייהו אפילו מפומבדיתא לבי כוכבי ההוא דנפק
 מפומבדיתא לבי כוכבי שכתיר רב יוסף ההוא דנפק
 מפומבדיתא לאיסתוניה שכיב אמר אביי אי בעי האי צורבא
 מרבנן הוה חיי רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו כשרין
 שבבבל א"י קולטתן כשרין שבשאר ארצות בבל קולטתן
 למאי אילימא ליוחסין והאמר מר כל הארצות עיכה לארץ
 ישראל וא"י עיסה לבבל אלא לענין קבורה :

פ"י כל יאמר נו' כלומר לחיתריגה לומר נר לי כי כלם נשואי
 עין: אתה על הדמה נו' מקר הוא נכבד את עמוס: ארונו
 נא לקברו נא"י: כך אסור כו' לפי שיש ססי שניות המרכינות
 תורה תמיד: מפומבדיתא כו' לגור שם: ליוחסין שנושאין נשים
 מא"י והא נבבל מיחסי עפי דאמר מר כו': עיסה כיניסה המצורות
 שאין כיכר בה מה שנתוכה כך כל השפחות ספק: לא"י חנלא":
 לענין קבורה של גבל מוליכים ארוכותיהם לקבר נא"י וכל שאר
 ארצות הרחוקים מא"י וקרובים לגבל קוצרים בגבל שיש שם זכות
 תורה ועיין במהר"ש מה שלורש על מהמזל הל"ו:

אמר רב יהודה כל הדר בבבל כאלו דר בא"י שנא' הוי
 ציון המלטי וישבת בת בבל: אמר אביי נקטינג
 בבל לא הויה חבליה דמשיח חרנטא אהוצל דבנימין וקרו לר'
 קינא דשויבתא: אר"א מתים שבח" לאינס חיים שנ' ונתתי
 צבי בארץ חיים ארץ שצביוני בה כתיב חיים שאין צביוני
 בה אין כתיב חיים: מתיב ר' אבא בר ממל יהוי מתיך נבלתי
 יקומן מאי לאו מתיך מתיב שבא"י נבלתי יקומן מתיב
 שבח" לומאי ונתתי צבי בארץ חיים אנכוכד נצר הוא דכתיב
 דאמ' רהמנא מייתינא עלייהו מלכא דקליל כו' טביא א"ל רבי
 מקרא אחר אני דורש נחזן נשמה לעם עליה ורוח להולכים
 בה: ואלא הא כתיב נבלתי יקומן הווא כנפלים הוא דכתיב
 ורבי אבא בר ממל האי נותן נשמה לעם עליה מאי עביד ליה
 מיבעי לכדרכי אבהו דאמר ר' אבהו אפילו שפחה שבא"י
 מובטח לה שהייה בת העולם הכיני כתיב הכא לעם עליה
 וכתיב ההם שבו לכם פה עבד ההמור עם הדומרה להמור:
 ורוח להולכים בה א"ר רביה א"ר אבא א"ר יוחנן כל המהלך

ד' אמות בארץ ישראל מוכטח לו שהוא בן הע"הב * ולר"א צדיקים שבה"ל אינם חיים אמר רבי אילעאי על יהו גלגול * מתקף לה"ר אבא סלא רבה גלגול צדיקים צער הוא אמר אבוי מחילות נעשות להם בקרקע :

פ"י וקרוליה לימות המשיח: קרנא זויות: עלי' על"א"י: בנפלי' ולעולם נא"י: אינס סיי' בתמי': ע"י גלגול מתגלגלים העצמות עד ה"י וחיים שם: מחילות נעשות להם בקרקע וצומדי' על רגליהם וה לכיכ במחילות עד א"י ושם ימנננין ויונאדן:

ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם * אמר קרנא דברים בנו יודע היה יעקב אבינו שצדיק גמור הי' ואם מתים שבה"ל היים למה הטריח את בניו שלא קבל עליו צער מחילות * כיוצא בדבר אתריה אומר וישבע יוסף את בני ישראל וגו' א"ר חנינא דברים בנו יודע הייה יוסף בעצמו שצדיק גמור היה ואם מתים שבה"ל היים למה הטריח את אחיו ד' מאות פרס' שלא קבל עליו צער מתולדו * שלהו ליה אחוהי לרבה יודע יעקב שצדיק גמור היה וכו' * אילפא מוסיף בה דברים מעשה בא' שהיה מצטער על אשה אחת ובקש לירד כיון ששמע כזאת גלגל בעצמו עד יום מותו אע"פ שחכם גדול אתה אינו דומ' לומד מעצמו ללומד מרבו וא"ת אין לך רב יש לך רב ומנור"י ואם אין אתה עולה הזוהר בג' דברים אל תרבה בישיבה שישיבה קשה להתנוגות * ואל תיבה בעמידה שעמידה קשה ללב * ואל תרבה בהליכה שהליכה קשה לעינים לא שלישי בעמידה * שלישי בישיבה * שלישי בהלך * כל ישיבה שאין עמה סמיכת עמידה גוהח הימנה: עמידה ס"ד והאמרת עמידה קשה ללב לא ישיבה שאין בה סמיכת עמידה שיש בה סמיכה גוהח הימנה:

פ"י דברים בנו יש כאן דברים מסותרים גדנר זה וכתיב לתת להם לב על שלח רגלי לקבור נשאר ארצו: שגנוק נחור הי' ולא היה צריך לזכות א"י: ש"ח ליה אחוהי לרבה ג"כ בס' ומצדיתא הוה והיה לו אחים נא"י ושלתו אנרת זו כדי שיעלה אכלס: אילפא מוסיף בה דברים עוד שלחו לו כן מעשה כו': על אשה אחת והיא היתה נא"ל: גלגל בעצמו כו' נקיס האי לשנא שלח רגלי בגלגול מחילות כמותו וקבל עליו צער וגלגול נא"י במייו: ואי' פ' שקכס

אזה יפה לך לעלות כאן ללמוד מפי הרב שאין דומה כו' : אין לך
 רב כאן שיוכל ללמדך : שאין בה סמיכה כמו במטות או בקתדרלות
 יש סמיכה נספסלין וכסאות אין סמיכה :

א"ר ר"א עמי ארצות אינם חיים שנא' מתים כל יהיו
 רפאים בלי יקומו דתניא מתים כל יהיו יכול לכל
 ח"ל רפאים כל יקומו במרפה עצמו מד"ת הכתוב מדבר א"ל
 ר' יוחנן לא ניהא למרייהו דאמרת להו הכי הווא במרפה
 עצמו לע"ז היא דכתיב א"ל מקרא אחר אני דורש דכתיב כי
 גל אורות טלך וארץ רפאים וגו' כל המשתמש באורתורה
 אור תורה מחייהו וכל שאין משתמש באור תורה אין אור
 תורה מחייהו כיון החייה דקא מצטער א"ל רבי מצאתי להם
 רפואה מן התורה ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם
 היום וכי אפשר לדבוקי בשכינה והכתיב כי ה' אלהיך אש
 אכלה הוא אלא כל המשיא בתולת"ה והעושה פרקמטיא
 לת"ה והמהנה ת"ה מנכסו מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק
 בשכינה כיוצא בדבר אתרו אומר לאהברה ארת"ה אלהיך
 ולדבקה בו וכי אפשר לאדם לדבק בשכינה אלא כל המשיא
 בתולת"ה והעושה פרקמטיא לת"ה והמהנה ת"ה מנכסו
 מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק בשכינה . א"ר חיי"ה ברבי
 יוסף עתידים צדיקים שמבצבצים ועולים בירושלים שנא'
 ויצירטעיר כעשב הארץ ואין עיר לא ירושלים שנא' ונגותי
 על העיר הזאת וא"ר חייא בר יוסף עתידים צדיקים שיעכדו
 בלבבושיהם ק"ו מחטה מה חטה שנקברה ערוטה יוצא' בכמה
 לבושים צדיקים שנקברו בלבבושיהם עא"כ :

פ"ו וארץ רפאים ולא רץ רפאים : מתנתי להם תקנה יהנו לת"ח
 מנכסיהם : פרקמטיא מתעסק בממון ת"ח כדי להניח
 לידם שכר והם פנוי' לעסוק בתורה ע"י אלו וכתיב חיים כלכם
 היום ע"י דנוקן של ת"ח יזכו לחיות : כאלו מדנק כו' ע"פ ת"ש
 את ה' א"יך תיר' לרבות ת"ח השוא מוראו למורא מקו' : וינינונו'
 דאי כפטיה סקאי ארישא יהי פסת בר ונו' וינינונו לא זריעה
 כשאר יעש הארץ סנוח בלי זריעה הל"ל וינין מעיר : אין עיר
 כו' שכל שאר עיריו קרויין כנו' ירושלי' דהי כו' כפרו' לננה : מחטה
 כו' בקט קטה נמלתי' דרישא דהאי קרא וינינונו' שלמו על

תחית כנדיקים לעתיד חיירי נחמה יהי פסת כרנו :

אמר

רבי חייה בר יוסי עתידה א"י שתוציא גלוסקאות
 וכלי מילת שנאמר יהי פסת בר בארץ ת"ר יהי
 פסת בר בארץ בראש הר"א א"ר עתידה חטה שתתמר כדקל
 ועולה בראש הרים ושמה תאמר יש צער לקוצרה ת"ר ירעש
 כלבנון פרוי הקב"ה מביא רוח טובית גנוי ומשרה את סלתה
 ואדם יוצא לשדרה ומביא מלא פסת ידו וממנה פרנסתו
 ופרנסת אנשי ביתו עם הלב כליות הטרה אמרו עתידה
 חטה שתהא כשתי פליות של שור הגדול ואל תחמה שהרי
 שועל קינן בלפת ושקלוהו ומצאו בו ששים ליטרין בליטרין
 של צפורי תניא א"ר יוסי מעשה בשיחין באחד שהניח לו
 אביו ג' בדי חרדל ונפשח אחד מהם ונמצאו בו ט' קינן חרדל
 ומעציו סככו בו סוכת יוצרין אמר ר"ש בן תהליפא קלה של
 ברוב הניח לנו אבא והיינו עולים ויורדים בו בסולם ודם
 ענב תשתה חמר אמרו לא כעולם הזה עה"ב הע"ה ויש בו
 צער לבצור ולדרוך העולם הבא מביא ענבה אחת בקרון או
 בספינה ומניחה בזוית ביתו ומספק הוימנו כפטם גדול ועציה
 מסיקין תחת התבשיל ואין לך כל ענבה וענבה שאין בה ל'
 גרביין שנא' ודם ענב תשתה חמר א"ת חמר אלא חומר
 ביאתא רב דימי אמר מ"ד אוסרי לגפן עירה אין לך כל גפן
 וגפן שבא"י שאין צריך עיר אחד לבצור ולשורקרה בני
 אחונו אין לך כל אילן סרק שבא"י שאינו מוציא משושי שתי
 אתונות ושמה תאמר אין בו יין ת"ל כבס ביון לבושו וש"ת
 אינו אדום ת"ל ובדם ענבי וש"ת אינו מרוה ת"ל סוטה ושמה
 תאמר אין בו טעם ת"ל הכלילי עינים מיון כל היך שמועטו
 אוטר לי לי ושמה תאמר לנערים יפה ולזקנים אינו יפה ת"ל
 ולבן שנים מחלב אהל תקרי לבן שני' אלא לבן שנים פשטיה
 דקרא במאי כתי' כי אתא רב דימי אמ' אמר כ"ל לפני הקב"ה
 רבש"ע רטנו בעיניך דבסימ מחמרא ואהוי לוי שניך דבסימ
 פחלבא מסיתעא ליה לרבי יוחנן דאר"י טוב המלכין שנים
 לחבירו יותר ממשקהו חלב שנא' ולבן שנים מחלב אל תקרי

לבן שנים אלא ליבוק שנים :

פ"י גלוסקאות כו' דרש פסת בר' ל' פסת יד שהיא רחנה ומס' רחנה לא משכחת אלא פת אפוי' וכלי מלת דריש פסת ל' כתובת פהים : שתתמרל' תומר דקל' : קנין נלפת קנב בו עד שעשה לידתון כתוכו ואעפ"כ שקלו את המותר ס' ליטרונין : נפשא כנלל א' מהקנין הקלח : והיינו עולים כו' ללקוט עלים העליונים : ולס' עננת תתה חתוך : עננת תתהו ולא תינטרך לדורכו : כפטס כמתוך פטס : פטס כלי כמו בעלי פטמין ועגים כו' קאי על הפטס שאין לו כורך בו ינאו לו עניו לצורך להסקת תנשיל וניין צתהרש"ח : תומר כור ל' סאין : נרבי טאה : אין לך כל אילן סרק שלא יעשה פרי : לשורקה לשון סרק : אין בו יין אין בו לחלוח נפרי : סותה ל' הסתה שהיין מסית את השכור : רחוז לי בעיניך ומתרנס לשון שחוק ומסוך חוץ לי בעיני' וטוב לי מיון כשתראני פנים כהונות ושחוקות : ומתנו לי שיניך ל' שחוק שהשחוק שיכו ננלי :

דב הוויא בר אדא מקרי דודקי דר"ל הוה אופגרי תלתא יומי ולא אתא כי אתא א"ל אמאי אופגרי א"ל דלית אחת הניח לי אבא בצרתי ממנה יו' א' ש' אשכולו' אשכול לגרב יו' ב' בצרתי ש' אשכולו' כ' אשכולו' לגרב יום ג' בצרתי ממנו ש' אשכולו' ג' אשכול לגרב והפקרתי יותר מהציה א"ל אי לאו דאופגרי הוה עבד' טפי רמי בר יהוקא איקלע לבני ברק חזנהו להנהו עזי דקאכלן תותי תאיני וקא נטיף דובשא מתאיני וחלבא טיף מינייהו ומערב בהדי הדדי אמר היינו זבת חלב ודבש א' ריעקב בן דוסאי מלוד לאוג' ג' מילין פעם אחרת קדמתי בנשף והלכתי עד קרסולי בדבש של תאינים אמר ר"ל לדודי חזי לי זבת חלב ודבש של צפורי וחזי שיתסר מילין אשיתסר מילין : אמר רבה בר בר הנה לדודי חזי לי זבת חלב ודבש של כל א"י והוויא כמבי מיכסי עד אקרא דחולבנקי כ"ב פרסי אורכא ופותיא שיתא פרסי' רבי חלבוור' עוירא ורבי יוסי בר הנינא איקלעו להווא אתרא אייחו קמיהו אפרסקא דהוה כאילפס כפר הינו ואילפס כפר הינו כמה הוה חמש סאין אכלו שלישי והפקירו שלישי ונתנו לפני בהמתן שלישי לשנה איקלע ר"א להתם ואייתי לקמיה נקטן כיריה ואמר ארין פרי למלחה מרעתו ושבו בה : ריב"ל איקלע לגבלת

הזנהו להנהו קטופי דהו קיימי כי עגלי אמר עגלים בין
הגפני אמרו לי קטופי ניהו אמר ארין ארין הכניסי פירותיך
למו את מוציאה פירותיך לגוי הללו שעמדו עלינו בהטאתינו
לשנה איקלער' הייא להתם הזנהו דהו קיימי כיעו אמר עוי'
בין הגפנים אמרו ליה זיל לא תעביד לן כחברך :

פי' איפנור לשון ביטול : דלית כרס המודל ע"ג כלונסאות
טריליא"ה בלג"ז : חילאז כו' ר"ל והיית עושה מלמכתך
ע"י אחרים : ענדא טפי שהרי ראית שנכל יוס היין מתמעט מן
האשכולות וזה יעובש הנטול : כגשף קודס עמוד השחר : היינו זנת
כו' דלפי פשוטו הל"ל בכל מד זנת נאנפי נפשי' וכתב חד זנת
אתרווייהו שהם זנים מעורבנין : כמני מיכסי כו' כשתצדק כל
המקימות ישתער לכך : כק"ן בידיה מזאן קטנות נאחות בידו
ח' : קטופי אשכולו' : לשנה לסוף שנה אותן פירו' גופייהו נתמעטו :
תנו רבנן בברכותיה של א"י בית סאה עושה ה' רבוא
כורין בשיבתה של צוען בית סאה עושה ע' כורין :

דתניא אר"מ אני ראיתי בבקעת בית שאן בית סאה עושה
שבעי' כורין ואין לך מעולה בכל ארצות יותר מארץ מצרים
שנא' כנן ה' כארץ מצרים ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים
יותר מצוען דהוה מרבו בה מלכו דכתיב כי היו בצוען שרו
ואין לך מרשים בכל א"י יותר מחברון דהו קברי ברה שכבי
ואפילו הכי חברון מבונה על א' משבעה בצוען דכתיב וחברון
שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים מאי נבנתה אי לימא
נבנתה ממש אפשר אדם בונה בית לכנו קטן קודם שיבנה
לכנו גדול שנא' ובני חם כוש וצפרי' ופוט וכנען לא שמבונה
על אחת משבע בצוען' וה"מ בטרשים אבל שלא בטרשים
חמש מאו' וה' משלא בברכותיה אבל בברכותיה כתיב וזרע
יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים :

פי' בברכותיה כשהשנה תמורכת : בית שאן היא משאר
ארצות : ע' כורין וכיון דנשאר ארצות יש ע' כורין כ"ש
בארץ מצרים : שאין לך כו' שהרי נחשלה לנן ה' : ואין במצרים
מדינה מעולה כצוען : דמכני בה מלכי מצרים שנא' כי היו נצוען
שריו על מלך ישראל הכתוב מדבר לנכאי שחדו בהקב"ה וסמכו על
מלכי מצרים ותמיד היו שריהם ושלוחיהם מקוין נצוין שלוחים אל
מלך

מלך מזרים מביאים תשורה : מנוכה ננוי בכל טוב ומלת
 שני במקום הזה כמו שונים : לכו הקטן לכניען : לכו הנדול
 מזרים : על א' ו' הריז' פ' ע' הריז' ת' י' יחזקוס שאינו טרטי
 כתנרון יש להוסיף עד ת"ק ונזכרותיה כתוב ממה שיערים על
 אחז שנשאר שנים נתנרך למאה ממה פעמים ת"ק הריז' רינזח :
 שלא בשרשי' ת"ק אפשר שכונו להוסיף מן הסתם א' מנ' כי תוספו'
 בקדושה והנכרה נכ"מ א' מנ' כמו התרומה והיוכל ומנ' ה' זבועו' :

תניא

א"ר יוסי סאה ביהוד' היתה עושד' סאים סאה
 קמה סאה סולת סאה כובין סאה מורסין סאה
 קיבורת א"ל ההוא מינא לר' חנינ' ואי משבחיתו בה בארעכון
 בית סאה אחת הניה לי אבא ממנה משה ממנה חמר ממנה
 עיבור ממנה קטניו ממנה רועות מקנתיא ל' הדו' בר אמוראה
 לבר ארעא דישראל האי תלתא דקויטא אנודא דירדנא כטה
 גזירתו מינרא א"ל שיתין כוריא ל' אפהי ל' מעייליתו ברה
 אחריבתוה אגן ק"כ כורי הוה גזרינן מינה א"ל אנא נמו מחד
 גיסא קאמינא לך אמר רב חסדא מאי דפתיב ואתן לך ארין
 חמדה גחלת צכילמה נמשלה א"ל לצבו לומר לך מה צביוה
 אינעורו מהזיק בשרו אף א"י אינה מהזקת פירותיה ד"א
 מה צביוה קל מכל ההיות אף א"י קלה מכל הארצות לבשל
 את פירותיה * אי מה צביוה קל ואין פשרו שמן אף א"י קלה
 לבשל ואין פירותיה שמנים ח"ל ארין זבת חלב ודבש שמנים
 מחלב ומתוקים מדבש :

אמר

רביהודה אמר רב מעשה באדם ששגר לבירת
 חטיוין חדש ושמן חדש וכלי פשתן חדש בעצר'
 מאי קא משכע לן השיבות דא"י קא משכע לן :

פי'

קמח הוא חנק דק הינא * אין הכפה והקטיס טמונים ברחי'
 של גריסין וליכן טמונים דקים וכפפה מוציאה הקמח
 וקולטת הסולת ומתזיר מה שכפפה לרחי' : סובין שהמכתשת
 מוציאה כסלו תתון חטין לסולת כותשין אותן במכתשת : מורסין
 סובין הינאין בהחרונה : קיבורי' קמח שאינו יפה : יאה כו'
 יפה אתם חשכתין אותה : הניה לי אכנא נה"י : בר אמוראה אחד
 מבני הממורי אמר ליהודי תמלת ביאתו לארץ : הן תלתא כו' דקל
 גלו' העומד על שפת הירדן : כמה כו' כמה תמרים אתם גודלים

המינו לקיטת תמרים קרוי נדירה בלשון משנה ונזרה בל' ארמי :
 חין צורו כו' שהציר כוץ ונזר לאחר הפטו זלריש דמי
 כפטייה ל' חפץ הוא כפול נהאי קרא שהרי כתיב חמדה :
 מיכה מחזקת ענוה פירותיה מרובין עד אין מקום להכניע : כלי
 פשתן כליס מפשתן חלש : חשיכותה דל' י שממרת לנשל פירותיה
 בעצרת :

דבי אלעזר כו' הוה סליק לא"י אמר פלטי לוימחדא כו'
 סמכוהו אמר פלטי לוימרתוי כו' ותבוהו בסוד
 העיבור אמר פלטי לוי מתלתא שנא' וחיתה ידיעל הנבואים
 החווים שואונו בסוד עמי לא יהיו זה סוד העיבור וכתב
 בני ישראל לא יכתבונו סמיכה ואל אדמרת בני ישראל
 לא יבאו כמשמעו ר' זורא מי הודה סליק לא"י ולא אשכח
 מברא לטועבר נקט בטצרא וקעברא ל' ההוה מינא עמיה
 פויוא דקדמיתו פוטיוכו לאודנייכו אכתי בפויוותיוכו קויכתי
 א"ל דוכתא דמשה ואהרן ל' זכולה אנא מי יימר דוכינא
 לה רבי אבא מנשק כיפי דעכו רבי חנינא מתקן מתקליה
 ר' אמר ר' אסי קוימי משמשא לטילא ומטולא לשמשא רבי
 חייה בר גמרא מיגדר בעפרא שנא' כי רצו עבדוך את אבניה
 ואת עפרה יחננו א"ר זורא אטר רבה בר ירמיה דור שבן דוד
 בא קטיגוריא בתלמידי חבמו' כי אמריתה קמיה דשמואל
 אטר צירוף אחר צירוף שנא' ועוד בה עשיריה ושכה והיתה
 לבער תני רב יוסף בוזוי ובוזוי דבוזוי אמר רב חייה בר
 אשי אמר רב עתידין כל אילי טרק שבא"י שימטענו פירות
 שנא' כיעין נשא פרו תאנה ובפן נתנו חילם :

פי' פלטי כו' כנלתי מאחד מן הקללות האמורות במקרא :
 בידעתי יש מקום שאין גשר ומשליכיס עץ על רומח הנהר
 משתה לטפה ולינו רחם לילך עלינו כי אם אומן בידיו כחל המתות
 למעלה ממנו קזור ג' ראשו ככ' יתדות ח' מכאן וח' מכאן ככ'
 עברי הסנהר : עמא פויוא עם נהול : דקליחתו כו' מתחלתם
 הייתם נהולי' שהקבחתם נעשה לנשמע ועודכ' כנהלתם כנתהלה
 למהר לעשות דבר בלא ציו : כיפי אלמוני ל' אלסלעים :
 מתקן משוה ומתקן כמשלוי היציר חמת חנת הארץ שהית חנינה
 עליו מחור שלא יבא שם רע על הדרכים : קוימי משמשי כו'
 כשהשמש הניע למקו' שהם יושטים ונורסים וחמה מקדרת עליהם
 עומדים

עומדים חסס לושכ בכל ונימי הכנה עומדים תן הכל ויושנים נחמה
 כדי שלא יוכלו להתרעם על ישיבת א"י: קטיגוריא הרבה חסטיני'
 ומלמדי חובה יעמדו עליהם: כירוף כו' נזירות על נזירות: ועוד
 בה עשיריה כשט' חלקים יהיו אנודים ולא כותר כי חס' עשירי'
 אף היא תשיב והיתה לבצר: בזוי כו' שוללים אחר שוללים: בי
 עץ נשא פריו מדכתיב תאכה ונפן כו' הרי עץ פרי אמור מה ת"ל
 כי עץנו אף אלני סרק ישאו פירות:

מסכת נדרים פרק ראשון

אמר רבי חנין אמר ר' השומע הזכרת השם מפי חברו
 צריך לנדותו ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי
 שכל מקום שהזכרת השם מצוי שם עניות מצויה ועניויות
 כמיתה שנא' כי מתו כל האנשים ונו' ותניא רשב"ג אומר כל
 מקום שנתנו חכמים עיניהם בו או מיתה או עוני. א"ר אבא
 הוה קאימנא קמיה דרב הונא שמעה להדיא אחתא דאפקה
 הזכרת השם בפומה לבטלה שמתה ושרא לה לזאת באנפה
 ש"מ תלת ש"מ השומע הזכרת השם כפי חברו צריך לנדותו
 וש"מ נדהו בפניו אין מתיר לו אלא בפניו. וש"מ אין בין
 נדוי להפרה ולא כלום. אמר רב גידל אמ' רב מנין עינשבעים
 לקיים את המצוה שנאמר נשבעתי ואי קיימתי וגו'. והלא
 מושבע ועומד מהר סיני הוא קמ"ל דשרי ליה לזרוזי נפשיה.
 ואמר רב גידל אמ' רב האומ' אשנה פרק זה או מסכתא זו נדר
 גדול נדר לאלהי ישראל. וא"ר גידל אמר רב האומר להברו
 נשכים ונשנה פרק זה עליו להשכים שני' ויאמר אלי בן אדם
 קום צא אל הבקעה ונו' ואצא אל הבקעה והגה שם כבוד ה'
 עומר:

כ"ג שם עניות כו' בתמורה חפ' אזכרתי חתה' ל' היך תירא
 ויטל' דסמיך אסיפא דקרא ובשמי' תשנע ר"ל במקום
 חיוב שכועה הכל בלא"ה תירא את ה' נו' מלהזכיר את שמו: יהא
 בנדוי ראוי להתנדות: שבכ"ח כו' טעמא קא יהיב למאי דקאמר
 ואס' לא נדוהו כו' שהרי עונשו חמור דשם עניות חזוי' דכתיב בכל
 המקום אשר אזכיר ונו' וכדכתיב ומדהזכרת השם למנוח מניחה

ברכה ויצושר הזכרה לשוא נורמת עניות א"כ מדכתיב בני שכונו
 שָׁר וכלתו את עניו וכו' ונתמורה חדמה הזכרתהשם לבטלה
 לזכירת שקר: כי מתונו' ללא מתו חמש דכ"מ שנאמר כנים
 וכנשים חונס חלל דתן ונאמרס וליכחו הונו במחלוקתו של קרח לא
 מצני שהצנו אמר כי מתו דודאי הכה מעניות קאת דא"ל שנסתמו
 להכתוב במחלוקתו של קרח העיני הנשים וכו' וא"ל שהיו
 מצורעים להא כתיב בקרב המחנה וליכא לזימר שנתרפא במ"ת
 דהא אמרינן שחזרו למוין במצוי עגל וא"ל שלא היה להם נכים
 דא"כ האידך א"ל מפני זה שוב מצרימה וכי מפני שלא היה להם נכים
 לא היו דבריהם נשזעים למלכות להלשינו חלל מוכח שירדו
 מנכסיהם: או מיתה כו' אלמא שוו להדדי: מושבע ועומד כו'
 דכתיב ושנכתס דנריך אדם לשנות בתורה ל"א והלא מושבע כו'
 דכתיב לא ימוש"ת הזהונו: כדר גדול כו' דודאי כונתו ל"ש:
 עליו להשכים מסתברא דה"ק כיון שאמר נשכים הריקנל עליו
 שיהא הוא מצורר בדבר ותרתיקמ"ל חלא דבקלה בעלמא לדבר
 מכה מהני דומי דנדקה וקמ"ל כמי דעליו להשכי כדענד הקנ"ה:

אמר

ר' חנינא אמר רבי ומטו בה משמיה דר' יהודה
 בר' אלעאי מ"ד וזרחיה לכם יראי שמי אלו בני
 אדם שהם יריאים להזכיר את שמי לבטלה: שמש צדקה
 ומרפא בכנפיה אמ' אבוי ש"מ הדין חירגא דיומא מסי ופליגי
 דר' שבן לקיש דאר"ש ב"ל אינגיהגם לעתיד לבא אלא
 הקב"ה מוציא חמה מנרחקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים
 נידונין בה צדיקי מתרפאין בה דכתיב וזרחא לכם יראי שמי
 שמש צדקה ומרפא בכנפיה ולא עוד אלא שכתעדנין בה
 שנא' ויצאתם ופשתם כעגלי מדבק' רשעים נדונין בה שנא'
 ביהנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושי רשעה
 קשולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא ישאיר
 לכם שורש וענף:

פי' חירגא חנק הכרחה נחמה כשהיא נכנסת דרך חלון קרוי
 חירגא זהו הנסורת שזכר נלגל חמה כי החמה א"ל
 חום חדה חלל מתכיעת נלגל החמה כ"כ נמרוכה כ"ד שעות
 כעשי' חס וי"א זיהרא דשמש: ופליגא דר' ל"א הא דאמרן
 דנחמה דנומן הזה איירי דהיה מוקילה נחמה דלעתיד: אין
 גיהס לע"ל לאמר תחית החמים שאותן הרשעים סיביו להרפות
 דלראון עולם כדוכי' בהאי דינא שהקנ"ה מוניא כו':

תניא

אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלת ואשם נזיר
 טמא אלא אחת פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן
 הדרום וראיתו יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לוי
 תלתלים אמרתיו לו בנימה ראית להשהית שעריך זה נארה
 אמר לי רועדה הייתי לאב' בעירי והלכתי למלאות מים מן
 המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי ופחזו יצרי עלי ובקש לטורדני
 מן העולם אמרתיו לו רשע למה אתה כתנאה בעולם שאינו
 שלך במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה העבודה שאגלהך
 לשמי' מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו אמרתיו לו בני כמותך
 ירבו נזירי נזירות בישראל עליך הכתוב אומר איש כי יפליא
 לנדור נדר להזיר לה' מתקיף לה רבי מני מאי שנא אשם
 נזיר טמא דלא אכל משום דאתי על חטא כל אשמות נמי לא
 ליכול דעל חטא באין א"ל ר' יונתה היינו טעמא כשהם
 תודים נזירים וכשהם מטמאים ורבין עליהם ימי נזירות
 כתהרטיין בהם ונמצאו מביאים חולין לעזרה :

פ"ד

טמא שהתחיל למכות ונטמא כמת שסותר חניכו ומציא
 קרבן ומונה כנתמלה : נחלפני חדס אחד שכל להקריב
 קרבן נזירתו ולגלג שצרו : פחזו תיהר : לטרדני לילך אחר חרא
 עיני : אמרתיו לו כך אמר נצצמו : להזיר לה' שנזירתו לש"ס :
 על חטא שנטמא ונכתי הוא לאדם חסוד לאכול דבר שקרב על חטא :
 כל אשמות כו' וכ"ש חטאות אלא משום דאירי נאשם נקט אשמות :
 תהיין מתפסקין : כשהם תוהיין נזירים כשהם מתחרטין על
 מציהם הרעים : ורבין כו' שמתמלה לא נתכונו אלא לל' יום :
 חולין לעזרה כעין חולין לעזרה שמתוך שאין כונתם רצויה אף
 קרבנותיהם אינם רצוי' אבל בהך גברא שכל חן הדרוס ליכא
 למיתם להכי שכיון שהיתה כונתו כ"כ רצויה נתמלה חנן סהדי
 שלא נתחרט :

פרק אלו מותרין

תניא

לעולם אל תהירגיל בנדרים שסופך לטעול
 בשכועית ואל תהירגיל אצל עם הארץ שסופו
 להאכילך טבלי' ואל תהירגיל אצל כהן ע"ה שסופו להאכילך
 תרומה

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים שצב

תרומה טמאה אל תרבה שיהיה אם האשה שסופך תבא לידו
ניאוק רבי אחי בר יאשיה אומר כל הצופה בנשים סוף בנה
לידי עבירה כל המסתכל בעקבה של אשה הויין ליה בנים
שאינם מהונני א"ר יוסף ובאשתו נדה אר"ש בן לקיש עקבה
דקתני מקימ התורף שהוא מכויץ כנגד העקב תניא ובעבור
תהיה יראתו על פניו לכלתי תחטאו מלמד שהבוש מביאה
לידי יראת השא מכאן אמרו סימן יפה לאדם שיהיה ביושן
אחרים אומרים כל המתבייש לא במהרה הוא הוטא וכל
שאין לו בשת פנים כידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני :

פ"י למי צול נשבעות דחמירי טפי דכתיב כיל לא ינקה : תרומה
טמאה להזהיר חפי' כהן שלא יהא רגיל אנל כהן יצ"ה :
ובאשתו נדה חפי' אשתו נדה שיש לו בה שיעת היתר : שהנוסה
מביאה כו' לצל פניכם משמע נשת פנים וכתיב בתריה לבלתי
תחטאו : שלא עמדו כו' שהרי נתן טעם למי צמד הר סיני לנעבור
תהיה יראתו וכו' וכתיב את אשר יסנו וכו' ואת אשר איננו וכו' ומי
שא"ל נוסת פנים אינו מזרעם :

פרק ארבעה נדרים

י"ז בוטה כמדקרות הרב ולשון חכמים מרפא כל הבוטה
ראוי לדקרו בהרב אלא שלשון חכמים מרפא תניא ר'
נתן אומר הנודר כאלו בנה במה והמקיימו כאלו הקריב עליה
קרבן :

אמר שמואל כל הנודר אעפ"י שמקיימו נקרא רשע א"ר
אב"מ איקרא וכי תחדל לנדור לא יהיה בך השא
ויליק הדלה חדלה כתיב הכא תהדרל וכתיב התם שם רשעי'
חדלו רבו :

פ"י כל הנוטה כל הנודר כיוו חנט' שפתיים : מרפה שמתירין
לו : נח : נשעת איסור הנמות וכקט כמה כי הנודר חסר
אנפטיה דכר היותו לו וקס"מ מזה קח עבד וטועה וכן המקריב
על הנחה סבר מזה קח עבד שמקריב קרבן וטועה ושייך נ"י נמי
האי לשנא משום דנודר משפטים בקרבן וכיון שאין קרבנו רבוי כמכ'
כנזכר כמה ומקריב בקרבן : והמקיימו כלו' שקיבו נשאל עליו :
כחלו

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

כאלו הקרי' וחייב משום שחטאי חוץ: וילין מדלה כו' דה"ק וכי תחלל לא יהיה נך חטא הא חטא לא תחלל יהיה נך חטא:

אמר

ר' שמואל בר נחמני א"ר יוחנן כל אדם שכוּעס כל מיני גיהנם שולטין בו שנאמ' והטר כעס מל' כך והעבר רעה מבשרך כי הילדות והשחרות הבל ואין רעה לא גיהנם שנא' כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה ולא עוד אלא שתחתונות שולטות בו שנאמ' ונתן ה' לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש איהו דבר שמכלה ארת העינים ומראיב נפש הוי אומר אלו תחתונות עולא במסקיה לארעא דישראל אתלוין בהדי תרין בני חוואי קס חד שחטיה לחבריה א"ל לעולא לא וואי עבדיה א"ל אינן פרע ליה בית השחיטה כי אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל דלמא אחוקירת ידי עוברי עבירה א"ל ר' ונפשך הצלת קא תמה רבי יוחנן ונתן ה' לך שם לב רגז בבבל כתיב א"ל עולא ההיא שעתא לא הוה עבר לך ירדנא:

פי'

כל מיני גיהנם כו' לפי שהעס חניאו לכפור בעיקר כדחזרי' המשבר כלו דמתו כאלו עי'ו: כל מיני גיהנם כו' קשה לגופו כאלו היה כדון בכל מיני פורעניות בניהנס א"כ מצוך כעסו בל לידי עבירה ומשליט עליו גיהנם: לז רגז היינו כעס בשביל לז רגז יהיה כליון עינים: שחטה העינים שהוא מחריץ בחייו ומנפה תמיד להתרפאות: במסקי' כשעלה לא"י: אתלוין עשו לולוי: בני חוואי יהודי' היו: א"ל אין וכתירא לומר שלא עשה יפה שחט יהרננו: ופרע ליה כו' שיחות מהר: דלמא כו' שחזרתי לזיל ופרע בי השחיטה: כפשך הנלת שאלמלא כך היה הרגך: בנבל כתיב והאיך נבר כעסו של אותו בן מחוז' כ"כ להרוג את חננו הואיל דהוה בל"י: לא הוה עבר לך ירדנא ולא הוינא בשחוס א"י וענה הירדן לא נתקלם להנאת עומר ולמקנת קדושו:

אמר

רבא בר רב הונא כל אדם שכוּעס אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו שנא' רשע כגוברא אפוי בל' ודרוש אין אלהים כל מוימותיו רבי ירמיה מדפתי אומר אף משכה חלמודו ומוסיף טפשות שנא' כי כעס בהיק כסילים ינוזו וכתוב וכסיל יפרוש אולת רב נחמן אמר בידוע שעונותיו מרובין מוכיותיו שנ' איש אף יגרה מדון ובעל חמה רב פשע:

פי'

פי'

כגונה הפו כתגזרת כעסו : אין אלהים כל חיותותיו
ששכינה חיה תשובה כנגדו : כי כעס נתיק כסילי' תנח
לגזס הוי וכתב וכסיל יפרוש אולת הלמת מוסיף טפשות פ"א
ינח כי יולת החכמים גם שכועסי' עם תכריהם או תלמידיהם
נחמין לרבות אכל זה הכסיל חינו נוח לרבות והכעס מונח בחקו
זמן רב עם חביריו ותלמידיו ועי"ז הוא לומד גד בגד ומטפס
כדהמרי' בתעבית חרב אל הנדנים ונחלו כו"ו ש יפרוש אולת
שני"ז שח"ל תכר ותלמיד יפרוש אולת בתור' שמינו חכוין לפ' החמ' :

אמר

רבי אחא בר הנינא אלמלא לא הטאו ישראל לא
ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וספר יהושע ספני
שערכה של א"ר הוא שנא' כי ברב חכמ' רב כעס ויוסיף דעת
יוסיף מכאוב :

משנה

ראב"ע אומר מאוסה היא הערלה שנתננו ברה
הרשעי' שנא' כיכל הנזים ערלים וכל בית ישראל
ערליל לב ר' ישמעאל אומר גדולה היא מילה שי"ג בריתות
נכרתו עליה ר' הגלילי אומר גדולה היא מילה שהיא דוחה
את השבת החמורה רבי יהושע בן קרחה אומר גדולה היא
מילה שלא נתלה למשה הצדיק עליה אפילו מלא שעה רבי
נחמיה אומר גדולה היא מילה שהיא דוחה את הנזעים רמ"א
גדולה היא מילה שכל המצות שעשה אברה' אבינו לא נקרא
שלא עד שמל שנא' התהלך לפני והיה תמים ד"א גדולה היא
מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנא' אם לא
בריתי ומס ולילה הקות שמים וארץ לא שמתו ד"א גדולה
מילה שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה שנא' הנה דם
הברית אשר כרתה עמכם על כל הדברים :

פי'

וספר יהושע שיצדן של סזר נביאים לח היה חלל להוכיח
ישראל על עבירות שנידם ואלמלא לא חטאו לא הונדכו
לתוכחות : שיערכה של ישראל הותשנה יהושע מפורש עיירות
שנא' ויצרך חלק שנכל שנט ושנט והנחלות אשר נתלו לפי' חפי' לח
חטאי' היו כריכין ספר יהושע : כרוב חכמה ונו כרוב דברי חכמות
הנביאים יז סי' לרוב כעס שהכניסו ישראל להכ"ה : י"ג בריתות
נכתבו בפ' מילה : דוחה כו דכתיב וביום השמיני יחול חפי' בשבת :
מח' שעה חלל מיד שנתרשל בקש המלאך להרנו וחייב מיתס הי'
לעדיין כני כס היו ומזהרתו זו היא מיתתו : את הנזעים חפי' שלח

ארבעה נדרים פרק שלישי

בזמנה דכתיב ימול כשר ערלתו ואפי' יש שם נהרת לזנה יקוץ : על
 שחל לכסוהו על המילה ח"ל הכ"ה התהלך לפני והיה תמים : דס
 הנרית ואע"ג דהאי דס לאו דס מילה הוא הלא קרבן ח"מ כיון
 דנפורה כולה כתיב נרית ונמילה כתיב נרית שקולה כנגד כל
 המצות :

תניא ר' יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שכל זכויות

שעשה משה רבינו לא עמדו לו בשעה שנתרשל
 מן המילה שנא' ויהי בדרך במלון ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו
 א' ר' יוסי ח"ו שמשוה נתרשל מן המילה אלא כך אמר משה
 אמול ואצא סכנה היא דכתיב ויהי ביום השלישי בהיותם
 כואבים אמול ואשהה ג' ימים הקב"ה אמר לי לך שוב מצרים
 אלא מפני מה נענש מפני שנתעסק במלון תחלה שנא' ויהי
 בדרך במלון רשב"ג אומר לא למשה רבינו בקש אותו שטן
 להרוג אלא לאותו תנוק שנא' כי התנדמים אתה לי צא וראה
 מי קרוי התן משה או אותו תנוק הוי אומר זה התנוק דרש רבי
 יהודה כרזבינא בשעה שנתרשל כשה רבינו טן המילה באו
 אף והמה ובלעוהו ולא שיירו ממנו אלא גליו מיד ותקח צפור
 צור ותכרת את ערלת בנה ותגע לרגליו וגו' וירף ממנו באותה
 שעה בקש משה להרגם שנ' הרף מאף ועזוב חמה ויש אומרי'
 לחמה הרג שנאמ' חמה אין לי והכתוב כי יגורתי מפני האף
 והחמה תרי חמה הוי ואי בעירי אימא נוגדא דחטה :

פי' סכנה היא אם חלך בדרך תוך ג' ימים דכל ג' ימים כאיב לי' :
 כואבים תלושים ביותר כיום הנ' שנכאנו ג' ימים : במלון
 תחלה שכא' ויהי בדרך במלון דמשמע שמיד שנא חן הדרך נתעסק
 במלון והיה לו למול מתחלה ולאותו מלון היה סמוך למכרים ובאורח'
 פורתא ליכא סכנתא : מי קרוי חתן דדחוק היא שתקר' נפורה
 למשה חתן שאישה הוא ולא חתנה : זה התינוק שנעשה חתן ע"י
 נרית שחשנין אותו במזוה ראשונה : אף וחמה לפי שהם מלאכי
 השם ושלוחיו להפריע משוטטין כגדו אחר קוויבקס ה' המיתו : אלא
 דגליו מקום המילה : להרגם לאותן ג' המלאכים דלפי
 דצתו שאמר לחול ואנא כו' לא היה ראוי ליענש ע"כ חשב
 שלא כאלו בשליחות הכ"ה לעונשו וע"ד הנא' להרנך כו' ואמר הכ"ה
 הרף גו' דנשליחותי צאו להרנך : הרף וגו' הכ"ה אחר לו שיעזנס
 אלא רונה היה להרגם : חמה ח"ל אלמא נהרג : נוכד דחמה חיל

חמה אצל איהו נופי' נהרנ :

תניא

ר' אומר גדולה מילה שאין לך צדיק גמור בעולם
כאברהם אבינו ולא נקרא תמים אלא על שם
המילה שנא' התהלך לפניו והיה תמים ואתננה בריתי ביני
ובינך ד"א גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצוות שנא' כי על
פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל ד"א גדולה
מילה שאלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנא' אם לא
בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתיו ופליגא דר"א
דאר"א גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ
שנא' אם לא בריתי יומם ולילה וגו' א"ר יהודה א"ר בשעה
שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו התהלך לפניו והיה תמים
אדוה רעדה את עצמותיו ואמר שמה דבר מגונה יש בי כיון
שאמר ליה ואתנה בריתי ביני וביןך מיד נתקררה דעתו ויוצא
אותו החוצה אמר לפניו רבש"ע הסתכלתי במול שלי ואין לי
בן אחר אלא ישמעאל א"ל הקב"ה אברהם צא מאצטגנינות
שלך אין מול לישראל :

אמר

ר' יצחק כל המתמי' את עצמו הקב"ה מתמם עמו
שנאמ' עם הסיד תתחסד וגו' ר' אושעיא אומר כל
המתמים את עצמו שעה עומדת לו שנ' התהלך לפני והיה
תמים וכתיב והיית לאב המון גוים :

פי'

ע"פ הדברים האלה ונו' כלו' ברית מילה ששקולה ככל הדברים'
דהיינו כל המצוות א"כ שכל התורה תלוי' במילה כיון
שעדיין לא כימול אינו בכלל מצוות התורה ואלרנב' חסור ללמוד תור'
ולשמור שבת : ופליגא דר"א דר' חוקי להאי קרא במילה והוא מוקי
האי קרא בתורה ודריש יומם ולילה קאי על התורה שנתמ' והנית
בו יומם ולילה : דבר מגונה שלא חמר לי והיה תמים עד עכשיו :
מאנטגנינוס שלך ממשפט חכמת המזלות שלך והיינו דכתיב ויוצא
אותו השונה : המתמים שהוא תמים עם ה' ולא ישמע אל מעוכני'
וקוסמים כמו אכרהם שלא היה שומע להאנטגנינים והיה נוטח
בהב"ה והתמי' הב"ה עמו לשנות מזלו לטובה : עומדת לו עולה
לגדולה :

אמר

ר' לוי כל המנחש לו נחש שנא' כי לא נחש ביעקב
והא בלמ' דאל"ף כתיב אלא משום מדה כנגד

ארבעה נדרים פרק שלושי נדרים

מדה תני אהבה בריה דר' זורא כל אדם שאינו מנדה מכניסו
אותו למחיצה שאפילו מלאכי השרת אינם יכולין ליפנס לה
שנא' כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל :

פי' לו נחש שהקמים והנחשים רודפין אחריו שנזק בכל דבר
כדאמרינן כל דקפיד קפדין בהדיה שנאמ' כי לא נחש ונו' :
צ"ל ח' משמע שאין רודפין אחריו : מכ"מ מאן דקפיד קפדין
בהדי' ולא נפיק מקרא : כעת ונו' מלה"ש ישאלו לישראל מה פעל
אל לפי שמתוך שהינם מנחשים מכניסים אותם למחיצה שאין מלאכי
השרת יכולין ליכנס לה מכ"מ לפי שהינם הולכים לקראת נחשים
לידע עתידות ונוטחים בהנ"ה מש"ה מגלה להם הקנ"ה רזי עולם
שהינם גלויים למה"ש פ"ה ה"ק דמכ"מ נשמע מהאי קרא כי לא
נחש נו' מדכתיב נתר הך כנזאה ולא הלך כפעם נפעם לקראת
נחשים שזינין דקודם ששמע בכנזאה ששם הש"י בפיו כי לא נחש
ונו' הלך לקלס ולהזיקם נחשים שהיה סגור שהיה כיעקב מנחשים
וכל המנחש לו נחש :

אמר רבי אבהו אר' א מפני מרה נענש אברהם אבינו
ונשתעבדו בניו מאתים ועשר שנים מפני שעשה
אנגריא בת"ה שנא וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנדה עשר
ושלש מאות וירדוף עד דן רבי שמואל בר נחמני אמר מפני
שהפריו על מדותיו של הקב"ה שנאמ' במה אדע כי אירשנה
ר' יוחנן אמר מפני שהפריש את בני אדם מלבא חחרו כנפי
השכינה שנאמ' הן לי הנפש והרכוש קח לך וירק את חניכיו
רב ושמואל חד אמר שהריקן בתור' וח"א שהריקן כוהב שמג'
עשר דשלש מאות א"ר אמי בר אבא ואליעזר כגנד כולן וא"ד
זה הוא אליעזר ואליעזר בחושבנא הכי הוי וא"ר אמי בר אבא
בג' שני' הכיר אברה' את בוראו שנא עקב אשר שמע אברה'
בקולי שנותיו של אברה' חוץ מג' עקב בחושבנא טאה ושבעי'
ותרתין וא"ר אמי בר אבא השטן בחושבנא תלת מאה ושתין
וארבע הוווא"ר אמי בר אבא כתיב אברם וכתוב הוא אברהם
בתחלה הטליכוהקב"ה לאברה' על רמ' ג אברים ולבסוף על
רמ' ח ואלו הן שתי עינים ושתי אונים וראש הגויה :

פי' מ"מ נענש כו' פי' איזה עזירה היענישתו להיות כופל נחש
אלע ח"כ כמה אלע נו' פי' נאיזה זכות אלע כי אירשנה:
אנגורו' נט"ח שהולכים למלפניהם כדכתיב וירק את חניכיו דהייכ

עני אדם שזכנן לתורה ה"כ דרין מילוי ביתו לכל המלך בן
 חנרו תורה כלולו ילדו: שהפריז שהרבה והגדיל להרהר על מדותיו
 של הקב"ה שאמר נמה אדצ הפריז ויתר והפקיר: תן לי הנפש
 ואברהם נתנו לו אלו יעבדס היה מכניסן תחת כנפי השכינה
 שהרי זכי מן ההפקר והי' יכול ליעבדס: שהריקן תורה זרון בתור'
 ונשילה נכחם במלחמה ל"ה הריקן מן התורה מל' בור רק שעשה
 צהס חנרי': בזה כדכתיב בירקרק מדון להיינו זהב כלומר
 שנתן להם זהב הרבה כדי שילכו שלא יהו להוטין אחר הממון
 ויתעסקו בהללות כפשות: וח"ד זה הוא אליעזר כו' והא דכתיב
 עבר השכול כו' שומרי הכלים היו: עקב כמנין עקב שמע
 ואברהם חי' קצ"ה כמנא שכן נ' הכיר את בוראו: השטן כמו שכתב
 שם"ד וימות החמה שם"ה ח"כ איכא חדיומא דל"ל רשותא למשטן
 דהיינו יום הכפורים ודרין"ה השטן נה"א משום דהיכי דמשתגי
 קרא במלך' המשמית כתיב השטן נה' לרמוז על השטן הידוע
 וע"כ גם הו' בחשבון לרמוז לכל השנה שם"ד וימיט הוא שטן הידוע
 להשטין: המליכו השליטו: ב' עינים כו' בתחלה המליכו הקב"ה
 על חנרו שהם ברשותו לזהר מענייה אכל עיניו ואזניו של ג'ס
 אינם ברשותו שהרי ע"כ יראה בעיניו וישמע באזניו ולכסוף
 כשנימול המליכו הקב"ה הפילו על אלו שלא יסתכל ולא ישמע כ"ח
 דבר מכוה: וראש הגויה שנימול:

אמר ר' אמי בר אבא מ"ד עיר קטנה ואנשים בה מעט
 ובא אליה מלך גדול וסבב אותה ובנה עליה
 מצודים גדולים עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אליו
 האברים ובא אליה מלך גדול וסבב אותה זה יצר הרע ובנה
 עליה מצודים גדולים אלו עונות ומצא בה איש מסכן חכם זה
 יצר טוב ומלט הוא את העיר בהכמתו זה השובה ומעשים
 טובים ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא דבשערי יצר
 הרע לית דמדבר ליה ליצר טוב והחכם תעוז להבם ויתשוב'
 ומעשים טובים מעשרה שליטים אשר היו בעיר אל ב' ידים
 וב' רגלים וב' עינים וב' אזנים וראש הגויה ופה:

אמר ר' זכריה משום ר' ישמעאל בקש הקב"ה להוציא
 כהונה משם שנא ומלכי צדק מלך שלם וגו' והוא
 כהן לאל עליון כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום
 הוציאה מאברהם שנא ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל
 עליון

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

עלין וברוך אל עליונו' א"ל אברהם וכי מקדימין ברכת
עבד לברכת רבו לפיכך הוציאה מאברה' שנאמר לדוד מזמור
נאם ה' לאדני וגו' וכתוב בתריה נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן
לעולם על דברתי מלכי צדק על דבורו של מלכי צדק והיינו
דכתיב והוא כהן לאל עליון הוא כהן ואין זרעו כהן :

פי' זה הנוף ואנשים כו' לפני פשטה ה' ללהזכיר שנה אלו מלך
גדול באנשים רבים לחין מלך בלא יס נס וסכנ' אותה וננה
כו' חשיב שהמלך לנדה מסכנ' אותה בלא יס ואין זה דרך המך :
זו תשובה ומ"ט ע"פ מ"ט היה קורא ראשית חכמה יראת ה'
וגו' ל' ומלך לא כחשך הלא ליעושי' : מי' שליטים שליטים באלים
שרוב מצטי אדם כעשים על ידיהם ונס כוללים הד' מושיס ב' עינים
חוש הראות ונ' אזנים חוש השמע ידים ורגלים וראש הגויה חוש
המישוס הפה חוש הטעם וחוש הד' הריח באף חין בו צורך כ"כ
למצטי ונרכי אדם : ומלכי נדק הוא שס בן נח : לפי כו' ומצ' פ'
שאברהם וזרעו של שס לא זכה בכהונה מחמת שס הלא מחמת
עצמו ובטלה כהונה משאר זרעו של שס וכתנה לאברהם : א"ל
אברהם כו' נלמד ממה שנטלה הכהונה משס וכתנה לאברהם דוקא
ולא לאחר : כחש' גו' דוד הוא דקאמר דכאס ה' היה לאלו כי
אברהם שב לימינו שהנטיחו במלחמות ד' מלכים שיסכ לימין ה' כלו'
שיהיה בעזרו לשית אויביו הדוס לרגליו וכתני בהנא חזמור אתה
כהן ליגולם ואברהם נקרא אדון כדאי' בברכות למתן אדוני לחיץ
אברהם שקראך אדון : על דבורו של מ' כי צדק בטלה ממנו הכהונ' :

פרק אין בין המודר

אמר רב מאי דכתי' ויקראו בספר תורת האלהי מפורש
ושום שכל ויבינו במקרא בספר תורת האלהים זה
מקרא מפורש זה חרגום ושום שכל אלו הפסוקים ויבינו
במקרא אלו פסקי טעמים ואמרו לה אלו המסורת א"ר יצחק
מקרא סופרים ועטור סופרים וקריין ולא כתבין וכתבין ולא
קריין הלכה למשה מסיני מקרא סופרים ארץ ארץ שמוס
מצרים עטור סופרים אחר תעברו אחר תלכו אחר תאסף
קדמו שרים אחר נוגנים צדקתך כהררו אל משפטיך תהום
רבה קריין ולא כתבין פרת דבלכתו איש דכאשר ישאל באים

דונבנתרה לרה דפליטרה ארת דהנד הוגד אלי דהגורן אלי
 דהשעורים הלין קריין ולא כתיבין כתיבין ולא קריין נג
 דיסלה זאת דהמצוה ידוך דהדורך המש דפאת נגב אם דכי
 גואל הלין כתיבין ולא קריין א"ר אהא בר אדא במערבא
 פסקי ליה להאי קרא לתלת פסוקי ויאמר ה' אל משה הנרה
 אנכי בא אליך בעב הענן :

פי' זה תרגום דמפ' ליה לקרא והוא תרגום אונקלוס שכבר
 ניתן נסיני ושכחוס וחזרוס ויסדוס : אלו הפסוקים
 ונקודות המפסיקות בין פסוק לפסוק וקרי להו שוס סכל שצל
 ידיהם אדם מנין המקרא כפי תנועות הטעמים כי ערצונ הענין
 מניח לידי טעות : פסקי טעמים גם זה הוא דבר הנוסף להפסיק
 העינים להניחו : המסורת מה שנחסרה בחסורה : מקרא
 סופרים הקריאה שחסרו לנו הראשונים שנקראו סופרים : עטור
 סופרים תינות יתירות שנכתבו ליפות הל ונקרא עטור שמעטרת
 את הל' : קריין ולא כתנין תינות הנקראות ואינם נכתנות :
 כתיבין ולא קריין שנכתנות ואינם נקראות : הל"מ כך קבל משה
 מסיני ומסרן לישראל : ארץ ארץ כשיש בו אתנחתא נקרא נקיץ :
 שמו' מצרים הע"פ שאין בהם ח' נקראים כאלו היתה בהם :
 עטור סופרים אחר תעבורו אחר תלכו בו' כל הני אחר מיותרים
 הם ואינם אלא לתפארת הל' דהל"ל סעדו לנכם ותעבורו תסגרו ו'
 ימים ותאסוף וכן בלם אלא שנכתבו לתפארת הל' : כהררי אל
 הל' ל הררי אל כדכתיב משפטיך תהום רבה לומר שההרים הרמים
 כלומר המלאכים צריכים לנדקת השם אלא שכתב כהררי לתפארת
 הל' ח' נ עיטור סופרים היינו שכותבים טעם מפסיק בזה כי
 היכי דלשתמצא ח' כ תלכו את' כ תעבורו את' כ תאסף קדמו שרי'
 את' כ נונים נדקתך כהררי אל נפסק בטעם כהררי מחלת אל לוח'
 שחלת אל הפוכה כאלו היתה נתחלת הפסוק ופי' א נדקתך נגלית
 בהרים שהם גלויים ואלמלא ההפסק היה נמשץ אחר שתלכו אחר
 שתעבורו אחר שתאסף קדמו שרים אחר הנוגים שהנוגים קדמו
 להם נדקתך בהרים של אל וקרי ליה עטור סופרים משום דמיעטרי
 ליה לחלת' בטעם הקריאה : פרת דנלכתו בשמואל הוא להשיג ידו
 בנהר פרת פרת קרי ולא כתיב איש דכאשר ישאל בשמואל בחמיתו פל
 כאשר ישאל איש בנהר א' איש איש קרי ולא כתיב ליה דפליטה בירמיה
 בנבואת נבל אל יהיה ליה לפליטה לה קרי ולא כתיב את דהנד הנד
 ברות הנד הנד לי את אשר עשית את חמותך את קרי ולא כתיב
 סיהו בספרים שלנו קרי וכתיב : אלי דהגורן ברות כל אשר תאמרו

אין בין המודר פיק רביעי נדרים

אלי אצטה והתסוק סאחריו ותרד הנורן וגו' וקר ליה אלי דהנורן
אצ"נ דנההוא קרא ליכא הנורן כיון דסמיך ליה כפסוק דלאחריו :
אלי דעצורי צרות ותחמר ששה עורים וגו' כי אמר אלי קרי ולא
כתיב : כא דים' למ' במלכים יסלח נא'ה לעבדיך כתיב נא' ולא קרי :
את דהמזוה בסדר ואת חנן ומסור' חשיב את דהנפש כירמיה
כפסו' חיה אחר עשה וגו' : ידרוך הדורך כסוף ירמיה ידרוך
הדורך את קשתו ידרוך שכי כתיב ולא קרי : חמש דפאת כנב
ביחזקאל חמש חמש מחות ול' הלפים חמש שכי כתיב ולא קרי : חס
דכי נוהל צרות ועתה כי אמנס כי אם נוהל אנכי האו חס כתיב
ולא קרי :

אמר

ר' המא בר חנינא לא העשיר משה אלא בפסולתין
של לוחות שניא' פסל' לך פסולתין יהא שלך א"ר
יוסי בר חנינא בתחלה לא נתנה תורה לא למשה ולזרעו שני'
כתב לך פסל' לך מה פסולתין שלך יהא אף כתיבתך שלך
יהא ומשה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל ועליו הכתו' אוסר
טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל מתיב רב הסדא ואותי
צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים אותו צוה
ואני לכם ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה'
אלהי אותי צוה ואני לכם ועתה כתבו לכם את השירה הזאת
השירה להודיה למען תהיה השירה הזאת לעד בבני ישראל
אלא פלפולא בעלמא :

פי'

לא העשיר כו' שלא תאמר שהעשיר חסר לימוד שנתנו לו :
יהא שלך ושל סנפירין היה דמלת לך לא סייך על הלוחות
גופיהו שלא למשה לימוד נתנו : מה פסולתן כו' דה"ח לשלך
משלך חנין היה לו שהרי היו של סנפירין : טוב עין נו' זה משה
דכתיב כי טוב הוא : מלחמו לדל אין לחס' אלא תורה דכתיב לכו
לחמו בלחמי ואין דל אלא ישראל שני' וידל ישראל מאד : ואותי צוה
וגו' משמע שהב"ה צוהו ללמד את ישראל תורה : ואני לכם וקרא
ה"ק ואותי צוה ה' ואני נתתי את לבי ללמד אתכם חקים ומשפטים :
השירה הזאת לעד וחי שירה לבדה קאמ' מאיס' הדות' איכא : פלפולא
בעלמא נתן לו למשה והוא נהג בו טובת עין לישראל :

אמר

רבי יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על
גבור חכם ועשיר וענוו וכלם משרה גבור דכתיב
ויפיו שאת האהל על' המשכן ואמר רב משרה רבינו פישו
וכתיב

וכתיב עשר אמות ארך הקרש אימא דאריך וקטין אלא מן
הדין קרא דכתיב ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי
ידי ואשברם לעיניכם ותניא הלוחות ארכן ששה ורחבן ששה
ועביין ששה עשיר דכתי' פסל לך פסולתן שלך יהא חכם רב
ושמואל דאמרי תרוייהו נ' שערי בינה נבראו בעולם וכלם
נתנו למשה הוי' מאחד דכתיב ותחסרהו מעט מאלהי' וכבוד
והדר תעטרהו ענו דכתיב והאיש משה ענו מאד מכל האדם
אשר על פני האדמה :

פי' משה שכינתו בקניעות : י' אמות אורך הקרש אלמא משה
נבנה י' אמות היה וכיון שהיה גדול כ"כ מסתמא נבנה היה :
אריך וקטין אריך בקומה וקטין בכח : חוץ מא' ידיעת השם יתעלה
על אמתתו : וכלם מיישה שאמר נביא כמוני יקי' ונו' : חכם ומ"ש
חכם עדיף מכביא ודאי כל נביא חכם הוא אלא ה"ק מעלת החכמה
עדיף מנבואה ה"כ חכם עדיף מנבי' בחכמת התורה משא"כ חכם
דחכא נמילי דעלמא קאמר :

אמר ר' יוחנן כל הנביאי' כלם עשירים היו מנ"ל משה
ומשמואל ומעמוס ומיונה משה דכתיב לא חמור
אחד מהם נשאתי אי בלא אגרא לאפוקי מאן דשקל בלא
אגרא אלא אפילו באגרא ודלמא משום דעני הוה אלא מפסל
לך פסולתן שלך היא משמואל דכתיב הננו ענו בי נגד ה' ונגד
משיחו את שור מי לקחתי והמור מי לקחתי וגומר אי בחנם
לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא אלא דאפילו בשכר ודלמא
משום דעני הוה אלא מהפא ותשובתו הרמתה כי שם בירתו
ושם שפט את ישראל ויבן שם מזבחה לה' ואמר רבא כל מקום
שהלך ביתו עמו אמר רבא גדול האמור בשמואל ממה שנא'
במשה דאלו במשה כתיב לא חמור אחד מהם נשאתי דאפי'
בשכר ואלו גבי שמואל אפילו בריצון לא שכרה דכתיב ויאמרו
לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת מיד איש מאופרה עמוס
דכתי' ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי ולא בן נביא
אנכי כי בוקר אנכי וכולם שקמים וסתרנס רב יוסף ארי טרי
גיתי אנא ושקמין אית לי בשפילתא יונה דכתיב ויתן עכרה
וירד בה לבא עמהם תרשישה מלפני ה' ואמר ר' יוחנן שג' יין

שכרה של ספינה כלה ואמר רבי רומנוס שכרה של ספינה
היה ארבעת אלפי דינרי זהב :

פ'י לאפוקי כו' וכי משתנת היה שלא נטל בלא שכר בלא הוא
נזלן פ"ע כמי לאו נזלן כינהו : אפי' באגר' שלא היה נהנה
משל אחרים אפי' כרצון דזמנין מתרצי משום כסופא ולא כיח' להו :
דלמא האי בלא שקיל אפי' באגר' לאו משום עושר אלא משום לעני'
הוה ולא הוה לי' משאות ולהכי לא היה צריך : אלא מהבא שמעינן
לעסיר היה מפסל לך : ביתו עמו כלית שמישו וזה היה מרוב עושר
ודריש דאי כפשטיה דביתו היה ברמה הל"ל לביתו הרמת' : לא
שמור וגו' צע"כ : לא רצותינו דרש לשון רנון דאיל' רנון. ה"ל חסר
צ"שני' : ארי מרינו' דאי פי' רועה נקר ופועל שמחפש שקמים
קאמר קרא אחי אתר לא כניא אנכי שהרי כניא היה אלא ה"ק לא
כניא סקר אנכי שמבקש שכר להנבא כי נוקר אנכי להיינו שאני
עושר כדמתרין כו' : שכרה של ספינ' כלה דשכרה הכי משמ' וכן דרך
הכורח מינו רונה להסעות ועיין במהרש"א :

ואמר ר' יוחנן בתחלה היה משה למד ר' ר'ה ומשכחה
עד שנתנה לו במתנה שנא' ויתן ל' משה ככלותו
לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות כתובים באצבע
אלהים אמר ר' שמעון בן לקיש רמו לבקור חולים מן התורה
מנין דכתיב אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל
האדם יפקד עליה' לא ה' שלחני מאי משמע אמר ר' אם כמות
פל האד' שהם הולים ומוטלים על מטותם וכני אדם מבקרים
אותם מה הבריות אומרים לא ה' שלחו לורה דרש רבא מאי
דכתיב ואם בריאה יבראה' אם בריאה גיהנם תהיה אם לאו
יבראה' אינו והתניא דברים נבראו קודם שנבראת העולם
ואלו הן תורה ותשובה גן עדרן וגיהנם וכסא הכבוד ובית
המקדש ושמו של משיח תורה דכתיבה' קני ראשית דרכו
קדם מפעלו מאז תשובה דכתיב כטרם הרים ילדו וגו' תשב
אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם גן עדרן דכתיב ויטע ה'
אלהים גן בעדרן מקדם גיהנם דכתיב כי ארוך מאתמול תפתה
כסא הכבוד דכתיב נכון כסאך מאז בית המקדש דכתיב כ"כ
מרום מראשון מקום מקדשנו שמו של משיח דכתיב יהי שמו
לעולם לפני שמש יגון שמו לא הכי קאמר איאברי לה פוטא

הכא כוטיב ואי לא יברא ה' והא כתיב אין כל חדש תהיה
השמש הכי קאמר אי לא מקרב פומא להכא לקרב להכא :

פי' ומשכחה לפי שתקפה עליו חשנתו ללמוד בת' יום כל התור'
והחלות : חנקרי' אותם והיינו דכתיב ופקודת כל אדם
יפקד ודריש מל' כפול : לא ה' שלמכילנא לפי שהיו עדת קרח חלעיני'
עליו ואומרים שהיה משה אומר להם מדעתו בלח כווי של מקיס :
ואם לאו שאין הניהכס כנרא עדיין : איכי מי מספקא ליה למשה :
ז' דנריס כו' כלו' שעלו במחשבה להנראות קודם שכ"ע שא"ח לעול'
בלא הם וע"כ לא נברא העולם בלא ניהכס לכורך הרשעים : אי לא
מקרב וקריב בעלמא ליתא בכלל אין כל חדש :

דרש רבא ואמרי לה אמר ר' יצחק מאי דכתיב שמש ירח
עמד ובולה שמש ירח בזבול מאי בעו והא ברקיע
קבועים מלמד שעלו שמש וירח מרקיע לזבול אמרו לפניו
רבא"ע אם אתה עוש' דין לבן עמרם אנו מאירין ואם לאו אין
אנו מאירין כאותה שעה זיק בהם חצים וחניות אמר להם
בכל יום משהתחיים לכם ואתם מאירים בכבודי לא מהיתם
בכבוד בשר ודם מחיתם וכל יום ויום יורה בהם חצים
וחניות ומאירים שנא' לאור הציד יהלכו לנגה ברק הניתך :

פי' ברקיע קניעי דכתיב ויתן אותם ברקיע שמים וזבול
למעלה מן הרקיע הוא : לכן עמרם ממחלוקתו של קרח
ומשמע להו דהאי קרא במחלוקתו של קרח מדרוש' משום דניביאת
מכריס ונקריעת י"ם משתעי וכתיב כי מחצת ראש ונו' ומשמע להו
דהיינו קרח וכתיב בתרי' שמש ירח עמד זבולה והלכו לזבול ששם
ענודת הקרבנות מכון כנגד העבודה שלמטה השם קרח וסייעתו
חיקו על אמתתה :

חנא בקור חולים אין לו שיעור מאי אין לו שיעור סבר
רב יוסף למימר אין לו שיעור למתן שכרו . א"ל
אביי וכל המצות מי יש לו שיעור למתן שכרו והא תנן הוי
זהיר במצוה קלה כבמצורה המורה שאין אתה יודע מתן
שכרן של מצות אלא אמר אביי אפילו גדול אצל קטן . רבא
אמר אפילו מאה פעמים ביום . תניא נמי הכי בקור חולים
אין לו שיעור אפילו גדול אצל קטן ואפילו מאה פעמים ביום
א"ר אחא בר חיננא כל המבקר את החולה נוטל אהד בששי'

אין בין המודר פרק ד

מצערו • א"ל אביו לרבא א"כ לעיילו שיחין גבריו ולוקטוהו
 א"ל כעישוריייתא דרבי ובבני גילו דתניא רבי אומר חברת
 הזנות מנכסי אהים נוטלת עשור נכסי אמרו לרבי לדברך
 מי שיש לו עשרה בנות ובן אחד אין לו לבן במקום בנות
 כלום אמר להם כך אני אומר ראשונה נוטלת עשור נכסים •
 שניה במה ששיירה • שלישית במה ששיירה וחזורות כלן
 והלקות בשוה • רבי הלכו הלש אכריו רבכהנא רבי הל • ו
 באיש רבי הלכו באיש לא איכא הקא אתו • אמר להו לא כך
 היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר"ע שחלה ולא נכנכו
 חכמים לבקרו ונכנס ר"ע לבקרו וכשביל שכבד ורביץ לפניו
 היה א"ל ר' החייתני יצא ר"ע ודרש כל שאינו מבקר את
 החולה כאלו שופך דמים • כי אתא רב דימי א"ר יוחנן כל
 הטבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את
 החולה גורם לו שימות מאי גורם אילימא כל הטבקר את
 החולה מבקש עליו רחמים שיחיה ושאינו מבקר את החולה
 מבקש עליו רחמים שימות • שימות סלקא דעתך אלא כל
 שאין מבקר החולה אין מבקש עליו לא שיחיה ולא שימות •
 רבא יומא קדמאה דהלש אמר להו לא תנלו לאינש דלא
 ליחרע מזלי מכאן ואילך אמר להו פוקו אכריו בשוקא רבא
 הלש דסני לירי ליהדי וכתוב בנפול אויבך אל תשמה
 ובהכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' זרע בעיניו והשיב מעליו
 אפו • ודרחים לי לבעי עלי רחמים :

פי' אמר קטן שלא יאמר לא אבקר אלא גדול כמוגי : א"ל שיעור
 דמכזה בקטן כמו בגדול : לעיילו כו' יכנסו ס' בני ג' דס'
 כאחד לבקרו ויטול כ"א ואחד ס' מצערו ומיד יתרפא : כעשוריייתא
 דרבי שכל אחד נוטלת עשור מנכסים שנותרו אחר שנטלה ה' תה
 שלפנים עשר שלה וכן נמי כ"א מן המנקרים נוטלים אחד מס' מן
 החולה שנשאר לחולה אחר שנקדו אותו שלפניו : ובבני גילו שגולד
 המבקר בחולו של חולה : וחזית כלן כו' שכיון שבנת אחד נאו
 ליטול אינו נדין שיהא חלק הראשונה יותר מן האחרונות : באיש
 חולה : אין מבקש כו' ה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה
 שימות כגון שצטער החולה על חלו הרבה וא"ל לו שיחיה ומש"ה
 אמר המבקר את החולה מו עיל בתפלתו אפילו ליות ונקט לחיות

אין בין המודר פיק רביעי נדרים שצט

מפני שהיא תפלה יותר מעולת ומי שאינו מפקרו אין נ"ל שאינו מוצילו לחיות אלא מפילו היכי לא יכח ליה הנאה נמיתה אפי' אותה הנאה זוטרתי אינו מהנהו ח"כ כל המפקר כו כל המפקר החולה הוא ודאי אהבו ומקש עליו רחמים שיחיה וגורם בתפלתו שיחיה וכל שאינו מפקרו ה"ז ודאי שוכחו ומקש עליו רחמי' שימות: שימו' פ"ד דגם השוכחי אינו עושה זאת שיתפלו עליו שימות ומשני לא כל שאין מפקרו ה"ז ודאי שוכחו ואינו מקש רחמים לא שיחיה ולא שימות וה"ז גורם שימות קאלי לא היו שוכחו היה מקש עליו רחמים ואפשר שתפלתו היתה נשועת: דלא איתרע כו כח"פ ברית כרותה לשפתים ואל יפתח פיו לשטן לומר שהוא חולה:

אמר

רב יהודה אמר שמואל כל המבקר את החולה בצול מדינ' של גיהנם שנא' אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטוהו ואין דל אלא חולה שנא' מדלה יבצעני או נמי מהדין קרא מדוע אתה ככה דל בן המלך ואין רע לא גיהנם שנא' כל פעלה למענהו וגם רשע ליום רעה ואם בקר מה שכרו מה שכרו כדאמרינן בצול מדינה של גיהנם אלא מה שכרו בעולם הזה ישמרהו ויחיהו ויאשר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו ושמרהו מיצר הרע ויחיהו מן היסורים ויאשר בארץ שיהו הכל מכבדי' אותו ותתנהו בנפש אויביו שיודמנו לו רעים כנעמן שרפאוהו מצרעתו ואל יודמנו לו רעים כרחבעם שחלקו מלכותו תניא ר"ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך זקנים סתור וילדים בנרה סתור ואל תבנה מפני שסתירת זקנים בנין ובנין ילדים סתירה וראיה לדבר רחבעם בן שלמה אמר רב ששרת בריה דרב אידי לא לסעוד אינש קצירא לא בתלת שעי קמיה דיוסא ולא בתלת שעי בתריית' דיום' כי היכי דלא ליסה דעתיה מן רחמי בתלת שעי קמיה דא רויחא דעתיה בתרייתא תקיף חולשיה אמר ר' אבין אמר רב מנין שהקב"ה זן את החולה שנא' ה' יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בהליווא ר' אבין אמ' רב מנין שהשכינה שרויח למעלה ממטתו של חולה שנא' ה' יסעדנו על ערש דוי תני' נמי הכי הנכנס לבקר את החולה לא ישבע על גבו מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל אלא מתעטף ויושב בקרקע מפני שהשכינה שרויח למעלה ממטתו של חולה שנא' ה'

אין בין המודר פרק רביעי נדוים

יסעדנו על ערש דוי:

פי' ואין דלכו' דריש יצ"ש משכיל דליתן ממון לעני א"צ כ"כ
 להשכיל אבל בחולה ודאי כריך להשכיל מה רפואה כריך שזהו
 עיקר הבקור: מלה ונו' בחזקיהו כתיב שהיה מתפלל שינבע אותו
 הב"ה מן החולה ועיין במהר"שח: בעה"ז לפי שהמבקר חתמו
 בעה"ז וזאת ה' ישזרהו מידה"ר שהיא אויב הפנימי מכ"מ שע"י
 שימד מחליו כחליו כל צרכותיו גם המבקר לא יבא לידי עון
 ואחר החתמו מן היסורין שלא יחו מתוך יסורין כמו שהמ"ל לחולה
 זה מתוך יסורין יאמר יאמר בארץ שהפל מתכבדין כו' כמו שהוא
 כבוד ורכן לפני החולה לאמר אל תתנהו נו' לפני פשוט' הל"ל כיד
 אויביו אבל נכפש הוא לשון רצון ודעת אויביו שהם משיאי' לו ענה
 לפי דעתם כרצי' של רחנעם שהיו משיאים לו ענה לפי דעתם
 לסתור ענת זקנים אבל לזה המבקר גם שהיה גדול מכל קטן בענה
 לו רצו במדה זו יזלחנו לו רעים טובים כמו של נאמן שח"ל דבר
 גדל ונו': לסעדו דיבקר ופקודת כל אדם מתרגמים וסעדא:
 קבירא חולה: תלת שעי קמיית' רוימא דעתי' וקסבר המבקר
 שנתרפאו' כלבנקש רחמים עלו: נתרייתת תקיף חולשי' וכסבור
 שהוא נאפס תקיה ומתיאשמן הרחמים: יסעדכו כמו ולחס לכב
 אלוס יסעד: לא ישכ כו' איכא ח"ד לדוקא כשהחולה שוכב ע"ג
 קרקע שכחלא מבקר נכו מיקום השכינה:

אמר רבין מאי דכתיב ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה
 זה נר וקערה ושטיח בחוסר כל אמ' רבין בר אבא
 בלא נר ובלא שלהן ר"ה אמר בלא אשה רב ששת אמר בלא
 שמש רב נחמן אמר בלא דעה תנא בלא מילה ובלא רבב אמ'
 אבוי נקטינן אין עניא בדעה במערבא אמרו דדא ביה כולא
 בידלא דא ביה מה ביד דדא קני מה חסר דדא חסר מה קני:

אמר ר' אלכסנדרו אמר ר' הויה בר אבא אינן החול עומד
 מהליו עד שמדליק לו כל עונותיו שנ' הסולה לכל
 עוניכי הרופא לכל תחלואיכי רב המנוגא אומר חוזר לימי
 עלומיו שנ' רטפש בשרו מנוער ושוב לימי עלומיו כל משכבו
 הפכת בהליו א"ר יוסף לומר שמשכב תלמודו: פ"א

פי' וצ"ח יצור לאכול עליו: רבנן שמן ודרשי כיון שכתוב
 ברעב ונכח ובעירו' לא הל"ל בחוסר כל לכך דרשי שכל
 לומר אף דבר שאין בכל ברעב ונכח ובעירו' דרנב ומלח אינן ראוי
 לאכול לבד אף זו לא יסיה להם: דלח כו' מי שיטנו דעת כמי שיט

ת. אין בין המודר פרק רביעי נדרים.

זו הכל שאינו כחסר כלום: ללא קני דע"ה מה קני מה יועיל ליה
כל מה שיקנה: שזוחלין כו' כענין שאחרו יסורין ממקין כו' ליחי
עלומיו אשר שחלה וכתרפא תתחוק טבעו להיות יותר נריא חמה
שהיה קודם חליו: רוטפת נוטריקון רעוב נפש וי"א עלותו
דנאשה כתינוק שלא טעם טעם חטא: משכח כו' עלומיו לרוב
מענין העלמה א"כ לימי עלומיו ונערות שהיה אז בלי תלמוד.

רב

יוסף הלש אייקר ליה תלמודי אהדריה אבוי קמו'
היינו דבכל דוכתא אמרינן א"ר יוסף ליה שמיע ליה
הא מלתא ואמר ליה אבוי את אמרת לן ומהא מתניתא אמרת
לן רבי הוה גמור תלת עשרה אפי הלכה אנגמריה לרבי חייה
ז' מנהון סוף הלש רבי אהדריה רבי חייה קמיה דנהו ז' אפי
דאנגמריה ושתא אודו להו הוה ההוא קצרא דהוה שמיע ליה
לר' כד הוה גריס להון אול רבי חייה נמר יתהון קמיה קצרא
ואתא אהדרינהו קמיה רבי כד הוה הוי ליה ר' להווא קצרא
א"ל ר' אתה עשית אותי ואת חייה א"ה הכי א"ל אתה עשית
את חייה וחייה עשה אותי:

אמר

ר' אלכסנדרו א"ר חייה בר אבא גדול נס שנעשה
לחולה יותר מנס שנעשה לחנניה במשאל ועזריה
האלו חנניה מישאל ועזריה אש של הדיוט והכל יכולין
לכבותה אבל של חולה אש של שמים מיוכל לכבותה וא"ר
אלכסנדרו א"ר חייה בר אבא ואמרי לה אריב"ל כיון שהגיעו
קצו של אדם הכל מושלין בו שנא והיה כל מוצאי יתרגני רב'
אמר מהכא למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך אמרו ליה
לרבה בר שילא שכיב ההוא גברא טובה ארכיב גידרא ווטר
קטא תיתורא איסתטט שדייה במיאוקא שכיב קרא אנפשיה
למשפטיך עמדו היום וגו' שמואל חזיה להתויה עקרבא
דיתוב על אקרוקתא ועמרא נהרא טרקא גברא ומת קרי
עליה למשפטיך עמדו היום וגו':

פי'

אייקר כו' הכניד עליו תלמודו ששכח: תלת כו' כי"א חפין:
קצרא כונס: אותי ואת חייה דנמרת להו דכל התלמד את
בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו יצאנו שכל וא"ז הנפש אשר
עשו: מושלין בו להחיתו חפ"י זנוב חפ"י יתוש: למשפטיך כו' כיון
שלמשפטיך עמדו כישיכה ש"מ שהגיע קנס למות הכל עבדיך לקיים

הנודר מן המבושל פרק ששי נדרים

אמטפט: היום נכלי יום: גזנהא אלס שהיה נזנה כלו' ארוך:
רכיב כו' רוכב פרדה קטנה: תיתורא נטר: אסתטט חל' סטי'
רוח של שניעין אחזתה ללחותה פרדה וכהליכתו ננהר: אקרוקת'
שפרדיע ועקרב אינו יכול לשוט ננהר ונשאו הנפרד' עליו להענינו
ננהר ולנשוך את האיש:

אמר שמואל אין מבקרין אלא למי שהלצתו חמור
לאפיקי הא דתניא רבי יוסי בן פרטא אומר אין
מבקרין לא חולי מעים ולא חולי העין ולא מחושי הראש
בשלמא חולי מעים משום כסופא אלא חולי העין ומחושי
הראש מ"ט משום דרב יהוד' דא"ר יהודה דבורא קשי לעינא
ומעלי לאשת' אמ' רבא האי אשתא אי לא דפרונקא דמלאכ'
דמיתותא היא מעלי כחזרא לדקלא חד לתלתין יומין כו'
תרייקא לגופא רב נחמן בר יצחק אמר לא היא ולא תרייקי
אמ' רבא בר יונתן ערסן יפה לחולה לרפואתו מאי ערסן אמ'
רבי יוחנן הושלא דשערי עתיקתא רב יוסף אמ' סמידו דשערי
עתיקתא דריש נפיא אמר אביי ובעין בשולא כבשרא דחורא
א"ר יוחנן בורדס אין מבקרין אותו ואין מוכירין שמו מ"ט
אמר רבי אלעזר מפני שהוא כמעין הנובע וא"א למה נקרא
שמו בורדס שהוא כמעין הנובע:

פי' שחלצתו שלצתו: חסוס כסופ' דזימין שזריך לנקבין
ומכסיף: דפרונקא שליח שע"י חתי': כחזרא כו' הונין
שסביב הדקל שזמירין אותו מנהמות וחיות: תרייקא חרקות
מועיל וקורן לו תרייקא: חושלא דשערי שעורי קלופי': דריש
כפי' נתחלת הדרך הנפה: כורדס תינ' ח' ננ' תינו' כורדס
והוא חולי שמקלח דס מלמטה: אין מבקרין חסוס דזמין זריך
לנקבין ומציערי ליה: ואין מזכירין שמו לומר פלו' חולי חולי כורדס
דלאו ל' כפי' הוא וא"כ שלא יתבייש החולה א"כ שקופץ מזה לזה ויש
בו סכנה להזכירו:

פרק הנודר מן המבושל

אמר ליה רב לחיוב בריה וכן אמר ליה רב הונא לרב
בריה כל מידעס לא תפלוט קמיה רבך לכד מן

הנודר מן המבושל פק ששה נדרים תא

קרא ודייסא שהן דומין לפתילה של אבר ואפילו קמיה שבור
מלכא פלוט רבי יהודה ורבי יוסי חד אכיל דייסא באצבעתיה
וחד אכיל בהוצא א"ל דאכיל באצבעתיה לדאכיל בהוצא עד
מתי אתה מאכילני רוקך אמר ליה דאכיל בהוצא לדאכיל
באצבעתיה עד מתי אתה מאכילני צאתך :

רבי

יהודה הוה יתיב קמיה דר"ט א"ל ר"ט היום פניך
צהובין א"ל אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו
תרדין ואכלנום בלא מלח ואם אכלנום במלה כל שכך שרדיו
פנינו צהובים אמרה ליה ההוא מטרוניתא לר' יהודה מורה
ורוי אמר לה הימנתא בידה דההיא אתתא אי טעימנא אלא
קידושא ואברלתא וארבעה כסי דפסחא והוגרני צדעאי מן
הפסח ועד עצרת אלא חכמת אדם תאיר פניו א"ל ההו מינא
לר' יהודה פניך דומין או פמלוי רביות או כמנדליהו זירימ אמ'
ליה ביהודאי תרוייהו אסירין אלא כ"ד בתי כסאות אית לר'
מבתי וער בי מדרשא וכל שעה ושעה לכל א' וא' אני נכנס ר'
יהודה כד אזיל לבי מדרשא שקיל גולפא על כתפיה אמר
גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה ר' שמעון שקיל מנא על
כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת ארץ בעליה דביתהו
דר' יהודה נפקת נקטת עמרא עברת גלימא דחוטבי כד נפקא
לשוקא מכסיה ליה וכד נפיק ר' יהודה לצלויי הורה מכסי
ומצלי וכד מכסי ליה הוה מברך ברוך שעטני מעיל זמנא חדא
נור רשב"ג תעניתא ר' יהודה לא אתא לבי תעניתא אמרו ליה
לא אית ליה כסויה שדר ליה גלימא ולא קביל דלי ציפתת
א"ל לשליחת חזי מאי איכא מיהו לא ניתת לי דליתתני
בהאו עלכא :

פ"י

כל חידעס כו' כל מחלל שאלת אס אתה יושב לפני רנן ויש
לך רוק נתוך פיך תבלענו ולא תפלוט אנתו מוז. מקרא
ודייס' שדומה כו' הכולע רוקו אחר שאלס : לפתילה כו' שאינו
מתעכל א"כ שהס קשי' לגופו של אדם כפתילה של חמר : בהוצא
בקליפת עץ : מאכילני רוקך שאין דרך לקנח ההוצא לאחר שכתב
לתוך פיו כשחזירה בקער' חבל האנב' היה מקנח בקערה : נחתך
בואה שתח' הפירני' : מורה ורזי צעל קורא ומשתכר שמתוך שראת'
פניו נהובים כל שעה היתה סגורה שנסתכר : הימנות' כו' חמוכתי

הנודר מן המבושל פרק ששה נדרים

בידך שאיני שותה כל השנה יין אלא קדושא ואכלת' : וחורגני
 כד יעלי וקושר אני נדעי פדחתי משוש מיחש ראשי מפניד' כוסות
 ששותיתי שאני חושש מהן מפסח עד עצרת : במגדלי קזירי שמתוך
 שארונותי הרבה פניהם זהוני' : גולפא קנקן : והיה חניאלו
 לכה"מ כדי ליטב עליו : שמכגדת כו' שלא היה יושב ע"ג קרקע :
 דהוטב' חשונה : שעטני מעיל שהיה חשוב בעיניו כמעיל : א"כ
 שהוא עשוי כעין מעיל : ציפת מהצלת : חזי כו' ראה מאי איכא
 ראה כמה יוצר יש בו ומעשה נסוי' היה שנתמלא כל אותו מקום
 זהונים : לא אתי דרכס היה להתאסף לבית הכנסים ביום התענית
 ורש"ג נשיא היה :

רבי עקיבא איקדשת ליה ברתיה דבר בלבא שבוע שמע
 בר בלבא שבוע אדרה הנאה מכל נכסיה אולרה
 ואתנסיבת ליה בסיתוא הווגנו בתכנא חות קא מלקיט ליה
 תבנא מן מזויה אמר לה אי הואי לי רמינא לך ירושלי דדהבא
 אתא אליהו אידמי להון כאינשא וקא קרי אבנא אמ' להו הבו
 לי פורתא דתכנא דאולידת אתהא וולית ליה מדעם לאננויות
 אמר לה רבי עקיבא לאנתתיה חזאי האויגברא דאפילו תכנא
 לא אית ליה אמרה ליה זיל הוי בכיר באול' הוה תרתי סרו
 שנין קמיה ר"א אור' יהושע למשל' תרתי סרו קסוואתא לביתיה
 שמע מאדורי ביתיה דקא אמר לה חד רשע לרביהו שפיר
 עביר לך אבוך חדא דלא דמי לך ועוד שבקך ארמלות חיות
 כלהון אנון שנין אמרה אי מינאי דילי ציית ליהו תרתי סרו
 שנין אחרונא אמ' הואיל ויהבית לי רשות אתדר לאחורי הדר
 אול הוה תרתי סרו שנין אחרונתא אתא בעשרין וארבעה
 אלפי זוגין תלמידים נפק כל עלמא לאפיה ואף היא קדמה
 למיפק לאפיה אמר לה ההוא רשועא ואת להיכן אולה אמר'
 ליה יודע צדיק דין דליס אתת לאתהוא ליה קא מרחו לרה
 רבנן אמר להם הניחו לה שלי ושלכם שלה הוא שמע אבוה
 אחא ואיתשל על נדריה ואשתרי מן נכסיה :

פי' הות נקיש כו' הות מלקט התנן משערו : רמינא כו' תכשיט
 של זהב שירושלמי חנוייר נה : אתת אליהו כו' כדי לנחם
 אותם ולהראות להם שיש עניי' יותר מהם : דלא דמי לך שאינו דומה
 לך מאשפתה חשונה כמותך שהוא היה בן נביא א"כ לא דמי לך
 בעשירות

הנודר מן המבושל פרק ששה נדרים הב

צעירות : ואת להיכ' שלא היה לה נגדים ראויין : יודע כו' יודע
הוא זה דמה שנכנס ערתי בשכילו לא היה הוה ידעי דר"ע הוא ואמרה
ליה דלא מתנני' בעיניו וא"ל דלא הוה ידעה וקבי קא אמרה דנדיק
לא תנני' לאיכסי : שלי ושלכם תורתית ותורתכם שלה הוא שנתנה לי
ענה למיז' לני' רב :

מז שית מילי איתעתר ר"ע מן בר כלבא שבוע ומן אילא
ספינתא דכל ספינתא עבדיה לה חד מן ענא זמנא
חדא אנשייה על כיה ימא אתא הוא אשכדיה ומן גווא דזמנא
חדא יהיב ד' זווי לספונאי אמר להון אייתו לי מדעם ולא
אשכחו אלא גווא על כיה ימא אייתוהו ליה אמרו יעבד מרנא
עליה אשתכח דהוה מלי דגרי דזמנא חדא טבעה ספינתא
וכולי עסקא הוה מהית בהו גווא ואשתכח ההוא זמנא ומן
מטרוניתא ומן אשתו של טורנוסרופוס ומן קטיעא בר שלום :

פז מן בר כלבא שבוע דפליג ליה בככסי' : אילא דספינתא בכל
ספינה היו עושי' דמות איל מען לכחש ולסי שתכח הספינ'
קלה נהליכת כאל והיו ממלאים אותו דכרי זהב : מן ענא איל או
עז מן הגאן : איכסי שכתו לאותו איל על שעת היה ור"ע מנאו :
גווא תיב' העשו' להנניע נתוכו ממון הספינה : לספונאי ליורדי
היס לריוח : מידעס שום דבר : מרנא צלי' יחתין מדוככו עלין
עד שגביה לך יתר : מערוניתא פ"ע ה' הוצרכו ר"ע ותלמידין
מצו' והלכו אצל מערוניתא א' ל לר"ע כריגי מלוא חותך ותהיה
חתה לוח והג"ה והיס צרבי' בדבר קני' לה זמן לפרעון כשהגיע
הזמן חלה ר"ע הלכה אות' מערוני' על שפת היס אמרה רבש"ע
גלוי וידוע לפיך שר"ע היה חולה ולא היה בידו לפרוע חובו ראה
שאת ערב בדבר מיד כשזטית בתו אל קיסר ונטלה חרנא של אלגיס
טובות ודכריה זכר וזרקס לתוך היס והיס מנחתו לתקום שהיתה
אותה מערוני' ושבצ נטלה חותו לימי' כתרפה ר"ע ונח לה הוא
מזריכות ליפרע חובו א"ל חזרתי אללע צרכו והוא פרע כל החוב
והא לך מה שכתן לי יותר ומאותו ממון שהחזירה לו כתיצטר : ומן
השזו של טורנוסרופוס' שכתנייה ונשאת לר"ע והכניסה ממון
הרב' : קטיעא בר שלו' כזן כל מחוכו לר"ע ותלמידו כפ"ק דע"ו :

דב גמרא יהב ד' זווי לספונאי לאתויי בהון מדעם לא
אשכחו איתרו ליה בהון קופא אשתמיט עייל
לחורתא חפרו בתריה אשכחה דרביע על מרגליה אייתונן
ליה

הנדר מן המבושל פרוק ששי

ליה כולהון :

אמרה ליה בת קיסר לרבי יהושע בן חנניה חכמה מפוארה בכלי טכוער אמר לה לא למדת מבית אביך כמה טחתיין אמרה ליה במאני דפחרא אמר לה כ"ע במאני דפחרא אתון אחיתו במאני דכספא ודהבא אזלת ורמת חמרא במאני דכספא ודהבא וסרי אמ' לה אף אורייתא כן אמרה ליה והאיכא שפירי וגטיריא ל' אי הוו סנין הוו גמירי טפי :

ההיא דאתת לקמיה דרב יהודה לדינא ואתחייבת דינא אמרה ליה שמאל רבך הכי דנן אמר לה ידעת ליה אמרה ליה אין גוצא ויבה כריסיה אוכס ורובה שיניה אמ' לה לבויה קא אחית תהוי ההיא אינתתא בשמחא פקעת ומיתה רבי עבד ליה הלולא לרבי שמעון ברירא ולא אזמניה לבר קפרא כתב על בית גננא כ"ד אלפון רבואין דנרין נפקי על בית גננא דין ולא אזמניה לבר קפרא אמר להון אם לעובריה רצונו כך לעושי רצונו עאכ"ו אזמניה אמ' לעושי רצונו בעה"ו כך לעה"כ עאכ"ו יומא דמחיק ביה רבי אתוה פורענותא בעלמא א"ל לבר קפרא לא תבדחן ויהיבנא לך מ' גרווי חטה א"ל להוי מר דכל גרוא דבעינא שקילנא שקל דיקולא רבה טחוייה בכופרא וסדהפיה על רישיה ואזל ואמר ליה ליכול לימר מ' גרווי היטי דרשינן בך אחיך רבי א"ל לאו אזהרתיך ולא תבדחן א"ל היטי דרשינן קא נסיבנא אמר לה בר קפרא לברתיה דרבי למחר שתינא חמרא ברקודא דאבוך ובקורקני דאמך :

פ' קופא קוף : אשתמיט צרח ונכנס תוך חור א"ל : אייתינן כו' מחמת חסידות ולא חן הדין : א"ל נת קיסר כו' וכל המחמר נתפ' פ"ק דתענית : נפקי על גי' גננא להונאת הכסוחין : ולא חזמני כו' לפי שהיה איש גדול ומתיירא שמה יעשה שום דבר שישתוק : גרויא דנצינא נחיה מדה שארצה אקח : דיקולא דנא סל גדול : טחיי' נכופר' טח הותו גזפת כדי שלא ינאלו החטין דרך נקני הסל : וסחפי' כו' הפכו על ראשו : שלא יכירו הותו רבי זר' הכירו בקולו : ליכולי מדוד : דרשינא שהלוייתן כלו' שאת חייב לי ולכדו זות' קאמר : דלא תכדחן ואין לך עלי אלנו מ' גרווי חטי והשיב

הנודר מן המבושל פרק ששי חג

לו בר קפרא נדיך נדיתו שאין אני מנקש ממך שכר זה כלל אלא
מטין שהלויית ממני : בר קודא לאנוך שירקד אניך לפני כשאתה
ובקורקני דאמך שתהא אחך מרקדת ומזמרת :

בן

אלעשה התני ררבי הוה ועשיר גדול הוה ומטא לכו
הלולא דר' שמעון בר רבי א"ל בר קפרא לרבי מאי
תועבה כל דאמר ליה רבי דהכי הוא אקשיה בר קפרא אמר
ליה רבי פרוש את א"ל תיתי רביתו תרמי לי נטלא אתי
רמיא ליה א"ל לרבי קוס רקוד לי ואמר לך הכי אמר רחמנא
תועבה תועה אחה בה לכסא אחרינא א"ל מאי תבל אמר
כענינא קדמאה א"ל עביד דאימר לך עכיד א"ל תבל תבלין
יש בה מי שניא חרא ביאה מכלהון ביאות ומאי זמה אמ' ליה
עכיד לי וכו' א"ל אומה היא לא יכיל בן אלעשה למסבל ונפק
הוא ואנתתיה מתמן :

פ' תמי תועבה דכתיב נני משכנ זכור : תועבה צין בלזרתה
ובין במיתה : תרמי לי נטלא תמיזי לי הכוס : נטלא כלי
קטן : תועה א"ל צנה שזכית משכני אשה והולך אנל זכר : תבל
דכתיב נדי אשה הכרביעת לכהמה : תנלין יש בה בתמיה מי שניה
הלא ביאה מכלהו ביאות כלו' האין תכחת בן מינה לין אנל הנהמה
ונרכינת : מאי זמה ומלפס הארץ זמה : זומה היא ל' ספק שאין
יודע ממי חתעברת : למסבל ל' אותן זילותא של ר' לפי שהיה ע"ר
גדול ולא היה יכול לראות זילותא דחמיו :

פרק הנודר מן הירק

מאי דכתיב ומדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל
במות כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא
מופקר לכל תורה נתנה לו במתנה שנה וממתנה נחליאל
וכיון שנהלו אל עולה לגדולה שנה ומנחליאל במות ואם
הגכיה את עצמו הקב"ה משפילו שנה ומבמות הניא ולא
עוד אלא ששוקעין אותו בקרקע שנה ונשקפ' על פני הישימוץ
ואם חזר בו הקב"ה מגביהו שנה כל גוא ינשא :

פ' מופקר לכל ללמד תורתו לכל : כל ניא ינשא ה"ק נס
בשכר כתי' מחדבר וגו' ומתליאל נמות שה"ה מוכהו ע"י
התורה

קונם יין פרק שמיני נדרים

התורה משפלות לגבוה היינו מעיקר' אבל מי שכבר הגביהו וע"י
 שהוא גבה יצמו הכ"ה השפילו אימא ללא יוציל לו חזרה שיגביהו
 הכ"ה לזה מביא ראי' דכתי' כל גיא מריבו' לכל דריש דגם מי שהכ"ה
 השפילו ע"י שהתגאה כשיחזור בו שוב ינשא:

פרק קונם יין

רבי טרפון אשכחיה ההוא גברא בזמן שהוקפלו רוב
 המקצועות דקא אכיל אדתירי בשקא ושקליה
 ואמטייה למשדיה בנהרא אמר אוי לו לטרפון שזה הרגו
 שמע ההוא גברא שבקיה וערק א"ר אבהו משום רבי הנביא
 בן גמליאל כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על דבר זה
 אמר אוילי שנשתמשתי בכתרה של תורה דאמר רבה בר בר
 חנה אר"י כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם
 ק"ו ומה בלשאצר שנשתמש בכלי קדש שנעשו חול שנ' ובא
 בה פריצים והללוה כיון שפרצוהו נעשו חול נעקר מן העולם
 דכתיב ביה בלילא קטיל בלשאצר המשתמש בכתרה שלו
 תורה שהוא קיים לעולם ועד עאכ"ו ור"ט כיון דכי אכיל
 הוקפלו רוב המקצועות הוה אמאי צעריה ההוא גברא הוה
 גנבי ליה ענבי כולה שתא וכיון דאשכחיה לר"ט סבר היינו
 דגנבן אי הכי אמאי צער נפשיה משום דר"ט עשיר גדול הוה
 והוה ליה לפייסו בדמים:

פי' המקצועות הסכינים שהם חיותדם לתתן תאני' כשעושין
 מהם ענולים נקראים מקצועות: שהוקפלו שהצניעו
 הסכיני' כלו' שכבר כל קיץ התאנים וכיון שהוקפלו רוב המקצועות
 הפקר' כינהו: שמע כו' הכיר שרבי טרפון הוא: שגסתמתי כו'
 שהניחוהו כשהודיעו שהוא ר"ט ולא הפיחו אלל לכבוד תורתו דה"ל
 להודיעו שהפקר' כינהו בזמן שהוקפלו רוב המקצועות: א"ה
 ר"ט כו' א"ה כשלמא ללא הוה קפיד ההוא גברא אלל אהיה שצת'
 מש"ה הוה מצטייר האידך לא הודיע דכזמן שהוקפלו רוב המקצועות
 הפקר' כינהו א"ה היה לו לפייסו נדמים א"ה שחשדוהו שגנב ליה
 כולה שתא מאי ה"ל לחעבדו כי ה"ל לשלומי דמי טובא ללא מחייב
 בהוה ומסקי' דאין ה"ל כיון דעשיר גדול היה ה"ל לפייסו נדמים
 וע"ין במהרש"א:

תניא

לאהבה את ה' אלהיך ולשמוע בקולו ולדבקה בו
 שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני הכבוד אשנור
 שיקראוני רבי אשנה שאהיה זקן ויושב בישיבה אלא למד
 מאהבה וסוף הכבוד לבא כנ' קשרם על אצבעותיך כתבם
 על לוח לבך ואומר קשרם על לבך תמיד ענדם על גרגרותיך
 ואומר דרכיה דרכי נועם וגו' ואומר עין היום היא למחויקים
 בה ותומכיה מאושר ר"א בן צדוק אומר עשה דברים לפועלם
 ודבר בהם לשמם על תעשם עטרה להתנדל בהם ואל תעשם
 קרדום להיות עוור בווק' ומה בלשצר שלא נשתמש אלא
 בכלי קודש שנעשו הול נעקר מן העולם המשתמש בכתרה
 של תורה עאכ"ו אמר רבא שרי ליה לאינש לאודועי נפשיה
 באתרה דלא ידעין ליה דכתי' ועבדך היה ירא את ה' מנעוריו
 אלא קשיא דר"ט משום דעשיר גדול הוה והוה ליה לפיוסיה
 בדמים רבא רמי כתיב ועבדך היה ירא את ה' מנעוריו וכתיב
 יהללוך זר ולא פיך הא באתרא דידעין ליה הא באתרא דלא
 ידעין ליה ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא
 מרבנן אנא שרו לי תגראי ברישא דכתיב ובני דוד כהנים היו
 וכי כהנים היו אלא מה כהן נוטל חלק בראש אף ת"ה נוטל
 חלק בראש וכהן מנ"ל דכתיב וקדשתו כי את לחם אלהיך
 הוא מקריב וגומר ותנא דביר' ישמעאל וקדשתו וגו' לכל דבר
 שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפרה
 ראשון ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר לא יהיבנא
 אכרנא דכתיב מנדה בלו והלך וגו' ואמר רב יהודא מנדה זו
 מנת המלך בלו זה כסף נולגלתא והלך זה ארנונא ואמ' רבא
 שרי ליה לצורבא מרבנן למימר עבדא דנורא אנא לא יהיבנא
 אברנא מ"ט לאברוחי אריא מיניה קאמר רב אשי הוה ליה
 אבא זבניה לבי נורא א"ל רבינ' לרב אשי הא איכא ולפני עור
 לא תתן מכשול א"ל רוב עצים להסקה ניתנו :

פ' קשרם ונו' כלומר לא תכנין להנאתך אלא כדי שיהו שגורין
 בפין והוסיף ע"ז ואחר ענדס ונו' ואחר כך הניח רחיה
 שסוף הכבוד לנה שכה דרכי' ונו' : לפי ע"ס לטס הקב"ה שפיצ'לס
 ונה עליהם : ודבר נהס כו' שיהא כל כונתן לט"ס : עולד
 להשתכר

להשתכר ממנו כדי להכול : ולא תעסם כו' שתלמוד כדי להתעטר
 ולהתנדל : שרי לי כו' כלו' פסקו לי דיבי תמלה : משום כבוד
 התורה א"כ שלא אנטל מלימודי : כהני' היו שהיו חכמים והיה דינם
 ככהנים : לפתוח בקריאת התורה גקורא ראשון : ולצרף צרכת
 התזון קודם לכל אדם : מנה יפה אם נא לחלוק דבר עם ישראל
 עושה ישראל מינו ב' חלקים שוים וכהן נורר איזה מהן שירצה :
 ארכונה סעודת המלך כשהולך מחקום למקום ארכונה בלשון יון
 סעודה ל"א שותפות שיש לו לחלך בנהמות מדכתיב כי ארכון גבול
 ונו' : עבדא דנורא עבד לאיש שהוא כומר לעובדי האש שעבדיו
 פטורים מכרנא ולא הוי כמודה בע"ז דמוכחא ונתא שלא אחר לא
 לאפטורי' מכרנא והא דא' כורכ' מרבנן רבותא קא' אפילו כורבא
 מרבנן שרי ליה למימר הכי דהן סבורין לי' : והוא לנו לשמים עבד
 להקט"ה שהוא אש אוכלה א"כ ת"ת מקרי עבד ה' ולא ע"ה : אבא
 יער : לני כורא לעובדי אש : להסק ואינו כמכרו לעבד ע"ז
 דכל היכא דאיכא למתלי בהתירא תליכן :

פרק רבי אליעזר

אמר רבי יוחנן משום רשב"י כל מקום שאתה מוצא
 נוצים נצבים אינדי אלא דתן ואבירם אלא מאי
 מתוכל האנשים וכו' אמר ר"ל שירדו מנכסיהם • תניא ד'
 השוכים כמתים עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים עני
 דכתיב כי מתו כל האנשים • מצורע דכתיב אל נא תהי כמת •
 סומא דכתיב במחשכים הושיבני כמתי עולם • מי שאין לו
 בנים דכתיב הבה לי בנים ואם אין כתיב אנכי :

פי' אלא דתן כו' שכן מצינו בהם בעדת קרת אשר הנו וכו'
 כתיב שם ינאו ככני' נו' כימא כמי הא דכתי' שני עברי' כניס
 נו' ויפנינו את חסה ואתן ככני' נו' כמי דתן והבירם היו ועליהם
 כאמר כי מת נו' שהם היו מנקשים נפשו של חסה שאשיכו יגלו
 ואחרו מי שמך וכתיב וישמע פרעה : כותי עולם כשאלם במחשך
 וחיכו רואה חסוד כמת • מתה אנכי דליכא לפרושי שאלה שתמות
 מרוב צער הל"ל ואם אין חמות דמתה משמע שאני נקראת מתה :

תניא המודר הנאה מחברו אין סתורין לו אלא בפניו
 מנא ה"מ אמר רב נחמן ואי תימא רבי יוחנן
 דכתיב

דכתיב ויאמר ה' אל משה במדין וגו' . א"ל במדין נדרת לך
 והתיר נדרך במדין דכתיב ויואל משה לשבת ארץ האיש ואין
 אלה אלא שבועה דכתיב ויבא אתו באלה וכתיב גם במלך
 נבוכד נצר מרד אשר השביעו באלהים מאי מרדותיה אשכחי'
 צדקיהו לנבוכד נצר דקא אכיל ארנבתא חיה . א"ל לנבוכד
 נצר לצדקיהו אשתבע לי דלא מגלית עלי דלא תתזיל לי
 מלתא . אשתבע ליה לסוף הוה קא מצטער צדקיהו בנופיה
 איתשיל אשנועתיה ונלו ליה שמע נבוכד נצר דקא מבזין לי'
 רב רבננהי אייתי סנהדרין וצדקיהו אמר להו הויתון מאי עבד
 צדקיהו לאו הכי הוה דאשתבעי' בשמא דשמיא דלא מגלית
 אמר אתשילית אשבועתא . אמר להון מתשלין על שבועתא
 אמרי ליה איך אמר להו בפניו אושלא בפניו אמרי ליה
 בפניו אמר להון מאי עכדיתון מ"ט לא אמריתון לצדקיהו מיד
 ישבו לארץ ידמו וקני בת ציון אמר רבי יצחק מלמד ששמטו
 כרים מתהתייהם :

ההוא

בר בבל דסליק לארעא דישראל נסיב אתתא
 אמר לה בשילי תרין טלופחין בשילת ליה תרין
 רתח עלה למחר אמר לה בשיל לי גרווא בשילת גרווא . אמר
 לה אייתולי תרין בוצנין אייתיאת ליה תרין שרגני . אמר
 לה תבר יתהון על בבא . הוה יתיב בבא בן בוטא על בבא
 וקא דאין דונא תברת יתהון על רישיה . אמר לה מה הדין
 דעכחת . אמרה ליה כך צוני בעלי . אמר לה את עשירת
 רצון בעליך המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא :

פי'

נפכין פי' מדעתו של מזיר הפילו שלח בפכיו ח"כ נפכין
 דוקא חפי' נע"כ : והתר כו' דריש דמלת לך מיותר :
 ששמו דרשי ע"ש שנו כנירי תחת היוד וכתיבי דמו ולא דמו חשמע
 שיה כווי חכ"כ שישנו לארץ וידמו תחת אשר ישנו על כסאות
 והתירו הנדר : תרין טלופחין כלו' דנר מועט והיה היתה שוטה
 והכינה הדנר כפשוטו : גרווא כלומר הרגה : בוצינא תרגום של
 אכטיס : שרני כרות דחתרנמי' בוצינא : תברינהו אננא מתוך
 שהיה כעוס על חפשי' ח"ל לתברינהו חדש' על ראש הפתח והיה
 חשנה שתשכרה בראש ננא בן בוטא שהיה גזול הדור : ב' נניס
 כננא כנגד תרין שרני :

פרק אלו נדרים

אמר שמואל ערבוביתא דרושא מתיה לידי עוירא
 ערבוביתא דמאני מתיה לידי שעמימותא
 ערבוביתא דגופא מתיה לידי שהני וכיבי שלחו מתם הוהרו
 בערבוביתא הוהרו בחכורא הוהרו בבני עניים שמהם תצא
 תורה שנה יול מיס מדליו מדליו שבהם תצא תורה ומפני
 מה איך מצויין ת"ה יוצאין מבניהם ת"ה אמר רב יוסף שלא
 יאמרו תורה ירוש' היא להם רב שיצא בריה דרב אידי אמר
 כדי שלא יתגדרו על הצבור מרוטרא אמר מפני שהן
 מתגדרין על הצבור רב אשי אמר משום דקרו לאינשי חמרו
 רבינא אמר שאין מברכין כתורה תהלה דאמ' רב יהודה אמר
 רב מאי דכתיב מי האש החכם ויבן את זאת דבר זרה נשאל
 לחכמים ולנביאי ולמלאכיה שרת ולא פירושוהו עד שפירשו
 הקב"ה בעצמו שנה ויאמר ה' על עונם את תורתו וגו' היינו
 לא שמעו בקולו והיינו לא הלכנו בה אמר רב יהודה אמר רב
 שלא ברכו בתורה תהלה

פי' ערבוביתא דרישא נשאינו מסרק ולאנו תמיד מתוך כך
 איכא ערבוביות' בריטיה: מתי' לידי עוירא מביאו לידי
 סימוי עיניו שוהמת הראש מכה מאור עיניו: דמאני כו' כשיש
 צננדי ערבוביתא של זוהמת שאינו מכבסן תמיד ולגסן כשהן
 מוזהמים מביאו לידי שצמיחות ותמהון לב: דנפיו כשנפנו מוזהם
 שאינו רותן תמיד: שמא וכיבי אכעבועות הימכאיות: הזהרו
 כו' הזהרו בתרכום' וברמינה: בחנורה ללימוד תורה בחנודה
 שהתלמידים מחלדין זא"ו ואת הרב: צנני עיניי להסתלל ללמד
 תורה: שמהם כו' שא"ל עסק אחר ועוד שליעתם שפלה עליהם:
 לזאת חנניהם ת"ש שאל הרוב אינם בני תורה: ירושה היא ולא
 ילמדו תורה: שלא יתגדרו כו' שאם לא היתה תורה פוסקת מהם
 יניח לעתם: תמרי מביאים אותם מפני התורה שבהם: חמרי
 כאלו הם בטבע הנריאה אינם ראויים למכסה משחצ' נס צניהם יהיו
 כחמורים דהמוליד מוליד גדומה לכך צניהם אינם כ"ת: שאין
 מברכין כו' תחלת עסקם בכל יום דהיינו לעסוק בד"ת והערב נא
 ואשר נסר' ודריש דאם איתה על עונשם את תורת' שלא עסקו
 בתורה

צתורה כשנשאל לחכמים ולכניאים למה לו פירשוהו והלא הוא דבר
 גלוי וקל לפרש הלא ודאי היו עוסקים בה ולפי' לא ידעו על מה
 חנדה הארץ עד שפירשו הקב"ה בעצמו שלא היו מברכין כו' כלומר
 שלא היתה תורה חשובה עליה כ"כ שיהא ראוי לברך עליה שלא היו
 עוסקים בה לשמה והיינו לא הלכו בה כלומר כעובתה ולשמה ועיין
 במהרש"א מה שכותב ע"ז: ולא פירשוהו מדכתיב ויאמר ה' על
 עוזנס נז' מכלל לליכא לידע לאהדורי טעמא אלא קב"ה בלמוד:

מסכת נויר פרק ראשון

תניא רבי אומר אבשלום נויר עולם היה שנאמר ויהי
 מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל אביו כי
 נדר נדר עבדך בשבתי בנשור בארם וגו' אשלם ארת נדרי
 וסגלה אדר לוי' בחדש שנא' ויהי מקץ ימי לימים אשר יגלה
 וגו' ויליק ימים ימים מבתי ערי חומה מה החם שנים עשר
 חדש אהכאן שנים עשר חדש:

תניא ר"א הקפר ברבי אומר מה ה"ל וכפר עליו מאשר
 חטא על הנפש וכי באיזה נפש חטא זה אלא
 מפני שציער עצמו מן היין נקרא חוטא וק"ו ומה זה שלא
 ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר
 עא' כו והוא האי קרא בנויר טמא כתיב ואנן אפילו נויר טהור
 קא אמרינן קרא סבר ר"א הקפר נויר טהור נמי חוטא הוא
 והיינו טעמא דכתיב קרא בנויר טמא הואיל ושנה בחטא:
פי' ואשלמה כו' היינו קרבות כזרות: מה להלן י"ב חדש
 דכתיב עד מלאז לו שנה תמימה: אפי' בנזיר טהור
 כדחפ' ר"א דחטא נשכיל שצער עצמו מן היין והיינו נזיר טהור:
 ושנה בחטא שכבר הויר עצמו מן היין ועכשיו שוכה בחטא שיהיה לו
 לזהר מן הטומאה וכטמא:

פרק הריני נויר ושמע

אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מ"ד כי ישרים דרכיה
 צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם כשל לשי'

בני אדם שצלו את פמחיהם א' אכלו לשם מצוה וא' אכלו לשם אכילה גסה וזה שאכלו לשם מצוה צדיקים ולכו בם וזה שאכלו לשם אכילה גסה ופושעים יכשלו בם א"ל ר' ל' האי רשע קרית ליה נהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר פסח מיהת הוא דקא עביד אלא משל לשני בני אדם וזה אשתו ואחותו עמה בבית וזה אשתו ואחותו עמה בבית לא' נודמנה לו אשתו ולאחד נודמנה לו אחותו וזה שנודמנה לו אשתו צדיקים ילכו בם וזה שנודמנה לו אחותו ופושעים יכשלו בם מי דמי אנן חדא דרך קאמרי הכא ב' דרכי לא משל ללוט ושתי בנותיו הן שנתכוננו לשם מצוה ישרים דרכיה וצדיקים ילכו בם הוא שנתכון לשם עבירה ופושעים יכשלו בם ודלמא הוא נמי לשם מצוה איכון לא ס"ד דא"ר יוהנן כל הפסוק כולו על שם עבירה נאמר וישא לוט * ותשא אשרת אדוניו את עיניה * את עיניו * ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני * וירא * וירא אותה שכנס בן חמור * את כל ככר * בעד אשה זונח עד ככר לחם * כי כלה משקה * אלכרה אחרי מאהביו נתני לחמיו מימי צמרי ופשתי שמיני ושקוי * והא מינס אניס תנא משום רבי יוסי בן חוני למרה נקוד על וא' ושבקומה של בכירה לומר שבשכבה לא ידע הא בקומה ידע ומאי הוה ליה למעבד מאי דהוה הוה נפקא מינה דלפניא אחרינא לא אבעי ליה למייתי חמרא :

ד' ש רבא ס"ד אח נפשע מקרית עוז וזה לוט שפיש מאברהם ומדינים כבריה ארמון שהשול מדינים בינו ובין ישראל כבריה שנא' לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' * דרש רבא ואיתימא רבי יצחק מ"ד לתאורה יבקש נפחד זה לוט * בכל תושיה יתגלע שנתגלה קלונו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות דתנן עמוני ומואבי איסורן איסור עולם * אמר עולה תמר ונתתה זמרי ונתתה תמר ונתתה יצאו מסנה מלכים ונביאים זמרי ונה נפלוג כמה רבבות מישראל :

פ' י לשם אכילה גסה ושאינו קץ במאכל חירי דאי קץ במאכל הוה רשע : מלא דרך שהנדיק הולך ואינו נכשל והרשע נכשל והכא ב' דרכים הם זה נא על אשתו וזה נא על אחותו : שנתכוין

שנת כוין לדבר ענינה דנוי אסור ננתו אפי' למ"ד מותר מדור
 המצול ואילך נזרו עליה נגדר עירה ופירשו יורו עריות דאל"כ
 לא היו כריכי ל' השקותו יין ללוט : זה לוט שנא' כי אנשים חמים
 חנכו : מקרי' עוזה מנרהם דכתיב ביה הניטו ל' צור חנכתם
 טע"י המרינה שפירש מאנרהם נרס לו להיות שכן לאנשי סדום
 ועי"כ באלדי חצעה בנותיו וכולדו עמון ומואב האסורים לנא
 בקהל : כנריח שכו עלין צו הארמון שלא יכנס בו חדם : זה לוט
 שהלך אחר תאוות לבו כדאמרינן לעיל כל הפסוקים לשם ענרה
 כאמרו : בכל תושיה נתורה שנכתב ונתורה שניע"פ : מלכים דוד
 כדכתיב ואלה תולדות פרץ זנו' ונביאים דאמרינן אמוץ ואמציה
 אחי הוי ולש"ס נתכונה להננות מזרעו שלי יעקב כדכתיב כי ראתה
 כי גדל שלה :

אמר

רבנחמן בריצחק גדולה עבירה לשמה ממצוה
 שלא לשמה איני והא אמר רב יהודה לעולם
 יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא
 לשמה בא לשמה : אלא אימא כמצוה שלא לשמה דכתיב
 תבורך מנשים יעל אשת חברה קיני מנשים באהל הברך
 מאן אינהו נשים באהל שרה רבקה רחל ולאה א"ר יוחנן
 שבעה כעילות בעל אותו רשע באותה שעה שנא' וכו' גופא
 אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות
 אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר
 מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע זמה ויצתה ממנו רוח דא"ר
 יוסי ברבי חנינא רוח בת בנו של עגלון בן בנו של בלק מלך
 מואב א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מנין שאין הקב"ה מקפח
 אפילו שכר שיהיה נאה מהכא דאלו בכירה דקריה מואב א"ל
 רחמנא למשה אל תצר את מואב ואל התגר במ מלחמה
 מלחמה הוא דלא הא צעורי צערינהו ואלו צעורה דקרייה
 בן עמי א"ל אל תצורם ואל התגר במ כלל אפילו צעורו לא
 אמר רב חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה לעולם יקדים
 אדם לדבר מצוה שבשכר לילה אחת שקדמה בכירה לצעורה
 זכתי וקדמתי ארבעה דורות למלכות :

פי'

איני מדקאמרת גדולה עבירה כו' מכלל דמצוה שלא לשמה
 גריעא ומדקאמרת שמתוך שלא לשמה כו' אלמא דמעליא
 שמתוך כן בא לעשות מצוה לשמה : כמצוה שלא לשמה דתרווייהו
 מצלו

חינלו : מנשים נאהל מנרכת נשים שנאהל תנורן נס היא : שרם
 דכתיב הנה נאהל ורנקה ויביאה ינחק האלה רחל ולא דכתיב
 ויבא מאהל לאה ויבא נאהל רחל : מ"ג קרבנות ג' פעמים שנעה
 מוצכות פר ואל במזבח : ויבא ממכו רות שינאה ממנה לוד שרויה
 להקב'ה בשירות ותושבחות : מואב משמע מאבי : בן עמי בלאון
 כקיה ללא רכתה להודיע דמאביה כתעצרה : אפילו צעורי כו'
 מלא כתיב בהו מלחמה : ד' דורות לישראל עובד ישי לוד ושלמה
 ואלו צעירה עד רחביס בן שלמה שנא מנעמה הע מוני :

פרק בית שמאי

פותרין בתנאי נולד היכי דמי אמר להון אלו אתא
 אינש אמר לכון דיהרוב ב"ה מי הוה נדרתון
 אמר רב יוסף אי הואי התם הוה אמינא להו הא כתיב היכל
 ה' היכל ה' היכל ה' הטה זה כקדש ראשון וכקדש שני נהי
 דידעי דליהרובה כיי ידעי לאיכת אמר אביי ולא ידעי לאיכת
 והכתיב שבעים שבעים נחתך על עטך ועל עיר קדשך ואכתי
 מי ידעי בהו יומא :

פי' פותרין כו' ואפילו להנהו דגדרו עד שלא חרב נ"ה : אתי
 אינש נההיא שעתה דנדריתון ואמר לכון דחרב כו' : אי
 הואי התם כשאזרו חכמים לנחום הזדי דחרבן נ"ה הווי נולד הוה
 אזינא דלאו כולל הוא לפי שידעו שעתיד ליחרב דכתיב היכל ה'
 ונו' מקרא הוא בירמיה אל תנחמו בדברי שקר לאמר היכל ה' ונו'
 ולא תנא עלינו רעה ומפרש ר"י הכא שהיה ירמיה מוכיח את
 ה' יצעים שהיו מתיאשי' מן הפורענות ואומרים יחרב היכל זה עוד
 יבנה לנו בית שני ואם יחרב בית שני עוד יבנ' שלישי לימות החשית
 אלמא יודעים היו שיחדנ' : מי ידעי לאימת הלכך הווי כולל שלא
 היו כחכמים בשביל זה מלידור כיון דלא ידעו אימת יחרב : שנעים
 ע' שמיטת ע' דהיינו ע' של גלות בגלות'ך שעמד בית שני : נהי
 יומא בתחלת שכהונו בסופה :

פרק כהן גדול

תנו רבנן לאחר פטירתו של ר"מ אמר להם רבי יהודה
 לתלמידיו

לְתַלְמִידָיו אֵל וַיִּכְנְסוּ תַלְמִידָיו רַבִּי מֵאִיר לִכְאֵן מִפְּנֵי
שְׁקִנְתָּרְנִין הֵם וְלֹא לְלַמּוּד תּוֹרָה בְּאִים אֵלֶּא לְקַפְהֵנִי בְּהַלְכוֹת
הֵן בְּאִים דְּהַק סוּבְכוּס וַיִּכְנְסוּ זְכוּ כַעֲסָר יְהוּדָה אָמַר לְהוּלֵא
כַךְ אָמַרְתִּי לָכֵם אֵל וַיִּכְנְסוּכֹּ א"ר יוֹסִי מֵאִיר שֶׁכֵּב יְהוּדָה
כַּעֲסָר יוֹסִי שֶׁתַּק תּוֹרָה מִה תְּהֵא עֲלֶיהָ :

פרק הגוים אין להם נזירות

משנה

נזיר היה שמואל דברי רבינהוראי שנא' ומורה
לא יעלה על ראשו נאמר בשמא' ומורה ונאמר
שבמשון ומורה מה מורה האמורה בשמשון נזיר אף מורה
האמורה בשמואל נזיר א"ל ר' יוסי והלא אין מורה אלא של
ב' ודמתרגמינן ומרות אינש לא תהי עליהי א"ל ר' נהוראי
והלא כבר נאמר ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני
וכבר היתה עליו מורה בשרודם :

אמר

ליה רב לחייה בריה הטוף וכריך וכנא' ל רב
הונא לרבה בריה הטוף וכריך * לכימרא דמברך
עדיף והתניא ר' יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך
א"ל רבי נהוראי השמים כך הויא שהרי גולירין מתגרים
במלחמה ונבורים נוצחים אלא תנאי היא דתניא אחד
המברך וא' העונה אמן במשמע אלא שמטהרין למברך
תחלה אר"א א"ר הגינאת"ה מריבם שלום בעולם שנא' וכל
בניך לטודיה' ורב שלום בניך * א"ת בניך אלא בוניך :
פי' נשמעון נזיר דכתיב כי נזר אלהים והיה זנו' : אלא של
נ"ו של תהא מרות ואימת נ"ו עליו : חטוף כוס של נרכה
וכן כל הנרכות אל יקדמוך אשר : גולירין כו' וכן נמר הנרכה
היא עניית אמין :

מסכת גטין פרק ראשון

אמר

רב יוסף מאן לימא לן דרבי אביתר בר סמכא הוא
דהא שלח ליה רבי אביתר לרב יהודה בני אדם
העולים

העולים משם לכאן הם קיימו בעצמן ויתנו את הילד בזונרא
 והילדה מכרו ביין וישתו וכתב ליה בלא שרטוטוא ר' יצחק
 ב' כותבין ג' אין כותבין במהניתא תנא ג' כותבין ד' אין
 כותבין אמר ליה אבוי אטוכל דלא ידע הא דרבי יצחק לאו
 גברא רבא הוא בשלמא מלתא דתליא בסברא להייהא גמרא
 היא וגמרה לא שמיעה ליה ועוד הא ר' אביתר היא דאסכים
 מריה על ידיה דכתי ותונה עליו פלגשו רבי אביתר אמר זבוב
 מצא לה ר' יונתן אמר נימא מצא לה ואשכחיה רבי אביתר
 לאליהוא ל' מאי קעביד קודשא בריך הוא ל' עסיק בפלגש
 בגבעה וסאי קאמר אביתר בני כך הוא אומר ונתן בני כך
 הוא אומר ל' ח' ומוי איכא ספיקא קמו שמיא א' ל' אלו ואלו
 דברי אלהים היים הן זבוב מצא ול' הקפיד נימא מצא
 והקפיד אמר רב יהודה זבוב בקערה ונימא באותו מקום זבוב
 באיסותא ונימא סכנתא איכא דאמרי אידי ואידי בקערה
 זבוב אונסא ונימא פשיעותא :

פ"י בר סמאל רמוי לסמוך עליו : משש לכאן מצבל לה"י : ויתנו
 ונו' שהיו משתהי' נח"י ומניחי' נשותיהם ענוכות ומצטלי'
 מפ"ו שנקל צעיניהם ילדים וילדותה' כ' מתוך שהם משתהים נח"י
 היו צניהם ונשותיהם משוענדלים צטביל מזונות והיינו צונכה צטביל
 מזונות : שתי"ב' תיבות כותבין חן המקרא בלא שרטוט וא"כ ר'
 אביתר לאו בר סמאל הוא כיון דענד שלא כדברי רבי יצחק דאהא
 מייתי לי צנח' : נסברא אי לא הוי סבר לה מדעתיה לחיי כלותה
 שפיר חכי לחימר ללאו רבה הוא : לא שמיע ליה הא נח' דר"י :
 דאסכי' כו' לנלות לו סוד לכוי' דנרי' הסתומים על אחתתם :
 ותזנה סרחה עליו צפלגש צננעה כתיב : מצא בקערה דריש
 ותזנה ל' מזון ומ"ד כימא דרשל' זכות : דאי זכות משש שזנתה
 אחאי רנה להחזירה : כימא לקחן מפ' : ולא הקפיד מזה מוכח
 דגברא רבה הוא דאס לא הקפיד מהיכן ידע שמצא זבוב דודאי אס
 לא הקפיד לא אמר כ'וס : בלותו מקום ודרכן היה להסיר את
 השער ולא ליסכן בועלה ליעשות כרות שפכה ומשום דסכנתא הוא
 הקפיד עליה וצנחה :

אמר רב חסדא לעולם אל יטול אדם אימה יתירה
 בתוך ביתו שהרי פלגש בגבעה הטיל עליה בעל'
 אומה

אימה יתירה והפילה כמה רבבות מישראל אמר רבי יהודה
אמר רב כל המטיל אימה יתירה בתוך ביתו סוף הוא בא
לודנו עבירות גלו עריות ושפיכות דמים והלול שבת
אמר רבה בר בר חנה הא דאמרי רבנן דבריו צריך אדם
לומר בתוך ביתו ע"ש עם השנה עשרתם ערבתם הדליקו את
הנרות צריך לממרינהו בניהותא כי היכי דלוקבלו מיניה
א"ר אשי אנא לא שמיע לי הא דרבה בר בר חנה וקיימתיה
מסברא א"ר אבהו לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך
ביתו שהרי אדם גדול הטיל אימה יתירה בתוך ביתו
והאכילוהו דבר גדול ומנור' חנניא בן גמליאל האכילוהו
ס"ד השתא בהמתם של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על
ידם צדיקים עצמם לא כ"ש אלא בקשו להאכילו דבר גדול
ומאי ניהו אבר מן החי :

פ"ג ג' עירות כו' נס פלגס ננכעה נשנת היה : ג"ע כשמניע
זמן טבילתה נצת נכס והיה יראה לאת' לא טבילתו ומשחתו
כזה : ט"ד כי הכסאו פעמים שנורחת מפניו ונפול' כאחד מן
הפחיתים הו' מנער : ומלול שנת פעמים שמדלקת כר או מנשלת
ממשכה יפני אימתו והוא חינו יודע : עשרתם פירות שנאכל
למחר : ערבתם עירובי חכרות : בהמתן של נדיקים כהכל שומטין :
מכר מן החי שאזל מהן אבר השמוטה ומפני אימתו שתכנו ענדינ
מכר מן החי תחתיה שלח יבין :

שלח

ליה מר עוקבא לר"א בני אדם העומדים עלי
ובירי למוסרם למלכות מהו שרטט וכתב ליה
אמרתי אשמרה דרכי מהטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום
בעוד רשע לנגדי אע"פ שהרשע לגנדי אשמרה לפי מחסום
שלח ליה קא מצערי לי טובא ולא מצינא דאיקום בהו שלח
ליה דום לה' והתחולל לו דום לו לה' והוא יפילם לפניך
חללים חללים השכם והערב עליהם לבית המדרשוהם כלים
מאליהם הדבר יצא מפיר' אונתוהו לגניבא בקולר :

פ"ד העומדים עלי למרף ולנדף ונידי כו' כח נידי להלשין
עליהם : לננדי מריבני ומקניטי : השכם עליהם לבית
המדרש לעסוק בתורה ודריש דום ל' דמדומי מתה א"כ להסתכל
עליהם ודריש ג"כ והתחולל ל' וימל : גניבא היה חולק עלינו

קולר שלטת של ברזל שנותנין סס המוכתנין למלכות לכריזתה:

שלחו

ליה לפר עוקבא ומרא מנ"ל דאסיר שרמט וכתב
 להו אל השמה ישראל אל גיל בעמים ולישלח
 להו מהכא בשיר לא ישתו יין וימר שכר לשותו אוימה הוא
 זהו אמונא הני מילי ומרא דמנא אבל דפוטא שריקמ"ל א"ל
 רב הונא בר נתן לרב אשי מ"ד קונה ודומינה ועד עדה א"ל
 שתותא דארץ ישראל קא קחשיב אמר ליה
 אטו לא ידענא דמתות רא"י קחשיב לא רב גביהה מארניזא
 אמר בה טעמא כל שיש לו קנאה על חברו ודומס שוכן עדי
 עד עושה לו דין א"ל אלא טעתה צקלג ומדמנה וסנסנה ה"כ
 א"ל אי הוה רב גביהה מבי ארניזא הכא הוה אמר בה טעמא
 רב אחא מבי חזאה אמ' בה הכי כל מי שיש לו צעקה לגיטה
 על חברו ודומס שוכן בסנה עושה לו דין א"ל ריש גלותא
 לרב הונא כלילא מנ"ל דאסירא"ל מדרבנן דתנן בפולמוס של
 אספסינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס אדהני קם
 רב הונא לאפניו אמר ליה רב חסדא קרא כתיב כה אמר ה'
 אלהים הסר המצנפת והרם העטרה זאת לא זאת השפלה
 הגבה והגבוה השפיל וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה לא
 לומר לך בזמן שהמצנפת בראש כ"ג עטרה בראש כל אדם
 נסתלקה מצנפת מראש כהן גדול נסתלקה עטרה מראש כל
 אדם אדהכי אתא רב הונא אשכחינהו דהו יתבי אמר ליה
 האלהים מדרבנן אלא חסדא שמך וחסדאין מילך רבינא
 אשכחיה למר בר רב אשי דהוה גריר כלילא לכרתיה א"ל
 לא סבר לה מר הסר המצנפת והרם העטרה א"ל דומינא
 דכהן גדול בגברי • מאו זאת לא זאת דרש רב עורא זמנין
 אמר לה משמור דרב אטי זמנין אמר לה משמור דרב אטי
 בשעה שאמ' הקב"ה לישראל הסר המצנפת והרם העטרה אמרו
 מל"הש לפני הקב"ה רבש"ע זאת להם לישראל שהקדימו
 לפניך בסיני נעש' לנשמע אמ' לה לא זאת לישראל שהשפילו
 את הגבוה והגביחו את השפלה והעמידו צלם כהיכל:

דרש

רב עורא זמנין אמר לה משמור דרב אטי זמנין

אמר ליה משמיה דרב אסי מאי דכתיב כרה אמר
ה' אם שלמים וכבד רבים וכן ננוו ועבר וגו' ואם רואה אדם
שמונותיו מצומצמין יעשה מהם צדקה וכו' ש' כשהם מרובים
מאי וכן ננוו ועבר תנא דביר' ישמעאל כל הננוו נכסיו ועושו'
מהם צדקה ניצול מדינה של גיהנם משל לשתי רהלורז
שהיו עוברות במי' אחת גזווה ואחת שאינה גזווה עברה
שאינה גזווה לא עברה ועניתך אמר מר זוטרא אפילו עני
המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה : לא אענך עוד תניירב
יוסף שוב איך מראיך לו סימני עניות :

פ"י זמרא לשורר בני' המסתאו והיינו א' תשמח ב' אות' ג' ל' שרוא'
בצמים : יימר שכל יהיה מר : למנא ככור : קנאה כצם
מחמת צער שצירו קנאה הוא ל' שאלם מתעבר על ריבו או על ריב
אחרים כמו קנא קנאתו : מארניזא שס חקוס : צעקת לגימא
שנוזל ממנו ויורד לחיו לשערי מונותיו : כלילא היו עושין עטרו'
לחתכים יש של כסף וזהו נבועות ומנווירות נבפרית ומלח ויש של
ורד ושל הדם : צפולמוס חיל שהעלה אספסיינוס קודם שנא
טיטוס עליהם : האירוס טכלא דחד פומא והוא זוג המקסקסת :
ר"ח תלמידו של ר"ה היה ולא הי' משיב לפניו וכי קס ר"ה א"ל ר"ח
לריש גלותא קרא כתיב : מה ענין כו' והלא מנפת מנדי כהונה
הוא : מדרבנן אינו אסור אלא מדרבנן וקרא בעטרה של מלך
מיירי שהיה מתכבא שתתבטל הכהונה ויגלה נבולה :
ומהדאין מילך חסודין וכאריס דכריך : שלמים מכותמי' וה"ק קרא
אס שלמים מונותין וכ"ס אס רבים : וכן ננוו ועבר הרי חשול'ם
לצבורים בנהר ע"י נזיזה שהנזיזה עוברת כך נזוז מהם לצדקה
זירבו : ועיניתך לא אענך עוד סיפי' דההוא קרא הוא : עני
המתפרנס משום דלכאורה אין זה בכלל המשל כיון דעני הוא א"ל
טעונה וקאמר דאעפ"כ י"ל טעונה מאחרים מן הצדקה וכריך
לנזוז נס ממנו : אין מראין כיון דנעני משתעי ועניתך לא שייך
למימר לא אענך עניות מיח א"ל אין מראין לו עוד כו' דמתוך מכות
הצדקה יזכה לעשירות :

פרק המביא

רבה בר בר חנה הלש עול לגביה רב יהודה ורבה
סט ב 2 69 לשוולי

ר' שירלי ביה בעי מיניה שנים שהביאו נט וכו' :
 אדהביאתה ההוא חכרא שקלה לשינא מקמתו אמר רחמנ'
 או בטי לך או בטולא דבר עשו למיטר' דרומאי מעלוט פרסאו
 והתני רב הוויא מ"ד אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה
 יודע הקס"ה בישראל שאין יכולין לקבל גזירת רומיים עמד
 והגלה אותם לכבל לא קשיא הא מקמיה דנייתו חברי לבבל
 היא לבתר דאתו חברי לבבל :

פ"י חכרי פרסאי : שקלה לשרנא שישל פרסיי' יום איד שמוין
 מדליקין אור באותו יום אלא נבית ע"ו שלהם : אחר רנה
 בנ"ח : או בטולך או החניאנו בטולך או הנלנו בכל בני עשו שהם
 חככדים אותנו : הנין דרכה של תורה ולשדים היכן היא ראיה
 להתישנ : גזירת שגזרים שחד שלא יעסקו בתורה ולחיקיימו
 ממות : והגלה כו' דחרבן הכית : מקמי כו' נימי כשדיס כ"כ וחזיל
 מרודך : לכתר כו' משכנש כורש את החלכות וחלך דנכל מ"כ חכרי
 הם אומה רשעה ונאו נימיר'י לנכל זהרשיעו מת הפרסיי' :

פרק כל הגט

י"ד כורוח השמש וימן אלהים רוח קדים חרישית מאי
 חרישית אמר רב יהודה בשעה שמנשברת עושרה
 תלמיס תלמיס בים : אמר ליה רבא איהכי היינו דכתוב ותך
 השמש על ראש יונה ויתעלף : אלא אמר רבא בשעה
 שמנשברת משתקת כל הרוחות מפניה והיינו דכתוב אשר
 בנדיך חמים בהשקיט ארץ מדרום אמר רב חחליפא בר רב
 חסדא אמר רב חסדא אימתי בנדיך חמים בשעה שמשקיט
 ארץ מדרום שבשעה שמנשבת משתקת כל הרוחות מפניה :
 רב הונא ורב חסדא הוויתביחליק ואזיל גניבא עליהו : אמ'
 חד לחבריה ניקום מקמיה דבר אוריין הואא"ל אידך מקמי
 פלנאה ניקום : אדהכי אתא איהו לגבייהו אמר להו בטיאי
 עסיקתו אמרו ליה ברוחות אמר להו הכי אמר רב חזן בר רבא
 אמר רב ד' רוחות מנשכות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם
 כולם שאלמלא כן אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת ורוח
 דרומית

דרומית קשה מכולן ואלמלא בן נץ מעמידה נחרב כל העולם
 כולו מפניה שנה המבינתך ואבר נץ יפרוש כנפיו לתומן *
 רבא ורב נחמן הוו יתבי תוה חליף ואזיל ר"נ בר יעקב ויתוב
 בנהרקא דדהבא ופריס עליה סרבלא דכרתי * רבא אזיל
 לביה רב נחמן כריצהק לא אזיל לגביה אמר דלמא מנשי דבי
 ריש גלותא נינהו רבא צריך להו אנא לא צריכא להו כדהוא
 דרב נחמן בר יעקב הוה אזיל לגביה גלי לדרעיה אמר שדיא
 נשיב * אמר רבא אמר רב אשה מפלת בו * ושמואל אמר
 אפילו מרגלית שבים מרקת בו * רבי יוחנן אמר אפי' שכבת
 זרה שבמעו אבו מסרחת בו * אמר רב נחמן שלשתן מקרי
 א' דרשו כי הוא בין אחים יפריא ובא קדים רוחה' ממדבר
 עולה יבוש מקורו וגו' * יבוש מקורו זה מקורה של אשר *
 ויחריב מעיינו שכבת זרע שבמעו אשה * הוא ישסה אוצר כל
 כלי חמדה זו מדגלית שבים * אמר עדי מראה הוא דדיוקי
 קראי מאי כי הוא בין אחים יפריא אמר רבא אפילו שופתא
 בקופינא דמרא רפיא * רב יוסף אמר אפילו סיכתא בדפנא
 רפיא * רב אחא בר יעקב אמר אפילו קניא בכופתא רפיא *
פ תלמיס ניס כתלס של תיצינת המחרשה דהיינו חרישים
 לשון חרישה לפי שחזקה היא : היינו דכתיב בתמי' : וחך
 החזק הכתונת כל להעיד שנתחמס העולם ואתה חומר שספר הכתונ'
 נכת' בורות שערותי' ולכך שכה נלשנו : משתקת בו כשהיא
 מכ' כת בשעת המוס היא תורה חמד מנטל כנת כל הרומות ולכך
 שנה הכתונ' לקרותה חרישית : שחסיט חרץ כשנת רוח דרומית
 ש קטת ומי הוה החסיט' רוח מזרחית משתקה שנסעה שמנסנת
 רוח מזרחית משתקת כל הרומות : פלגא דבעל מריכה שהיתה לו
 מריכה ינס מר עוקבא שהיה אב' ד' : רוח צפונית כותה היא לא
 תזה ולא כוננת ומשתקת את שאר הרומות : כן נץ מלאך העשוי
 כנץ : היצמיד ככנפיו : יאמר לו אנתו ינדיל כנף : נוהרקה ענלה
 עשויה כשידה : סרבלא דכרתי כנע תכלת דומה לכרתי : לא
 צריכא להוה דר"נ חתני' דנשיאה הוה : גליי' ר"נ כ"ו לדדעי'
 והיתה רוח מזרחית מנסנת והוחס לו : שדי' נשיב השידה מנסנת :
 ש"ו תוך ג' ימים : מקורה של אשה עובר שניצעי' : עדי סורמא
 הוה חתני סורמא הוה דדייקה קראי : שועת נתיד : קוסיכא חור
 שגדאש המרא שהוה סוסיי' ר' וע' ש' שחוק ניין ל' צדי החור קרי

לית גין אחיס שאלו כקין : סיכתא כו' יתד שזרופין : רפ"א
 שמתייבש מתחת סחוס ורפ"א : קניא כו' קנה הארוג נכפ"פה :
 יפריא כמו רפ"א :

פרק השולח

אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם א' בשני בצורת
 שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה והניחתו כבוד של
 קמח ואפאתו בפת ונתתו לעני לוימים בא בעל הדינר ואמר
 לה הב לי ד ג' ו אמרה ליה יהנה סם המות באחת מכניה של
 אותה אשרה אם נהנרת מדינך כלום אמרו לא היו ימים
 מועטים עד שכח אחד מכניה וכששמעו חכמים בדבר אמרו
 מה מי שנשבע באמרת כך הנשבע על שקר עא"כו * ומ"ט
 איענש ראשתרש לה מקום דינר ומאי מי שנשבע באמת כמי
 שנשבע באמת :

אמר שמואל עלובה כלה שזנתה בתוך חופתה וכו' *
 ת"ר הנעלבים ואונן עולבים שומעים חרפתם
 ואינם משיבים עושים מאהבה ועמחים ביסורים עליהם
 הכתוב אומר ואזהבך כצאת השמש בגבורתו *

אמר רבא בהני תלת מילי נחתי בעלי בתים מנכסיהם
 דמפקי עבדיהו לחירות ודסיורי נכסיהו בשבת
 ודקבעי סעודתייהו בשכתא בעידן בי מדרשא דא"ר חייא בר
 אבא א"ר יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבערה
 סעודתה בשבת ואחרת קבעה סעודתה בערב שבת ושתייהן
 נעקרו :

פ"י יהנה ועיל להמתו : דאשתרש כו' נשתכרה בנה עיסה
 כעובי הדינר שאם לא היה הדינר היתה נותנת צד עיסה
 בככר : ומאי מי שנשבע נאמת האי לאלו אמת הוא : כמי כו' דהא
 שוננת היא : הנעלבים כו' כל המאחר נשתרש נפ' ר"ע : דמפקי
 כו' ועברי נעשה סגל' לעולם נהס תענדו : ודסיורי כו' שדתיכס
 מסתכלי' נשכת לידע מה הם צריכי : בעידן כו' שהחכס דורש
 דישה לרבי נשכת והס יושניס נסעודה זה"ל להקדים לו לחמר :
 בע"ש נליי שנת זאין כאן ככוד שנת דק"ל ככוד יוס קודם לככוד
 לילס

לילה זהם היו מתכונין בשביל בטול זה"ח וי"מ צע"ש מחש וכן נכל
 יום מרוב עושר חבל זהא מיהא איכא איסורה שיכנס לשנת כשכול
 שני בלא תאווה :

דרש רבה בר רב הונא בשם שהמקדש חצי אשרת
 אינה מקודשת כך הציה שפחה וחציה בת חורין
 שנתקדשה אינה מקודשת א"ל רב חסדא מרומי התם שויר
 בקנינו הכא לא שויר בקנינו הדר אוקי רב: בר רב הונא
 אמורא עילויה ודרשו והמכשלה הזאת תחת ידיך אין אדם
 עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם אף ע"פ שאמר
 המקדש חצי אשה וכו' והודה כדברי רב חסדא :

בנתיה רב נחמן בחשן קידרא בידיהו קשיא לור
 לרב עיליש כתיב אדם א' מאלף מצאתי ואשת
 בכל אלה לא מצאתי היא איבא בנתיה דר"נ גרמא ליה מלחא
 ואשתבין ואשתבאי איהו נמי בהדיהו יומא חד הוה יתיב
 גביה ההו גברא דהוה ידע כלשנא דצפורי אתא עורבא וקא
 קרי א"ל מאיקאמר א"ל עיליש ברח עיליש ברח אמר עורבא
 שקרא הוא ולא סמיכנא עליה אדהכי אתיא יונה וקא קריא
 א"ל מאיקאמר א"ל עיליש ברח עיליש ברח אמר כנסת ישראל
 ביונה מתילא ש"מ מיתרחש לי ניכא אמר איזיל אחזי בנתיה
 דר"נ אי קיימין בהימנותיהו אהדרונהו אמר נשי כל מילי
 דאית להו סרן להודי בבית הכסא שמעינהו דקאמרין עדי
 גוברין ונהרדעי גוברין ניכא להו לשבויהי דלרחקינהו מהכא
 דלא ליתי אינשין ולשבעי מפרקינן קא ערק איהו וההו
 גברא לרדידיה אתרחיש ליה ניכא עבר במכרא וההו גברא
 אשכחיהו וקמלורה כי הדרן ואתן הו קא בהשן קידרא
 אבל בכשפים :

פי' אוקי כו' העמיד מתורגמין לסתור ולדרוש : והתכסל
 הזאת זו ד"ת שאין אלם עומד על אמתתם עד שיכשל בהם
 להורות טעות ויפלוהו והוא כותן לב ומחין : נחשן פניסות
 הקדרה כשהיא רותמת והרואה סנר שדקניות הם וזכרמה
 להו דאשתניין ואשתנא איסי כהדיהו כדי שתברר לו שישנו זה ע"י
 כשפים : מנא תישהו נדיק : א"ל ר"ע לכהו גברא מאי קאמר
 הא' עודנא : בינה מתילא ביונה כחלת דכתיב יונת יתמי :

סירן כו' כו' צנות יחד כנית הכסר: עדי נוצרין לו השבאים בעלינו
 הס: ונהרדעי נוצרין ישראלי הנטינו שנכהרדעי בעלינו קיו כלו
 כסס שהס היו בעלינו כך הלו בעלינו אין חנו כריכות עוד להס:
 עדי כמו עדה אחרת זאת אומרת: לירחקינהו שירחיקנו מכאן:
 עבר נמצר' ממצר התיס ולא יכלו להשיגו עוד:

דוש לקיש ובין נפשיו ללודאי שקל בהדוה חיותה
 ונללתא אמר גמירי דיומא בתרא כל דבעי מינייהו
 עבדי ליה כיהיכי דליהול אדמיה יומא בתרא אמרו ליה מאי
 ניהא לך אמר להו בעינא מקמטינכו ואותבינכו וכל חד
 מינייכו נמחיה חיותא ופלגא קמטינהו ואותבינהו וכל חד
 מינייהו כד מחייה חדא חיותה נפק נשמתייה חוקינהו
 לשיניה א"ל אחוכי קא מחייכת בי אכתו פש לך גבי פלגא
 דחיותא קטלינהו כולהו נפק ואתא קאכיל ושתי אמרה ליה
 ברתיה לא בעית כר למנא עליה א"ל בתו כרוסי כרו כי נח
 נפשיה שבק קבא דמוריק קרא אנפשי ועזבו לאחרי חילס:
פ'י זכין נפשיה קודס שחור למוט: ללודאי קומה שאוכליס
 כני להס: חיותה ונללתא שק קסור ופקיע צנול של חנן
 לו של עופרת נתוכו: דיומא בתרא כשהורגים אותו: דליחול
 כו' יחול על דמו: תקמטינכו כו' לקסור אתכם ולהושיבכם:
 חיותה ופלגא חכה וחני חכה חכת שק בעלמא חכה קלה: קאכיל
 ושתי כל ימיו כל מה שהי' משזכר לא היה מנחם להכניע ליוכ מהר:
 למנא עליה כר לו כסת ליטכ עליו: כרוסי כרו כשני ושוחץ
 שנמעי הוחלי כר וכסת ודרכס היה לשכנ על כטנס:

פרק הניזקין

ההוא אפושרופוס דהוה בשבבותיה דר"מ דהוה קא
 מוכין ארעת י חבין עבדי ולא שכקיה ר"מ אהו
 ליה בחלמא אנו להרוס ואתה לבנות ואפילו הכי לא אשגח
 אמר רבוי חלומות לא מעלין ולא מורדין הנהו בי תרו דאגרי
 בהו שטן דכל בי שמשי הוו קא מנצי בהדי הדרי איקלע ר"מ
 להתס עכבינהו הלת' בי שמישי עד דעבר להו שלמא שמעי'
 דקאמרו דאפקיה ר"מ לתהוה נכרה מביתיה:
משנה לא היו סקריקון ביהודה בהרוגי המלחמה:

פי' שחציה לשטן לאמר וי לאפקיה חציתי : סיקריקון נוי
 רונח סנתן לנו ישראל קרקע צפדיין נפשו וא"ל שא קרקע
 זו ואל תחיתני : ופי' לא היה סוקריקון ביהודה ר' ל טענת
 סוקריקון שאם נא יסודי ולקח הקרקע מן הרונח לא יכול נעל
 הסדה להוכיחו מידו מלומר שגזולה היא ניד הרונח : לאנכ אנסיס
 נמר ומקני לכיון לאמר הא לך קרקע זו ואל תחיתני חקני'
 ניהלי' כלס שלם וכקטיהודה לפי שנראשונה גזרו שמד על יהודה :

אמר

רבי יוחנן מאי דכתיב אשרי אדם מפחה המיד
 ומקשה לבו וגו' אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלי'
 אתרנגולא ותרנגולתא חרוב טור מלכא : אשקא דריספק
 הרוב ביתר : אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים ההוא גברא
 דרחמיה קמצא ובעל דבביה בר קמצא עכד סעודתא אמר לי'
 לשמעיה זיל אייתי לי קמצא אול אייתי ליה בר קמצא אתא
 אשכחיה דהורא יתיב א"ל מכדי ההוא נכרא בעל דבנא
 דההוא גברא הווא מאי בעירי הכא קום פוקא"ל הואיל
 ואחאי שבקן ויהיבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא א"ל לא'
 יהיבנא לך דמי פלנא דסעודתיך : א"ל לא' יהיבנא לך
 דמי כולר סעודתיך : א"ל לא' נקטיה בידירי ואוקמירי
 ואפקיה אמר הואיל והוון ותבי רבנן ולא מחו ביה ש"מ קא
 ניהא להו אחיל איכול קורצא בי מלכא :

פי'

מפחד דואג לראו' הכולל שלם תארע תקלה נכך חס חעשה
 כן : אשקא כו' דופן של מרכנת נסיס שקורין דייטונה"ני
 כנ"ח : קמנא ובר קמנא חס נ' יהודים : דרממי מוהנו : דנכא
 סונאו : א"ל לח סנקינא לך : קורנא מ'שיכות :

אול

א"ל לקיסר מרדו בך יהודאי א"ל מי יומר אמר לי'
 שדר להו קורבנה הזירי אי מקרבין ליה : אול
 שדר בירי' עגלה תלתא בהדי דקאתי שרא ביה מומא בניב
 שפתים ואמרי לה ברוקין שבעין דוכתא דלדידן הוה מומא
 ולדידהו לאו מומא הווא סבור רבנן לקרוביה משום שלום
 מלכות אמר להורבי זכריה בן אבקילוס יאמרו בעלי מומין
 קריבים לגבי מוכח סבור למקטלית דלא לחיל ולימא אמר להו
 רבי זכריה יאמרו מטיל מום בקדשיים והרג אמר רבי יודנן
 ענותנותו של ר' זכריה בן אבקילוס החריבה ארתי ביתינו

ושחפה את הוכלנו והנלותנו מאדצנו שדר עלוויהו נידון
 קיסר כי קאתי שדא גירא למזרח אתא נפל בירו שליו לארבע
 רוחות העולם אתא נפל בירושלים אמר ליה ליניקא פסוק לי
 פסוקיך א"ל ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל ונמר:
 אמר קודשא בריך הוא בעי להרובי ביתיה ובעי לכפורי ידויה
 בהחוא גברא ערקואויל ואגיויר ונפק מיניה ר"ם:

פי' קורבנא קרבן להקריב י"ג מזבח: תלתא נדיא וטוב ורמז
 להם שפיקודת העגל וזיוס פקדי ונו"עדיין נידם: נניב
 שפתיים שפה העליונה: לא הוי מימח להקריב לגבוה גבמה סלא
 מחוסר חכר: נדוקין ט"ל"א כמו הנוטה כדוק: יאמרו ניעלי
 מומין כו' וילמדו להקריב ניעלי מומין חק במקום לליכא שלום
 מלכות: יאמרו כו' שהיו סבורים ששנייל שהטיל מוס ניקדשים
 ועבר על לא יהיה בו מוס כהרג: ענותנותו סלונותו שסנל את
 זה ולא הרגו: שדא גירי לקסוס קסס כשהיה סמוך לירושלים
 ולא היה סמוך כ"כ שמוכל ליות לירושלים מלאה הרוח כשאחזק דרך
 הפלא עד לעיר: נניד עמי י"ע עמי: לכפורי לקמ:

שדריה עלוויהו לאספסיונוס קיסר אתא צר עלה
 תלת שניהו בה הנהו תלתא עתירי נקדימון
 בן גוריון ובן כלבא בן שבע ובן ציצית הכסת נקדימון
 בן גוריון שנקדה לו חסה בעכוו ובן כלבא שבוע שכל
 הנכנס לביתו כשהוא רעב ככלב יוצא כשהוא שבע בן
 ציצית הכסת שהיתה ציצתו נגרת על גבי כסתות איכא
 דאמרי שהיתה כסתו מוטלת בין גדולי רומי חד אמר להו
 אנא זיינו להו בדטי ושערי וחד אמר להו בדהמרא ומשחא
 וחד אמר להו בדציבי ושבחורבנן לדציבי דרב חסדא כל
 אקלודי הורא מסר לשמעיה בר מדציבי דאמר רב חסדא
 אמלבא דחיטי בעי שתין אכלבי דציבי הוה להו למיון כ"א
 שתא רהו בהו הנהו בריוני אמרי להו רבנן ניפוק ונעביד
 שלמא בהרייהו לא שבקינהו אמרי להו ניפוק ונעביד קרבא
 בהדייהו אמרי להו רבנן לא מסתייעא מלחא קכו קנהו
 להנהו אמברי דחטי ושערייהוה כפנא:

פי' נקדה נקנה: נקדה לו חסה זרחה בשנילו נמס' תיענית:
 זיינשו נינית של עלייתו: נגרת כו' שלא היה מהלך מלא
 ע"ג

ע"ג חילת: א"ד בן כיצית שמו ולמה נקרא שמו הכסת שהיה כסא
 של מוטלת בין גדולי רומי כשהיה הולך ברומי להקביל פני קיסר:
 הוא להו להכך ג' עתיכי חשו ושערי ותמרר וכינו למיון כל בני העיר
 כ"א שנים: בריוני הנשי' רקיס ופוטויס למלחמה: א"ל רכנן להכך
 בריוני: לא מסתייע' לנכס: קמו בריוני: קליכהו שרפו אוזרות
 התנוחה והעצים כדי שילחמו: אחרי אוזרות:

מרתא בת בייתוס עתירתא דירושלים היא שדרתתא
 לשלוחה אמרה ליה זיל אייתי לי סמידא אדאול
 אידבן אתא אמר לה סמידא ליכא חיותתא איכא אמרה ליה
 זיל אייתי לי אדאול אידבן אתא ואמר ליה חיותתא ליכא
 בת שקרא איכא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאול אידבן אתא
 ואמר לה גושקרא ליכא קמחא דשערי איכא אמרה ליה זיל
 אייתי לי אדאול אידבן הוה עליפא מסאנא אפרה איפוק
 ואחזי אי משכחנא מידי למיכל אחזיב לה פרהא בכרעיה
 ומתה קרי עליה ר' יוחנן בן זכאי הרבה בך וחעטמה וגו' א"ד
 ברונרת דרבו צדוק אכלה ואיסתניסא ומתה דר' צדוק אחזיב
 ארבעין שנין בתעניתא דלא ליה רוב ירושלים כי הוה אכיל
 מידי הוה מתחזי מאבראי ובידעה בארי כייחי ליה ברונרת
 פייץ מידי ושדו להו כי הוה ניהא נפשא אפינתיה לכל
 דהכא וכספא שדיתייה בשוקא אמרה חאי למאי מבעי לי
 היינו דכתיב כספם בחוצות ישרליכו:

פי' סמידא סלת: חיותתא פת נקיה: גושקרא פת קינר:
 פרתא פרש שלבלי נהמה: ומתה תחמת חיסתניסותא:
 ברונרת שיוכך ר' גדוק והוה ברונרת מנתה היא ואלהה לרענוסה
 ומריס התולה של ר' שנגנס ברונרת טעמה ומתה נלמטניסות:
 הוי מתחזי כגרונו תחמת שהי' כחוש: נארי להגרנות ענמו כשחזר
 תעניותיו: ברונרות תלמיס ינסיס מפגי סלל כיה יכול לנלוץ
 דנר ענה והיה מוכך את מימיהס ומלך הברונרת:

אבא סיקרא ריש בריוני דירושלים בר אחתיה דריב"ז
 הוה שלח ליה תא בצונעא לנבאו אתא א"ל עד
 אימת עבדיתו המי וקטליתו ליה לעלמא בכפנא א"ל מאי
 איעביד דאי אמינא להו מידי קטלו לוי א"ל חזו לי תקנתא
 לדידי דאיפוק אפשר דהויה הצלת פורתא א"ל נקוט נפשך
 בקצירו

בקצורו וליתו כ"ע ולישיילו כך ואייתו מודו סרוא ואגני נבך
 ולימרו דנח נפשיה ולעיילו כך תלמידך ולא ליעול כך אינש
 אחרינא דלא לרגשון כך דקליל את דאינהו ידעי דהייא קליל
 ממיתא עביד הכי נכנס בור"א מצד א"ר יהושע מצד אחד כי
 מטו לפתחא בעו למדקריה אמר להו יאמרו רבן דקרו בעו
 למדחפיה אמר להו יאמרו רבן דחפופתחו ליה כבא נפק כי
 מטא להתם אמר שלמא עלך מלכ שלמא עלך מלכא אמ' ליה
 מיהייבת תרי קטלי חדא דלאו מלכא אנא וקא קרות לי מלכא
 ותו אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי א"ל
 דקאמרת לאו מלכא אנא איברא מלכא את דאו לאו מלכא את
 לא מימסרתי ויזשלים בידך דכתיב והלבנון באדיר יפול וזין
 אדיר אלא מלך דכתיב והיה אדירו ממנו ואין לבנון אלא בית
 המקדש שנא' ההר הטוב הזה והלבנון ודקאמרת אי מלכא
 אנא אמאי לא קא אתית לגבאי עד האידנא בריוני דאית בן
 לא שבקינא א"ל אלו הבית של דבש ודרקון כרוך עליה לא
 היו שוברין את החכית בשכיל דרקון אישתיק קרו עליה רב
 יוסף ואי תימא רבי עקיבא משיב חכמים אהור ודעתם יסכל
 איבעו ליה למימר ליה שקלינן צבתה ושקלינן ליה לדרקון
 וקטלינן ליה והביתא שבקינן לה אדהכי אתא פריסתקא
 עליה מרומי א"ל קום דמית ליה קיסר ואמרו הני השיבי
 דרומי לאותיבך ברישא הוה מסייב חד מסאנא בעי
 למסיימרה לאחרינא לא עייל בעא למשלפיה לאידך לא
 נפק א"ל לא חצשיער שמועה טובה אתיא לך דכתיב שמועה
 טובה תדשן עצם אלא מאי תקנתי ליחיה אינש דלא מיתבא
 דעתך מיניה ולהחליף קמך דכתיב ורוח נכאה תיבש גרם
 עבד הכי עייל א"ל ומאחר דחכמיתו כולי האי אמאי לא
 אתיתו לגבאי א"ל ולא אמרי לך א"ל אנא נמי אמרו לך
 א"ל מידא אזלינא ואינש אחרינא משדרנא אל' בעומונאי
 ואהן לך א"ל ת' לי יבנה וחכמיה ושושילתא דרבן גמליאל
 ואסוחא דמכיון ה' לר' צדוק קרו עליה רב יוסף ואי תימא
 ר"ע משיב חכמים אהור ודעתם יסכל איבעי למימר ליה

לשבקינידתי הדרא זמנא והוא סבר דלמא כולי האי לא עביד
והצלה פורתא נמי לא הוי :

בי' אנה סיקרה כך שמו : שלחיה ריב"ז : עבידתו הכי ללא
שנקיתון לאשלומי : תקנתה כו' שיניחונ לכהת מן העיר :
נקיט כו' החוק עצמך בתולי' הוציא קול שאתה תולה : ליטילו בך
כמו שאתה נוהס : מידי סרי' דנר מסריח כנון כנלה : ואנכי ננדך
והסכנ כמשתך עמך שיאחרו מת הוא ומסריח כנר : ולעיילו כו'
תליידך יכנסו תחס רנלי מעתך לשאת ולא יניחו אחרים לשאת
דאיכהו ידעין דסייח כו' וכהא דנא לייעול לא ינרשון דדרך נדיקים
להקפיד ע"כ כמ"ש ציעקב שנה שלח ישאיהו בני בניו : צעו הכי
בריוני : למדקרי' ברמחי' שחא מערי' הוא : אמר להו אנה
סיקרה יאחרו הרומיים עליכס שהפי' רבן דקרו : למדחפי' אולי
ינצק : ללא מלכא והת עללת ני : מלכא חז' מלך אתה עתיד להיות :
לא תימסרה כו' כיון דנר עליה ג' פנים והוא כפנח הוא כאלו כנר
בחסרה : אדירן מחנו ומשלו מקרבו יצא הלמח אדיר הוא מושל :
לכנון זה צ"ה שחלנין עונותיהם שלי ישראל : כרוך עליה דנוק ולהוט
אחרי' : נשנילקה דקנון כדי שילך הדוקין בך היה לכס להשחית חומת
העיר ולשורפה נחש כדי להשליך אותה ברייני' מתוכה : וחכיתה
שנקינן לה כך היינו מצפי' אולי נוכל להם ולהוציאם ממנה ותהיה
העיר קיימת וכשלים עמך : פרוס תק' שליח : לא נפיק שנתדחנו
אנריו משחת השמועה : ורוח ככאה נו' וכאשר תכאה רוחך
מחמת השנא תינש העגס שלך : חן לי יבנה שלה תחריבנה ולא
תהיונ חכמים : ושישילת' דר"ג משפחת הנשיא שלה תהרנפ ושנא
תכלה שולטנות של ר"ג : ואסויתא רופאיסתן לי מהנשיך שירפאו
אזר"ל שלא היה יכול לכלוע אוכל לפי שנתקצרו מעיו בתעניותין :
והוא סבר ר' יוחנן : כילי האי דלשנוק לירושלים לא ענד לי ואשתכס
דחפילו הנלה פורתא לא ענד היכך צעינא מיניה סא דתהוי הנלה
פורתא :

פורתא :

אסוותא דמסיין לי לר' צדוק כאידיא יומא קמא
אשקיהו כיא דפארי למחר טיא דסיפוקא

לכדר מיה דקמאה עד דרווח מעיה פורתא פורתא :
אזל שדריה לטיטוס הרשע ואמר אי אלהיכו צור חסיו

בוזה טיטוס הרשע שחירף וגידף כלפי מעלה שח
עשה הפש זונה בידו ונכנס לבית קדש הקדשים והציע ס"ת
ועבר עליה עבירה ונטל סייף וגידר את הפרוכת ונעשה נש

והיה דם מבצבץ ויוצא וקסכר הרג את עצמו שנאמר שאנו
 צורריך בקרב מועדיך שמו אותם אותות אבא הנן אומ' מי
 כמוך חסין ירה מי כמוך חסין וקשרה שאתה שומע ניאוצו
 זגידופו של אותו רשע ושותק רבי ר' ישמעאל תנא מי כמוך
 באלים ה' מי כמוך באלמים מה עשה נטל את הפרוכ' ועשאו
 כמין גרנותני והביא הכלים שבמקדש והניחן בהם והושיבן
 בספינה לילך ולהשתבח בעירו שנא' ובכך ראיתי רשעים
 קבורים ובאו ממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר כן עשו
 אל תקרי קבורים אלא קבוצים א"ת וישתכחו אלא וישתכחו
 א"ד קבורים ממש דאפילו מילי דמטטרן אנליין לירי עמד
 נחשול שבים לטובעו אמר כמדומה אני שאלהיהם של אלו
 אין גבורתו אלא במים בא פרעה טבעו במים בא סיסרא
 טבעו במים אף הוא עומד עלי לטובעני במים אם גבור הוא
 יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה יצתה ב"ק ואמרה רשע בן
 רשע בן בנו של עשו הרשע בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש
 שמה אמאי קרילה בריה קלה דמעילנא אית לה ומפקנא
 לית לה עלה ליבשה ותעשה עמה מלחמה עלה ליבשה בא
 יתוש ונכנס בהוטמו ונקר במוהו שבע שנים יומא חד הורה
 קא חליף אבבא דבי נפחא שמע קל ארופתא אשתיק אמר
 איכא תקנתא בכל יומא מייתו נפחא ומחו קמיה לגוי יהיב לו'
 ד' זווילישרא א"ל מסתייך דקא חזית בסנאך עד תלתין יומין
 עביר הכי מכאן ואילך כיון דדש דש חני' א"ר פנחס בן ערובא
 אני הייתי בין גדולי רומי וכשטרם פצעו ארץ מוחו ומצאו בו
 כצפור דרור משקל ב' סלעים כמתניתא תנא כגזול בן שגרה
 משקל ב' לוטרין אמר אבוי נקטינן פיו של נחשת וצפרניו של
 ברזל כי הוה קא מיית אמר להו לקליוה להווא גברא וליבדוהו
 לקטמיה אשב ימי דלא לשכחיה אלהא דיהודאי ולוקמירח
 לדינא :

פ"י דפארי שנישורו בהן סובין : דסיפוקא סוכין נסין וקמס
 מעורב בהן : והיה דס כו' להודיע דקסה לפני התקו' מרבין
 ז"ה : בקרב מועדיך ננית סאתה מתוועל בו : שמונו' אמרו
 ססימניהן סי' דס-זה של מי הוא אס למ שהרגנו את עצמנו כיפין
 כלפי

כלפי מעלה : יסין מתאפק : גרנותני סל גדול שספין דו יין חנת
 לצור : ה' תקצור יפי' לאו דוק לא משמינו' קצור' הוא קצוני כמו
 קיבור' לא יני : ה' ת' וישתכחו כו' דב' מתחלף בכ' נשורש הכתיב' :
 וישתנחו בעיר אשר כן עשו הגבורה הזאת שאתם יואים :
 מייטתרן מטמון ממונס של ישראל : כחשול רוח סערה : סיסרל
 כחל קיסין גרפס : מעיילינ' פה להכניס מחלל : מתקנא מוכח
 דרך גית הרעי : ארזפתח קורנס : אשתיק אותו יתוש מלנקר
 מפני קול הקורנס : דש דש משהרגיל היתוש ולמד בקול הקורנס
 סכיר נה ולא הכיח כיקורו :

אונקלוס

בר קלוניקוס בר אהתיה דטיטוס הורה בעי
 לאיניורי אול אסקיה לטיטוס בנגידא א"ל
 מאן השיב בההוא עלמא א"ל ישראל מהו לאדבוקי בהו א"ל
 מילייהו נפישין ולא מצית לקיימינהו זיל אנרי בהו בהאי
 עלמא והוית רישא דכתיב היו צריה לראש אויביה שלונגו'
 כל המצר לישראל נעשה ראש א"ל דיניה דההוא גבר' במאי
 א"ל במאי דפסק אנפשיה כל יום' מכנשו ליה לקטמיה ודיינו
 ליה וקלו ליה ומבררו אשב ימי אול אסקיה לבלעם בנגידא
 א"ל מאן השיב בההוא עלמא א"ל ישראל מהו לאדבוקי בהו
 א"ל לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים א"ל דיניה דההוא
 גברא במאי א"ל בשכבת זרע רותחת אול אסקיה בנגידא א"ל
 מאן השיב בההוא עלמא א"ל ישראל מהו לאדבוקי בהו א"ל
 טובתם דרוש רעתם אל תדרוש כל הנוגע בהם כאלו נגע בבת
 עינו א"ל דיניה דההוא גברא במאי א"ל בצואה רותחת דאמ'
 מר כל המלעיג על ד"ה נידון בצואה רותחת תא הזי מר' בין
 פושעי ישראל לנבי אומות העולם תניא אר"א בוא וראה
 כמה גדולה כחה של בושה שהרי סייע הקב"ה את ברקסצא
 והחריב את ביתו ושרף את היכלו :

פי' בנגידו חוז : נעשה חפס שלא יאמרו ניד אומה שפלה מסר
 הנ' ה' את בניו : דפסק אנפשי' ליקלו ולכלדו קטמי' : נש' ו
 רותחת חכ"מ שנעצתו התחיל העם לזכות אל בנות מואב : נכואה
 רותחת יליף לה חולה הרבה יגיעות נשר כל המלעיג הרבה כהן
 ניגיעת נשר וקרח נדברי סופרים כתיב ויותר מהמה בני הזהר
 נדברי סופרים נו' ודרשי להנ' ל' לענ' דה' מתחלף נאמה"ע
 ומ"ס תינת הרבה ה' פלפי שכנר חמר כד' ת הזהר עשית ספרים
 פרנה

הרבה נז' דהיינו שעשו כסתרהם סייג לתורה חי שלועג על סהרצו
 צוה לנדור גדלים נידון גיבועת נשר : כנימי ח' ה' נלעס שהשכיב"
 נגלית עליו והרשיע לדבר :

אתרנגולא

ותרנגולתא חרוב טור מלכא דהוו נהונו
 כי הוו מפקי דחנא וכלתא מפקי קמיהו
 תרנגולא ותרנגולת' כלומר פרו ורכו כתרנגולים יומא חד הוה
 קא חליף גובד' דרומאי שקליגהו מנייהו נפלו עלייהו מחונהו
 אתו אמרו ליה לקיסר מרדו בכ' יהודאי אתא עלייהו הוה בהו
 התוא בר דרומא דהוה קפיץ סילא וקטיל בהו שקליה קיסר
 לתאניה ואותביה אארעא אסר רבוניה דעלמא כולא אי ניהא
 לך לא תמסריה לההוא גבר לדידיה ולמלכותיה בידיה דחד
 גברא אכשליה פוטיה לבר דרומא ואמר הלא אתה אלהים
 זנתנו ולא תציל בצבאותינו דוד נמי אסר הכי דוד אתמוהי
 קא מתמה על לבית הנסא אתא דרקנא שטמא לכרכשירה
 ונח נפשיה אמ' הואיל ואתרחיש לי ניסא הא זמנא אשבקינהו
 שבקינהו ואול אודקור ואכלו ושתו ואדליקו שרגי עד דאתחזו
 בלויני דגושפנקא ברהוק סילא אמר מיחדא קא חרו בני
 יהודאי הדר אתא עלייהו א"ר אסי ש' אלפי שלופי סייפ' עלו
 לטור מלכא וקטלו בה נ' יומא ונ' לילותא ובהך ניסא הלולאי
 וחנניולא הוו ידעי הני בהני :

בלע

ה' ולא הסל את כל נאות יעקב כי אתא רביא א"ר
 יוחנן א' ששים רבוא עיירות שהיו לו לינאי המלך
 בהר המלך דא"ר יהודה א"ר אסי ס' רבוא עיירות הנה לו
 לינאי המלך בהר המלך וכל א' ואחת היו בה כיוצאי מצרים
 חוץ מנ' שהיו בהם כפלים כיוצאי מצרים אלו הן כפר ביש
 כפר שחלים כפר דכרוא כפר ביש דלא יחבי ביתא לאושפיהא
 כפר שהליים שהיתה פרינכתן מן שחליים כפר דכרוא א"ר
 יוחנן שהיו נשותיהם יולדות זכרים תחלה ויולדות נקבות
 באחרונה ופוסקות אמר עולא לדידי הויליה התוא אתרא
 ואפילו שתיין רבותא קני לא מחזיק א"ל ההוא מינא לרבי
 הנינא שקורי ששקריתוא ל' ארץ צבי כתיב בה מה צבי זר
 אין עורו מחזיק את בשרו אפ"י בומן שיושבין עליה רוחא

ובזמן שאין יושבין עליה גמרא :

פ' טור מלכא מדינה ששמה הר המלך : נפל בני המדינה

היהודים גלייהו לרומאי : מחוכהו הכוס : נוכח נדוד :

הוא כהו ציהודים : אולקור לשמות והיה להם להודות על הנס והם

אכלו ושתו ותלו הדגדג בכורפתם : דאשתמי לכני החיל : גליונח

דנושפנקא מי שהיתה לו גורה בטבעתו היה מכירו רשוק מיל מן

הציר למראה הנרות : שחליים מין מאלל : ההנא חתר הר המלך :

ואפי' שתינו כו' היינו נלע כל חותן מקומו הנ"ל שאפי' שתינו כו' :

משקריתו דאחריתו ס' ריכנא עיירו' היו פהר המלך והוא חיכו

מחזיק אפי' ריכנא קני' : נמדל ללוריי' נלע' : כמו ניהוד מסאני :

חץ צורו כו' משהופשט הוא כוץ ואין יכול לחזור ולכסותו נה :

רב מנימוי בר חלקיה ורב חלקיה בר טוביה ורב הונא בר

חייא הוו יתבייגבי הדרי אמרו איכ' דשמיע לי מלת'

מכפר סכניא של מצרים לימא פתח הד מנייהו ואמר מעשרה

בארוס וארוסתו שנשבו לבין הגוים והשיאום זה לזה אמר' לו

בבקשה ממך אל תיגע בי שאין לי כתובה ממך ולא נגע ברה

עד יום מותו וכשמת אמרה להם ספדו לזה שפטפט ביצרו

יותר מיוסף דאלו ביוסף לא הוה אלא חדא שעתא והאי כל'

יומא ויומא ואלו יוסף לאו בחדא מטה והאי בחדא מטה ואלו

יוסף לאו אשתו והאי אשתו פתח אידך ואמר מעשה ועמדו

מ' מודיות בדינר וחסר השער מודיא אחת ובדקו ומצאו אב

ובנו שכאזעל נערה מאורסה ביום הכפורים והביאום לבירת

דין וסקלום והזור השער למקומו פתח אידך ואמר מעש' באחס

אחד שנתן עיניו באשתו לגרשה והיתה כתובתה מרובה מה

עש' הלך ווימן את שושביניו והאכילן והשקן שיכר' והשכיבן

על מטה א' והבי' לובן ביצה והטיל ביניהם והעמיד להם

צדנים ובא לב' ד' היה שם זקן א' מתלמידי שמאי הזקן ובבא

בן בוט' שמו א"ל כך מקובלני משמאי הזקן לובן ביצ' סולד מן

האור ושכבת זרע דוח' מן האור ומצאו כדכריו והביאוהו לבי'

דין והלקוהו והגבו כתובתה ממנו א"ל לרב יוסף ומאחר דהו

צדיקים כולי האי מאי טעמא איענוש א"ל משום דלא איאכול

על ירושלים דכתיב שמהו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה

שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה :

אשקא

דריספיק חרוב ביתר דהוונהיניכי הוה מתילד
 ונוקא שתלי ארוא ינוקתא שתלוי תורניתא וכי
 הוה מנסבי קייצי להו ועבדו להו גננא יומא חדא הוה קא
 חלפא ברתיה דקיסר איתבר שקא דרוספק קצו ארוא ועיילו
 לה אתו נפול עליהו מחונהו אתו אמרו ליה דקיסר מרדו בך
 יהודאי אתא עליהו גדע בחרי אף כל קרן ישראל א"ר זורא
 א"ר אבא א"ר יוחנן אלו שמונים אלף קרני מלחכה שנכנסו
 לכרך ביתר בשעה שלכדוה והרגו בה אנשים ונשים וטף עד
 שהלך דמם ונפל לים הגדול ושמה תאמר קרובו היתה
 רהוקה היתה מיל תניא ר"א הגדול אומר ב' נחלים יש בבקעת
 ידים א' מושך אילך וא' מושך אילך ושיערו הכמים ב' חלקים
 מים וא' דם במתניתא תנא ז' שנים בצרו אונמות העולם ארז
 כרמיהם מרמם של ישראל בלא זבל :

פי' דשמיצ ליה מה מעשיהם הם נדיקי' אס רשעי' : נארום כן'
 מאותו העיר : ספטפט זלזל יצרו ולא חשבו חלא נתגבר
 עליו : נחשך השער נתיקר התנאה : לונן בינה שהוא דומה
 לש"ו להוכיח קול שגא על אשתו : סולד מתייבש והנליד : דומה
 ככנס וכנלע כנגד ואינו מנליד : תורנית' מין ארז נקבה : נכנא
 חופה : ק"כ מלחמה ראשי גייסות תוקצי קרן ומתאספי' ליהם
 פני כנאס : קרובה לים : נקעת יד' שם מקו' : דס מהרזני ציתר :

אמר

רבי הייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה סח לוי
 זקן א' מאנשי ירושלים בבקעה וזה הרג נבור
 אדן רב טבחים מאתים ואחד עשרה רבוא וכירושלים הרג
 תשעים וארבע רבוא על אבנא' עד שהלך דמם ונגע בדמיו
 של זכריה לקיי' מה שנא ודמים בדמים נגעו אשכחיה לדמיה
 דזכריה דהוה קא מרתח וסליק אמר להו מאידהו אמרו ליה
 דם זכחים דאשתפוך אייתא דמא ולא אידמי אמר להו אי
 אמריתו לי מוטב ואילאו מסריקנא לבשרייכו במטריקי דפרול'
 אמרו ליה מאי נימא לך נבייא הות בן דהוה קא מוכח לין
 במילי דשמיא קמינן עלויה וקטלינן ליה והוא כמה שנים דלא
 קא ניוח דמיה א"ל אנא מפייטינא ליה אייתי סנהדריו גדולה
 וסנהדריו קטנה קטל עלויה ולא נח בחורים ובתולות קטל
 עלויה

עילויה ולא נח אייתי תינוקות של בית רבן קטל עילויה ולא
 נח א"ל זכריה זכריה טובים שבהם אבדתי ניהא לך ואבדינהו
 לכולהו כדאמר ליה הכינח בההיא שעתא הרהר תשובה
 בדעתיה אמר ומה הם על נפש אחת כך ההוא גברא דקטל
 כל הני נשמתא עאכ"ו ערוק אזל שדר פירמתא בביתיה ואנייר
 תנא נעמץ נר תושב היה נבחר אדן נר צדק היה מבני בניו של
 המן למדו בבני ברק מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות
 בירושל' מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים מאן אינון
 שטעיה ואבטליון היינו דכתיב ונתתי את דמה על צהיה סלע
 לבלתי הכסות:

הקול

קול יעקב והידיים ידי עשו הקול זה אדריינוס
 קיסר שהרג באלכסנדריא של מצרים ס' רבוא על
 ס' רבוא כפלים כיוצאי מצרים קול יעקב זה אספסינוס קיסר
 שהרג בכרך ביתר ת' רבוא ואטרי לה ארבעת אלפים רבוא
 והידיים ידי עשו זו מלכות אדום שהחריבה את בתינו ושרפה
 את היכלנו והגליתנו מארצנו ד"א הקול קול יעקב אין לך
 תפלה שמועלת שאין בה מורעו של יעקב והידיים ידי עשו אין
 לך מלחמה שנוצחת שאין בה מורעו של עשו והיינו דאר"א
 בשוט לשון החבא בהרחורי לשון החבא:

פי'

זכריה בן יהוידע הכהן שהרנוהו שרי יהודה נעזרה ב'ינו'
 יואש: פירסתא שפרט מה תהא על נכסיו: נר תושב
 היה שלא קבל עליו שאר המצות אלא ע"ז שנא' כי לא יעשה ונו':
 נדמי' דמו ודס זריעותיו: והיינו דכתיב אלמו דזכרי': נחית
 סלע אבן חלקה שלא ינלע נארץ כן היה דמו של זכרי' על הרצפה
 ולא ננלע ורישי' דקרא לנקוס נקס כדי שיהיה נקס של זכרי' נתתי
 דמה כו': הקול קול נוחה ובכי עולה מיעקב ראה ינחק ננבואה
 תפלה זו של ביתר: והיינו דאר"א הא דאזרן לעיל שע"י לשה"ל
 חרבהנית ונהרנו כמה רבנות: נחרתורי במרינת: שוט לשון
 שנט ומכה ועיין נמהרס"א:

אמר

רבי יהודה אמר רב מאי דכתיב על נהרות בבל
 שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון מלמד
 שהראהו הקב"ה לרוד הורבן בירא ראשון והורבן בירא שני
 והורבן בית ראשון שנא' על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו

בית שני דכתיב זכור ה' לבני אדם את יום ירושלים האומרים
 ערו ערו עד היסוד בה אמר רב יהודה אמר שמואל ואי תימא
 ר' אמי ואמרי לה במתניתא תנא מעשה בארבע מאות ילדים
 וילדות שנשבו לקלון הרגישו בעצמם למה הם מתבקשים
 אמרו אם אנו טובעים בים אנו באים לחיי העולם הבא דרש
 להם הגדול שבהם אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים
 מבשן אשיב מבין שני אריות אשיב ממצולות ים לאו שטובעין
 בים כיון ששמעו ילדות כך קפצו כלם ונפלו לתוך הים נשאו
 ילדים ק"ו בעצמם ואמרו מה הללו שדרכן לכך כך אנו שאין
 דרכנו לכך עאכ"ו ואף הם קפצו לתוך הים ועליהם הכתוב
 אומר כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה ורב יהודי
 אמר זו אשה ושבעה בניה אתיוה לקמא קמיה דקיסר אמרו
 ליה פלח לע"ז אמר להו כתיב בתורה אנכי ה' אלהיך אפקוה
 וקטלוה אתיוה לאידך לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לע"ז
 אמר להו כתיב בתורה לא יהיה לך אלהים אחרים על פני
 אפקוה וקטלוה אתיוה לאידך א"ל פלח לע"ז אמר להו כתוב
 בתורה לא תשתחוה לאל אחר אפקוה וקטלוה אתיוה לאידך
 אמרו ליה פלח לע"ז א"ל כתוב בתורה זוכה לאלהים יהוה
 אפקוה וקטלוה אתיוה לאידך אמרו ליה פלח לע"ז אמר להו
 כתוב בתורה שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אפקוה וקטלוה
 אתיוה לאידך א"ל פלח לע"ז אמר להו כתוב בתורה וידעת
 היום והישיבות אל לבבך כיה הוא האלהים בשמים ממעל
 ועל הארץ מהחית אין עוד אפקוה וקטלוה אתיוה לאידך אמר
 ליה פלח לע"ז אמר להו כתוב בתורה את ה' האמרת היום
 ונה' זה האטריך היו כבר נשבענו להקב"ה שאין אנו מעבירים
 אותנו באל אחר ואף הוא נשבע לנו שאין מעביר אותנו באומה
 אחרת א"ל קיסר אישדי לך גושפנקא וגו' וישקליה כי היכי
 דלימרו קבל עליה הורגנו מנא דמלכא א"ל חבל עלך קיסר חבל
 עלך קיסר על כבוד עצמך כך על כבוד הקב"ה עאכ"ו אפקוה
 למקטליה אמרה להו אימיה הבה ניהלי ואנשקיה פורתא
 אמרה לו בני לכו ואמרו לאברהם אביכם אתה עקרת מוכח

אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות אף היא עלתה לגג ונפלה
 ומתה יצאת בת קול ואמרה אם הבנים שמחה רבי יהושע ב"ל
 אמר זו טילה שניתנה בשמיני רשב"ל אמר אלו ת"ח שמראין
 הלכות שחיטה בעצמם דאמר רבא כול"ל מילי ליהוי אינש
 בנפשיה בר משהיטהוד"א רב נחמן בר יצחק אמר אלו ת"ח
 שממירין עצמן על ד"ת כדר"שב"ל דאר"שב"ל אין ד"ת
 כתקיימין אלא במי שמסית עצמו עליה שנא זאת התור אדם
 כי ימות באהל :

פיר' לקלון ילדים למשכך זכור וילדות לפלגשי' : גטין כן טן
 כושריקין : שדרכן לכך לתשמש ולוין קלונם מהוזה כקלון
 ט"טו : זו אשה הורגנו כל היום"א"נ הורגנו כל היום אז' נכיס כנחן
 טזכה כל יתוד נקנה חלמם : ועיין במהרש"א מה שפירש פלגמחמר
 הל"ו : האמרת יחדת : נושפנקא תותמו טגורתו סכוענו כדי
 שתהא נראה משתתוה לה : הורמנא דמלכא שולטנות המלך קבל
 עליו לנצטת מכותו : זו מילה נח' הורגנו כל היום דזמנין מייט
 דאשר שהוא ידיוין רך נמשוכן : בר משמיט' סמח' יתמכנו נרוכזו :
 ט"ז דמרעי מזלי' כענין אל יפתח פיו לשטן ולאס הדבור מיניח
 לידי כך מפ"שה מצעה וכן נכרעת : וד"א נרעת מרמות כנעיס
 מפני שמסוכן לקפץ עליו : כי ימות נח"ל דמי כפשטי' הל"ל וזאת
 תורת חכם כי ימות נח"ל וכתוב התורה דבייכו שהתורה מתקיימת
 נח"ל הממית עצמו נח"ל טל תורה :

אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ארבעים סאה קצוצי
 הפלין נמצאו בראשי הרובי ביתר רבי ינאי ברבי
 ישמעאל אומר ג' קופות של ארבעים סאה במתניתא הנח
 ארבעים קופות של ג' סאין ולא פליגי היא דרישא הא דדורעא
 אמר רבי אסיד קבין מוח נמצאו על אבן אהת עולא אמר ט'
 קבין אמר רב כהנא ואיתמא ר' שילא בר מרי מאי קרא בת
 בבל השדודה אשרי שישלם לך וכו' אשרי שיאחז ונפץ את
 עולליך אל הסלע בניציון היקרים המסולאייב בפז מאי
 מסולאים בפז אילמא דהו ממחפי בפיו אהאמרי דבי ר' שילא
 תיתי מתקלי איסתירי פיו נחות בעלמא הדא ברומי וחדא
 בכלי עלמא אלא שהיו מגנין את הפז כיופיין כעיקרא דהו
 חשיבי דרומאי נקטי בלוינו דגושפנקא ומשמי ערשיהו

מכאן ואילך מיתו בני ישראל ואסרו בכרעי דפורייהו
 ומשמשי א"ל הדר לחבריה הא הוכא כתיבא א"ל גם כל הלי
 ובל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת אמר כמה
 מרחיקנא מדוכתא פלן א"ל איננר פוסתא ופלגא א"ל אי
 מטאי לגביה לא אוצטרוכיך אמר רב יהודה אמר שמואל
 טשום רבן שמעון בן גמליאל מאי דכתיב עיני עוללה לגפשי
 טכל בנות עירי ת' בתי כנסיות היו בכרך ביתר ובכל א' ואהד
 היו בה ת' מלמדית וטקות וכל א' וא' היו לפני ת' תיניקות של
 בית רבן וכשהיה אויב נכנס לשם היו דוקרין אותו בחוטריהן
 וכשנבר אויב ולכדום כרכום בספריהם והציתום באש :

פ'י קצוץ דפוס תפילין חוץ מן הרצועה קרויה קצוץ :
 ודרעא ת' סאה ודרישא שהם גדולים ד' בתים בכל קניעה
 הויג' זימני מ' סאה וא"ת ד' לא היא שנית אחד של זרזי גדול מח'
 מנתי הראש לפי שנכאן ד' פרשיות נבית אהד ונשל ראש פרש' ח'
 נבית אחד ומ"ו דפוס של ראש מתוך שניך לחלק הנתיס ולהיות
 רוח ביניהם וקניעים על מושב אחד הונרך המושב להיות רחב
 והוי על אחד מנ' כרועי : ד' קנין נסורבן בית ראשון : מאי
 מסולאי' נפז דאי כפשטיה הל"ל מפז : שהיו מננין כו' וכ' נפז
 משמיצ' כמו תחת פז : איסתרי סלעים : מננין כו' ומסולאי' לשון
 משוכים כמו סולו לרוכב : גליוני כו' צורות כאות שנחותמיהן
 כדי שתתעברכ' כנגדן : כמה מרחיקנא כו' שלה הנצתי ללמוד זה
 הפסוק : איננר מעט : פוסתא ופלגא דק ומני : עיני עוללה
 גו' ופי' שהוא כשתייר לגד מכל הני תיניקות וננות עירי כי ביתר
 ושאר עיירות נקרא ננות לגני ירושלים :

תנו רבנן מעשה ברבוי יהושע בן הנגירה שהלך לכרך
 גדול שברומי אמרו לו תיניקא זה יש בבית האסורי'
 ופה עיני' וטוב רואו וקוצותיו סדורות לות לתלים הלך ועמד
 על פתח בית האסורים אמר מי נתן למשימה יעקב וישראל
 לבחזים ענה אותו תיניק ואמר הלא ה' זו חטאנו לו לא אבו
 בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו אמר מובטחני בו שמורה
 הוראה בישראל העבודה שאיני זו מכאן עד שאפדנו בכל
 ממון שפוסקים עליו אמרו לא זו משם עד שפדאו בממון הרב'
 ולא היו ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל ומנו רבי
 ושמעאל

ישמעאל בן אלישע אמר רב יהודה אמר רב מעשרה בבנו
 ובבתו של רבי ישמעאל בן אלישע שנשכרו לשני אדוני ליונים
 נדונו שניהם במקום אחד וזה אמר יש לי עכר שאין
 כיופיו בכל העולם וזה אמר יש לי שפחה שאין בכל העולם
 כולו כיופיה אמרו בא ונשיאם זה לזה ונחלק בולדות הכניסם
 לחדר זה ישב בקרן וזו זה וזו ישבה בקרן וזו זה זה אומ' אני
 כהן בן כהנים גדולים אשא שפחה וזאת אומרת אני כהנת
 בת כהנים גדולים אנשא לעכר ובכו כל הלילה כיון שעלח
 עמוד השחר הכירו זה את זה ונפלו זה על זה ונעו בבכיה עד
 שיצאה נשמתם ועליהם קונן ירמיה על אלה אני בוכיה עיני
 יורדה מים:

פי' מי נתן ונו' אמר האי קרא לידע בו אס בן זכיס הוא להשיב
 לו סיפיה דקרא הלא זון נו' : כל מחון כו' כי איבא סכנת
 כפזות פודין שבויין יותר מכדי דמיהן א"כ מאוס דמופלג נתורה
 סיה : על אלה זנו' דלעיל מיני' כתיב קרא עלי מועד דהיינו
 שנתו ועלו' ב' אלו כיס מנ' הסכויים אס זאחות למקיס אסל והיינו
 לשבור בחורי בת דרך ה' לנתולת יהודה וע' ו אמר על אלה שהס
 הכת והנתולה חני נוכי' והל' ל' אני בוכה הנל הדחז הוא ימחק
 הכן אני בוכה עליה על הנת אחותי ועיני עינינו הו' מאמ' ירמי' :
 שב' עיני יורדים מים על הזונ הכסר הזה :

אמר רשב"ל מעשה באשה אחת וצפנת בת פנואל שמה
 צפנת שהכל צופים ביופיה בת פנואל בתו של
 כהן גדול ששימש לפני ולפנים שנתעלל בה שבאו כל הלילה
 למחר הלכישוהו' הלוקים והוציאה למכרה בא אדם א' שהיה
 מכוער ביותר אמר ליה הראני את יופיה א"ל רוקה אס אתה
 רוצה לוקח קח שאין כיופיה בכל העולם כולו א"ל אעפ"כ
 הפשיטו הלוקקו קרעתו ונתפלשה באפר אמרה לפניו
 רבש"ע אס עלינו לא חסת על קדושת שםך הגבור לכה לא
 תחוס ועליה קונן ירמיה בת עמי הגוי שק התפלשי באפר
 אבל יחיד עשילך מספד המרורים כי פתאום יבא השודד
 עלינו עליך לא נאמר אלה עלינו כביכול עלי ועליך :

אמר רב יהודה אמר רב כ' דועשקו גבר ובירחו איש
 ונחלתו מעשה באדם א' שנתן עיניו באשרת רבו
 ושוליא

ושלויא דננרי הוה פעם א' הוצרך רבו ללוות א' ל שנר אשתך
 אצלי ואלונה לך שיגר אשתו אצלו שהה עמה נ' ימים קודם
 ובא אצלו א' ל אשתי ששנתי לך היכן היא א' ל אני פטרתי
 לאלתר ושמעתי שהתינוקו נתעללו בה בדרך א' ל מה אעשה
 א' ל אם אתה שומע לעצתי גרשה א' ל כתובתה מרובה א' ל
 אני אלוך ותן לה כתובתה עמה והוגרשה הלך הוא וגשאר
 כיון שהגיע זמנו ולא הורה לו לפרועו א' ל ב' ועשה עמי
 בחובך והיו הם יושבי ים ואוכלים ושותין והוא היה עומד
 ומשקה עליהם והיו דמעות נושרות מעיניו ומפלות בכוסיהם
 ועל אותה שעה נתחתם נזרדין ואמרי לה על שתי פתילות
 בנר אחד :

פ"י על כבוד שמך הנזכר והיכן נזכרתין : אמר יחיד שלא נעשה
 כן בשאר כמות : רבו לאומות של ננריא : סולי הנדריין :
 ננרין ללות הרב : קודם הפכים : נ' פתילות ננר הפד' א' א'
 דמעיקרא כפשת' עמונ' ימים ועבר נה ענייה ע' יזה נחתם
 נז' דנס שענירות יחיד היה כיון שהיה צידם למתות ולא מיתו
 נחתם נז' דלכלם :

אמר רבה בריה דרבא ואי תימא ר' הלל בריה דר' וולס
 מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה
 במקום א' ולא זהא הוה יהושע הוה אלעזר והוה הוה אלעזר
 הוה פנחס והוה פנחס הוה וקניס והוה הוה שאול הוה
 שמואל והוה נחנפשיה כולהו שני קאמרינן והוה דוד הוה
 עזרא הוה אירי והוה נחנפשיה כולהו שני קאמרינן והוה הוה
 שלמה הוה שמעי בן גרא והוה קטליה כולהו שני קאמרינן והוה
 הוה חזקיה הוה שבנא הא איקטיל כולהו שני קאמרינן והוה
 הוה עזרא הוה נחמיה בן הכליה א' ר' אהא בריה דרבא א' א'
 אני אומר מימות רבי ועד דב' אשי לא מצינו תורה וגדולה
 במקום א' ולא הוה הוה הוה בר נתן שאני הוה בר נתן
 דסיקף הוה כייף ליה לרב אשי :

פ"י במקום א' שתהא תורתם ונדולתם במקום א' שאין בישראל
 גדול כתורה וב' יושר כמותו : והוה הוה אלעזר יחיד לאחר
 שנפטר יהושע : הוה פנחס לאחר אלעזר תורה ונדולה שהיה כ' א'
 אחר אחר : מקניס שקלנו מיהושע והאריכו ימים אחריו : שאול

גדול בתורה היה אלא שלא למד לאחרים להכי כתיב ביה בכל אשר
 ופכה ירשיע: הנה שמואל שהיה גדול בתורה ולא היה בשמואל
 תורה ובדגלה במקום אחד: והא נח כפשיה דשמואל קודם שמואל:
 כולהו שני חשיביל בגדולה תהא תורה וגדולה במקום אחד וזה
 בתחלת גדולתו לא היה יסיד בתורה: איקטל סגמא רבנא:

ויאמר לאשר על המלתחה וגו' מאי מלתחה א"ר אבא
 בר יעקב דבר הנמלל ונמתח:

משנה אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא
 ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי
 שלום: נמרא: מנא ה"מ אמר רב מתנה דאמר קרא ויכתוב
 משה את התורה הזאת ויתנה אל הכוונים בני לוי אמר אנן
 לא ידעינן דכהנים בני לוי נינהו אלא כהן ברישא והדר לוי
 ועוד האריכו בראיות מפסוקים:

פיסקא מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום מאי טעמ'
 אילימא משום כבוד והא ההוא שיפורה דהוה

מעיקרא בי רב יהודה ולבסוף בי רבה ולבסוף בי רב יוסף
 ולבסוף בי אבוי ולבסוף בי רב' לא משו' חשד':

ת"ר מפרנסי' עניי גוים עם עניי ישראל ומבקרים
 חולי גוים עם חולי ישראל וקוברים מתי גוים
 עם מתי ישראל מפני דרכי שלום:

פי' המלתחה היא כתיב דבר הנמלל ונמתח בגדי פשתן הם
 שחוטן כמתח ע"י חלילה שזולל נאנבעותיו כשהוא טוה

ובערוך פי' כחלל הוא קטן כמתח הוא גדול: מפני דרכי שלום
 דלא אתו לאיכנווי' למימר אנא קרינא ברישא תקינו רבנן כהן קורא
 ראשון: ויתנה שיקראו בה כהנים והדר בני לוי: בבית ישן בני

חצר שרגילין ליתן עירוב הסגר בבית אחד אין משנין את מקומם
 ליתנו בבית אחר מפני דרכי שלום: כבוד של בעל הבית: שיפורא
 של תקיעת פ"ט דמעיקרא הוי בי רב יהוד' שהיה ר"י בפומבדיתא

ולבסוף כשנפטר מלך רבה נתנוהו בביתו ונתר רבה מלך רב יוסף
 והדר מלך אבוי והדר מלך רבא א"כ שיפורא שופר של כדבה שהיו
 כותנים לתוכו כדבה השלומה לבני הישיבה כמו י"ג שופרות היו

בחקדש והוא תיבה: חשדא הואיל והורגל העירוב נתוך אותו
 הבית אס' באת לשכות את מקומו הככנסין לאותו בית ולא יראו שס'
 את העירוב יחשדו את בני החצר שיטלטלין בלא עירוב א"כ שלא

אמרו מפני שהשדים אומרים לנוכ פת של עירוב אין מניחין אותו
 שם משא"כ נשיפורא שילדעים שמניחיס חכל ריש מתיבת לחלק
 בתלמידים : עם מתי ישראל לא נקברי ישראל חלא מתעסקין בהן
 אם מצאום ברונים עם ישראל :

אמר רבי יוחנן משום רבי בנאה התורה מגלה מגלה
 ניתנה שנא' אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר
 כתוב עלי רשב"ל אומר תורה החומה ניתנה שנא' לקוח את
 ספר התורה הוא ואידך נמי הכתיב לקוח ההוא לברית
 דאדבק ואידך נמי הכתיב במגלת ספר כתוב עלי ההוא דכל
 התורה כולה אקרו מגלה דכתיב ויאמר אלי מיה אתה רואה
 ואומר אני רואה מגלה עפה א"נ לכד רבי לוי דא"ר לוי שמונה
 פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן אלו הן פרשת כהנים
 ופ' לויים ופ' טמאים ופ' שלוח טמאי ופ' אחרי מות ופ' שתוי
 יין ופ' נרות ופ' פרה אדומה אר"א תורה רובה בכתיב ומיעוטה
 על פה שנא' אכתוב לו רובי תורתו כמו זר נחשבו זר יוחנן אמר
 רובה על פה ומיעוטה בכתיב שנא' כי ע"פ הדברים האלה
 ואידך נמי הכתיב אכתוב לרובי תורתו ההוא אתמוחיקא
 מחמה אכתוב לו רובי תורתו הלא כמו זר נחשבו ואידך נמי
 הכתיב כי ע"פ הדברי האלה ההוא משום דתקיפי למגמריהו
 דרש רבי יהודה בר נחמני סתורגמנית דרשב"ל כתיב כתוב
 לך את הדברים האלה וכתוב ביע"פ הדברי האלה הא כיצד
 דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרים על פה דברים שבעל
 פה אי אתה רשאי לאומרים בכתיב ר' שמעאל תנא אלה אלה
 אתה כותב ואי אתה כותב הלכות א"ר יוחנן לא כרת הקב"ה
 ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה שנא' כי ע"פ
 הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל :

פי' אז אמרתי כן אמר דוד אז אמרתי כשעירער עלי שאל
 ודואנ לפוסלני חלב בקל והועד בנה"מ עמוכי ולא
 עמוכי : הנה באתי עכשיו באתי לכלל : כתוב עלי מהו ניתנה
 התורה הזכרתי בה ואת שתי נמותיך הכינתם נמותיך דוד שעתיך
 לנחת חרות המואבים וכעשה העמונית חזו של רחבעם כתיב
 הכה הכתובת וכתביהם מצאתי דוד עבדי חלא חגלה חקראי
 אשום למתלה נכתבה מגלת כראשית והדר מגלת כח והדר מגלת

אברהם והיינו דקא' במגלת אברהם כתוב עלי : חתומה נמורה
 מסוימת ושלמה : לכדר' ל' איקראי מניל' אותן ח' פרשיות שהוצרכו
 ליום נאמרו וככתבו וכיסרו בו ביום וככתבה כל ה' במגלה לנדה
 לפי שמוזבלת ורחוקו' זו מזו הלכך קרי לשאר' כמי מגלה משום
 דכשחזר והשלימה הוצרך לכתוב מנראשית עד פ' כהנים לנד
 ודילג פ' כהנים הכתובה וכתב חפ' כהנים עד פ' שלוח טמאים וכן
 כלס : פ' כהנים אמור אל הכהנים שהלכות כהנים כתובות בה לא
 יטמא לא יקח מוס בו לא יגש ומפני שבו ביום הוצקו לעבודה
 הוצרכו קדושתם להודיעם : פ' לויס קח את הלויס דנהעלותך שנה
 הלכו לויס : פ' לויס הוצרכו לכו ביום שנזקקו לשיר : פ' טמאי ויהי
 אנשים אשר היו טמאים נו' משום הלכות הפסח והמזבן הוקס
 צח' בניסן והוזהרה להם פ' שלוח טמאים וישלחו חן המחנה שבו
 ביום הוקבעו נ' מחנו' מחנה שכינה מחנה לוי' ומחנה ישראל
 והוצקו להשתלח ומתוך כך הוצקו טמאים לישאל הוהיל ונריכין
 שלוח ולא יוכלו ליכנס למשכן האדך יעשו פסחיהם ולר' לוי יכולים
 היו לטטר עד ט"ו ולא נזקקו לפסח שני אח' כ' לא יטהרו : ח' כ' פ'
 טמאי היינו וכזרו דכתיב צי' טומאת שרן וכבלה : ופ' שלוח טמאי'
 וישלחו חן המחנ' שנאותו יוס הוקבעו המחנות וכשנגללין הפרוכת
 בכל סלוק המהיעו' הותרו זבין ומזרעי' ליכנס לשם : ופ' אחרי מות
 אצ"פ שהיא שלי"ה כ' בו ביום נאמרה כדכתיב אחרי מות ומפני
 שמתו בני אהרן נשביל ביאה שלא לצורך נאמר אותה אזוהרה לאהרן
 ואל יבא בכל יצת וגו' : ופ' שתויין לפי שמאותו יום ואילך נאסרו
 דהא בניית אהל מועד תל' רחמנא : ופ' כרות בהעלותך לפי שבו
 ביום התחלו להדליק : ופ' פרה אדומה לפי שניוס המחרת נשרפה
 הפרה להיות נטהרים לפסחיהם וקודם לכן לא יכלו ליצוותה
 דבעינן והזה אל נכח פני אהל מועד : רונה ככתב רוב התורה
 תלויה במדרש הכתוב ללמדה בכלל ופרט ונ' שושאר מדות שהתורה
 נדרשת בהם : ומיעוטה ע"פ שאין רמז תלמוד לה נתורה אלא
 לחשה נאמרה י"פ : כי על פינו' על שבע"פ נכרת ברית אלמא
 איהי הוא רונה : אתמוה קא מתמה וכי רונה תורתיה היה הדברים
 האלה אלמא נכתנת : וכתיב ע"פ הדברים האלה אלמא לא נכתנת :
 דברים שאמרת לך נכתב אי אתה רשאי למסר לישראל ע"פ דברי'
 שני' ע"פ אי אתה רשאי לכתבן מכאן אתה למד שהתלמוד לא ניתן
 לכתוב לא מפני שהתורה משכתת ודייק לה מהא' דכתיב בכל חלא :

רב הונא ורב הסדא הוו יתבי הליקו ואויל בניבא א"ל חד
 לחבריה ניקום מקמיה דבר אוריין הוה א"ל ומקמי

פלגאה ניקום אדהכי אתא איהו לנבייהו אמר להו שלמא
 עליוכו מלכי שלמא עליוכו מלכי אמרו ליה מנא לך דרבנן
 איקרו מלכי אמר להו דכתיב בי מלכום ימלוכו וגו' אמרו ליה
 ומנא לך דכפלינן שלמא למלכי א"ל דא"ר יהודה אמר רב
 טנין שכופלים שלום למלך שנ' ורוח לבשה את עמ שאי ראש
 השלישים לך דוד ועמך בן ישי שלום שלום לך וגו' אמרו ליה
 לטעום מר מידי אמר להו הכי א"ר יהודה אמר רב אסור לו
 לאדם שיטעום כלום עד שיחן מאכל לבהמתו שנאמר ונתתי
 עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת :

פ"ו בר אוריין בן תורה : פלגאה חולק על החכמים סקיה
 מציער למר עוקנא שהיה אב"ד כדאמרי' בפ"ק :

פרק התקבל

תניא איסי בן יהודה היה מונה שבהן של החכמים ר"מ
 חכם וסופר רבי יהודה חכם לכשירצה ר' טרפון
 גל של אגוזים רבי ישמעאל חנות מוויטר' ר"ע אוצר בלום
 רבי יוחנן בן טריקופת הרובלים ר"א בן עזריה קופר. של
 בשמים משנת ר"א בן יעקב קב ונקי רבי יוסי נמוק עמו רבי
 שמעון טוחן הרבה ומוציא קמעה תנא משכה קמעה וזמרה
 שמוציא אינו מוציא אלא סובין וכן אמ' רבי שמעון לתלמידיו
 בני שנו מדותי שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של ר"ע :

פ"ו לכשירכה כשהיה רוצה להיות מתון ומתישכ בדבריו היה
 חכם יותר מר"מ ובצרוך פ"ו לכשיפתח שפתיו הוא ראש
 המדברים : גל של אגוזים כשנוטלים א' מהן והן ניתקנות ומפלג'
 זו על זו כלם כך ר"ט בא תלמיד ושאלו דבר היה מליא לו ראייה
 מקרא מדרש משנה הלכה והגדה הכל ביחד : מיוונת יינה מוכן
 בה תמיד שזין המכוני כריך לומר ללוקחין המתינו ואביא לכם כן
 כדרך אדם מפיו מוזמן לו ותלמודו עריך נפיו ובערוך גורם
 מווינת ופ"י באה : א"כ מווינת לשון זיין : גלוס סגור מסגירות
 לבדן מחינות מפסיקות כמו שעוסין תיבות גדולות ליתן סטים
 מכאן שצורים מכאן צדשים מכאן בא פ"ו גלוס והגליו מנולמות
 בצכורות א"כ גלוס שמלמד מרכותיו שמע דבר מקרא מרכותיו
 ואמרו

ואחריו הלכה ואחריו מדרש ואחריו הגד' נתן לנו לחזור ולגרוס
 עד שהיו סדורים בפיו ולאחר אלמד מקרא לעצמה מדרש לעצמו
 אבל כשעשה חכם גדול עשה כל התורה מטבעות מטבעו סדר מדרש
 ספרא וספרי לבדם ושנאם לעצמם לתלמידיו והלכות לעצמם
 והגדות לעצמם: הרובלים מה רוכל זה שואלים תחנו אפרסמון
 עמך אומר הן פלייטן עמך אומר הן קכחון עמך אומר הן כך
 כדרך לשאל דבר בחקרא חשיבו וכן בתלמוד וכן במדרש וכן בהגדה
 ואין שנה זה דומה לשל ר"ע שלמד מתחיל הכל חבול כל ואח"כ סדרן:
 קופה של כש זיס דומה לקופת הרובלים לא שיהרוכל מתוך שחמנתו
 לכך חרבה מיני יותר וקושר כל'א' ככרור לבדו להיות חזון לשולו:
 קנ וכקיל'א הרבה תלמוד כשאר חכריו אל'א' מה שחמר בנה"מ כק'
 הוא שהלכה כמותו לעולם וי"מ ק"נ הלכות בש"ס משמי': עוחן
 שכה: מוכיא קמצא חפ' לה משכח מתלמודו: ומה שחזניה כו'
 מה שחשכח מתלמודו לא שכת ח'א' דברים שלא כראו שהלכה כמותו:
 שכו מדותי למדו תורתי: תרומות מתרומות כו' נחרתי ותרמתי
 מחזק יעקרי משניותיו של ר"ע והיינו ברירה אחר ברירה והיינו
 כתרומות מעשר שניתן לכהן שהיא קודש קדשים: ברירה אחר
 ברירה אחר שנכרר ונתרס המעשר ללוי נתרס ממנו תרומת
 מעשר לכהן:

פרק מי שאחזו

רב עמרם חסידא כי הוה מצערין ליה: בירוש גלותא
 הוה מגט ליה אתלגא למחר אמרו ליה מאי נידחא ליה
 למר דליתו ליה אמר הני כל דאמינא להו מיפך הפכי אמר
 להו בישרא סומקא אנומרי וחמרא מרקא אייתי ליה אינדהו
 בשרא שמינה אנומרי וחמרא הייא שמעה ילתא ומעיילת
 ליה לבי מסותא ומוקמה ליה במיא דכי מסותא עד דמהפכי
 מיא דבו מסותא והוה דמא וקאי בישריה פשיטירב יוסף
 איעסק ביה יוסר בשת איעסק בכשורי אמר גדולה כלאכה
 שמחממת את בעליה אמר ליה ריש גלותא לרב ששרגמאי
 טעמא לא סעיד מר גבנא"ל דלא מעלו עבדי דחשידי אאבר
 מן החיא"ל מיימרא"ל השתא מחוינא לך אמר לו לשמעיה
 זיל גנוב אייתי לי חדא כרעא מחיותא אייתי ליה אמר להו

אזהדמו לי הדמי דחיותא אייתו תלת כרעי אותיבו קמיה א"ל
 הא בעלת ג' רגלים הואי פסיק אייתו חדא מעלמא אותיבו
 קמיה א"ל לשמעיה אותיבו נמי להך דידך אותבה אמר להו
 האי בת חמש רגלים הואי א"ל אי הכי ליעבדו קמיה דמר
 וליכול א"ל להוי קריבו תכמא קמיהו אייתי קמיה בישראל
 אותיבו קמיה דיסתנא דחנקה חמתה גששיה ושקלה כרכה
 בסודריה לבתר דאכיל אמרו ליה איגניב לך כסא דכספא
 בהדידקא מעייני ואתו אשכחיה דכרכיה בסודריה א"ל הוי
 מר דלא מיכל קא בעי אלא לצעורן אמר להו אנא מיכל אכלי
 וטעמי ביה טעמא דחורא אמרו ליה חורא לא עביד לך
 האידנא אמר להו בדוק בדוכתיה דאמר רב הסדא אונכמא
 בחורא וחורא באונכמא לקותא היא בדוק אשכחיה כי קא
 נפיק כרו ליה בירא ושדו ליה ציפתא עילויה ואמרו לו לית
 מר לינח נחר ליה רב הסדא מאחוריה א"ל לינוקא פסוק ר'י
 פסוקיך א"ל נטה לך על ימינך או שמאלך א"ל לשמעיה
 מאי קא חזית א"ל ציפתא דשדא א"ל הדר מינה לבתר דנפק
 א"ל רב הסדא מנא הוה ידע מר א"ל חדא דנחר לי מר ועוד
 דפסוק ליינוקא פסוקא ועוד דחשידי עבדי דלא מעלו :

פי' מצערי ליה היענדים מפני שהיה חסיד ופרוש ומחמיר
 עליהם נאסורים : את'נא דרך לאחזו לו חולה מחמת צנה
 ורפואתו כשרא שמינא אנומרה וחמרא חיי' פי' בלא חזינת מיס :
 סומקא כחוש : מרקא חזונ במיס הרצה : ילתא אשת רב נחמן
 והיתה נת הכשיל ואשת אב"ד : מסותא מרחץ : מתהפכי מחמת
 זיעה אדומה היונא חמנו ע"י נשרא שמינא וחמרא חייא : פשיטי
 צהרות עגולות : מתעסק כו' כדי שיחיס ויזיע : דסני נהור הוי
 ולא היה יכ' לליצנות מלאכה כנדה אחרת וכן ר"ש : נכסורי לשאת
 קורות ומשאות : דחשידי כו' מתוך שהם יראי' מר"ג אס' נאנד
 מהם חתיכה נשר גז'לים מחקוס אחר חתיכה נשר מאנר מן המי
 כדי להשלים : אהדמו לי כו' סדרו לפני כתחי הנהייה לנתחיס
 אהדמו הנתיחות כלו' ערכו הנתיחים : א"ל ריש גלותא : א"ה משום
 דחשידו הוא : ליעבדו קמי' דמר כלו' קמי' שמעי' דמר יסדרו המאכל
 בהיתר : תכא שלתן : דיסתנא כו' יענס קטן שעל כף הירך זאדס
 בזליעו וכחנק משום דר"ש סני נהור הוי ולא יראנו ויאכל ויחנק :
 גשעה ממשה והרגיש נאותו יענס שקל כל החתיכה כרכה בסודרי' :

ח' יניב כו' שהיו רואין אותו כורך בסודריה ודוליס לנדוק מהו
 ח' ל' לריש גלותא: דח' ור' נשר בעלת שחין: מיכל חכלי וטעמי
 טעמי: ח' ור' לא עבד כו' לא שחטנו היום נהמה בעלת שחין
 בדוכתא בעור היה נודקו בחקוס דיסתנא חזו בכף הירך ותמנמנו
 בעור שהוא לבן: ח' ור' נאוכמתא לקותא טלמי לבן בעור שמור
 לקותא היה שס בכשר והפך העור ללבן: כרו ליה נידח חפרו נוחץ
 שיפול בו: ושדו כיפתא הפליכו מהגלת ע' פ' הנוד כדי שלא יבין
 מושכו: לינח לשכנ במשכנו: כחר ליה ר' ח' עשה לו סי' כחו נחרת
 פוסיו: ח' ל' ר' שליכוק פסוק כו': כטה לך פסוק הוא בעשה:
 הדר מינה חזר מינ' ליחין או לשמאל: מכא הוה ידע מר דודאי
 משום דנחר לי' לחירניש בכך חכל נחר ליה שלמי שכב עד שיסאלהו:
 למה נחר לו וכשלא שאלהו ואעפ"כ הרניש היה תמי' לר' ח' ור' ל'
 מכא הוה ידע מר ור' ח' ל' ע' יבאתה נחר לי' הייתי חרניש דנדיך שאלה
 לכך שאלתי ליכוק פסוק לי' כו': דלא חזלו וכדאי לא לכנודי
 ח' ל' לינח מר ח' א' שחפיל בו:

עשיתי

לי שרים ושרות והענוגות בני האדם שדה
 ושדות שרים ושרות לו מיני ומרות ענוגות בני
 האדם אלו בריכות ומרחצאות שדה ושדות הכא תרגימו שדה
 ושדותין במערבא אמרי שדתא א' ר' יוחנן ש' מיני שדים היו
 בשיחין ושרה עצמה איני יודע מה היא אמ' מר הכא תרגימו
 שדה ושדותין שדה ושדותין למאי איבעי ליה דכתיב והכביר
 בהנורה ובן שלמה מסע נבנה וגו' אמר להו לרבנן היכי
 איעבד א' ל' איכא שמירא דאיתיה משה לאבני אפוד אט' להו
 היכי אשתכח אמרו ליה איתיה שדה ושדותין כבשינהו אהרדי
 אפשר דידיעו ומגלו לך איתיה שדה ושדותין כבשינהו אהרדי
 אמרו אנן לא ידעינן דילמא אשמדאי מלכא דשדי ידע אמר
 להו היכא איתיה אמרי ליה איתיה בטורא פלן כריא לי' בירא
 ומלא ליה מרא ומכסיה בטינרא וחתיכא בגושפנקיה וכל
 חומא סליק לרקיעא וגמר מהיכתא דרקיעא ונחירת לארעא
 וגמר מתיבתא דארעא ואתי סויר ליה לגושפנקי ומגלי ליה
 ושתייה ומכסילי' והתים ליה ואויל:

פ' מיני זמר חולי משוס שים כלי זמר שזיוחלים לזכרים ויש
 שזיוחלים לנקבות חמר שרן ושרות: כריכות לרמוך נהס
 כוכן: תרגומן נכנל: טדה ושדותין טדה וטדה כקנה: טגתס

שידה עגלה למרכבת נשים ושירים : נשיחין נאותו מקוב : מה היא
 דמותה ומה טיבה וי"ח שדה עצמה ראש כלן ואמן חיבי יודע מאי
 היא : היכי חצידי נלי כלי ברזל : שמידה ברירה מן' ומי נראשית
 ואין כל דבר קשה יכול לעמוד מפניו : לאחני הפוד לאחר' חכמים
 הללו אין כותבים עליהם גדיו דכתיב פתומי חותם ואין מסר טין
 עליהם דכתיב במלואותם שלל יהיו מסרים אלל כותב עליהם גדיו
 ומראין להם שמיר מנחוץ והם נבקעים מיגליהן : כנשינהו גפאס
 דיסורים לומר לו היכן הוא : כנשינהו לחצן : היכא איתי' אשמלאי
 שאוכל לכנסו : נטורא פלן צהר פלו' : כרי' כו' כרה לו שס צור :
 טיכרא חנן : ננושפנקא בחוחמו : סייר נידקו שלא כנע אדם צו
 לגלות בורו להשליך סס המות לתוכו :

שדריה ליה לבניהו בן יהודע יהוב ליה שושילתא
 דחקיק עלה שם ועוקת דחקיק עלה שם וגבוי
 דעמרא וויקי דהמרא אול כרא בירא מתתאיו ושפיניהו למינא
 וסחמניהו בגבבא דעמרא וברא בירא מעילאיו ושפכיניהו
 להמרא וטטיניהו סלוק יתיב באילנא כי אתא סיורי לנושפנק'
 גליה אשכחיה המרא אמ' כתיב לין היין הומה שכר כל שונה
 בולא יחכסוכתי זנות ויין ותירושיקה לב לא אישתי כי צהו
 לא סניא ליה אישתי רוא וננא נחית אתא שדא ביה שושילת'
 סחמיה כי איתער הוה קא ספרול א"ל שמא דמרך עד לך כי
 נקיט ליה ואתא מטא דקלא חף ביה שדייה מטא לביתא
 שדייה מטא גבי כובא דההיא ארמלתא נפקת איהי הננא לי'
 כפ"ה לקומתיה מיניה איתבר ביה גרמ' אמר היינו דכתי' ולשון
 הכה תשבר גרם הוא סמיא דהוה קא טעי באורחא אסקי
 לאורחיה הוא רויא דהוה קא טעי באורחא אסקיה לאורחיה
 הוא חרותא דהו קא סחדי לה בכה שמעיה לה הוא גברא
 דהוה קאמר ליה לאושכפא עביד לי מסאני לשב שני אחיך
 הוה הוה קסמא דהוה קסוב אחיך כי מטא להתם לא
 עיילוה לגביה דשלמה עד ג' יומי יומא קמא אמ' להו אמאי לא
 קא בעי לי מלכא לגביה אמרו ליה אנסיה משתידה שקל
 לבינתא אותיב אחברתה אתו אמרו ליה לשלמה א"ל רחי
 אמר לכו הדר אשקויה למחר אמר להו ואמאי לא קא בעי לי
 מלכא לגביה אמרו ליה אנסיה מיכלא שקל לבינת' מחברתה

אזתבה אארעא אתו אמרי ליה לשלמה אמר להו הכי אמר
 לכו נגודו מיניה מיכליה לסוף תלתא יומי עייל לקמיה שקל
 קניא ומשח ארבעה גרמידי ושדא קמיה א"ל מכרי כי מיירא
 ההוא נברא לירא ליה בהדין עלמא אלא ד' גרמידי השתא
 בבשתיה לכולי עלמא ולא שבעת עד דכבשתן גמי לדידי א"ל
 לא קא בעינא מינך מידו בעינא דאבנייה לכית המקדש וקא
 מבעי לוי שמירא א"ל לדידי לא מסר לי לשדא דימא מסירא
 ליה ולא יהיב ליה לא לתרגולא ברא דמהימן לי אשבעתיה
 ומאי עכיד ביה כמטי ליה לטורי דלית בהו ישוב ומנה לריו
 אשינא דטורא ופקע טורא ומנקיט ומייתי ביזרני דאילנ' ושדי
 התב והווי ישוב ורזיינו דמרתגמינן נגר טורא בדקו קינא
 דתרגולא ברא דאית ליה בני וחפיה לקיניה זוגיתא חוורת
 כי אחא בעי למיעל ולא מצי אול איתו שמירא ואותבורה
 עילויה רמא בו קלא שדי שקליה אול חנק נפשי אשבעתי :

פ"ו ונבני דעמר' גיזות צמר : וזיקי דחזרה כולות יין :
 מתתאי כחורד הכר למטה חזרו של אשמדאי : ושפניהו
 הריק מי בור העליון לתוך התחתון דרך נקב שנקב בשפה שנין ב'
 קבורות ומתוך שהראשון קרקעותו גבוה מקרקעי' התחתון
 כרוקו המים לתוכו חלהין : וסתמינהו לנקבים שנין זה לזה כדי
 ששניס' יין בעליון לא יזוג ממנו לתחתון : וכרא' בירא אחריתא
 חצילי' לבורו ש' אשמדאי : וסתמינהו מילא חותן ב' בורות יצר כדי
 שלא ינין אשמדאי : סתמינהו סתמן : כי איתא אשמדאי : סיירי בו'
 וחזרו שלם : אשכחיה חמר' סגר שנה היין לשם בנס' : זנות יין
 נו' אצ"פ שהפסוק זה לא נכתב צדין היו יודעין : לא סני לא יכול
 להתאפק : רוי ונבי נשפתר וכרדס : כחית צניהו מן האילן :
 סתמי סגר השלשלת סניג כוארו שלא יוכל ראשו לנחת : מפרזל
 חשתניג ומתעסק לכתקה הימנו : דחרך הב"ה : חף נתחכך :
 כיבא צריק קטן : דארמלת' אלמנה היתה דרה בו : איחככה ליה
 לחטוך חצילי' שלא יחוף בו : כפה לקומתי' לנדא' אסתלק עובי
 כתיפיו מן הבית : ולשון רכס נו' ע' ילשון רכה שחכנה מעכה רך
 כשבר' עמי : אסקי' העלהו להטותו אל הדרך : רויא שכור :
 אסקי' אל הדרך : קדוותא כו' ראש הכנסת כלה שהיו מרני בשמחה
 חמר' : אנסיה חשתיה שזה הרנה : כגולו כו' משכו ידיכם
 מלהאכילן כי חס מעט : קניס קנה : להסימן כו' מאחינו בשנויעתו
 כשנשניג

כחשניצ' לו להחזירו לו : דלי' בהו ישוב של זרעי' וחילנות להתפרנס
 מסס : ופקע מתנקע מעט כמין חריץ עד שמסליך סס זריג
 החילנות ונדלים סס חילנות ומתפרנס מהס : נדקו כו נדקו עד
 שהיו נקיחין היכן יש קן של דוכיפת דהוא תרכנולס נרא : זוניתא
 זכוכית כדי שיראה את זכיו ולא יוכל להכנס אכנס ויהא זריץ לשחזר
 לנקע הזכוכית : דמא'ני' שלוחו של שלמה קלא : חנק נפשיה
 התרכנול :

אמר ל' בניהומ"ט כי הויתיה לההוא סמיא דהוה קא
 טעי באורה אסיקתיה לאורחיה א"ל מכרוי עליה
 ברקיעא דצדיק גמור הווא ומאן דעביד ליה ניה נפשי זכי
 לעלמא דאתיזמ"ט כי הויתיה לההוא רויא דקא טעי באורח'
 אסיקתיה לאורחיה א"ל מכרוי עליה ברקיעא דרשע גמור
 הוא ועבדי ליה ניה נפשיה כי היכי דליבליה לעלמא מ"ט
 כי הויתיה לההוא הדוותא בכית א"ל בעי מימת גברא בנו
 ל' יומין ובעיא מינטר ליבס קטני' ג' שנין מ"ט כי שמעתיה
 לההוא גברא דא"ל לאושכפא עביד לימסאני לעב שנין
 אחיכת א"ל ההואו' יומי לית ליה מסאניו' שנין בעי מ"ט כי
 הויתיה לההוא קסמא דהוה קסים אחיכת א"ל דהורה והיב
 אכי גזא דמלכא לקסום מאי דאיכא תותיה תרתיה גביה עד
 דבנייה לב"ה יומא חד הוה קאי לחודיה א"ל כתיב כתועפות
 ראם לוואטרינן כתועפות אלו מלאכי השרת ראם לוה שדים
 מאי רבותי יכו מינן א"ל שקול שושילתא מינאי ויהב לי עזקתך
 ואחוי לך רבותאי שקליה לשושילתא מיניה ויהב לי עזקתיה
 בלעיה אותכיה לחד גפיה ברקיעא ולחד גפיה בארע' פתקיה
 ארבע מאות פרסי על החזיא שעתא אמר שלמה מרה יתרון
 לארס בכל עמלו שיעמול תחרת השמש כי זרה חלקי מכל
 עמלו מאי כי זה רב ושמואל חד אמר מקלווחד אמ' גונדו היה
 מחור על הפתחויכ כל היכא דמטי אמר אני קהלת הייתי
 מלך על ישראל בירושלים כי מטא גבי סנהדרין אמרו רבנן
 מכדי שוטה בחדא מלתא לא סריך מאי האי א"ל לבניהו קא
 בעי לך מלכא לגביה אמר להו לא שלחו לה למלכותא קאתי
 מלכא לגבייכו שלחו להו אין קאתי שלחו לה בדקן בכרעיה

שלאו להו במוקי קאתיוקא חכע להו בנדוהיהווקא חכע לה
נמי לבת שבע אמיה אתיה לשלמה והבו ליה עוקתא דהקוק
עליה שם ושושילתא דהקוק עליה שם כי עייל חזויה פרח
ואפילו הכי הוה ליה בעיתותא מיניה והיינו דכתי' הנה מטתו
של שלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל כולם אחווי
חרב מלומדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד בלילורח רב
ושמואל הד אמר מלך והריוט וחד אמר מלך והריוט ומלך :

פ"ד חסיקתי מה חששת לו הלא דרך השדי להזיק ואתה
חסיקתי שלא יח' ניזוק ואמר שאין לרכו להזיק נזיקים
כזה א"ל ח"כ מ"ט חסיקתי להבוא דו"ח שהרי רשע הוא ואמר גם
זה מה"ט כי היכי כו' : לינס קטן עד שיבא ב' שערות ויהא דחוי
לחלינה ויודע היה זה שעתידה להמתין י' ג' שנה : ו' ימי כו' מינו
נשות לחיות ז' ימים שח' למחר ימות : אבי נזק תחתיו היה אונס
גדול זה וכסף טמון : תרמי' אחרו חנלו שלמה לאסמך דלית רחב
הרמי' היחור : קמי' לחודי' שלמה חבל אשחדמי : כתועפות נו'
להב' ה"ש לו תועפו רחמי' למשלחתו וליפריע פורעכו נשליחותו :
אלו מ"ה דמי קמי' כתועפות על ראש הל' ל' תועפות כאס זה"ק
כשהזיח אל את ישראל ממכרים שלם ב' כתות מ"ה להכיל את ישראל
כח"ט ויסע מלאך נו' ושדי להזיק את המכרים כח"ט ויסלח כס נו' :
מחי רבותי כו' שחשת נחש"ה נכס : תיזקתך טנצתו היה סס הקוק
עליה : פתקי' דחכו : גונדו לכוסו : לא סריך אינו בדבק לומר
דבר א"ל טעות כל הימים שזה אמר הייתי מלך ואינו אומר טעות
אחרת : קא בעי לך כו' דודמי נשאר עבדים היה משמש אשחדמי
חבל בגביהו לא היה משמש כיון שהיה גדו העזקת' דסקיק עליו סס
לכן שאלוהו קא בעי כו' : נכרעי שרגליו של של דושות לשל
תרכנוליס : בחוקיכו אינו באלטכני יתף אלל באנפליאות : מלך
והדיוט היה שלמה לא חורטוב למלכותו :

שלשה דברים מבחישין כחו של אדם ואלו הן פחד
דרך עון פחד דכתיב לבי טהרהר עובני כחי
דרך דכתיב ענה בדרך כחי קצרימי עון דכתיב כשל בעוני
כחי ג' דברים מתישין נופו של אדם ואלו הן אכל מעומד ושתה
מעומד ושימש מטתו מעומד ה' קרובים למיתה יותר מן החיי'
ואלו הן אכל ועמד שתה ועמד הקיורס ועמד ישן ועמד שימש
מטתו ועמד ד' העושר אוהן מיד טרם ואלו הן הבנ' בדרך

ונתייגע הקיז דם ונכנס לבית המרחץ ושתה ונשתכר וישן על
 גבי קרקע ושימשא ר' יוחנן והוא שעשאן כסדרן אמר אביי
 כסדרן נת שלא כסדרן חלש איני והא מעוררת עבדה ליה
 לעבדה תלת מינייהו ומית ההוא כחוש הוה ח' רובן קשרה
 ומיעוטן יפה ואלו הן דרך ודרך ארץ עושר ומלאב' יין ושינה
 המין והקות דם ה' ממעטין ארז הורע ואלו הן המלח והרעב
 והנתק בכייה ושינה ע"ג קרקע וגדגדניות וכשות שלא בזמן'
 והקות דם למטה כפלים תנא כשם שקשה למטה כפלים כך
 יפה למעלה כפלים אמר רב פפא למטה למטה מן הביצים
 למעלה למעלה מן הביצים וכשות שלא בזמנה תנא כשם
 שקשה שלא בזמנה כך יפה בזמנה אמר רב פפא זמנה תמוז
 שלא בזמנ' טבת יומי ניסן ויומי תשרי לא מעליא ולא קשיא :
פי' פחד דאנה שדואנ' על דבר העתיד כגון טירוד מזינות או
 פחד חויב : ועון דאנת עון העונש העון : סתמח מוקף
 דאנה : חכל ועמד מיד קודם ששה מעט : העושה אותן כלן כא' :
 מעורת שס אשה : ומיעוטן יפה כשיש לאדם מעט מהס יפה לנפשו
 לרפואה וטוב שיהא לו קנת חסלה יהא לו כלום : דרך להלך בדרכים :
 וד"ת שמים : עושר מיעוטו יפה ורובו קשה לחמטלו מת"ת ומנבי'
 לכבו : מחין לרחוק ולשנות : נתק כרעת : ונדגניות נולדו ל"א
 כמו זריצנד : כפלים מחצטת כפלים ככולן : למטה מן הכינים
 כמו נרגליו וכשוקיו למעלה ככתפיו וכזואר וכקילבוסת :

פרק המגרש

אמר ריב"ל לא חרבה א"י עד שעברו בה שבעה בתי
 דינין ע' ואלו הן ירבעם בן נבט וכעשא בן אהיה
 ואחאב בן עמרי ויהוא בן נמשי ופקח בן מלחיה ומנחם בן גרי
 והושע בן אלה שגא' אומללה ילדות השבעה נפחה נפשה
 באה שמשה בעוד יוסם וגו' . אמר רב אמי מאי קרא כי
 תוליד בנים ובני בנים . א"ל רב כהנא זרב אסי לרב כתיב
 בידה בהושע בן אלה ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי
 ישראל וכתיב עליו עלה שלמנאסר וגו' . אמר להו אותן
 פרדסיאורתי שהושיב ירבעם על הדרכים כרי שלא יעלו

ישראל לרגל בא הושע ובטלן ואע"פכ לא עלו ישראל לרגל
 אמר הקב"ה אותן שנים שלא עלו ישראל לרגל ילכו בשביה
 אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ואמרי ליה אמר רב חסדא
 דרש מרימא מ"ד וישקוד ה' על הרעה ויבאה עלינו כי צדיק
 ה' אלהינו משובח דצדיק ה' אלהינו וישקוד ה' על הרעה
 ויבאה עלינו אלא צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהגלה
 גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת דכתיב ביה בגלות
 יבניה החוש והמסגר אף חרש שבשעה שפותהין נעשו הכל
 כחרשין מסגר כיון שסוגרין שוב אינן פותהין וכמיהו אלה
 עולא אמר שהקדים שתי שנים לונשלתאמר רב אהא בר
 יעקב שמע מינה מהרה דמרי עלמא תמניא מאה והמשיך
 ותרתיה הוא :

פ"ז ז' ז' ז' משפחות של מלכים מחלכי ישראל והנך דמלכי
 יהודה לא קחשיב שהיה בימיהם של חלו והוי כז"ל דא' החלק
 זכנו וכן זכנו וכל המלכים שקיימו מזרעו אחריו קרי חז"ל שלום
 בן יבס וזכריה לא קחשיב לפי שלא מלכו שנה שלמה וכן זמרי הנבל
 עמרי חניו של אהב ע"ש ב"ד של אהב נקר' ומפני שהחמש הרשיע
 לצעות יותר נקרא הקלוקל על שמו : בימי הושע בן אלה גלו עשרת
 השננים ומהיה שעת קרי לה חרבה : השננים שילדה ז' משפחות
 לע"ז : בעוד יומם בעוד יום דהיינו קודם ומנס כדמסיק שהקדים
 ג' שנים כו' גם כי רישא דהאי קרא יולדת ז' אנלות שזמרון קאי
 סיפ' דקרא בא שחשה נו' קאי כמי אנלות ירושלים : מ"ק דהקדים
 הקב"ה : כי תוליד נו' ונושנתם שהקדי הקב"ה ב' שנים לזכושנתם
 כל זמן : עליו יעלה פתריה דהאי קרא רקלא כמלכי נו' כתוב
 בתמיה חפוס שלא הרשיע כ"ב עליו יעלה נו' וקא"ל חותן פרדסנו'
 כו' בטלן אבל עובד ע"ז היה והא דחור קרא רקלא כמלכי נו' קאי
 על אותם הפרדסאות שלא ביטל ישראל מליצלות לרגלי פרדסאות
 שומרים : אותן שנים שלא יעלו הואיל אין חומה בידם והם לא יעלו
 יגלו : וישקוד וימהר : גלות צדקיהו חרבות ירושלים שנלו כלם :
 יכניה הוא הויכין קדמה לגלות צדקיהו י"ח שנים וזו היא צדקה
 שמהר והמריב פיתו להבלות דורו של צדקיהו לנבל בעוד שחכמי
 הגלות של יכניה קיימים שילמדו תורה לאלו הגולים אחרים לפי
 שרוב חכמי הגולה גלו עם יכניה דכתיב בהו החרש והחסר ח"ק :
 כיון שסוגרין הלכה שהם סגורים נה שמינס יודעין להסיב לשואיהם

שוב אין לה פותחים אחרי: עולא אמר היינו נדקה שחיהר להניח
הרעה לסוף תת"כ דהיינו כ' שנים קודם ונשנתם דהוא נגימטריח
תתכ"ג וזהו ע"ד ונשנתם היה מתקיים בהם אצל תלמודן:
ש"מ חזרה כו' כמנין ונשנתם דהא כתיב כי אצל תלמודן מהל
דמתלה היה נהם עונדי ע' ז שפסלו של מיכה היה עמם:

תניא היה רבי טרפון אומר כל מקום שאתה מוצא

אגוריאות של גוים אע"פ שדיניהם כדיני ישראל
אי אתה רשאי להזקק להם שנאמר ואלה המשפטים אשר
תשים לפניהם ולא לפני גוים. דבר אחר לפניהם ולא לפני
הדיוטות:

תניא היה רמ"א כשם שיש דעות כמאכל כך יש דעות

בנשים. יש לך אדם שזכוב נופל לתוך כוסו
וזרקו אינו שותהו וזו היא מדת פפוס בן יהודה שהיה נועל
בפני אשתו ויוצא. ויש לך אדם שזכוב נופל לתוך כוסו
וזרקו ושותהו וזו מדת כל אדם שמדברת אם אחיה וקרוביה
ומניחה ויש לך אדם שזכוב נופל לתוך תמחוי מוצצו ואוכלו
וזו היא מדת אדם רע רואה את אשתו ויוצאה וראשה פרוע
וטוה בשוק ופרומה משני צדדיה ורוחצו עם בני אד' עם ב"א
ס"ד לא במקו' שבני אדם רוחצין זו מצוה מן התורה לגרשה
שנא' כי מצא בה ערות דבר וגו' ושלחה מביתו והלכה והית'
לאיש אחר הכתוב קראו אחר לוסר שאין זרה בן זוגו של
ראשון זה הוציא רשעה מביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו.
זכה שני ושלחה שנא' ושנאה האיש האחרון וגו' ואם לאו
קוברתו שנא' או כי ימות האיש האחרון כדאי הוא במיתה
שזה הוציא רשעה מביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו. וכי
שנא שלח ר' יהודה אומר אם שנאתה שלח. ר' יוחנן אומר
שנאו המשלח. ולא פליגי הא בזוג ראשון הא בזוג שני
דאמר ר"א כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוליד
עליו דמעות שנא' וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח
ה' בכי ונאקה מאין עוד פנות אל המנח' ולקחת רצון מידכם
ואמרת' על מה על כיה' העיר בינך ובין אשת ניצורך אשר
בגדתה והיא חברתך ואשת כריתך:

פי' אגוריהות אסיפות כמו אגור בקיץ: לפניהם קאי אע' זקנים שעלו עמו להר קודם מתן תורה כדכתיב ואל אשה אמר ונו' ואע"פ שככתבה פ' זו לאחר מ"ת קודם מ"ת כאחריה וכנכה המזבח והעלו היצולה והשלמים ונאותו דס ככנסו לנרית: במחל דיעות בני חדס חלוקות באיסטיכות של מחל ומשתה יש שהוא אסטנים וקץ במחל מחמת מיאוס מועט ויש שאינו אסטנים כ"כ ויש שאינו אסטנים כלל כך דיעות נ"ח חלוקות בפריכות יש מקפיד על פריכות מועט ויש שאינו כ"כ ויש שאינו מקפיד כלל: פפוס בן יהודה בעלה של מרים מנדלה נשיא וכשינא חניתו לשוק בעל דלת בפניה שלא תדבר עם כל חדס ומדה שאינה הוגנת היא שמתוך כך חינה וכנסת ניניהם ומזכה תחתיו: משני גדדים חלל חילידי כדרך חדומיות שנפרפת שנשרן כרהק מנדיהן: ס"ד ח' רגלים לדבר שזוכה היא ואסורה לו ח"כ ס"ד חפילן חדס רע אינו סובל זה מחשתו חו חשה קלה שנקלו חינה עושה כן: הכתוב קראו חחר דהל' ל' שני לגבי ראשון דכתיב בתריה בעלה הראשון חכל קראו חחר שאינו בן זוג של ראשון: במקום שב"ח רוחנים והיא נכנסת לניניהם חחר יניחיה כשהם לונסי בנדיהם: כי שכל שלח פסוק הוא בכנאות מלאכי חס שנאת שלח כר"ע: חס שנאה היא לפני החזק שלח ככ"ש ואית דנרסי שנוי המשלת וזו שמצתי שנוי המשלת לפני המקו' ואפילו לב"ה נהי דלא כייפינן שלא להניח משבו שנוי הוא: זוג ראשון חשת בעורי ונה משתעי קרא כדכתיב בתריה חשת בעוריק וכתיב ונשמרתם ברוחכם ונחשת בעוריק חל

תנוד:

מסכת סוטה פרק ראשון

אמר רב שמואל בר יצחק כי פתח ריש לקיש בסוטה אמר הכי אין מזוגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו שנא' כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים • אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן וקשה לזוגין כקריעתים סוף שנא' אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא אסורים בכושרות אל הקרי מוציא אלא כמוציא • איני והא אמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום קודם יצירת הולד ברת קול יוצאת ואומרת ברת פלוני לפלוני בירת פלוני לפלוני שדרה פלוני לפלוני

לפלוני לא קשיא הא בוג ראשין הא בוג שני:

פי' פתח כשהיה גא לדרוש נפ' סוטה: לפי מעשיו נכונה
 לכנוע ונדיק ופרוכה לפריץ: לא יכוח לא יזווג מחסלת
 הרשע ננורל נדיק ודריש מסופי' דקרא דאיירי בזווג דכתיב
 למיץ לא יסלחו הנדיקים בעולתה דהל"ל בעולה חלא פי' לא יסלחו
 נדיקים בעולה שלה דהיינו שלה יסא נדיק חסה ממשפחה שאינה
 הנוכה ויש בה עולה ועיין במהרש"א שפי' כל המזמור: וקסה לפני
 הקב"ה לזווגם הכן לפני מעשיו: כקריעת ים סוף שנשתכו בו
 מעשי נראשי: יתידים ניתה אלם יחיד וחסה יחידה והוא מזווגם
 יחד ומשיב מהם בית אחד: מוציא אסירים בזושרות הוציא
 ישראל ממכרים נקדש כשר לא חמה ולא נכה מקיש זוג יחידים
 למוציא אסירים: אינו מיהוי זוג זוג לפי רשעיו וזכותו והא
 מקודם יגירתו שאין נודע רשעו וזכותו מכריזים נת זוגו והא
 הכל נלוו לפכיו הא הכל נדיק שמים חוץ מיראת שמים: זוג ראשון
 לפי המזל זוג שני לפי מעשיו וקסה לזווגם לפי שאינה נת זוגו:

תניא

היה ר"מ אומר אדם עובר עבירה כסתר הקב"ה
 מכריז עליו בגלוי שנא' ועבר עליו רוח קנאה
 וקנא את אשתו ואין העברה אלא לשון הכרזה שנאמר ויצו
 משה ויעבירו קול במהנה: אמר ר"ל אין אדם עובר עבירה
 אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות שנאמר איש איש כי תשטה
 אשתו תשטה כתיב:

אמר

רב חסדא זנותא בביתא כקריא לשומשמי וא"ר
 פפא תוקפא בביתא כקריא לשומשמי אידי ואידי
 באחתא אבל כנכדא לית לן בה:

ואמר

רב חסדא בתחלה קודם שהטאו ישראל היתה
 שכינה שרויה עם כל א' וא' שנא' כי ה' אלהינו
 מתהלך בקרב מחניך וכיון שהטאו היתה שכינה מסתלקת
 מהם שנא' ולא יראה כך ערות דבר ושב מאחריו:

ואמר

רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונהן כל העושה
 מצוה אחת בע"הו מקדימתו ומוליכתו לפניו
 לע"הב שנאמר והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך: וכל
 העובר עבירה אחת בעולם הוה מלפפתו ומוליכתו ליום הדין
 שנאמר ילפתו אורהות דרכם יעלו בתהו ויאבדו ר"א אומר

קשורה בו ככלב שנאמר ולא שמע אליה לשכב אצלה להי' עמה: לשכב אצלה בע"הו להיות עמה ליום הדין בע"הב: פ"י עובדי ענייה כנון אשה פרובה עוברת נסתרו הקב"ה מכריז כגלוי שנז'ן בלב בעלה לקנא לה והדבר מתפרסם: לשון הכרוה הקב"ה מתכוין להעביר קול: רוח שטות שהרוח מטעה וחשטה אותו מדרך טובה לדרך רעה: תשטה כתיב דלי מל" כטויה הל"ל כי תטה ולי מל' סוטה הל"ל כס' תשטה: קריא תולעת של שנמשין החוכלתן כך הזנות מחריב הבית: תוקפא כעס: אידי ואידי תוקפא וזנות דאמרינן דמחריגי ביתא: גארתא כשהאשה מזנה או בעיניו לפי שהיא מתעסק' בזנותי' ואינה עושה תלכה ולא משמר' ביתה ומפקרת את של בעלה למנאפיה: שחטאו בעיריות: עס כ"ח נביתו: נסתלקה מלכה לניתס דאינה יכולה לראות בעצירות שבניתס: מקדימתו לפני מיתתו מכרזת לפניו: מ'פפתו כורכתו: קשורה כו' ר"ל שהעבירה דבוקה בו לעולם לפרסם חטאו בע"הז ויליף לה מדכתיב לשכב אצלה ולא כתיב לשכב עמה כמו שכני עמי ואמר עוד חיתורא דלהיות עמה שהיא קשורה בוגס נביהנס לע"הנ:

דרש רב עיירא זמנין אמר לה משמיה דרבי אמיוזמנין אמר לה משמיה דרבי אסי כל האוכל לחם בלא נטילת ידים כאלו בא על אשה זונה שנא' כי בעד אשה זונה עד ככר לחם ואשת איש נפשיקרה תצוד: אמר רבא האי בעד אשה זונה עד ככר לחם עד אשה זונה מיבעי ליה אלא אמר רבא כל הבא על אשה זונה לסוף מבקש ככר לחם ואינו מוצא: אמר רבי זריקא אר"א כל המזולזל בנטילת ידים נעקר מן העולם: אמר רב חייו בר אשי אמר רב מים ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה: מים אחרונים צריך שישפיל ידיו למטה: תניא נמיה נוטל ידו צריך שיגביה ידו למעלה שמא יצאו מים הוץ לפרק ויחזרו ויטבאו את הידים: אמר רבי אבהו כל האוכל פת בלא נוטב ידים כאלו אוכל לחם טמא שנא' ככה יאכלו בני ישראל את לחנם טמא בנוכח אשר אדיחם שם: מאי ואשת איש נפש יקרה תצוד אמר ר' חייו בר אבא א"ר יוהנן כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף נכשל באשת איש שנא' ואשת איש נפש יקרה תצוד: אמר

רבא האי נפש יקרה נפש גבוה מיבעי ליה ועוד היא תצוד
 מיבעי ליה • אלֵא אמר רבא כל הבא על א"א אפילו למד
 תורה דכתיב בה יקרה היא מפנינים יקרה היא מכהן גדול
 שנכנס לפניו ולפני אפי' הכי היא צרתו לדינה של גיהנם:
פי' נעד אשה נו' השתא דריש לה חסיפיה לרישיה נשניל ככר
 להס דא ליעוש של זונה: במילתיה דרבא נרסי' נעד ככר
 לחס עד אשה זונה מציעי ליה דמחזיע נשניל ככר לחס רוב העונש
 עד כדי עונש אשה זונה וה"ה כמי חי הוה כתיב עד אשה זונה נעד
 ככר לחס לא קסי' ליה לרבא מידי דודאי חסיפיה לרישא נמי מדריש
 קרא חלא עד ונעד קא קשיא ליה דנבי ככר להס הל"ל נעד ונבי
 אשה זונה הל"ל עד: המולזל שחולל תמיד בלא נ"י: כעקר העובר
 על דברי חכמים ח"מ דכתיב ופורץ גדר ישכנו נחש: בלא כנוש
 דבר מאוס הוא וכחשב כשומאה שנחמר ככה יאכלונו' מפני שזוה
 ליחזקאל לעשותו במאוס ולאפותו בנפייעי הנקר ונללי אדם
 בדכתיב בנללי נוחת נו' ובתיב בתריה ככה יאכלו בני ישראל נו'
 טמא בניס אלמא דבר מאוס קרי שומאה: מאי וא"ה נו' סיפיה
 דקרא דליציל כי נעד אשה נו' הוא לסוף נכשל בא"ה ק נעד אשה
 זונה נו' וא"א זונה נפש יקרה הננוה היא תכודנה רודף אחרי'
 זנד אותה ומניעה: היא תצוד מציעי ליה כיון דחסיפיה לרישיה
 קא דרשת ליה הכי אינעי ליה למכתב וא"א נפש יקרה היא תצוד
 אותה חלא השתא משמע שא"ה תצוד נפש יקרה: מכ"ג דאפילו
 חתור ת"מ קודם לכ"ג ע"ה לפתוח ראשון ולנהך ראשון:

אמר

רבי יוחנן משום רשב"י כל אדם שיש בו גסות
 הרוח כעובד ע"ז כתיב הכא תועבת ה' כל גבורה
 לב • וכתיב התם ולא תביא תועבה אל ביתך • ורבי יוחנן
 דידיה אמר כאלו כופר בעיקר שנא' ורם לבבך ושכחת ארץ
 ה' אלהיך • רבי חמא בר חנינא אמר באלו בא על העריות
 כולם כתיב הכא תועבות ה' כל גבה לב • וכתיב התם כי את
 כל התועבות האל עשו אנשי הארץ • עולא אמר כאלו בנה
 במה שנאמר הדלו לכם טן האדם אשר נשמה באפו כי במה
 נחשב הוא אל תקרי במה אלֵא במה מאי יד ליד לא ינקרה
 אמר רב כל הבא על א"א אפילו הקנהו להקב"ה שמים וארץ
 כאברהם אבינו דכתיב ביה הרימותי ידי אל ה' אל עליון קונה
 שמים וארץ לא ינקרה מדינה של גיהנם • קשיא להו לדביר'

שילא האייד ליד ידו מיבעי ליה אלא אמר רבי שילא
 אפילו קבל תורה כמשה דכתיב ביה כימינו אש דת לכו ל
 ינקה מדינה של גיהנם • קשיא ליה לרבי יוחנן האייד ליד
 יד מיד מיבעי ליה • אלא אר"י אפילו עשה צדקה בסתר
 דכתיב ביה מהן בסתר אף ושהד בחיק חמה עזה ל
 ינקה מדינה של גיהנם :

פי' ורס לבנך ושכמת מעלה אחי עליך כאלו שכמת : כל
 התועבות האל שנבי עריות כתיב : צחה ע"ו : כשמה באתו
 שמחזיק עצמו כבעל נפש והיינו נאווה שחשונה נפשו בניינו : יד
 ליד סיפי דקראו דאיתי לעיל הוא : ה"נ כל שיש בו נכות הרוח
 אפי' הקנהו כו' השליטו בשנתו על הכל כאברהם שקראו קונה
 שמים וארץ והיינו יד ליד אפילו דומה לאברהם שאמר הריחותי ידי
 כו' קשי' להו כו' אהך דרשה דרנ : ה"נ האי יד ליד לא ינקה ידי
 חכע"ל : כחשה רבינו שקבל תורה מיד הקב"ה לידו : מיד חכע"ל
 דהא קרא כחקבל תורה מוקצית ליה ולא נכותו וה"ל יד מיד יד
 שקבלה מיד אף הוא לא ינקה : עושה צדקה כו' שנותן מידו ליד העני
 והכי משמע יד הנותנת ליד אף הוא לא ינקה : מתן בסתר נו' ר"ל
 א"ע פ' שכופה אף וחמה אינו מכפר על נכות הרוח :

אזהרה לגסי הרוח מנין אמר רבא אמר ועירי מהכא
 שמעו והאזינו אל תגבהו • רב נהמן ברי יצחק
 אמר מהכא ורס לבבך ושכחת וכתיב השמר לך פן השכח
 וכד רבי אבין א"ר אלעאי דאמר רבי אבין א"ר אלעאי כל מקום
 שנא' השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה • דרש רב עיורא
 זמנין אמר לה משמיה דרבי אמי זמנין אמר לה משמיה דר'
 אסי כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף מתמעט שנאמ' רומו
 מעט • יכול ישנו בעולם ת"ל ואינו • ואם חזר בו נאסף סך
 העולם בזמנו שנא' והומכו ככל יקפצון כאברהם יצחק ויעקב
 דכתיב בהו בכל מכל כל • ואם לאו וכראש שבלת ימלו • מאי
 וכראש שבלת ימלו רב הונא ורב חסדא חד אמר כסאסארה
 דשבלתא וחד אמר כשבלתא עצמה בשלמא למאן דאמר
 כסאסארה דשבלתא היינו דכתיב וכראש שבלת ימלו • אלא
 למ"ד כשבלתא עצמה מאי וכראש שבלת ימלו אמר רב אשי
 וכן הנא דביר' ישמעל משל לאדם שנכנס לתוך שדה וגבוה

גבורה הוא מלקטי וארז דכא ושפל רוח רב הוגא ורב
חסדא הר אמר אתי דכא וח"א אניאת דכא ומסתברא כמ"ד
אניאת דכא שהרי הקב"ה השרה שכינתו על הר סיני ולא
גבה הר סיני למעלה אמר רב יוסף לעולם ילמד אדם מדעת
קוטו שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על
הר סיני:

פי' אזהרה שלא יהא נס רוח שגא ורסנו' אלמא מנובה הלכ נא
לידי שכחה ששוכח את בוראו ובשכחה הוא מזהר השמר לך
פן תשכח ואפשר דאין עונשין מן השמים אלא כ"מזהירין: מתמעט
מחשיבותו: רומומיעט כיון שרומו מתמעטין: והאי קרא בדור
המבול כתיב שנתנאו בשביל רוב טונה: ישנו מתקיים: והומכו
ואס חזר וכיעשה מן יעניו שממך את עצמו: יקפזון מן העולם
ימותו מות ישרים: כאברהם כו' שהיה להם רוב טונה ולא נתנאו:
בכל כאלו שגא' בהם כל: אברהם כתיב ביה וה' ברך את אברהם
ככל יצחק כתיב ביה ואוכל מכל יעקב כתיב ביה כי סננינו' וכי יש
לי כל: כסאשא' כו' גבהו של שנות שקורין זקן הסנות והוא
כשנר וכופל מאליו: גבוה כו' והיינו וכראש שנות ימלו כשנות
שכראה ראשה למעלה מחברת': אתי דכא אני מנביה את הדכא
עד שסוכן אנלי והיינו אשכון את דכא: אני את דכא אני ארכין
את שכינתי: ומיסתברא כו' כ"מ שנס החשוב ישפיל עצמו לנבי
השפל ומכו: ילמד כו' יאהב את הנמוכות: כל הרי' כגון תכור
וכרמל שנאו שס כדכתיב למה תרדדון כו':

ואמר ר"א כל אדם שיש בו גסות הרוח ראו לגרעו
כאשירה כתיב הכא ורמי הקמה גדועים וכתוב
החם ויאשירם תגרעון' ואמר ר"א כל אדם שיש בו גסות
הרוח אין עפרו ננער שנ' הקיצוורנטו שוכני עפר שוכני עפר
לא נאמ' לא שוכני עפר מי שנעש' שכן לעפר בהיו ואמר ר"א
כל אדם שיש בו גסות הרוח שכינה מיללת עליו שגא' כי רם
ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק יודע' דרש רב עיירא ואי
תימאר ר"א בוא וראה שלא כמדת הקב"ה סדרת ב"ו' מדרת
ב"ו גבוה וראה את הגבוה ואין גבוה רואה את השפל אבל
סדרת הקב"ה אינו כן הוא גבוה ורואה את השפל שנאמר כי
רם ה' ושפל יראה:

פי' כאשר שניך לשרש אחריה כדכתיב ואנדתם את שמים :
 כנצר מקיץ נת"ה : שוכני עפר לא נאמר דלשתמע על כל
 המתים : שכן לעפר משפיל עצמו עד לעפר : מיללת מקוננת :
 ונכוה נז' רישי' דקרא כי רס"ה נז' ונכוה ממרחק יידע והנכוה
 ממרחק מקודם שתנא עליו הפורענות ימיס רביס : יידע שכינה
 מתאוננת ומשתברת עליו כמו ויודע אלמנותיו שהוא ל' שזר : ח"כ
 כי רס"ה נז' רואה הב"ה להנביה ולקרב אליו את השפל אבל המנצי'
 עצמו חין הב"ה מקרבנו אלל ממרחק ידע לקונן עליו : רואה את
 הנכוה לקרבנו ולהשתדל עמו :

אמר רב הסדא אמר מר עוקבא כל אדם שיש בו נסות
 הרוח אמר הקדוש ב"ה אין אני והוא יכולים לדון
 בעולם שנא' מלשני בסתר רעהו אותו אצמירת גבה עינים
 ורחב לבב אותו לא אוכל אל תקרי אותו אלא אתו' ואיכ"ה
 דמתני לה אמספרי לש"הר שנאמר מלשני בסתר רעהו א"ר
 אלכסנדרו כלל מו שיש בו גסות הרוח אפילו רוח קמעה
 עוכרתו שנא' והרשעים כים נגרש כי השקטלא יוכל' ומה
 יש שיש בו כמה רביעיות רוח קמעה עוכרתו אדם שאין בו
 אלא רביעות דם עא"כו' א"ר חייא בר אשי אמר רב תלמיד
 חכם צרוך שיהא בו אחר משמנה בשמינית * אמר רב הונא
 בריה דרב יהושע ומעטרה ליה כסאסאה לשבלתא * אמר
 רבא בשמנתא מאן דאית ביה ובשמנתא מאן דלית ביה * אמר
 רב נחמן בר יצחק לא מינה ולא מקצתה מי זוטרא מאי דכתי'
 ביה תועבתה' כל גבה לב :

פי' אמספרי לשה"ר משום דרישי' דקרא מלשני ונז' : רוח
 קמעה כו' פורענות קלה טורפתו ומאנדתו : והרשעים
 נסי רוח דקרא דלעיל משתיצי נספלים ונדכאים להחיות רוח שפלי'
 ונז' כילל לעולם חריב נז' על אותם השפלים אבל הרשעים שאינם
 שפלים ונדכאים כום נגרש כים המשליך ונורש רפש וטיט לשפתיו
 סניב : כמה רביעיות לזנ של מים אלו רואין בו : רוח קמעה
 עוכרתו עוכרתו את מימיו : אלל רביעית א' שזרביעית דם
 הוא מתהייס זהו שיעור שיערו חכמים הל"מ שזרביעית דם מטמא
 באהל מפכי שהוא כפש וקריכ' בי' על נפש מת לא יכא : רביעית
 דם דם הכלל שממנו משתית הלב : א' משמנה נשמי כו' משקל קטן
 הוא כלו' כריך שיהא בו מצע גאווה שלא יהיו קלי ראש יסתוללין נז'
 (ויקח)

ויהיו דבריו מתקבלין עליהם על כרחם : שמונה נשמיעית חלק
 חס"ד וינח תכלל גם רוח : ומיעטרה כו' נסות מעט נאה והונכת
 לולת"ח מעטרתו כסאסאה המעטרת לשבולת :

אמר חזקיה אין תפלתו של אדם נשמעת אא"כ משים
 עצמו כבשר שנאמר והיה מדי חדש בחדשו ומדי
 שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני א"מ ה' א"ר
 זורא בשר כתיב ביה ונרפא אדם לא כתיב ביה ונרפא
 א"ר יוחנן אדם אפ"ר צ"ס מ"ה בשר בוש"ה סרוח"ה רמ"ה
 וא"ד בוש"ה שאו"ל רמ"ה דכתיב בשי"ן אמר רב אשי כל
 אדם שיש בו גסות הרוח לסקוף נפחת שנא' ולשאת ולספחת
 ואין שאת אלא גבהות שנא' ועל ההרים הרמים ועל הגבעות
 הנשאות ואין ספחת אלא טפילה שנא' ואמר ספחני נא אל
 אחת הנהונדה לאכול פת לחם א"ר רבנא וראה כמה
 גדולים נמוכי הרוח שבזמן שב"ה קייב אדם מקריב עולה
 שבר עולה בידו מקריב מנחה שבר מנח בידו אבל מי שדעתו
 שפלה מעלה עליו הכתוב כאלו קריב כל הקרבנות שנאמר
 זבחי אלהים רוח נשברה ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת
 שנא' לב נשבר ונרכה אלהים לא תבוה :

פי' כנשר שהוא רך ולא כאלון שהוא קשה ודריש חללא כתיב
 יבא כל אדם והא דכתיב גדור המכול כי השמי' כל בשר דרשינן
 חכי' שאף בהמה חיה ועוף כזקקו לשאינן חיינן : להשתחות להתפלל
 אותם שהם כנשר יבאו ויתפללו כי הם נשמעים לפני הנל נסי רוח
 לא יבאו : ונרפא בשר כי יהיה בו בעורו שמין ונרפא : אדם כי
 יהיה בעור נשרו נגע ברעת כי תהיה בלדס לא כתיב ונרפא נמש
 מנייהו לפי דרכך אתה למד שמי שהוא רך ועניו כנשר קרוב
 להתרפאות מיסורין הנאים עליו הנל מי שהוא קשה כאלמה חין
 רפואה למכותיו : אדם למה בקרא שמו אדם שהוא אפר כו' כלו' כולו
 הכל לכך לא יתגאה מרה היא לחלומי' מרה היונאת מן המרירות
 שכבד ומתגברת בלדס הכל לפי החדשים ושכוי העתי' ולפי המאכל
 שאוכל ועל ידי' באי' תלמים ונניעים : שאול מקיס שאול ביתו נפחת
 מתיעט מחשינותו כעשה פסות באנשים : ולשאת ולכ"ס ע"י
 שמשאת ענתו נא לידי ספחת שאינו עיקר באנשים אלא נספת
 ושתל ודריש ע"ש בתחלת פ' נניעים הקדים שאת וספחת לכל
 מיני' נניעים וכאן שינה לכתוב שאת וספחת אחר כל מיני' נניעים :

המקנא פרק ראשון סוטה הלב

שפלה דבר שאינו חשוב ליציאתו ומטיל לאחרים : ספחני נא בגזירת
בית עלי משעתי קראת צמיד' כ"ג אחרי' שיוציאו את כהני זרעך
מגדולתם וינטרכו לנקט מהם לאוספס וללקטס חגלס : אל' א'
הטהונות נא' המשמרות : זכתי כל הזכמים בחמיו :

ואמר

רוב' ל כל השם אורחותיו בעולם הזה זוכרה
ורואה בישועתו של הקב"ה שנאמר ושם דרך
אראנו בישע אלהים אל תקריושם אלא ושם'
רבנן אומרי' לפניה דברי הגדה ומעשי' שאירעו

תנו

בכתובים הראשונים כגון אשר חכמים יגידו ולא
כהרו מאבותם . יהודה יהודה ולא בוש מה היה בסופו זכרה
וירש חייה עולם הבא . ראובן יהודה ולא בוש מה היה בסופו
זכה וירש חייה עה"ב . ומה שכרן . ומה שכרן כדקאמרינן .
אלא מה שכרן בע"הו להם לכדס נתנה הארץ ולא עבור זר
בתובם . בשלמא יהודה אשכחן דאודי דכתיב ויכר יהודה
ויאמר צדקה ממני אלא ראובן מנ"ל דהודה דאמר ר"ש בר
נחמני א"ר יונתן מ"ד יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה כל
אותם שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה
מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר רבנו
של עולם מיגרם לראובן שיודה יהודה . וזאת ליהודה מיד
שמעה' קול יהודה על איבריה לשפא . ולא הווקא פעיילין
ליה למתיבתא דרקיע . ואל עמו תביאנו . לא הוה קא ידע
למשקל ולמטרה בשמעתא . ידיו רב לו לא הוה קא סלקא
ליה שמעתא אליבא דהלכתא ועור מצרו תהיה . בשלמא
יהודה אודיכי היכי דלא תשרף תמר . אלא ראובן למרה
ליה דאודי והאמר רב ששת חציקה עלי מאן דספריש חטאיה'
כיהיב דלא לחשדי אחוה כהרירה :

פ"י

השם כו' מחשב הפסד מציה כנגד שכרה של מצוה ; ה"ת
ושם בשמאל לאוסס בימין : לפני' ר"ל בפני הסוטה כוללות
צדיקים הראשונים כדי שיתודה על קלקולה : כדי שיוציאו בדגרים
הכתובים בתורה שבעשן בימים הראשונים כגון הגדה זו אשר סכמ'
ויודו על חטאתם ולא כחדו עונם מאבותם ראובן במיעשה בלסה
ויהודה במיעשה תמר : לנדס כו' יהודה זכה למלכות ראובן בטל
מלך תחלה בעבר הירדן : ולא עבר זר כתובס כשלא חשה לנרכן ;

יחי ראובן וזאת ליהודה אין לך בברכת כל השבטים מתחלת וזאת
 חוץ מזו: ענמותיו כו' ענמות כל השבטים הצלו ממזרים והיו
 ענמות כל השבטי' שהיו קיימת ויהודה חיבריו מפורקין ומתנווללי'
 בארוננו מפני שנידה את ענמו בערבוכו של בנימין וקטלתי לאני כל
 הימים אפי' לע"הב דנידוי של חכם אפילו על תנאי היא בזה: ומ'
 נרס כו' במעשי ינוצי אנוי יהודה שהודה במעשה תמר וכן היה
 מסורת נידהים. כשאתר יהודה בלקה ממני עמך ראובן ואתר
 בלבתי ינוצי אנוי ועכשיו יחי ראובן שלדו קיימ' כלן הוא תי וזאת
 ליהודה שהוא מתנבל: לשפא למקום שנתקו משס כחודשף
 מדוכתיה: למתינתא לישינה של מיעלה: למשקלכו' ליטא וליתן
 עם שאר חכמים: רב לו יהאלו ככחון לריב ריבו והאי דכתיב ידיו ל'
 מלחמה הוא מלחמתה של תורה: אליכא דהלנתא לא היה זוכה
 לומר דבר המתקבל: דפרש לרבי' נראה שאינו בכלל במכרה
 ללא למשדי כו' שלא יהו שאר אחיו נחשדין מאניה:

משנה

במדה שאדם מודד מודדין לו היא קשטה ארז
 עצמה לעבירה המקום מנוולה היא גלחה ארז
 עצמה לעבירה המקום גילה עליה הירך התהילה בעבירה
 תהלה ואחר כך הבטן לפיכך תלקה הירך תהלה ואחר כך
 הבטן ושאר הגוף לא פלט גמרא אמר רב יוסף אף ע"ג
 דמדה בטיל במדה לא בטיל דאמר רב יוסף וכך תני רבי היא
 מיום שחרב ב"ה איצ"ג שבטלה סנהדרין גדולה ד' מיתות לא
 בטלו והא בטלו אלא דין ד' מיתות לא בטלו מו שנתחייב
 סקילה או נופל מן הגג או היה דורסתו מו שנתחייב שריפה
 או נופל בהליקה או נחש מכישו מו שנתחייב הריגה או
 נמסר למלכות או לסטין באין עליו מו שנתחייב חנק או
 טובע בנהר או מרט בסרונכי:

תניא

היה ר' טאמר מנין שבמדה שאדם מודד בה
 מודדין בו שנא' בכאסאך בשלהה תריבנה ואן
 לי אלא סאה מנין לרבות אפילו תרקב ודצי תרקב קב וחצי
 קב רובע וחצי רובע תומן ועוכלא ת"ל כל סאן סואן ברעש
 ומנין שכל פרוטה ופרוטה מצטרפין להשבון גדולת"ל אהת
 לאהת למצוא חשבון וכן מצינו בסוטה שבמדה שמדרה
 בה טרדולה היא עמדה על פתח בית ליראות לו לפיכך כהן
 מעמידה

שעמידה בשער נקטרוסמראה קלונה לכלל - היא פרסה לו
 סודות נאים על ראשה לפיכך כהן נוטל כיפה שעל ראשה
 זמניהו תחרת הנליה - היא קשטה לו פניה לפיכך פניה
 מוריקות - היא כחלה לו עיניה לפיכך עיניה בולטות - היא
 קלעה לו את שערה לפי כהן סותר את שערה - היא הראתה
 לו באצבעותיה לפי צפרניה נושרות - היא חנרה לו בצלצול
 לפי כהן מביא חבל מצרי וקושר למעלה מדריה - היא
 פשטה לו ויריבה לפי ויריבה נופלת - היא קבלתו על כריסה
 לפיכך כריסה צבה - היא האכילתו מעדני עולם לפי קרבנה
 מאכל בהמה - היא השקתו יין משובח בכוסות משובחים
 לפיכך כהן משקה אותה מים המרים במקרה של חרס - היא
 עשתה בסתר יושב מרום משים בה פנים שנאמר ועין נואף
 שמרה נשף לאמר לא תשורני עין וסתר פנים ישים - דבר
 אחר היא עשתה בסתר המקום פרסמה בגלוי שנאמר תכסה
 שנאה במשאן תגלה רעתו בקהל :

פי' הירך כו' פנין לשמש הירך כהנה תחלה נקירוב צטר לפיכך
 תלקה הירך תחלה לקלל אותה דכתיב נפת ה' את יריכך
 נופלת : לא פלט דכתיב וצאו לה נכולה : דמדה עצמה בטיל שפסקו
 ד"מ צ"ד : במדה לא בטיל שמודדין להם לעונרי עצירה במדה
 שמתחייבין בה ומתי' בדונמח אותנו מיתה : דאמר ר"י תלמודא
 קאמר דא"ר יוסף כמי בעלמא וכן תני כו' : דין ד"מ כתפרש צפ'
 אלו כערות : צסאסאה בתוך אותה טאה עצמה כסאתה תשלחה
 לאכדן תריבכה : אלא טאה כלומר עצירה גדולה : תרקנ חצי טאה
 תריוקנ דהיינו קבין : תומן ועובלא משקלות קטנות הן
 מיתורא דכל דריש אפילו מדות קטנות הקב"ה מצטרפן לחשבון
 גדול : שכל פרוטה כו' אצ"פ שלא נפרע ממנו פיעס רשונה לא
 ויתר לו עליהם אלא מנרפין אותם לחשבון : ליראות לו פרכסה
 לננדו : כיפה צעיק : מוריקות כלקמן אינה מכפקת לשתות
 עד שפני מוריקות ועיני בולטות : באכניעותי רמזה לו לבא
 אכלה : מאכל בהמה שעורים : במקדה כו' פחות ומנוכה שבכוסו :
 מים כו' פנאי להפריע משנה ושחתי את פני וכתתי את פני כלם
 פונה פונה אני מכל עסקי ועוסקי בהם : תכסה נו' המכסה
 דבר השנאו לחמו' : במשאון במחשך :

וכי מאחר דנפקא לן מאחת לאחת למצא השכון כי כל

סאון סואן ברעש למרה לוי לכמדה ומאה דנפקא לין
 מכי כל סאון סואן ברעש בסאסאה כשלחה תרובנה למה לוי
 לכרבו חנינא בר פפא דא ר' חנינא בר פפא אין הקדו' ב"ה
 נפרע מן האומה עד שעת שילוחה שנא' בסאסאה בשלחה
 ונו' איני והאמר רבה ג' כוסות האמורים במצרים למה אהת
 ששתתה בימי משה ואהת ששתתה בימי פרעה נכה' ואהת
 שעתידה לשתורת עם חברותיה' וכי תימא הנך אודו והני
 אחריני נינהו והתניא אמר ר' יהודה מנימין גר המצרי היה לוי
 חבר מתלמידי ר' עאמר מנימין גר המצרי אני מצרי ראשון
 ונשאתי מצרית ראשון' אשיא לבני מצרית שנייה כדו שיהא
 בן בני ראוי לבא בקהל אלא איאתמר הכיאתמר א ר' חנינא
 בר פפא אין הקב"ה נפרע מן המלך עד שעת שילוחו שנאמר
 בסאסאה בשלחה תריכנה' אממר מתני ליה להא דר' ה'
 בר פפא אהא דא ר' חנינא בר פפא מ"ד בי אניה' לא שניתו
 ואתם בני יעקב לא כליתם' אני ה' לא שניתו לא הכיתי
 אומה ושניתו בה ואתם בני יעקב לא כליתם דכתיב חצי
 אכלה במ חצי כלים והם אינם כלים' אמר רב המנונא אין
 דקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו שנאמר במלארז
 ספקויצר לוי'

דרש

רבי חנינא בר פפא מ"ד רננו צדיקים בח' לושרי'
 נאווה תהלה אל' תקרי נאווה תהלה אלא נורת
 תהלה זה דוד ומשה שלא שלטו שונאיה' במעשה ידיהם דוד
 דכתיב טבעו בארץ שעריה' משה דאמר מר משנבנה מקדש
 ראשון נגנו אהל כועד קרסיו קרשיו בריחו ועמודיו וארנו
 היבא אמר רב חסדא אמר אבימי תחת מחילות של היכל':

פי'

כל סואן שנא' ללמדנו סוף יגבירות קטנות נפרעין מחכונ'
 ל"ץ מהת לאת' נפקא: לכמדה ללמדנו שנמדה שמול
 מודדין לו הפריצון תעין החטא: שילוחה חכמה חן העולם: ג'
 כוסות כחלומו של סר המשקים: בימי פריעה ככה נכח כ"כ חלץ
 צללהכות חת חברים: עם חברותי' לימות המשיח א"מא לא
 כיגדר בחכה רחשונה: הנך חזלו הראשונים כלו כלס ואלו מאומות
 אחרות הין שנתישנו בארץ חברים וכי אזהר רחמנא מיערב כב'

מצרי ראשון הוא ענתו כתנייר : מצרית שני' בת נירת ונר מצר'
שתהא שני' לניורת כדי שיהיה בן בני השלישי רחוי לישא בת ישראל
דכתיב דור השלישי ינא להם נקהל ה' שאס הייתי חשיה לבני מצרית
ראשונה היה בן בני שני מצד האם ואמרי' ביבמות ובקדושין להם
הלך אחר פסולן אלמא עדיין מצרית הם ואלו שאי אומות מותרין
לנא נקהל מיד : אהחמן המקרא הזה : תני כלי' מכותיו כלות :
סתקו רבננו : יבר לו תנא לו נרה : כוה תהלה על עסקי כוה נתים
שנכו יהללוהו שלא ש'טו שוכמיהם כו' להיות נהני' מהם : טבעו
כי היו של כסף וזהב או של כמות ועצים ואבנים לא כשאו אתם :
טבעו בארץ נו' לעיל מניה כתיב כי חשנה' להשחית חומת בת ציון
ועלה כתיב טבעו בארץ נו' ומגדת ציון היא עיר דוד וכיתו : א"ת
כו' משום דהל"ל רככו נדיקים לה' גלמל לכך דרש רבנו נדיקים
במה שפשה להם ה' שנכזו אהל מועד כו' כי לטובתם היה להיות
פנוה תהלה לישרים ולא שיתהללו בהם שוכמיהם כמו בשאר כלי' ב"ה
שנטל טיטוס להתהלל כדמי' בהניזקין :

תנו

רבנן סוטה נתנר עיניה במי שאינו שלה מרה
שבקשה לא ניתן לה מה שבידה נטלו ממנה שכל
הנותן עיניו במה שאינו שלו מרה שבקש אין נותנין לו מרה
שבידו נוטלין הימנו * וכן מצינו בנחש הקדמוני שנתן עיניו
במי שאינו שלומה שבקש לא ניתן לו ומה שבידו נטלו ממנו
אמר הקב"ה אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה והיה עכשיו
ארור יהיה מכל הבהמת ומכל חית השדה * אני אמרתי ילך
בקומה זקופה עכשיו על גחונו ילך אני אמרתי יהא מאכלו
מאכל אדם עכשיו ועפר יאכל : הוא אמר אהרוג אדם ואשא
את חוה לפיכך ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין
זרעה * וכן מצינו בקין וקרה ובלעם ודואג ואהיתופל וגיהוז
ואבשלום ואדוניה ועזריהו ומן שנתנו עיניהם בכה שאינו
שלהם מה שבקשו לא ניתן להם ומה שהי' בידם נטלו כהם :
פי' מה שבקשה כו' שאסורה לבני על : מה שבידה כו' אס שותה
מתה ואס הודיתה אסורה לבעלה והפסידה כתובתה : נחש
כתן עיניו נחמה ונא עליה דכתיב נחש השיאכי ל' תשמיש וכי שואין
נטל הימנו קומה זקופה : יהא תלך שלכך יעשאו ירוס מכל : אני
אמרתי כו' מקללתו אתה למד כל חלה : קין כתן עיניו בתאומה
יתירה שכולדה עסהבל ששני תאומות כולדו עמו והיינו דכתיב את
שחיו את הנלב' אתי' ב' רבוי' : קרח על הכהונה ונבלע :

בלגים בממונו של בלק כדי לקלל את ישראל ונהרג במדין שהלך ליטול
סכר כ"ד חלף שנפלו מישראל על ידו : דוחג חביר הרועים וגדול
שבת למידים היה וכתקנה גדוד שראהו בגון לחם ואים תואר מרהה
פנים בהלכה כדכתיב הנה ראיתי בן לישנינו' ואתרי' כל הפסוק
זה אמרו דז'אנ בלשון הרע : אחיתופל כתן עיניו במלכה רהה אש
שיצאה מאמתו וכסבור שצתיד למלך : ומה שבזים נטלו מכם ולא
ימכו ימיהם : ניהוי בממונו של נצמון ונצטרע : אנשלוס במלכות
ונהרג : ואלוניה בלגים ונהרג : ועזיהו נכהונה והלרעת
זרסה בממנו :

משנה

שמשון הלך אחר עיניו לפיכך נקרו פלשתים
את עיניו שנא' ויאחזוהו פלשתים וינקרו את
עיניו * אבשלום נתנאה בשער ולפיכך נתלה בשער * ולפי
שבא על עשר פלגשי אביו לפיכך נתנובו עשר לוביניורת
שנא' ויסובו עשרה נערים נושאי כלי יואב ויכו את אבשלום *
ולפי שגנב שלש לבבות לב אביו ולב בית דין ולב כל ישראל
לפיכך נתקעו בו שלשה שבטים שנאמר ויקח יואב שלשה
שבטים בכפו ויהקעם בלב אבשלום עודנו חי בלב האלה :

תנו

רבנן שמשון בעיניו מרד שנא' ויאמר שמשון אל
אביו אותה קח לי כי ישרה היא בעיני לפיכך נקרו
פלשתים את עיניו שנאמר ויאחזוהו פלשתים וינקרו את
עיניו * איני והא כתיב ואביו לא ידעו כי מה' הוא כי תואנה
הוא מבקש מפלשתים * כי אול מיהא בתר ישרות עיניו אול *
תניא רפי אומר שמשון תהלת קלקולו בעוה לפי לקה בעוה
תהלה * תחלת קלקולו בעוה דכתיב וילך שמשון עותה וירא
שם אשה זונה לפיכך לקה בעוה דכתיב ויאחזוהו פלשתים
וינקרו את עיניו ויורידו אותו עותה והכתיב וירד שמשון
תמנתה וירא שם אשה בתמנתה תהלת קלקולו מיהא
בעוה הוה :

פוי

כתלה בשער דכתיב ויחזק ראשו באלה חשיע בשער ראשו
כחו ובגלחו את ראשו : * פלגשים דכתיב ויעזוב יעזר
כשים ונו' : לונכיות חכיות : לנ' חזיו ולב' ב"ד דכתיב חלפה נא
ואשלמה את צדרי וכתיב ואת אנשלוס הלכו מאתים איש קרואים
ופארי' קרואי' מדוד שע"י מנת דוד הלכו עמו ח"ל כתוב לי שלכו

עמיב' אנשים אותם שאכתרו וכתב לו והיה מראה חותמו של דוד
 לכ' והלכו אחריו וכן לב' אחרי' עד שיכנס מחתים איש וכלס ראשי
 סנהדרות היו הררי לב' אכיו ולב' ד' : לב' אנשי ישראל דכתיב
 ויבנו אנשלוס את לב' אנשי ישראל : בעיניו מרדע' י עיניו מרד
 בנוראו : מה' הוא שמשק בלוחה אשה כדילפתנרו' בפלשתים : נתר
 ישראל כו' ע"ד בדרך שאדם רונה לילך תלויכין אותו : תמכתם
 וירא שם אשה תנכות פלשתים ותיטב בעיני שמעון ומיעשה של זו
 בתמנת קודם לזו שנעשה : תחלת קלקולו כו' דההוא דתמנת לאו
 קלקול הות כלי האי שניירה ולקחהלו לאשה ולא נא עלי' בזנות :

ויהי אחרי כן ויאהב אשה בנהל שורק ושמה דלילה :
 תנא רב אומר אלמלא לא נקראת שמה דלילה
 ראויה היתה שתקרא דלילה דלדלה כהו דלדלה לבו דלדלה
 מעשיו : דלדלה כהו דכתיב ויסר כהו מעליו : דלדלה לבו
 דכתיב ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו : דלדלה מעשיו
 דאסתלק שכינה הימנו דכתיב והוא לא ידע כיה' סר מעליו
 ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו מנאי דעה אמר ר' יוחנן
 ניכרים דברי אמת : אביי אמר ידעה באותו צדיק דלא מפיק
 שם שמים לבטלה כיון דאמר לה כי נזיר אלהים אני אמרה
 השתא ודאי קישטא קאמר : ויהי כי הציקה לו בדברים כל
 היכי' ותאלצהו ותקצר נפשו למות מאי ותאלצהו א"ר יצחק
 דבי רבי אמי בשערית גמר ביאה נשמטה מתחתיו : ועתה
 השמרו נא ואל תשתי יין ושכרו ואל תאכלו כל טמא מאי כל
 טמא ותו עד השתא דברים טמאים קאכלהו א"ר יצחק דבי
 ר' אמי דברים האסורים לנזיר : ויבקע אלהים את המכתש
 אשר בלחי ויצאו ממנו מים וישתא א"ר יצחק דביר' אמי הוא
 נתאוה לדבר טמא לפיכך נתלוהו ברבר טמא :

פי' לא כקרא כו' דנבי אשה שנתמנת ונבי אשה זונה לא הוזכר
 שם ובאשה זו הוזכר שמה ולפי שמכינוג"פ ותחת דלילה
 דרשי' כי' שלדלה לוחה גנ' דכריס : דלדלה עקרה כמו אנכי
 הר' שכלללו : מנא ידעה והלא כמה כוז אמר לה קודם לכן
 ומנחת' שקרן : ניכרי' כו' מתקבלים ומיזשנים דברי אמת ולנזיר
 על אופניה' ראתה שיערו גדול אלהי' שותה יין והפיכ' שדכרי' חמת
 הן : ותלצהו ל' דוחק ומנוקה : גמר כיאה שתאות אלס חרונה :
 האסורים לנזיר חזרת עכבים כגון כזיר ששרה עכבים כמים ויש

זהם טעם ויין ללא נפקא מכל אשר יעשה מנפן היין: **מכתש**
 מקום קניעות הסן: לדנר טאא ליטא בת אל נכר: לדנר טמא
 לפי המזור שאלמלא הוא היה מת נצחא:

ותהל רוח ה' לפעמו במחנה דן א"ר אחא בר' הנינא
 אותו היום חלה נבואתו של יעקב אבינו שנא'
 יהי דן נהש עלי דרך * לפעמו אר"י דביר אמי מלמד שהיחה
 רוח הקדש מקשקשת לפניו כוונ כתיב הכא לפעמו * וכתיב
 התם פעמון זהב ורימון * בין צרעה ובין אשתאול אמר רבי
 אסי צרעה ואשתאול שני הרים גדולים היו ועקרן שמשון
 וצהנן זה בזה * והוא יחל להושע את ישראל מיד פלשתים
 א"ר אחא ברבי הנינא הוחלה שבועתו של אבימלך שנא' אם
 השקור לי ולנוני ולנכדיו וגדל הנער ויברכהו ה' במה ברכו
 אמר רב יהודה אמר רב שברכו באמתו כבני אדם וזרעו
 כנחל שוטף:

ויקרא שכשוך א"ה ויאמר ה' אלהים זכרני נא והזקני נא
 אך הפעם הוזה ואנקמה נקם אחי משתי עיני
 מפלשתי אמר רב יהודה אמר רב אמר שמשון לפני הקב"ה
 זכור לי כ"ב שנה ששפטתי ארץ ישראל ולא אמרתי לאחד
 מהם העבר לי מקל ממקום למקום:

פי' רוח ה' רוח נבואה ששרת על יעקב: דלח חנינו שהיה שמשון
 נביא: מקשקשת לפניו ללותו באשר הלך: ועקרן משמע
 ליה דנין כ' מקומות הללו החל רוח ה' בו ולא יניכו ביה: הוה ה'
 צטלה כמו לא יחל דברו לפי שהם עברו על השבועה תמלה דלי
 כפטיה שהתחיל להושיע ישראל מיד פלשתים הרי כנר כתי' בימי
 שופטים ויאמר ה' הלא מוצרים בו' ומן הפלשתים ותצעקו אלי
 ולושיע בו' במה ברכו כל ברכה שבחוקר הוא ל' ריבוי דנר המתרבה
 ונתנו בו שובע ומה ברכה כמנח בו לא כמנח עושר נשיחון: כאמתו
 להיות זרעו כנחל שוטף במה שנתאוה בתדרך: א' מנ' עיני כך
 אמר תן לי שכר עיניא' צע' הו' ושכר עיני אחרת תהא שמורה לי
 ומתוקנת לע"ל:

וילך שמשון וילכד נ' מאות שועלים מאי שנא שועלים
 א"ר אייבובר ניגרי אמר רבי חייה בר אבא אמר
 שמשון יבא שועל שחזור לאחוריו ויפרע מפלשתים שחזורו
 משבועתם

משבויתם • תניא א"ר שמעון החסיד בין כתיפו ויזיל שמשון
 ס' אמה היה שנה וישכב שמשון עד חצי הלילה ויקם בחצי
 הלילה ויאחז בדלתות שער העיר ובשתי המזוזות ויסעם עם
 חבריה וישם על כתיפיו • תנא אין דלתות עזה פחותות
 מס' אמה • ויהי טוחן בבית האסורים א"ר יוחנן אין טחינה
 אלא לשון עבירה וכן הוא אומר תטחן לאהר אשתי ועלית
 יכרעון אחרים • מלמד שכל אחר ואחד הביא לו אשתו לבית
 האסורים כדי שתתעבר ממנו • אמר רב פפא היונו דאמרי
 אינשי קמי דשתי הכרא חמרא קמי רפיקא גרוא דובלא •
 ואמר ר' יוחנן כל המונה אשתו מונה עליו שנה א"כ נפתח
 לבי על אשה ועל פתח רעי אהבתי טחן לאהר אשתי ועלית
 יכרעון אחרים • והיונו דאמרי אינשי איהו בי קרו ואהתיה
 בי בוצינא :

פל סחור לאסוריו כסגלין אותו אינו מרחיק לברוח לא חוזר
 עקלקלות : סערה עיר נסערי עזה ססתעי קרק : על
 כתיפיו נסיעור כתיפיו : קמי דשתי כו' לפני כל הדם מביאין מה
 טרגילנו לפני שותה יין מביאים יין קמי רפיקא כו' לפני עונד
 מלמה וחופר גנים מביאין כל מלא ורק מפני שהוא רגיל בכך :
 דונלא מין ירק הוא : קרי וכונינא כתפרס כסגילא :

ואמר ר' יוחנן שמשון דן את ישראל כאכיהם שבשמים
 שנה דן ידיו עמו כאחרוא"ר יוחנן שמשון על
 שמו של הקב"ה נקרא שנה כי שמשו ומננה אלהים • אלא
 מעתה לא ימחק אלא מעין שמו של הקב"ה מה הקב"ה בגן
 על כל העולם כלואף שמשון הניח בדרו על ישראל • וא"ר
 יוחנן בלעם חגר ברגלו אחת שנה וילך שפי שמשון חגר
 בשתי רגליו שנאמר שפיון עלי אורח :

תנו רבנן המשה נבראו מעין דוגמא של מעלה וכלם
 לקובתין • שמשון בכחו • שאול בצוארו • אבשלום
 בשערו • צדקיהו בעיניו • אסא ברגליו • שמשון בכחו דכתיב
 ויסר כחו מעליו • שאול בצוארו דכתיב ויקה שאול ארץ
 החרב ויפול עליה • אבשלום בשערו דכתיב והזק ראשו
 באלה • צדקיהו בעיניו דכתיב ואת עיני צדקיהו עור • אסא

ברגליו דכתי' ויהי לעת זקנתו חלה את רגליו ואמ' רב יהודה
 אמר רב שאהזו פודגרא * א"ל מר זוטרא בר ריה דרב נחמן
 לרב נחמן היכידמי פודגרא א"ל כמחט בבשר חי * מנא ידע
 איכא דאמרי מיהש הוה חייש ביה וא"ד מרביה שמיע ליה *
 ואיכא דאמרי סוד ה' ליריאו ובריותו להודיעם * דרש רבא
 מפני מה נענש המלך אסא מפני שעשה אנגריא בת"ח שנא'
 והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי * מאי אין נקי
 אמר רב יהודה אמר רב אפילו חתן מהדרו וכלה טחופתה :
פ"י כח כיחודו אל עולם שפט נדק א"ל כל ענין נקמה נפלותים :
 שמשל' תומה כמו ושמתו כדכר שמשותף : על שמו של
 הקב"ה משמע שכינהו שם הקב"ה מתעב : מעין שמו שאין שמש
 שמש אלא מנין ומציל : שפי כמו דשף מדוכתי : שפיפון שפיפה
 לפולה : מעין דונתא נסתנו מן התחתונים לתפלת : ויסר כמו
 לא מייתי ר' איה אלא דכו' לקו : נכוארו ויננה מכל העם משכמו
 ומצלה ויפול עליו במקום שהורגים נחרב והיינו נואר : נדקיה
 כו' ואסא כו' כך שמע חרבנו : פודגרא שם חולי ציפרי"ל כל"א :
 כינש אסא לחלות : אנגריא עבדות המלך : השמיע נו' הזעיקן
 וישאו את אנכי הרמה שהיה מלך ישראל נוכח עליו כרף לבלתי תת
 יוכה ונח לאסא : אפי' חתן שכתוב בו בקריהיה לביתו :

כתיב וירר שמשון תמנתה * וכתוב הנה חטיך עולה
 תמנתה אר"א שמשון שנתננה כרה כתיב בורה
 ירידה * יהודה שנתעלה בה כתיב ביה עלייה רבי שמואל
 בר נחמני אמר תרתי תמנת הוה חרא בירידה והדא בעלייה *
 רכ פפא אמר חרא תמנת הואי דאתי מהאגיסא וירדה
 דאתי מהאי גיסא עלייה כנון וורדינא וכיבארי דנרשי ותשב
 בפתח עינים א"ר אלכסנדראי מלמד שהלכה וישבה לרה
 בפתחו של אברהם אבינו מקום שכל עינים מצפות לראותה
 ר' יוחנן אמר במקום ששמו עינים וכן הוא אמר תפוח
 זה עינים ר"ש בר נחמני אמ' שנתנה עינים לדבריה כשחבעה
 אמר שמא נזיה את אמרה ליה גיורת אני * שמא אשת איש
 את אמרה ליה פנויה אני שמא קבל בך אביך קדושין יתומה
 אני שמא טמאה את טהורה אני :

פ"י וירד נו' אלמא תמנת נירידה וכתוב עולה אלמא עלייה
 היא

היא ושמשון ויהודה תרוייהו בל"י הוו : שנתננה נה שנשא שם
 חשש חננות פלשתים האסורות לו : כתעלה נה שחשס נולדו פרץ
 וזרח שהעמידו מלכים וכיאים בישראל ולפי שאין הכרע איהו
 כפשטי' שניהם לדרסה : דאתי מהאי גוסא שהיתה יושבת בחמבע
 שפוצה ההר הנח לה מרעש ההר יורד והנח לה מרגלי ההר עולה :
 ונרדינא כו"ע עיירות הן היושבת נשיפולי ההרים : מצפות לרחוקה
 שהיו רגילין להתקבל שם וללון והיה חביב עליהם : עינים לדבריה
 דונחת ופתח היתר היתה כותנת לענמה שאין עבירה בדבר :
 נירות אחי ואיכי עונדת ע"ז : ה"א את ואיך ראויה לי : פנויה
 איכור אחי לכל אדם : יתומה אחי והייתי קטנה והסיא אחי חמי
 ואחי ואין לער ואוכן נשואין ליאמר עליו משום כלתו דאין זכות
 לאם ואחי' להשיא הקטנה : טהורה אחי מנדה :

ויטע אשל בבאר שבע אמר ר"ל מלמד שעשה פרדס
 ונטע בו כל מיני מגדים ר' יהודה ור' נחמיה חד
 אמר פרדסו חד אמר פונדק בשלמא למאן דאמר פרדס היינו
 דכתיב ויטע אשל בבאר שבע ואמר ר"ל שעשה פרדס ונטע
 בו כל מיני מגדים אלא למאן דאמר פונדק מאי ויטע כדכתיב
 ויטע אהלו אפרגו בין ימים להר צבוקדש * ויקרא שם בשם
 ה' אל עולם אמר ר"ל אל תקרו ויקרא אלא ויקריא מלמד
 שהקריא אברהם שמו של הקב"ה בפי כל עובר ושב כיצד
 לאהר שאכלו ושחו עמדו לברכו אמר להם וכי משלי אכלתם
 משל אל עולם אכלתם הודו וברכו למי שאמר והיה העולם :

ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה משום
 דכסתה פניה ויחשבה לזונה אמר ר"א שכסתה
 פניה בבית חמיה דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל כלה
 שצנועה כבית המורה זוכה ויוצאים ממנה מלכים ונביאים
 מכלן מתמר נביאים דכתי' הוון ישעיהו בן אמוץ מלכים מדוד
 וא"ר לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמציה אהים
 הווי * היא מצאת והיא שלחה אל חמיה היא מתוצאת סבעי
 ליה אמר ר"א לאחר שנמצאו סימניה בא סמאל ורחקן בל
 גבריא אל וקרובן והיינו דכתיב למנצח על יונת אלס רחוקים
 לרוד מכתם א"ר יוחנן לאחר שנתרחקו סימניה נעשית כענת
 אלמתי לרוד מכתם עיצא חיימנה דוד שמך ותם לכל * ד"א

מכתם שהיה מכתו תמה שנולד כשהוא מהול ד"א מכתם
 כשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו ללמוד
 תורה כך בגדולתו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו ללמוד
 תורה : והוא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי
 הרה ותימר לירה מימר אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב
 ואמרי לה אמר רב חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא ואמרי
 לה א"ר יוחנן משום רשב"י נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך
 כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים מנ"ל מתמר הכר נא
 אמר רבי חמא בר חנינא בהכר בשר לאביו בהכר בשרוהו
 בהכר בשרי הכר נא הכתונ' בנך היא אם לא בהכר בשרוהו
 הכר נא למי החותמת והפתילים הכר נא אין מא אלא לשון
 בקשה אמרה לו בבקשה ממך הכר נא בוראך ואל תעליב
 עיניך ממני ויכר יהודה ויאמ' צדקה ממני היינארא"ר חנין
 בר ביזנא א"ר שמעון חסידא ווסף שקדש שם שמים בסתר
 זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה דכתיב עדרת
 ביהוסף שמו יהודה שקדש ש"ש בפרהסיא זכה ונקרא כולו
 על שמו של הקב"ה כיון שהודה ואמר צדקה ממני יצתה בת
 קול ואמרה אתה הצלת תמר ושני בניה טן האור חייד שאני
 מציל בזכותך ג' מבניך טן האור מאן נינהו חנניה מישאל
 ועוריה צדקה ממני מא ידע יצתה ב"ק ואמרה ממני יצאו
 כבושים ולא יסף עוד לדעתה אמר שמואל סבא חמוה דרב
 שמואל בר אמי כיון שידעה שוב לא פסק ממנה כתיב הכת
 ולא יסף עוד לדעתה וכתוב החם קול גדול ולא יסף :

פ"ו ונט"ג נו ליהכות עובדים וסנים : פונדק ללון שם חורחית
 ל"ח של נוטריקון הוא חכילה שתיה לויז שהיה ממכילס
 ומסקן ומלוגה חותם : מ"ת כו' דאל"כ מ"ט שקרא אנדה שם ה'
 בפונדקו נפרדס : ויקריא לתה הכריות לקרוח בטס ה' אלהי
 ישראל עולם : לאמר שמכלו ושמו משלו עמדו כו' : בנית חמיה
 ולא רמה חותה כל הימים טגדלה בניתו לפיכך לא הכיר נה דא"ל
 ויחשניה לזוכה חסוס שכסת' פניה טאין דרך הוונות לכסות פני' :
 ל"א שכסת' כו' ח"פ שהיה כלבו שהיא תיור טועה היה בכך לומר
 חמרת היא שהרי תמר כנועה היא : אמוץ אכני שלישיעה וחמניה
 מ"ן יהודה חקיס היו ואחמיה מזרע דוד היה ואמוץ אחיו וכניה

היה אלא נביאים נפקו מינה : היא חתונתה הוי משמע לטון
 הוכחה בעל כרתה : חונאת משמע ל' מציאה : סימני' מותם
 ופתילים ומטה : שבה סמאל שהוא שר של אדום ורחק קברי שתשרף
 ולא ינא דוד ממנה המכה את אדום נביא מלח : גבריאל מלך
 המחוכה על השרפה ומלמד זכות על ישראל ופי' הכתוב למכנת
 שנתם גבריאל לסמאל : יונת אלי' רחוקים על עסקי הרחקה שני עשו
 סימני' רחוקים : לדוד מכתם לאותה שהיא ראויה ועומדת לנחת
 מחנה דוד שהוא חך עכיו ותם תמים בדרכיו : מכתו תמה מקום
 מילה שהוא ראוי למכה היה תם ושלם שלא הוצרך לחסרו : ד"ל
 כשם שנקטנותו קודם שחלך כך בגדולתו לאחר שחלך ול' מכתם
 שהיה מכתו שלימה ופתיחה מתחלתה ועד סופה לא נחסרה
 עבותותיו ולא נשתני' : היא שלמה גו' לאיש אשר לו ולא שלמה לו
 לומר מחך חכי הרה והכי סימנים שלך : ותימר כו' לשליח אמור לו
 שממנו חכי הרה וחלו סימניו : ואל ילכין כו' וזו נוסחיה לשרף וא'
 תלזין פניו לפיכך שלמה לו כן אם יודה ויגלה הוא עצמו את הדבר
 יגלה ואם לאו תשרף ואל יגלה היא את הדבר : בהכר עשר את חניו
 הדבר שנצטער בו ובהכר בשרוהו : חנא ידע שממנו היא מעונרת
 שחא חף אחרים באו עליה : ויחר ב' ק' חמרה : כנושים דברים
 עלומים שנכזרו חלפני שיכחו מזו מלכים וא"ח לנחת אלא מיהודה
 דכתיב גור אריה יהודה : דברי כבושי' דברי סתרי נזירת מלך :
 כיון שידע' שהיא נדקת ולש"ש נכתובה : ועיין במהרש"א מה
 שפי' על מחזר הלז :

פיסקא אבשלום נתנאה בשערו וכו' * ת"ר אבשלום
 בשערו מרד שנ' וזאבשלום לא היה איש ופה
 בכל ישראל להלל מאד מכף רגלו ועד קדקדו לא היה בו מים
 ובנלחו את ראשו והיה מקץ ימים לימים אשר יגלה כי כבוד
 עליו וגלהו ושקל את שער ראשו מאתו שקלים באבן המלך'
 תנא אבן שאנשי טבריא ואנשי צפורי שוקלין ברה לפיכך
 נתלה בשערו שנא' ויקרא אבשלום לפני עבדי דוד ואבשלום
 רוכב על הפרד ויבא הפרד תחרת שובך האלרה הגדולה
 ויתחוק ראשו באלה שקל ספסורא בעא למפסקיה תנא דבי
 רבי ישמעאל באותה שעה ראה גיהנם שנבקעה מתחתיו *
 וירגזו המלך ויעל על עלית השער ויבך וכה אמר בלכתו בני
 אבשלום בני בני אבשלום מיתן מותי אני החתיך אבשלום

בני בני והמלך לאט ארצנו פניו וחעק המלך קול גדול בני
 אבשלום אבשלום בני בני • הניחמניא זמני בני למה שבעה
 דאסקיה משבעה מדורי גיהנם אידך א' דקריב רישיה לגבי
 גופיה וא' דראתייה לעלמא דאתי • ואבשלום לקח ויצב לו
 בחייו את מצבת אשר בעמק המלך כי אמר אין לי בן בעבור
 הזכיר שמי ויקרא למצבה על שמו ויקרא לה יד אבשלום
 עד היום הוה מאי לקח שלקח מקחרע לעצמו • את מצבת
 אשר בעמק המלך א' רחמינא בר פפא בעצה עמוקה של
 מלכו של עולם שנא' הנני מקים עליך רעה מביתך כיוצא
 בדבר אתה אומר וישלחהו מעמק חברון אמר רבי חנינא בר
 ספא בעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון שנא' ידוע
 תדע כי נריהיה זרעך בארץ לא להם • כי אמר אין לי בן
 ולא הוה ליה בני והכתיב ויולדו לאבשלום שלשה בנים וברת
 אחת ושמה תמר א' ריצחק בר אבדימי שלא היה לו בן הגון
 למלכות • רב חסדא אמר גמירי כל השורף תבואתו של
 חברו אינו מניח בן ליורשו ואיהו קלייה לדיואב דכתי' ויאמר
 אבשלום אל עבדיו ראו חלקת השדה אשר ליואב אל ידולו
 שם שעורים לכו והציתוהו וכו' :

פ"י ימים לימים משנה לשנה שכור עולם היה ומנלם א' לי"ב
 חדשים : דקריב רישיה כו' שהיה ראשו מושלך רחוק מגופו •
 וקרבנו : מקחרע וה"ק קרא והאבשלום לקח השררה הזאת בחייו :
 בעמק המלך עצה עמוקה של הקב"ה שהוא חלך עולם שגזר על דול
 כן נמעשה נ"ש הכניח מקי' הניב האבשלום אותו עצה וקיימה חכמת
 דברו של הקב"ה דכתיב לעולם ה' דנרךנו' : על שמו נרס לחותה
 רעה שזקל' על שמו : יד האבשלום כן היא מקרחת : מעמק חברון
 ניוסף משתעי כשאלו יעקב אנל אחיו והיא תחלת סנת ירידת
 ישראל למצרים : מעמק חברון והלא חברון נהר היה אלא מעצה
 עמוקה : אותו צדיק כו' זה אנרסם : לכו והציתוהו לכך מתו בניו :

משנה וכן לענין הטובה מרים המתינה למשה שערה
 אחת שנא' ותתצב אחותו מרחוק לפי' נתעכבו
 לה כל ישראל ו' ימים בסדבר שנאמר ותסגר מרים מהוץ
 למחנה עבעת ימים והעם לא נסע עד האסף מרים • יוסף
 זכה לקבור את אביו אין באחיו גדול מיוסף שנא' ויעל יוסף
 לקבור

לקבור את אביו מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא
 משה * משה וכה בעצמות יוסף אין גדול ממנו בישראל
 שנא ויקח משה את עצמות יוסף עמו מילנו גדול ממשה
 שלא נתעסק בו אלא שכינה שנא ויקבור אותו בגיא * ולא
 על משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים שנא והלך לפניך
 צדקך כבוד ה' יאספך :

פי' גדול ממנו שהיה חנן הרי במדה שחלד שנקבר אביו
 בגדולי' וכה במדה מולדו לו שנקבר הוא נ' כ' בגדולי' : מילנו
 לענין כבוד קבורה לקבר בגדולים גדול מיוסף שלא נתעסק בו לא
 משה שהוא גדול בישראל הרי במדה ש' דד לקבור את יוסף ע' י' גדול
 בה ידדו לו שאין לנו גדול בכבוד קבורה כמ' שלא נתעסק בו אלא
 הקב"ה : כבוד ה' יאספך היינו חסיפת הנשמה ובמשה נ' כ' קבורה
 דכתיבני' הוא חסיפת נשמתו כי גופו נסתלק מחומר נפרישות
 מכלל ומשתה ח' יום ופירש חן האלה :

בני דמי התם שעתא הדא הכה שבערה יומי אמר אביו
 אימא ולענין הטובה אינו כנא' ל' והא' וכן ד' לענין
 הטובה קתני אלא אמר רבא הכי קאמר ובין לענין הטובה
 דבאותה מדה ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות *
 ותתצב אחותו מרהוק לדעה מה יעשה לו * א"ר יצחק פסוק
 זה כלו על שם שכינה נאמר ותתצב דכתיב ויבא ה' ויתיצב
 ויקרא בפעם בפעם * אחותו אסור לחכמה אחותי * א"ר
 מרהוק מרהוק ה' נראה לי * לדעה * כי אל דעותה *
 מה * מה ה' אלהיך שואל מעמך * יעשה * יעשה ה' לאדני
 בית נאמן לו * ויקרא לו ה' שלום :

פי' אינו כן יותר ממה שהוא חולד מולדין לו : דכחותה מדה
 דונא' חמותו ענין ומיהו יותר ממה שעשה משתלם דמדה
 טובה מרוב * בת שמויה ממדת פורענות : היות לחכמה שהיא
 אכל הקב"ה ומפיו שנא' כי יתנה' חכמה חפיונו' :

ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע אר' יוסף רב
 ושמואל ה' א' הדש ממש וח"א שנתחדשו נזרותיו
 מ"ד חדש ממש דכר' יוב הדשומ"ד שנתחדשו נזרותיו דל'
 כתיב וימר' וימלוך ומאי אשר לא ידע את יוסף דהורה דמי
 כמאן דלא ידע ליה ויאמר אל עמו הנה עבד בני ישראל רב

ועצום ממנו תנא הוא התחיל בעצה תהלה שנא' ויאמר אל
 עמו לפיכך לקה הוא תהלה שנא' ובכה וכעמך ובכל עבדיך
 ועלו הצפרדעים הבה נתחכמה לו להם מיבעי ליה א"ר חמא
 ברבי חנינא כואו ונתחכם למושיען של ישראל כמה נדונם
 נדונם באש כתיב כי באש ה' נשפט נדונם בחרב ובחרבו את
 כל בשר כואו ונדונם במים שכבר נשבע שאינו מביא מכול
 לעולם שנא' כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד
 על הארץ והם אינם יודעים שעל כל העולם אינו מביא אבל
 על אומה אחת מביא אי נמי הוא אינו מביא אבל הם באים
 ונפלים לתוך המים וכן הוא אומר ופצרים נסים לקראתו
 וינערה את מצרים בתוך הים והיינו דא"ר ליעזר מאי דכתי'
 כי כדבר אשר ודו עליהם בקדרה שבשלו בה נתבשלו אמ' ר'
 הווי בר אבא א"ר יוחנן ג' היו באותה עצה בלעם אויב
 ויתרו בלעם שיעין נהרג אויב ששרתק נידון ביסורין יתרו
 שברח זכו בניו וישבו כלשכת הגזית שנא' ומשפחות סופרים
 יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים המה הקינים הבאים
 מחמת אבי בית רכב וכתיב ובני קיני חותן משה ונלהם בנו
 ועלה מן הארץ ועלינו מיבעי ליה א"ר אבא בר כהנא כאדם
 שמקלל עצמו ותלה קללתו באהרים וישימו עליו שרי מסיים
 עליהם מיבעי ליה תנא משום ר' א"ר ברבי שמעון אמרו מלמד
 שהביא זה מלבן ותלו לו לפרעה בצוארו וכל אחד מושאל
 שאמר להם איסתניס אני אומרים לו כלום איסתניס אתה
 יותר מפרעה שרי מסיים דבר שמיים לבנים למען ענורו
 בסבלותם ענותם מיבעי ליה למען ענותו לפרעה בסבלותם
 דישראל ויבן ערי מסכנות לפרעה רב ושמואל ח"א שמסכנות
 את בעליהם וח"א שמסכנות את בעליהם דאמר מר כל מי
 שיעסק בכנין מתמסכן את פיתום ואת רעמסס רב ושמואל
 ח"א פיתום שמה ולמה נקרא שמה רעמסס שראשון ראשון
 מתרוסס וח"א רעמסס שמה ולמה נקרא שמה פיתום שראשון
 ראשון פי תהום כולעו כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ כן
 רבו וכן פרצו מיבעי ליה א"ר שמעון כן לקיש רוח הקדש

מבשרתן כן ירבה וכן יפרוץ ויקוצו מפני בני ישראל כלמד
 שהיו בעיניהם כקוצים ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך
 ר"א אומר בפה רך שמואל בר נחמניאמר בפירכא וימרו
 את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשד'
 אמר רבא בתהל' בחומר ובלבנים ולבסוף בכל עבודה בשדה
 את כל עבודתם אשר עבדו בפרך א"ר שמואל בר נחמניא ר'
 יוחנן שהיו טחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים
 לאנשים ולמאן דאמר התם בפה רך הכא ודאי בפירכא :

פ"י ללא כתיב וימת מלך מצרים וימלך אחר תחתיו : ונתחכם
 כבקשלו חכמה לנגדו : כמה גדונס שלא יוכל לדונכו בו
 שילענו דרכיו שזודד חכ"מ : נאש נשפט וכן לנו ינמול : במיט
 כל הכן הילוד נו' : על אומה א' דכתיב ולא יכרת כל נשר : הוא
 לינו מניא דכתיב עלה הארץ : שנשלל' ויוד יעקב כזיד : באותה
 ענה דנתחכמה לו : יושבי יענן תלמידי יענן אדם גדול בתורה
 היה דכתיב ויקרא יענן לאלהי ישראל אס צרך תברכני בתורה
 והרבית את גדולי בתלמידים נו' ויבא אלהים את אשר שאל :
 תרעתי' ששמעו תרועה מהר סיני ל"א תרעתיס על שהיו יושבים
 נשערי ירושלים : שמעתם ששמעו מנות אניהם דננני יונדב בן
 דבב משתיני קראוהם היו מכני נכיו של יתרו דלחפ' ואזיל המה
 הקיבו' : סוכתי' ע"ש שיושבים בסוכות דכתיב ונשב באהל' וקרי
 להו משפחות סופרים דהיינו סנהדרין וכן תרעתי' וזני שער :
 ועלינו מיניע' ל יגרשוכי מן הארץ מאי ועלה נו' הלוחי שינאו
 שונאיהם מחרנס הוהיל ויראי' מפניהם : מלבן כמין דפוס שיעושין
 בו הלכנים : ותלו לפרעה דעלי' קאי קרא תיני' סליק ויהמר אל
 עמו הנה נו' וישימו נו' למען ענותו נו' : אסתנים מפונק ואינו
 יכול לעשות מלאכה : מיס דבר שמטיס ריזוי של שומה שמרגילין
 ומשימין לעבודה חותו המלבן שתלו לו היה לישראל רדוי של השמה :
 ענותו לפרעה נשגיל סבלותם של ישראל שיטו שכס לסבול : שחכנו'
 כו פ' צמיט שכופל הבנין על אדם ומחית : שחיסכנות מולדלות :
 מתרוסס כשהיו צונין קנת היה מתרוסס ונפול וחוזרין וצונין
 והוא נופל : תהום נוליעו נבליע בארץ : רה"ק מנשרתן לישראל
 ואחר למצרים אין חויגיל אחכס כן ירבה וכן יפרוץ : כן כחו נטרס
 העיכו' : ויקוצו היה דומה להם כאלו עיניהם זנוסם מנאות קובי'
 ברחות את ישראל פרים ורנים : בפה רך משכוס דכתיב ונשכר
 עד שהרגילוס בענוקס : נפירכא נשנהון הנוף ומתנים וקוקס :

המקנה פרק ראשון סוטה

א"נ צענודה קשה אחר ר"ט נ"כ כ"ו' שבו מחליפין כו' וזהו קשה
שלה היו רגלין נכך : ולמ"ד בפרק קמא נפה רך : האי נפרך
נתרא ולאי פרכא הוא דהא כתיב וימררו :

ד"ש ר"ע בשכר נשים צדקניו' שהיו באותו הדור נגלו
אבותינו ממצרים שבשעה שיוצאות לשאוב מים

מומן להם הקב"ה דגים קטנים בכדיהם ושואבות מהצה מים
ומחצ' דגים ובאות ושופחות שתי קדרות אחת של המין ואח'
של דגים ומוליכות אותן אצל בעליהן לשדה ומרחיצות אותם
וסכות אותם ומאכילות אותם ומשקות אותם ונוקקות להם
בין שפתים שנא' אם השכבון בין שפתים בשכר שתשכבון
בין שפתים וכו' ישראל לבית מצרים שנא' כנפי יונה נחפרה
בכסף ואבדותיה בירק חרוץ וכיון שמתעברות באור
לבתיהם וכיון שמגיע זמן מולידיהן הולכות ויולדות בשדה
תחת התפוח שנא' תחת התפוח עוררתך שמה חבלה ילדתך
והקב"ה שלה מלאך מן השמים ומנקר אותם ומשפר אותם
כחיה זו שמשפרת את הולד שנא' ומולדותיך ביום הולדת
אותך לא סרת שרך וכמים לא רחצת למשעי והמלח לא
המלחת והחתל לא חתלת ונותן להם שני עגולים אחד של
דבש ואחד של שמן שנא' ויניקו דבש מסלע ושמן מחלמיש
צור וכיון שמכירים בהם הסצרים באים עליהם להורגם
ונעשה להו נס ונבלעים בקרקע ומביאים שוורים וחורשי' על
גבם שנא' על גבי חרשו חורשים ולאחר שהולכים מכצבצים
ויוצאים בעש השדה שנא' רבבה כצמח השדה נחתוך וגו'
ולאחר שמגדלים באים עדרים עדרים לבתיהם שנא' ותבואי
ותגדלי ותבואי בעדי עדים אל תקרי בעדי עדים אלא בעדרי
עדרים וכשנגלה הקב"ה על היס הם הכירוהו תחלה שנא' זה
אלי ואגדהו :

פ"י וסופתו' כשחשינין הסיר ע"נ כירה קרילי' שפית' : בין
שפתים בין מצרי השדות הקניות נכועי' חכל נחל השדה
גנוה חכאן ומכרו גנוה חכאן וחריץ נאמצע : יונה ישראל נאמר
יונתי תחתי וחלמה כשים נדקניות ליונה שאינו נזקקה מלא לבן
יונה כך לא נזקקו אלא לבן וזון : עוררתך נאמת מוצי' אהך :
חלתך ל' חללי יולדה : מנקה חנקה : ומשפר סימלול"ר בלע"ו

כיו שנושין לתינוקת לישן איברהם ולתקנס שניתקין מניצור
 הלידה : לא כרת שרך לא היה לך חילדות למתוך טנור הולד : למשעי
 להחליק הנשר : יגנולי' כעין ככר יגנול : יגנשה להם כס : כנחח
 השדה גדלי' מן הארץ כנחח השדה דאי קאי מרינוי הל"ל בככני
 שזיס הו כחול היס : ת"ת כו' דאי קאי עדי אקיסוס הרי כלאר
 נתרי' ואת ערוס וצריה : ותנולי' לבית אביך : הן הכירו וטונו שרמך
 שכינתו ככר : זה מלי שרמתי ככר :

ויאמר

מלך מצרים למילדות העברות רבו שמואל הד
 אמר אשה ובתה וחד אמר כלה וחמותה מאן
 דאמר אשה ובתה יוכבד ומרים ומ"ד כלה וחמותה יוכבד
 וזאלי שבועתניא כמ"ד אשה ובתה דתניא שפרה זו יוכבד ולמה
 נקרא שמה שפרה שמשפרת את הולדד"א שפרו ורבו ישראל
 בימיה פועה זו מרים ולמה נקרא שמה פועה שהיתה פועה
 לולד ד"א שהיתה פועה ברוה הקדש ואומרת עתידה אמי
 שתלד בן שמושיע את ישראל ויאמר בילדכן את העברות
 וראיתן על האבנים מאי אבנים א"ר יוחנן סימן גדול מסוי
 להם איכא דאמרי כדכתיב וארד בית היוצר והנה הוא עושה
 מלאכה על האבנים מה יוצר זה ירך מכאן וירך מכאן וסדן
 באמצע אף אשה ירך מכאן וירך מכאן וולד באמצע ואיכא
 דאמרי בשעה שכורעת לילד ירכותיה מצטננות כאבנים אם
 בן הוא והמיתן אותו ואם בת היא וחייה א"ר חנינא סימן גדול
 מסר להן כן פניו למטה בת פניה למעלה ותיראן המילדות
 את האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן להן מיבעי ליה אמר
 רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שתבען לדבר עכירה ולא נתבעו
 ותחיינן את הילדים תנא לא דיון שלא המיתו אותם לא שהיו
 מספקות להם מיס ומזון ותאמרן המולדות אל פרעה כי לא
 כנשים המצריות העבריות כי חיות הנה מאי חיות אילומא
 חיות ממש אטו היה לא צריכה היה אחריתי לאולודה אלא
 אמרו אומה זו כחיה נמשלת יהודה גור אריה יהודה דן ירמי
 דן נחש עלי דרך נפתלי אילה שלוחה יששכר חמור גרם
 יוסף בכור שורו הדר לו בנימין זאב יטרף דכתיב ביה כתיב
 ביה דלא כתיב ביה כתיב ביה והוא מרה אמך לביא בין

המקנא פרק ראשון סוטה

אריות רבצה בתוך כפירים רבתה גוריה :

פי' אישנע אשת אהרן : פועה שמעצעת אותו כדרך שאמאיין
 לתינוק בדברים ערבים לפתותו ולשעשעו : פועה וועקת
 כמו כיולדה הפיעה א"כ למטה למישו' ויבא הולד : ה"ג ורמיתן
 על אבנים חר"י סי' מסר להם בשעה שכורעת לילד ירכותי'
 מנטככות כאבנים : ד"ח על האבנים כדכתיב וחרד נו' מה יוצר
 כו' : סי' גדול שלח תטלנו האס ותחביאנו ותאמר נפלהיה זה לכם
 סי' של לידה ואו תטלוהו ותהרננהו ד"ח להכי קרי למשנה אשה אנכי'
 כדכתיב נביי ונר כלי מרם אבנים ואשה גמי ליוצר דמי' : סדין
 עץ צב שעליו רוכב ומגלגל הבנים לצוותה כדפוס הכלי לפי גדלו
 וקטנו : סי' גדול כו' אס רחיתס על אבנים אס נן הוא אס אס
 יכולו' ליראות מיד אס בן הוא בלא שום הנבחה : נלמטה לחרן כדרך
 תשמישו : למעלה כדרך תשמישה : אליהן משמע על עסקי ביאה
 ל' ויבא אליה : בלא דיין כו' דרש דהל"ל ולא המיתו את הילדי' ותסיין
 משמע שהיו חסיינות להסיותן שהיו מטמינו' אותם בבתיה' ומגדלי'
 אותם : חיות מחס מילדות : כתי' נחשלת ומית בשדה א"כ למילדות
 דכתיב נבי' שנקרא בשם חיה ונחמה : אמן כ"י כולה נקראת לניא :

ידי' כי יראו המילדות את האלהים ויעש להם בתים
 רב ולוי חר אמר בתי מלכות וחר אמר בתי כהונה
 ולויה מ"ד בתי כהונה ולויה אהרן וכושה ומ"ד בתי מלכות
 דוד נמי ממרים קאתי דכתיב ותכת עזובה זיקה לו כלב ארת
 אפית ותלד לו ארז חור ובתיב ורוד בן איש אפרתי וכלב בן
 חצרון הוליד את עזובה אשה ואת יריעות ואלה בניה ישר
 ושובב וארדון בן חצרון בן יפנה הוא בן שפנה מעצת סרגלים
 ואכתיב בן קנו הוא דכתיב וילכרה עתניאל בן קנו אחי כלב
 הקטן ממנו אמר רבא חורגיה דקנו הוה דיקא נמי דכתי' הקנו
 שמע מינה עזובה וו מרים ולמה נקרא שמה עזובה שהכל
 עזובה הוליד והלא מנסיב הוה נסיב לה א"ר יוחנן כל הנושא
 אשה לשם שמים מעלה עליו הבתוב כאלו ילדה יריעות שהיו
 פניה דומות ליריעות ואלה בניה אל תקרי בנייה' אלא בניה
 דשר שיישר את עצמו ושובב ששייבב את יצרו וארדון שרידה
 את יצרו וא"ד על שהיו פניה דומות לורד ולא זשחור אבי
 תקוע היו שתי נשים הלאה ונערה אשהור זה כלב ולמה נקד'

שמו אשחור שהושחרו פניו בתעניות אבי שנעשה לה כאב
 הקוע שתקע לבו לאביו שבשמים היו שתי נשים נעשה מרים
 כשתי נשים חלאה ונערה לא חלאה ולא נערה הואי אלא
 בת חלה חלאה ולבסוף נערה ובני חלאה צרר וצהר ואתנן
 צרת שנעש' צרה לחברותיה צהר שהיו פניה דונות כצהרים
 אתנן שכל הרואה אותה מוליך אתנן לאשתו :

פי' החרן ומשה שיצאו מיוכנל : ותמת עזובה אשת כלב והיא
 מעוס : ותמת סנצטרעה : ויקח לו כלב את אפרת לאחר
 שנתרפאה חזר ולקחה לו אמה אפרת קרי מרים ובתי' ודוד בן איש
 אפרת' : בן שפנה כו' תירוצ' הוא דקא מתרן ולצול' בן חנרון הוא
 ולמה נקרא שמו בן יפונה יע' ש מעשיו : תורני' דקבו בן חמותו
 של קבו היה כלב וכינח עתניאל אחיו מאמו : דיקא נמי דכתיב
 קרא אחרינח כי חשתעי בכלב לא קריי' בן קנז דכתיב בעתניאל
 אלא הקניזי מאנשי ביתו ומנדולים של קנז : שהכל עזובה מתולה
 חולנית היתה כדקרי לה הכא יריעות ולקמן קרי לה נמי חלאה
 ועזובה שעזובה כל בחורי ישראל מלישא אותה : והא מנסבת כו'
 דכתיב לציל ותמת עזובה ויקתלו כלב אמה אתתיה הואי : לש"ש
 כגון' זו שהיתה מולה וכשאלה לש"ש שנדק באחיה החרן ומשה וראה
 אותם בדיקים ורוב בנים דומים לאחיה האם : ליריעות בלא תואר
 אדמיותות תמת חלי' היתה ירקרקות : א"ת בני' כו' דאי בני'
 משה' ל' לחשבני גם לחור : בני' אלו שמות בעלה שבכחה ועשאה
 מבונה כשאר נשים לשם נשואין ובני' ישראל וסונכ וארדון שישר את
 עצמו מעצתם ל' הכת השוננה ינאכית ומורדת אשיר' א"ת כו' קרי
 ליה מרד בקרא אחרינח על שמרד בעצת חרגלים : לורד אחר
 שנתרפאת : שרידה את יצרו שהי' חסיתו לטעות עמהם : שהושרו
 פניו שקבל עליו תעניות הרבה שיגבל מעצת חרגלים : כאב
 להתעסק בה ברפואות ובחזונו' הנריכו' לחולה : שתקע כו' שלא
 להיות בעצת חרגלים : חלאה חולה : נערה שנתרפאת וחזרה
 לתואר פנים כנערה : ובני חלאה ובני חלאה שנבני' ונתרפאת
 משונתי' היו להיות צרת ובהר והתנן : צרה לחברותיה מתקבחות
 היו ביופיה : מוליך כו' שהיה מתאווה למשכב נשים ודריש דאי שמות
 בני' הם דכיון דזו נערה זו חלאה וכבר חשב בני נערה ולחשוב
 גם אלו בני' כמי בני נערה ועיין במהרש"א :

ויצו פרעה לכל עמו לאמר א"ר יוסי בר' הנינא אף על
 עטמו גור וא"ר יוסי בר' הנינ' שלש נזירות גור בההל'

המקנא פרק ראשון סוטה

אם בן דזא והמתן אותו ואח"כ היאורה תשליכוהו ולבסוף אף
על עמו גזר :

פי' על עמו דכיום שנולד תשה חמרו אנטנניכית לפרעה היום
נולד תנשיען של ישראל ואין אנו יודעים אם יהודי אם מצרי
גזר אף על עמו שיתנו לו כנים הנולדי' באלותיו יום : בנחלה והמתן
אותו סמוך על המילדו ולא השיב שומרי' : תשליכוהו הוסיב שומרי' :
על עמו כדפרי' וכיון שצנר היום ועדין ראו באנטנניכות שלא
לקה העמידו הנזרה עד היום שהושלך לימור :

דילך

איש מבית לווי ויקח את בת לווי להיכנן הלך אמר'
יהודה בר זבינא שהלך בעצת בתו תנא עמרם
גדול הדור הורה כיון שגזר פרעה כל הבן הילוד היאורה
תשליכוהו אמר לשוא אנו עמלים עמד וגרש את אשתו עמדו
כולם וגרשו נשותיהם אמרה לו בתו אבא קשה גזירתך יוחר
משל פרעה הרשע שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתרת
גזרת על הזכרים ועל הנקבות פרעה לא גזר אלא בעול' הוה
ואתה גזרת בעולם הזה ולעולם הבא פרעה רשע הוא ספק
גזרתו מתקיימת ספק אין מתקיימת אתה צדיק ודאי גזרתך
מתקיימת שנא ותגזור אמר ויקס לך עמד והחזיר את אשתו
עמדו כולם והחזירו נשותיהם ויקח ויהויר מיבעי ליה א"ר
יהודה בר זבינא שעשה לה מעשה ליקוחין הושיבה באפריון
ואהרן וטרים מרקדין לפניו ומלאכי השרת אומרים אם
הכנים שמהה את בת לוי אפשר בת מאה ושלשים היא הית'
דאמר רבי חמא בר חנינא זו יוכבד שהורתה בבניען ולידתה
בין החומות שנא אשר ילדה אותה ללוי במצרים לירתה
במצרים ואין הורתה במצרים וקרי לה בת אמר רב יהודה בר
בינא שנולדו בה סימני נערות :

פי' גדול הדור והיו הכל נשחצין לדבריו : על הזכרים כו' שלא
יולדו לא זכר ולא נקבה : דע"הו שהנולדים מתים ומזוורי'
וחיי' לע"הב : אם הננים רישי' דקרא משיכי עקרת הבית זה
עמרם שהשיב אשתו שהיא עקרת הבית : ק"ל שנה שנולדה
צירידתן למצרים וישראל נתעכנו במצרים ר"י שנים וחשה בן פ'
שנה הי' בדברם ש פרעה ונאותה שנה ינאו כחנה שצנרו מירידתן
על שנולד משה ק"ל שנה וכשהחזיר עמרם את יוכבד כנר היתה
מעונרת ממשה כדאמרינן לקמן : זו יוכבד צפרטן של יורדי

וזכר אתה חונא י' חסר ה' ונכללן אתה אומר שכנים זו יוכבד
שהשלימה החשכון בכניסתו לעיר : סיחני נערות חזרה לימי
עלותה באורח ככסים ותואר פנים ונתפסטו הקמטין :

ותהר

האשה ותלד בן והא הזת מעיברא ביה תלתא
ירחי מעיקרא ר' יהוד' בר זבינא מקיש לידתה
להורתה מה הורתה שלא בצער אף לידתה שלא בצער מכאן
לנשים צדקניות שלא היו בפיתקא של חוה :

ותרא

אותו כי טוב הוא תניא רבי מאיר אומר טוב שמו
ר' יהודה אומר טוביה שמור' נחמיה אומר הגון
היה לנביאות אחריו אומריו נולד כשהוא מהול והכמי אומריו
בשעה שנולד משה נתמלא כל הבית אורה כתיב הכא ותרא
אותו כי טוב הוא וכתיב התם וירא אלהים ארצו האור כי טוב
והצפנהו ב' ירחים דלא מנולה מצרים אלא משעה דאהדרה
והיא הות מעברא ביה תלתא ירחי מעיקרא ולא יכלה עוד
הצפינו ואמאי תצפניה ותיזיל אלא כל היכא דשמעי מצרא
דמתיליד ינוקא ממטוינוקיו ומעוהתם כי היכי דלישמעי
לקלייהו ונעוי בהדיווחו דכתיב אחזו לנו שועלים שועלים
קטנים מהבלים כרמים :

פוי'

מעיקרא חקמיה להדרה ונסד ענינא לא אמרו' חין
מוק'ס כו' : מוק'ס כו' לא נכתב הריון זה הלל לדרוש כך :
בפתקא נפס' ד שלה ושטר נזרת קללתה דיעננון והריון : הגון כו'
לחיה נרה' ק' שעתיד לנבואה : טון שחו כי טוב משם נקטן כזה
לא שייך לראות בו שהוא חסד' עכשיו : תנפני' ותיזיל מאחר
שנפון נסתרים הוה כדכתיב ותצפנהו מה היה לה לדאוג : ומעו
התם וכניקיס סס ודרך תינוק לניוק לקול תינוק חכרו : אמרו
גו' נ"ק אומרת לחי הים אמרו לנו שועלים הקטנים שהיו מהנלל'
הכרמים כהי'תס סמדר געוד הפרי קטן :

זתקה

לו תבת גמא מאי שנא גמא אר' א' מכאן לצדיק'
שמכונס חביב עליהם יותר מגופם וכל כך למת
לפי שאין פושטים ידיהם בגול רכי שמואל בר נחמני אמר
דבר רך שיעמוד בפני דבר רך ובפני דבר קשה ותחמר בהמר
ובופת תנא חמר מבפנים ופנת מבחוץ שלא יריח אותו צדיק
ריח רע ותשם בה את הילד ותשם בסוף על שפת היאור רבי

אלעזר אומר ים סוף רבי שמואל בר נחמני אמר אנם כדכתיב
קנה וסוף קמלו :

פי' מ"ט נחמ' הי' לה ליקח ממין עץ שדומה לקנה היאור : נחמ'
דמיו חוועטין ואינו קשה כ"כ כשאר עצים : רך כו' נזה
היה משתמר יפה מן הכל לפי שהלצר קשה כשהמים חולטין אותה
בחזקה והוא כתיקל גלגן הוא נישוף וכשנר חנל לזר רך נתקל
וכזקק לחוריו : מנפנים זה וזה בתיק התנה והסמר היה מכסה
את הזפת חנל מנחון לא זפתה שלא ירנישו כי הנחמ' דומה לקנה
היאור ולא ינחמו התנה כתיק היאור : ריח ריע של זפת : חנם
של עני ערסה וקני' דקין והוא קנה וסוף דקלא קנה קניס סוף
ערסה דקה :

ותרד בת פרעה לרהוין על היאור א"ר יוחנן משום רבי
שמעון בן יוחאי מלמד שירד לרהוין מגלולי בית

אכיה וכן הוא אומ' אם רחץ ה' את צואת בנות ציון ונעירותיה
הולכות על יד היאור א"ר יוחנן אין הליכה זו אלא לשונותיה
וכן הוא אומר הנה אנכי חולך למות ותרא את התכה ברעך
הסוף כיון דהו' דקבעה לאצולי למשרה אמרו לרה' גבירתנו
סנהנו של עולם מלך ב' וגזור גזרה אם אין כל העול' טקיימת
אותה בניו ובני ביתו מקיימין אות' ואת עוברת על גזרת אביך
בא גברואל וחבטן בקרקע ותשלח ארץ אמתה ותקחה רבי
יהודה ורבי נחמיה דו' א' ידה וח' א' שפחה מ' ד' ידה דכתיב
אמתה מ' ד' שפחה מ' ד' לא כתיב ידה ולמאן דאמר שפחה
הא אמרת בא גברואל וחבטן בקרקע דשייר לה חדא דלאו
אורה ארעה דבת מלכא למיקם לחודה ולמ' ד' ידה לכתוב
ידה הא קמ' לדאשתרבוש אשתרבוש דאמר מ' וכן אתה מוצ'
באמתה של בת פרעה וכן אתה מוצא בשני רשעים שנא' שני
רשעים שכרת ואמר ר' ל' אל תקרי שכרת אלא שרבבת :

נתפתח ותראהו את הילד ותרא מיבעי ליה א"ר יוסי
בר' חנינא מלמד שראחה שכניה עמו והנדה

נער בוכה קרי ליה ילד וקרי ליה נער תנא חורה ילד וקולו
כנער דברי רבי יהודה אמר לורבי נחמיה אם כן עשיתו למש'
רבינו בעל מוס' אלא מלמד שעשתה לו אמו חופרת נעורים
בחכה אמרה שמא לא אוכה לדופתו ותחמוד' עליו ותאמר

מילדי העברים זה מנא ידעיה א"ר יוסי בר' חנינא מלמד שראתה אותו מהול זה א"ר יוחנן מלמד שנתנבאה שלא מדעתה זה נופל ואין אחר נופל והיינו דאר' א מאי דכתיב וכי יאמרואליכם דרשו אל האובות ואל הידעונים המצפצפים והמהגים צופים ואינם יודעים מה צופים מההנים ואינם יודעי' מה מההנים ראו שמושיעים של ישראל במים הוא לוקה עמדו וגזרו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו כיון דשרייה למשרה במיא אמרו תולא קא חוונן כי ההוא סימנא בטלו לגורותיהו והם אינט יודעים שעל מי מריבה הוא לוקה והיינו דא"ר חמא בר' חנינא מאי דכתיב הטה מי מריבה אשר רבו בני ישראל המרה שראו אצטגניני פרעה וטעו היינו דקאמר משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו אמר להם משה לישראל בשבילי נצלתם כלכם :

פ"ו לרסוק לטכול לשס נרות : זכה א שהשכ ומתגקה מעונו קרוי רסוק : ל' מיתה כדמפרש דהל' כל' ללמכתו ונערותי' הולכות : שריביט הזהב לאחשורוס במסכת חנילה : גשני רשעים דעונ חלן קבשן בנרכות ר"פ הרואה שרבת ל' דאשתרנוב : ותרחשו ה'ו' מיותר רמו לשכינה שהו' חני השס : יעמו כו' והאי את ל' עס : נער גדול משמע א"כ כיון שקרא ל'י' כבר ילד לא ה' ל לקרותו עוד יער : בעל מוס והוא לוי ונפסל בקול לעבודת השיר ה' ע כל מה שנסתנה מטבע הנריאה הוא חוס : זה כופל כו' דריש דהל' ל' מילדי העברי' הוא : וכי יאמרו האומות דרשו כמוכו אל האובות המצפצפים והמהגים כתיב קרוי להו הכי לנגאיי שאינס לא מצפצפי' ומהגים כיוגים ומוציאים קול בנרוכס זאינס יודעים מה אומרים פן דרך ש' אכטנכיכית אינס רואים אלל' סי' אכל לא פירושו של דבר א"כ מצפצפים לשון השקפה ראו אינענכיכי פריעה שמוסיעין כו' והך מלתא לאו ר"ה קאמר לה דקרא לא אמרי' קמי אלל' תלמודא וקאי חל' עיל ואין אחר נופל כדר"ה דאמר דאיכן יודעין כו' הלכך ראו מצרים ולא ידעו מה ראו : כיון דשדי' כו' כ"ז שהיה ביחור אל לקות גדול מזה ונטל הסי' של לקי' : רנלי בשכילי בשכילי ככלתם שנטלו מצרי' גורתם דהוא היה ראשון המושלך ליחור ונזרה דחשונה ואס נן הוא כו' היתה חסוס וכלתם נכו ודרך אכטיס להלחם ודרשו על שנקד רנלי כחיריק ועיין במהרש"א :

אמר רבי חנינא בר פפא אותו היום עשרים ואח בניסן

היה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מי שעתיד
 לומר לפניך שורה על היום ביום הזה ולקח ביום זה ר' אהא בר'
 חנינא אמר אותו היום ששה בסיון היה אמרו מלה"ש לפני
 הקב"ה רבש"ע מי שעתיד לקבל תורה בהר סיני ביום זה
 ולקח ביום זה בשלמ' למ"ד בששה בסיון משכחת לה ג' ירהי
 דאמר סר בז' באדר נולד משה בז' באדר מת משה מז' באדר
 ועד ששה בסיון תלתא ירהי הו' אלא למ"ד נכ"א בניסן היכי
 משכחת לה אותה שנה מעוברת היתה רובו של ראשון ורובו
 של אחרון ואמצעי שלם :

פי' שירה כו' נכ"א בניסן כאמרה דליל ז' ירדו לים סנא' ויאלח
 את הלילה בטחיתת חמרו שירה ויום שניעי של פסח היה :
 בז' באדר מת משה דלפינן מקרא ויבכו בני ישראל את משה וכו'
 ל' יום וכתוב משה עצמי מת ועתה קום עבד את הירדן וכתוב כי
 ציגוד ג' ימי' אתם עובדים את הירדן וכתוב והעם עלו חן הירדן
 כי למדס הרשון נח מהס ל"ג למפרע תמנא שנו' באדר מת משה :
 וזכין שנו' נולד שנו' בן ק"כ שנים אנכי היום ומה ת"ל היום היום
 מלאו ימי ושנותי : ג' ירחי הוי והס ג' חדשים שהנפינתו : של
 ראשון לא חסר חלא ז' ימים : אחרון דהיינו ניסן : ואמצעי אדר
 השני שלם :

ותאמר אחותו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אשר
 מינקת מן העבריות והיניק לך את הילד מאי
 שנא עבריות מלמד שההזוירוהו למשה על כל המצרות כולן
 ולא ינק אמר הקב"ה פה שעתיד לדבר עמי וינק דבר ממא
 והיינו דכתיב את מי יורה דעה ואר"י מי יבין שמועה נמולי
 מהלב עתיקי משדים למי יורה דעה ולמי יבין שמועה לנמולי
 מחלב ולעתיקי משדי' ותאמר לה בת פרעה לכו ותלך העלם'
 אר"י מלמד שהלכה בזריות כעלמה רבי שמואל בר נחמני
 אמר שהעלימה את דבריה ותאמר לה בת פרעה היליכי את
 הילד הזה א"ר המא בר חנינא מתנבאה ואינרה יודעת מרה
 מתנבאה היליכי הוי שליכי ואני אתן את שכרך א"ר המא בר'
 חנינא לא דיין לצדיקים שמתחזירין להם אבידתן לא שנותנים
 להם שכר עמה שנא ואני אתן את שכרך :

ותקח מרים הנביא' אחות אהרן את התוף בידה אהות
 אהרן

אהרן ולא אהורת משה אמר רב עמרם מלמד
 שהיתה מתנבאה כשהיא אהורת אהרן ואמרת עתידה אמי
 שתלד בן שמישיע את ישראל וכיון שנולד משה נתמלא כל
 הבית אורה עמו אביה ונשק על ראשה אמ' לה בתי נתקיימה
 נבואתיך וכיון שהטילהו ליאור עמד אביה וטפהה על ראש'
 אמר לר' בתי היכן נבואתיך והיינו דכתיב ותחצב אהורתו
 מרחוק לדעה מה יעשה לו לירע מה יהא בסוף נבואתה :
פ"ג מ"ט מן העבריות דקאמר לה מכלל דהמכריות לא ניחא לה :
 טמא שמכילתס דבריס טמאים והתיבוק טועס בחלכה כל
 מה שאוכלת : את מי כו' למי למד הכ' התורה למי שנמל הפריש
 עכמו מן החלב טמא ונצתק חסדים טמאים כמו ויעתק חסד :
 נזריות כעלמה שכל כמה עליבמו חוק ואתן תקיף ועלס וזריש
 דכל ל'ות'ך אחותו : שהעלימ' כו' שלא אמרה שהיא אחותו ושהיא
 מביאה את חוה : הוליכו הרי לין שליכי דאי כפטי' שהוא חל'
 הליכה הל' הוליכו : כשהיתה כו' עד שלא נולד משה והיינו הנביאה
 אחות אהרן היתה מתנבאה על ישיעהו לכך התמילה מריס נפירה
 עם הכשים :

פ"ד סקא יוסף זכה לקבור את אביו וכו' מ"ש מעיקרא
 דכתיב ויעל יוסף לקבור ארצו אביו ויעלו אתו
 כל עכדי פרעה והדר ובל בית יוסף ואחיו ובית אביו ומאי
 שנא לבסוף דכתיב וישב יוסף מצרימה הוא ואהיו והדר וכל
 העולים אתו לקבור את אביו א"ר יוחנן בתחלה עד שלא האו
 בכבודן של ישראל לא נהנו בהן כבוד ולבסוף שראו בכבודן
 נהנו בהם מבו דכתי' ויבאו עד גרן האטד וכי גרן יש לה לאטד
 א"ר אבהו מלמד שהקיפוחו כתרים לאורנו של יעקב כגרון זה
 שמקיפין לו אטד שבאו שם בני עשו ובני ישמעאל ובני
 קטורה תנא כולם למלחמה באו כיון שראו כתרו של יוסף
 שתלוי באורנו של יעקב נטלו כולם כתריהם ותלאום באורנו
 של יעקב תנא שלשים וששה כתרים נתלו באורנו של יעקב :
פ"ה לא נהנו כו' לין לפניהם : וכי דרך לאסף חסדים וליצנות
 מהסנידן ומי חסוס האטד שהיה מקיף הגורן לא היה
 הגורן קרוי ע"ש האטד שהוא דבר שפל : שמקיפין כו' נדר של
 קונים : ל' כתרים י"ג נשיאים דישמעאל וכו' אלופי' דעשי' וא"ת
 ב"ה סתימן וקנז נחמו שני פעמים וא"ת קרח נמנה ב"פ ב' קרח

הם א' מנני חליפז וא' מנני מהליכמה מ"מ ל"ה הם וכתרו של יוסף
 הרי ל"ו א"כ כן היה להם נקבלה שהיו ל"ו כתי' :

ויסדרו

שם מספר גדול וכבוד מאד תנא ואפילו סוסים
 ואפילו חמורים כיון שהגיעו למערת המכפלה
 אתא עשו וקא מעכב אמר להו ממרא קרית ארבע היא חברון
 א' ריצחק קרית ארבע ארבעה זוגות היו אדם וחוה י אברהם
 ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה איהו קברה ללאה בדידירה
 האי רפיש דידי הוא אמרו ליה זבניהו מינך א' ל נהי דוביני
 בכירותא פשיטותא מי זביני אמרי ליה אין דכרזיב בקברי
 אשר כריתי לי בארץ כנען וא' ר יוחנן משום רבי שמעון בן
 יהוצדק אין כירה אלא לשון מכירה שכן בכרכי הים קורין
 למכירה כירה אמר להו הכו לי אגרתא אמרי ליה אגרתא
 בארעא דמצרים היא ומאן נהיל נהיל נפתלי דקליל כאילתא
 דכתי' נפתלי אילה שליחה הנותן אמרי שפר א' ה אמרי שפר
 לא אמרי שפר חושים בן דן תמן הוה ויקרון ליה אודניה אמר
 להו מאי האי אמרי ליה קא מעכב האי עד דיירתי נפתלי
 בארעא דמצרים אמר להו ועד דאתי נפתלי בארעא דמצרים
 יהא אבי אבא מוטל בבזיון שקל קולפא מחייה ארישירה
 גתרו עיניה נפלן אכרעא דיעקב פתחינהו לעיניה ואחיך
 וזיינו דכרזיב ישמה צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחיק בדם
 הרשע באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה דכתי' למה
 אשכל גם שניכם יום אחד ואע"ג דמיתתן ביום אח' לא הואי
 קבורתם מיהא ביום אח' הואי ואי לא איעסק ביה יוסף אחוה
 מי לא הו מעסקו ביה והכתיב וישאו אותו בניו ארצרה כנען
 אמרו הניהו לו כבודו במלכים יותר מבהדיוטות :

פי'

ואפי' סוסים אולי ענינו שלגשו הסוסים שחורים ולעשות
 להם כאלו גם הם כוכי' : מעכב שלא יקצרוהו שם : אמר
 קרית ארבע שמה שאינם מחזקת אלף ד' זונות הא' דהר"י לאו
 מלתי' דיגשו הוא אלף תלמודא קאמר לה למימר טעמא דעכובא
 דודאי כן הוא כדכרי עשו שאיכו מחזקת אלף ח' קברים : איהו
 יעקב : כדדי' בחלק החנינינו : זנינתיה כשמכרת הככורה : כהי
 כו' שלא חטול פייסי' אלף כמותו : פשיטותי כו' חלקי כחלק פשוט
 לא מכרתי : אין פשיטותן כמי מכרת וא"ל חלק כמערה שכן אמר
 אבינו

אנינו נשנית מיתה אשר כדיתי לי ואין כירה אלא ל' חסירה כזו
 ואכרה לי נט"ו כסף: - הנו כו' הראו לי שטר חסירה: יקירן מודני'
 כזו חזניו משחזיע: מאי האי למה אינכם קונרים אותנו: קולפת
 מקל: - כזו אתה של רבקה כו' כ' ללאלו נתנבאה מדעת מלא כזו
 ואינו יודע מה כינא לאלו כניאה הית': וחי לא אייעסק כו' כלו האיך
 הניחוהו אחיו ליוסף ליטול לו לזדו את השס של קבורת חניהם וכי
 פרקו מעליהם את העול שלא חשו לו ואם לא נתעסק זו הוא הם לא
 היו מתעסקים זו והכתיב וישאו אותנו בניו אלמא אף הם היו
 מתעסקי' במשאו ונקבורתו עסוק כתיב אחרי קברו את חניו תלה
 הדבר כו' סוף עיקר הדבר: אמרו אחיו כיני' הניחו לו להתעסק
 זו כנגד כלנו כנודו של חנינו במלכים שיוסף מלך הוא:

פיוסקא

מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה
 ת"ר באוראה כמה הביבות מצורת על משה
 רבינו שכל ישראל נתעסקו בביוה והוא נתעסק במצות שנא'
 חכם לב יקה מצות ואויל שפתים ילבט ומנין היה יודע משה
 רבינו היכן יוסף קבור אמרו סרה בת אשר נשתיירה מאותו
 הדור הלך משה אצלה אמר לה כלום ארת יודעת היכן יוסף
 קבור אמרה לו ארון של מתכת עשו לו מצרים וקבעוהו בנילוס
 הנהר כדי שיתברכו מימיו הלך משה ועמד על שפת הנילוס
 אמר יוסף יוסף הניע עת שנשבע הקב"ה לגאול את ישראל
 והניע השבועה שהשבעת את ישראל אם אתה מראה ארת
 עצמך מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקים משבועתך מיד צף
 ארונו של יוסף ואל תתמה היאך ברזל צף שהרי כתיב ויהי
 האהר מפיל הקורה ואת הברזל נפל אל המים ויצעק ויאמר
 אדה אדני והוא שאול וגו' וישלך שמר ויצף הברזל והלא
 דברים ק"ו ומה אלישע תלמידו של אליהו ואליהו תלמידו של
 משה צף הברזל מפניו מפני משה רבינו עאכ"ו רבי נתן אומר
 בקברניט של מלכים היה קבור הלך משה ועמד על קברניט
 של מלכים אמר יוסף הניע עת שנשבע הקב"ה לגאול את
 ישראל והניע השבועה שהשבעת את ישראל אם אתה מראה
 את עצמך מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקים משבועתך באותה
 שעה נודעו ארונו של יוסף נטלו משה והביאו אצלו וכל
 אותן שנים שהיו ישראל במדבר היה ארונו של יוסף וארון

של שכינה מהלכות זה עם זה והיו עוברים ושבים אומרו מה
 טיבן של שתי ארועת הללו אמרו אח של מת ואח של שכינה
 אמרו וכי דרכו של מת להלך עם תשכינה אמרו קיים זה מה
 שכתוב בזה ואי לא איעסק ביה משה לא הווי מיעסקי ביה
 ישראל והכתוב ואת עצמות יוסף אשר העלובני ישראל
 כמצרו קברו בשכ' ותו אי לא איעסקו ביה ישראל בניו לא הו
 מיעסקי ביה והכתוב והיו לבני יוסף לנחלה אמרו הנהו לו
 כבודו במרובים יותר מבמועטיב ותו אמרו הנהו לו כבודו
 בגדולים יותר מבקטנים קברו בשכם מאי שנא בשכם אמרו
 משכם גנבוהו ולשכם נחזיר אברה קשיא קראי אהדדי כתיב
 ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע וגו' וכתיב
 ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם
 א"ר המא בר' הנינ' כל העושה דבר ולא גמרו וכו' אחר וגמרו
 מעלה עליו הכתיב על שגמרו ואלו עשאו ר' איעזר אומר אף
 מורדין אותו מגדולתו דכתיב והיו בעת ההיא וירד יהוד' מאת
 אדוירבי שמואל בר נחמני אמר אף קובר אשתו בניו שנאמר
 ותמת בת שבע אשת יהודה וכתיב וימת ער דאונן :

צ"ג בנייה וינלנו את מנרים : זמנין כו' הלל המצרי נכוהו :
 שיתבר כו' לפי שפין הרץ ינרים שותהי חיינשמים הלל כולה
 עשו יאורי ותריני מנילוס עד סוף הימדינה ונילוס עולה ומסקס
 ומתברך וממלח חותן יאורי ומסס משקין את השדות : זאלתתמה
 החין כף הנחול בלי כו' של הכ"ה שהרי כו' וסס"ג כ"ל היה נוו של
 הכ"ה רק חסוס כו' ירליו יעשה : ויהי חמד נו' נתלמדי אליעז
 כתיב : שחול השלטהו לו : תלמידו של חשהולל שלמד מפיו הלל
 תורתו שלמה למדו לחליט : נקברניט כו' בקבורת של חלכיס :
 ואי לא איצסק דו' כו' החין הניחו ישראל למשה להתיצסק בו הוח
 לכדו כל מ' שיש יו כמדבר וכי לא חשו לשנועה חס לא נתצסק
 חפה בו לא היו הם מתיצסקים : זהכתיב כו' חלמל לחמר שנתטר
 משה נצרכות חולק נתצסקו בהם ישראל ושיצרכוס חת הירדן :
 ותו חילת היו מתצסקים כי ישראל לחמר שנתטר משה חילת הו
 מתצסקים כי בניו והאין הניחו בניו חילת חמר העיס להתיצסק בו
 וכתתיב כזכס ויהיו לבני יוסף לנחלה למלח חלמל קברוהו למניב
 היה עליהם : חמרובניו צעמס הניחו לו שיתצסקו בו ישראל כולם
 כו' כו' במרובים יותר מבמועטיב ישראל חמרנו צעמס הכיתנ לנו

להתעסק

להתעסק בו משה נכדו כנולדו בנדלים יותר מנקטנים : משכס
בכנהו וישלחו וכו' ונבא שכמה נפס היו רועים וזיתן אינו תקום
וסא דכתיב כסעו מזה כך ה"ל לתה אומר לת אחיו נסעו עמם
מן הארץ הזאת ואינם מתזיקי עצמם כאלו יק' כי שמעתי אומרים
ב"ה דותינה לנקס לך כלי דתות ודין האיך להחיתך אם תנא
א"ר : מורידין כו' מן השמי' א"ל כ נאנכמה שמת בעבר הירדן :
דכתיב וירד יהודה נו' שהוא התחיל בהגלת יוסף ולא נהיר כשחמר
מה נכע ודריש לכעת הויה חיתר למידעס מני' דקאי אצת
שהזכר לעיל שבעת שהתחיל בהגלת יוסף ולא נמרה הורידוהו
מנדולתו : וימת יר ולוכן כיון דלא היה להסדק ז' שנים משחי
לאו שמתו בעון יהודה דנה שמת זרע למד לא היו כענשין שלא היו
בני עונשין אם לא שנס חטא יהודה נרמה להם דכחומין מעשה
חנותיהם נענשים בשביל חנותם :

אמר

רב יהודה אמר רב מפני מה נקרא יוסף עצמור
בהיו מפני שלא מיחה בכבו' אביו דקא אמרו ל'
עבדך אבינו ולא מיחה ולא אמר להו ולא מידי אמר רב יהודה
א"ר ואי תימא ר' יוסף בר' חנינ' מפני מה מת יוסף קודם אחיו
מפני שהנהיג עצמו ברבנות ויוסף הורד מצרימה אר' א"ת
הורד אלא הוריד שהוריד אצטננינו פרעה מנדולתם ויקנחו
פוטופר סרים פרעה א"ר שקנאו לעצמו בא גבריא וסרסו בא
גבריא ופרעו מעיקרא כתי' פויטפר ולבסוף כתי' פוטופרע :

פיסקא

מי לנו גדול משה שלא נתעסק בו לא הקב"ה
שנאמר ויקבור אותו בניא מול בית פעור וגומר
ע"כ ויאמר ה' אלי רב לך אמרר לוי ברב בישר ברב בשרוהו
ברב בוישר דכתיב רב לכם בני לוי ברב בשרוהו רב לך ד"ת
רב לך רביש לך ומנויהו שעד"א רב לך שלא יאמרו הרב כמה
ק"ט והתלמיד כמה סרכן וכל כך למה תנא דבו רבי ושמעל
לפום גמלא שהנא ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנפי
היום שאינת"ל היום ומה ת"ל היום היום מלאו ימי ושטרתי
לל לך שהקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים מינס ליום
ומחדש לחדש שנא את מספד ימך אמלא לך אוכל עוד
לצאת ולבא מאי לצאת ולבא אילימא לצאת ולבא ממש
והכתיב ומשה בן ק"כ שנה במותו לא כהתרו עינוולת נפ

לחה ובתיב ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו ותניא שתיים
 עשרה מעלות היו שם ופסען משה בפסיערה אהרן אמר רב
 שמואל בר נחמני א"ר יונתן לצאת ולבא בדברי תורה מלמד
 שנסתתמו ממנו מעינות החכמה וילך משה ויהושע ויהצבו
 באהל מועד תנא אותה שבת שבת של דיווגי היתה ניטלה
 רשות מזה ונתנה לזה:

פ"י עצמות שכחם והעליתם את עצמותי ועודכו חי למאניו
 ככראו עצמות לכך כתבזה שיקרא עצמות בחייו כחלו לח
 היה לורק החלק הנא מאניו: א"ת כו' דהאי קרא יתורה הוא דכבר
 כתיב והמדיני מכרו אותו אל חכמים נו': שהוריד בו' כשפתר את
 החלוס והס' לח' ידעו לפתרו: לעצמן למשכנ' זכור מתן יפיו:
 פריעו היינו הרום יתירה: בישר את בני מחלוקתו רב לכס נו'
 והכ"ה מדקדק עם הנדיקים כמוט השערה ונענש בחותה מדה:
 רב' שלך הניצה חלכותו של יהושע ואין חלכות נובעת כו': ד"א
 רב' לך דילך אל תרנה עוד נקשה שלך יאמרו כו': קשה שאינו
 מתפיים ופומי' לו: סרבן מפציר: וכל כך למה מה עונש רב
 נשמעו נא המורי' שהרבה נחמקת הרנה ולא נענה: לפום כו'
 לפי כח הנמל מרנין נחשאו אף כאן לפי בדקתו מדקדקין אחריו:
 היום מלאו וביום זה כולדתי: לא כס' לא כרח' לח' חסי' כמו: בפסיע'
 ה' דרש לל' הל"ל מערבות מואב אל' ויעל על הר נבו דכבר ידענו
 דנערבות מואב היו אז אל' לאשמי' עונין דנפסיעה א' עלה חיערבו'
 מואב להר נבו: וית' נבו נו' דיעד היום לא בא יהושע לאה"מ דהוא
 מחנה שכינה: דיווגי שני' ז' נות חכמים היו נו' תחלת היום למשה
 וסופו ליהושע:

תניא א"ר יהודה אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו
 היכן משה מת בחלקו של ראובן דכתי' ויעל משה
 מערבות מואב אל הר נבו ונבו בחלקו של ראובן קיימא דכתי'
 ובני ראובן בנו את השבון ואת' לעלא ואת קריתים ואת נבו
 ואת בעל מעון נבו ששם נחוג' נביאים משה ואהרן ומרים
 והיכן משה קבור בחלקו של נד דכתיב וירא ראשית לו כי שם
 חלקת מחוקק טפון מחלקו של ראובן עד חלקו של גד' במ'
 הוי' ד' מולין אותן ד' מולין מיהוליכו מלמד שהיה משה מרת
 מיטל בכנפי שכינה ומלאכי השרת אומרים צדקת' ה' עשה
 וכשפטיו עם ישראל והקב"ה מאי אמ' מיוקום לי עם מרעים

מי יתיצב לי עם פועלי אוץ ושמואל אמ' מי כהחכם יודע פשר
דבר ור' יוחנן אמר והחכמה מאין תמצא ואיו מקום בינה ורב
נהמן בר יצחק אמר וימת שם משה עכד ה' סמליון אמ' ויכרת
שם משה ספרא רבא דישראל:

פי' ככפי כפוף הוד לבשו: מי יקו נו' להוכיח' לשמי: מלהס"ר
חומרים כו' דלין סברא סחמר מש: פסוק זה על עניו:
פשר שהיה יודע לצעות פשרה כינו ונין בניו: סמליון סס סכס
ועיין במהרש"א מה שפי' על מאמר הלז בהריכות:

תניא ד"א הגדול אומר ר"ב מיל עלי"ב מיל כנגד מהנה
ישראל היה ב"ק משמיע ואומר וימת משה ספר'
דבא דישראל ויש אומרים לא מת משה כתיב הכא וימת שם
משה וכתיב התם ויהי שם עם ה' מ' יום מ' לילה מה להלן
עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש ויקבור אותו בניא בארץ
בואב מול בית פעורא"ר ברכיה סימן כחוד סימן ואפילו הכי
ולא ידע איש את קבורתו וכבר שלחה מלכית הרשעה אצל
גסטרא של בית פעור הראוני היכן משה קבור עמדו למעלה
נדמה להם למטה למטה נדמה להם למעלה נהלקו לב' כחות
אותם העומדים למעלה נדמה להם למטה אותם העומדים
למטה נדמה להם למעלה לקיים מה שנא' ולא ידע איש את
קבורתו עד היום הזה א"ר חמא ברכי חנינא אף משה רבינו
אינו יודע היכן קבור כתיב הכא ולא ידע איש את קבורתו
וכתיב התם ואת הברכה אשר ברך משה איש האלהי ואמר
רבי חמא בר חנינא מפני מה נקבר משה רבינו מול בית פעור
כדי לכפר על מעשה פעור:

ואמר רבי חמא ברכי חנינא מפני מה נסתתר קבור של
משה מעיני בשר ודם מפני שגלויו זודוע לפני
הקב"ה שעתיד בית המקדש ליהרב ולהגלות ארצו ישראל
מארצם שמא זבאו לקבורתו של משה באותה שעה ויעמדו
בבכיה ויתחננו למשה ויאמרו לו משה רבינו עמוד כתפלה
בעדנו ועומד משה ומבטל את הנזרה מפני שהבינו צדיקים
במיתתם יותר מבחייהם שכן אתה מוצא בשעה שהיו ישראל
במדבר וסרחו במעשיהם ועשו עגל קצף הקב"ה על ישראל

ואמר למשה הרף ממני ואשמידם כמה צדיקים היו באותו
 הדור וכמה חסידים משהואהרן ויהושע אלדד ומידד ושבעי
 זקנים ושאר חכמים ותלמידים ולא עשה כשכילם ולא ביטל
 הנזרה לא בשבול משה וא"ר חמא בר חנינא מאי דכתי' אחרי
 ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר לו לאד' להלוך אחר שינוי והלא
 כבר נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא אלא ה' לך
 אחר מדותיו של הקב"ה מה הוא הלביש ערומים דכתי' ויעש
 ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנורת עור וילבישם ואף אתה
 הלביש ערומים הקב"ה בוקר חולים דכתיב וירא אליו ה'
 באלוני ממרא אף אתה בקר חולים הקב"ה קבר כתים דכתיב
 ויקבור אותנו בגיא אף אתה קבור כתים הקב"ה נהם אבלים
 דכתיב ויחי אחרי מות אברהם ויברך אלהים ארתי יצחק בנו
 אף אתה נהם אבלים ויעשה אלהים לאדם ולאשתו כתנורת
 עור וילבישם רב ושמואל חד אמר דכרהבא מן העור וז"א
 דבר שהעור נהנה בו דרשר שמלאי תורה תחלה ג' הוסופת
 ג' ה' תחלתה ג' ה' דכתיב ויעש ה' אלהים לאד' לאשתו כתנת
 עור וילבישם וקופה נמילות חסדים דכתי' ויקבור אותנו בגיא :

דרש רבי שמלאי מפני מה נתאוה משה רבינו ליתכנס
 לא"י וכי לאכול מפרי' היה צריך או לשבוע כטוב'
 היה צריך אלא כך אמר משה רבינו הרבה מצות נצטוו
 ישראל שאינם מתקיימות אלא בארץ אכנס אני לארץ כרו
 שיתקיימו ע"י אמר לו הקב"ה כלום אחת מבקש אלא לקבל
 שכר מעלה אני עליך כאלו עשיתם שנאמר לכן אחלק לך
 ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה למות נפשו
 ואת פושעים נמנה והוא חטא רבים נשא ולפושעים יפניע
 לכן אחלק לך ברבים שאני מחלק לו שכר שלם שמא תאמר
 כאחרוני' ולא כראשוני' ת"ל ואת עצומים יחלק שלל כאברה'
 יצחק ויעקב שהיו עצומים בתורה ובמצות תחת אשר הערה
 למות נפשו שמסר עצמו למיתה שנאמר ועתה אכנס תשא
 חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת ואת פושעים
 נמנה שנמנה עם כתי מדבר והוא חטא רבים נשא שכיפר על
 בעשה

פעשה עגל ולפושעים יפגיע שבקש רחמי על פושעי ישראל
 שיהזרו בתשובה ואין פגועה אלא תפלה שנאמר ואהה אל
 התפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלר ואל
 תפגע בו :

פי' וימ"ת כוטרין קין דוימת : סי' נתון סי' כלו' סי' הרנה
 בארץ מואב בני מול בני פעור : מלכות הרטעה אדום :
 נסטרה מושל : הראוני כו' דהוי קשני דנכל בני סי' האין אפשר
 למר דלא ידע איש נו' : מ"ת חקבר כו' דנכלי לזכור שם ע"ז על
 מקום קבורתו : ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק
 בכו כחמו על אביו וברכו ברכת אבליים : מן העור של צמר היו
 ולא מן העור חמש דעדין לא נתפשטה אז אדום נהנה בו של
 פשען שאלם לונס סמוך לעורו : תחלתה ג"ס הלניש ערומים :
 ולפושעים יפגיע בשביל פושעים יפגיע : אחלק לו ברניס אחלק
 לו שכר בכלל הרניס שנחמו לה"י ודימה לו שכר הזה לשלל שהוא דבר
 שלה טרח בו אלא אחריס עשאוהו כן תקבל שכר כאלו יעשית :
 כההרונים דהיינו כאותו רניס שיבואו לה"י לקיים המצות ולא
 כהשונים כאברהם יצחק ויעקב : הערה הפריק :

פרק היה מביא

דרש ר"ע איש ואשה זכו שכינה ביניהם לא זכו אש
 אוכלתן אמר רבא ודאשה עדיפא מדאיש מ"ט
 האי מצרף והאילא מצרף אמר רבא מפני מה אמרה חורה
 הבא עפר לסוטה שאם זכתה הויין לה בניס כאברהם אבינו
 דכתיב ביה ואנכי עפר ואפר לא זכתה החזור לעפרה :

פי' זכו שלא היה כואף ולא היתה כואפת : בנייהם שהרי חלק
 את שמן ושכנו בנייהם י' באיש זה' באשה : אם איכלתן
 שהקנ"ה חסלק את שמו חניניהם וכינאוהו אש ואש : עדיפא אש של
 אשה קשה ומחרת לאכול ולפרע חשל איש : מצרף אש של אשה נוח
 ללוק שאין אוח של שם מפסיקתו אלא מחובר הוא ונקרא אש חלל
 של איש אין אוחיו של אש חורפות יחד שהיו"ד של שכיני מפסיקתן :

דרש רבא בשכר שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר זכו
 בניו לשתי מצות לאפר פרה ולעפר סוטה והיא
 איכא נמי עפר כיסוי הדם התם הכשר מצוה איכא הנאה
 ליכא

היה מביא פרק שני סוטה

ליכא דרש רבא בשכר שאמר אברהם אם מחוט ועד שרוך
 נעל וכו בניו לשתי מצו' לרצועה של תפילין ולתכל' של ציצו'
 בשלמא רצועה של תפילין דכתו' וראו כל עמי הארץ כי שם
 ה' נקרא עליך ויראו מסך ותנא ר"א הגדול אומר אלו תפילין
 שבראש אלא חוט של תכלת מאי היא דתניא היה רבי מאיר
 אומר מה נשתנה תכלת מכל הצבעונים מפני שתכלת דומה
 לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד שנאמר ויראו
 את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם
 השמים לטוהר וכתוב כמראה אבן ספיר דמורת הכסא :

פי' הנאה ליכא ואין זה קביל שכר אבל נסיסה יש הנאה לתת
 שלום ושלום ירבה מחזרות נישאל אל' חס' זונה היא ואם נקתה
 ונזרעה זרע ומבטלת לעז מעל כניס ונפרדה לטהר ולזכות את
 ישראל ממעשה העבל : חס' מחוט בו' שהכריח עצמו מן הנזל : חוט
 של תכלת כנגד חמט ורנויע' כו' כנגד שרוך דהיינו רנויעה : בשליש
 רנויעה כו' קבל שכר הוא וליכא הנאה : מחי היא מה הנאה היכא :
 מה נשתנה תכלת שהזקיקו הכתוב לנינית : לים נח ללמדנו
 שהחקיים זכות נינית כאלו הקביל פני השכינה : והיס דומה
 לרקיע דתכלת לה דמי כ"כ לרקיע אלא דומה לדומה תכלת קרוב
 למראה היס והיס קרוב למראה רקיע והרקיע כו' :

פרק היה נוטל

משנה אוגה מספקת לשהורה ער שפניה מוריקות
 ועיניה בולטות והיא מתמלאת גידים והם
 אוכרים הוציאוה הוציאוה שלה תמא את העורה אם יש
 לה זכות תולה לה יש זכות תולה שנה אחת ויש זכות תולה
 ב' שנים ויש זכות תולה נ' שנים מכאן אמר בן עזאי חייב אדם
 ללמד את בתו תורה שאם השתה שהזכות תולה לה ר"א אומר
 המלמד את בתו תורה מלמדה תפלות רבי יהושע אומר רוצה
 אשה בקב ותפלות מתשעה קבין פרושות הוא היה אומר חסיד
 שוטה ורשע ערום אשה פרושה זמנית פרושים הרי אלו
 מבלי העולם :

בני בתניתין דתניא כמה זכות תולה ג' חדשי' כדי הכרת

עובר שניאמר ונקתה ונורעה זרע דברי אבא יוסי בן
 חנן ר"א בן יצחק איש כפר דרום אומר ט' חדשים כתיב הכא
 ונקתה ונורעה זרע וכתיב התם זרע יעבדנו יסופר לה' לדור
 זרע הראוי לספר רבי ישמעאל אומר י"ב חדש ואעפ"י שאין
 ראיה לדבר זכר לדבר שנ' להן מלכ' מלכי ישראל עלך והטייך
 בצדקה פרוק ועויתך במיחן ענין הן תיהוי ארכא לשלותך
 ובהיב כולא מטא על נבוכד נאצר מלכא וכתיב לקצת ירחין
 תרו עשר לעול' ר' ישמעאל היא ואשכחן קרא דתאני ומתלית
 דכתיב כה אמרה' על ג' פשעי אדום ועל ד' לא אשיבנו וכאי
 אעפ"י שאין ראיה לדבר זכר לדבר דאיכא לניפרך דלמא
 שאניגויס דלא מיפקה דינא עלייהו :

פ"י גידין הנודין שנלחיה כופחין וכרא' כמלאה גידין ונס
 בשדה כעשית שיטה שיטה של נפיחין : חכות פרוסי' שזכה
 עכמו נכתלי להראות שהוא יציו וכמו : מני מתני דקתני
 זכות תולה ג' שנים : הכרת עובר דלריש זנקת' ע"י זכות כרי
 ונורעה זרע כשיצור שהעובר ניכר במצונרת, ח"כ כל אשה השות'
 היא בספק מס תנקי אם לאו ומסנר' אית לן למימר דכמוס תנקי
 ידעין בהכרת עובר ה"כ כחש לא תנקי ניתן לה זמנה נדי הכרת
 עובר : הראוי לספר הראוי להחיות ולגל' לספור שבחו של מקום :
 שאין ראוי גמורה לדבר שזכות תולה עד י"ב חדש זכר לדבר : להן
 מלכא נו' דניא חזר לכ"כ כשתר לו המלוס שהיא כשה' תן האכס'
 להיות יום נהמה וחיה : להן חמס : ישפר ע"ך עכתי' שש' עלוך
 להחמין ינתי : וסמלתך נו' מטריך ע"י נדקה פדה : ועויתך ג'
 ועובותיך כחניכת ינניס : ארכא לשלותך מורך זמן לשלוחך שלא ינא
 עליך הסוד ענות וכן עשה : כולא מטא כל הפורענות נח על כ"כ :
 תרי עשר אלמא תלה לו זכות י"ב חדש : לעולם חתני דקתני ג'
 שנים ר"י היא דאשכחן קרא דחמר ותני שונה בהארכת זמן כלו'
 מקרא כתיב שה"ה מאריך זמן אחר זמן עד ג' פ' הילכך הו' לכונו'
 שנים : ומאי חגי' ע' כו' הלא ראוי ברורה היא : דלא מיפקד כו' מן
 האנומות מן המהרין מן השמים לפקוד יע' כותיהס עליהס ניעה"ז
 מכל בישראל מזהרין ומקדקיס ממריכס :

פיסקא ויש זכות תולה ג' שנים זכור דמאי או לישיא
 זכות דתורה הא אינה מצווה ועושה היא ואלא
 זכות דמצווה וכי מגנה כוליה האי והתניא אתו דרש ר' מנחם
 ברבי

ברבי יוסי כי נר מצוה ותורה אור תלה הכתו' המצוה בנר ואת
 התורה באור לומר לך מה נר אינו כאיר אלא לפי שעה אף
 מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה ומה אור מאיר לעולם אף
 תורה מגינה לעולם ואומר בהתהלךך תנחה אותך וכו'
 בהתהלךך תנחה אותך בעולם הזה בשכבך תשמור עליך זו
 מיתה והקיצות היא תשיחך לעולם הבא כשל לאדם שהיה
 מהלך בדרך באישון לילה ואפילה ומתירא מן הקוצים ומן
 הברקנים ומן הפהתים ומחיה רעה ומן הלסטים ואינו יודע
 באהו דרך מהלך נודמנה לו אבוקה של אור נצול מן הקוצים
 ומן הברקנים ומן הפהתים ועדין מתיירא מהידה רעה ומן
 הלסטים ואינו יודע באהו דרך מהלך כיון שעלה עמו
 השחר ניצול מחיה רעה ומן הלסטים ועדין אינו יודע באהו
 דרך מהלך כיון שהגיע לפרשת דרכי' ניצול מכלם רבר אדר
 עברה סכבה מצוה ואין עברה מכבה תורה שנא' מיס רבי' לא
 יוכלו לכבות את האהבה אמר רב יוסף מצוה בעידנא דעסיק
 בה מגנה ומצלה בעידנא דלא עסיק בה אנונו-מגנה אצולה
 לא מצלה תורה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא
 עסיק בה מגנה ומצלה מתקיף לה רבא אלא מעתה דו-ג
 ואחיותופל מי לא עסקי בתורה אמאילא הגינה עליהו אלא
 אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מגנה ומצלה בעידנא
 דלא עסיק בה אנוני-מגנה אצולי לא מצלה מצוה בין בעידנא
 דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אנוני-מגנה אצולי לא
 מצלה רבינא אמר לעולם זכות תורה ודקאסרת אינה מצוה
 ועושה נהי דפקודי לא מפקדי באגרא דמקריין בנייהו ומתנאין
 בנייהו ונטרן לגברייהו עד דארטו טבי רבנן מילא מפלגי
 בהדייהו :

פ"י זכות למא' אשה זכות מגינה כ"כ : תורה שהיתה עוסקת
 בתורה : לא מפקדה דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא
 בנותיכם וכיון דאינה ממה אין שכרה גדול : תשיחך תלין נעיד
 את זכותך : פחתי' גומות : כולמנה כו' כך זמה לקיים מצות כיכול
 ממקנת פור ענותיו : מחיה רעה ומלסטי' שדרכן לילך בלילה פן
 יפגעו בו כדכתיב תסת חושך גו' כו' תרמוט בני' : עמוד השטף 96

לאן זכה לתורה כיכול מן החטא ומן היסורים : ועדין כו' שחא
 יבנתנו יכהו לנצל וישנן עליו יצה"ה ופודענות : הניע כו' וסס הכיר
 את דרכו והק' כהן הניע ליום מיתה ולא פרש מן התורה עד יום
 מיתו כיכול מכול : ואין עבירה מכנה שכל מי שעסק בתורה קודם
 לכן אלמלא מכנה לא יצדכולי האל : האהנה זו תורה כדכתיב
 הפילאני אלבי' היין ודבלו עלי אהנה בוד יין : אר"י לעול' מננה מן
 היסורין הרבה ומתי חיכה מננה דקאמר ת"ק מן החטא שלא
 יכשילנו יצה"ה : בעידנא דעסיק נה היינו לפי שעה מננה מן
 היסורין ומננה מיצה"ה שלא יכשילנו לחטוא : דלא עסיק נה משנמר
 המנה הנוני מננה מן הפורענות : לא מפלה מיצה"ה : לא הניכה
 עליהו מיצה"ה שהחטיא ועשא' רשע' במורי' : בן בעידנ' כו' הנוני
 מננה מן הפורענות כי מצני' ודקתני נמי בברייתא עברה מכנה
 מננה לאו מלהנין מן היסורין אלא מליטול שכר לעתיד : זכות
 לתורה ולא שעסקה בתורה אלא שטורחת בנניה ונבעלה שיעסקו :
 דמקרי' כו' שטורחת על בניהו ! כניטן אל בית הספר לקרות מקרא
 ולשנות משנה : ובטרן ממתכות את בעליהן שיונאין לעיר אחרת
 ללמוד תורה :

דגיג לפרשת דרכים מאי פרשת דרכים אמר רב הסדא
 זה תלמוד חכם ויהי' המיתה רב נחמן בר יצחק אמ'
 זה תלמיד חכם ויראת חטא מר זוטרא אמר זה ת"ה דסלקת
 ליה שמעתא אליבא דהלכתא ד"א עבירה מכנה מצוה ואין
 עבירה מכנה מורה אמר רב יוסף דרשיה ר' מנחם בר יוסף
 להאי קרא כסיני ואלטלא דרשחו דואג ואחיתופל הכיל ל
 רפו בתרדוד דכתיב לאמר אלהים עזבו רדפו והפשוהו כי
 אין כזיל מאידרוש ולא יראה בך עורר דבר ושב מאחרוך
 ולא הוו ידעי דעבירה מכנה מצוה ואין עבירה מכנה חודרה
 מאי בוזיבוו לואמר עולא לא כשמעון אחי עזריה ולא כרפי
 טחנן דבי נשיא אלא כהלל ושבנא דכי אתא רב דימי אמר
 הלל ושבנא אחי הוה הלל עסק בתורה שבנא עבד עסקת
 לסוף א"ל לוא נערוב ונפלוז וצוהיב"ק ואמרה אסייתן איש
 את כל הון ביתו באהבה בוו יבוו לו :

מ חר' פרשת דרכים מהו מלמה להניע לפרשת דרכים : ויום
 המיתה ת"ה ח' יום מותם שלא פירש לפרוק מעליו עול
 תורה : ויראת חטא זכה ליראת חטא אחר שזכה לתורה כיכול
 מכלל שכתנה תלשנו בנרי' מנהו ודברי' היסור ומי' הוא לרנ'
 לפרש

לפרוש ויראת חטא מכעו מלרדוף אחר יצרו : לסלקה ליה כו' דה"ק
 עלה עמוד השחר כיכל מן החיה כו' זכה לתורה כיכל חינה"ר ויין
 החטא ועדין איכו יודע כו' א"ס יזכה שיסייעוהו מן השמים להתקבל
 דבריו בין חכריו להורות ההלכה ובמשפט הנגיע לפרשת דרכים זכה
 לכך כיכל מכולם : אלהים עצמו כן היו אומרים עליו אלהים עצמו
 שגא על א"ר ואין אכזר בעגשים עליו רדפו נו' אין לו זכות שיכלנו
 שהעבירה כבתה זכותיו : לא יראה נו' ואסיראה ושכ מאחריך :
 שמעון אחי עזריה תגא הוא ולמד תורה ע"י אחיו שהיה עסוק
 בפרקמיא ומפרכסו כדי שיחלוק הוא בזכות תלמוד שמעון לפיכך
 נקרא ע"ש עזריה אחיו : ר"י למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו :
 הלל עסק בתור' מתוך עוני וז"ש הפסוק כפל כוז יכזוז ר"ל ביעה"ז
 מנדון ארבו שקראוהו אחי עזריה ובעה"כ מנדון סותו מלמפלג עמו
 שכר לימוד התורה :

פיסקא רבי אליעזר אומר המלמד את בתו תורה למד'
 תפלות למדה ס"ד אלא כאלו למדה תפלות
 א"ר אבהו מ"ט דר"א דכתיב אני חכמה שכנתי ערמתי כיון
 שנכנסה בו חכמה באדם נכנסה בו ערמומית ורבנן האי אני
 חכמה שכנתי ערמה מאי דרשו ביה מיבעי ליה לכדרבי יוסי
 ברבי חנינא דאמר ר' יוסי בר' חנינא אין דברי תורה כתקיימין
 אלא במי שמעמיד עצמו עליהם ערום שנא' אני חכמה שכנתי
 ערמה א"ר יוחנן אין ד"ת מתקיימין אלא במי שמשים עצמו
 כמו שאינו יודע שנא' והחכמה מאין תמצא ר' יהושע אומר
 רוצה אשה בקב ותפלות מט' קבין פרישות מאי קאמר ה"ק
 רוצה אשה בקב ותפלות עמו מט' קבין ופרישות הוא הירא
 אוטר חסיד שוטה וכו' היכי דמי חסיד שוטה כנון דטבעיה
 אתתא בנהרא ואמר לא מסיקנא לה משום דקא מסתכלנא
 בערוה ורשע ערום היכי דמי רשע ערום אמר ר' חנינא זה
 הכמעים דבריו לדיין קודם שובא בעל דין חברו ר' אבהו אמ'
 זה הנותן פרוטה לעני להשלימו לסאתים וזו דחנן מי שיש לו
 מאתיים וזו לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני היו לו
 מאתיים וזו חסר אחד אפי' אלף נותנים לו כאחד הרי זה יטול
 רב אסי א"ר יוחנן זה המשיא עצה למכור בנכסים מועטים
 דאמר רב אסי א"ר יוחנן יתוטיב שקדמו ומכרו בנכסים

מועטים מה שמכרו מכרו אביי אמר זה המשיא עצה למכור
בנכסי 'כרשב' ג דתניא נכסי לך ואהריך לפלוני ירד הראשון
ומכר ואכל השני מוציא מיד הלקוחות דבריר ר' רשב"ג אומר
אין לשני אלא בטה ששייר הראשון בלבד:

פי' ס"ד וכי התורה תפלו קרי' לה: כלא שמתוכה היא חנינה
ערמימות ועושה דבריה בכלה: חכמה תורה: שמעמיד
עצמו ערוס עליה שפירש מכל עסקיו וכעשה עליה עני ל"א שמי'
עצמו ערוס עלי' גרסי' שמערי' לקיים תורתו לקנות על יד וללמוד
מכל אדם: מאין מן העשוי כאין תמנא: בקב ותפלות חפנה היא
ליוון מזונות מועטים ויהא תפלותה מצוי לה לתשמיש: ופרישות
לפרוש מן התפלות לפיכך אין טוג שתלמוד תורה: מטעים כו'
דמשקבעו בלב הדיין שערי זכויות לדברי זה קשי' לסלקם והרי
ערמתו ורשע הוא שגובר על לא תשא שרע שוא: להשלים כו'
ומצתה לא יטול לקט ויש לו קרובים עניים שיטלוה והוי ינינו
רעה בשל אחרים: נכסים מועטים דתנן מי שמת והניח נכים
ונכות בזמן שהנכסים מרובים הנכים ירשו והנכות יזכו הנכסים
מועטים הנכות יזכו והנכים ישאלו על הפתחים: שקדמו ומכרו
קודם שכלו הנכות לב"ד והעמידו הנ"ד הנכסים בחזקת נכות
ואקרי רשע שהוא מעביר דעת החכמים והנכות:

אמר רב יוסף בר חמא אמר רב ששרה זרה המכריע
אחרים באורחותיו רב זריקא אמר רב הונא זרה
הטיקל לעצמו ומחמיר לאהרים: עולא בר רב אמר זרה
שקרא ושנה ולא שמש"ח אתמר קרא ושנה ולא שמש"ח
ר"א אומר הרי זה עם הארץ רב ושמואל בר נחמני אמר הרי זה
בור רבי ינאי אמר הרי זה כותיר רב אחא בר יעקב אמר הרי זה
אמנוש אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כותיה דרב אחא
בר יעקב דאמרו אינשו רטין מגושא ולא ידע מדי רטין תני
תנא ולת ידע מה תני:

פי' בארחותיו ראו ועשו כדרכו ולכו נדרכי ולא נתכוין אלא
להראות עצמו כמשר בעיני הנרי' ואין תוכו ככרו לא של
ידקדקו אחריו לבדוק נתועבותיו: א"כ שמי' אחרי' לפי אורחותיו
שיבא חמו טובה לו גם שצומד קרוב להפסיד לאותם אחרים:
שקרא מקרא ושנה משג' ולא שמש"ח ללמוד תלמוד סברא בטיעמי
משנה מה הם רשע הוא שאין תורתו על בוריו' ואין ללמוד הימך
ש"ע

דהו נומל פרק שלישי סומה

שע"י הטעמים יש חילוק באיסור והיתר לזכות ולחייב לטחא
ולטהר וערום הוא שהשווה את קילו סוכה משניותיו כסבור שנקי
צטעמיקן וכוהנן בו פכוד בת"ת: ע"ה משוד על הטירות ועל
המצטרות: צור גרוע מע"ה: כותי חבור למכול פתו ולסתות
יינו לכיון דלא שמש ת"מ אינו מקפיד על ד"ח לדעתם ולא שנה לא
להראות עמורכת למידו: אמנוש מכסף האומז עינים וגוב
הלכות: רטין מנושא לוחש המכסף: ואינו יודע מה הם ומה
פרושן לא כן מעשיהם שהמכספות כל ע"י אותן לוחשים: תני
כו' ואף תכא שלא שמש בתלמוד סוכה משנתו ואינו יודע מה היא:

תנן רבנן איזהו עם הארץ כל שאינו קורא ק"ש שחרית
וערבית בכרכות דברי ר"א ורבי יהושע וחכמים
אומרים כל שאינו מניח הפילין בן עזאי אומר כל שאין לו
ציצית בבגדו רבי יונתן בר יוסף אומר כל מי שיש לו בנים
ואינו מנדר לק"ת: אחרים אומרים אפילו קרא ושנה ולא
שמש ת"ה והו"ע"ה קרא ולא שנה הרי זה בור לא קרא ולא
שנה עליו הכתוב אומר וזרעתי את בית יהודה וארתי בורת
ישראל ורע אדם ורע בהמה ידא אתה בני ומלך ועם שונים
אל תהערב א"ר יצחק אלו ששונין חלכות פשיטא כדו
דתימא מאי שונים שונים בחטא וכדרב הונא דאמר רב הונא
כוון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו: הותרה לו ס"ד
אלא אימא געשה לו כהיתר קמ"ל תני התנאים מבלי עולם:
מבלי עולם ס"ד אמר רבא שטורק הלכה פהוך כושנתן תניא
נמי הבי א"ר ישמעאל וכי מבלי עולם הם והלא כירשבי עולם
הם שנה הליכות עולם לו לא שטורק הלכה פהוך משנהן:

פי' אמרו ע"ה שחשד על הטירות ועל המעשרות והמוסות
מגעו טחא: שמינו קורא ק"ש דהא ודחי לא ידע מידי
אלל ידע לקרות וקורא לאו ע"ה הכא: הלכות ולא שמש ת"מ
ולא הקפידו על טעמי משנה: הלכות משניות: וזרע בהמה כ"ל
מי שלא קרא ולא שנה הרי הוא כבהמה שאינה יודעת כלום:
פשיטא דהכי הוא אלא כמי כדרשי' מי לאו בהכי: הותרה דומה
בעיניו כהיתר: ס"ד ומה הם נדרמים לאחרים: מתוך משנתן
שינלין עולם בהוראות טעות לכיון דאין יודעים טעמי משנה
פינמיס שמדמין להדנר שאינו דומה ועוד יש משניות הרבה
דגזמרי' אגזמרי' ר"ג הוגא וישיקא' היא ולי' הלכת' כותי' ויעוד שאינש

ווליעים כח' וקת התנאים הלכה כדברי מי הלכך מורין הוראות
טעות: הליכות נו' השונה הלכות העולם שלו ונזכרות:

פיסקא

אשה פרושה וכו' ת"ר בתולה צלוינית ואלטנ'
שובבית וקטן שלא כלולו חדשיו הרי אלו
מבלי עולם אינו והאמר רבי יוחנן למדנו יראת חטא מבתולה
וקבול שכר מאלמנה יראת חטא מבתולה דרבי יוחנן שמעיה
לההיא בתולה דנפלה על אפה ואמרה רבש"ע בראת ג"ע
בראת ניהנס בראת רשעים בראת צדיקים יר"מ שלא יכשלו
בי בני אדם קבול שכר מאלמנה דההיא ארמלתא דהואי בי
כנישתא בשיבבותיה וכל יומא הוה אתי ומצלה כי מדרשא
דרבי יוחנן אמר לה בתי לא בית הכנסת יש בשיבבותיך
אמרה ליה רבי ולא שכר פסיעותיש כי קאמרינן כגון יוחני
בת רטיבי:

פי' צלינית צעלת תפלה מתפללת יותר מדאי יום ולילה
שזכנית צעלת שכנות הולכת ומנקרת שכניה תמיד הרי
אלו מבלי עולם שאינם אלא נואפות ומכשפות ומראות עינים
כדקניות שלא ינדקו אחריהן: מאלמנה שהיתה טורחת עמה
יותר מן הנורן כדי לקבל שכר כדמפרש למדנו מזה שיטריח אדם
עצמו במצות כדי לקבל שכר יותר: נדיקים לנחול ג"ע: רשעים
לירש ניהנס: שלא יכשלו כו' להפסיד חלקם ע"מ ג"ע ולירש
ניהנס: יוחני בת רטיבי אלמנה מכשפה היתה וכשנייע עת
לידת אשה היתה עונדת רחמה במכשפות ולאחר שמנטיצת הרצה
היתה אומרת אלך ואבקש רחמים אולי תשמיע תפילתי והולכת
וסותרת כשפיה והולד יונא פע"א היה לה שכיר יום נכית והיא
הלכה נכית האשה היולדת ושמי השכיר קול הכשפים מתקשקשים
בכלי כמו שהולד מקשקש במעי האם ופתח את סנופת הכלי
והכשפים ינאו והולד נולד וידעו כי צעלת כשפיה היא:

מאי

קטן שלא כלולו חדשיו הכא תרגומא דה"ח
המבעט ברבותיו רבי אבא אמר זה תלמיד שלא
הגיע להוראה ומורה דא"ר אבא אמר רב ס"ד כי רבים הללו
הפילה ועצומים כל הרוגיה כי רבים הללים הפילה זה ה"ח
שלא הגיע להוראה ומורה ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד
חכם שהגיע להוראה ואינו מורה: ועד כמה עד ארבעים
שנה אינו והא רבה אורי בשוין:

פ"י והחניצט כו' וקריליה קטן שלא בלו לו הדשיו ע"י שימו
מתקנים : שלא הניע כו' הפילה ל' כפל שלא כלו הדשיו :
ועצומים ל' עונם עיניו שיעוצים וכוננים פיהם ואגם מורים
לכריכים הורקה : ח"כ יענמי ל' גדולים ומטובים שהניעו להורקה :
ועד כמה הוי ראוי להורקה : עד מ' שנה דלוי הניע לכלל בינה
שמנין דבר בתוך דבר עד מ' הוא זמן שיושה של תור ל' לקבל מרבו :
דנה אורי וכל שנותיו לחיו חלח מ' שנה : בשוין חס שזה לנדול
העיר בחכמה מותר להורות או שאין בעיר זקן ממנו :

דנזו רבנן פרושים הם פרוש שכמי פרוש נקפוי
פרוש קוואי פרוש מדובה פרוש מרה חובתי
ואעשנה פרוש מאהבה פרוש מיראה פרוש שכמי זרה
העושה מעשה שבם פרוש נקפיוה המנקה את רגליו פרוש
קוואי אמר רב נחמן ב"ר יזה המקיז דם בכותלי פרוש מרוכה
אמר רבה בר שילא דמשפע כמדוכה פרוש מרה חובתי
ואעשנה הוא מעליה הוא אלא דאמר מה חובתי תוואעשנה
פרוש מאהבה פרוש מיראה א"ל אביי ורבא לתנא לא תתני
פרוש מאהבה פרוש מיראה דאמר רב יהודה אמר רב
לעולם יעסוק אתם בתור ובמצות אע"פ שלא לשמה שמתוך
שלא לשמה בא לשמה אמר רב נחמן ב"ר דמטמרא מטמרא
דמגליא מגליא ודמטמר דכי דנא דבה ליתפרע טהני דהופי
בגודי אמר להינאי מלכא לרביה הואל חתיראי מן הפרושים
ולא סמי שאינם פרושים אלא מן הצבועים שדומים לפרושי
שמעשיהם כמעשה זמרי ומבקשים שבר כפחם :

פ"י שסם שחל ענמו שלא לש"ש ח"י זה מיעסיו להנאתו שיכדוהו
כני חל : המנקק כו' מהלך בשפלות יעקב בנד גודל ואינו מריש
דנליו מן האהץ ומתוך כך חנקק חת חניצותיו בלחני : בכותלי עו"ט
ענמו כעונם עיניו שלא יסתכל בגנים ומתוך כך מכה ראשו בכותל
ואדם יונא : דחשפע הולך כפוף : כמדוכה נוכח ורחשו כפוף :
מה חובתי למדני מה עלי לעשות ואעשה : מעליותא הוא חס חניג
בקי נאיסוריה ודקדוקי מצוה ובה ללמוד : מה חובתיתו כו' מה עלי
לעשות עוד ולא עשיתי ומראה ענמו כאלו קיים הכל : מחאבה
מחאבת סכר חמות ולא מחאבת חכית בוראו : ומיראה של עו כסין :
הגדול כולן גלויות והוא יפרע מן המכסין בעליות ומראין ענמן

פירושי וליבן פרושין : א"כ נונדי ננד שחור שלוש ננד שחור
ומראה עצמו כמתאבל על ירושלים ואינו מתכוין לכך : אל תתיראי
כו' שהפרושין היו שונאים אותו לפי שהרנ מן החכמי' הרבה ונהפך
להיות בדוקי וכסמת סוטה אשתו יראה מהם שלא יעניירו המלוכה
מבניה וא"ל לבקש מפניהם עליה וא"ל אל תתיראי מן הפרושין
שנדיקים הם ולא ינמליך רעה ולא לבניך שא"ל מטאו להם ולא ממי
שאינם פרושים שהם חוהבי : הננועים כלו' כנועים מנחין וחין
תובס כנרס : כמעשה זמרי שהם רשעים : ומנקשים כו' מומרי'
לבריות לכב' ס כפנחס :

פרק ארוסה

תניא ונקתה ונזרעה זרע שאם היתה עקרה נפקדת
דברי ר"ע אמר לו רבינו מעאל א"כ יסתרו כל
העקרות ויפקדו וזו הואיל ולא נסתרה הפסידה אם כן מיה
ת"ל ונזרעה זרע שאם היתה יולדת כצער יולדת בריוח ואם
היתה יולדת נקבות יולדות זכרים קצרים יולדת ארוכים
שחורים יולדת לבנים ז'
פי' וזו כל אשה כנועה עקרה משום דלא נסתרה הפסידה :

פרק כשם שהמים

משנה בוביום דרש ר"ע או ישיר משה ובני ישראל
את השיר' הזאת לה' ויאמרו לאמר שאין ת"ל
לאמר מיה ת"ל לאמר מלמד שהיו ישראל עונים שירה אחריו
של משה * ת"ר את זו דרש ר"ע בשעה שעלו ישראל מן הים
נתנו עיניהם לאמר שירה * וכיצד אמרו שירה כגדול המקרא
את ההלל והם עונים אחריו ראשי פרקים משה אומר אשירה
לה' וישראל אומרים אשירה לה' * משה אמר כי גאה גאה
וישראל אומרים אשירה לה' * ר"א בנו של ר' יוסי הגלילי
אומר כקטן המקרא את ההלל והם עונים אחריו כה שהות
אומר * משה אמר אשירה לה' והם אומרים אשירה לה' *

נ'שה אומ' כינאה גאה והם אומרים כינאה גאה * ר' נחמיה
 אומר כסופר הפורים על שמע בב"ה שהו"ה פותח תהלה
 והם עונים אהריו * במאי קא מיפלגיר"ע סבר לאמר אמלתא
 קמייתא ור"א בנו של ר' יוסי הגלילי סבר לאמר אכל מלתא
 ומלתא * ור' נחמיה סבר ויאמרו דאמור כולהו בהדיה דרבי *
 לאמר דפתח משרה ברישא * ת"ר דרש ר' יהנלילי בשערה
 שעלו ישראל מן הים נחנו עיניהם לומר שירה * וכיצד אמרו
 שירה עולל מוטל על ברכי אמוותנוק יונק משדי אמו כיון
 שראו את השכינה עולל הגביה צוארו ותנוק שמט דד אמו
 מפיו ואמרו זה אלי ואנוהו שנא' מפיו עוללים ויונקים יסדת עוז
 תניא היה ר"מ אומר מנין שאפילו עוברין שבמעו אמן אמרו
 שירה שנא' במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל :

פי' בו ניוס כ"מ דתנינו ניוס הוא יום שהוסיבו את ראש"ע
 לנשיאות : שאין ת"ל לחמר שאינו דומה לשאר לחמ' שנתורה
 שהשכינה מדברת הדבור למשה לחזור ולאמרו לישראל אצל כהן אין
 לומר כן : המקרה מקרהו לכבוד להנביא י"ח : ראשי פרקים הללויה
 שהוא ראש הפרשה על כל דבור שהוא אומר עובין אחריו הללויה :
 כסופר מלמד תיכוקת והוא תמיד בנה"כ ופורס על שמע לי'
 הנופדים פורס ל' פרוס הגדול מתחיל בזכרות שלפני ק"ש והן
 מתחילין אחריו וקורין כלם יחד כן שרתה דה"ק על כלם יחד את
 השירה ככתבה : אמילתא קמייתא קאי שצונין תמיד השירה לה' :
 ור"כ סבר ויאמרו אחשה ובני ישראל קאי משמע דאמרי
 כולהו בהדיה דרבי : לאחר דפתח משה ברישאה"ק ויאמרו כלם
 אחה שכפשו לאמר דהיינו אתה שפתח רבם : עולל גדול חיונק
 כדכתיב עולל ועד יונק כלו מן הסובב עד בירוע : עוז השירה
 שחפר בה עוז שלהב"ה : במקלות שנקלו על הים : ממקור
 אף אוחס שכחוקר דנהכי איירי קרא לפניו קדמו שרי' נו דהיינו
 שקדמו על הים ישראל לומר שירה ואת"כ כוננים המלאכים :

משנה בו ביום דרש רבי יהושע בן הורקנוס לא עבר
 איוב את המקום לא מאהבה שנ' הן יקמלנו לו
 איחל * ועדין הדבר שקול לו מיחל או איני מיחל לות' לעד
 אונע לא אסיר תומתי ממני ליטר שמהבה עשה א' ריהושע
 מי יעלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן ובאי שהיית דורש כל וסיך

לא עבד איוב המקום אלא מיראה שנא' איש תסושר וירא
אלהים וסר מרע. והלא יהושע בן הורקנוס תלמיד תלמידך
לימד שמא הבה עשה. גמרא. ונחזי האי לא היכי כתיב אי
בלמ"ד אל"ף כתיב לא הוא. ואי בלמ"ד זא"ו כתיב לו זא"ו.
וכל היבא דכתיב בלמ"ד אל"ף לא הוה אלא מעתה בכל
צרתם לא צר דפתיב בלמ"ד אל"ף הכי נמידל לא הוא. וכו'
תימאה נ"ו הכתיב ומלאך פניו הושיעם וגו' וינשאם כל ימי
עולם. אלא משמע הכי ומשמע הכי:

תניא

ר"ט אומר נאמר ירא אלהים באיוב ונאמר ירא
אלהים באברהם מה ירא אלהים האמור באברהם
מאהבה אף ירא אלהים האמור באיוב מאהבה. ואברהם
גופיה מנ"ל דכתיב זרע אברהם אוהבו. מאי איכא בין עושה
מאהבה לעושה מיראה איכא בנייהו הא דתניא ר' שמעון בן
בן אלעזר אומר גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה
שזה תלוי לאלף דור וזוהי תלוי לאלפים דור. הכא כתיב
ועושה חסד לאלפים לאוהביו. והתם כתיב ולשומרי מצותיו
לאלף דור. האי לדסמיך ליה והאי לדסמיך ליה. הנהו תרי
תלמידי דהווקיימו קמיה דרבא חד א"ל אקריון בהלמאימה
רב טובך אשר צפנת ליראיך. וחד א"ל אקריון בהלמאי
וישמחו כל הוסי בך לעולם ירננו וגו'. אמר להו תרויבי
צדוקי גמורי אתון מר מאהבה ומר מיראה:

פי'

מאהבה טאהכ את המקום: לו איחל ליה"ב: שקול משקלו
שזה חכריע לכאן ולכאן: מו איני כו"וה"ק הן יקטלנו סלא
הוא הדני לא תיחל לו עוד יש לאשהו' נדרש כמו לו כל"ו: לא חסיר
תומו תי דוקי מיש"ל מדה זו עד יום מותו עובד את הב"ה מאהבה
והאי לא ח"ל חסיע ת כל"ל חלא לא בחלף: מיראה מדאנת פורענות
סלא תבא עליו: ירא אלהים ולא חוהב אלהים: תלמיד תלמידך
תלמידו של ר"ע: וליחזי כו' זאמאי חסר עדיין הדנר שקול:
באברהם כי ירא אלהים אשה: תלוי לו זכותו לדורותיו להנין
עליהם עד אלפים דור: לאלפים לאוהביו סמוך לאוהביו לאלפים
ואידך סמיך לאלף דור אל שומרי מצותיו דהיינו מיראה: מאהבה
מאהבת המקום ותיראה שמואלו ונדלו ואימתו מוטלת עליו:
וישמחו וגו' סיפיה דקרא ויעלנו נך אוהבי טיך:

פרק אלו נאמרים

תניא

רשב"י אומר אדם אומר שבהו בקול נמוך וגנותו
 בקול רם שבהו בקול נמוך מוידוי מעשר וגנותו
 בקול רם ממקרא בכורים וגנותו בקול רם והאמר רבי יוחנן
 משום רשב"י מפני מה תקנו תפלה בלחש מפני שלא לבייש
 את עובדי עבודה שהרי לא חלק הכתוב מקום בין הטארת
 לעולה לא חימא גנותו אלא אימא צערו כדתניא טמא טמא
 יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמי:
פי' שנחול לא צברתי מחנותיך ונח' היינו שנת צנינו : כחך
 מללא כתי' עניה : וגנותו כנון ארמי אונד לחי והיינו גנות
 שמתודים שאניהם לבן היה רשע : נלחש שיהא אדם אומר תפלתו
 בלחש כלאשכחן כחנה וקולה לא ישמע : שלא לבייש כו' המתודים
 שתפלתם על עצירות שנידם : נעברו צרות שנאות עליו דהיינו
 צרות שעברו על ישראל צרות לבן צרות מצרים : נקרא כלו' סורו
 מעליו כי טמא הוא : לא חלקו' לא קניע לשחיתת חטאת מקום
 נפ"ע שלא יבינו שהוא העבד ויתבייש :

ותפלה

בכל לשון והאמר רב יהודה אמר רב לעולם
 אל ישאל אדם צרכו בלשון ארמי דא' ר' יוחנן
 פל' השוא' צרכו בלשון ארמי איקמל' הש' נזקקין לו לפי שאין
 מל' הש' מכירין בל' ארמי' ל"ק הא ביהודי הא בצבור' ואין
 מל' הש' מכירין בלשון ארמי והתני' יוחנן כ"ג שמע קול מבית
 קדשי הקדשים שאמר נצחו' טליא דאולו לאנהא קרבא
 באנטוכוא' ושוב מעשה בשמעון הצדיק ששמע קול מבית
 קדשי הקדשים שהוא אומר בטלית סבילת עכידתא דאמר
 סנאה לאיתארה על' היכלא ונהרג גסקלגס ובטלו גורותו
 וכתבו אותה שעה וכונו בלשון ארמי היה אומרים אי בעירת
 אימא בת קול שאני דלא שמועיע עכידה ואי בעירת אימא
 גבריאל הוה דאמר מר בא גבריאל ולמדוע' לשון :

פי'

בכל לשון דרחמי ניכחו ובההוא ליטנא דידיע' לכונו לנס
 וליללו : יחיד כריך שיסייעו מהש"ר צבור לא כריכו דכתב
 הן אל כביר לאי מחס איכו מחס נתפלתס של רביס : נצחו טליא
 שהלכו

שהלכו פרחי כהונה בני בית שמעוןאוי להלחם עם יוכים לפני י"ה
 וכלחיו כי הושיע יוספן ב"ק כשהיה עינד עבודה כי ה' עבדתם
 חיל לה עניד את חילו עבודה גדולה נו' : נסקלנת שם מלך יון
 הוא : שחני ב"ק אותה מלה המחונה על כך יודעת ע' לשון מפני
 ש'נשיה להשמיע והיא חשלתת לכל הלשונות פעמים לזה ופעמים
 לזה : ולמדו ליוסף ואצ"ג דנבריאול יודע ע' לשון אל יתפלל בלשון
 אחי דהפטר שהוא אינו ממוכה לקבל התפלו' להביאם לפני הכ"ה :
תנו רבנן כיוצא עברו ישראל את הירדן בכל יום ארון
 נוסע אחר שני דגלים ואותו היום נסע החלה שנה
 הגה ארון הכרית ארון כל הארץ עובר לפניכם בירדן בכל
 יום ליום נושאים את הארון ואותו היום הכהנים נושאותו
 שנה והיה בנהו כפות הגלי הכהנים נושאי ארון ה' ארון כל
 הארץ ונו' תניא ר' יוסיאומ' בנ' מקומות נושאו הכהנים את
 הארון כשעברו את הירדן ובשעה שסבבו ארץ יריחו
 ובשעה שהחזירוהו למקומו זכיון שנטבלו רגלי הכהנים
 במים חורו המים לאחוריהם דכתיב ובכ"ה נושאי הארון עד
 תירדן ורגלי הכהני' נושאי הארון נטבלו בקצה המים דכתיב
 ויועמדו המים היורדים מלמעל' קמו נד אחד ונו' נכמה גובהן
 של מים י"ב מיל בנגד מחנה ישראל דכיו רבי יהודה : אל
 ד"א בנד' שמעון לדבירך וכי אדם קל או מים קלים הוואומר
 מים קלים אם כן באו מים ושוטפים אותם אלא מלמד שהיו
 מים נגהשים ועולים למעל' כיפין על גבי כיפין וותר מג' מאו'
 מילין ער ישראל אותם כל מלכי פורה ומערב שנה וית' כשמע
 כל מלכי האמורי ונו' ואף רהב הזונה אמרה לשלוהי יהושע
 כי שמענו אשר הובישה את מים סוף ונו' וכתיב ונשמע
 וימס לבבנו ולא קסה עוד רוחנו כאישנא התם דכתיב ולא
 יהיה בס דוח ומאי שנא הנא דכתיב ולא קסה דאפי' אקשו
 ולא אקשו' ערוך בירדן אמר להם יהושע דעו שעל מנרן קן
 אתם עוברים ע"מ שתורישו את יושבי הארץ מפניכם שנה
 יהורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם דכתיב ואנכי לא
 יתורישו את יושבי הארץ מפניכם וכתיב והיה כאשר דמיתו
 כל עשות להם אעשה לכם : אם אתם יושבים כן מוטב ואם לאו

באים מים ושוטפים אחכם שנאמר עד השמידו אותכם מאי
 אותכם אותו ואתכם עדין בירדן אמר להם יהושע הרימו
 לכם איש אבן אחת ע"ל שכנו למספר שבט בני ישראל
 למען תהיה זאת אות בקרבכם כי ישאלון בניכם מה לאמר
 מה האבנים האלה לכם וגו' י' סומן לבנים שעברו אכורת
 הירדן עדין בירדן אמר להם יהושע שאו לכם מזה מתוך
 הירדן ממצב רגלי הכהנים י"ב אבנים והעברתם אותם
 עמכם והנחתם אותם במלון וגו' י' יכול בכל מלון ומלון י"ג ל'
 במלון אשר חלינו בו חלילה :

פ"י אחר כ' דנלים כדכתיב נבי מסיעות דנלים לכל זמן שהיו
 בארץ טמאה לה היה השכינה שורה אלא אשתך בני ישראל
 בארץ דנלים אבל משנאו לארץ הקדושה נסעה השכינה תחלה
 שמורה שהיא אלהי אותה הארץ : לפנים משמצ לפני כלכם :
 הלוי בני קהת כדכתיב ומשמרתם הארון נו' : שסגנו כו' דכתיב
 ויקרא יהושע בן נון ל הכהנים ואמר אליהם שאו את הארון הכרית
 למקומו לבית ק"ק בימי שלמה כדכתיב ויצאו כל זקני ישראל וישאו
 הכהנים נו' והיינו החזרוהו למקומו ששנלה בימי עלי לארץ
 פלשתים מתוך בית ק"ק של משכן שעשה משה ומסס כו' של משכן
 כקצו נשלה וכשהחזירוהו פלשתים לא היה לו מקום קבוע שהרי
 חרב משכן שילה ונשתהה בבית אבינדב ומסס הניחו דוד לסוף כ'
 שנה לבית עובד ומסס לעיר דוד עד שגנה שלמה את צ"ה ונבנה לו
 את הדביר לפניו מן ההיכל ואמה טרקסין מונצת במקום הפרוכת
 והוא קרוי מקומו החיזוד וכדכתיב ויניחו הכהנים נו' אל מקומו
 נו' : וכיון שנטבלו בשפת המזרחי בכניסתן לתוכו חזרו המים
 לאחוריהם שלא היו יורדי מן הכהני' ולמטה לא שם עומדי' והמים
 הבאים תמיד כנבהי' ועולי' למעל כדכתיב קמו נד ה' והכהני' עמדו
 שס עד שעברו כלם : י"ג מיל כנגד מחנה ישראל שהיו י"ג מיל על
 י"ג מיל והם עברו כחכייתם רוח מחניהם עברו יחד כמות
 שהוא רוח י"ג מיל כמנא שלא שהו בעצמם אלא מהלך י"ג מיל של
 אורך מחניהם עד שעלו אחרונים של סוף המחנה וכנגדם נבאו
 המים : מים קלים לרוץ מן האדם וא"כ שהמים לא נבהו אלא י"ג
 מיל וחזרו למקומם כמנא שעדין לא הספיקו לעבור ובאים המים
 ושוטפים אותם : כיפתן אולמות : אמרה לשלטי יהושע קודם
 שעברו את הירדן שעל קריעת ים סוף היו מפמדין עדין : עודם
 בירדן א"ל יהושע כו' כדכתיב והכהנים נו' עומדים בתוך הירדן

עד תום כל הדברים נו' ככל אשר צוה משה את יהושע דהכי כתיב
 במשה כי אתם יגדלו'נו' והורשת'נו' כלו' קודם שיגברו את הירדן
 שתנהו צמחה יע"מ להוריעם : ושופטי' אותכם אותי ומתכם לריש
 להל"ל אתכם בלא ו' : מזה מתוך רגלי כו' הסהקימו בהג עיבל
 ונכו המזבח וקפלו' וקבעו במלון בגלגל :

אמר

רב יהודה אבא חלפתא ואלעזר בן כתיא וחנניא
 בן הכינאי עמדו על אותן אבנים וכל אהרן
 שיצרוה משוי ארבעים סאה ונמירו דכל טונא דמדלי אינש
 לכתפיה תלתא דטונא הואי מכאן אתר מהשב לאשכול
 שנא' וישארו במוט בשנים וחניא ממשמע שנא' במוט איני
 יודע שהוא בשנים ומה ת"ל בשנים בשני מוטות א"ר יצחק
 מלמד שב' מוטות היו טורטני וטורטני דטורטניה כיצד
 נמצא אתה אומר ח' נשאו אשכול ב' אחד נשא דמוקוא' נשא
 תאנה יהושע וכלב לא נשאו כלום מ"ט אי בעית אימא משום
 דחשיבי ואב"א שלא היו באותה עצה * פליגי בה רב אמר
 ורב יצחק נפחא חד אמר לדברי רבי יהודה כחנייתן עברו
 לדבריר' א' ברבי שמעון בזה אחר זה עכרו וחד אמר בין לרבי
 יהודה בין לר"א בר"ש כחנייתן עכרו מיהו מר סבר אדם קל
 מר סבר מים קלים :

פי'

דמילי שאלם ענינו מנביהו על כתפו ואין אחר מסייעו :
 תילתא שליט : דטיעוני' משאו שהוא כושא כשחטיעו אחר
 כיצד שהיה כ' א' מהן ק"ך סאין : אתה מחשב כמה היה באשכול
 שנשאוהו ח' הנשים והיו מסייעין זה"ז בשמרימי' אותו על כתפם :
 מחטיע שכת' וישאוהו איני יודע שהוא בשני' : טורטני כו' משאו
 ומשאו תחת משאו שהתחטוני' מסייעין את העליוני' וכל א' היו
 ב' מוטות דמוט ב' מוטות במחטיע שקורין כל"א טרא"ג דעל א' נד
 ח' א' להניח כלום ומדכתיב בשני' משמי' ד' מוטות היו כיצד ב'
 מוטות הולכין זה אצל זה וד' כושאים אותו וב' מוטות אחריס וד'
 ב"א כושאין אותם והם בא' כסון מתחת שני' העליונים מוט א'
 לראש הא' ומוט א' לראש הב' והולכים בא' כסון וריחון ותאכה סני
 ב' ויהושע וכלב לא נשאו כלום פשו להו' ח' לאשכול : באותה עצה
 להניח אשכול משונה כזה שהמדנלים לרעה נתכונו לומר כש
 שפירותי' משוכים כך יושני' משוכים וגבורים וגבורים : לדברי
 ר"י שאמר לא בנהו המים אלא י"ב מילין כאורת מחניהם : דרך

וכייתן כו' כל רוח מחניהם יצברו יחד הלכך לא הי' אורך העברה
אלו י"ב מילין ולדברי ר"א כ"ש דאמר יותר מש' מיל בזה אחר זה
עברו איש אחר איש כמנא שזהו לעבור הרבה מאלו דאי כחיותן
עברו משום דזי' קילא מאלס לא היו נננהין כ"כ : מים קלים
והרבה הם קלים מאלס : אלס קל לרוץ כמו המים :

שלח לך אנשים ויתורו • שלה לך לדעתך וכי אדם
בורר הלקרע לעצמו היינו דכתיב וייטב בעיני
הדבר אמר ר"ל בעיני ולא בעיני המקום • ויחפרו לגוארת
הארץ א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מרגלים לא נתכוונו אלא
לבושתה של א"י כתיב הכא ויחפרו לנו ארץ הארץ וכתיב
התם ויחפרה הלבנה ובושה החמה • ואלה שמותם למטה
ראובן שמוע בן זכור אמר רבי יצחק דבר זה ססורת בדינו
פואבותינו מרגלים על שם מעשיהם נקראו ואנו לא עלה
בדינו אלא אחד סתור בן מיכאל סתור שסתר מעשיו של
הקב"ה מיכאל שעשה שונאו מך • א"ר יוחנן אף אנו נאמר
נחבי בן ופסי • נחבי שהחביא דבריו של הקב"ה ופסי שפסע
על מדותיו של הקב"ה :

פי' לדעתך אני איני מזה אותך אבל ישראל הם אחר לך
שתש'ס כדכתיב ותקרנון אלינו' ואני איני מעכב על
ידך : כלום כו' כלו' אם הקב"ה כזה כלום היה הומר לו לעשות
דבר שסופו לנאלדי תקלה : א"כ וכי אלס בורר כו' וכ"ש הקב"ה
כיון שכרר לו א"י כמ"ש ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה גו' בודאי
יפה היא והיה להם להאמין שיפה היא ולא לשלוח מרגלים : לכושתם
כו' אותם שאלו תקלה שלוח המרגלים ודרים מדשינה לכתוב
ויחפרו כמקום ויתורו : ע"ש מעשיהם כו' דרשו מדכפל קרא לכתוב
וא"ה שמותם אלה שמות האנשים לדייק בשם : לא יצא אין בדינו
לדרוש : סתור הכחיש ויגשה שו' אלו נדאי : שונאו של הקב"ה חן
חלם : שהחזיק לא אמרס כמות שהם : שפסע דילג שלא אמרס
כאשר הם :

ויעלו כנגב ויבא עד חבירון ויבאו מיבעי ליה אמר
רבא מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך
ונשתטה על קב"י אבות אמר להם אבות העולם בקשו עליו
רחמים שאנצ' מנצח מרגלים • יהושע כבר בקיש משה עליו
רחמים שנאמר וי'רא משה להושע בן נון יהושע אמר לו יה
והשיע

יושיעך מעצת מרגלים והיינו דכתיב ועבדי כלב עקב היתה
רוח אחרת עמו וגו' ושם אחימן ששיתלמי ילדיו הענק *
אחימן מיומן שבאחיו ששי שמשים ארץ הארץ כשהיתור
תלמי שמשים את הארץ תלמים תלמים * ד"א אחימן בנה
ענתי ששי בנה אלוש * תלמי בנה תלבוש * ילדיו הענק
שמעניקים חמה בקומתם :

פי' ויקרא חשגנו' ות"ש כנר נמלממת יעמלק ויאמר חשה אל
יהושע נקרא כן יע"ש העתיד : יהושע לא הוצרך לילך שכבר
בקש כו' : ועבדי כלב סיפי' דקרא והנאותיו אל הארץ אשר בא
שמה היא חכרון וכתיב ויתנו לכלב את חכרון ש"מ לכלב הוא לחול
לחכרון : מיומן נכור שנהס כמו שהיד ימין חסונה מהשחלל :
כשחיתות שחקוס רנליו מימיק נארץ מרוב כנדו כמו עמודי שש
שהס כנדים ומקוס מעמדה ניכר : תלמים כתלם המחרשה
שמעלה העפר ומעמיק הארץ : שמעניקים כו' מרוב גונה
קומתם דומין כאלו נוארו נוקב ועונק נקנך שהחמה יוצאה בו :

וחכרון

שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים מאי
נבנתה איליטא נבנת' ממש אפשר אדם בונה
בית לבנו קומץ קודם שיבנה בית לבנו הגדול דכתיב ובני הם
כוש ומצרים ופוטו וכנען אלא שהיתה מבונה על אחד משבע'
בצוען וכו' * וחכרון טרשים הואי כתיב ויהי מקין מ' שנה
ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלם ארץ נדרו אשר
בדרתי לה' בחכרון ואמר רב אויב אמר רבה בר רב הנה
שהלך להביא כבשים מחכרון ותניא אילים ממואב כבשים
מחכרון מינה אידידקלישא ארע' עכדא רעיא ושמיך קנינא :

וישובו

מתור הארץ וכתיב וילכו ויבאו אמר רבי יוחנן
משום רשב"י מקיש הליכה לביאה מה ביאה
בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה * ויספרו לו ויאמרו באנו
אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת הלב ודבשוה פריה אפס
כיעו העם א' ריוחנן משום ר' מאיר כל דכר לשון הרע שאין
אומרים דבריאמת בתהלתואין מתקיים בסופו :

פי' לכו קטן עד א' חו' נכועין נתפרש נפ' כ' לייני נזירות :
א' כה נא גו' כלומר אלכה נא ואלמנה נחכרון את
כדרי אשר נדרתי נדרור כדכתיב נתריה כי כדר כדר גו' ונחכרון

אחי בעצו והלל לא היה שם חונק כי קם בנבעין : כנשים לעולה :
 וחברון אלמח' ארץ חרעה היתה : מינה כלו' מתשונתך היתה
 וסייעני שלא הית' משונה לזרע כשאר הארץ : קלישא חרעה יפר
 שלה טרשין דק וקלוט ומועט הוא ומתוך כך לא הי' טורטין וזרעין
 אותה תנומת מאכל אדם : ענדל ריעי' מנחמת ומעלה עשנים
 ואוכלים הנאץ : וסמין קנינא מקנה הצאן סכן דרך הצאן להיות
 משנים נהרץ ינשה וטרשין יותר מארץ למה : וילכו ויבאו ל"ג אלא
 וכתיב וילכו יתירא הוא כיון דכתיב וישבו לא הל' לאלה ויבאו אל
 משה : הליכתן שהלכו לתור הארץ : הליכתן בענה רעה שמתחלה
 להוציא דנה נתכחו : אין מתקיים שמהזיקים השומעים אותם
 כנדאין לפי' אומרים דבר אחת תחלה כדי שיאמינו ואף מרגלים
 לכך פתחו בשפת הארץ תהלה :

ויהם

כלב את העם א' משה אמר רבא שהסיתם בדברי'
 דחזייה ליהושע דקא משתעי אמרי ליה דיקרוש
 קטיע ימלל אמר כלב אי משתעינא אמרי בי מלתא והסמין
 לי אשתקניהו ברישא והדר אמינא להו אמר להם וכיון בלבד
 עשה לנו בן עמרם סברי בגנותיה קא משתעי אישתיקו ואמר
 להם והלא הוציאנו טמזרים וקרע לנו ארץ הים והוריד לנו
 את המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לקיע לא נשמע לו .
 עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה והאנשים אשר עלו
 עמו אמרו לא נוכל לעלות את העם כי חזק הוא ממנו . א"ר
 חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה כי חזק
 הוא ממנו אל הקרו ממנו אלא ממנו כביכול אפילו בעל הבית
 אין יכול להוציא כליו משם :

ארץ

אוכלת יושביה היא דרש רבה אמר הקב"ה אני
 השבתיה לטוב והם השבוה לרעה . אני השבתיה
 לטוב דכל היכא דמטו מיית חשיבה דידהו כי היכי דליטרוו
 ולא לשאילו אכחרייהו . ואיכא דאמרו איוב נהנפשיה
 ואטרידו כולי עלמא בהספדיה . והם השבוה לרעה ארץ
 אוכלת יושביה היא . ונהי בעיטנו כחגבים וכך היית
 בעיניהם . אמר רב משרשיא מרגלים שקריהו . בשלמא
 ונהי בעינינו להיי . אלא וכך היינו בעיניהם מנא ידעי . ולא
 היא כי הונו מברו אבילי תותי ארזי הונו מברו להו וכיון דחזינהו

סלוק באילנא שמעו דקא אמרי קא חוינא אינשי דדמו לקמצי
 באלני * ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבטו העם בלילה
 ההוא * אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן אותה הלילה ליל
 ט' באב היה אמר הקב"ה הם בכי בניה של חננאל אני אקבע
 להם בכיה לדורות * ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים
 וכבוד ה' נראה באהל מועד א"ר חייא בר אבא מלמד שנטלו
 אבנים וזורקים כלפי מעלה * וימותו האנשים סוציא דבת
 האיץ רעיה במגפה לפני ה' אמר ר' למלמד שמתו מיתה
 משונה א"ר חנינה בר פפא דרשר' שילא איש כפר תמרתא
 מלמד שנשתרבב לשונם ונפל על טבורים והיו יוצאי' מלשונם
 ונכנסים בטבורם ומטבורם נכנסים בלשונם רב נחמן בר
 יצחק אמר באסכרה מתו :

פ"י ויהם שיתק : אל משה אל דברים שהתחיל לדבר במשה והיו
 סבורים שננכותו דונה לדבר : דמזי' כלנליהוסי' שרצה
 לדבר והשתיקוהו בנזיפה : ריש קטיעאמי שראשו קטוע שאל
 דכיס לייטול חלק בארץ הוא ידבר לפיכך : ח"כ תחלת שמו אות י'
 שהיא קטיעא : וחמין לי חשתקין אותי : עלה בעלה חף לשמים
 אם יכזה עליכו ודריש חל' כפל : מחנו מן הקב"ה : ח"ת מחנו כו'
 ל"ג : להוציא כליו אם הפקידם שם : בעל הבית אמן הצולס וקראו
 בע"ה ב"ה * שהוא אלהי הארץ : חשתי' לשונה שהרתייה להם :
 אוכלת שתי' בה תליר : שכיב איוב שלא תנין זכותו עליהם והיונו
 דקאחר כלב סר נלס מעליהם : ולא היא לא היו בזה שקרני דהכי
 שמינו שהיו קוראי' אותם חננים : דכי הוו חזרי כו' כשחזרו מן
 הקבר לאחריכו לעיל בכל דוכת' דחטי שכיב שכיב' מנייהו וחזרין
 לאב' סעודה תחת ארזים לנחמו : בד מנייהו חרנליס והיו יראי'
 לעמוד לפניהם טלהו כו' : כלפי מעלה שרבו לרגום אותם נתי
 אכבוד ה' : במיתה משונה מדסמן רעה לחנפה : בחנפה
 מדלס קריכו בחנפה : בשו"א חלל בחנפה נפת"ח תחת הכ' חמתי
 במיוחדת ולאויה להם חכ"מ שנשתרבב לשונם ח"כ הכי חמתי ליה
 וימותו האנשים מוציאנו' ללא אנטריך דולאי על החרנליס קאי
 חלל לרמו שמתו מחקוס שהוציאו דנה : באסכרה שהיא בלה על
 לשה"ר :

כיון

שעלרה אחרון שבישראל מן הירדן חורו מים
 למקומן שנא' ויהי בעלורת הכהנים נושאי ארון

ברית ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבר
 וישבוני הירדן למקומם וילכו כחמול שלשום על כל גדותיו
 נמצא ארון נושאו הכהנים מצד אחד וישראל מצד אחד
 גשא ארון את נושאו ועבר שנא' ויהי כאשר תמו כל העם
 לעבור ויעבור ארון ה' והכהנים לפני העם ועל דבר זה נענש
 עזה שנא' ויבאו עד גורן נכון וישלח עזה אל ארון האלהים
 ויאחזבו כי שמטו הבקר אמר לו הקדו' ב'ה עזה ארון נושאו
 נושא הוא עצמולא כל שכך:

פ"ו כיון שעלה כו' סיפי' דנריותא דלעיל היתא אלא איידי דתנא
 נה ומכאן אתה מחשב לאחכול נקט להלפ' מרגלים הכא' :
 שנו המים כו' שהכהני' עמדו במקומן עד שעברו כל העם וכשעברו
 ונתקו כפות הכהנים אל החרבר כחמול לחחוריהם פסיעה אחד
 כמלא הארון והכהנים מנד אחד כו' ואף ע"ג דההוא קרא דויהי
 כאשר תמו נו' קדים דמשמע דהאי נתקו כפות רגלי הכהנים בעג
 ב' כתיב לא הוה הכי אלא אין מוקדם ומאומר בתורה דאי כסדרן
 כתיב הא נפק להו מן הירדן דכתיב ני' ויעבור ארון ה' והכהנים
 לפני העם והעם כבר עלו וכיון דארון וכהנים עלו ויעברו אחריה'
 עד שנא לפניכם הרי ינאו להם מן הירדן ומאי תו דקאמר וינו
 יהו שע את הכהנים לאחר עלו מן הירדן אלא אין מוקדם כו' והאי
 עלו מן הירדן דקא' להו ה"ק להו סלקו רגליכם לאחוריכם ועודם
 בעבר המזרחי וכתיב בתריה נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבר
 וישבוני הירדן למקומם וכס' יהו שע הוכיח רש"י כן נע"א וע"ס:

ויהר אף ה' בעזה ויכהו שם האלהים על השל רבי
 ויחננו' א' א' א' א' על עסקי שלוהד אמר שעשה
 צרכיו בפניו' ויטת שם עם ארון האלהים א' ויהי עזה בא
 לע"ב שנא' עם ארון האלהים מה ארון האלהים לעולם קיום
 אף עזה בא לע"ב' ויהר לדוד על אשר פרץ ה' פרץ בעזה
 א' ר' אלעזר שנשתנו פניו כחררה לא מעחה כל היכא דכתיב
 ויהר ה' נ' החם כתיב אף הכא לא כתיב אף:

דרש רבא מפני מה נענש דוד מפני שקרא לדבר תורה
 ומירות שנא' ומירות היו לי הקיך בבירת מגורי'
 א"ל הקב"ה דברי תורה שכתוב בהן התעוץ עיניך בו ואיננו
 אהה קורא אותן ומירות הרני מכשילך בדבר שאפי' תנוקת

של בית רבן יודעין אותו שנא' ולבני קהת לא נתן כי עבודת
הקדש עליהם בכהן ישאו ואיהו אתייה בעגלה :

פי' עסקי שלו שננה שזנב לחמוז נס כי שמו הנקר לא ה"ל
לחמוז בארון אס כשא נוסאין עניו לכ"ס : זרכיו של"ל כי
ישל וכשליית דבר שמשיל ממעלה למטה : לצולס קיים שהרי נגזז :
שכשתנו כו' שהיה מצטער על שמת עזה על ידו נס על שנוה לשאת
בארון בעגלה ולא לכשאו בכתף : חררה ענה שאופין ע"ב
בחלים ונקראת חררה ע"ש החור שאפוי' בו : כענש דוד שמת על
ידו עזה : זמירות נו' כשהייתי בורח מפני אויבי וינורת מתכח
הייתי משתגע צחק ויהיו לי זמירות לשעשועי : זמירות הזמר
צפי אדם לפי שעה חנל התורה צריכה תמידות כדי שלא ישתכח :
התעיק ל' וכפלת דמתרגמי' ותעיק שאס תכפול עיניך לסתום עין
צהיטם הדעת מהסתכל בהם מיד ואיננו וקרא גד' ת איירי דכתיב
לעיל מני' ואל ביכתך אל תשען היינו א' תשען שאי אתה צריך לחזור
אחריה כי התעיק נו' : לא נתן משה עגלות לבני קהת לפי שיש
עליהם לשאת בכתף כי לא היו הם מחונטים אלא על דבר קדושת
הארון והשלמן :

וי' באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' משום דראו ויד
ר' אבהו ר"א יד אמר קוצרים ומשתחווים היווה א'
פילי אמר מאן אמרייך דאמריית ומאן פייסך דאיפויסירי'
ויד בעסע איש ונ' אלף איש רבי אבהו ר"א חד אמר ע' איש
היו כל אחד ואחד שקול כחמשים אלף איש וחד אמר נ' אלף
היו וכל אחד ואחד היה שקול כע' סנהדרין :

פי' ויד ונו' חיידי לאיירי בארון נקט לה: משום דראו ונסתכלו
כו' ויד נתמיה : קוצרים ומשתחווים היו ולא בטלו מלאכתם
לכבודו והאי ראו ל' בזיון הוא כמו אל תראוכי שאני שחרחורת :
מאן אמרייך כו' מיהכעיסך שהכעיסת ולא הצלת ענייך מן השני'
ועתה מאן פייסך שנתפייסת לבא חאליך : שקול כנ' חלף דריש איש
איש בכל פרט משמע להו דהיינו ע' איש היינו כ' חלף איש :

ויהי כי צעדו נושאי ארון ה' ששה צעדים ויובח שור
ומריא וכתיב ז' פרים ו' אלים : אמר רב פפא בר
שמואל על כל פסיעה ופסיעה שור ומריא על כל שש פסיעו'
ז' פרים ו' אלים אמר ליה רב חסדא אס כן מלאת ארתי כל
ארץ ישראל במות אלא אמר רב חסדא על שיש פסיעות שור

אמריא על כלו סדרים שלו ופסיעותו פרים וז' אלים כתיב
גרן כידון וכתיב נכון בתהלה כידון ולבסוף נכון נמצאת
אומר ג' מיני אבנים היו אחד שהקים משה בעבר הירדן שנ'
בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת
לאמר ולהלך הוא אומר וכתבת על האבנים את כל דברי
התורה הזאת וגו' ואתיא באר באר ואחד שהקים יהושע
בתוך הירדן שנא' וי"ב אבנים הקים יהושע בתוך הירדן
ואחד שהקים יהושע בגלגל שנא' ואת י"ב האבנים האלה
אשר לקחו טן הירדן הקים יהושע בגלגל

פי' ז' פרים זיהי צינור אליהם את הלויסנו ויזנמו' פרים
ו' אלים: מלאת כו' דיעל כל פסיעה מוצת: כידון גד"ס
וינאל על גורן כידון וישלם עזה נו' ונשמאל כתיב גורן נכון:
נתמלה כשנא הארון שם ניעשה להם כידון הסורב שהרנאת עזה
ולנסוף לאחר שנשתההג' מדשים נכית עונד אלוס ויעשה להם נכון
שהכין ציתו דכתיב גרן' את צונד אלוס אשתו' כלית' ילדו
ו' נכרם א' ח"כ גורן נכון הוא גורן ארוכה היבוסיה' ננתמלה
כסוף ולנסוף כידון ע"ש המוצת שתמלתו בנוסופו חרב וכידון ל'
שבר ומורבן כמו וראו עיניו כידו: כמנחת כו' סיפא דכרייתא
דלעיל היא אלת משום דתנא בה ויעל דבר זה ניענש עזה הפסיק בכל
אני: בגלגל לאחר שכנו מהם היוונת נהר עינל קפלוס ו' ביאוש
גלגל וקניעוס שס:

תנו רבנן כיצד כתבו ישראל ארץ התורה רבי יהודה
אומר על גבי אבנים כתובות שנאמר וכתבת על
האבנים את כל דברי התורה ואחר כך סדוהו אותו בסיד *
א"ר שמעון לדברך היאך לסדו א"ה את התורה א"ל כינה
יתירה נתן הקב"ה בא"ה ושגרו נוטירין שלהם וקלפו אות
הסיד והשיאיה באותה שעה נתחתם נור דין על א"ה לבאר
שחת שהיה להם ללמוד תורה ולא למדו ר"ש אומר על גבי
סיד כתובה וכתבו להם למטה למען אשר לא ילמדו אתכם
לעשות ככל תועבותם. הא למדת שאם חזרים כתשובה
מקבלים אותם אמר רבא בר בר שילא מ"ט דר"ש דכתיב והיו
עמים משרפות סיד על עסקי סיד ורבי יהודה אמר לך כסיד
פז סיד אין לו הקנה אלא שרפה את א"ה אין להם מקנה

אלא שרפה * כמאן אולא הא דתניא ושבת שבו לרבנן
 כנענים שבחוצ' לארץ שאם הנורים בתשובה מקבלים אותם
 כמאן ברבי שמעון:

פי' כיצד כתנו על התובת נהר עינל: האיך למדו בו הלל
 לא נכטוו לכתבם כי לשון חלא לבא וללמדה כל הרונה שלא
 יהא פ"פ לא"ה לא היה לנו מהיכן ללמוד: נוטירין סופרים של"הם
 קורין אותם נוטריי: והשיאה זה עתיקה כלו' כטלוח משס"ע"י
 העתקה: וכתובה להם מלמטה בסוף הדף: למצן אשר בו לעיל
 מיניה כתיב כי החרס תחריים ודבר זה כתבו למטה להודיעו
 למנות היושבי' חוץ מגבול ח"י שלא נכטוו להחריים חלא על חותם
 שנתוך הגבולים כדי שלא ילמדו אותנו ח"י קלקלותם אבל חתם
 היושבים חוכה לה אם חתם חוזרים בתשובה נקבל חתכם ושנתוכה
 אין מקבלים שמחמת יראה עושים: ח"ט דר"ש דלחמר ע"ג סיד
 כתובה: על עסקי הסיד שהתורה נכתבה עליו והיתה מגולה
 לעיניהם ולא למדוה: חלא שרפה שכל זמן שאין מתנוירים הם
 קרויים עמים אין חלקם חלא חסרפות סיד: שנת"ל שלא יהו בכל
 לחתמיה כל כשמה דקרא חיירי בחלחמות הרשות דכי משניע כי
 תצלה על דעתך לחס: כר"ש דלחמר שכתבו להם שיחזרו בתשובה
 ויזבלס מלמח חותם שנתוך לגבולים לא היו בכלל לא תקיהנו' אבל
 לר"י כולס בכלל:

בוא וראה כמה נסיו' נעשו באותו היו' עברו את הירדן
 ובאו להר גריזי' ולהר עיבל יותר מס' מיל ואיך כל
 ברוה יכולה לעמוד בפניהם וכל העומד בפניה' מיד נחרו שני'
 את אימתי אשלח לפניך והסתי את כל העם אשר תבא בהם
 ונתתי את כל אויביך ליד עורף: ואומר תפול עליהם אימתה
 ופחד בגדול זרועך ירמו כאכן עד יעבור עמך ה' זו ביארה
 ראשונה: עד יעבור עם זו קניתו וביאה שניה: אמור מעתה
 ראון היו ישראל לעשורת להם נס בביארה שניה כביארה
 ראשונה אלא שגרס החטא: ואח"כ הביאו האבנים ובנו
 את המזבה וסדוהו בסיד וכתבו עליו את כל דברי התורה בע'
 לשון שנה' באר היטב: והעלו עולות ושלמים ואכלו ושמחו
 וברכו וקללו וקפלו את האבנים וביאו ולנו בגלגל שנאמר
 והעברתם אותם עמכם והנהחם אותם בגלגל: יכול בכל
 מלוק ומלוק ת"ל אשר תלינו בו הלילה וכתוב ואת"כ האבני'
 האלה

האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל תנא צרעה
לא עברה עמהם * ולא הכתיב ושלחתי את הצרעה לפניך
וגרשה וגו' אמר ריש לקיש על הירדן עמדה וזרקה בהם מרה
זסימחה את עיניהם מלמעלה וסרסתן מלמטה שנא' ואנכי
השמדתי את האמורי מפניהם אשר בגובה ארזי' גבהו וחסון
הוא כאלונים ואשכנז פרוי ממעל ושרשיו מתחת רב פפא
אמר שתי צרעות היו חדא דמשה וחדא דיהושע דמשה לא
עברה דיהושע עברה :

פי' נתרז נתקלקל נרתי : והמזיל מהומה וערצונז הנוף ומה
שנתוכו : ח"כ מחימה דכתיב בהני קראי יליף לה דדרך
המפחד מחימה נתרז : נראה דהשוכה ניתי יהושע : נראה שני'
נימי עזרא : כס לעלות נזרוע ולא היו משתענדלי' למלכות : שגס
עונס כו' נימי בית רחשון שגנזר עליהם שלמינאו קלא דרשות
כדכתיב מי נכס מכל עמו : עולות כו' שכך נכשוו בלותה פ' אנכי'
שלמות תכנה נו' : פרוי ממעל עיניו : ושרשיו מתחת סירוס :

משנה ו' שכטים עלו לראשה רגזים ושהה שבטים
עלו לראשה הר עיבל * והכהנים והלוים והארון
עומדים למטה באמצע * הכהנים מקיפין את הארון והלוים
את הכהנים וישראל מזה ומורה שנאמר וכל ישראל וזקנו
ושוטריהם ושופטיהם עומדי' מזה ומזה לארון נגד הכהנים והלוים
וגו' הפכו פניהם כלפי הר גריזי' ופתחו בברכה ברוך האיש
אשר לא יעשה פסל ומסכה תועבת ה' * אלו ואלו עונים
אמן * הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה ארור
האיש אשר יעשה פסל ומסכה והיו אלו ואלו עונים אמן עד
שנומרים ברכות וקללות ואח"כ הביאו את האבנים ובנו ארז
המזבה וסדוהו בסיד וכתבו עליהם ארז כל דבריו תורה בע'
לשון שנא' באר היטב וגמלו את האבנים ולנו במקומם :

פי' באמצע בין ב' ההרים : מכאן והכאן על ההרים : הפכו
פניהם כנגד הר גריזים ופתחו בברכה : אלו ואלו שנהל
גריזים ושנהל עיבל והא' דכתיב אלה יצמדו' ברך לא שיהו השנטיס
מברכי' ומקללים אלא הלויס העומדים בין ב' ההרים הופכים
פניהם להר גריזים בברכה ולהר עיבל בקללה : הניאו כו' כדכתיב
ונגית שס מזנת ונתנתי עליהן את כל דברי התורה הזאת נאל

הטיב: וקפלו סתרו את המונח לאמר שהעלו העולות והשלמים
 כדכתיב והעלית עליו עולות: בחקום נבית מלונס בנלנל ושס
 הקימו את האנכים:

גמרא

מאיה החציו אמר רב כהנא כדרך שהלוקין כאן
 כך הלוקין באבני אפוד • מתיבי ב' אבנים
 טובות היולו לכהן גדול על כתפיו אחת מכאן ואחת מכאן
 ושמות של ר"ב שבטים כתוב עליהם ששה על אבן זו וששה
 על אבן זו שנא' ששה משמותם על האבן האחת ואת שמות
 הששה הנותרים על האבן השני כתולדותם • שנית כתולדתם
 ולא ראשונה כתולדותם מפני שיהודה מוקדם • ונ' אותיות
 היו כ"ה על אבן זו וכ"ה על אבן זו • רבי חנינא ב"ג אומר לא
 כדרך שהלוקין בחומש הפקודים הלוקין באבני אפוד אלא
 כדרך שהלוקין בחומש שני כיצד בני לאה כסדרן בני רחל
 אחד מכאן ואחד מכאן ובני שפחות באמצע ואלה מה אני
 מקיים כתולדותם בשמותם שקרא להם אביהם ולא בשמות
 שקרא להם משה • ראובן ולא ראובני שמעון ולא שמעוני דן
 ולא דני גד ולא גדי • תיובתא דרב כהנא תיובתא • ולא מאי
 והחציו תנא חציו של מול הר גריזים מרובה מהחציו של מול
 הר עיבל מפני שלוי לנטה אדרבה מפני שלוי לנטה בצד
 להו • ה"ק אע"פ שלוי לנטה בני יוסף עמהם שנא וידברו
 בני יוסף אל יהושע לאטר מדוע נתת לי הכל אחד ונו ויאמר
 להם יהושע אם ערכ רב אתה עלה לך היערה • אמר להם
 לכו והחביאו עצמכם ביערים שלא תשלוטכם עין רעה
 אמרו ליה זרעיה דיוסף לא שלטא ביה עינא כישא דכתיב בן
 פרת יוסף בן פרת עלי עין וא"ר אבהו אל תקרו עלי עין אלא
 עולי עין ר' יוסי בר חנינא אמ' מהכא וידגלו לרוב בקרב הארץ
 מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין העין שולטת בהם
 אף זרעו של יוסף אין העין שולטת בהם • הני המשיך אותיו
 נכי הדא הוא ר' יצחק הוסיפו ליוסף אות אחת שנא עדות
 ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרי' מתקופ רב נחמן בר יצחק
 כתולדותם בעינן אלא כל התורה כולה בנימן כתיב והכא
 בנימן שלם שנא ואביו קרא לו בנימן:

פי' מאי והחנינו בס' יהוה כתיב בהאי קרא דמחני' וכל ישראל
 וגו' מחני אל מול הר גריזים והחניו אל מול הר עיבל ל"ל
 למכתב והחניו למשמע חכי המיוחד או חניו הנזכר במקום אחר :
 שחוקין השנטיים בהר גריזים ובהר עיבל כדכתי' אלה יעמדו לכרך
 גו' ואלה יעמדו על הקללה גו' : באכני אפוד שאמור בהם ששה
 משמותם להכך ו' להר גריזים כתובים על האחד וו' להר עיבל
 כתובים על השנית והיינו דכתיב והחניו אותנו חכי החקוק בא' חן
 האכנים : כתולדותם כסדר לידתן ו' אחרונים כסדרן ג' אחר
 יששכר זבולן יוסף בכיחן זהו סדר לידתן : וששה ראשונה נכתבו
 בה יהודה ראובן שמעון לוי דן נפתלי כסדר לידתן חוץ מיהודה :
 זכ"ה על אהן זה לקמן פריך ו' אחרוני' כ"ד הוא דהו' : לא כדרך
 בו' כלו' לא כדרך שסדורן בחומש הפקודי' הוא ספר וידבר שנסדרו
 בראשו אלה שמות האכנים גו' : בחומש שני נתחלת ואלה שמות
 ראובן שמעון לוי ויהודה יששכר זבולן באחד מהן ונשניה בנימין דן
 נפתלי ג' ואשר ויוסף : וא"כ מה ת"ל כתולדותם הואיל ולא כדרך
 לידתן הם נסדרין : תיבתא דר"כ דכ"ע אין זה סדר הר גריזים
 והר עיבל דאלו סדר הר גריזים שמעון לוי ויהודה יששכר ויוסף
 ובכיחן והר עיבל ראובן ג' ואשר זבולן דן ונפתלי : מרונה
 מחניו והיינו דקאמר והחניו אל מול הר עיבל החיומן שבחאין
 מפני שלוי למטה זקני כהונה ולוי' היו עם הארון בין ההרים :
 וכ"ש דנכרי להו חניו של הר גריזים שהרי שנט לוי מהן היו : ה"ק
 ואף על פי שלוי למטה אפ' החניו של הר גריזים מרונה מפני שיוסף
 עמהם ומרונים היו : וידכרו בני יוסף סיפי' דקרא ואני עם רב
 גו' : עולי עין צולין על העין ואין העין צולה עליהן : וידנו לרוב
 כך כרכין יעקב למנשה ואפרים : צביר מדא הו' אהן השני קמו :
 כתולדותם צעיקן בשמות אשר קרא להם אביהם :

אמר רב חנא בר ביזנא א"ר שמעון הסיד' יוסף שקידש
 שם שמים בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת כשמו
 של הקב"ה יהודה שקדש ש"ש בפרהסיא זכה ונקרא כולו
 על שמו של הקב"ה יוסף מאי היא דכתיב ויהי כהיום הוזהר
 ויבא הביתה לעשות מלאכתו א"ר יוחנן שניהם לרכרע ביה
 נתכוונו ויבא הביתה לעשות מלאכתו רב ושמואל חד אמר
 לעשות מלאכתו כשם נכנס וחד אמר לעשו' צרכיו נכנס ואין
 איש מאנשי הבית שם אפשר בית גדול בכיתו של אותו רשע
 ולא היה בו איש תנא דביר' ישמעאל אותו היום יום אודם

היתה והלכו כלם לכית עבודה זרה שלהם והיא אמרה חוללה
 אני אמרה אין לה יום שיוסף נזקק לה כהיום הזה ותתפשהו
 בכבוד לאמר שכבה עמי תנא מלמד שעלו למטה שניהם
 עיזמים באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראית בהלון
 אמר לו יוסף יוסף עתידך אחיך שיכתבו על אבני אפוד
 ואתה ביניהם רצונך שיטהה שמך מביניהם ותקרא רועה
 זונות שנא ורועה זונות יאכד הון מיד ותשב באיתן קשתו
 א"ר יוחנן משום רבי מלמד ששבה קשתו לאיתנה ויפוזו
 זרועי דיו מלמד שנעץ צפרניו בקרקע ויצאה שכבת זרעו
 מבין צפרניו מדי אביר יעקב מיגרם לו שיכתב שמו על
 גבי אפוד אלא אביר יעקב משם רועה אבן ישראל משם
 זכה יוסף ונקרא רועה ישראל שנא רועה ישראל האזינה
 נדהג כצאן יוסף חנא ראוי היה יוסף לצאת ממנו"ב שבטים
 כדרך שיצאו מיעקב אביו שנא אלה תולדות יעקב יוסף לא
 שיצאת שכבת זרעו מבין צפרניו ואעפ"כ יצאה מבין אוחיו
 וכלן נקראו על שמו של יוסף שנאמר ובני בנימן בלע ובכר
 ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מופים וחופים וארד בלע
 שבלע בין האומות בכר שהיה בכור לאמו אשבל ששבו
 אל גרא שגר באכסניות ונעמן שנעים ביותר אחי וראש
 אחי וראשי הוא מופים וחופים הוא לא ראה בהופתיו ואני
 לא ראיתי בחופתי וארד איכא דאמרו שירד לבין אומות
 העולם ואיכא דאמרו שפניו דומין לורד :

פ"י נסתר שנתייתר עם הערובה והעמיד על עצמו וכנס את
 יצרו : גפרה סיא על היס : כולו שם בן ד' אותיות כלול
 נשמו של יהודה : לדבר עבירה והאוי מלאכתן תשמיש : חמש
 מלאכה : נרכיו תשמיש ודריש ע"ש מלאכתו להל"ל מלאכה וחלן
 דא"ר מלאכה תשמיש מלאכתו המיוחד לו : בחלון דריש מדכתיב
 ואין איש מאנשי ציתו נבית חכל בחלון היס : ציוס חילם דריש
 מרישי לקרא ויהי ציוס הזה יוס המיוחד ולא היו נבית שהלכו
 לבית צ"ו : הון שם טוב שהוא יקר חכל הון : א"כ חנן האפוד
 ששה הון לב : קשזו שגנת זרעו ע"ש שורה כחן : ויפוזו
 לטון ויפוזו שז' ונ' מתחלפין זה בזה כמו נעקה ונעקה :
 סנין כו' ונממן עליהם כדי שיסית דעתו ויטרד נדערו ויעכר

תוקף יצרו : מידי אבירותיו של יעקב : משם זכה להיות רוצה
 ומשם זכה להיות נאמן מאנכי ישראל : רוצה ישראל בלפי שכירה
 כחמ' : נוהג כנאמן יוסף קרוני כנאמן יוסף המכהני כנאמן של יוסף
 אלמא תקרי ישראל נאמן של יוסף והוא הרוצה : תולדות יעקב
 יוסף תולדות שינאו מיעקב כננדן ראוי לנאת מיוסף : ומע"כ
 כו' אותסי' שפתתו מיוסף צי' אכנצותיו ינאו מכניחן למלאות
 הפחת של יוסף : נאכסניות נארן ככריה :

אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן בשעה שאמר פרעה
 ליוסף ובלעדיך לא ירים איש ארץ ידו ואת רגלו
 אמרו לו אצטננינו עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילהו
 עלינו אמר להון גנוני מלכות אני רואה בו אמרו ליה אם כן
 יהא יודע בע' לשון אמר להן אי הכי למחר איבדקיה בליליא
 בא גבריא אל ולמדוע' לשון לא הוה קא גמיר הוסיף לו אורח
 משמושל הקב"ה ולמד שנא' עדות בידיוסף שמו בצאתו
 על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע' לצפרא כל לשנא
 דאשתעי פרעה בהדי' אהדר לי' איהו לסוף הוה קא משתעי
 יוסף בלשון הקרש ולא הוה פרעה ידע מאי הוה קאמר א"ל
 מאי האי א"ל לשון הקדש א"ל אנמרן אנמריה ולא הוה קא
 גמיר א"ל אשתבע לידלא מנלית אשתכע ליה' כי קאמר
 ליה יוסף אבי השבעני לאמר א"ל ויל איתשיל אשכועתך א"ל
 איתשיל נמי אדיך ואע"ג דלא ניחא ליה א"ל עלה וקבור
 את אביך כאשר השביעך :

יהודה מאי היא דתניא היר"ט אומר בשעה שהיו
 ישראל עומדים על שפת הים היו שבטים

מדיינים זה עם זה : זה אומר אני יורד תחלה לים וזה אומר
 אני יורד תחלה לים קפץ שבטו של בנימין וירד תחלה לים
 שנא' שם בנימן צעיר רודם אל תקרי רודם אלא רד ים והיו
 שרי יהודה רוגמין אותם שנא' שרי יהודה רגמתם שרי זבולן
 שרי נפתלי לפי' זכה בנימן הצדיק ונעשה אושפזיכך לגבורה
 שנא' וכין כתיפיו שכך אמר לו רבי יהודה לא כך היה מעשה
 אלא זה אומר אין אני יורד תחלה לים וזה אומר אין אני יורד
 תחלה לים קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחלה שנאמר

סכבנוי בכחש אפרי' ובמרמה בית ישראל ויהודה עוד רד עם
 אל ועם קדושים נאמן ועליו מפורש בקבלה הושיעני אלהים
 כי באו מים עד נפש אל' תשטפני שבולת מים ואל תבלעני
 מצולה ואל תאטר עלי באר פיה באותה שעה היה משרה
 שאריך בתפלה אמר לו ידידי טובעים ביים ואתה מאריך
 בתפלה אמר לפניו רבש"ע מה יש לי לעשות א"ל דבר אל
 בני ישראל ויסעו ואתה הרם את מטך ונטה את ירך על הים
 ובקעהו וגו' לפי זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל שנא'
 היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו משו' דהים ראה וינוס:
תניא ר"א בן יעקב אומר אי אפשר לומר לוי למטרה
 שכבר נאמר לוי למעלה ואי אפשר לומר למעלה
 למעלה ר' ואשיה אומר כל הראוי לשרת למטרה והשאר
 למעלה רבי אומר אלו ואלו למטרה עומדים הפכו פניהם
 כלפי הר גרוזים ופתחו בברכה כלפי הר עיבל ופתחו בקלל'
 והאי על בסמוך או אינו על ממש כשהוא אומר וסכורה על
 הארון את הפרכת הוי אומר על בסמוך:

פי' אנטננינו תחיו חוים נכוכי' ויודעין נחמת המזלות:
 נכוכי' גווי מלכות נחמה ונבורה ויופי' ושלא כדין
 נמכר לעבד: ביהוסף שמו סיפי' דקרא שפת לא ידעתי אשמע:
 איתשיל תשאל לתחמים שיתירוה לך: אושפזיכן לנבורה שנית ק"ק
 זכוי בחלקו: שס בנימן נו' בקריעת ים סוף משתעי לעיל מני'
 דכתיב קדמו שריס נו' כמו שזפורס פרק כסס: רונמין אותם
 מחמת קנאה: נכחם אפרים שיראו לסיוך יגלי וכחשו בחמוכתם:
 ישראל מחשלותם דיהודה שנתקדש לחסול בהם: שכבר קאמר לוי
 למעלה משה כתב בתורה אלה יעמידו לברך נו' שזעון לוינומר:
 למטה בספר יהושע וכל ישראל וזכיו עומדי' נו' כנגד הכהנים
 והלויים אלא למטה היו: לשרת לשאת את הארון והיינו חנן ל'
 עד בן כ"ג למטה אהל הארון: אלו ואלו ישראל ולויים וקנים וכעדים
 למטה היו: ועל הר גרוזים ועל הר עיבל שכתוב בתורה על
 בסמוך: על הארון ע"כ לאו על חמש דהא מחינה הוי פרוכת ולא
 הויא סכך:

ביסקא הפכו פניהם כלפי הר גרוזים ופתחו בברכה
 וכו' ת"ר ברוך בכלל וברוך בפרט ארור בכלל
 וארור

וארזר בפרט ללמוד וללמד לשמור ולעשות הרי כאן ד' : ד'
 על ד' הרי כאן ח' : ח' על ח' הריט' ז' וכן בסניני וכן בערבות
 מואב שנא' לא דברי הברית אשר צוה ה' את משה וגו' וכתוב
 ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם וגו' נמצא
 מ"ח כריתות על כל מצוה ומצוה רבו שמעון מוציא הר גריזים
 והר עיבל ומכניס אהל מועד שכמדבר ובפלוגתא דהני תנאי
 דתניא רבי ישמעאל אומר כללור' נאמרו בסניני ופרטור'
 באהל מועד ר"ע אומר כללות ופרטור' נאמרו בסניני ונשנו
 באהל מועד ונשתלשבו בערבות מואב ואין לך כל מצוה ומצוה
 שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ"ח בריתו ר"ש בן יהודה
 איש כפר עכו אומר משום ר' שמעון אין לך כל מצוה ומצוה
 שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ"ח בריתות שלו מאות
 אלף וג' אלפים וה' מאות והמשים א"ר לדבריר' ש בן יהודה
 איש כפר עכו שאמר משום ר' שמעון אין לך כל מצוה ומצוה
 שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ"ח בריתות שלו מאות
 אלף וג' אלפים וה' מאות והמשים נמצא לכל אחד מן ישראל
 ו' מאות אלף וג' אלפים וה' מאות והמשים מאי בינייהו
 אמר רב משרשיא עירבא ועירבא דעירבא איכא ביניהו :

פי' ברוך בכלל כל הנרכו' וסקללו' נאמרו בהר גריזי' וכה' עיבל
 בכלל ופרט ברוך אחר יקיים את דברי התורה הזאת ארור
 אשר לא יקיים הרי כלל וכן כל אח' ואחד בפרט ברוך וארור : ברוך
 אשר לחייצ' פסל ומסכה וכן כלם : ללמוד כו' כל המצות כלן טעמו
 ד' חלה ולמדתם אותם ושירת' ליצנות' ופתי' ולמדת' אות' וגו' הרי
 כאן ד' מצות לכל חבו' ועל חרביעתן כחטרו ארור וברוך בכלל ופר'
 ברוך אם ילמדו ארור אם לא ילמדו וכן ללמוד וכן לשמור וכן לעשות
 בכל ח' ד' בריתו' בריו' לברוך בכלל וברית' לברוך בפרט ברית' לארור
 בכלל וברית' לארור בפרט : ד' יד' ד' בריתות על ללמוד וד' על ללמד
 הרי ח' ח' וח' ד' איכא עוד ח' לשמור ולעשות : וכן בסניני כשנאמרו
 כל המצות לחסה ניתנו כלם בארור וברוך בכלל ופרט : בערכות
 מואב כשחזרה לישראל כדכתיב בצנבר הירדן נאחז מואב הוא
 חסה נו' : חלה דברי נו' בתרין קלות וברכות כתיב ח' כל הברית
 נו' חלמא בברית ערכות מואב בברכות וקללות כן ברית מורכ ודהר
 גריזים ודהר עיבל לא ברוך קרא דעלה קאי חלה וכה' חירי : ח'
 בריתות לכ"ח מישראל י"ו תלתא זימני הוי ח' ח' מוציא כו' לפי

שלא אחר יהושי עליהם כל התורה אלה חנות שני : אהל מועד
 של אחר שהוקם היחשקן לזכר הכ"ה עם משה בישבו ולמדו כל התורה
 כלבתיב וידבר ה' אליו נו : בסיני נסתם כאמרה התורה בסיני
 זלה נתפרשה ונא"ח נתפרשה לו כגון בסיני כאחר וזכת עליו
 א"ח עלולתין נו ולא פי מתן למי כינז והקטרת אימורי' והפסט
 ונתוח וכליל של עולה ונספר ויקרא בא"ח מפירשה : ונסתלשה
 בו מפי משה לישראלת"ק סבירא ליה כר"י הלכך הר סיני וא"ח
 חדה הוא ור"ש ס"ל כר"ע הלכך תרי נינהו : מ"ח בריתות לכ"ח
 של ת"ר חלקונ' אלפים ות"ק וכ' כמין שהיו בסיני שכל אח' נעשה
 ערב על כל אחיו : מאי בינייהו מאי מוסיף רבי ובחאי פליגי :
 ערבא כו' אם נעשה כל אחד ערב על ערבותו של חברו או לא ר"ש
 ב"י סבר לא נעשה כל אחד ערב על חברו אלא שישתרו את המנות
 כיצא כל אחד ערב על מ"ח בריתות של כל אחד ואחד אבל לא נעשה
 ערב על ערבותו של חברו אלא על חובתו של חברו ואתה ר' למימר
 לדברי ר' ששנא למנות את מ"ח בריתות הערבות י"ל למנות מ"ח
 בריתות של ס' ריבוא לכל אחד ואחד ונכל אחד מהלש"ס רבוא
 שכלם נתערבו זה בזה על חובתם ועל ערבותם כיצא כל ח' מקבל
 ע"ו ערבות של ס' רבוא בשביל חובתם של חבריו ובכל אחד מס'
 רבוא הללו ס' רבוא בשביל ערבות שנתערבו אחד על חברו וזה
 קבל עליו אף הערבות של ערבים :

דרש

רב יהודה בר נחמני מתורגמניה דרשב"ל כל
 כל הפרשה בלה לא נאמרה אלא בשביל נואף
 ונאפת שנא' ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת
 ה' וגו' דעביד פסל ומסכה בארור סני לה אלא זה שבא על
 הערוה והוליד בן והלך בין האומות ועבד ע"ו אמר הקב"ה
 ארורים אביו ואמו של זה שכך גרמו לו :

פי'

הפרשה של הר גריזים : נואף ונואפת א"ח : בארור סני
 בתמי' כופר בעיקר הוא הא' נס חלק לע' הכ' חין לו : אלא
 הכא על הערוה א"ח והולד חוזר ומחזן נשתו שאסור לנא נקהל ה'
 זאיכו מוצא אשה הולך בין הנשים ועובד ע"ו ארורים הלה אשר
 עשאוהו לעבוד פסל ומסכה וכן דרש את כלס כ"ח לפי פסטו חותן
 מל' עריות כגן טובב עם חותנתו ואשת חניו ואם חמותו כלן נא"ח
 ולמיקס בצ' ארורים טובב עם כל נהמה א"ח שעשתה מעשה נהמה
 שמכחפת מקלה חניו ואמו בא על א"ח מזולז' כ' ביו ונאחו שנדלו
 גידולי' רעים בביתם חשנה עור חפתה א"ח שהיא כוחא בדבר
 ואינה יודעת ינשו כחיהו חשיג נכול בא על אשתו הרי הסיג גבולו

מכה רצוה נסתר גורס לו בלחש סתריו שתמות בנדיקות המים
המרי לוקח שחל להיות עוקב אחר התנאף ולפתות לו א"ל וגורס
לי מיתה מטה משפט גר אס כפנייר גר ונכו וכשא הגר ישראלית
וזיכתה זכסבורי' שזהו בן הגר ואין לאחיו שנתגייר חלק בירושה
אף אס המזיק בכספי אביו הרי מטה משפט גר ויתוס כפשוטו
שהחומר מולק עם יתמי' האב ולאמכה א"ל פסוק ארור האיש גו'
לחוד נקרא פרשה כולה דסתומה לפניו וסתומה לאחריו :

אמר

ר' יהושע ב"ל מנין שהקב"ה מתאווה לברכה
כהנים שנא' ושמו ארצ' שמי על בני ישראל ואני
אברכם ארוב"ל מנין שכל כהן שמתברך מתברך ושאיך מתברך
אין מתברך שנא' ואברכה מתברך :

פי'

ושמונו' תלה הכתוב הדבר בהנ"ה להיות נרכה זו בורך
שימת שמו על עמו ולא יעשה בורך ישראל אלא בורך
החוקם : ואמר : מתברך דאלו ואני אברכם ישראל קמי' כר"ע
דאמר ב"ט למדנו נרכה לישראל מפי כהנים חפיה הנבורה לא
למדנו כשהוא אומר ואני אברכם הוי כהנים מתברכים לישראל
והקב"ה מסכים עימם :

ואמר

רוב"ל איך נחנין כוס של ברכה לברך אלא לטוב
עין שנאמ' טוב עין הוא יבורך כי נתן מלהמו
לדל א"ת יבורך אלא יבורך ואמר רוב"ל מנין שאפי' עופות
שמים מכירין בצרי עין שנא' כי חנם מזורה הרשת בעיני כל
בעל כנף ואמר רוב"ל כל הנהנה מצרו עין עובר בלאו שנא'
אל תלחם את לחם רע עין ונו' כי כמו שעיר בנפשו כן הוא
רב נחמן בר יצחק אמר עובר בשני לאוין שנאמ' אל תלחם
ואל תתאו ואמר רוב"ל אין עגלה ערופה באה אלא כשכיר
צרי העין שנא' וענו ואמרו ידינו לא שפכה את הדם הזה
ועינינו ולא ראו וכי על לבנו עלתה שוקני בית דין שופכי דמי'
הם אלא לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות לא ראינוהו
והנהנוהו בלא לוייה :

פי'

לכרך ברכת המזון : לטוב עין שוכח דכע ונזיל חסד בחמומו
דריש הכתוב בלאו' על המנרך כי ברכת המנרך תחול כפי
כונת המנרך והקרי יש לדרוש שהמנרך את גע"ה תתנרך : מלחמו
שהוא אוכל ולא נתן לדל פת קינר והוא אוכל פת יפה : מכירין
בברי עין ואין אוכלים משלהם ופי' הכ"ה אין מוזין לברי עין
שיאכלו

שיאכלו עופות מהם: כי חנכנו נול' לעיל חני' משתעי בצרי עין
כארנה לדס נול': חזרה ל' יזרה על כוהו נפרי' כך הכיידים
דרכם לזרות חטים ושעורים ברשתם כדי שיכאו העופות למכול
ואלו כרי עין נחנס מחבלין מזונותיהם שזורין ברשתם ועופות
מכירים בהן ואין נהני' מחזונותיהם: כי כמו שער נכפשו כן הוא
שער זה ע' כ'ל' פעל ונקודתו מוכח שמנין קמץ וחניו פתח וטעמו
מלחמה כאלו זה החובל מירר והשעיר נכפשו של נר עין כן הוא ל'
כת' יניש השוער' א' כ'ל' שיעור תמיד הוא משער נכפשו כמה יאכל
זה ועל מתי: ופטרכוהו בלא מזונות לומר למזונות הונרך ולא
היה לו זרחה' א' נושא מזונות וכל לחטפס מחנו גלונס רענונו
וכא זה עליו והרנו כך הם דברי נ' ד ידנו לא שפכה כו' שלא
פטרכו כו' ולא א' משאר העס פטר אותו בלא חזונו' כפר לעיזך
נו': בלא לוי' חזרה שילק עמהם:

שאלו

תלמודו את ר"א בן שמוע במה הארכת ימים
אמר להם מאי לא עשיתו קפנדריא בב"ה ולא
פסעתו על ראשי עם קדוש ולא נשאתי כפי בלא ברכה מאי
מברך א"ר זורא אמר רב הסדא אשר קדשנו בקדושתו של
אהרון וכו' כי עקר כרעיה למיסקמאי אמ' ר"ס ה' אהינו וכו':
פי' כמה נאיה וכו': קפנדרי' לקצר דרכו דרך נה' כ' ל' יכנס
נפתח זו ולבאת לנכדו: ולא פסעתי כו' שהיו התלמידים
יושנין בבת"מ ע' נ' קרקע והזחלק בנייהם כשהם יושנים ונכנס
לישכ' במקומו מרחיב פסיעותיו ע' כ' וכרא' כחפסייע על ראשיהם
לפיכן כריך להקדים אויטש לו מנתון: ולא נשאתי כו' שכהן היה:
עקר כרעי' בעבודה למיסק והוא מחזיר פניו כלפיתנה:

אמר

רבי אבהו מריש' הוא אמינא ענותנא אנא כיון
דהותיה לרבי אבא דמן עכו דאיהו אמר הדא
טעמא ואמ' אמוריה חד טעמא ולא קפיד אמינא לאו ענותנא
אנא ומאי ענותנותיה דר' אבהו דאמר' ליה דביתיה דאמוריה
דרבי אבהו לדביתיהו דרבי אבהו האידין לא צריך ליה להאי
דידך והא דגחין וקיקף עליה יקרא דמלכותא הוא דעבר ליה
אזלת דביתיהו אמרה ליה לרבי אבהו אמר לה ומאי נפקא לך
טינה מיניו טיניה יתקלס עילאה ותו אימנו רבנן עליה דרבי
אבהו למנוייה בייש כתיבתא הזויה לרבי אבא דמן עכו
דתפסי ליה בעלי חובות אמר ליה אית לכו רבה ס' א' אמר

להו עד דמצלנא ליה לרבי אבהו לא אתא עד דאציל ליה :
פי' חזורי המתרגם לרניס מה שהו לוחש לו נעת הדרשה :
לא כריך לדידך חכס הוא כמו צילך : דמלכותה שהיה רבי
אנכו לשוא פניס בבית המלך : ותו כו' ועוד זו מענות כותו :
דנפישי עליה בעלי חובות שהיה כריך ללות : א"ר אבהו אית לכו
רנה חכס גדול ורואי לישכ נראשי יותר ממני כדי שיושיבוהו נרמש
וכותניס לו מתנות ומעשרות אותו כדי שהא חסוב וישמעו דנריו :

רבי אבהוור' הייא בר אבא איקלעו לההוא אתרא רבי
חייא בר אבא דריש שמעתא ור' אבהו דריש אנדת'
שבקו כולי עלמא לר' חייא בר אבא ואתו לקמיה דרבי אבהו
חליש דעתיה אמר להם רבי אבהו אמשול לכם משל למר
הדבר דומה לב' בני אדם שנכנסו לעיר אחת אחד מוכר מיני
אבנים טובות ומרגליות ואח' מוכר מיני סדקית על מי קופצים
לא על מי שמוכר מיני סדקית כל יומא ויומא הוה אזיל ר' חייא
בר אבא ומלוי בהדיה רבי אבהו עד בבא דאושפיזיה משום
יקרא דבי קיסר ההוא יומא אלויה ר' אבהו לר' חייא בר אבא
עד אושפיזיה ואפילוהבי לא איתותב דעתיה מיניה :

אמר רבי יצהק לעולם תהא אימרת צבור עליך שהרו
כהנים פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי שכינה
רב נחמן אמר מהכא ויקם המלך דוד על רגליו ואמ' שמעונו
אחי ועמי אם אחי למה עמי ואם עמי למה אחי אר"א כך אם'
להם דוד לישראל אם אתם שומעים לי אחי אתם ואם לאו
עמי אתם ואני רודה אתכם במקל :

פי' שמתא הלכות דינין ואיסור וטהרות : סדקי' כלי מלאכת
הנשים וצנייס כגון פלכין ויחטין ונכורות : לה על מוכר
סדקי' בתמיה מתין דמיהן קליס יש להם קונים הרנה ולהפיש
דעזו היה חומר כן : שמצוני גו' היה מזהירם להסתכל לנדה הבית
לנכין כ"ה : שומעים לילהיות שלמים למקום : אחי ומכרי אתם
חלמח החלך אימת כבוד יעליו אם כשרים הם : א"ר דריש מויקם
החלך גו' שצמד לפניהם מפני אימת כבוד : יצוי ככושין תחת :

משנה פרש' המלך כיצד מוצא יום טוב הראשון של
הג בשמיני במוצאי שביעית עושין לו בימה של
עין בעורה ויושב עליה שנא' מקץ שבע שנים במועד שנת
השמיטה

השמיטה בחג הסוכות וגו' חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונתנו
לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכהן
גדול וכהן גדול נותנו למלך והמלך עומד ומקבל ויושב וקורא
אגריפס המלך עמד וקבל וקר' עומד ושבהוהו חכמי וכשהגיע
אצל לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא ולגו
עיניו דמעות אמרו לו לא תתירא אגריפס המלך אהינו אתה
אהינו אתה וקורא מתהלת אלה הדברים:

פי'

נימה לזכ"ר: רח: מקץ ז' שני' נסוף ז' שניס ר"ל התחלת שנה
ת' תחלת שמיטה ב' אותה קריי' ע"י המלך היא וקורא ויושב
וקורא נישנה: אגריפס המלך מלך ישראל היה מזרעו של הורדוס:
זלגו עיניו דמעות לפי שמקרא זה עוסלו מן המלכות: אחינו
אתה שאתו מישראל א"כ לא היתה חיו מישראל ולא היה ראוי למלכו'
בשום פנים ואמרו לו אחינו אתה משום שלום מלכות:

פיסקא

וכשהגיע ללא תוכל וכו' תנא משום רבי נתן
באותה שעה נתחייבו שונאיהם של ישראל
כליה מפני שהנפו לו לאגריפס המלך א' ר' שמעון בן הלפתא
מיום שנברא גרופה של חנופה נתעוותו הדינים ונתקלקלו
המעשים ואין אדם יכול לומר להברו מעשי גדולים כמעשיך
דרש רבי יחוד בר מערבא ואי תימא ר"ש בן פזי סותר להחניף
לרשעי' בעה' ז' שנ' לא יקר' עוד לנבל נדוב ולכילי לא יאמ' שוע
מכלל דבעולם הזה שרי ר"ש בן לקיש אום' מהכא כראות פני
אלהים ותרצניו פליגא דר' לוי דאר"ל משל דיעקב ועשו למה
הדבר דומה לאדם שזימן את חבריו לסעוד' ויודע בו שמבקש
להורגו אמר לו טעם תבשיל זה שאני טועם כתבשיל
שטעמתי בבית המלך א"ל ידע ליה מלכא להאי מסתפיגא
למקטליה:

פי'

פ' המלך נאמרה בלשון הקדש: אגריפס כחה: שחנפו
לאגריפס חע"ג דאמו מישראל חין ראוי למלכות דענד הוא
וזילא חילתא: נתינתו הדינין שהחניפו הדינין את בעלי הדין:
וכת' לקלו המעשים שהגדולים ראו עוברי עברה ולא מיחו בידם
מפני חנופה: מעשי גדולים כו' שמתין שלא מיחו ביד עוברי עברה
למדו הדורות את מעשיהם וכמנאו כולן עוברין: ולכילי ל' כלתה
כפשי שמתחזה לשמות יין תמיד: ופליגא הא דר' דאמר להחניפו
לעא

לעזו כתבו יעקב לומר לו רחמי פניך כראות וגו' פליגא אדר"ז
דאמר לא להפנינו כחזון אלה לחיים עליו ולהודיע שהיה רגיל
לראות התלמידי :

אמר ר"א כל אדם שיש בו חנופה מביא אף לעול שני'
וחנפיל לב ושימו אף ולא עוד אלא שאין תפלתו
נשמעת שנא לא ישועו כי אסרו וא"ר אלעזר כל אדם שיש
בו חנופה אפילו עוברין שבמעיי אמן מקללין אותו שנא אומר
לרשע צדיק אתה יקבוהו עמים יועמדתו לאומים ואין קוב לא
קלה שנא מה אקוב לא קבה אל ואין לאומים אלא עוברין
שנא ולאם מלאם יאמן וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו חנופה
נופל בניהנס שנאמ' הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים
חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק מתוק למר מה כתיב
אחריו לכן כאכול קש לשון אש וחשש להבה ירפה שרשם
כמק יהיה ופרחם כאבקיעלה וא"ר אלעזר כל המחניף לרשע
סוף נופל בידו ואם אינו נופל בידו נופל ביד בנו ואם אינו
נופל ביד בנו נופל ביד בן בנו שנא ויאמר ירמיה הנביא אל
חנניה הנביא אמן כן יעשה ה' יקים ה' את דברך וגו' וכתוב
ויהי הו"א בשער בנימן ושם בעל פקידות ושמו יראה בן
שלמיה בן חנניה ויתפוש את ירמיה הנביא וגו' וכתוב ויתפוש
ירמיה בן שלמיה בירמיה ויבארו אל השרים וא"ר אלעזר כל
עדה שיש בה חנופה מאוסה כנדה שנא כי ערת חנף גלמוד
שכן בכרכי הים קורין לנדה גלמוד מאי גלמודה גמולה דא
מבעליה וא"א כל עדה שיש בה חנופה לסוף גולה כתי' הכא
כי ערת חנף גלמוד וכתוב התסואמרת בלבבך מי ילד לי את
אלה ואני שפולה וגלמודה גולה וסורה ואלה מי גדל הן אמי
נשארתי לכדי אלה אויפה הם :

אמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא ד' כתות אין
מקבלות פני שכינה כת לצים כת שקרים כת
חנפים כת מספרי לשון הרע כת לצים דכתיב משך ידו אוח
לוצים כת שקרים דכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני
כת חנפים דכתי' כי לא לפניו חנף יבא כת מספרי לשון הרע
דכתיב כי לא אל הפין רשע אתה לא וגורך רע צדיק אתה

לא יהיה כמגורך רע:

פ'ל לא יסויעו כי אפרס כשינומו עליהם יסודים לא תועילם
 שנייה א"כ אותו חלאך המשתית אוסר תפלתם במחשך
 שאין תפלתם נשפעת: ויאמר ירמיה לחכמה הנביא שאמר כבודת
 סקר על גלות יבני וכלי המקדש שגלו עמו ביעוד שנתים ימים חני
 משיבם במקו' הזה: לרע טוב נו' דריש דהל"ל על רע: מתן כן יעשה
 ה' תנופה היא זו שהיה לומר בהדיה סקר אתה כיבא: ויהי הוא
 נו' לאתר כמה ימים היה ירמיה יונא וירושלים ללכת ארץ בנימן
 למלוק כחלה שנפלה לו ותפסו ירמיה וא"ל אל הכשרים אתה כופל:
 נמולה גדולה כמו ויגמל: משך ידו הכ"ה מהיות את לונדים: לא
 לא יגורך לא יגור עמך רע ונני מספרי לה"ר כתיב דכתיב בההיא
 פרשת' כי אין נפיהו נכונה נו':

פרק משוח מלחמה

משנה

משוח מלחמה כשעה שהוא מדבר אל העם
 בלשון הקדש היה מדבר שנא' והיה בקרבכם
 אל המלחמה ונגשה הכהן ודבר אל העם בלשון הקדש ואמר
 אליהם שמע ישראל וגו' על אויביכם על שונאיכם ולא על
 אחיכם לא יהודה על שמעון ולא שמעון על בנימין שאם
 תפלו בידם ירחמו עליכם כמו שנאמ' להלן ויקומו האנשים
 אשר נקבו בשמות ויהיו ויקו בשביה וכל מערומיהם הלבשו ומן
 השלל וילבישו וינעלו ויאכילו וישקו ויכסו וינהלו
 בחמורים לכל כושל על אויביכם אתם הולכים שאם תפלו
 בידם אין מרחמים עליכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל
 תחפזו ואל תערצו מפניהם אל ירך לבבכם מפני צהלת סוסי'
 וצחצוה הרבות אל תיראו מפני הגפת התריסים ושפיעת
 הקלגטים ואל תחפזו מקול הקרנות ואל תערצו מפני קול
 הצוחה כי ה' אלהיכם ההולך עמכם הם באים בנצחוננו של
 ב"ו ואתם באים בנצחוננו של מקום פלעתיים באים בנצחוננו
 של גלית ומה היה סופו שנפל בהרב והם נפלו עמו בני עמון
 באים בנצחוננו של שוכך ומה היה סופו שנפל בהרב והם
 נפלו עמו אבל אתם אין אתם כן אלא כיה' אלהיכם החולך
 עמכם

עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם זה הארון :

פי' משום מלחמה כהן שנתרנה וכתשח לכך : : שנאמר ונגש
 בנת' פריך מ"ק : ולא על אחיכם דריש על אויביכם מיותר
 דודאי יונתין למלחמה על אויביה : ויקחונו גו' נבי מלחמת פקח בן
 רמליהו עם אחז בל"ה ששנו מבני יהודה הרבה והיה שם הנביא
 עידד שמו והוכיחם לבני ישראל ואמר להם נחמת ה' על אחיכם בני
 יהודה נתנם בידכם והכיתם בהם לאין מרפא ועתה אתם אומרים
 לכבוש אותם לצבדים שמיצוי והשינו את השמים : לכל הכושל כל
 הכושלים שבהם שאינם ראוי' ללכת ברנליהם : נהלת נקף הסוסים
 קרוי נהלה כל מקרא : שפיעת קלנסי רבוי מילות : רגפת תריסין
 מניסין וסוגרין ומדנקין התריסין זה סמוך לזה כדי שיפקשו זה על
 זה וקול נשמע כקול סמון לאיים על שכנגדן : שונך נכח הדר יעזר :

אמר אליהם שמע ישראל למה לירח למימר להו שמע
 ישראל א"ר יוחנן משום ר"ש בן עזאי אמר להם
 הקב"ה לישראל אפי' לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית
 וערבית אין אתם נמסרים בידם תגורבנן פעמים מדבר עמהם
 אהר בספר ואחר במלחמה בספר מהו אומר שמעו דברי
 מערכיה מלחמה וחזרו במלחמה מהו אומר אל ירך לבבכם
 אל תיראו ואל תחפזו ואל תעיצו כנגד ד' דברים שאומות
 העולם עושים מגיפין ומריעין וצוחין ורומסין :

פי' בספר כשיוצאין מארצם : שמעו כו' מי ראוי לחזור ומי ראוי
 ליך יחזרו הראוי לחזור כגון בוכה בית וכנטי כרס יארם
 אשה וירא ורך לנכ ואצ"נ דכתיב בהו ידברו השוטרים כהן קאמר
 להו אלם השוטרים משמיעין דבריו לעם : אל ירך אל תירחו ואל
 תחפזו ואל תעיצו ד' אזהרות כנגד ד' דברים שא"ה עושים לאיים
 מניסין נתריסין ומריעין בקרנות וכוסין נקולס ורומסין נהלת
 סוסים ודהרות אלם צחכות חרבות ושפיעת קלנסין הם עיקר
 המלחמה וחכיס לאיים :

פלשתים באו בכחוננו של גלית וכו' גלית א"ר יוחנן
 שעמד בגלוי פנים לפני המקום שנאמ' ברו
 לכם איש וירד אליו ואין איש אלא המקום שנא' ה' איש מלחמ'
 אמ' הקב"ה הריני מפילו ביד בן איש שנ' ורוד בן איש אפרתי
 הוא א"ר יוחנן משום ר' מאיר בשלשרה מקומות לכדו פיו
 לאותו רשע אהר ברו לכם איש וירד אליו ואידך אם יוכל
 להלחם

להלהם אתי והכני והיינו לכם לעבדים ואידך הכלב אנכי כי
אתה באת אלי במקלות דוד נמי קאמר ליה אתה בארת אלנ
בחרב ובחנית ובכידון דוד הדר א"ל ואנכי בא אליך בשם ה'
אלהי צבאות אלהי מערכות ישראל אשר הרפת ויש
הפלשתי השכם והערב א"ר יוחנן כדי לבטלם מקריאת שמע
שהרית וערבית ויתיצב מ' יום כנגד מ' יום שניתנה בהם התור
ויצא איש הביניה ממחנות פלשתים מאי בינים אמר רב
שמבונה מכל מום ושמואל אמר בינוני שבאחיו דביר' שילא
אמרי שדיה עשוי כבנין ר' יוחנן אמר בר מאה פפי וחד נאנאי
גלית שמו מנר' תני רב יוסף שהכל דשין באמו כנת כתיב
ממערות וקרינן ממערכות תני רב יוסף שהכל הערו באמו
כתיב ערפה וכתיב הרפה רב ושמואל חד אמר הרפה שמה
וחד אמר ערפה שמה חד אמר הרפה שמה ולמה נקרא שמה
ערפה שהכל עורפין אותה מאחוריה וחד אמר ערפה שמה ולמה
נקרא שמה הרפה שהכל דשין אותה כהרופית וכן הוא אום'
ותקח האשה ותפרש את הססך על פיה הבאר ותשטח אליו
הרופות ולא נודע דבר ואי בעית אימא מהכא אם חכתוש את
האוויל במכתש בתוך הרופות בעלי את ארבעת אלד' יולדת
להרפה בנת ויפלו ביד דוד וביד עכדיו מאן נינהו אמר רב
חסדא סף ומדון גלית וישבי בנוב כתי' וחין חניתו וקרינן וועין
חניתו אר' א' עדין לא הניעו לשבחו של אותו רשע מכאן
שאסור לספר בשבחן של רשעים ולא לפרסומיה כלל אלא
להודיע שבחו של דוד :

פ"י בגלוי פנים בחופפה : כרו נחרו : אלא המקום דריש מלל
כתיב כרו לכחמכס איש ומלכתי וירד אלי משמע מן השמי' :
בן איש זה דוד שצדין לא בא לכלל איש : לכדו פיו הכסילו : וירד אלי
משמע עלי שהוא יגבר דהל"ל וילחם אתי : והכני ואע"ג דהדר אמר
ואם חני אוכל לו והכתי' מ' מפתחת פיו לרעה הוה : ואנכי בל
ואין זו פתיחת פיו לרעה דקח"ל אתה בא למסול ביע"י דבר שאין
בו חס ואלכי בא למסול כך בשם שהנחכות שלו : כנגד מ' יום
שאיזרה התור להתקבל כיתן לו כח להתיבב : מכונה מתוקן ומכונה
מכל מום של כיעור : שנאמין ד' אחיס הוו : בר מאה פפי כו' בן
הפרענות שנאו הרנה חכמים על אמו בלילה א' ונתעבר' מן א'

כמצא הראשון חניו וכולם מנחפי' נחנאי' זהו חנ' נל' פרסי' : פפי
פררטל' נש' ול' איש הנינים שינא חנין אנטיס-הרנה : ממערות
ממערות פלגתיים : ערפה שס' ח' ערפה : הרפה אשר צילדי
הרפה והיא ערפה כדחמרי לקמן שנגזר עלי' שיפלו זכיה בחרב
ציד זכיה רות מדנקה בשכינה : עורפין הוטה הפקירה עצמה
כנהמה חף פניס כנגד עורף : כהריפת תאין כתושין : חץ ל' חני
הודיעך הכתוב שלא ספר בחצי גבורתו : לאודועי שחמו של דוד
שנלחם עם גבור כזה ועיין במהרש"א ח"ט על פתח הל"ז :

ויפלו

ביד דוד וביד עבדיו דכתיב ורזשק ערפיה
לחמותה ורות דבקה בה א"ר יצחק אמר הקב"ה
יבואו בני הנשוקה ויפלו ביד בני הדבוקה דרש רבא בשכר ד'
דמעות שהורידה ערפה על חמותה וכתה ויצאו ממנ' ד' גבור'
הללו שנא ותשאנה קולן ותבכנה עוד :

פיסקא

בני עמון באו בנצחוננו של שובך וכו' כתי' שובך
וכתיב שופך רב ושמואל ואמרי לה רב אמי ורב
אמי חד אמר שובך שמו ולמה נקרא שמו שופך שכל הרואה
אותו נשפך לפניו כקיתון וח"א שופך שמו ולמה נקרא שמו
שובך שעשוי כשובך אשפתו כקבר פתוח כלם גבורים רב
ושמואל ח"א בשעה שזורקים חץ עושים אשפתות אשפתות
של הללים ושמה תאמר מפני שאומנין בקרב תלמוד לומר
כלם גבורים וח"א בשעה שעושים צרכיהם עושים אשפתות
של זבל ושמה תאמר מפני שהולי מעים הסת"ל כלם גבורים
אמר רב מרי שמע מינה האימאן דנפיש זבליה חולי מעים
הוא למאי נפקא מינה ליטרח על נפשירה דאגה בלב איש
ישחנה רבי אמי ורבי אסי חד אמר וסיחנה מדעתו וחד אמר
ויסחנה לאחרים :

פי'

הנשוקה שנשקה לחמותה לפרוד מצמה שלא כתנייה : עוד
פיגס ב' דלעיל חני' כתיב ותשאנה קולן ותבכנה עוד ל'
דמיעות לכ' זכיות ח' כ' זכיה ב' מדכתיב בתר הכי ותשנה קולן בלא
ח' משמע חל' שנוי דהיינו ב' זכיות וכתיב עוד לרכות זכיה' ד' :
שונך כספר שמואל ושופך כד"ה : אשפתו נו' אידי דנקט פלוגתא
דרב נאיווא כדרש ד' קרא נקוט לה : חללים הכאים לקבר : שאומנין
זלח נבורים : של זבל מחמת שאוכלין הרבה בגבורה : ומציו פתוח
בקבר : ש"מ מדקאמר שמך חולי מעיו הם : ליטרח לנקש הרפואות

צטרים יכבד עליו חוליו : לחנה נז' סיפת להאי קרא ולבר טוב
ישמחנה ר"ל לחנה כלב איש ומטרידו מלמוד התורה ושימחה מדעת
כדי שיהא דעתו נלולה ועי"כ דבר טוב שהיא התורה ישמחנה
מלחנתו : לאחרים כדי שיתנו לו ענה על לחנתו ויתנו לו ענה
וישמחו מלחנתו :

פיסקא

אבל אתם אין אתם כן לא כיה' אלהיכ' ההולך
עמכם וגו' זה מהנה הארון וכל כך למרה מפני
שהשם וכנויו מונחים בארון כיוצא בדבר אתרו אומר וישלח
אותם משה אלף למטה לצבא אותם אלו סנהדרין ואת פנחס
זה משוח מלהמ' כלי הקודש זה הארון והלוהות שבו והצוצרות
התרועה אלו השופרות תניא לא לחנם הלך פנחס למלחמה
אלא ליפרע דין אבי אמו שנאמ' והמדניס מכרו אותו אל
מצרים למיטרא דפנחס מיוסף קאתיו והנתי' ואלעזר בן אהרן
לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה לאו מיתרו קאתי שפיטס
עגלים לעבודה זרה לא מיוסף שפטפט ביצרו והלא שכטים
מבזק אותו ראתם בן פוטי זה שפיטס אבי אמו עגלי לעבוד
זרה יהרוג נשיא שבט מיעראל אלא אי אבוח דאמיה מיוסף
אמא דאמיה מיתרו ואי אמא דאמיה מיוסף אבוח דאמיה
מיתרו דיקא נמי דכתיב מבטח פוטיאל תרו משמע ש"ס :

תנו

רבנן אשר בנה אשר נשע אשר ארס לסדך תורה
דרך ארץ שובנה אדם בית ויטע כרם ואח"כ ישא
אשה ואף שלמה אמרה בחכמתו הכן בחוץ מלאכתך ועתדה
בשר לך אחר ובנית ביתך הכן בחוץ מלאכתך זה בית ועתדה
בשדה לך זו כרם אחר ובנית ביתך זו אשרה ד"א הכן בחוץ
מלאכתך זה מקרא ועתדה בשרח לך זה משנה אחר ובנית
ביתך זה תלמוד ד"א הכן בחוץ מלאכתך זה מקרא ומשנה
ועתדה בשדה לך זה תלמוד אחר ובנית ביתך אלו מעשים
טובים ר"א בנו של רבי יוסי הנלילי אומר הכן בחוץ מלאכתך
זה מקרא ומשנה ותלמוד ועתדה בשדה לך אלו מעשים
טובים אחר ובנית ביתך דרושוקבל שכר :

פי'

זכ"ל חמה א"ל ומה היא הנטפה זו שהנטיחן כיה' אלהיכם
ההולך ולא חזר עמכם מה היא הליכה זו דחשי' הולך מים :
שהשם וכל כינוי מונחים בארון היוצא עמהם במלחמה ונ"ל כל

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה

הכיניו לא כיניו להיך ול : שטפפט וזל אותו ולא חסנו סנהדרין
ממותה שני דריש דמיוזר : אלו סנהדרין שהם שקולים ככל ישראל :
הרון ולוחות וכליל רבים : תרי פוטי מללא כתיב פוטאל : ועתה
בשדה לך ובכנה מלאכתך בשדה לך : זו בית דמוך חקום פכוי הוא
ועשה מלאכה בחקום פכוי היינו בית : ועתה ל להיות עתידים
מל הכנה : זו מקרא שאינו כק הבנה ללימוד המשנה כמו מלאכה
במוך פמיין לנכות בית : משנה חינו מלא הבנה לתלמיד : תלמיד
שהוא עיקר הבית : זו התלמוד שהוא הכנה למ"ט דהתלמוד מביא
לידי חצשה : מ"ט הבנה לדרוש דמי שאינו בו מ"ט ודורש ומוכיח
אומרים לו טול קורא בו שנ"ל כמה דורש וכהה מקיים : תלמוד לתת
כברא ב"ע מי המשנה והלכה כדבר מי :

פרק עגלה ערופה

משנה מאין היו מודדין ר"א אומר מטיבורו ר"ע אומר
מחוטבור ר"א בן יעקב אומר ממקום שנעשה
חלל מצוארו גמרא במאי קא מפלגי מר סבר עיקר חיותא
באפיה הוא ומר סבר עיקר חיותא בטיבורו הוא ליבא כיהני
תנאי מהיכן הולד נוצר מראשו וכך הוא אום מכעי אמי אתה
נזוי ואומר נזי גזרך ותשליכי אבא שאול אום מטיבורו ומשלח
שרשיו אילך ואילך אפילו תימא אבא שאול עד כאן לא קאמ'
אבא שאול אלא לענין יצירה אבל לענין נשמה דכולי עלמא
באפיה הוא שנא' כל אשר נשמתו רוח הים באפיו ר"א בן
יעקב אומר ממקום שנעשה חלל מצוארו מ"ט דר"א בן יעקב
דכתיב לתת אותה על צוארי הללי רשעים :

תניא א"ר יוחנן בן שאול מפני מה אסרה תורה הבא
עגלה בנחל אמ' הקב"ה יבא מי שלא עשה פירות
ויערף במקום שאין עושה פירות ויכפר על מי שלא הניחוחו
לעשית פירות הי פירות אי ליבא פריה ורכיה אלא מעתה
אוקן ואסרים הכי נמי דלא ערפינג לא אסצות :

משנה זקני אותה העיר רוחצין את ידיהם במים על
מקום עריפתה של עגלה ואומרי ידינו לא שפכו
את הדם הזה ועינינו לא ראו וכי על לבנו עלתה שוקני בית דין
שופכי דמים הם אלא לא בא לידינו ופטר נדחו ולא ראינוהו

ודתחננוהו תנא לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונו ולא ראינוהו
 ופטרנוהו בלא לוייה כהנים אומרו כפר לעמך ישראל אשר
 פדית ה' וגו' ונכפר להם הדם שאינת' לונכפר להם הדם אלא
 רוח הקדש מבשרתן אימתי שתעשו כך נכפר להם הדם :

פי' עיקר מיתא כו' הלכך עיקר חלל מיקרי וחולדין מני'
 כדכתיב אל ההרים אשר סביבות החלל : גווי מרשש כו' יכרת
 ראשי תחלה דגווי לשכח דרישא הוא דכתי' גווי כזקן שיער דאשך גו' :
 אפילו תימא אנא שחול כר"ע ס"ל : מ"ט דר"ב ג' י דאמר מן הנזכר
 הוא קרוי חלל דכתיב על כוארי תללי דשעיים הלכך מחנו היו מודדין
 כדכתיב אל החלל : אין עושה פירות ענלה נת שנתה לא ילדה :
 במקום כו' נתל איתן קשה : שלא הכיחוהו שהרנוהו : הכהנים
 אומרים כדכתיב ליציל וננסו הכהנים ולת פי' על מה הסכנשים :
 שאינת' לונכפר כלו' ונכפר דכתיב נקרא לא אוצנו ולאמרו קמי
 שיהא אף זה בכלל אמירה לא מלתא בלתי נפשה היא שרה ק נשרה
 לישראל ע"י משה רבינו לכשיעשו כן ונכפר להם הדם דמי הוה זה
 בכלל אמירה של כהן הל' לנכפר :

תניא היה ר"מ אומר בופין ללויה ששכר לוייה אין לרה'
 שיעור דכתיב ויראו השומרים איש יוצא מן העיר
 ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ועשינו עטף חסד ואמרת
 וכתוב ויראם את מבוא העיר ומה חסד עשו עמו שכל אותה
 העיר הרגו לפי הירב ואת האיש ואת משפחתו שלהו שנאמר
 וילך האיש ארץ החתים ויבן עיר ויקרא שמה לזו תנא היא
 לזו שצובעין בה תכלת היא לזו שכא סנחריב מלך אשור ולא
 בבלה בא נבוכד נאצר ולא החריבה ואף מלאך המות אין
 לו רשות לעבור בתוכה אלא וקנים שבה בזמן שדעהם קצרה
 בהן מוציאים אותם הויך לחומה והם נתיים והלא דברים קל
 וחומר ומה כנעני זה שלא הלך ברנליו ולא דר בפיוגרים
 הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות המדבר בפיו והמהלך
 ברנליו לא כ"ש אלא במה הראה להם חזקיה אמר בפיו עיקם
 להם רבי יוחנן אמר באצבעו הראה להם תניא כותיה דרבי
 יוחנן כנעני בשכר שהראה להם באצבעו הראה להם הצלה לו ולזרעו
 עד סוף כל הדורות א"ר יהושע בן לוי היה מהלך בדרך ואין
 לו לוייה יעטוק בתורה שנא' לויית חן הבס לראשך וענקים

לגרנותיך וא"ר יהושע בן לוי בשביל ד' אמות שליוהו פרעה
 לאברהם נשתעבדו בניו ארבע מאות שנה אמר רב יהודה אמ'
 רב כל המלוה את חברו אפילו ד' אמות בעיר אינו ניווק רבינא
 אלויה לרבה בר יצחק ד' אמות בעיר מטא לידיה הויקא
 ואיתצל תנו רבנן הרב להלמי' עד עיבורה של עיר חבר לחבר
 עד תחום שנת תלמיד לרב אין לו שיעור וכמה אמר רב ששת
 עד פרסה ולא אמרן אלא רבו שאינו מובהק אבל רבו מובהק
 ג' פרסאות רב כהנא אלויה לרב שימי בר אשי מפוס גהרא
 עד בי צניותא דבבל כי מטו התם א"ל ודאי דאמריהו הני בי
 צניותא דבבל איתנהו משני אדם הראשון ועד השתא א"ל
 אדכרתן מלתא דר' יוסי בר' חנינא מ"ד ארין לא עבר בה איש
 ולא ישב אדם שם וכי מאחר דלא עבר היכן ישוב מאחר שלא
 ישב היכן עבר אלא לומר לך ארין שגור עליה אדם הראשון
 לישב נתישבה ארין שלא גזר עליה אדם הראשון לישב לה
 נתישבה רב מרדכי אלויה לרב שימי בר אשי מהגרונייא ועד
 בי קופאי ואמרי לח עד בי דורא :

פ"ו ללוי' כופין את מי שאינו רוצ' ללות את חברו לדרך שילוהו :
 ויקרא שמה לזו סיפ' דקרא הוא שמה עד היום הזה ומינה
 ילוק' ס'א' נתבלבלה ולא חרנה כדאמרי' כ"מ שנה' עד היום הזה
 לעולם ולעולמי עולמים הוא : ס'א דבר נפיו דלא כתיב ס'א ויראם
 באנניו או בעקיות שפתיים : ולזרעו כדאמרי' ס'אין מ"ה שולט
 בהם : שלוהו פרעה כדכתיבו ינו עליו פרעה הנשים וישלחו אותן :
 אינו ניווק אותן היוכל לדרך : נשכר ד"א שלוהו כו' זכה שהיה
 הצענוד סגור על ישראל חבלו : עיבורה של עיר שהוא יוצא ממנה
 ויח' בית הסינון שבתוך ע' אמה וסירי' לבתי העיר : בי צניותא
 מקום הוא ובה דקלי' הרבה כמו בני הר הנרזל : לא כתישבה
 והיינו לא ישב אדם שם לא גזר אדם' ר' יסוב שם והא דאמרי' אנשי
 איתנהו משני אדם' ר' שגור עליה אדם' ר' יסוב דקלי' ולא דבר אחר :

אמר רבי יוחנן משום ר"ם כל שאינו מלוה כאלו שופך
 דמים שאלמלא ליוהו אנשי יריחו לאלישע לא
 גירה דובים כתנוקות שנא' ויעל משם בירת אל והוא עולה
 בדרך ונערים קטני' יצאו מן העיר ויחקלסו בו ויאמרו לו עלה
 קרה עלה קרה שהקרהת עלינו את המקום מאינערים ומא

קטנים אר"א נערים שהיו מנעורים מן המצות קטנים שריו
 מקטני אמנה במתניתא תנא נערים היו ובזכו עזמם כקטנים
 מתקפה לה רב יוסף ודלמא על שם מקומם מילא כתיב וארם
 יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה וקשיא לן קרי
 לה נערה וקרי לה קטנה וא"ר פדת קטנה דמן נעורין התם לא
 מפרש מקומם הכא מפרש מקומם ויפן אחריו ויראם ויקללם
 בשם ה' מאי ויראם אמר רב ראה סמך כדתניא רשב"ג אום'
 כל מקום שנתנו חכמים עיניהם בו או מיהה או עוני ושמואל
 אמר ראה שנתעברה מהן אמן ביום הכפורים ור' יצחק נפחא
 אמר בלורית ראה להם כגוים ר' יוחנן אמר ראה שאין בהם
 לחלוהית של מצוה ודלמא בורעייהו הוא אר"א לא בס' ולא
 בזרעם עד סוף כל הדורות ויקללם בשם ה' וחצאן שתי דובים
 סן היער רב ושמואל ה"א נסוה"א נס בתוך נס מ"ד נס יער
 הוה דובים לא הוומ"ד נס בתוך נס לא יער הוה ולא דובים
 הונו וליהו דובי ולא ליהו יער משו דבעותי :

ותבקענה

מהם ארבעים ושני ילדים א"ר יוסי ברבי
 חנינא כשכיל מ"ב קרבנו' שהקריב בלק מלך
 מואב הובקעו מישראל מ"ב ילדים אינו והאמר רב יהודה אמר
 רב לעולם יצטוק אדם בתורה ובמצוות אעפ"י שלא לשמה
 שכתוך שלא לשמה בא לשמה שכשכר ט"ב קרבנו' שהקריב
 בלק מלך מואב זכה ויצתה ממנו רור' שיצא ממנה שלמה
 שכתוב כיה אלה עולות יעלה שלמה וא"ר יוסי ברבי חנינא
 רות בתו של ענלון בן בנו של בלק מלך מואב היתה תאורתו
 מיהא לקלל הוא ויאמרו אנשי העיר אל אלישע הנביא
 מושב העיר טוב כאשר אדני רואה והמים רעים והארץ
 משכלת וכי מאחר דמים רעים והארץ משכלת מאי מושב
 העיר טוב א"ר חנין חן מקום על יושביו :

אמר

רבי חנינא נ' חמרת הם חן מקום על יושביו והן
 אשה על בעלה והן מקח על מקחות רג' חלאים
 חלה אלישע אחר על שגירה דובים בתנוקות ואחד שדדפו
 לגחזיבב ירו וואחד שמת בו שנאמר ואלישע חלה את הליו

עגלה ערופה פרק תשיעי

אשר ימות בו :

פי' שאלמלא כו' שנאמר ויעל משם בית אל והוא עלה בדרך
 משמע שהוא לבדו עלה ולא עלו עמו ללות : שהקראת כו'
 שכשהיו המים הרעים היתה פרכסתן להניח המים למכור : מקטני
 אחנה שהיו צואגין שפסקה פרכסתן בשביל שכתרפאו המים : וכיון
 דסתם הכתוב מה היו דרישת רוייכו : ודילמא קטנים משם היו
 דע"ש מקומן בקראו בערי שהיו מן נעורן : הכא מפרש מקומן
 יריחו : גם דמי הוי שם דונים מקודם בודאי היו הנערים יראים
 להלון לשם : וליהו דונין כו' מאי עבד ליה יער דקרי ליה גם :
 בעייתי הדונים להתנרות בהם כשאין מקום קרוז להם לנוס
 ולהתחנא ח"כ הנערים היו נבעתי כשיהיו רואים מרחוק שנמים
 ד גים והיו בורחים ומתחנאים : וינתה מחכו רות שיבא חסנה דוד
 ושלמה שהיו לקריב קרבנות אלמלא זה היה סכר : לקללה הוי
 למצט את ישראל וחותה כונה כאן נפקייהו : מן מקום כו' ואפי'
 הוא רע נראה להם שוכ : מן אשה על כעלה ואפי' היא מכויעת
 כושמת מן נעיניו : שנירה נצען שנירה : חלה חד מליו תרי והדר
 אשר ימית בו :

תנו רבנן לעולם תהא שמאל דוחה וימינן מקרבת לא
 כאלישע שדהפולגיהו בשתי ידיו ולא ביהושע בן
 פרחיה שדחה לאיש ההוא בשתי ידיו אלישע מה היא דכתי'
 ויאמר נעמן הואל קח ככרים וכו' וכתוביאמר אל יולא לבי
 הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת
 את הכסף ולקחת בנדים וותים וברמים וצאן וכקר ועבדים
 ושפחות ומי שקיל כולי האי כסף ובנדים הוא דשקיל אמר
 רבי יצחק באותה שעה היה אלישע עוסק בשמונה שרצים
 בא ועמד לפניו א"ל רשע הגיעה עת שאתה מבקש ליטול
 שכר שמונה שרצים וצויעת נעמן תדבקך ובזרעך עד עולם
 ויצא מלפניו מצורע כשלג וד' אנשים היו מצורעים א"ר יוחנן
 זה היהו ושלשה בנתיבא אלישע דמשק למה הלך א"ר יוחנן
 שהלך להחזירו לגיחוי בתשובה א"ל חזור בך א"ל מקובלני
 ממך כל החוטא ומחטיא את הרבי אין מספיקין בידו לעשו'
 תשובה מאי עבר א"ר אבן שואכת תלה לו לחטאת ירבעם
 בן נבטו והעמידה בין הארץ ובין השמי' וא"ד שם הקק לה על
 שפתה והיתה אושרת אנכי ולא יהיה לך ואיבא דאמרי רבנן

עגלה ערופה פרק השיעי סוטה הענ

מנע מקמי אלישע דכתי' ויאמרו בני הנביאי' אל אלישע הנח
נא המקום אשר אנחנו יושבים שם לפניך צר ממנו מכלל
דמעיקר לא הוא יהושע בן פרחיה מאי הוא כד הנה קטלונהו
ינאי מלכא לרבנן שמעון בן שטח אטמרתיה אחתיה יהושע
בן פרחיה ערק ואול לאלכסנדריא של מצרים כי הוה שלמא
שלח ליה שמעון בן שטח מני ירושלים עיר הקדש לך
אלכסנדריא של מצרים אחותי בעלי שרוי בתוסך ואני אשב
שוממה אמר ש"מ הוה ליה שלמא תניא ר"ש בן אלעזר אומר
יצר הנוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת

פי' מי שקל כו' ה' זהאי קרא כתוב ס' דברים כסף ונגדים נאן
וצקר וצנדים וספחות וזתים וכרמים : כסף וצנדים הוא
דשקל דכתיב ככרים כסף בשני מדיעי' ונ' חליפות צנדים : נח'
שרנים נפ' ח' שרנים נחמכת שנת : הנייע צת ליטול שכר ח' צנדים
צעה"ו : חנן שוחנת המנכהת המתבת מן הארץ ומצמידו בלחור
בלא נגיעה וע"י אותה חנן הצמיד הענלי' של ירבעם בלחור : מנע
דוחה היה את התלמידים תלפני אלישע כשהיו משחם לפניו :
דכתיב לאחר שפירש חינו : המקום כו' נה"מ של רבינו : כר ממנו
שנתוספו התלמידים שהיה ניהוי דוחה :

משנה משרבו הרצהנין בטלה עגלה ערופה משב
אלעזר בן דינאי וחזקה בן פרישה היה נקרא
חזרו לקרותו בן הרצחן משרבו הנואפי פסקו המי המאורים
ורוב הפסיקם שנה לא אפקוד על בנותיכם כי חזינה ועל
כלותיכם כי תנאפנה בו הם עם הזונות יפרדו משמת יוקף בן
יועזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן איש ירושלו' בטלו האשכלו'
שנה אין אשכול לאכול בכורה אותה נפשי יוחנן כ"ג העביר
הדויות מעשר ואף הוא בטל את המעוררין ואת הנוקפין עד
ימיו היה פטיש מכה בירושלו' כל ימיו אין אדם צריך לשאול
על הדמאי משבטלה סנהדרין בטל השיר בכית המשתאות
שנה בשיר לא ישתו יין וימר שכר לשותיו משמתו נביאים
הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בית המקדש בטל
השמיר ונפת צופים ופסקו אנשי אמנה שנה הושיעה ה' כי
גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם רבן שמעון בן גמליאל
אומר משום רשב"ן הסגן משחרב בירת המקדש אין לך יום

עגלה ערופה פרק חשיעי

שאין בוקלל ולא ירד טל ברכה וניטל טעם הפירות ר"ש אופ"א
 אף ניטל שומן הפירות בפולמוס של אספסיונוס גזרועל
 עטרות התנים ועל האירוס בפולמוס של טיטוס גזרועל
 עטרות כלות ושלא ולמד אדם את בנו חכמת יונית בפולמוס
 האהרון גזרו שלא תצא כלה באפריון בתוך העיר ורבותינו
 התירו שחצא כלה באפריון בתוך העיר משמת ר"מ בטלו
 מושלי משלים משמת בן עזאי בטלו השקרנין משמת בן זוכא
 בטלו הדרשנין משמת ר"ע בטלה כבוד התורה משמת רבי
 יהושע פסקה טובה טן העולם משמת רשב"ג בא גוכיו ורבו
 צרות משמת ר"א בן עזריה פסק העושר טן ההכמים משמת
 ר' הנינא בן דוסא בטלו אנשי מעשה משמת רבי יוסי קטינהא
 פסקו הסידים ולמה נקרא שמו קטינהא שהיה קטינהא
 של הסידים משמת ר' יוחנן בן זכאי בטלה זיו החכמ' משמת
 רבן גמליאל הזקן בטל כבוד תורה וכתה מהררה ופרישות
 משמת ר' ישמעאל בן פאבי בטלה זיו הכהונה משמת רבי
 בטלה עננה ויראת הטא רבי פנחס בן יאיר אומר מיום שחרב
 בית המקדש בושו חברים ובני הזרים והפו ראשם וגדלדלו
 אנשי מעש' וגברו בעלי זרוע וגברו בעלי לשון הרע ואין דורש
 ואין מבקש ועל מה יש לנו להשען על אבינו שבשמים :
פ"ו בטלה עגלה ערופה שהרי תכירין היו בהן מי הרגיל להרוג :
 ותחנה כו' שינה שמו בשם אחר כדי שלא ילעו בו ומזו
 לפרסה שזו ביותר לקרותו בן הרצחן : לא תפקוד עוד על ניאוף
 כשותיכם לכודקן כסוטות : כי הם גו' אם יצאן כואפים כשרדי'
 הללו וכתוב וכסה האיש מעון כזמן שהאיש מכוסה מעון המי' כודקין
 את אשתו אין מכוסה מעון ניאוף באשה אסורה לו בין מזו שנסתרה
 בין מאחרת : אשכנז' כינוי על אדם הכולל מדות המעלות והכחמו'
 ופי' אשכלות איש שהכל בו : העביר הולדות מעשר לפי שלא היו
 יכולין לומר ככל' מכותיך וכו' לפי שהב"ה צוה לתת מעשר ראשון
 ללוים והם היו כותבי' אותן ומן לכהנים לפי שכסעלה עזרה לא עלה
 עמו לוי וקנס הלויים שלא יתנו להם מעשר ושיותן לכהני' : מעוררין
 הם הלויים שהיו אומרים בכל יום בשעת קריאת השיר על הקרבן
 עזרה למה תישן ה' והוא שתקן מזה וצוה שלא לאומרים עוד לפי שהיו
 אומרים זה הפסוק כאלו היו מדברים עם השם והיו צועקין אלי' :
 כזה הפסוק וזה מה שאינו ראוי לעשות ולומר כלפי מעלה א"כ

עגלה ערופה פרק השיעי סוטה תער

פסוק זה נאמר על בני הנלות שיאמרו כן ובימיו היה המקדש קיים
וישראל היו בשלום על אדמתן: כוקפין כוקף נאננע וזו היא עבודה
שהיתה במקדש וכו' כלהארין בפירוט: פטיט כו' צנית נפחי'
צח"ה ולעשות מלאכת דבר האבוד שחית' במועד וגזר על נפחי'
אפי' בדבר האבד מפני שהקול נשמע למרחוק ואין הכל יודעין שהו'
דבר האבוד: א"כ לשחול על הדמאי הם מעושר או לאו שהוא התקין
שיהו כל הלוקחין מע' ה מעשרין: בטל השיר מדכתיב וקני' משער
שנתו בחורים מננינתם ומשפסקו חסנהדרין והם הזקנים שאמר
הנ"ה תתן לך נכל שערך נפסק השיר נ"כ: כניאי הראשוני' כניאי
בית ראשון: וכופת גופים מין דנט שזיה נא חא"י היה מאל נפלא
במראה ונטעמו ונריחו: אחוכה נוטחין בהנ"ה וסומכין עליו
לעשות טוב ואין דואנין לחסרון:

משרבו

בעלי הנאה נתעוותו הדינין ונתקלקלו המעשי'
ואין נוח בעולם משרבו רואי פנים בדין בטל
לא תנורו פסק לא תכירו פנים ופרקו מהם עול שמים ונתנו
עליהם עול בשר ודם משרבו לוחשי לחישות בדין רבה חרון
אף ונסתלקה שכינה שנא בקרב אלהים ישפוט משרבו אהרו
בצעם לבם הולך רבו האומרים לרע טוב ולטוב רע רבו היו
הוי בעולם משרבו מושכי הרוק רבו היהירים ונתמעטו
התלמידים והתורה חוזרת על' לומדיה משרבו היהירים
התחילו בנות ישראל להנשא ליתירים שאין דורנו רואין לא
לפניהם איני והאמר רב מרי האי מאן דמייהר אפילו אנשי
ביתיה לא מתקבל שנא ואף כי היין בוגד גברי יהיר ולא יגורה
אפילו בנה של ואין כותקיים מעיקרא קפצי עליהו ולבסוף
מתולי עליהו משרבו מטילי מלאי על בעלי בתי רבה השחר
והטיית המשפט ופסקת הטובה משרבו מקבלני טובותיך
ומחזקני טובותיך רבו איש הישר בעיניו ועשה שפלים
היגבהו וגבוהים הושפלו וסלכותה אולה וגולא משרבו צרו
עין רבו טורפי טרף ורבו מאמצי הלב וקופצי ידים מלהלות
ועברו על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם
לבבך בליעל משרבו מקבלי מתנות נחמעטו הימים וקצרו
השנים משום שנא ושונא מתנות יהיה משרבו והוחי הלב רבו
מהלוקת בישראל משרבו תלמידי שטאי והלל שלא שמשו

כל צרכן רבו מהלוקת בישראל ונעשית תורה כשני תורות :
פי' כזענותו הדינין דמתוך שהן נצלי הכא' חין מטרוחין עכ"ל
 נציין בדין ובמיסו' והיתר להודו' לצבור ומתוך כך נתקלקלו
 המעשים וכיון שכן חין להב' הכתת בעולמו וחין עולמו כוח לו
 ח"כ נצלי הכאה שבהיין מן הצריות לוחשי לחיסות עורכי הדיינין
 ומתלמשים עם הדיינין לפתוח בהסתת' בזכותו של זה ובחובתו
 של זה : מרון חף שעל הטיית משפט חף ומרון כליס שכא' חס יענה
 תיענה נו' וחרה חפי : אחרי נניעס להנחתם : לרע טוב שמשנחין
 את הרשעים : הוי הוי דכתיב הוי הוי כהיה פרשת טובא :
 מושכי מהריכי הרוק מדת גלוה הוה : ונתמעטו התלמידים סי'
 לנסות רוח יעניות של תורה : חוזרת מחזרת חולי תחכא' לומדי' :
 מתולי כמאסים בעיניהם : מטלי מלאי הדיינים מטילין פרקחטי'
 שלהם על נצלי בתיס בטיג סמורה שיסתברו הדיינים על ידם : חיס
 הישר כו' שהרוואה הדיין מסביר לנפנים מפני טובה שעשה לו חינו
 ירא מחנו : שפליס הונבהו שאין חמת גדולים על הקטנים וחין
 כיכר בני גבוה לשפל : ומלכותא מלכות של ישראל הולכת ומתנוולת :
 צרי עין מלכות חתרים במחוכם : טורפי טרף גזלנים ח"כ
 המקפחין תחיתו של אדם ומפקיעי שערים בכלל שהם טורפין
 מזון וטרף של אדם : ומאחצי הלכחן הענים לרחם : וחומי הלכ
 שאין מטין חזניהם לשמוע יפה מפי רבם וסומכין בנייתם מלדקדק
 על שמועתם ח"כ רחש על הבניוסותין ונדוקים שהם זמו' ח"כ
 וקבלת' שצ"י רבו מחלוק' בישראל בני' שני והיא מחלוקת שלא לש"ש :

תנו

רבנן ונקה האיש מעון והאשה ההיא תשא ארת
 עונה בוסן שהאיש מנוקה מעון המים בודקין ארת
 אשתו אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין ארת אשתו
 ואומר לא אפקוד על בנותיכם וגו' סאי ואומר וכי תיסא עון
 דידיה אין דבניה ודבנתיה לא ת"ש לא אפקוד על בנותיכם
 כי תזינה וכי תיסא עון דאשת איש אין עון דפנויה לא ת"ש כי
 הם עם הזונות יפרדו ועם הקדשות יזבחו ועם לא יבין ילבט
 אר"א אמר להם נביא לישראל אם אתם מקפידים על עצמיכם
 מים בודקים נשותיכם ואם לאו אין מים בודקים נשותיכם :

פי'

מציון מציון כיאוף חלשה האסורה לו נין חזו שנסתרה בין
 מאחרת : עין דכניה ונכחיה שהם כואפים : לא חינו מונע
 את אשתו מלנדוק : ת"ש לא אפקוד לנדוק את הנשים ומ"ט על
 בנותיכם כי תזינה ועיין במהרש"ח :

פיסקא

משבטלו סנהדרין בטל השיר שנא' בשיר וכו'
 ומנ"ל דבסנהדרין כתיב אמר רב הונא בריה
 דרב יהושע דאמר קרא זקנים משער שבתו בחורים מנגינתם
 אמר רב אודנא דשטע זמרא תעקר * אמר רב זמרא בביתא
 חורבא בספא שנא' קול ישורר בחלון חורב בסף כי ארורה
 ערה * מאי כי ארורה ערה א"ר יצחק אפילו בירת המסוכך
 בארזים מתרועע ואיכא דאמרי אפילו בית המסוכך בארזים
 עיר הוא * אמר רב אשי שמע מינה כי מתחיל חורבה ככיתא
 בספא מתחיל שנא' חורב בסף ואכ"א מהכא ושאיה יוכרת
 שער * אמר רב בר רב אשי לרודי הוי לי ומננה כתורא * אמר
 רב הונא זמרא דנגרי ודבקרי שרודגראדאי אסור רב הונא בטל
 זמרא קם מאה אוזא בוזא ומאה סאוי היטי בוזא ולא איבעין
 אתא רב הסדא ולול ביה איבעי אוזא בוזא ולא אשתכח *
 אמר רב יוסף זמר גברי ועניין נשי פריצותא * זמרן נשיועט
 גברי כאש בנעורת למאי נפקא מינה לבטולי הא מקמיהא *
 א"ר יוחנן כל השוטה בארבעה מיני זמר מביא ה' פורעניות
 לעולם שנא' הוי משכמי בבקר שבר ירדפו וגו' * והיה כנור
 ונבל ותוף וחליל ויין משתיהם מרה כתיב אחריו לכך נלח
 עמי מבלי דעת שגורמין גלות לעולם וכבודו מתי רעב
 שמביאין רעב לעולם * והמוט צהרת שגורמים לתורה
 שחשתכח מלומדיה * וישח אדם וישפל איש שגורמים שפלו
 לשונאי של הקב"ה ואין איש אלא הקב"ה שנאמר ה' איש
 מלחמה * ועיני גבוהים תשפלנה שגורמי' שפלות לשונאיהם
 של ישראל ומה כתיב אחריו לכך הירחיבה שאול נפשה וגו' :
פני' בטלה השיר נתפרסלעיל : מתרועע ולסון צרה לסון גילוי
 כתי צרו צרו : כספא מתחיל מאסקופא הבית ופתחיו :
 טחין בית השואה יחין יושב ומתוך כך טעירים מרקדי' טס ומנחין
 וכותפין את טעיריו : זמרא דנגדי מושכי ספינות נחל שרי
 טחינו אלא לורזן כאלאכתן ואלא יעפו : ודנקרי שמזמרין נטעה
 שמורטין ואינו חלא לכין את השורים לתלמיהם שהולכים לקול
 השיר שצרב עליהם : דגראי אינו חלא לשמוק : בטל זמרא נזר
 על דודו שלא יזמרו נביתם ונבית המשתאות : ולא איבעין לא ביה
 דונים לקנותן נכך : ולול לא הקפיד למחות נידם : כאש נכעורת
 לפי

לפי שהעונה חטה הזנו לשמוע את המזמר לענות אחריו ונמצאו
ההנשים נותנים לבס לקול הנשים וקול נחשה ערוה ופנעיר את
יצרו כלש נכעורת: פריכותא קנת פריכות יש דקול נחשה ערוה
אכל אין מנעיר יצרו כ"כ שאין המזמרים נוטי' הזנס לקול העוכין:
לנטולי הא כו' אם אין שומעין לכו לנטל את שניהם נקדים לנטל
את זה שהוא כלש נכעורת: צה צמא: שאל נפשה לאחר שהניאן
ה' פורענות הללו לעולם סופס כופלים בנייהנס:

פיסקא משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים

ותומים מאן נביאים הראשונים שמואל
והוד ושלמה רב נחמן אמר בימי דוד ומנן סליק זמנין לא
סליק שהרי שאל צדוק ועלתה לו אביתר ולא עלתה לו שנא'
ויעל אביתר מתיב רבה בר שמואל והי לדרש אלהים בימי
זכריהו המבין בראות אלהים מאי לאו באורים ותומים לא
בנביאורא ה' ש' משהרב ב"ה ראשון בטלו ערי מגרש ופסקו
אורים ותומים ופסק מלך מבית דוד ואם לחשך אדם לומר
ויאמר התרשת' להם אשר לא יאכלו בקרש הקדשים עד
עמוד הכהן לאורים ותומים כאדם שאומר לחברו עד שיחיו
מתים ויבא משיחין דוד אל' אמר רב נחמן מאן נביאים
הראשונים לאפוקי חגי זכריה וסלאכי דאיקרו אחרונים
דתניא משמתו נביאים האחרוני חגי זכריה וסלאכי נסתלקה
רוח הקדש מישראל ועדין היו משתטשין בכ"ק וכו':

פיסקא בטל השמיר ת"ר שמיר שבו בנה שלמה

ב"ה שנא והכית בהבנות אבן שלמה מסע
נבנה וגו' דברים ככתבן דברי רבי יהודה א"ל ר' נחמיה וכי
אפשר לומר כן והלא כבר נאמר כל אלה אבני יקרות במדות
גזית ומניירת סבנרה מבית ומכחין אל' מאי לא נשמע
בכית בהבנות שהיה מתקנן מכחין ומכניסן מבפנים אמר
רב נחמן נראין דברי ר' יהודה באבני מקדש ונראין דברי רבי
נחמיה באבני ביתו ולר' נחמיה שמיר למה לי לאבני אפוד
כדתניא אבנים הללו אין כותבין עליהם בדיו משום שנאמר
פתחיהותם ואין מסרטיין עליהם באיזמל שנא' בטלואתם
הא כיצד כותבין עליהם בדיו ומביא שמיר ומראה להם

מבחוץ והם מתבקעים מאליהם כתאנה שמתקעות בימות
החמה ואינה חסרה כלום ת"ר שמיר זרה ברייתו כשעוררה
ומששת יומי בראשית נברא ואין כל דבר קשה יכול לעמוד
בפניו וכיצד מצניעין אותו כורכין אותו בספוגין של צמר
ומניחים אותו באיטוני של אבר מלאה טובין שעורים :

פ"ו סליק עלה בידם שנינו : אניתר ולא עלתה לו שכל ויעל
אניתר נו' שנסתלק מן הכהונה מפני שלא גיעה בחורים
ותמיים : ערי מנרש ערי הלויים שהטעין הכתוב מנרשות : יע
עמוד כהןנו' תלמא היו חורים ותמיים בבית שני : אמור לנו לא
שהיו חורים ותמיים תלמא כחדם האומר כו' תלמא כל ימי סקדש
ראשון היו : לתניא דחני זכריה ומלאכי נקראו אחרוניט : ככתנן
כשמעין : מסע כנון שהוסעו מן ההר ולא סתמוה עוד בכלי כרזל :
למאי אתא שהביאוהו ע"י אשמדאי : הללו סנאפוד והטן : פתומי
חקק משמע : במלואותם טיהו שלמות שלא יהו חסרות מהן כלום :
ומרמזה להם על פני הדיו במרן האות : איטוני של אבר גונתא
משא נליע"ו :

פיסקא ופסקו אנשי אמנה טאי אנשי אמנה אמר רבי
יצחק אלו בני אדם המאמינים בהקדוש ב"ה
תניא ר"א הגדול אומר מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל
למחר אינו אלא מקטני אמנה והיינו דא"ר אלעזר מאי דכתיב
כי מי בו ליום קטנות מי גרם לצדיקים שיתבזבו שלהנם
לעתיד לבא קטנות שהיתה בהם שלא האמינו בהקדוש ב"ה
דבא אמר אלו קטני בני רשעי ישראל שמבזבזים דין אביהם
לעתיד לבא אמר לפניו רבש"ע מאחר שאתה עתיד ליפרע
מהם למה אתה הקהית שניהם בהם :

פ"ו ששמינים נוסחים נכב"ה לומר ממנוס לנוי הידור מצוה
ולנדקה והולאת שנת וי"ט : שיתבזבו כו' שאין מקבלים
שכר שלם והכי משמע כי מי נזליוס הנא את הנדיקים : קטנות
קטני אמנה : קטני בני רשעי ישראל שמתו כשהן קטנים :
שמבזבזין כו' קורעין דין אביהם כשנאין לדונו חורים לפניו כו' :
הקהית סינס נס למה האכלתם ונצירתם עלינו נמותינו ונפרעת
מהם נמיהם :

אמר רבי אילעא בר ברכיה אלמלא תפלתו של דוד
היו כל ישראל מוכרי רבב שנא' שיחה ה' מורה
להם

עגלה ערופה פרק ט סוטה

להם ידעו נזים אנוש המה סלה ואמר ר' אילעא בר ברכיה
 אלמלא תפלתו של חבקיב היו שנית"ח מתכסי' בטלית אחד
 ועוסקים בתורה שנאמר ה' שמעתי שמעך יראתי ה' פעלך
 בקרב שני' חייהו' חקרי בקרב שנים לא בקרוב שנים וא"ר
 אילעא ברכי ברכיה שנית"ח המהלכים בדרך ואין בניהם
 ד"ת ראויין לישרף שנא' וידו הסה הולכים הלך ודכרוהנה
 רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם ויעל אליהו בסערה
 השמיטה וכו' טעמא דאיכא דבור הא ליכא דבור ראויין
 לישרף וא"ר אילעא בר ברכיה שנית"ח הדרין בעיר א' ואין
 נוחין זה לזה בהלכה אחד מת ואחד גולח שנא' לנטס שמה
 רוצה אשר ירצה את רעהו בכלי רעת ואין דעת אלא תורה
 שנאמר נדמו עמי מבלי הדעת א"ך יהודה בריה דר' חייא כל
 העוסק בתורה מתוך דוהק הפלתו נשמעת שנאמר כי עם
 בציון ישב בירושלים בכו לא תבכה הנזן יחנך לקול ועקד
 ונז' ונתיב בתריה ונתן ה' לבס לחם צרומים לחץ י' ר' אחא
 בר חנינא אמר אף איך הפרגוד ננעל לפניו שנאמר ולא יכנה
 עוד מורד י' ר' אבהו אמר אף זוכה ומקבל פני שכינה שנא'
 והיו עיניך רואות את נזריך :

פ"י מוכרי רבב עניים רבב הוא דבר הנדבק בנבלים כמו חלב
 ושומן ואין לך אדם המתעסק בהם אלא עני' א"ר רבב
 פסולת של שניה : ש תה ה' גומר לעיל מיניה כתוב
 כי לא לנכח ישכח אכיון גי' שיתיה' מורה להם תן להם חרות לחותן
 עניים יבשר שיכע הנזים נוהגים בהם כבוד וילעו הנזים שהם
 אכוס ואינם אלהות שאין כל הכבוד ונדולה שלהם : בטלית אחד
 מרוב עוני : בקרב שנים חותה פיגולה שלך דהיינו דברי תורה
 שהיא בקירוב שנים טענים רונים להתקרב כח' נכסוי אחד :
 מיהו רפליהו והרוח להם ותן להם מיותם : הלך ודבר ד"ת :
 לישרף טע"מ כן בלא רבב אש עליהם ועיין עוד בפ"ק דתענית :
 ויפרידו ר"ל ויפרידו בין שניהם בלי היזק טעמא גו' : ות ע"י
 סברו שהרגו בשונם : גולה לעיר מקלט זה"כ מיתה סי' לחיתה
 ונלות סי' לנלות שחמד מת ואחד גולה : בגלי דעית על שלח היה להם
 דעת להיות חלמדים זה"ו ולחמדין זה מזה : נדמו עמי סיפוי דקרא
 ותסבך תורת אלהיך : ישב אלו יושבי ישיבת תורה וסיפיה דקרא
 נקנין יתכן גו' : לחם ער נתי הבתוב מדבר נתי שחזכותיו קטין

עליו ומצק"פ יושב וצום ק בתורה : והיה עיניך רוחות נו וכן
 בתורה לא יכנף כתי' נו' : פרנוד מחינה לא יכנף לא יתכסה ממך
 ככנף כנף ומחינתו :

פיסקא

אין יום שאין בו קללה וכו' אמר רבא כל יום
 ויום מרובה קללתו משל חברו שנאמר בבקר
 תאמר מיתן ערב ובערב תאמר מיתן בקר הי בקר אילימא
 בקר דלמחר מי ידע מאי הויאלא דחלקה ואול ואלא עלמא
 אמאי קאי אקידושא בסדרא ואיהא שמירה רבה דאגדתא
 שנא' ארץ עיפיתה כמו אופל צלמות ולא סדרים ותפע כמו
 אפל הא יש סדרים תופיע מאופל' ולא ירד טל לברכה
 וניטל טעם הפירות' תניא ר"ש בן אלעזר אומר טהורה
 בטלה טעם הפירות וידוי מעשר ביטל שומן דגן רב הונא
 אשכח תמרתה דחנונתא כרכיה בסודריה אתא רבה רביה
 א"ל קא מורחנא מינך דיהא דחנוניתא א"ל בני טהרה יש לך
 יהבה ניהלית אדהבי אתא רבה בריה שקלה יהבה ניהלית
 א"ל בני שמחת את לכיוהקהית את שיני דאמרו אינשי רחמי
 דאבנא אכני ורחמי דבני אבני דהוו להו רב אחא בר יעקב
 איטפיל ביה ברב יעקב בר ברתיה כי גדל א"ל אשקוין טיה
 אמר להו אטו ברך אנא בר ברתך אנא והיינו דאמרו אינשי
 רבי רבי בר ברתך אנא :

פ"י דלמחר מיתן שינא יום : מי ידע אטו יוטב חן הלילה :
 דתנין מיתן והיה זה כליל שעבר : אחמי קיים מחחר
 שהקללה הולכת ורבה : דסדרא סדר קדושה שלא תקנוהו אלא שיהו
 כל ישראל עוסקין בתורה נכל יוס דבר מועט שאומרים קרייתו
 ותרבותו והם כעוסקים בתורה וכיון שכוהנ' ככל ישראל בתלמידים
 וע"ה ויש להן שתי' ת'ת וקדושת השם חנינה הוא : אמר יהא כו'
 דאגדת' שעובין אחר ההגדה שהדרשון דורש צרינים בכל שנת היו
 כורנין כן ושם היו כקננין כל העם לשמוע שאינו יוס של מלאכה ויש
 כח'תורה וקדושת השם : סדרים סדרי פרשיות : טהרה שפסקה
 מישראל כע"ה טעם הפירות וריחם שמתוך שהם טהורים וכוהנין
 בטהרה אף הקנ"ה מטהר פירות' מטעם רע וריח רע : דטהרה
 דבר רוחני וטעם וריח נ"כ דבר רוחני ומעשר שהוא דבר גופני
 ומחשו' בטלה שומן שיש כו' נ"כ מחשבת : ניעון פיסוק מעשרות
 פסק שומן כדגן כשמו של מעשר דאיקרי חלץ כדכתיב כל חלץ יבאר :

ענלה ערופה פרק ט סוטה

היכונת' שמנה ויש בה ריח טוב ומין תמרי' הוא לעצמו : טהרה
יש בך מס"ה מריחה לך ולא ביטל ריח מאכלך : צריה צריה דרבה
צר ר"ה : אל רב הונח לצרי' שמחת את לבי בטרתך והקתית את
שיני שהרתיכתי שהתנתך על בנין יותר מעלי שנטלתי ממני ונתת
לו : רחמי אהנה : איטפיל בי' נללו בביתו : רבי רבי נלל נלל איתי
ואעפ"כ סיני כרד : גר ברתך ואין עלי לטנדך כגן :

פוסקא

בפולמוס של אפססינוס קיסר נזרוכו' ושלא
ילמד אדם את בנו חכמת יוגית * ה"ר כשצרו
מלכו בית חשמונאי זה על זחוכו' * משמת רבן יוחנן וכו' *
ת"ר משמת ר"א נגנוס"ת * משמת ר"ע בטלה זרועי תורח
ונסתתמו מעיינות חכמה * משמת ר"א בן עזריה בטלה
עטרת חכמים שעטרת חכמים עשרים * משמת ר' חנינא בן
דוסא בטלו אנשי מעשה * משמת אבא ויסיבן קטינתא בטלו
הסידים ולמה נקרא שטו אנא ויסיבן קטינתא שהיה מקטני
הסידים * משמת בן עזאי בטלו השקרנים * משמת בן זומא
בטלו הדרשני' * משמת רשב"ג עלה נבאי ורכזרות * משמת
ר' הוכפלז הצרות * משמת רבי בטלה ענוה ויראת הטא אל
רב יוסף לתנא לא תיתני ענוה דאיכ' אנא * אל רב נחמן בר
יצחק לתנא לא תתני יראת הטא דאוכא אנא :

רבי

יהושע אומ' מיר' שחר' בי' חמדתנו שרו חכמי למהווי
בספריא וספריא כהלטידיא ותלמידי' כעמא דארע'
ועמא דארעא אזלא ומנוולה אין דורש ואין מבקש ועל מירש
לנו להשעין על אבינו שבשמים * בעקבית המשיה הוצפוח
יסני ויוקר יהא * חנפן התן פריה והיין ביוקר * ומלכות
תהא למינות ואין תוכחת * בית הועד יהא לזנות * והגליל
יחרב * והגבלן ישום * ואנשי הנכול יסובבו מעיר לעיר ולא
יהוננו * וחכמת סופרים תסרח * ויראי הטא ימאסו * והאמת
תהא נעדרת * נערים ילבינו זקנים * גדולים יעמדו מפני
הקטנים * בן מנבל אב * בת קטא באמה * כלה בחמותה *
אוויב איש אנשי ביתו פני הדור כפני הכלב * הכן לא יתבייש
סאביו ועל מה יש לנו להשעין אלא על אבינו שבשמים * ר"פ
בן יאיר אמר והריות מביאה לידי נקיות וכו' * רוח הקודש

מביאת לידי תהיית המתים * ותהיית המתים באה על ידי
 אליהו זכור לטוב המקום יוכנו לראות במהרה בימינו אמן :
כ"ו נכזו ס"ת שהיה נעל הלכות מפי השמועה הרגה וסדורות
 נפיו כאלו כתובים בספר : עלה ומחשכה שהיה זהיר
 נדרשות ונקי ביצנת המלכות ונתשנות המינין והנין נדרמזים :
 זרועי תורה עומק סברה ולסמוך טעמי תורה שנע"פ על מדרש
 מקראות ומותיות היתירים ולשונות המשתכר' נמוקרא : ראב"צ
 הוה עשירן כדאמר' ו"ג חלפ' ענלי' הוה מעשר מיצדרי' כל שתת
 זשתא : דאיכא אנה שאני עונתן : שרו תכמים התחילו החכמי' :
 ספריא חלמי תנותק שסס קטנים מן החכמים : כעצמא דארעא
 כימי הרץ : חולא ומנולה הולכים ודלים ומתנוליס : ציעקות
 נסוק הנלות לפני ניאח משיח : ניוקר פי' שמשתכרין : ואין תוכחת
 אין לך חדס שיוכל להוכיח שכלס ככשלין נחטא וכשחוכים מ"ל לתה
 כחוכו : לבית זנות שכלו חכמים ואין לומר תורה ויהא חרב חמין
 איש וכעלי זמה מתנדדים שס מפני שחוק לעיר היו נתי מדרשות
 שלהם :

מסכת קדושין פרק ראשון

תניא ר"ש אומר מפני נדה אמרה תורה כי יקה איש
 אשה ולא כתיב כי תלקח אשה לאיש כפני
 שדרכו של איש לחזור על אשה ואין דרכה של אשה לחזור
 על איש משל לאדם שאבדה לו אבדה מי חוזר על מי בעל
 אבדה מחזור על אבדתו :

אמר רב יהודה אמר שמואל כל שאינו יודע בטיב נטין
 וקדושין לא יהא לו עסק עמהן א"ר אסי א"ר
 יוחנן וקשים לעולם יותר מדור המכול שנאמר אלה וכדהש
 ורצוה וגנוב ונאוף פרצו ודמים בדמים נגעו * מאי משמע
 כדמתרגם רב יוסף מולדין בנין מנשי חבריהון הובין על חובין
 מוסיפין וכתיב ע"כ תאכל הארץ אומלל כל יושבי בה בהית
 השד' וכעוף השמי' אנס דגי היס יאספוי' ואלו ברור המכול לא
 נגורה גורה על דני' שכים שנא' מכל' אשר בחרבה מתו
 ולא דגים שכים ואלו הכא אפילו דגים שבים ואימא עד
 דעכיד לכולהו לא ס"ד דכתיב מי נפני אלה אבלה ארץ

ואימא אלה לחוד והנך להודייהו מי כתיב ופרצו ופרצו כתיב:
פי' שאנדה לו אנדה שנקמה ממנו הצליע צלי ידיעה מתוך
 התרומה קרי ליה אנדה: גטין וקדושים הקדים גטין
 לקדושין מטעם שהקדים המסדר מס' גטין קודם מס' קדושין:
 וקסין לעולם הדיינים המורי' הוראה בעריות ואינם נקיימים יותר
 מדור המכול דכנבי כח אין זו פסול ממזרות: מאי משמע מהכח
 קסין לעולם דקאי על זאת תאכל אלשת איש: כדמתרגס ר"י דהוה
 דקי בתרגום נביאים שתרגס יונתן נ"ע דהאי פרצו דמי' נו' כח"א
 קאי: פרצו כמו יפרוץ מולדן נטין: כי מפני אלה אנלה הארץ
 בעלמא כתיב מיהו שמעינן מינה דאכל חדא קאמר על זאת תאכל
 הארץ דהא הלה חדא מהנך דקרא קאמר: ופרצו למוסיף על ענין
 ראשון ליקו' על זאת אכולה מילתא:

תנו רבנן כי טוב לו עמך * עמך במאכל עמך במשתה
 שלא תהא אתה אוכל פת נקיייה והוא אוכל פת
 קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על
 גבי מוכין והוא ישן על גבי התבן * מכאן אמרו חכמים
 הקונה עבד עברי כקניה אדון לעצמו * ורצע אדוניו את אונו
 במרצע וגו' רבי יהונן ב"ז היה דורש מקרא זה כמין חומר מה
 נשתנה און מכל האברים שבנוף אמר הקב"ה און ששמעה
 קולי על הר סיני כילובני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים
 והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע בה * והגישו אל הדלת וגו'
 ר"ש היה דורש את המקרא הזה כמין חומר מה נשתנה דלת
 ומוזה מכל כלים שכבית אמר הקב"ה דלת ומוזה שהיו עדי
 במצרים בשעה שפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות
 ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים
 והוצאתים מעבודת לחירות הלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע
 בפניהם:

תנו רבנן הוא ללמוד ובנו ללמוד הוא קודם לבנו * רבי
 יהודה אומר אם בנו זריו ומוצלח ותלמודו מתקיים
 בירו בנו קדמו * כי הא דרב יעקב ברוה דרב אחא בר יעקב
 שדריה אבה לקמיה דאביו כי אתא חוייה דלא הוה מהדרן
 שמעתיה א"ל אנא עדיפנא מינך טוב את ואיזיל אנא שמע
 אביו דקא הוה אתי הוה ההוא טויק כי רבנן דאביו דכי הו'
 עיולי

עוילי תרוין אפי' בימכא הוו מתזקי אמר להו לא ליתוב איניש
אושפיזא אפשר דכתרהיש ניסא * על ברת כההוא כי רבנן
אידמיו ליה כתנינא דו' רישותא כל כרועה דכרע נתר חד
רישא אמר להו למחר אי לא איתו חיש ניסא סכנתין :

פי'

תומר כרור המרגלית ונרוד הכוסס תלוי כנולד לתכשיט :
זרין והלכ רוחה סיפלות ממנו ואל' סיפוק ככסים סילמדו
סכיסה ילמוד בנו והוא ישריח אחר מונות ויספיקנו : כי רבנן
בה"מ רחוק מן הישוב היה : לא ליתוב לי' איניש אושפיז' לרב אחא
וע"כ ילין כ"ה"מ ומתוך חסידותיו יעשה לו גם ויהרוג המויק : נת
לן : על ככנס : אנדמי לי' מויק : דו' רישי שהיו לו ז' גולגלות :
דכרע רב אחא ומתפלל על אותו מויק נתר חד רישא : סכנתין
סכנתס אותי :

אמר

רב יהודה אמר שמואל הלכה נושא אדם אשה
ואח"כ לומד תורה רבי יוחנן אמר רהיס בצוארו
ועסוק בתורה ולא פליגי הא לן והא להו :

משתבח

ליה רב חסדא לרב הונא בדרב המנונא דאדם
גדול הוא א"ל כשיבא לידך הביאהו לידי *
כי אתא חזייה דלא פרוס סודרא א"ל מ"ט לא פרוסת סודרא
א"ל דלא נסיבנא והדר ינהו לאפירה מיניה * א"ל חזי דלא
חזית להו לאפאי עד דנסבת רב הונא לטעמיה דאמר בןך'
שנה ולא נשא אשה כל ימיו בעביר' בעבור' ס"ד לא אימא כל
ימיו בהרהורי עבירה * אמר רבא וכן תנא דביר' ישמעאל
עדך' שנה יושב הקב"ה וסצפה לאדם מתיישב אשה כיון
שהגיעו עשרים ולא נשא אומר תיפח עצמותיו של אהותו
האישי * אמר רב חסדא האי דעדיפנא מהבראי דנסיבנא
בשיתסר ואי הוה נסיבנא בארביסר הוה אמינא לשטן גירא
בעיניך * א"ל רבא בר נתן בר אמי אדידך על צואריה דברוך
משייתסר ועד כ"ב * ואמרי לה מתמני סרי עד כ"ד : כתנאי
חנך' לנער על פי דרכור' יהודה ורבי נחמיה חד אמר מט"ז
ועד כ"ב וחד אמר מתמני סרי ועד כ"ד :

פי'

כושא אשה דהוי בלא הרהור : לן כני בבל היו הולכים ונורסין
משכיות הזנאי' שנא"י ומתוך שלומדים חזן למקומס אין
כרכי הנית מוטלין עליו כושא אשה דהוי בלא הרהור ואח"כ הולך
ולומד

ולמד תורה: להו לפני ה' הלומדים במקומן אם כושא אש
 יהו נורכי הנתי מוטלים עליו ויבטלוהו: סו' רב הוכח לרב
 המ' ינוח: דלח פרים סודרא כדרך הכשואין שהיו רגילין לכסות
 ראשן: תיפח עצמותיו לפי שהעצמות נבראו מחנין והוא לא נשא
 הקב"ה מקלל עצמותיו: ניריב עיניך כלומר היית חתנה בנו
 ושטן הוא יצר הרע ולא אירא שימטיני: א' אלידיך על צוחר דבריך
 ביגוד ידך תקיפיה על כן קודם שיגדל ולא יקבל תוכחתך השיאו
 אשה יסיסתר שנין הניע זמן לכבוד ויותר מכ"ב אל תאמרהו ל"א
 ארייך על נוארי דבריך נשעה שצול ידך תקיפה עליו הוי זהיר
 ללמדו תוכחת ואי זה זמנו משיתסר עד ג"ב ונציר משיסתר אין
 בו דעת לקבל תוכחת כ"כ ואל תכניד יסוריך ותוכחת ויותר מכ"ב
 יש לחוש שלא יבעט: ע' פ דרכו לך שכל ימיו יהא חתנהנו בו תכוך
 לו נכירותו ואיזה היא נכירותו ר"י ור"כ כו':

אמר ריב"ל כל המלמד בן בנו תורה מעלה עליו הכתוב
 כאלו קבלה מהר סיני שנאמר והודעתם לבניך
 ולבני בניך: וסמך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך
 בחורב: רבי הייא בר אבא אשכחיה לר' יהושע בן לוי דשדי
 ריסנא ארישיה וקא מטפו ליה לינוקא לבי כנישתא: א"ל
 מאי כוליה האי: א"ל מי זוטרא מאי דכתיב והודעתם לבניך:
 וסמך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב: מכאן
 ואילך רבה בר הונא לא טעים אומצא עד דמייחיליה
 לינוקא לבי סדרשנא: רבי הייא בר אבא לא טעים
 אומצא עד דמקרי לינוקא ומוספיה: אמר רב ספרא משום ר'
 יהושע בן הקנית מ"ד ושנתם לבניך: אל תקרי ושנתם
 אלא ושלשתם לעולם ישלש אדם שנתיו שליש במקדש
 שליש במשנה שליש בתלמוד מי ידע כמה חי לא צריכא
 ליוני לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל
 אותיות שבתורה שהיו אוכרים וא' דוגהון חציין של אותיות
 של ס"ת: דרש דרש חציין של תיבות: ודהגלה חציין של
 פסוקים: וכרסמנה חזיר סער עי'ן דיער חציין של תהלים
 באותיות: והוא רחוס יכפר עין חציין דפסוקים:

פי' דגדי כו' סדין ש'ינו ראוי לייטיפת הראש אל כסוי צילמא
 שס על ראשו שלא לייך בגילוי הראש ולא הספיק להתעטף
 נקולרו: מאי כוליה האי שתיבת לבת מלח עטיפה ההובנת לך:
 כו' מלח

אומצת נטר מעט בנמלים והיו רגילין לטינוס דנקר : ומוספי
 מהדר לו מה שקרה אתמול ומלמדו עוד פסוק יותר דמה שקרה
 עמו אתמול לחקריליה הודעה כיון דכבר ידע ומה שקרה עמו מה
 שלמד אתמול כדי שיהא שגון בפיו בדדרשינן ושכנתא מל' שכון :
 ושלשתם מדלל כתיב ושכיתם חד זימנא מאי ושכנתם נב' כוכין ש"ת
 שישימיע אותו כ"פ והיינו ושלשתם שישימיע : ליומי ימי השבוע :
 לפיכך כו' מלתא באפי' נפשיה היא : תלמוד סברות וטעמי
 סתימתהון של משניות ולתרגם כמה ססותרות זו את זו : סופדי'
 כדכתיב ומשפחות סופרים נו' : דנחמין כל ההולך על נהון :

חנו

רבנן ה' אלפים ותתפ"ה פסוקים היוינס"ת יהי
 עליו ספר תהלים ה' חסר ממנו דברו הימים ה'
 ת"ר ושנת' שיהוד"ת מהודדי' בפידך שאם ישאל לך אדם דבר
 לא תמגם ותאמר לא אמור לו סיד שנא' אמו' לחכמה אחותי
 את וגו' : ואומר קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך :
 ואומר כהצית ביד גבור כן בני הגעורים : ואומר הציד
 שנונים : ואומר אשרי הגבר אשר מלא את אישפתו כהם כי
 ידברו את אויביהם בשער : מאי אר"ת אויבים בשער : א"ר
 חי'א בר אבא אפי' האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה
 בשער אחד נעשים שונאים זה אר"ת ור"ה ואינם זויים משם עד
 שנועשים אוהבים זה את זה שנא' אתוהב בסופה אל תקרר
 בסופה אלא בסופה :

פיו

ספר מחנו ממנין ספר תורה: מחולדין חזור עליהם ודוק
 בענין קא : שאם ישאלך הדס דנר הלכה ללמוד מתוך חסכ'
 לא תלטרך לניגוס הלל שתוכל לומר מיד : אחותי היא שתהא
 בקי בה כאלתותך שהיא הסורה לך א"כ מסיפא דקרא ומודע לניגוס
 תקרא שתהא ידועה לך : אצבעותיך שמהא בקי כ"כ עד שתנין
 בהם גלי דבור גם נרמיות יד ואנכי : כמצי' נו' שנלחם בהם עם
 לוינו כן בני הגעורים תלמידיו של אדם קרוי' בניו כמ"ש ביהושפט
 בני אל תשגרו ואומר הנה אנכי והילדים אשר נתן לי'נו' : אשתו
 מאוס לדויכהו לחזי' נקט מלוי אשפה : א"כ אשפה ממשלפי שיש
 צ"כ המוכיעים ללמוד בנתיהם עם תלמידים שאומרים שעושים
 אשפה בנתיהם לו' א' אשרי הגבר אשר מלא ע"י את ביתו באשפה :
 את אויבים סיפא דאשרי הגבר הוא : לוינים מתוך שמקיים זה"ז
 ואין זה מקבל דכרי זה ודריש ממי ידברו' גו' דלאו באויב ממם
 משתעי' : אתוהב בסופה הכי דריש לה ספר מלחמת שע"י ספר
 אהבה

לאהנה יש נסופה: והכ כחו והכנ דמזינו כה"ג כמו שפירש"י
בתומש וימש חסך:

תנו רבנן ושמעתם סם תם נמשלה תורה בסם היים
משל לאדם שהכה את בנו מכה גדולה והניח לו
רטיה על מכתו ואמר לו בני כול זמן שהרטיה זו על מכתך
אכל מה שהנאתך ושתה מה שהנאתך ורחוץ בין בחמין בין
בצונן ואין אתה מתיירא ואם אתה מעכירה הרי היא מעלה
נומי כך הקב"ה אמר להם לישראל בני כראתי וצר הרע
ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם
גמסרים בידו שג' והלא אם תטיב שאת ואם אין אתם עוסקי'
בתורה אתם נמסרים בידו שנא' לפתח הטאת רובין ולא
עוד אלא שכל משאו ומתנו בך שנא' ואליך תשוקתו ואם
אתה רוצה אתה מושל בו שנא' ואתה תמשול בו:

תנו רבנן קשה יצ"הר שאפילו יוצרו קראו רע שנא' כי
יצר לב האדם רע מנעוריו א' ריצחק יצרו של
אדם מתחדש עליו בכל יום שנא' רקרע כל היום אמר ר"ל
יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר
צופרה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה עוזרו
אינו יכול לו שנא' ה' לא יעזבנו בידו תנא רבי ר' ישמעאל
בני אס פגע בך מנוול זה משכהו לב"ה אם אבן הוא ניטח
ואם ברזל הוא מתפוצץ שנא' הלא מה דברי כאש נאם ה'
וכפטישי פוצץ סלע:

פי' ושמעתם את דברי: תם שלם שמינו מסר שים הצלה ללא
שיין שימה אלת דברי: שהנחתך שלעתך נחיה חינו ואפי"
דכש וכל מיכי מתיקה שקשים לחכה: כוחי נסתים: הס תטיב לקח
טוב: שאת תתכשא עלי ינרן: חשאו ומתנו שלי יצר הרע בלדס
להחטואו: ואם אתה רוצה ליעסוק בתורה אתה מושל בו: שחפי'
יוצרו כו' שאין דרך הפועל לנכות מלאכתו: כל היום קרא יתירה
היא ללמדנו שכל שעות היום רעתו מתחדשת: מכול יצר הרע
מתגרה בך: מתפוכן שהתורה לאש נמשלה המפעפע את הנרזל
ועיין פ' החליל:

ללמדו אוטנות מנא לן אמר הוקיה דאמר קרא ראה
חיים עם אשה אשר אהבת אב אשה ממש

כשם שהייב להשיאו כך הייב ללמדו אומנות • אם תורה
 היא כשם שהייב ללמדו תורה כך הייב ללמדו אומנות • וי"א
 אף להשיטו בנהר מ"ט היותיה היא • ר' יהודה אומר כל
 שאינו מלמדו אומנות כאלו מלמדו לסטורת • מאי בינייהו
 איכא בינייהו דאגמריה נמי עיסקא :

ח"ר

נאמר כבוד את אביך ואת אמך ונאמר כבוד את ה'
 מהונך השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום
 נאמר איש אמו ואביו תיראו ונאמר אתה אלהיך תירא
 השוה הכתוב מוראת אב ואם למוראת המקום נאמר מקלל
 אביו ואמו מות יומת ונאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא
 חטאו השוה הכתוב ברכת אב ואם לברכת המקום • אבל
 בהכאה ודאי אי אפשר ונגן בדין ששלשחן שותפין בו :

פ"י

חייס אומנות שתמי' בו : ע"ס חשה מקיס אומנות לחשה :
 חס חשה החמורה בנן חשה חמש היא כשם שחזינו שחייב
 חלם להשיאו חשה כן חייב בו : חמי בינייהו מה קא מוסיף ר' י' :
 עסקא חס למדן סחורה לת"ק חרי למדו חייס לר' י' דחתי לטעמי'
 אומנות דוקא שכחה פ"ע חיס ח"ל כמה לעשות סחורה ועומד
 ומלמסס : ודאי בהכאה ח"ל להקיסס שאין הכאה כלפי מעלה
 בדין שיוקסו לכבוד מורא על הכן שהרי אף הם שותפים למקום :

תנו

רבנן ג' שותפין הם באדם הקב"ה ואביו ואמו בזמן
 שאדם מכבד את אביו ואת אמו אמר הקב"ה מעלה
 אני עליהם כאלו דרתי ביניהם וכבודוני • תנא בי אומר גלוי
 וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבן מכבד את אמו יותר
 מאביו מפני שמשדלתו בדברים לפיכך הקדים הקב"ה כבוד
 אב לכבוד אם וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהבן
 מתירא מאביו יותר מאמו מפני שמלמדו תורה לפיכך הקדים
 הקב"ה מורא האם למורא האב • תני תנא קמיה דרב נחמן
 בזמן שאדם מצער את אביו ואת אמו אמר הקב"ה יפדה
 עשיתי שלא דרתי ביניהם שאלמלא דרתי ביניהם צערוני :

אמר

רבי יצחק פל' העובר עבירה בסתר כאלו דוחק
 רגלו שכינה שנא' כרה אמרה' השמים כסאי
 והארץ הדום רגלי • ארי' בל' אסור לו לאדם שיהלך ד' אמות

בקומה זקופה שנא' מלא כל הארץ כבודו רב הונא בריה דרב
 יהושע לא מסגי ד' אמות בגילוי הראש אמר שכינה למעלה
 מראשי:

פ'י ג' שותפין איש מזריע לזכן שנו אשה מזרע' אודם שנו והכ"ה
 נוספת נו נשמה ומראית עין ושמיעת און ודבור: משלתו
 מפתה אותו יפתה מתרנמין ישלל: כאלו כו' אם מני בייף
 ליברי': הארץ כולה הדום רגלי והעונר נסתר אונח אין המקום
 כחן לפי' הוא נסתר לומר אין יודע: כדוחק רגליו ומקנרן לומר
 אין כחן: מלא כל הארץ משמע משתרנב ויורד למטה והזוקף
 קומתו נראה כדוחק: מסני הלך:

דרש עולא רבה אפיתהא דבי נשיאה מ' ד יודוך ה' כל
 מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך מאמר פיך לא
 נאמר אלא אמרי פיך' בשעה שאמר הקב"ה אנכי ולא יהיה
 לך אטרו א"ה לכבוד עצמו הוא דורש כיון שאמר כבוד ארץ
 אביך ואת אמך חורו והורו למאטרות הראשונות' רבא אמר
 מהכא ראש דברך אמת ראש דברך ולא סוף דברך לא מסוף
 דברך ניכר שראש דברך אמת:

פ'י אמרי משמע סוף מל' אמרם של נגד שהוא סוף הנגד:
 והולדו לדורות ראשונות כ"ש שהייב אלם בכבודו שאף הוא
 שותף בבנייתו כחביו ואמן וקיוו ומותו מסורים נידו: ראש דברך
 אמת לא הוזקק הכתוב לומר ראש דברך אמת לא לפי שהיו מרכני'
 אחר דבריו הראשונים לומר בכבודו הזהיר ולאחר זמן חזרו והולדו
 כששמעו סוף דבריו למדו שראש דברו אמת:

בעו מיניה מרב עולא עד היכן כבוד אב ואם אמר להם
 צאו וראו מה עשה גוי אחד באשקלון ודמא
 בן נתינה שמו פעם אחת בקשו חכמים פרגמטיא בס' רבוא
 שכר והיה מפתה מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו'
 אמר רב יהודה אמר שמואל שאלו אתר"א עד היכן כבוד אב
 ואם אמר להם צאו וראו מה עשה גוי אחד באשקלון ודמא
 בן נתינה שמו פעם אחת בקשו ממנו חכמים אבנים
 לאפוד בס' רבוא שכר ורב כהנא מתני בפ' רבוא והיה מפתח
 מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו לשנה האחרת
 נתן לו הקב"ה שכרו שנולדה לו פרה אדומה כעדרו נכנסו

חכמי ישראל אצלו אמר להם יודע אני בכם שאם מבקש אני
 מכם כל ממון שבעולם אחם נותנים לי אלא אין אני מבקש
 מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא וכששמעו
 חכמים כדבר אמרו ומה מי שאינו מצווה כך מצווה ועושה
 עא"כ דאמר רבי חנינא גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה
 ועושה אמר רב יוסף מריש הוה אמינא מאן דהוה אמר לי
 סומא פטור מן המצות עבידנא יומא טבא לרבנן אמינא אנא
 לא מפקידנא וקא עבידנא השתא דשמענא להא דאמר רבי
 חנינ' גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה מאן
 דאמר לי דאין הלכה כר' יהודה עבידנא יומא טבא לרבנן:
פ"י נס' ריבוא סכר היה משתכר בה ס' ריבוא דנרי זהב: תחת
 מראשותיו והוא יסן ורנליו היו פשוטו' על התנה: כך
 שילס לו הקדוש ב"ה שכרו: גדול מצוה כו' לפי שדואג ומצטער
 יותר פן יעבור מחי שאין מצוה ועושה שיל' ל' פת נסלו שאס ירנה
 יביח: כר"י דאמר סומא פטור מן המצות כנ"ק פרק החובל: לא
 מפקידנא שהיה סני נהור: יומא טבא לרבנן סיעודה לתלמידים:

כ"י אתא רב דימי אמר פעם אחת היה לבוש סירקין של
 זהב והיה יושב בין גדולי רומי ובאתה אמו וקרעתו
 ממנו וטפחה לו על ראשו וירקרה לו בפניו ולא הכלימה
 ונפל קורדקסין שלה והושיטו לה שלא תצטער: תני אבימי
 בריה דר' אבהו יוש מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם
 ויש מטחינו ברחים ומכיאו לע"ה א"ר אבהו כנון אבימי ברי
 קיים מצות כבוד: חמשה בני סמכי הוה ליה לאבימי בהוי
 אביו וכי הוה אתיר' אבהו קרו אבא רהיטואול ופתח ליה
 ואמר אין אין עד דמטא התם יומא חד א"ל אשקין מינא
 אדאוייתי ליה נמנס נחין קאי עליה עד דאיתער אסתיעת
 מלתיה ודרש אבימי סומור לאסקא אלהים באונום בנהלתך
 א"ל רבי יעקב בר אבבה לאביו כנון אנא דעד דאתינא מברב
 אבא מדלה לי כסא ואמא סוגא לי היכי אעביד א"ל טאסך
 קביל ומאכוך לא תקבל דכיון דבר תורה הוא חלשא דעתיה
 רבי טרפון הוה ליה ההיא איסא דכל אימת דהות כעיינא
 לביסק לפוריא נהין וסליקה אתא וקא משתבח בי מדרשא

א"ל עדין לא הגעת להצי כבוד כלום זרקה ארנקי בפניך לים
 ולא הכליכתה רב יוסף כי הוה שבע קל כרעא דאימיה
 אמר איקום מקמו שכניה דאתיא א"ר יוחנן אשרו מי שלא
 חמאן ר' יוחנן עברתו אמו כת אביו ילדתו כחה אמו כן אביו :
פ"י היה לנוש דמה בן נתינה : סורקין לנוש : של זהב מרוקס
 בחושי זהב : וקרעתו מטורפת היתה : פסיוני מין שלו
 שירד במדבר עוף שחן וחשונ : וטורדו כו' שניענש עליו שמראה
 לו צרת עין על סעודתו : ברמי' שהיא מלהכה קשה : ומצינו
 לע"ב שמכדו בדברו דברים טובים וכחומים והמלהכה מטיל עליו
 בלשון רכה מראה לו כורך השעה שאינו יכולין לתפרנס חלא בניע
 זו ועיין תיעשה בשניהם בירושלמי ברכות : ה' בני כמכי כו' ובדלי
 הוי ידעי לכנד אביהם ורנו לפתוח ואפ"ה כי הוה קרי רבי חנה
 חנה היה אבימי רץ ופותח לו ואינו מניח לא' מכיו לילך : אין אין
 הפתח הפתח : אסתיעה מלתיה בעידו בחין לפכיו והבין בחומר
 ח' שנס' תהלים שלח היה חנין בו קודם לכן לדורשו י"מ שמקרא
 זה לבדו דרוש מחומר לאסף גו' קינה לאסף מנעי ליה ודרש כך שא'
 שירה על שכינה הקב"ה חתמו בעצים ובחננים שבגיתו ומתוך כך
 התיר פליטה בישראל שהלמלא כך לה נשתייר מישראל שריד וכה"ח
 כלה ה' קמתו וכת אש בנין ה"ר בני קדח היו בלועים בארץ
 כשראה אסף שטבעו בארץ שגרי' אמר חומר שחי שיזיח השערים
 יזיח אותם לאסף מתשפתת קרח היה זהיה חזר לכבוד חנותיו
 שיצלו : כגון אנה שאני יחיד ואהוב לאני ויקר לאמי ועוסיין לי זהת
 מה לעשה : חלשי' דעתיה אס תקבל ממנו ענדלה : אשרי כו'
 שא' ח' לקיים כבוד ככל הנורף והוא נענש עליהם :

תנו

רבנן איזהו מורא ואיזהו כבוד * מורא לא עומד
 במקומו ולא יושב במקומו ולא מותר ארץ דבריו
 ולא מכריעו * כבוד מאכיל ומשקה מלביש ומנעיל סכנים
 ומוציא * איבעייה להו משל כירב יהודה אמר משל בן רב
 נתן אמר רב אושעיא משל אב * שאלו את ר"א עד היכן כבוד
 אב ואם אמר להם כדו שיטול ארנקי של דינורים ויטילנו לים
 בפניו ולא יכלימונו :

מעשה

ברבי אליעזר ור' יהושע ור' צדוק שהיו מסובים
 בבית משתה בנו של רבן גמליא והיה ר"ג עומד
 ומשקה עליהם נתן הבוס לר' אולא ונטלו נתנו לר' יהושע
 וקבלו

וקבלו א"ל ר' אליעזר מה זה יהושע אנו יושבים וגמליאל בר' עומד ומשקה עלינו א"ל מצינו גדול ממנו ששימש אברהם גדול הדור היה וכתוב בו והוא עומד עליהם ושמה תאמרו כמלכי השרת נדמו לו לא נדמו לו אלא לערביים ואנו לא יהא ר"ג ברבי עומד ומשקה עלינו אמר להם ר' צדוק עד סתי אתם מניחין כבודו של מקום ואתם עוסקים בכבוד הבריו' הקב"ה משיב רוחות ומעלרה נשיאים ומוריד מטר ומצמיה אדמה ועורך שלהן לפני כל אחד ואחד ואנו לא יהא גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו:

פי' בתקומו בתקום המיוחד להנין לעמוד שם נסוד זקנים עם חבריו בעצה: ולא מכריעו אס היה אכיו וחסס אחר חלוקים בדבר הלכה לא יאמר נראה דברי פלוני: מש! מי מאכילו ומשקהו ומכדו: גדול הדור היינו נשיא דכתיב כי נשיא תלויס אתה בתוכינו: אלא לערביים שאמר להם ורמנו רנליכס שהערביים משתחווי' לאנך רנליהס: ר"ג בר' כלומר אדם גדול וכן כל בר' שנתלמוד:

אין בעלי אימנות רשאים לעמוד מפני ת"ה בשערה ש עוסקי' במלאכתם ולא וחה תניא כל בעלי אומנו' שכירו שלים עומדים בפניהם ושואלים בשלומם ואומרים להם אחינו אנשי מקום פלוני בואכה לשלום: א"ר יוחנן מפניהם עומדים מפני ת"ה אין עומדים: א"ר אמי בר אבא בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרו מפניהם עומדים מפני ת"ה אין עומדים ודלמא שאני התם דאם כן נמצאת אהה סכשילם לעתיד לבא:

אמר רבי אויבו אמר ר' ינאי אין ת"ה רשאי לעמוד בפני רבו אלא שחרות וערבירת כדי שלא יהא כבודו מרובה מכבוד שמים אמר ר' א כל ת"ה שאין עומד בפני רבו נק"א רשע ואינו מאריך ימים ותלמודו משתכח שנא' וטוב לא יראה לרשע ולא יאריך ימים כצל אשר אינו ירא' מורא זו איני יודע מהו כשהוא אומר תקום ויראת הוי אומר מורא זו קימה:

פי' עומדין בפניהם בתיבאי' נכורי' קאי כשצוברין נתוך ירושלים: מכשילין שלא ינאו צוד שיאזרו נכו' אנו פא ג 3 81 בעיניהם

האשה נקנית פרק א קדושין

צעיניהם ולא חשום חיבוב מזה הוא ולא בני הדם הלכנסים
משונים בעיר היו ועסקין במזונה לא הוה לן למיקם מקמיהו :
מכבוד שמים שהרי פני יוצרו אינו מקבל אלא שחרית וערבית
ומיירי בלופס הדרי' כנית רנס ובלילא פנים חדשות אנל בשאר
תלמידים ובליכא פנים חדשות מחוייבים לעמוד אפי' ק' פעמים
ציוס שמא יראה אחר ויחסדס : וטובנו' אין טוב אלא תורה שנת'
כי לקח טוב הלמא תלמודו משתכח : ולא יאריך ימים אלא כנל מ"ט
לפי שאינו ירא ומורא זו קימה היא :

כתיב

ובני ישראל אכלו את המן מ' שנה עד בואם אל
ארץ נושבת את המן אכלו עד בואם אל קצה
ארץ כנען אי אפשר לומר עד בואם אל ארץ נושבת שכבר
נאמר אל קצה ארץ כנען ואי אפשר לומר אל קצה ארץ כנען
שהרי כבר נאמר עד בואם י הא כיצד בו' באדר מת משה
ופסק מן מלידך והיו מסתפקין נטמן שבכלים עד ט"ו בניסן י
תניא אידך ובני ישראל אכלו ארז המן מ' שנה וכי מ' שנה
אכלו והלא מ' שנה חסר ל' יום אכלו אלא לומר לך עונות
שהוציאו מצרים טעמו בהם טעם מן' תניא אידך בו' באדר
מת משה ובו' באדר נולד מנין שבו' באדר מת שנה וימרת
שם משה עבדה' . וכתיב ויבכו בני ישראל את משה . וכתיב
ויהי אחרי מות משה עבדה' . וכתיב משה עבדי מת ועתה
קום עבור וגו' . וכתיב עברו בתוך המחנה ויצו ארז העם
וגו' . וכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון צא
ממנו ל"ג ימים לנפרע הלא למדת שבו' באדר מרת משה י
ומנין שבו' באדר נולד משה שנה ויאמר אליהם בן ק"ך שנה
אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבא שאיך ת"ל היום מרה
ת"ל היום היום מלאוימו ושנותי למר שיושב הקב"ה ומלא
שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש שנאמר ארז
מספר יומיך אמלא :

פי' ארץ נושבת מצנר הירדן ומילך שהיא חסונה מארץ סיחון
ועונ כלאשכחן במשה שהיה מתאווה לכנס לה וקרי לה
טובה : קנה ארץ בצרכות מזהב ששם חת משה שהיא ארץ האמורי
ועל שפת הירדן שהוא קנה כנסת ארץ כנען חסר ל' שנסתפקו
מצונות שהובילו ונמכרים דכתי' ויסעו מאלים נו' דחשבה עשר יום

לחלש השני וכתיב בתורה בשנתנו על הסיר הנשר נו' וכתיב הנני
 מחטיר נו' אלמא בי' ונאיר המן כתחיל לירד: וינכונית ישראל
 את חשה ל' יום: עמדו בערבות מואבל' לבני ומשנכטוה יהושע
 להסייעם הכינו כדה נ' ימים וננ' עברו את הירדן כלדתיכ צעוד נ'
 ימים וכתיב בי' לחלש הראשון גא' נ' למפרעי' לניסן וכ' נ' דאלר
 לתפרע והוא ז' גאלרו' ימים עברו ממנו וכ' נ' ג' שרי כ"ט שאלר
 חסר הוה:

משנה כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו
 ימיו ונוחל את הארץ וכל שאינו עושה מצוה
 אהתאין מטיבין לו ואין מאריכין לו ימיו ואינו נוחל ארץ
 הארץ:

גמרא ורמינהו אלו דברים שאדם אוכל מפירותיהם
 בעולם הזה והקרן קיימת לע"ה באלוהן כבוד
 אב ואם וג"ה והכנסת אורחים והבאת שלום בין אדם
 לחבירו ות"ת כנגד כלם א"ר יהודה ה"ק כל העושה מצוה
 אחת יתירה על זכויותיו מטיבין לו ודומה כמי שמקיים כל
 התור' כלה מכלל דהנך אפי' בחדא נמי אמר רב שמעי' לומ'
 שאם היתה שקולה מברעת וכל העושה מצוה אחת יתירה
 על זכויותיו מטיבין לו ורמינהו כל שזכויותו מרובים מעונותיו
 מריעין לו ודומה כמי ששרף כל התורה כלה ולא שייר ממנה
 אפי' אות אחת וכל שעונותיו מרובים מזכויותיו מטיבין לו
 ודומה כמי שקיים כל התורה כלה ולא חיסר אות אחת ממנה
 אמר אביו מתניתין דעבדין ליה י"ט ויום ביש רבא אסר הא
 מני רבי יעקב היא דאמר שכר מצות בהאי עלמא ליכא:

פי' מטיבין לו משמע בהאי עלמא: ונוחל כו' סו' ה"ה כ"ה: לו
 דברים כו' הכי הוא דלכול פירות והקרן קיימת אבל מצוה
 אחרית לא ואכן תנן מטיבין לו ונוחל את הארץ מכלל דהנך אפילו
 חדא כמי: והפי' לא קיים כו' בתמיה והא רובא עונות הוא:
 מברעת הא דקתני אלו דברים במחנה עונות ומחנה זכויות קאמר
 ויש במחנה זכויות ח' מאלו מברעת את הכף כאלו הוי רובא זכויות
 וח' למחנה יתירה דתתני' וכי לית בה חדא מהני כריף למחנה
 יתירה: מריעין לו בע"הו לכחותו מעונותיו שיטול שכר שלם:
 מטיבין לו לשלם לו שכר זכותיו בחייו כדי לטורדו: מתני' דקתני
 מטיבין ומריעין: י"ט ויום ניש מי שיעושה מצוה יתירה דהונו רובא

האשה נקנית פיק א קדושין

זכיות מתקנין לו בע"ה י"ט שנפרעין מיזכו עונותיו וזהו תיקון
 י"ט שלו לע"ה: וכל שצונותיו מרובין מזכותיו דקתני מריעין
 לו היינו דעבדין ליה הזנות ווס ניש שמעלימין לו שכר מזותיו כאל
 להיות מתוקן ליום רע ותנא דודן דקתני מטיבין לו לע"ה הכהוא
 דקת' : רבא חזר לעולם כדאחרן מיעקבה מטיבין לו בשכר פירות
 וקרן קיימת והך מתני' דקתני מריעין ר"י הוה ועיין בתוס' :

רתניא

ר' יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה
 בתורה שכתב שכרה בצדה שאין תהיי הכתי'
 תלויה בה * בכבוד אב ואם כתיב למען יאריכון יסודך ולמען
 ייטב לך * בשלוח הקן כתיב למען ייטב לך והארכת ימים
 הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה לבירה
 ושלח את האם ונטל את הבנים ובהורות נפל ומת היכן טובו'
 ימיו שלו והיכן אריכות ימיו שלזה אלא למען ייטב לך
 לעולם שכולו טוב למען יאריכון יסודך לעולם שכולו ארוך *
 ודלמא לאו הכי הוה רבי יעקב מעשה הוא ודלמא מהרהר
 בעבירה הוה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה *
 ודלמא מהרהר בעבודה זרה הוה וכתוב למען תפוש ארץ
 ישראל בלבם * איהו נמיה"ק איס"ד שכר מצות בהאי עלמא
 אמאי לא אנן מצוה עליה כי היכי דלא ליתי לידי הרהור *
 והאמר ר"א שלוחי מצורה אינם ניזוקין לה בהליכתן ולא
 בחזירתן התם סולם רעוע הוה דקביע הויק' וכל היכא דקביע
 הויקא לא סמכינן אנוסא דכתיב ויאמר שמואל איך לך ושמע
 שאול והרגני י"א ר' יוסף אלמלא דרשיה אחר להאי קרא כרכי
 יעקב בר ברתיה לא חטא ואחר מאי הוא * איכא דאמרו כי
 האי גונא הוא * וא"ר לשנא דגברא רבא הוא דהוה גריר ליה
 דבר אחר אמר שהפיק מרגלית ילחך עפר נפק והטא:
פי' שאינת"ה תלויה בנותו מתן שכר להודיען שהין מתן שכר
 אלא לע"ה: לא הוי הכילא אירע הדנר הזה לעולם אלא
 מאריכון ימיו ושנותיו מתם: ודלמא אותה שעה מהרהר בעבירה
 הוה ולא היה לבו לשמי' : מחשבה רעה ומעשה לא עשה אין הקב"ה
 כו' ולא הוה ללקות : למען תפוש שתפסו בלגס הרסוריע"ז דנהא
 שעת צי קרא: והא חמר ר"ל כו' והיכי חזרי ר"י מעשה חזא :
 אין לך ואע"נ דנשלימותא למרי' הוה משתפי' אף ויקא דקניעא:

האשה נקנית פירק א קדושין חפה

להאי קרא דלמען יטב לך לע"ה לא חטא דאיהו נמי כה"ג נחזא
 למר חין סכר בעולם וינחלתנות ריעה: דגנרר רבה ר' יהודה
 הנחתם: ל' מחזיר:

רמי ליה רב טובי בר רב קיסנא לרבא תנן כל העושה
 מצוה אחת מטיבין לו עשה אין לא עשה לה *
 ורמינהי ישוב ולא עבר עכירה נותנים לו שכר כעושה מצוה *
 א"ל התם כגון שבא דבר עבירה לידו וניצל הימנה * כיהת
 דרבי חנינא בר פפי תבעתיה ההוא מטרוניתא אמר מלתא
 ומלי נפשיה שיהנא וכיבי אמרחה היא מלתא ואותסי שבקה
 ערק טשא בההוא בי בני דכי הוו עיילין ביה בתרין אפילו
 ביממא הוו מתוקין * למחר אמרי ליה רבנן מאן נטרך אמר
 להו שני נושאי קיסר שמרוני כל הלילה אמרי ליה שמא
 דבר עבירה בא לידך וניצלת הימנה: דתניא כל הבא דבר
 עבירה לידו וניצל הימנה עושים לו נס * גבורי כה עושי דברו
 לשמוע בקול דברו כגון ר' צדוק תבעתיה ההוא מטרוניתא
 אמר לה חלשי לי לבא ולא מצינא איכא מידי למיכל אמרה
 ליה איכא דבר טמא אמר לה מאי נ"מ דעביד ה"א אכיל לה
 שנרא תנורא קא מנחת ליה סליק ותיוב בגויה אמרה ליה
 מאי האי אמר לה דעביד הא נפיל בהא אמרה ליה אי ידעי
 כוליה האי לא צערתיק * רב כהנא הוה מובן דיקולי תבעתי
 ההוא מטרוניתא אמר לה איזיל איקשיט נפשאי סליק וקא
 נפל מאיגרא לארעא אתא אלוהו קבליה א"ל אטרחתן ת'
 פרסי א"ל מיגרס לוי לאו עניותא יהב ליה שיפא דדונרו:

פי' שנה דבר עבירה לידו הכוא ישכ ולא יצבר עבירה דקאמר
 כוטר עליו סכר בעבירה שנה לידו וכפה יצרו ולא יצבר חין
 מכה יתירה כזו: תבעתי לונות: כי בני בית המרחץ: משא
 נטמן: מתוקי שמכין בו מזיקין: כגון ר"כ שלנס כח לכוף
 יצרו להחננר בחפני קובו: מאי כ"מ דהא מילתא דלא כודחן לי
 אלה מחכל טחא יטלי ללמוד מכאן: דעביד האי הכוטר חרמית
 דחוי לחכל טחא: שניה תנורא אותה הנויה הסיקה את התנור
 לכלות דבר הטמא שס' יחטה גדולה היתה שאין יכול להפטר מינו
 וחסור נידה להורגו: קא תכחא ליה ולותו עלי כתיבן: בהא בלור
 של ניהכס: חי ידעי הלון ידעתי שקמוד עליכס הדבר כ"כ:

די קולי

האשה נקטת פרק א קדושין

דיקולי בליס שהנשים כותנות סס פלגיה: אטרתתן שהייתי בחקום
 תזר רחוק ת' פרסי: ללא עניותה נתימי' אל לא העניו' לא הוצרכתי
 להיות עסקי לתלמכת נשים: שיפא סס כלי: דנרי זהו כניס:

רמי ליה רבא לרב נהמן תנן אלו דברים שאדם עושה
 אותן אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו
 לע"הב' ואלו הן כבוד אבואם' וג"ח' והבאת שלום שבין
 אדם לחבירו' ות"ת כנגד כולם' ככבוד אב ואם כתיב למען
 ואריכון ימך ולמען ייטב לך' בג"ח כתיב רודף צדקה והסד
 ימצא חיים צדקה וכבוד' וכבאת שלום כתיב בקש שלום
 ורדפהו' וא"ר אבהו אתיא רדיפה רדיפה כתיב הכא בקש
 שלום ורדפהו' וכתיב התם רודף צדקה והסד' בת"ת כתיב
 כי היא חייך ואורך ימך' איה כי בשלוח הקן נמי כתי' למען
 ייטב לך והארכת ימים' תנא ושייר' תני תנא אלו דברים
 ואר' אמרת תנא ושייר אמר רבא רבי אידו אסברא לי אמרו
 צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו' וכי יש צדיק טוב וצדיק
 שאינו טוב' אלא טוב לשמים ולבריות זהו צדיק טוב' טוב
 לשמי' ורע לבריות זהו צדיק שאינו טוב' כיוצא בדבר או
 לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו' וכי יש רשע רע ויש רשע
 שאינו רע' אלא רע לשמים ורע לבריות הוא רשע רע' רע
 לשמים ואינו רע לבריות זהו רשע שאינו רע' הזכות יש לה
 קרן ויש לה פירות שנא' אמרו צדיק כי טוב כי פרי ונו' עביר'
 יש לה קרן ואין לה פירות שנ' אוי לרשע רע ונו' ולא מה אני
 מקיים ויאכלו מפרי דרכם וטמוע צותיהם ישבעו' עכירה
 שעושה פירות יש לה פירות ושאיך עושה פירות אין לה
 פירות' מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה שנאמר אז
 נדברו וראיה' אוש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר
 זכרון לפניו ליראיה' ולהושבי שמו' מאי ולחושבי שמו א"ר
 אסי אפילו חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה
 עליו הכתוב כאלו עשאה' מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה
 למעשה שנא' און אם ראיתו בלבי לא ישמעה' ואלא מה
 אני מקיים הנני מביא אל העם הזה רעה פרי מחשבותם'
 מחשבה שעושה פירות הקב"ה מצרפה למעשה מחשבה

שאין בה מעשה אין הקב"ה מצרפה למעשה ואלא הנה
 דכתיב למען תפוש את ישראל בלבם אמר רב אחא בר יעקב
 הווא בע"ז הוא דכתיב דאמר מר חמורה ע"ז שכל הכופר
 בה כמודה בכל התורה כולה. עולא אמר מדרב הונא דאמר
 רב הונא כיון שעבר אדם עביר ושנה בה הותרה לו הותר לו
 ס"ד לא נעשית לו כהיתר. א"ר אבהו משום רבי חנינא נוח
 לו לאד' שיעבור עכירה בסתר ואל יתחלל שם שמים וכו' כמו
 שכתוב למעלה במסכת חגיגה :

פ"י יאריכון ימין לע"הב : ייסב לך נחייך : ימנח חיי' לעולם
 הנא : כדקה וכסוד בע"הז וחורף ימין לע"הב : נשילוח
 הקן כמי כו' ולית כיי' : אסברא לי איכו דומה לחנו להנך כולהו
 הבריות נהנין מחנו וכמנא טוב לשמים וטוב לבריות ובההיא כתיב
 כי פרי מעלליו יאכל חכל בשילוח הקן טוב לשמים הוא ואין כאן טוב
 לבריות ולא כתיב כי פרי מעלליו יאכל הלכך לא תכיי' נבי חוכל
 פירותיהן בע"הז : רע לשמים ורע לבריות כנון רוצח וגזלן
 וגוכב : רע לשמים ואיכו רע לבריות מנלה עריות מנזה מועדים
 מוכל חלב : א"ל פירות אין כפרעין מחנו יותר מפדי רשעו :
 עבירה שעושה פירות כנון חלול השם שחלם חסונ עובר עבירה
 וחתים למדין מחנו לעשות כן : מחשבה שעושה פירות שקיים
 מחשבתו ועשה : מטרפה למעשה וכפרעין מחנו אף על המחשבה :
 עולא אמר הא דכתיב פרי מחשבתם בעובר וסיכה כתיב כי הדר
 מהרהר לעשות מטרפה למעשה ואפילו לא עביר לה אין חזרתו
 לש"ס אלא שלא הוצרך לה כדכ' הונא דאמר נעשית לו כהיתר :

תנן התם אין מקיפין בהלול השם אחר שונגוא' מויד' .
 מאי אין מקיפין אמר מר גיטרא שאין עושין בחנומי
 המקיף . אמר מר בריה דרבינא לוטר שאם היתה שקולרה
 מכרעת :

תנו רבנן לעולם יראה אדם עצמו כלא חציו חייב וחציו
 זכאי עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף
 זכות . עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה
 שנא' וחוטא אחד יאבד טוברה הרבה בשכיל חטא יהודי
 אבד ממנו טובות הרבה ר"א בר' שמעון אומר לפי שהעולם
 נידון אחר רובו והיהודי נידון אחר רובו עשה מצוה אחת
 אשריו

אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכהן זכור *
 עבר עכירה אהת או לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם
 כולו לכהן הובה שנה והוטא אהר יאבד טובה הרבה בשביל
 הטא יחירי שהטא זה אבד ממנו ומכל העולם טובות הרבה
 רשב"י אומר אפי' צדיק גמור כל ימיו ומרד באהרונה אבד את
 הראשונות שנה צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו ואפי'
 רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לג
 שום רשע שנה רשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו
 מרשעו וניהוי כמהצה עונות ומחצה זכות אמר ריש לקיש
 בתוהא על הראשונות:

פי' אין מקיפין למעלה בחלול השם כחכונני המקיף לאלים רבות
 ונוכה כל הקפותיו ביחד חלא כפר יצין חיד ח"כ אין
 מחתין לו עד שיעשה זכות כנגד אותה עכירה כדי לדחותה כמו
 הכושל מן החכונני היום ומחר פורע: שקולה כף המחזינים ויש נא'
 העונות חלול השם מכריעין את הכף למונה והאי מקיפין ל' עיוני
 חף כיכהו ולידמו שחקריב זאת חבל זאת ומעייין חס דומות: אחר
 רובו יראה חס עצמו חלו שקול כל העולם מחנה נדיקים ומחילי'
 ומחנה רשעי' וכמלו מעשיו שקולים במחנה ע"מ עשה יונה חמת
 כמחאו זכותיו מכריעין ומחנה נדיק ועל ידו כל העולם הוכרע
 להיות רובן נדיקים: וניהוי נדיק שחרד מחמה עונות ומחמה
 זכות ולמה חבל את הראשונות: נתוהא מתחרט על הראשונות
 שגשה וכן נרשע להיפך:

משנה כל שישנו במקרא ובמשנה ובדרך ארץ לא
 במהרה הוא הוטא שנה וההוטה המשולש לא
 במהרה ינתק * וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך
 ארץ אינו מן הישוב:

אמר ר"א בר צדוק למה צדיקים נמשלים בע"הו לאילן
 שכולו עומד במקום טהרה ונפו נוטה למקום
 טומאה נקצין נפו נמצא כולו עומד במקום טהרה * כך
 הקב"ה מבוא וטורים על צדיקים בע"הו כדי שירשוהו ע"הב
 שנאמ' והיה ראשיתך טעור ואחריתך ישנא מאד * ולמה
 רשעים דומים בע"הו לאילן שכולו עומד במקום טומאה
 נפו נוטה למקום טהרה נקצין נפו כולו עומד במקום

פאמארה כך הקב"ה משפיע להם טובה בע"ה הזכרי לטורדן ולהורישן מדרגה התחתונה של גיהנם שנאמר יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכימות:

פי' דרך ארץ שמשאו ומתנו נכחת עם הנדירות וה"ה נשאר מלות טובות ומיהו לא סני ליה נד"ל לחוד כלאמרינן ולא ע"ה חסיד: אינו מן הישוב אין תועלת נו ביישוב העולם: נדיקים דומי' צי"הז ניסורין הנחיס עליהם: וכופו כלו' מעט ממנו: כקנן כו' כך נפרעין מן הנדיקים מיעוט עונות שנידם וכמאלו כלם נדיקים: מצער ר"ל בע' הזה תקבל עונשך על המצער ומיעוט עונ' א"כ מצער ל' צער ויסורין: ולמה רשעים כו' בטובה שמשפיעי' להם: כופו מעט ממנו אף מלו ישנידם מעט טובות וזכיות: כקנן כופו קבלו שכרם היא קנינת כופט: דרך ישר לפני איש כשרותן הרשעים שלותן נראה דרכם נעיניהם ישרה ואחר' של אותה שלוה הזמנת דרכימות היא:

וכבר היה ר"ט וקנים מסובין בעליית בית נתזה בלוד נשאלה שאלה זו בפניהם תלמוד גדול או מעשה גדול נענה ר"ט ואמר מעשה גדול נענה ר"ע ואמר תלמוד גדול נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה תניא ר' יוסי אומר גדול תלמוד שקדם להלה מ' שנה להרוטות ומעשרות נ"ד לשמיטים ס"א ליובלות ק"ק נק"ק ד' הויין קסבר יוכל כתחלתו הוא משמט וכשם שהתלמוד קוד' למעש' כך דינו קוד' למעשה כדרב המנונא דא"ר המנונא אין תהלת דינו של אדם לא על דבריתורה שנ' פוטר מים ראשית מדון וכשם שרינו קודם למעשה כך שכרו קודם למעשה שנא' ויתן להם ארצות גוים ועמל' לאומים וירשו בעבור ישמרו הקיוותורותיו ינצורו:

פיסקא כל שאינו לא במקרא ולא במשנה אינו מן הישוב א"ר יוחנן ופסול לעדות ת"ר האוכל בשוק הריזה דומה לכלב וי"א פסול לעדות אמר רב אידי בר אבין הלכה כיש אומרים דרש בר קפרא רגז לא עלתה בידו אלא רגזותו ולאדם טוב מטעימים אותו מפרי מעשיו בעה"ז וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ דור הנאה ממנו שנאמר ובמושב לצים לא ישב מושבו מושב לצים:

פ"א נתנה שם איש : מניח לידי מעשה כמנחו שניהם בידו
 שקדם לחלה מ' שנה כשינחו ממזרים נתנה להם
 תורה במדע הנ' ונחלה לא כתחייבו עד שכנסו לארץ דכתיב
 בנבואה מכשכנסו לה ודריש דהל"ל כי תנולו כמ"ש כל הדיעות
 שנתורה : כ"ד לאחר כיבוש וחילק דכתיב תבואת זרעך שיהא כ"א
 מכיר חלקו והן י"ד שנה הרי כ"ד ומשם התחלו למנות שמיטין
 כדאמרי' ביצרכין ויצשו שמיטה לסוף ז' הרים"א שנים ולסוף כ' יצשו
 יובל הרי ק"ג : מתחלתו משמש מתחלת השנה מי"ה עבדים נפשרי'
 וטדות חוזרות ועדיין לא עברו חלא מ"ט חבל בשניעית אינה
 משמט חלא בסופה דכתיב חקן ז' שנים תעשה שמיטה לסוף ז'
 שנים לפי' כל שנה ז' כמנין ס"א : תחלת דיכו ליה"ד תחלת תביעותיו
 שעליו מ"מ לא עסקת בתורה : פוטר מי' הפורק יעול תורה :
 ראשית מדון הוא תחלת דיכו ואין מים חלא תורה דכתיב הוי כל
 כמה לכו למי' וכשם שדין פגורענות קודם לדין פורענות מעשה כן
 שכרו אם עסק בתורה קודם לשכר מעשה : בעבור ישמרו חקיו
 ואמר מר לעיל תשמרו זה המשנה : ינכורו יקיימו : ופסול לעדות
 דכיון שאינו מן הישוב אין מקפיד על עדות שקר וח"ל בושש פנים
 וכן האוכל בשוק הואיל ואין מקפיד על כבודו אינו כושל לזלזל כבודו
 וליפסל א"כ האוכל בשוק חוטף עמות משו"פ ואוכל פ"א האוכל
 סעודה דפת בשוק דנכחי יותר : לא עלה נידו בשכרו חלא כחש
 בשרו ברגזתו ולא נשכר כלום : דור נדור : שנא' ובחושב
 לנים גו' וזה שאינו נא' מאילו במה יתעסק אם לא בליבנות :

פרק האיש מקדש

תניא ר' יהודה אומר המתרגם פסוק כצורתו הרי זה
 בדאי והמוסיף עליו הרי זה טהור ומגורף :
עשרה קבין חכמה ירדו לעולם ט' נטלה א' יואחת כל
 העול' כולו י' קבין יופי ירדו לעול' ט' נטלה ירושלי'
 וא' כל העולם כולו י' קבין עשירות ירדו לעולם ט' נטלה רומי
 ואחד כל העולם כולו י' קבין עניות ירדו לעולם ט' נטלה בבל
 ואח' כל העולם כולו י' קבין גסות הרוח ירדו לעולם ט' נטלה
 עולם ואח' כל העול' כולו וגסות לבבל לא נחית והכתי' ואישא
 עיניו ארא והנה שתיים נשים יוצאת ורוח בכנפיהם ולהנרי

כנפים ככנפי החסידה ותשאנה את האיפורה בין הארץ ובין השמים ואמר למלאך הדובר כי אנה המה מוליכורת ארת האיפה ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנערו וא"ר יוחנן זו הנופתהגסות הרוח שירדה לבבל אין להכ' נהית ואישתרכובי הוא דאישתרכוב להתם דיקא נמי דכתיב לבנות לה בית ש"ט איני והא אמר מר סימן לגסות הרוח עניות ועניות בבבל הוא דאיכא מאי עניות עניות דתורה דכתיב אחות לנו קטנה ושדים אין לה וא"ר יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד י' קבין גבורה ירדו לעולם ט' נטלו פרסיוס וכו' י' קבין כנים ירדו לעולם ט' נטלו מדיו וכו' י' קבין כשפים ירדו לעולם ט' נטלו מצרים וכו' י' קבין ננעים ירדו לעולם ט' נטלו חזירים וכו' י' קבין זנות ירדו לעולם ט' נטלה ערביא וכו' י' קבין עוות ירדו לעול' ט' נטלה מישן וכו' י' קבין שיחה ירדו לעול' ט' נטלו נשים וכו' י' קבין שהרות ירדו לעולם ט' נטלה כושן וכו' י' קבין שינה ירדה לעולם ט' נטלו כל העולם כולו וא' נטלו עבדים :

פ"ו כזורתו שנה לחסר תוספת התרנוס שלנו לומר לא התרנס פסוק זה אלא כזורתו כגון לאתענה על ריב לאתסדה על דינא הרי זה גדאי דאדרבה מנוה היא להוניא הדין לאורה אלא הכי מתרנמן לאתתמנע מחלפח למען דמתבעי מיכך נדינא: והמוסיף שנה לומר הואיל וכיתן רשות להוסיף אוסיף גם אני כ"ח שארצה : מחרף מנוה את החקו' משנ' את דכריו ואיכקלם שהוסיף לאתדעתו הוסיף שהרי כסיכי כיתן אלא שכשתכח וחזר ויסדו פ"א כזורתו היינו וירא את אלהי ישראל שת' ה' יקר אלהי ישראל והמתרנס כזורתו ה' ו גדאי שהרי נא' כי לא יראני בו' והמוסיף דאח' וחזו ית מלאכיא דאלהא ה' מחרף שתולה שנה המקום כחלאך א"כ המוסיף וידבר ה' אל משה המתרנס ומלל יקרא דה' : חכמה תורה דהך ארץ : חכמה ירדו ר' לי' ירדו חן השמים לפי הנזרה דהיינו הנזרה מוכנת יותר בארץ הזאת מנהחרת : האיפה לעיל מיכי' כתיב זאת הרשע' ויט'ך אותה אל תוך האיפה יכה' ר' שנמסר בידם השליכו נתוכה כדחזרי' בסנהדרי' שדיוה גדולא דאכרס' ואלו ב' נשים כשאו יכה' ר' : חנופה ונסות הרוח כדכתיב ורוח ככנפיהם היא נסות הרוח וחלופה דייק מכנפי החסידה שעושה חסידות עם חכרותי' כדחזרי' ב"ח"ט : להכח לבבל : להתם לעילם : לה בית נבי הולכה כתיב להן נ' כשים ונבי קניעותא כשנמו לבנות בית לקבוע כנבל כתיב

כתיב לה דהיינו חנופה לחודה ל"א לזנות ולא ננו כמו אז יזנה
 שלמה נז' ואזרינן בקש לזנות ולא זנה וי"מ מדכתיב לה ולא כתיב
 להס חסמיע דליכא חלה א' נהיינו חנופה וי"מ מדכתיב לה נלה חסיק
 ה' והוי כמו לא נח' ואשויצין סלה נתקיים לה סס זה: מהי עניות
 דהוה ליה סימנא לנסות הרוח: לתורה דחינה נוחה על נסי הרוח
 דייחוד נסותן אין חסמסין כל נרכין ואין מחזירים על שמועתם:
 אחות לנו נז' חלמא עניות דתורה בעילס הוא שהיה נה דניהל
 כדכתיב ואני הייתי בשושן אשר בעילס המדינה וכן מרדכי ולא היו
 דורס יעוסקין בתורה ולא זכו אלנו חכמים ללמוד כאלו לא היה להם
 סדי' להניק אבל נבל זכתה ללמד כדכתיב בעזרא כי הכין ה'נו' וללמד
 יס' אל תק וחספט: ענות מחזרות: מיזן רובן המזרים:

תניא

שמעון העמוסני היה דורש כל אתן שבתורה
 כיון שהגיע לאתה' אלהיך תירא פירש אמרו לו
 תלמידיו רבי כל אתין שררשת מה תהא עליהם אמר להם
 כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אקבל שכר על הפרושה
 עד שבאר' עקיבא ולמד אתה' אלהיך תירא לרבות ת"ה:

תנו

רבנן לאהר שטירתושלר"מ א"ל ר' יהוד' לתלמידיו
 אל יכנסו תלמידיו ר"מ לכאן מפני שקנתרנים הם
 לא ללמוד תורה הם באים אלא לקפחנו בהלכות הם באים
 דחק סומטוס ונכנס אמר להם כך שנה ליו ר"מ הסקדש בהלמן
 בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים לא קדש כעס ר' יהודה
 אמר להם לא כך אמרתי לכם אל יכנסו תלמידיו ר"מ לכאן
 מפני שקנתרנים הם ולא ללמוד תורה הם באים לא לקפחנו
 בהלכות הם באים וכי אשה בעזרה מנין א"ר יוסי ואמרו מאור
 שכיב יהודה כעס יוסי שתק תורה מה תהא עליו וכי אין
 אדם עשוי לקבל קדושין לבתו בעזרה ואין אשה עשויה
 לעשו' לה שליח לקבל קדושה בעזרה ועוד דחה ונכנס מאי:

פי'

כל אתין לרביא: פיהם שנת יירא לרבות שום דבר להשוותו
 לחורא: ת"ת שנס זה כבוד שמיס הוא: קנטרני' מקניטי':
 לקפחנו כמו לקפח את שוקו לקנן רגלינו בהלכות להודיענו שהם
 חריפים ואין יעווד כננד': וכי אשה כו' דקתיב ק"ק והרי אס יוצאין
 חוץ לעזרה אפי' לעזרה נשים הם גפסלים ביונה ונשים אין נכנסו'
 לה כדתנן בלכות הטומאה בפ"ק דמס' כני': לנתו קטנה או בערה
 א"כ בעזרה מנין שאין רגילות להכנס לשם כדי להתקדש שהרי

נזיזת הוא ומלתא דלא שכיחא היא ולא חייביתנא מזה: דמקא כו
 זכילת הונדרכנו לשמול נבס"מ מה יאמרו אם קדשה אם קדנשים הם
 מו לאו :

פרק האומר

רב

גידל הוה מהפך בה היא ארעא אזיל ר' אבא זבנה אול
 רב גידל קבליה לרבי זירא אול רבי זירא וקבליה לר'
 יצחק נפחא אמר ליה המתן עד שיעלה עמנו לרגל כי סליק
 אשכחיה א"ל עני המהפך בחררה ובא אהר ונטלה היכנו
 מאי א"ל נקר רשע ואלא מר"ט עכיד הכי א"ל לא הוה ידענא
 השת' נמי ניתבא ניהליה מר א"ל זבוני לא מזבניא לה דארעא
 קמייתא היא לא מסמנא מלתא איבעי לה במתנה נישקליה
 רב גידל לא נחית לה דכתיב ושונא מתנות יחיה לא מר נחית
 לה ולא מר נחית לה ומתקריא ארעא דרבנן:

פוי'

מהפך מחזר עליה לקנותה: קנלי' קנל עליה סיפר דנרי
 נעקתו לר"ו: לרגל כשדורשים בהלכות הרגל היו מקנלים
 פני הרב: המהפך נחררה מחזר אחריה לזכות נה מן ההפקר מו
 שיתננה לו נע"ה פ"א מהפך כשדונה העני להרויח נשכירות מו
 כשדונה לקנות דבר א' וחזרו מקדים וקונה: רשע שיורד לחיי
 חזרו: לא הוה ידענא שרנ גידל מתעסק נה: קמייתא רמסונה
 שלקחתי מעולם ואינו ס' טוב שימכור אדם מקחו הראשון: ארעא
 דרבנן הפקר לתלמידים:

תניא

מעשה בינאי המלך שהלך לכוהלירי שבמדבר
 וכבש שם ס' כרכים וכחזרתו היה שמה שמחרה
 גדולה שלח וקרא לכל חכמי ישראל אמר להם אבותינו היו
 אוכלים מלוחים בזמן שהיו עסוקים בניין ב"ה אף אנו ניכל
 מלוחים זכר לאבותינו והעלום מלוחים על שלחנות של זרחב
 ואכלו היה שם אחד איש לץ לברע ובליעל ואלעזר בן פועירא
 שמו ויאמר אלעזר בן פועירא לינאי המלך ינאי המלך לבס
 של פרושים עליך ומה אעשה הקם להם בצוין שבין עיניך
 הקים להם בצוין שבין עיניו היה שם זקן אחד ויהודר בן
 נדידא שמו ויאמר יהוד' בן נדידא לינאי המלך ינאי המלך רב

האשה נקנית פרק א קדושין

לך כתר מלכות הנה כתר כהונ' לזרעו של אהרן שהיו אמרי'
 אמו נשבות כמודעית ויבקש הדבר ולא נמצא ויברלו חכמי
 ישראל בועם ויאמר אלעזר בן פועירא לינאי המלך ינאי
 המלך הדיוט שבישראל כך הוא דינו אתה מלך וכהן גדול
 כך הוא דינך ומה אעשרה אם אתה שומע לעצתי רומסם
 ותורה מה תהא עליה הרי כרוכה ומנוהת בקרן זווית כל הרוצ'
 ללמוד יבא וילמוד אם רב נהמן בר יצחק מיד נזרקה בו מינות
 דהוה ליה למימר תינח תורה שבכתב תורה שבעל פה מאי
 מיד ותוצץ הרעה על יד אלעזר בן פועירא ויהרגו כל חכמי
 ישראל והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שטח וההזיר
 את התורה ליושנה :

פ"י ינאי מן הכהנים של חשמונאי הוה : לכוחלית שם מדינה :
 מלחין ירקות הן : גנטן בית שני שנאו מן הגולה והיו
 עניים והיו מוניחין הונחת במלמכה : כחכל מלומים וזכר ליעזרי
 חנותינו ולהודות לפני הכ"ה שהנליחנו והעשירנו : לבס של פרושי'
 על-ך שוכחין הם וחין שמחין בהנלמחך : ומה אעשה לידע שכן הוא :
 הקס כו' מן כין הקדש על מנחך ויעמדו על רגליהם לפי שהסס
 כתוב בו והס יגלו את לבס למחות בך מהיות כהן ואע"ג דלא שעת
 עבודה כדאמרינן שני בגדי כהונה נתנו להנות נהם : נשנית
 לכך מיחו בו שהיו הפרושים אומרים יגלו חמו כשני' בהר המודעי'
 כדן של בית חשמונאי היה ושכו' פסולה לכהונה ונשאה חנו וכמו'
 חלל : גזעם שכעס הילך עליהם : כך הוה דינו לסבול חרפתו
 וכך הוה דינך שלא תקס מהם : רומסם הרנס : מה תהא עליה
 שחא תשתכח : הרי ס"ת כרוכה מונחת ונתוכו כתובות המכות ולא
 ישתכחו : מינות שכפר בתורה שניע"פ : ותוצץ מחסה ל' וינך גיץ
 ל"א הרעה ל' כונני' כנינון המנעיר נחלת : שמעון ב"ש אחי חשתו
 הים והחניאתו :

בן גרוש' ובן חלוצה דעבודתו כשהו מנ"ל א"ר יהוד' אמר
 שמואל דאמר קרא והיתרה לו ולזרעו אחריו בין זרע
 כשר ובין זרע פסול אבוא דשמואל אמר מהכא בריך ה' חילו
 ופעל ידיו תרצה אפילו חולין שבו חרצה ר' ינאי אמר מהכא
 ובאת אל הבהן אשר יהיה בימים ההם וכי תעלה על דערמך
 שאדם הולך אצל כהן שלא היה ביטוי אלא זה כשר ונתחלל
 בעל סוס דעבודתו פסולה מנלן אמר רבי יהודה אמר שמואל

אמר קרא לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום כשהוא
שלם ולא כשהוא חסר והא שלום כתיב אמר רב נחמיה ו'
דשלום קטועא היא :

פי' בין זריע פסול חלל ולכתחלה קאמר דהא מחולל קרי' רחמנא
שנתחלל מקדושת כהן : חולין שבו חללין שנשנט לוי דקרא
שנטט לוי כתיב ולריש דתרהו הוא מיותר דהל"ל כרך ה' חילוי ופועל
ידיו לכך דריש חילול חולין כיון לא יחל דברו שהוא ל חולין : חללן
הם ענד בשונג דאלו נחזיד כתיב אך אל הפרוכת להיבנה גו' ולא
יחללנו' אלא ענד בלא ידוע' מכ"ל ללא מכשריכן ליה' מהמי קרא
דוהית' לנו ולזרעו אחריו : הנני נותן לו לעיל מוהית' לנו ולזרעו
כתיב אלא בשלמי' הוא דכשר :

פרק עשרה יוחסין

תניא וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך
מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל
וארץ ישראל גבוה מכל הארצות בשלמא ב"ה גבוה מכל א"י
היינו דכתיב דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית אלא א"י גבוה
מכל הארצות מנ"ל דכתיב לכך הנה ימים באים נאסה' ל'
יאמר עוד חי ה' וגו' כי אם חיה אשר העלה ואשר הביא וגו' :

אמר ר"א לא עלה עזרא מכלל עד שעשאה כסולת
נקייה ועלה כתיב אלה העולים מתל מלה תל
חרשא כרוב אדן ואומר ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם
מישראל הם תל מלה אלו בני אדם שדומין מעשיהם למעשה
סדום שנהפכה לתל מלה תל חרשא זה שקורא אבא ואמו
משחקתו ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל
הם זהו אסופי שנאסף מן השוק שאינו מכיר לא את אביו ולא
את אמו כרוב אדן ואומר א"ר אבהו אמר אדון אני אמרת ידו
ישראל לפני השוכים ככרוב והם שמו עצמם כנמר איכא
דאמריא ר' אבהו אט' אדון אעפ"י שישמו עצמם כנמר השוכי'
לפנו ככרוב :

פי' נ"ה נכוח נשמע חגיגה דהא נא"י משתעי קרא : דברי
רינות נשעריך וקחת ועלית גו' מכלן שהמקדש נכוח מכל
פכ 3 2 82 מ"י

א"י דמכל נדריה סתם כתיב וצליית : אשר העלה מארץ צפון דהיינו
 ככל ומכל הארבו אשר הקתי שם וכתיב אשר העלה : לת עלה עזר
 כל עזמו של עזר לקנות את ככל נתכוין לפי שראה אותם שנת ערכו
 בגוים וראה שהיו חכמי בדור עולין עימו ואין עוד כבבל שית צסק
 לנדוק בהם ליחסם עמד והפריש פסוליה והוליק עימו והדור שראו
 הפרשתן הכירו בהם ולא חשש שית ערכו בהם אלו העולין ולדורות
 הנאים כמי כיון דאמר חר לשכת הנזית ששם היו יושבים מיוחסים
 כהונה ולויה נכל יום מזכיר זהירי נפסולים : לסדום שהיו מגלי
 עריות דכתיב רעים וטמאים רעים נזופס וטמאים נממונס
 וחמרי נתק דממי לאתת דחברי ומפילה א"ל תהוי גנך עד
 דמענרא והו חמזרים לגבי ישראל : חרשאל מחרישין ודרטי דאי
 כפשטיה שהם שמות מקומות למה הזכיר אותם מקומות שגלו מהן
 שני הגולה יותר משאר מקומות שגלו מהם בני הגולה : נית חנותם
 אנו וזרעם עמו : אסופי דאלו שתוקי מכיר להודיע אמו שהיא
 מישראל והכא לא ידעו הם מישראל הם : אדון מסרם המקר ודריש
 אדן כמו אדון חומר כמו אחר אדון הג"ה : כרוב קדושים ככרובי
 הקדש כסוות הקדש דכתיב ביה פני הכרוב : כומר כמיה זו שאינה
 מקפדת נזוג סכנתה :

אמר רבה בר בר חנה כל הנשוא אשה שאינה הוגנת
 לו מעלה עליו הכתוב כאלו חרשו לכל העול כולו
 וזרעו מלח שנא אלה העולים טחל מלח תל חרשא אמר רבה
 בר רב אדא אמר רב כל הנשוא אשה לשם ממון הויין לו בנים
 שאינם מהוגנים שנא בה בגדונו ושמא תאמר ממון פלג
 ח"ל עתה יאכלם חדש את הלקיהם ושמא תאמר חלקו ולא
 חלקה ת"ל חלקיהם ושמא תאמר לוכן מרובה ת"ל חדש מאי
 משמע א"ר נחמן בה יצחק חדש נכנס וחדש יצא וממונס אבד
 ואמר רבה בר בר אדא ואמר ליה אמר רב סלא א"ר המנוג
 כל הנשוא אשה שאינה הוגנת לו איהו כופתו והקב"ה רוצעו
 ותנא על בולם אליהו כותב וחקב"ה חותם אוי לו למי שפוסל
 את זרעו ופוגם את משפחתו ולנשוא אשה שאינה הוגנת לו
 וכל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבחה של עולם ואמ' שמואל
 במוכר פוסל.

פי' כאלו חרשו כו' משום דלא יכלו להניד יחוס קרי להו חל
 מלח : חרשאל חורש : בניס זריס חאשה פסולה וחוס
 מתין כסנה ג' חסיי קרתי אכלס חדש את חלקיהם : ייזשנס ז

לפי יאללם בחדש א' : חלקו כנון ככסי צאן כרזל : ולא חלקה
 כנון ככסי חלונ דהיא לאו חיסורה ענדה שמורה לינשא לחיחס
 וכינאי ל' לכל הפחות שנה ככסי חלונ : שאינה הונת פסולה לו :
 כותתו חלוקה ככ' ד כופתין כ' ידיו על העמוד : כופתו קושרו :
 רינעו חלקהו ברצועה : כלס כהנים לויס וישראלים : כותב חמי
 דקא' ואויל' : לפוסל זרעו ולפונס משפחתו כנון שכשא חשה שאינה
 הנוכה לו : הפוסל מנדף תמיד את המשפחות הוא עצמו פסול :
 נשמה של עולם חין דרכו של פסול לדבר נשמה הנריות לעולם :
ההוא גברא דעל לבי מטבחיא בפומבדיתא אמר להו
 הבו לי בשרא אמרו ליה נטר עד דשקיל שמעיה
 דרב יהודה בר יחזקאל ברישא וניתיב לך אמר מאן יהוד' בר
 שויסקאל דקדים לי דשקיל מן קמאי אלו אמרו לי לרב יהוד'
 אוקפיד אפיק שיפורא ושמתיה אמרו ליה רגיל דקרי אונשי
 עבדי אכריו עליה דעבדא הוא אול ההוא גברא אומניה לדינא
 לקמיה דרב נחמן אייתי פיתקא דהומנה אול רב יהוד' לקמיה
 דרב הונא אמר ליה איזיל או לא איזיל א"ל מיזיל לא מיבעי
 לך למיזיל משום דנכרא רבה את אלא משום יקרא דבי נשיאה
 קום ויל אתא אשכחיה דקעביד מעקה א"ל לא סבר מר להו
 דאמ' רב הונא בר אידי אמר שמואל כיון שנתמנה אדם פרנס
 על הצבור אסור בעשיית מלאכ בפני ג' א"ל פורתא דנוגדריא
 הוא דקא עבידנא א"ל מי סגיא מעקה דכתיב באוריהא או
 מחיצה דאמור רבנן א"ל ליתיב מר אקרפיטא א"ל וכי סני
 אצטבא דאמור רבנן או ספסל דאמרי אונשי א"ל לייכול מר
 אתרונא א"ל הכי אמר שמואל כל האומר אתרונא תלתא
 ברמות רוחא דאית ביה לימא או אתרוג כדקרייהו רבנן או
 אתרונא כדאמרי אונשי א"ל לישתי מר אנבנא א"ל מי סני
 איספרגוס דקרייהו רבנן או אנפקא דאמרי אונשי א"ל תיתי
 דונג השקינן א"ל הכי אמר שמואל אין משתמשין באשה
 קטנה היא בפירוש אמר שמואל אין משתמשין באשה כלל
 בין גדולה בין קטנה נשדר ליה מר שלמא לילתא א"ל הכי אמ'
 שמואל קול באשה ערוה אפשר על ידי שליח א"ל הכי אמר
 שמואל אין שואלין בשלום אשה על ידי בעלה א"ל הכי אמר
 שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל שלחה לי דביתהו שרו
 ליה

ליה תיגריה דלא נשווך כשאר אינשי א"ל מאי שיאמיה דמר
 הכא א"ל טסקא דהומנות שדר מר אכתראי א"ל השת שותא
 דמר לא גמירנא טסקא דהומנותא משדרנא למר אפיק דיסקא
 דהומנותא מבי חרזיה ואהוי ליה א"ל הא גברא והא טסקא
 א"ל הואיל ואתא מר להכא לשתמעוי מי לי כי הוכיד לא לימרו
 מחגיפוי רבנן אהדדי א"ל ט"ט שמתיה מר לההוא גברא ציער
 שלוהא דרבנן ונגריה מר דרב מניד על מאן דמצער שלוהא
 דרבנן דעדיף מיניה עכדי ליה ט"ט אכרוז מר עליה דעבדא
 הוא א"ל דרגיל דקרי אינשי עכדי ותני כל הפוסל פסול ואינו
 מדבר בשבחה של עולם ואמר שמואל במוטו פוסל אימ דאמ'
 שמואל למיחש לאכרוזי עליה מי אמר אדהכי והכי אתא
 דהוא בר דיניה מנהרדעא א"ל ההוא בר נהרדעא לרב יהוד'
 לדידי קרית לי עבדא דאתינא מבית השמונאי מלכא א"ל הכי
 אמר שמואל כל דאמר מדבית השמונאי קאתינא עבדא הוא
 א"ל לא סבר מר להא דא"ל רבא אמר רב הונא אמר רב כל
 ת"ח שמורה הלכה ובא ואמר א"ל קוד' טעשה אמרה שומעין
 לו ואם לאו אין שומעין לו א"ל הא איכא רב טתנ' דקאי כותי
 רב מתנה לא חזייה לנהרדעא תלוסי שני ההוא יומא אתא
 א"ל דכור מר מאי אמר שמואל כי קאי חרא כרעא אנורא וחד
 כרעא במברא א"ל הכי אמ' שמואל כל דאמר מדבית השמונאי
 קאתינא עבדא הוא דלא אשתיר מיניהו אלא ההוא רביתא
 דסלקא לאינרא ורמיה קלה ואמרה כל דאמר מבית השמונאי
 אנא עבדא הוא נפלה מאיגרא ומיתא אכרוז עליה דעבדא
 הוא ההוא יומא אקרען כמה כתובתה בנהרדעא כי קא נפיק
 נפקי אכתריה למרגמיה אמר להו אי שתיקו שתיקו ואי לא
 מנלינא עליוכו ה"ל דאמר שמואל תרתיו רעיותי איכא
 בנהרדעא ה"ל מיקרי דבי יונת וחדא מיקרי דבי עורברתי
 וסימניך טמא טמא טהור טהור שדויה להו ריגמא מידייהו
 וקס אטמא בנהר מלכא :

פ"ו נטר כו' היתן צד שיטול שלוחו של ר"י שיצוד כאן ליטול :
 בר שויסקאל' נכאי גרנין אוכל שויסקי נלו א"כ שויסקל
 ראו לסקלו כנן קורר ומורה שאוכל נטר הרבה : שחתי' כדאשכחן

צינדין לכבוד הרב ב"ק : א"ל לר"י רגיל הוא גברא דקרי
 להכשי ענדא : לקמי' דר"ה למלך נואה ישלו לילך לפני ר"כ : לא
 הוציע לך למיזל לפני ר"כ שאתה גדול ממנו ואתה ראש צפומנדיתא
 ור"כ ראש בנהרדעא ודיין לר"ג וחתני' דני נשיאה : נפני' ג'
 שבנאי הוא לו וספלות לדור שגפופין לזה שא"ל מי שיעשה מלאכתו :
 דגוכדריא היינו מעקה נא' הלשונות : מי סכי' כלו' מכוער ושנוי
 לשון תורה ול' שאר ב"ה שאתה מדבר בעמקי שפה וחתכוין היה ר"י
 להופשו בדבריו לקנטרו להודיע שלא ה"ל להנשא עליו להזמינו
 לפניו : אקרפיט' ספסל : תילת' ברמות רוחא מתוך שלישי רוחו
 גסה הוא משכ' כדיבורו : אכנבא כוס שהוא רביעי' והיו רגילין לשתו'
 כוס א' ממזקה העשוילשתותו שחרית וקורהו אספרגוס נחמסת
 ברכות : אנפק כוס של רביעי' ול' אנפקא היה שגור נפיה : תיתי
 דוכנ תבא נתי סגך שמה : אין משתמשין בנשה שלא ילמדנה להיות
 רגיל' בין האכשי' : קטנ' היא ר"כ קא"ל : לילתא סה אשתו : ערו' שכ'
 השמיצני את קולך ואם אשאל בשלמה תשיבני : א"ל ר"כ אפשר
 לשלוח שאלת שלום ע"י שליח : אין שואלין כו' שמא מתוך שאת שלום
 יהיו רגילי' זה עס זה ע"י שלוחם ויבאו לידי חובה : א"ל ר"כ ע"י
 בעלה אחי' אחי שליח לדבר : בשלו' אשה כלל שמרגיל' לבה ודעת' לימשך
 אכלו : שלחה לי' ילתא לר"כ : שרילי' תיגרי פטור אותו מלפניך זה
 ל' התלמו' דמסרי' לי' תיגרי' כשמחהר ליעשו' בקסת האיש או דינו כדי
 להפטר ממנו : מאי שיאטי' כו' מה דרכו של אדוני לשוט הלום כלו'
 למה בנא אדוני הנה : שותה דמר כו' שיחתו של אדני אינו מנין
 לדבר בנחות לשונו בדיכא מומיכ' ליה נתמי : אפיק דיסקא כו'
 הוכיח שטר הזיכה : מני מדיי' מתוך חיקו : לימא מר מילי ידבר
 דברי זכותו על ריבנו של אותו איש : מניער שלוחי דרבנן ביזה שלוחי
 לפניו וחייב מלקות דרב כו' : ומדך ענוה לא ר"ל דשחתי' משום
 שזלזל בכבודו מיבא קושטא הוה שניער ענדו : דעדיפ' מיכי'
 חמורה מחנה יעשיתי לו לקנסו : אדהכי אמר ההוא בר דינ' לר"י
 לדדי' דאתינא חנית שמחנאי קרית לי ענד : ענדא הוא שכל זרעו
 הרג הורדום וענד הי' ומלך תמתיהם וקרא נכו' ע"ש בית שמיונאי
 ומסתמא ללו בנות ישראל בסיב דכוהריס הס להשיא בנותם לענדי'
 והו' להוכלס יענדיס : קודם שנא מעשה לידו אמר להאי שמועה
 לת' מיליו נשס רבו באמן לאומרה נשעת מעשה ואם לאו אינו באמן
 להציד נשס רבו שיא מחמת מעשה הנא לידו הוא אומר כן : אנודה
 שפת נהר : אמרנא על הנשר א"כ נתוך הספינה לעבור הכהר :
 בפלה כו' חרוב בער על שנהרנ כל משפמתה : איקרען כמה
 פתוכתה מגשי אותה משפחה : כי קא נפיק ר"י : למרמי' לפי

שנילה את פסולם : זרעייתא משפחות : וקס הטמא נכהר מלכא
 נאותן האננים שהשליכום נכהר עמד מכסול סתימא נתי הכהר
 ומני מות המיסלהלון הטמא סתימא כדמתרגום סתמות טמונין :

אמר רבי יהודה אמ' שמואל ד' מאות עברו ואמרו לה' ד'
 אלפים עבדים היו לו לפשהור בן אימר וכולם
 נטמעו בכהונה וכל כהן שיש בו עוות פנים אינו אלא מהם
 ופליגא דר' אדאמר ר' אליעזר אם ראית כהן בעוות מצח אל
 תהרהר אחריו שנא ועמך כסריבי כהן א' ר' אבין בר רב אדא
 אמר רב כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו כשהקב"ה משרה
 שכינתו מעיד על כל השבטים ואין מעיד עליו שנאמר ששם
 עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל אימתי הוי עדות לישראל
 בזמן שהשבטים שבטי ירה א' ר' חמא בר חנינא כשהקב"ה
 משרה שכינתו אין משרה לא על משפחות מיוחדות שבישראל
 שנא בעת ההיא נאם ה' אהיה להם לאלהים לכל משפחות
 בית ישראל לכל ישראל לא נאמר אלא לכל משפחות וחס יהיו
 לי לעם :

פי' פסחור נימירמיה היה : נטמעו נשאו ננות כהנים
 שהיו מחזיקים עמך נכהנים מתוך שהיו אוכלין תרומת
 מחמת יגדי כהן : אל תהרהר אחריו אחר משפחותם שהם בני
 מרינה שלפי דעתו וחסינותו אין ראוי לעבור על מותיו כדכתיב
 כתיבי כסן : עדות לישראל אותן שהם ישראל הוא מעיד עליהם
 שהם משלו : משפחות ישראל משפחות שהם ישראל נמורים :

אמר רבה בר רב הונא זו מצלה יתירה יש בין ישראל
 לגרים דאלו בישראל כתיב בהו והייתי להם
 לאלהים והם יהיו לי לעם ואלו בגרים כתיב מי הוא זה ערב
 את לבו לגשת אלי נאם ה' והיו לי לעם ואני אהיה להם לאהי'
 א' ר' חלבו קשים גרים לישראל כספחת שנא ונלוה הגר עליה'
 ונספחו על בית יעקב כתיב הכא ונספחו וכתוב התם לשאת
 ולספחת א' ר' חמא בר' חנינא כשהקב"ה מטטר את השבטים
 שכטושל לוי מטטר תחלה שנא וישב מצרף ומטטר כסף
 וטטר את בני לוי וזיקק אותם כזהב והיו לה' מגישי מנחה
 בצרקה אמר ריב"ל כסף מטטר טמורים שנאמר וישב

וצירף ומטהר כסף מאי מגישי מנחה בצדק א"ר יצחק צדקת
עשה הקב"ה עם ישראל שמשפחה שנטמעה נטמעה
אמר רב יהודה אמר שמואל כל הארצות עיסה לארץ
ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל:

פי' להם לפי חז"ל פ"א ש"ס ל"ג ומתוך שחז"ל מקרבו הם יהיו ל"ג
לעם: חלל גרים דמין מקרנין אותם מן השמים חלל"כ
הן מקרנין עצמם תמלה להיות טובים: קשים כו' ש"ס ז"ה ירום
צמנות ולומדים מחי עיניהם: מטהרים מיהם: מטהר מחזרים
המוטמעי' בישראלים מתמת מחונס והוא גורם להם שיטהרו
של עתיד לבא מין הקב"ה ומכילם מאחר שדננקו בהם משפחות
הרבה: נדקה כו' נדקתו של הקב"ה הוא ש"ס חללם: עיסק
כעיסה שמצורבת ר"ל ש"ס מיוחסים שארי הארצות כ"י:

אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ש"ס בן ד' אותיות
חכמים מוסרים אותו לתלמידיהם פעם א' בשבוע
ואמרו לה פעמים בשבוע אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא
במאן דאמר פעם אחת בשבוע דכתיב זה שמי לעולם לעולם
כתיב רבא סבר למדרשיה בפרקא א"ל להווא סבא לעולם
כתיב רבי אבינא רמי כתיב זה שמו וכתיב זה זכרי אמר הקב"ה
לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"א ונקר' באל"ף
דל"ת תנורבנן בראשונה שם בן' ב' היו מוסרים אותו לכל
אדם משרבו הפריצים היו מוסרים אותו לצנועים שבכהונה
והצנועים שבכהונה מכליעים אותו בנעימות אחיהם הכהנים
תניא אמר ר' טרפון פעם אחת עליתי אחר אחי אמר לרובין
והיטתי אזני אצל כהן גדול ושמעתי שהכליע שם בנעימות
אחיו הכהנים אמר רב יהודה אמר רב שם בן מ"ב אותיות
אין מוסרים אותו אלא למי שצנוע ועניו ועומד בחצי ימיו
ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מרותו וכל היודעו
והזהיר בו חזמשמו בטהרה אהוב למעלה ונחמד למטה
ואימתו מוטלת על חבריו ונחל' ב' עולמים העה"ז והעה"ב:

פי' שם בן ד' קריאתו ככתיבתו ופירושו חכמים מוסרים אותו
כו': זה שמי וכתיב זה זכרי מלל כתוב שמי וזכרי מש"ס
שלמדו ב' שמות: וא"ל זה שמי מיוחד ונזהר אני כזכר: ש"ס ב' זכר
מ"ב בלל פרשו לנו: הפריצים המשתמשין בו: לצנועים שבכהונה

עשרה יוחסין פרק רביעי קדושין

לנרץ בו העם במקד' לאחר עבודת כבוד של תמיד של שחר: חזליעין
אותו דנעימות אחיהם הכהנים אותם שלא היו בקיאים בו ומצרכין
שם בן ד' כשהיו מושכין את קולם דנעימה היו אלו ממהרין להנליע
את השם בן י"ב ולא היה נשמע לרנים מקול נעימות חלירהון
דנעימות ניכוס קול שקורין ערוכת"י: אחי אחי שהיה לוי ור"ט
היה כהן: לדוכן שאומרים לויס השיר אחר עבודה נשעת ניסוך
חיין וכ"ב היה מנרץ דנשיאת כפיס שענד אותו יום ור"ט עלה אחר
הלוי או להכות בחליל ושאר כלי שיר שהכל כשרים נהם או שהיה קטן
ומריעין בקול עם אחיו דוערי הלויס: על מדותיו לנטות אינה
שמא ישתמש בו להקס:

זעירי

הוה קא פשתמיט מיניה דר' יוחנן דהוה א"ל נסיב
ברתיה יום' חד הוה קאולו באורח' מטו לעורקמא
דמיא ארכביה לרבי יוחנן אכתפיה וקא מעבר ליה אמר ליה
אורייתין כשרן בנתין לא כשרן מאי דעתיך אילוכא מדתנן
עשרה יוחסין עלו מבבל אטו כהני לויי וישראל כולהו סליקו
כי היכי דאשתייר מהני אשתייר נמי מהני אשתמיטתיה הא
דאר"א לא עלה עורא סבבל עד שעשאה כסולת נקיה ועלה
עולא איקלע לפומבדיתא לבי רב יהודה חזייה לרב יצחק
בריה דגדל ולא נסיב אמר מ"ט לא קמנסיב ליה מר אתתא
לבריה א"ל מי ידענא מהיכ' אנסביה א"ל אטו אנן מי ידעונן
מהיכן קאתינן דלמא מהנך דכתיב נשים בציון ענו בתולות
בערי יהודה וכי תימא נוי וענד הבא על בת ישראל הולך
כשר ודלמא מהנך דכתיב השוככים על מטות שן וסרוחים
על ערסותם וא"ר יוסי בר חנינא אלו בני אדם המשתינים
שים בפני מטותיהם ערומים ומגדף בה ר' אבהו אלא מעתה
אי הכי היינו דכתי' לכן עתה יגלו בראש גולים משו' דמשתינו'
מים בפני מטותיהם ערומים יגלו בראש גולים אלא א"ר אבהו
אלו בני אדם שאוכלים ושותים זה עם זה ומדבקין מטותיהם
זו בזו ומחליפים נשותיהם זה לזה ומסריחי ערסותם בשכבת
זרע שאינה שלהם א"ל היכי נעכיד א"ל זיל בחר שתיקותא
כי הא דבדקי בני מערבא כיהו מינצו בי תרי בהרי הרדי חו
די מינייהו דקרים ושתיק אמריהו אי מיוחס טפי אמר רב
שתיקותא דבבל היינו יחוסא אינו והא איקלע רב לבי בר

שפי הלא ובדק בהוהיכי בדק לאו ליוחסין לא אי שתקי אי
לא שתקי א"ר יהודה אמר רב אם ראית ב' בני אדם שמתגרים
זה בזה פסול יש בא' מהם ואין מניחים אותם לרבקא בחבירו
אריב"ל אם ראית שתי משפחות מתגרות זו בזו שמין פסול יש
באחד מהם ואין מניחים אותה לרבקא בחברתה :

פי' נסיב נרתמי והוא לא היה חפץ בה מפני שהיא מא"י והוא
היה מנבל : אנרייתין כשרה כו' תלמידי אתה ותורתך כשרה
לך ונתי אינך חפץ : מאי דעתך שאתה מחזיק נבל כמיוחסין דתנן
'יוחסין כו' וסבור אתה שעלו כל הפסולים : מהיכא כהיננא איזו
אשה מיוחסת : זיל דתר שתיקותא שאל לך משפחה שתקנית שסתם
כני מריבא הס פסולין שמתוך פסולן שהיו פורשין מהם נוטרין
איבא והמזיקו במריבא : דקדיס ושתיק לדרך בעלי מריבות שיזול
חבירו בפסול של עצמו קודם שיזול אותו חבירו וכמ"ש כל הפוסל
כו' כמנא מי שהוא שותק נודאי אין בו פסול שיזול בו את חבירו
ומיוחסא דנבל היינו שתיקותא מתוך שהם שתקנים הוחזקו
כמיוחסין : א"כ הנא לבדוק נבל אינו נודק אלא בשתיקה לבדוק
בשתקנים : בר שפי חלא שס האי ששפה חלא שופי שומץ כמו השופה
יין למאריס : ואין מניחין מן השמים לינדק בחברו לכך הטיגותן
השמים מריבא ביניהם :

ותלת על עין בפומה בין שינה אמ' רבי יוחנן זו הליון
והדייב ונציבין שפעמים בולעראן ופעמים
פולטתן וארו הויא אחרי תנינא דמיא לדוב תני רב יוסף אלו
פרסיום שאוכלים ושותים כדוב ומסורבלים כדוב ומגדלים
שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב רבי אמי כי הורה חזי פרסי
דרכיב אמר היינו דוכא נידא א"ל ר' ללוי הראיני פרסיום
א"ל דומים לחיילות של בית דוד הראיני חברין א"ל דומים
למלאכי חבלה הראיני ישמעאלים א"ל דומים לשעירים של
בית הכסא הראיני ת"ה שבבל א"ל דומים למלאכי השרת :

פי' ותלת על עין נו' נחיה הראשונה שנחראה לניאל כתי' והיא
נבל בפומה בין שיניה פומה חסמיה בפנים בין שיני' חסמיה
שפולטת חסמין זו חלון והדייב ונציבין שס' ננ' מפורש מקומו' הס'
שנחם סנחריב י' השנטי' לרך שס' : בוליצין מושל עליהם : ומסורבלין
כדוב ביילי כשר' עובי ושומן הוא המלונש כנשר כסרבל : דוב דוב
אין לו מנוסה כשהוא קשור הולך ונא תמיד סניבותיו : דונא כיילא

עשרה יודוסין פרק רביעי קדושין

זונ נודד : הראני פרסיי משול לי פרסיים למה הם דומין : כחילות
של נ"ד נבורים : חריס אומה הסמוכה לפרסיים ומשחיתים הם
זטר פנים הם יוטר מפרסיים לשיצירים מלונסים שחורים ודומים
לשדים : למהש"ר לזוסיס לזנים ויגטופים לזנים כמלה"ש דכתיב
והאיש לנזש הנדסיס ח"כ לשיצירים דנית הכסא דאין מקפידין על
הנקיות כלל : למה"ש ש מקפידין בנקיות :

כ הוה ניהא נפשיה דר' אמר הומניא איכא בכבל כלדה
דעמונאי היא ססנריא איכא בכבל כלה דממוראי היא
בירקא איכא בכבל ב' אחים יש שם שמחליפים נשותיהם
זה לזה בירתא דסטויא איכא בכבל היו סרו מאחריה דאקפי
פירא דכוורי ואזלו וצרו בהו בשבתא שכתניהו רבי אחי בר
יאשיה ואשתמוד אקרא דאנמא איכא בכבל אדא בר אהכרה
יש בה היום יושב בחיקושל אברהם היום נולד רב יהודה
בכבל דאמר מר כשמת ר' ע' נולד רבי כשמת ר' נולד רב יהודה
כשמת רבי יהודה נולד רבא כשמת רבא נולד רב אשי ללמדך
שאיך צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו שנאמר
וזה השמש ובא השמש עד שלא ככתה שמשושל עלי ורחה
שמשו של שמואל הרמתי שנא' ונר אלהים טרם יכבה ושמואל
שוכב וגו' :

פ כי קא הוה ניהא נפשיה כורקה נכואה בפיו : הומניא
עיר שמה כן : ססנריא עיר היא וכל הכך כלהו מקוחות
ליכהו : דסטוי' ע"ש שסרו מאחרי המקום : ופיר רבי האין סרו
דאקפי כו' דאקפי הכין כמתרנמין ויכך הכרזל וקפא כרזל : פירא
נריכה היע שויה לקבל דניס ובל' ע"ו כינ"ר : ואש צמוד נשתמדו :
היום יושב כו' י' א' מת היום ואל"כ אין זה רב אלא שנתלמוד וכרהה
דהאיושן בחיקו של א"ה שנכנס לצרית מילה וזה רב אלא מהאריך
ימים הרבה משמת רבי : טרם יכבה היינו טרם שנפטר עלי כנר
שמואל היה סס מוכן תמתיו :

צ יה' לועקב סביביו צרו רב יהודה אומר כנון הומניא
לפוס נהרא ויהי כהנכאי ופלטיהו בן בנידו מר
ואפול על פני ואקרא בקול גדול ואומר אתה ה' אלהים רב
ושמואל חר אמר לטובה וזה"ל לרעוה"מ"ד לטובה כי ה
דאיסתגדרי דמישן התניה דנבוכד נצר הוה שלח ליה מכל

האי שבוינת דאיתורת לך לא שדרת לך דקאי לקמן בעי
 לשדורי לוי מושראל א"ל פלטיהו בן בניהו אמן דחשבינן ניקום
 קמך הכא ועברין ניזלו להתם ואמר נביא מי שעשה טובה
 לישראל ימות בחצוימיו מ"ד לרעה דכתיב ותבא אותי אל
 שער בית הקדמוני חפונה קדימה והנה כפתח שער ההיכל
 בין האולם ולמזבח כ"ה איש ואראה כתוכם ארתי ואזניה בן
 עזר ואת פלטיהו בן בניהו שרו העם וכתיב ותבא אותי אל
 שער בית ה' הפנימי והנה בפתח ההיכל בין האולם ולמזבח
 כ"ה איש אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה ממשמע שנא'
 ופניהם קדמה: איני יודע שאחוריהם כלפי מערב מה ת"ל
 אחוריהם אל היכל ה' מלמד שהיו ספריען עצמם ומתרויזין
 כלפי מעלה וקאמר נביא מי שעשה הרעה הזאת בישראל
 ימות על מטתו:

פ"ו סבינו צרינו צרי' שהיו סוכנים אותם נארכס דהיינו עמון
 ומואב שהצרו להם יותר מן הכל אותם ציה שיהיו סוכנין
 אותם אף בגלותם כגון הומניא דבבל דכלה דעימונאי היא שהשיבם
 סכרדינ דבבל והיו מצירים לישראל שפוס נהרא: לטובה היה מיליל
 הנביא יצאיו: דחסיים נהאי קרא כלל חנה עושה שארי ישראל
 ש היה מטעיר יצאיו שהיה משארי ישראל שנעשה כלה דהיינו שמת
 קודם זמנו: לרעה שהיה רע נעיניו שמת מיתה יפה וסיפא דקרא
 בלה אתה עושה כן הכי יתפרש חסום דלעיל מיניה כתיב בחרב
 תפולונו וזה פלטיהו שעשה חעשה רע כזה מת כדרך כל הארץ גל
 מטתו ושארית ישראל יהיו כלים דהיינו בחינת הרב שזכר:
 דא"ס תנדריא דמיסן שלטון של מיסן: העוב' הזאת שהציל את הנולה
 מלהיות יעבדים ועבדותו: איני יודע שאחוריהם אל היכל שהוא
 בעצמם העזרה: מה ת"ל אחוריהם אחוריהם מחש כשהוא מפורע
 שהיו מתכונין להראות אחוריהם לנבאי:

משנה אין בודקין לא מן המזבח ולמעלה ולא מן הדובן
 ולמעלה ולא מן סנהדרין ולמעלה ועל שהחזיקו
 אבותיו משוטרי הרבים ונבאי צדקה משיאין לכהונה ואין
 צריך לברוק אחריהם רבי יוסי אומר אף מי שהיה חתום עד
 בערכי הישנה של צפורי רב חנין בן אנטיגנוס אומר אף מי
 שהיה מוכתב באסטרטיא של מלך:

פ"ו מן המזבח ולמעלה התחיל לנדוק באמהות ויחא שאני אכניה

שחש על המזבח א"כ לנדוק בלחם אבני אבניה לכיון דכנה שימש על
 המזבח כידוע שמיחוס הוא : הדוכן ולמעלה חס הועד עליו שיעמד
 אצל הלויס בדוכן לשורר שיר : סנהדרין ולמעלה חס כמנה בסנהדרין
 א"כ לנדוק את אמו וכן שוטרי הדנים ונ"ץ משיאין בכותיהם לפהני
 וא"כ לנדוק אחריהם : צערכי הישנה כו' עיר פמוכה לניפורי
 ששמה ישנה : צערכי שהיה כתוב בסדרי הדוינין שהיו רגילין לייחס
 את הרמזים לדון שהיו מיוחסים וכותבין על הסדר פלו' ופלו'
 מיוחסים הם שאין רגילין לני מיוחסים לייחוס שחייבו מיוחס :
פיסקא ולא מן סנהדרין ולמעלה מ"ט דתני רב יוסף
 בשם שב"ד מנוקים בצדק כך מנוקים מכל מום
 אמר לרימר מאי קרא כלך יפה רעיתי ומוס אין כך אימא מום
 מומא ממש א"ר אהא בר יעקב אמר קרא והתיצבו שם עמך
 עמך בדומים לך ודלמא משום שכינה אמר רבנחמן אמ' קרא
 ונשאו אתך בדומים לך :

פיסקא רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר אף מי שהיה
 מוכתב באסטרטיא וכו' א"ר יהודה אמ' שמואל
 בחיילות של בית דוד אמר רב יוסף מאי קרא דכתיב והתייחס
 בצבא המלחמה וטעמא מאי א"ר יהודה אמר רב כרי שתהא
 זכותם וזכות אבותם מסייעתם והאיכא צלק העמוני מאי לאו
 דאתי מעמון לא דיתיב בעמון והאיכא אוריה דהתייחס מאי לאו
 דאתי מדת לא דיתיב בדת והאיכא אתי הגתי וכי תימא ה"כ
 דיתיב בנת והא"ר נחמן אתי הגתי בנה ובטלה לע"ז ועוד
 אמר רב יהודה אמר רב ארבע מאות ילדים היו לו לדוד וכולם
 בני יפת תואר היו וכולם מסתפרים קימי ומגדלי בלוריות היו
 וכולם יושבים בקרוניות של זהב והיו מהלכים כראשי גייסות
 והם הם בעלי אגרופים של בית דוד דאולי לבעותי עלמא :

פי' חכלמוס פסול יוחסין ונסנהדרין קאמר בין גדולה בין
 קטנה אכל דייגיס בעלמלא : עמך מיוחסים כמותך :
 ודלמא סנהדרין שנאומה שעה הוצרכו להיות מיוחסים משום
 שכינה שלשם כנראה נאספילטס כדכתיב ואגלתי סן הרומנו' אכל
 סנהדרין שהם לדין כנון סנהדרין דיתרו חותן משה לא : ונשאו אתך
 אסנהדרין דיתרו קאי : בחיילות של ב"ד שהיו באי' נחמלקת סדס
 בחדש וחוזרין חלילה וסוף לו' איסטרטיא וכותבין בשמות משפחת
 פלו' ופלו' במדש פלו' והיו זהירין ליחסן מכל מום כדמפ' שתייעס

זמית חנותם בתלמחה : כלק העמומי בראשי בצורים אשר לדוד
 כמכה : דלתי מעמון וכתנייר אלמח לאת הקפיד על הנריס : נח
 אתי הגתי שהיה נוי ומבטלה לע"ז של עטרת מלכס והוא סס שהן
 עמומי : ילדים בחורים היו לדוד בחילותיו ולא היו בניו : יפ"ת
 נשים שלקמו ישראל במלחמה כדכתיב והבאת אל תוך ביתך וחיפוך
 כך היו נוהגים כמשפטי הנשים : מספרים קומי ומנדלי בלוריה
 מקחורי ערפס : לביעוטי עלמח אבל לא היו יודין בתוך המלחמה
 עס יפואל :

בזשנה לא יתיחד אדם עם שתי נשים לומא מתני' דלא
 כאבא שאול דתניא מל שלשים וים יוצא בחיק
 ונקבר באשה אהת וב' אנשים אבל לא באיש א' ושתי נשים
 אבא שאול אומר אף באיש אחד ושתי נשים אפילו תימא
 אבא שאול בשעת אנינות תביר יצריה ורבנן סברי כר' יצחק
 דאמר ר' יצחק מה יתאונן אדם חי גבר על הטאיו אפילו
 בשעת אנינותו של אדם יצרו מתגבר עליו ואבא שאול כי כתי'
 ההוא במתעם על מדותיו כתיב וד"ק מה יתרעם על מדותיו
 וכי גבר על חטאיו דיו חיים שנתתי לו ורבנן אין מתגבר אפי'
 באינות כי הרו' מעש' דהיה אתתא דהות עובד ואפיקתיה :

פי' עם נ' נשים מדעתן קלה ושתיהן נזמות להסתפות
 ולא תירא זו מחכרתה שאף היא תיעשה כמותה : ג' יוס' גלד
 שמת בתוך ל' יום א"כ לכבדו נזמות להוציאו לקבורה לא נחטה ולא
 בכליבה חלל בחיק : נאשה א' וב' אנשים וא"כ רבים ללות אלה ג' =
 חלל לא באיש א' וב' נשים משום יחוד שלא היו בתי הקברות סמוכות
 לעיר : מה יתאונן מה מועיל אנינות לאדם לסמוך על כך מלהזהר
 ביצרו כל זמן שהוא חי כריך להיות גבר על חטאיו שאל"כ יהא יצרו
 גובר עליו ויחטיאנו : מדותיו קורותיו הקורות אותו : מה יתאונן
 אדם חי למה יתרעם אדם על הנאות עליו אחר כל המסד שאני
 עושה שכתתי לו חיים ולא הנאתי עליו מיתה : וכי גבר על חטאיו
 הוא שלא חטא לי ובנדקתו הוא חי בתמי' : ורבנן אפי' תביר יצרו
 כדקאחרת יש לחוש שפיצמים שאין הם אנינות ועושי' עצמן באלו
 כושאין תיבוק מת ויובחין לעברה כי הוא עונדא דהוה עונדא
 נהיה אתתא וחפיקתה לתיבוק סינזוקת מת לעבירה עם ההולך
 עמה לקבורה : א"כ ל"ג ורבנן מלך בולה באבא שאול ונרס ליו חיים
 שנתתי לו כי היה עונדא דהיה אתתה שהיה שקוכה על מתה
 יותר מדאי על שמתו ז' כניה והיא אחריהם מתת שנתאונדא

יותר על מדותיה להוי עונלה ואפיקת' ל"ג ועיין בתוס' שמיניאיש
מצ"ה חדרת :

הנך שבייתא דאתאן לנהרדעא אסקינהו לבי רב עמרם
חסידא אמר שקולו דרגא מקמייהו בהדי דקא
דלפה חדא מנייהו נפל נהורא באיפומה שקליה רב עמרם
לדרגא דלא הוויכלון בי עשרה למידליה דלייה להודיה סליק
ואזיל כי מטא לפלגא דדרגא אפשה רמא קלא אמר נורא בי
עמרם אתו רבנן אמרו ליה כסיפתין אמר להו מוטב תיכסמו
בי עמרם בעלמא הדין ולא תיכספו מיני לעלמ' דאתי אשבעיה
ליצרוה דינפק מיניה נפק מיניה כי עמודא דנורא א"ל הוית
דאת נורא ואנא בשרא ואנא עדיפנא מינך :

פי' אסקינהו שנה עליהם לפדותם וכתוס' בעלייתו : דקא
חלפה כו' שהגתה עוכרת אכל פי חרונה שמן העלייה
לנית : נפל נהורא באיפומי נפל אור כנית דרך פי העלי' שהיה
פני' מאירין וקא סליק לתוכה : אפשא הרמיז ופיסק רגליו
לעמוד במקומו בחוסק להתזכר עליהם : נורא פי עמרם הזעיק
ענייה שכוה לחסך ולבא לכנות הדליקה כדי שיחלל מינהו שיתכיים
מהם : אתו רבנן שהיו סגורין שישם דליקה לכנות את הדליקה :
אשנעי רב עמרם ליכר הרע שיכל ממנו :

רבי מאיר הוה מתלוצץ בעוברי עביר' יומא חדא אידמו
ליה שטן כאתתא בהך גיסא דנהרא לא הוה מברא
נקט מצרא וקא עבר ואזיל כי מטא פלגא דמצרא שבקיה
אמר אי לאו דקא מכרתיין עלך ברקיעא הוה רוב' מ' ותורתו
שויתנהו לדמך כרתתי מעיר' ע הוה מתלוצץ בעוברי עביר'
יומא חדא אידמו לי' שטן כאתתא בריש דקלא נקטיה לדקלא
וקא סליק ואזיל כי מטא לפלגיה דקלא שבקיה אמר אי לאו
דמכרתיי עלך ברקיעא הוה רוב' ע' ותורתו שויתין לדמך
כרתתי מעי :

פלימו הוה רגיל למימר כל יומא נורא בעיניה דשטנא
יומא חד מעלי יומא דכפורי הוה אידמו ליה
כעניא אתא קרא אכבא אפיקו ליה ריפתא א"ל יומא כי
האידנא כ"ע מנאי ואנא אכראי עייליה וקריכו ליה ריפתא
א"ל יומא כי האידנא כ"ע אתכא ואנא להודאי אתויה אותבות

עשרה יוחסין פרק רביעי קדושין תצו

אתכא הוה יתיב מלא נפשיה שיחנא וכיבי עליה וקא עביד
ביה מילי דמאיסא א"ל תוב שפיר א"ל הכו לי כסא יהבו ליה
כסא אכמר שדי ביה ביה נחרו ביה שקא ומית שמעית דהו
קאמרי פלימו קטל גברא ערקוטש בבית הכסא אול בתריה
נפל קמיה כד הויה דהוה מצטער גלי ליה נפשיה א"ל מאי
טעמא אמרת הכי אלא היכי אימרא"ל לימא בר רחמנ נוגער
ביה בשטן:

פי' מתלוכך כו' אומר שנקל הוא להתגבר על יצרו אם הוא
רוצה: שטן הוא יצ"הר: בהך ניסא דמכר לנד הסני
שמעבר המיס: ובתורתו ר"ל תורתו מנכא עליו מנכא מיסורין
ומכלי מן התעל: לא הוה מנכא ספיכה המעברת: מנכא מכל
מתוח משפת הנהר אל שפתו ואוחזין בולנא על דך קצר המוסל
ברחב הנהר: שנקי' יצר לר"מ: אתכא על השלמן אולכין: וכיבי
ולכ"ף המוכיחין ליסה ומאוסין: תיב שפיר שכ כהונן שלא תמא סכונ:
יהבו לי' כסא מוננו לו כוס: אכמר שדי בי' כיח השליך נתוכו את
כיתו ליסה היונאה מן הריאה אכמר טוסי"ר בלע' ז: נחרו גערו:
שקא ומית הוא החזיק עצמו כמת: שקא הלקיה כמו שקל:
שמעי' דקאמרי כו' השמיע קול יונת מנחוך שאומרים פלימו קטל
גברא: ערק פלימו כסנור שנאים עליו כונשים החלך להורגו:
טשא בנכא: בנית הכסא מוך לעיר: חול בתריה ואידמילי' כאיש
אחר כפל קמי' החזיק עצמו כמת: חזי' שטן לפלימו דמצטער:
ט"ט אמרת הכי למה הורגלת לקלני: היכי אימר לדחותך מעלי
שלא תחטיאני:

רבי הייא בר אשי הו רגיל כל עידן דהוה נפיל על
אפיה הוה אמר תרהטן יצילני כיצר הרע יומא חד
שמעתניהו דביתהו אמרה מכדי הוה כסה שני דפריש ליה
מינאי מ"ט קאמרה הכי יומא הדא הוה קא גרוס בנינתיה
קשטה נפשה חלפה ותנייה קמיה אמר לה מאן את אטררה
אנא חרותא דהדרי מיומא תבעה אמרה ליה אייתי ניהליר
להך רומנא דריש צוציתא שוור אול איתיה נידהליה כי אתת
לביתיה הוה קא שגרא דביתהו תנורא סליק וקא יתיב בנויה
א"ל מאי האי אמר לה הכי והכיהוה מעשה אמרה ליה אנא
הואי לא אשגה בה עד דיהבה ליה סימנא אמ' לה אנא מיהא
לאיסור איכוני כל ימיו של אוחו צדיק היה מצטער עד שמת

באותה מיתה דתניא אישה הפרס וה' יסלה לה במה הכתוב
 בדבר באשה שנדרה בנוזר ושמע בעלה והפר לה והיא לא
 ידעה שהפר לה בעלה והיתה שותה יין וסממאה למתים :
רבי עקיבא כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי אמר ומה
 מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו כשר טלה
 אמרה תורה צריכה כפרה וסליחה מי שנתכוין לאכול בשר
 חזיר ועלה בידו בשר חזיר עאכ"ו כיוצא בדבר אתה אומר
 והוא לא ידע ואשם ונשא עונו כשהיה ר"ע מגיע לפסוק ויה
 היה בוכה ומה מי שנתכוין לאכול שוסן ועלה בידו חלב אמר
 תורה והוא לא ידע ואשם ונשא עונו מי שנתכוין לאכול חלב
 ועלה בידו חלב עאכ"ו איסי בן יהודה אומר והוא לא ידע
 ואשם ונשא עונו על דבר זה ידו כל הדווים :

פי' יבילני מינ"הר דלמלא הקנ"ה עוזרו אין יכול לו : דפריש
 מינאי מתמת זקנה ומה ירא חזיר הרע : קטטה נפשה
 בת נשיטוס ונקטיטי נשים נשמים ונפרסמון : מלפיה ותניי'
 ענה לפניו ושנתה פעם : מדות שש זונה ניכרת נעיר :
 דהדרי מיומא שחזרתי היום הלום : כוסיתא ענף קטן שנגזזה
 הדקל : שור קפץ : וקא יתיב בנוי' להמית את עצמו : אישה
 הפרס צריכה סליחה : כמה סכתוב מדבר מאחר שאישה הפרס מה
 שאכלה נהיתה אכלה ומתה היא זו הסליחה : והיא שותה יין מזידה
 ולא ע"ה שנתה כיון שהיא לאיסור נתכוונה צריכה סליחה : כל
 הדווים כל שיש להם לב לדוות ידו על זה שאינו מתכוין ויש כאן
 נשיאת עון :

משנה ר"מ אומר לעולם ילמד אדם אבן בנו אומנות
 נקיה וקלה ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו
 שאין אומנות שאין ברה עניוה ועשירוה שלא עניות סן
 האומנות ולא עשירות סן האומנות אלא הכל לפי זכותו של
 אדם ר"ש כן אלעזר אומר ראית מיטיף חיה ועוף שיש להם
 אומנות וכתפרנסים שלא בצער והלא לא נבראו לא לשמשני
 ואני נבראתי לשמש את קוניוסה אלו שנבראו לשמשני הם
 כתפרנסים שלא בצער ואני שנבראתי לשמש את קוני אינו
 דין שאתפרגס שלא בצער אלא שהרעתני את מעשיו וקפחתי
 את פרנסתי אבא גוריון איש ציודן אומר משום אבא גוריון

עשרה יוחסין פרוק רביעי קדושין תצח

לא ילמד אדם ארז בנוחמר גמל קדר ספן רועה וחנוני
שאומנותן אומנות לסטים ר' יהודה אומר משמו החמרים רובם
רשעים והגמלים רובם כשרים הספנים רובם חסידים טוב
שברופאים לגיהנם והכשר שבטכחים שותפו של עמלק רבי
נהוראי אומר מניה אני כל אומניות שבעולם ואיני מלמד את
בני אלא תורה שאדם אוכל משכרה בעה"ז וזה קרן קיימת
לעה"ב ושאר כל אומניות אינו כן כשאדם בא לידי חולי או
לידי זקנה או לידי יסורין ואינו יכול לעסוק במלאכתו הרי
הוא מת ברעב אבל התורה אינה כן אלא משמרתו מכל רע
בנערותו ונותנת לו אהרית וחקוה בוקנותו בנערותו מהו אומ'
וקויה יהליפו כח בוקנותו מהו אומר עוד יגובן בשיבדה וכן
הוא אומר באברהם אבינו ואברהם זקן וגוה' בך את אברה'
בכל מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה בלה עד שלא
ניתנה שנא עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתו
מצותי חקותי ותורתו :

פ"ו קרי' וקלה זאל יאמר בלכו אומנות זה איכה מעשרת הלל
ינקש רחמים כו' : לפי זכותו לפי מזלו : חמר נחל ספן
קדר בעל קדרות כל אלו אומנותן לסטיות כשלנין נדרגים הם
ככנסיס ולוקטיס עצים מן הכרמים נפירות ועוד שנשכרים לאדם
ומצנירין על תכאס : רועה בהמות שלו שמצנירין לרעות בשדות
אחרים : חכוכי מלומד בלוחא להטיל מים ביון ונדרות כהטין :
משמו של אבא נורי : החמרים רובן רשעים מפגי לסטיות : הנחלי'
רובן כשרים שפורשין למדנות למקום נדודי חיות ולסטים זיראי'
לנפשס ומשכרי' לנס לתקום : הספנין רובן חסידים שפורשין
למקום סכנה ותמיד הם בריצה יותר מן הנמלים : לניחנס אינו
ירא מפני החולי ומאבלו מאכל בריאים ואינו תשבר לבו למקום
ופיגמים שהורג נפשות וישנידו לרפאות היצרי ואינו מרפא א"כ
מי שחזיק עצמו שהוא טוב שברופאים שאין כמוהו וסוחר על
השחפתו מתוך נאותו ולפעמים הוא טועה בטבע דה"ל ליסא וליתן
עם שאר רופאים כיון שהוא סכנות נפשות : טוב שנכחמי' ספיקי
טרפות בלות לידו וחס על מחוכו ומאכילן א"כ מפני שהוא הולך
כנגדי' מזהמי ומשוני' ועמלק נ"ב שינה לשוכו : אבל התורה אינו
כן שאף הנל לידי זקנה או יסורין ואינו יכול לעסוק בה הוא אוכל
מתן שכרה דכתיב עוד יגובן בשיבדה :

תניא רבי אומר אין לך אומנות שעוברת מן העולם
 אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה או
 לו למי שרואה את הוריו באומנות פנוטה אי אפשר לעולם
 בלא בשם ובלא בורסקי אשרי מי שאומנותו בשם ואוי לו למי
 שאומנותו בורסקי א"א לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אשרי
 מי שכניו זכרים ואוי לו למי שכניו נקבות ר"מ אומר לעולם
 ילמוד אדם בנו אומנות נקיה וקלה ויבקש רחמי למי שהעושר
 והנכסי שלו שאין עניות טן האומנות ואין עשירות מן האומנו
 אלא למי שהעושר שלו שנ' לי הכסף ולי הזהב אמ' ה' צבאות :

פיסקא ר"א אומר ראית מיסיך וכו' תניא ר"ש בן לעזר
 אומ' מימי לא ראיתי צבי קיין וארי סבל ושועל
 הנוני והם מתפרנסי שלא בצער והם לא נבראו לא לשמשני
 ואני נבראתי לשמש את קוני מה לו שלא נבראו לא לשמשני
 כח פרנסים שלא בצער אני שנבראתי לשמש את קוני אינו דין
 שאתפרנס שלא בצער אלא שהרעתי את מעשי וקפחתי את
 פרנסתי שנאמר עוונותיכם הטו אלה וגו' :

פיסקא ר' נהוראי אומר מניח אני כל אומנות וכו' תניא
 רבינהוראי אומר מניח אני כל אומנות שבעול'
 ואינו מלמד את בני אלא תורה שכל אומנות שבעולם אין
 עומדות לו אלא כימי ילדותו אבל בימי זקנתו הרי הוא מוטל
 ברעב אבל תורה אינה כן עומדת לו לאדם בערת ילדותו
 ונתנת לו אחרית ותקוה בעת זקנתו בערת ילדותו מה הוא
 אומר וקויה' יחליפו כה יעלו אבר כנשרים בוקנתו מהו אומר
 עוד ינוכח בשיבה דשנים ורעננים יהיו :

פי' שיצונרת שנטלה בין שכיח נקי' בין שהיא מאוסה יש בה
 צורך ואם לא ילמדנה זה ילמדנה אחר נח"מ אשרי מי שהכח'
 את הוריו יולדיו ואת ילדיו בלומנות נקי' : הוריו בלומנות פנוטה
 שקשה לו ללמוד מלאכה אחרת : בשם מוכר בשמים : קיין מייבש
 קציעות בשדה : סבל כוסא משמות : כל לומנות ח' למחן שכר למחר
 זמן אלא שכר המכוי להם בשעתן אבל תורה מתן שכרה בל מאליו
 לאורך ימים ואף למולי ולזקן שאינו יכול לעסוק בה עכשו חובל מתן
 הקודמת שלא עוד ינוכחן בשיה יצטיחו כמת ויתיחד שכרן לעת
 שינתן לשנים ורעננים יהיו :

מסכת בבא קמא פרק א

תניא ר' נתן אומר מנין שלא יגדל אדם כלב רע בחוד ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתיך ביתו שניא ולא תשים דמים בביתך תניא צנוע וזכר לאחד שבע שנים נעשה עטלף עטלף לאחר ז' שנים נעשה ערפד ערפד לאחר ז' שנים קימוש קימוש לאחר ז' שנים נעשה הוח הוח לאחר ז' שנים נעשה שד שדרו של אדם לאחר ז' שנים נעשה נחשוהו דלא כרע במודים :

וישכב חוקיהו עם אבותיו ויקברוהו במעלה קברי בני דוד אר"א במעלה אצל מעולי שבמשפחה ומאן גינהו דוד ושלמה וישכבהו במשכב אשר מלא בשמים וזנים מאי בשמים וזנים ר"א אמר וניזני רבי שמואל בר נחמני אומר בשמים שכל המריח אותם בא ליריזמה :

כי כרו שוחה ללכדני ופחים טמנו לרבלי ר"א אומר שחידוהו מוונה ר' שמואל בר נחמני אומ' שחשדוהו מאשת איש בשלמאלמ"ד שחשדוהו מאשת איש מאי שוחה שוחה עמוק וונה לא למ"ד שחשדוהו מאשת איש מאי שוחה אמו אשת איש מי נפקא מכלל וונה בשלמא למ"ד שחשדוהו מא"א היינו דכתיב אתה ידעת את כל עצתם עלולמות אלא למ"ד שחשדוהו מוונה מאי למורה שהשליכוהו לבאר טיט דרש רבא מאי דכתיב ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם אמר ירמיה לפני הקב"ה רבש"ע אפילו שעושים צדקה הכשילם בבני אד' שאינ' מהוגני כדו שלא יקבלו עליה שכר :

פי' כנוצ אפינה גי' הכנוצים מתרננין מיסוד אפינ' : ד' ה' כרע בחולו' מכ"ת דכי זקיף זקיף כחיו ונכחי הוא לו טעינה נחש : ויקנהונו' בחוקיה כתיב נל"ה : וישכבהונו' נאסא מלך יהודה : זני זני מיני נשמים הרבה כמתרנס לחינה לזכתי : בזונה דירמיה כהן הוה וזונה אסורה לכהן : למות דל"א סית כה חיוכ מיתה : לפניך וז' נדקה שנה' והלך לפניך נדקן :

וכבוד עשו לו במותו מלמד שהושיבו ושיבדה על קברו פליגי בה ר' גהן ורבנן חד אמר ג' יחד אמר'

ואמרי לה ל' ת"ר וכבוד עשו לו בטותו זה חזקיה סלך יהודה
 שיצאו לפניו ל' אלף הלוצי כתף דבריר יהודה י א"רבי
 נחמיה והלא גם לפני אחאב עשו כן אלא שהניח ס"ת על
 מטתו ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה * והאידנא נמי עבדינן
 הכי אפוקי מפקינן אנוחי לא מנחינן * ואי בע"א אנוחי נמי
 מנחנא קיים לא אמרינן * אמר רבה בר בר חנה הוה אזילנא
 בהדיר' יוחנן למשאל שמעתא כי הוה עאל לבית הכסא
 והוה בעינא מיניה מלתא לא פשיט לך עד דמשי ידיה ומנח
 תפילי ומברך והדר אמר לך אפילו קיים אמרינן לימד לא
 אמרינן * והאמר מר גדול ת"ת שהתלמוד מביא לידי מעשה *
 לא קשיא הא למיגמר הא לאגמורי :

פי' וכבוד עשהנו בחזקי' כתיב ישיבה תלמידי לעסוק בתורה
 שס לפי שהרנין תורה בישראל ול"ד על קברו חלא ברמוק
 ד"א דליכא לועג לר"ש ח"כ משום יקרא דשכנא ליכא לועג לרש
 ח"כ הוסיבו ישיבה לספדו : ג' ימים הוסיבו ישיבה וח"א ז' ימים :
 זה חזקיהו כו' חננ חורתי' דמפרש מאי כבוד עשו לנבמותו נקט
 ואמר הכי : לו' חלף לו' נגימטריא הכי הוו דאי כפטי' שקאמר
 על חזקיהו שעשו לו כבוד נמותו מאי פריך בעל איביעיא נברכות
 הספל' יקרא דמיי או יקרא דשכני תפשוט לי' מהאי קרא דיקרא
 דשכני הוא : חלוני כתף כמו וחלנה כעלו שקרעו בנדיהם עד
 שבראו כתפיהם : והאידנא מפקי' ס"ת קמי' גברא רבה : אנוחי
 על חטתו : כי הוה עייל כלו' זמנא חדא כי הוה עייל כו' : לימד
 לא אמרינן ולימד אמרו לחזקיה והאידנא לא משום כבודו של חזקיה
 דלימוד עדיף מקיים : חזיא לידי תיעשה חלמא מעשה עדיף : למנח
 לעצמו מעשה עדיף : לאגמורי לאחריכי עדיף ממעשה הלכך לימד
 לא אמרינן :

אמר ר' יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב אשריכם זורעי
 על כל מי' משלחי רגל השור והחמור כל העוסק
 בתורה ובגמילות חסדים וזכה לנחלת שני שבטים שנאמר
 אשריכם זורעי * ואין זריעה אלא צדקה שנאמר זרעו לכם
 לצדקה וקצרו לפי חסד * ואין מים אלא תורה שנא' הוי כל
 צמא לכו למים * וזכה לנחלת ב' שבטים וזכה לכילה כיוסף
 דכתיב בן פורת יוסף בנות צעדה עלי שור * וזכה לנחלת

יששכר דכתיב יששכר המור גרים איכא דאמרי אויביו
 נופלין לפניו כיוסף דכתיב ביה עמים ינגה יחדיו אפסי ארץ
 וזכא לבינרה כיששכר דכתיב ומבני יששכר יודעו בינרה
 לעתים לדעת מה יעשו בישראל וגו' :

פי' זורעי היינו נדקה ומסד כדפ' לקמ' : ג' שנטיס דהכי
 משמע רגליכם ישולחו נחלת השור ומחור יוסף ויששכר :
 בנות צעדה גו' היינו כילה : מחור גרס מתרגמינן עתיר בנכסי :
 שור בכור שור הדר לו :

פרק כיצד הרגל

אמר רב סהורה אמר רב הונא אמר רב הדר בחצר
 חבירו שלא מדעתו אין צריך להעלות לו שכר
 משום שנא ושאינה יוכת שער אמר טר בר רב אשי לדידי הוי
 לי ומננח כתורא :

פי' בחצר חנירו דלא קיימא לאנרא : ושאי' יוכת של ששמו
 שאי' מכתת שיערי בית שאין ג"א דרין זו והלכך זה שיעמד
 זו הנההו ונקט שער כי שם מתחיל החורבה כי מתחיל מורכה
 נסיפה מתחיל א"כ לשער כאמר על מקום הפתוח וקאמר שהשד
 יכה במקום שתום מן הבית להיות פרוץ מקום פתוח כשער : ל"א
 בית שהוא שאוי ויחיד מאין אלס יוכת שער מוזיקין מכתתין אותו
 שער שלים :

פרק המניה

תנו רבנן חסידים הראשונים היו מצניעין קוצותיהם
 וזוכותיהם בתוך שדותיהם ומעמיקים להם ג'
 טפחים כדי שלא יענכ המחרשה רב ששת שדי להו בנורא
 רבא שדי להו בדגלרת א"ר יהודה האי מאן דבעי לטהוי
 חסידא לקיים מילי דנויקין רבא אמר מילי דאבות ואמרי לה
 מילי דברכות ומורה איסי כן יהורה בע"ש בין השמשות
 שהוא פטור מפני שרין ברשות : בע"ש מאי ברשות איכא
 כדרבי הנינא דא"ר הנינא בואוונצא לקראת כלה מלכתא
 ואמרי

ואמרו לה לקראת שבת מלכתא רבי ינאי מתעטף ואמר בואי
 כלה בואי כלה:

פי' שלא יעכב שלא תעלה: נדגלת חלקל: ומודה איסי ב"י
 ברייתא שס תניא איסי ב"י אומר רץ חייב מפני שהוא
 משונה פי' אס"ר רץ ואחד מהלך זה הזיק זה את זה הרץ חייב וע"ז
 קאי ומודה: גלו ונכח כאלם המקבל פני המלך:

פרק שור שנגח ארבעה וחמשה

רב שמואל ברי יהודה שכיבא ליה פרתיה אמרו ליה
 רבנן לעולא קום ניוול ניהמיה אמר להו מאי אירי
 ליה נכי נחמתיא דבבלאי דגידופא הוא דאמרו מאי אפשר לך
 למיעבד האי אפשר להו למיעכר עבדי אזיל היא להודיה
 לגביה א"ל ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם
 מלחמה וכי עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה של
 ברשות אלא נשא משה ק"ו בעצמו אמר משה מדוניס של
 באו אלא לעזור את מואב אמרה תורה צורר ארץ המדינים
 והכיתם אותם מואבים עצמם לא כל שכן א"ל הקב"ה לך
 כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי שתי פרידות טובות יש
 לו להוציא מהם רוח חמואביה ונעמה העמוני והלא דברים
 ק"ו ומה בשביל שתי פרידות טובות הס הקב"ה על ב' אומות
 גדולו ולא ההריבן כתי של רבי אס כשרה היא וראויה לצאת
 ממנה דבר טוב עאכ"ו דהוה חיה:

אמר רבי חייה בר אבא א"ר יוחנן איך הקב"ה מקפח
 שכר כל בריה אפוי שכר שיוחה נאה דאלו בבובה
 דקאמרה מואב א"ל הקב"ה אל תצר את מואב ואל תתגר בם
 מלחמה מלחמה הוא דלא הא אננריא עמיד בהו צעירה
 דקאמרה בן עמי א"ל הקב"ה למשה וקרבת מול בני עמון אל
 תצורט ואל תתגר בם כלל האפילו אננריא לא העמיד בהו
 דא"ר חייה בר אבא א"ר יהושע בן קרחה לעולם יקדים אדם
 לדבר מצוה שבשביל לילה אחת שקרסתה בכירה לצעירה
 קרמטה ד' דורות לישראל עובר ישי ודוד ושלמה ואו צעירה

עד רחבעם דכתיב ושם אמו נעמה העמונית :

תניא

שטען העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה
 דורש כל אתין שבתורה כיון שהניע לארץ ה'
 אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו רבו כל אתין שדרשרת
 מה תהא עליהן אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה
 כך אקבל שכר על הפרושה עד שבאר ר' עולימד ארז ה'
 אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים :

פי'

צידופח הוא כלפי מעל : מואנים עצמם שהתחלו בקלקול
 ושכלו את בלעם : פרידות גזולות : וכעמה העמונית
 אשת שלמה ונימי דוד שעשו מלחמה עם עמון כנר כולדה נעמם
 וכך נימי עגלון חלק מואב שהותר לעשות מלחמה עם מואב כבר
 בולדה רות דרות נתו של עגלון היתה : נתו של ר' אס ראוי לזרע
 כזר עאכ"ו שתמי' : מואב לשון פריכות שהוא מאניה : אכנרי'
 להסתעבד בהם להביא מים ומזון להם : לדבר מנוה לשם מנוה
 בתכונו כדאי בכזיר : אתין וגמין ריבויין : פירש לא ידע מה
 לרבות דיכא להשוות לו שום דבר : שכר על הפרישה דמתוך מנות
 שורא מהמקום גופי' אכי פורש והכני אקבל שכר על מנוה זו
 שקיימתי : ת"ח דאין זה משווה מורא ת"ח למורא מקום כי המורא
 מהם הוא כשמע להם לקבל עליו יראת ה' ומנותיו :

פרק הפרה

תנו

רבנן מעשה בבתו של נהוניה חופר שיחין שנפלה
 לבור גדול באו והודיעו את ר' הנינא בן דוסא שעה
 ראשונה אמר להם שלום שניה אמר להם שלום שלישית
 אמר להם עלתה אמרו לה מי העלך אמרה זכר של רהלים
 נודמן ליוזקן אחר מנחינו אמרו לו נביא אתה אמר להם לא
 נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אל"כך אמרתי דבר שאותו
 צדיק מצטער בו יכשל בו זרעו א"ר אחא אף על פ"כ כתבנו
 בצמא שנא וסביביו נשערה מאד מלמד שהקב"ה מדרק עם
 חסידיו אפילו כחוט השערה : ר' נהוניה אמר מהכא אל
 נעין בסוד קדושים רבה ונורא על כל סביביו : א"ר הנינא
 כל האומר הקב"ה וחרין הוא יותרו חייו שנאמ' הצור תמים

פעלו כי כל דרכיו משפט א"ר חנא ואיתימא ר' שמואל בר
גחמני מאי דכתיב ארך אפים ולא כתיב ארך אף ארך אפים
לצדיקים ולרשעים :

תנו רבנן לא יסקל אדם מרשותו לרשות הרבי' ימעשה
באדם אהר שהיה מסקל מרשותו לרשות הרבים
ומצאו הסיד אחד א"ל ריקה מפני מה אחה מסקל מרשות
שאינו שלך לרשות שלך לגלג עליו לימי' נצרך למכור שדהו
זהויה מהלך באותו רשות הרבים ונכשל באותם אפנים אמר
יפה אמר לי אותו הסיד מפני מה אחה מסקל מרשות שאינה
ש שלך לרשות שלך :

פיר' מצעה נכתו כו' עד ח"ר חנינא כלהאומר כו' נתפרש
גיבמות פ' נתרא' : ותרן לצנור על כל פשעיט : יותרו
חיייו וקרובייו ונפשו שמורה אל הכריות לחטוא' : ארך אף משמע
דונן ומחיתין חלפריע : אפי' משמע ב' רבני אחד של טובה ואחד
של רעה : לנדיקים חלשנס שכר טוב לתת ולרשעים חלפריע מהם
לחלצה : לא יסקל לפנות חכמים : שאינה שלך שמת עתיד אתה
למוכרה : רשות שלך רשות הכנים כל ימיתיו הוא שלו : לגלג לא
היה חביר טעמן של דבר :

דרש ההוא גלילאה עליה דרב הסדא כדרגין רעין
על ענא עביד לנגידא סמייתא :

שאל רבי חנינא בן עגיל לר' חייה בר אבא מפני מה
כדברות הראשונים לא נאמר בהם טוב וכדברות
האחרונים נאמר בהם טוב א"ל עד שאתה שואלני למה נאמ'
בהם טוב שואלני אם נאמר בהם טוב אם לא שאיני יודע אם
נאמר בהם טוב אם לאו כלך אצל ר' תנחום בר חנילאי שהי'
דגיל אצל ריב"ל שהיה בקי באגדה אול לנכיהי' א"ל ממנו
לא שמעתי אלא כך אמר לי שמואל בר נחום אחי אמו של רבי
אחא בר חנינא ואמרי לה אבי אמו של ר' אחא בר ר' חנינא
זהו איל וסופן להשתבר' מאי הוי אמר רב אשי ה"ו פסקיה
טובה מירשאל אמ' ריב"ל כל הרואה טי"ת בחלומו סימן יפה
לו מ"ט אילימא משום דכתיב טוב אימא וטאטתיה במטאטי
דהאמד חד טי"ת קאמרינן' אימא טומאתה בשוליה טי"ת
בי"ת

ב"ת קאמרינן • אימא טבעו בארץ שעריה אלא הואיל ופתח
בו הכתוב לטובה תהלה שמבראשית עד וירא אלהים אור
האור לא כתיב טי"ת וא"ר יהושע ב"ל הרואה הספד בהלומר
חסו עליו מן השמים ופדאוהו והני מילי בכחבתא ד

ב"י לנניח סמייתא לצו המושכת מנקר עיני ונכסלת ונפלה
בנורות והעדר אהריה כן כשהמקום נפרע משוכא ישראל
תמנה להם פרנסים שאינם מהוננים : נאמר נהם טוב בני כבוד
אנן והם דכתיב בהן למען ייטב לך : ופתח נט' שכתובה ראשונה
ביתורה נאמרה לטובה : הספד תינה זו הראוהו : חסו עליו
ופלאוהו ה"מ בכתבא שהה' בחקום הח' לחן מלוס בלח' דגריס
נט' י"ס ואז' הי' : חסס פד :

פרק הכונס

אלעזר

זעירא הוה סיים מסאני אוכמא והוה אויל

בשוקא דנהרדעא אשכחיהו דבי ריש גלותא

ואמרו ליה מאי שנא הני מסאני אמר להו דקא מאבילנא

אירושלי' אמרו ליה את השיבת לאתאבוליה אירושלים כבור

יהרא הוא אחיהו וחכשוהו אמר להו גכרא רבא אנא אמרו

ליה מנא ידעינן אמר להו או אתון בעו מינאי מלתא או אנא

איבעי מיניכו מלתא אמרו ליה בעי את אמר להו האיכאן

דקין כופרא מאי משלם אמרו ליה משלם דמי כופרא והה

הו תמרי אלא משלם דמי תמרא אמר להו והא לאו תמרי

שקיל מיניה אמרו ליה אימר לן את אמר להו בששים • אמרו

מאן אמר כוותיך אמר הא שמואל חי ובית דינו קיים שדרו

קטיה דשמואל אמר להו שפיר קאמר לכו בששים ושבקהו :

אמר ר' שמואל בר' נא"ר יונתן אין פורענות בא לעולם

אלא בזמן שהרשעים בעולם ואינה מתחלת לא

מן הצדיקים תהלה שנא' כי תצא אש ומצאה קוצים אימתי

אש יוצאה בזמן שהקוצים מצויין להואינה מתחלת אלא מן

הצדיקים תהלה שנא' ונאכל גדיש ואכל גדיש לא נאמר לא

ונאכל גדיש שנאכל גדיש כבר • תני רב יוסף מאי דכתיב

ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר כיון שניהן רשור

למשחית אינו מבחין בין צדקים לרשעים ולא עוד אלא
שמתחיל מן הצדיקים תהלה שנא' והכרתי ממך צדיק ורשע
בכי רב יוסף כולי האי נמי לאין דומים א"ל אבוי טיבותא
הוא גבייהו דכתיב כי מפני הרעה נאספה הצדיק * אמר רב
יהודה אמר רב לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב שנ'
ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר * ת"ר דבר בעיר
כנס רגליך שנא' ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר
ואומר לך עמי בא בחדריך וסנור דלתך בעדיך * ואומר מחוץ
תשכל חרב ומחרדי' אימה מאו ואומר וכי תימא ה"מ כליליא
אכל ביממא ללא ת"ש לך עמי בא בחדריך וסנור דלתך וכי
תימא ה"מ היכא דליכ' אימה מגואי אבל היכא דאיכא אימה
מגואי כי נפיק יתיב ביני אינשי בצוותא דעלמא טפי מעלי
ת"ש מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה אע"ג דמחדרים אימה
מחוץ תשכל חרב * רבא כעידן ריתחא הוה סבר כיו דכתי'
כי עלה מות בחלונינות ר' רעב בעיר פור רגליך שנאמר ויהי
רעב בארץ וירד אכרם מצרימה לגור שם ואומר אם אמרנו
נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם מאי ואומר וכי תימא ה"מ
היכא דליכא ספק נפשות אבל היכא דאיכא ספק נפשות
לא * ת"ש לכו ונעלה אל מחנה ארם אם יהיינו נחיה * ת"ר
דבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרך מפני שמלאך המות
מהלך באמצע הדרכים דכיון דיהיבא לירי רשותא מסני
להדיא שלום בעיר אל יהלך אדם בצדי דרכים דכיון דליר
ליה רשותא מחבא חבוי ומסני * ת"ר דבר בעיר אליכנס אדם
יהידי לב' ה' שמלאך המות ספקיד שם כליו * וה"מ היכא
דלא קרו ביה דרדקי דלא מצלו בה עשרה * ת"ר כלבים
בוכים מל"ה בא לעיר כלבים משחקים אליהו בא לעיר * וחזי
טילי דלית בהו גקבה :

פ"י מחאני לוכתא ונס הערקת' היה שחור וסוף חנה אנליס :
כופרל כתמרים כבוסר נעננים : דמי כופרל אינו כלום
למכור עכשיו : תמרל לאחר זמן : גם עם הקרקע דהכל בכלל
סהקונה קרקע נפירותיה נותן עיניו קנת בשנה של אחר זמן :
קונים רשעים כמשלנו לקונים כדכתיב ונלעל ההיזן נו' נדיק
כמשלנו

כישלנו לנדיש שיעושי פירות : צדיק ורשע מדלל כתיב צדיק עם
 רשע דהיינו בכליון אחד אבל צדיק ורשע משמיצ שלל ימות עמהם
 אלא קודם לכן : כולי האי כו' כלו' להכל השונין הנדיקים שקודמין
 לפורענות : טיבותא הוא שלא יראו נרעה העתידה לבא דכתיב
 כו' : ככי טוב בעיד חמה וזרחת ילן בחלון ולא ימתין עד שתחשך
 ולנקר לא ישיבם לבאת עד שיאיר : כי טוב ליטבא מעלי' האור כי
 טוב כלו' טוב הוא לבאת נו ולהכנס מפני המזיקים והלסטים : מרב
 מרבנו של מ"ה : דכתיב לעיל מיניה ולתומי רשף וקטנ מרירי' אימה
 אימת מות של מלאך ולא בגלוי כ"כ : ריתחא דבר : הכר כוי סתם
 חלונות : אם אחרנו גו' נד' אנשים תכורעים : דליכא ספק
 בפשות במקום שיגלה שם : ת"ש סיפיה דקרא ועתה לכו ונפלה
 נו' : ככס רגליך כל זמן שאינו מפזר רגלי זמן העיריכם רגליו
 לניתו ולא יבא נרחכות : נלילה הס' ב' מחבלים מחבל של לילה
 ככהוג נשאר לילות ומחבל של אותה לילה שניתן רשות לחבל בדבר :
 דלית כהו נקנה דהתם משום נקנה הוא דיענדי :

יתב

רב אמר רב אסי קמיה דר' יצחק נפחא מר א"ל
 לימא מר שמעתתא ומר א"ל לימא מר אנדתא
 פתח למימר אנדתא ולא שביק מר פתח למימר שמעתתא
 ולא שביק מר אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה
 לאדם שיש לו שתי נשים אחרת ילדה ואחרת זקנה ילדה
 מלקטת לו לבנות זקנה מלקטת לו שחורות נמצא קרח מבאן
 ומבאן אמר להם אי הכי אימא לכו דשווא לתרוויכו כי תצא
 אש ומצאה קוצים תצא מעצמה שלם ישלם המבעיר ארץ
 הבעירה אמר הקב"ה עלי לשלם את הבעירה שהבערתי אני
 הצתי אש בציון שנא' ויצת אש בציון ותאכל יסוד תיה ואני
 עתיד לבטלה באש שנא' ואני אהירה לה חומרת אש סביב
 ולכבוד אהירה בחוכמה : שמעתתא פתח ר' חנניו בנוקי
 מסונות וכו' :

ויתאו

דוד ויאמר מיישקני טים מבור בית לחם אשר
 בשער ויבקעו שלשת הנבורים וגו' מאי קא
 מבעיא לי' אמר רבא טמון באש קא מבעיא ליה וכו' והסוגיא
 ארוכה בזה וכתב לבסוף ולמ"ד טמון באש קא מבעיא ליה
 מכרי נמרא הוא דשלח ליה מאי לא אבה דוד לשחותם דלא

אמרינהו משמייהו אמר כך מקובלני מבית דינו של שמואל
הרמתי כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים
דבר הלכה משמו :

פ"י לתרוויכו אנדתא ושמעית' דדבר אחד ושניכם שויס נה
שתרצו ותתפצו נה : תנא מעצמה אכתבו נרחנו לו
סקלקלנו וסי' לק הקב"ה ידו הטובה ממנו ונא הרע ממילא והבטיח
הקב"ה לשלם כאלו הוא הנצירה : טחון באש כו' מעשה בא לפניו
במחנה ששרפו הנשיו ג' ששלי ישראל והוצרך לשאול הלכה אם חייבים
לשלם כלים הטמונים בתוכו כר"י או פטורים כרבנן : גמ' שלחו
ליה לא נכרך אלא ללמוד הלכה כמו ששלחו לו ומאילא אנה : א"ל
הלכה משמו לכל האומר דבר בשם אומרו מביא ג' אולה ואלו שסימכו
על הנס לילך במקום סכנת נפשות אין ראוי לעשות נס וג' אולה יצל
ידיהם ואף על גב דשלוחי מנהו אינן ניווקין היבא דשכיחא היוזקא
שמי :

פרק מרובה

תניא אמר ר' ע' מפני מה אמרה תורה טבח ומכר משלם
תשלומי ד' וד' מפני שנשתרש בחטא רבא אמר
מפני ששנה בחטא :

תנן כרם רבעי היו מציינין אותו בקוזויות אדמה סימנא
כי אדמה : מה אדמה איכא הנאה מינה אף האי
נמי כי מפרקא שרי לאותהנווי מינה : ושל ערלה בחרסית
סימנא בחרסית מה חרסית שאין הנאה מינה אף האי לית
ביה הנאה מינה : ושל קברות בסיד סימנא דחזיר כעצמות
וממחרה ושופך כי הויכי דנוחור טפי : אמר רשב"ג בד"א
בשביעית דהפקר נינהו אבל בשאר שני שבועה הלעימהו
לרשע וימות והצנועים מניחים ארז המעות ואומרים כל
הנלקט מזה מהולל על המעות הללו :

פ"י שנשתרש יעשה שרשי' כלומר נתחזק בחטא שקנאו דמהכו
מעשיו : בקוזויות מוח"ש כותן פיסת רגלים סביבות
הגבוליס להודיע שהוא כרם רבעי ואשור בלא פדיון : דאיכא הנאה
מיניה לאחר זמן בחריש וזריעה וקצירה : אף האי נמי איכא הנאה
גפדיון : חרשי' כותתי רעפי' : וממחה מחחה את הסיד במים
ושופך

לשופך סביבות הקבר : גד"א דענדלין להו היכירא לעונדריש
 זשיניס : גזני גית שהיא הפקר ובהיתר נאי' לטכול : חנל נסאר
 כו' שהס נאי' לגזול יניתוס ויאלכו דבר האסור והלעיטהו לרשע
 וימות :

שאלו

תלמידיו את רבי יוחנן ב"ז מפני מה החמירה
 תורה בנכב יותר מבגזל אמר להם זה השורה
 כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השוה כבוד עבד לכבוד קונו
 כביכול עשה עין של מטה כאלו אינו רואה ואוזן של מטה
 כאלו אינה שומעה שנא' הוי המעמיקים מה' לסתור עצרה
 ונו' וכתוב ויאמרו לא יראה יה' ולא יבין אלהי יעקב וכתוב
 עוב ה' את הארץ כי אין רואה • תניא אמר ר"מ משלו משל
 משום ר"גלמה הדבר דומה לב' בני אדם שהיו בעיר ועשה
 משתה אחד וימן ארץ בני העיר ולא יזימן את בני המלך
 ואחד לא יזימן ארץ בני העיר ולא יזימן את בני המלך איזה
 מהם ענשו מרובה הוי אומר זה שזימן את בני העיר ולא את
 בני המלך אמר ר"מ בא וראה כמה גדול כח של מלאכה שור
 שביטלו ממלאכתו ה' שה שלא ביטלו ממלאכתו ר"מ אמר
 ריב' ובאוראה כמה גדול כבוד הבריות שור שהולך ברגליו
 ה' שה שהרכיבו על כתפו ארבעה :

תני' החמירה לשלם בעל ד' זה : השוה כו' למירא חכני אדם
 כדרך שלא ירא מהנ"ה חנל נכנלא השוה עבד לחוכו חלא
 כנד הענד יותר מקונו שהחמירא חכ' חומיעין של מעלה לא גזירה
 לסתור ענה כחול הסתיר יועץ במסתרים לגנות להרע : מה
 שהרכיבו הנכב על כתפו וזילול את עצמו כו' לפי' היקלה קב"ה
 עליו נתש' זמין :

עשר

תקנות תיקן עורא שיהו קורין בתורה במנהרה
 בשכתוקורים בב' זכה וכו' • עורא תיקן והוא
 מעיקרא הוה מתקנה דתניא וילכו ג' ימים במדבר ולא מצאו
 מים דורשי רשומות אמרו אין מים אלא תורה שנא' הוי כל
 צמא לבו למים כיון שהלכו ג' ימים בלא תורה ביד נלאוי
 עמדו נביאים שביניהם ותקנו להם שיחו קורין בשכר
 ומפסיקים בא' בשב' וקורין בשני ומפסיקים בג' ובד' וקורין
 בה' ומפסיקי' ע"ש כדו שלא ילינו בלא תורה ג' ימי' מעיקר

חקנו חד גברא ג' פסוקי א"ג ג' גברי ג' פסוקי כנגד כהניש
 לויים וישראלים אתא הוא תיקן ג' גברא ועשרה פסוקי נגד
 עשרה בטלנין:

פי' י' בטלנין כ"א כשרים נטלים ממלאכתן לעשות צרכי צבור
 ולבא קודמין לכה"ג כדי שיהיו מצויין י' לנית התפלה
 ומתפרנסין משל ציבור: רשומות מקראות: הלל תורה דאל"כ
 מה ענין שם שסלו מק ומשפט ויאמר הם שמוענו לענין שהלכו ב'
 ימים ולא תנאו מים ומ"ש כי מרים הם ר"ל היה מרים להם שנה' הם
 תעזובי יום כו' עד שהורה להם עץ נו' שהתורה היא עץ חיים
 למחזיקים בה והחזקה הוא בכל דבר ג' פ': כדי שלא יליגו כו'
 ותיקן ב' זה' לפי שצלה בה לקבל לוחות אחרונות וירד צב' ונתרצה
 לו המקום ולפי שהיה עת רצון באותה עליי' לירידה קבעו צב' זה':

תנו רבנן כשצרו בית השמונאי זה על זה היה הורקנוס
 מבפנים ואריסטובלוס מבחוץ ובכל יום היו
 משלשלים להם בקופת דינרין והיו מעלים להם תמידים היה
 שם זקן אחד שהיה מכיר בחכמת יונית אמר להם כל זמן
 שיעוסקים בעבודה אין נמסרים בידכם למחר שלשלו דינרין
 בקופה והעלו להם הזור כיון שהגיע להצי החומה נעץ
 צפרניו בחומה נודעו ערה ארץ ישראל ד' מאות פרסה על
 ד' מאו' פרסה באותה שעה אמרו ארור האיש שיגדל חזירים
 וארור האדם שילמד את בנו חכמת יונית ועל אותה שעה
 שנינו מעשה שבא עומד מגנות צרופין ושתי הלחם מבקעת
 עין סוכר' והכמת יונית מי אסירי והתניא א"ר בארץ ישראל
 לשון סורסי למה או לשון הקדש או לשון יונית: וא"ר יוסו
 בכבל לשון ארמי למד' או לשון הקדש או לשון פרסי אמרו
 לשון יונית להוד חכמת יונית להוד: וחכמת יונית מי אסירא
 והאמר רב יהודה אמר שמואל משום רשב"ג עיני עוללה
 לנפשי מכל כנות עירי אלף ילדים היו בבית אבא ה' מאות
 מהם לומדי תורה וה' כאר' מהם למדו חכמת יונית ולא
 נשתייר מהם אלא אני כאן וכך אחי אבא בעסיא אמרו שאני
 בית ר"ג שהיו קרובים למלכות וכדתניא המספר קומי הרו
 זרה מדרכיה אמורי: אבטולמוס בר ראובן התירו לו לספר
 קומי מפני שתוא קרוב למלכות: של בית ר"ג התירו להם

לספר בחכמת יונת מפני שקרובים למלכות:

דרש

רבי דוסתאי דמן בורין ובנחרה יאמר שוברה' רבבות אלפי ישראל ללמדך שאין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות חסר אחד והיתה אשה עוברה ביניהם וראויה להשלים ונבחה בה כלב והפילה נמצא זה גרם לשכינה שתסתלק מישראל:

פוי'

הורקנוס ותריסטולוס אחין היו ומרינן על דבר המלוכה היו: משלשין אותן שגפנים מורדין מעל החומה דינרין מתרומות הלשכה בקופה לאותן שנחון לקנות תמידין: נעץ תקע סכן לדרך חזיר כשנוררין אותן: מעשה שנא העומר שהיה רגיל לבא מן הקרוב לירושלים אותה שעה באו חנות נריפין רחוק מירושלים לפי שהחריבו בני החמרים את תבואת השדה: עין סוכר סס מקום: ל' סורסי למה אלא חול' קדש חול' יונת האל' כח וסורסי ל' כלעב הוא: פרסיל כזה מארמונא"י הסמוכה ליון נקט יוני ונבל הסמוך לפרס נקט ל' פרסי: מכמת יונת בני פלטין הקרונים למלכות מספרים זה: ילדים נחורים: המספר קומי לפניס נח"ח: מרדכי האזירי שמספרים מלפניהם ומשיירים נלורות מחמריהן ל"ח דרך רוחיים לנלח סער למעלה מן האוון: על פחות כו' ולא שייך כאן הא' לא' דיני ממוכות דעל כל צי' שכינה שרי' להכא חנניא' סומסכן קאמר:

פרק החובל

תניא

ר' יהודה אומר סומא אין לו בשת וכן היה רבי יהודה פוטרן מכל מצות האמורות בתורה אמר רב ששת בריה דרב אידי מ"ט דר' יהודה אמר קרא אלה המצות והחקים והמשפטים כל שישנו במשפטים ישנו במצות והחקים וכל שאינו במשפטים אינו במצות והחקים אמר רב יוסף מריש הוה אמינא מ"ד הלכה כר' יהודה דאמח סומא פטור מן המצות קא עבידנא יומא טבא לרבנן מ"ט דל"א מפקדנא וקא עבידנ' מצות והשתא דשמיענא להא דר' חנינא דא"ר חנינא גדול המצווה ועושה כמי שאינו מצווה ועושה * מ"ד ליאין הלכה כר' יהודה עבידנא יומא טבא לרבנן מאי

טעמא כי מפקידנא אית לי אנרא טפי:

משנה

אע"פ שהוא נותן לו איך נמחל לו עד שיבקש ממנו שנה ועתה השב אשת האיש וגו' ומניין שאם לא מחל לו שהוא אכזרי שנאמר ויתפלל אברהם אל האלהים וכו': גמרא ת"ר כל אלו שאמרו דמיבושתו אבל צערו אפילו הביא כל אילי נכיות שבעולם איך נמחל לו עד שיבקש ממנו שנה השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך אשת נביא בעיא אהרורי אשת אחר לא בעיא אהרורי אמ' רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן השב אשת האיש מכל מקום ודקא אמרת הנני גם צדיק תהרוג הלא הוא אמר לי אהותו היא והיא גם היא אמרה אחי הוה נביא הוה וכבר למד אכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתייה שואלין אותו או על עסקי אשתו שואלין אותו אשתך היא אהותך היא מכאן לבן נח שנהרג שהיה לו ללמד ולא למד כי עצור עצר ה' אר"א שתי עצירות הללו לכה אחת באיש שכבת זרע שתיים באשה שכבת זרע ולידה במתנית' תנא ב' באיש ש' ז' וקטנים ג' באשה ש' ז' וקטנים ולידה רכינא אמר ג' באיש ש' ז' וקטנים ופי הטבעת ד' באשה ש' ז' ולידה קטנים ופי הטבעת בעד כל רחם אמרי דבירבי ינאי אפילו תרנגולת של בית אבימלך לא הטילה ביצתה א"ל רבא לרבה בר מרי מנא היא מלתא דאמור רבנן כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוה גענה תחלה א"ל דכתיב וה' שב ארץ שבות איוב בהתפללו בעד רעהו א"ל את אמרת מהתם ואנא אמינא מהנא ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו וגו' וכתיב וה'פקד את שרה כאשר אמר וגו' כאשר אמר אברהם על אבימלך:

אמר

ליה רבא לרבה בר מרי מנא היא מלתא דאמרי אינשי כהדי הוצא לקי רבא א"ל דכתיב למח תריבו אלי כלכם פשעתם כי נאם ה' א"ל את אמרת מהתם ואנא אמינא מהנא עדי אנה מאנתם לשמור מצותי ותורתי א"ל רבא לרבה בר מרי כתיב ומקצה אחיו לקח ה' אנשים

מאן נינהוה' א"ל הכי אמר ר' יוחנן אותם שהוכפלו בשמות
 יהודה נמי אכפולי מכפל א"ל למלתיה הוא דאכפל דאמר ה'
 שמואל בר נחמני א"ר יונתן ט" דיחיראובן ואל ימות וגו' :
פי' ח"ל נוסת פי' חס בייט הוא חת חזירו פטור : כל שיסנו
 במשפטים דהא אפיקתי' מכלל וספטו : רב יוסף מחור
 עינים היה : שאמרו סלע מנה ומאתים ול' מאות : צערו גדול
 על נוסתו : ויתפלל צעדק תפיים אותו שיתפלל צעדק : ללמוד
 דרך ארץ : מדקאמר ליה רחמנא נביא הוא דמשמ' חין ממש בדבריך
 וראוי אתה ליהרב : שכנת זרע שנמע' אשה לאיכול לפלוט : פי
 טניעת נקנ גדולים לפנות : בהתפללו משמע מיד קודם שהיה כעניע
 על ריעיו : פקד מללא כתיב ויפקוד את שרה וכתיב פקד משמע
 פקד כבר תחלה לאבימלך : נהדי דהונא לקי כרנא קוף הנדל אנל
 הכרוז כשנא לעוקרו פעמים שניעקר הכרוז עמו וכמנא לוקה
 בשנילו כלו' שכיני רשע לוקין עמו : כלכס אף הנביא במשמע :
 מאנתם ומשה ואהרן בכלל : אותן שהוכפלו מללא כתיב ומאתיו לקח
 גו' דריש הפחותים והחוקני' לגבור' : שהוכפלו שמותם בנרכת משה
 דן גד זבולן נפתלי ואשר והודיעך הכתוב שחלשי' שכלם היו ובריכין
 חזוק לפי' כפל את שמם להחזיקם שלא ישלוט בהם עין הרע ואותם
 הניא יוסף לפני פרעה כדי שלא יצרוור אותם להיות ראשי נייקות
 ולהטריחן :

אמר ליה רבא לרבבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי
 אינשי בחר עניא אזלא עניותא א"ל דתנן עשירים
 מביאים בכורים בקלות של זהב ושל כסף עניו' בסלינצרים
 של ערבה קלופה הסלויים והבכורים נתונים לכהנים א"ל
 את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא וטמא וטמא יקרא :

אמר ליה רבא לרבבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי
 רבנן השכס ואכול בקיין מפני החטה ובחורף
 מפני הצנה ואמרי אינשי שיתין רהוטי רהוט ולא מטו לגברא
 דמצפרא כרך דכתיב לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכס שרב
 ושמש א"ל את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא ועבדתם
 את ה' אלהיכם וזק"ש ותפלה וברך את להמך ואת מימך
 וזפת כמלח וקיתון של מים מכאן ואילך והטירותי מהללה
 מקרבך ותני מהללה זו מרה ולמה נקרא שמה מחלה שפ"ג
 הלאים יש בה מה"לה בגימטריא הכי הווי וכלן פת במלח

שחרות וקיתון של טים מבטלים :

אמר ליה רבא לרבה בר מרימנא הא מלתא דאמרי

אינשי חבריך קרייך חסרא אוכפא לגביך מוש

א"ל דכתיב ויאמר הגר שפחת שריו ותאמ' טפני שריו גבירתי :

פי' הסלי והניכורי ניתנין לכהן והעשירים לא היו נותנין

סליהם לכהן : כצריס שנטיס : טמא עמא לא די לו ננעו חלת

שמנייס מת עציו ע"כ הטיל עליו הכתוב חובתו"כ סכמי קרא

ילפינן במ"ק שעושין ציון לקברות לא די לו בטומאתו חללא שנייך

להוניה הונחות לעשות סי' : שיתין רהוט ס' חיש ולא הניעוהו לחוכל

שמרית : חוכפא כלו' טול חוכף של שמור והסירהו הליך וסיס חותו

על נכך כלו' הודה לדבריו ואל תענהו : מושל לא ימוש כלומר

הסירהו הליך כמו סירונו : שפחת שרי חמר לה המלחך והיא

ענתה שרי גבירתי אף שהיא לא היתה מושעבדת עוד לשרי :

אמר ליה רבא לרבה בר מרימנא הא מלתא דאמרי

אינשי מלתא דמוינא דאית בך קרום אמרה א"ל

דכתיב ויאמר עבד אברהם אנכי : א"ל רבא לרבה בר מרי

מנא הא מלתא דאמרי אינשי שפילו ואויל בר אווא ועינוהו

מטייפינן א"ל דכתיב והטיב ה' לארזי וזכרת את אכתך :

אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי

אינשי שיתין תכלי כטווה לכנא דקל חברות

שמע ולא אכל א"ל דכתיב וליני עכרך ולצדוק הכהן

ולבניהו בן יהוידע ולשלמה עכרך לא קרא א"ל את אמרת

מהתם ואנא אמינא מהמא ויביאה יצחק האהלה שרה אמו

ויקה את רבקה ותרי ל' ולאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי

אמו וכתוב בתריה ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה :

פי' ועינוהו מטייפינן עיניו מנפות למעל' למרחוק לחזכותיו :

שפיל ואויל כלו' חמת ענותנותו של אדם לא יהא בוש

מלשאל דבר הנריך לו בין לתורה בין לפרנסתו לתבוע חובו :

כאשר ייטב בלמיניל כתיב שהית' חתנכאה שיחות ככל בעלה ובתוך

דנריה חרמות לדוד שזכור הת יפי' : תכלי חבילות ומכאונות :

ולי אכי עכדין חלמא קובל היה עליו שלא זימנו למשתה : שיתין לאו

מקרא נפקא א"ל מלתא בעלמ' הוא דקאמרי חכמי ו"ל דהוא : ויוסף

הנרהס נתקנא בינחך ודרש ע"ש ויוסף בוי"ו דמוסיף על ענין

דאשין שזיקס מת דנקה גו' גרס לו לאנרהס להוסיף לו אשה :

אמר

ליה רבא לרבה בר מרי מנא הוה מלתא דאמרי
 אינשי דמרי למריה וטיבותא לשקייא א"ל דכתיב
 וסמכת את ידיך עליו למען ישמעו וייראו כל עדת בני ישראל
 וכתיב ויהושע נזן מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו
 וישמעו אליו בני ישראל וגו' :

אמר

ליה רבא לרבה בר מרי מנא הוה מלתא דאמרי
 אינשי מטייל ואזיל דקלא בישא גבי קינא דשרכי
 א"ל דבר זה כתוב בתורה ושנוי כנביאים ומשולש בכתובים
 ותנן במתניתין ותנינא בכרייתא כתיב בתורה דכתיב וילך
 עשו אל ישמעאל שני בני יאקוב דכתיב ויתלקטו אל זפתח
 אנשים רקים ויהיו עמו ומשולש בכתובים דכתיב כל עוף
 למיניו ישכון ובן אדם לדומה לו תנן במתניתין כל המחובר
 לטמא טמא כל המחובר לטהור טהור ותנינא בכרייתא
 רא"א לא להגם הלך זרזיר אצל עורב אלא ספני שהוא מינו :

פי'

חמרא כו היין של מלך הוא והשתיין איתו מחזיקין טובה
 לשר המסקה ולא לתוך ויסחוך את ידיו תלה התכמה
 והגדולה במשה כלו הוא נתנה ליהושע והיה אינה סלא חפי הקב"ה
 א"כ המסקה כותן בעין יפה : את ידך יד א' והוא סמך איתו בכ'
 ידים כדכתיב ויסחוך את ידיו : קינא דשרכי אילנות נטלים ואין
 עושין פרי כמו נברה שרכא נטלין כלו דרך דקל רע ליגדל כנד אילן
 סרק : כל עוף למינו אין זה מקרא בכל התורה ושחא בספר בן
 סידא הוא : זרזיר עוף טמא לדעת ר"א :

אמר

ליה רבא לרבה בר מרי מנא הוה מלתא דאמרי
 אינשי אידלית דורא דלינא ואו לא לא דלינא
 א"ל דכתיב ויאמר אליה ברוק אם הלכתי עמי והלכתי ואם לא
 הלכתי עמילא אלך א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הוה מלתא
 דאמרי אינשי כלבי בכפניה גללי מבלע דכתיב נפש שבעה
 תבוס נופת ונפש רעבה כל מר מחוק א"ל רבא לרבה בר
 מרי מנא הוה מלתא דאמרי אינשי קרית לחכרך ולא ענך רמי
 גודא רבא שדי ביה א"ל דכתיב יען טהרתיך ולא טהרתי
 מטומאתך לא תטהרו עוד א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הוה
 מלתא דאמרי אינשי בירא דשתית מיניה מא לא תשדי ביה

קלא א"ל דכתיב לא התעב אדומי כי אחיך הוא לא התעב מצרי כי גרהיית בארצו:

פי' אי דלית אס תללה ותנניה המטוי עמי דלינא: דורא מטטוי משל הוא שאין אדם רוצה ליכנס נסככה היזק מחוץ ותחת עול דנר אס"כ משתתף מכירו עמו: גללי אנניס: קרית חכך להולוחו: רמי נודה כותל הפל עליו כלו' הכימהו ויפול ברטעו דמא כידים: יען טהרתין סיפי דקרא עד הכותי אס מחתינו' דהיינו הכימו ויפול כו': דסתית מיני' כנר צמח: לא תשדני קלא מוט"ל בלע"ז כלו' דנר הכנרך לך פיעס אחד שוב לא חנוהו:

אמר ליה רבא לרבה בר מרי טנא האי מלתא דאמרי אינשי כד הוינן זוטרי לנברי השתא דקשישנא לדרדקי: א"ל מעיקרא כתוב וה' הולך לפניו יום ביום בעמוד ענן לנחותם הדרך וגילה בעמוד אש להאיר להם: ולבסוף כתיב הגה אנכי שולה סלאך לפניך לשמרך בדרך:

אמר ליה רבא לרבה בר מרי טנא האי מלתא דאמרי אינשי בתר מדוי נכסי ציבו משוך: א"ל דכתיב וגם ללוט ההולך את אברם היה צאן ובקר ואהלים: אמר רב חנין כל המוסר דין על חבירו הו"ל נענש תחלה שנאמר ותאמר שרי אל אברם הנסי עליך וגו' וכתיב ויבא אברהם לספוד לשריה ולכמותה: וה"מ דאית ליה דיינא בארעא: א"ר יצחק אוי לו לצועק יותר מלנצעק: תניא נמי הכי אחד הצועק ואחד הנצעק כמשמע אלא שמתהרים לצועק יותר מן הנצעק:

אמר ר' יצחק לעול' אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בזערה שנא' הנה הוא לך כסות עינים אמר לה הואיל וכסית ממני ולא גלית אישך וגרמת לי הצער הזה יהירצון שיהיו לך בנים כהווי עינים ונתקיים בזערה דכתיב והי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראו' א"ר אבהו לעולם יהא אדם מן הנרדפי' ולא מן הרודפים שאין לך נרדף בעופורת יותר מתורים ובני יוגה והכשירן הכמוב לגבי המזבח:

פ"י כיהוינן כו' כשהיינו קטנים היינו חשובים כגנרי השתתף
כו' עכשיו שהיוקנו הכנו שפליס כתינוקת : גנס ללוט נו'
מדכתיב הסולך את אגרוס תלה הליכתו באגרהס דרשו שהיא גרמה
לו שהי' לו כל זה ופי' ציני מל' שומן כמו הכונע צניב היוצא מחנו
וע"ד שאמרו קרב לגבי דינא כו' : דייני ונימי שרה היה ב"ד של
סס קיים : אחד הכועק כו' ושרה אפי' והרנתי אתכם ב' במשמע
פלא שמתהרין לצועק תחלה כדאשכחן בשרה שמתה קודם אגרהס
וגם הוא כעכש כמה שמתה שרה דאין אשה מתה חלה לצעלה :

פרק הגזול

תניא ר"א בן יעקב אומר הרי שגול סאה של היטין
טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה הלה כיצד
מברך אין זרה מברך אלא מנאין ועל זה נאמר ובוצע ברך
נאקה :

תנו רבנן הגולגין ומלוי ברבית שהחזירו אין מקבלין
מהם והמקבל מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו
א"ר יוחנן בימי רבי נשנית משנה זו מעשה באדם א' שבקש
לעשות תשובה אמרה לו אשתו ריקה אם אתה עושה תשוב'
אפילו אכנס אינו שלך וגמנע ולא עשה תשובה באותה שעה
אמרו הגולגין ומלוי ברבית שהחזירו אין מקבליס מהם
והמקבל מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו :

תנו רבנן איהו מטבע של ירושלים דוד ושלמה מצד
אהד וירושלים מצד א' ואיהו מטבע של אגרהס
זקן וזקנה מצד אחד ובחור ובתולה מצד אחד :

פ"י ונוצע ברך גזול ומכרך נאץ ה' כמו כל כועע צניב : אין רוח
חכמים כו' אין רוח חלמה וחסידות צקרכו : דוד ושלמה
כתוב מכל אחד ומכל הכ' כתוב ירושלים עיר הקדש : בחור ונתולה
יצחק ורבקה היה כתוב בנל אחד ומכל הכ' היה כתוב זקן וזקנה
הוא אגרהס ושרה ח"כ ע"ש הכס שהיו זקנים וחזרולימי כעוריס
היה כתוב מכל אחד בחור ונתולה ומכל הכ' זקן וזקנה :

נפרק הגזול בתרא

הגזול ומאכיל פדק י בבא קמא

אמר

רב ביבי בר גידל א"ר שמעון חסידא גזל הגזול
אסור אבירתו מותרת גזלו אסור דאמר רב הונא
מנין לגזל הגזול שהוא אסור שנא ואכלת את כל העמים אשר
ה' אלהיך נתן לך בזמן שהם מסורים בידך ולא בזמן שאינם
מסורים בידך :

דהוא

גברא דהוה בעי אחויי אתיבנא דהבריה אתא
לקמיה דרב א"ל לא תהוי ולא תהוי א"ל מהוינא
ומהוינא יתיב רב כהנא קמיה דרב שמטיה לקועיה מיניה
קרי רב עילויה בניך עולפו שנבו בראש כל הוצות כתוב
בזכר . מה הוא זה כיון שנפל במכמר אין מרחמין עליו אף
מסתם של ישראל כיון שנפל ביד גוי אין מרחמין עליו א"ל
לרב כהנא עד האידנא הוו פרסאי דלא קפדי אשפיכורת
דמיס והשתא איכא יונאי דקפדי אשפיכורת דמיס ואמרו
פודין מרדין קוס סק לארעא דישראל וקביל עלך של
תיקשילר' יוחנן שבע שנין אול אשכחיה לר' ל דיתיב וקא
מסיים מתיבתא דיומא לרבנן . אמר להו ר' ל היכא . א"ל
אמאי . אמר להו האי קושיא והאי קושיא האי פירוקא והאי
פירוקא אמרו לו' לר' ל אול ר' ל א"ל לר' ויחנן ארי עלה מבבל
בעיין מר במתיבתא דלמחר למחר אותבוהו בדרא קמא קמיה
דר' יוחנן אמר שמעתתא ולא אקשי שמעתתא ולא אקשי
אנחתיה אהורי שבע דרי עד דאותביה בדרא בתרא . א"ל
ר' יוחנן לר' שמעון ב"ל ארי שאמרת נעשה שועל . א"ר כהנא
יהא רעוה דהני שבע דרי ליהו חילוק שבע שנים דאמר
לו רב . קם אנרעיה א"ל נהדר מר ברישא אמר שמעתתא
ואקשיה אמר שמעתתא ואקשיה עד דאוקמיה בדרא קמא
ר' יוחנן הוה יתיב אשבע בסתרי שלפי ליה כולי ביסתרי
מתתיה עד דיתיב אארעא . ר' יוחנן גברא סבא הוה ומסרתו
בבניה אמר להו דלו לי עיני ואהויה דלו ליה במתחלתא
דכספא הוא דפריטתא שפוותיה סבר אהוכי קמהיך ביה
הלשא דעתיה ונח נפשיה למחר אמר להו רבי יוחנן לרבנן
חזיתו לבבלאה היכי עכיד אמרו ליה דרכיה הכי על לגבי
סערתא

מערת הוא דהוה הדרא לי' עכנא א"ל עכנא עכנ' פתח פומיך
ויכנס הרב אצל תלמיד ולא פתח יכנס חבר אצל חבר ולא
פתח יכנס תלמי' אצל הרב פתח ליה בעא רחמי ואוקמי א"ל
אי הוה ידענא דדרכיה דמר הכי לא הלשא דעתאי השתא
ליחימר בהדן א"ל אי מצית למיבעי רחמי דתולא שכיבנא
אולינא ואיל לא לא אולינא הואיל וחליף שעתא חליף תייריה
אוקמיה שיליה כל ספיקא דהוה ליה ופשטינהו ניהלודח
והיינו דא"ר יוחנן דילכון אמרי' דילהון היא

פ"י בעי אחויי ר"ל שלא נזלה לעצמה אלא להראות לנו על
תנן של חברו שיגזול : לקועי' לכוארי סכר מפיקתו :
תול הוא שור הנר כמתרמי' ותו תורנלא תור שור נלא
יער : אין חרמין עליו ושפיר עבדי' דקטלתי' : מסייס כו'
היה מחזר ושוכה להס מה שדרסר' יומתן אותו היום לפי שר"ל מכס
גדול היה ולאחר ששמע כלם היה תוזר ומכוונס בידם : גדרת
קמא' שורות תלמידים יושנים לפניו וזלפני' חזו : ביסתרקי
תפי' דבלע"ו : מסרחי גבני' גבות עיניו גדולים ומכסים עיניו :
פריט שפתיס נקרעה שפתו ע"י מכה : הדרת לי עכנא כחש גדול
עשה ענמו כנלל ומקיף את פי המערה וכותן זכנו לתוך פיו ואין
אדם יכול להכנס : פתח פיך הרחימי פתחך להסיר זכניך ועשה
פחח ליכנס : דתולא שכיבנא אי שקינה לך אולינא כהדך ואעמוד
אנך בנ"ה ואלא הואיל וחליף שעתא ומיתרשס ניסח חליף ולא
אנך עוד לעמך שחא תכעוס עלי' ואמות עוד פיעס אחרת אנך
לכיתי חי ולא אעמוד עוד אנך פן אמות פיעס אחרת ואי דמפרשי
הואיל וחליף שעתא וקבלתי בער מיתה לא אקבל עוד פיעס אחרת
לינך מכאן : תיירי' הקינו משנתו : אמרי' דילכון אמרי' שלכס
הייתי אומר תורה של בני א"י : דלכון היא של בני צבל :

ממון מטור רב הונא ורב יהודה חד אמר מותר לאבדו
ביד והד אמר אסור לאבדו ביד מאן דאמר מותר
לאבדו ביד לא יהא מטונו חמור מגופו ומאן
דאמר אסור לאבדו דלמא הורה ליה זרעא מעליא וכתיב
יכין רשע וצדיק ילבש . רב חסדא הוה ליה ההוא אריסטא
דהוה תקיל ויהיב תקיל ושקיל סלקיה קרא אנפשירה צפון
לצדיק חיל חוטא . כי מה תקות הנק כי יבצע כי ישל אלוה
נפשו . רב הונא ורב חסדא ה"א נפשו דנגול וח"א נפשו של

גולן מאן דאמר נפשו של גזול דכתיב כן אורחות כל בוצע
 בצע ארץ נפש בעליו יקה מ"ד נפשו של גולן דכתיב ארץ
 הגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער כיה יריב ריבם
 וקבע את קובעיהם נפש ואידך נמי הכתיב נפש בעליו יקה
 מאי בעליו בעליו דהשתא ואידך נמי הכתיב וקבע ארץ
 קובעיהם נפש מה טעם קאמר מה טעם וקבע ארץ קובעיהם
 משו דקבעי נפש א"ר יוחנן כל הגזול את חברו שוה פרוטה
 כאלו נוטל נשמתו מנגו שנא כן אורחות כל בוצע בצע את
 גפש בעליו יקה ואומר ואכל קצורך ולא חסך ואכלו בנך
 ובנותיך ואומר מהמס בני יהוד אשר שפכודם נקי בארצם
 ואומר אל שאול ואת בית הדמים אשר המית הגבעונים מאי
 ואומר וכי תימא נפש דידיה אבל נפש בני ובנותיו לא ת"ש
 בשר בניו ובנותיו וכי תימא ה"מ היכא דלא יהיב דמי אבל
 ה"מ דיהיב דמי לא ת"ש מהמס בני יהודה אשר שפכודם
 נקי בארצם וכי תימא ה"מ היכא דקאביד בידים אבל גרמא
 לא ת"ש אל שאול ואל בית הדמים אשר המית את הגבעונים
 וכי היכן טצינו שהרג שאול את הגבעונים אלא כחוך שהרג
 נוב עיר הכהנים שהיו מספיקים להם מים ומזון מעלה עליו
 הבתוב כאלו הרגן :

פד' חמור חנופו דק"ל נפ"צ דע"ו דחותר לאנד נופו ניד
 דקתני המינין והמסורות חורדין הותן לכור ולא מצלין :
 תקיל ויהי בלרכ חסדא : תקיל ושקיל לנפשיה מדקדק בחלוקה
 ואינו חותר מחלקו כלום ל"ה חסדה היה נוטל ודרך שאר אריסי'
 ליטול שלישי ח"כ תקיל ל"מ כאבן קטנה ותקיל ושקיל כאבן גדולה
 לנפשי' דאבן ואבן גדול וקטן הי' לו : ר"מ גדיקוה אריסי חוטא ונכספן
 חילו לר"מ דס'קו ונוטל חלקו : של כנול זה"ק קרא כי ישלנו' כי
 חלויס יודע ויראה כי גדול יעובו שאו נוטל גפש הכנול : כי דל
 הוא חצ"ע שדל הוא ח"ל ח"ה לנולו : אל תדכאנו' מיצער עני לקט
 שכחה ופאה המתחלקין כשצריך אל תדכאנו' חס : יקבענו' נול
 כפש גזוליהס ח"כ אל תנול דל שיש בו כשילת כשה כי דל הוא
 וח"ל טוב בתה להתפרנס עוד ואל תדכאנו' ר"ל בעיני שנכרך
 ודחוק למכור או לקנות דבר אל תדחוק אותו למכור נפחות או
 לקנות ביותר חסצר היוצא כסוף : בעליו דהשתא גולן שבעשה
 עכשיו בעליס למאן : ואכל קצירך ולא חסך ודי"ד דכ"ח כנ"ך

שנים אוחזין פרק א בבא מציעא תקי

ובנותיך לפי שאין לך שוב כמה לפרנסם : מחמס בני יהודה מנזל
שעשו מעלה חכי עליהם כאלו שפכו דם כקי : המית הנביעונים
כדמפרש לקמיה : ה"מ מהת כפש בעליו יקח לא כפקח לן מלא כפש
הנוזל מכל כפש כו' לא כעכש נזלן אכפשות בני הנזל : מחסין
יהיב דמי נ' זה לא היה רוכה למכור ופעמים אף הם כותן דמייש בו
משום כטילת כשמה כנון שגזל ממנו מזונות ואיכס מכו' לו לקנו :

מסכת בבא מציעא פרק א

דהויה גיטא דאשתכח וכו' . א"ל רב עמרם לרבה

דוכי פשיט מר איסורא מממותא א"ל תרדא
שטרי חליצה ומיאונין תנן פקע אהוא דכירב מר אמר משום
לתאי דידי פקע ומר אמר משום לתאי דידי פקע :

פי' תרדא משועמס : פקע ארזא כשכר היצמוד ש"הי נסעין
עליו לתאי דידי כשניל תולי שקינה על שגדפתני : ומר
אמר כו' שהסנת על דברי לכייסני ככ"המ :

פרק אלו מצ"אות

אמר רב יהודה בהניתלת מילי עבדיו רבנן דמשני
בדבוריהו במסכתא בפוריא באושפיזא :

אמר רבי יוחנן מי שהניה לואביו מעות הרכה ורוצה
לאבדן ילבש בכלי פשתן וישתמש בכלי זכוכית
וישכור פועלים ואל ישב עמם . ילבש בכלי פשתן בכותנא
דומיתא וישתמש בכלי זכוכית בזניתא היורתא וישכור
פועלים ואל ישב עמם תרגומא בתורא דנפיש פסדייהו :

תני רב יוסף והודעת להם זה בית חיהם . את הדרך
זה ג"ח . ילכו זה ביקור חולים . בה זו קבורה .
ואת המעשה זה הדין . אשר יעשו זו לפנים משורת הדין .
אמר מר אשר ילכו זה ביקור חולים היינו ג"ח לא נצרכה אלא
לבגנולו דאמר מר בגנולו נוטל אחד סס' מחליו ואש"ה מיבני
ליה למיזל לנכיה . בה זו קבורה היינו ג"ח לא נצרכה אלא
לקון ואינה לפי כבודו . אשר יעשו לפנים משורת הדין דא"ר

יודגן לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה דין
הורה לא דיינו דמנחתא לדיינו אלא אימא שהעמידו דיניהם
על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין:

פי' במסכת יש בידך מסכת פלו' סדורה נדרסא הו' לאו ונא
לנסותו ואף ע"פ שסדורה היא לו יאמר לו לאו ומדת עכוה
היא: בפוריא שיתשת חטתך יאמר לו לאו ומדת צניעותא היא
א"כאם בעל קרי היה ולא נא לב"ה ושאלהולמה לא נא ישנה ויאמר
חולה היה הו' שאר אונס אירע לו א"כ שאלוהו שכנת על מטה זו לא
יאמר לו כן פן יראה בה קרי ויתגנה: באושפיוא שאלוהו על
אושפיוא אם קנלו בספר פנים יפות יאמר לה ומדה טובה היא כדי
שלא יקפצו בו כ"א שאינן מהוננים לנא תמיד אליו ויכלו את מחונו
א"כ שלא יבכו מחוסר שום דבר: ורובה לאבדן ללמדכו נא שלא ירבג
אדם נכך: רומית' דמיהם יקרים ומחריס לנלות: תרגומ' להך
שכירות דפועלים: בתורא נפועלים המנהיגי' בשוורים של צי' ה':
דנפיש כו' שרוב עבודת קרקעות שלהם בשוורי' היתה אף חרישת
הכרמים ובגירתם מנהיגים כלי המחרישה בעגלה בין שורו' הכרם
עם הבוצרים וכותנין שם היצננים לפי' אם אין הבעלים עמהם יש
הפסד גדול שאין דרך הפועלים לתוס על הכרם ועי' בשוורים
ומנהיגי' אותם על הנפנים ועל הנטיעיות והם מתקלקלי' והשוורי'
כסקלי' וכשנרי' וגם אין מעמיקין המחרישה נ' טפחים ואין הזרע
נקלט היטב: בית חיהם ללמוד להם אומנות להתפרנס בו והוקלי'
ותורות כתיב צרישא דקרא - ואמר שהזהיר אותם על התורה
הזהיר אותם על אומנות בתורה שאין עמה תלכה סופה בטילה:
ילכו זה נ"ס דבהליכה בעלמא מקיים אותה מצוה בה זו קנורה אין
תכלית עשיית' רק בה שאין מצפה לתשלוי' גמול': ואת המעשה
זו הדין כי הניעשה ע"פ הדין הוא מייסה הראוי לעשות: אשר
יצאן הוא ענין נוסף כאמר לב' בעלי דינין שיעשו לפנים משורת
הדין: דינא דמניזתא לדייכו בתמי' דמניזתא נוזמאי הדנין
ביסורין כנחזקה:

פתוח תפתח אין לי אלא לעני' עירך לעניי עיר אחרת
מנין ת"ל תפתח מכל מקום: נתון התן אין לי
אלא מתנה מרובה כתנה מועטת מנין ת"ל נתן התן מכל
מקום: העניק העניק אין לי אלא שנתברך הבירא בגללו
מעניקים לו לא נתברך הבית בגללו מנין ת"ל העניק העניק
מכל מקום ולרא' בע דאמר נתברך הבירא בגללו מעניקים לו

לא נתברך הבירא בגללו אין מעניקים לו העניק למרה לו
דברה תורה כלשון בני אדם. העכט תעביטנו אין ליאלת
שאין לו ואינו רוצה להתפרנס אמר רחמנא תן לו דרך
הלוואה יש לו ואינו רוצה להתפרנס מנין רלמוד לומר
תעביטנו מכל מקום :

פי' מתנה מרונה דל' כתיבה דבר חשוב משמע : מתנה
מוצטת מנין אס אפשר לך ליתן מתנה מרונה : שנתנדך
הנית בגללו דהכי כתיב קרא אשר ברכך נו' : שא"ל מחה שיתפרנס
להתפרנס משלך : אמר רחמנא הענט לך הלואה : להתפרנס משלו
אלא משלך : מכין שאתה חייב להעניטו וליפרע ממנו אחר מיתה :

משנה אבדתו ואבדת אביו אבדתו קודמ' אבדתו ואבדת
רבו שלו קודם אבדת אביו ואבדת רבו של רבו
קודמת שאביו הביאו לעה"ז ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי
העה"ב ואם אביו חכם של אביו קודמ' היה אביו ורבו נושאין
משאוי מניה את של רבו ואח"כ מניה את של אביו היה אביו
ורבו בבית השבי פודה את רבו ואח"כ פודה את אביו ואם
אביו חכם פודה ארת אביו ואח"כ פודה את רבו : גמרא :
מנה"מ אמר רב אמר קרא אפס כילא יהיה בך אביון שלך
קודם לשל כל אדם ואמר רב יהודה אמ' רב כל המקיים בעצמו
כך סוף בא לידי כך ת"ר רבו שאמר רבו שלמדו חכמה ולת'
רבו שלמדו מקרא ושלמדו רביר' מ"ר יהודה אומר כל שרוב
הכמתו הימנו ר' יוסי אומר אפילו לא האיר עיניו אלא במשנ'
א' זהו רבו אמר רבא כגון רב סהורא דאסברין וכו' אמר עולת'
ת"ה שבבבל עומדים זה מפני זה וקורעין זה על זה :

פי' מה"מ שלנו קודם : לא יהיה נו' הוהיר מן העניות : המקיי'
כך אצ"פ שלא הטיל עליו הכתוב יש לאדם ליכנס לפנים
משורת הדין ולא לדקדק שלי קודם אס לא נכפסדא דמוכת ואס
תמיד מדקדק פורק מעליו עולג"ט ונדקה וסוף שינטרך לבניות
א"כ מי שאומר שמתזיר אחר אבדתו ולא אנדת אביו לקיים מקרא
זה אפס נו' כדי שלא יעני הנה הוא פותח פיו לשתן וסוף לכא לידי
כך : חכמה סברת טעמו משנה ולהנין שלא יאו סותרות זא"ז
ועיני איסור והיתר והסתור והפסור והיא נקרא תלמוד : מקרא
תורה נביאים וכתובים : משנה כמו שהן שניות ואין טעמן יפורש
בהן : רוב חכמתו אס מקרא אס משנה : במשנה א' שלא יכול להנין :

תנו

רבנן העסוקים במקרא מדה ואינה מדה במשנה
 מדה ונטל עליה שכר בתלמוד אין לך מדה גדולה
 מאו ולעולם הוירין למשנה יותר מן התלמוד הא נופא קשיא
 אמרת בתלמוד אין לך מדה גדולה מווי הדר אמרת ולעולם
 הוירין למשנה יותר מן התלמוד אך"י בימי רבי נשנית משנה
 זו שבקי כולי עלמא מתניתין ואולו בתר תלמודא הדר דרש
 להו ולעולם הוירין למשנה יורת מן התלמוד מאי דרוש
 כדדריש ר' יהודה בר' אילעאי מאי דכתיב הגד לעמי פשעם
 גלבית יעקב הטאתם הגד לעמי פשעם אלות"ה ששגורת
 נעשות להם כזדונות ולכית יעקב הטאתם אלו עמיה הארץ
 שזדונות נעשות להם כשגנות והיינו דתנין ר' יהודה אוכר הויר
 זהיר בתלמוד ששגנת תלמוד עולה זרון דרש רבי יהודה ברבי
 אלעאי מ"ד שמעו דברה ה' החרדים אל דברו אלות"ה אהיכם
 אלו בעלי מקרא שונאיכם אל בעלי משנה מנדיכם אלו עמי
 הארץ שמא תאמר אכד סכרם ובטל סיכויים ת"ל ונראת
 בשמהתכם שמא תאמר ישראל יבושון ת"ל והם יבושו אומות
 העולם יבושו וישראל ישמחו :

פ"ו מדה היא קצת : ואינה מדה שהמשנה והתלמוד יפיע ממנה
 מפני שתלויים בנירסא ומסתכחין שכימיהם לא היה תלמוד
 נכתב וגם לא היה כיתין לכתב אלא לפי שכתמעטו הלכות התלון
 דורות אחרונים לכותבו : אין לך מדה כו' שהוא לתת לך להנין
 סתומות טעמי משנה מה הם כמו שנתפרש נפ"ק דחגיגה וע"ש :
 צימיו ר' נשנית כו' הא דקתני תלמוד אין לך כו' לפי משכנו תלמידי
 שמא יזהלל שהיו לפכיונ' דורות רבו מחלוקת נתורה וכיעשית ככ'
 תורות מתוך עול שצבול חלכיות יון ורומי וסמדות שהיו נזרין
 עליהם ומתוך כך לא היו יכולין לתת לב לנרר דברי החולקים
 עד ימיו של ר' שנתנה"ה לו מן בעיני אנטונינוס ונחו מניה
 זלחוקקן כל תלמידי א"י ועד ימיו לא היו מסכתו ברורות אלא כל
 תלמיד שמע דבר מפי גדולהימנו גרסה וכתבן סי' הלכה פלו' ופלו'
 שמינית משם פלו' וכשנתקבצו אחר כל א' מה שמע וכתבו לב לנרר
 טעמי המחלוקת דברי מי ראויין לקיים וסדרו הסמכות דברי
 נזיקין לנדס ודברי יבמות לנדס ודברי קדשים לנדס וסתם במשנה
 דברי יחידים ראיה ר' את דבריהם ושנחן סתם כדי לקבוצ הלכה
 כמותם לפי אמרו בתלמוד א"ל מדה גדולה מזו שיתכו לב לטעמי
 המשנה

המסנה: שנקי בו' מלחוד אחר גירס' משנתם: נתר תלמוד'
 לחסוד בסגרא: הוי רץ למסנה לפי גירס' פן ישתכחו המסניות
 ויחליפו שמות החכמים ונתקום חייב יאמרו פטור ונתקום איסור
 יאמרו מותר: מתלה כשדרש תלמוד גדול: לעמי פשעם עמי
 דהיינו ת"ח את חטאתם חני קורא פשע שהיה להם לתת לנבטעמי
 משנתם שיבררו להם על העיקר ולא יורו הלכה מתוך חסנה שאינה
 עיקר: ולגית יעקב שאר העם: חטאתם חפי' פשע להם חני קורא
 חטאת: בתלמוד שהוא תירוף טעמי המסניות או אם תשמע דבר
 משכ' מרנך הזהר לשאל טעמי ומי שכחה: ששנת תלמוד אם שנית
 בהוראה בשנת תלמודך שלא ידעת טעם החסנה ונתת חתה טעם
 אחר וחתוך כך דמית לה דין או הוראה שנת לידך ולימדתו הימנו
 שלא כדת ואלו ידעת טעם המסנה לח דמית לה מעשה הנח לידך:
 זדון ענוש חתה עליה כחזק שזדון הוא בידך שלא שלח טעם מרנך:
 ת"ח טעמי חכמים הרבה ללמד טעמי משנתם זו כזו וזו כזו
 שאין הכל בקיאותן כולן: בעלי מקרא שאינם יודעים דינין והוראו'
 כ"ח ע"פ בעלי תלמוד: אלו בעלי חסנה ששוכחים בעלי התלמוד
 לפי שבעלי תלמוד אומרים לבעלי חסנה שהן מבלי עולם שאומרים
 הלכה מתוך משנתם: אלו ע"ה שת"ח שכוין ומתועבין להם כנדה:
 אהרן סגור של אלו הרי כתיב למען שמי יכבד ה' דמשמע שהן אומרים
 אכל אין הדבר כן ת"ל וכראה בשחמתכם ולא נאמר וראה כך אחר
 כניח חני ואחיקם שוכחים חכמים חכדיכם כלנו נראה בשחמתכם: והם
 יבשו אותם שהם כיכרים שאינן מחכו ואינן נקראים ע"ש ישראל
 הם יבשו וישראל ישמחו וע"ה יבשו:

פרק המפקיד

והרהר אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמנות
 ובניכם יתומים ממשמע שנא' והרגתי אתכם
 יודע אני שגשותיהם אלמנות ובניהם יתומים אלא מה ת"ל
 והיו נשיכם וגו' מלמד שגשותיהם מבקשות לינשא ואין מניחי'
 אותם ובניהם רוצים לירד לנכסי אביהם ואין מניחים אותם:
אמר רבי יצחק לעולם יהא כספו של אדם מצוי בידו
 שנאמ' וצרח הכסף בידך וא"ר יצחק לעול' ושלש
 אדם מעותיו שלוש בקרקע ושלש בפיקמטיא ושלש תהרת
 ידווא' ר' יצחק אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוך מן העין

שנא יצו ה' אתך את הברכה באסמך תניא דבי רבי ישמעאל
 אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו שנא יצו
 ה' אתך את הברכה באסמך ת"ר ההולך למוד את נורנו אומ'
 יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתשלח ברכה במעשרה ידנו
 התחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה מדר ואח"כ
 בירך הרי זה הפלת שוא לפי שאין הברכה מצויה לא בדבה
 השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר הטנוי אלא בדבר הסמוי
 מן העין שנא יצו ה' אתך את הברכה באסמך :

פי' מנקטת כו' כנון שילכו נשני ולא ידעו נביהם אש חיים אש
 מתים ויהיו נביהם אלמנות חיות לעולם ונביהם כיתומים
 שלא ירשו נכסיהם וכו' קללו' הן' של חרב וא' של שני' א"כ ה"פ והרנתי
 נו' נפ' אש יהיו עדים שנהרנ במלחמה נחרב אין תשואין השנו
 דאחרי נדלמי כדאחרי בנימות : בידו לא יפקדנו לאחריהם במקום
 אחר שאם תזדמן לו סחורה לשכר יהא חוזמן לו : בקרקע יבית
 השליש בקרקע דלספי' א"ל שמירה לא בקרקע א"ל ניקנה לו קרקע
 שהם נכסי' שי' לאחריית דשאר נכסים אפשר שיאנדו ברנע א' :
 דפרקמטי' כדאחרי' ק' וזוי בעסקא כל יומא נשרא וחמרא : תחת
 ידו להיות חוזמן לו לצורך ריוח הנאפתת' : אין הברכה שמתברך
 ורבה מאליו : הסמוי מן העין שלא ישליט בו עין הרע : באסמך
 דריש ליה ל' דבר הסמוי מן העין : שאין העין כו' דבר המוכח בחוכה
 שנה' באסמך ל' נכזים א"ל כדריש מחלת אתך שפוא אתך ואין אתך
 שולט בו הנרכה מכו' :

פרק הזהב

איתמר דברים רב אמר אין בהם משום מחוסרי אמנה
 ור' יוחנן אמר יש בהם מחוסרי אמנה מתיבי ה'
 יוסי בר' יהודה אומר טה' ל' היך צדק והלא היך בכלל איפה
 היא אלא לומר לך שיהא היך שלך צדק ולאן שלך צדק אמר
 אבוי ההוא שלא ידבר אחד בפה וא' כלב מתיביר' שמעון
 אומר אעפ"י שאמרו טלית קונה דינר והב ואין דינר זהב קונה
 טלית מ"מ כך הלכה אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול
 ומאנשי דור הפלגה הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדבורו

חנאי היא דתנן מעשה ברבי יוחנן כן מתיא שאמר לבנו צא
 ושכור לנו פועלים הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו
 אמר לנבני אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשערותו
 לא יצאת ידו חובתך עמהם שהם בני אברהם ויצחק וישראל
 אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור לתם על מנת שאין
 לבס עלי אלא פת וקטנית בלבד ואי ס"ד דבריהם יש בהם
 משו' מחוסרי אמנה היכי א"ל זיל הדר כך שאני התם דפועלי'
 גופיהו לא סמכ' דעתיהו מ"ט מידע ירעי דעל אבוה סמוך :

פי'

דברים כלל מעות אינו קונה רב לטעמיה דאמר כנגדו הוא
 קונה : הין ככלל איפה שההין י"ב לונין ואיפה נ' סאין שהן
 ע"כ לונין בשלמא במסורה אינטרך כדאשרי' פרק הספינה במסורה
 שלא ירתים וק"ו מה מסורה שהיא ח' חל"ו כלונ הקפידה כו' : הן
 שלך כו' כלו' כשאתה מדבר הן או לאו קיים דנריך והנדק אותה :
 ח' צפה כו' נשעה שהוא חומר הדבור לחי' יהא נדעתו לשנות חבל חס
 נשתנה השער לחס"ן והוא חוזר כו' לפי שנוי השער אין כאן חסרון
 חמכה : מי שפרעו' קללו כפודיענות רשעים ח"ה שזה עושה
 כמעשיהם אשר פיהם דבר שוא ואין עומדים בדבורם : חבל חסרו
 חכמים כו' סיפא קתני החוזר כו' אין רוח חכמים נותה הימנו לחס
 יש בהן משום מחוסרי אמנה : מינשה בר' יכו' שנוה לכונו למחזור
 בתנאו : לא סמכה דעתייהו על דברי הכן :

תנו

רבנן לא תונו איש את עמיתו באונאת דברי הכתוב
 מדבר אתה אומר באונאת דברים או אינו אלא
 באונאת ממון כשהוא אומר וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה
 מיד עמיתך הרו אונאת ממון אמור הא מה אני מקיים לא
 תונו איש את עמיתו באונאת דברים הא כיצד אם היה בעל
 תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים
 אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך אם היה גר ובא ללמוד תורה
 אל יאמר לו פה שאכל נבלות שרצים ורמשים יבא ללמוד
 תורה שנא מפי הנבורה אם היו יסורין באים עליו או אם היו
 חולאים באים עליו או שהיה מקבר את בנו אל יאמר לו כדרך
 שאמרו לו חבריו לא יוב הל' וראתך כסלתך תקותך ותום
 דרכיך זכור נא מי נקי אבד אם היו חמרים מבקשים תבואה
 ממנו לא יאמר להם לבוא אצל פלוני שהוא מוכר תבואה ווודע

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

בו שלא מכר מעולם ר' יהודה אומר אף לאיתלה עיניו על
המקה בשעה שאין לו דמים שהרי הדבר מסור ללב וכל דבר
המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך א"ר יוחנן משום רבי
שמעון בן יוחאי גדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר
בו ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך ור"א אומר
זה בגופו וזה בממונו רבי שמואל בר נחמני אמר וזה ניתן
להשכון וזה לא ניתן להשבון:

פ"י שהרי הדבר מסור ללב ולפי' נאמר בו ויראת מאלהיך הא
שהרי ליתן טעם למה נאמר בו ויראת נקט ליה זה ק"ק שהרי כל
הדברים הללו אינן טובות ורעתן מסורת להכיר אלא ללבו של יושבו
ויודיע אם לעקל חס לצקלקלות ויכול הוא לומר לא יציתני ס"א לטוב'
הייתי סגור סו' ליתנאמה למכור והייתי חפץ לקנות מקט זה וכל
הדבר המסור ללב של אדם נאמר בו הוי ירא מן היודע משכנות אס
לעונה אס לאונאה:

תנ"י תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק כל המלבין פני
חבירו ברבים כאלו שופך דמים א"ל שפיר קאמרת
דחוינא ליה דאזיל סומקא ואתי היורה א"ל אביי לרב דימי
במערבא במאי והירו א"ל באחורוי אפיין דאמר ר' חגיגה הכל
יורדין לגיהנם חוץ מן הכל ס"ד לא אימא כל היורדין לגיהנ'
עולים חוץ מן שורדים ואינם עולים ואלו הן הבא על א"א
והמלבין פני חבירו ברבים והמכנה שם רע לחבירו סכנה
היינו מלבין אע"ג דדש גיה בשמיה אמר רבה בר חנה אמ'
ר' יוחנן נוח לו לאדם שיבא על ספק אשת איש ואל ילבין פני
חבירו ברבי מנ"ל מדדרש רבא דדרש רבא ס"ד וכצלעי שמחו
ונאספו קרעו ולא דמו אטר דוד לפני הקב"ה רבש"ע גלו
וידוע לפניך שאם היו מקרעין כשרי לא היה דמי שותרת
לארץ ולא עוד אלא אפילו בשעה שעוסקים בנגעים ואהלות
אומרים לו דוד הבא על א"א מיתתו בסרה ואני אומר להם
מיתתו בחנק ויש לו חלק לעה"ב אבל המלבין פני חבירו
ברבים אין לו חלק לעה"ב כואמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב
ואמרי לה אם רב חנא בר ביזנא אמר ר' שמעון הסידא ואמרי
לה אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי נוח לו לאדם שיפיל

עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים מנ"ל מתמר
דכתיב היא מוצאת והיא שלחה אל המיה :

פי' לחזיל סומקא כו' שמחדי' מתתלה לפי שהדמים מתאספים
לנרוח : ס"ד וכי הכל יורדין : דלש נ"י כנר הורגל ככך
שמכין מותו כן וחין פניו מתלבנות ומ"מ זה להכלימו מתכוין :
ונל"ע כי כשכיל חסתי זו שמתחלה חסתי בה כמו ויבן ה' את הכלע :
קרעו גו' אם קרעו כי לא ינאלו דם : כדלריש רבנא דטובה מעשה
של דוד ונ"ל שמשלסן וכפק א"ל היא שהיוכ' למלחמת כ"ד נט כדיתות
כותב לאשתו ע"מ שסם ימות שתהא מגורשת מעכשיו ולא תזקק
ליבם ושלא תתענגן וכל אלותן הימים היא ספק מגורשת חס מת היא
מגורשת ויתחלה ואם לא מת לא כתנרשה א"כ שהין מגורשים בלי
שום תכל' והיו עושי' הרבה נכניעה כדי שלא יהו קופצי' על נשותיה'
לנשחם לכך קרי להו ספק א"ל : נכנעי' ואלהות כלו' לא מציעי' נשעי'
שהן נשלים אלא הפי' עסוקים נהלכות חמורות ונס חין עניכס
לא' ח' : היא מונמח גו' כתפר' נפ"ק דסוטה :

אמר ר' הונא בריה דרב אידי מאו דכתי' לא תונו איש
את עמיתו עם שאחך בתורה ובמצות אל תונרו
אמר רב לעול' יהא אדם זהיר באונאת אשתו שמתוך שדמעתה
מצויה אונאתה קרובה :

אמר ר"א טיום שהרב ב"ה ננעלו שערי הפלה שנא גם
כי אזעק ואשוע סתט חפלתי ואף ע"פ ששערי
הפלה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו שנא' שמעה חפלתי ה'
ושועתי האוינה אל דמעתי אל תחרש ואמר רב כל ההולך
אחר עצת אשתו נופל בניהנם שנא' רק לא היה כאחאב וגו'
א"ל רב פפא לאביי והא אמרו אינשו אתרתיך גוצא גחין
ותלחוש לה לא קשיא הא במילי דעלמא והא במילי דביתא
לושנא אחרונא הא במילי דשמיא והא במילי דעלמא :

פי' עמיתו יעם אתו : בתורה וכמנות אכל לנעל ענייה מותר
לכניס ולהוכו כדכרי' דלריש דהל"ל לא תוכו אחיך : באונאת
אשתו באונאת דברים לנערה : אונאתה קרובה לנא פורענות
אונאתה חמהר לנא : שמעה חפלתי חין לשכותו חל' בקשה שמנקס
מהב"ה שישמע חפלתן אכל' תחרש יש לשכותו חל' בקשה ולומר כזו
אני נוטח שאין לרכך לשתוק ולא להחריש אל תחרש אל תעשה חל'
תחן חששים ל' בקשה ומשמחין ל' עתיד כנון אל יתן למוט לסון
בקשה ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה הוא ל' עתיד : לא כאלמא

פי' לקרא אשר הסית' אותו מיזנל אשתו : נוצל קטנה : נחין
כו' כפי' ענמך ושמע דכריה :

אמר רב חסדא כל השערי' נגעלים חוץ משערי אונאה
שנא הנהה נצב על חומת אנך ובידו אנך אמר ר'
אלעזר הכל נפרע בידי שליח חוץ מאונאה שנ' ובידו אנך אמ'
ר' אבהו ג' איך הפרגוד ננעל בפניהם אונאה וגול ועבודה זרה
אונאה דכתיב ובידו אנך גול דכתיב חמס ושוד ישמע בה על
פני תמיד ע"ז דכתיב העם הסכעיסים אותי על פני תמיד :

אמר רב יהודה לעולם יהא אדם זהיר בתבואה
בתוך ביתו שאין טריבה מצויה בתוך ביתו של
אדם אלא על עסקי תבואה שנ' השם גבולך שלום חלב הטי'
ישבועך אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כד משלם שערי
טכדא נקיש ואתי תיגרא בכיתא ואמר רב חנינא בר פפא
לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שלא נקראו ישראל
דלים לא על עסקי תבואה שנא והיה אם זרע ישראל וגו' וכתיב
ויהנועצליהם וכתיב וידל ישראל מאד מפני מדין ואמר רבי
חלב לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה
בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנא' ולאברם הטוב
בעבודה והיינו דאמ' להורבא לכני מחווא אוקירו לנשייכו כי
היכידתתערתו :

פי' השערים של תפלה : על חומת כו' דרך משל כשער העיר
כנעל חין רואה מתוך העיר לחוכה לה לכל ללכ על החומה
רואה לחץ : ובידו לא יסרה לשליח : אונאה הכועק על אונאת
דברים חין השער כנעל נפכו : ע"י שליח נפרעין על כל עבירות
ע"י שליח : פרגוד מחינה שנין שכינה לנבא מרום : אינו כנעל
להתסיק ראיתן חן המקום א"ל תמיד רואה אותם עד שפרע :
ובידו חנך תזמיע שהיא תמיד חכלו ומחששת בה : על פני לפני ואין
מחירה ניכו לבין העברה : תבואה לפרנסת ביתו : אימתו גבולך
שלום כשחלב חטום ישביעך הקב"ה : חכדא כד שכותנין בו שעורי' :
נקיש כו' התגר מקשקש ונא א"כ הכד מקשקש כדרך כלי ריקס
שכשמענו קול הכרה כשקשקשין עליו : וידל נו' לעיל מיני' כתיב
וישמיתו את יבול הארץ :

תנן החם התבו הוליות ונתן חול בין דוליא לחוליא ר"א

שיהר וחכמים מטמאים וזהו הוה תגור של עכנאי
 מאי עכנאי אמר ר' יהודה אמר שמואל שהקיפו דברו בעכנאי
 זו וטמאוהו תנא באותו היום השיב ר"א כל תשובות שבעולם
 ולא קבלו הימנו אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זרה יוכיח
 געקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרו לה ד' מאות אמה אמרו
 לו אין מביאין ראיה מן החרוב חזר ואמר להם אם הלכה
 כמותי אמת המים יוכיחו הורו אמת המים לאחוריהם אמרו
 לו אין מביאין ראיה מאמת המים חזר ואמר אם הלכה כמותי
 כותלי ב"ה יוכיחו הטר כותלי בית המדרש ליפול גער בהם
 רבי יהושע אמ' להם אם ת"ה מנצחים זה את זה בהלכה אתם
 מה טיבכם לא נפלו מפני כבודו של ר' יהושע ולא זקפו מפני
 כבודו של ר' א' ועדין מטיין ועומדים חזר ואמר להם אם הלכה
 כמותי מן השמים יוכיחו יצאתה ב"ק ואמרה מה לכם אצל ר'
 אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום עמד רבי יהושע על רגליו
 ואמר לא בשמים היא מאי לא בשמים היא א"ר ירמיה און
 אנו משניחין בב"ק שלכר כתבת בתורה כהר סיני אחרי רבים
 להטות אשכחיה ר' נתן ללאהו א"ל מאי עביד קב"ה בההוא
 שעתא א"ל קא הויך ואמר נצחוני בני נצחוני בני אמרו אותו
 היום הביאו כל טהרות שטיהר ר' אליעזר ושרפום ונמנו עליו
 וברכוהו ואמרו מי ילך ויודיענו אמר להם ר"ע אני אלך שמא
 ילך אדם שאינו הגון ויודיענו ומצא מחריב את כל העולם
 כולו מה עשה ר"ע לבש שחורי ונתעטף שחורים וישב לפניו
 ברחוק ד' אמות אמר לו ר' א' עקיבא מה יום ניומים אמר לו ר'
 כמדומה לי שחכירך בדילין ממך אף הוה קרע בגדיו והלך
 מנעליו ונשמט וישב על גבי קרקע ולגו עיניו דמעות לקה
 העולם שליש בזתים ושלש בחטים ושלש כשעורים ויש
 אומרים אף בצק שבידי אשה טפח תנא אך גדול היה באותו
 היום שבכל מקום שנתן בו עיניו ר"א נשרף ואף ר"ג היה בא
 בספינה עמד עליו ונחשול לטבעו אמר כמדומה לי שאין זרה
 אלא בשביל ר"א בן הורקנוס עמד על רגליו ואמר רבש"ע גלוי
 וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי

אלא לבבך של איהו בג' הסחלוקת בישראל נח הים מועפו
אימא שלום דבית הורד' א אחתיה דרבן גמליא הואי מההוא
מעשה ואילך לא הות שבקת לך לר"א למיפל על אפיה ההוא
יומא ריש וזהא הוה ואיהלף לה כין מלא לחסר איכא דאמרי
עניא קא אבב' אפיקה לך רופתא אשכחתייה דנפל על אנפיה
אמרה ליה קום קטלתייה לאהי אדהכי נפק שיפורא מבי רבן
גמליאל דשכיב אמ' לה מנא ידעת אמרה לך כך מקובלני מבית
אבי אבא כל השערים ננעלין הוין משערי אונאה:

פ'י קוליות תנור העשוי חוליות מנרפו בכנסן כדרך כלי חרס
ואמר כך נורף החוליות וכותן חול בין חולי לחולי: מטהר
שאינו כלי חרס אלא בנין כעין כלי גללים וכלי מדה שהין מקבלים
טומאה: מטמאים דאולי בשר חוליות שאר תנורים שלהם שהיו
עשויין כעין קדרות גדולות ופיו למעלה ונורף בכנסן כשאר
קדרות ומטלטלין אלא שהיה מושיבו על הארץ או על הדף ומדניק
את הטיט סביב על גליו לעשותו עב שיקלוט ויחזיק את חומו:
עכנאי כחש דרכו לעשות כעגולה להכניס זכבו אצל פיו: שטיהר
ר"א ע"י מעשה שאירע כשאלה הלכה זו בנ"ח שנפלה טומאה
לאויר תנור זה וחזרו ועשו על גבו טהרות וטיהר ר"א והניאוס
ושרפוס לפכיו: שחורים ענין צינר ואכל: חף הוא כו' שהמכודה
קייב בקריעה: זחלן מניעליו שהמכודה אסור בכעילת הסכלל:
ונחמט חן הכסא: טפת כתקלקל: חך גדול מכה גדולה: ד"ג
כשיהיה ויעל פיו כעשה: שלא ירבו כו' שלא ירגיל היחיד לחלוק
על הרבים: אימא שלום כך שיה: בין מלא לחסר טנורה היתה
שיהא כחדש חסר ונקבוע ביום ל' ולא יפול ביום החדש על פכיו והיה
מלא ולא נקבוע עד יום ל"א ולא כזהרה בו ביום ל' ונפל על פכיו
א"כ ההוא יומא ל' ריש ירחא הזה ואחלף לה בין מלא לחסר שהיתה
סנורה למלא והיה ויהיה למחר ביום ל"א כ"ר"א ולא יפול והחלש
חסר היה וביום ל"א נפל: חנית חני אבא מבית דוד חני
המשפחה שנת כשיא' היתה זהם מבית דוד: חון כו' לפי שנער
הלך הוא קרוב להוריד למעות:

תנו רבנן המאנה את הגר עובר בג' לאוין והלוחצו עובר
בב' טאי שנא מאנה דכתיבי שלשה לאוין וגר לא
תונה וכי גור אתכם גר בארצכם לא הונו אותו ולא הונו איש
את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא לוחצו נמי כתי' ולא תלהצנו
וגר לא תלחץ ולא תהיה לו כנושה וגר בכלל הוא אלא אחד

זה ואחדנה בג' תניא ר"א הגדול אומר מפני מה הוזהרה תורה
 בל"ו מקומות ואמרו לה במ"ו מקומות בנר מפני שסורו רע
 מאי דכתוב ונר לא תונה ולא תלחצנו כי גרום היתב תנא
 משום ד' נתקמום שכך אל תאמר לחברך והיינו דאמרו איתשו
 דוקיף לי זקיפא בדיותקיה לא נימא לי לחכרית זקיף בניתא :
פי' המאנה אונאת דנרים : הלוחנו דוסקו : לא תהיה לו כנושה
 למת הוא שדוסקו לתנוע מוכו : נמ"ו י"מ משום דחשיב
 כי נרים הייתם וכיוצא בו : מוט שנג' כו' לכיון דנרים הייתם
 נכחי הוא לכם להוכיר שם נרות : מאן דאי' לי' כו' מי שי' לתלוי
 במשפתו לא יאמר לעבדו או לכן ביתו תלה ליה דג זה שכל שם
 תלוי נכחי הוא לו :

ההוא

עבדא סבא דאול צבעיה לרשיה ולדקניה אתא
 לקמיה דרבא א"ל זבנא א"ל ויהיו עניים בני ביתך
 אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל זבניה יומא חד א"ל אשקיין
 מיא אזל חוריה לרשיה ולדקניה א"ל חזי דאנא קשיש מאבוך
 קריא נפשיה צדיק מצרה נחלין וגו' :

פי' צבעי' שהיה זקנו לכן ונבעו שסור זמרה כנחור : זבנן
 קנה אות' לעבד וכנעני היה : ויהיו עניים חסנ' היא טוב לי
 לפרנס עניי ישראל וישמחוני : דקניה זקנו : צדיק זה רבא :

פרק איזהו נשך

לא תגנובו דכתב רחמנא למה לי לכדתניא לא תגנובו
 על מנת לשלם תשלומי כפל לא תגנובו על מנת
 למוקט א"ל רב יומר לרב אשי לאו דכתב רחמנא במשקולות
 ל"א ל"א ל"א לטומן משקלותיו במלח האי גזל מעליא הוא לעבור
 עליו משערת עשייה ת"ר לא תעשו עול במשפט במשפט
 כמשמעו במדה זו מדידת קרקע שלא ימרוד לא בימות החטה
 ולאחד בימות הנשמים במשקל שלא יטמין משקלותיו במלח
 ובמשורה שלא ירתיח והלא דברים ק"ו ומה משורה שהיא א'
 משלשים וששה בלוג הקפידה עליו תורה ק"ו להין וחצי רהין
 ושלשית ההין ורביעי ההין ולוג וחצי לוג ורביעית הלוג אמ'
 רבא למה לי דכתב רחמנא יציאה מצרו ברבית יציאת מצרו

נבי ציצית יציאת מצרים במשקולות אמר הקב"ה אני הוא
 שהבהנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור
 אני הוא שעתידי ליפרע ממי שתולה מעותיו בגוי ומלוח אוהץ
 לישראל ברבית וממי שטומן משקלותיו במלח וממי שתולד
 קלא אילן בבגדו ואוטר תפלת הוא :

פי" ל"ל לילך מרבית ואונאה שהרי מספרו ממון : לא תכונן די'
 לנרות לא קמינעי ליה דאזהרה לגונג נפשות הוא : למיקט
 לצער : ע"מ לשלם כפל להכותו ויודע בו שלא יקבל : במשקולות
 לא תצשו עול : לעומן כו' המכה או הפרס טומן במלח להכנידו
 וכשהוא לוקח במשקל לוקח באלו : משעת עשי' משעת הטמנה ואפי'
 לא שקל בהן : שלא ימדוד כו' חבל שאיך יודע בו כימות הנשמים הוא
 לח ואתפשט כל זרכו וכימות החמה מתוך יוצאו לנמד ולוויץ :
 משורה מדת הלח היא : ירתים השקומ"ה צלע"ן שחלל את
 המדה כשמוכר את הרן ולא"ז ונמנאת חסרה : ברבית נפ' נהר
 במשקלות נפ' קדושים : שהנחתי במצרים הרי שנאו' רווקים
 על מצרית אחת ונתעברה מהן בי' עיבורי' י' בכורות שהן בכורו'
 של אביהן כלם מתו : תולה כו' מלוח מעותיו לישראל ברבית
 וחומר של גוי הם : קלא אילן נביע הדומה לתכלת ורחמנא חמיה
 פתיל תכלת ותכלת דמיו יקרים שכנויע נדס חלון שאיכו עולה מן
 היס חלל ח' ליע' טנה :

רבינא איקלע לסורא דפרתא לרב חנינ' מסור דפרת

לרבינא יציאת מצרים דסתב רחמנא נבי שרצו'
 למה לי א"ל אמר הקב"ה אני הוא שהבהנתי בין טפה של
 בכור לטפה שאינה של בכור אני עתידי ליפרע ממי שמערב
 קרבי דנים טמאים בקרבי דנים טהורים ומוכרין לישראל אמר
 לי אנא הטעלה קא קשיא לי טאי שנא המעלה דכתב רחמנא
 א"ל לכרתניא דביר' ושמע"א אמ' הקב"ה אלמלא לא העליתו
 את ישראל ממצרי' אלא בשביל דבר זה שאין מטמאין כשרצו'
 כשאר אומות דיו א"ל ומי נפיש אנרייהו טפי מרבית ומציצית
 וממשקלות אמ' לי' אף על גב דלא נפיש אגרייהו טפי מאיסו
 למכלינהו :

חנינא ב' שהיו מהלכים בדרך וכיד אחד קיתון שלמים
 אם שותים ב' כתים ואם שותה אחד מהם טביע
 לישוב

לישוב דהש בן פטורא מוטב שישתן שניהם וימתו ואל יראה
אהר במיתת חברו עד שבא רבי עקיבא ולמד והי אחיך עמך
היך קודמין לחיי חבירך:

מרבית

הונחבכשך ותרביית לחונן דלים יקבצנו מאי לחונן
דלים אמר רב כגון שבור מלכא:

פי'

דפרת היושנת על נהר פרת: נבי שרניס נפ' שמיני כי אכי
ה' המעלה מתבס מארץ מזרים: בשביל דבר זה שהן
מצוליס נכחי וסיגס במאפי בשקני' הללו להכי בתיבל עילוי למעלה
גדולה היא אגלס: מתים נבחה שקין מספיקין לשניהם: מניע
לישוב נמנה חיס: מיך קודמין לעמך חשמע טיהא הוא טפל לך:
שבור מלכא מלך פרס היה וכוטל מחון מישראל וחונן דהס דליס נויס
שהס דליס מן המכות:

תני

רב יוסף אם כסף תלוה את עמו עמו נכרי עמי קוד'
עניו עשיר עני קודם ענייך ועניי עירך ענייך קודמין
עניו עירך ועניי עיר אחרת עניי עירך קודמין תניא אמר רבי
יוסי בא זראה כמה סמיות עיניהם של מלוי ברביית אדם קורא
להפרו רשע יורד עמועד לחייו והם מביאים עדיהם ולבלד
וקולמוס ודיו וכותבין והחמין פלוגי זה בפר באלהי ישראל
תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר כל מי שיש לו מעות ומלוה
אותם שלא ברביית עליו הכתו' אומ' כספו לא נתן בנשך ושוהד
על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם ה' למדת שכל
המלוה ברביית נכסיו מתמוטטין והא ק' חונן דלא מוופי
ברבות וקא מתמוטטין אר"א הללו מתמוטטין ועולים והללו
מתמוטטין ואינם עולים למה תכיט כוגדים תחריש ככל ע'
רשע צדיק ממנו אמר רב הונא צדיק ממנו בולע צדיק גמור
אינו בולע:

פי'

עמי ונכרי כאין ללות עמי קודם: ענייך שהס קרוביך
ומחשפתהך: ענייך קודמין דכתיב עמך הקרובים לך:
עניי עירך קודמין לעניי עיר אחרת דהנך הוי עמך טפי: עס
לחיי רניל להתקוטט עמו כאלו הכהו וכאלו נא לסורנו: כפר
שהלוי לישראל ברנית: למ נתן כנסך ומלוה לישראל כנס:
מתמוטטין דוקא עושה אלה לא ימוט ה' אם נתן כנסך ימוט:
מתמוטטין ועולין כו' והכי חשמע קרא כל עושה אלה לא ימוט לעול'
גלו' ואם ימוט אין חמתו חטות עולם אבל הכותן כנסך ימוט לעולם

אינו כולע ואי"פ שתמוטט עולה ואינו כולע לעולם :

תניא

רבי שמעון אומר מלוי ברבות יותר ממה שמרויחין
 מפסידין ולא עוד לא שמשוימין משה רבינו חכם
 וחורתו אמת אומרים אלו היה יודע משה רבינו שהיה ריוח
 בדבר לא היה כוחכו כי אתא רב דימי אמר מנין לנושה בחכרו
 מנה ויודע שאין לו שאסור לעבור לפטו ת"ל לא תהיה לו
 בנושה רבי אמי ור' אסי דאמרי תרוייהו כאלו דנו בשני דינין
 שנא הרכבת אנוש לראשנו כאנו באש ובמים א"ר יהודה אמר
 רב כל מי שיש לו מעות ומלוה אותם שלא בעדים עובר משום
 ולפני עור לא תתן מכשול ור"ל אמר גורם קללה לעצמו שנא
 תאלמנה שפתי שקרה דוברות על צדיק עתק א"ל רבנן לרב
 אשי קא מקיים רבינא כל מה דאמור רבנן שלה בהדי פניא
 דמעלי שכתא לישר לומר עשר וזוי דאתרמי לו קטינ' דארע'
 למובן שלה לי' נתימר סהדי ונכתב כהב שלה ליה אפי' אנא
 פמי שלח לו' כל שכנמר דטרוד בגירסא ומשתליו וגורם קללה
 לעצמו תנו רבנן צועקים ואינם נענים ואלו הן מי שיש לו
 מעות ומלוה אותם שלא בעדים והקונר' ארוך לעצמו וסו'
 שאשתו מושלת עליו הקונר' ארוך לעצמו מאי היא איכא
 דאמרי תולר' נכסיו בגוי א"ר הכותב נכסיו לבניו בחיי א"ר
 דביש ליה בהא מתא ולא אזיל למתא אהרותי :

פי'

מפסידין כדאמרי' שתמוטטין לעולם : חכם כו' ליטנא
 חצלי' נקט : לא תהיה נו' לא תראה בעיניו כנושה נו
 שיראה זינוש : לראשנו ל' נושה כדמתרני' כרשים הרי חנו' נחנו
 באש ובמים : כי מתבייש מחנו ואזיל סומקא וחתי חיוורא הסומקא
 שתולדות האש והחיוורא מתולדות תיס : עובר כו' שעולה על הוחו
 של לוח לכפור : קללה כשתובעו וזה כופר הכל מקללין אותי ואות'
 שהוא דוכה על נדיק עתק דמאוס דכריו לא מחוקינין אותו רשע :
 ומשתלי' ישכח הלואתי ואנרוס קללה לעצמי : כוצקים כנ"ל
 מטה : ואיכן כצינן שאריהם נרמו לעצמן : בניו חמר מעות שאני
 משמיט נהן של פלוגי נוי הם שלא לסשניע את עצמו ופיעמי' שהגוי
 שופע ומצמיד עדי ותובעו נדיכיהם : כהאי מתא כו' קאי אדועקין
 ואינו בענין :

פרק האומנים

דכה

בר כרחנה תברו לי' הנהו שקולאי חביתא דחמר' שקל לנלייסייהו ארזואמרו לרב א"ל הב להו בלייסייהו א"ל דינא הכי א"ל אין למען תלך בדרך טובי יהיב להו בלייסייהו אמרו ליה עניי אנן וטרהינן כולא יומא וכפינן ולית לן מיירו למיכל א"ל זיל הב להו אנרייהו א"ל דינא הכי א"ל אין ואורחות צדיקים תשמור :

פי'

שקולאי נושאי משאות : תברו שלא במקום מדרון נפשיעה : בדרך טובים לפני משורת הדין : ואורחות נו' סיפי דקרא הוא ואי היה קרא אחרינא מניכן למימר דאורחות נדיקים נ"כ פיינו ליתן להם בלייסייהו אנלליחן להם עוד שזכר לא ומשום שהוש סיפי דקרא ע"כ לאסופי על רישא נא :

פרק הפועלים

דרש

רבי זירא ואמרי לה תני רב יוסף מאי דכתי' תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל היתויער תשרת חשך ויהי לילה זה העה' ז' שדומה ללילה בו תרמוש כל היתויער אלו רשעים שבו שדומין לחזיר שביער תורה השמש יאספון ואל מעונתם ירכזון תורה השמש לצדיקים ויאספון רשעים לניהנם ואל מעונתם ירכזון אין לך כל צדיק וצדיק שאין לו מדור לפי כבודו יצא אדם לפעלו יצאו צדיקים לקבל שכרן ולעבודתו עדי ערב כמי שהשלים עבודתו עדי ערב :

פי'

רשעים שבו שמניחים להם יכולת להלך ברשעתם ואין נפריעים מהם : תזרח כו' לעה"כ : מעונתם כו' הצדיקים : עדי ערב עד יום מותם :

דבי

אלעזר ברבי שמעון אישכח לה הוא פרהגונא דקא תפיס גנביא א"ל היכי יכלת להו לאו כחיותא מתילו דכתיב בהו בו תרמוש כל היתויער א"ד מהאי קרא קאמ' ליה יארוכ במסחר כאריה בסוכו דלטא שקלר צדיקי ושבקרת רשיעיא א"ל מאי אעביד הורמנא דמלכא הוא אמר תא אנטרך

הפועלים פרק שביעי

הכי תעביד עול בר' שעו להנותא כי חזית איניש דקא שתי
 דמרא וקא נקיט כסא בידיה וקא מנמנמ שאיל עילויה אי
 צורכא מרבנן הוא אקרומיה קדים לגירסיה אי פועל הוא
 קדים קא עכיד עבידתיה אי עבידתיה בלילוא דרודירדוד נא
 לא גנבא הוא ותפסיה אשתמע מלהא בו מלכא אמרו קרינא
 דאגרת' איהו להוי פרונקא אתוהו לר' א בר' שמעון קא תפסי
 גנבי ואויל שלח ליה ר' יהושע בן קרחה הומין בן יין עד מרגו
 אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה שלח לטרס קוצים אתו
 מכלה מן הכרם שלח ליהיבא בעל הברס ויבלה ארת קוציו
 יומא חד פגע בו ההוא כובס קהייה חומין בן יין אמר מדהציק
 כולי האי שמע מיניה רשיע אהוא אמר להו תפסוהו ותפסוהו
 לבתר דנח דעתיה אול בתרייהו לפרוקי ולא מצי קרו עלירה
 שומר פיו ולשונו שומר מצרה נפשו וקפיהו קם תותי וקופא
 וקא בכי א"ל רבי אל ירע בעיניך שהוא ובט בעלונעודה
 מאורסה ביום הכפורים הנה ידועל בעי מעיו ואמר שישו
 בני מעי שישוגמה ספקות שלכם כדודאורת שלכם עאכו
 מובטח אני בכס שאין רמה ותולעה שולטת בכס ואפילו הכי
 לא מיתבך דעתיה אשקיה סמא דשיגתא ועיילא לביחא
 דשישא וקרעו לכניסיה הוה ספקו מגייה דנקולי היקולי
 דחרבא ומחבי בשמש' בתמו ובאבולא מסרהו כל חרכו נמי
 לא סוניה בל תרבא לא סרויח שוריקי סוטקי מסרויה הכי
 אע"ג דאיכא שוריקא סומקי לבי מסרויה קרי א: פשיה אפ
 בשרו ושוכן לבטה ואפר ישמעל בר יוסי מטא כי האי מעש'
 לורים פגע ביה אליהנא לעד סתי אחה מוסר עמו של להיט
 להריגהו ל מאי איעביד הוה מנא המלכ' הוא א"ל אבוך ערק
 לאסיא את עמוק ללוד קיא:

פיה נכח מחנה של חלק: תפסי גנבי דלוג לחריהם
 ותפסי: הוי פו' להנין תפסולות: לאו כו' וכילה כחיות
 כמלכו שמתחנות ניום כחסתריהם: ללחסיני לסקלית דריקי
 כיכחו: הורמכך דמלכח חנהו החיך הוא: כל' פיי פשיה סיעת
 בעולה והכל נכנסין בחנויות וסיעלין: הקדומימו הסכים דיעול
 לילה ולכך הוא ענתנס: ותי פועל שפיר יוס: כלילית אוחו
 שמתכנתו

שמלאכתו בלילה : רדודי רדודי מותח מוטי כחשת וכרזל לעשות
מחטי' ואומנותו בלילה לפי שמו שכן בכלי אומנותו המנוקב בנקבים
דקים זה דק מזה ואין קולו נשמע בלילה : נכנא הוא ולכך הוא
ישן שניעור בלילה : קריינא קורא האברת הוא יהיה פרוונקא
שליח ומשל הוא : מומך כו רשע בן גדוק אע"ג שכוונתו היה ללא
לתפוס נדיקי ת"מ הים לך לימשך ידן אפי' מהרשעים : קונים כו'
לפי שקראו מומך בן יין השיב לו מומך כי עשה חייך ע"י הקונים
שנכרם סנתקלקל הנפכי' אבל כשיכלה הקונים ויתוקן הכרם ויחזור
היין למוטב שלא יהא נעשה מומך : בעל הכרם הקב"ה כי כרסה'
נכחות בית ישראל : ויכלה ויטול : קרי עלי' על הכונס : זקפואו
תלאוהו : קס ר"א : תותי זקיפא תחת העץ : בעלו כו' שהיא
בסקילה וכל הנסקלקין בתלך : ודאות כו' מקוס שיש טעם נדנר
בנון הכך דכיימי נחנותא : דיקולי כו' סלים מלמים שומן לפי שבעל
בשר היה מאוד : נשמא לכסות אס יסריח וירס תולעים : כל
תרבא לא משרת אה"כ יש נשר עמו : שוריקי גווי' אדומים להם אן
הנשר : נשרי ישכין כו' לענין סרחון חיייתיהו קרא אכל רמה
שלטה בו דאל"כ אחרי לא חשיב ראב"ש כמי נהניו' ללא שלטה בהן
רמה נספ"ק דנ"ב : כי האי כו' מינהו למלך לתפוס נכבי' : הורמכ'
למלא כו' וכן השיב הוא פרהנונה ליעל זאמר שהיה נ' כי ישראל
זהם נתמנו מפי המלך בע"כ אכל ראב"ש נתמנה עלידי גרסו שמת'
תא אנמרך כו' :

כ"י הוה מקלעו ר' ישמעאל בר' יוסיה' אלעזר בר' שמעון
בהדי הדדי הוה עייל בקרא דתורי בנייהו ולא הו
געען בהו אמרה להו ההיא מטרוניתא בטיבא אינא שלכם
אמרו לה שלהם גדול מישלנוכ"ש א"ד הכי אמרו לה כי כאיש
גבורתו א"ד הכי אמרו לה אהבה דוהקת את הכשר ולמה להו
לאהדורי לה ודחתיב אל תען כסיל באולתו שלא להוציא לעו
על בניהם א"ד ריוחנא אבריה דר' ישמעאל בר' יוסיה' כחמת ברת
ט' קבין אמר רב פפא אבריה דר' יוחנן כחמת בת ה' קבין ואמרי
לה בתנ' קבין דרב פפא גופיה כי דקורי דהרפניא :

כ"ז נבי הדדי פא' פ : נקרא כו' כמר נקר : בנייהו נין
שניהם חתמת כריסן מתוך שכריסן גדול : חטרונית שרית
גוי' : אינא פו' שאינכם יכולין להזקק לנשותיכם : שלחן כו' כרסן
של גשותינו גדול משלנו : כי כאיש גבורתו אהר תשמיש ל"א שלהן כו'
תאוה של אשה מרובה משל איש : כ"ש שתאותם מרובה ואינכם

עזקין להם וכבעלות לאמריס: אהנה כו' וסתוך שתלותם מרובם
עלתאותינו נפר טכינו נדחקו: כי דקורי כו' פליס שעושין
בהרפניא:

אמר ר' יוחנן אנה אישתירי משפירי וירושלים האי מאן
דבעי מיהוי שופריה דר' יוחנן נייתי כסא דכספא
מבי סילקיה ונימלייה פרצידו דרומנא סומקא וניהדר ליה
כלילא דורדא סומקא לפומיה וניתנביה בין שמשא לטולא
ההוא והרורי מעין שופריה דר' יוחנן איני והאמ' מר שופריה
דרב כהנא מעין שופריה דר' אבהו ושופריה דרבי אבהו מעין
שופריה דיעקב אבינו ויעקב מעין שופריה דאד' הראשון ואלו
ר' יוחנן לא קהשיב ליה שאני ר' יוחנן דהדרת פנים לא הויה
ליה רבי יוחנן הוה אויל יתיב אשערי טבילה אמר כי סלקין
בנות ישראל מטבילה מצוה לפנעו בי כי היכי דליהוי להו בני
שפירי כותי גמירי אורייתא כותי אמרו ליה רבנן לא מסתפי
מר מעינא בישא אמר להו מזורע יוסף קאתינא דלא שלטי
ביה עינא כישא דכתיב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ואמר
ר' אבהו אל תקרי עלי עין וכו' רבי יוסי בר' חנינא אמר מהכא
וידגו לרוב בקרב הארץ מה דנים שבים מים סכסוס אותם
ואין העין שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין העין שולטת
בהם יומא חד הוה קא סחי רבי יוחנן כירדנא הויה
ריש לקיש ושור לירדנא אבתריה אמר ליה הילך
לאורייתא א' ד ליה שופרך לנשי אמר ליה אי הדרת
בך יהיבנ' לך אחותי דשפירא מינאי קכיל עליה בעי למיהדר
לאתיי מאני ולא מצי הדר אקריי' ואתניה ושוייה גבר רבא
יומא חד הוה מפלגי בי מדרש' הטיף והסכין והפיגיון והרומח
ומגל יד ומגל קציר מאימתי טקלין טומאה משעת נטר
מלאכתן ומאימתי גסר מלאכתן ר' יוחנן אמ' משצירפן בכבשן
ר' לאמר משיחצחן במים א"ל לסטאה בלסטיותיה ידע א"ל
ומאי אהנית ליהתם רבי קרולי הכא רבי קרולי א"ל אהנאי
לך דאקרבינך תהת כנפי השכינ' חלש דעתיה דר' יוחנן חלש
ריש לקיש אתא אחתיה קא בכיא אמרה ליה עשה בשביל
בני אמר לה עובה יתוסין ואני אחיה עשה בשביל אלמנותי

אמר להואלמנותיך עליחבטחונח נפשיה דרבי שמעון בן
 לקיש והוה קא מצטער ר' יוחנן בתריה טובא אמרו רבנן
 לטויל ליתביה לדעתיה נזיל ר"א בן פדת דמחדין שמעתה
 אזל יתיב קמיה כלמלתא דהוה א"ר יוחנא ל"חניא דמסייעא
 לך אטר את כבר לקישא בר לקישא כי הורג אמנא מלה
 הוה מקשי לוי כ"ד קושייתא ופריקנא ליה כ"ד פירוקא וסמיל
 רוחא שמעתא ואת אמרת חניא דמסייעא לך אטולא ידענא
 דשפיר קאמינא הוה קאויל וקרע מאניה וקא בכי ואמר היכא
 את בר לקישא היכא את בר לקישא והוה קא צוח עד דשת
 דעתיה מיניה בעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה :

פי' אשתירי כותרתי : שופרי' זיהרורי תולרי וקירון עור
 פניו : מצי סילקי כסיונא מצית האומן שהוה נהוב ממראס
 להב האש בנו : פרידי גרעינין : ונהדר בו' יסוכנהו שפה לפי
 סניב של ורד אדום : זיהרורי דנפקי מיני' על פניה הרץ : מעין
 ולא הכל : הדרת פנים וקן : זרעא דשפירין לפי שהטניע מולד
 כהודקס לפי הכיור דמיונס נעת הריון : עולי עין עולים
 למעלה מהעין והיא מלמטה שהיא אינה יכולה לשליט בהן : חזיים
 ר' לשהיה לסטים : שור קפץ : א"ל ר"י : שופרן יופיין : לנשי
 ראוי לנשים : תילך בו' כמה כחך יפה לסכול עול תורה כשתעסק
 בה היא חתש כחך של ינה ר' דהתורה נקראת ע"ש זה תושי' :
 ולא חני לקפון כנראשונה דמשקבל עול תורה תשש כחו : הסיף
 והסכין משנה היא בס' הרות : הפניון אשפי"ד : וחנל יר תל
 קביר פלגילא בלע"ז : ליסטאה כו' ידע לפי שהיית ליסטס אתה נקי
 בהן באומן כלי אומכו' ליסטיות : רבי כו' רבן של ליסטס וראש להם
 הייתי א"כ הכי קאמ' ליה חמי אהכית לי שהייתי לסטים כי כבר התם
 רבי קרו לי כי קודם שניצטית ליסטס ידעתי זה יתח מתן ור"י הכין
 דגרו בפשוטה וכ"ע חרה לו כ"כ עליו : אחתיך דר' אשתו דר' :
 קא נכיא קמי' דר' ילהתפלל על בעלה : עזבה כו' ולא מכותיך עלי
 תנטמו פסוק הוא בירמיה : מנטער מתחרט על שהמיתו שלמסיה
 מוכא תלמיד וביק כמותו : דשף בעקרה ממנו דעתו ונשתטה :

ואפילו הכי לא סמך ר"א בר"ש אדעתיה קביל יסורין
 באורתא הוו מייכין ליה שותין נכטי לצפרא
 נגרו בתותיה שיתין משיכלו דמא וכיבא לסחר עבדה ליר
 דביתהו שיתין מיני לפדא ואכיל להו וכרי ולא הוה שבקרה

ליה דביתוהו למיפק לבי מדרשא כי היכי דלא לדחקה רבנן
 באורתא אמר להו אחיורעי באו בצפירה אמר להו זילו מפני
 ביטול תורה יומא חד שמעה דביתוהו אמרה ליה את קא
 מייתית להו עילוך כלית ממוך של בית אבא אימרדה אולת
 לבי נשא סליקו ואתוהיך שיתין ספונאי עיילו ליה ס' עבדי
 כי נקישו ס' ארנקי ועבדו ליה ס' מיני לפדא ואכיל להו יומא
 חד אמרה לה לברתה זיל בקי באבוך מאי קעביד האי דנא
 אתיאה אמר לה זיל אמרי לאמך שלט גדול משלהם קרי
 אנפשיה היתה כאניות סוחר ממיהק חביא לחמה אכלושת
 וברי נפק לבית מדרש איתו לקמיה שיתין מינדמא מהרינהו
 הוה קא מרנני רבנן ואמרי ס' ד לירת כהוחד ספק אמר להו
 אם כמותי הוא יהיו כלם זכרים ואם לאו תהיה נקבה אחרת
 ביניהם היו כלם זכרים ואסיקו להו אלעזר על שמיה תני
 א"ר כמה פריה גרביה ביטלה רשעה וו מישראל כי הוה קא
 ניחא נפשיה אמר לה לרבנותהו ידענא כדרבנן דרתהו עלי
 ולא מיעסקי בי שפיר אוגנין בעליתא ולא תדהלין מינא
 א"ר שמאי בר טחמני אישתעיא לי אימית דר' זיחנך דאישתעיא
 לה דביתוהו דר' א"ר ש"לא פחות מתמני סוי ולא טפי מכ"ב
 שנין אוגניתא בעליתא כי הוה סליקנא מעינתא לי במזייר
 כי הוה משתמטא בניתא מיניה הוה אחא דמא יומ' חד הווא
 ריחשא דקא נפיק מאודניה חלש דעתאי אנתחו לי בחלמא
 אמר לי לא מידו הוא יומא חד שמעי בולנתא דצורבא מרבנן
 ולא מחאי כרבעי לי כי הוה אתו ביתי לדינא הוה קיימי
 אבבא אב"ט מלתיא ומר מלתיא נפק קלא מעליתיה ואמר
 איש פלוני אתח חייב איש פלוגי אתה זכאי יומא חד הוה קא
 מינציא דביתוהו כהדי שובבתא אמרה לה תהא כבעליך שלא
 ניתך לקבורה אמרי רבנן כולו האו נדאי לאו אורח ארעא א"ר
 רשב"י איתחזי להו בחלמא אמר להו פרודי אחרניש לי
 כיניכס ואי אתם רוצים להביא אצלי אוול רבנן לאיעסוקי
 ביה לא שנקו בני עכברייא דכל שני דהור' נייס ר"א בר"ש
 כעליתיה לא סליקתיה רעה למתייהו יומא חד מעלי יומא

דכפורה יהוה יהוה שרירי שדרורה רבנן לבני בירי זאסקורה
 לערסיה ואמטייה למערתא דאבוה אשכחהו לעכנא דהדרא
 לה למערתא אמרו לה עכנא עכנא פתח פתח פתח פתח פתח
 אבוי פתח להו;

פ"ד ואפי' הכי לאר"א בר"א שלעיל כפקות שלכס כן: לא סמיך
 כו' אהכי מלבק שרחמים ומחלה ביסורין שחא חטא בא' סין
 הצדיקים: נחורתא כו' בערב היו מקפלין תחתין ס' לנדים שקורין
 פלסט"ר: שיתין כן דרך התלמוד לחנקט שיתין כו' מויעי"ל שקבל
 עליו יסורין מלמילה כפי עשאו ומלקות של מילה ושיעורו ס'
 כדלקמן נבי חלי' דמחוי' ס' פולסו כו': משכלי כמין ערכות קטנות
 וננדי כו' ומושכי' מנפשו מתחתיו ס' ערכות מלאות דס וכאב דס
 לקוי שהלנין שזכו מחנו משמין הנא עליו: מיני מחלל שעושים
 מתאים: א"ל למכאובים: אחיי ורעיי כו' קראס אחיי ע"ג
 שקבלס מאהבה ולכך נפסרא אל זילו מפני ביטול תורה כו' שהן
 יסורין ס' חוש"ה ואהיה ננוע כל היום ותוכחתי לבקרים: את
 כו' אתה מניאן עליך: כלית כו' נמאלל ורקבות ננדים: ספונאי
 יורדיהיס נחמית: עיילו ליה כו' לפי שעמד עליהם נחשול של"ס
 והתפללו לו להנבל בזכותו של ר"א וכינלו בזכותו וכשעלו מן היס
 שלחו לו דורון: א"ל אשתו לבתה: כפי נדקי נאניק מה הוה
 עושה: אר"ה לבתו: שלכו עושר גדול משלכם: היתה כאניות
 כו' על התורה נאמר: וכי נתחזק: כפיק כו' אותו היום שלא
 שלא עבדתו אשתו: ס' מיני כו' שהראו לו הנשים לראות אס דס
 טוהר דק"ל'ה' דמיס הן טמאין נחשה ושאר מראה דמיס טהור יס:
 שהריבבו להוקק לביעליהן בלא טבילה: זכרים יתעברו כין הלילה
 זכרים: ואס לאו שתהיה חד ספק טומאה כדאמריתו תהא כקבה
 ה' גיביהט שזכיה בהס דס גדה והשאר זכרים ע"ס דס טהור:
 רשעה וז' מלכות הרשעה שמיכתהו תופס גנבים ולא נא לכה"ת
 תמיד להראות לו הנשים את דמן ל"ה על אשתו שיכנתו מלבא
 לכה"ת: דרתימי עלי על שנקחו נכנים ע"י והוה להו קרובים:
 חוננין כו' השביני בעליתו אע"נ דקבורת המת חזרה היא ועובר
 על"ת מ"ח לא היה חסר"ה לה בעיאל להו סתם קבורה משום בזיונה
 או משום כפרה והא כבר נא לידי נסיון שאין רמה ותולעה ישלוט
 בו ולא יבא לידי נזיון וכפרה לא היה נריך דיסורי' ממרקין ומכפרין
 עליו ויעי' ל' משום כבוד המת שרי' להלין והוא משום כבודו עשה שלא
 יעסקו כו': בחיי' נסיערו: ביניתא שער: ריחשא תולעת:
 מלש כו' לחגתי שחא תיעתה יסרית וירקין: אתה חייב כו' שהיה

מכונן האמת ולא פסק בנייהם שנועה ולכך לא סליק חיה רעה
 למתייהו רעה נאה על שנופת שוא: כולי האי משכודע לבריות
 שזיכנו מרובא נקבר אין זה כבודו: לבני בירי שס כפר אחד שהיו
 קוברי: לעכנא כחש לרמוז שלא מת זה לא נעטיו של כחש: דהדרא
 כו' הקיפה את המצרה כעין נלנל וזכנה אנל פיה: פתח פיך
 הרחיב זכנך מעל פיך ליתן מקום ליכנס:

שלה

רבי לדבר באשתו שלהה ליה כלי שנשתמש בו
 קדש ישראל מש בו הוה תמן אמרין בארז דמרי
 כותא תלא זיינר כולבא רעיה קולתיה תלא שלה לה נרהו
 דבתורה גדול ממני אבל במעשים טובים סיגדול ממני שלהה
 ליה בתורה מיהא גדול ממך לא ידענא אבל במ"ט ידענא
 דהוה קביל עליה ייסורי בתורה מאי הוה דכי הוה יתבי רבן
 שמעון בן גמליאל ור' יהושע בן קרחה אספסלי יתבי קמיהו
 ר"א בר"ש ורבי ארעא מקשו וטפרקו אמרו מיסיהבנאנו
 שותים והם יושבים על גבי קרקע עכדו להו ספסלי אטיקנהו
 אמר להם רשב"ג פרידה אהתיש לי בניכם ואתם מבקשים
 לאברה הימני אהתוה לר' אמר להם ר' יהושע בן קרחה טי
 שיש לו אב יהיה וטי שאין לו אב ימות אהתוה נמי לר' א בר"ש
 חלש דעתיה אמר קא השביתו ליה כותיה עד ההוה יוטא כי
 הוה א"ר מלתא הוה מסייע ליה ר"א בר"ש מכאן ואילך כי
 הוה א"ל רביש לי להשיב א"ל ר' שמעון בן אלעזר כך וכך
 יש לך להשיבוו היא תשובתך השתא היקפתנו תשובות
 חבילות שאין בהם ממש חלש דעתיה דר' אתא א"ל לאברה
 א"ל בני אלירע לך שהיא ארי בן ארי ואתה ארי בן שועל
 וחיינו דאמר רכיג ענותנין ואלו הם אבא וכני בתירה וינתן
 בן שאול רשב"ג הא דאמרן בני בתירה דאמר מר הושיב דהו
 בראש ומטהו לנשיא עליהם ונתן בן שאול דקאמר ליה לדוד
 ואתה תמלוך על ישראל ואני אהיה לך למשנה ממאי דלמא
 יונתן בן שאול דחזא דגריר עלמא כתר דוד בני בתירה נמי
 דחזו להלל דעדיף מנייהו אלא רשב"ג נודאי הוה ענותן אמר רבי
 הכינין יסורין קביל עליה תליסר שני שית בצמירתא ושבע
 בצפרינא ואמרי לה שבע בצמירת ושית בצפרינא אדורו ויריה

הפועלים פרק ו בבא מציעא תכקב

דביר' הוה עתיר משבור מלכא כד הוה רמי כוסתא לחיותא
 הוה אויל קלא בתלתא מילי הוה מכויז דרמי בההיא שענתא
 דעייל רבי לבית הכסא ואפילו הכי מעבר ליה קליה לקלייהו
 ושמעו ליה נחותי יוסא ואפילו הכי יסורי דר' אבר' ש' עדיפי
 מדרבי דאלור' אבר' ש' מאהבה באו ומאהבה הלכו דרבי על
 ידי מעשה באו ועל ידי מעשה הלכו על ידי מעשה באו מאי
 היא דההוא ענלא דהווקא ממטו לירא לשחיטה אזל תליה
 לרושיה בכנפיה דרבי וקא בכי א' ל' לכך נוצרת אמרי הואיל
 ולא קא מרחם ליתו עליה יסורין על ידי מעשה הלכו יוסא חד
 הוה קא כנישא אמתיה דרבי ביתא הוה שריא בני כרכושתא
 וקא כנישא להו אמר לה שבקינהו כתיב ורחמיו על כל מעשיו
 אמרי הואיל ומרחם רחמן נרחם עליה כולהו שני יסוריה דר'
 אלעזר לא שכיב אינש בלא זמניה כולהו שני יסורי דרבי ל'
 איצטריך עלמא למטרא דאמר רבה בר רב שילא קשה יוסא
 דמטרא כיוסא דדינא ואמר אמימר אי לא צריך לעלמא בעו
 רבנן רחמי עליהו וטבטלונן לירא אפילו הכי כו רהו עקרי
 פוגלא ממשרא הוה קיימא בירא מליא מוא :

פ' לדבר כו' שתכשאלו : תמן כו' נא' יאותרים המשל כנגד זה
 באתר דחרי כו' יתד שהיה הנכור רגיל לתלות בו זיינו
 הנבל הרועה תרמילו תלא : בתורה מיהת לדבר דרך הוא גדול מדרך
 אכילה ידענא חלא שפיך יענה נד : חבל נמ'ט חני יודע שהוא
 גדול מחך : רשנ' ג' אכיו של רבי : ור' יבן קרחה ורבנן טונא
 בהדיהו חלא ששניהם געולי הדור : אמרו רבנן דיתבי אפסטי :
 פ' רידה א' בן א' לאכדה שאלת שלושנו עין רע : שאין לו אב דגמ
 כפטי' דרשנ' : משיבתו לי' כותיה משום דעין הרע שולט יותר
 בחשוני' ולכך מציקרא דקאמר דאסיקי ראב' ש' לא חרה לו :
 מסייע כו' בין בקושי' דהוה מקשה רבי אמר זו הקושי' איש בה מתא
 זכן בפירוקא ועשה זה משו' כבוד וזה הטעם אותו לומר דקמחשתו
 כו' : חרי' ב'א' ואפשר שמש' זו מאביו ואתה חרי' בן שועל
 ולא היה לך חמיל למנוע : הא דאמרן דקאמר אתה חרי' ב'ש' : כתי
 בתירה שהיו כשיאי' ועצבו נשיאותן ומיכהו להלל כשיא עליהם :
 דחו כו' שהיה גדול בתורה והלכות שהיו כשאלין מהם נב' הם
 כעלמות מחן וכושין בדבר : מניינין כו' שראה שהגיעו יסורין של
 ר' א' שלא שלטה בו רמה : כנמירת' אגן במקום קטנים : כנפריכא

אולי שנתוך הפה ושמו מים"גא: אהורייר' שומר סוסיס: עתיר
כו' פי' תוכל בהמותיו של רבי כמו זבל בהמותיו של ינחק ולא כספו
וזהנו של אבימלך: כיסתא מספוט: ענה קליה דרבי לקלייהו
דמיתא: תליא כו' דרביה חניא ראשוןתחת כנפי' כסותו: אמרי
ברקיע: כנשא ניתא מכזלת הכית: שדיין כו' היו מוטלין סס
בני חולדה: כולהו שני יסורי דר"א כו' משום דראב"ש תפיס נכנא
זהמיתס בלא זמקן וע' זקבל יסורין ע' ככשנתכפר לו זכה שלא
ימותו בלא זמנס זר' שתפס מדת אכזריות וע' זקבל יסורין
כשנתכפר לו זכה למדת הרחמים שיהיה בעלמא ולא יומא דלינא:
א"ה ללא אתא מיטרא נהנהו שני: פונלא בנוך: מתשרא חן
הערונה: הוה כו' היתס הנומא עומדת מלמא מים וזאת הנרכה
היתה חן התכוס:

איקלע

רבי לאתריה דר"א בר"ש אמר להווש בן לאותו
צדיק אמרו לו יש לו בן זכל ונא שנסכרת בב'
צוכרתו בד' אתוהו אסטמיה ואשלמיה לר"ש בן איסי בן
לקיניא אחוה דאימיה כל יומא הוה אמת לקרייתא אנא אחות
א"ל חכים עברו יתרוגולה דרהבא פרסו עליך ורבגקרו לך
ואת אמת לקרייתא אנא אחיל א"ל סומי עונכה דא כי גדל
יתיב במחיבתא דרבי שמעיה לקליה אמ' הא קלא דמי לקליה
דר"א בר"ש א"ל בקיה הוא קריה עליה פרי צדיק עין חיים
ולוקח נפשות חכס פרו צדיק עין חיים זה ר' יוסי כו' א"ל בר"ש
ולוקח נפשות חכס זה רבי שמעון בן איסי בן לקוניא כי נח
נפשיה אמטויה למערת דאכוח הוה הדרא לה עכנא למערת'
אמרולה עכנא עכנא פתח פיד ויכנס בן אצל אביו לא פתח
להם כסבורים העם לומר שזה גדול מזה יצתה ב"ק ואמרה
לא מפני שזה גדול מזה לא זה היה בצער מערה וזה לא היה
בצער מערה:

איקלע

רבי לאתריה דר"ט אמר להו יש בן לאותו צדיק
שהיה מקפח את בניו אמרו לוכן אין לו בן בת
יש לו זכל ונא שנסכרת בב' שוכרתו בארבע אחיות לקמיה
א"ל אי הדרת בכ' יהיבנא לך ברתאי הדר ביה א"ל נסבד'
ונרשה א"ל לא נסכה כלל כדי שלא יאמרו בשבול זו הוה זר
אלמא ליה כולו הוא האמר רב יהודה אמר רב ואמרו לה א"ל

דזינא בר אמבא ר' יונתן כל המלמד את בן חברו תורה זוכה
ויושב בישבתו של מעלה שנאמ' אם תשוב ואשיבך לפט
תעמוד וכל המלמד את בן עם הארץ תורה אפילו הקדוש
ברוך הוא גזר גזירה מבטלה בשבילו שנא' ואם תוציא וקר
מוולל כפי תהיה :

אמר

רבי פרנך א"ר יוחנן כל שהוא ת"ה ובנו ת"ה ובן
בנות ה' שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם שנ'
ואני גאת בריתי אותם אמרונו לא ימוש מפיד ומפיו רעך
ומפי זרע זרעך אמרה' נעתרה ועד עולם מאי אמרה' אמר
הקב"ה אני עתה לך בדבריה מאי מעתה ועד עול' א"ר ירמיה
טכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה :

רב

יסקה יתיב מ' תעניתא ואקרויה לא ימוש מפיד ותיב
מ' תעניתא אחרינא ואקרויה לא ימוש מפיד ומפי
זרעך יתיב מ' תעניתא אחרינה ואקרויה לא ימוש מפיד ומפי
זרעך ומפיו רעך אמר טכאן ואילך לא צריכנא תורה
מחזרת על אכסניא שלה :

פי'

שוכרתו כו' מחמת יופיו : סמכיה כר' שהו קירין אותו
כ' כזו שיקנה ניש' לנו על פ"ת : ואשמי' מסרו לר' ש'
ל' חזן תורה : חמר אותו הנן : לתרייתו כו' לעירי אכ' ספ' לילך :
גולתה בסות : מחיבו' נשנעה הכחתי זאת ולא אשאל עוד לילך :
פרי נזיקו נזבות הנדיק פרוי שהיה עזינש מתחלה נעשה עץ
מיס' טנעשה בעל תורה : ולוקח כו' המלמדו תורה קונהו לנן :
זער מצרה שנתקמו' שס' רשנ' יור' חנוי' נ' שניס : מקפח
חקנן כשנעשה היה רניל לומר חקפת מת כני : יר' ל' כו' להזור
גל נני אחרים לשאל אס' יש לנן : יקר מווללת' ח' מע' ה' : מפיד
גנו' אמר ה' הקב"ה אחר כן אני ערב מצפה שלחמוש עד עולם :
עמי מצתה כו' כי הערב ככ"ח לחלה ב' גזר הלוג והכי מי הוא
הלוג חלה האדם עצמו חייב ללמוד תורה והקב"ה ערב לו שילם לו
זה יינו שיבא לימי מצלה מקוס חנותיו והסתא' שפיר קחמר ממי
מצתה כו' דהא נן ע' ה' כתיב הוה דבלמוד תורה תליא וממי
ל' למי' בנת' מ' של ננת' ח' חני' יס' התי' וסת' דנהכי עדין שהתור'
מחזרת ומחייבתו לחלל וקוס חנותיו שהיא חכסניא שלה :

דבי

זורא כי סליק לארעא דישראל יחוב מאה תעניתא
דלשכח הלמודא דבבלאדא בינידא :

נפודיה יתיב מארה תעניתא אחרנייתא דלא לשכור"א
 בשנייה ונפלין עילויה סילי דצכורא ויחיב ק' אחרני דלא
 נשלוט ביה נורא דגיהנם כל ל' יומין הורה בדיק נפשירה
 שגרתטרא סליק ויחיב בנויה ולא הוה שלטא ביה נורא *
 יומא חד יהבו ביה רבנן עינא ואיחרכו שקיה וקורין ליה
 קטינא חריך שקיה:

אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב מי האיש החכם
 ויבן את זאת וגו' : על מה אכדה הארץ * דבר זה
 אמרו חכמים ולא פירשוהו אמרו נביאים ולא פירשוהו עד
 שפירשו הקכ"ה בעצמו שנא' ויאמר ה' על עובס את תורת
 אשר נתתי לפנים * אמר רב יהודה אמר רב שלא ברבו
 בתורה תחלה אמר רב נחמן מאי דכתיב בלב נבון תנוח חכמה
 ובקרב כסילים תודע * בלב נבון תנוח חכמה זה ת"ה בן ת"ח
 ובקרב כסילים תודע * זה ת"ח בן עס הארץ * אמר עולא
 חיינו דאמרי אינשי אסתורא בלגינא קיש קיש קרוא * א"ל ר'
 ירמיה לר' זעירא מאי דכתיב קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי
 מאדוניו * אטו לאידעינין דקטן וגדול שם הוא * אלא כל
 המקטין עצמו על ד"ת בע"ה נעשה גדול לעולם הבא * וכל
 המשים עצמו כעבד על ד"ת בע"ה נעשה חפשי לע"הב :

בי' תלמודא כו' גמרא שלכו : דלא כטרדי' כו' כשעלה לח"י
 ללמוד תורה חפי רבי יוחנן ואמוראי' שנא' לא היו בני
 מחלוקת וכיפין זה לזה : נדיק כו' משום דכלל' יומא כורא דגיהנם
 מתחלש : קטינא כו' דאיכש בוכא הוה : דבר זה על מה אכדה :
 חכמים מי האיש החכם : הכניאים אשר דבר פיה' אליו : שלא ברכו
 כו' לא היו מברכין לפניו וקרא יתירא דאשר נתתי לפנים קא
 דריש ברכת אשר נתן לכו כו' שהיה לפני' של דברי תורה וכיון דלא
 מברכין נלי דעתייהו שאיכה מתנה חסונה להם : תודע מודיע לכל
 ומתפאר בכתרה : בן ע"ה היינו נקרב כסילים משפחת כסילים :
 אסתירא כו' סלע א' כלניכא : קיש כו' מתקשקש ומשמיע קולו ואלס
 היה מלא סליעים לא היה משמיע קול א' כלפי שאין דרך זוז להכיש
 כלנין ואלו היה מניח נארכקי' כדרך להיות שם לא היה מקשקש :

ריש לקי' הוה מצויין מערת' דרבנן כי מטא למערתו דר'
 חייא איעלמה מינו' חלשא דעתי' אמ' רבש"ע לא
 פלפלתי

פלפלתו תורה כמותו יצתה ב"ק ואמר ר' ליתורה כמותו
 פלפלת תור' כמותו לא רבצת' כיהו מינצור' חור' חייא
 א"ל ר' חנינ' לר' היוא בהדי דידיקא מנצית ח"ו אימשתכחה
 תורה מישראל מהדרנא לה מפלפולו' א"ל רבי חייא לרבי
 חנינא בהדי דידיקא מנצית דעכרי לתורה דלא לשתכח
 מישראל' מאי עבידנא אולינא ושדינא כיתנא וגדלינא
 נישבי וציידנא טבוי ואכלינא בשרייהו ליתמי ועבדנא
 מגילת' וכתבינא ה' הומשיוסליקנא למתא ומקרינא חמשה
 ינוקי בחמשה הומשיוסותנינא שיתא ינוקישיתא סדרי
 ואמרנא להו עד דהדרנא ואתינא אקרו אהדי ואתנו אהדי
 ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל' היונו דאמר רבי
 גדולים מעשה חייא א"ל רבי ישמעאל ברבי יוסי אפילו ממר
 א"ל אין אפילו מאבא א"ל ה"ו לא תהא כוארת בישראל' .
 א"ר זורא אמש נראה ליר' יוסי בר' ר' חנינא אמרתי לו אצל
 מי אתה תוקע אמר לי אצל ר' יוחנן ור' יוחנן אצל מי אצל
 ר' ינאי ור' ינאי אצל מי אצל ר' חנינא ור' חנינא אצל
 מי אצל ר' חייא אמרתי לזור' יוחנן אצל ר' חייא לא אמר
 לי באתר דזיקוקין דנור ובעורין דאשא מאן מעייל בר נפחא
 לתמן' אמר רב חביבא אישתעי לירב חביבא בר סורטקי
 חזי ההוא מרבנן דהורה שכיח אליהו גבירה דלצפרא הו
 שפירק עייניה ולא רתא דמיון כד מיקליין בנורא אמרי ליה
 מאי האי ואמר לי דאמרו ליה לאליהו אחווי לירבנן כי סלקי
 במתיבתא דרקיעא אמר לי בכולהו מצית בהו לאיסתכולי
 לבר מגוהרקא דר' חייא דלא תסתכל ביה מאי סימניהו
 בכולהו אולי מלאכי כי סלקי ונחתו לבר מגוהרקא דר' חייא
 דמנפשיה סליק ונחת לא מצית לאוקמי אנפשיה אסתכלי
 ביה אתו תרי בוטיטי דנורא וסחיירי לההוא גברא וסמינהו
 לעיניה למחר אולי אשתטחו אמערתיה אמינא מתניתא
 דמר מתניתא ואתסאי אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי
 יומא חד ריש ירמיה הוה נגה ליה ולא אתא א"ל מ"ט נגה
 ליה למר' א"ל אדאוקימנא לאברהם ומשידיה ומצלו

ומנינא ליה זכן ליצחק ובן ליעקב ולוקמינהו בהדי הדדי
ספרי תקפי ברהמי ומייתי ליה לכשיה בלא זמניה א"ל ריש
דוגמתן בע"הו א"ל אובא רבי חייה ובניו גזו רבי תעניתא
אחסינהו לרבי חייה ובניו אמר משיב הרוח ונשב ויקא אמר
מוריה הגשם ואחא פטרא כי טטא למיסר מחיה המתים רגש
עלמא אמרי ברקיעא כ"אן גלי חויה בעלמא אמרו אליהו
אתוה לאליהו מחייהו שתיק פולסא דנורא אתא אידמו לדו

פי' מתיין כו' שלח ובשלו מהני לעבור עליהם שלח תהרע תקלה
ע"י הכדקיקים : תועלתה לא יבול לתנוח מקונח : רבנן
לא חרים : ר"ח בר' תחא : א"ל ר"ח כו' יראה בו : שהשיב לו ר"ח
דיך מיהא חלח בכת ודידיהוה נפועל ויותר משוכח דבר שהוא
נפועל : שדינא בו' משליך זורע חני זרעוני פשתן :
וגדלינא בו' זקולע חני מחנו רשתות ומחמורות : ובידכא בר'
זחני נד בנייס : ואריכנא בו' ומתקן חני צי רתיהם קלפים :
ופליקנא ל' זקוס מין מ'מדי תינוקות : לה' יבוקי לכל חד בסרו :
זחתיבנא על פה : נחטנו מהדני למדו זח' ג' סדרו : לה' תהא בו'
לא תחמר זח' בשרא'ל : נראה לי בחלוס : הקויע ויושע ביש בה של
מצלה : ור' חננל ר' חלח אמרתיו כי חקור' ראוי לישא חנל ר' ח'
בחתר דוקוקין כו' החטל נזה הכפת שהוא הכפת הנחשים
להנעירן ונידו הוא ובכח חלל באתרה דכר יש סס זקוקין
דכור וניצורין דאש חין צריך לעייל נפתח תמן והחטל נזה
חת רבי מיא החטל נפתח שיש בידו להבעיר ולסתור התער'
לינשגה חלל לנדי ר' מיא חין כורך לו דעכד לה נפועל שלח תשתכח
ואס כן חתן מעייל בר נפתח שהוא רבי וחכן סהרי חין כורך לו :
ונצורין לפידיס : דמנפרא כו' כבקר רהייתית עיניו יפות
ול ערב רהייתיו דוחות כהלו נשרפו בחור : ח' ל' אמרתיו לו : דהמדי
חמרתיו : נוהרקא קתדרה : בוטיעי כינכות : מתניתא בו' תוספתא
של חדני שסידר לו' סהריס חני שונה תמיד : רש יראה כו' כי נזה
היום חשר בו' חידוש סלכסה הוא חנוני על התלשו' תלכות ישרא'ל
לעתידינא ס' חונן להקפול : כנה העפרים : חשי רחוק : ומנכינא
וחטחון : תקמי בו' חרבין בתפלה ומייתי בו' לכך חין כיתן לי
רשות להע' זידן יסד : יש דונחתן סתהא נשיית תפלתן : שתין
בשס סילקו' נ"פ י"ג שני' של בר עונשין של כ' ד' שלמטה כך למעלה
ג' פ' שניס בר עונשין של כ' ד' מ' : פולסי חנטת מלקות :

שמואל

ירחינא אסייה דרבי הוה הלש רבי בעיניה
 א"ל אימלו דך סמא א"ל לא יכילנא אשטר
 לך משטר א"ל לא יכילנא הוה מותיב ליה סמני בגובתא
 תותיבי סדייה ואיתסי הוה קא מצטער רבי לסמניה ולא הוה
 מסתיעא מלתא א"ל לא לצטערמר לדידי הוי לוי ספרא
 דאדם הראשון וכותיב ביה שמואל ירחינא חכים יתקרי רבי
 לא יתקרו וצטו דרבי על ידו תהא ר' ורבי נתן סוף משנה
 רב אשורבינא סוף הוראה וסימניך עד אבא אל מקדשי אל
 אבינה לאחריהם :

פ' ירחינא בקי נסוד העיבור : אסי' רופא : אימלי כו'
 נסוף העין : אשטר כו' אמשא על נני העין :
 נונתא קנה חלול : תותי כו' תסת זרשאותיו ונוקע כח חווק הסס
 והולך דרך צנע נולגלתו ומוחו עד עיניו : הוה מצטער כו' טרת
 ונתצסק לסומכו לפי שחכם בקי היה כ"כ : ולא הוה כו' שהיתה
 השנה נטרפת או לא היו החכמים כאספים : חכים כו' ולכך
 הילכתא כותי' דיינא כי הרוצה להתחכם יעסוק נדיני מחוכות
 אבל באיסור לית הילכתא כותי' כיון שלא נסמך : חו לי כו'
 שהראוהו הקב"ה דור וסופריו כו' ר' ורנ' כו' כל זה כתובשם :
 סוף משנה סוף תנאים : סוף הוראה סוף כל האמוראים : עד אבא
 כו' סימנא דרב אשי אנניה סימנא דרבינא לאחריהם סי' סוף
 הוראה א"כ מקדשי הוא סי' לר' שנקרא רבינו הקדוש שהיה ר"כ
 קנת לפני ר' ואנניה סי' לרבינא דרב אשי היה קנת קשים מרבינא
 והיינו בכ"ל אחריתם :

אמר

רב כהנא אשתעי לי רב חמא בר ברתיה דחמא
 רבה בר נחמני אנב שמרא נח נפשיה אכלו ביה
 קורצא בי מלכא אמרי איכא חד גברה ביהודאי דקא מבטל
 ב"א לפי גברי מישראל ירחא בקייטא וירחא בסיתוא מכרגא
 דמלכא שדרו פרוסתקא דמלכא אבתריה ולא אשכחיה ערק
 ואזל מאקרא לאנטא ומאנטא ל' שחין ומשהין לצריבא
 ומצריבא לעינא דמיא ומעינא דמיא לפומבדיתא איקלע
 פרוסתקא דמלכא להווא אושפויא דרבה קריבא תכא קמיה
 ואשקוהו תרי כסוי ודליו לתכא מקמיה הדר פרצופיה לאחורו'
 אמרו ליה מאי נעביד ליה גברא דמלכא הוא אמר להו קריבו

ונכא לקמיה ואשקוה חזי כסא ודליוה לתנא מקמיה וליתסו
 עכדו ליה הכי ואיתסו אמר מידע ידענא דנברא דקא בעינא
 הכא הוא בחיש אבתריה ואשכחיה אמר אזילנא מהא או
 במקטל קטלו להווא גברא לא מגלינא ואי נגודי מנגדי ליה
 מגלינא אתוהו לקמיה עייליה לאדרונא וטרקיה לבנא
 באנפיה בעא רחמי פרק אשיתא עיקואול לאגמא הוה יתיב
 אנירדא דדקלא וקא גרוס קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא אם
 בהרת קודמת לשער לכן טמא ואם שער לכן קודמת לבהרת
 טהור ספק הקב"ה אומר טהור ופולחן מתיבתא דרקיעא
 אמר טמא אמרו מאן נוכח גופה רבה בר נחמני דאמר רבה
 בר נחמני אני חיד מגעים אני יחיד באהלות שדיו שליה
 בתריה ולא הוה מצינלאך המות למקרב ליה דלא הוה קא
 פסיק פנטיה מגרסיה אדהבינשיב ויקא ואוושא בני קניא
 סכר גנדא דפרשי הוא אמר תינה נפשיה דההוא גברא ולא
 ימסר בידה המלכותא ביהודה קא גיהא גפשיה אמר טהור
 טהור יצאת כ"קואמרה אשריך רבה בר נחמני שנופך טהור
 ויצאת נשמתך בטהור נפל פיתקא מרקיע בפומבדיתא רבה
 בר נחמני נתבקש בשיבה של מעלה נפקו אבוי ובולהו רבנן
 לאיעסוקי ביה לא הו ידעו דובתיה אולו לאגמא הווצפרי
 דנטללי וקיימו אמרי שמע מינה התם הוא ספרוהי חלתא
 יומיוג לילותא נפל פותקא בל הפורשיהא בנדוי ספרוהו
 ז' יומי גפרל פיתקא לכו לכתובם לשלוש. ההוא יומא דנת
 נפשיה דליוה ועפא לההוא טיעא ודריה כי רכיב גמלא
 מהאי גיסא דנהר פפא נשדויה בהך גיסא אמר מאי הא
 אמרו ליה נח נפשיה דרבה בר נחמני אמר לפניך דכש"ע כ"פ
 דינך הוא ורבה בר נחמני דינך את דרבה ורבה דינך אמר
 קא מהרבת ליה לעלמא נחזעפא:

רבן שמעון בן חלפתא כעל בשר הוה יומא חד הוה
 המיטא ליה הורה סליק ויתיב אשינא דטורא אמר
 לה לברתיה בתי הניפוי עלי במניפ' ואני אתן לך סכרין דנרד
 אדהכי נשב ויקא אמר במה כברים דנרד למאריה דרבינא

פ"ג ... אגב שמדא כו' מחזת חימת חלכות חת: קורבא מסרו: דקא מטל כו' טנקנין אליו בניסן ותשרי לשמות דרשות של פסח ושל חניס וכשמקסיין שלומי המלך לנבות החס של כל חדש חינס נחמתיס נבתיס: פריסת קא שליט: חיקלע כו' ללון נחותו פונדק שהיה רבה זו: השקוה ב' כו' ושדים המחונים שלהוונות מויקון את השותה אנות ובכי הניית לא כתכווננו לכך: תכח שלחן: א"ל נכו הפונדק לרנה: נחיש בקש: נגודי כו' ואס ייסרוני ניסורין אגלה: לחלרונה תפיסה וטרקי' כו' סגר הדלת: פרק כו' נפלה החומה: אנירדא כו' על נזע דקל קנוץ: אס נהרת כו' דשער לבן שפרח בו הוא סי' לטומאה: ספק לדין דליכא ספיקא קאמר: טהור לפי מה שכתוב בתורה: ואנושא נשמע קולו: גונדל גדול של פריסים שחפשיס חחריו: נפומדיתא והוא ר' יהוה: מטלי עושין כל נכנפיהם: דלוי' כו' נפה רוס מצרה: חת דרפה חתה אונהו של רנה: דיעל נשר משוס דאיירי דרישא דחנדת בניגלי נשר נקט לה ומה שהמתין ע"כ לפי שכל דבר דנוק לחנירו עד כאן: אשינא כו' שן הר: ככרין אגודות של כרד: למארי' דימי לנעלין של רוח זה:

משנה

מעשה בראיה הנבין מתיא שאמר לבנו צא שכור לנו פועלים הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו א"ל בני אפילו אתה עושה להם כסעודה שלמה בשעתו לא יצאת ידי הובתך שהם בני אברהם יצחק ויעקב: נמרא: למימרא דסעודתא דאברהם אבינו עדיפא מדרשלמה והנתיב ויהי להם שלמה ליום אחד שלשים כור סלתוס' כור קמה עשרה בקר בריאים ועשרה בקר רעי ומאה צאן לבג מאיל וצבא ויהי חמור וברבורים אבוסים ואמר גוריון כן אסטיון משמיה דרב הללו לעמולן של טכחים ור' יאמר הללו לציקי קדרה ואמר ר' יאסף נשים חיו לשלמה כל אחת ואחת עשתה לו בביתה כך מ' ט' וזו סכורה שמא אצלה סועד היום וזו סביר' אצלה סועד היום ואלו גבי אברהם נחייב ואל הבקר רין אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ואמר רבי יהוד' אמר רב בן בקר אהר רך ב' וטוב ג' התם תלת תורי לתלתא נכרי הכא לכל ישראל ויהודה שנא' יהודה וישראל רבים כחול אשר על שפת הים: מאי ברבורים אבוסים אמר רב שאובים אותם בעל כרחן ושמאל אמר שאובכי' ועומדים מאליהם ויהינן

הפועלים פרק ז' בבא מציעא

אמר מביאים ממרעיתו בדלא אניס והרנגולת מאשפתה
בדלא אניסנא א"ר יוחנן טובחר שבבהמורת שור מוכחר
שבעופות תרנגולת אמר אממר זונתא אוכסתא כי בטניתא
דמשתכחי בניי עצרי רלא מציא פסיא קניא * ואל הבקר רין
אברהם אמר רב יהודה אמר רב בן בקר אחד רך ב' וטוב ג'
ואימא חד כדאמרו אינשי רכיך וטוב א"כ לכתוב רך טוב מאי
וטוב שמע מינה לדרשה ואימא תרימה וטוב לדרשה רך נמי
לדרשה * מתיב רבדה בר עולא ואי תימא רב הושעיא ואי
תימא ר' נתן בר אושעיא ויתן אל הנער וימהר לעשות אותו *
כל חד וחד יהביה לנער חד * ויקח חמאה וחלב ובן הבקר
דקמא קמא דמטי אייתי לקמיהו ולמה לי תלתא תסני בחד
אמר רב חנן בר רבא כדיליהאכילין ג' לשונות בחדלל :

פי' בשעתו מלכותו : הללו קמח וסולת : לעמילן כו' מלות
לכסות פי הקדרות לשאוב זוכמת התנשיל : הללו הנקר
והנאן : לביקי מין מחלש שמו זיקי קדרה : ברבורים תרנגולים :
שחובסין תומכין להם מחלש בע"כ : תור שור : מליקס לענין
בריאת מחלש הדם יותר טוב דשמואל רופא היה : גדלח חניס שלא
עשה מלחכה : חניסנא בנירול אפרוחים : זונתא תרנגולת :
בטיתא בעלת כרס ל"ח פטיתא המפוטמת : דמשתכחי כו'
מכיה נין הגנות ואוכלת החרכנים : דלח מניא כו' שאינה יכולה
לפסוע הקנה מרוב שמנה : קמח כו' ראשון שנמר ביטולו : ג'
לשונות כו' מעין מלכים ושירים הוא :

אמר רבי תנחום בר חנלאי לעולם אל ישנה אדם מן
המנהג שהריי ששה עלה למרום ולא אכל לחם
מל"ה ש ירדו למטה ואכלו לחם אכלו"ס דאלא אימא נראו
כמי שאכלו ושתו * אמר רב יהודה אמר רב כל מה שעשרה
אברהם למ"ה ש בעצמו עשה הקב"ה לבניו בעצמו וכל מה
שעשה אברהם על ידי שליח עשה הקב"ה לבניו על ידי
שליח ואל הבקר רין אברהם * ורוח נסע מאר"ה * ויקח
חמאה וחלב * הנני ממטיר לכם לחם מן השמים * והינא
עומד עליהם תחת העץ * הנני עומד לפניך שם על הצור
בהורב * ואברהם הולך עמט לשלחם * וה' הולך לפניהם
יומם * יוקח נא מעט מים * והכית בצור ויצא ממנו מים

ושתה העם • ופליגא דרב חמא ברבי חנינא דא"ר חמא
 בר חנינא וכן תנא רבי רבי ישמעאל בשכר ג' זכר לשלשה
 בשכר חמאה והלב זכר למן • בשכר והוא עומד עליכם זכו
 לעמוד הענין • בשכר יוקח נא מעט מים זכו לבארה של
 מרים • יוקח נא מעט טים ורחצו רגליכם א"ר ינאי ברבי
 ישמעאל אמרו לו וכי בערביים חשדתנו שהם משתחווים
 לאבק רגליהם כבריציא מסנו ישמעאל :

עירא אליוה' וגו' כחום היום • טאי כחום היום א"ר
 חמא בר חנינא אותו היום יום ג' של מילה של
 אברהם היה ובא הקב"ה לשאול באברהם הוציא הקב"ה
 חמה מנרתקה כדי שלא יטריח אותו צדיק באורחים שדריה
 לאליעזר לטיפק לבראי נפק ולא אשכח אמר לא מהיטנינא
 לך הוינו דאמרי תמן לירי הימנותא בעבדי נפק איהו חזיר
 להקב"ה דקאי אבבא היינו דכתיב אל נא תעבור מעל עבדך
 כיון דחזא דקא אסר ושרי אמר לאו אורח ארעא לטיקס הכא
 היינו דכתיב וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים
 עליו וירא וירץ לקראתם מעיקרא קטו עליה כי חזויה דהוה
 ליה צערא אמרו לאו אורח ארעא לטיקס הכא מאן נינהו ג'
 אנשים מיכא וגבריאל ורפאל • מיכאל שבא לבשר את שרה
 רפאל שבא לרפאות את אברהם • גבריאל דאזיל לכהפכיה
 לסדום והכתיב ויבאו שני המלאכים סדומה בערב דאזל
 מיכאל בהדיה לשזביה ללוט דיקא נמי דכתיב ויהפוך את
 הערים האל ולא כתיב ויהפכו ש"מ • מאי שנא לגבי אברהם
 דכתיב כן תעשה כאשר דברת ומאי שנא לגבי לוט דכתיב
 ויפצר במאד אמר רבי אליעזר מכאן שמסרבין לקטן ואין
 מסרבין לגדול :

פ"ו חמת ה' כנון שלויס הניז מענמו : יוקח כו' ע"י שליח עד
 זה הכית נמו כו' כי השכר היא מעין המצעה ונגד סמאה
 וחלנ היה השכר החן שדומה לשד השמן מלשון שלים כמו שהתייכונק
 טועים והא דלא קאמר בשכר וחקחה פת לחס הנני ממטיר כו' כי
 הלחס לא נא לסיעודה לפי שפירסה שרה גדה : זכו לנ' מתנות
 שנתנו להם נמדנר : לעמוד כו' כדכתיב וענך עומד עליהם :
 לבארה

לכארה כו' והכית כבוד וביעמוד ענן פליגי: ורסנו כו' שלא יכניס
 ע"ז בתוך ביתו: דבר כו' מחנו יצא הרגיל לעשות כן: הוציא
 חמה כו' להזריח נכח כדי שלא יהו עוברי דרכי' חנוין: תמן נא"י:
 כיון דתזא הקנ"ה: דקא חסיר חברה קושר ומתיר נגדי המילה:
 היינו דמעיקרא כתיב נכניס עליו ולנסוף כתיב וירץ קראתם:
 דיקא כחידוד הוא דלא להספוק סדום:

כתיב

ואקחה פת לחם וכתוב ואל הבקר רין אברהם
 אר"א מכאן שצדיקים אוטרים מעט ועושים
 חרבה רשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושין מנ"ל
 מעפרון מעיקרא כתיב ארץ ד' מאות שקל כסף ולבסוף כתב
 וישמע אברהם לעפרון וישקול אברהם לעפרון וגו' עובר
 לסוחר דלא שקיל מיניה אלא קנטרין דאיכא דקרו ליה
 לתיקלא קנטורא. כתיב קמח וכתוב סלת א"ר יצחק מכאן
 שהאשה צרה עיניה באורחים יותר מן האיש. כתיב לוי
 ועשו עונות וכתוב ויקח המאן וחלב ואלו לחם לא אייתר
 לקמייהו אמר אפרים מקשאה תלמידו של ר' מאיר משמיה
 דר' מאכרהם אביט אוכל חולין בטרהה היה ושרה אמנו
 אותה היום פירסה נדה. ויאמרו אליו איה שרה וגו' ויאמר
 הנה באהל להודיע ששרה אמנו צוערה היתה. אמר רב
 יהודה אמר רב ואיתימא ר' יצחק יודעים היו מלאכי השרת
 ששרה אמנו באהל היתה אלא מאי באהל כדי להכבדה על
 בעלה ר' יוסי בר חנינא אמר כדי לשגר לה כוס של ברכה.
 תניא משום ר' יוסי למה נקוד על איו שבאליו למדה תורה
 דרך ארץ שישראל אדם באכסניא שלו והאמר שמואל אין
 שואלין בשלום אשה כלל על ידי בעלה קאמר:

פי'

קנטרא חשקל גדול ואיכא דוכתא דקרו לקנטרא תיקלא:
 עובר לסוחר מלת שנק"ח היה מתקבל דשקל. וכתוב
 סלת בלאו': מכאן כו' היא חזרה קמח והוא סלת דודאי חברהם
 לא היה עינו צרה שהרי חזר ויעט ועשה הדנה. פירסה נדה חזר
 להיות לה חורח כנסיס כדי למנהג להודיע שהיא נכונה משחר
 חכרותי': למדה תורה כו' והיינו כקוד חיו דלא היו נריכין לטאל
 דיודעין היו לכל נקודה עוקרת התיבה שמינה לא לדעה חזרה
 מיני' ד"ח: נאכסני' חשת חושפיה: ע"י בעלה ישאל משלום

אמר

בלוהו היתר לי עדנה אמר רב הסדר אחר
 שנתבלה הבשר ורבו מקמטום נתעדן הבשר
 ונתפשטו הקמטים והורדיופי למקומו כתיב ואדני זקן
 וכתיב ואני זקנתי ולא מותיב הקב"ה כדקאמרה איהו תנא
 דבי רבי ישמעאל גדול שלום שאפילו הקב"ה שינה בו שנה
 נתצחק שרה וגו' ואדני זקן וכתיב ויאמרה אל אברהם וגו'
 דאני זקנתי ותאמר מי מלל לאברהם הניקה בניס שרה
 כמה בניס הניקה שרה א"ר לוי אותו היום שנמל אברהם את
 יצחק בנו עשה סעודה גדולה היו כל אומות העולם מרננים
 ואומרים ראיתם זקן וקנה שהביאו אסופי מן השוק ואומרים
 בננו הוא ולא עוד לא שעושיק משתה גדול להעמיד דבריהם
 מה עשה אברהם אבינו הלך ויטן כל גדולי הדור ושרה אמן
 זימנה ארז נשותיהם וכל אהרז ואהרז הביאה בנה עמה
 זמיקתה לא הביאה ונעשה נס בשרה אמנו ונפתח הדורה
 בשתי מעינות והניקה את כלם ועדיין היו מרננים ואומרים
 אם שרה הבת תשעים שנה חלד אברהם בן טאה שנה יוליד
 מיך נהפך קלסתר פנים של יצחק ונהפך לאברהם פתחו
 מלס ואברהם הוליד את יצחק

עד

אברהם לא הוה זקנה מאן דהוה בעילטשתעי כהדי
 אברהם משתעי בהדי וצחק בהדי וצחק משתעי
 בהדי אברהם אתא אברהם בעי רחמי הוה זקנה שנאמר
 ואברהם זקן בא בימים עד יעקב לא הוה חולשא אתא
 יעקב בעא רחמי הוה חולשא שנא"ו אמר ליוסף הנה אניך
 חלה עד דאתא אלישע לא הוה דחליש ואתפח אתא
 אלישע בעי רחמי ואתפח שנאמר ואלישע חלה ארז חולד
 אשר ימות בו מכלל חולה חולי אחריתי ח"ר נ' הלאים
 חלה אלישע אחד שדחפור לביהוי בשתי ידיו ואחד שנירד
 דרובים כתיב וקוח ואחד שמת בו שנא' ואלמשע חלה את הלו
 אשר ימות בו

תניא

מפני מה דרבנו חנויות של בית דיני ג' שנים
 קודם ירושלים מפני שהעמינו דברייהם על דברי

תורה שהיו אומרים עשר העשר ולא מוכרי תבואת זרעך
ולא לוקח:

פיו קמטין פרנצא"ש: היא אזהרה ואלני זקן א"ל הקנ"ה שהיא
אזהרה ומני זקנתי: אסופי ילד מן השוק ולא נודע של מי
והמונחא אספון אל הבית: והיה זקנה דהיינו הכיכרת בליזן שער:
צעי ותאי כו' שיליה אלס לפני חותנו ויכוה לביתו: ואתפח
ונתפח: חוליו אשר ימות בנו מכל דתלה עוד ש"ח מתנו: בית
הינישם מקום: שהעמילו כו' כלומר מה שחסרו חכמים מלאו לו
היתר מן התורה: עשר תעשר ואכלת תריקרא דסמיכי להדלי:

פרק המקבל

אמר ליה רב יהודה לרכין בר רב נחמן אבין אהי לך
תובון ארעא דסמיכא למתא דא"ר אבהו אמר רב
הונא אמר רב אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חברו בשעה
שעומדת בקמותיה איני והא אשכחנהור' אבא לתלמידים
דרב אמר להו טאי אמ' רב בהני קראי ברוך אתה בעירו ברוך
אתה בשדה ב"א בכואך וב"א בצאתך ואמרו ליה הכי אמר
רב ברוך אתה בעיר שיהא ביהך סמוך לבית הכנסת ברוך
אתה בשדה שיהו נכסיד קרובים לעיר ברוך אתה בכואך
שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעת ביאתך מן הדרך ב"א
בצאתך שיהו צאצאי סעיך כמותך ואמר להו ר' יוחנן לא
אמר הכי אלא ב"א בעיר שיהא שלחנך סמוך לבית הכנסת
אבל בית הכנסת לא ור' יוחנן לטעמיה דאמר שכר פסיעות
יש ב"א בשדה שיהו נכסיד משולשין שליש בתבואה שליש
בזיתים ושלש בנפנים ברוך אתה בכואך וב"א בצאתך
שחא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם טה ביאתך לעול'
כלא חטא כך יציאתך מן העולם בלא חטא ל"ק הא דמהדר
ליה שורא ורתקא הא דלא מהדר ליה שורא ורתקא:

פיו לא תזנון לא תזנה שדה הסמוכה לעיר שעין נכיה עיר
שולטת בה תמיד: אסור כו' שלא יפסידנה געין הרצ:
קרונין לעיר כו' שלא יהא טורח להכניס פירות: ספק כו' וכ"ט
ודאי: וא"ל ר' אבהו כ"י ולא אמר הכי: סמוך לשלמנך כלומר
לבייתך

לכיתך שלא תצטרך להרחיק נשדות והאי דנקט שלחנך שתוכל לנדוק
עמךך לפני הכלה ולחחר בגילה: אכל בה כ"ו לר"י לאו מעליותא
הוא: ר"י כו' לחחר בו' נחמ' סוטה: משולשין שיט שנה שלוקה
בגשמי וכו' ותי' ותי' לוקה בתנח' וישנה להיפך ותי' לו פלטה:
ל"ק דרכ' דרכ': שילח ורתקא חומה ונדל:

זהו היר ה' ממך כל חולי אמר רב זה העין רב לטעמיה

דרב סליק לבי קברי עבד מאי דעבד אמר צ"ט
בעין רעה ואחד בדרך ארץ ושמואל אמרוה הרוח ושמואל
לטעמיה דאמר שמואל הכל ברוח ולשמואל הא איבא חרוגי
פלכות הנך נמי אי לאו זיקא עבדי להו סמתרי וחיי: ר' יוסי
בר הנינא אמרו: צואה דאמר מר צואת החוטם וצואת האוזן
דובס קשה ומיעוטם יפה: ר' הנינא אמרו צנה דא"ר הנינא
הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים שנה: צנים פחים בדרך
עקש שומר נפשו ירחק מהם ר"א אומר מרה: תניא נמי
הכי מחלה זו מרה ולמה נקרא שמה מחלה שהיא מחלה כל
גופו של אדם ד"א ששמונים ושלשה הלאים תלוין במרה
ותולס פת שחרית וקיתון של טים מכטלתן: ת"ר י' גדברים
נאמרו בפת שחרית מצלת סנהמה מנהצנה ומנהזיקין ומן
המזיקין ומחפימת פתי חוכ' בדין ללמוד תור וללמד' ודבריו
נשמעים ותלמודו מתקיים בידו ואין בשרו מעלה הבל
ונזקק לאשתו ואינו מתאוה לאשה אחרת והורגת כנה שכבשי
מעים: וי"א אף מוציא את הקנאה ומכניס ארץ האהבה:
א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרו אינשו שיתין
דהוסי דהוט ולא מטולגברא דמצפרא כרך וכו': כדאמרינן
לעיל בכבא קמא פרק ההובל: ירושלמי והסירה ממך כל
חולי רפי הונא בשם ר"א בן יעקב כל חולי זה רעיון ואמר ר'
יוחנן ונחן עול ברול על צוארך זה רעיון: א"ר אבין והסיר
ממך כל חולי זה יצר הרע שראשו מתוק וסופו מר:

פ"י כל חולי דנר שכל החולאים תלוין בנזון העין דע: יעצד
חייכו יודיע היה ללחוש ולהנין על כל קנר וקנר צמיזה
חיתה מת: הכל ברוח כל החולאים ותנח' חיתה ע"י רוח קסה
ללחש צמיט: הא איבא כו' הרוני חרב: אי לאו זיקא שכתס
בצמחה: קמתרי סס המתנר נפר חתובה: צנים פחים קור הנופת

עליו היינו רוח דקא' שמואל דשמואל זיקא בלא כינה כמי מזיק : זו
 מרה שהמרידות שנה גדולה ומתפשטת בנידון ובעצמות : וקיתון
 כו' למי שאין יין : הזיקין דאחר שמואל : ומסכימת פתי שדעתו
 מיושנת עליו : וזוכה כו' אם יש לו דין עם חנניו : ללמוד כו' מחמת
 יישוב הדעת : ודבריו כו' שיש לו לז להטעיותן : הכל זיעה וזוהם :
 וכזק כו' אם בעל הכספים הוא ומתוך שלכו טוב בנדר תובע
 לחשתו ונכשתו לשוק ורואה נשי' אינו מתאנה להן : ככה כו' תולעי' :
 מונח כו' שכשאינו לנו טוב הוא גם לכעוס : רעיון הכספים רעים :

רבה

בר רב נחמן הוה קאזיל בארבא הוא ההוא אבא
 דקאי אגודא דנהרא אמר להוהאי דמאן אמרו ליה

דרבה בר רב הונא אמר ויד השרים והסננים היתה במעל
 דוה ראשונה אמר להו קוצו קצו אתא רבה בר רב הונא
 אשכחיה דקריין אמר מאן קציה תקיץ ענפיה אמרו כולהו
 שני דרבה בר רב הונא לא אקיי ליה זרעא לרבה בר רב נחמן :

חניא

ואליו הוא נושא את נפשו מפני מה עלה זרה
 בכבש ונתלה באילן ומסר את עצמו למיתר
 לא על שכרו ד"א ואליו הוא נושא את נפשו כל הכובש
 שכר שכיר כאלו נוטל נפשו ממנו רב הונא ורב הסדא דר
 אמר נפשו של גולן וחד אמר נפשו של גזול מאן דאמר נפשו
 של גולן וכו' כדאיתא בפרק הגזול והמאכיל :

פי'

בארבא ספינה : אנה יער שהניח רבה דר"ה לפי שאין
 העליונים והתחתונים קוננים ורבה דר"ה כלל היה יודע
 שכן היה שהיה עליון ותחתון של נוי המושל : אגודא על שפתו :
 תקון ענפי' ימותו בניו : ואליו כו' הוא מוסר נפשו עליו לעלות
 צכנס נבוא וסיכן בעצמו ליפול ולתלות באילן כשעלה לחוק זתים
 ומסר נפשו עליו לחיתה שחא יפול : ה"ג ד"א ואליו כו' ופליגא
 עה"ר ה"ר"ס במשמעות דקרא ח"א נפשו של שכיר נענש עליו
 באלו הורגו : ומד אמה נפשו של גזול הניד לך הכתוב שגורס
 מיתה לעצמו :

אשכחיה

רבה בר אבא לאליהו דקאי בבית הקברות
 א"ל מהו שיוסדר בכעל חוב א"ל גמר מיכה
 מיכה מערכין גבי ערכין כתיבואם מך הוה מערכך גבי
 בעל חוב כתיב וכי ימוך אחיך : מנין לערום שלא יתרום
 דמתיב ולא יה הבך ערמת דברי א"ל בד' לא מציינא בשיתא

מציעא • א"ל ואמאי א"ל דהיקא לי מלתא דכריה ועיילייה
לג"ע א"ל פשוט גלימך ספי שקול מהני אטרפי • ספא שקיל
כי הוה נפיק שמע דאמ' מאן קאכיל לעלמיה כרבה בר אבוב
נפין שדינהו אפילו הכי אתייה לגלימיה סחט גלימא ריהא
זבניה בתריסר אלפי דינרי פלגינהו להתנוותיה :

תנו

רבנן לאתבא^א ביתו לעבוט עבוטו לבית אי אתה
נכנס אבל אתה נכנס לביתו של ערב וכן הוה
אומר לקה בנדי כי ערב זר וגו' • ואמר בניאם ערבת לרעד
תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך עשה
זאת אפוא בני והנצל כי בארת ככה רעד לך והתרפס ורהב
רעד אם ממון יש לו בידך התר לו פסת יד ואם לאו הרבה
עליו רעים :

פי'

ערות דנר נשעה שאתה מדנר כול לא יראה נך ערות דנר
ש"מ אין אדם מנרך כשהוא ערוס והא דנעי מיני לענין
תורס דהתם תנן אין מנניהין תרויהו ערוס : גד' לא מניח
בנירסא דארבעה סדרים כנון מועד ישועות נשים שהן כוהנות נס
בזמן הזה וקדשים כמי כדכתיב ונכ"מ מוקטר מונש ואמרינן אלנו
ת"מ העוסקים בהלכות עצודה ככ"מ מעלה עליהן כאלו מקריבי'
בשיתא מניח בתמי' זרעים איכו כוהב נש"ל וכן טהרות ועי"ל
גד' דהיינו דין שיסדר הוא כנזיקין סדר ד'לא כו' בשיתא דין דקברי
גוים מסדר טהרות שהוא סדר ו' מש"ס : דנריה הוליו וסכניסו :
ספי לקיט : אטרפי עלין : נפץ אישקשו"ט בלע"ז : סחט גלימא
כסחט ריח מתוך העלין לתוך טלית וקלטה טלית הריח ולא רגס
ליהנות מריחו לכך זכני' וממעותיו לח רצה ליהנות לכך פלגינהו :
בני אס כו' או אס נוקשת כו' שאוכיתו בדברים : אס ממון כו' אס
ערבת ואס לא ערבת אלא נוקשת באונאת דברים רהב כו' הרבה
עליו רעים :

מסכת בבא בתרא פרק א

גדול

יהיה כבוד הבית האחרון מן הראשון רב ושמואל
ואמרי לה ר' אורכי יוחנן חד אמר בבנין וחד אמר
בשנים • ואיתא להא ואיתא להא :

גורדום

עבדא דבית השמונאי הוה נתן עיניו באוחה
 תינוקת יומא חד שמע בת קלא דהוה קאמרה
 כל עבדא דמוריד השתא מצלח קס קטלינהו לכלהו מרוותיה
 ושיירה לאותרה תינוקת כד הוות ההיא תינוקת דקא בעי
 למנסכה סליקא לה לאינרא ואמרה כל מאן דויתי ויימר
 מרבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא דלא אשתויר מינייהו
 אלא ההיא ינוקתא וההיא ינוקתא הפול גמימות השתא
 ונפלה לה ומתה טמנא בדובשא ו' שנים אירי דאמרי ב
 עליה ואיכא דאמרי לא בא עליה מאן דאמר בא עליה ליתובי
 ליצריה למאן דאמר לא בא עליה למה ליה למיעבד הכי כי
 היכי דינפוק לירי שם דנסיב בת מלכא אמר מאן דריש
 מקרב אחיך תשוים עליך מלך רבנן קס קטלינהו לכלהו רבנן
 שיורה לבבא בן בוטא למיסב עצה מיניה אהדר ליה כלילא
 דיאלי ונקרינהו לעיניה וומא חד אתא ותיב קמירא א"ל חזי
 מר האי עבדא בישרא מאי עבד קס קטלינהו לכולהו רבנן
 וקטלינהו לכולהו מרוותיה א"ל מאי איעביד ליה א"ל נלטייה
 מר א"ל כתיב נם במדעך מלך אל תקלל א"ל האו לאו מלך
 הוא א"ל לא יהא אלא עשיר דכתיב ובהררי משכנך אל
 תקלל עשיר א"ל והכתיב וגשיא בעמך לא האורבי עושר
 מעשה עמך א"ל מסתפינא איכא איניש דשמע סלתא ואול
 ומודע ליה א"ל השתא מיהא ליכא איניש גבן א"ל כי עוף
 השמים יולך ארץ הקול א"ל אנא הווא איהודה ידענא
 דצניעותן כולי האולא הוה קטילנ' לכו השתא מאי תקנתי
 דהווא גברא א"ל הווא כבה אורו של עולם ילך ויעסוק
 באורו של עולם הוא כבה אורו של עולם רבנן דכתיב כי נר
 מצוה ותורה אור ילך ויעסוק באורו של עולם ב"ה דכתיב
 ונהרו אליו כל הגוים איכא דאמרי הכי א"ל הוא סיכא עיני
 של עולם רבנן דכתיב ואם מעיני העדה ילך ויעסוק בעיני
 של עולם ב"ה דכתיב הנני מחלל ארץ מקדשינאון עינבם
 מחמד עינבם א"ל מסתפינא ממלכותא א"ל שדר שליחא
 לאויל שתא באוהא אוליגעכ שתא וליהדר שתא אדהכי והכי

סתרת ליה ובנית ליה עבד הכי כי אתא שלחו ליה אם לך
 סתרת אל תסתור אם סתרת לתבנה אם סתרת ובנית עבדא
 בישא בתר דעכדין מתמלכין אם ויינד עלך ספרך כאן לך
 רבא ולא בר רבא הורדוס עבד קלינא מתעביד ומנא לן דהא
 רבא לשנא דמלכותא דהוא דכתוב ואנכי היום רך ומשוח
 מלך. אי בעירא אימא מהכא ויקראו לפניו אברך אמרו שי
 שלא ראיה בנין הורדוס לא ראה בנין נארה מימיו. במאי
 בנייה אמר רב רבא באבני שישא ומרמרא איכא דאמרו באבני
 כוחלא שישא ומרמרא אפיק שפה ומעיל שפדה כי הופי
 דלקייל סידא סבר למישעייה בדהבא א"ל רבנן שבקיה
 דהכי שפיר טפיד מחוי כי אדוותא דימא:

פ"ד נכנין שזיו נזכהו ק' חמות: בשני' נית רהשון ת"ר צית
 שנית"ך שנים: תרונותיה אלגאים שלו: לאינרלנג: כלילא
 עטרה: דיאליאכקה והוא שרץ שקורין הרי"ן ונערו קשה
 כחשטין: השתא מיהא חלל ואת שנינו לנד ולין שומע: הכני
 מחללנו' סיפי' לקרא מחמד עיניכם: מסתפינא חניירא
 מחלכותא כפופים היו למלכי רומיים: מתמלכין נוטלן רשות:
 הי זיינא כו' חס כתנאית על כלי מחמתך שהרבת את בן אדוניך
 ספר יחסין סלך בידינו הוא שאתה עבד: לא רבא כו' לא מלך ולא
 בן מלך: קלינא כו' כעשה בן חורין חליו: שישא שיסירוק שקורין
 כי"ס: ומרמרא שיסלבן: כוחלא שיס ננוע כיון כחול: הלוותא
 דימא גליהיס שהס כעיס וגדי' והעין מתעששת נראיתן:

ובבא בן בוטא היכא משיא ליה עצה להורדוס והאמר
 רב יהודה אשר רבואיתמא ריב"ל מפני טרה
 נענש דינאל מפני שהשיא עצה נבוכד נצר דכתיב להן מלכא
 מלכי ישפר עליך והטאך בצדקה פרוק וכו' ולקצת ירחיק תרי
 עשר. אבעית אימא שאני עבדא דאיהויב במצות. ואבע"א
 שאני ב"ה דלא סני בלא מלכא ומנא לן דאיעניש אילימא
 משום דכתיב ותקרא אסתר להתך ואמר רב התך זה דינאל
 הא ניהא לט"ד שהתכוהו מגדולותו אלא לט"ד שכל דברי
 מלכות נחתבין על פני מאי איכא למימר. שהשליכוהו לגוב
 אריות. ובבא בן בוטא תיכי אסביה עצה להורדוס למסתריה
 לב"ה והאמר רב חסדא לא לסתור איניש בי כנישתא עד

דבנו פנישתא אחריתי • אי בעית אימא שאני מלכותא דלא
הדרה ביה דאמר שמואל אי אמרה מלכותא עקרנא טורא
עקירה ולא הדרה ביה • אבע"א תוהא חויביה:
ההוא הסירא דהוה רגיל דקא משתעי אליהו בהדיה
בנה בית שער ולא אשתעי בהדיה:

פי' משיא נתן: מלכי כו' ענתי תיטב נעיגך: לקצת ירמין
כו' ונשניל ענתו של דניאל תלם לו י"ב חדש: תוהא זיקוע
שהיה חוזמן ליפול: ולא אשתעי נהדי' לפי שהפסיק צין הענים
הנזיקין ואינן קולם נשמע לפי שלת החצר נעול אבל אם בית שער
מאכרמי סיכו מפסיק נפני הפנים וכשאין לו דלת מעליהם היא
שהרי נכנס לתוכו:

רבי יהודה נשיאה רמא דשורא ארבנא"ל רשב"ל רבנן
לא צריכי נטירותא דכתיב אספרם מחול ירבון
מאי אספרם מחול ירבון אי נימא צדיקים השתא בכולהו
ישראל כתיב בהו כהול אשר על שפת הים צדיקים דאית
בהו נפשי מחלא אלא אלו מעשיהם של צדיקים שאספרם
מחול ירבון וק"ו ומה חול שמעושת מנין על הים מעשיהם
של צדיקים שהם מרובים עאכ"ו • אתא לקמיה דרבי יוחנן
א"ל אמאי לא תימא ליה מהאי קרא אני חומה ושדי כמנדלו'
אני חומה וזתורה ושדי כמנדלורת אלות"ח והוא סבר ליה
כדרש רבא אני חומה זו כנסת ישראל ושדי כמנדלורת אלו
בתי כנסיות ובתי מדרשות רב הונא בריה דרב הסרא שדא
כרגא ארבנן א"ל רב נחמן בר יצחק עברת אדאורייתא
אדנביאים אדכתובים • אדאורייתא דכתיב אף הקב עמם
כל קרושיו בידך אמר משה לפני הקב"ה רבונו ש"ע אפילו
בשעה שאתה מחבב אומות העולם יהיו כל קרושיו בידך
והם תכו לרגליך • תגירב יוסף אלו ת"ח שמכתתין את
רגליהם מעיר לעיר ומדינה למדינה ללמוד תורה • ישא
מדרותיך לישא וליתן בדבריו של מקום • אדנביאי דכתיב
גם כיויתנו בניוים עתה אקבצם ויהלו מעט ממשא מלך ושירי'
אמר רבא פטוק זה בלשון ארמית נאמר אם כלם יתנו בניוים
עתה אקבצם ואם מעט מהם ויהלו ממשא מלך וישירים •

השותפין פירק א בנא בתרא חקלב

אדכתובי דכתיב מגדלה בלו והלך לא שליט למרמא עליהן
ואמר רב יהודה מגדה זו מנת המלך בלו זה כסף גולגלתא
והלך זה ארנונא :

פי'

רחא דשורא העיל יניאת חומת היציר על החכמים כח
שאר בני היציר : אי כמי דדיקים כו' דנהכי מייירי קרא
ללעיל מיני' : חול שהיא מועט ממעשיהם ש' כ מנין עלה הים והוא
לו חומה כדכתיב אשר שמי חול גבול לים : הלכות "ח הלמחא" כ
חומה : זו כ"י שכולן שוין לענין חומה גדורין עצמן מליטמע בנוים
שחתה מחנב העמים ומנהיב להם פנים להחשילם על בנין : כל
קדושין של ישראל בידך הם לשומרים : כלשון ארמי כו' יתנו תדנום
של ישכן : אם כלם זכו רובם יהיו שונים התורה כשיגלו בנוים :
עתה כו' בקרוב אקבצם : ויחלו ונו ואף אם מועטים הם השונים
בנוים יחלו ממשה מלך ושדים יהיו נטלים מלפאת משא מלך ושדים :
יחלו כמו לא יחל דנרו : חנדה כו' דריושנה את פחת ענר הנחר
פטיעלו אנשי כנסת הגדולה : מנת מפסי שהם מטילין תמיד על בני
המדינה : חרנוכלא צשור תכואה ונכמה מידי שנה נשנה :

רבי

פתח אוצרות בשני בצורת ואמר יכנסו בעלי מקרא
בעלי משנה בעלי תלמוד בעלי הגדורין אבל עמי
הארץ אל יכנסו דהקיונתן בן עמרם ונכנס א"ל רבי פרנסני
א"ל קריתא א"ל לאו א"ל שני א"ל לאו א"ל א"ל כ במה אפרנסך
א"ל פרנסני ככלב פרנסני כעורב פרנסו לאחר שיוצא יתיב
רביוקא מצטער אמר אוילי שנתי פתי לעם הארץ אמר
לפניור"ש בר רבי שמא יונחן בן עמרם תלמידך הוא שאינו
רוצה ליהנות בכבוד תורה בדק אחריו וסצאו אמר רבי יכנסו
הכל רבי לטעמיה דאמר רבי אין פורענות באה לעולם
אלא בשביל ע"ה כי הוא דמי כלילא דשדו אמטריא אתו
לקמיה דרבי אמרו ליה ליתכו רבנן בהד אמרין להו לא אמרו
ליה ערוקינן אמר להו ערוקו ערוק פלגא דליוור פלגא אתו
הנהו פלגא קמיה דרבי אמרו ליה ליתבו רבנן בהדן אמר להו
לא אמרו ליה ערוקינן אמר להו ערוקו ערוק כולהוין פש כובס
שדויה אכובס פקע כלילא אמר רבי ראיחם שאין פורענות
בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ :

איפרא

הורמיו אומרה דשבור מלכה שדרה ארנפי

דיני קמיה רב יוסף אמרה ליה תהוי דא למצוה רבה
 יתיב רב יוסף וקא מעין בה מצודה רבה מאי היא א"ל אבי
 מדתניא דבי שמואל בר יהודה אין פוסקין צדקה על
 היתומים אפילו לפדיון שבויים שמע מינה מצוה רבה פדיון
 שבויים הוא א"ל רבה לרבא כר מרי מנא הא מלתא דאמור
 רבנן מצוה רבה פדיון שבויים הוא דכתיב והיה כי ואמרו
 אליך אנה נצא ואמרת אליהם כה אמר ה' אשר למות למורת
 ואשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי דא"ר
 יוחנן כל המאחר בפסוק זה קשה מחברו הרב קשה ממות
 אי בעירי אימא סברא ואכע"א קרא איבע"א סברא האי
 מנוול והאי לא קא מנוול אי בעית אימא קרא יקר בעיני ה'
 המותה להסידוי רעב קשה מחרב אי בעית אימא סברא
 אי בעית קרא אי בעית אימא סברא האי קא מצטער האי
 לא קא מצטער ואי בעית אימא קרא טובים היו חללי חרב
 מחללי רעב שבי קשה מכולם דכולהו איתנהו ביה

פ'ו ככלנכו שזם הקב"ה עליה שכ' יודע נדיק דין גליס שהכלל
 מזונותיו מועטין לפיכך שוהה אכילתו נמצא ימי ונבי
 עורב כתיב לכי עירב אשר יקראולפי שהעורב אכזרי על בני
 הקב"ה מומין להסיתושין מתוך נחותם ואוכלים והיינו דכתיב
 כותן לנחמה לחמה נחמה בני כלב דמי כלילא עטרה למחך ויסר
 חתו יע"ה לקמי' דר' : דלוי' לפלגא מחל המחך דמי הסני : שדי' כו'
 הטילה פחת המחך פקע נסתלקה כולה : מיפרא ל' חן : הורחיו שם
 המקום : יקר כו' כבוד לחסידים שימותו על מצתם ומסיים פתחת
 לחסרי שהוא שני : דכולהו כו' שהוא ניד גוי לעשות כל חפצו חס
 למות חס למדכ חס לרעב :

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו ממשכנין על הצדק
 אפילו בערב שבת איני והכתיב ופקרתו על כל
 לוחציו ואמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב
 אפילו על נבאי צדקה ל"ק האי דאמיד הא דלא אמיד כי
 הא דרבא אכפייה לרב נתן בר אמי ושקיל טיגיה ד' מאה זוז
 לצדקה והמשכילים יזהירו כוהר וגו' זה דין שדן אמר
 לאמתו ונבאי צדקה ומצדיקי הרבים ככנכיס לעולם ועד
 אלו מלשדי תנוקות כגון מאן כגון רב שמואל בר שילת דרב

אשכחיה לרב שמואל בר שילת דהוה קאי בנינתיה אמר לר' שבקת להימנותיך א"ל הא תליסר שנין דלא חזאי ויהשתא נמי דעתאי להתם ורבנן מאי אמר רבי נא ואוד ביוכצארת השמש בנבורתו:

פ"א אפילו ניש"ש שיש פ"פ לצע"ד לומר טריד לכו: ופקדתי כו' אלמא אסור למשכן: חמיד עשיר: הכפוי אמר היה עמו דאין צושיין שדרה על הכבור פחות מב' ולא חשיב חפני כגודנ של רבא: והמשכילים כו' הדמיון בזה כי הרקיע אף שהוא משתנה לכמה מראות הנה מראיתו האמיתית לספיר דומה כן הדין המשכיל כשיראה דין מרומה לא יאמר אין לדיין חלמה שעיניו רואות לפי העדו' אך ידון אותן לפי אמיתות הענין בזה יתדמה נ"כ לנוראן שהוא דיין אמת לפי אמתת הענין כי הוא יראה ללב ולזה כווננו כל דיין שדן כו': ונבא דדקה שיראה נס נ"כ לכל עני לפי אמתת הענין כייש עני מרומה שיש לו ומשכיל אל דל מהו נריץ: חלמדי כו' חזדיקי רביס הס שמתכין אותן בדרך טובה: שנקת כל שהיית רגיל ללמדס באמוכה ליטכ על נבס תמיד: להתס לתינוקו': ורבנן כו' ת"ח העוסקים נתורה תמיד מאי כתיב בהו':

אמר רב אסי לעולם אל ימנע אדם ארת עצמו מלהרת שלישי השקל בשנ' שנ' והעמדנו עלינו סצו' להת שלישי השקל בשנה לעבודת בית אלהינו: ואמר רב אסי שקולה צדקה כנגד כל המצות שנאמר והעמדנו עליו כצורת מצוה אין כתיב כאן אלא מצות: אר"א גדול המעשרה יותר מן העושה שנא' והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם: אמר להו רבא לכני מהו עושו אהדדי כי היכי דתהוי ילמא במלכותא: ואר"א בזמן שב"ה קיים אדם נותן שקל ומתכפר לו ועכשיו שאין כ"ה קיים זכה הלא פרס לרעב להמך לא זכה באין אוטורת העולם ונטלין בזרוע שנא' ועניים מרודים הכיבא ביתי: אמרמר עוקבא אף ע"פ כן נחשב לנו כצדקה שנאמר ויגשיך צדקה: אמר רב משמיה דר"א מאי דכתיב וילבש צדקה כשריון לומר לך כה שריון זה כל קליפה וקליפה מצטרפת לשריון גדול אף צדקה כל פרוטה ופירוטה מצטרפת לחשבון גדול: ר' חנינא אמר מהמא וכנגד עדים כל צדקותינו מה בגד זה כל נימא ונימא

מצטרפת לבנד גדול אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת
 לחשבון גדול :

פי' שקולה צדקה כו' כי המעלים עינו מן הצדקה כאלו יונד
 ע"ו שהיא שקולה כנגד כל המנות : מצעה החכמים
 לחכיריו מללא כתיב והיתה הצדקה שלום : וכה למ"ט : פרום
 כו' דלכילת עניים דומה למזנס : עניים מדוליס זן הרשום
 שנוצקים תמיד הנו הנו שאנו נר"כים : וכנגד עדים כו' כלו' כל
 נדקותינו נחמסו מחמת רשיענו כנגד מאנס ורצ דימה הצדקה
 השלימה שיעושה הקנ"ה יעס כל מילטריון שטרופו צרוף נמור :

אמר ר' אלעזר גדול העושה צדקה בסתר וותר ממשה
 רבינו דאלו במשרה רבינו כתיב כי יגורתי מפני
 האף והחמה : ואלו בעושה צדקה כתיב מתן בסתר וכפר
 אף ופליגי דרבי יצחק דא"ר יצחק אף כופה חמה אינו כופה
 שנא ושחר בחיק חמה עוה אע"פ ששחר בחיק חמה עוה *
 ואיבא דאמריא"ר יצחק כל דיון הנוטל שחר מביא חמה עוה
 לעולם שנא ושחר בחיק חמה עוה * וא"ר יצחק כל הנותן
 פרוטה לעני מתברך בשש ברכו והמפייסו בדברים מתברך
 כו' א ברכות הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות דכתי'
 הלא פרס לרעב לחמך וגו' * או יבקע כשחר אורך וארוכתך
 טהרה תצמח ותהלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך * אותקרא
 זה יענה תשוע ויאמר הנני וגו' * והמפייסו בדברים מתברך
 באחד עשר ברכות דכתיב ותפק לרעב נפשך ונפש נעננה
 תשביע וזרח בחשך אורך ואפלהך כצהרים ונחך ה' תמיד
 והשביע בצחצהורת נפשך וגו' ובנו מסך חרבות עולם *
 מוסדי דור דור תקומס וקורא לך גודר פריץ משובב נתיבות
 לשבת * א"ר יצחק מאי דכתיב הודף צדקה וחסד ימצא חיים
 צדקה וכבוד * משום דרודף צדקה ימצא צדקה אלא לוטר
 לך כל הרודף צדקה הקב"ה ממציא לו מעות לעשות מהם
 צדקה * רב נחמן בר יצחק אמר הקדוש ב"ה ממציא לו בני
 אדם המווננין לעשות להן צדקה כדי לקבל עליהם שכר *
 לאפוקי מדדרש רבא דדרש רבא מאי דכתיב ויהיו מושלים
 לפניך בעת אפך עשה בהם * אמר ירמיה לפני הקדוש ב"ה

דבש"ע אפילו בשעה שכובשים את יצרם ומבקשים לעשות צדקה הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים כדי שלא יקבלו שכר עליהם • ר' יהושע אומר וזכה לבנים בעלי חכמה בעלי עושר בעלי הגדה • בעלי חכמה דכתיב ימצא חיים • בעלי עושר דכתיב צדקה • בעלי הגדה דכתיב וכבוד • כתיב הכא וכבוד וכתיב החם כבוד חכמים ינהלו:

פ"ו חף וחמה נ' לנינות קשים הם ליפרע מן החוטאין: יותר פ' משכך חמה יותר ממשה דבינו נתפלתו ואע"ג דמשה כמו עשה נדקה שמה אותו שעה פסק אותו זכות: ששחך בחיק ששחך עושה נדקה בסתר: חמה עזה יעדין היה נתוקפה זר"ח סגר דהאי שסד בחיק דארישא קאי יכפה חף וחמה עזה דאי ס' ד' דר"א סגר דקאי אדיון יקשה למה לא אמר יכפה חף וחמה אלא ר' א סגר בחמת אמר הפסוק כן דארישא קאי: ותפק כו' הוא פיוס דברי כיתומין: ימצא נדקה משמע יבא לידי עניות וימצא בני אדם שיעשו לו נדקה: הרודף כו' מיירי בחייטאין לו ליתן ומינשה לחמרים וזכה שהקנ"ה חמם לו ומיעות שיתן הוא: יהיו מוכשלים כו' את אנשי עניות היה מקלל שהיו מנקשים את כפשו: ימצא חיים וכתיב בני חמ"ה כי מונחי מלא חיים ובעלי עושר שזוכין ליתן נדקה בעלי הגדה מתוך שהן דרשנין ומושכין לנו של אדם הכל מכנדים אותם:

חניא היה ר' מאמיש פתחוק פה לבעל הדין להשיבך

ולומר לך אם אלהיכם אוהב עניים מפני מה אינו מפרנסן • אמור לו כדי להנצל אנו בחם מדינה של גיהנם • חו שאלה שאל טורנוס רופוס הרשע את ר"ע אם אלהיכם אוהב עניים מפני מה אינו מפרנסן • א"ל כדי להנצל אנו בחם מדינה של גיהנם • א"ל אדרבה וזמתיבתן לגיהנם אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך ב"ו שכעס על עבדו והכשו בבית האסורים וגזר עליו שלא להאכילו ולא להשקותו והלך אדם אחד והאכילוהו והשקותו לכששמע המלך הלא כועס עליו • ואתם קרוים עבדי דכתיב כילי בני ישראל עבדים • א"ל ר"ע אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך שכעס על בניו והכשו בבית האסורים וצוה עליו שלא להאכילו ושלל להשקותו והלך אדם אחד והאכילוהו

והשקותו

חדשקוהו לכששמע המלך משגר לו דורון ואנו קרוים בניים
 שנא בניים אתם לה' אלהיכם * א"ל אתם קרוים בניים ואתם
 קרוים עבדים בזמן שאתם עושים רצונו של מקום קרוים
 בניים ובזמן שאין אתם עושים רצונו של מקום קרוים עבדים *
 ועכשיו אין אתם עושים רצונו של מקום * א"ל הרי הוא אומר
 הלא פרום לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בירת איכתי
 ועניים מרודים תביא בירת בוסן הורה וקאמר הלא פרום
 לרעב לחמך :

דרש רבי יהודה בר שלום כשם שמונותיו של אדם
 קצובים לו מראש השנה כך חסרונותיו של אדם
 קצובים לו מראש השנה * זכה הלא פרום לרעב לחמך לא
 זכה ועניים מרודים תביא בירת דבני אחתיה דרוב *
 חזא להו בחלמה דבעו מיהסרו * טאה דינרין עשינהו דשקל
 מיניהו לצרקה. נפש גבייהו שיכסר דינרי כי מטא מעלי
 דומא כפורי שדרו דבי קיסר שקלינהו * אסר להו ריב * לא
 תדחלו שבסר דינרי גביכו שקלינהו מינייכו * למנא ידעת
 אמר להו הכי הזאי לכו בחלמא אמרו ליה אמאי לא אמרית
 לן דניתבינהו אמר להו אמנא כי הוכי דתעכדו מצוה לשמה
 רב פפא הוה קא סליק בדרגא אישחמיט כרעיה בעיל שפיסל
 חלש דעתורא אמר השתא כן איחויב מאן דסני לן כמחלל
 שכתורא וכעובדי ע"ז * א"ל חייא בר רב מדפתי לרב פפא
 שמא עני בא לדרך ולא פרנסתו דתניא רבי יהושע בן קרחה
 אומר כל המעליכם עיניו מן הצדקה כאלו עובד ע"ז וכתוב
 הכא השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל * וכתוב התם
 רצאו אנשים בני בליעל מח להלן ע"ז אף כאן ע"ז :

פי' לבעל דין רשע חונוי : להנצל אנו כו' שהצדקה חנלת
 חניהנס : על דכו איע"פ שבעס עליהן נחסלו לבניס
 כדאמרו בניס משחיתים כו' : שחזנותיו כו' סכר שיתפרנס מחינו :
 חסרוכותיו הפסד שיעחיד להפסיד : זכה למז"ט יתן לחותו חסרון
 לעניים : חזא להו חלמא בתומתי י"כ דמסתמא הנהו בני אחותי
 דריב"ז לאו רשעים היו שנתמר דינן בר"ה אלא ניכורי ודינן נתמר
 צי"ה וכתומתי י"כ תוא ההוא : דנעי כו' בלותה חסה : עשינהו

כופין גדולים : פש כו' ער"ה שינסר דינר שלא נתנו לנדקה טו'
 וזה דינר : לא תדמנו להפסד יותר : אחי כו' והיינו נותנין לך
 הכל : השתא כן אש נפלתני : אחי כו' כאלה שפולה קללתו
 נחברו משללי שפלות כו' נסקילה ואחר מר מי שנתתי בסקילה או
 כופל מן הנג כו' ועי"ל השונא לידן אותי כחמלל כו' :

תניא

אר"ה ברבי ויוסי כל צדקה וחסד שישראל עושים
 בעה"ז שלום גדול ופרקליטים גדולים בין ישראל
 לאביהם שבשמים שנא' כה אמר ה' אל תבא בית מרוח ואל
 תלך לספור ואל תנוד להם כי אספתי את שלומי מעת העם
 הזה נאם ה' את החסד ואת הרחמים חסד ווגמילות חסדים
 רחמים ווצדקה תניא ר' יהודה אומר גדולה צדקה שמקרבת
 את הנאולה שנאמר כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי
 קרובה ישועתי לבוא הוא היה אומר י' דברים קשים נבראו
 בעול' הר' קשה ברזל נחת כוברזל קשה אש מפעפעו אש קשה
 מים מכבין אותו מים קשים עבים סובלים אותם עבים קשים
 רוח מפורתן רוח קשה נוף טובל וגוף קשה פחד שוברו פחד
 קשה יין מפינו יין קשה שינה מפכה תרוכיתה קשה מכולם
 וצדקה מצלת מן המיתה שנאמר וצדקה תציל ממות :

דרש

רבי דוסתאי בר' ינאי באוראה שלא כמדת הקב"ה
 מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם מביא דורון
 גדול למלך ספק מקבלים אותו ממנו ספק אין מקבלים אותו
 ממנו ואם תמצא לומר מקבלים אותו ממנו ספק רואה פני
 המלך ספק אינו רואה זה הקב"ה אינו כן אדם נתן פרוטה לעני
 זוכה ומקבל פני שכינה שנ' אני בצדק אחזה פניך אשבעה
 בהקיץ תמונתך ר' איהיב פרוטה לעני והדר מצלי אמ' כתיב
 אני בצדק אחזה פניך מאי אשבעה בהקיץ תמונתך אמר רב
 נחמן בר' יצחק אלו תלמידי חכמים שמנודין שינה מעיניהם
 בעה"ז והקב"ה משביען מזון השכינה לעה"ב א"ר יוחנן מאי
 דכתיב מלוח ה' דוכן דל אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו
 כביכול עבד לזה לאיש מלוח :

פיר

פרקליטי' מליכיוסר שלמה"ש : כי אספתי כו' מהו השלם'
 בי שלומי משמע דנר שהיה נעשה שלום מצלי שהם חסד
 וזה חסדים שהיו כבלין לעשות ולחנם עושים : משמע ענין חרבון :

השוחפין פרק ראשון בבא בתרא

שינה מפכתו מניחתו כיהשינה א' מס' נמיתה : הנוף כו' כל הנוף
מלא רוח : אכי נדק תמלה ואת"כ אחזה פניך נתמלה : אשנע
כו' נשכר הקנה אשנע : מלוה ה' כו' החונן דל נעשה מלוה
להנ"ה :

אמר רב חייה בר אבא א' ר' יוחנן כתיב לא יועיל הו'ן
ביום עברה וצדקה תציל ממות וכתיב לא יועיל
אוצרות רשע וצדקה תציל ממות ב' צדקות הללו למה אחרת
שמצלת מדינה של גיהנ' ואחת שמצלת ממיתה משונה ואיזה
היא שמצלת מדינה של גיהנ' ההוא דכתיב ביה עברה דכתי'
יום עברה היזם ההוא ואיזו היא שמצלת ממיתה משונה
נותנה ואיני יודע למי נותנה נוטלה ואיני יודע ממי נוטלה
נותנה ואיני יודע למי נותנה לאפוקי מדמר עוקבא נוטלה
ואיני יודע ממי נוטלה לאפוקי מדרבי אבא ואלא היכי ליעביד
ליתבה לארנקי של צדקה כתיבי מה יעשה אדם ויהיו לו בני
ר' א' אומ' יפור מעותיו לעניים רבי יהושע בן קרחה אומ' ישמח
את אשתו בדבר מצוה ר' א' בן יעקב אומר לא יתן אד' פרוטה
לתוך ארנקי של צדקה אלא אם כן ממונה עליה כר' חנינא
בן תרדיון כי קאמרינן דממונה עליה כר' חנינא בן תרדיון אמ'
רבי אבהו אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע במה תרום קרן
ישראל א"ל בכי תשא וא"ר אבהו שאלו את שלמה בן דוד עד
היכן כחה של צדקה אמר להם באו וראו מה פירש דוד אבא
פור נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד רב
אמר מהכא והוא מרומים ישכון מצודת סלעים משגבו לחמו
נתן מימיו נאמנים מ"ט הוא מרומים ישכון מצודת סלעים
משגבו משום דלחמו נתן ומימיו נאמנים :

פ' כתיב לא יועיל כו' כראה דתיתי קאמר תדא דרמי קראי
אהדי דכתי' לא יועיל ונו' דמשמע דאיני יכול להניל כתיבנו
ובקרא אחרינא קאמר לא יועיל אונרות רשע דהיינו מחון הנוזל
אכל כתיבנו יכול להניל ועוד ב' נדקות לחה ואחר ה' שמצלתו כו'
וההוא קרא דעברה של גיהנ' דהיינו לאחרי מותו הפי' מחונו לא
יועיל וקרא אחרינא שמצלתו ממיתה משונה דהיינו בעה"ז ואז
מחונו יועיל לעשות נדקה חכל מחון הנוזל הפי' בעה"ז לא יועיל
לעשות כו' נדקה : ואיזו היא כו' כלו איזו ען הפקראות מדבר נדין

השותפין פרק א בבא בתרא תקלו

גיהנם: דמר עינקלא דר' אנא נחמ' כתובות מר עינקלא שהיה יודע מי נוטלה ור"ל לא היה יודע למי כותנה אבל העני יודע ממי נוטלה: דדבר תכזה לפני תשמיש: כמה תרום כו' לפי שכ' שמו את ראש כל' כנוי לרבי' וכאן שינה כל יחיד וע"כ דרשו שזה הכתוב הוא - תשובה לשאלת חסה: נכי תשא אס גאת לשאת את ראשם בהגנה קח מהם כופר לנדקה:

ואמר רבי אבהו שאלו ארז שלמה בן דוד אי זהו בן

העה"ב אמר להם כל שכנגד וקניו כבוד כי הנה

דיוסף בריה דרבי יהושע בן לוי הלויש ואיתנניד א"ל אברה

מאי הוית א"ל עולם הפוך ראיתי עליונים לסטה ותחתונים

למעל' א"ל עולם ברור ראית א"ל אנן היכי איתנן א"ל כי היכי

דאיתנן הכא איתנן התם ושמעתי שהיו אומרים אשרי מי

שבה לכאן ותלמודו בידו ושמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות

איך כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן מאן נינהו אילומי רבי

עקיבא ודבריו משום הרוגי מלכות ותו לא פשיט' דהא איכא

מעשים טובים בלאו הכי נמי לא אלא הרוגי לוד:

פי' כל שכנגד כו' אותם שחולקים להם כבוד גיה"ו מחמת

חכמתם וזקנתם: ואיתנניד פי' נראה לו כאלו פרמה

נשמתו וזורה ואמר לחניו ראיתי עליונים כו' אותם שהם עליונים

כאן מחמת עשרם ראיתי שם למטה: והתחתונים עניים שהם

שפלים בינינו ושם ראיתי חסונים והנלוונים פירשו כי קבלה גידם

רב מפי רב פי' עולם הפוך נראה שמואל דהוה יתיב קמי' דרב

יהודה תלמידו משום דמימה נשמואל גבי הויא אתת' כדמפורש נפ'

כמה נהמה וכן כתוב בתו': ותלמודו בידו כי עיקר התלמוד הוא

מכתובת יד ולכן נקראו ת"ח סופרי' והרוגי מלכותו ותו כו' כלו' הן

מילתא למודיה היא דאחי נהו ותו לא: הרוני לוד לוליינום ופפוס

כדאיתא במס' תעניות:

תניא

אמר להן רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו בני מרו

שאמר הכתוב צדקה תרומם גוי וחסד לאומים

הטאת נענה ר"א ואמר צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב

מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ וחסד לאומים הטאת כל'

צדקה וחסד שהאומות העולם עושין הטאת הוא להם שאין

עושין אלא להתנדל בו שנא' די להון מהקרבוני ניהו חין ל'הא

שמיא ומצדלי לחיי מלכא ובנהו ומאן דעביד הכי לא

מעליה

מעליותא היא והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיהיו
 בניאו בשביל שאוכרה להוי העה"ב הרי זה צדוק נמור ל"ק
 באין בישראל כאן בע"א נענה רבי יהושע ואמר צדקה תרומם
 גוי אלו ישראל דכתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ וחסד
 לאומים חטאת כל צדקה וחסד שהע"א עושים חטאת הו"א
 להם לפי שאין עושין אלא כדי שתמשך מלכותן שנאמר להן
 מלכא מלכי ישפר עלך וגומר הן תהוי ארכא לשלותך נענה
 ר"ג ואמ' צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב ומי כעמך ישראל
 גוי אחד בארץ וחסד לאומים חטאת כל צדקה וחסד שהע"א
 עושין חטאת הוא להם לפי שאין עושין אלא להתיהר בו
 וכל הסתייהר נופל בניהנ' שנ' זר יהיר לץ שמו עושה בעברת
 זדון ואין עברה אלא גיהנם שנא' יום עברה היום ההו"א אמר
 רבן גמליאל עדין צריכין אנו למורעיר א' הסוד עי אומ' צדקה
 תרומם גוי אלו ישראל דכתיב ומי כעמך וגו' וחסד לאומים
 חטאת כל צדקה וחסד שהע"א עושי חטא הוא להם
 לפי שאין עושין אלא להרף אותנו שנא' ויבא ויעשה כאשר
 דבר כי חטאתם לה ולא שמעתם בקולו והיה לכם הדבר הזה
 גענה ר' נחוניא בן הקנה ואמ' צדקה תרומם גוי אלו ישראל
 וחסד נטיו לאומי חטאת אמ' להו רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו
 נראין דבריר' נחוניא בן הקנה מדברי ומדבריהם שהוא נוהג
 צדקה וחסד לישראל ולאומים חטאת מדקאמר מדברי ככלל
 דהוא נמי אמ' מאי היא דתני אר"ב ז' כשם שהטאת מכמר
 על ישראל לעה"ב כך צדקה וחסד נכפרין על א"ה בעה"ז :

פ"י הרי זה כו' נדבר זה ונחמשה זו : כאן כו' ישראל דיעתם
 לשמים בין ימיו בין לא ימיו חין מהרהרין אחר מלת הדין
 אכל ע"ה איכו אלא ע"מ כן והם לא יתחייט : יום עברה כו' גימט
 הדין חטת ציב : עדיין אנו כו' יראה דה"נ לא הפיא קרה על מה שאין
 עושין חלק להתייהר כמו שארי הכתי אלא שאמר על דברי ר"ג זר"י
 שאמרו שאין עושין אלא להתנדל ולהמשך מלכותן דבישראל כה"נ
 שרי וכו' כו' חוטא לפי שאין חנקסין נידל אלא להתייהר בחותן
 שנים וחלכות לכך אמר ר"ג אלו צריכין לחודעי דמתיך דבריו
 ולמדכו שהגוי תינו עושה אלא להתייהר ולחרף אותנו כדחייתי קרא
 על יהיר מתוך ג' חוקי חקק ומתלוצץ חותמו : ויעשה כו' כנמר

אלן קאמר לירמיה כשהיה מנלה את ישראל לנבל ונדקה עשה כלותו
 עשה עשה מקנה להקב"ה כ"ה כשהיה עתתי את ירמיה מן הויקים :

איפרא

הורמוז אסיה דשבור מלכא שדרה ארבע מאה
 ארנקי דדינורי לקמיה דרבי אמי ולא קבלינהו
 שדרתינהו לקמיה דרבא וקבלינהו (שמע ר' אמי ואקפיד א"ל
 לית לי ביבש קציר ונו' עיין בגמר) חני אמרו עליו על בנימין
 הצדיק שהיה ממונה על קיפה של צדקה פעם אחת באתרה
 אשה אחת ועפרה לפניו בשני בצורת אמרה לו רבי פרנסני
 אמר לה העבודה אין בקיפה של צדקה כלום אמרה לור' אם
 אין אתה ספרנסני הרי אשה ושבעה בניה מתים עמד ופרנסה
 משלו לימים חלה בנימין הצדיק ונטה למות אמרו מה"ש לפני
 הקב"ה רבש"ע אתה אטרת כל המקיים נפש אחת מישראל
 כאלו קיים עולם מלא ובנימין הצדיק שהיה אשה הו' בניה
 ימות בשנים מועטות תנא הוסיפו על שנותיו כ"ב שנים :

תנו

רבנן מעש' במונכו המלך שבובו אוצרותיו ואוצרות
 אבותיו בשני בצורת והכרו עליו אחיו וכירת אביו
 אמרו לו אבותיך גנוז אוצרות והוסיפו על של אבותם ואתה
 בזכרת אוצרותיך ואוצרות אבותיך אמר להם אבותי גנוז
 אוצרות למטה ואני גנזתי אוצרות למעלה שנא אמרת מארץ
 חצמה וצדק משמים נשקף אבותי גנוז במקום שהיד שולטת
 בו ואני גנזתי במקום שאין היד שולטת בו שנא צדק ומשפט
 טכין כסאך אבותי גנוז דבר שאין עושה פירות ואני גנזתי
 דבר שעושה פירות שנא אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם
 יאכלו אבותי גנוז אוצרות מסין ואני גנזתי נפשות שנא פרי
 צדיק עין חיים ולוקה נפשות חכם אבותי גנוז לאחריים ואני
 גנזתי לעצמי שנא ולך תהיה צדקה אבותי גנוז לעולם הזה
 ואני גנזתי לעה"ב שנא והלך לפניך צדקך כבוד ה' ואספך :

פי'

אמרת כו' מתורתך למלכו לפי' כנרא' אדם ימדילומו לך כל
 המקיים נפש א' וישראל כלו קרים עולם וכו' וכתב קול
 דמי אחיך דמו דם זרעונו אף כשאתה מקיים ומי אחיך עמך הן
 מעלים על ידך חיון ומי זרעונו שמה טובה מרונה חמדת
 פורענות לעולם : מונכו המלך בנה של הילני המלכה מזרע
 חשמוני' : אמת מארץ כשאתה מארץ חשמוני' נשקף הנדק

לטלס נחול: נהקף חניט כלומר זכות נדקה חניט ומסתכל למטה:
 מכין כו' נניזתן תמת מכין הכסף: דבר שעושה כו' הקרן קיים
 לעה"כ זה פירות מכלל בעה"ז:

אמר רבי אבדימי דמן חיפה מיום שחרב בה"מ נטלה
 נכואה מן הנביאים ונתנה לחכמים אטו חנם לאו
 נביא הוא ה"ק אעפ"י שנטלה מן הנביאים מן החכמים ל
 נטלה אמר אמימר וחכם עדיק מנביא שנא' ונביא לבב חכמה
 מי נתלה במי הוא אומר קטן נתלה בגדול אמר אביי תדע דהא
 אמ' גברא רבה מלתא ומתאמרה משמיה דגברא רבה אחרניא
 בותיה אמ' רבא מאי קושיא דלמא תרוויהו בני חד מולא נינהו
 אלא אמ' רבא תדע דאמ' גברא רבה מלתא ומתאמרה משמיה
 דר' עקיבא בן יוסף כותיה א' ראשיטא קושיא דלמא להא
 מלתא בר מוליה דר' ע' הוא אלא אמר רב אשי תדע דאמ' גברא
 רבה מלתא ומתאמרה הלכה למשה מסיני כותיה ודלמא
 בסומא בארובה ולא טעמא קאמר בה א' רוחנן מיום שחרב
 ב"ה נטלה נכואה מן הנביאי ונתנה לשוטרים ותינוקות שוטרים
 מאי היא כי הוא דמר בר רב אשי הוה קאי בריסתקא דמהוונא
 שמעיה לה הוא שוטה דקאמר ריש מתיבתא דמלוך במתא
 מחסיא השתא טכיוטי התים אמר מאן התיב בכולהו רבנן
 טכיומי אנא שמע מינה לדידי קיימא לי שעתיא קס אתא עד
 דאתא אימנו רבנן עליה דרב אחא מדפתי לאותוביה ברישא
 כד שסעי דאתא בעי למיפתח רב אחא מדפתי שדרוונגא
 דרבנן לגביה לאמלוכו ביה עככינהו שדרוונגא אחרניא
 עככינהו ער דמלוכי עשררה ופתח איהו והנא לפי שאין
 פותחין בכלה פחות מעשרה קרו רב אחא מדפתי אנפשיה
 כל המריעין לו לא במתרה מטיבין לו וכל הסטובין לו לא
 במתרה מריעין לו ולא סלחא היא אנכ צערא דנפשיה קאמר
 תינוקות מאי היא כיהא דברתיה דרב הסדרא דהוה יתנא
 בכנפיה דאכזה ויתבי קמיה רבא ורמי בה חמא אמר לה מאן
 ובעית מועיהו אמרה ליה תרוויהו אמר רבא ואנא בתרא
פיר' אטו חכם כו' וכי אין חכם דהוי להיות נביא דקאמרת
 נטלה כו' ונתנה לחכמים מכלל דמעיקרא לא היתה נכואה
 לחכמים: א"צ"פ שנטלה מן הנביאים שקינס חכמים והא דאמרינן

אין הנבואה שורה חלא על עשיר חכס כו' היינו נקניעות אינו שורה
 כמו דיליק סס עשיר מחשה שכל לך והלא דנרה עמו שכיב' כמה
 זמנין קודם לכן חלא שלא היה נקניעות: וחכס עדיף כו' פי' מהותו
 נביא שיש לו כח לראות עתידות ואין לו דרכי הנבואה שהס מנד
 התכחש שרוח שכינה עליו: מדע שלא נטלה חן הסכמים: אשמיה
 דר"ע כו' ול"ל בני חד מזלל ניכהו שכרי ר"ע חכס ממנו הרבה:
 ולאו טעמיה כו' וכיון דאחר טעמיה אין זה כסומא שמכוון לירד
 בחרונה לא סברת הלכ הנאה לי בנבואה וזכה להסכים להלכה לחשה
 מסיני: ונתנה לשוטי' דהיינו ע"י שד' חבל כנאות נביאים ע"י הש"י
 ארע"י חלאך: נרוסתקא שוק ר"ה: דחליך כו' שעתיד להיות ר"י:
 עיגמי כו' כשפותם נאגרת חותם שמו טניומו: קיימי לי שעתא
 מזל: שדרי' זונא כו' לנבי' דמר בר רב השי: לא חילוכי ליעול ענה
 להחליך את רב אחא: פתח ותנא וכישה ר": כל המריעין כלום'
 הואיל ונדחית השעה לא יחליכנו עוד: לא במהרה כו' ובשלהי חרוב'
 קאמר ר"א לעולם אין מטינין איכא למימר דמתהלה היה חנפה
 שיחזרוהו לגדולתו וכשראה שלא החזירוהו אמר לעולם כו':
 בכנפי' בחיקו:

אמר רב אבדימי דמן חיפה קידם שאכל אדם ושחה יש
 לו שני לבבות לאהר שאכל ושחה אין לו אלא לב
 אחד שנא' ואיש נבוב ילבב וכתוב נבוב לוחורז ומתרגמינן
 חליל לוחין אמר רב הונא בר רב יהושע הרגיל בין אפי'
 לבו אטום כבתולה וין מפקחו שנאמ' ותירוש וגובב בתולות:

תניא ארון שעשה משה אמתים והצי ארכו ואמה והצי
 רחבו ואמה והצי קוכתו באמה של ששה טפחים
 והלוחות ארכו ורחבן ששה ועביין ג' ומונחות לארכו של
 ארון וכמה לוחות אוכלות בארון ב' טפחים נשתיר שם ג'
 טפחים צא מהם טפח מהצה לכותל זה ומחצה לכותל זה:
 נשתירו שם שני טפחים שבהם ס"ת מונה שנא' אין בארון רק
 שני לוחות אבני' אשר הניח שם משה בחורב מאי אין בארון
 רק מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות
 ס"ת הטוגח שם פירנסתו לארכו צא ופרנס ארון לרחבו ככה
 לוחות אוכלות בארון ו' טפחים נשתירו שם נ' טפחים צא
 מהם טפח מהצה לכותל זה ומהצה לכותל זה נשתירו שם
 שני טפחים שלא יהא ס"ת נמנס ויצא כשרוא דחוק דברי

ר"מ רבי יהודה אומר באמה בת ה' טפחים והלוהות ארכן ו'
 ורחבין ועביון ג' מונחות בארכו של ארוך כמה לוהות אוכלות
 בארון י"ב טפחים נשתייר שם חצי טפה אצבע לכותל זה
 ואצבע לכותל זה פרנסתו ארון לארכו צא ופרנס לרחבו כמה
 לוהות אוכלות בארון טפחים נשתייר שם טפה ומחצה צא
 מהן חצי טפה אצבע ומחצה לכותל זה ואצבע ומחצה לכותל
 זה נשתייר שם טפה ששם עמודים עומדים שנא אפריון עשה
 לו המלך שלמה מעצי הלבנון וכתוב עמודיו עשה כסף וארגו
 ששיגרו פלשתים לאלהי ישראל מונח שם בצדו שנא ואת בלי
 הזהב אשר השיבותם לו תשימו בארגו מצדו ועליו ס' תמונח
 שנא ושמתם אותו מצד הארון מצדו מונח ולא מתוכו האמת
 אני מקיים אין בארון רק לרבות שברי לוהות שמונחות בארון
 מנלן מדרב הונא דאמר רב הונא מאי דכתיב אשר נקרא שם
 שם ה' צבאות יושב הכרובים מלמד שלוחות ושברי לוחות
 מונחים בארון ואידך ההוא מבעי ליה לכדרבי יוחנן דא"ר
 יוחנן א"ר שמעון בן יוחאי מלמד שהשם וכל כנויו מונחים
 בארון ואידך נמי מבעי ליה להכי אין הכי נמי אלא שברי
 לוהות מונחים בארון מג"ל נפקא ליה מדרתנא רב יוסף דתני
 רב יוסף אשר שברת ושמתם בארון מלמד שהלוחות ושברי
 לוחות מונחים בארון ואידך ההוא מבעי ליה לכדריש לקיש
 דאמר ריש לקיש אשר שברת א"ל הקב"ה למשה יישר כחך
 ששברת:

פ"י איש כנוב כשהוא חלול כלל כריסו מלאה : ילכב כמה לכות
 שחינו מסכים לדעת שלמה : יכונב כו' את לנ' אטוס ככת ולה
 עושה כנוב וסלול : לארכו כו' זו חלול זו : הוכלת תותסת : ס"ת
 שכתוב משה : אך ורק שני תיעוטין הן : פירנסתו כו' כלו' מלאת
 כל חללו לאורכו : שלא יהא כו' כלו' לא היה כריך כ"כ רמב' חלל
 צטניל ס"ת : אכנע כו' שהטפח ד' אכנעות ולחל' דגמ' אכנע
 ומחנה באכנע קטנה קאמר שהטפח ד' כנול' וה' גאכנע ו' נקטנה :
 עמודים כו' שתי עמודים כסף : נכדו של ארון : שכרי לוחות מונחי'
 תחת הלוחות : שס'ט כ' דימני' כתיבי ללוחות ולשכרי לוחות :
 אשר שברת קראת יירא הוא למסמכיה לושמתם לדתה : יישר כחך
 ללמדך שהיא מהדברים שעשה משה מדעתו והסכי' עמו הקב"ה :

תנו רבנן סדרן של נביאים יהושע שמואל שופטו מלכים
 ורמיה יהזקאל ישעיה תריעשר מכדי הושע קדים
 דכתיב תחלת דברה בהושע וכי עם הושע דבר תחלה והלא
 ממשה ועד הושע כמה נביאים היו א"ר יוחנן שהיה תחלה
 לארבעה נביאי שנתנבאו באותו פרק ואלוהם הושע ישעיה
 עמוס ומיכה ולקדמיה להושע ברושא כיון דכתיב נבואתיה
 גבי חגי זכריה ומלאכי ואינהו סוף נביאים הוו השיב ליה
 בהדיהו ולכתבירה לחודיה ולקדמהו אידי דוטרם מרכס
 מכדי ישעיה קדים לירמיה לקדים לישעיה ברושא כיון
 דמלכים סיפיה הרבנא וירמיה כוליה הרבנא ויהזקאל רושיה
 הרבנא וסיפיה נחמתא וישעיה כוליה נחמתא סמכינן חורבנ'
 לחורבנא ונחמתא לנחמתא :

בני שנתנבאו כו' בימי אותם ד' מלכים עוזיה יותם אחז
 יחזקיה דל' נביאים הללו כתיב כן מוזן מחיבה שלא היה
 בימי עוזיהו לכל היה בימי יותם אחז יחזקיה : סוף נביאים שהם
 היו נבית שני בשנת שני לזיוש : מרכס יאכד : תכדי כו' שהרי
 ישעיה בימי עוזיה וירמיה בימי יאשהו : כול' סרנבאל ד' כול'
 אלא רובא ככולי :

תנו רבנן סדרן של כתובי רות תהלים איוב משלי
 קהלת שיר השיר קינות דניאל ומגלת אסתר
 עזרא דברי הימים ולמ"ד איוב בימי משה היה לקדמיה
 לאיוב ברושא אתחולי פורענותא לא כתחלינן רות נמי
 פורענותא הוה פורענותא דאית ליה אהרית דא"ר יוחנן למה
 נקרא שמה רות שיצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירור
 ובחושכחות ונמי כתבן משה כתב ספרו ופרשת בלעם ואיוב
 ויהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שבתורה שמואל כתב
 ספרו וספר שופטים ורות דוד כתב ספר תהלים ע"י י' זקנים
 על ידי אדם הראשון ועל ידי מלכי צדק ועל ידי אברהם ועל
 ידי משה ועל ידי הימין ועל ידי ידותון ועל ידי אסף ועל ידי
 בני קיה ירמיה כתב ספרו וספר מלכי וקינות חזקיהו וסיעתו
 כתבו ישעיה משליו ושיר השירים וקהלת אנשי כנסת הגדולה
 כתבו ויהזקאל תריעשר דניאל ומגלת אסתר עזרא כתב ספרו

ויחס של דברי הימים עד לו מסייע ליה להב דאמר רב יהודה
אמר רב לא עלה עורא מבבל עד שיחס עצמו ועלה ומאן
אסקיה נחמיה בן הכליה :

פ"י תהליס דוד אחרו והוא קדס לאינו כמ"ד נימי מלכא שנא
היה : משלי קהלת שניהם ספרי חכמה וסיר השירים נראה
שאחרו שלמה לעת זקנתו : קינות ירמיה אחרן : לניהל אחר
ירמיה נימי כ"כ : עזרא אחריו נימי דרוש השני : רות נמי כו'
רעב ונלות ומיתת אלימלך ובניו : להיות לי' כו' סוף הפורענות
בהפך לאחרית שינה דוד משם : שריוהו שהרוה והשניע : ופרשת
בלעם נבואתו ומשלו : ומ' פסוקים מן וימת עם משה עד סוף
הספר : שמואל כו' שכולן קדמו לו ועמד וכתב ספרן : ע"י עשרה
כו' כתב בו דברים שאחרו זקנים הללו שהיו לפניו ויש שהיו בימיו :
אל"ה כנון גולמי ראו יצחק ולי מה יקרונו אל"ה אחרו : מ"ג
כאם ה' לאדני וכל המזמור : אברהם לאיתן האזרחי זה אברהם :
ל"ה ג' במכילתא די' אברהם והיתן אזרחי ולא משב חסף דקסטר
מג' בני קרח הו' : משה תפלה לחמה וכל י"א מזמורים כסדרן :
הימן משכיל להימן : ידותון למכנח לידותון : חזקיה כו' בני דורו
שהאריכו ימים אחריו : ישעיה שהרנו מנשה ולא כתב ספרו שלא
הכביאים כותבין ספריהם אלא לפני חיתתן : משלי דכתבו בספר
משלי אשר העתיקו אנשי חזקיה וכו' וע' ששחזקי' נרס להם לעסוק
בתורה כדאי' במלך כעץ חרוב על פתח בה' מוכו נקרא על שמו :
אנשי כנסת הגדולה חגי זכריה ומלאכי ומרדכי וזרובבל וחזריהם
והא' ללא כתבו יחזקאל. נצטוו אפטר לומר שלא ניתנה לכתוב נבואה
בח"ל וכן ספר דניאל וכן חנינל אחר : ותר' עשר חזון שהיו
נבואה זיהן קטנות לא כתבו הכביאים עצמן איש איש ספרו ואלו
חגי זכריה ומלאכי וראו שרוח הקדש משתלקת מהם היו כביאים
אחרונים וכתבו נביאותיהם וכרפו נבואות הקטנו' עמם ועשהו
ספר גדול שלא יאזרו חזון קטנם : עד לו עד שיחס את עצמו :
ומאן אסקים מי סיימו :

אמר מר יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שבתורה
תניא כמ"ד ה' פסוקים שבתורה יהושע כתבם
דתניא ויטת שם משה עבד ה' אפשר משה כתב וכתב ויכרת
אלא עד כאן כתב משה סכאן ואילך כתב יהושע דברי רבי
יהודה ואמרי לה רבי נחמיה אמר לור' שאפשר ס"ה חסר
אות אחת וכתב לקוד את ספר התורה הזו אלא עד כאן
הקב"ה

הקב"ה אומר ומשרה אומר וכותב מכאן ואילך הקב"ה אומר
 ומשרה כותב בדמע כמו שנאמר להלן ויאמר אליו ברוך נפיו
 יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו
 במאן אולא הא דא"ר יהושע בר אבא אמ' רב נידל אמר רב ת'
 פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן נימא רבי יהודה היא ודלא
 בר' שמעון אפי' תימא רבי שמעון הואיל ואשתני אישתני
 יהושע כתב ספרו והכתוב וימת יהושע וגו' דאסקידה אלעזר
 והכתוב ואלעזר בן אהרן מת דאסקידה פנהס שמו' כתב ספרו
 והכתוב ושמואל מת דאסקידה גר ההוה ונתן הנביא דוד כתב
 ספרו על ידי עשרה זקנים ולהשוב נמי איתן האזרהי אמר רב
 איתן האזרהי הוא אברהם כתיב הכא איתן האזרהי וכתיב
 התם מי העיר ממזרח צדק יקראהו להגליו ואימא יעקב דכתי'
 ביה וזרה לו השמש ההוא טבעי ליר' שמש שבאה בעבורו
 זרהה בעבורו קא חשיב משה וקא חשיב הימין והאמ' רב הימין
 זה משה כתיב הכא הימין וכתיב התם ככל ביתי נאמן הוא
 תרי הימין הוו משה כתב ספרו ופרשת בלעם ואיוב מסייע לר'
 לר' לוי בר לחמא דא"ר לוי בר לחמא איוב בימי משה הוה
 כתיב הכא מי יתן אפוא ויכתבון מליו וכתיב התם ובמה יודע
 אפוא ואימא בימי יצחק דכתיב ביה מי אפוא ואומא בימי
 יעקב דכתיב ביה אם אפוא ואת עשו ואימא בימי יוסף דכתי'
 ביה איפה הם רועים לא ס"ד דכתי' מי יתן בספר ויוהקו משה
 איקרי מחוקק דכתיב וירא ראשית לי כושם הלקרת מחוקק
 דבא אמר איוב בוני מרגלים היה כתוב הכא איש היה בארץ
 עוץ איוב שמו וכתי' התם היש בה עץ מי דמי התם עין הכא
 עוץ הכי קאמר אמר משה למרגלים ראו אם ישנו לאומי
 ששנתיו ארוכות כעין ומנין על דורו בעין:

פיר' כמו שכתב וכו' אכלהו מלתא קאי דקנ"ה אומר ומשרה פותח
 כמו שמנינו שהנביאים פו' זנין חפ"י רסן: יחיד קורא כלל'
 ח"ן חפ"סיקין: ליחא ר"י היא לחמר לא כתבן חסה לפיכך נשתנו
 ימארה הזורה: הואיל וכו' לכמוך בלמע' אשתני: תרי כו' חסכ'ל
 להיען האומתי אקריני הוה: ששנותיו כעין איוב שהארץ ימיש
 פ"ח:

יְתִיב

ההוא מרבנן קמיה דרב שמואל בר נחמני ויתיב
 וקאמר איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה
 אמר לו עליך אמר קרא אישה היה בארץ עוף איוב שמו א"ל
 לא מעתה ולרש אין כל כי אם כבשה אהת קטנה וגו' מדהוה
 אלא משל בעלמא הוא הכא נמי משל בעלמא הוא אמר ליה
 אם כן שמו ושם עירו למה לירבי יוהנן זה"א דאמרי תרנייהו
 איוב מעולו גולה היה ומדרשו בטברי היה כתיבי ימי שנותיו
 של איוב משעה שנכנסו ישראל במצרים ועד שעה שיצאו
 אימא כמשעה שנכנסו ועד שעה שיצאו מיתבי ז' נביאים
 נתנבאו לאומות העולם בלעם ואביו ואיוב ואליפז התימני
 ובלרד השוחי וצופר הנעמתי ויהו בן ברכא הבוזי וליטעמיד
 ליהו בן ברכא הבוזי הכי נמי דלא מישראל הוה לא איתנבווי
 איתנבי לא"ה ה"נ איוב איתנבווי איתנבי לא"ה אטו כלהו
 נביאו מי לא אתנבאו לא"ה כולהו נביאי עיקר נביאותיהו
 בישראל הני עיקר נבואותיהו בא"ה מיתבי חסיד היה בא"ה
 ואיוב שמו ולא בא לעול"א כדילקבל שכרו באו עליו יסורין
 התחיל מהרף ומגרף כפל לו הקב"ה שכרו בעולם הזה כדי
 לטורדו מן הע"ה הב"ה תנאי היא דתנאי ר"א אומר איוב בימי
 שפוט השופטים היה שנא' הן אתם כולכם חזיתם ולמה זת
 הכל תהכלו איזהו דור שכולהו חבל חוי אומר זה דורו של
 שפוט השופטים רבי יהושע בן קורחא אומר איוב בימי
 אחשורוש היה שנא' ולא נמצאו נשים יפות כבנות איוב ככל
 הארץ איזו דוד שנתבקשו נשים יפות הן ואמר זה דורו של
 אחשורוש ואימא בימי דוד דכתיב כי יבקשו לאדוני המלך
 נעיה יפה החם בכל ישראל הכא בכל הארץ ר' נתן אומר
 איוב בימי מלכה שבא היה שנא' ותפול שבא ותקחם יוחכ"א
 בימי כשדים היה שנא' כשדים שמו שלשה ראשים וי"א
 בימי יעקב היה ודינה בת יעקב נשא בתיב הכא כדבר אחת
 הנכלות תדכרו וכתיב כי נכלה עשרה בישראל וכולהו
 תנאי סבירא להודא איובן מישראל הוה לבר מי"א דאי סלקא
 דעתך מא"ה היה בתר דשכיב משה מי שרחה שכינה על

אומות העולם והא אמר בר בקש משה שלא חשרה שכינה
על אומות העולם ונתן לו שנה ונפלינו אני ועמך אלא ש"מ
מישראל הוה:

פ"י משל היה ללמוד מחכמת שונה למקנתרי' על מה ד' ושלחן
חדש נתפס על ג' צערו: איש היה חלחל הוה: חלחל מעשה
וכו' וסיפיה דקרא ותיי לו למת: מי הוה מאוס דבתיב ותיי:
כחציה כו' ר"י שנה דבתיב ויוסף ה' את מכל אשר לחיוב למשנה
תק שנותיו הוכפלו דבתיב ויחי חיוב אחרי זאת ק"מ שנה למדנו
שהיה בן י"ג שנה כשנאו יסורין עליו הרי ר"י וליעולם מצולי גולה
היה: לא ה' פלח נוי היה: אליהו ע"כ ישראל היה מדיחסי' קרא
בשמו ושם חניו ושם משפחתו ישראל הוה ואל"ד משפחת רם הי' היינו
חברהם: חלחל כזי כו' לפי שחסידי ישראל חייגן בחיגן ליעולם רק
לעבודת ה' בע"ה כדלמרי' היום לעשותם ולא היום ליטול שטרן
משח"ב נח"ה דבתיב ומשלים לשוכחיו כו': שכולו הגל שהנפטט הי'
לו פ' פ' לזשים את שופטיו וגם חיוב השיב לריעיו שהוכיחו כי זה
הדור כו' הגל וחיגן מי הראוי להוכיחו: של אחשורוש והא דלח לקח
אוזן למלך כי מאן דה"ל ברתא אישמרא כדאי' בע"ק דמניל ודחיוב
במי הוה מטמין מיניה: וכולהו תנאי כו' מסקנא דתירוצא הוא
דתרץ לעיל תנאי היא חס נוי או ישראל הוה והכי תנאי כולהו סבירא
לישראל הוה בר מי"א דלמרי בימי יעקב האה: והאמר מר
בע"ק דנרכות:

אמר ר' יוחנן דורו של אויב שטוף בזמה היה שנה ה' הק
אתם כלכם חיותם ולמה זה הבל תהבלו וכתוב
שובי שובי ונחזה בך אימא כנבואה דכתיב חזון ישעיהו
בן אמוץ אם כן למה זה הבל תהבלו אמאי וא"ר יוחנן מאי
דכתיב ויהי בימי שפוט השופטים דור ששופט את שופטיו
א"ל טול קיסם מבין שניך א"ל טול קורה מבין עיניך א"ל
כספך היה לסינים א"ל סבאך מהול במים אמר ר' שמואל
בר נחמאי ר' יונתן כל האומר מלכת שבא אשה היחה אינו
אלא טועה מלכת שבא מלכותא דשבא ויהי היום ויבאו
בני אלהים להתיצב עלה וגו' ויאמר ה' אל השטן מאין תבא
וגו' משוטבאין ומתהלך כה אמר לפניו רכש' ע שטתי בכל
העולם כולו ולא מצאתי נאמן כאברהם עבדך שאמרת לך
קום התהלך באין לארצה ולרחקה כי לך אתננה ובשערה

שבקש לקבור את שרה לא מצא מקום לקבורה עד שקברו
 בד' מאות שקל כסף ולא הרהר אחר מדותיך ויאמרה אל
 השטן השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בכל הארץ
 איש תם וישר וגו' מאי וסר מרע אמר רבה בר שמואל איוב
 ותרן כממונו היה מנהגו של עולם נותן חצי פרוטה לחנוני
 ואיוב ויתרה משלו:

פי' וכתוב בן לשון זמה הוא זה שא"ה אומרים לישראל שובי
 לתורתינו ותזני עמנו: שופט את כו שהיו השופטי' עצמם
 מקולקלים והיה פ"פ לכשפט שאם אומר טול קיסס מכין עיניך
 יכול לומר לו טול קורה כלומ' פרוש מעבירה חמורה שנידך: סכאך
 ייבך: מהול מעורב: אזה היתה פי' לאשת מלך היה אינו אלא
 טועה שהיא בעצמה מלכתא לשנא והיא בעצמה מלכות וכן עוד
 היום מלכיות שאשה מולכת: קום התהלך היינו דקא' ומתהלךנה
 מאותו שאמרת לו התהלך בארץ חני נא: ה"ג מנהג עולם הדם
 נותן חני פרוטה לחנוני מי שיש לו מלאכה מועטת לעשות אומר
 לפועל חני פרוטה חני נותן לך ונלך אכל חנוני ונקנה נפרוטה
 ככר ארבעים ונתלוק: ואיוב ותרן כו' לת"ד איוב נוי אמר ותרן
 היה בחני פרוטה דמקרי מחון לגבי נוי ולמ"ד ישראל הוה הרי נניא
 גת' תהוה ומקרי מחון לגבי כלאמרינן ת"ת מדקדק על פחות
 מפרוטה:

אמר ר' יוחנן גדול שנא' באיוב יותר ממה שנאמר
 באברהם דאלו באברהם כתיב כי עתה ידעתי כי
 ירא אלהים אתה ואלו באיוב כתיב איש תם וישר ירא אלהים
 וסר מרע ויען השטן אתה ויאמר הנם ירא איוב אלהים
 הלא אתה שכרת בעדו ובעד ביתו ובעד כל אשר לו מסביב
 מעשה ידיו ברכת ומקנהו פרץ בארץ מאי מעשה ידיו ברכת
 אמר רב שמואל בר רב יצחק כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך
 מאי ומקנהו פרץ בארץ א"ר יוסי ברבי הנינא מקנה של איוב
 פרץ נדרו של עולם מנהגו של עולם זאבים הורגים ארז
 העוים ומקנה של איוב העוים הורגים את הזאבים ואלם
 שלח נא ידך וגו' ויאמרה אל השטן הנה כל אשר לוי בידך
 רק אליו אל תשלח ידך וגו' ויהי היום וכניו וכנותיו אוכלים
 ושותים יין בבית אחיהם הבכור ומלאך בא אל איוב ויאמר

הבקר היו חורשות והאטונות רועות על ידיהם מאי הבקר היו
 חורשות והאטונות רועות על ידיהם אמר רבי יוחנן מלמד
 שהטעומו הקב"ה לאיוב מעין הע"ב:

פי' גדול שנא' כו' לפי מה שהפליג בשנחו יותר מאכנהס היינו
 משום שהיה שלא נפכיו משא"כ באכנהס שהיה נפכיו ולכן
 נתקנה השטן באיוב שראה שהפליג הק"ה בשנחו והוא לא ידע
 למקנת שנחו שלא נפכיו: והאטונות כו' ע"י הנקר דרישליה
 לְקַרְא שְׁאוּכְלוֹת חַיִּיז מַתְלֵס הַמַּעֲנָה שֶׁהֲרַע עֹמֵס נִשְׁעֵתוּ: מַעֲיִן
 הַי"ז הֵן כְּדַכְתִּיב הֵרָם וַיִּוְלַדְת יַחֲדֵי הַרְיִין וְלִידָה נְיוֹס ח':

ויאמר ה' אל השטן השטרת לכך אל עבדי איוב וט'
 ותסיתני בו לבלעו חנם אמר ר' יוחנן אלמלא

מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כביכול כאדם שססיתין אותו
 וניסת' הגא יורד ומסית עולה ומשטיין נוטל רשות ונוטל
 נשמה ויען השטן את ה' ויאמר עור בעד עור וגו' ויאמר ה'
 אל השטן וגו' אך את נפשו שמור אמר ר' יצחק קשה צערו
 של שטן יותר משל איוב משל לאדם שאומר לעבדו שכור את
 החבית ושמור אתי נהי אמר ר' שמעון בן לקיש הוא שטן
 הוא יצר הרע הוא מלאך המות הוא שטן דכתיב ויצא
 השטן הוא מלאך המות דכתיב אך את נפשו שמור אלמא
 ביה קיימא מלתא הוא יצר הרע דכתיב רק אליו אל תשלח
 ירך וכתיב הֲזֵם רַק רַע כֹּל הַיּוֹם:

פי' תכא דמתניתא יורד ומתעב את הנרות לחטוא ועולה
 למעלה ומרניז את חמת המלך בהשטנותו: נוטל הימנו
 רשות להרוג את החוטא והא דלא אחר יורד ונוטל נשמה שאף נחיי
 האדם דניקה בעליונים ע"י החושכלות ומ"ה מפרידה מהנוף:
 צ'גרו של שטן שהווקק לשמור נפש איוב שלא תנא: אלמא כו' לישול
 את הנפש והוהר שלא לישלה:

אמר רבי לוי שטן ופנינה לשם שמים נתכונו שטן
 דחוייה לקודשא בריך הוא דקא נטה בתר איוב
 אמר דלמא חס ושלום מנשייא ליה לרחמיה דאברהם
 פנינה דכתיב וכעסתי צרתה גם כעט בעבור הרעיומה
 דרשה רב אחא בר יעקב בכפונייה ואחא שטן ונשקיה
 אנרעיה בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו אמר רבה

צשפתו לא הטא אכל כלבו חטא ארין נתנה ביד רשע אמר
 רבא בקש איוב להפוך קערה על פיה א"ל אביי לא דבר
 איוב אלא כנגד שטן כחנאי ארין נתנה ביד רשע ר"א אום
 בקש איוב להפוך קערה על פיה א"ל רבי יהושע לא דבר
 איוב אלא כנגד שטן:

על דעתך כי לא ארשע ואין טיודך מציל אמר רבא
 בקש איוב לפטור את העולם כולו מן הדין אמר
 רבש"ע בראת שור פרסותיו סדוקות בראת חטור פרסותיו
 קלוטות בראת ג"ע בראת ניהנס בראת צדיקים בראת
 רשעים מי מעכב על ידך ומאי אתה דר ליה חברה דאיוב
 האף אתה תפריא ותגרע שיהיה לפני אל"ה ברא הקב"ה
 יצר הרע ברא לו תורה תבלין דרש רבא מאידכתבי ברטל
 אובד עלוי תבא ולב אלמנה ארנין ברכה אובד עלוי תבא
 שהי גזל שדה יתומים ומשכיחה ונחזירה להם ולב אלמנה
 ארנין כל היבא דחיה אלמנה ולא נסבי לה הוה שדי שסיה
 עלה ואתו ונסבי להי לו שקול ישקל כעסונו אמר רבא עפר
 בפוטיה דאיוב חבורתא כלפי שמוא לויש בנינו מוכיח
 ישת ירו על שנינו אמר רבא עפרא בפוטיה דאיוב כלום יש
 עבד שמוכית את רבוי ברית כרתו לעיני ומה אחבונן על
 בתולה אמר רבא דלא דידיה לא מסתבל אכל אברהם
 אפילו בדדיה לא מסתבל דכתוב הנה נא ידעתי כי אשה
 יפת מראה את מבלל דבעיקר א לא הוה ידע כלה ענן וילך
 כן יורד שאול לא יעלה אמר רבא מלמד שכפר איוב
 בהחייית הסתים:

פי' מנשייא טובח לרמיותיה לאהנתו: לקח כסה שהפליג
 בטכח ובקרח יוחר מהזרהם ככ"ל ולס"ר ל"א לניהס ענד
 ע"ח שלם לקבל פרס מש"ה ככחיוכ: בעבור כו' שתיציעם על שהיא
 עקרה ותתפלל: להפוך כו' כלומר לעקור כל כבוד שחירף
 זניהף: לפטור את כו' לומר שאמסי' הס"ע י"ה קכ"ה ספר רמלהם
 יג"ה ר"ה ק"ע לדעתך כו' חס הייתי חפץ לא הייתי רשע: נראת
 שור כו' הכלל ע"י חתה נראת לזה סימני טהר ולזה סי' טומאה
 נראת כדקיס ע"י יג"ה חס נראת רשעים על ידי יצר הרע לפי' חין
 בעכול חסן גי ווי יפכך יגנומיס חס החוטאים: נרא לו תורה

תנלין שהיא חבטת את הראוריס הלכך לאו אנוסים שהרי יכולין
 הם להכיל את עצמן שאם פנינו בך חמול זה משכחו לנ"הת: ברכת
 אונד שהיה סגור שמינד את שדהו: עלי שמה יצלה אומר שהיא
 קרובתו או מדבר נה לישאנה: מברותא כו' כאלם המתוכת עם
 מבירו וכשקל מי חייב למי:

אשר

בשערה ישופני הרבה פצעי חנם אמר רבא
 איוב בסערה חירף ובסערה השיבהו בסערה
 חירף דכתיב אשר בסערה ישופני אמר לפניו רבש"ע שמא
 רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב לאיוב בסערה
 השיבהו דכתיב ויען ה' את איוב מן הסערה וגו' אזור נא
 כנברה חלציך אשאלך תו' אמר לו הרבה נימין בראתי בראשו
 של אדם וכל אחד ואחד בראתי לו גומא בפני עצמה שלא
 יהא שתיים יונקות כגומא אחת שאלמלא כ' יונקות בגומא
 אחת מהשיכורת מאור עיניו של אדם בין גומא לגומא לא
 נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לי מי פלג לשטף תעלה
 הרבה טיפין בראתי בעבים וכל טפה וטפה בראתי לה דפוס
 בפני עצמה שלא יהו שתיים בדפוס אחד שאלמלא שתיים
 בדפוס אחד מטשטשת את הארץ ואינה עושה פירות בין
 טפה לטפה לא נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לי וכאי
 משמע דהאי תעלה לשנא דדפוס הוא אמר רבה בר עולא
 דכתיב ויעש תעלה כבירת סאתים ויעי ודרך לחזי קולות
 הרבה קולות בראתי בעבים וכל קול בראתי לו שכייל בפני
 עצמו שלא יהו שני קולות יוצאים משביל אחד שאם יהיו ב'
 יוצאים משביל אחד מחריבין ארז העולם בין קול לקול לא
 נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לי הידעת עת ללדת
 יעלי סלע חולל אילות תשמור יעלה זו אכזרית על בנייה
 ובשעה שכורעת ללדת עולה לראש ההר כרי שתפול ממנה
 וחמורת ואני מזמין לה נשר ומקבלו בכנפירה ומניחו לפנייה
 ואינו מקדים ואינו מאחר אפילו רגע אחר שאם מאחר אפי'
 רגע אחד מיד מתה בין רגע לרגע לא נתחלף לי בין איוב
 לאיוב נתחלף לי חולל אילות תשמור אילת זו רחמה צר
 ובשעה שכורעת לילד אני מזמין לה דרקין ומכישו בבירת

הירחם ומתירפה ויולדת ואינו מקדים רגע ואינו מאחר רגע
 שאם מקדים רגע או מאחר רגע אחד מיד מתה בין רגע לרגע
 לא נתחלף לו בין איוב לאיוב נתחלף לי איוב לא בדעת
 ידברודבריו לא בהשכל אמר רבא מכאן שאין אדם נתפס
 על צערו :

פ"י השערה לשון שער כדקתני הרכה נימין כו' וע"ה ששטן
 שנלמה לרשע ס לשער : בין איוב לאיוב חושבנא לדין כמו
 לדין וע"פ שאזכרו בפ"ק דסוטה נ' היו בעצת פרעה נלעס שיעץ
 כהרנ איוב ששתק כידון ניסורין יתרו כו' ולזה אמר שנשכיל ששתק
 לא היה ראוי ליסורין כאלו רק פרעה הנקרא סתם איוב כדכתיב
 אמר איוב ננ' הוא ראוי ליסורין ולזה אמר לעיל נשפתיו לא הטא
 ששתק כו' : דרקון נקט : מכיסה נוסכה : מתרפה ל' רפי : שאין
 חלם כו' להתחייב על שהוא מדבר קשה מחמת צער יסורין דקאמ'
 לא נדעת ידבר לא אמר ברשע ידבר אלא כו' :

וישמעו שלשת רעי איוב וגו' מאיוועדו יחדו אמר רב
 יהודה אמר רב מלמד שנכנסו כלם בשערה
 אחת ותנא בין כל אחד ואחד ג' כאות פרסה * מנא הוו ידעי
 איכא דאמרי כלילי הוו להו וא"ד אילני הוו להו כיון דכמשי
 הוו ידעי * אמר רבא הוינו דאמרו אינשי אי חברא כחברא
 דאיוב או מיתותא * ויהי כי החל האדם לרוב על פני
 הארצה רבי יוחנן אמר רבייה באה לעולם ר' שמעון בן לקיש
 אמר סריבה באה לעולם אמר רבי שמעון בן לקיש לדידך
 דאמית רביי באה לעול' מפנימה לא נכפלו בנותיו של איוב
 א"ל אצ"פ שלא הוכפלו בשמות הוכפלו ביופיין דכתוב ויהי
 לזו בניסוב' בנות ויקרא שם האחת יסימה ושם השנית
 קציעה ושם השלישית קיץ הפוך * יסימה שדומה ליום *
 קציעה שריחיה נורף כקציעה * קיץ הפוך אמרי דבי רבי
 שילא שדומה לקרנא דקיש * מחכו עלה במערבא קרנא
 לקיתא הוא אלא אמר רב חסדא ככורכמא דרישקא במיניה
 כוכתיב כי תקרעי בפוך עיניך ר"ש ברכי איתילודא ליה
 כרתא הוה קא חלשא דעתיה א"ל אבורה רבייה נולדה לך
 א"ל בר קפרא תנחוסין של הבל נחמך אביך דתניא אי

אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבורת או לולמי שבנת
 נקבו אשרי מי שבניו זכרים אי אפשר לעולם בלא בכס ובלא
 בורסקי או למי שאומנתו בורסקי אשרי מי שאומנתו בכס :
פי' כליזי הוון להו כתרני וכל כתר נ' נרדופין ואיש את שמו
 מחוקק על הפרצוף וכשנאין יסורין על אחד מהם פרצופו
 משתנה וכן אילני ומלת וישמעו לשון שמיעה וידיעה שכלית כי ע"י
 מנידי' לא הי' אפשר להם להזדמן ביחד דל"ה שיזדמן להם השמועה
 ברניע א' חכומתם אי לאו ע"י כלילא או ע"י אילני: דכמשא נל"דא:
 או חנרא כו' אם אין לו לאדם אנהניס כוח לו שימות : לרוב כו'
 ונכות ילדו להם : רביי' נחא כו' כשנולדה בת לפי שמהרת
 להזריע א"כ דיותר מתרנה העולם ברוב נקבות מברוב זכרים :
 מריבה כו' דאם לא זכה מנגדתו : ביופין ואין לך כפל טוב מחנו :
 שדומה ליום ברה כחמה : קניעה מין בושם הוא : לקרנא'כו' מין
 היה וקרני' משחירין כמין נניע : כורחמא כו' כורכס הנדל ננינה :
 נמיני' שהוא מיעולה משאר כרכוסין א"כ ה"נ ככוחלא דרישקא אף
 על גב דכחול שמור הוא ה"פ כי היכי דכוחלא דרישקא מקרין
 ומאיר משאר כחול כך היא היתה נחא משאר נשים והיינו ותקרעי
 נפיק עיניך דכחול דומה לפוך שנותכין בעין :

וה' ברך את אברהם בכל רבי מאיר אומר שלא היתה
 לובת רבייהודה אומר שהיתה לובת * אהרים
 אומרים בת היתה לו לאברהם ובכל שמה' לקסן בפרק מי
 שמת הביאו מאמר זה ואמרו אימר דשמעת ליה לר' יהודה
 דאפילו ברתא לא חסריה רחמנא לאברהם דעדיפא מברא
 מי שמעת ליה ר"א המודעי אומר מצטננות גדולה היתה
 לולאברהם שכל מלכי מורה ומערב משכיסין לפתחו רשב"י
 אומר מרגלית טובה היתה לאברה' תלוי' בצוארו שכל חול'
 שראה אותה מיד נתרפא ובשעה שנפטר מן העולם נטלה
 הב"ה ותלאה בגלגל חמה והיינו דאמרי אינשי אידליומא
 אידליוקצירא' ד"א שלא מרד עשו בימיו' ד"א שעשוה
 ושמעאל תשובה בימיו' שלא מרד עשו בימיו דכתיבווד
 יעקב נזיר וכו' * ותנא אותו היום נפטר אברהם אבינו סן
 העולם ועשה יעקב אבינו תבשיל של עדשים לנחם את
 יצחק אבינו ומאי שנא של עדשים אמר רבה בר סרי ואמרי

לה במערבא משמיה דרבה בר מרי מה עדשה זו מגולגלת
 ומחזר על באי עולם * א"ד מה עדשה זו אינן לה פה אף אבל
 אין לופה טאי בנייהו איכא כתייהו לנחומי בביעי :
פ"י שלא היתה כו' כי הזכר זה הוא כל אדם כי נתחלת הנריאה
 לא כנראה רק אדם : שהיתה לו כו' לפי שהזכר אינו חלץ
 מלק לקיום המין ונצרוף הנקבה נקרא כל אדם כמ"ש כל אדם
 שחין לו אשה אינו נקרא אדם : אמרים כו' כי כשמה כן הוא
 כדלעיל רנ"י בזה לעולם : אינן בנינות חוזה כככבים : משכיחין
 כו' ליטול עצה : הולדי יונות הוננה השמש כשהתחזה ארמות :
 הילדי קצירא חיקל החולה : עדשה כו' כמו שיש לפולין ולשאר
 מיני קטניות : אף אבל כו' שישב ודומם : לנחומי כו' חין להם
 פה חלל חין חללנים כנלגל :

שעשה ישמעאל תשובה בימיו מנא לן כי רבא
 דרבינא ורב המא בר ביונא הוו יתבי קמיה
 דרבא וקא מנסב רבא א"ל רבינא לרב חמא בר ביונא ודאי
 דאמריהו משמיה דרבי יוחנן כל מיתה שנאמר בה גוערה
 אינה אלא מיתה של צדיקים א"ל אין הוא דור המכול דכתיב
 בהו גועה א"ל גועה ואסיפה קאמרינן : והא ישמעאל
 דכתיב ביה גועה ואסיפה אדהכי איתער בהו רבא אמר
 להו דרדקי חכי אמר רבי יוחנן ישמעאל תשובה עשה בחיי
 אביד מנא לן דכתיב ויקברו אותי צחק וישמעאל בנו מכרו
 וישמעאל קשיש מיצחק מאי שנא דקחשיב ליה ברישא אלא
 שמע מינה תשובה עכר ואדבריה ליצחק מקמיה ודלמא דרך
 חכמתן קחשיב אלא מעתה ויקברו אותי עשו ויעקב בנו
 הכינמי אלא ש"מ מדאקדמיה אדבורי אדבריה מקמיה
 ומדאדבריה שמע מינה תשובה עכר :

תנו רבנן שלשה הטעמין הקב"ה בע"ה מעיק עולם
 הבא ואלו הם אברהם יצחק ויעקב * אברהם
 דכתיב כיה בכל יצחק דכתיב ביה מכל יעקב דכתיב ביה
 כל שלשה לא שלט בהם יצר הרע אלו הם אברהם יצחק
 ויעקב דכתיב בהו בכל מכל כל * ויש אומרים אף דור דכתיב
 חבי חלל בקרבי * ות"ק תהוא צעירה דקא מדכר : ת"ר
 לא

לא שלט בהם מלאך המורת אלו הם אברהם יצחק יעקב
 משה אהרן ומרים • אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל
 מכל כל • משה אהרן ומרים דכתיב בהו על פי ה' והא מרים
 לא כתב בה על פי ה' אר"א אף מרים בנשיקה מהה דא תיא
 שם שם ממשה אלא מפני מה לא נאמר בה על פי ה' שגנאו
 הרבר לומר ת"רז' לא שלטה בהן רמה ותולעה אלו הם
 אברהם יצחק ויעקב משה אהרן ומרים ובנימין בן יעקב
 אברהם יצחק ויעקב משה אהרן ומרים כדאמרן בנימין בן
 יעקב דכתיב ביה ולבנימין אמר יודיה' ישכון לבטח עליו •
 ויש אומרים אף דוד דכתיב ביה אף בשרי ישכון לבטח •
 ותנא קמא רחמים הוא דקא בעי ת"רד' מתו בעטיו של נחש
 אלו הם בנימין בן יעקב • ועמרם אבי משה • וישו אבי דוד •
 וכלאב בן דוד • וכולהו גמרא לבר מישי דמפרש ביה קרא
 דכתיב ועמשה בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל
 אבינו ל בת נחש אהו' צרויה אם יואב וכי בת נחש היא והלא
 בת ישי היא אלא בת מי שמח בעטיו של נחש •

פי' שלשה כו' והא דלה תשיב כמי חיוב דאמרינ' לעיל והא תנו
 רועות תלמד כו' משום שלא היה אלא נהד חלתא וחותנ' ג'
 טינמו חנין עה"ג מכל וכל : אברהם דכתיב זה ברך את אברהם
 נכל : גינחן כתיב ואוכל מכל : גינחן יסלי כל כלומר לא חסרו
 שום טובה : לני תלל יצר הרע מת נק"ני : שלא שלט כו' אלא
 בנשיקה מתו ע"פ השכינה : בכל מכל כל שלא חסרו שום כבוד
 וחנינו כבוד זה למשה לאהרן ואלו מתו ע"י ת"ה כמנא שחסרו
 כבוד : כדאמרן שמתו ע"פ השכינה ואין רמה ראוי לשלוש נמי
 שגשוק חפי השכינה שאין רמה נאה לא מטפת מרה המטפטפת
 משכיכו של מ"ה חמנה מת מחכה חסרות מחכה פניו חוריקות :
 ישכין כו' דריש ליה ישכון בנימין לבטח על שכיכות ידידו השכיב :
 בעטיו כו' בעצת של נחש כלו' לא היו ראויין לחות אלא שגנזה
 גזרת מיתה על כל תולדותיו של אד"הר בעצת נחש :

פרק לא יחפור

אמר רב יהודה אמר רב ברם זכור אותו האיש לטוב
 ויהושע

ויחושע בן גמלא שמו שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל
 שבתחלה מי שהיה לו אב מלמדו תורה מי שלא היה לו אב
 לא היה למד תורה מאי דריש ולמדתם אותם ארבע בניכם
 ולמדתם אתם התקינו שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות
 בירושלים מאי דריש כי מציון תצא תורה ודברה מירושלים
 ועדיין מי שהיה לו אב היה מעלהו ולומד מו שלם היה לו
 אב לא היה עולה ולומד התקינו שיהיו מושיבין מלמדי
 תינוקות בכל פלך ומכניסין אותם כבן ט"ו וכבן י"ז וכשרבו
 כועס עליו בועט בו ויוצא עד שבא יהושע בן גמלא ותיקן
 שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בכל כרינה ומדינה וככל עיר
 ועיר ומכניסים אותם כבן ו' וכבן י"א לרב לרב שמואל
 בר שילת עד שית לא תקביל מכאן ואילך קביל ואספילית
 כתורא וא"ל רב לרב שמואל בר שילת כי מחית לינוקא לא
 תמחיליה אלא בערקתא דטסנא דקרו קרו דלא קרו ליהווי
 צוותא להבריה:

אמר רבא הני תריסקרי דרדקיחד גריס ולא דייק וחד
 דייק ולא גריס מותבינן ההוא דגריס ולא דייק
 מאי טעמא שבשתא ממילא נפקא ורב דימי מנהרדעא אמר
 מותבינן ההוא דדייק ולא גריס ט"ט שבשתא כיון דעל על
 דכתיב כיו' חדשים ישב שם יואב וכל ישראל עד הכרית
 כל זכר באדום כי אתא לגבי דרוד א"ל מ"ט עבדת הכיא"ל
 דכתיב תמחה את זכר עמלק א"ל והא אנן זכר קרינן אמר לוי'
 לדירי זכר אקריון שויליה לרביה א"ל היכי אקריתון אמר ליה
 תמחה את זכר עמלק שקל ספסירא ובעא למקטליה אמר
 ליה אמאי א"ל דכתיב ארור עושה מלאכת ה' רמיה אמר לוי'
 שבקיה לההו' גברא וליקום כארור א"ל הא כתיב ארור מונע
 חרבי מרם א"ל קטליה וא"ל לא קטליה:

פי' יהושע ב"נ אחד מהכזנים גדולים ששמו נבית שני:
 גלמדתם אתם האב עכמו מנוה ללמדו: מאי דריש כו' דאי
 לאו להושיב בירושלים הלמדיתינוקות מאי רבותי' דציון וירושלים
 משאר מקומות דא"י: סלך הרגס מדינות נפלך א' והוא ל' הפרכיא:
 כנן ע"ד כו' כי מפני הסכנות הדרך לקטנים: כו' י' דיריא כנן ו'

בכחוש כנזיר מנר שית לא תקנל והא דתנן בן ה' שנים למקרא
 בבבא מציעא: לרב שמאל ב' ש' למלך תיכוקת היה: ואספי
 האכילוהו והסקהו תורה נע"כ כשור שנותנין עול על צוארו:
 ליהו בוותא כו' איך זקוק לו ליסרו יותר מדמי ולא לסלקו מלפניך
 לא ישכעם חמרים וסופו לתת לב: דנריס כו' שגרים הרבה ולא
 דייק ללמד התיכוקות שלא ישתכשו: מ"ע ענדת הכי שלא הונת
 את הנקבות: א"ל זכר בסג"ל והמלמד לא פשע בקריאתו אלא
 בהשגחתו והוי מלאכת ה' רשי' ומשום הכי נעי למקטלי': ארור
 מזנע כו' סיפיה דהאי קרא:

רב דימי מנהרדעא אייתי גרונרת בספינרה א"ל ריש
 גלותא לרבא פוק חזי אי צורבא מרבנן הוא נקיט
 ליה שוקא א"ל רבא לרב אדא בר אהבה ויל תהי לי אקנקניה
 אול בעא מיניה פיל שבלע כפיפה מצרית והקיאא דרך בית
 הרעי מהו לא הורה בידיה א"ל מר ניהורבא טפח ליה
 בסנדליה א"ל בון דידי לרבא טובא איכא מיהועל כרחך
 אנא רבך ורבא רבך דרבך לסוף לא נקט ליה שוקא פסיד
 גרונרת דידיה אתא לקמיה דרב יוסף א"ל חזי מר מאי עבד
 כי אמר ליה מאן דלא שהייה לאוניתיה דמלכא דאדום לא
 ליששהייה לאוניתיך דכתיב כרה אמר ה' על ג' פשעי כואב
 ועל ד' לא ישיבנו על שרפו עצמות מלך אדום לסיד נח
 נפשיה דרב אדא בר אהבה רב יוסף אמר אנא ענישתי
 דאנא לטיחיה רב דימי אמר אנא ענישתי דאפסיד גרונרת
 דידי אבוי אמר אנא ענישתי דהורה אמר להו לרבנן עד
 דמגרריתו גרמי בי אבוי וילוו אכלו בשרא שמינא ביא רבא
 רבא אמר אנא ענישתי דכיהוה אויל לבי טבחא למשקל
 אוטצא הוה אמר להו אנא אשקול בשרא מקמיה שמעיה
 דרבא דאנא עדיפנא מיניה רב נחמן בר יצחק אמר אנא
 ענישתי דרב נחמן בר יצחק ריש כלה הוה כל יומא קמי
 דניעול לכלה הוה מרהיט בהדיה רב אדא בר אהבה
 לשמעתי הוה דר עייל לכלה ההוא יוסף עכבוה רב פפא
 ורב הונא כריה דרב יהושע לרב אדא בר אהבה משום דלא
 הוו בסיומא אמרו ליה אימא לן הני שמעתה דמעשר בהם

היכי אמרינהו רבא אמר להו הכי והכי אמר רבא אדהכי
 ננה ליה לרב נחמן בר יצחק אתו רבנן אמרו ליה קום דננה
 לן לטה יתיב סר אמר להו קא נטרנא לערסיה דרב אדא בר
 אהבה אדהכי נפק קלא דנח נפשיה דרב אדא בר אהבה
 ומסתברא דרב נחמן בר יצחק ענשיה :

פ"י נקיט ליה שוקא הכריז שלא ימכור איש בעיר גרונרת אלא
 הוא : תהי תקקניה הריח לו בקקקו אסי יין הוא או חומץ
 כלו' דקוהו בהלכות אסת"ח הוא : כפיפה מצרית סל של נכריס
 של ערבה : מהו מי חשיב כמו מעוכל וה"ל ככלי גללים ואינו חקבל
 טומאה עוד : אמר ליה רב דימי לרב אלא : מר כיהו רבא קתה
 הוא רבא לפי ששמע על רבא שהוא אדם גדול העיר וסבור שהוא
 הוא : טעח כו' הכהו על הגדלו בתקלדרך שפוק כמי שמכה למי
 שאינו חשוב : דלא שהייה שלא כחניע מליפריע : לאוכיתיה אונאתו
 צשתו : דחלכ"ל דאדום אפי"פ שהוא אדום : על שרפו באש ובנצוץ
 גדול לערב אפרו צמיד לטמותו בקיר הנתי והיינו כי הכא שרבא
 לא אמר אלא דלא לנקטיה ליה שוקא והוא הוסיף לו ציון גדול
 במצעה ובדבור טעפת לי' כו' : דא"ל רבנן כו' שהיה רביל לומר
 לתלמידים עד שאתם הולכים חבל אביי לנרור ענמות כלומר ללמוד
 שלא לשווצתו באו וחללו ולתדו הלכות כהונות ומרונות חבל רבא:
 שמעי' דרבא שלוחו לקנות צמר : ריש כלה דורש ברבים בשבתות :
 דלא הוו בסיומא י"א שלא היו באותו עצה כשנעשה רב כחין ראש
 כלה וי"מ דלא היו בסיומא דפרקיה דרבא שדרש בשנת הרגל הלכו'
 האיוורות נפ' אחרון של בכורות ר"ל דלא הוה בסעודת סיום חס'
 של בכורות דהיא המסכת הנוהג' נזמן הזה חוץ מפ' אחרון דהיינו
 פ' מעשר בהמה חבל רבא הוסיף בו בסוף הפרק כמה מימרות
 מדיני מעשר בהמה והם לא היו שם ולכך שאלו עליהם : הכי
 שמעיתא דסוף פרקי : אתו רבנן תלמידי הישיבה הנאים לשמוע :
 נטרנא כו' אני חנפה כהן שיניאו את מטת רב אלא שמת :

אמר רבי יהושע בן לוי בואי ונחויק טובה לאבותינו
 שהודענו כקום תפלה שנא' וצבא השימים לך
 טשתחיים • מהקיפלה רב אחא בר יעקב אימא כעבד שנוטל'
 פריס מרבו וחזר לאחוריו ומשתחוה קשיא • ואפי' ר' הושעיא
 סבר ששכינה בכ"מ דא"ר הושעיא מנין שהשכינה בכל מקו'
 שנא' אתה הוא ה' לבדך שלוחיך לא כשלוחיב"ו שלוחו
 בשר ודם כמקום שששתלחין לשם חזורים שליוחם אבל

שלוחיך למקום שמשלתחין שם מחזירין שליחותם
שנאמר התשלה ברקים וילכו ויאמרו לך הננו ובאו
ויאמרו לא נאמר אלא וילכו ויאמרו מלמד שהשכינה
בכל מקום ואף רבי ישמעאל סבר שהשכינה בכל מקום
דתנא דבי רבי ישמעאל מנין שהשכינה בכל מקום שנאמר
הנה המלאך הדובר בי וצא ומלאך אחד יוצא לקראתו
אחריו לא נאמר אלא לקראתו מלמד שהשכינה בכל מקום
ואף רב ששת סבר שכינה בכל מקום דאמר ליה רב ששת
לשמעיה לכל רוחתא אוקמן לבר ממדינחא ולא משום דלית
ביה שכינה אלא משום דכידו ביה מינאי ורבי אבהו סבר
שכינה במערב דא"ר אבהו מאי אוריה אוריה *

פ"י לאבותינו אנשי כנסת הגדולה שאלו מקראי נס' עזרא
ונבא השמש והירח יומדים כחזקתך משתחיים למערב :
ודילמא הם צמזמז משתחיים וכ"ת תין דקך משתחיה סמיך לרב
הם יושין בצנד שנטל פרס מרבו וסוזר לחזקתו ומשתחיה כשהוא
הולך לחזקתו שנטל פרס מרבו מתרחק תמיד בהשתחיה פירס
מתן : אתה הוא כו' נתר זנבא השמים כתיב ועל עסקי שליחות
בנא השמים הוא משבח ואומר אתה הוא לצדק נמדה זו : לשם
מחזירין כו' בשבאל לומר עפינו שליחותך נריכין לשבא אל מקום
שהשולחם יומד שם : לחקים ששלתחין אף שם השכינה מצויה :
הנה התלך כו' בכנות גבריה למוד את ירושלים בתי ארצה וכו'
ומלאך אחר יוצא לסתור שליחותו של ראשון שחזרו המקום מליחן
בה מדק והרי שניהם מאת השכינה באים ואחריו לא כאתר הלל
לקראתו זה בא מכלן זה בא מכלן : ר"ש מאור עינים הוה : לכל
דוחת כו' העמידני להתפלל : דחורו ביה כו' תלמידי עיבדי
ע"ז חורים הוראה ליתפלל כחזקת י"ג דחודו : אוריה כן קורין
למערב כל פרסי ה"כ כן קורין לחזקת כל לעז והאי דחזירין
חזיריה שהשכינה בחזקתו ופניו למזרח כחזקת חזיריה :

אמר רב עהודה אמר רב מאי דכתי' יערוף כמטר לקחי
זו רוח מערבית הבאה מערפו של עולם : חול
בטל אמרתיו זו רוח צפונית שמולרת הזהב וכנה הוא אומר
הזלים זהב מכיס : כשעורים עלי דשא זו רוח מזרחית
שמשערת את כל העולם כשעיר : וכרביבים עלי עשב זו רוח
דרומית שמשעלת ר' יצים ובגדלת עשבים : הניא ר"א אומר
עולם

עולם לאבסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסוכנת
 וכשהטה מנעת לקרן מערבית צפונית נכפפת ועולה למעלה
 מן הרקיע רבי יהושע אמר עולם לקובה הוא דומה ורוח
 צפונית מסוכנת וכשחטה מנערת לקרן מערבית צפונית
 מקפת אחורי הכיפה שנא הולך אל דרום וסובב אל צפון
 הולך אל דרום כיום וסובב אל צפון בלילה סובב הולך
 הרוח אלו פני מזרח ומערב שפעמי' מסבכתן ופעמי' מהלכתן
 הוא היה אום' אתאן לר' א' מן החרר תכא סופה זו רוח דרומית
 ומסורי קרח זו רוח צפונית מנשמת אל יתן קרח זו רוח מערבי'
 ורחב מים במוצק זו רוח מזרחית והאמר מר רוח דרומי' מעלת
 רביכום ומגדלת עשבים ל"ק הא דאתיא מטרא בניחותא הא
 בשפיכותא אמר רב חסדא מאי דכתיב מצפון זהב יאתרה זו
 רוח צפונית שמזלת את הזהב וכך הוא אומר הוליס זהב מכיס
 אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא מיום שהרב ב"ה לא
 הונשמה רוח דרומית דכתיב ויגור על ימין ורעב ויאכל על
 שמאל ולא שבעו וכתיב צפון ויטין אתה בראתם ואמר רפרם
 בר פפא אמר רב חסדא מיום שחרב ב"ה לא ירדו גשמים
 מאוצר טוב שנא יפתח ה' לך את אוצרו הטוב בזמן שישראל
 עושים רצונו של מקום ושרוים בארצם גשמים יורדים מאוצר
 טוב ובזמן שאין שרויים בארצם אין יורדים מאוצר טוב :

אמר רבי יצחק הרוצה להתחכם ידרים שיתעשר יצפין
 וסימניך שלהן בצפון ומטרה בדרום רוב' ל אמר
 לעולם ידרים שמתוך שמתחכם מתעשר שנא אורך ימים
 בימינה ובשמאלה עושר וכבוד והאמר ר' יהושע בן לוי שכיני'
 במערב לא צריכא דמצלי אצלו ויא' ל רב חנינה לרב יאשירה
 כגון אתון דיתביתו לצפונא דארעא דישראל אדריטו אדרומי
 ומנא לן דלצפונא דארעא דישראל קייסידכתי' מצפון תפתח
 הרעה על כל יושבי הארץ :

פי' יערוף כו' משה רבינו דימה התורה ל' רוחות כסס ט"א
 לעול' נלאהס כך א' א' לעול' נלא תורה : מערפו כו' מחזקתו
 ע"ש חכמה במערב א' כ' מחזקתו של צולם שהמערב קרוי מחזקת
 שני הן קדם אהלוד ואיננו ואחור וגו' : שמזלת כו' שמחמת ומניאש

שרצ והרעבון נא והזהב זלה : וכה "אדכתיב זילות" לגבי זהב :
 כשציר טד : לאכסדרה שאין לה דופן ד' ואינה מסוככת במחינה :
 למעלה כו' ומהלכת את רוחו של צפון כנגנו של רקיע : לקובה אוהל
 שכולו חוקף : לקרן מע' כו' כלילה שהממה מהלכת לעול' רוח צפונית
 כלילה ומן המע' פונה לכ' שכך הילוכה מן המז' לד' ומד' למצ' וממע'
 לכ' וחוזרת אחורי כיפה דרך חלון : הולך כו' את היקף היום קרי הלוך
 שהוא נתוך החלל והיקף הלילה קרי סביב שהוא מקיף מנמוך וציוס
 לעולם מהלכת בדרום אפי' ציוס קנר : וסובב כו' אף כלילה קצרה :
 פעמים מסננתן ציוס קנר שחמה יוצאה נקרון מז' דר' ושוקצת
 נקרון דר' מצ' ומהלכת כלילה ג' הרמות : ופעמים מהלכתן ציוס
 ארוך של תקופת תמוז יוצאה מקרון צ' מז' ושוקצת נקרון מע' כ' :
 אתחן לר"ה לאכסדרה דומה : סופה רוח סערה : וממזרים קרה
 כו' שהדופן מוזרת ופרונה : מצלת רבינים וכאן אתה אומר רוח
 מז' מניאה חיס : בניחותא נא מן הד' בשפיכותא נא מן המז' בדכתי'
 חיס במוכך : לא הונסמה כו' שהיתה רגילה להביא רבינים טובי'
 צפון וימין אלמא ימין הוא דרום וכתוב כי' ורעב : את אולרו כו'
 וסיפיה לתת מטר ארנך : ידריס נתפלתו כי מרוח דרום נא הלמס
 והרובה שלא להרבות הון רק כדי חייו שימכיס בתורה יתן פניו
 לאותו נד אשר הלמס נא חמנו : יצפין כי משס נא הזהב : וסי' שלא
 תחליף : דחלי אכלויי מעט למז' דרום ג' אדרימו שתהיו פונים
 לכד ירושלים אשום דכתיב והתפללו אליך דרך ארבע וגו' :

פרק חוקת הבתים

ועוצם

עינו מראות ברע א"ר חייא בר אבא זרע שאין
 מסתכל בנשי' בשעה שהן עומדות על הכביסה
 ה"ד אי דאיכא דרכא אחרונא ואויל רשע הוא אי דליכ' דרכא
 אחרונא אנוס הוא לעולם דליכא דרכא אחרונא ואפילו הכי
 מבעי למיגס נפשיה בעא מיניה רבי יוחנן טרבי בגאה הלוק
 של ת"ה כיצד כל שאין בשרו נראה מתחתיו טלית של ת"ה
 כיצד כל שאין הלוקו נראה מתחתיו טפח שלהן של ת"ה
 כיצד שני שלישי גדיל ושליש גלאי שעליו כוסות וקערות
 סוגחות וטבעתו מבחין והתניא טבעתו מבפנים ל"ק ה"ה
 דאיכא ינוקא הא דליכא ינוקא ואב"א דהא דליכא והא

דאיכא שמעא והא דליכא שמעא ואי בעית אימא הא דהא
 דאיכא שמעא ול"ק הא כלילא הא ביממא ושל עם הארץ
 דומה למדורה וקדרות מקיפות אותה מטה של"ה כיצד כל
 שאין תחתיה אלא סנדליון בימות החמה ומנעלים בימות
 הגשמים ושל עם הארץ דומה לאוצר בלוס :

פד' שאיכו מסתכל כשהוא הולך לשפת הנהר : ה"ד למשנת
 ליה קרא למשתיץ שאס לאיציגים עיניו אינו לא מדיק ולא
 רשע : רשע הוא ואצ"פ שצונס עיניו לא היה לו להתקרב דק"ל
 הרחק מן הכיפור : חנוס הוא אס חסתכל דרך הליכה וחנוס רחמנ'
 פטרי' ולמה תזקיקו הכוזב להצנים עיניו לחשתנח ליה קרא
 שמיצין מיכה סכריק לענוס : למינס כו להטות עיניו לבד אחר
 והיינו למשנת קרא דמי חנים נפשי תמיד הוא : בל שאין כו' שהא
 ארוך עד פרסת רגלו של אירא כשהוא הולך וחק"א כ"אין דרך ת"ח
 לילך יתק אלא שנייע עד ראש המניעול : טלית מקטורין שמתכסה
 בו כל הנבדלים שהוא לכוש : שאין חלקו כו' וכ"ס דאי קאי עד להדי
 חלוק דאיכא בניציות טפי : ב' שלישי כו' ב' שלישי רוחב השלחן מכיסה
 בחפה חבד האוכלין לקבץ פיהם ולתת יצלי הפת ושליש החיצון
 חנולה : שצלו כו שלא יכלכו המפה ויבזו האוכלין ואית דמפרש
 שליש גלחי נאמניע שכי שלישי גדיל דהיינו מפה מבחוץ ומנפכים כל
 סביב השלחן ומאחיציתו חנולה : גדיל קרבה הפה ע"ש שארונה ול'
 צח הוא : וטבעתו של שלחן שהיו רגליו לצפות נשפתו לתלות בו
 יהיה מבחוץ : מנפכים חבד הבנין לו : דאיכא יכוק' שיסב חבל
 אביו לאכול נרקך להושיב השלחן שיקא בד הטבעת מבחוץ פן ישחק
 בו התיכונק ויכעניע השלחן : ואי ליכא יכוקא יצשה מנפכים ולא
 יהפכנה לחוץ פן יכשל בה השמש שהולך ובא בניב השלחן : הא דליכא
 שמיעה שמש יצשה מבחוץ פן יזוקו בה האוכלין ומיהו יכא לאבא
 שמיעה יצשה מנפכים חבד היושבין שיכולין ליהר מן הטבעת יותר
 מן השמש שהוא הולך והן יושבין : האבית זא יהיה מבחוץ שיכול
 השמש להשיר ולא נפכים דמזיק להם אוכלים שגר להם המקום :
 למדורה שזקפת קדרות והאש נאמניע ואף שאן המפה והלחם
 כאחיצ והקצרות סביב : סנדליון כו' שחיוחין שס יעד ימות הנשמי'
 סיטריך להם כי דרך לנעול מנעלים בימות החמה וסנדל בימות
 הנשמי' כשניל השיט : בלוס כס"מך שמו יצסה גלנסה יצסה מעורבת
 מחינים הרבה וכן אובר בלוס מינים הרבה מעורבת נתוכו יחד וכן
 חשת ע"ה כל דבר חנית תחת חשתו :

בנאה הוה מציון מערתא דרבנן כי מטא למערתא

דאברהם אבינו אשכחיה לאליעזר עבד אברהם
 דקאי קמי בבא א"ל מאי קעביד אברהם א"ל גנאי בכנפיה
 דשרה ומעיינא ליה ברישיה א"ל ויל אימא ליה בנאה קאי
 אבבא אזל א"ל ליעזר וליתי מידע ידע דיצר הרע בהאי עלמא
 ליבא על עיין ונפק כי מטא למערתא דאד' הראשון יצתה ב"ק
 ואמרה לו נסתכלת בדמות דיוקני בדיוקני עצמה אל תסתכל
 והא בעינא לציוני מערתא כמדת החיצונה כך מדת הפנימית
 ולמ"ד ב בתים זו למעלה מזו קיימי כמדת העליונה כך מדת
 התחתונה אמר ר' בנאה אנא נסתכלתי בשני עקביו של אדם
 הראשון ודומים לשני גלגלי חמה הכל בפני שרה כקוף בפני
 אדם שרה בפני חוה כקוף בפני אדם חוה בפני אדם כקוף
 בפני אדם אדם בפני שכינה כקוף בפני אדם שופריה דרב
 כהנא מעין שופריה דרב ודרב מעין דר' אבהו דר' אבהו מעין
 דיעקב אבינו דיעקב אבינו מעין דאדם הראשון דאד' הראשון
 מעין דשכינה ההוא אמגושה דהוה מחטט שכבי כי מטא
 למערתא דרב טובי בר מתנה תפסיה בדיקניה אתא אבוי
 א"ל במטותא מיניה דמר שבקיה לשנה אחריתי הדר אתא
 תפסיה בדיקניה הדר אתא אבוי ולא שבקיה עד דאיתת
 מסערתא וגויה לדיקניה :

פ"ו ר' נחא אדם גדול וסגוב היה לפי' ניתן לו רשות ליכנס
 במצרת נדיקים אבל אחר לא ועושה שם ציון סיד כדי להכיר
 מקום הטומאה ולא יביאו טהרות דרך כאן : נכנפה תחת זרועתי'
 א"ל ר' נחא לאליעזר ויל אימא ליה לאברהם נכנפה קאי אננא ותן לו
 רשות ליכנס : ליעיל דאין כאן חונפא חי בני' כאלפי' בכנפה דשרה :
 דמידע כו' ולא כריכנא לאחטכועי מיני' : על עיין ונפיק נכנס
 ר"ב ונסתכל מדת אורח המצרה וינח ואלח"כ ציין מנחוץ למצרתה
 דאדם וי"ל למה מציון מצרה דאברהם ואלה"ר דהא נכי נחשו
 ואפי' שלפני הדבור אין מטמאין באלה"ר דא"ל קייס כל התורה
 ודיכו כישראל וכן אלה"ר ולא עוד אלא דיעצ' ל לא מיטמו באל
 משום דלא איקרו אדם וזה איקרי האי אדם א"ל ק"ל כרנן דאמרי
 אף קברי נוי' מטמאין באלה' : נדמות דיוקני יעקב כי שופרי דיעקב
 כו' : בדיוקני עצמה דהיינו אלה"ר דכתיב נבי בצלם אלהים נרמ
 איתו הא בעינא לביוכי מנחוץ ולפי' צריך אכי תחל' למדוד חופני' :
 כמדת כו' שנה ג' אבות ואמהות : כן מדת התחתונה ודי לך נביון

חוקת הבתים פרק ג בבא בתרא

העלוכה : נלגלי חמה והאי דכתיב ומל יפר תשוב היינו שעה ח'
קודם תחית היתים : מעין שופרה להס"ר היינו לענין מורה
לכל לענין חיו קלסתר פנים לא : אמנושה מכסף : מחטט שכני
מופר קנרי מתים להפשיטן מנגדיהס בדרך מעשה חונג ודורס אל
המתים : אתח' אנייכו נשכיל שהיה חוכנו של נוי :

דהוה

גברא דאמר להו הביתא דעפרא אחד בראי
חביתא דגרמי אחד בראי חביתא דאידרא להד
בראי לא הוו ידעי מאי קאמר להו אתו לקמיה דרבי בנאה
אמר להו אית לכו ארעא אמרו ליה אין אמר להו אית לכו
חיותא אין אית לכו ביסתרקי אין אי הכי הכי קאמר לכו :

פי' דאמר לכו חנה חסמת חיתה היה ומסלק נכסיו על פיו :
חנית' דעפרא חכי חנית' לא' מנני ודרך חכמה חמר שלא
ינינו הכל שהוא עשיר : דנרמחנית חלחה עכמות : חולדא חוכין :
חית לכו חרע חשתיר לכס קרקע חחכס דח"כ היינו חנית'
דעפרא והנהמות שיש בהן עכמות וזה חנית' דנרמי ניסתרקו וכל
מינו חנדיסניסין מחוכין :

דהוה

גברא דשמעא לרביתו דקא אמרה לברתא
אמאילא צניעת באיסורא הד אתתאי בני אית
לה ולית לי מאכדך אלא חד בי שכיב אמר כל נכסי אחד ברא
ולא ידעי להי מיטיהו פקיד אתו לקמיה דרבי בנאה אמר להו
חילו חבוטו קברא דאבוכון עד דקאי ומגלו לכו לרמי מנינו
שכך אולו כולוהו ההוא דבריה הוה לא אול' אמר להו כולוהו
עכסי דהאי אולו אכלו קורצא כי מלכא אמ' איבא חד ביהודאי
דקא מפיק ממנא דאינשי בלא סהדי ובלא מידי אתיוהו
דחבשוהו אולא דביתהו אמרה להו לבי מלכא עברא חד הוה
לי פסקו לרישיה ופשטוה למשכיה ואכלו בשריה וקא מל'
בית מיא ומשקי ביה להבריה ולא קא יהיבילי דסיה וכל'
אגריה לא ידעי מאי קאמרה להו אמרי נתי לחפים' דיהורא
וליסא קריוה לרבי בנאה אמר זרונקא אמרה לכו אמריה ואל
וחבום כולי האי ליתוב אבבא ונידון דינא הוה דהורה כתיב
אבבא דאבולא כל דיון דסתקרולדק לא שסיה דיון אמר להו
אלא מצתה איאתא אינש מעלמא וסומין ליה לדינא לא
שמיה דיון אלא כל דיון דאיתקרו לדיון ומפקין מיניה סמונ'
בדיון

בוין לאו שמייה דיינ כתבו הכי ברם סבי דיהודאי אמרו כל
דיין דמתקרי לדין ומפקין מיניה ממונא בדין לא שמייה דיינ
הוא דכתיב ביה בראש כל מותא אנא דם בריש כל חייה אנא
חמר אמר להו אלא טעתה דנפל מאיגרא וסית דנפל מדיקלא
ומית דמא קטליה ותו מאן דדרכיה למיכת ומשקו ליה חמרא
היי אלא הכי בעי למיכתב בריש כל מרעין אנא דם בריש כל
אסון אנא חמר כתבו הכי ברם סבי דיהודאי אמרו בריש כל
מרעין אנא דם בריש כל אסון אנא חמרי באתר דלידה חמר
המן סית בעי סמנין :

פ"ו

אמאי כו' כ"ו תינינא איסורין ננענא : למד נרא למד מנפין
אותו סינחרו כ"ד : חציטו הכו הכאות על קנרו ולנסותן
מתכוין שאיתם שהם מחזרים עזי פניס הם וילכו על קנרו לתנוט :
א"ל כולהו כו שלא רצה לחנוט על קנר חניו ויפה דן ר נבחה דלא
שייך הכא אלא שולא דדייני : חזו ס' האחים : אכלו כו' הלשינו עליו :
אזלא דכיתיהו דר"ב לבעוק אל המלך כל תכמה כדי שלא יניכו הם אלא
פ"י נעלה : בשריה של ענד : וקא חלו כו' שואנן מים צעירו :
ומשקו ביה מיה צעורו : לחמריא לנבי הישינה : לחמיית כו' ר"ב :
צונקא נאל וכך אמרה תיש היה לי ונזלוהו מענו ושטוהו ואכלו
הבשר ומן העור עשו חמץ ושואנן בו מים ושותין בו : דאכולא על
דלתות האצור היה כתוב בו כדי שילמדו משם בני אדם : כל דיינ
המיוחד לדון דיכי העיר וזמנין דמתקרי לדיכא שתונעין אותו לדין
על ממון שתונעין אותו : לאן שמייה דיינ ופסול לדין דניין דאזהב
דצי מקבל שחד : ומזמין ליה לדיכא שלא כדין ויכא מן הדין זכאי :
וישקין כו' כנון אס כפר והוציא מחנו צידיס דנזלן פסול לדון
שיציות הדין בשביל שחד : בריש כל כו' ראש כל המתו' הוא הדס שגין
אדם מת אלא ע"י רוב דם שלא הקיז בזמן הראוי לו : בריש כל חיינ
כו' שהיין מחיה כל שותיו : דדרכי כו' כנון נוסס : כל מרעין כו'
כל תחלואי האדם ע"י הדס הם נאין שלא הקיז : בריש כל אסון
שחם שתאו כמדתו וראוי לו לא יכא לידי חולי : תמן מתבעין כו'
לרפואה שכחוקס שאין יין מצויין תחלואיס :

וישא

בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטו
מה ראה ראה שאין פתחי אהליהם מכוונין וזה
לזה אמר ראויין הללו שתשרה עליהם שכינה :
רבנן משחייב הבית באדרון רבו פרושיזבישד

תנו

חוקת הבתים פרק שלישי

שלא לאכול בשר ולא לשתות יין נטפל להם רבי
 יהושע אמר להן בני מפני מה אין אתם אוכלים בשר ואין
 אתם שותים יין אמרו לו נאכל בשר שממנו מקריבים על גבי
 המזבח ועכשיו בטל ונשתה יין שטמנו מנסכים על גבי המזבח
 ועכשיו בטל אמר להם אם כן לחם לא נאכל שכבר בטלו
 מנחות אפשר בפירות פירות לא נאכל שכבר בטלו בכורים
 אפשר בפירות אחרים מים לא נשתה שכבר בטלו ניסוך
 המים שתקו א"ל בני בואו ואומ' לכם שלא להתאבל כל עיקר
 אי אפשר שכבר ננזרה גזרה ולהתאבל יותר מדאי אי אפשר
 שאין נזרין גזרה על הצבור אלא א"ל כי יכולים רוב הצבור
 לעמוד בה אמר רב אדא בר אבהו מאי קראה דכתי' במארה
 אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו אי איכא גוי כולו
 אין אי לא לא אלא אמרו חכמים סד אדם ארז ביתו בסיד
 ומשייר בה דבר מועט וכמה אמר רב יוסף אמה על אמה א"ר
 הסרא וכנגד הפתח עושה אדם כל צרכי סעודה ומשייר בה
 דבר מועט מאי היא אמר רב פפא כסא דהרסנא ועושה אשה
 כל תכשיטה ומשיירה דבר מועט מאי היא אמר רב פפא בת
 צידעא שנא' אם אשכחך ירושלים ונ' תדבק לשוני לחכי וגו'
 מאי על ראש שמחתי א"ר יצחק זרזא אפר מקלרה שבראש
 חתנים א"ל רב פפא לאבוי היכא מנח לה א"ל במקום תפילין
 שנא' לשום לאבלי ציון פאר תחרת אפר וכל המתאבל על
 ירושלים זוכה ורואה בשמחתה שנא' שישו אתה משוש כל
 המתאבלים עליה תניא א"ר ישמעאל בן אלישע מיום שחרב
 ב"ה דין הוא שנגזר על עצמנו שלא נאכל בשר ולא נשתה יין
 אלא שאין נזרין גזרה על הצבור לא אם כן רוב הצבור יכולין
 לעמוד בה ומיום שפשטה מלכות שנוזרת עלינו נזרות קשורת
 ומבטלת ממנו תורה ומצות ואין מנחרת אותנו ליכנס לשבוע
 הבן ואמרי לה לישוע והבן דין הוא שנגזר על עצמנו שלא
 לישא אשה ולהוליד בנים ונמצא זרעו של אברהם אבינו כלה
 אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שונגין ואל יהיו מזידין:

פי' וירא כו' ר' אבהו היכן שוכני' לפי' אמר מה טובו אהליך שאין
 פתחי אהליהם מכוונין: אמר ר' אחי' הללו דכתיב התם מה

הספינה פרק המישי בבא בתרא תקנא

טובו אהליך קא לייק : אפשר נפירות ויפה אחרת ונפרוש נס פן
הלחם : אחרים שמין מניחים ניכורים אלא מו' מיני : שכנר
נגזרה גזרת חורבן ונתחייבנו להתאכל : במארה גו' קבלתם עליכם
נגזרות ארור להניח המעשר א' בית האוצר ונו' זאעפ"כ אותי אתם
קובעים נוזלין את המעשר : הנזי כולו כל הקהל כולו קבלו זאת
הגזרה ויסתמחם לא היו כלם יכולין לעמוד בה לא היו מסכימים
ורובו ככולו א' אלא חסוב גזרה אלא א' כ' רובם יכולים לעמוד בה :
אלא כך אמרו חכמים מוס' אלא דמלתא דר' י' היא : כסא דררסנא
קיערה של מאכל דניס מטונני' נשמנן נסלת : בת ידעא טינפל"א
שרגילות הנשים לסוד שם כדי להשיר את השער : אם השכחך
אכולהו קאי : אפר תקלה אפר כירה ומשו' דליכא אפר פרה הו"ך
לפרש כן : פאר כו' מכלל שהיו רגילין ליתן אפר במקום פאר דהיינו
תפילין : לשנוע הבן מילה שהוא לבסוף ו' : ומכאן כו' כלה מהליל
ציענין טוב ולא י' נזיס ומנו' לא יבטלו : סיהו טוננין במה שלוקחי'
נשים שאינם סבורים שיש איסור נדבר ואל' יהו מזידין לחשום דלא
יכלו לעמוד בה יבטלוהו ומכאן מזידין הילכך לא נזרינין :

פרק המוכר את הספינה

אמר

רבה אשתעו לי נחותי ימא האי גלא דמטבע
ל'טצינת' מתהווי כי צוציתא דנורא היורתי ברישא
ומחינן לה באלוותא דהקיק עלה אהי' ה אשר אהו' הי' הי' ה
ה צבאות אמן אמן סלה ונייה אמר רבה בר בר הנה אשתעו
לי נחותי ימא בין גלא לגלא תלת מאה פרסי ורומא דגלא
תלת מאה פרסי ומנא הרא הוה אזלינן באורחא ודלינן גלא
עד דהוינן כי מרבעתא דמוכבא זוטא דהוינן כמכור ארבעין
גרווי בורא דחרדל' ואי דלינן טפי הוה מקלינן מהבלא ורמיא
לה גלא קלא לחברתה ואמרה לרה' חברתי מי שבקרת סדי
בעלמא דלא שטפתיה וניתי אנא ונחרביה אמר לרה' פוק הוי
גבורתיה דמרוך דאפילו כמלא חוטא דהלא לית דעביד שנ'
האותו לא תיראו נאם ה' אם מפני לא תהילו אשר שמתו חול
גבול לים הק עולם לא יעברנהו :

פ' א"ר כו' כל הכי עובדא דקא חסינן משום מה רבו מעשיך ה'
דמטבע שרובה לטנוע : ברישא שהולך לפני' : כונת'
כו'

הספינה פרק השישי בבא בתרא

כו' אל לבנה ומלאך חזיק הוא : באלותא מקלות : וכייח מחזיעתו
ודליכן גלא יתד חשיעור גבהו השליכנו למעלה עד לרקיע ח"כ
הכלל דרקיע כפיש עד מהלך קרוב לת"ק שנה שיש מהרקיע למרץ :
מרביתא שכיבו : לכוכבא זוטא כוכב קטן שבקטנים : ביזרא בית
זרע ת"כור של תרדל דנפישו מכל שאר זרעו' : מקלינכו כו' כשרפיש
מחוס הכוכב : ורמיאל הכו' ניעק כדונמת תהום ח"ת קורא גו'
ושמא מלאכים הממונים עליהם הם : שבקת מידי וכו' מפני שהנביא
כ"כ היה שגור שינא חוץ לשפת הים ושטף את העולם : זכר נביא
מפני עין הדור : ח"ל גלא לחבריה כלומר אין לי רשות לנאת : כמלא
כו' כמלא רותב החוש אינו יכול לנאת חוץ מן החול : שנת האותו
כו' תלמודא קאמר לה :

אמר רבה בר בר חנה לדידי חזילי הורטיין בר ליליתא
דהוה קא רהיש אקופיה דשורא דמהווא ורהיש
פרשא כי רכיב סוסיא מתתאי ולא יכיל ליה זמנא הדא הוה
מסרגן לי' תרתיהוותא וקיימין אתרי גשרי דרונג ושזור מהאי
להאי ומהאי להאי ונקיט תרי כסי דחמרא בידיה ומוריק
מהאי להאי ולא נטפא מיניהו נטפא לארעא ואותו היום
יעלו שמים ירדו תהומות הוה ושמעית מלכותא וקטליה :

פי' הנרמין בשמועה אכא מרי ח"כ הורמיו ושד הוא : אקופי
דשורא על שני החומה והאי עובדא להודיע דקופתיו של
הקב"ה שיתחם על בריותיו ואינו כותן רשות לאלו להזיק ונס שלא
לנאת בדרך יחידי : ורהיש פרשא לפי תיחו' : ולא יכיל לי' שהיה
השד רץ ביותר וייהו הפרש לא היה מתכוין לכך : מסרגן שהיה
אוכף וסרגא כחוכין על הפרדות : אתרי כו' של אותו נהר והיה
דמוקים זה מזה השד מדלג מפרדה לפרדה זו : תרי כסי כו' שכיבם
מלאי יין והוא מוריק ב' ביתד זה בתוך זה כהדי דקא משזור זאין
כשפך ואי' פ' שהיה אותו היום רוח סערה ואיעפ"כ לא נפלה טפה
לארץ : יעלו שמים ונו' פסוק הוא נבי יורדי הים בתלי' : שמעו כו'
כו' מלאך שדיס שאין דרכו של שד להראות לנבי מאלס והרנוהו
מפני שהיה חנלה סודס ח"כ מלאך קיסר שהי' ירא שמא יסול מלכותו
שאותו שד מאלס שנא על שדה והיה דר בין אנשים :

אמר רבה בר בר חנה לדידי הוי לי אוריאל בר יומתיה
דהוה כהר תבור והר תבור כמה הוי ד' פרסי וכו'
משכא דצואריה ג' פרסי וכו' מרבעתא דרישיה פרסא ופלגא
רמא כותפא וסכריה לירדנא :

הספינה פרק המישי בבא בתרא הקנב

לאמר

רבה בר בר חנה לדידיה הוי ליה הוא אקרקיתא
 דהוה בי אקרא דהגרוני ואקרא דהגרוני כמדה
 הוי שיתין בתי אתא תנינא בלערי אתא פישקנצא ובלערי
 לתנינא וסליק יתיב באילנא תא הוי כמה נפיש היליה דאילנ'
 אמר רב פפא בר שמואל או לאו דהווי התם לא הוימני :
פי' אורזלא כו' ראש נן יוסא' : בהר כו' כן נולד גדול : כי
 מרבעתא כו' מקוט הכמת ראש כשזכנ עלה קרקיע : רמח
 כו' הטיל רעי : וסכרי הרעי לירדנא לפי שעה עד שייסתסוסו
 המיס מעט מינט : אקרוקתא צפרדע : אקרא כו' גדול היה
 כאותו כרך : כמה הוי כו' תלמודא קה"ל : אתא כו' הכה קה"ל :
 פישקנא עורכצקנא : באילנא על עפף א' כדקן העופות : לא
 הוימני לא האמנתי :

לאמר

רבה בר בר חנה זמנא חדא הוה אולינא בספינת'
 וחוינא ההוא טורא דיתבא ליה אכלא טינא
 באוסיירי ואדהוהו מיה ושדויה לגודא נהרב מיניה שיהין
 מקחוי ואכלו מיניהם מהווי זמלחו מיניה ס' מהווי ומלאו מהד
 זלגלא דעיניה תלת מאה נרבי משהא וכי הדרן לבתר תריסר
 ירחי שתא חוינן דהוה קא מנסרו מגרמיה מטללה ויתמי
 למכנינהו הנך מהווי ואמר רבה בר בר חנה זמנא חדא הוה
 קאולינן בספינתא וחוינן דהוה כוורא דיהבא ליה חלה
 אנביה וקרהא אנמא עילויה סברינן יבשחא הויא וסלקינן
 ואפינן וכשלינן אנביה וכר חסנביה אתהפיך ואי לאו דהוה
 מקרבא ספינתא הוה טבעינן ואמר רבה בר בר חנה זמנא
 חדא הוה אולינן בספינתא וקנאי ספינתא בין שיצא לשיצא
 דכוורא ג' יומי וג' לילות איהו בזקיפא ואנן כשיפוליו וכי תימא
 לא מסני ספינתא טובא בי אתא רב דימי כמיהם קימקימסא
 דמאי מסגיא שיתין פרסי ושדי פרשא גיירא וקדמא ליה איהו
 ואמר רב אשיההווא גילדנא דימא הוא דאות לו תרו שיצא :

פי'

כוורא דג' : אכלא טינא שרץ קטן : באוסיירי כחיריו של חב
 ככנס השרץ : ולאסוהו כו' והשליכוהו לינסה כדרך ים שחימו
 סוכל דבר מת : וחרב מיני' פו' שהשליכוהו הסיס על ס' כדכ' ובגד
 עולן שהיה גדול כ' כ' : זאבלו מיני' בו' ניעודמו לח : ומלחו מינייה
 אחרים שהיו רחוקים משם בשאוקהו למקומן : הוה מבסרי לבנות
 מעגמות

הספינה פרק חמישי בבא בתרא

מיצמות הדג אותן מחווי: שהפיל דיתנא כו' שהיה חול נקנץ ע"ג:
וקדחה יעשנים על החול: ינשתא היא חיי היס הוא: שינא סנפיר:
צין שינא לשינא סנפירין ננב הדג ח' לצד הראש ואל לצד הזנב:
בזקיפא שהיה הולך כנגד הרוח: נשיפולא כמו הרוח הולך לחיס
ש' יס חנין כובעין מלא ע"י רוח הולכין בהן: כזיחס כו' בשיעור
שחחמין קומחחא של חיס חזיס: ושדי פרשא כו' כשהיה שוס
אלס יורה נחן ונקשת על שפת היס לארץ הוה חנין לקדחה
לה ספינת לחץ: נילדנא סס דג קטן כלומר דג זה הוי מדגים
קטנים שנים: לחית לי' כו' חכל דגים גדולים שנים אין להם חלא
סנפיר ח' נחמנע הנב:

ואמר רבה בר בר חנה זמנא חדא הוה אולינן בספינתא
הואי הוה צפרתא דהור: קאי עה קיסוליה
במיא ורישיה ברקיעא ואמרינן לירת מיא ובעינן לניהור
לאוקורי נפשינן פק ברת קלא ואמר לן לא תיחותו להכא
דנפלא ליה חצינא לבר נגרה הכא הנה שבע שנין ולא
מטיא לארעא ולא משום דנפישו מיא אלא משום דרדיפי מיא
אמר רב אשי ההוא זיו שדי הוה דכתיב וזיו שדי עמדי:

אמר רבה בר בר חנה זמנא חדא הוה אולינן במדברא
וחזינן הני אוזי דשמיטן גרפייהו משמנייהו וקא
נגדי משחא מתותייהו ואמינא להו אירת לי מנייכו הלכא
לעלמא דאתי הדא דליא לי אטמא ודרא דליא לי גרפא כו'
אתאי לקמיה דר"א א"ל עתידין ישראל ליתן עליהם את הדין:
פי' לית מיא היינו סבורין שמיך עמוקין הואיל ולא קמי במיא
מלא עד קורסלי: מנינא נרון או מענד: לבר נגרה חרש
ענים: ולא משום כו' לא מחמת העומק לנד אלא משום דרדיפי
מתין חריפות הנדר לא היה כגלל עדיין: וזיו שדי עמדי ראש
מניע לרקיע: דשזיטן כו' נפלו כונה שלהן מרוכ שותן: נדפא
הנבי' לי הכנף רחו זהו חלקך לע"ל: ליתן עליהם כו' שנחטאתם
מת נכח משיח ויש להן צער בעלי חיים לאותן אוזי' מחמת שותמן:

ואמר רבה בר בר חנה זמנא חדא הוה קא אולינן
במדברא ואתלו בהדן ההוא טייעא דהוה שקיל
עפרא ומורה ליה ואמר הא אורחא לדוכתא פלן והא אורחא
לדוכתא פלן אמרין ליה כמה מרהקינן סמיא ואמר לן הבול
עפרא יהבינן ליה ואמר לן תמניא פרסי תנינן ויהבינן ליה

אמר לך דמרדוקינגן תלתא פרסי אפכית ליה ולא יכילית ליה
 ואמר רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טייעא תא ואהוי לך
 כתי מדבר אזלי והוינתיהו ודמו כסאן דמיבסמי וגנו אפרקיד
 והוה זקיפיה בירכיה דחד מינייהו ועייל טייעא תותיה בירכיה
 בירכיב גמלא וזקיפא רומחיה ולא נגע ביה פסקי חדא קרנא
 דתכלתא דחד מינייהו ולא הוה מסתני לן אמ' לי דלמא שקלת
 מידי מינייהו דגמירי דמאן דשקיל מידי מינייהו לא מסתני ליה
 אזלי אהדרתיה והדר מסתני לן כי אתא לקמיה דרבנן אמרו
 לו כל אבא חמרא וכל בר בר חנה סיכסא למאי הלכתא עבוד
 הכי למידע אי כבית שמאי איבעי לך למימני חוטיין אי כבית
 הלל איבעי לך למימני חוליות :

פ' טייעא סוחר ישמעאל : אפכית האי עפרא נהאי עפרא
 לנסותו אסייה נקי כ"כ : ודחי כחן כו' שהיו שוכנים
 בפנים כהובות כשתויין : אפרקיד פניו למצלה : ועייל כו'
 דחיתי שטייעא היה הילך תחת גרכי החם : פסקי כו' שקלי חלא
 כנף העלית : ולא הוה כו' נהמות שהיינו רוכנים לא היו יכולין
 להיך : כל חנא חמרא רבה נב"ה היינו חנא נב"ה וכמו רכינא כמו
 רכאנינא : חזרא כלומר שוטה כחמור : סיכתא שוטה כמו ענדקן
 סכתן : לחאי הילכתא פסקא ל' משוס דנעיל לחזוי אי הלכה כנ"ש
 דחזיר ד' חוטיין הוא נותן ובה"א ג' איניעי למימני חוטיין וחוליות
 מקמי דתהדרי' ותיטי ותיחא לן : חוליות ג' חוטיין גדיל קרי
 ליה חוליא :

ואמר רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טייעא תא אחוי
 לך טורא דסיני אזלי וחזאי דהדרן לירא עקרבי
 וקייסינן כי חמרו חיותי שמעתי ב"ק שאומרת אוי שנשבעתי
 ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי כי אתאי לקמיהו דרבנן אמרו
 לו כל אבא חמרא וכל בר בר חנה סיכסא הוה לך למימר
 מופר לך מופר לך ורבה בר בר חנה סבר דלמא משבועתא
 דמבול קאמר ורבנן אוי למה :

ואמר רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טייעא תא אחוי
 לך בלועי קרח אזלי וחזאי תרי בועי דהוה נפק
 מנייהו קוטרא שקל גבבא דעמרא ומשייה מאו ואנחי ברישא
 דרומחא ועיילי' התסוכי אפיק הוה איחרך אחרוכי אמר לי

אצית מאי שמעת ושמעית דהו אמרין משה ותורתו אמר
 והם בדאים אמר לי כל שלשים יומי מהדרא להו גיהנ' להכא
 כבשר בקלחת ואמרי הכי משה ותורתו אמת והם בדאים :
פי' שנסנעתי מן הנלות : ללמא משנועתא דמנוול דכתיב אשר
 נסנעתי מעצור מי כח אותה שנוע' היה רוצה להפך ויחריב
 את העולם במנוול ולפי' לא רצה להפר : ורנן דקרו ליה סיכסא
 אמרי' א' כל לא הוי אחי' או לא משו' דנכל כרתס לו זר : כזעי בקעי' :
 קוטר' עשן : שקל ננבא כו' לקח גיזת צמר ושראה במים : היחרוך
 כו' הכסו ננבא ואצ"פ שזריוין במים : הצית הסכת ושחע : ושמעית
 דקאמרי שהרי ירדו מייס שחולה : כל ל' יומי כל ר"ח לפי שהם אמרו
 כל היגדה כולם קדושים רכונס ראוי מכל י"ב שנטיס מכל א' יהיה
 כהן אחד כחדש א' חבל השי' נחר לו כהן א' כי הוא א' חמיתי :

ואמר רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טייעא תא ואחוי
 לך היכא דנשקא ארעא ורקיעא אהדדי אולוי
 וחזאי דעביד כוי כוי שקליתה לטלתאי ואנחתה ז בכוחתה
 דרקיע אדמצלינא בעיחא ולא אשכחיהה אמרי איכנה גנבי
 הכא אמר לי גלגלא דרקיעא הוא דהדר נטר עד למחר כוי
 הישתא ומשכחת :

רבי יוחנן משתעי זמנא דדא הוה קאולונן בספינתא
 וחזינא ההוא דאפיק רישיה ממיא ורמינא עיניה
 כתרו סיהרו נפוין מיא מתרתי אוסייה כתרו מברי דסורא
 רב ספרא משתעי זמנא דדא הוה קא אולנא בספינתא
 וחזינן ההוא כוורא דאפיק רישיה ממיא ואית ליה קרני וחוקן
 עלייהו אנא כריה קלה שכיס והוינא ש פרסי ואולנא לפומיה
 דלוחתא ר' אשיההו עינא רימא הוה דבהיש' ואית לה קרני :
פי' היכה דנשקיו כו' מקוס ננוה היה שס טכוסקין יחד זה לזה
 ולאו היינו סוף העולם דהא מהלך העולם ת"ק שנה וא"
 חמצעיתו של עולם והיינו מקומו של רנה צ"ת : לסלתהי של לחס
 שלי : דהדר חוזר : ונפיץ וספך : אוסייה נחיריו : חזרי כו'
 כהרות שנסוריה : נרי' קלה חזריות קטנות שנים : לפומיה כו'
 שיאלכני היום : עינא דימא שכל מה שיש ביננה יש גים חוץ מן
 החולדה : דנמיסה חופרת גים נקרי' לנקס אחר חזונותי' :
רבי יונה משתעי זמנא דדא הוה קאולנא בספינתא
 וחזינן ההוא קרטליתא דהו מקבעי בה אבנים

טובות ומרגליות והדרי לה מיני דכוורי דמקרי בירשא נחיר
 בר אמוראי לאתויי ורגש ובעי דנשמטיה לאטמיה וורק זיקא
 דחלאונחת נפק ברת קלא ואמ' מאי אית לכו בהדי קרטילת'
 דדביתהו דר' חנינא בן דוסא דעתידה לשדיא תכלתא בה
 לצדיקי לעלמא דאתי רב יהודה הינדואה משתעי זכאי חדא
 הוה אולינא בספינתא וחזינא ההוא אבן טבא דהדר ליה
 חנינא ונחיה בר אמוראי לאתויה אתא תנינא קא בעי בלע
 לספינתא אתת ציפרא פסקיה לרישיה אתהפיכו מיא והו
 דמא אתא תנינא חבריה שקליה ותלייה לר' ואחיייה הדר
 אתא קא בעי בלערה לספינתא הדר אתא ציפרא פסקיה
 לרישיה שקלה לההיא אבן טבא שדייה לספינתא הוה
 ציפרי מליחי בהדן אותבינהו בהדייהו שקלורה ופרחו :

פי' קר' גליתא חרנז : דמקרי בירשא כן שמו : בר אמוראי
 אדס שילדע לשוט במים : ובעי דנשמטי' כו' שנקס לחתוך
 ירכו : זיקא דחלא נאל של חוץ וברת מרימו ליס : לשדיא להכניע
 בו : אבן טבא לתוך היס : ה"ג אתא ההוא תנינ' רגס וקא בעי למלבי
 לספינתא אתת צורב נקנה וקטיע' לרישי' לתנינא : והו דמא
 מלובי שהיה גדול הרבה : הדר קא בעי לטבועי לספינתא אתת
 ההוא פישקנא וקטיע' וחזל בר אמוראי ושקלה לההיא אבן טבא
 ותליא להנהו כיפרי לכסות חסימיו ופרחו לכן נהדי ההיא אבן :

תנו רבנן מעשה בר"א ורבי יהושע שהיו באין בספינה
 והיה ר' אישקור יהושע נעור נודעו רבי יהושע
 ונינעיר ר' א"א ל"מה זה יהושע מפני מה נודעו ער' א"ל מאור
 גדול ראיתי בים א"ל שמא עיניו של לוייתן ראית דכתיב עיניו
 כעפעפי שחר אמר רב אשי אמר לי חנינא בר נתן זמנא חדא
 הוה אזלינן במדברא הואי אטמא דבישרא בהדן פתחנא
 ונקירנא ואנחנא אעישכי אדמייתין ציבי חלם טויניה כי
 הדן לבתר תריסר ירחי שתא חזינהו להנהו גומרי דהווקא
 מהממי כי אתאי לקמיה דאמיסר אמר לי ההוא עישבא
 סמרי הוה הנהו גומרי דריתמא הו ויברא אלהים אר
 החנינים הגדולים הכא תרגימו ארזילי דימא רבי יוחנן אמר
 זה לוייתן נחש בריה הוה לוייתן נחש עקלתן דכתיב ביום ההוא

הספינה פירק ה בבא בתרא

יפקוד ה' בחרבו הקשה וגו' על לויתן וגו' :

פי' כד יצא חרד חרדה : ונקירנא חייני חלב וגיד הנשה : חלם
שנתחברה יחד כמתמלה : סחתרי עשב שמחבר : דריתמח
רותם טחין נחלים כנין חכרה : חרזילא דיתח רחמים שנים : נתם
נריח לויתן זכר וזקיף הוא כנריח : יקלתון לויתן נקבה שמקיף
את כל העולם :

אמר ר' יהוד' אמ' רב כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר
ונקבה בראם ואף לויתן זכר ונקב בראם ואלמלא
נוקקין זה לזה מחריבין את כל העולם מה עשה הקב"ה סירס
את הזכר והרג את הנקב ומלחה לצדיקי לעתי לבא שנ' והרג
את התנין אשר בים ואף בהמות בהררי אף זכר ונקב בראם
ואלמ' נוקקין זה עם זה מחריבין את כל העול' מה עש' הקב"ה
סירס את הזכר וצניג את הנקבה ושמרה לצדיקים לע"ל שנא'
הנה נא כחו במתניו ואונו בשרירי בטנו הנה נא כחו במתניו
זה זכרו ואונו בשרירי בטנו זה נקבה התם נמי לסרסירה לזכר
וליצננה לנקבה דנים פריצי וליעביד אפכא אי בעירז אימא
מלחה דנוקבתא עדיף אי בעית אימא כיון דכתיב לויתן זה
יצרת לשחק בו בהדי נקב' לאו אורח ארעא הכא נמי למלחה
לנקבה בוורא מליחא סעלי בישרא מליחא לא מעלו ואמר רב
יהודה אמר רב כשעה שבקש הקב"ה לברוא את העולם אמר
לו לשר של יום פתח פיך ובלע כל מימית שבועולם אמר לפניו
רבש"ע ריו שאעמוד בשלי בעט בו והרגו שנא' רונע הים
ובתכונתו סהין רהב א' ריצחק שמע מינ' שר שלים רהב שבו
ואלמלא מים מכסים אותו אין כל בריה יכולה לעמוד כפני
דיחו שנא' לא ירעו ולא ישהיתו בכל' הר קדשי כימלאה
הארץ דעה אתה' מים לים מכסים אל הקרי לים מכסים
אלא לשר שלים מכסים :

פי' זכר ונקבה כדכסינ נחש נריח ונחש יקלתון : מחריבין
כו שיהיו להן ולדות הרבה גדולים שמחריבין את העולם :
סירס כו' שלא יזקק לשחר דנים ח"כ דלא ליהו ליה צער תאוה :
שנחש והרגו וגו' סיפ' דהאי קרא ויפקוד ה' נחרבו הקשה הוא
ומל' כתיב יתקול נחרבו והרג את התנין קא לריש הכי והכא
משמע לי' קו' יפקוד ה' וגו' על לויתן זכר לע"ל כאשר עשה את
לויתן

לויתן תקנה שנאמר והרג את התנין ל' תקנה מדלא כתיב תניס
 שנו"ן תנה לכתנות בחקום המ"ס לזכרים: כמו בתינו ש"ח הסיל
 זרע מימיו ואלו כזרירי בטנו שלח ילדה מיתיה ולעיל מיניה כתיב
 באיוב הנה נח בהזות יגו': התס נבי לויתן: וליכנה לתקנה
 ואלמי הרנה: דניס פריזי ולא מהכי נהו כינון: בהררי חלף פסוק
 הו חכתהלים ע"ש שרופה חלף הרים ככל יום: שחק צו נספה ל'
 הקב"ה יוצג ושוחק עם לויתן: ה"כ כו ומה נכע לחיותה ולכנה:
 ונלע כו' כדי שתראה הינשה: די שמלע מיס שלי דלהכי כתי' והיס
 איכנו מלא שנולע אותם: רוגע היס ל' שנירה: מפכי ריחו שהו
 מוסרח לפי שמת: ה"ת לים חכמים שהרי היס יצמו מיס הוא:

אמר

רב יהודה אמר רב ירדן יוצא ממערת פמיאס
 תניא נמיהכי ירדן יוצא ממערת פמיאס ומהלך
 בימא של סיבכיובימא של טבריא ומתנגל ויורד לים הגדול
 ומתנגל ויורד עד שמגיע לפיו של לויתן שנא' יבטח כי יגיה
 ירדן אל פיה ומתקיף לה רבא בר עולא האי בבהסות בהררי
 אלף כתיב אלא אמר רבא בר עולא אימתי בהמורת בהררי
 אלף בטוחות בשעה שמגיע ירדן לפיו של לויתן כי אתא רב
 דימיא ר' יונתן מאי דכתיב כי הוא על ימים יסרה ועל נהרות
 יכננה אלון ימים וארבע נהרות שמקיפין את א"י ואלו דין
 ו ימים ימה של טבריא וימה של סדום וימה של חילת וימה
 של חילת וימה של סבכי ויס אספמיא ויס הגדול ואלו דין
 ארבעה נהרות ירדן וירמוך וקירמיון ופוגא כי אתא רב דימי
 א"ר יונתן עתיד נבריא לעשות קניגיא עם לויתן שנ' תישוך
 לויתן בחכה ובהכל תשקיע לשונו ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו
 יכול לו שנ' העשו ויגש חרבו כי אתא רב דימיא ר' יוחנן כשע'
 שלויתן רעב מוציא הבל מפיו ומרתיח כל מיסות שבמצולה
 שנא' ירתיח כסיר מצולה ואלמלא מכנים ראשו לנן עדן אין
 כל בריה יכולה לעמוד בריחו שנא' ויס ישים כמרקחת ובשע'
 שצמא עושה תלמים תלמים בים שנא' אחריו ואיר נתיבואם'
 רב אחא א"ר יעקב זאין תהום חוזר לאיתנו עד שכעים שנה
 שנא' יחשב תהום לשיבה ואין שיבה פחותה מע' שנה אמר
 רבה בר רב א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות סעודה
 לצדיקים מבשרו של לויתן שנא' יכרו עליו הכרים זאין כידה

אלא סעודה שנא' ויכרה להם כירה גדולה ויאכלו ושתו ואין
 חברים אלא ת"ח שנא' היושבת כנגנים חברים מקשיבי' לקולך
 והשאר חולקים אותו ועושים בו סחורה שנא' יהצוהו בון
 כנענים ואין כנענים אלא תנרים שנא' כנען בידומאזני מרמה
 לעשוק אהב ואי בעית אימא מהכא אשר סוחריה שרים
 כנעניה נכברי ארץ ואמ' רבה א' ריוהנן עתיד הקב"ה לעשות
 סוכה לצדיקים מעורו של לוי'תן שנא' התמלא בסכות עורו
 זכה עושין לו סוכה לא זכה עושין לו צלצל שנא' ובצלצל דגו'
 ראשו זכה עושין לו צלצל לא זכה עושין לו ענק שנא' וענקים
 לגררותיך זכה עושין לו ענק לא זכה עושין לו קמיע שנאמר
 ותקשרנו לגררותיך וזשאר פורסו הקב"ה על חומות ירושלי'
 זיוו הולך מסוף העולם ועד סופו שנא' והלכו גוים לאורך
 ומלכים לנוגה ורחק:

פ"י אימתי נהמות בהררי אלף נטוחות שלא ימותו כל שעה
 שיניח הירדן אלפיו של לוי'תן דכל זמן שהוא חי נטוחים הן
 כמו כן כי לעתיד הלוי'תן ונהמות הררי אלף ילחמו זה נזה ויהרוב
 זה לזה לפי' כל זמן שינח ירדן לפיו של לוי'תן ולא כשהם יגיחו אז גם
 הם נטחים על חיותן: כי הוא הקב"ה על ימים יסדה לא"י:
 קניניה נידת קיות נקשת ורומח כל מיני צידה קרוי כן: התמסוך
 וגו' וכי יוכל לעשות אתה קניניא עם לוי'תן מכלל דעתידיה: העושו
 יגש בו נהמות כתיב באיזוה"ה ללוי'תן: בריחו שמתוך שיש הנל
 וחיות הרבה יוצא רוח קשה: כמרקחת הנשמים מתוך שהכנים
 דמשולג"ע: תלמים כו' שגדלין חפירות עמוקים בים כתלמי' של
 מחרישה אחריה כששתה: יאיר נתיב הים: אינו חוזר לאיתנו
 חרוב המים שחסרו: סוכה היינו חלמ'צלה נגד' דפנות מד' רוחות:
 כלכל היינו סכך כלל חתונות ותקשרנו היינו דבר מועט שקושרין
 לתלות נכוארו כמין קמיע:

ישמתי כדכור שמשותף א"ר שמואל בר נחמני פליגי
 ביה תרי אמוראי בארעא יהודה וחוקירה בניו
 של ר' הייא ותרי מלאכי ברקיע מיכאל וגבריאל חד אמ' דשוהם
 זח"א דושפירי אמר להם הקב"ה להוי כדון וכדון ושעריך
 לאבני אקדה כי הא דיתיב ר' יוחנן וקא דריש עתיד הקב"ה
 להביא אבנים טובות ומרגליות שהן ל' על ל' וחוקק בהם י'
 ברום

ברום עשרים ומעמדה בשערי ירושלי' לגלג עליו אותו תלמיד
השתא כביעתא דצלצלתא לא משכחינין כולי האי משכחינן
לימים הפליגא ספינתו בים הוא מלאכי השרת דקא מנסרו
אבנים טובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים הקוק בהם
עשר ברום כ' אמר להו הני למאן אמרו ליה שעתיד הקב"ה
להעמידן בשערי ירושלים אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל דרוש
רבי ולך נאה לדרוש כאשר אמרת כן ראיתי אמר לו ריקרה
אלמלא לא ראית לא האמנת מלגלג על דברי הכמים אתה
בחן עיניו בוונעשה גל של עצמות :

פי' שמשותף חמותיך : פליגינה נאכנים של חומת ירושלים
ממה יהיו אלו אנכים שעתידין להיות : כגדל גדן וכדן
כדברי זה וכד"ו : משהו ויטפה תכנה ואע"פ שמקרא זה קדם
לנבי ר' חיימ טובא י"ל שכן נתכנא ישעיה שכלנרי כל המפרטים
עתידה ליכנות : ומוקי' על רומב ברוס'ך והיינו אקדח ל' קודח
שמוקק בהם ומשיע נמי אגן טוב' שמאירה כאש קודחת כמו קודמיה
אש : כביעתא כו' כינת צוף קטן ששמו תאכי"ל :

מתיבי ואולך אתכם קוממיות ר"מ אומר מאתים אמרה
כשתיקומות של אדם הראשון רבי יהודה אומר
מאה אמה כנגד היכל וכותליו שנא' בנינו כנטעים מגדלים
בנעוריהם בנותינו כזוות מחוטבות חבנית היכל כי קאמר ר'
יוהנן לכוי דבי זיקא ואמר רבה בר בר הנר א"ר יוחנן עתיד
הקב"ה לעשות חופות לכל צדיק וצדיק שנא וברא ה' על כל
מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונגרה אש להבה
לילה כי על כל כבוד חופה מאי כי על כל כבוד חופה מלמד
שכל אחד ואחד עושה לו הקב"ה חופה לפי כבודו ועשן
בחופה למה א"ר חנינא כל מי שעניו צרור בת"ח בעה"ו
מתמלאות עיניו עשן לעולם הבא ואש בחופה למה אמר רבי
חנינא מלמד שכל א' וא' נכרה מחופתו של חברו אוי ליה
לאותה בושא אוילה לאותה כלימה כיוצא בדבר אתה אומר
ונתת מהודך עליו ולא כל הודך וקנים שבאותו הדור אמרו פני
משה כפני חמה פני יחושע נשני לבנה אוי ליה לאותה בושא
אוי ליה לאותה כלימה א"ר חמא כו' חנינא עשר חופות עשה

הקב"ה לאדם הראשון בנן עדין שנאמ' בעדן נן אלהים הייר
כל אבן יקרה מסוכתך אודם פטדה וגו' מר זוטרא אמר אהרן
עשרה שנא' כל אבן יקרה מסוכתך א"ר יודהנן וגרוע שבכולם
זהב דקא השיב ליה לבסוף מאי מלאכת תפיד ונקביך אמ' רב
יהודה אמר רב אמר לו הקב"ה לחירם מלך צור כך נסתכלתי
ובראתי נקבים נקבים באדם וא"ר הכי קאמר כך נסתכלתי
וקנסתי מיתה על אדם הראשון מאי ועל מקראיה אמר רב
א"ר יוחנן לא כירושלים של עולם הזה ירושלים של עולם
הבא ירושלים של עולה הזה כל הרוצה לעלות עולה של
עולם הבא אין עולין לה אלא מזומנים :

פי'

כנ' קומות צ"מ"ין דריש : של אלה"ר שמייעטו הקנ"ה יעד
ק' חמה : כננד היכל של בית שני שהיה רום ק' חמה ולפי
קומתו צריך שיערים גבוהים וקפולר"י דלמחר רום כ' : לכוי דני
שיקאלתלונות הס העשויות לאויר והיינו שערין דקרא חלונות
החמה : יענן יומם ה' יעסן צ' וכונה נ' טסד להנה ה' כי על כל כבוד
ו' חופ' ז' ח' כ' כי על כל כבוד היינו חן החשבון הכל וסיכ' תהיה לכל וגו'
דסמיך ליה הוא הו' והאי על כלנו לכדמפרש בסמוך תא : שעיניו
צרות שלא להכהותו חכסיו : נכיה חופתו ט' קטן מהופתו של
חנרו הגדול הימנו : שכתותו הדור שראו משה ויהושע : אוי ללוותה
בושה שזמן חופתו חופתו הפגול כ"כ שהרי יהושע היה מלך במשה
ולא היה יכול להניע לכבודו : בעדן נן כו' בחירס חלק נור כתיב
וכי סנור אתה להיות כלה"ר שהיה ננ"ע והיו לו כל החופות הללו :
אודם פטדה וגו' עד זה הכרי' חלל כל חנן יקרה לא קא חסיב
דכולל : כך נסתכלתי כשבראתי עולמי שאתה למרוד ני ולעשות
ענין חלוה : ובראתי כו' שמוציאין רעי : תופיד תוף ח'ול הוא
וגם מנוקב ניוס שנתתי את לני שתיא נכרא צו כוכנו הנקבים
באדם : וקנסתי לו כו' והיינו תופיד הקנר שהוא חלול כמו תוף :

אמר

רבה א"ר יוחנן עתידין צדיקים שנקראו על שמו
של הקב"ה שנא' כל הנקר בשמי ולכבודי בראתיו
יצרתיו אף עשיתיו א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן ג' נקראו
על שמו של הקב"ה הואלו הן צדיקים ומשיח וירושלים צדיקי'
הא דאמרן משיח דכתי' וזה שמו אשר יקראה צדקנו ירושלי'
דכתי' ושם העיר מיום ה' שמה אל תקריה שמה אלא ה' שמה
אד"א עתידין צדיקים שאומרי' לפניהם קרוש מדרך שאומרי'

לפני הקב"ה שנא' והיה הנשאר בציון והנותר בירושל' קדוש
 יאמר לו ואמר רבה א"ר יוחנן עתידה ירושלים שתגבה שלש'
 פרסאות למעלה שנא' וראמה וישבה תהתירה נאי תחתירה
 כתחתיה וממאי דהאי תחתיה ג' פרסה הויא אמר רבא אמר
 לי ההוא סבא ירושלים קמייתא ג' פרסאי הואי ושמה תאמר
 יש צער לעלות ת"ל מי אלה כעב תעופנה אמ' רב פפא שמע
 מינה האי עיבא תלתא פרסי מידלי א"ר חנינא בר פפא בקש
 הקב"ה לתת את ירושלים במדה שנאמר ואומר אל המלאך
 הדובר בי אנה אתה הולך ויאמר אלי למוד את ירושלי לראות
 כמה ארכה וכמה רחבה אסרו מלאכי השרת לפני הקב"ה
 רבש"ע הרבה כרכים כראת בעולמך של אונות העולם ולא
 נתת מדת ארכן ומדת רחבן ירושלים ששטך בתוכה ומקדשך
 בתוכה וצדיקים בתוכה אתה נותן בה מדה מיד ויאמר אלי
 רויך דבר אל הנער הלז לאמר פרוות תשב ירושלים מרוב ארם
 ובהמה אר"ש בן לקיש עתיד הקב"ה להוסוף על ירושלי אלה
 טפף גינאות אף קפל מגדלים אלה ליצוי בירניות אלה ולשני
 טטרפאות וכל א' וא' הואי כצפורי בשלותה תניא א"ר יוסי
 אני ראיתי צפורי בשלותה והיו בה טאה ושמונים אלה שווקי'
 של מוכרי ציקי קדרה והצלעות צלע אל צלע שלש ושלשים
 פעמים מאי לג פעמים אמר רב פפי משום רבי יהושע דסיכני
 אם שלש ירושלים הם כל א' וא' יש בה ל' מדורים למעלה אם
 ל ירושלים הם כל א' וא' יש בה ג' מדורים לכעלה:

פיו כקראו ע"ש טיהא טיס ה' ומדלא קחמר נקראו נסחו מלא
 על שמו משמע דשסל הקב"ה יהיה בהם שס לויי נמיס
 חשיה וכן כולם: לומר מפניהם מלאכים יאמרו: ש"ת מדקרא
 מדמה עיבה להעלות לירושלי דהאי עיבה ג' פרסי מדלין מן ארצה:
 למוד כו לעשותה קטנה: פרוות כו' מה פרוות הללו ח"ל שיעור
 צננין ישונן מלא כמו שרוצין צננין כף ירושלים כן: על ירושלים
 דהויא ג' פרסי עתיד הקב"ה להוסיף בה מגדלי' כאלף פעמי' נחשנן
 קפל וכן גינאות כל הני גימטרי' הם: אף ולשני טילה שנים
 וחלף פעמים נחשנן גימטרי': ליכוי גימטרי': טטרפאות קטנים
 מנרכיות: ה"נ ק"פ חלף שווקי' של מוכרי ציקי קדרה מין חלכל: לג'
 פעמים פשטיה דקרא נתאים מירי והכי יתורא דקרא פעמים קא

דריש דחמץ ג' ירושלים וכל א' ל' פעמים זו למעלה מזו א"כ
 פעמים אב' קאיוה"ק ג' פ זה ע"ג זה כל' אס ירושלים לזעה"כ הוי
 גדולה במרד כג' ירושלים שהיה כבר כל א"ח וא' יסיונה בכל בית
 וביתל' מדורות למעלה זה ע"ג זה :

אמר רבי שמואל ברהמני א' ריונתן מ"ד על כן יאמרו
 המושלים בואו השבון וגו' המושלי' אלו המושלי'
 ביצרים בואו השבון בואו ומחשב חשבונות של עולם הפסד
 מצוה בנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה תכנה ותכוונן
 אם אתה עושה כן תכנה בעה"ז ותכוונן לעה"ב עיר סיוחן אם
 משום אדם עצמו כעיר זה שמהלך אחר שיחה נאה מה כתוב
 אחריו כי אש יצאה מהשבון וגו' תצא אש מן המחשבים
 ותאכל את שאינם מהשבי' להבה מקרית סיוחן מקרית צדיקו'
 שנקראו שיחין אכלה ער מואבזרה המהלך אחר יצרו כעיר
 שמהלך אחר שיחה נאה בעל כמורת אינון אלו גסי הרוח
 דאמר מר כל אדם שיש בו נסות הרוח נופל בניהנס ונירס אם'
 רשע איך רם אבד השבון אבד השבון של עולם עד דיבוק אם'
 זהקב"ה המתן עד שיבא דין ונשים עד נפח עד שתבא אש
 שאינ' צריכה נפוח עד מידבא ער שתדאיב נשמתן ואמרו לה
 עד דעכד מאי דבעו אמר רב יהודה אמר רב כל הפורש מד"ת
 אש אוכלו שנאמר ונתתי פני בהם מהאש יצאו והאש תאכלם
 כי אתא רב דימי א' ריונתן כל המרפה עצמו מד"ת נופל
 בניהנס שנא' אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח
 ואיך רפאים אלא יורדי גיהנם שנאמר ולא ידע כי רפאים שם
 בעמקי שאול קרואיה :

פי' ע"כ יאמרו כו' פרשה יתירה היא דאס להשמיענו דעמון
 וחואב טהרו בסימון הרי כבר כתיב והוא כלס כח'ך מואב
 הראשון וח"כ יותה הלכך לדרשה ככתבה : המושלים ביגרים נדיקי'
 הפסד מכה שמתבטל מריות כשכיל שניסק כמנות או כחן נדקה :
 כנגד שכרה המרונה לע"ל : אס חצה כו' למשכ הפסד כנגד שכר
 כו' : כעיר זה כו' שמתפתה ביגרו וכדברי המינין אינו מושל
 ביגרו : תבא אש וכו' נדיקים ותאכל שאין מחשבין כלל ציל חופתו
 של קטן ככזית חופתו של גדול המנו : שנקראו שיחין אלכות שיש
 תרגום אליכא וכתיב נדיק בתמר כו' : ער מואב העיר שזהלך

אחר תאותו : אלו נסיכו' ואכלה כמי האש להמנניהן לעתן כמות
 ארכון הללו : משכון של יולס כלו' לית דין ולית דיין : עד נפת
 כלו' אש שמנותח מצממו : שתלתיכו' כמו לחזון נפש : עד לענד
 הקנ"ה דנעילמצנד נרשעים לעה"נ דאלו לעה"ו דרכס נלמה כלי
 לטרדן עליהם לעה"נ בעד דריש ליה עד לענד מידנא דריש לי' מאי
 דנעילנ' קנר : מהאש יאלו חן התורה פשוו דכתיב כה דברי
 כלש נאסה' : רפאים נעזי שאול כפל לשון הוא :

וארין

אין גזעו מחליף והא דרש רבי חייא בר לוליינו
 אפיתחיה דבינשיארה מאי דכתיב צדיק כתמר
 יפריח בארזו בלבנון ושנה אש נאמר תמר למה נאמר ארז ואם
 נאמר ארז למה נאמר תמר אם נאמ' ארזולא נאמר תמר הייתי
 אומר מה ארז אין עושה פירות אף צדיק אין עושה פירות
 לכך נאמר תמר ואם נאמר תמר ולא נאמר ארז הייתי אומר מה
 תמר אין גזעו מחליף אף צדיק אין גזעו מחליף לכך נאמ' ארז
 התם בשאר מיני ארזים כדר' בר רב הונא דאמר רבה בר רב
 הונא אמרי דבירב עשרה מיני ארזים הם שנא' אתן במדבר
 ארז שיטה והדס ועץ שמן אישים בעריבה בריש תדהר ותאשור
 יהדיו וגו' תנא ארז ארזא וכו' :

אמר

רב פפא שמע מינה הא שמשא סומקתי היא הדע
 דקא סמקא צפרא ופניא והאי דלא הזינן לי' כולי
 יומיה נהורין הוא דלא ברי מתיבי ומראהו עמוק מן העור
 כמראה חמה עמוקה מן הצל והתם לבן הוא כמראה חמה
 ולא כמראה חמה כמראה חמה דעמוקה ולא כמראה חמה
 דלא התם לבן והכא ארוס ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא הא
 קא סמקא צפרא ופניא בפניא דהלפא אפיתחיה דניהגם
 בצפרא דהלפא אוורדי דגן עדן וא"ר איפכא :

פרי'

למה נאמר ארז דקשו אהדדי אס מלמיהו לתמר וארז חבל
 וכל : אף צדיק כו' שאוכל דקוטינו' צי' כו' א"כ שחין
 מאילין אותו פרי מצלינו לכך נאמר תמר : חון
 גזעו מחליף אס נקנץ אף צדיק כו' אס מת' שלא יוליד בן כמותו
 א"כ אס יפול לא יקום לכך נאמר ארז : נהורין כו' עינינו אינו
 ברור כ"כ מתוך אור היום שמכהה עינינו חבל נפרא ופניא שהיא
 קשיין ניכר אדמומית שנקמה : לכן הוא כדכתיב ואם נהרת לנכה
 היא

הספינה פרק המישי

היא: ולמאן כו' ללכנס היא: וא"ל איפכא בנפרא סומקא משנס
לעומדת במזרח והנהיגם כנגד' במערב ומתאדחת החמה מכמה
ונפניה החמה במערב וכנגדה נ"ע נתו' ומאליס מכח וורדינ"ע:

אמר

רבי לוי קשה עונשן של מדות יותר מעונשן של
ערוות שזה נאמ' בהן אלוה נאמר בהן אלה ומאי
משמע דהאי אל קשה הוא דכתיבואת איליה ארץ לקחואלה
קשה מאל גבו ערוות נמי הכתיב אלה ההוא למעוטי מדות
מכרת אלא מאי חומריהו התם אפשר בתשובה והכ"ל לא
אפשר בתשוב' וא"ל לוי קשה גזל הדיוט יותר מגזל גבוה שזה
הקדים הטא למעילה וזה הקדים מעילה להטא:

אמר

רבי לוי באוראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו
הקב"ה בריך את ישראל בכ"ב וקללן בה' ברכם
בכ"ב מואם בהקתי עד קוממיות וקללם בה' מואם בהקתי
הכאסו ועד את הקתי בעלה נפשם ואלו משה רבינו ברכן בה'
וקללם בכ"ב ברכם בה' כוהיה אם שמוע עד לעוברם וקללם
בכ"ב מן והיה אם לא תשמע עד ואין קונה:

פי'

קשה כו' כשמודד במדה שליכו ישראל: ערוות כו' כי את
כל התועבות האל ובמדות כתיב כל עושה הלה: בערוות
נמי כתיב אשר יעשה מכל התועבות האלה וכו': למעוטו כו'
דס"ח כיליף תועבות תועבות לנ"ט: ואלא מאי כו' כיון דליכא
כרת: אפשר כו' לכל חייבי כריתות שלקו כפטרון ה"כ בלא חלקות
תשובה מועילה בכ"מ הכל מדות דנזיל רבי' דאינו יודע למי ישיב:
שזה הקדים דכתיב כי תחטא ומעלה מעל וכחש וכו' ונבי הקדש
כתיב תזעול מעל וחטא בשננה וכו' לא מקרי חוטא עד שנהנה:
שלא כמדת כו' שהקב"ה רחמן וברכתו מרונה מקללתו: בכ"ב כו'
אל"ף שנתחלת הפרש ות' ושמסופה הרי כ' נ: במ' מוא' ו' עד מ"ס
ח' אותיות: מזהיה אם לא ננו' עד לוי קונה חטוב אלפא ביתא מו'
עד סופו ומזר חלילה עדה' דלוי קונה הרי כ"ב:

תנו

רבנן מנין שאין מידחקין במקום שגודשין ואין גודשין
במקום שמוחקין ת"ל שלמה ומנין שאם אמר הריני
מוחק במקום שגודשין לפחות מן הדמים והריני גודש במקום
שמוחקין להוסיף לו על הדמים שאין שומעין לו ת"ל איפדה
שלמה וצדק יהיה לך ת"ר מנין שאין מעיינין במקו' שמכריעין
ואין מכריעין במקום שמעיינין ת"ל אבן שלמה ומנין שאם

אמר

אמר הריני טענין במקום שמכריעין לפחות מן הדמים והריני
מכריע במקום שמעיינין להוסיף לו על הדמים שאין שומעין
לו ת"ל אבן שלמה וצדק יהיה לך אמר רב יהודה מטורא לא
יהיה לו בביתו ט"ט משום איפדה ואיפה לא יהיה לו בכיסו
ט"ט משום אבן ואבן אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה
וצדק יהיה לך :

פי' שאין מוחזין כו' והפי' מחיל קונס: ואין נודטין כו' הפי'
מחיל מוכר שחזיראלו אחרים ויאמרו כך הזכנה וירמה
הלוקח את המוכר או איפכא והל"ל דבלח מחיל מיירי דהוא מלא
ת נשו עול כפקא: איפה שלמה כמו שמודדין צעיר: לפחות שליש
דק"ל נודטא תלתח: וצדק לטפויי אשתא מ"מ: מעיינין לסקל עין
צעין: שמכריעין טפס: לא יהיה נו' מחון מ"ט משום כו' שלוקח
בנדולה ומוכר בקטנה צניחן יתירה קדריט: יהיה לך מחון:

תנו רבנן יהיה לך מלמד שמעמידין אנרדמים למדות
ואין מעמידים אנרדמים לשערים דבי נשיארה
אוקמיה אנרדמי' בין למדות בין לשערים א"ל שמואל לקרנא
פוק תנו להו מעמידין אנרדמי למדות ואין מעמידין לשערים
נפק דרש להו מעמידין אנרדמים בין למדות ובין לשערים
א"ל מה שמך קרנא תיפוק לי קרנא בעיניו ויהא כמאן סבר
כי הא דאמר רמי בר אבא א"ר יצחק מעמידין אנרדמים בין
למדות ובין לשערים מפני הרמאים:

פי' יהיה לך לנ"ד קיזחיר זקרא יתירא קדריט דכנר כתיב לא
יהיה לך: אנרדמים מזונה להלקות ולעכוס למעוותי
הידות: לשערים שלא ימכרו ניוקר שאס זה ימכור ניוקר יהיו
כזכעים מלקנות חפטו: מפני הרמאים שיוכרים ניוקר ולומרים
שהוסיפו במדה או בכל מיני רמאות:

תנו רבנן אין עושין את המחק צדו אחד עבה וצדו אה'
קצר ולא ימחוק כבת אחת שהמחק כבת אחת רע
למוכר ויפה ללוקח ולא ימחוק מעט מעט מפני שרע ללוקח
ו זה למוכר ועל כלן אמר רבן יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר
או לי אם לא אומר: או לי אם אומר שמא ילמדו ממנו
הרמאים ואוי לי אם לא אומר שמא יאמרו הרמאים אין ת"ח
בקיאיין במעשה ידינו אמרה או לא אמרה א"ר שמואל בר רב
יצחק

יצחק אמרה ומהאי קרא אמרה כי ישרים דרכי ה' צדיקים
ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם :

פי' המחק שמחקיין בו המדה : גדול אחד ענה אינו מוחק כ"כ
שאינו ככנס גדוהק וכשלוהק מוחק גדד ענה וכשמוכר
מוחק גדד קנר חלא שניהם שוים כמכהג המדינה : גנת ה' בפעם
ה' שאינו מוחק יפה : מיצט מעט חלא בפעם ה' ובגנת ה' ג"פ
כנין מוחק עד חני המדה ומגניה המחק ומחזר ומוחק חני מדה
השני : על כולן עוולות הללו : אם אומר כו' ומתיך כך יבואו
לרמות יותר : אמרה הו לא כו' תלמודא קבעי : ישרים דרכיה'
דנרי תורה : דליקיס כו' יזהרו שלא לרמות : יכסלו גם ילמדו
לרמות :

קנה מאזנים והמחק שיש בהם בית קבול מתכת והאסל
שיש בו בית קבול מעות קנה של עני שיש בו בית
קבול שמן ומקל שיש בו בית קבול מוזה ומרגלית הרי אלו
טמאין ועל כלם א"ר יוחנן בן זכאי או לי אם אומר או לי אם
לא אומר אמרה וכו' :

פי' קנה מאזנים עושין אותו חלול ומשימין בו חתיכות מתכו'
ומחללנו למקום שירצה להכריע הכף : והמחק עושה אותו
חלול וכשהוא מוכר מכנים בו מחצת וכשהוא קונה מוכיאו : אם
שנושחין בו כסף וכשיש פועלי מרובי וביצליהנית טרוד בפועליו
אחר שקבל שכרו מותנו נכית קבול של חוט ותובע שכרו שנית :
קנה של עני כשעושה מלאכה חלל נ"ה נוכח שכן וכותן לתוכו :
בית קבול מוזה לננוכ בו המכס :

תנו רכנן לא העשו עול במשפט במדה במשקל
ובמשורה • במדה זו מדידת קרקע שלא ימדור
לאהד בימורת החמה ולאהד בימורת הגשמים • במשקל
שלא יטמין משקלותיו במלה • במשורה שלא ירתיה וקל
והומר ומה משורה שהיא אהד סל"ו כלוג הקפידה עליו
תורה ק"ו להין וחצי הין ושלישית ההין ורביעי' ההין ולוג
וחצי לוג ורביעית הלוג תומן ועוכלא אמר רב יהודה אמר
רב אסור לארס שישהה מדה חסודה או יתירה בתוך בירו
ואפי' היא עביט של מימי רגלים • אמר רב פפא לא אכרן
אלא באתרא דלא התימי אבל באתרא דחתימי אי לא היו
חוחטה לא שקיל • ובאתרא דלא התימי נמי לא אטרן אלא

דלא מהנדסי אבל מהנדסי לתלן בהיולא היא זמנין דמתרמי
בין השמשות ומקרי ושקיל :

פיו שלא ימדוד לח' מנ' שלקחו קרקע נשות פות או לב' חסין
שחלקו שלה לח' נישות השמה ולא' נאותו חבל ענמו נישות
הנשאים ונימות החמה החבל יבש וקנר יותר מנימות הנשאים
ח' נישות הנשאים הקרקע כוון ונימות החמה מתנקצות
וחוסיף במדה : במלח שחכידין : שלא ירתיח שלא יספוך המוכר
את היין בחוץ ומנניה לתוך תסורתו של לוקח מפני שעולה הקנף
ונראה כחלל : הקפידה כו' נרתיחה שלה : ק"ו נרתיחת כלי
גדול : דלא חתימי שסין ממוכה של מלך עושה חותם במדות הילכך
חסור דלתי לרמות : מהנדסי הולכין ונחין ממוניה של מלך לבדוק
המדות : דמתרמי ניין כו' שהכל טרודין ואין רואהו ח' כלוקח ענמו
מתוך טרדו אינו נותן אל לבו ומקרי ושקיל הילכך יבא המוכר
לרמות בו :

תנו רבנן אוצרי פירות ומלוי ברבירת ומקטיני איפרי
ומפקיעי שעירים עליהם הכתוב אומר לאמר מתו
יעבור הזודש ונשבירה שבר וגו' ומה כתיב אהריו נשבעה'
בגאון יעקב אם אשכח לנצח כל מעשיהם * אוצרי פירות
כנון מאן א"ר כנון שבחתי אוצר פירי :

פיו אוצרי פירו שקונין לאוצר להכור ביוקר ונורחין שחתייקר
השער ואיכא הפסד עניים ומירי בעיר שרונכי ישראל :
מפקיעי כו' מוסיפין על השער : מתי יעבור כו' כלומר נחכור
ביוקר והיינו מפקיעי שער' דלחדש' לח מקרי אוצרי פירות :
והשנת כו' כלומר מתי תגיע שנת השמיטה ונפתחה אוצרות נר
והיינו אוצרי פירות : להקטין איפה היינו מקטיני איפס
להגדיל שקל היינו מלוי ברבית שחנ' יל שקלו ע"ירבית : כנון כו'
כלי לחכור לעניי' ביוקר חבל אוצרי פירי נשעת הזול ומוכרן בזול
לעניים נשעת היוקר חע"פ שגורס יוקר השער מותר :

אבוא דשמואל מובין להו לפירי בתרעא חריפי
שמואל בריה משהי לפירי ומובין להו בתרעא
אפלא בתרעא חריפא * שלהו מתב טבא דאבא מדברא *
תרעא כיון דרוח רוח :

פיו בתרעא חריפי נשער המוקדם בזול דהיינו נשעת הגורן
כלי זכרוןם הכל ויזול השער כלהסנה : משהי מאחר :
בתרעא הפלח בעת היוקר : בתרעא חריפא בזול : טבא כו'

הספינה פרק ה בנא בתרא

טונים מעשה האב מיעשה הנן שהאב נורס מתחלה שלא יוקר
השער כיון דרוס וכוזל השער רוס צוד כל השנה אבל משהוקר מינו
יכול להז'זל מהרה :

היה

רבי שמעון בן יוחאי אומר אלימלך מהלוקן וכליון
גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו ומפני מה נענשו
מפני שיצאו מהארץ לחוצה לארץ שנא' ותהוכם כל העיר
עליהן ותאמרנה הזאת נעמי א' ר' יצחק אמרו הויתם נעמי
שיצאה מהארץ לחוצה לארץ מה עלתה לה ואמר ר' יצחק
אותו היום שבאתה רות המואביה לארץ ישראל סתה אשתו
של בועז והיינו דאמרו אינשו עד דלא שכיב שכבא קיימי
מני ביתיה אמר רבא בר יצחק אמר רב אבצן זה בועז מאי קא
משמע לן כאידך דרבה בר רב יצחק דאמר רבה בר רב יצחק
אמר רב ק"כ משתאות עשה בועז לבניו שנא' ויהי לול' בנים
ושלשים בנות שלה החוצה ושלשים בנות הביא לבניו טון
החוף וגו' ולכל אחד ואחד עשה שני משתאות אחד בכור
אכיו ואחד בכית חמיו ולכולן לא זימן את מנוח אמר כודניתא
עקרה במאי פרע לי תנא וכולן מתו בחייו והיינו דאמר
אינשו כחייד דילדת שתין שתין למיה ליד דילדה איכפל
ואיליד חד דמן שתין זרין אמר רב חנן בר רבא אמר רב
אלימלך ושלטון ופלוני אלכוני ואכינעמי כלם בני נחשין בן
עמינרב הם מאי קא משמע לן שאפילו מי שיש לו זכות אבות
אינו עומדת לו בשעה שיצא מהארץ לח' ל' :

פי'

מזה אשזו כו' ולא שזועינן שהק"ה מקדי' רפוייה למכה:
עד דלא כו' קודם שימות המת : קיימי כו' עומד וחזותן
כנר החמונה על ניתו ויצומד כחקומו : מאי קמ"לן מה אנו למידין
טוס חנוה חכאן : כדרבה בר ר' הונא דקאמר שכל נכיו של אגון
מתו נחיינו וחלקאמר אגון זה בועז וכתוב בניעז שנשא רות ואף
ע"פ שהיה לו יצדיין בנים הרבה שזועינן דאש כשא אדם אשה
בנחרות ישא אשה נזקנותו כמו שיעשה אגון דהיינו בועז והסלא
אחר אגון זה בועז ה' א' אגון להנשא אשה אחרת : ק"כ משתאות
כו' לס' בנים וננית : לכ"אב' סיעודות אירוסין שהיא חנוה
וכלו' ימי החשתה קרי סיעודה ח' : כודניתא כו' פרעה
עקרה נחאי כו' אין לו בנים שזועינן לסיעודתם : וכו'ס
מתו כו' ול' ג' תנא נחמסקנת דמלתא דרנה בר כ"ה וכהיבונ קיס
לא

להו: נחייך לילית ס' שסופן למית למה לך מה נביע בלידתן
 איכפל ונסב אשה חמרת ומליד חד דשחא מס' זרין והיינו עונד
 שהוליד בועז מרות וינא חמנו דוד מלך ישראל: זכית חנות
 אלימלך דן כהשון שיהיה נסיא וחסיד ומחלון וכליון שהיה להם זכו'
 חנות נין בן מן האב ובין מן האם:

אמר

רב הנן בר אבא אמר רב אמיה דאברהם אמת לאי
 בת בר נבו אמיה דהמן אמת לאיבת עורבתא
 וסימניך טמא טמא טהור טהור * אימיר דדוד נצבת בת
 עדאל שמה * אמיה דשמשון צללפונית ואחתיה נשיק למאי
 נפקא מינה לתשובת המינין ואמר רב הנן בר רבא אמר רב
 עשר שנין נחבש אברהם אבינו שלשה בכותאו' בקדרות *
 דב דיטו מנהרדעא מתני איפכא אמר רב חסדא עיבורא
 זעירא דכותא זה אור כשדים * ואמר רב הנן בר רבא אמר
 רב אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם עמדו כל
 גדולי הדור ואמר אוי לו לעול שאבד מנהיגו ואוי לה לספינה
 שאבד קברניטה * והמתנשא לכל' לראש אמר רב הנן בר
 רבא אמר רב אפילו ריש גרנותא מן שמוא מוקמי לה:

פי'

חמי' דחברהם לפי שחמותן שליגתן וייצקנהו זכרו נריכין
 חנו לידע אס חברהם וחנו נררא נקטה חמי' דהתן לפי
 שחמותיהן שונות: כר ננו כרים חנאן טהורים הן ואברהם טהור:
 עורב טמא הוא והיון כחי טמא הוא: וחמתי חנו נררא דאמו
 נסנה: לתשינת המינין ששולין לנו ח' ט' חין חנו יודעין שחמותן
 נאלו יותר משאר נשים שכל חמהות של ח' כים כתיב ננביאים וחנו
 מש' כן להם שחמרו לנו נביאים על פה: כחנש שחנשו כמרוד ח"כ
 תרם חנו נשכיל שהיה חננד נלחיו: כותא קלרית מקומות הם
 וכל זה להודיע חכמתו של ח"ח: עונדא זעירא כך שמו: זה אור
 כו' שהוש'ן עם חברהם: קברניטה המולך את הספינה: ריש
 גרנותא שר החמוכה על הנורות מידלה מינו היום להשקות
 שדנתיו ומי לחחר ושררה קטנה היא ומלכתיו והמזנשא כו' משמע
 ע"י המתנשא לכל דבר חפי' לגרנותא לראש הוא על פיך:

אמר

רב חייו בר אבין א' ריהושע בן קרהה חסו שלו'
 שאפילו מצאו טובין לא יצאו ואלא ספני טרה
 נענשו שהיה להם לבקש רחמים על דורס ולא בקשו שנאמר
 בועקך יצילוך קבוציך אמר רבה בר בר הנה א' ריהונן ל'א

הספינה פרק ה בבא בתרא

שנואלא מעות בזול ופירות ביוקר אבל מעות ביוקר אפילו
 עמרור סאין בסלע יוצאין דא"ר יוחנן נהירנא כד הווקיימין
 ד' סאין בסלע והוון נפיש נפיהי כפן בטבריא מדלית איסר
 וא"ר יוחנן נהירנא כדלא הוון מתגרין פועליא למדנה קרתא
 מריח פתא מייתין וא"ר יוחנן נהירנא כד הוון בצע ינוקא
 הרובה והוון נגיד חוטא דדובשא על תרין דרעיהי ואר"א
 נהירנא כד הוון נטיל עורבא בשרא ונגיד חוטא דמשחא
 מריש שורא ועד לארעא וא"ר יוחנן נהירנא כד הוון מטיילין
 טליוטליא בשוקא כבר ט"ז וכבר י' זולא הוון חטאן ואמר ר'
 יוחנן נהירנא כד הוון אמרינן בי מדרשא דמדוי להון נפיל
 בדיהון דמתרחין עליהון דיליה דילהון:

פי'

בוצקן כ"ע"י שזכצק לקנין הכדח"ת ככלל: מעות ביוקר
 שהפרקמטיא ז'ה מחוד: כהירכה זכורני: מדלית מיסור
 לקנות בו לחם למלכה העיר ומייתין שרוס מערבית מכשנת
 ומיאה ריח הפת שהוחטוב מאוד וזה לספר שכת"א י"א"כ מתוך
 תמות ריבון: מטיילין משתקיס: טליוטליא בער וכערה: כנר
 י"ז כו' חבל בני י"ח כנר הגייע לזמן נישואין כי בני י"ח לחופה:
 ולא הוון חטאן ר' ל' שנתקלקלו הדורות מימי הסורבן: דמתמריץ
 כו' דמתניף להון לבנים והוון חוטאן שישלו שלים צמחן וע"י זה
 שרחה צמחו כננדים חפארת דיליה דילהון שהם מקנאין אותנו
 וכוטלין חמכו מחוכו אך יש לאדם להיות נטחוכו בה:

כתיב

מחלוק וכליון וכתיב יואש ושרף רב ושמואל חד
 אמר מחלוק וכליון שםם ולמה נקרא שםם שרף
 ויואש יואש שנתואשו מן הגאולה שרף שנתתיבו שרפה
 למקום וחד אמר יואש ושרף שמן ולמה נקרא שםם מחלוק
 וכליון מחלוק שעשו גופם חלוק כליון שנתחייבו כליון
 למקום תניא כמאן דאמר מחלוק וכליון שםם דתניא ווקים
 ואנשי כויבא ויואש ושרף אשר בעלו למואב וישבי לחם
 והדברים עתיקים ווקים זה יהושע שהקים שבועה לאנשי
 גבעון ואנשי כויבא אלו אנשי גבעון שכזבו כיהושע ויואש
 ושרף אלו מחלוק וכליון ולמה נקרא שמן יואש ושרף יואש
 שנתואשו מן הגאולה שרף שנתחייבו שרפה למקום אשר
 בעלו למואב אשר נשאו נשים מואביות וישבי לחם וזרות

המואבית

המואביה ששבה ונדבקה בבית לחם יהודה • והדברים
 עתיקין דברים הללו עתיק יומיא אמרן דכתיב מצאתי דוד
 עבדיו כתיב שתי בנותיך הנמצאות • המה היוצרים ויושבי
 נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישובשם • המה היוצרי
 אל בני יהונדב בן רכב שנצרו שבועת אביהם • יושבי נטעים
 זה שלמה שדומה לנטיעה במלכותו • וגדרה זה סנהדרין
 שגדירו פריצותיהן של ישראל • עם המלך במלאכתו ישובו
 שם זו רות המואביה שראתה מלכות שלמה בן בנו של בן
 בנה שנא' וישם כסא לאם המלך אר"א לאמה של מלכות :
פ"י יואש ושרף גד"ה : שנתחיינו כו' על שינאו מח"י : חולין ח"ל
 אדמה טמאה היא ח"א : כשעשו גופן חולין על שנשאו להם נשי'
 מואביות אחרי מות אחיהן שצדיין חן דות נח נתניידה : ויוקיס
 כו בני יהודה קחטיב גד"ה : זה יהושע ושחיה אחיו מיהודה :
 ואנשי כוזבא פי' מי שהקיס שנועה לאנשי כוזבא דהיינו
 יהושע הנל אנשי כוזבא לאו משנט יהודה הם : שכזבו כדכתיב
 ביהושע : שנתחיישו חן הנאולה סבורים היו שלא יפקדם חן הרעב
 וכתיב כי פקדה' כו' : דברים הללו שינאו מחולין וכליוקלס' ל"ו ע"י
 כן באה רות וכשאת לצועז ונולדו מלכי בית דוד : עתיק כו' מחאו
 ינאו כנושיה : שנוצת הניהן לא לעשות יין ולא לבנות נתיס :
 לנטיעה הלון ונדול ודימה לנטיעה ע"ש כריכה טובה זו רות
 שהנטיעה החסונה מהנריכות לי הוא מלכות שלמה נדולתו ואמר
 וגדרה כו' כי בתלכותו נתחנה סנהדרין גדולה ע"י נגדר הפרנה
 שלא תאמר רות בקהל ח"א שנדרו עשו תקנות וסייג לתורה : כנו
 שלכן כנה כלומר שלמה בן דוד : לאמה של כו' שינאו ממנה כל
 המלכים :

תנו רבנן ואכלתם מן התבואה ישן בלא סלמנטון מאי
 בלא סלמנטון רב נחמן אמר בלא רצינאתא ורב
 ששת אמר בלא שדיפה • תניא כותיה דרב נחמן ואכלתם
 מן התבואה ישן יכול יהו ישראל מצפין להדש מפני ישן
 שכלה ח"ל עד בא תבואתה עד שחבא תבואה מאליה תניא
 כותיה דרב ששת ואכלתם מן התבואה ישן יכול יהו ישראל
 מצפין להדש מפני שישן רע ח"ל עד בא תבואתה עד שחבא
 מאליה • ח"א רואכלתם ישן נושן מלמד שכל המיושן : דברו

הוא מעולה מחברו ואין לו אלא דברים
 שדרכן לישן אבל דברים שאין דרכן לישן מנין לישן
 נושן מכל מקום וישן מפני חדש תוציא ומלמד שהיו אוצרות
 מלאים ישן וגרנות מלאים חדש והיו ישראל אומרים היאך
 נוציא זה מפני זה * אמר רב פפא לכל מילי מעליעתיקא
 לבר מתמריו ושיכרי והרסנא :

פי' ס'מנטון אינו מניח לישן התבואה אלא מרקינה :
 רכינאתא תולעת : שדיפה מתחמת התבואה ואין יכולה
 להתיישן : שכלה היינו ע"י רכינאתא שמרקינה : עד שתבא כו'
 שתתנשל התבואה יפה ולא היו כריכין להקדים מקציר ולעשות
 קליות : שישן רע היינו שדיפה ושלם הוא הנרעין אלא שמתחמס :
 מלמד כו' דמשמע הישן יאכלו וינחמו החדש להתיישן : שדרכן כו'
 חטה ויין : אין דרכן כו' מיני פירות שמרקינין : מ"מ להל"ל
 ישן ישן ולא ישן כישן : האיך נוציא כו' דהכי משמע וישן מפני
 חדש תוציא כע"כ א"ל יהיה לכם מקום להנניע החדש ואף על פי
 שהישן מעליט ע"י וינחמו שהחדש ראוי להתיישן טפי מהישן שכבר
 כתיישן : עתיקא ישן : הרסנא דניס קטנים :

פרק המוכר פירות

אמר רב חייא בר יוסף חמרא מולא דמרוה גרים שנא
 ואף כי היין בוגד גבר יהיר ולא ינוח אמר מרי
 האי מאן דיהיר אפילו אאינשי ביתיה לא מתקבל דכתיב
 גבה יהיר לא ינוח מאילא ינוח בנחה שלו * אמר רב יהודה
 אמר רב כל המתנאה בטלית שלת"ח ואינת"ח אין מכניסין
 אותו במחיצתו של הקב"ה כתיב הכא לא ינוח וכתיב התם
 אל נוח קדשך :

כתוב בזפר בן סירא הכל שקלתי בכף מאונים ולא
 מצאתי קל מסובין וקל מסובין חתן הדר בבית
 חמיו וקל מחתן אורח מכנים אורח וקל מאורח משיב דבר
 בטר' ישמע שנ' משיב דבר בטרם יושמע אולת היא לרוכלים :
פי' חז"ל דמריה כו' הלוקח יין והחמיץ לאו קנקנים דמוכרי'
 גורמים אלא חזליה דלוקח שהוא בעליו שליין שכאז
 אף כי היין כוגד למה משום דנכר יאיר כו' נכונו

של אדם נדבר שאין בו גורם שהיין בונד בו לסנורו' שהאיין ובמא
מוסר מדה כ"ח : אלינסי ביתו אשתו מתנה אותו : בטלית כו'
כ"ח זריך כניצות יתירה ונסות הוא למי שאיכות "ס : קל
מסונין ! או דוקא לכוונה קלה מיכיה אלמדנר גרוע : אורח כו'
ליו הם מכנים אותנו בע"ה : משיב דבר כו' נסות רוח שמחזיק
עצמו כיוצא :

רבי

חנינא נפק לקרייתא רמו ליה קראי אהדדי כתוב
והבי אשר בנה המלך שלמה לה' ס' אמה ארוך
אמה רחבול' אמה קומתו וכתוב ולפני הדביר ד' אמה אורך
וד' אמה רוחב וד' אמה קומתו אמר להו כי קא השיב
משפת כרובים ומעלה קא השיב מאי קשמע לן למטרה
כלמעלה מה למעלה אין משמש כלום אף למטה אין משמש
כלום מסייע ליה לרבי לוי דא"ר לוי ואי תיבא רבי ורחנן דבר
זה מסורת בדינו מאבותינו מקום ארון וכרובים אינו מן
המדה תניא נמי הכי ארון שעשה משה יש לו עשר אמות
רוח לכל הרוח :

פי'

רמוליה בני העירות : ס' אמה לאורך ההיכל מ' אמה
ונת קדשי הקדשים ד' אמה ול' אמה קומתו כמא שנס
בית ק"ק רוחול' אמה : וכתוב ולפני כו' כלות ולפנים מחזיקת
בית ק"ק ד' אמה וד' אמה קומתו : כי קא חשיב ד' קומת בית
ק"ק חשפת כו' שהכרובים של שלמה שנים היו עומדים על הקרקע
מ' חמתן הארון חבל כותל חיצוני וס' משמאלו ורוחן י' כמא
מרחש הכרובים ולמעלה ד' אמה עד הגג ואותן של חמה ע"ג
הכפורת היו : מאי קמ"ל בזה דחשיב חכרובים למעלה ליחאל'
אמה קומתו : אין משמש כו' פי' מה ד' של מעלה כולם חלל ואין
נחס דבר ג"כ העשר ונוף הכרובים נכס היה עומדים : ארון
שעשה משה כשמתן בבית ק"ק שעשה שלמה שהוא ד' על ד' יש לו י'
אמות לכל רוח הרי ד' בלא ארון ולפניו ד' עד הדניר :

אמר

רבי לוי ואי תיבארב פפי דברוה מסורת היא
בירינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה
תניא נמי הכי ארון שעשה משה יש לו י' אמות לכל רוח
ורוח וכתוב ולפני הדביר ד' אמה אורך וד' אמה רוחב
וד' אמה קומתו ויצפהו זהב ארון נופירה דיבא הורה מונח
אלא לאו שמע מינה בנס היה עומד :

אמר

רבינא אמר שמואל כרוכים בנס היו עומדין
 שנא ה' אמות כנף הכרוב האחד וה' אמות כנף
 הכרוב השני' אמית מקצור' כנפיו ועד קצות כנפיו גופא
 היכא הוה קאי אלא שמע מינה בנס היו עומדין מתקיף
 לה אביו ודלמא בולטין כתרנגולים הווקיימי' מתקיף לה
 רבא ודלמא זה שלא כנגד זה הווקיימי' מתקיף לה רבא אחא
 בר יעקב ודלמא באלכסנא הווקיימי' מתקיף לה רב הונא
 בריה דרב יהושע ודלמא ביתא מעילאי רווח' מתקיף ליה
 רב פפא ודלמא מיכא הווכיפידיהו' מתקיף לה רב אשי
 ודלמא שלחופי הווכיפידיהו' כיצד הן עומדין ר' י
 ור' אהרן אמר פניהם איש אל אחיו והו' אמר פניהם לבית
 ולמאן דאמר איש אל אחיו הכתיב ופניהם לבית ל"ק כאן
 בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל
 עושין רצונו של מקום ולמ"ד פניהם לבית הכתיב ופניהם
 איש אל אחיו דמצדדי אצדודי' תניא אונקלוס הגר אומר
 כרוכים מעשרה צעצועים הם ומצודדין פניהם כתלמיד
 הנפטר מרבו:

פי' אינו מן המדה אינו איתו למעט מדת הקרקע לכל צדדי
 כלום: כרוכים דשלמה בנס היו עומדין גופן: וה' אמות
 כנף השני של אוחו וכל כרוכ וכל כרוכ שני חיירי דהא כתיב בתריה
 וי' באמה הכרוב השני וכל הבית היכן אלאך עלך: ודלמא בולטין
 כו' מי יותר דכנס היו עומדים דלמא בולטין ויזמין מתחת
 הכנפים כתרנגולים שהנוף כלו תחת כנפיו ולה היה הפרש בין
 הכנפיים: ודלמא זה כו' ואי' ג' דלאו בולטי כינהו אפ"ה לא
 תיקשי מידי: נאלכסנא כו' ואף זה כנגד זה הווקיימי' דלמא
 טפי חך' כשיצור הנופי': מעילאי כו' כהי דזה כ"ז קיימי ולא
 נאלכסון ואפ"ה אין גופן עומד בנס דלמא למעלה במקום
 שבלטין הכנפים היה רוחב יותר חך': מיכא הווכיפידיהו' הכנפים
 ענמן כפופים הן כאלם שכותף ידיו חיעט והלכך ליכא אלאך על
 ד': ודלמא שלחופי הווכיפידיהו' כנף אל כנף כאלם
 שחובק את ידיו כדכתיב שכל את ידיו: פניהם איש אל אחיו בשל
 חשי כתיב: פניהם לבית בשל שלמה כתיב ב"ה: בזמן שישראל
 עושין כו' והופתין פניהם זהוזה דונמא חנת זכר לנקבה
 האוהבין זה א' ו' סי' שהקב"ה אוהב את ישראל ויתחלה כך נעשו

פ"ט כדו שתתיה שכינה על ישראל : ש"ן ישראל כו' הופכין פניהם
 לבית ע"י כס : ד' מדלד כו' קנת לבית קנת זה לזה כחדם שמדבר
 עם חברו והופך ראשו קנת לנד אחד והאליכא לתרובי כחן נזמן
 כו' לכיון דעיקר עשיית כרובי פניהם לבית לחיה להם לעשותם
 לסי' שאין עושין רכובו ש"מ : מעשה דענועים ל' דאנשים כלומר
 תינוקת כתנוק הנפטר מרבו והיינו מדלד אכדולי דלעיל :

פרק יש נוחלין

ומשפחת אם אינה קרויה משפחה והכתיב ויהי
 נער מבית לחם יהודה ממשפחת יהודה

והוא לוי והוא גר שם האגופא קשיא אמרת ממשפחת יהוד'
 אלמא מיהודה קא אתי והוא לוי אלמא מלוי קאתי אלא לאו
 דאבוה מלוי ואמיה מיהודה וקאמר ממשפחת יהודה אמר
 רבא בר רב חנן לא גברא דשמיה לויאי הכי היינו דקאמר
 מיכה עתרה ידעתי כיוויטיב ה' לוכי הירי לי הלוי לכהן
 דאתרמי ליה דשמיה לוי וכי לוי שמו והלא יהונתן שמו
 דכתיב ויהונתן בן נרשון בן מנשה הוא וכניו היו כהנים
 לשבט הרגליטעמ"ך וכי בן מנשה הוא והלא בן משה הוא
 דכתיב ובני משה גרשם ואליעזר אלא מתוך שעשה מעשה
 מנשה תלאו הכתוב במנשה הכי נמי מתוך שעשה מעשה
 מנשה דאתי מיהודה תלאה הכתוב ביהודה אמר ר"י משום
 רשב"י מכאן שתולין את הקללרה במקולקל רבי יוסי ברבי
 דגינא אמר מהכא וגם הוא טוב תואר מאד מאד ואותו ולדה
 אחרו אבשלום והלא אדוניה בן חגית ואבשלום בן מעכה בת
 תלמי מלך נשור אלא מתוך שעשה מעשה אבשלום שמרד
 באביו תלאו הכתוב באבשלום הכי נמי מתוך שעשה מעשה
 מנשה דאתי מיהודה תלאו הכתוב ביהודה :

פ"י ויהי כיצר נפ' פסלו של מיכ' כתי' : לא לאו דלכיו מלוי שהלוי'
 לחטה אכותם נקראו לויס : לא נכרא כו' כלו' הא דכתיב
 לוי כן שמו ואליו מיכודס הוא : היינו דקאמר כו' בתמיה שהיה
 מתנאה על שנקרה לו איש לוי לכומר לע"ז שלו ואי משכח יהודה
 קאמ' גמא היה משתבח : דאתרמי כו' נכך היה משתבח כקלן הוא

משבת לוי : והלא יונתן שמו ובע"כ האי דקרי ליה לוי היינו דחזנט
לוי : יהונתן בן כו' כההוא פ' כתיב : והלא בן משה דלכך הכו'ן
תלוי' מפני שהיא יתירה גם מדקרי לוי לוי שהיה משבת לוי : מעשה
מנשה בן חזקיה חלק יהודה פענל ע"ז : ה"כ לעולם משבת לוי הוא
ומשה פענל מעשה מנשה בן חזקיה כו' קרי לוי מחשפת יהודה :
מכאן מדקרי ליה בן מנשה ומחשפת יהודה : הקלה פניעה כומר
לע"ז במקולקל מנשה : ילדה אחרי אבשלום משמע שמחם ה' היו
והלא מדונה בן חנית הוא :

אמר

ר"א לעולם ידבק אדם בטובי' שהרי משה שנשא
בת יתרו יצא ממנו יהונתן אהרן שנשא בת
עמינדב יצא ממנו פנחס ופנחס לאו מיתרו אתי והכתיב
ואלעזר בן אהרן לקח לו טבנות פוטיאל לו לאשה מאו לאו
דאית מיתרו שפיט' עגלי' לע"ז לא דאית מיוס' שפטפט ביצרו
והלא שבטי' מכזין אותו ראיתם ב' פוטי זה י' פיטם אבי אבו
עגלי' לע"ז והרג נשי' שכט מ' ישראל לא אי אבוה דאמי' מיוסף
אמא דאמי' מיתרו ואי אבוה דאמי' מיתרו אמא דאמיה מיוסף
דיקא נמי דכתיב טבנות פוטיאל תריש"מ * אמר רבא הנושא
אשה צריך שיכדוק באחיה שנא' ויקח אהרן אלישבע בת
עמינדב אחות נחשון משמע שנא' בר' עמינדב איני יודע
שאחות נחשון היא מה ת"ל אחות נחשון מכאן לנושא אשה
שצריך שיכדוק באחיה * הנא רוב בניו דומים לאחי האם :

פי'

יהונתן בן כנו של משה : פנחס בן כנו של אהרן : האי לאו
כו' כלומר נת יתרו מחם וקרוב היה פנחס ליתרו יותר
מיונתן ואפ"ה חסיד היה ואין ללמוד מכאן שידבק בטובי' : אלא
אי אבוה כו' לעולם לאו חנת יתרו מחם כולל פנחס שהדי גם מיוסף
היה וא"כ שתהא אמו נת יתרו מחם דמה עכין יתרו אצל שנט יוסף
ומהשתא תיבין למימר שדור ד' ה' היה פנחס לבת יתרו ולא ביה
קרוב ליתרו כיהונתן בן נחשון : אימא דתימי' מיתרו פי' נפקא
מכניו או מפני בניו של יתרו וליכא למימר מיתרו חנת יתרו מחם
דא"כ קרוב הוא ליתרו כיהונתן : פיטיאל ב' משמע מדלא כתיב
פוטיאל בלתי ד' א"כ מדכתיב חככות ולא כתיב נת משמע חנ' כנו'
של פיטוס ופספוט : אחות כ' שון שהוא נשיא למטה יהודה ומתוך
חסינותיה לקחה :

ויסורו

שמה ויאמרו לו מי הביאך הלום ומה אתה עושה

עשורה בורה ומה לך פרה. אמרו לו לאו ממשה
 קא אתית דכתיב ביה אל תקרב הלום. לאוממשה קאתית
 דכתיב ביה טה זה בידך. לא מפשה קאתית דכתיב ביה
 ואתה פה עמוד עמדי ועכשיו תעשה כומר לע"ז ואמר להם
 כך מקיכלני מבית אבי אכא לעולם ישכיר אדם עצמו לע"ז
 ולא יצטרך לבריות. והוא אינו יודע מאי עבודה זרה עבודה
 שזרה הימנו כדאמר ליה רב לרב כהנא נטוש נבלתא בשוקא
 ושקול אנרא לא מימא כהנא אטא וגברא רבא אנא וזילא בי
 מלתא מיון שרארה שממון חביב עליו ביותר שמו נגיד על
 האוצרות שני' ושבואל בן גרשום בן מנשה נגיד על האוצרות
 וכי שבואל שמו והלא יהונתן שמו אמר רבי יוחנן ששב לאל
 בכל לבו:

תניא בכ"ד ביה חבנא לדינא שהיו צדוקים אומרים

תירש בת עם בת הבן נטפל להם ר"י בן זכאי
 אמר להם שוטים טנין זה לכם ולא היה בהם אדם שהחזירו
 דבר חוץ מוקן אחד שהיה מפטפט כנגדו ואמר ומה בת בני
 הבא סכח כחו תירשנו בתו הבאה מכחו לא כל שכין קדמ
 עליו מקרא הוה אלה בני שעיר החוריי יושבי הארץ לוטין
 ושוטל וצבעון וענה ובתוב ואלה בני צבעון ואיה וענה הוה
 ענה אשר מצא אלא מלמד שבא צבעון על אסו והוליד ענה
 ודלמא תרי ענה הוואמר רבא אמינא מלתא דלא אמררה
 שבור מלכא ומנו שמואל ואיכא דאמרי אטר רב פפא אמינא
 מלת' דלא אמר' שבור מלכ' ומנו רבה אמר קרא הוא ענה הוא
 ענה דמעיקרא. א"ל רבי בכך אתה פוטרניא"ל שוטה ולא
 תהא תורה שלמה שלנו כשיחה בטלה שלכם מה לבת בני
 שכין יפה בחה במקום האחים תאמר בברי' שהורע כחיה
 במקום אחים ובטלום ואותו היום עשהו יום טוב. ויאמרו
 ירושת פלטה לבנימין ולא ימחה שבט משרא"ל אמר רבי
 יצחק רבי רבי אמי שהתנו על שבט בנימין שלא תירש ברי
 הבן עם האחים:

כ"ד ביה נטנת: תננא כו' טננו למשפטנו הראשון טכודו
 לננו במקומים עם נת הכן: קרא עליו מקרא זה טכודו
 צס ס א ז 95 נשדים

למדיים מחנו שענה בנו של זנעון היה וקרי ליה בן שעיר וקאמר
 כמי יושני הארץ כלום' שענה יורש ארץ שעיר חני חניו כמנא שכי
 בניס יורשים נחלת האב ככניס וה"ה לנת בנו וי"ת לענה אשה
 היתה דכתיב ואלה פני אלינמה נת ענה בת זנעון אלמא אפילו
 בת הנין יורשת נחלת חניה והלכך לא תירש הנת עם בת הנין :
 ומנו שמואל ולפי שהלכה כמותו נדינים קריליה הכי והוא שם של
 מלך פרס : ומנו רבה כמי קרי שנור מלכא משום דהלכתא
 כוותיה : אתה פוטרני נתמיה הלל גס חני מודה לך דבן הנין יורש
 את זקנו אפילו במקום הנת חבל נת הנין אחרינן שתירש הנת
 עמה : לא תהא תורה כו' אינו רוצה לדחותך בקס ומיהו מעיקרא
 לא היה חפץ לנלות לו טעמו של דבר שאסור לנלות להס טעמי
 תורה : כשיחה כו' ק"ו שאתם דניס מעצמיכם שיש עליו תשובה :
 שכן יפה כמה כנון בנו' כלפני ירשו בנכסי חפר ובנו' חפר לא ירשו
 כמנא בת הנין קודמת לנת : שלא תירש בת הנין עם אחים של בן
 לפי שנמצא' פלגש נבנעה מתו במלחמה כל שנט בנימן ואפי' הכשי'
 ולא כותר מהס כי חס' ו' מחות איש שנשא נשי' ד' מאות מנכות
 יבש בליעד ומאתים שסטפו מנכות שילה לפי' בנותו עת חניע מאל
 מן הנחלה לאשה אחד הנאה לירש ואס תנשא לשנט אחר הנרעת
 נחלת שנט בנימן התקיכו דהיכא ליש בניס יורשים את חניהס
 התנו שלא תירש בת הנין עמהס דהפקר נ"ד הפקר חבל חס לא
 הניח בניס חלא נכות גס נת הנין תירש עמהן דלא כיחא ליה למת
 שניקוד נחלתו חורעו ומסתמא נזהרים שלא תנשא לשנט אחר :
אמר רבי יוחנן משום רשב"י כל מי שאינו מניח בן
 ליורשוה קדוש ב"ה מלא עליו עכרה כתיב הכה
 דהעברתם את נהלתו וכתיב התם יום עברה יום ההוא יאשר
 אין חליפות למוזלא יראו אלהים ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי
 חד אמר כל שאינו מניח בן וחד אמר כל מי שאינו מניח
 תלמיד תסתיים דר' יוחנן דאמר תלמיד דא"ר יוחנן דין נרמא
 דעשיראה ביר תסתיים ומדרכי יוחנן אמר תלמיד רוב' ל'
 אמר בן והא רי' בל לא אויל לביטמא אלא למאן דשכיב
 בלא בני דכתי' בכו בכה להולך ואמר רב יהודה להולך בלא
 בן זכר אלא ר' יהושע ב"ל הוא דאמר תלמיד ומדרכי יהושע
 בן לוי אמר תלמיד רבי יוחנן אמר בן קשיא דרבי יוחנן אדרבי
 יוחנן לא קשיא הא דידיה הא דרביה' דרש רבי פנחס בר
 חמא ב"ד והוד שמע במצרים כי שכב דוד עם אכותיו וכי

פת יואב שר הצבא מפני מה ברוד נאמרה שכיבה וביואב
 נאמרה בו מיתה דוד שהניח בן נאמרה בו שכיבה יואב שלא
 חניח בן נאמר בו מיתה ויואב לא הניח בן והכתו ומבני יואב
 עבדיה בן יהואל אלמא דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו
 שכיבה יואב שלא הניח בן כמותו נאמרה בו מיתה :

דרש

ר' פנחס בן חסא קשה עניות כחוך ביתו של
 אדם יותר מנ' סכות שנא' חנוני חנוני אתם רעי
 כי יד אלוה נגעה ביוקאמרו ליה השמר אל תפן אל און כי
 על זה בחרת מעוני :

דרש

רבי פנחס בן חסא כל שיש לו צער או חולה
 בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים
 שנ' חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה :

פי'

מלא עברה כלו' שוכה איתו : חליפות חליפין מתלא מקומו :
 דין גרמא וכו' נשא אכלו טן של אחד מבניו וכו' היה מנחם
 אנליס שהטן של מת אין טמא ואם איתא דס"ל דמי שלא הניח בן
 כקרא לא ירא אלקים לא היה אומר לנריות דין גרמא כו' דחניף
 אינש מאן דמפרסס חטאיה : לא הוה עייל לצית המת להסתכל עליו
 לפי שלא היה רוצה להתבטל מתלמודו : הא דידי דין גרמא כו' דס"ל
 כריב"ל דאמר תלמיד : קשה עניות וכריך למיבצי רחמי : בתוך
 ביתו דהיינו אף שיש לו מזונות אכל אחריס כיון שהס תלוי באחרי'
 שכתן גדולה מנ' מכות : כי יד וכו' היינו נ' מכות שהרי במצרים
 כתוב אנביע אלהים היא לקו י' מכות נחלא ליד שישה' אנבעות כ'
 מכות : אל תפן וכו' אל תהרהר אחר מד"הד כי יש מצירים יותר
 מחך כי טוב לך הנ' מכות מעוני : חמת מלך היינו צער שנאה לו
 פאת המקום : מלאכי מות היינו חולה שנוטה למות : יכפרנה ל'
 כפרה יקח נתפלתו :

תניא

רבי יאשיה אומר ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ
 שנא' לשמות מטות אבותם ינהלו אלא מה אני
 מקיים לאלה תחלק הארץ בנחלה לאלה כאלה להוציא את
 הטפלים ר' יונתן אומר לבאי הארץ נתחלקה הארץ שנא'
 לאלה תחלק הארץ בנחלה אלא מה אני מקיים לשמות
 מטות אבותם ינחלו משונה נחלה זו מכל נחלות שבעולם
 שכל נחלות שבעולם חיים יורשים מתים וכאן מתים יורשים

חיים אמר רבי אטשורל לך משל למה הדבר דומה לשני אחים כהנים שהיו בעיר אחרת לאחד יש לו בן אחד ואחד יש לו שני בנים והלכו לכונן זה שיש לו בן אחד נוטל חלק א' וזה שיש לו שני בנים נוטל ב' חלקים ומחזירין אצל אביהם והזורק והולקין בשוה :

פ"ג ליוצאי מצרים כלומר לפי משנן הראשון שנמנו בשנה ב' לנהלם ממצרים נתחלקה הארץ כאלו ירסוה הם עצמם ומי שהיה לו עתה נביאת הארץ בן אחד נוטל כל חלקו ושיהיו לו י בני' כמילא נוטלו בין כלם חלק אחד : לאלה תחלק דכתיב לעיל אלה פקודי בני ישראל וכו' וסמיך וידבר ה' אל משה לאלה תחלק ארצא לבני ישראל כתיב : כאלה שהם בניך נתחלקה ארץ לא לעפלי' שינאו פחות מןך' שלא נוטלו חלק בארץ לא הם ולא בנייהם אלא בזכות מורישהם : לבני הארץ נתחלקה דראובן ושמעון שינאו ממצרים והולידו בנים במדבר זה י' וזה אחד הי' ד נוטלי' י' חלקים והאחד נוטל חלק אחד דאין הולכין אלא אחר הגכנסין : מתיס יורשיט ב' דלאחר שנטלו בני ראובן ושמעון י' חלקים הננים אינן כי הם שלושים להניא להניהם י' חלקים כאלו ליוצאי מצרים נתחלקו וחזורים ראובן ושמעון מורישין לבניהם בני של ראובן נוטלין מחכה מי' חלקים וננו של שמעון נוטל מחכה :

ידברו בני יוסף ארץ יהושע לאמר מדוע נתת לנו נהלה גורל אחד וחבל אחד ואני עם רב אשר עד כה ברכני ה' עצה טובה קמ' ל' דאיבעי ליה לאוניש לאיזהזורי מעינא בישא והיונו דקאמר להו יהושע דכתיב ויאמ' אליהם יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה אם להו לנו והחביאו עצמיכם ביעריכם שלא תשלוש בככם עין דע אמרו ליה אנן מורעא דיוסף דלא שלטא ביה עינא בישא דכתיב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וא"ר אבהו ארל תקמי עלי עין אלא עולי עין י' ר' יוסי בר' חנינא אמר מהכא וידנו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים הים מכסה עליהם ואין העין שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין העין שולטת בהם :

ק"ב שמעון בן אלעזר אומר לאלה ולאלה נתחלקת הארץ וגו' יהושע וכלב נוטלו חלקם של מרגלים במלוגימ' ועדת קיה לא היה להם חלק בארץ מרגלים

יהושע וכלב נטלו חלקם מנחם הני מולי אמר עולא דאמר
 קרא ויהושע בן נון וכלב בן יפונה היו מן האנשים ההם מאי
 חיו אילומא חיו טמשהא כתיב קרא אחרינא ולא נותר מהם
 איש כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון אלא מאי חיו שחיו
 מחלקם מתלוננים ועדרת קרה לא היה להם חלק בארץ
 והתניא מרגלים מתלוננים ועדרת קרה יהושע וכלב נטלו
 חלקם ל"ק מר מקיש מתלוננים למרגלים מר לא מקיש
 מתלוננים למרגלים דתניא אביע מר במדבר זה צלפחד
 והוא לא היה בתוך העדה זו עדת מרגלים הנועדים על ה'
 אלו מתלוננים בעדת קרה כמשמעו מר מקיש מתלוננים
 למרגלים וטר לא מקיש מתלוננים למרגלים וא"ל רב פפא
 לאביו ולמאן דמקיש מתלוננים למרגלים איכפול יהושע
 וכלב וורתו לכולהו א"ל מתלוננים שבעדת קרה קאמרו:

פ"ו ענה טובה כו' שלמדן חנו כמה שהשיב להם יהושע :
 ויאמר אליהם יהושע להוסיף כהלה א"ל אך ענה טובה חני
 כותן לכס שאתם יצט רב ועלה לך ונו' ותנכה לך שס נית מושכות :
 עולי עין הם יעולים ושולטים על העין ואין העין עולה עליהם :
 והכתיב קרא כו' ותרי קראו ל"ל : זו עדת מרגלים דכתיב עד
 מתילעדה הרעה ונו' : אלו מתלוננים דכתיב בהו אזה וכל צדתך
 הנועדים על ה' : מר מקיש הוסיף ונכתבו בפסוק א' וכי היכי
 דירשו את המרגלים ירשו כמי המתלוננים : ומר לא מקיש מדלת
 כתיב והנועדים נוח"ו : לכולהו ארעא כו' ל"ד כולה אלא רונה
 בדכתיב וילוכו העם יול חסה ואן קיימי לן ומקרא' חייבא למילף
 דאפי' חלק א' מחלק לא כטלו :

אמר ר' חזקא שמעון השיקמוני היה לי חבר מתלמודי
 ר"ע וכך היה רבי שמעון השיקמוני אומר יודע
 היה משה רבינו שבנות צלפחד וורשות הן אבל לא היה יודע
 אם נוטלות חלק בכורה אם לאו וראויה היתה פרשת
 נחלות ליכתב על ידי משה אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה
 על ידן ויודע הירי משה רבינו שהמקושש במיתה שנאמר
 מחלליה מות יומת אבל לא היה יודע באי זו מיתה הוא מת
 וראויה היתה פרשת מקושש שתכתב על ידי משה אלא
 שנתחייב מקושש ונכתב על ידו ללמד שמתגלגל זכות על

ידיוכא וחובה על ידי חייב :

פי' יודע היה שהרי דינים ננטונו במרה : וראויה היתה כו'
לאל"כ איכא למימר שהרבה מצות חסרת מן התורה לפי
שלא אירעו המעשים : באיזה מיתה והיינו לכתיב כי לא פורשמה
יעשה שלא היה יודע אם נסקילה אם בחנק הקל : זכות שהננים
סקרונים ירשו את קרוניהם : ע"י זכאי ננות עלפחד : וחונס
היינו סקילה החמורה : ע"י חייב מקושש :

תביאמו ותטעמו בהר נהלתך תביאנו לאנאם' אלא

תביאמו מלמד שמתנבאים ואינם יודעים כה
מתנבאים * ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני
הנשיאים וכל העדה אפשר עמדו לפני משה רבינו ולא אמר
כלום לפני אלעזר הכהן ולא אמר כלום ועמדו לפני הנשיאים
וכל העדה אלא סרס המקרא ודרשוהו דבריר' יאשיה אבא
הנן אום' משו' ר' איעזר בב"ה היו יושבי וחלכו ועמדו לפני
כולם במאי קא מפלגי מר סבר חולקין כבוד לתלמיד במקום
הרב ומר סבר אין חולקין הלכתא חולקין והלכתא אין
חולקין קשיא הלכת' אהלכתא ל"ק הא דפליג לי רביה יקרא
הא דלא פליג ליה רביה יקרא' תנא בנות צלפחד חכמות
היו דרשניות היו צדקניות היו * חכמות היו שלפי שעה
דברו א"ר שמואל בר יצחק אותו היום היה משה רבינו יושב
ודורש בפרשת יבמין אמרו לו אם כבן אנו השוכיב נירש
כבן ואם לא תתיבם אמנו מיד ויקרב משה את טשפטן לפני
ה' * דרשניות היו שהיו אומרות אלו הירד לו בן לא דברנו
זה תניא בת אמר רב ירמיה סמי מכאן כר' אבי אמר אפילו
היה ברת לבן לא דברנו * צדקניות היו שלא נשאו אלא
להגון להם :

פי' תניאמו לאחרים חסמע : ואינן יודעים מאי קאמרי
אנזירת חרגלים שלא יכנסו לא"י : לפני משה והוא לא
אמר להם כלום והלכו אח"כ לפני אלעזר משה לא שנתה אלעזר
מנין לו אפשר וכו' : סרס ודרשהו כלומר דרשוהו למפרע והאי ללא
כתיב ותיעמדה לפני העדה ולפני הנשיאי' ולפני אלעזר ולפני
משה לפי שאיכו רוצה להקדים תלמיד לפני הרב : ועמדו לפני
כלן שנשאל כן כימד ותלקו כבוד לתלמיד' : מ"ס חולקין דכל זש

חשיבותו של רב הוא וניחא לי : הא דפליג ליה רביה יקרא לתלמידו
 ודא : ניחא ליה שיחלקו לוגס אחרים כבוד ומטה רבינו ודאי הוה
 פליג יקרא לכל ישראל וכן זה לזה : חכמיות בדרך ארץ : לפי
 השעה דברו כשמאלו פתח לדבריהם נאו בעלילה ובטענה
 מעליותא : בפ' ינחין בן און לו עיין עליו : אם כן אנו לפטור
 את אמנו מן היבוס : כירוש כו' וסנרא בעלמא הוא : אלו היה לו
 בן כו' כי יודעים היו שהבן יורש ולא הוה מספקא להו אלא אם
 כושלות חלק בכורה כללעיל כמנא שהיו יודעת לדרוש דהאי דכתי'
 וכן און לו והעברתם הא יש בן בן קודם לבת : שאפילו בת הבן כו'
 שהיו יודעות לדרוש שנת הבן קודמת לבת : שלא נשא אלא להבין
 דאע"ג דהותרו לינשא לכל מי שירצו ומה אני מקיים אך למשפחת
 מטה ונו' ענה טובה השיאן הכתוב וכן עשו

תניא

ר"א בן יעקב אומר אפילו קטורה שבהן לא
 נשאת פחות מארבעים שנה אינו והאמר רב
 הסדא נשאת פחות מן' יולדת עד ס' בתך' יולדת עד מ' בת
 מ' שוב אינה יולדת אלא מתוך שצדקניות היו נעשרה להן
 נס כיוכבד דכתיב וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי אפשיד
 בת ק"ל שנה היתה וקרילה בת דאמר רבי חמא בר ר' חנינא
 זו יכבד שחורתה בדרך גלידתה בין ההומרה דכתיב אשר
 ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים והורתה שלא
 במצרים ואמאי קרילה בת אמר רב יהודה בר זבינא שנוטרו
 לה סימני נערו' נתעדן הבשר ונתפשטו הקמטים והזו היופי
 למקומי' ויקהו וחזיר מיכעי ליה אמר רב יהודה בר זבינא
 שעשה לה מעשה לקוחין הושיבה באפריון ואהרן ומרים
 משוררין לפנייה ומלאכי השרת אומרים אם הבנים שמהה'
 להלן מנאן הכתוב דרך החמתן וכאן דרך גדולתן כסיוע ליה
 לרבי אמר רבי אמי בישיבה הלך אחר חכמה במסיבת
 הלך אחר זקנה אמר רב אשי והוא דטופלג בחכמה והוה
 דטופלג בזקנה' תניא דביר' ישמעאל בנות צלפחד שקולות
 היו שנא' ותהיינה הויה אחת לכולן :

פי' לא נשאה כו' שהיו מנפות להבין להן : שוב אינה יולדת
 ואם נתעכבו מ' שנה לא היה אדם נושא אותן : מתוך
 שצדקניות היו נטחו שיעשה להם נס ונס הניעלים שנטאוס על דעת
 בן נטאוס שסמכו על זכותם : אפשר בת ק"ל שנה וקרילה נב

אמרה הל"ל ומכ"ל דנתק"ל היתה דל"ר תחמ"כו' : אשר ילדה תר"ל
 יתירה דהא כתיב בת לוי וישראל עמדו במצרים ר"ל שנה כמנה
 ימנה בתק"ל שנה שהרי בתחלת ביות מצרים נולדה ומשה דן פ'
 שנה היתה נבאתם תמזרים כשת"ירו ק"ל מר"י : כתעדן הנשר
 החליק כנער קטן : וימזיר מצעי ליה שהרי עברו ימים רבים
 משלקחה אלף שפירש עמרם ממנה מפני הנזרה שהיו משליכין
 שכוריהם ליאור ועכשיו התזירה שמרים התנבאה שעתיד לנאת
 מהם בן שיושיע את ישראל : משוררין מתוך שמחה שעתיד משה
 לנאת מהם : לסלן כשנשאו נכות נלפחד חנאן הכתוב דרך ג' דולתן
 דמסתמא שכך כולדו דכתיב לא יעשה כן בחקוחכו לתת הניעירה
 לפני הנכירה : וכאן כשעמדו לפני משה דרך הכמתן כסדר שהן
 נכמות זו יותר מזו ומסבדא אמרינן הכי ללא ליקשו קראי מהדדי :
 עישיכה בין לדין בין לשאר ישיבות של תורה מושיבין החכם למעלה
 מן הזקן : במסיכה של משה וס"ה לנשואין : והוא דמופלג החכם
 במחמה אז הלך אחר החכמה ולא אחר הזקנה : והוא דמופלג
 בזקנה שזקן מאוד אז חולקין לו כבוד נבית המשת' יותר מן החכם
 אצ"ג דמופלג הו' חכם נחממה וכנין שהזקן מכם קצת : שקולות
 היו ולכך פעמים הקדים אז לזו ופעמים אז לזו :

תנן

התם אמר רשב"ג לא היו ימים טובים לישראל
 כט"ו באב וכיום הכפורים שבהן בנות ישראל
 יוצאות בכלי לבן השואלים שלא לבייש את מי שאין ליה
 בשלמא יום הכפורים יום סליחה ומהילה ויום שנתנו בו
 לוחות האחרונות אלא ט"ו באב מאי היא אמר רב יהודה
 אמר שמואל יום שהותרו השבטים לבא זה בזדה מאי דרוש
 זה הדבר דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה רבה בר בר הנה
 אמר יום שהותר שבט בנימין לבא בקהל דכתיב ואיש ישראל
 נשבע במצפה לאמר איש ממנו לא יחן בתו לבנימן לאשה
 מאי דרוש ממנו ולא מבנינו רב דימי בר יוסף אמר רב נהסן
 יום שכלו בו מתו מדבר דאמרמר עד שלא כלו מתו מדבר
 לא היה דבר עכש משה שנאמר ויהי כאשר תמו כל אנשי
 המלחמה למות מקרב העם וכתיב וידבר ה' אלי לאמר אלי
 היה הדבור עולא אמר יום שביטל בו הושע בן אלה
 פרדיסאות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו
 ישראל לרגל רב מתנה אומר יום שנתנו הרוני ביתר לקבור

דאמר רב מתנה אותו היום שניתנו הרוני ביתר לקבורה תקנו
 הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב שנתנו לקבורה
 רבה ורב יוסף דאמרי תרויהו יום שפוסקים בו מלכרות
 עצים למערכה * דתניא ר"א הגדול אומר כיון שהניע ט"ו
 באב חשב כחה של חסה ולא היו כורתים עצים למערכה *
 אמר רב מנשרה וקרו ליה יום הבר מגל * מכאן ואילך
 דמוסיף יוסף ושאינו מוסיף יוסף מאי יוסף תני רב יוסף
 תקבריה אמה :

צ"ו השאלו ששפי' מי שיש לה היתה שואלת כדמפרש במסכת
 תענית : יום שהותרו כו' הכי הוון קיס להו לכא זה נזה
 שהותרה להם הסנת נחלה שפסק אותנו לזר של נאי הארץ שלא
 לאסר הסנת נחלה לא לאותו הדור : יום שהותר כו' הכן אמוראי
 לא פליגי אלא מר נמיר הא מרבי' ומר נמיר הא מרבי' : דאמר
 מר כו' ולכף יעשה ימי חסדה ושמחה על הדבור שחזר למשה : לא
 היה דבור פח"פ ככתחלה אלא ע"י מלאך או באורים ותומים א"כ
 לא היה מדבר עמו אלא ע"י מעשה הכריך להם : אלי היה הדבור
 דמצי לחכתב ויאמר ה' אלי א"כ מדמין ליה כי כאשר תמו קא
 דריש ולאו משמעותא דקרא אלא מיתורא דוהי כאשר נז' דקרא
 יתירה הוא : פרדסאות שומרים : ט"ו נאכ כו' מניסן עד ט"ו
 באב היו כורת' יעניס למערכה לכל השנה אבל מכאן ואילך תשס
 כמה של חמה ויש בענים לחלוטית ומעלים עשן ומגדלים תולעת
 היו שמחים שהיו משלימין ומסיימין מנוה גדולה כזאת : יום תפר
 מגל שנשברו הקרדומות שאין צורך בהן לחטוב ענים : מכאן ואילך
 מט"ו נאכ דמוסיף חן הלילה על היום לשנות יוסף ימים מתוך
 שהלילות מאריכין : תקבריה אחי' שימות נחבי ימו :

חנן רבנן ז' קפלו את כל העולם כלומתושלח ראה את
 אדם * שם ראה את מתושלח * יעקב ראה ארץ
 שם * עמרם ראה את יעקב * אחיה השילוני ראה את עמרם *
 אליהו ראה ארץ אחיה השילוני ועדין הוא קיים ואחיה
 השילוני ראה את עמרם והכתיב ולא נותר מהם איש כי אם
 כלב בן יפונה ויהושע בן נון אמר רב המנונא לא נזרה גזירה
 על שבטו של לוי דכתיב במדבר הזה יפלו פגריכם וכל
 פקודיכם לכל מספריכם מבן ד' שנה ומעלה טי שפקודיו מבן
 ד' שנה ומעלה יצא שבטו של לוי שפקודיו סכנ' ל' ומשאר

שבטים לא עייל והתניא יאיר בן מנשה ומכיר בן מנשה
 נולדו בימי יעקב ולא מתו עד שנכנסו ישראל לארץ שנ' ויבן
 מהם אנשי העיכל ואיש ותניא ל' ואיש ממש דבריר יהוד'
 א"ל רבי נחמיה וכי נאמר ל' והלא לא נאמר אלא כשלשים
 וששה אלא זה יאיר בן מנשה ששקול כרובה של סנהדרין
 אלא אמר רב אחא בר יעקב לא נגזרה גזרה לא על פחות
 שבין עשרים ולא על יתר מבין ס' לא על פחות מבין עשרים
 דכתיב מבין ד' שנה ומעלה ולא על יתר מבין ס' גמר ומעלה
 ומעלה מערכין מה להלן מבין ששים כפחות מבין עשרים אף
 כאן יתר מבין ששים כפחות מבין עשרים:

פי' קפלו בו' כלומר סבבוהו שנתקפל העולם ביניהם וכל אלן
 שישו זה את זה: ומלי' ראה בו' והאי תכליל סכירא ליה
 אליה זה פתחם דאס איתא לימא חשה ראה עמרס ופחם ראה ישה
 ולא איכטירן לאמי': והכתיב ולא כותר ואמיה השילוני ככתבא
 בימי ירבעם: לא נגזרה בו' ואמיה לוי היה: מבין ל' דכתיב מבין
 ל' שנה כל הכא לזכא: ומשאר שבטים בו' ואמאי דחקת לתרני
 משום דלוי היה: ולא מתו לא יליף מקרא אלא ממד מנייהו:
 שנתדרין הוו ע"א כמכא רובן ל"ו: כפתות בו' שמועט ערכו
 מבין ד' אצ"ג דערך פחות מבין כ' ויתר מבין ס' אין שוין זה לזה
 מיהו גזה שוין שערך שניהם מועט מערך יתר מבין ד':

איבעיא להו ארץ ישראל לשבטים איפלוג או דלמא
 לקרקף גבירי איפלוג ת"ש בין רב למעט:

ועוד תניא עתידה ארץ ישראל שתתחלק לי"ג שבטים
 שבתחלה לא נתחלקה אלא לי"ב שבטים ולא נתחלקה אלא
 בכסף שנא' בין רב למעט אמר רב יהודה סאה ביהודיה
 שוה חמש סאין בגליל ולא נתחלקה אלא בגורל שנא' אך
 בגורל ולא נתחלקה אלא באורים ותומים שנא' על פי הגורל
 הא כיצד אלעזר מלובש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל
 עומדים לפניו וקלפי של שבטים וקלפי של תחומים מונחים
 לפניו והיה מכיין ברוח הקדש ואוסר זבולין עילה תחום עכו
 עולה עמו טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו זבולין טרף
 בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום עכו וחזר ומכיין ברוח
 הקדש ואומר נפתלי עולה תחום גיטסר עולדה עמו טרף

בקלפי

פקלפוי של שבטים ועלה בידו נפתלי טרף בקלפוי של תחומין
ועלה בידו תחום גינוסרוכין כל שבט ושבט ולא כחלוקה של
עולם הוה חלוקה של עה"ב עה"ז אדם יש לו שדה לבן אין
לו שדה פרדס שדה פרדס אין לו שדה לבן עה"ב אין לך כל
אחד ואחד שאין לו בהר ובשפלה ובעמק שנא' שער ראובן
אחד שער יהודה א' שער לוי א' וחקב"ה מחלק להן בעצמו
שנא' ואלה מחלקותם נאם ה' קתני מיהת שבתחלה לא
נתחלקה אלא לי"ב שבטי' ש"מ לשבטי' איפלוג ש"מ אמ"ר
עתידה א' וישתחלק לי"ג שבטים אידך למאן אמ' רב חסדא
לנשיא דכתיב והעובד העיר יעבדוהו מכל שבטי ישראל
א"ל רב פפא לאבוי אימא אונגר בעלמא לא ס"ר דכתיב
והנותר לנשיא מזה ומזה לתרומת הקדש ולאחות העיר
ולא נתחלקה אלא לכספים שנאמר בין רב לכעט * למאי
אילימא לשופרא וסניא אטו בשופטני עסקינן * אלא
לקרובה ורהוקה * כתנאי רבי אלעזר אומר בכספים העלות
רבי יהושע אומר בקרקע העלות :

פ"ו לשבטים כו' שנתחלקה לי"ב חלקים ואח"כ כל שבט מתחלק
לפי אנשיו : לקרקע נברי לראשי אנשים שכל אחד ואחד
מיוצאי תכרים ח'לנאי הארץ היה נוטל חלקו בארץ והיו כולן שוים
בחלוקה : בין רב למעט ע"פ הנורל תחלק כחלתו שיקח כל שבט
מה שיתן לו הנורל בין שהגיע לו חלק מרובה כגון שבע שאנשיו
מועטין בין שהיה לו חלק מועט כגון שבע שאנשיו מרובין ואי
לקרקע נברי חאי בין רב למעט : שנתחלה כשנאו לארץ שבע לוי
לא היה לו חלק בארץ אבל חכשה ואפרים נטלו ב' חלקים : בכסף
קס"ד מי שהיה לו חלק יפה היה כותן למי שהיה לו חלק כמוש חאי
דביני בני כדכתי' בין רב למעט : ולא נתחלקה כו' מסקנת דמלת'
דת' ק היא : על פי חסדע ע' פ האורים : הא כיצד אם אורים
למה נורל שחא מכחישין זא"ז : וק' פי כו' ארנו שמוכחין בו י"ב
פתקין שכתוב בהן י"ב שבטים : של תחומין י"ב פיתקין על י"ב
חלקים של ישראל : והיה מכיון כו' כלו' באורים ותומים שואלין
תחלה קודם שיטרוף התמונה בקלפי וכך מתקדשה דעתן של
ישראל שרואין שהנורל היה עולה כמו שמתנבא תחלה ויודעין
שחלוקה ישראל היא : זבולון והא דנקטינהו שלא כסדר לפי שאין
עולה שם נורל אלא ע"י מקרה : טרף עירבנ התמונה ז' הפתקין
יפה

יפה שלא יאמרו מדעת לקח זו שהיה יודע הכתוב בה : שער לאופן
 אחד שזה דכל מה שיש לזה יש לזה : כחש' הוא עתמו יאמר כל
 א' יטול פלוני ופ' : אידך לחאן חלקי' נ' לחאן דהא י' נ' שני' לחוד
 הוא דשקלי כדכתיב ביתקאל : לכשיחלמך המטיח העובד העיר
 דהיינו נשיא דעול רביס מוטל עליו : יענדוהו יתנו לו כחלה :
 אונגר שכירי' לעבד לו כתלמידים לרב ולא יתן לו מנחתן א"כ
 חון נל' פרסגר שכיר יוס : הכותר כו' משמע שנוטל חלק מזה
 ומזה : לתרומת הקודש כו' לנד מקומו של בית המקדש ומקום
 העיר וכתיב כסיפי' לעומת החלקים : ולא נתחלקה כו' כעין
 אחר חר : לחמי הלכתא קאמר שיהיו מעלין כספים זה לזה :
 אילימא כו' מה שהיתה זו יפה מזה דמסלק לה נדמי : אטו כו'
 דמסתלקין בכחלתן זו : אלא ודאי נגליל נוטל ה סאין כנגד סאה
 ביהודה : לקרובה ורחוקה שעלה נודלו בקרוב לירושלים מעלה
 מצות למי שעלה נודלו רחוק מירושלים שהרחוק גרוע הוא מפני
 ב' דכריס א' שרחוק מבית המקדש וא' שקרוב הוא לארץ העמים
 וישלו לדאוב מהם : נכספי' העלוהו לקורבא ורומקא :

תנא

אך בגודליצא ויהושע וכלב למאי אילימא דלא
 שקלו כלל השתא דלאו דידהו שקול דידהו
 מבעיא אלא שלא נטלו בגורל אלא על פיה' יהושע דכתיב
 על פיה' נתנו לו את העיר אשר שאל ארץ המנת סרה בה
 אפרים' כתיב סרה וכתוב חרס אר"א בתהלה פירותיה
 כחרס ולבסוף פירותיה מסריהון' וא"ד מתהלה מסריהון
 ולבסוף כחרס' כלב דכתיב ויתנו לכלב ארץ חברון כאשר
 דבר משה וירש משם את שלשה בני הענק חברון עיר בקלט
 הואי אמר אביי פרוודהא דכתיב את שדה העיר ואת הצריה
 נתנו לכלב כן יפונה באהותו :

ואני

נתת לך שכס אחד וגו' בחרבי ובקשתו כו' בחרבו
 ובקשתו לקח והלא כבר נאמר כי לא בקשתו
 אבטח וחרביו לו תושיעני לא חרב זו תפלה קשתו זו בקשה :
 פי' דלאו דידהו חלק מרגלים כללעיל : סרה ביהושע : חרס
 נשופטים : נתחלה קודם שכלת לידי יהושע פירותיה דומין
 לחרס יבשים ודעים : מסריהון סתוך שחנס כשמשמרים אותם
 יותר מדאי ומעליותא היא משום שומן וזכותו של יהושע גרם :
 מתחלה מסריהון מרוב שומן סלחיהו מסתריין ונריעותא הוא :
 כחרס כלו' לא היו שמני' יותר מדאי אלא נמדה שיכולין להכניסן
 לאמר

לאחר ומעלותא היא: פרוולתא כפרי' ופדות ססני' העיר
 חוכה למנרס: זו תפלה שהתפלל יעקב וככה לקנות את הנכורה
 מעשו נתפלתו:

בעא

מיניה רבי חלבו מרבי שמואל בר נחמני מה ראה
 יעקב שנטל בכורה מראובן מרה ראה ובהללו
 יצועי אביו וגו' אלא מה ראה שנתנה ליוסף אמשול לך
 משל למה הדבר דומה לבעל הבית שגידל יתום בתוך ביתו
 לימים הצעיר אותו יתום ואמר אהנהו לבעל הבית מנכסי
 א"ל ואי לאו דחטא ראובן לא מהני ליוסף ולא מידי אלא רבי
 יונתן רבך לא כך אמר ראויה היתה בכורה לצאת מרחל
 דכתיב אלה תולדו יעקב יוסף אלא שקדמתה לאה ברחמים
 ומתוך צניעות שהיתה בה ברחל החזירה הקב"ה לה מאי
 קדמתה לאה ברחמים דכתיב ועיני לאה רכות מאי רכות
 אילימא רכות ממש אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר
 הכתוב דכתיב מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה
 טהורה בגנות הצדיקים דבר הכתוב אלא אר"א שמתנותיה
 ארוכות ככהונה ארוכות כלויה ארוכות במלכות רבא
 אמר לעולם רכות ממש ולא גנאי הוא לה אלא שבה הורה
 לה שהיתה שומעת בני אדם שהיו אומרים ב' בנים יש לך
 לרבקה ב' בנות יש לו ללבן גדולה לגדול וקטנה לקטן היתה
 יושבת בפרשת דרכים ושואלת גדול מה מעשיו איש יודע
 ציד קטן מרה מעשיו איש יושב אוהלים היתה בוכה עד
 שנשרו ריסי עיניה והיינו דכתיב וראה כי שנאה לאה מאי
 שנאה אילימא שנאה ממש אפשר בגנות בהמה טמאה לא
 דבר הכתוב בגנות צדיקים דבר הכתוב אלא מאי שנאה
 ששנאין מעשי עשו בעיניה מיד ויפתח את רחמה ומאי
 צניעות היתה בה ברחל דכתיב ויגד יעקב לרחל כי אהי
 אביה הוא וכי בן רבקה הוא והלא בן אהות אביה הוא אלא
 אמר לה מינסכית לי אמרה ליה אין מיהו אית לי אבא רמאת
 ולא יכלת ליה אמר לה מאי רמאותיה אמרה ליה אידת לי
 אהתהו דקשישא מינאי ולא מינסכיב לי מקסה אמר לה אחי
 אנא ברמאת אמרה ליה מי שרילתו לצדיקי לסגוי ברמאו

אין עם נבר התבר ועם עקש חתשל . מסר לה סימנין כי קא
מעילי לרה לארה סברה השתא מיכספי אחתאי מסרתינהו
ניהלה והיינו דכתיב ויהי בכקר והנה היא לאה מכלל דעד
השתא לאו לאה הואי . אלא מתוך סימנים שמסר לה יעקב
לרהל ומסרתן ללאה לא הוה ידע עד ההיא שעתא :

פ"י לנע"ה יוסף : יתוס יעקב דכתב ויכלכל יוסף את חניו :
לסוף היעסיר יעקב שנאו לידו נכורת ראובן ע"י שחילול
יבוצי חניו והיה יכול ליתנה למי שירצה : ואי לא דחטא כו' כלומ' מה
כתן לו שהרי מסלק שאר אחיו הוסיף ומשלו ה' ללהכנותו חלל ודמי
משלו כתן לו כגון ברכה שדרך לאפרים ומנשה וידנו לרוב ומא' חניך
ומה שכתן נכורת ראובן ליוסף טעם אחר יש בדבר חלל וכו' : לנאת
מחל שתלך את יוסף קודם ראובן : ברחמים נתפלה : רכות
ממש ועיניה נוטפות דמעה : אשר איכנה נו' הל"ל הטמא' כל' קצר :
ארוכות גדולות נכהונה ולויה ללוי יצא ממנה ומלכות מיהודה :
ויפתק את רחמה היינו שזכתה לנכורה : סימנין מסר לה יעקב
לרחל שתאמר לו בלילה כשתכנס :

בעא מיניה אבא חליפא קרויאי מר' חייא בר אבא
בכללן אתה מוצא ע' ובפרטן אי אתה מוצא אלף
ע' חסר אחד א' ל תיומה היתה עם דינה דכתיב ואת דינה בתו
אלא מעתה תיומה היתה עם בנימן דכתיב וארץ בנימן אמר
ליה מרגליות טובה היתה בידי ואתה רוצה לאבדה ממני הכי
א"ר חמא בר' חנינא וו יוכבד שהורתה בדרך ולירתה בין
החומות שנא' אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרי'
ואין הורתה במצרים :

פ"י בכללן של ישראל שנאו למצרים כתיב כל הנפש הבאה למצרי'
ע' ובפרטן כשתחנה א' א' ובפרט אינה אלא ס"ע וה"ה דהמ"ל
בכללן ובפרטן של בני לאה דבנני לאה בכלל לידה ל"ב ובפרטם ל"ב :
תיומה שילדה לאה ב' נכות בכרם אצלת רבויא הוא : זאת בנימין
וא"ל דהמ"ב שנתאמה כולד עמו ומתה דהא בעלמ' אמריכין תאומי'
היו עם כל השנטיס וא"כ למה נכתב ביה הרבוייטפי מנשאר שנטי'
אלא ע"כ את לאולרכות תאומה קאתיז מרגליות טובה טעם יקר
ביניי כמרגלית שלא הייתי רוצה לגלות ומעיקר' לחדודי הוא דנעיז
לאבדה כלומר לגלותה לאחרים ולמכר את הטעם הים אומר כן :
וו יוכבד לכך לא פרע לה לפי שעדיין לא ינאתה לאויר העולם :

בעא

מיניה ר' שמואל בר נחמני מר' יונתן כתיב וידעו
 כאשר ילד' רהל את יוסף וגו' מאי שנא כי אתיליד
 יוסף א"ל ראה יעקב אבינו שאין זרעו של עשו נמסר אלא
 ביד זרעו של יוסף שנא והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה
 ובית עשו לקשו וגו' איתוביה ויכם דוד מהנשף ועד הערב וגו'
 א"ל דאקרייך נביאי לא אקרייך כתובי דכתיב בלכתו אל
 צקלג נפלו עליו ממנשה עדנה ויוזבד ויריעאל ומיכאל ויוזבד
 ואליהו וצלתיראשי האלפים אשר למנשה מתיב רב יוסף
 ומהם בן בני שמעון הלכו להר שעיר אנשים חמש מאות
 ופלטיה ונעריה ורפיה ועוזיאל בני ישעי בראשם ויכו את
 שארית הפלטה אשר לעמלק וישבו שם עד היום הוה אמר
 רבה בר שילא ישעי נמי ממנשה אתי דכתי' ובני מנשה הפר
 וישעי :

אמר

להורבא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע
 כי אתא פיסקא דדינא דידי לקמייכו וחזיתו ביה
 פריכא לא תקרעוניה עד דאתיתו לקמאי כי אירי לי טעמא
 אמין לכו ואי לא הדרנא בי לאהר מית' לא מיקרע תקרעוניה
 ולא מיגמר תגמרון מיניה מיקרע לא תקרעוניה דאי הוינא
 קיים אמיןא לכו טעמא ומגמר לא תגמרון מיניה דאין לדיון
 אלא מה שעניו רואות :

משנה

הכוחב נכסיו לאחריו והניח את בניו מה שעש'
 עשויו אבל אין רוח הכמים נוחה היסנור שמעון
 בן גמליאל אוסר אם לא היו בניו נוחגין כשורה זכר לטוב :
 גמרא יוסי בן יועזר היה לו בן שלא היה נוחג כשורה הוויא
 ליה עילתא דדיני ריקס אקדשה לשמים אול בריה נסיב ברת
 גדיל כלילי דינאי מלכא אולידה דביתהו אייתה לה נוניתא
 קרעה אשכח בה מרגליתא אמרה ליה לא תמטייה לבי מלכא
 דשקליה כמד בדמי קלילא זיל אמטייה לגזבריה דבי מקדשא
 לא תשיימסה את דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט דמי אלא
 לישיימורו אינהו אמטייה שיימורו כתיב וימורו עיליתא דדינרי
 אמרי ליה שבע איכא שית ליכא אמר להון' הכו לישש דהרי

הם נקודשים לשמים עמדו וכתבו יוסי בן יועזר הכנים אחד
ובנו הכנים שש וא"ד יוסי בן יועזר הכנים אחד ובנו הוציאו
שבע אמ' שמואל לרב יהודה שינא לא תהוי כעבורי אחסנתא
ואפילו מברא בישא לכרא טבא וכ"ש מברא לברתא :

פ"ג מאי שנא דלא רנה לשון לנית אנו עד פנולד יוסף אי"ג
לאז תמו י"ד השנים שפנד נכשו מ"מ לא ה"ל להזכיר כאן
לידת יוסף אילאו הוא הסיבה שאחר יעקב ללן שלמינונו : יעקב
לאז כו' כי בקנייתו הבכורה ונטילת הכרבה של יעקב מתשוניתן
שיעקב יהיה מושל באחיו עשו וכ"ז נתן יעקב ליוסף ובזה נמשך
זרעו של עשו ביד זרעו של יוסף : ויכס דוד בעמלק מיירי והלא
דוד מיהודה היה וכפל זרעו של עשו בידו : אשר למכסה ולפי
שנסתתפו עמו מנשה בן יוסף לכך נפלו בידו : מכני שמעון כו' איל
כיר בני שמעון נפלו : אין רוח כו' אלא שבוצעו עליו דקא עקר
נחלה לאורייתא : עיליתא כלי שואנן כו' יין וישן נקראת עילית' :
בת גדיל כו' בת מי שמקלע עטרות לינאי המלך : כונתא דנ : לא
תמטיה כו' לחוכרו לבורך עטרות המלך : קלילא כזול : לנזכרי כו'
ויקחוהו לאפוד חף שבטלו חורים ותומים מלישאל בהן כדכתיב עד
עמוד כהן כהן כהן שאומר לחברו עד שיבא המשיח אפוד וחושן מיהו
לא כזולו דאין כהן גדול משמש בלא ח' כנדים : ולא תשימה את של
תפתח לומר בכך וכך אתנכה וכיון דשיימה ליה נדמי קלילא תו לא
מצית למיסקל מיניה טפי דאמירה לנבו' כו' אלא הנזכר שהוא בקי
וירא שמים ולא יסוס אותן כזול : שבע איבא מן הי"ג י"ז להקדש
מש חסרים : הרי הם הקדש כל' מה שזה יותר אכי מקדיש : עמדו
וכתבו שהיו כותבין משנכחו של הקדש כמה מסניסין וכמה מוציאין
הכנים א' חלה עיליתא דליברי וכנו שהוא סבור שלא יכהונ כשורה
הקדיש ו' שזכו אנו שהקדיש א' נרס לננו שהוכשר בעבורי אחסנת'
מקום שזעביר האב נחלה מן הראוי לה ואפי' להרבות להאר :

דהוא

דאמר לורה לחבריה נכסי לך ואחרוך לפלוני
וראשון ראוי לירשו הורה בתר דשכיב ראשון
אתא שניוקא תבע סבר רב עיליש קמיה דרבא למיטר שני
נמי קא שקיל א"ל דיני דהצצתא הכי דיני לאו היינו דשלח
רב אחא בר רב שילא איכסיף א"ל אניה בעתה אחישנך :
חגור רבנן מעשרה בארס אחר שלא היו בניו נוהגין
כשורה עמדו וכתבו נכסיו ליונהן בן עזיאל מה עשה
יתתן בן עזיאל מבר שליש והקדיש שליש והחזיר לבניו שליש

כח עליו שמאי במקלו ובתרמילו אמר לו שמאי אב אתה יכול להוציא מה שמכרת ומה שהקדשתי אתה יכול להוציא מה שהחזרתיו אם לאו אי אתה יכול להוציא מה שהחזרתיו אמר הטידו עלי בן עזיאל הטיח עלי בן עזיאל :

פי

שני כמי שקיל שהרי לא נתן לראשון כי אם כל ימי חייו ומתנה אינה מתקיימת אלא לדעת הכותב : דייני דחננתא דייני פסרה שאין בקיאים בדין ופוסקים מחכה לזה ומחכה לזה כדין ממון המוטל כספק וכיון דראשון ראוי לירשו אין לשני אחריו כלל : איכסוף רב עיליש מרבא פני יאמר לו לא הייתי נכאן היה דן סקר וכן כל הדיכין שהוא דן שלא בפני : ח"ל רבא לרב עיליש לכתמו אני ה' וכו' בשעה שהנדיקו' צריכין לישועה הקב"ה ממציאה להם חץ אתה יודע אני שמעולם לא נחת תקלת דין על ידיך שהרי עכשיו זמנני לך הקב"ה קודם שהגיע להוראה ולא נכשלת ח"כ לא תכלס מפני שלא מצאת עדיין חכמה גדולה כח' הגדולים כשתגיע לזמן שתהא ראוי לכך דהיינו מ" שנה ימיש לך הקב"ה באתו פעה החכמה : מבר שליט כו' להכי מבר והקדיש מעיקר' כדי להודיע דמת שמתזיר לכוין משלו הוא מחזיר : במקלו כו' כלומר להתוכח עמו על שעבר דברי המת שכתבין ליתן לו ע"מ שלא יהנו בניו מכסיו ועיין בגמרא : הטיח עלי כלומר השיני לך דרך נזיון למילתא דנדיחותא היא :

פרק מי שמת

אמר

רב הסדא בת בתחלה סימן יפה לבנים אינא דאמרי מריבא אחי וא"ד דלא שלטא בהו עינא בישא אמר רב הסדא ולרידי בנתן עדיפין לי מבני ואיבעית אימא הא ר' יהודה היא רבי יהודה אלימא רבי יהודה דבכל דתניא זה בריך את אברהם בכל ר"ט אומר שלא היתה לו בת ר' יהודה אומר שהיתה לו בת אימור דשמעת ליה לרבי יהודה דברתא נמי לא חסריה רחמנא לאברהם דעדיפא מבן מי שמעת ליה אלא הא רבי יהודה דתניא מצוה לזון וכו' :

רבני

דן חושים תנא דבי חוקיה : מלמד שהיו בניו מרובים כחושים של קנה :

תניא

עתיר נכסין עתיר פומבי זה בעל הנדות עתיר סלעין עתיר חקוע זהו בעל פלפור עתיר משת

עתיר כמס זהו בעל שמועות הכל צריכין למרוי דמי ומי
ניהו נמרא :

פ"י דמרינא חנדלת : ללא שלטא כו' כי כשהנן תחלה הוא נוטל
פי שנים הכל כותבין בו עין הרע וגם אחיו מתקאלין בו :
לדידי עדיפין כו' שלא נתקיימו לו בנים כ"א בנות א"כ לפי שהיו
חתניו גדולי הדור : כמוסים כו' שנדליין הרבה א"כ עלי קני' אז
קשרי הקנים קרוי כן : עתיר נכסי' עתיר מכרמיס וותיס הכרמות
לכריות וגם יעתיר פומתי עושר הגלוי כגון בהמות זו בעל הנדה
שדורש ברבים ככ"מ נבתי משתאות ליום טוב והכל כאספין לשמוע
ויש לו קול חכמה : עתיר סליצין סולמני שמשכר תמיד במיני
משכיות : עתיר תקוע שיש לו בתיס הרב ומשתכר בהן תדיר וע"ש
ויצקב תקע אהלו א"כ כדאמרי' במכמות תקוע אלפא לשמן עיר
הוא נדימה לסטבעות ולשמן ע"ש שמרוית תמיד בפלפולו : עתיר
משס אנשי מדות יעשיר נדכר המלוי למדוד כגון תבואה שמכניסין
אותה לאונר ולכשיביע עת מכירה אז ימכרנה וישתכר והיינו כמי
עתיר במס כמו כחוס יעמדי דבר שמכניסין לאונר וזהו בעל שמועו'
שיודיע הלכות ושמועות ואין מנלן רק בשעת כרכן : גמרא סוגיות
התלמוד ותירוני משניות וברייתות שאס לא היה תלמוד אין מלתדין
הלכה מתוך משנה :

פ"י ר' זורא מאידכתיב כל ימי עני רעים זה בעל
תלמוד וטוב לב משתה תמיד והבעל משנה רבא
אמר איפכא והיינו דאמר רב משרשיא משמיה דר' מאידכתי'
מסיע אבנים יעצב בהם ובוקע עצים יסכן בס מסיע אבנים
יעצב בהם אלו בעלי משנה ובוקע עצים יסכן בס אלו בעלי
ותלמוד ר' חנינא אמר כל ימי עני רעים זה שיש לו אשה רעה
וטוב לב משתה תמיד זה שיש לו אשה טובה רבינואי אמר כל
ימי עני רעים זה איסטנוס וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו
יפה רבי יוחנן אמ' כל ימי עני רעים זה רחמן וטוב לב משתה
תמיד זה אכזרי ורוב"ל אמר כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה
וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו רחבה וא"ר והושעבן לוי כל
ימי עני רעים והאיכא שבתות וימים טובים כדשמואל דאמר
שמואל שנוי וסת תחלת חולו מעים כתוב בספר בן סירא כל
ימי עני רעים וכו' :

פ"י זהו בעל התלמוד שמזית עצמו לכוון הלכות ולתרוץ היותו
יר"ט

ר"א איפכא כל ימי וגו' זה בעל משנה שאינו יכול להורות מתוך
 משנה וגם כשחלוקות זו ע"ז אינו יודע לתוך : יצא ל' בעצמון
 תאכלנה : זה בע"מ שמתקשה בטעמים ואינו יודע לפרש : יכח
 ל חמימות כלומר שנהנה מהם : איסטנים מי מדעתו קנה ולבו
 פואס בכל דבר מנוכה שרואה : יפה שסודל הכל ואינו חזיק לו שום
 דבר מאוס : זה רחמן כמה ענינים הוא רואה שנוכה עליה' תדיר :
 קברה כמו עזרן וקפדן יעינו רעה נשלו ובשל אחרים : שנתות וי"ט
 שיש לו חכמה ויחזנות שהיו מחלקים לעניים בכל ע"ס : שינוי
 וסת חוק כגון עכי שכל ימות החול אוכל פת חרבה ונשנת אוכל
 צער : ה"ב תמלת חולי ומתוך כך מתחיל למלות וי"ג חולי מעים :

תנר רבנן ג' דברים צוה אחיחופל ארץ בניו אל תהיו
 במחלוקת ואל תמרדו במלכות בית דוד ויוכב טוב
 של עצרת ברור זרעו חטים מר וזטרא אמר בלול איתמר אמרו
 נהידעי לא ברור ברור שמש ולא בלול בלול ממש אלא אפילו
 בלול ורוח צפונית מנשבת וזה הוא ברור א"ל רבי אבא לרב
 אשי אנן אדרב יצחק בר אבדימי כתנינן לה דאמר רב יצחק
 בר אבדימי מוצאי יום טוב האחרון של חג הכל צופים לעשן
 המערכה נטה כלפי צפון עניים שמחים ובעלי בתים עצבים
 מפני שגשמי שנה מרובים ופירות מרובים נטה כלפי דרום
 עניים עצבים ובעלי בתים שמחים מפני שגשמי שנה מועטים
 ופירות משתמרים נטה כלפי מזרח הכל שמחים נטה כלפי
 מערב הכל עצבים ורמינהי מזרחית לעולם יפה מערבית
 לעולם קשה רוח צפונית יפה לחטים בשעה שהביאו שליש
 וקשה לזתים בשעה שיניצו ורוח דרומית קשה לחטים בשעה
 שהביאו שליש ויפה לזתים בשעה שיניצו אמר רב יוסף ואי
 תימא מר וזטרא וסימניך שלהן בצפון ומנורדי בדרום ה"ה
 מרבי דידיה והאי מרבי דידיה ל"ק הא לן והא להו תניא אבא
 שאול אומר יום טוב של עצרת ברור סימן יפה לכל השנה אמ'
 רב זביד האי יומא קמא דריש שתא או חמימא כולא שתא
 חמימא אי קרירא כולא שתא קרירא למאי נפקא מינה
 לחפלהו של כהן גדול :

פי' ג' דברים כו' הכי הוה קים להו : אל תמרדו כו' מה שאירע
 לו : וי"ע כו' דהיינו שנוצות הם תראוהו ברור נח ולא יום
 סעצנן 96 2 3 4

המיוצגן זרעו חטים שחלליחין באותו שנה : גלול מעורבב יום
המיוצגן : ורוח כו' שפזרת הענים : אכן אדר"כו' סימני תבואות
לדיעת אם יגליחו אדר"כ סימנין ולא על אסימני עצרת : של חב
ובשניל שחבב כידוכין על המים : כלפי נפון רוח דרום מכשבת כו
פתשהו כלפי נפון : ופירות כו' ומתוך שאין יכולין להשתמר במכרין
בזול : מועטין ובאותן הנשמים פירות הנזרעין מתכרכין
ושנאוזרות משתמרים ובחכרים ביוקר : כלם שמחים שמערכת
מחטרת במדה ופירות אינן ביוקר : כלם עצבים שמזרחית מוכיעת
מטר ומביאה בצורת ויוקר גדול אלמא מו' קשה ומע' יפה : בשעה
כו' דאין כריכין למטר : והאי תרבי וכו' כל א' מנדל את שלו לחם
חטים על השלחן כנפון וכ' יפה לחטים שין זית מדליקין במכורה
שנדרום ודר' יפה לזתים : הא לן לבני גבל השוכנים במצולה וארצו
מלוחלחת ואינה כריכה למטר כ"כ מזרחית יפה : להו לבני א"י
שארכס נבוא וכריכה למטר הרבה מערבית יפה : כולה כלו' רוב
שנה : לתפלתו של כ"ג שיהיה מתפלל ביה"כ שתהא השנה נשומה
אט שמוכה ועתה לפי הענין שראה בר"ה יתפלל ביה"ה :

איתמר בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוצי'
מיד הלקוחות וזו הוא שקשה בדיני ממונור'
ולימרו ליה אבוד מזובין את מפיק מאי קושיא מצי אמר מכח
אבוה דאבא קאתינא תדע דכתיב תהרת אבותיך יהיו בניך
חשיתמו לשרים בכל הארץ לא לעולם כדאמרינן מעיקרא
ודקא קשיא לך תחת אבותיך יהיו בניך ההוא בברכה כתיב :
אמר רבי שמלאי הדרא אמרה בן עזאי תלמיד חבר דר'
עקיבא הוה דקאמר ליה שבאת :

פי' ומת בנו ואח"כ מת אביו בן בנו מוציא מיד הלקוחות וזו
היא שקשה דכבר תיחה הוא אבוא מוכין ואיהו אחאי מצי
מפיק : מאי קושיא להכי מוציא מיד הלקוחות דמצי למימר אנא
כשמכר נכסי' הללו לא היה עדיין מוחזק בהן שאני אביכו היה קיים
ואנו יורשים הכח אבי אבינו וממאי דמצי למימר הכי למכר אבוא
דאבא אתיכא תדע דכתיב וגו' אלמא דבמקום אבי אביו מצי למיקם :
לעולם כדאחרי וכו' שזו היא קשה : דנרבה כתיב אנל ליענין דינא
לא לייניכן הכי : הלא כמו זאת הומרת : שנאת גל' היטוח ולא
אמר ליה גל' כבוד שכל רבינו ש"מ דנן ע' ואי תלמיד חנר של ר"ע
סיה משום הכי לא חלק לו כבוד כ"כ :

פרק גט פשוט

דהוא

מקושר דאתא לקמיה דרביא ר' אינזמן בזה א"ל
 ר"ש בר' לר' שמא בין קשריו הוא מובלע פלייה
 וחזויה הדר הוא ביה רבי בבישות א"ל לאו אנא כתביה אלא
 יהודה חייטא כתביה א"ל כלך-מלשון הרע טה זמנא הדא
 היה יתיב ר"ש בר רבי וקפסיק סדרא בספר תהלים קמירה
 דרביה וא"ר כמה מיושר כתב זה א"ל לאו אנא כתבתי אלא
 יהודה חייטא כתביה א"ל כלך מלשון הרע כזה בשלמא התם
 איכא לשון הרע אלא הכא מאי לשון הרע איכא משום דרב
 דימי דתני רב דימי אחוה דרב ספרא לעולם אליספר אדם
 בטובתו של חברו שמתוך טובתו בא לידי רעתו אמר רב עמרם
 ג' עבירות אין אדם ניצול מהם בכל יום הרהור עבירה ועיון
 תפלה ול"ה ל"ה ס"ד אלא אימר אבק ל"ה אמר רבי יהודה
 אמר רב רובן בגול ומיעוטן בעריות והכל בלשון הרע לשון
 הרע ס"ד אלא באבק לשון הרע :

פי' אין זמן כזה נתמי' : חנה נ' בישות סבור שהו' כתבו וברצונו
 לא היו עושין מקושר אלא פשוט לפי שטועין בשנים א"כ
 שהיה מובלע בין קשריו יותר מדאי שרצ ענמו טעה זו : יהודה
 חייטא כן שמו : כלך כו' כלומר לא היה לך להטיל אשמה עליו אלא
 היה לך לומר חכי כתבתיו : וקא פסיק היה נומר אי מה' ספרים
 שכתבתי : כמה מיושר הרצה כתוב נדקדוק : גא לידי רעתו
 מתוך שמרתי לדבר נשכחו מזכירין שום נכות שבו : ועיון תפלה
 י"ח שלאחר שהתפלל חושב בלבו שיעשה הקב"ה בקשתו לפי שהתפלל
 בכונה : אבק כו' כגון דאמר כורא די פלגיא בערכין : רובן בגול
 שמורין להיתרא נמשא ומתן לעכב מריות הראוי לחנריהם :

דהוא

שטרא דהוה התיס עליה רבא ורב אחא בר אדא
 אתא לקמיה דרב' א"ל אין התיכיתידא דידי היא
 מיהו קמיה דרב אחא בר אדא לא התומי לי מעולם כפתיה
 ואודי א"ל בשלמא דידי זוייפת לא דרבי אחא בר אדא דרתית
 ידיה היכי עכדת א"ל אנחי ידאוי אמצרה ואמרו לה קם
 אורתקא ופתיב :

אמר רבי ישמעאל הרוצה שיהכים יעסוק בדיני ממונות שאין לך מקצוע בתורה יותר מהם והם כמעין הגובע והרוצ' שיעסוק בדיני ממונו' ישמש את שמעון בן ננס:

פי' אין ח' יהוא שהיתה לומה לכתובתו: בשלח ח' ידלי מצית לזיופי שפיר לנחור ח' וכוונת כתיבתי: לרתי ידלי מחמת שהיה זקן: אמרי במעבר הנהר היה נסר קצר כמו נסר ונספת הנהר מזה קבוצ יתד וניצבר האחר יתד א' וקסור ח' מזה לזה וסומכין שס' ידיתס כשעצורים ע"נ אות נסר נר ומרתס מכח המים ועל אותו נסר הכחתי ידי והיה מירתת כיד של זקן נויפתי: אזרונקא שקורין ניגול' יא' גדולין; בו מים מן הבור מרתת ועליו הכחתי ידי:

מסכת סנהדרין פרק א

תניא לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל שרודין את ישראל בשבט ומהוקק מביין גליו' לו בני בנו של הלל שסלמדין תורה ברבים:

רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר אסור לבצוע וכל הבצוע הריוה חוטא וכל המברך ארז הבצוע הריוה מנאין ועל זה נאמר ובוצע ברך נאין ה' אלא יקוב הדין את ההר שנא' כי המשפט לאלהים הוא וכן משה הירא אומר יקוב הדין את ההר אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלו' ומשום שלום בין אדם לחבירו שנ' תורת אמת הית' בפיה וגו' רא"א הריו שגול סאה על חטים ומחנה ואפאה והפריש ממנה חלה כיצד מברך אין זה מברך לא מנאין ועל זה נאמר ובוצע ברך נאין ה' ר"מ אומר לא נאמר בוצע אלא כנגד יהודה שנא' ויאמ' יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו וכל המברך ארז יהוד' הריוה מנאין ועל זה נאמר ובוצע ברך נאין ה' ר' יהושע בן קרחה אומר מצוה לבצוע שנא' אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם והלא במקום שיש משפט אין שלום ובמקום שיש שלום אין משפט אלא אי והו' משפט שיש בו שלום הו' אומר זה ביצוע וכן בדוד הוא אומר ניהי דור עושה משפט וצדקה

ודלא כל מקום שיש משפט אין צדקה צדקה אין משפט אלא
 איזהו משפט שיש בו צדקה הוי אומר זה ביצוע אחאן לתנא
 קמא דן את הדין ויכה את הזכאי וחייב ארז ההייבורארה
 שנתהייב עני ממון ושלם לו מתוך ביתו כדור הוה אומר
 ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו משפט לודו שהחזיר
 לו את ממונו וצדקה לזה ששלם לו מתוך ביתו קשיא ליה לר'
 האי לכל עמו לעניים מיבעי ליה אלא אעפ"י שלא שלם לר'
 מתוך ביתו והו משפט וצדקה משפט לזה וצדקה לזה משפט
 לזה שהחזיר לו ממונו וצדקה לזה שהוציא נזילה מתחרז יד
 ופליגא דרבי תנחום בר חנילאי דא"ר תנחום בר חנילאי לא
 נאמר מקרא זה אלא כנגד מעשה העגל שנא' וירא אהרן ויבן
 מזבה לפניו מה ראה אמר רבי בנימין בר יפת אר"א ראה חור
 שובח לפניו אמר אי לא שמענא להו השתא עבדו לי כדעבדו
 בחור ומקיים בי אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא ולא חוויא להו
 תקנתא לעולם מוטב דליעבדו לעגלא אפשי' הויא להו תקנתא
 בתשובה :

פ"י מחוקק שררה מועטת שרדין את היעס שיש להם כח ורשות
 מאת מלכי פרס : של הלל נשיא היה : אסור לבצוע משכחא
 לדין אסור לדיינים לעשות פשרה : המנהג המשכחא : אכל ההרן כו'
 קודם שיבואו לפניו לדין היה רודף אחריהם ומטיל שלום ביניהם
 א"כ כיון שלא היה דין אלא כל הדינים באו לפני משה ודאי שרי ליה
 תורת אמת וכו' משתעי בזהרן כי שפתי כהן ישמרו דעת וכו' :
 הרי שגזל כו' וכנע לנזילה : כנגד יהודה שהל"ל כשירכו לאבינו
 אחרי שחיו דבריו נשמעים לאתיו : אתאן לת"ק דאמר אסור לבצוע
 דריש ליה להאי משפט וצדקה שהיה דוד דן את הדין ומייב את
 החייב : ושלם לו לבעל דינו : מיעשה העגל שעשה אהרן פשרה כינו
 לבין עמו והורה היתר לעמו לעשות להם את העגל : אהרן כהן
 ונביא היה ולא הוי להו תקנתא דהא כוספן לעשות כן כזבריה ויתרב
 ב"ה על כך :

ד"ב שמעון בן מנסיא אומר שנים שבאו לפניך לדין עד
 שלא תשמע דבריהם או משתשמע דבריהם ואי
 אתה יודע להיבן הדין נוטרו אתה רשאי לומר להם צאו
 ובלצעו משתשמע דבריהם ואתה יודע להיבן הדין נוטה את
 אמתה

אתה רשאי לומר להם צאו ובצעו שנא פוטר מים ראשית מדון
 ולפני התגלע הריב נטוש קודם שנתגלע הריב אתה יכול
 לנטוש ומשנתגלע הריב אי אתה יכול לנטשו וריש לקיש אמר
 שנים שבאו לדין אח' רך ואחד קשה עד שלא תשמע דבריהם
 או משתשמע דבריהם ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה אתה
 רשאי לומר להם אין אני נזקק לכם שמא נתחייב הזק ונמצא
 הזק רודפו משתשמע דבריהם ואתה יודע להיכן הדין נוטה
 אי אתה יכול לומר להן איני נזקק לכם שנא לא תגורו מפני
 איש רבייה ישע בן קרחא אומר מנין לתלמיד שיושב לפני רבו
 וראה זכות לעני והובה לעשיר מנין שלא ישתוק שנא לא
 תגורו מפני איש וא"ר חנין לא תכניס דבריך מפני איש ויהיו
 עדים יודעים את מי הם מעידים ולפני מיהם מעידים ומי
 עתיד ליפרע מהם שנא ועמדו שני האנשים אשר להם הריב
 לפני ה' יהיו הדיונים יודעים את מי הם דנים ולפני מי הם
 דנים ומי עתיד ליפרע מהם שנא אלהים נצב בעדת אל בקרב
 אלהים ישפוט וכך ביהושפט הוא אומר ויאמר לשופטים ראו
 מה אתם עושים כי לא לאדם תשפטו כי אם לה' שמא יאמר
 הדיין מה לי בצער הזה תלמוד לומר ועמכם בדבר משפט אין
 לו לדיון אלא מה שעניו רואות:

פי' פוטר מים אם נאת לפטור המריבה המזולה כמיס ראשית
 מדון קודם שתשא ותתן נדין: לנטשו ורודף שלום: א' רך
 שאם היו נ' קשי' היה הב' מסייעו: קשה בעל מריבה ומטריח דיינין:
 ה"ג שמא יתחייב חזק וכמנא רודף את הדיין להפך את הדין:
 שיושב לפני רבו ונא דין לפני רבו ורכו טועה נדין מכין שלא יחלוק
 כבוד לרבו וישתוק ת"ל וכו' ותגורו ל' כינוס הוא: את מי כו' כאלו
 הם מעידים להקב"ה שמטריחין אותו להחזיר ממון לבעליו: ועמדו
 ונו' נעדים סכתוב מדבר: מה לי כו' שאם אטעה איענש: ועמכם
 בדבר המשפט כלומר נטענותיהם עמכם נמשפט לפי אותן דברים
 תשפטו כי אין לדיין כו' וידון ויכזיב להוציא לאחיתו ושוכ לא יענש
 א"כ ועמכם ה' יהיה עמכם לכזיב דעתכם אל האמת:

אמר רב הסנונא אין תחלת דינו של אדם נידון אלא על
 ד"ח שנא פוטר מים ראשית מדון:

אמר רב הונ' האי תיגרא דמיוא לצינורא דבירקא דמיוא

בין דרווח רווח אביי קשישא אמר דמי לגודא
 דגמלא כיון דקס קס ההוא דהוה קאמר ואזיל טוביה דשמע
 ואדיש חלפובי שתא מאה א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב
 פוטר מים ראשית מדון ריש מאה דיני ההוא דהוה קאמר
 ואזיל אתרתי תלת גנבא לא מיקטל א"ל שמואל לרב יהודה
 קרא כתיב כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ד' לא
 אשיבנה ההוא דהוה קאמר ואזיל שב כירי לשלמנה והוה
 לעובד ביש א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב כי שבע יפול
 צדיק וקם ורשע יפול באחת ההוא דהוה קאמר ואזיל דמבי
 דינא שקלו בלומיה לומר וליוזיל באורחא א"ל שמואל לרב
 יהודה קרא כתיב וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום
 ההוא דהוה קאמר ואזיל היא ניימא ודיקולא שפיל אמר ליה
 שמואל לרב יהוד' קרא כתיב בעצלתים ימך המקרה וגו' ההוא
 דהוה קאמר ואזיל גברא דרחיצנא עליה אדייה לגזייה וקם
 א"ל שמואל לרב יהוד' קרא כתיב גם איש שלומי אשר בטחתי
 בו אוכל לחמיה הגדיל עלי עקב:

פי' תחלת דיכולע"ל דהיינו למי שלא עסק כלל א"כ לקנל
 עוכשו אכל למי שעסק אלא שלא קבע עיתי' טאלים תחלם
 על משא ומתן נאמונה: על ד"ת שלא עסק בתורה: פוטר מים
 שפוטר התורה מצליו שכמשה למים והוא ראשית מדוכו: לצינורא
 כו' כשנה גדל פעמים יוצא לשדות שעל אנפיו כעין כגרים וכנורו'
 קבוצים ואם אינו סותמו מיד הולך ומרחיב ואינו יכול לסותמו
 והיינו דקא' פוטר מים כלו' מדון ומריבה דומה לפוטר מים: לגודא
 כו' דפין של גשר בתחל' כשדורסין עליהם מכענעי' וסוף מתחזקות
 ונקביות במקומן וה"כ כשאלם מדבק בקטטה מתחזקת ונאה
 וה' ק' פוטר מים דהיינו גודא דגמלא שפוטר האדם מן המים כך
 הוא ראשית מדון: טוביה דשמע ואדיש אשריו ששומע חרפתו
 וזיתקו ומרגיל בכך ואדיש כמו כיון דדש דש: חלפו כו' הלכו להם
 בשתיקתוק רעות שהיו בלות ע"י התנר: פוטר מים הפותח
 בקטטה הוא תחלת ק' דינים: ראשית מדון כוסריקון ריש מאה
 דינים ל"א מדון בני' ק': אתרי תלת כו' כלו' אס' עובר אדם עבירה
 ב' ונ' ולא בא עליו פורענות על יתמה דאכ' ונ' לא מיקטל וסופו
 ללקות באחרונה: שנ כירי כו' ז' כורות כרויות לרגלי איש שלום
 ומכלם יבנל: לעובד ביש לעושה רשעה יפול בתקלה ראשונה:

עמי דינא כו' מי שנטלו כ' ד עליתו לפרעו לאחר : לומר כו'
הואיל ודין אחת לנו לא הפסיד כלום אלא גזלה הוציאו מידו : כל
היגס הזה ניתרו כתיב ונס תייב במשמע : היא כיימא כו' כלו'
כשהחשה מתנמכת הסל פעל ראשה שהיא כותנת פלכה בו שפיל כלו'
מתוך שהיא עגלה אין מלאכתה נכרת וכולן משלות הן : הדייה כו'
הריס אנרופו עלי ועמד לכנדי :

דהווא

דהווא קאמ' ואויל כי רהומתיך הוה עיוזא אפותיא
דספסירא שכיבון השתא דלא עיוזא רהומתיך
פוריא בר שיתין גרמדי לא סגי לך אמר רב הונא קראי כתיבי
מעיקרא כתיב ונועדתי לך שם ודברתי אחד מעל הכפורת
ותניא ארון תשעה וכפורת טפה הרי כאן י' וכתיב והבית
אשר בנה המלך שלמה ששים אמה ארכו ועשרים אמה רחבו
ושלשים אמה קומתו לבסוף כה אמר ה' השמי' כסאי והארץ
הדום רגלי אי זה בית אשר חבנו לי וגו' :

פי'

עיוזא כשהנתנו היתה עזה דיני לאשתי : אפותיא כו' על
רוחב הסייף היינו שוכני שנינו : סני די : הרי כאן כו'
הרי שהקנ"ה משרה שכינתו צי' טפחים סמוך לקרקע ועוד כחוד
הכפורת כאמתי' ומני ארכו : ולנסוף צנ"ה היה גבוה ל' אמה
וארכו ס' וכשהטאו לאמר להם איזה בית וגו' :

אמר

רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל דיון שדן
דין אמת לאמתו משרה שכינה בישראל שנאמר
אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט וכל שאינו דן
דין אמת לאמתו גורם לשכינה שהסתלק מישראל שנא' משדו
עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר ה' וא"ר שמואל בר
נחמני א' דיונתן כל דיון שנוטל ממון מזה ונותן לזה שלא כדון
הקב"ה גובה ממנו נפשו שנא' אל הגזול דל כי דל הוא וגו' כו'
ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש וא"ר שמואל בר נחמני
א' דיונתן לעולם יראה דיון עצמו כאלו הרב מונדרת לו בין
ירכותיו וגיהנם פתוח לו מתחתיו שנא' הנה מטתו של שלמה
ששים נבורים סביב להונו מפחד בלילות ספחדה של גיהנם
שדומה ללילה דרש רבי יאשיה ואי תימא רב נחמן בר יצחק
מאי דכתיב בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפטו הצילו גזול
מיד עושקו כי בבקר דנין וכל היום אין דנין אלא אם ברור לך

הדבר כבקר אמרה ואם לאו אל תאמרה ר' היי אבר אבא
א"ר יונתן מהכא אמר להכמה אחותי את אם ברור לך הדבר
כאחותך שהיא אסורה לך אומרה ואם לאו אל תאמרה אמ'
רבי יהושע בן לוי עשרה שיושבין בדין קולר תלוי בצואר כולן
פשיטא לא צריכא לא לתלמיד היושב לפני רבו :

פ"י עתה אקום אסתלק משער ז"ד : מטתו של שלמה שכנו של
מקום : ס' ננורסית"ס וס' ל"ד : מלומדי מלחמה מלחמתה
של תורה ולא לדון ע"פ שכלם בלי קבלת התורה וע"ז דרש ר"י אס
ברור כו' כי הדין ע"פ שכלו אין הדבר ברור : אס ברור לך הדין
כבקר שהוא מאיר אומרה והכי משמע דינו לבקר משפט הוניהו
לאור משפט : קולר עונשה של הטייה : לתלמיד וכו' ונא דין לפני
דכו והוא לא נזקק לדבר כענש אס שתק והיה מנין ברנו שטעה :

רב הווא כי הווא אתי דינא לקמיה מוכנף ומייתי עשרה
רבנן מבי רב אמר כי היכי דלימטייה שיבא מכשורא
רב אשי כי הווא אתי טרופתא לקמי' מכניף ומייתילהו לכולהו
טבחי דמתא מחסיא אמר כי היכא דלמטייה שיבא מכשורא
כי אתא רב דימי אמר דרש רב נחמן בר כהן מאי דכתיב מלך
במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה אם דיינ דומרה
למלך שאינו צריך לבלום יעמיד ארץ ואם דומה לכהן שמהויר
בבית הגרנות יהרסנה דבי נשיאה אוקמו דינא דלא הוה
גמיר אמרו ליה ליהוד' בר נחמני מתורגמניה דריש לקיש קום
עליה באמורא קסגחין עליה ולא א"ל ולא מידי פתח ואמ' הוי
אומרים לעץ הקיצה עורי לאבן דומס הוה יורה הנה הוה
תפוס וזב וכסף וכל רוח אין בקרבו ועתיד הקב"ה ליפרע
ממעמידין שנא זה' בהיכל קדשו הם מפניו כל הארץ :

פ"י דלימטייה כו' שיגיענו נסורת קטנה מן הקורה כלו' אס
נטעה ישתלם העונש בין כלנו ויקלו מעלי : ענחי בקיאיין
בטרפות : אס דומה כו' שנקי בדיכין ומלא חכמה כמלך זה שהוא
עשיר : שמחור כו' ואף זה צריך לחזור לשחול ז"ד א"כ שקאי על
דיין שלא לקבל שחד ומשמע שאינו צריך לכלום והוא עשיר : קום
עלי' כו' להשמיע דרשה לנכור מה שילחוש לך : זה' בהיכל וכו' סמוך
להאי קרא הוי אומ' לעץ וכו' זה' בהיכלו ולא צריך הדיין : הם מפניו
וגו' וכלה על עון הזה את הארץ :

אמר

ויש לקיש כל המעמיד על הצבו דין שאינו הנות
 באלונוטע אשרה שנא' שופטים ושופטים תתן
 לך בכל שעריך וסמך ליה לא תטע לך אשרה כל עץ אמר
 רב אשי ובמקום שיש ת"ח כאלו נטעו אצל מזבח שנא' אצל
 מזבח ה' אלהיך כתיב לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב
 אלהי כסף ואלהי זהב הוא דלא עבדיה דעץ ואבן שריאם
 רב אשי אלוה הבא בשביל כסף ואלוה הבא בשביל זהב רב
 כי הוה אתי לכי דינא אמר הכי ברעות נפשאי לקטלא נפיק
 וצבי ביתיה לית הוא עביד וריקן לביתיה עייל הלוואי שתהא
 ביאה כיציאה כיהוה חוי אמבור דספריא אמ' אם יעלה לשמי'
 שיאווגו' כגללו לנצח יאברוגו' מר זוטרא חסידא כי מכחפי
 ליה בשבתא דרנלא אמר הכי כי לא לעולם חוסן ואם גזר
 לדור ודור:

פי'

כל עץ משמע דיין דכתיב כי האדם עץ השדה ומוקמי' ליה
 בתלמיד: הכל מזבח זת"ת מכפרין כמזבח: אלוה הנא
 כו' דיין שהעמידוהו ע"י שכתן למלך מזון על כך: לקטלא לישא עליו
 קטלא ועל עצמו היה אומר: ונני ביתי' כו' נרכי ביתי אינו עושה
 כאן: וריקן כו' שאינו משתכר כלום: הלוואי כו' שהחזור לביתי כיניא'
 סינחתי מניתי בלא חטא שלא הטעיה ולא אינש: המנוה סיעת
 אנשים: אם יעלה ונו' כדי שלא תזוח דעתו היה אומר כך: כגללו
 בלל רעי: משתפי כושאין אותן על הכתף שהיו זקנים ואינם יכולין
 לרוץ וחטריחין את הנכור לעמוד בפניהם לפי היו ענדיהם כושאין
 אותם מהר: נשנתא כו' שנת ששאלין בו נהלכות הרנל היינו ל'
 יום קודם הרנל: כי לא לעול' ונו' כבודו של אדם אינו כל הימים והים
 אומר כך כדי שלא תזוח דעתו עליו:

דרש

בר קפרא מנא הא מלתא דאמר רבנן הו מתונין
 בדין דכתיב ולא תעלה במעלות וסמך ליה ואלה
 המשפטים אר"א מנין לדיין שלא יפסיע על ראשי עם קדוש
 שנא' לא תעלה במעלות וסמך ליה ואלה המשפטים אשר
 תשים אשר תלמדם מיבעו ליה א"ר ירמיה ואיתומא ר' חייא
 בר אבא אלו כלי הדיונים כי הא דרב הונא כי הוה נפק לדינ'
 אמר הכי אפיקו לי מאני הנותא ומאי ניגהו דוטריו וסנדלי
 שיפורי ורצועי:

פז' מתוכן כדי לעיין נדין יפה קודם שחתכוהו : נמעלות
 נחוקה נמרוכה : על ראשי כו' כשהיה המתורנמן דורשהו
 הנכור יושני' לארץ והמפסיע ניביהם לילך ולישכ נמזומו כראה
 כמפסיע על ראשן : וסמך ליה וכו' כלומר אף לשופטים אני מזהיר :
 כלי הדיינין דשייכא בהו שימה דבר החיטלטל : מוטרי מקל למכת
 מרות עד שיסוור בו : סגלל למליכ' שופר לשמתא ורנועי למלקות :

ואצוה

את שופטיכם בעת ההיא א"ר יוחנן כנגד מקל
 ורצועה תהא זריו שמוע בן אחיכם ושפטתם
 צדק א"ר חנינא אוהרה לדיון שלא ישמע דברו בעל דין קודם
 שיבא בעל דין חברו ואוהרה לבעל דין שלא יטעים דברו
 לדיון קוד' שיבא בעל דין חברו קרי ביה נמי שמוע בין אחיכם
 רב כהנא אמר מהכא לא תשא לא תשיא ושפטתם צדק אמר
 ריש לקיש צדק את הדין בלבך ואחר כך חתכהו בן איש ובין
 אחיו אמר רב יהודה אפילו בין בית לעלייה ובין גרו אמ' רב
 יהודה אפילו בין תנור לכירים לא תכירו פנים במשפט רבי
 יהודה אמר לא תכירהו ר"א אומר לא תנכרהו אושפיוכניה
 דרב אתא לקמיה לדינא א"ל לאו אושפיוכני את א"ל אין א"ל
 דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא אמר ליה רב לרב כהנא
 פוק דייניה חוייה דהוה נאים א"ל אי צייתית צייתית ואי לא
 מפקינא לך רב מאונך כקטון כנדול תשמעון אמר ריש לקיש
 שיהא חביב עליך דין של פרוטה כדין של מאה מנה למאי
 הלכתא אילימא לעיוני ביה ומיפסקיה פשיט' לא לאקדומיה
 לא תגורו מפני איש אמר רב חנינא אל תכניס דבריך מפני איש
 כי המשפט לאלהים הוא אמר רבי חמא בר חנינא אמ' הקב"ה
 לא דיון לרשעים שנוטלים ממון מזה ונותנים לזה שלא כדין
 אלא שמטריחין אותי להחזיר ממון לבעליו והדבר אשר יקשה
 מכם א"ר חנינא ואי תימא רבי יאשיה על דבר זה נענש משה
 שנא ויקרב משה את משפטן לפני ה' כתקיף לה רב נחמן בר
 יצחק מי כתיב ואשמיעכם ושמעתיו כתיב איגמירנא גמירנא
 ואי לא אולינא וגמירנא אלא כדחניא דאויה פרשרת נהלולת
 שתכתב על ידי משה רבינו אלא שזכו כנורא צלפחד ונכתב
 על ידן ראויה היתה פרשת סקושיש שתכתב על ידי משה

דיני ממונות פרק א סנהדרין

רבינו לא שנתהייב מקושש ונכתבה על ידו ללמדך שמגלגלין
חובה על ידי הייב וזכות ע"י זכאי כתיב ואצוה את שופטיכם
בעת ההיא וכתיב ואצוה אתכם בעת ההיא א"ר שמלאי
אזהרה לצבור שתהא אימת דייין עליה ואזהרה לדיין שיסבול
את הצבור עד כמרה א"ר חנין ואי תימא רבי שבתאי כאשר
ישא האומן את היונק :

פ"ו ואצוה ל'זירוז ועל מה זירז על המקל והרצועה שיהו משילין
אימה על הצנור לש"ס : שמוע בין אחיכם כשהיו ב' יחד
ולא תשמע דברי זה בלא זה שמסדר דברי סקר לפי שאין מכתישו
ומכנין שלב הדיין נוטה לו לזכות שוב אין לנו מהסך בזכות הנ' כ' כ' :
שמוע וכו' כשתהיו שניכם תשמע : לא תשא אל תקבל שמע שוא
אזהרה לדיין וקרי ביה נמי לא תשיא אזהרה לנעל דין : נדק את
הדין כלו' לעשו פשרה ואח"כ בסוף הדין חתכהו כדלעיל דמשתשמע
דבריהן ואתה יודע להיכן הדין נוטה אי את רשאי לומר להן באו
ונכצו : בין איש וכו' ומללא כתיב בין אנשים או בין אחי' אלא בין
איש שהוא גדול ובין אחיו שהוא קטן אל תאמר שהני' שהוא מעולה
מהצלי' יהי' לירושה לאיש והעלוי' ירש הקטן אלא העלה אותן
בדמים והשוה חלוקתם : בין גרו ל' מגורה תשמישו דירה אל תאמר
יטול זה תנור וזה בירה שהרי תנור עודף הכירה וכריך להוסיף
בדמים : לא תכירהו אם הוא אזהבך : לא תנכרהו אם הוא שוכאך
לא תענה לו כככריל חייבו : א"ל הוא נברא לרב : לאו אושפיזכני
את כלומ' אין אתה זכור שעשיתי עיך חסד : פסילנא לך שהזכרתני
שונתך : חזייה רב כהנא לנהוא נברא דהוא גאים בי' ברב סומך
וכוונח עליו ומדבר גבהות : מתקינא לך כו' אודיעך שאין רבי יכול
לסייעך דמשתתינא לך : לעיוכי בי' ומיפסקיה לאמתו : לאקדומי'
אם נא לפניך דין של פרוטה וחזר ובא דין אחר של מנה הקודם
לפניך הקדם להך : אל תכניס וכו' כנון תלמיד היושב לפני רבו
וראה זכות לעני וכו' כדלעיל : כי המשפט וכו' באלו אתה מוציא
מחין מיד הקב"ה שהרי עלית להתזיר ממון לנעליו : על דבר זה
שנטל שררה לעצמו שהיה לו לומר תקריבון לפני השכינה : נעמס
משה שלא זכה שתאמר לו פ' כחלות עד שנא מעשה לפניו ולא ידע
מה להשיב : מי כתיב ואשמיעכם שהיה נוטל שררה ללמדם : אלא
הא דלא כאמרה פ' כחלות ע"י משה כדתיבא : את שופטיכם דמשה'
שנה את חכמיהם להדריך צבור במשפט החקים על כרחם : וכתיב
ואצוה אתכם לצבור עצמו הזהיר ומה צורך להזהיר עוד : שיסבול
בעלי דינים אם הם מדברים כנגדו : כאשר ישא וכו' כאב את עכו' :

כתיב

בתיב

כי אתה תבוא וכתוב כי אתה תבוא א"ר יוחנן
אמר לו משה ליהושע אתה והוקנים שבדור
עמהם אמר לו הקב"ה טול מקל והך על קדקדם דבר אחד
לדור ואין שני דברים לדור וכן בדוד הוא אומר ויקם דוד על
רגליו ויאמר שמעוני אחי ועמי אם אחי למד עמי ואם עמי
למד אחי אר"א אמר להם דוד לישראל אם אתם שומעין ל
אחי אתם ואם לאו עמי אתם ואני רודה אתכם במקלות :

פ"ג כי אתה תנא משמע גם אתה כאלה מהם : כי אתה תניא
משמע שררה כהונ עליהם : משה א"ל וקנים שבדור עמהם
גרסינן ע"פ עשה מעשה ולא תשתרר עליהם וההוא קרא דכי אתה
תנא משה אמרו כדכתיב אל הארץ אשר נשבע ה' ונקרא דכי אתה
תניא כתיב אל הארץ אשר נשבעתי אלמלא הקב"ה אמרו : דבר אחד
מנהיג אחד :

תנו אין מעברין את השנה אלא במזמנים לה מעשר
בר"ג שאמר השכימו לי ז' לעלייה השכים ומצא ה'
אמר מי הוא שעלה שלא ברשות ירד עמד שמואל הקטן ואמר
אני הוא שעליתי שלא ברשות ולא לעבר השנה עלותי אלא
ללמוד הלכה למעשה הוצרכתי א"ל שב בני שב ראיות כל
השנים כולם להתעבר על ידיך אלא אמרו חכמים אין מעברין
את השנה אלא במזמנים לה ולא שמואל הקטן הורה אלא
אינש אהרינא ומחבת כיסופא הוא דעבד כי הא דותיב רבי
וקא דריש והריה ריה שום אמר מי שאכל שום יצא עמד רבי
הוויא ויצא עמדו כולן ויצאנן בשהר מצאו ר"ש בר ר' לר' חייא
א"ל אתה הוא שציערת לאפא אמ' ה' ולא תהא כואת בישדא
ורבי הוויא מהיכא גמיר לה מרבי מאיר דתניא מעשה באשה
אחת שבאת לבית מדרשו של ר"מ אמרה ליה ר' אחד מבם
קדשני בביאה עמד ר"מ זכתב לה גט כריתות ונתן לה עמד
כולם כתבו ונתנו לה ור"מ מהיכא גמר לירי משמואל דהקטן
תשמואל הקטן מהיכא גמיר ליה משכניה בן יחיאל דכתיב
ויען שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנחנו מעלמי
באלהינו ונושב נשים נכריות מעמי הארץ ועתה יש תקור
לישראל על זאת ושכניה בן יחיאל מהיכא גמיר לה מיהושע

דני ממונות פרק א סנהדרין

דכתיב ויאמרה אל יהושע קום לך למה זה אתה נוסף על
פניך חטא ישראל אמר לפניו רבש"ע מי חטא אמר לו וכי
דילטור אני לך הטל גורלות ואב"א ממשרה דכתיב עד אנא
מאתם :

פי' בחזונוי שהזמין הנשיא מצערב : השכימו לי תחר לעלי'
המיוקדת לב"ד כלומר שיכאו וכדי שיהי' חני והס"ז לעבר
את השנה לנשיא היה חן החנין ושלוחו הנין להשכים ז' זולת ר"ג :
לא לעבר כו' להצטרף עמכם עכשיו : ממתת כיסופא כי הסנהדרין
היו יושבים מעלות והו' שיעלה בטעות ע"י השליח היה למט' משחואל
וכדי שלא יכירו ומלנינו פניו הוא דענד הכי : ח"ו שאוכל שום
צבואי לנה"מ אלא כדי שלא להלנין פניו של אוכל השום ינאתי כדי
שיכאו כלם ולא יבינו מיהוא : אכתנו מעלנו והוא לא קשא גויה
והכנים עצמו בכלל שלא להלנין פניהם : מיהושע שלא רצה הקנ"ה
לגלות לו מי הוא הוטה במעשה דעכן : דילטור רכיל : מאנתם
כולן בכלל וכתיב יכאו חן העם ללקוט ולא כולן :

חנו רבנן משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי
נסתלקה רוח הקדש מישראל ואף על פי כן היו
משתמשים בבה קול פעם אחת היו מסובין בעליות בית גורא
בירוחו ונתנה עליהם כח קול מן השמים יש כאן אחד שראוי
שתשרה עליו שכינה כמשה רבינו אלא שאין דורו זכאי לכך
נתנו חכמים עיניהם בהלל הזקן וכשמת אמרו עליו חי חסיד
חי עניו תלמידו של עזרא שוב פעם אחת היו מסובין בעליות
ביבנה ונתנה עליהם ב"ק טז השמים יש כאן אחד שראוי
שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו זכאי לכך נתנו חכמים
את עיניהם בשמואל הקטן וכשמת אמרו עליו חי חסיד חי
עניו תלמידו של הלל אף הוה אמר בשערי מיתתו שמעון
ושמעאל לחרבא והברוהי לקטלא ושאר עמה לביזוה ועקן
סגי אין עתידין למיתיעל עלמא ועל יהוד' בן פבא בקשו לומר
כן אלא שנטרפה שעה שאין מספידין על הרובי מלכות :
פי' משתנו כו' משום שחיל הקטן נקט לה : בהלל שהיה עניו
וחי קן שנה ופירנס את ישראל מ' שנה כמו משה אבל בשחואל
הק' לא קאמר כמשה שלא יזינו שפרנס את ישראל מ' שנה : אף הוא
הוכיח סופו ששרתה עליו שכינה שנתנבא נשעת מיתתו : לחרבא
רענ' ג ור"י כ"ג יהרגו במרכ' : ומכיריו כגון ר"ע ורבי חנניאל בן

פרדיון: לקטלא לשאר מיתות ר"ע במסוקות של כרזל ור"ח
בשריפה: לומר כן אותו הפסד אי חסיד אי עניו: שאין מפסידין

כו' מפני יראת התלך ומחרו לקנרו:

אמר

ליה אביו לרב יוסף מיסמך סבו בשלשה מנא לך
אילומא מדכתיב ויסמך את ידיו עליו מכדי משה

יחיד הוה אי הכי תסגי בחד וכי תימא משה במקו' ע"א קאי
אי הכי ליבעי ע"א קשיא א"ל רב אחא בר רבא דרבי לרב
אשי בידא ממש סמכינן ליה א"ל סמכינן ליה בשמא קרו ליה
רבי ויהבו ליה רשותה למידן דיני קנסות והד לא סמך והאמ'
רב יהודה בר"ם זכור אותו האיש לטוב ורב יהודה בן בבא
שמו שאלמלא הוא נשתכחו דיני קנסות נשתכחו נגרסינהו
אלא בטלו דינו קנסות מישראל שפעם אחרת גזרה מלכות
הרשעה שמר על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג
ועיר שסומכין בה תחרב ותחומין שסומכין בהם יעקרו מרה
עשה רבי יהודה בן בבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים
ובין שני תחומי שבת בין אושא לשפרעס וסמך שם ה' זקנים
ואלו הן ר"ם ורבי יהודה ורבי שמעון ורבי יוסי ור"א בן שמוע
רב אויא מוסיף אף רבי נחמיה כיון שהכירו אויבים בהם באו
להרגום אמר להם בני רוצו אמרו לו רבי מרה תהא עליך אמר
להם הריני מוטל לפניהם כאבן שאין לה הופכים אמרו ליה
זו משם עד שנעצו בו ג' מאות לונביאות של ברזל ועשאוהו
ככברה ר' יהודה בן בבא אחריני הוה בהדיה והאי דלא השיב
להו משום כבודו דרבי יהודה בן בבא ור"ם רבי יהודה בן בבא
סמכו והאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל האומר על ר"ם
שלא סמכו ר"ע אינו אלא טועה סמכיה ר"ע ולא קבלו דאכתי
הוה יניק סמכיה ר' יהודה בן בבא וקבלו:

בבא מיסמך סני לקרות להם רבי: ע"א קאי לפי שהיה ראש להם
ושקול כולם: עידא חמש כו' כל' צעי גרסי' כלו' מי צעי
לאתכו חיידיסו על רישיה דסכא: דיני קנסות דאלהים כתיב
דחטצע דיינים תומחין והיינו סמוכין ונשאר דיני ממונות למ
צעינן תומחין: בטלו כל' כיון דליבא סמיכה: תומחין וכו' כגון
אם סומכין בתוך ארבעים על עיר ויש לשם הר יעקב: בין ג' הרי'
שהעקירה קשה בהם ונין ב' עירות ונאמנע ב' תומחין כמחון

דיני ממונות פרק א שנהררין

להשתא כל אח' מהעיר תוכל להציל עצמה ותתומה לומר שלא נעשה
בתתומה: בין אושא וכו' הס' ב' עיירות: מה תהא עליך זאת זקן
ואי אתה יכול לכרות: לוכיאות חניותות: הריני מוטל וכו' לקבל
המיתה מאהבה בלי הרגיש צער כאפן שאינו מרגיש: שאין לה
הופכי' שלא תהפוך עורף לרוץ מפניהם:

רבי חגיגה ורביהושעיא הוה קא משתקיד רבי יוחנן
למסמכיהו לא הוה מסתייעא מלתא הוה קא
מצטער טובא אמרו ליה לא נצטער מרדאנן מדבירת עלי
קאתינן דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן מנין שאין
נסמכים לבית עלי שנא' לא יהיה זקן בביתך כל הימים מאי
זקן אילימא זקן ממש והכתוב כל מרבית ביתך ימותו אנשים
אלא סמיכה:

רבי זורא הוה מיטמר מלסמכיה דא"ר אלעזר לעולם הו
קבל וקנים כיון דשמע להא דר"א אין אדם עולה
לגדולה לא אם כן מוחלין לו על כל עונותיו אמצי' לי אנפשיה
כי סמכה לרבי זורא שרו ליה הכי וכו' עד ברוך מתייך לשלם
בדאיתא לעיל בכתובות פ"ב:

פ"י משתקיד תהור ומצפה לסומכו: לא הוה כו' כשהו חנלו
לא היה מונח ב' שיצטרפו עמו לסומכו וחנן נ' ציעין: מנין
כו' שאין זוכין להיות נסמכין: ימותו אנשים כשנאין לכלל י"ח
שנה ל' ליהדר ומיכתבי': אלא סמיכה שאפי' הנאים לכלל זקנה
כנון ע"י תורה ונ"ח מ"מלא תהא תורת זקנה עליהם להיות דאין
לסנהדרין: קבל וקיים אפל ותפי' כלו' הרחק מן הדרכות שמקצרת
את בעלה: אחי דאי לסמכי' מוחלין לו עונותיו:

תנן רבנן וישארו שני אנשים במחנה יש אומרים בקלפי
נשתיירו שבשעה שאמר לו הקב"ה למשה אספה
לי ע' איש מוקני ישראל אמר משה כיצד אעשה אברור ששה
מכל שבט ושבט נמצאו שנים יתרים אברור חמשה חמשה
מכל שבט ושבט נמצאו עשרה חסריים אברור ששה משבט
זה וה' משבט זה הריני מטיל קנאה בין השבטים מה עשה
בירר ששה ששה והביא ע"ב פתקין על ע' כתב זקן ושני' הניח
חלק בללן ונתנן בקלפי אמר להם בואו וטלו פתקכם כל מי
צעלה בידו זקן אמר בכר קדשך שמים משעלרה בידו חלק

אמר

אז המקום לא חפץ בך אני מה אעשה לך כיוצא כדבר אתה
 אימר ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגולת אמר משה כיוצא
 א צעה להם לישראל אם אומר לותן לו פדיונך וצא יאמר לו
 כבר פדאני בן לוי מה עשה הביא כ"ב לפי פתקין וכת עליה
 בן לוי ועל שלש ושבעים ומאתים כתב עליהם חמשת שקלי
 בללן ונתנן בקלפי אמר להם טלו פתקיכם מי שעלה בידו בן
 לוי אמר לו כבר פדאך בן לוי מי שעלה בידו חמשת שקלים
 אמר לו תן פדיונך וצא תנא ר"ש אומ' בטחנת נשתירו בשעה
 שאמר לו הקב"ה למשה אספה לי ע' איש אמרו אלדד ומידד
 אין אנו ראויין לאותה גדולה אמר הקב"ה הואיל ומיעטתם
 עצמיכם הריני מוסיף גדולה על גדולתכם ומה גדולה הוסיף
 להם שהנביאים כולם נתנבאו ופסקו והם נתנבאו ולא פסקו
 ומה נבואה נתנבאו אמרו משה מת יהושע מכניס את ישראל
 לארץ אבא הנין אום' משום ר"א על עסקי שליוהם מתנבאים
 עלי שליו עלי שליו רב נחמן אמר על עסקי נוג ומטג היו
 מתנבאים שנא' כה אמר ה' צבאות האתה הוא אשר דברתי
 בימים קדמוני ביד עבדי נביאי ישראל הנביאים בימים ההם
 שנים להביא אותך עליהם וגו' אל תקרי שנים אלא שנים
 איזוהן שנים נביאים שנתנבאו בפרק אחד נבואה אחת הוי
 אומר אלדד ומידד אמר מר כל הנביאים כולם נתנבאו ופסקו
 והם נתנבאו ולא פסקו מנ"ל דפסקו אילמא מדכתי' ויתנבאו
 ולא יספו אלא מעתה קול גדול ולא יסף ה"נ דלא אוסיף הוא
 דלא פסק הוא אלא הכא כתיב ויתנבאו התם כתיב מתנבאים
 עדיין מתנבאים והולכים בשלמא למ"ד משה מת היינו דכתי'
 אדני משה כלאם אלא למ"ד הנך תרתי מאי אדני משה כלאם
 דלא אורה ארעא דהוה ליה כתלמוד המורה הלכה לפני רבו
 בשלמא למ"ד הנך תרתי היינו דכתיב מי יתן אלא למ"ד משה
 מת מינח הוה ניהא ליה לא סיימו קמיה מאי כלאם אמר לו
 הטל עליהם צרכי צבור והם כלים מאליהם :

תניא כל עיר שאין בה עשרה דברים הללו אין תלמיד
 חכם רשאי לרוד בתוכה בית דין מכין ועונשין

דיני ממונות פרק ראשון

וקופה של צדקה נגביית בשני' ומתחלקת בשלש' זכות הכנסת
 ובית המרהץ ובית הכסא רופא ואומן ולבלר ומלמד תינוקות
 משום רבי עקיבא אמרו אף מיני פירה מפני שמיני פירה
 מאירין את העינים :

תנו רבנן ושמת עליהם שרי אלפים ושרי מאורת שרי
 חמשים ושרי עשרות שרי אלפים שש מאורת שרי
 מאות ששת אלפים שריהמשים ו"ב אלף שרי עשרות ששת
 רבוא נמצאו דיני ישראל שבעת רבוא וח' אלפי ושש מאות :
פי' ושנים חלק לא נכתב עליהם זקן : מי שעלה נידו כו' וכו'
 מאותם ע' שהלכו ליטול עלה נידם חלק נשתיירו ד' פתקין
 שהיו כתובים בקלפי שהיו של אלדד ומידד שלא הלכו ליטול ונתיירו
 שלא יעלה נידן חלק והיינו דכתיב וישארו נ' אנשים והמה נכתובים
 כלו' פתקי' כתובים היו להם בקלפי ולא הלכו ליטלם : ולקחת מחשת
 נכורות העודפים על תנין הלויים : אמר להם לכל נכורות : נמחנ'
 נשתיירו ות"ק כמי מודה לר"ש דנמחנה נשתיירו דהא כתיב ולא
 ינאו האהלה למשמע שלא ינאו מן המחנה ובהא פליגי ת"ק סבר
 דהאי נשתיירו לא מחשת עכוה ור"ש סבר מחמת עכוה מכעו ענחן
 מן הגדולה : שכל הנביאים כלן אותן ע' זקנים נכתבו אותה שעה
 ראשונה לנדה בנוח עליהם הרוח סניבות האהל ופסקו : על עסקי
 שליו צורך שעה היתה מש"ה עלה נביאותיהם בסננון א' דאין יכול
 לומר שקר הוא אבל נביאות שאינו צורך שעה אינו עולה בסננון
 א' : מדכתיב נשאר זקנים : אלא מעתה ולא יסף לשכינה ה"כ
 דלא אוסיף אלא ע"כ דלא פסק הוא : ב"ד ונבאין ומחלקים ה"לנ' :
 רופא למול תינוקות : אומן מקיז דם : לבלר לכתוב ספרים : ו'
 מאות שהרי ישראל ת"ר אלף רגלי :

פרק כהן גדול

פיסקא

מלך לא דן ולא דנין אותו אמר רב יוסף לא
 שנו אלא מלכי ישראל אבל מלכי בית דוד דן
 ודנין אותו דכתיב בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט ואי
 לא דינינן להו אינהו היכי דיני והכתיב התקושו וקושו
 ואמר ריש לקיש קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים אלא
 מלכי ישראל מ"ט לא משום מעשה שהיה דעבדיה דינאי
 מלכא

דיני ממונות פרק א סנהדרין תקפב

מלכא קטל נפשא אמר להו שמעון בן שטח לחכמים רזנו
עיניכם בו נדוננו שלחו ליה עבדך קטל נפשא שדריה להו
שלחו ליה תא אנת נמי להכא והועד בכעליו אמרה תורה יבא
בעל השור ויעמד על שורו אתה ויתוב א"ל שמעון בן שטח
יבאי המלך עמוד על רגליך ויעידו כך ולא לפנינו אתה עומד
אלא לפני מי שאמר והיה העול אתה עומד שנא ועמדו שני
האנשים אשר להם הריב וגו' א"ל לא כשתאמר אתה אל
כמה שיאמרו חביריך נפנה לימינו כבשו פניהם בקרקע נפנה
לשמאלו כבשו פניהם בקרקע אמר להם שמעון בן שטח
בעלי טחשבות אתם יבא בעל מחשבות ויפרע מכם מיד כ
גברואל והבטן בקרקע ומתו באותה שעה אמרו מלך לא הן
ולא רנין אותו לא מעיד ולא מעדין אותו :

פי' תנו עיניכם לדוכו נדין ולא תמניפו לו : ויעידו נך שענדך
הרנ את הנפש דענדו כחמורו והפסד חמון הוא לו לפיכך
צריך לדוכו נפניו : נפשה שמעון לימינו לידע חס יאמרו כמותו :
כנשו פניהם שהיו יראים ממנו : בעלי מחשבות ר"ל שאתם
עושין עמיתים כאלו בעל מחשבות אחרת אתם שדרך לשום פניו
בקרקע יבא בעל המחשבות הקב"ה שהוא יודע שאין לכם מחשבה
אחרת רק מפני היראה אתם עושין כן :

שאלו

תלמידיו את ר' יוסי היאך נשא דוד שתי אהיות
בהיהן אמר להן מיכל אחר מיתת מירב נשאה
רבי יהושע בן קרחה אומר קידושי טעות היו לו במירב שני'
את אשתי את מיכל אשר ארסת לי במאן ערלות פלשתים
מאי תלמודא אמר רב פפא מיכל אשתי ולא מירב אשתי
מאי קידושי טעות דכתיב והירה האיש אשר יכנו יעשרנו
המלך עושר גדול ואת בתו יתן לו אול קטליה א"ל מלוה אית
לך גבאי והמקדש במלוה אינה מקודשת אול יהבה לעדריה
דכתיב ויהי בעת תת את מירב בת שאול לדוד והיא נתנה
לעדריאל המהולתי לאשה א"ל איבעית דאתן לך מיכל זיל
אייתי לי מאה ערלות פלשתים אול אייתי א"ל שאול מלוה
וצרוטה איר לך גבאי סבר מלוה פרוטה דעתיה אמלוה
ודוד סבר מלוה ופרוטה דעתיה אפרוט' ואבע"א דכ"ע מלוה

ופרוטה

כהן גדול פרק ב סנהדרין

ופרוטה שאול סבר לא חזי ולא מידי ודוד סבר חזי לכלבי
 ושונרי ורבי יוסי האי תנה ארת אשתיא את מיכל מאי דריש
 ביה רבי יוסי לטעמיה דתניא ר' יוסי היה דורש שתי מקראו
 מעורבין כתיב ויקח המלך את ג' בני רצפה ברת איה אשר
 ילדה לשאול את אדמוניואת מפיו בשת וארת חמשרת בני
 מיכל אשר ילדה לעדריאל המחולתי וכי מיכל לעדריאל
 נתנה והלא לפלטי בן ליש נתנה דכתיב ושאול נתן ארת
 מיכל בתו אשת דוד לפלטי בן ליש ונו' אלא מקיש קדושי
 מירב לעדריאל לקדושי מיכל לפלטי מה קדושי מיכל לפלטי
 בעבירה אף קדושי מירב לעדריאל בעבירה ורבי יהושע בן
 קרח נמי הכתיב את חמשת בני מיכל בת שאול וכי מיכל
 ילדה והלא מירב ילדה אמר לך רבי יהושע מירב ילדה ומיכל
 גידלה לפיכך נקראו על שמיה ללמדך שכל המגדל יתום
 בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאלו ילדה רבי חנינא אומר
 מהכא ותקראנה לו השכנות שם לאמר יולד בן לנעמי וכי
 נעמי ילדה והלא רות ילדה אלא רות ילדה ונעמי גידלה לפי
 נקרא על שמה רבי יוחנן אמר מהכא ואשתו היהודית
 ילדה את ירד אביגדור ונו' אלה בני בתיה ברת פרעה אשר
 לקח מרד מרד זה כלב ולמה נקרא שמו מרד שמרד בעצרת
 מרגלים וכי בתיה ילדה והלא יוכבד ילדה אלא יוכבד ילדה
 ובתיה גידלה לפיכך נקרא על שמה ר' א אמר מהכא גאלת
 בזרוע עמך בני יעקב ויוסף סלה וכי יוסף ילד והלא יעקב
 ילד אלא יעקב ילד ויוסף כלכל לפיכך נקראו על שמו :

פ"י מלוא אית לך עושר גדול וקידושין אתריס לא קנלתי :
 צינת תת כשהניע עת לתתה לדוד נתנה לעדריאל : מלוא
 כלציל ופרוטה שזה כסף קנלתי מן כהללו ערלות : שאול סבר
 דעתיא דמקדש לקדש במלוא דהשיבה הילכך לאו קידושין ניכחו :
 ודוד סבר וכו' מש"ה קרילה אשתי : ור' יוסי דלא דריש מיכל
 אשתי ולא מירב אשתי : מעורבין דמה מיכל אשתי אף מירב אשתי :
 קדושי מיכל לפלטי פשיטא לן דבעבירה דהא כתיב מיכל אשתי וק"ל
 דעתיא אפרוטה דנת קידושין היא : ואשתו היהודי כלכל בן
 יפונה אשת צי קרא וע"ס שכפרה צע"ז ונתגיירה נקרא יהודי :
 ירד אביגדור כולן שמותן של משה הן :

כהן גדול פרק ב סנהדרין תקפד

אמר רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל המלמד בן חברו תורה מעלה עליו הבתוב כאלו ילדה שנא ואלה תולדות אהרן ומשה וכתוב ואלה שמורת בני אהרן לומר לך אהרן ילד משה לימד לפיכך נקראו על שמו. לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם וכי היכן מצינו ביעקב שפדה לאברהם א"ר יהודה שפדאו מצער גידול בנים והיינו דכתיב לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחזרו לא עתה יבוש יעקב מאביו לא עתה פניו יחזרו מאביו אביו :

כתיב פלטי וכתו פלטיא א"ר יוחנן פלטי שמו למ' נק' שמו פלטיא שפלטיא מן העביר מה עשה נעץ חרב בינו לבינ' אמ' כל העוסק בדב' זה ידקר כחרב זה והכתי' וילך אתה אישה שנעשה לה כאישה והכתי' הלך ובכה על מצוה ראויל מיניה. עד בחורים שנעשו שניהם בחורים שלא טעמו טעם ביאה. א"ר יוחנן תוקפו של יוסף ענותנותו של בועז. תוקפו של בועז ענותנותו של פלטיאל בן ליש. תוקפו של יוסף ענותנותו של בועז דכתיב ויהי בחציה לילה ויחרד האיש וילפת מאי וילפת אמר רב שנעשרה בשרו כראשילפתות. תוקפו של בועז ענותנותו של פלטי בן ליש כדאמרן. א"ר יוחנן מאי דכתיב רבות בנות עשו חיל ואת עלית עלית על כלנה רבות בנות עשו חיל זה יוסף ובעז ואת עלית על כלנה זה פלטי בן בן ליש. א"ר שמואל בר נחמני אמ' רבי יונתן מאי דכתיב שקר החן והכל היופי שקר החן זה יוסף. והכל היופיו זה בועז. וראתה תהלל זה פלטי בן ליש. ד"א שקר החן זה דורו של משה. והכל היופיו זה דורו של יהושע. וראתה היא תהלל זה דורו של חזקיה. ד"א שקר החן זה דורו של משה ויהושע. והכל היופי זה דורו של חזקיה. וראתה היא תהלל זה דורו של רבי יהודה בר אלעאי שהיו ששה תלמידים מתכסים בטליתא אהרן ועוסקים בתורה :

פי' בני אהרן ולא הזכרו בני משה שם : שפדאו מצער כו' שהוטל עליו טורח השכטים א"כ נער של יוסף ואסיו ונלנו וירידת

כהן גדול פרק ב סנהדרין

ירידת מצרים: והכתיב אישה אלמא נא עלי': כאישה שהיה מנדלה ומחננה: הלך וככה אחרי בקושיא קא נסיב לה: עד נחוריס קרא קדריש ואזיל: תוקפי' של יוסף כו' דנר גדול של יוסף כדנר קלוקטן שכנוענ: תוקף דנר גדול ותמור ויש לו סס: ענוה דנר קטן שאין לו סס שאדם עושה לפי תונו: נשרו אנר: כראשי לפתות נתקפה אעפ"כ כנש ינרו ואף על פי שפכויה היתה ועמו במטה אבל יוסף אשת איש היתה ואינה עמו במטה: תוקפו של בועז כו' דאלו בועז הדא לילה ופלטי שכיס רבות: דורו של משה ויהושע עסקו בתורה הרבה ודורו של חזקיה יותר מהם: בטלית אחד עניים היו:

חנו

רבנן מקום שנהגו נשים לצאת אחר המטה ויצאו לפני המטה ויצאות ר' יהודה אומר לעולם נשים לפני המטה יוצאות שכן מצינו בדוד שיצא אחר מטתו של אבנר שנ' והמלך דוד הולך אחר המטה א' ללא היה הדבר אלא לפי שאת העם ונתפויסו שהיה דוד יוצא מבין האנשים ונכנס לבין הנשים ויוצא מבין הנשים ונכנס לבין האנשים שנא' וידעו כל העם וכל ישראל כי לא היתה מהמלך להטות את אבנר דרש רבא מאי דכתיב ויבא כל העם להכיר את דוד וקרינן להברות בתחלה להכרותו ולבסוף להברותו אמר רבי יהודה אמר רב מפני מה נענש אבנר מפני שהיה לו למחות בשאול ולא מיחה ר' יצחק אמר מיחה ולא נענה ושניהם מקרא אחר דרשו ויקונן אל אבנר ויאמר חכמות נבל ימות אבנר ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאן דאמר לא מיחה ה"ק מכדי ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מ"ט לא מחית כנפול לפני בני עולה נפלת ומאן דאמר מיחה ולא נענה אתמוהי מתמה חכמות נבל ימות ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים מכדי מחוי הא מחית מ"ט כנפול לפני בני עולה נפלת למאן דאמר מיחה מ"ט איענש אמר רב נחמן בר יצחק ששה מלכור בית דוד שתי שנים ומהצה:

פי'

לפני המטה דכיון דשעת צער הוא ליכא למיחש להרהור: לאחר המטה לפי שנרמו מיתה לעולם: שכן מצינו בדוד וכו' ואי ס' דנשים אחר המטה אורחיה דדוד המלך להלך עם סנשים

בהן גדול פרק ב סנהדרין תקפה

הנשים : בתחלה כו' שהיו סנהדרין מאתו היתה הריגת הנכר :
ולבסוף להנרותו שידעו הכירור שלא מאת דוד נהרג : למחות
בשאל בהריגת כונעיר הכהנים : ידך לא חסורות חלם חסוב
היית לשאל והיה לך למחות ולפי שלא מחית בכפול וגו' : מחלי
מחוי מחית וה"ק ידך לא חסורות היו לא כיהנת בענין כחלם
חסוב חלה בכל כח גילית דעתך ומחית בשאל : ששה מלכות
ב"ד שהעמיד את אישנוסת למלך ואם לא שהעמידו הנכר את דוד
היו מחליכין ומשמלך אישנוסת עד יוס שמלך דוד על כל ישראל היו
ב' שני' ומחל' ב' שנים לאישנוסת ומחי שנה בין מיתתו למלכו דוד :

רבי

יוסי אומר כל האמור בפרשת מלך מותר בו ר'
יהודה אומר לא נאמרה פרשה זו אלא כדי לאיש
עליהם שנא' שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך וכן
היה רבי יהודה אומר נ' מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ
להעמיד להם מלך • ולהכרית זרעו של עמלק • ולבנות להם
בית הבחירה • רבי נהוראי אומר לא נאמרה פרשה זו אלא
כנגד תרעומתן שנא' ואמרה אשימה עלי מלך וגו' • תניא
ר' א אומר זקנים שברוד כהוגן שאלו שנאמר תנה לנו מלך
לשפטינו אבל עמי הארץ שבהם קלקלו שנאמר והיינו גם
אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו • תניא אידך
ר' יוסי אומר ג' מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד
להם מלך • ולהכרית זרעו של עמלק • ולבנות להם בית
הבחירה • ואיני יודע אי זה תחלה כשהיא אומר כי יד על
כסיה מלחמה לה' בעמלק הוי אומר להעמיד להם מלך
תחלה • ואין כסא אלא מלך שנא' וישב שלמה על כסא ה'
למלך ועדיין איני יודע אם להכרית זרעו של עמלק תחלה
ואם לבנות בית הבחירה כשהוא אומר והניח ה' לכם מכל
אויביכם וגו' והידי המקום אשר יבחר ה' וגו' הוי אומר
להכרית זרעו של עמלק תחלה • וכך ברוד הוה אומר ויהי
כיישב המלך דוד בביתו וה' הניח לו מסביב וכתוב ויאמר
המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארום וגו' :

שהרי נצטוו ישראל על כך : ג' מנות להכניקט הללו שהן תלויות
 זו בזו לעשותן כסדרן : בכניסתן לחאמרה פ' זו שום תשים ונו"
 משום מכה אלא כנגד תרעומתם שגלוי לפניו שצטידין להתרעם
 על כך לומר והיינו גם אנחנו ככל הנוים : ואמרת אשימה עטידין
 אתם לומר כן : בכניסתן כו' דכנולו כתיב ירושה וישינה : אבל
 ע"ה קלקלו דאלוזקנים שאוהו לטופס לרדות הסרבני' שבהם אבל
 ע"ה תלו עליו מלחמותיהם שאמרו וינא לפיככו ונו' :

אמר ריש לקיש בתחלה מלך שלמה על העליונים
 שנא' וישב שלמה כסא ה' ולבסוף מלך על
 התחתונים שנא' כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד
 עזה * רב ושמואל חד אמר תפסח בסוף העולם ועזה בסוף
 העולם * וחד אמר תפסח ועזה בהדי הדדי והו יתבי וכשם
 שמלך על תפסח ועל עזה כך מלך על כל העולם כולו ולבסוף
 לא מלך אלא על ישראל שנא' אני קהלת הייתי מלך על
 ישראל וגו' ולבסוף לא מלך אלא על ירושלים שנאמר דברי
 קהלת בן דוד מלך בירושלים ולבסוף לא מלך על מטתו
 שנא' הנה מטתו של שלמה וגו' ולבסוף לא מלך אלא על
 מקלו שנא' מה יתרון לאדם בכל עמלו וגו' וכתיב זה הירח
 חלקי מכל עמלי * רב ושמואל חד אמר מקלו וחד אמר גונדו *
 הדראו לא הדר רב ושמואל חד אמר הדר וחד אמר לא הדר *
 מאן דאמר לא הדר מלך והדיוט ומאן דאמר הדר מלך
 והדיוט ומלך :

לא ירבה לונשים על י"ח מנ"ל שנא' ויולדו לדוד בנים
 בחברון ויהי בכורו אמנון לאחינועם הזרע אליות
 ומשנהו כלאב לאביגיל וגו' והשלישי אבשלום בן מעכה וגו'
 והרביעי אדונייה בן חגית וההמישי שפטירה בן אביטל
 והששי יתרים לעגלה אשר דוד אלה ילדו לדוד בחברון
 וכתיב ואם מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה שירת
 וכהנה שית הו להו תמני סרי והא הות מיכל אמר רב עגלה
 זו מיכל ולמה נקרא שמה עגלה שחביבה עליו כעגלה וכן
 הוה אומר לולי חרשתם בעגלתי וגו' ומיהו למיכל בנו
 והכתיב ולמיכל בת שאול לא היה לה ולד עד יום מותה אמר

רב חסדא עד יום מותה לא היה לה ביום מותה היה לה
 מכרי בניס היכא קא חשיב להו בחברון ואלו מעשה דמיכל
 בירושלים הוה דכתיב ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון
 ותרא ארם המלך דוד מפניו ומכרכר לפניו ותכו לו בלבה
 ואמר רב יהודא ואיתימא רב יוסף שקלתה מיכל למיטרפסה
 אלא אימא עד אותו מעשה היה לה מכאן ואילך לא היה לה
 והכתיב ויקח דוד עוד פילגשים ונשים בירושלים למלוויה ה
 מאי נשים ומאי פילגשים אמר רב יהודא אמר רב נשים
 בכתובה ובקדושין פילגשים בלא כתובה ובלא קידושין אמר
 רב יהודה אמר רב ד' מאות ילדים היו לו לדוד וכולן בני יפת
 תואר היו ומנדלי בלורית היו וכולן יושבים בקרנות של זהב
 ומהלכי בראשי גייסות היו והם בעלי אגרופין של בירת דוד
 אמר רב יהודה תמר בת יפת תואר היתה שנא דבר נא אל
 המלך כי לא ימנעני ממך ואיס"ד בת נשואים היא אחתיה
 מי הוה שריא ליה אלא ש"מ בת יפת תואר היתה ולאמנון
 רע ושמו יונדב בן שמעה אחי דוד והיה איש חכם וגו' אמר
 רב יהודה אמר רב איש חכם לרשעה ויאמר מדוע אתה ככה
 דל בן המלך ויאמר לו יונדב שכב על משכבך והתהל ותקח
 המשרת ותצוק לפניו אמר רב יהודה אמר רב שעשתה
 לו מיני טיגון ויצנאה אמנון שנאה גדולה מ"ט א"ר יצחק
 נימא נקשרה לו ועשאתה כרות שפכה וכי נקשרה לו איהו
 מאי עבדה אלא אימא קשרה לו נימא ועשאתו כרות שפכה
 איני והא דרש רבא מאי דכתיב ויצא לך שם בגוים ביפוך
 שאין להם לבנות ישראל לא שער בית השחי ולא שער בית
 הערוה שאני תמר דכתיב יפת תואר הואי ותקח תמר אפר על
 ראשה ואת כתונת הפסים אשר עליה קרעה תנא משמיה
 דרבי יהושע בן קרחה גדר גדול גדרה תמר באותה שעה
 אמרו אם לבנות מלכים כך לבנות הדיוטות על אחרי כמה
 וכמה אם לצנועות כך לפרוצות עא"כו אמר רב יהודה אמר
 רב באותה שעה גזרו על היחוד ועל הפנויה :

פ"י נתחלה קודם שנשא שלמה נשים נכריות חלק אף עלי
 עליונים : כשם שמלך כו"ו וה"ק קרא כי הוא רודה וגו'
 נח 3 98 2 כמתפסת

כהן גדול פרק ב סנהדרין

במתפסח עד עזה : על מקלו שהשליכו אשמדאי מכסאו : נזכרו
שליתו א"כ קודם נרסי' והוא מקידה של חרש שפותה נה מים : והא
הות מיכל כבר נזכרון קודם שנא לירושלים והכא חשיב רקו' נשים
הוון ליה נזכרון : מרשתם בענלתי שמסון קרי לה לאשתו שהגידה
להם חידותיו : שקלה מיכל וכו' זה היה פירעון חטאה שנכתב
בזכו לא היה ולד : ויקח דוד עוד אלמא טובא הוון ליה נשים : יפת
תואר הכשנית במלחמה : תמר אחות אנשלוס בת יפ"ת היתה
קודם שנתניירה בלב שלם מעכה עמו ילדה לו לדוד בת תמר והיתה
אכלו בתורת יפ"ת : דבר נא ונו' יונדב מנסיב ליה ענה לאחיו :
לא ש"מ עדיין לא נתניירה חמה כשילדתה ותנן ולד שפחה וככרית
מישראל אין לו קורבת אה : והתפל עשה עצמן כחולה : טיגון
פריי"ט : שאין להם וכו' קודם שחטאו ונבהו בנות ציון : לא שער
צית השמי תחת אצילי זרועותיהם : גדרה תמר נדמעיתה
וועקת' וכהנה עמה בציון כשאו שאר נשים ק"ו בעצמן מה בנות
מלכים הירע קלקול זה בהליוטות על אחת כמה וכמה : על היחוד
דא"א ועל הסנוייה :

וארונה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלוך אמר רב
יהודה אמר רב מלמד שבקש להולמו ולא
הולמתו • ויעש לו רכבו פרשים וחמשיים איש רצים לפניו
מאי רבותא אמר רב יהודה אמר רב כלן נטולי טחול והקוקי
כפות ידים ורגלים היו :

רב יהודה רמי כתיב ויהי לשלמה מ' אלף ארוות סוסים
למרכבתו וכתיב ויהי לשלמה ד' אלפים ארוות
סוסים הא כיצד אם מ' אלף איצטבלאות היו כל אחד ואחד
היו בו ארבעת אלפים ארוות ואם ד' אלפים איצטבלאות היו
כל אחד ואחד היו בו מ' אלף ארוות • רבי יצחק רמי כתיב
אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה • וכתיב ויתן שלמה
את הכסף בירושלים כאבנים ל"ק כאן קודם שנשא שלמה
את בת פרעה כאן לאחר שנשא שלמה את בת פרעה • א"ר
יצחק בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ
קנחבים והעלה שירטון ועליו נבנה כרך גדול שברומי :

ואמר רבי יצחק מפני מה לא נהגלו טעמי התורה
שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן ונכשל בהן
גדול העולם כתוב לא ירבה לונשים אמר שלמה אני ארבה

ולא אסור • וכתוב ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטואת לבבו
וכתוב ולא ירבה לו סוסים ואטר שלמה אני ארבה ולא אשיב
וכתוב ותצא מרכבה ממצרים בשש וגו' :

משנה מלך כותב לו ספר תורה לשמו יוצא למלחמה
והוא עמו נכנס והוא עמו יושב בדין והוא עמו
מיסב והוא כנגדו שנא' והיתרה עמו וקרא בו כל ימי חייו
גמרא • א"ר אבא אמר רבא אע"פ שהניחו לולאדם אבותיו
ס"ת מצוה לכתוב משלו שנא' ועתה כתבו לכם את השירה
איתיביה אביו וכתב לו ספר תורה לשמו ובלבד שלא יתנאה
בשל אבותיו מלך אין הדיוט לא • לא צריכא אלא לשתי
תורות אחת שהיתה יוצאה ונכנסת עמו ואחרת שמונהת לו
בבית גנוזו אותה שיוצאת ונכנסת עמו עושה אותה כמין
קמיע והולע בורועו שנא' שויתה לנגדי תמיד כי מימיני כל
אמוט • אינו נכנס בה לכית המרחץ ולא לבית הכסא שנא'
והיתה עמו וקרא בו מקום הראוי לקרות בו :

פי' שנקסלהו למו וכו' שסס בראשו כתר מלכות ולא הולמתו
לפי שהיה שרביט הזהב נתון חללה מדופן לדופן ואינה
מתישבת בראשו אלא מי שיש לו חרון בראשו והוא עדות לבית דוד
שכל הראוי למלכות הולמתו : מאי רבותי לכן מלך שרביט כ'
איש : כטוליטטולע' יסס שהטחול מכנידו לאדם : והקוקי כפות
כו' אין נשר נפרסותיהם ורביט על הקונים וברקנים ואינן
כיוקין : איצטבלאות בית גדול למאכל הסוסים : ארוות הנדלה
צין שורה לשורה על פני הבית : כאכני' חשיב מיהא פורתא : קודם
שנשא וכו' היה עוסק בחכמת התור' לא היה הכסף נחשב למאומה
אכל משכא נת פרעה מיעט בחכמה וריבה בסעודתו ותענונים
עה"ז : טעמיתורה כגון למה כאסרה לבישת שעטנז וכיונא כו' :
נתגלו טעמן לפי שטעם כל א' מהכ' מצות או היא בעצמה נס כן
מזה שהטעם לו ירבה לו סוסים מפני שלא ישוב מצרימה ומזה
היא שלא ישיב שם אף בלי הרבות סוס וכן בלא ירבה נשים שאפי'
אחד והיא חסורה לנו אסור שיטאנה : לכ' תורות הא דשאני
מלך מהדיוט דלו היה הדיוט בני ליה נא' ומלך בכ' : משנה ב'
נמשח :

אמר

מר זוטרא ואיתימא מר עוקבא בתחלה ניתנה
תורה לישראל בכתב עברו ולשון הקדש חזרה

כהן גדול פרק כ סנהדרין

וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי בירת
 להן ישראל כתב אשורית ולשון הקדש והניהול הדיוטות
 כתב עברית ולשון ארמית מאן הדיוטות אמר רב חסדא
 כותאי מאי כתב עברית אמר רב חסדא כתב ליבונאה תניא
 ר' יוסי אומר ראוי היה עזרא שתנתן תורה על ידו לישראל
 אלמלא לא קדמו משה במשה הוה אמר ומשה עלה אל
 האלהים בעזרא הוא אמר עזרא עלה מכבל מה עלייה
 האמור כאן תורה אף עלייה האמור להלן תורה במשה אמר
 ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמוד אתכם חוקים ומשפטים
 בעזרא הוא אמר כי הכין עזרא לבבו לדרוש ארית תורת ה'
 אלהיו ולעשות וללמוד לישראל חוק ומשפט ואף ע"פ שלא
 ניתנה התורה על ידו נשתנה על ידו הכתב שנאמר וכתב
 הנשתוון כתוב ארמית וכתורנם ארמית וכתיבל לא כהלין
 כתבא למיקריו פשרא להודעא למלכא מלמד שבאותו היום
 ניתן וכתב את משנת התורה הזאת הראוי להשתנות
 למה נקראת אשורית שעלה עמהם מאשור תניא ר' אומר
 בכתב זה ניתנה תורה לישראל כיון שחטאו נהפך לרועץ
 כיון שחזרו בהן ההזירו להון שנ' שובי לבצרון אסירי התקה
 גם היום מגיד משנה אשיב לך למה נקרא שמה אשורית
 שמאשרת בכתב ר"ש אומר משום ר"א בן פרטא שאמר
 משום ר"א המודעי כתב זה לא נשתנה כל עיקר שנאמר ווי
 העמודים מה עמודים לא נשתנו אף וויס לא נשתנו ואומר
 ואל היהודים ככתכם וכלשונם מה לשונם לא נשתנה אף
 כתבם לא נשתנה אלא מה אני מקיים ארית משנה התורה
 הזאת לשתי תורו' אהת שיוצאת וקבנסת עמו ואחת שמונחת
 לו בבית ננויו אותה שיוצאת ונכנסת עמו עושה אותה כמין
 קמיע ותולה לו בזרוע שנאמר שויתיה לנגדי תמיד ואידך
 האי שויתי מאי דריש ביה ההוא מיבעי ליה לכדרב הנה
 בר ביזנא א"ר שמעון חסידא המתפלל צריך שיראה עצמו
 כאלו שכניה כנגדו שנא' שויתיה לנגדי תמיד לרבי שמעון
 דאמר כתב זה לא נשתנה מאי לא כהלין כתבא למקרי אמר

כהן גדול פרק ב סנהדרין תקפח

רב בנימטריא איכתב להויןיט" תיט" ת אד"ך פוגה מ"ט מאי
פריש להו מנא מנא הקל ופרסין. מנא מנא אלהא מלכותך
והשלמה לך. הקל תקלתה במאוניה והשתכחת חסיר.
ופרסין פריסת מלכותך ויהיבת למדיו פרס. ושמואל אמר
ממת"וס ננק" פי אאל"רן. ורבי יוחנן אמר אנ"ם אנ"ם לק"ת
ניסר"פוי רב אשי אמר נמ"א נמ"א קת"ל פורס"ין.

פי' כתב עברי של בני עזר הנהר: ליכנאה אותיות גדולות
כעין אותן שכותבין בקמיעות וחוזות: וכתב הנשתווין
כתב שנשתנה והאי קרא נעזרא כתיב שהיו כותבין בימי כתב
משונה שנשתנה ע"י מלאך שכתב מנא תקל ופרסין בימי דניאל
כתב ארמי ול' ארמי ואומר לא כהלס ונו' לכיון שחטאו לא היו
יכולין לקרות כתב שכתב המלאך ש"מ נשתנה להם אותו כתב
באותו יום: את משנה התורה רמו לנו משה רבי' שכתב שבימי
עמיד להשתנות מן השורית שכתב להם בימי דניאל ונא עזרא
וכתב בו את התורה בכתב השורית שכתב בימי משה: כיון
שחטאו נכית הראשון וכוו את התורה: לרועץ לשון תרעץ אויב
ששכחוהו: לנכרון לעיר מנזר שלכם לירושלים ואכית שני קא
מתנא: גם היום מניד משנה למה ששכתב: אשיכלך אחזיר לך
מה ששכתב את משנה התורה הזאת: ווי העמודים יתדות כסף
העשוין כאכקלות ואוכקלאות דומין לוין אלמא בימי משה עשוין
הוין כעין שלנו: שויתי ה' ונו' סיפי דקרא כי מימיכי כל חמוס
דוד המלך ע"ש ספר תורה אמר: לא נשתנה משמע לא נשתנה
מהם כלל דהא עלי' דר' אתי לאפ'ני: יט"ת ב"ת ב"ש מכא:
ופרסין נ' פריסת משמע וזו היא פריסת מלכותו ויהיבת כו':
ממתוס וכו' עשאן נ' תיבות של ה' אותיות כורף אותיות הראשונ'
של כל תיבה ועשאן תיבה ח' ואח"כ כורף השניות וכן מן השלישי':

אמר

רבי יעקב א"ר יוחנן אבישג מותרת לשלמה
ואסורה לאדוניה מותרת לשלמה דמלך הירח
ומלך משחמש בשרביטושל מלך ואסורה לאדוניה דהדיוט
הוא. אבישג מאי היא דכתיב והמלך דוד זקן בא בימים
ויאמרו לו עבדיו יבקשו וגו'. וכתיב ויבקשו נערה יפה וגו'
וכתיב והנערה יפה עד מאד ותהי למלך סוכנת וחשרתהו
אמרה נינטבן אמר לה אסירת לי אמרה ליה חסריה לגנב
גפשיה לשלמנא נקיט אמר להו קראו לוי לבת שבע וכתיב

ותכא בת שבע אל המלך החרדה אמר רב יהודה אמר רב
באותה שעה קינחה בת שבע בשלש עשרה מפות:

אמר

רב שמן בר אבא בא וראה כמה קשה גרושים
שהרי לדוד התירו לו ליחד ולא התירו לולגרש
אר"א כל המגרש את אשתו ראשונה אפי' מזבח מוריד עליו
דמעות שנ' וזאת שנית תעשו כמות דמעה את מזבח ה' וגו' •
וכתיב ואמרתם על מה וגו' והיא חברתך ואשר בריתך •
א"ר יוחנן ואי תימא ר"א אין אשתו של אדם מתה אלא אם
כן מבקשים ממנו סמון ואין לו שנא' אם אין לך לשלם למת
יקח משכבך מתחתך • וא"ר יוחנן כל אדם שמתה אשתו
ראשונה כאלו חרב ב"ה בימיו שנא' בן אדם הנני לוקח ממך
סחמך עיניך במגפה לא תספוד ולא תככה ולא תכא דמעתיך
וכתיב אדבר אל העם בבקר ותמת אשתי בערב וכתיב הנני
מחלל את מקדשי באון עיניכם ומחמד עיניכ' א"ר אלכסנדרא
כל אדם שמתה אשתו בימיו עולם חשך בעדו שנא' אור השך
באהלו וגו' עליו ידעך ר' יוסי ברבי חנינא אמר פסיעותיו
מתקצרות שנא' יצרו צעדו אונו ר' אבהו אומר עצתו נופל
שנאמר ותשליכהו עצתו • אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן
קשה לזוגם כקריעת ים סוף שנ' אלהים מושב יחידים ביתה
מוציא אסירים בכושרות אל תקרי מוציא אסירים אלא
כמוציא אסירים אל תקרי בכושרות אלא בכי ושירות • אינו
והאמר רב יהודה אמר רב מ' יום קודם יצירת הולך בת קול
יוצאות ואומרת בת פלוני לפלוני ל"ק הא בזוג ראשון הא
בזוג שני א"ר שמואל בר נחמן לכל יש תמורה הוץ מאשר
נעורים שנא' ואשת נעורים כי תמאס • מתני ליה רב יהודה
לרב יצחק בריה אין אדם מוצא קורר רוח אלא מאשתו
ראשונה שנא' יהיה מקורך ברוך ושמה מאשת נעורייך אמר
לי כגון מאן אמר לו כגון אמך • אינו והיא מקרי לידה רב
יהודה לרב יצחק בריה ומוצא אני מר ממות את האשה אשר
היא מצודים וחרמים ואמר לו כגון מאן ואמר לו כגון אמך
מתקיף תריפא עבוירי מיעכרא במילי • א"ר שמואל בר אבניא

פרק גדול פרק ב סנהדרין תקפ"ט

אשה גולם היא ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי
שנא' כי בועליך עושיך ה' צבאות שמו' תנא אין איש מרת
אלא לאשתו ואין אשה מתה אלא לבעלה • אין איש מרת
אלא לאשתו שנא' וימת אלוסלך איש נעמי • ואין אשה מתה
אלא לבעלה שנא' ואני בבואי מפרך מתה עלי רחל :

פ"ו ד' דיוט הוא ומפני זה כתמינן מיתה כי כששאל את חנינב
עדיין החזיק עצמו למלך דה"ל כמורד בחלך שלמה : אסירת
לי שכנל נשאתי"ח : חסרי' וכו' כשהנכח אינו מוצא מקום לנכוח
מחזיק עצמו כאיש שלם כלו' מפני שזקנת ותשש כחך אתה אומר
שאני אסורה לך : וקינחה ב"ש שנא עלי' י"ג נישאות ומקחות בנין
תשמיש לתשמיש ובמקרא הזה כתובין י"ג תיבות : ליחד עט
אנישנ : לנרש ח' מי"ח וישאכה : אפי' מונח וכו' שממעט אכילת
דממים דאזת כעורי' מצויי' שמביאה קיני זיבה ולידה לפי' אש
מנאנה דנר ערוה מצוה לנרשה : באלו כשניל אהלו זו אשתו :
ינרו ונו' בתריה כתיב : עזורי וכו' מעצרת על מדותי' : גולס
פיה קודם שכנעלה כלישלא כנמר קרוי גולס :

פרק זה בורה

תניא כך היו נקיי הדעת שבירושלים עושיין לא אחו
חותמים על השטר אלא אם כן היו יודעים מי
הוחם עמהם ולא יושבים בדיון אלא אם כן יודעים מי יושב
עמהם ולא היו נכנסים בסעודה אלא אם כן יודעים מי
מיסב עמהם :

אמר רבי אושעיא מאי דכתיב ואקח לי שתי מקלורג
לאחד קראתי נועם ולאח' קראתי חובלים • נועם
א"ת"ח שבא"י שמנעימין זה לזה בהלכה • חובלים אלות"ה
שבבבל שמחבלים זה לזה בהלכה • ויאמר אלף אלה בני
היצהר העומדים וגו' יצהר אמר רבי יצחק אלות"ח שבא"י
שנוחין זה לזה בהלכה כשמקויות • ושני זיתים עליה אלות"ת
שבבבל שמרורין זה לזה בהלכה כוורת • כתיב ואשא עיני
דזונה שתיים נשים יוצאת ורוח בכנפיהם ולהם כנפים ככנפי

החסידה ותשאנה האיפה בין השמים ובין הארץ ואומר אל
 מלאך הדובר בי אנה מוליכות את האפה ויאמר אלי לבנות
 לה בות בארץ שנער א"ר יוחנן משום רשב"י זו הנופה וגסות
 הרוח שירדו לבבל. וגסות הרוח לבבל נחית והאמר מר
 עשרה קבין גסות ירדו לעולם ט' נטלה עילם ואהת כל העול'
 כלו' אין לבבל נחית ואשתרביב הוא דאשתרביב לעילם.
 דיקא נמי דכתיב לבנות לה בית בארץ שנער שמע מינה.
 וגסות לבבל לא והאמר מר סימן לגסות הרות עניות ועניות
 לבבל נחית. מאי עניות עניות דתורה דכתיב אחור' לנו
 קטנה ושדים אין להוא"ר יוחנן זה עילם שוכתה ללמוד ולא
 זכתה ללמד. מאי בבל א"ר יוחנן בלולה במקרא בלולה
 במשנה בלולה בתלמוד. במחשכים הושיבני כמתי עולם
 א"ר ירמיה זה תלמודא של בבל:

פ"י אלא ח"כ וכו' שחא יסתמו עמהם עד דא' פסול ומנטל
 עדות כלם וכמלאו אלו כושי' : ואין ככנסין וכו' שנכסר
 לת"ח לישב אצל ע"ה בסעודה : ומחללים בל' עז וזמה ומקטין זה
 לזה וכו' י' כוחין יחד ומתקן זה את דברי זה והשמועה יובאה
 לאור : איפה זה יכ"הר : ב' נשים מכופה ונסות הרוח : ורוח
 בכנפיהם ל' גסות הרוח : החסידה זו מכופה שמרסין ענבים
 חסידים : לנכות לה ולא כתיב להם אלא האמת לנדה כתישנה סס :
 עניות דתורה בעיל' היא : מאי בגל דלפי דקדק הל' הל' ללקרותה
 צלל כמ"ש כי שם צלל ונ' לזה דרש שהב' רחז על ב' תורות שנכתב
 ושנע"פ : צלל מעורבב לפי הזמן זמן ה' למקרא לומדין משנה
 וכן י' למשנה לומדים תלמוד מתוך גאותן :

אמר רבי יהודה סתם רועה פסול. סתם גבאי כשרי.
 אבה דרבי זירא עבד גביותא תליסר שנין כו
 הוה אתא ריש נהרא למתא כי הוה חזי רבנן אמר להו לך
 עמי בא בחדריך כי הוה חזי איגש דמתא אמר ריש נהרא
 אתא לטתא והאידנא נכיס אבא לפום ברא וברא לפום אבא
 ומננזו כולי עלמא כי אתא א"ל ממאן ניבעי כי ניחא נפשיך
 א"ל שקולי תליסר מעי דציירי לי בסדינאי והדרו לי לפלניא
 דשקלתינהו מיניה ולא איצטריכו לי :

פ"י סתם רועה דאכתי לא מוזינן דעיינו נהמותיו נשדות
 אחרות

אחרות : סתם נבאי כשר עד דשמעינן בי' דסקול יתרתא :
כי הוה חזי אבנא דר"ו רבנן מיושבי העיר א"ל לך עמי ונו' דלא
ליחזינהו ריש כהרא שהוא שר העיר ורואה שרבי' יושבי העיר
ויטאל ממון הרבה לכל השנה והוא היה מדמה את שר העיר לאמר
שיושביה מועיטין ואין ממילגנות : ככיס אבא וכו' לשחוט את האב
לפני הכן כלו' יגבה מהן ממון : ומנכחו מתקבחים :

דבי חייא ברורניקי ור"ש בן יהוצדק הוה קאזלי לעבר
שנה בעסיא פגע בהור"ל אוטפל בהדיה ואמר
איזיל אחוי היכי עבדי עובדא חזייה לההוא גברא דקא כריב
אמר להם כהן וחריש אמרו לו יכול לומר אניסטון אני בתוכי
תו חזייה לההוא גברא דהוה כסח בכרטי אמר להו כהן וומר
אמרו לו יכול לומר לעקל בית הבר אני צריך אמר להם הלב
יודע אם לעקל אם לעקלקלות הי אמר להו ברישא אי לימא
הא קמייתא אמר להו ברישא הא נמי לימרון אניסטון אני
בתוכי אלא הא אמ' להו ברישא והדר אמר להו הך מאי שנא
כהן משום דחשידי אשביעית דתנן וכו' אמרו טרודא הוה
דין כי מטו להתם סליקו לאיגרא שלפוח לדרגא מתותיה
אתא לקמיה דר' יוחנן א"ל בני אדם החשודין על השביעית
כשרין לעבר שנה הדר אמר ל"ק לי מידי דהוה אשלשה
רועי בקר ורבנן אחושבנייהו סמוך הדר אמר לארמי התם
הדור אימנו ועברוה לההוא שתא הכהן קשר רשעים הוה
וקשר רשעים אינו מן המנין * אמר ר' יוחנן דא עקא כי אתו
לקמיה דר' יוחנן אמרו ליה קרי לן רועי בקר ולא מחית ולא
מדי אמר להו ואי קרי לכו רועי צאן מאי אמרי ליה :

פ"י לעבר לחשב : כריב חריש : א"ל ר"ל זס כהן וחריש נשניעין :
אניסטון שכיר וקרקע של גוי הוא א"כ משום ארכונא סכר
נע"ה לחרוש : כסח וימרכס : עקל רטורת"א ובריבא לבית
הגד לקשור את תפוח הזתים כשצוצרין אותן בקורה : הלך לבו
יודע : אם לעקלקלות לעבור על דת : דחשידי כהנים להשהות
שביעית דמורי נה היתר' משום לאישתרו תרוחה וק"ק לנבייהו
ושניעית נמי קדושת הארץ היא : אמרו ר"חור"ש עלי' דר"ל :
טרודא קנטרן הוא זה ומטריח נדבריו : כי משו להתם לעלי'
שמעכריס נה שנה : החשודין וכו' שניעשו סנודי' לרשעים :

קשר רשעים הוא והאיך אנו סומכין על מנין זה ואפי' אי ענדל
כדין אין השנה מתעברת ע"י דנעיכין ב' ד לאמנים : לא עקל
שאתה קורא אותה רשעים :

מא קשר רשעים שבנא הוה דריש בתלוסר רבוותא
חוקיה הוה דריש בהד סרי רבוותא כי אתא
סנחריב וצר עלה דירושלים כתב שבנא פתקא שדר בגיורא
שבנא וסיעתו השלומי חוקיה וסיעתו לא השלימו שנא' כי
הנה הרשעי ידרכון קשת כנגנו הצם על יתר היה קא מסתפי
חוקיה אמר דלמא ח' ו נטייה דעתיה דקב"ה בחר רובא כו' ו
דרובא ממסרי אינהו נמי ממסרי בא נביא ואמ' לו לא תאמרון
קשר לכל אשר יאמר העם הוה קשר בלו' קשר רשעים ה' א'
וקשר רשעים אינוכין המנין הלך לחצוב לו קבר בקברי בית
דוד בנא נביא ואמר לו מה לך פה זמילך פה כי הצבת לך
פה קבר הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר אמר רב טלטולה
דגברא קשה מדאתתא ועוטך עטחא ר' יוסי ברבי חנינא
מלמד שפרחה בו צרעת כתיב הכא ועטך וכתוב התם ועל
י"פם יעטה * צנוף יצנפך צנפה כדור אל ארץ רחבת ידים
הנא הוא בקש לעשות גדולה לעצמו וקלון לבית אדונו לפי
נהפך כבודו לקלון כי הוה נפיק איהו אתא גבריאל אחרון
לדשא באפיה משרייתו אמרו לו משרייתך היכא א"ל סרו
ואהדרו כי אמרו לירי אבם כן אהוכי קא מחייכת בן נקבורו
עקבו ותלאוהו בזנבי סוסיהם והיו מגררין על הקוצים ועל
הברקנים * אר' אשבנא בעל הנאה היה כתיב הבא לך בנא
אל הסוכן וכתוב החם ותהי למלך סוכנת :

פ שבנא ממוכה על ביתו של חזקיהו מלך יהודה : השלימו
לצונדך : ידרכון קשת וכו' ע"ש ע"ש סך הוא מנכס
למיתו את אדונו כי כסון הרע הכתוב שם : לא תאמרן אל תחסנו
בדגחן שיהא מנינו של שבנא מנין לחסוד רוב : בקברי ב' ד שהיה
מתנאה למרוד במלכים ולקבור נמותו בקבורת המלכים : ככון
ינכפך וכו' יסונך חילות כדור כשורה להנלחך אל חכך רחבת
ידים סיפיה דקרא שמה תמות וכו' : כי הוה כפיק שבנא על
מיתו מירושלים להשלי' עם גמחריב : משרייתך היכא שכתב
ללכו שבנא וסיעתו השלימו : ומהדרו כי חורו ממה שהנטקוניו
בעל

בעל הנאה כמשמעו וי"א מסכת זכור :

כ השתות יהרסון צדיק מה פעל רב יהודה ורב עינא
 חד אמר אלו חוקיהו וסיעתו נהרסין צדיק מה פעל
 וחד אמר אלו ב"ה יהרס צדיק מה פעל ועולא אמר אלו
 מחשבותיו של אותו רשע אינם נהרסות צדיק מה פעל
 בשלמא למ"ד אלו מחשבותיו של אותו רשע היינו דכתיב כי
 השתות יהרסון כמשמעו שנא' וישת דוד את הדברים האלה
 אל לבו ולמאן דאמר ב"ה נמי דתנן אבן היתה שם מימורת
 נביאים הראשונים ושתייה היתה נקראת אלא למ"ד חוקיה
 וסיעתו היכא אשכחן צדיקי דאיקרו שתורת דכתיב כילה
 מצוקי ארץ וישת עליהם תבל וואבע"א מהכא הפליא עצה
 בגדיל תושיה א"ר חנין למה נקר' שמה תושי' מפני שמתשת
 כחו של ארס ד"א תושיה שנתנה בהשאי מפני השטן ד"א
 תושיה דברים של חוהו שהעולם משותת עליהם :

כ כיהשתות ונו' בתריה דכי הנה רשעים ונו' כתיב : צדיק
 מה פעל הקנ"ה מהסכר הוא משלם : אלו ב"ה יחרני ע"י
 סנחריב בעצתו של סנכ"א : צדיק ונו' חיה נפלאותיו של הקצ"ה :
 אלו מחשבות של סנכ"א הרשע הכתוב למעלה כיהנה ונו' : צדיק
 מה פעלו של חזקיה והיכן שכרו ולשון שתות מחשבות שהוא משית
 בקירות לבו : אכן היה סתמת הארון : תושיה ע"ש שהעולם
 משותת על התורה ולומדיה נקראו תושיה : מפני שהטן שהיה
 מקטרני ואמר תסתפק בעליונים : דברים של תוכו דיבור וקריאה
 בעלמא ואין בו נשימה תמס כתוכו הזה ואף צפ"כ העולם משותת
 עליהם ונוטריקון היא תוהו ויהו סיה משותת :

אמר עולא מהשבה מועלת אפילו לר"ת שנא' מפיר
 מחשבות ערומים ולא תעשנה ידיהם תושיה אמ'
 רבה אם עסוקים לשמה אינה מועלת שנא' רבות מחשבות
 בלב איש ועצרת' היא תקום עצה שיש בה דבר' היא
 תקום לעולם :

לא יומתו אבות על בנים מה ת"ל אם ללמד שלא יומתו
 אבות בעון בנים ובנים בעון אבות הרי כבר נאמר
 איש בחטאו יומתו אלא לא יומתו אבות על בנים על עדות
 בנים ובנים לא יומתו על אבות בעדות אבות : ובנים בעון

אבותי * לא והכתיב פוקד עון אבות על בנים התם כשאוהוין מעשה אבותיהם בידיהם כדתניא אף בעונות אבותם אתם ימקו כשאוהוין מעשה אבותיהם בידיהם אתה אומר כשאוהוין או אינו אלא כשאין אוהוין כשהוא אומר איש בחטאו יוסתו הרי כשאוהוין מעשה אבותיהם בידיהם * וכשאין אוהוין לא והכתיב וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו מלמד שכולם ערבים זה לזה התם שהיה בידם למחות ולא מיהו :

פי' מחשבה דאנת הלכ על מזונותיו של אדם : מועלת מהני לשכח ממנו תלמודו : ספר מחשבות ערומים כותן להם מזונות ומנטל מחשבות תלכס שלא היו מכיחים אותן לעשות תושי' ל"א מחשבה שאלס מחשנ כך וכך אעשה ותעלה בידי מועלת להשנית הדבר ועוקר שאין מחשבתו מתקיים אפי' לד"ת כגון האומר עד יום פלו' אסייס כך וכך מס' : מפר וגו' שאין מחשבתו עולה נידו וחפ' לתושי' : כשאוקוין וכו' וכפרעי' מהן עומתם ועון אבותיכס : אישכאחיו בשביל אחיו :

מאיימין על העדים היכי אמרינן להו אמר רב יהודה הכי אמרינן להו נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקרא ל"א רבא יכלי למימר שב שני הוה כפנא ואכבא דאומנא לא חליף אלא אמר רבא אמרינן להו מפין וחרב וחין שנון איש עונה ברעהו עד שקרא ל"א רב אשייכלי למימר שב שני הוה מותנא ואינש בלא שני לא שכיב אלא אמר רב אשי אמר ל"א נתן בר מר זוטרא אמרי סהדי שקרי אאוגרייהו זילי דכתיב והושיבו שני אנשים בני בליעל נגרו ויעידוהו לאמר ברך נבות אלהים ומלך :

פי' היכי אמרינן לעדים כשמאיימין עליהם : נשיאים ורוח וגו' כשכיל מתהלל נשקר דהיינו מעידי שקר נשמי' כעצרי' : אי' רבא מה איכפת להו אס לא ירדו נשמי' אמרי כלכס משל הדיוט : שנ שכה וכו' על פתח מי שיודע אומנות ובעל מלאכ' לא עבר הרענ : מפין ומרכונו' בעינן עדות שקר דבר נא ויתיראו שלא ימותו : אאוגרייהו זילו השוכרי' אותם מזלזלים כעייכו :

אמר רבי שמואל בר נחמן א"ר יונתן מנין שאין טוענין למסירה מנחש הקדמוני דא"ר שמלאי הרבר' טענות

זה בורר פרק ג סנהדרין תקצב

טענוהו היה לו לנחש לטעון ולא טען ומפני מה לא טען לו
הקב"ה לפי שלא טען הוא מאיהל לדברי הרב דברי התלמי
דברי מי שומעין דברי הרב שומעין אמר חזקיה מנין שכל
המוסיף גודע שנ' כי אם לא תאכלו ממנו ולא תנעו בו
רב משרשיא אמר מהכא אמתי וחצי ארכו רב אשי אמר
עשתי עשרה יריעות:

ההוא

תלמידא דאפיק מלתא דאיתמר ביה מדרשא

דר' אמי בתר עשרין ותרתין שנין ואפקידה ר'

אמי מבי מדרשא ואכרין עליה דין גלוי רזיא הוא:

פי' לפי שלא טען הכחש לא טען הקב"ה נשכילו: ולא תנע צנ
והקב"ה לא הזהיר על הנגיעה וכתוספות נרעו שדמה
הכחש את תוה על האילן עד שכנעה בו א"ל ראה שאין מיתה על
הנגיעה אף על האכילה לא תמותו: אמתי דל' א' מהכא קרי ניה
מאתים הוי ר' חמה כל אותיות שנתורה הנרתה ככתיבתה כתו
וצעית כאלו כתיב ה' א"כ כילולי הוי"ו של וחצי הייתי אומר אמתיס
הוא תני ארכו וכולו ד' אמו': ואפקי' ההוא תלמיד' ודנר ל' הרע ה':

פרק אחד דיני ממונות

תנו

רבנן צדק צדק תרדוף הלך אחר ב"ד יפה אחר רבי
אליעזר ללוד אחר ריב"ז לברור חיל. תנא קול

ויחיים בכורני שבוע הבן שבוע הכן שם. אור הנר בכור
חיל משתה שם משתה שם. ת"ר צדק צדק תרדוף הלך
אחר חכמים לשיבור: אחר ר"א ללוד. אחר ריב"ז לברור
חיל. אחר ר' יהושע לפקיעין. אחר רבן נמליאל ליבנרה.
אחר ר' ע' לבני ברק. אחר רבי מתאי לרוטי. אחר ר' חנינא
בן תרדיון לסיכני. אחר רבי יוסי לציפורי. אחר ר' יהודה
בן בתירא לנציבין. אחר ר' יהושע לגולה. אחר רבי לבית
שערים. אחר חכמים ללשכת הגזית:

אחת

דבר אלהים ב' זו שמענו וגו' מקרא אחד יוצא

לכמה טעמים ואין טעם אחד יוצא משתי

מקראו דבי ר' ישמעאל תנא וכפטיש יפוצץ סלע מה פטיש
זה מתחלק לכמה ניצוצות אף מקרא' א' יוצא לכמה טעמים:

פ"ד קול ריחים שנשמיעין בצורנא מקום : שנוע הנן סי' הוא
 שיש שם ברית מילה והרחים סי' לשתיקת סוממין למכת
 שתינוק ושעת שמד היה שנזרו שלא למול והיה יראים להוציא קול
 וקבעו סי' זה : אור הכר וכו' ביו' או כרות כראין הרבה כלילה סי'
 הוא כמי שנועק משה שם : אחר חכמים לישיבה בית הוועד ששם
 ב"ד קנוע : לנולה לפומנדיתא שיעקר ישיבת נבל שם היתה :
 אחר חכמים סנהדרין גדולה : אחת דבר וגו' מיתתי ראה לענין
 החתולוקת שהי' בין הסנהדרין שאם אחרו ב' טעם א' מנ' מקראו'
 אין מוכיין להם אלא א' משום דמד מהנך קראי לא להכי אתא דאחת
 ענר אלקיס ב' שמענו אנל ב' לא דנר אלהים לפמוע א' הלכך מד
 מינייהו מטעה טעי :

קד את ראשי העם והוקע אותם אם העם הטאו ראשי
 העם מה הטאו אמר רב יהודה אמר רב אמר לו
 הקב"ה למשה חלק עליהם בתו דינון מ"ט. אילימא שאין
 דינון שני ביו' א' והאמר רב חסדא לא שנו אלא בשתי מיתות
 אבל במיתה אחת דינון אלא כדי שישווב חרון אף מישראל :
אמר ר' אכל תענות שמלינין בה צדקה באלו שופך
 דמים שנא' צדק ילין בה ועתה מרצחים וה"מ
 בריפתאובתמרי אבל זווי וחיטו ושערו לית לך בה :

פ"ה חלק להם ב"ד וה"ק קרא קמ וגו' וח' וקאותם לנ"ד הרבה
 וידעו את עופרי עבירה והוקע אותם את המתתינים :
 שאין ב"ד א' דן ב' ניוס א' : אלא בכ' מיתות לפי שאין זו דומה
 לזו כריך לחצול טעם לדבריהם כאן וכאן ואתי לקלקולי שמה לא
 יחפשו ככל הנורף אנל במיתה א' ועבירה א' דינון : אלא כדמוכח
 קרא וישווב חרון אף וגו' כשהקב"ה רואה שכולם עסוקים בדבר
 שמקנאים לכבודו : כאלו שופך וכו' דעיני עניי' נשואות לכך ואם
 ילכוהו כמנחו עניים רענים : וה"מ במקום שרגילין לחלק
 דיפתא דנר מוכן לאכילה : אנל זווי וכו' לית לן נה שהעניי' לא
 נשענו עליהם לאותו הלילה :

שררך אגן הסהר אל יחסר המוג וגו' . שררך וו
 סנהדרין למה נקרא שמה שררך שהיא מושבת
 בטיבורו של עולם . אגן שהיא מנינה על כל העולם כלו .
 הסהר שהיא רומה לסהר . אל יחסר המוג שאם הוצרך
 אחד מהם לצאת רואים את יש כ"ג כנגד סנהדרין קטנה ווצא

ואם לאו אינו יוצא בטנך ערימת חטים מה ערימת חטים
 הכל נהנין ממנה אף סנהדרין הכל נהנין מטעמיהן סוגה
 בשושנים שאפילו בסוגה של שושנים לא יפרצו בהן פרצות
 והיינו דאמר ליה ההוא מינא לרב כהנא אמרותונדה שרי
 ליחודי בהדי גברא אפשר אש כנעורת ואינה מהבהבת א"ל
 התורה העידה עלינו סוגה בשושנים שאפי' סוגה כשושנים
 לא יפרצו בהן פרצו ר"ל אמ' מהכ' כפלה הרמון רקתך אפי'
 דוקנין שבך מלאים מצות כרמון זורא אמר מהכא וירח את
 היה בגדיו אל תקרי בגדיו לא בוגדיו דאפי' בוגדים שבהם
 יש בהם ריח הנהו בריוני דהוין בשכבותי דר' זורא דהוה
 מקרב להו כי היכי דניהדרו בתשובה והו קפדי רבנן כינח
 נפשיה דרבי זורא אמרו עד האידנא הוה קמינא חריך שקי
 דהורה בעי עלן רחמי השתא מאן בעי עלן רחמי הרהרו
 בליביהו ועבדו תשובה:

פ"י נטינורו וכו' שנ"ה נאזנעו של עולם: מנינה וכו' כיסס
 עומדין נ' עמודי עולם תורה דין ואמת: דומה לספר
 בענולה כמו ספר: המזנב' חלקים מיס' ואל' יין: אל יספר המזנב
 אליחסרו מחלק השלישי שהוא כדי הראוי למזנב: כ"ג שליש של ע'
 כי עיקר נ"ד שהיו לנין ד"כ הוא כ"ג כמו שהיין הוא עיקר ולא
 הוסיפו אותן אלא שלא ינטרכו להוסיף אס יחלוקו הכ"ג: סוגה
 גדולה בשושנים כלו' גמורה קלה הם נפרשו מהעבירה זא"כ
 גדל חנכים להפסיק: מהבהנת אומות ודולקת: בריוני פריני'
 לטון כורים: קטינא חריך שקי ר"ז קרו הכי כלא מרינן בהשוכר
 את הפועלים:

משנה כיצד מאיימין את העדים על עדי נפשות היו
 סכניסים אותם ומאיימין עליהם שמא תאמרו
 מאומד ומשמועה עד מפי עד ומפי אדם נאמן שמא אי אתם
 יודעים שסופנו לבדוק אתכם בדרישה ובהקירה הו יודעין
 שלא כדינו ממונות דיני נפשות דיני ממונות אדם נותן סמון
 ומכפר לו דיני נפשות דמו ודס' ורעותיו תלוין בו עד סוף כל
 העולם. שכן מצונו בקין שהרג את אחיו שנאמר קול דמי
 אחיך צועקים אינו אומר דם אחיך אלא דמי אחיך דמו ודס'
 ורעותו ד' א. דמי אחיך שהיו דמו מושלך על העצים ועל

האבנים לפיכך נכרא אדם יחיד ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאלו אבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאלו קיים עולם מלא * ומפני שלום הבריות שלא יאמר אדם לחברו אבא גדול מאביך * ושלא יהו המינים אומרים הרבה רשויות בשמים * ולהניד גדולתו של הקדו' ב"ה שאדם טובע כמרה מטבעות בחותם א' כולן דומין זה לזה וממ"ה הקב"ה טכע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין א' מהם דומה לחברו לפיכך כל א' וא' חייב לומר בשבילי נברא העולם * ושמה תאמרו מה לנו ולצרה זו והלא כבר נאמר והוא עד או ראיה או ידע אם לא יגיד וגו' * ושמה תאמרו מה לחוב בדמו של זה והלא כבר נאמר באבוד רשעים רנה * גמרא * תנו רבנן כיצד מאומד אומר להם שמא כך ראיתם שרץ אחר חברו לחורבה ורצתם אחריו ומצאתם סוף בידו ודמו מטפטף והרוג ספרפר אם כך ראיתם לא ראיתם כלום :

פ"י מאימין שלא יעידו עדות שקר : כוחן ממון אס היעיד שקר : לפי' נכרה וכו' כ"ו אומרים להם שמאדם אחד נכרה מלואו של עולם : הרנה רשויות וכ"ל בראת שלו : חותם היינו אונתו נרזל שהנורה חקוקה בו : טובע מאה מטבעות וכל המעות דומין : בחותמו של אד"הר שלא היה תחלה חלל חותם א' : בשבילי כלומר חסונ' אני כעולם מלא אל אטרד עצמי מן העולם בעבירה א' ויחשך הימנה : מה לנו להכניס ראשינו נכרה הזאת אפי' אל האמת : והוא עד עליכם הטיל חובה וכשיאת יעון אס לא תיעדס מה שראיתם : מה לכולם מובלהית מתמיינים בדמו של זה כוח לנו לעמוד באס לא יניד : באכזר רשעים רנה אס רשע הוא אין כאן עונש :

תניא א' ר' שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא ראיתי אחד שרץ אחר חברו לחורבה ורצתי אחריו וראיתי סוף בידו ודמו מטפטף והרוג ספרפר ואמרתי לו רשע מי הרג לזה או אני או אתה אבל מה אעשה שאין דמך מסור בידי שהרי אמרה תורה על פי שנים עדים יומת המרד היודע מחשבות יפרע מאותו האיש שהרג את חברו * אמרו לא זו גשם עד שבא הגחש והכישו ומת * והאי בר נחש הוא והאמר

והאמר רב יוסף וכן תני דבי חזקיה מיוב שחרב ב"ה אף ע"פ שבטלה סנהדרין מיתות לא בטלו ל... בטלו וה... בטלו אלא דין מיתות לא בטלומי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או היה דורסתו מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או לסטים באים עליו מי שנתחייב הנק או טובע בנהר או מת בסונאי אמרי ההוא הטא אחרתי הוה ביה דאמר מר מי שנתחייב שתי מיתות ב"ד נידון בחמורה :

אמר

רבי יהודה ברירה דרבי חייא מלמד שעשרה קין בהבל אחיו חבורות חבורות פציעות פציעות שלא היה יודע מהיכן גשמה ויצאת עד שהגיע לצוארו ואמר רב יהוד ברירה דר' חייא מיום שפתחה הארץ את פיה וקבלתו לדמו של הבל שוב לא פתחה שנאמר סכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק מכנף הארץ ולא מפי הארץ איתיביה חזקיה אחיו ופתחה הארץ את פיה אל לרעה פתחה לטובה לא פתחה ואמר רב יהודה ברירה דר' חייא גלות מכפרת מחצה עון מעיקר' כתיב והייתי נע ונד ולבסוף כתיב וישב בארץ נוד :

פ"ד

דין ד"מ פורענות בידי שמים הדומה למיתה שהוא מחוייב בה : נופל מן הגג דומיא דסקילה : נחש מכישו דקלי לי' זיכרא של נחש וסורפו : ליסטין דרכן להרוג בסייף וכן כחמר למלכות שמתזין ראשו : חטא אחרונא וכו' שהיה מחייב שריפה שהיא חמורה ומיתת רונח בסייף : חבורות לכך כאמר דמי : פגיעות חכת חרב : מיום שפתחה וכו' דמי' ככלעיס נארץ אלל שרשומן כיכר ושל הכל אין רשותן כיכר כלל : נארץ נוד ולא כתיב נע שכיפרה לו גלותו דכתיב וינאל קין :

אמר

רב יהודה גלות מכפרת ג' דברים שנא' כה אמר ה' היושב בעיר הזאת ימות בחרב ברעב ובדבר והיוצא אל הכשרים והיתה לו נפשו לשלל וחי' רבי יוחנן אומר גלות מכפרת על הכל שנ' כה אמר ה' כתבו את האיש הזה עירורי גבר לא יצלה בימיו כי לא יצלה מורעו איש יושב על כסא דוד ומושל עוד ביהודה ובתר דגלה כתיב ובני יבניה

יכניה אסיר בנו שאלתיאל בנו אסיר שעוברתו אמו כבירה
 האסורים שאלתיאל ששתלו אל שלא כדרך הנשתלוק גמורו
 אינה האשה מתעברת מעומד והיא נתעברה מעומד דבר אחר
 שאלתיאל שנשאל על אלתו • זרובבל שנזרע בבבל ומה
 שמו נחמיה בן הכליה שמו :

יהודה

וחזקיה בני ר' חייא הוו יתבי בסעודתא קמיה
 דרבי ולא דהוו קאמרו ולא מידו אמרו להו
 אנכרו חמרא אדרדקי כי היכי דלימרו מלתא כיון דאיבסום
 פתחו ואמרו אין בן דוד בא עד שיכלו שתי בתי אבות מישר
 אלו הן ראש גולה שבבבל ונשיא שבא "ישנא" והיה למקדש
 ולאבן ננף ולצור מכשול לשני בתי ישראל אמר להם בני
 קוצים אתם מטילים לי בעיני אמר לו רבי חייא רבי אל ירע
 בעיניך ויין ניתן בשבעים אותיות וסוד ניתן בשבעים אותיות
 נכנס יין יצא סוד אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ואמרי לה
 אמר רב חסדא דרש מרי בר מר מאי דכתיב וישקוד ה' על
 הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו משוכ דצדיק ה'
 וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו אלא צדקה עשה הקב"ה
 עם ישראל שהקדים גלות צדקיה ועוד גלות יכניה קיימת
 דכתיב בגלות יכניה ההרש והמסגר אלף חרש כיון שפותחין
 הכל נעשו כחרשין • מסגר כיון שסוגרין בהלכר שוב אין
 פותחין וכמה היו אלף • עולא אמר שהקדים ב' שנים
 לנושנתם אמר רב אהא בר יעקב ש"מ מהרה דמרי עלמא
 תמני מאה וחמשיין ותרתיין הוו :

תנן

רבנן אדם יחידו נכרא מפני מה שלא יהו המינים
 אומרים הרבה רשויות בשמים ד"א מפני הצדיקים
 ומפני הרשעים שלא יהו צדיקים אומרים אנו בני צדיק
 ורשעי' אומרי' אנו בני רשע ד"א מפני המשפחות שלא יהו
 משפחות מתנרות זו בזו ומה עכשיו שנכרא יחידי מתנרות
 אם נכראו שנים עא"כו • ד"א מפני הגולנים ומפני החמסנים
 ומה עכשיו שנכרא יהידי גולין וחמסנים אם נכראו שנים
 על אחת כמה וכמה •

פ"ג נ' דברים חרש ורעב ודבר: לא ינלח שום הללחה ויכניה
 כתיב: והיא כתעברה שהיה בבית האסורין כל ואין מקום
 לשכב: יעל אלתו להתיר לו נזירה שנסבע שלא יהיה לו בן והתירו
 לו פמליא של חיעלה: והיה מושיען של ישראל: למקדש של ישראל:
 ולאבן כנף שמנפת את הרגלים: ולצור סלע מכשלה: והיה לב'
 בתי ישראל: בע' בנימ': וישקוד וימהר: שהקדים ומיהר בלות
 צדיקה שהיא אחרונה בעול שבלות יכניה קיימת שעדיין לא מתו
 אותן שגלו לבבל עם יכניה שהיו חכמים בתורה ולמדוס לבני גולה
 האחרונה: פותחין בתורה: כיון שסנריין דבר הלכה הנעלמות
 מהן: אין פותחין לה אחרים: עולא אמר צדקה של שקידה
 היינו שהקדים חרפן של מקדש צ' שנים לנימ' דנושטס דהיינו
 תצנ"כ והם גלו לסוף תת"ן ואלמלא היו ממתניתין עד ונושטס
 היו מתקיים בהם כי אנד תאלון מהר ונו' דכתיב בהאי פרשה:
 מהרה דמרי עלמא בו' דהוא נימט' דנושטס וקרי ליה מהר
 והקדמה דב' שנים צדקה היתה: אנו צ' צ' אבינו צדיק כבדא לפי'
 אנו צדיקים וא"כ אנו להתרחק מהעברה כי לא נכשל בה: אנו
 בני רשע ואין אנו זקוקים בתשובה ולהנדיק כי לא יועיל: אם
 כבדא ב' יאמרו זו לזו אנא גדול מאניך: הגזלנים והחמסנים
 שיאמרו קרקע זה לבני אבינו הראשון ולא לבני אביהן:

ולא הגיד גדולתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה שאדם
 טובע כמה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין
 זה לזה אבל הקב"ה טובע כל אדם בחותמו של אדם הראשון
 ואין אחד מהם דומה לחברו שנא' תתהפך כחומר חוחם
 ויתצבו כמו לבוש ומפני מה אין פרצופן דומין זה לזה שלא
 יראה אדם דירה נאה ואשה נאה ויאמר שלי הוא שנא' וימנע
 מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר תניא היה ר' מאמר בשלש'
 דברים אדם משתנה מחברו בקול במרא' ובדעת בקול ובמרא'
 משום ערוה ובדעת מפני הגולנים והחמסנים:

דננו רבנן אדם נברא בערב שבת ומפני מה שלא יהו
 מינים אומרים שותף הירי לו להקב"ה במעשה
 בראשית ד"א שאם תזוה דעתו עליו אומרים לו יתוש קדמך
 במעשה בראשית ד"א כדי שיכנס למצוה מיד ד"א כדי שיכנס
 לסעודה מיד משל למלך ב"ו שבגרה פלטרין ושכללן והתקן
 מעודה ואחר כך הכניס אורחים שנ' חכמות בנהה ונו' טבדה

טבחה וגו' שלחה נערותיה תקרא וגו' חכמות בנתה זו מדרתו של הקב"ה שברא את כל העולם כלו בחכמה חצבה עמודיה שבעה אלו שבעת ימי בראשית טבחה טבחה מסכה יינה לו ימים ונהרות וכל צרכי עולם אף ערכה שלחנה אלו אילנות ודשאים שלחה נערותיה תקרא זה אדם וחיה על גפי מרומי קרת רבה בר בר חנה רמי כתי' על גפי וכתוב על כסא בתחל' על גפי ולבסוף על כסא מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו אמר הקב"ה מי פתאו לזה אשה אמרה לו דכתוב נואף אשה חסר לב היה רבי מאיר אומר אדם הראשון מכל העולם כולו הוצבר עפרו שנאמר גלמי ראו עיניך וכתיב עיני ה' המה משוטטות בכל הארץ :

פי' תתפך כחומר חותם לאחר מיתתו של אדם מתהפך חותם שלו לחומר ויטיבבו כמו לבוש נת"ה מדקרי ל' חותם ש"מ בחותם הן קבועים : ויאמר שלי הוא ואין אדם מכחישו הואיל ואין היכר ביניהן : וימנע מרשעים אורס קלסתר פנים דומה לשל חנניהם : וזרוע כו' שאין יכול לומר שלי הוא : משום ערוה שלא יתחלף לאשה בבעלה לא ניוס מפני המראה וגלילה מפני הקול : מפני הנזלנין כ"א יודע מה בלב חבירו יחפש ויודע היכן ממונו : שותף היה אדם במעשה בראשית לפי' קדמו לו פולס : למצוה שנת : לסעודה מיד שימצא הכל מוכן ויאכל מאשר יחפץ : גפי מקום גבוה : לנסוף שסרח נטרד : מי פתי וגו' נתי דהאי קראי קאי מי פתאו לזה שיסור הכה לאכול מן העץ : חסר לב אמרה לו האשה שהיא חסר לב אמרה לו א"כ צוה פתחו שאמרה לו שהיא חסר לב כל זמן שאינו אוכל מעץ הדעת : גלמי וגו' מכל מראה עיניך כגלמתי והיינו מכל העולם כדכתיב עיני ה' וגו' :

אמר רב אושאה משמיה דרב אדם הראשון נוספו מבבל וראשו מארץ ישראל ואיבריו משאר ארצו עגבותיו א"ר יוחנן מאקרא דאגמא א"ר אחא בר' חנינא שתיים עשרה שעות היו היום שעה ראשונה הוצבר עפרו שנייה נעשה גולם שלישיה נמתחו איבריו ד' נזרקה בו נשמה ה' עמד על רגליו קרא שמותו נודונה לו חוה ה' עלו למטה שנים וירדו ארבעה ט' נצטוה שלא לאכול מן האילן י' סרחו"א נידון י"ב נטרד והלך לו שנא' אדם ביקר בל ילין אמר רמי בר חמא אין

אחד דיני ממונות פרק ד סנהדרין תקצו

היה רעה שולטת באדם אלא אם כן נדמה לו ככהמה שנאמ'
נמשל כבהמות נדמו :

אמר רב יהודה אמר רב בשעה שבקש הקב"ה לבראות
את האדם ברא כת אחת של מלאכי השרת אמר
להם רצונכם נעשה אדם בצלמנו אמרו לפניו רבש"ע מר
מעשיו אמר להם כך וכך מעשיו אמרו לפניו רבש"ע מה אנוש
כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו הושיט אצבעו הקטנה ביניהם
ושרפס וכן כתב' כתג' אמרה לפניו רבש"ע ראשוני' שאמרו
לפניך מה הועילו כל העולם כלו שלך הוא כל מה שאתה
רוצה לעשות בעולמך עשה כיון שהגיע לדור המבול ואנשי
דור הפלגה שמעשיהם טקולקלים אמ' לפניו רבש"ע לא יפה
אמרו ראשונים לפניך אמר להם עד וקנה אני הוא ועד שיבה
אני אסבול :

אמר רב יהודה אמ' רב אדם הראשון בלשון ארמי סיפר
שנא ולימה יקרו רעיד אל והיינו דאמ' ריש לקיש
מאי דכתיב זה ספר תולדות אדם מלמד שהראהו הקב"ה דור
דור ודורשיו דור ודור וחכמיו כיון שהגיע לדורו של ר"ע שמח
בתורתו ונתעצב במיתתו אמר ולימה יקרו רעיד אל אמר רב
יהודה אמר רב אדם הראשון מין היה שנא' ויקרא ה' אלהים
אל האדם ויאמר לו איכה אן נטה לבך רבי יצחק אמר מושך
בערלתו היה כתיב הכא והמה כאדם עברו ברית וכתוב התם
את בריתי הפר רב נחמן אמר כופר בעיקר היה כתיב הכא
עבר ברית וכתוב התם את בריתי הפר ואומר על אשר עזבו
את ברית ה' אלהי אבותם :

פי' נופו מנבל ע"ס שהיא עמוקה שמסס לוקח ולכך נעשה
מנולה : וראשו מח"י שהיא חסונה מכל הארצות : ואיכריו
ידיו ורגליו משאר ארצות מכל העולם : מאקרא דאבמא מנבל הוה
זהו עמוק מאוד : וירדו ד' אלס וחווה וקין ותיומתו מכל הנבל לא
נולד בנותו פעם כדכתיב ותוסף ללכת : כל ילין ליכת לילה : על
זקנה כל ימיו חסילנו : ולימה יקרו ונו' ביצירת אלס מדבר מ"ה
יקר"ו רע"ן ח"ל ר"ת למפרע ארמי : מין היה כוטה לע"ז :

תנן התב ר"א אומר הוי שקוד ללמוד תורה ודע מר
שתשיב

אחד דיני ממונות פירק ד סנהדרין

שתישבו לאפיקורס אמר רבי יוחנן לא שנו אלא אפיקורס
 גוי אבל אפיקורס ישראל כל שכן דפקר טפוי א"ר יוחנן כל
 מקום שפקרו המינים תשובתן כצדן נעשה אדם בצלמנו וגו'
 ויברא אלהים את האדם בצלמו הבה נרדה ונבלה שם שפתם
 וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל כי שם נגלו אליו האלהי'
 ואומר העונה אותי ביום צרתי כי מי גוי גדול אשר לו אלהים
 קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו ומי כעמך ישראל
 גוי אחד בארץ אשר הלכו לו אלהים לפדות לו לעם עד די
 כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב הנך למה לי כד רבי יוחנן דאמר
 רבי יוחנן אינה הקב"ה עושה דבר אלא אם כן נמלך בפמליה
 של מעלה שנאמר בגזירת עירין פתגמא ובמימר קדישין
 שאלתא התינח כולהו עד די כורסון רמיו מאי איכא למימר
 אחד לו ואחר לרוד דתניא א' לווא' לדוד דבריר"ע אמר לו רבי
 יוסי עקיבא עד מתי אתה עושה שכינה חול אלא אחד לרין
 ואחד לצדק' קבלה מיניה אולא קבלה מיניה תא שמע דתניא
 אחד לרין וא' לצדקה דבריר"ע א' ר' אלעזר בן עזריה עקיבא
 מה לך אצל הגדה כלך לך אצל נגעים ואהלות אלא א' לכסא
 ואחד לשרפרף כסא לישב עליו שרפרף להדום דגליו אמר רב
 נחמן האי סאן רידע לאהדורי למיניה כרב אידית ליהדר ואי
 לא לא ליהדר אמר ההוא מינא לרב אידית כתיב ואל כשרה
 אמר עלה אל ה' עלה אלי מיבעי ליה א' ל זהו מטטרון שישבו
 כשם רבו דכתיב כי שמי בקרבו אי הכי נפלהו ליה כתיב ואל
 תמר בו אל חמירני בו אם כן לא ישא לפשעכם למה לי א' ל'
 הימנותא דידן דאפילו בפרונקא נמי לא קבליננה דכתי' ויאמר
 אליו אם אין פניך הולכים ונו' א' ל' ההוא מינא לרבי ישמעאל
 ברבי יוסי כתיב וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש
 כאתה מאתו מיבעי ליה א' ל' ההוא כוכב שבקוה אנא מהדרנא
 ליה דכתיב ויאמר למך לנשיו ערה וצלה שמען קולו גשי למך
 נשיו מיבעי ליה אלא משתעי קרא הכי הכא נמי משתעי קרא
 יהי א' ל' מנא לך ה' מפרקיה דר' מ' שמיע ליה דא' ר' יוחנן ס'
 ידוע דריש ר' מ' מפרקיה הוה דריש תלתא שמעתא תלתא

אחד דיני ממונות פרק ד סנהדרין תקצו

אנדרתא תלתא מתלי וא"ר יוחנן ג' מאות משלי שועלים הוו לן
לר"מ ואנו אין לנו אלא שלש אבות בוסר ושיני בנים
תקנה מאוני צדק אבני צדק צדיק מצרה נהלין ויבא רשע
תחתיו:

פ"י שקוד מהיר וזריו כדי שתדע להשיב לאפיקורס הנא להניח
רמי' מהתורה לדברי חכמות: כ"ט וכו' חס תחזור לו תשובה
שהרי כבר הכיר וכפר מתוך כך מדקדק ולא תוכל להשיגו דבר
המקובל לנו: שפקרו המינין שמביאין רמי' מן התורה להפקירן:
ויברא ימידי: העונה ל' יסוד: לפדות לו הר"ל יסוד: יעד די
וגו' נתיישנו הכסאות דמשמע ב' כתיב ב' ועתיק יומין ל' יסוד: הכך
למה ככתב בל' רבים: שכינה חול שאתה מושיב ב' ו' אכלו: זהו
מטטרון הוא ח' ע"ה א"ה ששמו כשם רבו לפי לח הזכיר שמו: ח"כ
לא יכול להלכות לפשעים ומה יתרון בו: הימכותא דידן שאין בו כח
לשאת פשיעו ואלו כמי מאסנוהו ומיאכנו לקבלו אפי' לשלים: שמייע
לי שהמקרה זה תשובה לזה: אבות יאכלו בוסר משל הוא שרימה
השועל את הזאב ליכנס לחצר היהודי' בע' ש' ויאכל עמהן בשב' וכשנא
ליכנס חכרו עליו במקלות נא להרוג את השועל אמר לח הלך קוף אלא
בשניל חניך שפעם א' התחיל לסייען בסעודה ואכל את כל כתח טוב
א"ל ובשניל אבא חני לוקה א"ל הן חנות אכלו בוסר וגו' אכל נא עמי
ואראך מקום לאכול ולשנוע נא לו על הנאר ועל שפתו מוטל עץ
והחכל מושכת עליו ובנ' ראשי החבל ב' דליים קשו רים וככנס השועל
בדלי העליון וכלי הכ' הניחאנן משקלו יותר מחמו ולקח עמו בדלי
שירד הוא אבן אחר כזה שאס לא ירד הזאב בדלי ב' היה הוא משליך
אותו אבן שעמו והיינו חכמי צדק והכנידו וירד למטה ודלי
התמתין עלה א"ל הזאב למה אתה נכנס לשם א"ל יש כאן בוסר ונביכ'
הרא' לו דמות הלכנה במים עגול כחין נביכה עגול א"ל האך ארד
א"ל הכנס אתה בדלי העליון ככנס וירד ודלי שהשועל עליו עלה א"ל
האך חני ינולה א"ל צדיק מצרה כחלץ ויבא רשע תחתיו לא כך כתי'
מאוני צדק וגו': בוסר עכניס קודם ביסולס ומקבין את השנים:

אמר ליה קיסר לרבן גמליאל אלהיכם גנב הוא דכתיב
ויפלה אלהים תדומה על האדם וישן אמרה
ליה ברתיה שבקיה דאנא מהדרנא ליה אמרה ליה תנו לוי
דוכוס אחד אמר לה למה ליד אמרה ליה ליסטים בא עלינו
הלילה ונטל ממנו קתון של כסף והניח לנו קתון של זהב אמר
לה הלואי שיבא עלינו ככל יום ולא יפה היה לאדם הראשון

שנמלו ממנו צלע אחת ונתנולו שפחה לשמשו אמר לה הכי
 קאמינא לישקליה כהדיא אמרה ליה אייתי לי אומצא דבשרא
 אייתו לה אותבא תותי בחשא אפיקתה אמרה ליה אכול
 כמה אי אמר לה מאיסא לן אמרה לי אדם הראשון נמי אי הוה
 ישקילה כהדיא הוה מאיסא ליה א"ל קיסר לרבן גמליאל ידענ
 אלהיכו מאי קא עכיד ותיכין יתיב איתנגיד ואיתנח א"ל מאי
 יהי אמר בן אהר יש לי בכרכי היכא ויש לי גענועין עלאי
 ובעינא המחיות ליה ניהלי א"ל מי ידענא היכא ניהו אמר ליה
 דאיכא בארעא לא ידעת דאיכ' בשמיא ידעת א"ל קיסר לרבן
 גמליאל כתיב מונה מספר לכוכבים מאי רבותיה אנא מצינא
 אלמינני בוכבו אייתי הבושי שדינהו בארבילא וקאמיהדר להו
 א"ל מנייהו א"ל אוקמינהו א"ל רקיע נמי הכי הדר א"ל הפי
 א"ל קיסר מני לי בוכבי א"ל רבן גמליאל אימא לי ככיד ושינדק
 שבמה הוושדא ידוה לפומיה וקא מי ליה אמר ליה דאיכא
 בפומך לא ידעת דאיכא ברקיעא ידעת :

אמר

ליה קיסר לר"ג מי שברא הרים לא ברא ריהומו
 שברא רוח לא ברא הרים שנא יוצר הרים ובורא
 ירוח אלא מעתה נבי אדם דכתיב ויברא ויצר הכי נמי מי
 ישברא זה לא ברא זה טפה על טפה ישבו באדם ושני נקבים
 יש בו מי שברא זה לא ברא זה שנא הנוטע אוזן הלא ישמע
 אם יצר עין הלא יביט א"ל איך א"ל ובשערות מיתר הכולם
 ונתפייסו א"ל ההו אמנושא לאמימר מפלגך לעילאי דהורמח
 מפלגך לתאי דאזורמו אמר ליה הכי שביק ליה אהורמח
 להורמח לעבורי מיא בארעיה :

פירי א"ל נתן דוכוס א' שופט לניקוס נקיה : תותי נחשא תחת
 הרמץ ומתוך שראה אותה בננותה נחמסה עליו : סוה
 יחאום ליה שיראה נתחוכה קודם גמר תיקונה : וואי קא עכיל
 יוכחט סוה וכסנור מי יוכל להכחישני : זקא מהדר סניג בארבילא :
 יאכו ליכלו יודע אני יספרס : לא ידעת שכריך אתה למכותן : מי
 שברא כו' שזה בקרא יוצר וזה נורא נ' שמות הם : ה"כ מי שנרא
 יאכר זה לא ברא אכר זה וז"ל כן הוא הא תיגח נאכרי המרוחקים
 ימיהו טפח על טפח יש פו נ' נקניט האוזן והעין וקרי להאי נוטע
 ולנחאי יוצר נחמך שנתעסקנב באלותו טפס : נתפייסו כלל' ובי
 יתקיימט

אחד דיני מטונות פרק ד סנהדרין תקצח

מסבימים הכוטע והיוצר להמיתו : אמנושא מכסף יודע אני ע"י
כטוף למחניך ולמעלה דהורמיו : עד : דאהורמיו הקב"ה קרי
הכי : הכי שניק וכו' א"כ היאך מניח אהורמיו להעביר מיט גארנו
שכל מה שאדם מכנים דרך פיו מניח דרך הנקנים התחתונים :

אמר

ליה קיסר לרבי תנחום תא להוי כולן לעמא חד
א"ל להוי מיהו אנן דמהלינן לא מצוינן למיהו
בתויכו אתון מהילתו והווכותן א"ל מימר שפיר קאמרת מיהו
כל דוכי למלא לישרויה לכיבר שרויה לכיבר ולא אכלוה
א"ל ההוא מינא האי דלא אכלוה משום דלא כפון הוא שרויה
לדיריה ואכלוה א"ל קיסר לר"ג אמריתו כל ביה י' שכינתא
שריא כמה שכינתא איכא קרייה לשמעיה מחייה בהפתקידה
א"ל אמאי מחית ליה דעל שמשא בביתא א"ל קיסר שמשא
אכולי עלמא נחא א"ל ומה שמשא דהוא חד מן אלפא אלפי
רבוין דשמשו קודשא בריך הוא נחא אכולי עלמא שכינתא
דקידשא בריך הוא על אחת כמה וכמה :

אמר

ליה ההוא מינא לרבי אבהו אלהיכון גחכן הוא
דקאמר ליה ליחזקאל שכב על צדך השמאלית
וכתיב ושכבת על צדך הימניו אדהכי והכי אתא ההוא
תלמידא א"ל מ"ט דשביעתא א"ל השתא מינא לכו מלתא
דשויה לתרויהו אמר הקב"ה לישראל זרעו שש והשמיטו
שבע כרי שתדעו שהארץ שלי הוא והם לא עשו כן לא הטאו
וגלו מנהגו של עולם מלך ב"ו שסרחה עליו מדינה אם אכזרי
הוא הורג את כולן אם רחמן הוא הורג הציון אם רחמן מלא
רחמים הוא מייסר את הגדולי שבהם ביסורים אף כך הקב"ה
מייסר את יחזקאל כדי לטרק עונותיהם של ישראל :

פי'

לא מצוינן וכו' א"ל להיות לנו עוד ערלה : דזכי נזכר
ומשתיקו בדבריו ומניישו : לניבך מקום חיות רעות של
מלכות : קרייה ר"ג לשמעיה דקיסר : מחיי' בהפתקי' הכהו על
זוארו : שמשא חמה שהיא נשט ויסוד פשוט א"כ ע"י נייחא שכינתא
שאינו נשט ע"כ ודא"כ ע"י נייחא והוא מקומו של עולם ואין העולם
מקומו : נחכן חוכה למשק נביאיו : מ"ט וכו' למה צוה הקב"ה
על השמיטה : דשויה וכו' שתהא מועלת לכו : כדי שתדעו וכו' ולא
ירוס לנכנס בשנה ארבעים ותשכחו עול מלכות שמים :

אמר

ליה הוא מינא לרבי אבא אלהיכ' כהן הוא דכתי'
 ויקחו לי תרומה כי קבריה למשה במאי טביל וכו'
 חימא במיא והכתיב מי מרד בשעלו מים אמר ליה בנורא
 טביל דכתיב כי הנה באשיבא וגו' ומי סלקא טבילתא בנורא
 א"ל אדרבה עיקר טבילותא בנורא הוא דכתיב כל דבר אשר
 יבא באש תעבירו באש וטהר וגו' כל אשר לא יבא באש
 תעבירו במים א"ל ההוא מינא לרבי אבינא כתיב מי כעמך
 ישראל גוי אחד בארץ מאי רבותי ואתון נמי ערביחו בהרן
 דכתיב כל הגוים כאין נגדו א"ל מדידכו אסהידו עלן כדכתיב
 ובגוים לא יתחשב כדר"א דר"א רמי כתיב טוב ה' לכל וכתוב
 טוב ה' לקויו משל לאדם שיש לו פרדס כשהוא משקה משקה
 את כולו בשוה עורך אינו עורך אלא טובים שבהם:

פי'

וכל אשר לא יבא וגו' דחוי' דחייה ודריש לה הכי מי שאינו
 יכול לנאח באש מפני שירף באש תעבירו במים: כל הגוים
 גם אתכם לא הוציא מן הכלל: מדידכו כתיבא שיעא מכס דהיינו
 בליים שהיה גוי העיד עלינו שאין אנו בכלל: ונגוים וגו' כ"ח
 שהזכרו שס נויס לא הזכרו ישראל בכלל: כשהוא משקה אינו מוכע
 סמים לילך לעונים ולרעים לפי שאינו אלא טורח ה' וכשהוא עורך
 דהוי טורח לכ"ה: עוד רחופר: כן הקנ"ה זן טונים ורעים הכל
 נדיבור ח' ממלא את כל העולם כלו טונס שהכל שלו אכל כשנא להנין
 מן הפורענות ולשלם שכר אינו אלא לכיוו:

ויעבור

הרנה במחנה א"ר אחא בר חנינ' באבוד רשעו'
 רנה באבוד אחא בן עמר רנה ומי חדי קודש'
 בריד הוא במפלגתן של רשעים והכתיב בצאת לפני החלון
 ואמרו יהודו לה' כל"ח ואמר רבי יונתן מפני מה לא נאמר
 בהודאה זו כי טוב לפי שאין הקב"ה שמח במפלתן של
 רשעים דא"ר שמואל בר נחמן א"ר יונתן מאי דכתיב ולא קרב
 זה אל זה כל הלילה כאותה שעה בקשומ"ה לומר שירה לפני
 הקב"ה אמ' להן הקב"ה מעשה ידי טובעי' ביס ואתם אומרי'
 שירה לפני א"ר יוסי בר חנינא הוא אינו שיש אבל אחרים
 משיש דיקא נמי דכתיב והיה כאשר ששה' וגו' וכתוב וישש
 ולא כתיב וישש שמע מינה:

והזונות

רהצו וגו' אר"א למרק שתי הזיונות אחת של

אחד דיני ממונות פרק ד סנהדרין תקצט

מיכירו ואחרת של אליהו במיכירו כרוב אם
שוב תשוב בשלום לא דבר ה"ב באליהו כתיב במקום אשר
לקקו הכלבים את דם נבות רבא אמר זונות סמש אחאב איש
מצונן היה ועשתה לו איובל שתי צורת זונות בסרכבתוכדי
שיראה אותם ויתחמס ואיש משך בקשת לתומו ויכהו רבי
אלעזר אמר לפיתומו רבא אמר לתמם שתי חזיונות אחד של
מיכירו ואחד של אליהו:

פ"ו ויענור הרנה מלל כתיב רנה משמע שרנה המינחלת
שהיתה עתיד לנל שכנר הזכרה בלכוד רשעים רנה ונהיה
היעולם מנפה מתי תנח הרנה ליבדו של אחאב וכשנהרנ עברה
והזכרה הרנה נפי הכל: נלאת ננו ניהושפט כתיב כשינל להלחם
בעמוני שנלו עליו: כי טוב משמע כי טוב בעיניו הודלה ושמה:
ישיש אחרים שוכאכס: והזכות ונו' נלחאכ כתיב במיתתו: ב'
חזיונות ה' מתחלק ב' נלחע"ה: למרק ללוטו ולהאיר כלו' רמנו
והזכרו הכ' חזיונות שנלמרו עליו: מצונן לא היה אזהב תשמיש:
דמות ב' זכות כו' והיינו רמנו אותן ב' צירות מדמו: לתמם להשלי:

בתיב ויקר' אחאב אל עובדיהו אשר על הבית ועובדיה
היה ירא את ה' מאד מאי א"ל א"ר יצחק הכי א"ל

ביעקב כתיב נחשתי ויברכני ה' בגללך וביוסף כתיב ויברך
ה' את בית המצרי בגלל עסקי וביתיה דההוא גברא לא קא
מברוך שמא לא ירא אלהים הוא יצאת ב' קואמר ועובדיה
היה ירא את ה' מאד וביתו של אחאב אינו מזומן לברכה אמר
רבא גדול שנא בעובדיה יותר ממה שנאמ' באברהם אבינו
דאלו באברהם לא כתיב מאד וב עובדיה כתיב מאד ואמר רבי
יצחק מפני מה זכה עובדיה לנביאות מפני שהחביא מאה
נביאים במערה דכתיב והי בהכרית איובל את נביאי ה' ויקח
עובדיה מאה נביאי ויחביאם חמשי חמשי מאי שנא חמשי'
חמשים אר"א מיעקב למד והיה המחנה הנשאר לפלטה רבי
אבהו אמר לפי שלא היתה המערה מחזקת יותר מחמשי איש
חזק עובדיה כה אמר ה' אלהים לאדום מאי שנא עובדיה
לאדום א"ר יצחק אמר הקכ"ה יבא עובדיה שדר בין שני
רשעים ולא למד סמעשיהם ויתנבא על עשו שדר בין שני
צדיקים ולא למד מסעשיהם אכר אפרים מקשאה תלמידו של

ר"מ עובדיה גר אדומי היה והיינו דאמרי אינשי מיניה וכו' ו
אבא ליוזל ביה נרנא :

ירך

את מואב וימדדם כחבל השכב אתם ארצה וימדד
שני חבלים להמיתו ונ' א"ר שמעון בן יוחאי היינו
דאמרי אינשי מיניה וביה אבא ליוזל ביה נרנא כי אתמא רב
דימי אמר ירך סתוכרה מסרחרת ויקח ארץ בנו הבכור אשר
ימלוך תהתיו ויעלהו עולה על החומה רב ושמואל ח"א לשם
שמים וח"א לשם ע"ו בשלמא למ"ד לשם שמים היינו דכתיב
ויהי קצף גדול על ישראל אלא למ"ד לשם ע"ו מאי ויהי קצף
גדול על ישראל כדריב"ל דר' יהושע בן לוי רמי כתיב וכמשפטו
הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם וכתיב עשיתם כמתקונים
שבהם לא עשיתם אכל כמקולקלים שבהם עשיתם ויסעו
פעליו וישבו לארץ א"ר חנינא בר פפא אותה שעה ירדו
שונאיהם של ישראל למדרגה התחתונה והגערה יפרי מאד
א"ר חנינא בר פפא עדין לא הגיעה להציוופיה של שרה
דכתיב עד מאד ולא מאד בכלל :

פי'

מ"ק האי קרא מאי עכין עובדיה היה ירא אצל מקרא
שנאחאב : באברהם כתיב ירא אלהים אתה ולא כתיב
מאוד : מפני מה וכו' שהרי גר היה ואין השכינה שורה אלא
המיוחסין שבישראל : מ"ש כ' ולא החניא כל החמה כחצירה אחת :
לפי שלא וכו' מערות שלו לא היו מחזיקות יותר מנ' : עובדיה
לאדום הואיל ולא כשנאב כבואה אחרת למה כנמר לזו משאר
הגביאים : ב' רשעים אחאב ואיזבל : ב' גדיקים יגמק ורצקה :
מיני' ובי' אבא ליוזל כי כרנא אבא יער מעצמו של יער יכנס בתוך
הגרון להיות בית יד ויקצו בו את היער וכן עובדי' לאדום וכן נבי
וימדדס כחבל וכו' שלא חכיכו בשום אומה שכנס דוד לעשות עמהם
כזאת אלא משום שהיה מרות המואבי' : מתוכה מנופסחותך עובדיה
מתחיל הסרחון : כמתקנין וכו' כגון עגלון מלך מואב שהי' חכנד
את השם כשחמד לו סהוד דבר אלהים לי אליך המלך מיד ויקסח מעל
הכסא ונגזן נלק דלש"ש ככתבין לסקריב"ת בקרנבו' : כמקולקלין
וכו' כגון מיסע מלך מואב שהקריב בנו לע"ז כך היו ישראל עושין
ונאות' שעה כזכר להם אותנו עון שהיו רגילי' גם הם בנו לארץ מדלל
כתיב לארצם ה"ק לשפלות ולתחתית שבו כגזר עליהם פורענות :
ולא מאוד בכלל ונשרה כתיב כי יפשה היא מאד ומשום דרשה דלעיל

מאל דכתיב בעונדיה כקט האי קרא לאנישנ :

פרק ה' בודקין

אמר רב אחא בר חנינא ר' יוחנן כל המכרך על החדש בזמנו כאלו מקבל פני שכינה כתיב הכא החדש הזה וכתוב התם זה אליו ואנוהו תנא דבי רבי ישמעאל למלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמיים כל חדש וחדש דיון אכר אביו הלכך נימרינהו מעומד מרימר ומר זוטר מכתפיהו ומברכי' ל' רב אחא לרב אשי במערבא מכרכי ברוך מחדש חדשי א"ל האינשי דידן נמי מכרכי אלא כדרב יהוד' דא ר' יהוד' בא ואשר במאמרו ברא שהקיס וכו' :

ב' בתחבולות תעשה לך מלחמה אמר רבי אחא ברבי חנינא א"ר אסי א"ר יוחנן כמי אתה מוצא מלחמתה של תורה במי שיש בידו חבילות של משנרה קרי רב יוסף אנפשיה ורב תבואות בכה שור :

ג' דיין אלו לא זכו למצוה אחרת אלו שמתקלין פני השכינה פ"ט א' במדש : אמר ר' חיי הו"ל ומקבל פני שכינה מעומד צ"ל לברוכי מפני כבוד השכינה שהוא מקבל : כשי דילן כו' ר"ל תפלה קברה כזו כשי כמי תוכלו לנכך בע"פ גלילה א"כ ברכה זו בלא הזכרת השם כשי כמי תוכלו לנכך בטומאת לידתן ונדון עיי' ברשי' כאן ונתנו' ס"פ צ' דברכות פי' זאת הברכה : מלחמתה ש"ת הורותיה ולעיוור על צורי' ועל עיקרה לא כאלה ה'תפולפל ומחודר ועל סברא ולא למד משניות ובריותו' הרבה פי' מהיכן יתגלה לו הסוד לא בצעל משניות הרבה שאם יצטרך לו טיבס צכאן ילמדנו מתוך משנה אחרת או אם יקשה לו דבר על דבר ויבין מתוך משניות הרבה שגילוהו הא מני פלוני היא :

פרק ג' נגמר הדין

אמר ר' יהושע ב"ל כל הזוכה את וצרו ומתודה עליו כעליו עליו הכתוב כאלו כבודו להקב"ה בשני עולמים בעה"ז ובעה"ב בכתוב וזבה תודתו כי כבודני וארוב"ל

בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה בזמן שבית
המקדש קיים אדם מקריב עולה שכר עולה בידו מנחה שכר
מנחה בידו אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאלו
הקריב כל הקרבנו כלן שנא' זכחי אלהי' רוח נשברה ולא עוד
לא שאין תפלתו נמאסת שנ' לב נשבר וגדכה אלהי' לא תבוזה

משנה

היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות אומרים
לו התודה שכך דרך כל המומתין מתודין שכל
המתודה יש לו חלק לעה"ב שכך מצוינו בעכץ שאמ' לי יהושע
בני שים כבוד לאלהי ישראל ותן לו תודה וגו' ויען עכץ ארז
יהושע ויאמ' אמנ' אנכי הטאתי וכזאת וגו' ומנין שכיפר
לו וידויו שנא' ויאמר יהושע למה עכרתנו ועכרך ה' היום הוה
היום הוה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא ואם אינו
יודע להתודות לו אמור תהא מיתתי כפרה על כל עונותי רבו
יהוד' אומר אם הוה יודע שהוה מומס אומר תהא מיתתי
כפרה על כל עונותי חוץ מעון זה אמרו לו אם כן יהוכל אדם
אומרים כן כדילנקות עצמם :

פי' זוכח את יצרו לאחר שהסיתו למטוא הוא זוכח והורגו ושנ
נתשונה וכובש את יצרו להנא ומתודה לשעבר : יכנלכניב'
כוכ"ן דריש לנ' כיבולים דהיינו כמה שכובש את יצרו להנא ויכנלו
בעה"ז וזמה שמתודה על שעבר ויכנלו בעה"ז : זנתי אלהיס ל'
דניס לא תבזה אין דרכך לכזותו : שהוה מומס שהעדים שקרים
זנמחשנתם הרעה הרגוהו : כל האדם חף החוטאים יהו אומרים
כן כדי לקנות את עצמן מן הכריות ויוציאו לעז על העדי והדייני' :

תנו

רבנן אין נא אלא לשון בקשה בשערה שאמר לו
הקב"ה ליהושע הטא ישראל אמר לפניו רבש"ע מי
חטא אמר לו הקב"ה הוכי דלטור אני לך הפל גורלות הלך
והפיל גורלות ונפל הגורל על עכץ א"ל עכץ יהושע כגורל
אתה בא עלי אתה ואלעזר הכהן שני גדולי הדור אתם אם
אני מפיל עליכם גורל על אחד מכם הוא נופל א"ל בבקשה
ממך אל תוציא לעז על הגורלות שעתיד ארץ ישראל שתחלק
בגורל שנאמ' אך בגורל תחלק הארץ תן תודה אמר רבינא
שהודי שהדיה בטלוי א"ל כלו' אני מבקש ממך אלא הודאח

הן לתודה והיפטר ויען עכין את יהושע ויאמר אמנה אנכי
חטאתי לה' אלהי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי א' ר' אסיא ר'
הנינא מלמד שמעל עכין בשלש חרמים ב' בימי משה וא' בימי
יהושע שנא' וכזאת וכזאת עשית' ויהנן אמר ששום ר' א' בר'
יהושע ה' ד' בימי משה ואחד בימי יהושע שנא' אנכי חטאתי
וכזאת וכזאת עשיתי ועד השתא מ' ט' לא איענוש אמ' ר' יוחנן
משום ר' א' בר' שמעון לפי שלא ענש על הנסתרות עד
שעברו ישראל את הירדן:

פי' שיש נא כבוד נא נקסה: לטור רכיל: בנוללתה נא
להרניי שלא נעדי': בנקסה היינו דקאמר לי' נא: שחודי
שמדי' וכו' סנר שאין מנקשין מחנו אלא הולדה ולא יהרנוהו: ב'
בימי משה אותו של כנעני חלך ערד וכיונא בזו עשה נעיירות
אחרות ולא כתפרסמו ובירושלמי תפרסם נד' חרמי' מעל נח' כנעני
וכח' סיחון וכח' מדין וכח' יריחו: שנא' כזאת היינו כזאת של
יהושע דהיינו א' וכזאת היינו עוד א' כשל יהושע הרי' בימי משה:
מ' ט' לא איענוש ישראל על מעילתו כי היכי לא יענוש השתא:
לפי שלא יענש המקום את הנדקיים: על הנסתרות שניד עונתי
ענייה אלא על הידיעות: עד שעברו וכו' וקבלו עליהם נרכות
וקללות וכעשו ערבים זה נזה מיד כענשו זה נזה אפי' לא ידע זה
כענירות שניד חנרו:

כתנאי הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד
עולם למה נקוד על לנו ולבנינו ועל עי'ן שבעד
מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן
דבריר' יהודה אמר לו רבי נחמיה וכו' ענש על הנסתרות
לעולם והלא כבר נאמר עד עולם אלא כשם שלא ענש על
הנסתרות כך לא ענש על עונשין שבנלווי עד שעברו ישראל
את הירדן א' אעכין מ' ט' איענוש משום דהווידעי ביה אשתו
ובניו הטא ישראל א' ר' אבא בר' זבדי אעפ' ישחטא ישראל
הוא א' ר' אבא היינו דאמרי אינשי אסא דקאי ביני חילפי אסא
שמה ואסא קרו ליה וגם עברו את בריתו אשר צויתי אותם
גם לקחמן ההרם גם ננכונם כהשונם שמו בכליהם אמר ר'
אלעאי משום רבי יהודה בר' מספרטא מלמד שעבר עכין על
חמשה חומשי תורה שנא' ה' פעמים גס וא' ר' אלעאי משום ר'

יהודה בר מספרתא עכץ משוך בערלתו היה כתיב הכא וגם
 עברו את בריתי וכתיב התם ארץ בריתי הפר פשיטא מהו
 דתימא במצות נופיה לא פקר קמ"ל וכי עשה נבלה בישראל
 א"ר אבא בר זבדא מלמד שבעל עכץ נערה המאורסה כתיב
 הכא וכי עשה נבלה וכתי' התם כי נבלה עשה בישראל פשיטא
 מהו דתימא כולי האי לא פקר נפשיה קמ"ל רבינא אמ' דיניה
 כנער המאורס' דבסקילה א"ל ריש גלות' לרב הונא כתי' ויקח
 יהושע את עכץ בן זורה וגו' ואת בניו ואת בנותיו וגו' אם הוא
 חטא בניו ובנותיו מה חטאו א"ל וליטעמך אם הוא חטא כל
 ישראל מה חטאו דכתיב וכל ישראל עמו אלא לרדותן הכא
 נמי כדי לרדותן וישרפו אותם באש ויסקלו אותם באבנים
 בתרתי אמר רבינא הראוי' לשרפה לשרפה הראוי' לסקילה
 לסקילה וארא בשלל אדרת שנער אחת ומאתים עיקל כסף
 רב אמ' איצטלא דמלתא ושמואל אמ' סרבלא דצריפא ויציקום
 לפני'ה' אמ' רב נחמן בא וחבטן לפני המקו' אמר לפניו רבש"ע
 על אלו תיהרג רובה של סנהדרין דכתיב ויכו כהם אנשי העו
 כשלישים וששה אישותניא שלשים וששה ממש דברו רבי
 יהודה א"ל רבי נחמיה וכי נאמר שלשים וששה איש והלא
 לא נאמר אלא כשלשים וששה איש אלא זה יאיר בן מנשה
 ששקול כנגד רובה של סנהדרין:

פ"ו שלא ענש על הכסותות והכי דריש לקרא הכסותות לה'
 משמע עליו לנקש עלבון העבירה העשו' כסתר וליפרע מן
 העוברי' ואין עליו עונש בדבר והכנולות לנו קולר תלוי בצואר
 כולנו ואי לאו נקודה ה"ח כך הי' המדה לעולם נאה אותה הנקודה
 לדרוש דאין מדה זו כוהנת לפוטרכו מן הכסותות אלא על
 שעברו הירדן וה"ל לנקוד ה' אלהינו ללמד שלא עד עולם הן לה' אבל
 לאו אורח ארעה לנקוד את השם ונקודה על לנו ולכנו לומר שאין
 כאן מקומו חמש אלא למעלה מן הכנולות כמי ליתן לדרוש כך
 הכסותות לה' ולנו שאף אנו כענשיט והנקודה דעי' שבעד לחלק
 צאצא דלא תימא מעולם וע"ע אלא מעשה מצולת מדה זו ותנהוב
 עד עולם: וכי ענש על הכסותות את החמרים לעולם: והלא כבר
 וכו' והלא אפטורה דכסותות קאי לאשמועינן דעד עולם תנהוב
 מדה זו ל"ל דכתיב אי חסוס חיונא דכנולות פשיטא דיעונש הנוהב
 עכשיו ינהוב לעולם דמה לו לפסוק אה הנקודה למדתך דהאי דכתי'

לכו ולכנינו לאו עד הנה כהנה מדה זו אלא מחאן ואילך דכל הנקודה
 למצט: כך לא עכש אחרים: אלא לר"כ כיון דאף משעברו לא עכש
 על הנסתרות אעכ"מ"ט איעכש ישראל עליהם: חילפא ארטיגא"ט:
 ישראל חילפא אר"מטא העם שם קדושתן עליהם: חילפא ארטיגא"ט:
 משוך בערלה משוך את עור אמתו עד שנסתרנה וכסתה את ראש
 הניד שלא נראה מהול: פשיטא הא ר"א נופי' אמר דעבר על כל
 התורה: לא פקר לא הפקיר עמו כ"כ: בנערה המאורסה
 כתיב כי עשתה כנלה בישראל: כולי האי רע לשמים ורע לבריות
 לנייש את משפתתה ולאוסרה על בעלה: דיניה כנערה וכו'
 כצטו ולסקלו: לרדותן שיראו את קלקולו ויזהרו בעיניהן ולא
 יוסיפו למעול במרס: הראוי לשריפה כסף וזהב וננדים:
 הראוי לסקילה הוא שורו ונהמותיו וקנס היה לרדות את
 האחרים: איצטלא וכו' טלית של כמר נקיבן יומו שמכסי' למילת
 ומלבישן לנוש שלא יתכלך במרו: סרבלא וכו' כנוע כנרף
 שקורין אלום:

אמר רב נחמן אמר רב מאי דכתיב תחנונים ידבר רש
 ועשיר יענה עוות תחנונים ידבר רש זה משה
 ועשיר יענה עוות זה יהושע"ט אי לימא משו' דכתי' ויציקום
 לפני ה' ואמר רב נחמן בא וחבטן לפני המקום אטו פנחס לא
 עכד הכי והכתיב ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגפה ואר"א
 ויחפלה לא נאמר אלא ויפלל למלמד שעשה פלילות עם קונו
 בא וחבטן לפני המקום אמר לפניו רבש"ע על אלו יפלו כ"ד
 אלף מישאל דכתיב ויהיו המתים במגפה כ"ד אלף ואלף
 מהכא למה העברת העכיר את העם הזה את הירדן משה נמי
 מימר אמר למה הרעות לעם הזה אלא מהכא ולו הוא לנו ונשב
 בעבר הירדן ויאמר ה' אל יהושע קום לך דרש רבי שילא אמ'
 לו הקב"ה שלך קשה משלהם אני אמרתי והיה בעברכם את
 הירדן תקימו ואתה ריחקתם ששים מיל בטר דנפק אוקים
 רב אמורא עליה ודרש כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה
 משה את יהושע וכך עשה יהושע ולא הסיר דבר מכל אשר
 צוה ה' את משה אם כן מה ת"ל קום לך א"ל אתה גרמת להם
 והיינו דקאמר ליה בעי ועשירי לעי ולמלכא: כאשר עשירי
 ליריחו ולמלכה רק שללה ובהטתה תכוזו לכם:

פוי' זה משה כשהיה צריך לנקם רחמים על ישראל היה מדבר כל'

רכה ונקרא רשע"ש שלא ניתן לו לכנוש א"י ועשיר זה יהושע
שניתן לו לכנוש א"י : פלילות דין : ולו הואלנו ולואי שהוא לנו ליטב
ולא לענוור את הירדן משמע שטוב היה לנו שלא לקיים מצוה : קום
לך מש"ך וחידך היתה זאת להם שאף בשנילך נענשו שלא קיימת
דברי : ריחקתם ס' מלה נרזים והר עינל רחוקים ס' מיל מן
הירדן ושם הקיימת האנכים : כן יעשה יהושע מקרא כתיב כן ולא
יעה דרש ר"ש יחשע שינה : אתה נרמת להם שלא היה לך לחסור
עליהם בינת יריחו רק שללה ונו' שלא תחרימם עוד :

ויהי

בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא וכו' ויאמר
לא כו אני שר צבא ה' עתה באתי ויפול יהושע אל
פניו ארצה וישתחו היכי עביד הכי והא"ר יוחנן אסור לו לאד'
שיתן שלום להברובלילה היישינן שטא שד הוא שאני התם
הקאמר ליה אני שר צבא ה' עתה באתי ודלמא משקר גמורי
דלא מפקי שם שמים לבטלה א"ל אמש בטלתם תמיד של בין
הערכים ועכשוו בטלתם ת"א ל"ל על איזה טהם באת א"ל
עתה באתי מיר וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק וא"ר
יוחנן מלמד שהלך בעמקה של הלכה א"ר שמואל בר אויב
משמיה דר גדולת' ת יותר מהקרבת תמידין שנ' עתה באתי :

פי'

היכי עביד הכי דמשתחוה לאדם בלילה דכיון דאמר הלנו או
לנרינו מכלל בלילה היה דאי בימחא וכי לא היה מכיר בין
סרי ישראל לשרי גוים : שמא של הוא ואין מוכיחין ש"ע על המזיק
דטלוס שס הוא וכ"ש דאין משתחוה לדומה כמשתחוה לטעירים :
עתה נחתי וכו' מדקא' עתה נחתי מכלל דמילתא אחריתי א"ל
יהושע דמהדר לי עתה נחתי : איש היום כשהעריכ בין הערכים
קרי ליה כמי אמש שאין זה אלל' ערכי' : ועכשוו וכו' וכיון דגוים
אי אתם יכולים לצסוק נתורה מחמת עסקי מלחמה צריכין אתם
לצסוק נתורה בלילה : עתה נחתי על של עכשוו נחתי ליפרע :
מיד כזה יהושע ולא הוסיף עוד לבח נתנור בלילה נכך נאמר נשי
וילך יהושע וכו' :

אמר

ליה אבוי לרב דומי האי קרא במערבא במא
מוקמיתו ליה אל הצא לרוב מהר פן מה העשה
באחריות בהכלים אותך ריעך ריבך ריב את רעך וסוד אחר
אל תגל בשערה שאמר לו הקב"ה ליהוקאל לך אמור להם
לישראל אבין האמורי ואטך התית אמרה רוח פסקנית לפני
הקב"ה

נמר הדין פרק ששי מנהדרין תרג

הקב"ה רבש"ע אם יבאו אברהם ושירה ויעמדו לפניך אתה
אומר להם ומכלים אותם ריבך את רעך וסוד אחר אל
תכל ומי אית ליה רשותא כולי האי אין דאמר ר' יוסי בר חניני'
ג' שמות יש לו פסקון אטמון סגרון פסקון שפוסק דבריו כלפי
מעלה אטמון שאוטם עונותיהם של ישראל סגרון כיון שסוגר
שוב אינו פותח :

פ'י נחמי חוקמיתו וכו' דה"ל להזהיר בחוסר שלא יריב אדם כלל
עם תכרו : הניך האמורי תרח ואב תיו מכניען בלו : רוח
פסוקי נביריאל : מכלים אותם שאתה קורא אותם אמורי ומתי :
ריבך וכו' אם יש לך להוכיח את ישראל הוכיחן בעצמתן וסוד של
אברהם ושירה אל תנל לבנותם : סוד ע"ש כן נקרא סוד שאם יעמדו
לפניך לא הייתי הוטר להם דבר זה שלא בפניהם נסוד אמרת כן :
ומי אית ליה רשות לנביריאל כולי האי להוכיח דברים כלפי מעלה :
כיון שסוגר שאין לו רשות לנביריאל כיון שגברה חמה : שוב אין
מלאך חמר פותח בנקשה כילא יעילו :

היערוך שועך לא בצרא"ר אלעזר לעולם יקדים אדם
תפלה לצרה שאלמלא לא הקדים אברהם
תפלה בין בית אל ובין העי לא נשתיר משונאיהן של ישראל
שריד ופלוט ר"ל אמר כל המאמין עצמו בתפלה מלמטה אין
לו צרים מלמעלה ר' יוחנן אמר לעולם יבקש אדם רחמים
שיהו הכל מאמצים את כחו ואל יהו לו צרים מלמעלה :

כתיב ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרדע כלם
חמשה מאי כלם חמשה כלם חמשה הם לעה"ב
כתיב זמרי וכתיב עכן רב ושמואל ה"א עכן שמו ולמה נקרא
שמו זמרי שעשה מעשה זמרוח"א זמרי שמו ולמה נקרא שמו
עכן שעיקר עונותיהם של ישראל :

פ'י היערוך וכו' כך היו אומרים חזריו לאיוב כלום הקדמת
סויעך יגד לא באתה הצרה אם היית עושה כן היו הכל מהמנין
וחסייעין את כמך : כל החאמין וכו' אין צרים יכולין להסטיבנו
מלמעלה : חאמיו"א את כחו שיסייעוהו ח"ה"ה לנקש רחמים ושלא
יהו לו חסיניס מלמעלה והכי משמע היערוך אם באת לערוך שוע
כזאת תערכהו לא בדר שלא יהו לך צרים ושהכל יהו מהמני כמך :
וכתי' עכן ויקח יהושע את עכן בן זרח מאה בריה היא : רב וחיוב
דאמרי תרוייהו הוא עכן הוא זמרי : מעשה זמרי כואף טכא על

יצרה המאורסה ויעוד שניענשו וננפו ישראל בעונו כמו שניענשו
 על זמרי כ"ד חלק: שצ"כ נלנל עליהם פקודת עונותיהם כעכנא
 זו שמתנגלת בהקיף ענול:

פיהקא

לנקות עצמו וינקה את עצמו כדי שלא להוציא
 לעו על בתי דינים ועל העדים ת"ר מעשה בא'
 שיצא ליהרג אמר אם יש בי עון זה לא תהא מיתתי כפרה על
 כל עונותי ובית דין וכל ישראל מנוקים והעדים לא תהא להם
 מחילה לעולם כששמעו חכמים לדבריו אמרו להחזירו א'
 שכבר נגזרה גזירה אלא יהרג ויהא קולר תלוי בצוארי העדים
 כל במיניה לא צריכא דקא הדרי בהו סהדיוכי הדרי בהו מאו
 הוי והא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד לא צריכא דאע"ג
 דקא יהכי טעמא למלתייהו כי ההוא מעשה דבעיא מיכסא:

משנה

כיצד תולין אותוכו ואם לך עובר עליו בלא
 תעשה שנא' לא תלין נבלתו על העץ כי קבור
 תקברנו ביום ההוא כי קללת אלהים תלויגו כלומר מפני מה
 זה תלוי מפני שבירך את השם ונמצא שם שמים מתהלל אם'
 רבי מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני
 מראשי קלני מזרועי אם כן המקו' מצטער על דמם של רשעי'
 שנשפך ק"ו על דמם של צדיקים ולא זו בלבד אמרו אלא כל
 המלין את טתו עובר בלא תעשה הלינו לכבודו להביא לו ארון
 ותכריכי' אינו עובר עליו ולא היו קוברין אותו בקבורת אבותיו
 אלא שתי בתי קברות היו מתוקנים לבית דין אחד לנהרגין
 ולנחנקין ואחת לנסקלין ולנשרפין נתעכל הכשר מלקטין את
 העצמות וקוברים אותם במקומם והקרובים פאים ושואלים
 בשלום הדוינים ובשלום העדים כלומר שאין בלבנו עליכם
 שדין אמת דנתם ולא היו מתאבלים אבל אוננים שאין אנינות
 אלא בלב ע"כ תניא א"ר מאיר משלו משל למה"ד לשני אחים
 תאומי' בעיר אחת א' מינהו מלך וא' יצא ללסטיות צוה המלך
 ותלאוה כל הרואה אומ' המלך תלוי צוה המלך והורידוהו:
פיה וינקה את עצמו מאי חכמת לן דקאמרת א"כ יהו כל אדם
 אומרין כן ומשני שלח להוניה לעז וכו': ת"א שכבר נגמר
 הדין: כל כמיניה וכי כחמן הוא דקא חסידנא להו לסהדי לומר
 קולר תלוי נבוארס: טוב אינו חוזר ומגיד דכר המכחיש את

הלאשון: דיהניטעמאוכו' מפני שנחת פלו' עשינו: דנציפ
 שיכסא עיין בראי' כאן מעשה במוכס ה' מישראל וכו': ש"ס מתחיל
 שמוכרין שזה נרכו: שאלם מנטער שפורענות בא עליו בעינו:
 מה לשון באיזה לשון היא קובלת עליו: קלני מראשי כמו שאלם
 יגיעו עיף אומר ראשי כגד עלי היינו קללת קל לית אני איני קל:
 ולהזכיר בלא תעשה אלא כל מתים הלכתו בל"ת: ולא היו קוצרין
 וכו' לפי שהין קוצרין רשע מכל דליק: וקוצרי' אותו בקברות אבותיו
 ולא היו מתחבליס עליהם כדי שתהא בזיונם כפרה להם אלא חוננין
 דלין זה כבוד להרוג: לנ' אחיס תאומים אף אדם עשוי בדיוקנו
 של מקום:

אמר רביוהנן משום רשב"י מנין למלין את מתו שעובר
 עליו בלא תעשה שנאמר כי קבור תקברנו מכאן
 למלין את מתו שעובר בלא תעשה א"ר יוחנן משום רשב"י
 רמולקבורה מן התורה מנין ת"ל כי קבור תקברנו מכאן רשע
 לקבורה מן התורה א"ל שבור מלכא לרב חסדא קבורה
 מדאורייתא מנא לכו אישתיק ולא אמר ולא מדיא"ל רב אהא
 בר יעקב איסר עלמא בידי דטפ שאי איבעי ליה למומר כי
 קבור דליעבד ליה ארון תקברנו לא משמע ליה ולימא מדקבור
 צדיקי מנהגא בעלמא מדאקבריה רחמנא למשה דלא אשתט
 ממנהגא ת"ש וספרו כל ישראל וקברו אותו דלא אשתט
 ממנהגא לא יספרו ולא יקררו לרומן על פני האדמה יהי
 דלישתנו ממנהגא איבעיא להו קבורה משום כיונא הוא או
 משום כפרה הוא למאי נפקא טינה דאמר לא תקברנו לה הוא
 גברא אי אמרת משום כיונא הוא לאו כל כמיניה אלא אי
 אמרת משום כפרה הוא הא אמר לא בעינא כפרה מאית"ש
 מדאקבור צדיקי אי אמרת משום כפרה הוא צדיקי לכפרה
 צריכי אין דכתיב כי אדם אין צדיק בארץ וכו' ת"ש וספרו לו
 כל ישראל וקברו אותו אי אמרת כי היכי דתיהוי ליה כפרה
 הנך נמי לקברו כי היכי דתיהוי ליה כפרה האי דצדיק תיהוי
 ליה כפרה הנך לא ליהווי כפרה ת"ש לא יספרו ולא יקברו דלא
 תהווי להו כפרה:

פ' ה"ג ת"ל כי קבור תקברנו מרביא דריש כל המתים: דמן
 שאלם קייב לקבור את מתו: דליעבד ליה ארון מכל קבורת
 ק"ד 7 4 101 סאלן

נגמר הדין פרק ששי

הארץ לא מישתמעא מיני' להכי לא אמר מהאי : ופרכינן נימא ליה
 מרבויא דתקנרנו : ומשני לא משמע לבני סבור מלכא דרשה
 מרבויא : ונימא ליה מדאקביר נדיקי נ' אבות ומשני מנהגא בעלמא
 הוא : מדאקביר' רחמנא למשה אלמא דעתו הסכימה : ומשני
 דילמא כי היכי דלא לשתני משה ממנהגא דעלמא : וספדו לו דהביה
 בן ירבעם כתיב ואמיה השילוכי כתננא דנר זה לשנא יען כי כמנא
 בו דנר טוב שניטל פירדסאות שהוסיג לבני : לא יקברו ברשעים
 קתיב ומדלייט בהו הכי ש"מ קבורה משויחא אסכימו עליה : בזיונא
 הוא שלא יחזרה לעין כל כשיראהו מת ונרקד או כי היכי דתהוי לי'
 כפרה שמורדין ומשפילין אותן בתחתיות : לאו כל כמיניה דזיון
 הוא לקרוביו : ולא יקברו ואי מסו' כפרה היא יקברו ויתכפר להם :
 ומשני לא נימא להקב"ה דתהוי להו כפרה שאף על פתח קברם
 לא היו חוזרין :

איבעיא

להו הספדא יקרא דחיי הוא או יקרא דשכבי
 הוא למאי נפקא מיננה דאמר לא תספדוהו
 להווא גברא אי נמי לאפוקי מורשים מאית"ש ויבא אברו'
 לספוד לשרה ולבכותה אי אמרת משום יקרא דחיי הוא משו'
 יקרא דאברהם משהו לה לשרה שרה נופא נוחא לה כי היכי
 דנתיקרה בה אברהם ת"ש וספדו לוכל ישראל וקברו אותו ואי
 אמרת משום יקרא דחיי הוא דגוי בני יקרא נינהו נוחא לתו
 לצדיקי דנתיקרו בהו אינשית"ש לא יספדו ולא יקברו אי
 אמרת משום יקרא דש"ב כי שפיר דהני לאו בני יקרא נינהו
 אלא אי אמרת יקרא דחיי הוא הא נמי וספדו כי היכי דתיהו
 להו יקרא לאינשי לא נוחא להו דנתיקרו פרשועא ת"ה שמע
 בשלום תמות ובמשרפות אבותיך המלכים חראשונים וכו' או
 אמרת יקרא דחיי הוא מאי נפקא ליה מינה הכי קאמר ליה
 ליתיקרו בך ישראל כי היכי דאתיקרו באבהתך ת"ש נכזה
 בעיניו נטאס זה חוקיה סלך יהודה שנירר עצמותיו של אביו
 במטה של הבלים ואי אמרת יקרא דחיי הוא מ"ט עביד הכי
 משום דתיהו פפירה לאביו ומשום כפרה דאבוה משה ליה
 ליקרא דכל ישראל וישראל נופייהו נוחא לתו דמחלו ויקרייהו
 לנביה ת"ש אמר להורבי אל תספדוני בעיירות ואי אמרת
 יקרא דחיי הוא מאי נפקא ליה מיננה קסבר רבי ליתיקרו בו

וישראל

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין תרה

ישראל טפיו פורתא ת"ש ר' נתן אומ' סימן יפה למת שנפרעין
ממנו לאחר מיתה מת שלא נספד ולא נקבר או שהיה גורתו
או שהיו גשמים מולפים על מטתו והו סימן יפה למת שמע
מינה יקרא דשכבא הוא שמע מינה :

פי' א"כ לאפוקי מירושין על כך שכר הספדנין אי יקרא דשכבא
ואמר מירושין לא כיחא לן כפינן להו ואי יקרא דחיי הוא
לדיד' לא צייתינן ולירושין צייתינן : ויבא אברהם מכלל דהיא
שעתא לא היה התם : הכי בני יקרא בתמי' והלא כל בית ירבעם
הניתרי' רשעים היו : ולא יקברו ואי יקרא דחיי הוא והלא הנותרי'
יש בהם נדיקים : על מטה ש"ק דרך בזיון מפני שהיה אביו רשע
וכיוהו לעין כל כדי שיתסרו האחרי' כגזה בעיניו הוא עצמו נתגזה
וכחאם בפני עצמו שלא קס לכבודו במקום קדוש השם : מ"ט ענין
הכי למה ביזה את החייט : אל תספדוני וכו' כך רבינו הקדוש בוס
את בכיו כשתוליכי ארוני למקום קבורתי בבית הסערים והוא מת
בנפורי אל תספדוני בעיירות קטנות שתעברו עליהן אלא בכרכי'
בדולים דאיכא אינשא טונא ומכפי עיירות כמי להתם : מאי לאו
לכבודו של מת אלא יקרא לעבדי ליה דילי' הוא : שנפרעין ממנו
בעה"ז לאחר מית' דיטלו כפרה על כך ש"מ וכו' דאי לא יקרא דידי'
אחאי מכפר בזיוני' :

אמר רבי אחא בר הנינא מנין שאין קוברים רשע אצל
צדיק דכתיב ויהי הם קוברים איש והנה ראו את
הגרוד וישליכו את האיש בקבר אלישע א"ל רב פפא ודלמא
לקיומי ויהינא פי שנים ברוהך אליא"ל איהכו היינו דחניא
על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא ויהי נא פי שנים היכי
טשכחת לה דאדווי א"ל רבי ורחנן שרפא צרעת נעמן שהי'
שקולה כמת דכתיב אל נא תהי כמת וכשם שאין קוברים רשע
אצל צדיק כך אין קוברים רשע חמור אצל רשע קל :

קבריה דרב הושקלימיניה עפרא לאשתא בת יומא
אתו אמרו ליה לשמואל אמר להו יאוח עבדין
קרקע עולם הוא וקרקע עולם אינה נאסרת דכתיב וישלך את
עפירה אל קבר בני העם כקיש קבר בני העם לעבודה זרה
טה ע"ז במחובר לא מתסרא דכתיב אשר אתם יורשים ארץ
אלהיהם על ההרים הרמים אלהיהם על ההרים ולא ההרים
אלהיהם

אלהיהם הכא נמי במחובר לא מותר :

פי' וימי ויקם על רנליו אותו הנקנר נביא שקר הי' וכשקנרוהו
אכל אלישע ולא הוכשר לפני המקום שיקנור אכלו והחיה :
פי שנים וחלישע לא החיה אלא בנה של שנמי' : לא הלך ואי משום
ברכתא דאליהו הוא היכי מקיימי בהכי : וכשם וכו' לפדושי טעמא
דמתני' קהדר ולפי' נתמנוב' קנרות שאין קינרין נסקלין וכשרפינ
שהם רשעים חמורים אכל נהרנים וכחנקים שהם רשעים קלי' :
לחשתא בת יומא כיום ראשון שלה והם מתרפאין באלותו עפר א"ל
לשמאל משום דמת וכל הנקנר בו איסורי הנאה ניכחו :

תנו רבנן הרוגי מלכות נכסיהם למלך הרוגי בירת דין
נכסיהם ליורשים רבייהודה אומר אף הרוגי מלכות
נכסיהם ליורשים אמרו לר' יהודה והלא כבר נאמר הנר
בכרם נכות אשר ירד שם לרשתו אמר להן בן אחי אביו הירר
וראו ליורשו היה אמרו לו והלא הרבה בנים היו לו אמר להן
אותו ואת בניו הרג שנא' אם לא את דמי נבות וארת דמי בניו
ראיתו ור' יהודה ההוא בנים הראוין לצארת ממנו בשלמא
למ"ד נכסיהם למלך היינו דכתיב ברך נכות אלהים ומלך
אלא למ"ד נכסיהם ליורשים ל"ל למלך ולטעמיך אלהים למה
לי אלא לאפושיו ריתחא הכא נמי לאפושיו ריתחא בשלמא
למ"ד נכסיהם למלך היינו דכתיב ויגס יואב אל אהל ה' ויחזק
בקינות המזבח וכתיב ויאמר לא אצא כי פה אמות לא למ"ד
נכסיהם ליורשים מאי נפקא לה מינה לחיי שעיה :

פי' הרוגי מלכות שכתחייבו מיתה למלכי ישראל כגון שמרדו בו
לרשתו משמע ירושה נמורה ומן הדין : היינו דכתיב וחלץ
העידוהו שמרד במלכות כדי שיתחייב מיתה למלכות ויהיו נכסיו
למלך : ל"ל ומלך אי משום למיקטלי' וירשנו מחמת קורבה כנרן
נכות אלהים סני' : אלהים ל"ל הא מחייב לי' משום מלכות :
לאפושיו ריתחא דליינין עליו שלא ירכנו אחר אחאב למימר בשביל
הרגו וכלי פשע : פה אמות לחמהיה כדון למלכות כדי שלא יהו
נכסי מלך : לחיי שעיה דחויא בעלמ' עד שייכנו הדנרי לשלמ' ויגמלו :

וישב בניהו את המלך דבר לאמר כה דבר יואב וכה ענני
א"ל זיל אימא ליה תרתי לא תעביד בההוא גברא
אי קטלת ליה קבור לטותיה דלטייה אבוך ואי לא שבקיה
דליקום

נמר הדין פרק ששי סנהדרין תרו

דליקום בלטותיה דלטייה אבוך ויאמר לו המלך עשה כאשר
 דבר ופנע בו וקברתו אמר רב יהודה אמר רב קללות שקלל דוד
 את יואב נתקייסו בו רעו של דוד ו^א יכרת מבי יואב זב ומצורע
 ומחויק בפלך ונופל כחרב וחסר לחם זב מרחבעם דכתיב
 והמלך רחבעם התאמץ לעלות במרכבה לנוס לירושל' וכתיב
 כל המרכב אשר ירכב עליו חזק יטמא מצורע מעוניהו וכתיב
 ובחוקתו גכה לבו עד להשחית וימעל בה' אלהיו ויבא אל
 מוכח ה' להקטיר את מוצח הקטורת וכתיב והצרעת זרחת
 במצחו מחויק בפלך מאסא דכתיב רק לעת זקנתו הלה ארת
 רגליו ואמר רב יהודה אמר רב שאחזו פודגרא א"ל מרוטרא
 ברירה דרב נחמן לרב נחמן היכי דמי א"ל כמחט בבשר החי
 מנא ידע איבעית אימא מיחש הוה חייש ביה ואי בעית אימא
 מרביה הוה גמיר ליה ואי בעית אימא סוד ה' ליריאו וכריתו
 להודיעם נופל כחרב מיאשיהו דכתיב ויורו היודים למלך
 יאשיהו ואמר רב יהודה אמר רב שעשו כל גופו ככברה וחסר
 לחם מיכניה דכתיב וארוחתו ארוחת תמיד נתנה לו אמר רב
 יהודה אמר רב היונו דאמרי אינשי תהא ליטא ולא תהא
 מלטטא אתויה ליואב דיוניה א"ל מ"ט קטלתיה לאבנר א"ל
 גואל הדם דעשה אל הואי עשה אל רודף הוה א"ל היה לו
 להצילו באחד מאבריו א"ל לא הוה יכול ליה א"ל השתא
 בדופן חמישית כיון ליה דכתיב ויכהו אבנר באהרי החנית אל
 החומש וא"ל יוהנן בדופן חמישית במקום שמרה וכמד תלויים
 בו באחד מאבריו לא יכול ליה א"ל לכוול לאבנר מ"ט קטלתיה
 לעמשא א"ל מורד במלכות הוה דכתיב ויאמר המלך לעמשא
 הזעק לי את איש יהודה ג' ימים ונו' וילך עמשא להזעיק ארת
 איש יהודה ויחר ונו' א"ל עמשא אכין ורקין דרש אשכחינהו
 לישראל דפתיח להו במסכתא אמר כתיב כל אשר ימרה את
 פיד ואל ישמע אל דבריד לכל אשר תצונו יומת יכול אפילו
 לד"ת ה"ל רק חזק ואמץ אלא ההוא גברא מורד במלכות הוה
 דכתיב דהשמועה באה עד יואב כי יואב נטה אהרי אדונידי
 ואהרי אבשלום לא נטה מאי לא נטה אמר רב יהודה שבקש

לנטות ולא נטהו מ"ט לא נטה אר"א עדיין להלוהית של דוד
קיימת רבי יוסי ברבי חנינא אמר עדיין אצטנניני של דוד
קיימין דאמר רב יהודה אמר רב ד' מאות ילדים היו לו לדוד
ובולן בני יפת תואר היו ומגדלי בלוריות היו ומהלכין בראשי
הגייסות היו והן הן פעלי אנרופין של דוד :

פי' וכה ענני משמע דבר וענייה הרבה וקרא כי פה אמות הוא
דכתיב ותו לא : אלא ה"ק תרתי לא תעניד לי : בזרעו של
דוד מפני שקבלן שלמה עליו : במרכבה ובני זב כתיב מרכבה
סמכת אלג"ש : מחזיק נפ'ך אוחז מקל ליטען עליו מחמת חולי
הרגלים : פודגר"א כן שם החולי חף בלשוניו : מכא ידע ר"כ :
וארוחתו ונו'מאת כ"ה היתה לו : תהא ליטא וכו' כוחלך להיות מן
המקוללים ולא מן המקללים לפי שסוף קללת חכם לשון אל המקלל :
היה לו להכנר : להגיל את עבדו בא' מאיבריו של עשאל ולא יהרבו :
לא יכול ליה הכנר לכון בא' משאר איבריו : א"ל יואב השתה ככנר
בלע תמישי וכו' : כיזיל לאכנר דיכו של אכנר פטור אתה עליו : הכין
ורקין דרש שמעון עסוקים במסכת' ולא רנה לבטלם ואינו מורד
במלכות דכתיב רק חזק ואחץ שאם בא המלך לנטל דברי נביא אין
שומעין לו : השמועה כשחשט שלמה באה אל יואב ונתיירא כי
יואב נטה אחרי אדוכי' : ואחרי אנשלוס כשמרד בדוד הכין לה נטה
מלתא באנפי נפשיה וסיפא קדריש : מאי לא נטה מה לנו להזכיר
זאת כאן וכי לא היה לו לירא בשביל שלא נטה אחרי אנשלוס וכאן
נטה אל מניד לך הכתוב שביקש לנטות כדיומר' והזיל מפני שעדיין
לחלוטית נגזרתו קיימת ועכשיו שהזקין יצא מדרבו ונטה אחר
אדוכי' : אינטינניני בעלי אגרוטין שלו שעל ידס נלחם ויוצא ונא
על פיהם ואנטיננינות לכל התלמוד ל' מולות וחוזי' כככבים והנך
קרי הכי משום שסיה דוד נסיך ועושה ע' פ והולך אחר דבריהם :
ילדים בחורים ומגדלי בלוריות כמשפטי הנז' כדי שיראו בעלי קוחה
ויפתחו מהן : ובני יפ"ח כשי גויס שהיו לוקחין נשכיה והתירם
הכתוב דכתיב ורחית נשני :

ופליגא דר' אבא בר כהנא דא' ר אבא בר כהנא גמלא
דוד לא עשה יואב מלחמה ואלמלא יואב לא
עסק דוד בתורה כדכתיב ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל
עמו וסמוך ליה ויואב על הצבא מ"ט דוד עושה משפט וצדק
לכל עמו משום דיואב על הצבא ומ"ט יואב על הצבא משום
דרוד עושה משפט וצדקה ויוצא יואב מעם דוד וישלח מלאכיו

אהרי אבנר וישיבו אותו טבור הסירה ודוד לא ידע מאי בור
 הסירה א"ר אבא בר כהנא בור וסירה גרמולו לאבנר שיהרג
 ויטטו יואב אל תוך השער לדבר אחוב שלי א"ר יוחנן שדנו
 בדין סנהדרין א"ל מ"ט קטלתי לעשהאל עשהאל הורף הוה
 היה לך להצילו באחד מאבריו לא יכולנא ליה השתא בדופן
 חמישית איכוונת ליה באחד מאבריו לא יכלת ליה לדבר
 אתו בשלי אמר רב יהודה אמר רב לדבר אתו על עסקי שלו
 ויכהושם אל התומש א"ר יוחנן בדופן חמישית מקום שמרה
 וכבר תלוים בו והשיב ה' את דמו על ראשו אשר פגע בשני
 אנשים צדיקים וטובים ממנו ויהרגם בחרב טובים שהם דרשו
 אבין ורקין והוא לא דרשו צדיקים שהם בפה ולא עשו וחוה
 באגרת ועשה ועמשה לא נשמר בחרב אשר ביד יואב וגו' אמר
 רב יהודה אמר רב שלא חשדו ויקבר בביתו במדבר אטו ביתו
 מדבר הוא אמר רב יהודה כמדבר מה מדבר מופקר לכל אף
 ביתו של יואב מופקר לכל ד"א כמדבר הזה מה מדבר מנוקה
 מגול ועריות אף ביתו של יואב מנוקה מגול ועריות ויואב יהיה
 את שאר העיר אמר רב יהודה אמר רב אפילו מונינו וצחנתא
 טעים פרים להו:

פיר אלמלא דוד שהיה עוסק בתורה לא יעשה וכו' אבל זכותו של
 דוד צומדת לו ליואב במלחמה של דוד: בור וסירה וכו' בור
 כפחת היזה שלקח דוד מראשותיו של שאול כשהיה יסן כמיצנל והיה
 לו לחנך לחיות כשאלו ללמד זכות על דוד ולאחר לו ראה כמה נדיק
 זה שלא הרנך ולא חימה בו אלא חמר שחא ה' סני הכנא כתנס לו
 וסירה קיץ כסכרת דוד את מיצילו של שאול במערה היה לו לחנך
 ללמד זכות על דוד ולומר לשאול ראה חס עליך שלא הרנך
 בהיותך ימידי עמו אלא ה' א"ל שחא כשעברת אלל הקוני' ככנס ה'
 מהקוני' ככנף מעי'ך והוא היה עמון סס ומתכוו: שדנו וכו' דסתס
 שער ל' סנהדרין הוא שהיו דכין סס: על עסקי שלו ל של בעלך שאל
 לו בערמה יבמה נדמת היאך חולצת התתיל שמה לפניו ומראהו כך
 היא חולצת כסניה והוא שלף חרכי והרנו: שהס דרשו וכו' כלל ציל:
 שהס בפה ר"ל שהס דרשו אבין ורקין ואפי' שהן שחצו מפי החלך
 ולא יצאו לנטל התורה עצמא כדלחרן ואבנר כשחמר לו שאלו סוגו
 והחיתו את כהניה' וכתיב ולא חבו ענדי החלך לשלוח ידיה' ולפניו
 וכו' והוא לא היה דריש והרג את חוריו ואפי' נ' שלא כזה דוד נפיו

אלא נספר : מופקר לכל עניים להתפרנס : חפי' מוניני וכו' דנרי'
 דקים וענונים כלומר כל שהיה מוכל חפי' דנר מועט היה מחלק
 ודריש חמלת סחר חפי' דנר טפל שעשו שירים : טעים שהיה טועם
 פרים להו משלק להם למזונות לעניי העיר : מוניני דניס קטנים
 נכתבא מין דניס קטנים :

פרק ארבע מיתות

תניא היה ר"ט אומר מה ת"ל את אביה היא מהללך
 שאם היו נוהגין בו קודש נוהגין בו חול * כבוד
 נוהגין בו בזיון אומרים ארור שזו ילד ארור שזוגידל ארור
 שיצאה זו מהלציו * אמר רב אשי כמאן קרינן רשיעא בר
 רשיעא ואפילו לרשיעי בר צדיקי כמאן כהני תנאי :

משנה מצות הנשרפים וכו' * ונותנין סודר קשה לתוך
 הרכה וכורך על צוארו זה מושך אצלוחה מושך
 אצלו עד שפותח את פיו ומדליק את הפתילה וזורקה לתוך
 פיו ויורדת לתוך מעיו וחומרת ארבע בני מעיו וכו' * גמרא *
 מנ"ל אתיא שרפה שרפה מעדרת קרח מרז להלן שרפת
 נשמה וגוף קיים אף כאן שרפת נשמה וגוף קיים * ר"א
 אומר אתיא שרפה שרפה מבני אהרן מה להלן שרפת נשמה
 וגוף קיים אף כאן שרפת נשמה וגוף קיים * מאן דיליף
 מעדרת קרח מנ"ל דכתי' את מחתות החטאים הלא בנפשותם
 שנשמתן נשרפת וגוף קיים * ואידך ההיא שרפה ממש *
 ומאי בנפשותם שנתחייבו שרפה על עסקי נפשותם כדריש
 לקיש דאר"ל מאידכתיב בחנפי לעני מעוג חרק עלי שינימו
 בשביל חנופה שהחניפו לקבה על עסקי לגימה חרק עליהם
 שר של ניהנם שיניו * ומאן דיליף מבני אהרן מנא לי' דכתיב
 וימותו לפני ה' כעין מיתה * ואידך ההוא שרפה ממש הוא *
 ומ"ד וימותו דאתחיל בהו מגואי כעין מיתה דתניא אבא יוסי
 בן דוסתאי אמר ב' חוטין של אשיצאו מבית קדש הקדשים
 ונחלקיל ארבע ונכנסו ב' בחוטמו של זה ושנים בחוטמו
 של זה ושרפום * והכתיב ותאכל אותם אותם ולא בגדיהם :

פי' קשה לתוך הרכה כורכי' סודר קשה לתוך הרכה מפני שהרכה אינה חונקת לפתוח פיו והקשה מחנלת את גרונו ומכולתו לפי' קשה חנפנים להנזק ורכה מנחון להנין: הפתילה של' אבר: וחומרת ל' חמרתו מעי: מכ"ל דכי האי נוונא שרפה היא: מכ"ל דעדת קרת הכי הוו בנפשות ולא בנופס: שרפה חמש ע"כ לא מניכן למילף נוף קיים מהתם: על עסקי נפשות על חנופת אכילה ושתיה הנכנסה בנפשותם: על עסקי לנימא שהאקילס והסק' קרת לעדתו ונתחברו עמו חרץ עלי וכו' מעונ ל' דכר חכיל': מ"ל דנוף קיים בזכי אהרן: שרפה חמש אף הנוף אכל מנפנים בתחילה ושרפה והלכה ענמות ונשר: אותם משמע מיעוץ ולא ד"א ואם הכל כשרף מאי קא ממעט ומשגי אותם ולא בנדיהם:

וכבר היו משרה ואהרן מהלכין בדרך וגדב ואביהו מהלכין אחריהם וכל ישראל אחריהם א"ל נדב לאביהו אימותי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג ארץ הדור אמר להן הקב"ה נראה מי קובר את מי אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי נפישו גמלי סבי דטעני משכי דהוגני:

אמר ר"א למה ת"ח דומה לפני ע"ה בתחלה דומה לו לקתון של זהב סיפר עמו דומה לו לקתון של כסף נהנה ממנו דומה לקתון של חרס כיון שנשבר שוב אין לו תקנה:

פי' וכבר היו אידי דאיירי בזכי אהרן תנא ליה הכא לאשמועינן דבשניל שהיו מנקטין שררה ורננות מתו: נפישו וכו' הרבה גמלים זקנים שטוענין עורות גמלים יונקים שמתו: למה ת"ח וכו' משום דאיירי בעדת קרת נקט לה שהיו ת"ח ע"ש שפיתס אותו דשע כשנהנו ממנו הוקלה בעיניו להשיאם ולהחזיק ידו במחלוקת ולמרוד בהקב"ה: בתמלה בעודו מתנהג בכבוד שם"ל לו הוא יקר בעיניו:

תניא כתיב ואשיריהם תשרפון באשומה אילנות שאין אוכלים ואין שותים ואין מריחים אמרה תורה השהת שרף וכלה הואיל ובא לאדם תקלה על ידם המתעה את חברו מדרכי חיים לדרכי מיתה עאכ"ו:
תנו רבנן ז' מצות נצטוו בני נח דינין וברכת השם וע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים וגול ואבר מן ההי רבי חזקיה אומר אף על הסירוס רבי שמעון אומר אף על הכשוף

הכשוף • רביוסי אומר כל האמור בפרשת ככשף בן נח
מזהר עליו • לא ימצא בך מעביר בנו וגו' כי תועבת ה' כל
עושה אלה ובגלגל התועבת האל וגו' ולא ענש הכתוב אלא
אם כן הוהיר • ר"א אומר אף על הכלאים • מותרים בני נח
ללבוש כלאים ולזרוע כלאים ואינם אסורים אלא בהרבעת
בהמה והרכבת אילן מנא ה"מ א"ר יוחנן דאמר קרא ויצו ה'
אלהים על האדם לאמר מכל עין הגן אכול תאכל ויצו אלו
הדינים וכך הוא אומר כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו
ואת ביתו אחריו וגו' • ה' זו ברכת השם וכך הוא אומר ונוקב
שם ה' מות יומת • אלהים ז"ע • זוכן הוא אומר לא יהיה לך
אלהים אחרים על פני • על האדם זו שפיכות דמים וכך
הוא אומר שופך דם האדם • לאמר ז"ע • וכך הוא אומר
לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש
אחר • מכל עין הגן ולא נול • אכול תאכל ולא אבר מן החי •
כי אתא רבי יצחק תני אפכה • ויצו ז"ע • אלהים אלו
הדינים בשלמא אלהים אלו הדיני דכתיב וקרוב בעל הבית אל
האלהים אלא ויצו ז"ע • מאי משמע רב הסדא ורב יצחק
בר' אבדימי חד אמר מהכא סרו כהר מן הדרך אשר צויתם
עשו להם וגו' וחד אמר מהכא עשוק אפרים רצון משפט כי
הואיל הלך אחרי צו • ואדינין בני נח איפקיד והתניא עשר
מצוות נצטוו בני ישראל במרה ז' שקבלו בני נח והוסיפו
עליהם דינים ושבת וכבוד אב ואם • דינים דכתיב שם שם
לו חק ומשפט • שבת וכבוד אב ואם דכתיב כאשר צוך ה'
אלהיך ואמ' רב יהוד' כאשר צוך במרה אמ' רב נחמן אמר רבה
אבות לא נצרכה אלא לערה ועדים והתראה אי הכי מאי
והוסיפו עליהם דינים אלא אמר רבה לא נצרכה אלא לדיני
קנסות אכתי הוסיפו בדינים מיבעי ליה וכו' אלא אמר רב
שפא האי תנא תנא דבי מנשה הוא דמפיק ד"ך ומעיויל ס"ך
דתנא דבי מנשה ז' מצות נצטוו בני נח • ע"ז • ע"ע • ושפיכות
דמים • ונול • ואבר מן החי • וסירוס • וכלאים • ר' יהוד' אומר
אדם הראשון לא נצטוה לא על ע"ז בלבד שנ' ויצו ה' אלהים

על האדם ר' יהודה בן בתירא אומר אף על ברכת השם
ויש אומרים אף על הרינים :

פד' ונ"ע כולן חוץ מניצרה המאורסה כדכתיב נבי חנימין
והיה בעולת בעל בעולת בעל יש להם נערה מאורסה חין
להם : פ' מספף זו היא שמזכיר והולך ומדענשו עליהן ש"מ הוזהרו
על כולן ללא ענש ח"כ הזהיר : מותרים ב"כ וכו' סיפא דחילפת
דר"ח הוה וכו' מפרש לקמן : ולא גזל מדאיכסרוך למישרי ליה
ולתפקיד לו עמי הנן ש"ח שאינו מופקר לו כחמר לו : מכלתאכל
העומד לחטילה ולא תאכל חמר מן התי דכהמה נמי' אינה עומדת
לחטילה אלא נגדל ולדות : כיהואיל וכו' מפכי שנתרבו ללכת חזרי
נווי נביאים של בעל : כאשר כוך כדכתיב נבי שנת וכבוד חב נחם
והיכן כוך והא' ל"לדמשה הוא ח"ל בערכות מואב כאשר כוך נסיכי
דמשה לחו מאליו היה שוכה להם משכה הוצרה אלא כמו שקבלה הוא
היה חור ומגיד וכל מה שכתוב בדברות האחרונות היה כתוב
בלוחו וכן שמע נסיכי : לעדה ועדים וכו' וכן נכטוו ישראל במרש
דנויס לא איפקוד בהכי דב"כ כהרנ בעדא' ונדליין ח' : מאי
הוסיפו וכו' אין אלו דינן לא מנות דיינין : דיני קנסות הוסיפו
במרה דב"כ לא הוזהרו עליהן דכתיב כו במרינן לה מאשר יבנה
דהזס משפט ונדקה כתיב דהיינו דין ופשרה אכל קנסות לאו
משפט ניבנה דקנסין ליה טפי מדיניה : נדיגיס מ"ל אכל
השתא דקתני הוסיפו עליהן דיני' משמע כל הלכות דינין הוסיפו :
האי תנא דקתני הוסיפו דיניס דמשמע דכי נח לא כטוו עליה
תנא דני מנשה הוא : ד"ך דינין וברכת השם : ס"ך סירוס וכלאים :
וינו ה' אהיס את אלהותו כוה עליו שלח ימירוהו באחר : ר"י אומר
וכו' דנפקא ליה נמי מאד' כדכתיב אלהים לא תקלל אף הדינין
מאזיס נפקא יהא אהותו עליך להיות מוראו בלבך ולא מורא ב"ו
להטות משפט כי המשפט לאלהים הוא :

אמר

רבי חנינא הסוטר לועו של ישראל כאלו סוטר
לועו של שכינה שנא מוקש אדם ילע קדש אמר
ר"ל כל המנביה ירו על חברו אע"פ שלא הכהו נקרא רשע
שנאמרו ויאמר לרשע למה תכה רעד הכית לא נאמר אלא
תכה אע"פ שלא הכהו נקרא רשע ועירו א"ר חנינא נקרא
חוטא שנא אם לא לקחתי בחזקה וכתוב ותהי הטארת
הנעורים גדולה מאד את פניה' . רב הונא אמר תקצין ירו
שנא חרוע רמה תשבר רב הונא קין ידא' ר"א אומר אין לו

תקנה אלא קבורה שנא' ואיש זרוע לוהארץ אמר ר"א לא
נתנה קרקע אלא לבעלי זרועות שנא' איש זרועו לוהארץ
אר"ל מאידכתיב עובד אדמתו ישבע לחם אם עושה אדם
עצמו כעבד לאדמה ישבע לחם ואם לאו לא ישבע לחם:

פ"י חוקש אדם הנוקש לישראל שקרוין אדם: ילע קדש כאלו
לוצה את הקדש כלו' כאלו סוטר על לוצו: סוטר תכה: חס
לא לקחתי נבני עלי כתיב שהיו תוקעין נכשר הזבחים והומרים חס
לא תתן לי חקח בחזקה דהייכו כמרי' ידו שהיו מנזמי' להכות:
וזרוע רמה הרגילה לרוס על חנרו: קץ ידא מחדס א' שהיה רגיל
להכות את חנרו וקנסו נכך דכ"ד מכין ועונשין שלא חן התורה
לעשות סייג וכדר לדבר: איש זרוע איש שמכין זרוע לוהארץ
מתוקנת לקבורה כלו' ראוי להמיתו ולקבורה: לא כיתנה כלומר
אין ראוי לקנות קרקע אלא לכי זרוע מפני שהתגר רנה ע"י
קרקע שראות כהיות ומפסידות ונננים גוננים ועונרים ונרין
שהיא חוק לעמוד כנגדם: כיצד לעסוק בה תמיד למרישה
זה השקאה וניכוס זעידור:

אמר ר"ל נוי ששבת חייב מיתה שנא' יום ולילה לא
ישבותו ואמר מר אוהרה שלהם זו היא מיתתן
אמר רבינא לא נצרכה אפילו בשני בשבת א"ר יוחנן בוי
שעוסק בתורה חייב מיתה שנא' תורה צוה לנו משה מורשה
לנו מורשה ולא להם ולידחשבה גביו מצות מאן דאמר
מורשה מגול קא גזול לה מאן דאמר מאורסה דינו כנערה
המאורסה דבסקילה מיתיבי היה רבי מאיר אומר מנן
שאפילו נוי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול שנאמר אשר
יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים לויים וישראלים לא נאם
אלא האדם הא למדת שאפילו נוי ועוסק בתורה הרוי הוא
ככהן גדול התם בשבע מצות דידהו:

פ"י נוי ששבת ממלאכתו יוס שלס חייב מיתה: פטיטא ל"ג דהא
טובא קח"ל דלא ישנתו אצלכה דכני אדם קאי ולא תימא
אחך ו' עתים דקרא קאי כלו' לא יבטלו ולא יפסקו מלהיות: לא
כדרכה וכולת תימא שניתה ל' טובה דקאמר ר"ל דלא לכין לשבות
כנון נשנת שהיא יום שניתה לישראל ונא' נשנת שפונתין בו הנשים
אלא מכוסה בעלמא קא אסר שלא יבטלו ממלאכה ונא' יום שאינו
בר שניתה: ב' נשנת יומא קמא דלאו בר שניתה נקיט זה ה"ד

וה' : ולא להם ואיכא משום גזל : מינזל קא גזל להו כא קשיב גזל
וכן נערה סמא רכה דהא נכלל ג"ע הוא :

אמר

רב יהודה אמר רב אדם הראשון לו הותר לגבשר
לאכילה דכתוב לכם יהיה לאכלה ולכל חיות
הארץ ולא הית הארץ לכם וכשבאו בני נח התייר להם שנאמר
כירק עשב נתתי לכם את כל יכויל לא יהא אבר מן החי נוהג
בית לנפשו דכו לא תאכלו מיתבי ורדו בדגת הים מאיל לא
לאכילה לא למלאכה ודגים בני מלאכה נינהו אין כדרחבא
דבעי רחבא הנהיג בעיזא ושבוטא מאית ש"ש ובעוף השמים
מאי לאו לאכילה לא למלאכה ועופות בני מלאכה נינהו אין
כדבעי רבא בר רב הונ' דש באוזין ותרנגולין לר' יוסי בר יהוד'
מהות ש"ש ובכל היה הרומשת ההוא מבעי ליה לאתווי נחש
הוא דאתא דתניא ר"ש בן מנסיא אומר חבל על שמש גדול
שאבר מן העולם שאלמלא לא נתקלל נחש כל א' וא' מישראל
היו מזמינים לו ב' נחשים טובים אח' משגרו לצפון וא' משגרו
לדרום להביא סנדלכין טובים ומרגליות טובות ולא עוד אלא
שמפשוילין לו רצועה מתחרז זנבו ומוציא בו עפר לניחחו
ולחורבתו מיתבי ר' יהודה בן תימא אומר אדם הראשון
מיסב בנך עדן היה והיו מלאכי השרת צולין לובשר ומצננין
לו ויין והציץ בו נחש וראה כבודו ונתקנא בו החם בבשר היוורד
מן השמים ומי איכא בשר היוורד מן השמים אין כיהא דרבי
שמעון בן חלפתא היה קא אול באורחא פגעו ביה הנך
אריות והוקא נהמי באפיה אמר הכפירי שואנים לטרף
נחיתו חיתי אטמאת' חדא אכלוה וחדא שבקיה אייתיואתא
לבי מדרשא : (א"ל אין דבר טמא יורד מן השמים) :

פי'

כירק עשנא הפקרת' לאדה"ר לאכול נתת להם מעכשיו את
כל אפי' נהמות וסויות : ורדו ונו' לאדה"ר כחצר : הנהיג
דעיזא ושבוטא קשר קרון לדג שנים וליצו נינשא על שפת הים
ושניהם מנהיגין אותן מהו לוקה משום מכהיג בכלאים או לא : לרבי
יוסי עיי' כהשוכר את הפועלים עלמא בני מלאכה נינהו : ובכל חיה
זנו' ואי לאו לאכילה חיות לאו בני מלאכה נינהו ומשניה הוה לאתווי
נחש קאמר ולמלאכה דנחש בר מלאכה הוא קודם שנתקלל לילך יגל
גמון : חנל כל חנל ל' חנלה ונער כלו' הפסד נח' לעולם ויש נכוד

ולקבל על שמש גדול שאנד וכו' : סנדלכין שס אכן סוכה : זולין
לו צטר אלמא הותר לו : נהמי צאפי' לאכלו :

אמר

ר' יוחנן אלמלא וא"ו שבהעלוך נתחייבו שונאיה'
של ישראל כליה כתנאי אחרים אומרים אלמלא
וא"ו שבהעלוך נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה אמ' לו ד'
שמעין בן יוחאי והלא כל המשתף שם שמי' ודבר אהר נעקר
מן העולם שנאמר בלחילה' לבד אלא מה ת"ל אשר העלוך
שאיוו לאלהות הרבה :

תניא

מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה שהו'
בלא תעשה ת"ל לא תאכלו על הדם ד"א לא
תאכלו על הדם לא תאכלו בשר ועדין דם במזרק רבי דוסא
אומר מנין שאין סבירין על הרוגיב ד"ת ללא תאכלו על הדם
ר"ע אומר מנין לסנהדרין שהרגו ארה הנפש שאין טועמין
כלום כל אותו היום ת"ל לא תאכלו על הדם א"ר יוחנן אזהרה
לבן סורר ומורה מנין ת"ל לא תאכלו על הדם :

פי'

אלמלא ו' שבהעלוך להסתא לא כפרו נהקצ"ה לנחרי'
ששתפוהו בד"א : אלהות הרנה אף אלהות אחרים קבלו
עליהם : שאוו לאלהות הרנה ואמרו שהה' הכמנא נתן כח לאלהות
יכוות רבי' עזנה' את הארץ ואלו הכוחות יהיו פנהינים צארץ :
ועדיין דם במזרק הקרבנות : שאין מנרין וכו' כדרך שמנרין את
האכלים כסעודה ראשונה משל אחרי' : על הדם על הכרנח ומסנרם
מוקמינן לה להרני' ב"ד שנהרנין על עונס שלא ינהנו בהם כבוד
משום כפרה : לכן סוחר ומורה דלא ענש אלא' כ הוהיר והיבן
הוהיר לא תאכלו על הדם לא תאכלו אכילה שתהרגו עלי' :

אמר

אבוה דשטואל אסור לאדם שיעשה שותפות עם
הגוי שמא יתחייב לו שבועה ונשבע בע"ז שלו
והתורה אמרה לא ישמע על פיך כי אתה עולה ברה'
בקלנבו א"ל רבא והיכא בתמר א"ל בקלנבו א"ל והא כתיב
ושם אלהים אחרים לא תזכיר א"ל הכי א"ר יוחנן כל עבודה
זרה הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה והוא היכא כתיב
כדכתיב כרע בל קורס נכו אמר רב נחמן כל ליצנותא אסורה
היין מליצנותא דעבודה זרה דשריא דכתיב כרע בל קורס נכו
קורסו ברעויה דיובי לאיבלו מלמט משא וכתיב לעגלורת בית

און יגורו שכנ שומרון כי אבל עליו עמו וכמרו עליו יגלו על
 כבודו כי גלה ממנו אל הקרי כבודו אלא ככדו א"ר יצחק מאי
 דכתיב ועתה יוסיפו לחטוא ויעשו להם מסכה מכספם
 כתבונם עצבים מעשה חרשים וגו' מאי כתבונם עצבים מלמד
 שכל א' וא' עשה דמות יראתו ומניהו בכיסו בשעה שזכרה
 מוציאה מרוך חיקו ומחבקה ומנשקה מאי זבחי אדם
 עגלים ישקן א"ר יצחק דבירבי אמי שהיו כוטרס נותנים
 עיניהם בכעלי ממון וסרעיבין ארז העגלים ועושים דמות
 עצביהם ומעמידין אותם בצד אבוסיה ומוציאים אותם לחוץ
 כיון שראו אותם רצים אחריהם ומנשמשין בהם אומרים לו
 ע' ז' חפץ בך יבא ויזבח עצמולו אמר רבא האי זבחי אדם
 עגלים ישקן עגלים ישקן לזכה אדם מיבעי ליה אלא אמר
 רבא כל הזוכה את בנו לע' ז' אומרים לו דורוך גדול הקריב לו
 יבא וישק לו אמר רב יהודה אמר רב אנשי בבל עשו סוכות
 בנות ומאי ניהו תרנגולת אנשי כותא עשו נרגל ומאי ניהו
 תרנגול אנשי חמת עשו את אשוימא ומאי ניהו כרחא קרחא
 והעייב עשו ארז נבהן וארז תרתק ומאי ניהו כלב וחמור
 והספרווים שורפים את בניהם ואת בנותיהם באש לאדרמלך
 וענמלך להי ספרווים ומאי ניהו הפרד והסוס אדרמלך דאדר
 ליה למרויה בטעינא וענמלך דעני ליה למרויה בקרבא אף
 חזקיה מלך יהודה בקש אביו לעשות לו כן אלא שסכתה אמו
 סלמנדרא אמר רב יהודה אמר רב יודעים היו ישראל בעבודה
 זרה שאין בה משולא עבדוע' ז' אלא להתיר להם עריות
 בפרהסיא מתיב רב משרשיא כזכור בניהם מזבחותם וגו' ואמ'
 ר' א' כמד' שיש לונענועק על בנו בתר דאביקוביה ת' שונתתי
 את פגריכם על פגרי גלולים אמרו אליהו הצדיק היה מחור
 על תפוחי רעב שבירושלים פעם א' מצא חנוק שהיה תפוח
 ומוטל באשפה אמר לו מאיזה משפחה אתא אמ' לו ממשפח'
 פלונית אני אמ' לו כלום נשתיר מאותה משפחה אמר לו לאו
 חוץ ממני אמר לו אם אני מלמדך דבר שאתה חי בו אתה למד
 אמר לו הן אמר לו אמור בכל יום שמע ישראל ה' אלהינו ה'

אחד אמר לוהם כילא להזכיר בשם ה' שלא למדוהו אביו
 ואמו מיד הוציא יראתו מהיקו ומנשקה ומחבקה עד שנבקעה
 כריסו ונפל יראתו ונפל הוא עליה לקייט מה שנא' ונתתי את
 פניכם על פני גלוליכם בחר דאביקו ביה ת' ש' ויועקו בקול
 גדול אל ה' אלהיכם מאי אמור א"ר יהודה ואי תימאר ר' יוחנן
 ביא ביא היינו דאחרביה לביתא וקליה להיכלא וקטלינו
 לצדיקיא וגלינהו לישראל מארעיהו ועדין הוה מרקד ביון
 כלום יהבתי לן אלמ' לקבוליאנר' לא איהי בעינן ולא
 אנריה בעינן וכו' עד בקרובות אמר רב יהודה אמר רב מעשה
 בנויה אחת שהית חויה ביותר אמרה אם תעמוד הויה אשה
 מחליה תלך ותעבוד לכל ע"ז שבעולם עמדה ועבדה לכל ע"ז
 שבעולם כיון שהניע לפעור שאלה לכוזרים במה עובדים לז'
 א"ל אוכלין תרדין ושותין שכר ומתרוזין בפניו אמרה מוטב
 שתהוור הויה אשה לחליה ולא תעבוד ע"ז ובכך אתם בירת
 ישראל אינם כן הנצמדים לבעל פעור כצמיד פתיל ואתם
 הדבקים בה' אלהיכם כשתי תמרות הדבוקות זוכו במתניתא
 הנא הנצמדים לבעל פעור כצמיד על ידי אשה ואתם הדבקים
 בה' אלהיכם דבוקים מטש :

פי' נת נקלננו לן נאותה העיר והיא נקראת ע"ש ע"ז שנה :
 קורם נתרן כלומר כרע על זרכיו ונתרו דהיינו ליצנותא
 דאישתעי ניה קרא : לא יכלו מלט משא הרעי שננקניהם לא יכלו
 לסבול ונתרו : לעגלות ביתאון על עגלים שנבית אל : יגורו ונו'
 ידחנו שוכני שומרון : כי חבל ונו' שיעלם סכחריב וילך לו : וכמרו
 שהיו כושאים אותו : יגילו עליו שהיו שחטים על כובד משא שנלה
 עמו : הלא כנלו משוי ינכותיו וריע שכהן ואצ"ג ללו בעלי חיים
 כינהו ואין כהם רעי אש' עי בהו קרא ל' נכאי : מרעינין את העגלי'
 בעלי חיים שהיו עובדים אותם והיו מרעינין אותן ועושין דמות
 עבדיהם של בעלי חיים כלו' דמות דיוקנס : ומעמידין יכו' ומחמת
 שהיו רואין את הדמות תמיד היו מכירין אותם וכשהיו מוכיחין
 אותן לחץ היו רעיני' ורואין את בעלי החיים וסבורין שאלו הן
 הרגילין לעמוד חבל חכוסיהן ומשחשין כהם כלו' האכילונו ואומרים
 להם הכומרים יג"ז חפץ נך וכו' : ונחי אלם משמע אותן שנחמו
 האדם : יגלים ישקון לאחר מלאן ליצנים ישקון : מינעי ליה הם
 הכומרי' אומרים עגלים הללו כושקין אתכם לזנות עבדיכם להם :

עשו סוכות ונו' פוסק א' נס' מלכי' בלותן שהשיב סנחריב בשומרון
 וביערי' ועשו להם ע"ז: תרכנולת היו עונדין לרמות תרכנולת
 ובלשונם קורין לתרכנולת סוכות בכות: קרהא עז קריקרה על
 שאין לו נמר כ"כ ברחא קרוי כל צאן: כנחן כלב כונח: דאדר ליה
 למריה מהדר את הדוכיו ומכבדו שמליך יגליו משאו שהיה נריך
 לטעין על כוחרו וי"מ דאדר מל' דרי טעוני' שהאל' מסא: לעשות
 לו כן לשרפו באש: סלמנדרא חיה קטנה שיוצאה מתגור שהאש
 בוערה בו ו' שנים והסך מדמה אין האור שולט בו ובאחז מנינו בש
 בנו העביר באש ולא מנינו לו בן לא חוקי': לא להתיר וכו' שהי' יצרן
 תוקפן על עריות אחרו כפרוק כל עול תור' מעלינו ואל יוכיחונו
 על העריות אכל ע"ז לא תוקפן יכרם: בענוצין על בנו ובזוכרו
 כאכת והבי משמע כזכור בניהם דומה להם זכירת מונחותם: כתר
 דאניקו כי' אחר שנקשרו מעצמן תקפה חובתן עליהם: תפוחי כמו
 כפוחי: הס שתוק: ויזעקו בני ישראל: בייח כל' חרמי הוי'ל'
 בכוח וניצקה כמו אהה כל' הקודש: לניתי' מקדשו: לקבולי' אגרא
 לכוף את יגרינו ולקבל שכר על כך אלמא יכר תקפן: תרדין כל' דש
 בלע"ז ומשגלין את המעים וכן שכר חדש: איתס צ"י וכו' ר"י
 קאמר לה למדרשי' לקרא: הכנמדים לנע"פ כלומר אבות לא השיבו
 פאת על לבם שע"ז מנוכז מכל ע"ז שבעול' וכבמד ואלדנקו בה כנמיד
 פתיל המוקף ע"פ כלי שממר חין אותו בשעוה יפה והכל המקו' ב"ה
 לא כדדי' אלא לבוק כתמרות המדונקות שדיבוקות ואינן לבוקות
 במתניתא תנא שנת הוא אגלס לבוק משמע חבור טפי מנכמד
 כמילי' אינן מחבורים יפה וכמשכין וזין לבוק משמע יפה:

באף

שאלה זו שאל טורנוסרופוס הרשע את ר"ע א"ל
 מה יום מימים א"ל ומה גבר בטורין א"ל דמרי
 צבי שבת נמי דמרי צבי אמר ליה הכי קאמיננא לך מי יומר
 דהאידנא שבת א"ל נהר סטבטיון יוכיח: בעל אוב יוכיח:
 קברו של אביו יוכיח שאינו מעל' עשן בשבת אמר לו
 בויתו ביישתו וקללתו:

מה יום מימים א"ל מה תחשוב יום שנת יותר משאר ימים: ומה
 גבר וכו' מה לאיש כיון להיות שר וגדול מכל האנשים: דמרי
 צבי הדוכי חפץ לגדלכי המלך קיסר הישילני: שנת כמי הקב"ה
 חפץ והזהיר על כבודו: מיימר וכו' יראה דשאל לו מי יומר בנ'
 דנריס הא' מיימר דזה היום הוא שנת בראשית שנו שנת אל' הנ' מי
 יומר דזה היום שנוה בו אתכם לשנות הנ' מיימר דזה היום הוא
 שנת לעתיד ומכות לקיי עה"כ והשיב לו נהר סטבטיון יוכיח שמעת
 יגירם

יצירה הוא נח ניו' שנת ובעל אונ' יוכיח הריגס עתה אין לעשות צו
מלאכה וקצרו של אביו יוכיח הריגסנה"כ כומין ביום זה ולזה אחר
ג' לשוכות ביותו וכו' : נהר סחבטיון יוכיח נהר א' של אבנים ונבל
ימות השבוע שוטף והולך וכיכ השנת שוקט ונח : בעל אונ' וכו'
שאינו עולה בשנת : של אביו דעורכוסרופוס כל ימות השנה היה
מצלה עשן שהיה כידון וכשרף ונשנת פושעי גיהנם שונתין :
וקללתו הק' קללה אינה אלא נדוף :

חניא

ודורשאל המתים זה המרעיב עצמו והולך ולך
בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה
וכשהיה ר"ע מגיע למקרא זה היה בוכה ומה המרעיב עצמו
כדי שתשרה עליו רוח טומאה שורד: עליו רוח טומאה
המרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טהרה עאכ"ו אבל מה
אעשה שעונותינו גרמו לנו שנאמ' עונותיכם היו מבדילים
ביניכם לבין אלהיכם אמר רבא איבעו צדיקי ברועלמא שנ'
עונותיכם היו מבדילים . רבא ברא גברא שדריה לקטירה
דרבי זירא הוה קא משתעי בהדיה ולא הוה קא מהדר לירי
א"ל מן חבריא את הדר לעפריך . ר' הנינא ור' הושעיא הוו
יתבי כל מעלי שבתא ועסקו בספר יצירה ומיברא להו עיגלא
תלתא ואכלו לירי :

פי'

רוח טומא' של של בית הקברו' יהא אוהבו ומסייעו ככשפיו :
רוח טהרה שכינה וכנואה : עאכ"ו דהא מדה טובה יתירה
על מדת פורענות ואנו נועקין על כך ויאין אנו כענין : איבעו
צדיקי להיות נקיי' מכל עון הוו ברו' ילמח : עונותיכם ונו' הא
אם לא היו נהם עונות אין כאן הגדלה : ברא נברא ע"י ספר יצירה
שלמד בירוף אותיות של שם : ולא הוה מהדר שלא היה צו דיבור :
מן חכריא מן הכוזבים ע"י החכמים אהה : ענלא תלת א' גדול כלו
הניע לשליש שניו ונמר גדילתו דהכי שביח ומצלי טפיל א' שהי' טונ
בעל טעם כאלו הוה שלישי לבטן :

חנו

רבנן מעונך ר"ש אומר זה המעביר שבעה מוני זכור
על העין . והכ"א זה האוחז ארץ העינים . ר"ע
אומר זה המחשב עתים ושעות ואומר היום יפה לצאת למחר
יפה ליקח וכו' . ת"ר מנחש זה האומר פתו נפלה מפיו מקלו
נפלה מידו בנו קורה לו מאחריו עורב קורא לו צבי הפסיקו
בדרך נחש מימינו שועל משמאלו אל תתחיל בי שהרירות
הוא

ארבע מיתות פרק ו סנהדרין תריג

הוא ראש חדש הוא מוצאי שבת הוא • ח"ר לא תנהשו כנוק
אלוהי מנחשים בחולדה ובעופות בדגים ובכוכבים :

פי' ז' מיני זכור שכנת זרע מז' נריות ויתעביר על עיניו ועוש'
כשפי' : אוחז את העינים אוחז וסובר עיני הנריות ומרמז
להם כאלו עושה דברים של פלא והוא אינו עושה כלום : פתו כפלה
מפיו נריק לדאוג היום מהיום : בני הפסיקו שהוא הולך ממזרח
למזר' והנני הולך ממזר' לדרו' והפסיק דרכו : כשם ב' לו מימינו
סי' רע לו וכן שיעל : אל תתחיל בני כשנ' הנבאי לנבות מס ממנו
או המוכס ח"ל נבקשה מתן אל תתחיל להיות בני ראשון כדבר הפסד
שסי' רע הוא לו : שחרית הוא שהיה טובע ממנו חונ' ח"ל שחרית
הוא ולא תתחיל תחלת המעשה היום בפרעון : ר"ח הוא המתין לי
עד למחר : מ"ש הוא ראשון לימי השנוע : המכשפי' כשיזכאין לדרך
הם מכשפים בשום דבר :

דברו רבנן מכשף אה' האיש ואחד האשה אם כן מה ח"ל
מכשפ' לא תחיה מפני שרוב נשים מצויות בכשפי'
א"ר יוחנן למה נקרא שמם כשפים שמכחישין פמליא של
מעלה אין עוד מלבדו א"ר חנינא אפילו בדבר כשפים ההוא
אתא דהות קא מהדרה למשקל עפרא מתותיה כרעיה דרבי
חנינא אמר לה אי מסתייעא זול עביר אין עוד מלבדו כתיב
אני והא"ר יוחנן למה נקרא שמם כשפים שמכחישין פמליא
של מעלה שאני רבי חנינא דנפיש זכותיה א"ר אייבובר נגרי
א"ר חייא בר אבא בלטיהם אלו מעשה שדים בלטיהם אלו
מעשה כשפים וכן הוה אומר ואת להט החרב המתהפכת
אמר אבוי דקפיד אמנא שד דלא קפיד אמנא כשפים אמ' אבוי
הלכות כשפים כהלכות שבת יש מהן בסקילה ויש מהן פטור
אבל אסור ויש מהן מותר לכתחלה העושה מעשה בסקילה
האוחז את העינים פטור אבל אסור מותר לכתחלה כדר' חנינ'
זר' אושעיא כל מעלי שבתא הוו עסקי בהלכות יצירה ומיבור
להו עינלא תלתא ואכלי ליה אמר רב אשי הוינא ליה לאבות
דקינ' דנפיין ושדו כריכי דשוראי מנהיריה ויאמרו ההרטומי'
אל פרעה אצבע אלהים היא או"א מכאן שאין השד יכול
לבראות בריות פחותה מכשעורה רב פפא אמר האלהים
אפילו כגמלא נמי לא מצי בריאלא האי מכניף ליה והאי לא

עונתו ליה א"ל רב לרבי חייא לדידי הוילי ההוא טייעא
 דשקליה לספסורא וגידיה לגמלא וטרף ליה בטבלא וקם
 א"ל לבתר הכי דסופרת מי הואי א"ל לא היא אחיזות עיני
 הוא וזעירא איקלע לאלכסנדריא של מצרים וכן המרה כי
 מטא לאשקויי מיא פשר קם אנמלא דאסקוניתא אמרו ליה
 אי לאו דזעירי את לא הוה מהדרינן לך מי איכא דזביק מידי
 הכא ולא בדק ליה אמיא רבי ינאי איקלע לההוא אושפיתא
 אמר להו אשקיון מיא קריבו ליה שתיתא חזייה לההוא אתתא
 דהוה קא מרחשן שיפוותה שדי פורתא מיגיה הוה עקרבה
 אמר להו אנא שתאי מדידכו ואתון נמי שתו מדידיא אשקויה
 הות חמרא רכביה סליק לשוקא אתא חבירתה פשרת ליה
 חזייה אינשי דרכיב אתתא בשוקא ותעל הצפרדע א"ר לעזר
 צפרדע אהת היתה והשריצה ומלאה כל ארץ מצרים כתנאי
 ר"ע אומר צפרדע אהת היתה ומלאה כל ארץ מצרים אמר לו
 ר"א בן עזריה עקיבא מה לך אצל הגדות כלה מדברותיך ולך
 אצל נגעים ואהלות צפרדע אהת הית ושרקה להם והם באו

פ"י ה' התיב וכו' דנבי אוב וידעו כי למכשפים הם כתיב איש לא
 אשה : כשפים נוטריקון כחש פחליא של מצלה שעל מ
 סכנור לחיות הן ממיתין : אפי' כשפים אינן להם כח לפני נזירות
 שאין ממלה אגח לו לנדו : מתותי כרעא לעשות לו מכשפות : מ
 אשתייעא איהת מנלחת לעשות לי מכשפות עשו : אין עוד וגו' והם
 המקום חפץ כי לא תוכלו להרע ואם תוכלי מאתו ינא ואני אשכנ
 ואקבל : נפיש זכותיה ומסרי נפשיהו משמיא לאכולי : בלטיהם
 כמו ותנא בלט נסתר : זה מעשה שדים בכ"מ שנה' בלטיהם
 המרטומים העושים אותן בלטיהם ע"י שדים : כשפים אינם כש
 ע"י שדים אלא מינחמן : להט החוב המהפכת מתהפכת מאלה
 ודומה לכשפים שלא ע"י שדים הימ ההמתהפכת וקרי לה להט
 דקפיד אמנא של מי שמקפיד על הכלי שאינו יכול לעשות הדנר
 כלי הראוי לחותו דנר כגון שרי כוהן שניכין סכין שקתו סחור ו
 כוסות שניכין כוס של זכוכית : ליה קפיד אמנא אינו חוסס בלי
 כלי הוא יעשה : כהלכות שנת דמלאכות נסקילה ושנות פטור
 אסור ובידת כחש ואחרות מותר לכתחלה"כ העושה ייעשה בשק
 וכו' : יעס'י בהלכות יבירה ומחילא איברי להו עינלא תילתא
 שהיו מכרפין אותיות השם שכתן כנרא העול ואין כלן משום כשפ

למיצעה הקב"ה ע"י קדושה שלו הוא : אנוה דקרנא מחסף היה :
 דנפיץ מנפץ חוטמו נכח : ושלי כריכי וכו' משליך מתיכות של מעיל
 מנחיריו : אנבע חלקי מכה זו של כניס לא ע"י מכשפות בלא חלא
 ע"פ הקב"ה ואין חרטום יכול לה : לאמני אינו יכול לגראות אפי'
 דרי גדולה חלא כשהעד כריך לבריות גדולות הוא מחסף ומקיץ
 מהפקר : האי מכניף ליה בריות גדולות כוחיס לקצנס חבל קטנה
 איכה כאספת חליו שאין בה כח לבא מרחוק : טייעא סוחר ערבי :
 דשקל ספסירא כטל החרב ומתן במלו לאיברים : וטרף וכו' קישקש
 לו בזונ : וקס ועמד על רגליו : א"ל ר"ח לרב וכתר וכו' אחר
 שעמד הנמל כלום מצאת לכלוך מן הדם והפרש : אחיות עינים
 ולא מנויד היה שאינו יכול להחיות המת : פשר נחם המכשפות כל
 מיני מכשפות נבדקין על מים חיים וכימוסין : קט אנמלא וסו'
 בעשה החמור דף של גשר שעשו תחלה את הדף חמור : גמלא גשר :
 להסקוניתא מין עץ הוא : איכא דזנין וכו' כלום יש לוקח בעיר
 הזאת שמומזקת בכשפיו שום סמורה ואינו בודקה על המים : יכאי
 איקלע ברסי' ול"ג ר' ינאי דהאי ינאי לאו אינש מעליא הוא שעשה
 בשפים : שתיתא קמח טרוף במים : חזייה כו' ראה ינאי את האשה
 מניאה לו את המשקה שהיו שפתי' כיעות והנין שמכשפה היא : שדא
 פורתא מן המשקה לארץ ונעשו עקרבים ואלמלא שתה מהן היו
 כעשין בגופו עקרבים : חנא שתאי לא גלה להן שהנין לדבר והראה
 עכמו כאלו שתה : הות חמרא האשה כיעשית חמור : רכבי' ינאי :
 פזרא לה מיחמה את הכשפים ומזרה לקדמותה : הצפרדע מדא
 חשי : השריכה ממעיה יצאו ולדות : כלה מדברותיך מניע מדברייך
 ופכה לך להלכות ננעים ואהלות שהם חמורים ובהן חתה מחדל ולא
 באנדה : שרקה ושמעו קולה כל הצפרדעים :

תניא

כשחלה ר' אליעזר נכנסו ר"ע וחביריו לבקרו הוא
 יושב בקינותו שלו והם יושבים בטרקלין שלו
 ואותו היום ע"ש היה ונכנס הורקנוס בנו לחלוץ חפליו גער
 בו ויצא בנויפה אמר להם לחביריו כמדומה אני שדעתו של
 אבא נטרפה אמר להו דעתו ודעת אמו נטרפה היאך מניחין
 איסור סקילרה ועוסקין באיסור שבורת כיון שראו חכמים
 שדעתו מיושבת עליו נכנסו וישבו לפניו מרחוק ד' אמות אמר
 להם למה באתם אמרו לו ללמוד תורה באנו אמר להו ועד
 עכשו למה לא באתם אמרו לו לא היה לנו פנאי אמר להם
 חסה אני אם ימותו מיתת עצמן אמר לו ר"ע שלי מהו אמר לו

שלך קשה משלהן נמל שתי זרועותיו והניחן על לבו אמר או
 לכם שני זרועותי שהם כשתי ספרי תורות שנגללין הרבה
 תורה למדתי והרבה תורה ליסדתי הרבה תורה למדתי ולא
 חסיתי מרכותי אפילו ככלב המלקק מן הים הרב חור ליכדתי
 ולא הכרזתי תלמידי אפילו כמכחול בשפופרת ולא עוד אלא
 שאני שונה ג' מאות הלכות כבהרת עזה ולא היה אדם שואלני
 בהם דבר מעולם ולא עוד אלא שאני שונה ג' מאות הלכות
 ואמרי לה ג' אלפים הלכות בנטיעת קישואין ולא היה אדם
 שואלני בהם דבר מעולם חוץ מעקיבא בן יוסף פעם אחת אני
 והוא היינו מהלכים בדרך אמר לי ר' למדני בנטיעות קישואי'
 אמרתי דבר אחד ונתטלאה כל השדה קישואים אמר לי רבי
 למדתני נטיעה ל' למדני עקירה אמרתי דבר אחד נתקבצו כולן
 למקום אחד אמרו לו הכרור והאמום מהו וכו' אמר להם טהור
 ויצתה נשמתה בטרה עמד רבי יהושע על רגליו ואמר הותר
 הנדר הותר הנדר למוצאי שבת פגע בור' ע' ביק קיסרי ללוד
 והיה מכה בכשרו עד שדמו שותת לארץ פתח עליו בשורד
 ואמר אבי רכב ישראל ופרשיו הרבה מעורר יש לי ואין
 לי שולחני להרצותן :

פ"ט קניף נד' עיזודים וכילה פרוסה עליה : לחלוץ תפיליו של
 אביו דקסנר שנת לאו זמן תפילין ואסור להניחן שמה ינא
 בהן לר"ה : שדעתו וכו' וקרוצ הוא למות דלילו היה דעתו מיושבת
 היה חולץ תפיליו : ודעת אמו לפי שלא הלניקה הכר ומצוה בה :
 אסור סקילה הדלקת הכר והטחנת חמץ ועוסקין בנדב שמינו אלא
 אסור שדות בחיית תפילין בשנת חין כאן מלחכה ואפי' ינאלר"ה
 דהא דרך חלבוש האה בחול : מרחוק וכו' מפני הנדוי שברכותו
 בתחלוקת תכור של עכנמי נב"ח : שלי מהו כמה תהא מיתתי : שלך
 קשה מפני שלנך פזוח כאולס ואלו שישתכי היית למליתורה הרבה :
 כטלר"ה וכו' כשגוללין ס"ת והכתב מכוסה כך תתעלם ותתכסה :
 תורה שכלני כשאמת לפי שלא שמשני ולמדו יתמי : ולא חסרתי
 מרצותי וכו' לפי חכמתם שהיתה גדולה חין תלמודי עולה לחסרם
 ולקבל מהם חכמה אלא יפעט ככלב המלקק מהים וכן תלמידי לא
 יחסרוני ולא קבלו מחכמתי למטר את יתרון חכמתי מהם אפי' כמו
 שיחסר מהחכול גשע פרת בטלולא' : לא חסרתי מחכמתם ממה
 שישו מתמלג גדוליס תמני וגם עתה גדוליס הם תמני לפי שלמדתי

בן סורר ומורה פרק ח סנהדרין תרטו

מעט מהם: שפופרת קנה שנותניס נה כחול: ומכחול קיסס של
עץ או של כסף שתוחבין נתוכו ומטבלו ככחול זמוריאוו: בנהרת עזה
בהלכות מראות כנעים: בלטיעת קישואין הלכות מיני כשפים
שע"י נתמלא כל הגדה קישואין: הכדור וכו' שנחלקו באלור"א
ומכמיס נט' טהרות: הותר הגדר שזרכוהו: בין קסרי ללוד שהיו
כושאין את מטתו מקסרי ללוד: בשורה שהיו עושין שורה סביבות
המטה להספד: הרבה מעות ישליל החליף כלו' הרבה שמלות י"ל
לשחול זמין לי למי אשאל:

פרק בן סורר ומורה

דורות הראשונים היו מולידים בני שמנה שנים מנ"ל
אולימא מדכתיב הלא זאת בת שבע בת אליעם
אשת אוריה החתי וכתיב אליעם בן אחיתופל הנלוו וכתיב
וישלח ביד נתן הנביא ויקרא את שמו יודירה בעבור כי ה'
אהבו וכתיב ויהי לשנתים ימים ויהיו גוויס לאבשלום וכתיב
ואבשלום ברח נשורה ויהי שם ג' שנים וכתיב וישב אבשלום
בירושלים שנתים ימים ופני המלך לא ראה וכתיב ויהי מקץ
מ' שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלמה את נדרי
אשר נדרתי לך בחברון וכתיב ואחיתופל ראה כי לא נעשתה
עצתו ויהכוש את החמור וילך אל ביתו ואל עירו ויצו אל בותו
ויהנק וכתיב אנשי דמים ומרמה לא יחצו וימיהם ותנייה כד'
שנותיו של דואג אוגם לא ל"ד ושל אחיתופל אינם אלא ל"ג
כסה הוויא להו חלתיך ותלת דל שבע דהוה שלמה פש להו
עשרי' ושית דל חרתי שני לתלתי עבורי אשתכח דכל הד וחד
בחמני אוליד ממאי דלמא תרוייהו בתשע אוליד וברת שבע
אוליד בשית משו דאתת' בריאה היא תדע דהא חוויא לחוליד
מעיקרא אלא מהכא אלה תולדות תרה תרה הוליד את אברם
את נחור ואת הרן ואברם גדול מנחור שנה ונחור גדול מהרן
שנה נמצא אברהם גדול כ' שנים מהרן וכתיב ויקח אברהם
ונחור להם נשים וגו' וא"ר יצחק יסכה זו שרה ולמה נקר' שמה
יסכה שסכה ברוח הקדש והיונו דכתיב כל אשר תאמר אליך
שרה שמע בקולה ד' איסכה שהכל סבין כיופיה וכתיב ויפול

על פניו ויצחק ויאמר בלבו וגו' כמה קשים אברהם משרה י'
 שנין וקשים מאבות תרתין שנין אשתכח כי אולדה הרן לשרה
 בתמני אולדה ממאי דלמא אברהם זוטא לאחותה הוה ודרך
 חכמתן קא חשיב להו תדע דקא חשיב להו קרא דרך חכמתן
 דכתיב ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם
 ואת יפת שם גדול מחם שנה וחם גדול מיפת שנה נמצא שם
 גדול מיפת ב' שנים וכתיב ונח בן מ' מאות שנה והמבול הוה
 מים על הארץ וכתיב ואלה תולדות שם שם בן מאת שנה
 ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול בן מאת שנה בר ק"ב
 שנין הוה אלא דרך חכמתן קא חשיב להו נ' דרך חכמתן קא
 חשיב להו א"ר כהנא אמרתי לשמעתי קמיה דרב זביד
 מנהרדעא אמר אתון מהכא סתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה
 ולשם יולד גם הוא אבי כל בני עבר אחי יפת הגדול הגדול
 שבאחיו אלא מנ"ל מהכא ובצל"ל בן אורי בן חור למטה יהוד'
 וכתיב ותמת עזובה אשת כלב ויקח לו כלב את אפירת ותלד לו
 את חור ובי עבד בצלאל משכך בר כמה הוי ברי' ג' שני דכתיב
 איש איש ממלאכתו אשר המה עושים ותניא שנה ראשונה
 עשה משה משכך שניה הקים משכך ושלח מרגלים וכתיב בן
 מ' שנה אנכי בשלה משה עבד ה' וגו' ועתה הנה אנכי היום בן
 חמש ושמונים שנה כמה הויה להו מ' דל' ארביסר דהויה
 בצלאל פשו להו עשרין ושית דל' תרתי שני דתלתא עבורי
 אשתכח דכל חד וחד בתמני אוליד :

פ"י וכתיב נלדת שלמה ננה ותקרא את שמו ידליה וסמין ליה
 ויהי לשנתים אחר לידתו הרג אנשלוס את אמכון ונרת
 לנשור וישנשס נ' שנים הריה' שנים לשלמה : וכתיב וישכ ונו' הרי'
 שלמה כן ו' שנים : ימי חני של הדס ל"ה דכתיב ימי שנותינו נהסע'
 שנה : פשו להו כ' ולא חסית ופל כשכולל שלמה ונתון כ"ו כולדו ג'
 דורות אליעם ונת שבע ושלמה : דל' תרתי וכו' כלומר פחות מח'
 חדשים חין שהות לעובר ו' חדשים להריון וחדש לימי נדות וטהרה :
 נח' אוליד אחיתופל אליעם לח' שנה וח' חדשים לעיבורו וכן אליעם
 וכן נת שבע הרי כ"ו שנים : דאשתא בריאה אשה דרכה להיות
 בריאה וסמרת להזריע : תדע דע"כ דחשה ממחרת : דהא הוה
 ליה לב"ש גול מקמיה שלמה : גדול מנסור שנה מדקא חשיב ליה

בן סורר ומורה פרק ח סנהדרין תרפו

קרא כרישא: דילמא זוטרא דאחיה האמי והרין הוא דקטיס תימי:
זיהינת ונו' לאחר שהיה בן ת"ק שנה הוליד את שלשתן: כה"ק ב
הוא הומיל והוא גדול מכולן כמכא שנולד בת"ק שנה לכת וכשירד
המבול היה בן ק' שנה אלא ש"מ קטן מכולם הוא ובתק"ב שנה לחנה
אשת יליד ודרך חכמתן חשיב להו: כר"י ג' דקרי ליה איש איש ממלאכתו
וכשנשתלמו המרגלים בשנה הב' כבר היה בן י"ד שנה ונתייב בן ס'
שנה ונו':

אמר

רבי חנן לא נכרא ויין בעולם אלא לנחם אבליים
ולשלם שכר לרשעים שנא' תנו שכר לאובד ויין
למרי נפש א"ר יצחק מ"ד אל תרא ויין כי יתאדם אל תרא ויין
שמאדים פניהם של רשעים בעה"ז ומלבין פניהם לעה"ב רבא
אמר אל תרא ויין כי יתאדם אל תרא ויין שאחריתו דסרב כהנא
רמי כתיב תירש וקרינן תירוש זכה נעשה ראש לא זכה נעש'
רש' רבא רמי בתיב ישמה וקרינן ישמה זכה כישמחו לא זכר
משממחו והיינו דאמר רבא חמרא וריהנא פקחין אמר רב
עמרם בריה דר' שמעון בר אבא א"ר חנינ' מאי דכתיב למי אוי
למי אכוי למי מדנים למי שיח למי פצעים חנם למי הכללות
עינים למתאחרים על היין לבאים להקור ממכד כי אתא רב
דימי אמר אמרי במערבא האי קרא מאן דדריש ליה מרישית
לסופיה מדריש ומסופיה לרישיה מדריש דרש עובד גלגלאה
י"ג ווי"ן נאמרו ביין ויהל נוח איש האדמה ויטע כרם וישת סג
היין וישכר ויתגל בתוך אהלו וירא הם אבי כנען את ערוה
אביו ויגד לשני אחיו בחוץ ויקח שם ויפת את השמלה וישוט
על שכמם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופניה' ונו'
וייקן נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן רב ושמואל
ה"א סרסוה"א רבעו מ"ד סרסו כותף שקלקלו ברביעי קללו
ברביעי ומ"ד רבעו גמר וירא וירא בתיב הכא וירא הם אביו
כנען וכתיב וירא אותה שככה בן חמור בשלמא למ"ד סרסו
משום הכי קללו ברביעי אלא למ"ד רבעו מאי שנה רביעי
גלטייה בהדיא הא והא הואי ויהל נח איש האדמה ויטע כרם
אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ואמרו לה אמ' מר עוקבא א"ר
זכאי א"ל הקב"ה לנח נח לא היה לך ללמוד מאדם הראשון

בן סורר ומורה פרק ה סנהדרין

שלא גרם לו לא ייזן במ"ד אותו אילן שאכל ממנו אדם הראשון
גפן חיה דתניא ר' מאיר אומר גפן היה שאין לך דבר שמביא
לאדם יללה אלא יין ר' יהודה אומר חטה היה שאין הרגנוק
יודע לקרוא אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן: (וקרי ליה
עין על שם העתיד שחטה תחמר כדקל) רבי נחמיה אומר
האנ' היה שבדבר שקלקלו בו נחקנו שנא' ויתפרו עלה תאנה:

פ"י לשם שכר להטעים שמתעלנין בו צעה"ו ומקללין שכר מכות
שעוזין צעה"ו: לאונק' היינו רשע שנערך והולך לו: לחרי
כפס' להנלים לפכותי צערייהו: אל תרא' יין כלו' אל תתן ייניך
להתסיך לחריו: שחחריתו דס' סופו יהרג עליו: כתיב יין ישמח
צפי"ן דמתע' ל' שומס: וקרינן ישמח ל' שמחה: זכה כלו' חס'
זכה ציודע להוסיף בעצמו מלשנות יותר מלמי משמחו שחפקח הלב:
פקחין עשאוני פקח: אנוי ל' צעקה כל' חרמי: שימי כערי: למי
כל חלה לוחחרים על היין: לסופי' מדרש נדרש משמעותו יפה
זה"ק למי כל חלה לחחרים על היין לנאים לתקור מחסך שחוקרין
היכן היין הטוב הממוסך נבשמים וחסופי' לרישא מלריש זה"ק ומי
שיש לו חוי ואנוי ושיח' דהיינו אכלים ולמי שיש לו מתיס ופצעים חנס'
דהיינו רשע הכלחם עם הכריות ולמי שיש לו חכלילות עינים מרוב
שומנו ושקידתו זהם רחוי להיות מאחרים על היין: י"ג ווי"ן ל' נ'
ויאמר חרוד ככען לא חשיב אלה עד שידע דנמר לו עונשו שליין:
מתוך שקלקלו שנמנינו מלהוליד בן רביעי קללו ברביעי קלל את בן
רביעי שלו כוז ומחרים ופוט וככען ויאמר חרוד ככען: איש
האלמה אחאי קרי ליה איש האלמה ע"י שהוכיחו הקב"ה ללמוד
מאיש האלמה דהיינו אלה"ר שהיין קנס עליו מיתה: שאין לך דבר
זכו' הילכך מסתברא דע"י כקנסה מיתה וזכיה לעולם: שאין
התינוק זכו' ומדקרי ליה עץ הדעת טוב ורע ש"מ היינו חטים:
בו נצקנו מדת הקב"ה באיזמל שהוא מכה מרפאנו נס נתוך נס:

דברי למוט' מלך משא אשר יסרתו אמור"ר יוחנן משו'
ר"ש בן יוחאי מר' לטד שכפארטו אמו על העמוד
ואמרה לו מה ברי ומה בר בטני ומה בר נדרי מה ברי הכלל
יודעין שאביך ירא שמים הוה עכשיו יאטרו אמו גרמה לו ומה
בר בטני כל הנשים של בית אביך כיון שמתעברות שוב אינם
רואות פני המלך ואני דחקתי ונכנסתי כדי שיהא לי בן מורה
וטלובן ומה בר נדרי כל נשים של בורת אביך היו מדרודות

ואומרות יהא לי בן הנזק למלכות ואני נדרתי ואמרתי יהא לי
בן זריו ומלובן וממולא בתורה והגון לנביאות אל למלכי למוט
אל למלכים שתויין אל למלכים אמרה לו בני מרדלך אצל
מלכים ששותין יין ומשתכרים ואומרים למה לנו אל ולרוזנים
או שכר מו שכל רזי עולם גלויים לו ישתה יין וישתכר א"ד מו
שכל רוזני עולם משכימין לפתחו ישתה יין וישתכר אמר רבי
יצחק מנין שהזר שלמה והודה לאמו דכתי' כי בער אנכי מאיש
ולא בינת אדם ליכי בער אנכי מאיש מנה דכתיב ויהל נח
איש האדמה ולא בינת אדם ליזה אדם הראשון :

פ"ד דכרי למחל חלק שלמה המלך מעשיו וחכמתו למוט הקב"ה :
משא ונו' פר' הוכחה שהוכחתו אמו : שכתבתו וכו' להלקותו
וסרתו ל' חלקת ומפני שהיתה רוצה שהיא צעל הנאה ומדכס
בס' עולתו היתה מוכיחתו : אמו נרמה להיות רשע שהרי באהנין לא
יתלה הסוב' והיינו מה דרי למה תנרוס לרנן אחרין שאתה בני ולא
בן אהנין : בר נטני מעי נרמו לך להיותך צעל כורה וצעל כח
שדחקתי וכנסתי שתשמי יפה לולד ללכנו ולזרזו : אישכר כלום'
אל לרוזנים לומר אישכר לא נאה להם לומר כן : בער אנכי נההוא
משא כתיב זה כח אלה"ר שנכשל ציין ואני שתיתי יותר מהם :

אמר רבי זירא כל הישן בב"ה תורתו נעשית לו קרעים
שנאמר וקרעים תלבוש נומה :

תניא רבי יהודה אומר אם לא היתה אמו שוה לאביו
בקול ובטראה וקומה אינו נעשה בן סורר ומורה
שנא' בקולנו ומדקול בעינין שוין מראה וקומה נמו בעינין שוין
תניא א"ר שמעון וכו' מפני שאכל זה תרמיטר בשר ושחה חצי
לוג יין האיטלקי אביו ואמו טוציאין אותו לסקלו לא לא היה
ולא עתיד להיות ולמה נכתב דרוש וקבל שכר א"ר יונתן אני
ראותו וישבתי על קברו כמאן אולא הא דתניא עיר הנדהרת
לא הית' ולא עתידה להיו' ולכה נכתב דרוש וקבל שכר כר"א
דתניא רא"א כל עיר שיש בה אפילו מוזה אחת אינה נעשית
עיר הנדהת דכתובות כל שללה תקבון אל חוק רחובה
ושרפת באש וכיון דאיכא מוזה לא אפשר דכתיב לא תעשון
כנלה' אלהיכם א"ר יונתן אני ראיתיה וישבתי על תלה :

תניא

ר' יוסי הגלילי אומר וכי מפני שאכל זה תרמיטר
 כשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אמרה תורה
 יצא לבית דין ויסקל אלא הניעה תורה לסוף דעתו של בן
 סורר ומורה שסופו נגמר נכסי אביו ומבקש לימודו ואינו מוצ'
 ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות אמרה תורה מוטב
 שימות זכאו ואל ימות הייב שמיתתן של רשעים הנאה להם
 והנאה לעולם ולצדיקים רע להם ורע לעולם שקט לרשעים
 רע להם ורע לעולם ולצדיקים הנאה להם והנאה לעולם יין
 ושינה לרשעים הנאה להם והנאה לעולם ולצדיקים רע להם
 ורע לעולם פור לרשעים הנאה להם והנאה לעולם ולצדיקים
 רע להם ורע לעולם :

פי'

קרעיס שזכח תלמודו ואיכו נזכר אלא לסירוגין : נקילנו
 חד קול תשמע מדלא כתיב בקולינו דיו"ד : אפי' משוזה וכ"ש
 אחד מן החומשין או ספר מכל הנביאים שאזכרת הפס כתובה שם
 ולא קרינא ביה חת כל שללה ושרפת : לא תצטון ונז' נתר ואנדתם
 חת שמש כתיב : תנמר מכלה : למודו מה שהורגל בכשר ויין : הנאה
 להם שאין מוסיפין לחטוא : והנאה לעולם ששקטה כל הארץ : רע
 להם שהיו מוסיפין זכויות : רע לעולם שהיו מניכין על דורם : הנאה
 להם ולעולם כל זמן ששתיים וישנים אינם חוטאים ואיך מריעין
 לבריות : ולצדיקים רע להם ולעולם שאין עוסקין בתורה וכשהן
 מתנטלין פורענות נא לעולם : פזור שפירדין זה מזה ואין יכולין
 להועץ עצה רעה ולסייע זא"ז :

אמר

רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד שנתן עיניו
 באשה אחת והעלה לבו טינא באושטו לרופאי'
 אמרו אין לו תקנה עד שתבעל לו אמרו חכמי בית ימות ואל'
 תבעל לו תעמוד לפני ערוסה ימות ואל העמוד לפני ערומה
 תספר עמו מאחורי הגדר ימות ואל תספר עמו מאחורי הגדר
 פליגי בה רבי יעקב בר אידיור שמעון בר נחמיה ח"א אשת
 איש היתה וח"א פנויה היתה בשלמא למ"ד אשת איש היתה
 שפיר אלא למ"ד פנויה היתה מאי כוליהאי אמר רב פפא
 משום פגם משפחה רב אחא בר רב איקא אמר כדי שלא
 יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ולינסב מינסב לא מיחבב
 דעתיה כדר' יצחק דא"ר יצחק טיום שהרב ב"ה ניטלה טעם

הנשרפין פרק תשיעי סנהדרין תריח

ביאה ונתנה לעוברי עבירה שנא' מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם:

פי' העלה לנו טיכא מרוב אהבה כשמטס לנו והעלה חולי: פנס משפת האשה שהיו נוטין בדבר: שלא יהו וכו' לעמוד בפני אנשים לתת בהם עיניהם וימסרו להם לביאה: ולינסב וכו' לאין כאן פריבות בעריות ואין כאן אלא מכה: לא מיתבא לעתיה ולא יתפא בכך: מיום שחרב וכו' בטל הכת מהאנות רבות ואין רוח קמה להיות תאכ לאשתו לפי' כיטל טעם ביאה: וניתן וכו' שנר הרע תוקפן ומרבה תאותן: ולחם וכו' ליטבא מעליה נקש דכתיב כ"א הלקט אשר הוא אוכל:

פרק הנשרפין

אל החלל את בתך להנותה ר"א אומר זה המשיא בתו לזקן רבי עקיבא אומר המשהה בתו בוגרת אמר רב כהנא משום ר"ע אומר אי זהו עני רשע ערום זה המשהה בתו בוגרת ואמר רב כהנא משום ר' עקיבא הוי זהיר מן היועצך לפי דרכו אמר רב יהודה אמר רב המשיא בתו לזקן והמשיא אשה לכנוקטין עליו הכתוב אומר למען ספורת הרוה את הצמא לא יאבה סלוה לו וסמוך לפרקן שפיר דמי להשיאן לקטנים וקטנורא האוהב ארץ אשתו כגופו וכו' האוהב את שכניו וכו':

דרש רב אחא ברבי חנינא מאי דכתיב אל התרום לא אכל שלא אכל בזכות אבותיו ועיניו לא נשא אל גלולו בית ישראל שלא הלך בקומה זקופה * ואת אשת רעהו לא טמא שלא ירד לאומנורא חבירו ואל אשה נדה לא קרב שלא נחנה מקופה של צדקה וכתיב צדיק הוא חיה יחיה כשהיה רבי גמליאל מניע למקרא זה היה בוכה ואמר מאן דעביד לכולהו הוה דחוי בחדא מינייהו לא חייה לר"ע אלא טעתה אל תטמאו בכל אלה הכא נמי בכלהו אין בחדא מינייהו לא אלא באחת מכל אלה הכא נטי באחת מכל אלה:

פי' החשיבנו לזקן מתוך שאינה מקלתו מוכס היא תמתינו: המשהה נקו בוגרת שמתאוה להפקרל ומזנה: אי זהו

הנשרפין פרק השיעי סנהדרין

פני רשע שנשניל עניות מרשיע : הושהה וכו' שמהה אותו
נשניל מלאכה וזו היא ערמת רשע שגורס להזכותה נשניל הנאתו
שאין רוצ' לקנות שפח' לשמשו : לפי דרכו להנאתו : ספות לחנר : רוח
את הנמאה שבע בדנר עם כמא לדנר זקן שניע וילדה זו צא וכן
גדולה לקטן : סמוך לפרקן עדיין קטנים הם וסמוך לפרקן שאני
דלאו קטנים הם כולי האי דנשום שנה או חצי שנה לא תזכה עליו :
אל ההרים ונו' סיפי' דקרא חיה יחיה לומר זה צדיק נחמד על
כרחק משו' דלא עניד הכי לאו צדיק אם עשה יצירות אחרות לא לאו
כחשיצות' מדריש לא א' ההריסלה הכל שלא נכטרך לחכות אכופיו
מתוך שהוא תמיד : שלא נהנה וכו' שהוא דנר נכיל להדס הגון :

משנה מי שלקה ושנה בבית דין כונסין אותו לכופרה
ומאכילין אותו שעורים עד שכריסו נבקעת *
ההורג נפשות שלא בעדים כונסין אותו לכופרה ומאכילין
אותו לחם צרופים לחץ * גמרא * מאי כיפה אמר רב
יהוד' מלא קומתו והיכא רמין אר"ל תמות רשע רעה * ואר"ל
מאי דכתיב כי לא ידע האדם את עתו כדגים הנאחזים
במצודה רעה מאי מצודה רעה אר"ל חכה :

פייסקא הבעל ארמית קנאין פוגעים בו * בעא מיניה
רב כהנא מרב לא פגעו בו מהו אנשייה רב
לגמריה אקרייה לרב כהנא בחלמיה בגדה יהודה ותועבה
נעשתה בישראל ובירושלים כי חלל יהודה קדש ה' אשר
אהב ובעל בת א' נכר אתא א"ל הכי אקריין אדהכי אדכרין ר'
לגמריה בגדה יהוד' זו ע' זוכן הוא אומ' בגדתם בו בית ישראל
נאסה ותועבה נעשת בישראל ובירושלי' זר' משכ' זכורוכן
הוא אומ' זאת זכר לא השכ' משכבי אשה תועב' היא * כי הלל
יהודה קדש ה' זו זונה וכן הוא או' לא יהיה קדש * ובעל בת
אל נכר זה הבא על הגויה * זכרתיך בתרויה יכרתה' לאיש
אשר יעשנה ער ועונה אם ת' הוא לא יהיה לו ער בחכמים
ועונה בתלמידים * אם כהן הוא לא יהיה לו בן מניש מנחה
לה' צבאות * א' ר' חייא בר אבוב כל הכא על הגויה כאלו
מתחתן בעבודה זרה דכתיב ובעל בת אל נכר וכי בת יש לו
לאל נכר אלא זה הבא על הגויה * כי אתא רב דימי אמר
בית

בית דינו של השמונאי גזרו הבא על הגויה הייב עליה משום
 נשג"א כי אתא רבין אמר משום נשג"ז גדה שפחה גויה זונה
 אבל משום אישות לית להו ואידך נשוייהו ודאי לא מפקרי -
 אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הבא לימלך אין מורין לו
 ולא עוד אלא שאם פירש זמרי והרגו פנחס נהרג עלי ונהפך
 זמרי והרגו לפנחס אין נהרג עליו שהרי רודף הוא ויאמר
 משה אל שופטי ישראל הלך שבטו של שמעון אצל זמרי בן
 שלום אמרו לו הם דנין דיני נפשות ואתה יושב גשותק מה
 עשה עמר וקכין כ"ד אלף מישראל והלך אצל בזבי אמר לה
 השמיעו לי אמר' לו בת מלך אני וכן צוה לי אבי לא תשמעו
 אלא לגדול שבהם אמר אף הוא נשיא שבט הוא ולא עוד
 אלא שהוא גדול ממנו שהוא שני לבטן והוא ג' לבטן חפשה
 בכלוריתה והביאה אצל משה אמר לו בן עמרם זו אסורה או
 מותרת וא"ת אסורה בת יתרו מי התירה לך נתעלמה ממנו
 הלכה געו כולה בבכיה והיינו דכתי' והמה בוכים פתח אהל
 מועד וכתוב וירא פנחס בן אלעזר מה ראה אמר רב ראה
 מעשה וזכר הלכה אמר לו אחי אבי אבא לא כן למדתנו
 בירידתך מהר טינה הבעל ארמית קנאין פוגעין בו אמר
 לו קרינא דאגרתא איהו להווי פרוונקא ושמואל אמר ראה
 שאין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגדה' כל מקום שיש חילול
 השם אין חולקין כבוד לרב רבי יצחק אמר ראה שכא מלאך
 ומשחי' בעם ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו מכאן שאין
 נכנסין בכלי זיין לבית המדרש שלף שננה והניחה באונקלי
 שלו והיה נשען על מקלו וכיון שהגיע אצל שבטו של שמעון
 אמר היכן מצונו ששבטו של לוי גדול משל שמעון אמרו הניחו
 לו אף הוא לעשות צרכיו נכנס התירו פרושים את הדבר :
פי' מי שלקה ושכה שלקה כ"פ על נ' יגירות : שלא נעדים
 שלא ניתן להרגו : כיפה מושב מאסר נדה כשיעור קומת
 כאלם שזה נסוה זחין לישם מקום להתפשט ולא ליטן : יחכה דשאר
 חכמות לא מקרי רעה שאין מכאיבין בנפשו : קנאין וכו' בני אלם
 כשרי' התקנחים הכאתו של מקום פוגעין בו נטעה שרואין את
 היעצם אבל לאחר מכן אין מיתתו חסורה לבית דין והלכה ליחשה
 מסיני הוא : פוגעין ממתין : מהו מה עונש נדנר : אכשוי'
 נכו"

הנשרפין פרק תשיעי סנהדרין

וְכוֹסֵי שֶׁכַח מֵהַ שֶׁאֵמַר רַבּוֹ בְּדַבַּר זֶה וְלֹא יָדַע לְהַסִּינּוֹ : זֹנֵה מוֹפְקֵרֵת
 וְהַפִּי יִשְׂרָאֵלִית : קִדְשׁ הַפְּקִיר קְדוּשְׁתּוֹ וְהוֹלֵךְ לַרְדּוֹף זֹנוֹת : מֵיִיב
 עֲלֶיהָ כְּלוֹ כַעֲבֹשׁ בַּהּ מֵשׁוֹס כָּל מְלוֹ : קִנְיָהּ הִנֵּה לִימֵךְ בִּנְ"ד בְּשַׁעַת
 מַעֲשֵׂה אֱסִיפְנֵי כֹּ אֵין מוֹרִין לוֹ שֶׁלֹּא נֶאֱמַר מְלֹא לְמַקְנֵה עַמּוֹ
 וְאִיכּוֹ כְּמֵלֵךְ : וְלֹא עוֹד וְכוּ' שֶׁלֹּא כֹאמְרָה הַלְכָה מְלֹא בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה :
 זְמִירָה הוּא שְׁלוֹמִיאל נְשִׂיא שְׁבַט שִׁמְעוֹן : שִׁמְעוֹן שְׂנִי לְשַׁנְטִים לוֹי שְׁלִישִׁי
 לְבָטָן : נֵת יִתְרוֹ וְכוּ' מִשֶּׁה קוֹדֵם מֵתָן תּוֹרָה נִשְׁמָה וְכַשְׁתַּנָּה תּוֹרָה
 כָּלן בִּ"כ הֵיוּ וְנִכְנְסוּ לְכָלל מַבּוֹת וְהָיָה עִמָּהֶם : וְכַתְעֲלָמָה מִמֵּנּוּ
 הַלְכָה שְׁנֵאמְרָה בְּסִינֵי הַבּוֹעֵל אֲרָמִי וְכוּ' : אֲמִי אֲבִי אֲבָא הֵיִיכּוֹ מִשֶּׁה :
 פְּרוּוֹנְקָא שְׁלִים : שֶׁאֵין חֲכָמָה כְּלוֹ כְּזֹכֵר פְּסוּק אֵין חֲכָמָה וְאֵין תְּכוּב'
 כְּנַד ה' לְפִי הוֹרָה פִּנְחָם הַלְכָה בְּפִנֵי רַבּוֹ וְלֹא הִמְתִּין לִיטוֹל רֵשׁוֹת
 מִמֵּשֶׁה : וִיקָם וִיקָח מְכַלָּל לְעַד הַשְּׁתָּה לֹאֹ בִידּוֹ הוּא : שֶׁלֵּף שֶׁנִּכְאֵ שֶׁלֵּף
 הַבְּרוֹז שֶׁנֶּאֱמַר הַעֵץ שֶׁל רוּמָח : אֲוֹקְלֵי מְלִכּוּשׁ : נִשְׁעַן עַל מְקַלּוֹ
 הַעֵץ לְנַדּוֹ בְּלִי הַבְּרוֹז שֶׁלֹּא יִהְיֶה מַכִּירִין כֹּו כִּי שְׁבַטוֹ שֶׁלֹּא הוּא בָּא :
 הֵיכָן מְדִיכּוֹ וְכוּ' כְּלוֹמַר אֲתָם מַפְקִירִים עַצְמִיכֶם אַחַר בְּנוֹת מוֹאָב
 אֲכִי לְמָה לֹא אֲעִשֶׂה כְּמוֹתְכֶם וְכִי שְׁבַט שְׁלִי נָדוּל מִשְׁלַכֶם שִׁיחַ פְּרוּשׁ
 וְטַהוֹר יוֹת מְכַלֵּם כִּיֹּן שִׁמְעוֹ כֵּן אֲמַרו הִנִּיחוּ לוֹ לִיכְנֵם לְקוֹב' שֶׁאֵף
 הוּא רוֹז' כְּמוֹתֵיכֶם : נִרְכּוּ תַשְׁמִי' : הִתִּירוּ פְּרוּשֵׁי וְדָאֵי מוֹת' לְעֵשׂוֹ כֵּן
 שְׁהִי פִנְחָם עִשֶׂה כְּמוֹתֵיכֶם כֵּן אֲמַרו הַעֲוֹמְדֵי לִפְנֵי שְׂרָאוֹ שְׁנַכְנֵם :

אמר רבי יוחנן ששה נסים נעשו לו לפנחס א' שהיה
 לו לזמרו לפרוש ולא פירשוא' שהיה לו לדבר
 ולא דברי' וא' שביון בזכותו של איש ובנקבותה של אשה
 ואחד שלא נשטמו סן הרוסח ואחד שבא מלאך והגביה את
 המשקופה ואח' שבא מלאך והשחית בעם ובאזחבטן לפני
 המקום אמר לפניו רבש"ע על אלו יפלוג כ"ד אלף מישראל
 שנא' ויהיו המתים במנפה כ"ד אלף והיינו דגתיב ועמוד
 פנחס ויפלל אר"א ויתפלל לא' נאמר אלא ויפלל מלמד
 שעשה פלילות עם קונו בקשו מלאכי השרת לרחפואמ' להם
 הניחו לו קנאי בן קנאי הוא משיב חמה בן משיב חמה הוא
 התחילו שבטים מבזים אותו ראיתם בן פויטיזה שפיטם אבי
 אמו עגלי' לע"ז יהרוג נשיא שבט מישראל בא הכתוב ויחסו
 פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן אמר לו הקב"ה למשרה
 הקדם לו שלום שנ' לכן אמור הנני נותן לואת בריתי שלום
 ראוייה כשרה זו שתרא מכפרת והולכת לעולם אמר רב נהטן

אמר רב מאי דכתיב זהור נתנים או תיש ומלך אלקים עמו
 ד' מאות וכו' ר' בעילות בעל אותו רשע אותו היום והמתין
 פנחס לו עד שתשש כחו והוא לא ידע שמלך אלקים עמו *
 כמה ניתא תנא ס' עד שנעשה כביצים המזורות והיא היתרה
 כעריבה המלאה טים אמר רב כהנא ומושבה בית סאה תני
 רב יוסף קבר שלה אמר רב ששת לא כובי שמה אלא
 שוילנאי בת צור שמה ולמה נקרא שמה כובי שכובה באביה
 ד' א' כובי שאמרה לאביה כוס ביעס זה והיינו דאמרי אינשי
 בין קני לאורבני שוילנאי מאי בעי בהדי קלפי דקני שוילנאי
 גיפת לאמה א"ר יוחנן ה' שמו' יש לו זמרי בן סלוא ושאל בן
 הכנעני ושלמיא בן צורי שדי זמרי על שנעש כביצ' המזור' בן
 סלוא על שהסליא עונות של משפחתו שאל על שהשאל
 עצמו לדבר עבירה בן הכנענית על שעשה מעשה כנען ומה
 שמו שלמיאל בן צורי שדי שמו :

פי' שה' לו לפרוש מן האשה ושזב לא ניתן להרנו : לדבר
 לזינוק לאנשי שנטולסייעו : שכיון וכו' זראו אותן דנוקי'
 זה כזה לידעו שניתן רשות לקנאי לפגוע בו ולא יאמרו שנחה הי'
 בלבו עליו : שלא נשמתו מן הרומח לפרוש זה מזה עד שראו ישראל
 שהרגם נדין : והנכיה את המשקוף והוכיאו עד שהן כנדקין ולא
 הוצרך להשפיל הרומח וישמטו : והשחית נעם והוטרדו כני שנטו
 במנפה ולא הרגו לפנחס : פלילות ריב : בן קנאי משנט לוי שקנא
 במעשה דינה : כן משיב חמה אהרן במעשה דקרח דכתי' כי ינא
 הקצף וכתי' ויתן את הקטר' : אבי אמו יתרו ראלעזר אבי פנחס
 לקח מנכות יתרו : וראויה כפרה זו שעשה פנחס שתיא מכפרת
 לעולם דכתי' ברית כהונת עולם וכו' : ד' מאות וכו' זרזיר בני'
 הכיהונו : מתניס ל' המתנה : או תיש עד שתשס כחו כלו' כחמסר
 זרזיר המתין כדי להתיש כחו : אלקוס עמו שכל הקימות שלו :
 ופנחס לא הי' יודע שהקנ"ה ששמו מלך אלקוס עמו שלא היה
 צריך להמתין שיותש כמו : ס' ואין לדבר רמז בתקרא : עד שנעשו
 בניי שלו כפיני' מוזרו' שהוקלם ונתלכלל ס' ושביתו מרגב בעיל' :
 והיא נתמלאת ס' כעריבה וכו' : מושבה מושב שלויתה שהיית'
 רחנה ביותר : קבר פתיחת רחמה : שכובה באבי' שזכה אליה אל
 תשיעי אלא לגדול שבהם : כוס כי שמוט אותם על ידי : והיינו
 דממרי וכו' ע"ש כובי שומר דבר זה : בין קני לאורבני חקוס יתוד

הנחנקין פרק עשירי סנהדרין

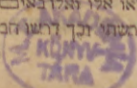
לורכני ערנה לקה : מאי בעיא ולמי משום זכות הולכה שם :
 כהדי קלפי בקליפות הקני' מאי בלי ולמי יושם זכות : נייפתה
 לחמה הנאיפה כלו' הו'י'א שם נייפתה לחמה כיון שזנתה קורן
 אותה זוכה צת זוכה : הסליא גרס שיזכרו ויספרו
 ל' לא תסולה המסולמות נפז שהיו מעריכין ענמן נפז ואת
 זה ואת משפתתו סלו בניאופי' ל'א גרס להפס ולקדק אחר
 עונס ל' מסלסל נשערו : מעשה כנען זיזה כדאמרי' בערבי
 פסמי' שזוס את זכיו להזי את הזמה :

אמר רבי חייא בר אבא כתוב על גולגלתושל יהויקים
 ואתועוד אהרת וקנודרבי פרידא אשכה ההוא
 גולגלתא דהוה שדיא בשערי ירושלים והוה כתוב עילוה זאת
 ועוד אחרת קברה והדר נבוג אמר דלמא האי גולגלתא של
 יהויקים דכתיב ביה קבורת המור יקבר סחוב השלך מהלאה
 לשערי ירושלים אמר מלכא הוא ולא אורה ארעא לבוויידה
 שקלה כרכה בשיראי ואותבירה בסיפטא אתאי דכיתוהו
 הויתה נפקת אמרה להו לשיבבתהא אמרי לה האי דאתתיה
 קמיתא היא דלא קא מנשי לרה שגרתה לתנורא וקלתה
 כי אתא אמר היינו דכתיב עילויה זאת ועוד אחרת :

פי' זאת ועוד אחרת נקמה בעשית זה כבר ועוד אחרת
 תיגשה זה : זקינ דר"פ הוא ר' טייא בר אבנה : כנוג נכנה
 נצאה מקבורתה : קבורת חסור מוש'ך ברחובות : נסיפטא
 סרנו : לשיבבתהא לשכנתיה : ללא קא חכשי אינה נשכנת מלכו :
 שגרתה לתנורא הסיקה את התנור :

פרק אלו הן הנחנקין

משנה זקן כמרא ע"פ ב"ד שנאמר כי יפלא ממך דבר
 למשפט וגו' . וג' בתי דינין היו שם א' יושב
 על פתח הר הבירה וא' יושב על פתח העזרה . וא' יושב
 בלשכת הגזית . באים לזה שעל פתח הר הבית ואמר להם
 כך דרשתי וכך דרשו חברי כך למדתי וכך למדו חברי אם
 שמעו אמרו להם ואם לאו אלו ואלו באים לאוחו שעל
 פתח העזרה ואמר כך דרשתי וכך דרשו חברי כך למדתי

וכך למדו חבריאם שמעו אמרו להם ואם לאו אלוואלו באים
 לבית הגדול שבלשכת הגזית שמשם תורה יוצאה לכל
 ישראל שנא' מן המקום אשר יבחר ה' הור לעירו ושנה
 כדרך שהיה לומד פטור ואם הורה לעשות חייב שנ' והאיש
 אשר יעשה בדרך לבלתי שמוע אינו חייב עד שיורה לעשות
 תלמיד שהורה לעשות פטור נמצא הומו קולו :

תניא א"ר יוסי מתחלה לא היו מרבין מחלוקת בישראל
 אלא כ"ד של ע"א יושבים בלשכת הגזית ושני
 בתי דינין של כ"ג אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב
 על פתח העזרה ושאר בתי דינין של כ"ג יושבים בכל עיירות
 ישראל הוצרך הדבר לשאול שואל מב"ד שבעירו אם שמעו
 אמרו להם ואם לאו באים לזה שסטוך לעירו אם שמעו אמרו
 להם ואם לאו באים לזה שעל פתח הר הבית וכו' עד באים
 ללשכת הגזית ששם יושבים מתמיד של שהר עד תמיד של
 בין הערבים ובשכתותובי"ט יושבים בחיל נשאלה שאלה
 בפניהם אם שמעו אמרו להם ואם לאו עומדין למנין רבו
 הטמאין טמאו רבו המטהרין טהרו משרבו תלמידי שמאי
 והלל שלא שמשו כל צרכן רבן מחלוקת בישראל ונעשית
 התורה כשתי תורות משם כותבין ושולחין בכל מקומות כל
 מי שהוא חכם ושפל ברך ודעת הבריות נוהה הימנו והיא
 דיון בעירו משם מעלין אותו להר הבית משם לעזרה משם
 ללשכת הגזית :

פי' נאי' לזה וכו' זקן זה שהורה נעירו וכחלק כ"ד שנעירו עליו
 והזיקם הכתוב לעלות לירושלים ולשאל ונא כ"ד שנעירו
 לנ"ד זה שגל פתחו וכו' שהרינו פונעין תחלה: אם שזעו ר"ל אותן
 הכ"ד אם הם יודעין אותן הדנ' עם מי הוא האח' יגידו מה שידעו
 ואם אין סגל אותן הכ"ד ידיעת אותן הדנ' שאלים חמותם למעל'
 מהם: תלמיד שלא הגיע להוראה וכחלק על כ"ד שנעירו ונאו
 לנ"ד הגדול ושאלו וחזר לעירו והורה כנתחלה פטור שאין לסמוך
 על הוראתו: נחמא חומרו קולו חומר שהחמירו עליו שאינו ראוי
 להוראה על שיהא כן מ' שנה כעשה לו קל לפוטרו מן המיתה:
 יושבי' בחיל מפני שזעם רב ומקום נר להם בלשכה א"כ שנא יהו
 כרמין כיושנין בדין וזה עיקר: כנ' תורות שזה מטהר וזה מטמא

הנחניקין פרק עשירי

וכ"א כותן טעם לדבריו ולעת כ"א כרמין כתורת אחת : משם
 מעלין אותו להיות דיין בהר הבית כשמת א' מהם ויושנ' שם עד
 שמת א' משל עזרה ומעלין מת זה שם וכלן יש בהם מעלה זה מזה :
שלתו מתם אי זה בן ע"הב ענוותן ושפל ברך שייקף
 עיול שייקף ונפיק וגרים באורייתא תדירא ולא
 מחויק טיבותא לנפשיה יהבו ביה רבנן עינוהי ברכ עולא
 בר אבא :

דתנו רבנן ג' טיתתן בידי אדם המתנבא מה שלא שמע
 וכו' כגון צדקיה בן כנענה דכתיב ויעש לו צדקיה
 בן כנענה קרני ברזל מאיהוה ליה למעבד רוח נבות אמעיתי'
 דכתיב ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ויעל ויפול ברמות גלעד
 ויצא הרוח ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר תפתה
 וגם חוכל צא ועשה כן אמר רב יהודה מאי צא צא ממדיצתי
 במאירוה א"ר יוחנן רוחו של נבות הזורע אלו ה' ללמדך
 כדר' יצחק דא"ר יצחק סגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין
 שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד * עובדיה אמר ודון לבך
 והשיאך * ורמיה אמר תפלצתך השיא אותך ודון לבך והני
 כמדקאמרי כולהו בהרדי שמע טינה לאו כלום קאמרי * דלמא
 לא הוה ידע ליה להא דר' יצחק יהושפט הוה החם וקאמר
 להו דכתיב ויאמר יהושפט האינפה נביא עוד לה' א"ל ה' א
 איכא כל הני א"ל כך מקובלני מבית אבי אבא סגנון אחד
 עולה לכמה נביאים ואין שני נביאים מתנבאים בסגנון א' :
דחירי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם
 מאי אחר א"ר יוחנן משום ר' יוסי בן זמרא אחר
 דבריו של שטן דכתיב ויגדל הילד ויגמל אמר שטן לפני
 דהקב"ה רבש"ע וקנזה חוננתולק' שנה פרו בשן מכל סעודה
 ישעשה לא הירח לו תור אחד או גודל אחד להקריב לפניך
 וא"ל כלום עשה אלא בשביל בנו אבא אני אומר לו זבה ארז
 ובנד לפני מיד זובחו מיד והאלהים נסה את אברהם ויאמר
 יקחנא את בנד * אמר רבי שפעין בר אבא אין נא אלא לשון
 בבקשה משל למלך ב"ו שעמד געליז מלהמות הרבה והירה לו
 גבורה אחד ונצחקן לומים עמדה עליו מלחמה חזקה אמר לו
 בבקשה

הנחנקין פרק עשירי סנהדרין תרכב

בבקשה ממך עמוד לי במלחמה זו שלא יאמרו הראשונים
 אין בהם ממש אף הקב"ה אמר לאברהם ניסיתוך בכמרה
 נסיונות ועטרת בכלך עכשיו עמוד לי בניסיון זה שלא יאמרו
 אין ממש בראשונים את בניך שני בנים יש לי ארז
 ויחידך זה יחיד לאמו וזה יהוד לאמו אשר אהבת תרוייהו
 והיטי לך את יצחק וכל כך למה כדי שלא תטרד דעתך
 עליו קדמו שטן לדרך אמר לו הנסה דבר אליך תלאה הנסה
 יסרת רבים כושל יקימון מיליך כי עתה חבא אליך ותלך
 אמר לו אני בחמי אלך אמר לו הלא יראתך כסלהך אמר
 לו זכור נא מיהואנקו אבד כיון רחוא דלא קא שמע לירי
 א"ל ואלו דבר יגונב כך שמעתי מאחורי הפרגוד שה לעולה
 ואין יצחק לעולה אמר לו כך עונשו של בראי שאפילו אמר
 אמת אין שומעין לוי רבי לוי אומר אחר דבריו של ישמעאל
 ליצחק א"ל ישמעאל ליצחק אני גדול ממך במצות שאחרי
 מלת בן שמונת ימים ואני בן"ג שנה אמר ליובאבר אחד
 אתה מגרה בי אם אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני אני זובח
 מיד והאלהים נסה את אברהם :

פ"י שייף שותה ככנס ושוחה יונא : צדקיה היה מתנבא
 לאחאב שיכנס את ארס : ויצא הרוח אמר אני הפתנו
 אצא והייתי רוח סקר נפי כל כניאיו : נא מחסינתי משום דונר
 סקרים לא יכון לגנל עיני : סנכון דנר מלינות של רוח הקודש :
 עולה לכמה כניאים ככנס כלנס לזה כל' זה ולזה כל' זה והכל אצל
 כמו זדון לכך ונו' תפלנתך ונו' היינו דיבור א' והל' חלוק : תפלנתך
 כסילות : לאו כלו' וכו' שכלס ל' אחד היו אומרי' דכתיב כל הכניאים
 פה א' טוב זה"ל לצדקים לאסוקי' אדעתיה דרוח טומאה מתעס
 אותם : א"ל אחאב הא איכא כל הכי : מנית אני אצא לאו דוקא :
 הנסה דנר ונו' וכי היה לחוהנך לנסותך כדכר שהוא מלאה אותך
 ומכרית את זרעך : הכה יסרת רבי' רצית והחייתה כל נאי עולש
 בדנרין ועתה הכה נא להלאותך ולבהלך :

פרק חלק

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנא' ועמך כל
 קר ב 2 104 כלם

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצח מטעמי מעשה ידי להתפאר. ואלו שאין להם חלק לעולם הבא האומר אין תחיית המתים מן התורה ואין תורה מן השמים ואפיקורוס ר"ע אומר אף הקורא בספרים החיצונים והלוחש על הסכה ואומר כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. אבא שאול אומר אף ההוגה ארץ השם באותיותיו. גמרא. וכל כך למה תנא הוא כפר בתחיית המתים לפיכך לא יהיה לו חלק בתחיית המתים שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מנין שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה שנאמר ויאמר אלישע שמעו דברי ה' בעת מחר סדה סולת בשקל וגו' וכתוב ויען השליש וגו' ויאמר והנה ה' עושה ארובות בשמים היהיה כדבר הזה ויאמר הגך רואה בעיניך ומשם לא תאכל וכתוב ויהי לו כן וירמסו אותו העם בשער וימורו ודלמא קללת אלישע גרמה ליה דאמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפילו בחנם היא באה אם כן לכתוב וירמסוהו וימורו מאי בשער על עסקי שער:

פי' כל ישראל וכו' מעיקרא איירי בד' סיתות ואמר אף על פי שיצטרכו עבירות כיון שקבלו דינם הרי כן ככל ישראל ויש להם חלק לג"ה וזה מה שפרש הני טעין להם חלק לג"ה הכי: ה"ז המומר אין ת"ה מן התורה שכופר בזדושים דדרשינן בנח' לקמן מפיו לת"ה מן התורה ואפי' יהא מודה ומאמין שימינ המתים אלא דלא רמיזי באורייתא כופר הוא מה לנו ולאמונתו וכי מהיכן הוא יודע שכן הוא הלכך כופר נמור הוא: ויהי לו כן וגו' דנדבר שכפר בו כדון שלא חלל משם וכרמס כרגלי הנאים לקנות:

מנין לתחיית המתים מן התורה שנא' ונתתם ממנו ארץ תרומתה לאהרן הכהן וכי אהרן הכהן לעולם קיים שישראל נותנים לו תרומה אלא מלמד שעתיד לחיות וישראל נותנים לו תרומה מכאן לתחיית המתים מן התורה דבי רבי ישמעאל תנא לאהרן כאהרן מה אהרן חבר אף בניו חברים טכאן שאין נותנים מתנה לכהן עם הארץ א"ר שמואל בר בחסני מנין שאין נותנים תרומה לכהן ע"ה שנא' ויאמר לעם ליושבי

ליושבי ירושלים לחת מנת לכהנים וליום למען יחזקו בתורת
 ה' כל המהויק בתורת ה' יש לו מנת ושאינו טחויק בתורת ה'
 אין לו מנת אמר רב אחא בר אדא אמר רב יהודה כל הנורא
 תרומה לכהן ע"ה כאלו נתנה לפני ארימה ארי ספק דורס
 ואוכל ספק אינו דורס ואוכל אף כהן ע"ה ספק אוכלה בטרה
 ספק אוכלה בטומאה רבי יוחנן אמר אף גורם לו מיתה שנא'
 ומתו בו כי וחללו דבי ר"א בן יעקב תנא אף משיאו עון
 אשמה שנא' והשיאו אותם עון אשמה באכלם את קדשיהם
 תניא רבי סימאי אומר מנין לתהוית המתים מן התורה שנאמ'
 וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען לכם
 לא נאמר אלא להם מכאן לת"ה מן התורה שאלו צדוקים את
 רבן גמליאל מנין שהקב"ה מחיה המתים אמר להן מן התורה
 ומן הנביאים ומן הכתובים ולא קבלו ממנו מן התורה דכתיב
 ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבותיך וקם אטרו לי ודלמא
 וקם העם הזור והנה מן הנביאים דכתיב יהיו מתוך נבלתי
 יקומון הקיצו ורגנו שוכני עפר כי טל אורות טלך ודלמא מתי'
 שהחיה יהוקאל מן הכתובים דכתיב וחקך כיון הטוב הולך
 לדודי למישרים דוכב שפתי ישנים ודלמא רחושי מרחשן
 שפוותיה בעלמ' כדר' יוחנן דא"ר יוחנן משום ר' שב"ה יהוצדק
 כל מי שנאמרה הלכה משמו בעה"ז שפחותיו דוכבות בקבר
 שנא דוכב שפתי ישנים עד שאמר להם מקרא זה אשר נשבע
 ה' לאבותיכם לתת להם לכם לא נאמר אלא להם מכאן לת"ה
 מן התורה וי"א מן המקרא הוה אמ' להם שנא ואתם הדבקים
 בה' אלהיכם חיים כלכם היום מה היום כלכם קיימים אף
 לעה"ב כלכם קיימים שאלו רומיים את רבי יהושע בן חנניה
 מנין שהקב"ה מחיה מתים ויודע מה שעתיד להיות אמר להו
 תרוייהו מן מקרא הוה שנא ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם
 אבותיך וקם העם הזה ונה ודלמא וקם העם הזה ונה אמר
 להונקיסו מיהא פלגא בידיכו ויודע מה שעתיד להיות
 איתמר נמיא ר' יוחנן משום רשב"י מנין שהקב"ה מחיה מתים
 ויודע מה שעתיד להיות שנא הנך שוכב עם אבותיך וקם וגו'

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

פ"י וכי אהרן וכו' שתבתן לו תרומה והלא לא נכנס לא"י: דנ"י
 ר"י תנא הא דכתיב לאהרן לאו להכי הוא דאתי אלא כאהרן
 וכו': מה אהרי וכו' ואין אנו יודעין. כשנוטל בהמה מן היצדר הם
 דעתו לדורסה לאוכלה חיד קוד' שסתריח או לא חלה לטרוף ולחלמות
 תמותו ולאחר זמן יאכלנה כסתריח וה"ל כהן ע"ה כשאנו כותבין
 לו תרומה אין אנו יודעין אם אוכלה בטורה או בטומאה ה"ל כספק
 דורסו שהרי דרכו לדרוס ולרמוס ברנליו ואוכלה מנוולת ופעמים
 שנותנה בחורו ואינה מנוולת: עון השמה עונות הרבה מטעין
 עליו: באכלס את קדשיהם ומתרב במיכליהון בסואנא ית קדשיהון:
 להם למשמע שהבטיח הקב"ה לאננותיכו שיתן להם א"י והלא לבניהם
 ניתנה אלא מלמד שעתידין לפיות וצתיד הקב"ה ליתן להם א"י:
 הנך שוכנוגו' הנה אתה מת והנה אתה קם לע"ל והאי וקס אהנך
 קאי: דילמא וקס אהעס וזנה דלקמי' קאי ולאן חלעיל והייכוא'
 מנ' מקראות שאין להם הכרע: יסיו מתיך שגא' יסיו: כגלתי
 יקומון אפי' נפלי יסיו: ודילמא דהאי קרא יסיו מתיך ושעיה אמר
 שנתכנא בימי חוקיה על שהיה עתיד ליי' וקאל להחיות אנל לעה"ב
 לא: דוכב כלומר נעות ומתנוולת שפתיי יסיו עפר מכלל יסיו:
 מרחשן שפתייהו וכו' כיעות מעט בתוך הקבר אנל אין חיין ויוצאין
 לאויר העולם וכדר' י' וכו': חיים כולכם היום דהיינו מיותר דמני
 למכתב חיים כולכם מה ת"ל היום כהיום מה היום כו': הנך שוכב
 עם אבותיך וקס הרי ת"ה דמהאי קרא נפקא דיודע מה שעתיד
 להיות:

תניא אר"א ברבי יוסי בדבר זה וייפתי ספרי כותים
 שהיו אומרים אין תהיית המתים מן התור אמרתו
 להם וייפתם תורתכם ולא העליתם בידכם כלום שאתם
 אומרים אין ת"ה מן התורה הרי הוא אומ' הכרת תכרת הנפש
 והיא עונה בה הכרת תכרת בעה"ז עונה בה לאימרת לאו
 לעה"ב א"ל רב פפא לאביו ולימא להו תרוייהו מהכרת
 חכרת דברה תורה כלשון בני אדם כתנאי הכרת תכרת הכרת
 בעה"ז ותכרת לעה"ב דבריר"ע א"ל ר' ישמעאל והלא כבר
 נאמר את הוא ה' מנדה ונכרתה וכיג' עולמים יש לא ונכרתה
 בעה"ז הכרת לעה"ב בהכרת תכרת דברה תורה כלשון בני אדם
 בין ר' ישמעאל ובין ר' ע' עונה בה מאי עכדי ליה ההוא מיבעי
 ליה לכדתניא יכול אפילו עשה תשובה ח"ל עונה בה לא
 אמרתו אלא בוסן שעונה בה שאלה קליאופטרא מלכא את

הלך פרק אחד עשר מנהדרין תרכ

ד"מ אמרה ידענא דחיי שכבי דכתוב ויציצו מעיר כעשב
הארץ אלא כשהן עומדים עומדים ערומים או בלבושיהם
עומדים א"ל ק"ו מחטה ומה חטה שנקברה ערומה יוצאה
בכמה לבושים צדיקים שנקברים בלבושיהם עאכ"ו א"ל קיסר
לר"ג אמריתו דשכבי הייהא הוו עפרא ועפרא מי קא חיי
אמרה ליה ברתיה שבקיה ואנא מהדרנא ליה שני יוצרים
יש בעירנו אחד יוצר מן המים ואחד יוצר מן הטיט איזה מהן
משובח א"ל זה שיוצר מן המים אמרה ליה מן המים צר מן
הטיט לא כ"ש דכ"ו ר"י שמעאל תנא ק"ו מכליו וכוכית מה כלי
זכוכית שעמלן ברוח ב"ו נשברו יש להם תקנה ב"ו שברוחו
של הקב"ה עאכ"ו א"ל ההוא מינה לרביאמי אמריתו דשכבי
חיי הא הוו עפרא ועפרא מי קא חיי א"ל אמשול לך משל
למה הדבר דומה למלך ב"ו שאם לעבדיו לכו ובנו לי פלטרין
גדולים במקום שאין מים ועפר הלכו ובנו אותן לומים נפל
א"ל חורובנו אותן במקום שיש עפר ומוס א"ל אין אנו יכולין
כעס עליהם א"ל במקום שאין מים ועפר בניתם עכשיו שיש
מים ועפר עאכ"ו א"ל אין אתה מאמין צא לבקעה וראה עכבר
שהיום חציו בשר וחציו אדמה למחר השריץ ונעשה כורל
בשר שמא תאמר לומן מרובה עלה להר וראה שהיום אין בו
אלא חלוץ אחת למחר ירדו גשמים ונתמלא כלו הלונות א"ל
ההוא מינא לגביהה בן פסיסא אוי לכוון חייביה דאמריתו
מיתיהוין דחיון מיתי דמיתי חיון אמר לי אוי לכוון חייביה
דאמריתן מיתי לא חיון דלא הו הוודהו ליה כל שכן א"ל
דחייבא קרית אי קאימנא בעיטנא בדך ופשיטנא לעקסימותך
מינך א"ל אם אתה עוש' כן רופא אוסן תקר' ושכר הרב תטול:
פ"ו זיפתס וכו' כזנח'ס אומריס ואין מת'ס בדנריכס פי'
זיפתס דהיינו מקראות דלעיל שמפור'ס נהס'ת"ה וק"ו כ
היה זה להזדויף לכתוב לכס'תת להס' : מהכרת לע"ו תכרת
לע"ב : אינהו א"ל דברה תורה כל' ב"ה ולהכי א"ל הכי כי היכי
ללא ליהויהו פ"פ : הכרת תכרת נע"ו כתיב : כבר נאמר נע"ו
לסנירה לרימדף היינו צונד ע"ו : וכו' ב' עולמיס גבו' וכו' ע"ס'ל
למדנף היינו מנדף השס' : שצונה נה של' ס'ס קודם מיצההו
בכרת חנל של נל' : דתיי שכבי שהמתים חיים : ויכישו מיצההו סגת' קון

ישראל לנזק ולפרות מעיר ירושלים שהקב"ה עושה להם מחילות
 לנדיקים והולכין ועולין לירושלים : א"ל נרתיה דקיסר לר"ג סנאי :
 ג' יוכריה וכו' משל הוא אלו היו ב' יוכרי וכו' : א"ל ח"כ הקב"ה מן
 המיח הוא מצויר דמטפה סרוטה שהיא המים הוא מוליד : לכ"ט
 שנידו : דכ"ר י"וכו' זו היא תשובה שהשיבה לאניה : שעמלן ברום
 של אדם שכשהוא עושה אותו יש לו שפופרת וכופה לתוכו וכן כמשך
 מפיה האומנים : ושלם תקנה להתיכן ולחזור ולעשות מהן כלי :
 עכשיו שיש מים זה"כ הקב"ה היוצר את האדם מטפה קטנה שאין בה
 מחש וכ"ט שיכול לנראותו מן העפר א"כ כל העולם כלו יצר בתוכו :
 ואם אי אתה מאמין שהקב"ה בורא מהעפר : עכנוד שקורין אשקרי' ל'
 ויש במיכן שאין כנראין ע"י תולדה : היום התחיל לנרא' ולנכח
 מהעפר ולמחר מהלך כשהוא נכרא' : לזמן חרובה שנוע או שנוצייס
 ותהא סכר שאין הקב"ה מחיה המתים לפי שעה לך יצלה וכו' : חלוין
 תולעת שיוצא מן היס א"ל ע' שנה וכו' נעין נדמו תכלת ולכחמלה
 איכו נרא' ככלהר שא חלוין אחד ולמחר שהגשמי יורדין מתמלאות
 כולו חלוכות שניני חלוין משרינות כולן אלמא יש בידו להחיות לפי
 שעה : גביהא ב"פ כך שמו והיתה לו עקמות בנבו : ווי לבון
 חייבא אוילכס לרשעים : דחיי מתים אותן שהם מיים רואין אנו
 שמתו והאיך יעלה על דעתינו שהמתים חוזרין ומיין : דלת הו
 אותן שלא היו בעולם כוזרין וכולדין ומיין אותן שהיו כבר לכ"ט
 שחוזרין ומיין א"ל מיכא וכו' לקתרו נח :

תנו רבנן בכ"ד בניסן איתנטילו דימוטנאי טיהודד
 ומירושלים כשבאו בני אפריקא לדון עם ישראל
 בפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו היא דכתיב
 ארץ כנען לגבולותיה וכנען אבוהון דהנהו אינשי הוה א"ל
 גביהה בן פסיסא להכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם
 לפני אלכסנדרוס מוקדון אם יצחוני אמרו הדיוט שבנו
 נצחת ואם אני אנצח אותם אמרו תורת משה רבינו נצחתכם
 נתנו לו רשות הלך ודן עמהם א"ל מהיכן אתם מכיאים ראיה
 אמרו לו מן התורה א"ל אף אני לא אביא לכם ראיה אלמא מן
 התורה שגא' ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו עבד
 שקנה נכסים עבד למיונכסים למיולא עוד אלא שהרי כסר
 שנים שלא עבדתנו אמר להו אלכסנדרוס מלכא ההזירי ל'
 תשובה א"ל תגה לעומן ג' ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו

חלק פרק אחד עשר מנהדרין תרכה

תשובה מיד ברהוהניהו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן
כשהן גטועות ואותה שנה שביעית היתה :
שוב פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני
אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו הרי הוא אומר וה נתן
את חן העם בעיני מצרי' וישאילום תנו לנו כסף וזהב שנמלת'
ממנו אמר גביהא בן פסיסא לחכמי' תנו לי רשות ואלך ואדון
עמהם לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו לו הדיוט שבנו
נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו
נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהם א"ל מהיכן אתם
מביאים ראייה אמרו לו מן התורה א"ל אף אני לא אביא לבם
ראייה אלא מן התורה שנא' ומושב בני ישראל אשר ישבו
במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה תנו לנו שכר עבודה
של ששים רבוא ששיעבדתם במצרים שלשים שנה וארבע
מאות שנה אמר להם אלכסנדרוס מוקדון החזירו לו תשובה
אמרו לו תנה לנו זמן ג' ימים נתן להם זמן ברקו ולא מצאו
תשובה מיד הניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן
גטועות וברחו ואותה שנה שביעית היתה ושוב פעם אחת
באו בני ישמעאל ובני קטורה לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס
מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו ושלכם שנא' אלה תולדות
ישמעאל בן אברהם וכתיב ואלה תולדות יצחק בן אברהם
א"ל גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון
עמהם לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו הדיוט שבנו
נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו תורת משה רבינו נצחתכם
נתנו לו רשות והלך ודן עמהם א"ל מהיכן אתם מביאים ראייה
אמרו לו מן התורה אמר להם אף אני לא אביא ראייה אלא מן
התורה שנאמ' ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני
הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות אב שכתב
אגטין לבניו בחייו ושיגר זה מעל זה כלום יש לזה על זה כלום
מאי מתנו' א"ר ירמיה בר אבא מלמד שטסר להם שם טומא' :
אמר לירה אנטונינוס לרבי גוף וגשמה יכולין לפטור
עצמן מן הדין כיצד גוף אומר נשמה חטארה

חלק פרק אחד עשר

שמיים שפירשה ממני הרוני מוטל כאבן דומם מוטל בקבר
 ונשמה אומרת גוף חטא שמיים שפירשתי ממנו הרוני פורחת
 באויר כצפור א"ל אמשול לך משל למה ד למלך ב"ו שהיורה
 לו פרדס נאה והיו בו בכורות נאות והושיב בו שני שומרים א'
 חגר ואח' סומא א"ל חגר לסומא בכורות נאות אני רואה
 בפרדס בא והרכיבני ונביאם לאכלם רכב חגר על גבי סומא
 והביאום ואכלום לימים בא בעל הפרדס א"ל בכורות נאות
 היכן הם א"ל סומא כלום יש לי עינים לראות א"ל חגר כלום
 יש לי רגלים להלך בהם מה עשה הרכיב חגר על גבי סומא
 ודן אותם כאחד אף הקב"ה מביא את הנשמה וזרקה בגוף ודן
 אותם כאחד שנא יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו
 יקרא אל השמים מעל זו נשמה ואל הארץ לדין עמו זה הגוף:
אמר ליה אנטונינוס לרבי מפני מה חמה יצא במזרח
 ושוקעת במערב א"ל אי הוה איפכ' נמי הכי אמרת
 ליה א"ל הכי קאמינא לך מפני מה שוקעת במערב א"ל כדי
 ליתן שלום לקונו שנא וצבא השמי' לך משתחויים א"ל ותיתו
 עד פלגא דרקיעא ותתן שלמא ותיעול משום פועלים ומשום
 עובדי דרכים:

פ"ו דימוסנאי עוררין בעלי חמס שהיו רוצין ליטול חלק ביהודה
 ונירוסלים שנאו נכי אפריקא לדין וכו' לומר די"ט הוא
 זאסור בהספד ונתענית חסוס כס זה: ארץ כנען לגבולתי' דלפך
 ארעא קרי ארץ כנען ואזס ירשתס אותה שלא כדון: ת"ל שנה
 ל"ד שהיולא היו במכרים כ"ח רד"ו שנה הלח סירבה דקרא כקיס:
 אנטין כתניס שלא יטולא בחלק חנרו כמו שעשה חנרהס לישמעאל
 שלא ליטול כמה שנתן ליחחק: שס טומאה כסוף ומצסה שדי':
 פורחות כו' היא נשמת החוטאים הנל נשמת הנדיקים זוכי' לחקוס
 מכותה בישיבה ש"ח: בכורות תחני הככורות: יקרא ונו' כלו'
 יקרא הקב"ה לנשמה הנאה לו לחלם בתוך גופו של אדם חל השמים
 מעל ויקרא אף אל הגוף שנא חן המרץ: לדין עמו ח"ת עשו אלא
 עמו שיהיה כדון ביהד: מפני מה שוקעת במערב תסונב את כל
 היגולס עד שתחזור לחקוס וריחתה לחורח ותסקע דמנהג העולם
 כך הוא מחקוס שיהא שס נכנס: לקונו להקב"ה שהשכינה במערב
 לכן שוקעת ומשתחווה וכנסת כפיסה לפני הקב"ה: ותיתי וכו'
 עלס לכן מתכונת תנא עד אמצע של רקיע ותסקע לשס ומשס
 תשתחוה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרכו

תשתחוה כלפי מערב שכן דרך בני אדם שמשתחוה ברחוק לפני המלך ואינו מתקרב כ"כ : משום פועלים דאלו כן היה מחשיך שתאוס שכשתמה בלחצו הרקיע האירה ביותר וסבורי הם שעדיין יש שהות ניום והיו פועלים שובין בחלאתן עד שחשיכה ועונרי דרכים לא היו יודעי' מתי יחשיך לנקש להם בית לינה ולכן סוקעת במערב שכשהולכת ומשפלת הולכות וקלה אורה יודעין שמגיע שעת חשיכה :

אמר ליה אנטונינוס לרבי נשמה מאימתי נתנה באדם משעת פקידה או משעת יצירה א"ל משעת יציר' א"ל אפשר להתיכה של בשר עומדת ג' ימים בלא מלה ואינה מסרחת אלא משעת פקידה א"ל אין משעת פקידה א"ל דבר זה למדני אנטונינוס ומקרא מסייעו שנא' ופקודתך שמרה רוחי א"ל אנטונינוס לרבי יוצר הרע מאימתי שולט בו באדם משעת יצירה או משעת יצירה א"ל משעת יצירה אם כן יבעוט באמו ויצא אלא משעת יצירה א"ל דבר זה למדני אנטונינוס והכתוב מסייעו שנא' לפתח הטאת רובין :

פי' פקידה משעה שהמלאך פוקד הטפה ומביאה לפני המקום מה תהא עלי' : יצירה שנקרס כולו בנשר ונידון ועכמות : א"ל אנטונינוס וכי אפשר להתיכה וכו' וה"כ אלו לא היתה נשמה נתונה עד שעת יצירה היאך תתקיים הטפה שלא תסריח במעיה וכיון שטפה מסרחת שוב אינה מולדת : א"ל רבי אין משעת פקידה בדבריו : למדני מדבריו למדתי : ופקודתך וגו' משעת פקידה כשאר רוחי : א"ל אנטונינוס א' ככועט במעי אמו ויוצא :

דוש לקיש רמי כתיב בם עור ופסח הרה ויולדה יחדיו וכתי' או ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם כי נבקעו במדבר מים ונחלים בערבה ה"א כיצד עומדים במומים ומתרפאים עולא רמי כתיב ובלע המות לנצה ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וכתיב כי הנער בן מאה שנה ימות ולא יהיה שם עול ימים ל"ק כאן בישראל כאן בא"ה וא"ה מאי בעו התם הנך דכתיב בהוורעו זורים צאנכם ובני נכר אכריכם ובורמיכם רב חסדא רמי כתיב וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות וכתיב והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים ל"ק כאן לימורי

המשיח כאן לעה"ב ולשמואל דאמר אין בין העה"נ ללימור
המשיח אלא שעבוד מלכות ל"ק כאן במהנה צדיקים כאן
במהנה שכינה ובארמי כתי' אני אמית ואחיה וכתיב מחצתי
ואני ארפא אמר הקב"ה מה שאני ממית אני מהיה והדר מרה
שטחצתי אני ארפא :

פ"י נס עור פכת שתיין נס חומן : וכתיב אז ידלג ונו' למשמע
שמתרפאין : עומדים נמותן ומת' כ מתרפאין : ובלע
המות לכנה ללע"ל מאחר שתיין שוב תיכן מתין : כי הנער כלומר
כשימות אדם לעתיד ומת בן ק' שנה יחמרו נער הוח מת הלח
מתין : והפרה הלכנה ונו' משמע שיהא אורה כהה : לימות המשיח
כשיכלה השפצוד והיה אור הלכנה ונו' ולע"ל ומפרה הלכנה ונו'
מרוכ כנהם של צדיקים : בתיב אני אמית למשמע בשם שאני אמית
לח' המד כך אני משיהו כשמת בעל מוס עומד וחי בעל מוס : וכתי'
מחצתי ונו' כשהוא מתי' מרפה היתן ועומד שלם : והדר מה
שיחצתי שלחמך כן מתרפאים וכללעיל :

תנו רבנן אני אמית ואחיה יכול תהא טיתה בא' והיים
באחד כדרך שהעולם נוהג תלמוד לומר מחצתי
ואני ארפא מה מחיצה ורפואה באחד אף מיתה והיים באחד
מכאן תשובה לאומר אין תחיית המתים מן התורה תניא ר"ס
אומר מנין לתחיית המתים מן התורה שנא' אז ישיר משה
ובני ישראל שר לא נאמר אלא ישיר מכאן לתחיית המתים מן
התורה כיוצא בדבר אז יבנה יהושע מזבח בנה לא נאמ' אלא
יבנה מכאן לתחיית המתים מן התורה אריב"ל מנין לתחיית
המתים מן התורה שנא' אשרי יושבי ביתך עור יהללך סלה
יהללך לא נאמר אלא יהללך מכאן לתחיית המתים מן
התורה ואריב"ל כל האומר שירה בעה"ז זוכה וצומרה לעה"ב
שנא' אשרי יושבי ביתך ונו' א"ר היא בר אבא א"ר יוחנן מנין
לתחיית המתים מן התורה שנא' קול צופיד נשאו קול יחדיו
ירננו רננו לא נאמר אלא ירננו מכאן לתחיית המתים מן התור'
א"ר היא בר אבא א"ר יוחנן עתידין כל הגבאים כלם לומר
שירה בקול אחד שנאמ' קול צופיד נשאו קול ונו' אמר זוטרא
מנין לתחיית המתים מן התורה שנא' יהי ראובן לימות המשיח
ואל ימות לעה"ב רבינא אמר מהבא ורבים מושינו אדמת עפר

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרכו

יקיצו רב אשי אמר מהכא ואתה לך לקץ ותטח ותעמוד
לגורלך לקץ הימין:

אמר רב יהודה אמר רב כל המונע הלכה מפיו תלמיד
כאלו גזול מנחלת אבותיו שנאמ' תורה צוה לנו
משה מורשה קהלת יעקב מורשה היא לכל ישראל משרת
ימי בראשית אמר רב חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא כל
המונע הלכה ספי תלמיד אפילו עוברין שבמעי אמן מקללין
אותו שנא' מונע בריקבוהו לאום ואין לאום אלא עוברין שנא'
ולאום מלאום יאמין ואין קב אלא קללה שנא' מה אקוב לך
קבה אל ואין בר אלא תורה שנא' נשקו בר פזיאנף עולא בר
ישמעאל אומר מנקבין אותו ככברה כתיב הכא יקבוהו לאום
וכתיב התם ויקוב חור בדלתו ואמ' אביי כי אוכלא דקצרו ואם
לסדו מה שכרו אמר רבא אמר רב ששת זוכה לכרכות כיוסף
שנא' וברכה לראש משביר ואין משביר אלא יוסף שנא' ויוסף
הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ אמר רב
ששת כל המלמד תורה בעה"ז זוכה ומלמדה לעה"ב שנאמר
ומרוה גם הוא יורה:

פי' מיתה זא' וכו' וה"ק אני ממית אדם זה ומחיה אדם אחר:
כדרך זכו' שזה מת וזה נולד: מה מחינה וכו' ואין רפואה
אלא במקום מת: ישיר שמע לעתיד: כשאו קולי יחדיו היינו קול
אחד: ואתה לך לקץ וגו' רמז לו שימות ויעמוד לאחר מכן: לקץ
הימין לקץ שעתיד הקב"ה להחזיר ימינו לפניו שהרי כתוב השיב
אחור ימינו: המוכצ' מללמדו: בר תורה: יקבוהו מנקבין אותו
כלו' שמאנד תורתו כמו שהמים יובאים דרך הנקבין שהתורה נמשלה
למים: אוכלא דקצרו כלי של כובסין שהוא מנוקט: לכרכות כיוסף
לפי שהתורה היא חזון הנשמה כמו הלחם לנוף וכמו שזכה יוסף
לכרכות שכלכל את אחיו ואת יצמי הארץ כן יזכה הת"ת החכלכל
אחרים כלל התורה: ומרוה וגו' מי שמרוה ומשניע תלמידו נדבר
הלכה גם הוא יורה לעה"ב כל"ת מרוה ל מורה:

אמר ר"א כל פרנס שמנהיג את הצבור בנחרת זוכה
ומנהיגם לעה"ב שנ' כי מרחמם ינהגם ועל מכוועי
מים ינהלם ואר"א גדולה דעה שניתנה בין ב' אותיות שנא' כי
אל דעות ה' וכו' ואר"א כל אדם שיש בו דעה לסוף מרדע עשר

חלק פרק אחד עשר

שנא' וברעת חדרים ימלא וכל הון יקר ונעים ואר"א כל אדם שאין בו דעה אסור לרחם עליו שנא' כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו ויוציאו לא יהוננו ואר"א כל הנותן פתו למי שאין בו דעת יסורין באין עליו שנאמ' לחמד ישימו מזור תהתך אין תכונה בו ואין מזור אלא יסורין שנאמ' וירא אפרים את חוליו ויהודה את מזורו ואר"א כל אדם שאין בו דעה לסוף גולה שנאמר לכן גלה עמי מבלי דעת :

אמר

ר"א כל בית שאין דברי תורה נשמעין בו כלילת אש אוכלתו שנא' כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח ירע שריד באהלו אין שריד אלא ת"ה שנאמר ובשרידים אשרה' קורא אר"א כל שאינו מהנה ת"ה מנכסיו אין רואה סימן ברכה לעולם שנא' אין שריד לאכלו על כן לא יהיל טובו אין שריד אלא ת"ה שנא' ובשרידים אשרה' קורא :

פי'

מרחמס דעה"ז ינהגס דעה"ב ונתנאי שעל מצועי מים דהיינו ע"פ התורה שנקראת מים ינהגס אכל אס לא יקבלו התורה ינהגס נקושי להדריכס ע"פ התורה : ונדעת מפני הדעת ימלאו כל המדרים הון : נשכיל לחיך שנתת למי שאין בו דעה ישימו מזורונו' : כל חשך ונו' כל לילה צפון ונתנא ממצפוני התורה שאין ד"ת נשמעין במותו בית : תאכלהו ונו' זה חששל ניהגס שא"ב נפוס : ירע שריד ונו' מי שרע דעניו שיש שריד נאהלו :

ואמר

ר"א כל שאינו משייר פת על שלחנו אינו רואה סימן ברכה לעולם שנא' אין שריד לאכלו על כן לא יהיל טובו והאמר ר"א כל המשייר פתיתים על שלחנו כאלו עובד ע"ז שנא' העורכים לגד שלהן הממלאים למני ממסך לא קשיא הא דאיכא שלימה בהדיה הא דליכא שלימה בהדירה ואר"א כל המחליף בדבורו כאלו עובד ע"ז כתיב הכא והייתי בעיניו כמתעטע וכתוב התם הבל המה מעשרה תעתועים ואר"א לעולם הוי קבלוקיים א"ר זירא אף אנן נמי תנינא בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות נגעו שמע מינה ואר"א כל המסתכל בערוה קשתו ננערת שנא' עריה תעור קשתך :

פי'

כל שאינו וכו' דכריך לשייר כדכתיב אכול והותר : העורכי' וכו' שכן עושין שמימיין ש"ע נחאכל ונחשתה לשם אותה ע"ז שקורין גל ומלאין כוסות של מרקמי' נסוכי' לע"ז ששמה מני :

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרכח

הוא דקאמר חסר דליכא שלימה בהדי' שמינא שלימה לאתר שאכל ונתן
על השלחן עם הפתית' ששייר דתמזיל ללסס ע"ז ענין הכי : והת
דליכא וכו' מעלי דתומנין ליעניים : המחליף משנה בדיבורו שלא
יהא ניכר : קבל וקיום הוי עניו ותחיה : קבל אפל עשה ענין
אפל ושפל : בית אפל וכו' ככנע נראה כתיב דנראה ממילא ויעו
דכתיב לי ולא לאורי כמנא שאפלתו הכלתו וכל זמן שאין כהן רואה
אין חשמה כנענים : קשתו כנערת כח קושיא נר שלו כנער שאינו
מוליד שכ' ערי' תצור ערי' שאת' מסתכלנה ממש בערותך הוא תעיר
קשתך ד"א המסתכל המתפשט בערות א"א : קשתו נכורת ידו כנערת
מתהלכת ומתמצטת כמו וכנער ה' :

אמר רבי טבי א"ר ואשיה מ"ד שאול ועוצר רחם ארץ
לא שבעה מים וכי מה ענין שאול אצל רחם
לא לומ' לך מרה רחם מכניס ומוציא אף שאול מכניס
ומוציא והלא דברי' ק"ו ומרה רחם שמכניסים בו
בהשאי מוציאים ממנו בקולי קולות שאול שמכניסין בו
בקולות אינו דין שמוציאין הימנו בקולי קולות מכאן חשובה
לאומרים אין תחירי' המתים מן התורה תני דבי אליהו
צדיקים שעתיד הקב"ה להחיותן אינם חוזרים לעפרים
שנא' והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש ואמר לו
כל הכתוב לחיים בירושלים מה קדוש לעולם קיים אף הם
לעולם קיימין ואם תאמר אותם אלה שנים שעתיד הקב"ה
לחדש בהן את עולמו שנא' ונשגב ה' לכדו ביום ההוא צדיקי'
מה הם עושים הקב"ה עושה להם כנפים כנשרים ושטיין על
פני המים שנא' ע"כ לא נירא בהמיר ארץ ושמה תאמר יש
להם צער ת"ל וקוויה' יהליפו כה יעלו אבר כנשרים ירוצו
ולא יגעו ילכו ולא ייעפו וגילף ממתים שהחיה יחזקאל סבר
לה כמ"ד באמת משל' היה דתניא ר"א אומר מתים שהחיה
יחזקאל עמדו על רגליהם ואמרו שירה ומתו ומה שירה אמרו
ה' ממית בצדק ומחיה ברחמי' רבי יהושע אמר שירה זו אמרו
ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל רבי יהודה אומר אמת
משל היה א"ל רבי נחמיה אם אמת למדו משל ואם משל לטו
אמת אלא באמת משל היה ר"א בנו של ר' יוסי הגלילי אמר

הלך פרק אחד עשר סנהדרין

מתים שהחיה יהוקאל עלו לא"ו ונשא נשים והולידו בנים
 ובנו עמר' יהודה בן בתירא על רגליו ואמר אני מבני בניהם
 והללו תפילין שהניח אבי אבא מהן ומאן נינהו מתים
 שהחיה יהוקאל אמר רב אלו בני אפרים שמנו לקץ וטעו
 שנאמר ובני אפרים שותלה ובכר וחתת בנו ואלדעה בנו חבד
 ושותלה ועור ואלעזר והרגום אנשי גת הגולדים בארץ וגו'
 וכתוב ויתאבל אפרים אביהם ימים רבים ויבואו אחיו לנחמו
 ושמואל אמר אלו בני אדם שכפרו בתחיית המתים שנאמר
 ויאמר אלי בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה
 חנה אומרים יבשו עצמותינו ואברהם תקותנו נגזרנו לנו רבו
 ירמיה בר אבא אמר אלו בני אדם שאין בהם ליחלוחית של
 מצוה שנא' העצמות היבשות שמעו דברה רבי יצחק נפחא
 אמר אלו בני אדם שחפו את ההיכל כולו שקצים ורמשים
 שנא ואבא ואראה והנה כל הבנית רמש ובהמה ושקין וכל
 גלולי בית ישראל מחוקה על הקיר סביב סביב כתוב הכא סביב
 וכתוב התם והעכורני עליהם סביב סביב ר' יוחנן אמר אלו
 מתים שבבקעת דורא דא' ר' יוחנן מנהר אשל עד רבתי בקעת
 דורא דא' ר' יוחנן בשעה שהגלה נ"ה' רשע ארץ ישראל היו
 בהן בחורי' שהיו מגנין את החמה כיופיין והיו כשדיות רואות
 אותם ושופעות זיבות אמרו לבעליהן ובעליהן למלך וצורה
 המלך והרגו ועדין היו שופעות זיבות וצוה המלך ורמסום :

פ"ו ועזר רמס' ונו' בית הרחם שהוא קנה ועצור לא ישנע
 מנעילות וכן חרץ לא שניע שיש חלא מה ענין שניל חכל
 לחם לחם נסמכה הכי אהדדי : מכניס הזרע ומזיח הולד חף שניל
 מכניס ומזיח לת"ה : בקולי קולות ככלי גדול קוצרין את המת :
 חינו דין וכו' שנא' יתקיע נשופר גדול : שעתיד וכו' לימות המשיח
 חין חוצרין לעפרן בין לימות המשיח בין לעה"כ חלא הנסר מתקיים
 עליהם עד שיסובו ויחיו לע"ל : למדע בהן וכו' ויהי' עולם זה מרוב
 חלף שני' אותן נדיקי' היכן הם הואילם ואין נקברי' בארץ : לא
 כירא וגו' כשחליף הקב"ה את הארץ לא כירא לפי שאנו בלב ימיה :
 יחליטו כח שהי' להם כח לשוט ולעוף בלי צער : ונילף וכו' שחזרו
 וחתו כן נדיקי' שעתיד להמית יחזרו לעפרם ח' כ' חכל הכי חכאי
 ואמוראי שהביאו מן קראות לתמי' מן התורה כנגד הכופרי' פריך

הלך פרק אחד עשר סנהדרין תרכט

לכילף מיחזקאל : באמת צרור : ושל הי' שהי' מרמו להם על
הנלות באלם מת שחור וחי כן ישראל ישבו מן הנלות : מהן
שמותן תפילין היו שלהם : שמנו לקץ של מצרים : וטעו שלא היה
להם למכות נזירת ועבדום וענו אותם אלא משכולד יצחק והם מנו
משעת הדבור לאברהם וחנין שכני אפרי' הן שיכלו קודם זמנן
וכהדנו שנא' וכני אפרי' וכו' : העצמות האלה וכו' עצמות הללו
סי' לכל ישראל שנס הם עתידין להיות שהרי אלו אמרו אבדה
תקותינו ועכשיו ידעו שאני מסי' את המתי' ולא מן הדין חיו
דהא' אירן הכופר נת"ה אין לו חלק לעם באלה משום סי' חיו :
שחיפו ההיכל שהיו מזיירין כלמי' על קירות ההיכל : והעבירני וכו'
כלום על אותן אנשי' שכתוב עליהם סניב ענר עליהם יחזקאל
להחיותן : מנהר אשל עד רבתי מקומות הן היו צבקעת דורא :
שופעות מחמת תאוה וכוה המלך והדגן : ועדיין היו שופעות
שהית' כראית זיו תארם וכוה המלך ורמקוס :

תנו רבנן בשעה שהפיל נ"ג חנניה מישל ועזריה לכבשן
האשא"להק"ברה ליהזקאל לך והחירה מתים
בבקעת דורא כיון שהחירה אותם באו עצמות וטפחו
לאותו רשע על פניו אמר מה טיבן של אלו אמרו לו חבריהם
של אלו מחיה מתים בבקעת דורא פתח ואמר אתוהי כמה
ותמהוהי כמה הקיפין מלכותי' מלכרת עלסוגו' . א"ר יצחק
יוצק זהב רותח לתוך פיו של אותו רשע שאלמל' לא בא מלאך
וסטרו על פיו בקש לגנות כל שירות ותושבחות שאם דוד בס'
ההלים ת"ר ששה נסים נעשו באותו היו' אלו הן צף הכבשן
ונפירין הכבשן . והומק סירו' ונהפך צלם על פניו . ונשרפו
ד' מלכיות . והחיה יחזקאל את המתים בבקעת דורא .
וכלהו נמרא וד' מלכיות קראי דכתיב ונבוכד נאצר מלכיות
שלה למכנש לאחשדרפני וגו' וכתיב ומתכנשין אחשדרפניא
סנייא ופחותא והדברי מלכא חזיין לנובריא אילך וגו' תנא
דביר"א בן יעקב אפי' בשעת הסכנ' לא ישנה אדם את עצמו
מן הרבנות שלו שנא' באדין נובריא אילך כפיתו בסרבליהון
שטישהון וכרבלותהון וגו' א"ר יוחנן גדולי צדיקי' יות' ממ"ה ש
שנ' ענה ואמ' הא אנא חוי גוברין ארבע' שרין מהלכין בנו נורא
וכל חבל לא איתי בהון וריויה די רביעאה דמה לבר אלהין :

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

פ"י באלו עצמות מן הנקעה וטפחו וכו' זהלכו להם וא"ל
 שמאותן עצמות היו לו כלי' וכשהגיע שעה שקיו טפחו לו
 על פיו כשהי' רונה לשתות נהם : חנריהם של אלו על יחזקאל היו
 אומרי' שהי' חנר של חנכי' מ"ז וע"כ כ"יודע שהקב"ה מחי' אותם :
 פתח והמר להקב"ה : אתוהי ונו' פסוק הוא : יוצק זהב משום
 דקא מיירי בשנמו דנ"כ נקיט כתי' ל' מעליאל קללה : סטרו הכהו
 מחמורי ידו : לנכות שהי' משנמו שנקות כמות יותר מדול ואלו
 אמרן הקב"ה הי' כוטה אחריהם יותר מאחרי השירות שעשה דוד :
 בלותו היו' שהשליכן לכבשן : צף וכו' שהכבשן הי' משוקע לארץ כעין
 כבשן של סיד וכף ועומד ע"ב קרקע כדי שיראהו כל העולם :
 ונפרץ נפלו קצת כותליו כדי שיכלו כולם לראות בתוכו :
 והומק סידו סיד הכבשן נמחה מרוב חמימו' והות' המושכת למרחוק
 ומהנל של אותן הפיד נשרפו אותן שהשליכו ח"מ ועזרי' לתוך
 הכבשן : גלס של זהב : וכשרפו ד"מ חלכי' ואכשיהם שסייעו לכ"כ
 להשליך ח"מ וע' לתוך האור וכ"כ מלכא שלח ונו' ולכסוף לאמר
 שיכאמו מן הכבשן כתיב ומתכבשין ונו' והנך ללא כתיבי נשרפו :
 אל ישנה וכו' שלא יראה סנהל ומפומד ומבווייטין מהסונאיין שהי'
 ח"מ וע' היו לכושין בנדי תפארתן כשהושלכו לכבשן : פטישהון
 ונו' עניני מלבושין : גדולי' דדיקי' וכו' דכרישא חשיב לב' דדיקי'
 ומלאך לכסוף דכתי' וריויה די רביעאה דמה לבר אלהין :

אמר ר' תנחום בר חנילאי בשעה שיצאו חנניה מישאל
 ועזריה מכבשן האש באוכל א"ה וטפחו לשונאיהן
 של ישראל על פניהם א"ל יש לכם אלוה כזה ואתם משתהו'
 לצלם נמד פתחו ואמרו לך ה' הצדקה ולנו בושת הפני' כיום
 הזה א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד אמרתי אעל' בתמר
 אוחזה בסנסנוי אמר הקדוש ב"ה אני אמרתי אעלה בתמר
 אלו ישראל ועכשיו לא עלה בידי אלא סנסן אחד של הננה
 מישאל ועזריה א"ר יוחנן מ"ד ראיתי הליל והנה איש רוכב
 על סוס אדום והוא עומד בין ההרסי' אשר במצולה ואחריו
 סוסי' אדומים שרוקים ולבנים מאי ראיתי הלילה בקש הק'
 ב"ה להפוך את כל העולם כלו ללילה והנה איש רוכב אין
 איש אלא הקדוש ב"ה שנ' ה' איש מלחמה ה' שמו על סוס
 אדום בקש הקב"ה להפוך את כל העול' כלו לדם כיון שנסתכ'
 בהנניה מישאל ועזריה נתקרה דעתו שנא' והוא עומד בין

ההדסים אשר במצולה ואין הדסים אלא צדוקים שנא' ויהי
אומן את הדסה ואין מצולה אלא בבל שנא' האומר לצולה
חרבי ונהו חתיך אוכיש מיד מלאים רוגז נעשים שרוקים
ואדומים נעשו לבנים אמר רב פפא ש"מ סוסיא חזירא מעלי
לחלמא ורבנן להיכא אולו אמר רב בעין הרע מתושמואל
אמר ברוק טבעו ור' יוחנן אמ' עלו לא יונשאו נשים והולידו
בני' ובנות כתנאיר"א אמר בעין הרע מתור' יהושע אומר
ברוק טבעו ור"א עלו לא יונשאו נשים והולידו בנים ובנות
שנ' שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיד היושבי' לפניך
כיונשי מופת המה איווהם אנשים שנעשה להן מופת הוי
אומר זה חנניה מישאל ועזריה ודניאל להיכן אול אמר רב
למיכרא נהר"א רבא בטורא ושמואל אמר לאתווי ביורא
דאספסתא רבי יוחנן אמר לאתווי חזירי איני והתניא תודום
הרופא אמר אין פרה והזירה יוצאה מאלכסנדרוא של מצר'
שאין הותכין האם שלה בשביל שלא תלרזו וטרי אייתי בל"א

דעתייהו :

תנו רבנן ג' היו באורזא עצה הקב"ה ודניאל ונבוכד
נאצר הקב"ה אמר ליזול דניאל מהכא דלא לימרו
בזכותיה איתנצול ודניאל אמר איזיל מהכא דלא לקיים בידה
פסילי אלהיהם תשרפון באש ונבוכד נאצר אמר יזול דניאל
מהכא דלא לימרוה קלייה אלהיה בנורא ומנין דסניד ליה
דכתי' באדין נבוכד נאצר מלכא נפל על אנפוהי ולדניאל
סניד וגו' :

פז' וטפחו לישראל ע"פ שהשתחוו לנלס : כיוס הזה דריש ר"ל
כיוס הזה שינאו מכנשן : אחי אתרתי שכלה תמר שלי שיהי'
בהם צדיקי' הרבה ולא עלתה בידי וכו' ישראל כמשלו לתמר מה תמר
זה שאין לו אלא לב א' וכו' : כל העולם וכו' מפני שהשתחוו לנלס :
והוא עומד העמיד הק"נה בזכות ההדסה שבמצולה : האומר
לכלה חרבי לכל שושנת במצולה' חרבו המים : שרוקי' כנעני'
והז' כ' נעשו לבני' כשנסתכל בצדיקי' נח מכעסו : מעלי לחלמא
מדקאמ' שאלום הוא רמו לקללה : ורבנן ח"מ ועזרי' : להיכן אולו
כשינאו מהכנשן דתולא מדכרו ככולהו כתוני : בעין הרע שהיו
משתכלין בהן על שהיו תמדין בהן : ברוק נאותו רוק שרקקו

הלך פרק אחד עשר סנהדרין

א"ה נישאל שאלוהי כזה הי' לכם והסתמוית' לכלם: שנעשה
לכם מופת ר' לשלם הושלכו שם אל'א שיהיו לכם ולמופת אל'א אתה
שהושלכת נ' כ' אינו מחד המופת אל'א מעונש כדלקמן: הוי' הומר
וכו' חלמא חזרו לארץ אל'א יהושע כ"ג: ודניאל להיכן חזל כשהושלכו
חביריו: למיכרא לחפור ולהוניה כהר נטבריא ל' ח' למיכרא כהר
נעורא כהר: לאתוי ביזרא וכו' למניא זרע של עשב שהו' מחכל
נמה שלחו נ' כ' הכי הוה קיס לי': לאתוי חזירי למצרי' שלחו כדי
לנדלס שחזירי מצרי' גדולי' הם: יונאה המצרים כדי שלח יהו
מכוין במקומות חזרי': זוטרילא העלו על לנס דלפרי' ורגי' בני
והניחו להוניהן בלא חתוך ההם: באותה ענה שהלך חסס דניאל:
ללא ליקיים וכו' דכ' עשאו אלוה' זה' ל' כפסלי' אליהם שהמקרא
הזה הי' צוח עליהן לשורפן לכך הי' מתירא:

כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל אל אחאב בן קוליה ואל
צדקיה בן מעשירה הנבאים לכם בשמי לשקר וכו'
וכתיב ולוקח מהם קללה לכל גלות יהודה אשר בבבל לאמר
ישימך ה' כצדקיה ונאחאב אשר קלם מלך בבל אשר שרפם
לא נאמר אל'א אשר קלם א"ר יוחנן משום רש"י במלמד
שעשאו כקליות יען אשר עשו נבלה בישראל ונאפו ארץ
נשי רעיהם מאי עכוד אוור' לגביה בירמיה דנבוכד נאצר
אהאב אמר לה כה אמר ה' השמיעי אל צדקיה וצדקיה אמר
השמיעי אל אחאב אזלה ואמר' ליה לאבוה אמר לה אלהיה'
של אלו שונאומה הוא כי אתו לגבך שדרינהו לגבאי כי אתו
לגבה שדרינהו לגבאי א"ל מאן אסרו לכון אמרו ליה
הקדוש ברוך הוא והא חנניה מישאל ועזריה שאלתינהו ואמ'
לי אסור אמרו ליה אנן נמי נביאי טתיהו לדודהו לא א"ל
לדין אמר לן אמר להו אנא בעינא דאבדקינכו כי היכי
דבדקינהו להנניה מישאל ועזריה אמרו ליה אינון תלתא
הוואנן תרוץ אמר להו בחרו לכו מאן דבעיתו בהדיכו אמרו
יהושע כהן גדול סברי ליתי יהושע דנפיש זכותיה ומגניעלן
אחתינהו שדינהו אינהו איקלו יהושע כהן גדול איחרך
איחרוכי מאניה שנא' ויראני ארץ יהושע הכהן הגדול עומד
לפני מלאך ה' והשטן עומד על ימינו לשטנו וכתיב ויאמר
ה' אל השטן יגעה ה' בך השטן ויגעה ה' בך הבוחר בירושל'

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרלא

הלא זה אוד מוצל מאש א"ל ידענא דצדיקא את אלא מ"ט
 אהניא בך פורתא נורא חנניה מישאל ועזריה לא אהניא
 בהו כלל א"ל אינהו תלתא ואנא חד אמר ליה והא אברהם
 יחיד הוה התם לא הוורשעים בהדין ואיתיהיב רשותא
 לנורא הכא הוורשעים בהדין ואיתיהיב רשותא לנורא והיוע
 דאמרי אינשי דמרי אודי יבישיו חד רטיבא אוקדון יבישי
 לרטיבא מ"ט איענש א"ר פפא שהיו בניו נשואין נשי שאינן
 הגונות לכהונ ולא מיחה בהן שנא ויהושע היה לבוש בגדי
 צואי וכי דרכו של יהושע ללבוש בגדי צואי לא מלמד שהיו
 בניו נשואין נשים שאינן הגונות לכהונה ולא מיחה בהן :

אמר ר' זנחו דרש בר קפרי בצפורי מ"ד ותאמרו השעורו
 הלא נתן לי מאי ו השעורו אילימא ו שעורו מטש
 וכי דרכו של בועז ליתן מתנה ו שעורים לא ו סאיין וכי דרכו
 של אשה ליטול שש סאיין א"ר רמז רמז לה שעתידין ו בני
 לצאת מטנה שמתכרכין בו ברבות ואלוהן דוד ומשיח דניאל
 חנניה מישל ועזריה דוד דכתי ויען אח מן הנערי ויאמר הנה
 ראיתו בן לישי בירת הלהמי יודע נגן ונבור חיל ואיש מלחם
 ונכון דבר ואיש תוארוה עמו * א"ר יהודה אמר רב כל
 הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלשון הרע יודע נגן שיודע
 לשאול נבור חיל שיודע להשיב איש מלהמה שיודע לישא
 וליתן במלהמחה של תורה ונכון דבר שמביין דבר מתוך דבר
 איש תואר שמדא פנים בהלכה וה עמו שהלכה כמותו בכל
 מקום בכולהו אמר יונתן בני כמיהו כיון דאמר ליה וה עמו
 מלתא דבריד נמי לא הוה הלשא דעתיה ונחקנא בו דבשאול
 כתי ובכל אשר יפנה ירשיע ובדוד כתי בכל אשר יפסיצליח
 מנ"ל דדואג האדומי הוה כתיב הכא אחד מהנערים מיוחד
 שבנערים וכתיב התם ושם איש מעבדי שאול ביום ההוא
 נעצר לפני ה' ושמו דואג האדומי אביר הרועים אשר לשאול
 משיח דכתי ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה וכו' והריחו
 ביראת ה' לא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אוניו ויכית
 א"ר אלבסנדר בלמד שהטעינו מצות ויסורים כרחים רבא

הלך פרק אחד עשר

אמר דמורה ודאין דכתי' לא למראה עיניו ישפוט ושפט בצדק דלים והוכיה במישור לענוי הארץ בר כוזבא מלך תרתין שנין ופלגא א"ל לרבנן אנא משיחא מרו ליה במשיח כתיב דמורה ודאין נחזי אנן אי מורה ודאין כיון דחזויה דלא מריח ודאין קטלוה דניאל הנביא מישאל ועזריה דכתי' ברו ילדים אשד אין בהם כל מום וטובי מראה מאי אשר אין בהם כל מום א"ר חמא בר חנינא אפילו כריבדא דכוסילתא לא הוה בהו מאיו אשר כה בהם לעמוד בהיכל המלך א"ר חמא בר חנינא מלמד שהיו אונסין ארז עצמן מן השחוק ומן השיחה ומן השינה ומעמידין על עצמן בשעה שנצרכים לנקביהם מפני אימת מלכות :

כ"י קלויות שנלי' המתהנהכין באשר ר"ל לא שרפן כדין תורה עם פתילה של אהרן דאלו הי' כך ה"ל שרפס : השמייעי השתמשי' תלת' ונפיעי זכותיהו : הלא זה אוד מה אוד נחרך אף זה נחרך : אהני הועיל : אוקדן שרפו מ"ט איענשיהושע דהאי דאהדר איהו לכ"נ דחיי' בעלמא דחיי' : ו' שעורי' ו' גרעינין ממט' : וכי דרכו וכו' והא תנן אין פוחתין לעני בגורן פחות מחיי קבשעורין : אלא ו' סאין דו' קבין או' ו' לונין ל"ל דלא מייתי בגורן מדה פחות מסאה : ליטול לישא משוי כזה : רמז וכו' דש גרעינין נתן לה לסי' : יודע וכו' וכו' היינו ו' ברכות : לא אמרו דואג דא' מן הכערי' היינו דואג : אלא כל' הרע שהי' מספר בשנחו של' דוד כדי שיקנא בו שאול ויהרנהו : במלחמה ש"ת להתוכח בתלמוד : פניס כהלכה שמיא ראי' לדבריו : דכדידי' וכו' דשאל נמי לא הוה הלכה כמותו דכתי' בי' בכל אשר יפכה וגו' : כעבר לפני ה' ללמוד תורה הרבה : אהני הרועי' אלמא דואג הוא מיוחד שגבערי' דקרי לי' אהני הרועי' : ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה וכינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה' הרי' ו' : והרימו ל' רחיס ול"ג וכת' והרימו : ר"א מאי והרימו דמורם מריח נאדם ושופט ויודע אם הוא חייב : לא למראה וגו' ואפ"ה ושפט בצדק דלי' א"כ לא למראה דאף שאתרו אין לדיון אלא מה שעיניו רואו' מ"מ אפשר שיטעה בו בשוגג וכן למשמע אזכיו ע"ד עדין שקר הדין אינו שופט נדק אבל משיח לא יטעה בכל זה שיהי' מורח ודאין דהיינו בחוש הריח ידיו דאין בו טעות כמו בחוש הראי' והשמייע כי חוש הריח הוא רוחני מחלק הכשמה : כר כוזבא עם מלכי הורדוס הי' : אשר אין בהם כל מום וטובי מראה משכילי'

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרלב

ששילי' בכל חכמה יודע דעת ומכני מדע ואשר כח נהם הרי ו' :
אפי' רינדא וכו' לא היתה ננופס שלא היו כריכין להקזה וי"ת
שלא הי' נהן רושס כלל : כוסילתא פט כלי המקיו : ומן השיטה
שלא היו מספרי בדברי' בטלי' כדי שלא יתנו נפני המלך :

וידי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה א"ר
אלעזר כולן מבני יהודה הסורבי שמואל בר נחמני
אמר דניאל מבני יהודה חנניה מישאל ועזריה משאר
שבטי' ומבניך אשר יצאומך אשר תוליד יקחו והיו סרוסי'
בהיכל מלך מאי סרוסים רב אמר סרוסים ממש ורבי חנינא
אמר שנסתרסה ע"ז בימיהם בשלמא למ"ד שנסתרסה ע"ז
בימיהם היינו דכתיב וחבל לא איתי בהון אלא למ"ד סרוסים
ממש מאי וחבל לא איתי בהון חבלא דנורא והכתיב וריח נור
לא עדת בהון לא חבלא ולא ריחא בשלמא למ"ד שנסתרסה
ע"ז בימיהם היינו דכתי' כה אמ' ה' לסרוסים אשר ישמרו את
שבתותינו' לא למ"ד סרוסי' ממש משתעיקר' בגנות דצדיקי'
הא והא הוה בהו בשלמא למ"ד סרוסים ממש היינו דכתיב
בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבני' ומבנו' לא למ"ד שנסתרס'
ע"ז בימיהם מאי טוב מבנים ומבנות אמר רב נחמן בר יצחק
שהיו להם כבר ומתו מאי שם עול' אהן לו אשר לא יכרת א"ר
תנחום דרש בר קפ"ר בצפורי זה ספר דניאל שנקר' על שמו :

פי' משאר שצטי' דלית לי' הך דרשה דשם שצורי' : ומכניך
אשר יצאו וגו' כחוקי' כתי' : סרוסי' ממש שסירסן לת"ת
ועזרי' שך דרכן של מלכי' למרס את האדם כדי שלא ישא אשה ויהא
פנוי לצבדות החלך ולית לי' הא דלעיל שצלו לא יוכו' : שנסתרסה
ע"ז בימיהם שבימיהם כודע שאין ממש ניצ"ז ולרס"ן בן מוקי'
האי קרא דניאל לחוד : מאי וחבל והלא חבלא היא זו שנסתרסו
ומהאי קרא אשר אין נהם כל חו"ל מאי פריך דאיכא לחימר בשעה
שנאו לכ"כ תמימי' היו וסרסן : חבלא דנורא חבל חבלת הנוף מיהא
איכא : ולחבלא דנורא לא אינטריך דהא כתיב קרא וריח נור וגו' :
ולא ריחא עשן האש : טוב מכני' ומכנות מכלל דבני' לא היו להו
דסרוסי' היו : ומאי טוב וגו' וה"ל הא והא הוי דא"כ כמאי פליגי' :
ומתו דלא הוו כניהם קיימי' ומיהו לא היו סרוסי' : מתן לו להם
לא כהמר חבלא לו לא' מהם וקיינו ספר דניאל שנקרא על שמו :

חלק פרק אחד עשר

מכרי

כל מילי דעור נחמיה בן חכליה אמרינהו ונחמיה
בן חכליה מ"ט לא אקרי ספרא על שמיה אמר רב
ירמיה בראבא מפני שהחזיק טובה לעצמו שנא' זכרה לו
אלהי לטובה אשר עשיתי על העם דוד נמי מימר אמר זכרני
ה' ברצון עמך ופקדני בישועתך דוד רחמי הוה דקבעי רב
יוסף אמר מפני שספר בננותן של ראשונים שנאמ' והפחור
הראשונים אשר לפני הכבירו על העם ויקחו מהם בלחם ויין
אחד כסף שקלים ארבעים גם נעריהם שלטו על העם ואני
לא עשיתי כן מפני יראת אלהים ואף על דניאל שגדול ממנו
סיפרו ממנו ל' גדול ממנו דכתיב וראיתי אני דניאל לבדו אר
הטראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו ארתי המראה אבל
חירה גדולה נפלה עליהם ויכרחו בהחבא מאן ניהו אנשים
א"ר ירמיה ואיתים' רביהיאבר אבאזה חגי זכריה ומלאכו
אינהו עריפי מניה ואיהו עדיף מניהו אינהו עדיפי מניה
דאינהו נבואי ואיהו לא נביא ואיהו עדיף מניהו דאיהו הוא
ואינהו לא חוובי מאחר דלא חוובי מ"ט איבעות אע"ג דאינהו
לא חוובי מדומוליהו חוי אמר רבינא שמע מינה האי מאן
דמבעית אע"ג דאיהו לא חוי מוליה חוי מאי תקנתיה לנשוק
מדוכתיה ארבעה גרמדי א' גליקרי קריארז שמע ואי קא
במקום הטנופת לימא הכי עיזא דבי טבחא שמינא מנאי

פי'

מכדי ובו' רוב דכרי' שנס' עזרא נחמי' אחרן : דוד נח
וכו' בלומר מאי מחזיק טובה איבא : ר"י אחר לכך נעמי
שספר בננותן וכו' : חגי זכרי' ומלאכי וכיון שהם לא ראו כל
גדול מהם הוה אף שהיו נביאי' ש"מ דנגדול הוה מנחמי' דלא כבי
הוה ואפ"ה סיפר עליו דלא אפקי' מכלל נבות ראשונים' דניאל ה
מנאי גולה עם החרש והמסנר ונחמי' הי' מעולי גולה וזן מרוב
לאחר מכלן : אינהו עדיפי אנכ נדרא קפני קכא : מ"ט איבעות
דכתי' אכל חרדה וכו' : מזליהו חזי שר של אלס למעלה : לכשו
לדלוג : ואי קאי וכו' דלא מני קרי לימא הכי למש כלומר לך
העוים והנחמי :

למדת

המשרה ולשלום אין קץ וכו' א"ר תנחום דר
בר קפרא בצפורי מפני מה כל מ"ם שבאמצע

חיבה

הלך פרק אחד עשר סנהדרין תרלג

חיבה פתחה וזו סתומה בקש הקב"ה לעשות חוקיה משיח
 וסנהריב גוג ומגוג אמר' מרת הדין לפני הקב"ה רבש"ע ומה
 דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותושבחות לפניך ל' ע
 עשיתו משיח חוקיה שעשית לו כל הנסים הללו ול' אמר
 לפניך שירה תעשה משיח לכך נסתתם מיד פתחה הארץ
 ואמרה לפניו רבש"ע אני אומר לפניך שירה תחת צדיק וזה
 ועשהו משיח פתחה ואמרה שירה לפניו שנא' מכנף הארץ
 זמירות שמענו צבי לצדיק וגו' אמר שר העולם לפני הקב"ה
 רבש"ע עשה צביונו לצדיק יצתה ב' קואמרה רוי לוי לי אמ'
 נביא או לוי או לוי עד מתי יצתה ב' קואומ' בוגדי' בגדובגד
 בוגדים בגדו ואמר רב' ואיתימא רבי יצחק עד דאתי בווי
 ובווי רבוזי משא דומה אלי קורא משעיר שומר מה מלילה
 וגו' א"ר יוחנן אותו מלאך הממונה על הרוחות דומה שמו
 נתקבצו כל הרוחות אצל דומה אמרו לו שומר מה מליל' שומר
 מה מליל לא אתא בקר אמר שומר אתא בקר וגם לילה אב
 חבעיון בעו שבו אתיו :

פז' לכך נסתם כלו' נסתמו הדברים שעלו נחשנה ולא נעשו
 ל"ה לכך נסתם שנקש הקב"ה לפיתוס צרותיהן של ישראל
 שנקש לעשותו משיח וי"מ לפי שנסתם פיו של חזקי' ולא אמר שירה
 כל הכיאים הללו שניכל מסנהריב ונתרפא מחליו : שר העולם שכל
 העולם מסור בידו וה"ק מכנף הארץ וגו' שפתחה ואמרה שירה
 שמענו צבי לצדיק שר העולם שאמר עשה צביונו של צדיק : רזי לי
 נסתרות שלי הן ואני יודע על מה מעכב : עד מתי וגו' משיח :
 עד דאתי רבוזי וכו' עד שיתבזו שונאי ישראל כמה פעמים : על
 הרוחות שנסתמו נסתרות אלו והיינו משא דומה כך אמר דומה לי
 קורין הרוחות על עסקי שעיר יצו ואח' לי שומר מה מלילה הקב"ה
 שומר מה אמר מן הגלות שהוא כלילה שומר מה מליל מה דבר למתי
 קץ הנאולה מליל זה : לא אתא בקר בתמי' ואי' ספרים דלא כתוב
 בהו וככוון : א"ל השר כך אמ' הקב"ה אתא בקר נאולה תנא וגם לילה
 חבל מתמלה תהי' גלות הרבה ל"ה לאמר שינאלו וינכה מקדש שכי
 יחזרו ויגלו גלות זה ג' א"ל גט לילה לרשעים : אם תנעיו אם תנקשו
 להנאל : צעיו נקשו רחמים שובו בתשובה : ואתיו לנאולה :

תנא

משום רבי פפיס גנאי הוא להזיקה וסיעתו שלא
 אמרו שירה עד שפתחה הארץ ואמרה שירה שנ'

הלך פרק אחד עשר סנהדרין

מכנה הארץ ומירות שמענו צבי לצדיק וגו' וכיוצ' בדבר אתה
אומר ויאמרו ברוך ה' אשר הציל אתכם תנא משום רבי
פפייס גנאי הוא למשה וששים רבוא שלא אמרו ברוך עד
שבא יתרו ואמר ברוך ה' ויהי יתרו רב ושמאל רב אמ' שהעביר
הרב חרה על בשרו ושמאל אמר שנעשה חדודין חדודין כל
בשרו אמר רב היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרו לא
חזי ארמאה קמיה לכי שלח האדון ה' צבאות במשמניו רוזן
מאי משמניו רוזן אמר הקב"ה יבא חזקיה שיש לו ח' שמורת
ויפרע מסנהריב שיש לו ה' שמות חזקיה דכתיב כי ילד יולד
לנו בן ניהלנו ותהי המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא ויעין
אל גבור אביעד שר שלום והאיכ' חזקיהו שהחזיקה דבר אחר
חזקיה שחוק את ישראל לאביהם שבשמים סנהריב דכתיב
בי' תלגת פלאסר מלמנסר שלמאנסר פולסרנין פרגון אסנפר
רבא ויקירא והאיכא סנהריב שסיחתי ריב דבר אחר סה ונהר
דכריס כלפי מעלה א"ר יוחנן מפני מה זכה אותורשע לקרוח
אסנפר רבא ויקירא מפני שלא סיפר בגנותה של א' ישנאמו
עד כואי ולקחתי אתכם אל ארץ כארצכם רב ושמאל ה' א'
מלך פקח היה וח' א' מלך טפש היה למ' ד' מלך פקח היה א'
אמינא להו עדיפא מארעייכו אמרו קא משקרר ומ' ד' מלך
טפש היה אם כן מאי רבותיך להיכא אנלי להו מר זוטרא אם
לאפריקא ורבי חנינא אמר להרי תלג אבל ישראל ספח
בגנותה של א' כי מטו שוש אמרי שויה כי ארעין כי מטו
עלמין אמרו כעלמין כי מטו שוש תרי אמרי על חד תרוך

פ"י

גנאי הוא דבר חנוכה עשו: חרב חדה שמל נשח וכתננייר:
סדודין קמטין שסיה מינר מאוד על מפלת מנדים: גיורא
וכו' הכי הוא משל כ"ח: שהמזיק ישראל היוסקין בתורה: תלגת
פלאסר שס' ה' הוא: אסנפר חד רבא חד ויקירא חד: כלפי מעלה
שמירף ע' י' מלאך: אל ארץ כארצכם ולא חמר חושבות כארצכם:
קא משקר שהרי חין ארץ מעולה הימנה: להיכא אנלינהו סנהריב
ה' השבטי' דכתיב וינחם בלחם וכחבור וכו' כי כיהו חותן מקוחו
אנלי ישראל כי אנלינהו סנהריב ספרו בגנותה של א' דכי חסו
באותו מקום ששמו שס: אמרו שויה לחריצין זאת הארץ שויה
לארצבו: כשנאלו למקום ששמו עלמין אמרו המקום הזה שויה
לירושלים

לירושלים שנקרא בית עמין: כשנאלו מקוים שוש תרי: על חלד תרין
 כלו זה יפה פי שני כמקומנו וע"ס כך נקראו כל אותן מקומו כך:

ותחת כבודו יקוד יקוד כי קוד אש"ר יוחנן תחת כבודו

ולא כבודו ממש כי ה"א דרבי יוחנן קרי להו

למאניה מכבודותיה ר"א תחת כבודו ממש כשרפת בני אהרן
 מה להלן שרפת נשמו וגוף קיי אף כאן שרפת נשמו וגוף קיי:

תנא משמיה דר' יהושע בן קרחה פרעה שחירף בעצמו

נפרע הקב"ה בעצמו סנחריב שחירף על ידי

שליח נפרע הקב"ה ממנו על ידי שליח פרעה דכתיב ביה מי

ה' אשר אשמע בקולו נפרע הקב"ה ממנו בעצמו דכתיב וינער

ה את מצרים בתוך הים וכתיב דרכת בים סוסיך חומר מים

רבים סנחריב דכתיב ביד מלאכיך הרפתה נפרע הקב"ה ממנו

ע"י שליח דכתיב ויצא מלאך ה' ויך במהנ' אשור מאה ושמוני

וחמשה וגו' רבי חנינא בר פפא רמי כתיב מרום קיצו כתיב כלון

קיצו אמר אותו רשע בתחלה אחרוב דירה של מטרה ואח"כ

אחרוב דיררה של מעלה אריב"ל מאי דכתיב המבלעדי ה'

עליתי אל הארץ הוה להשחיתה ה' אמר אלי עלה אל הארץ

הזאת והשחיתה מאי היא דשמעיה לנביא דקאמ' יען כי מאס

העם הזה את מי השלוח ההולכים לאטו ממוש את רצין ובן

רמליהו אמר רב יוסף אלמלא תרגמו דהאי קרא לא הוה

ידענא מאי קאמר חלף דקין עכא הרין במלכותא דבירת דוד

דמדבר להון בנייהו כמי השלוח דננרון בנייהו ואתרעיואו

ברצין ובן רמליהו:

פי' ה"ג תחת כבודו ולא כבודו ממש דכבודו ממש משמע כשרע

ונפשו תחת כבודו משמע תחת הנוף והנשר כלו'

כשמה שנתוך הנוף והשתא אחר ולא כבודו ממש אלא האי כבודו

היינו כבודו לתחת כבודו כשרפו וכן הא דאר"י וכו' דכל הנוף

כשרף תחת הכנדים: בעצמו ולא ע"י שליח לא היה כזוי כ"כ ולכך

הקב"ה כמו כן נפרע ממנו בעצמו ולא נתנייש כ"כ לאינו דומה

מתנייש חן הנדול למתנייש חן הקטן: מרום קיצו משמע דירה של

מטה כדכתיב מרום מראשון מרום מקדשנו: מלון קצו משמע

דירה של מצלה בית מלונו א"כ מרום קיצו הוא דירה של מטלם

שופו של מרום שהוא רוכב בערבות ומלון קיצו הוא דירה של מטה

חלק פדק אחד עשר סנהדרין

סופו של מלון שהוא קדשי קדשים ששם מלון השכינה עש"ה צין שדי
ילין : מאי היא היכן א"ל הקב"ה להשחיתה :

אמר רביווחנן מ"ד מארתה בבית רשע ונוה צדיקים
יברך מארתה בכי רשע זה פקה בן רמליה שהיה
אוכל ארבעים סאה גזולות בקינוח סעודה ונוה צדיקים יברך
זה חזקיה מלך יהודה שהיה אוכל ליטרא בשר בסעודה ולכן
הנהה מעלה עליהם את מי הנהר העצומי והרבים את מלך
אשור וכתביב וחלק ביהודה ושטף ועבר עד צואר יגיע אל
מ"ט איעניש נביא אעשרת השבטים אתנבי הוא יהיב דעתיה
על כולה ירושלי' בא נביא וא"ל כי לא מועף לאשר מוצק לה
אר"א בר ברכיה אין נססר עם עיף לתורה ביד מי שמציק לו
מאי כעת הראשון הקל ארצה זבולון וארצה נפתלי והאחרון
הכביד דרך הים עכר הירדן גליל הגוים לא כראשוני שהקלו
מעליהם עול תורה אבל אחרונים שהכבידו עליהם עול תורה
וראוין הללו לעשות להם נס כעוברי הים וכדורכי הירדן אם
חזר בו מוטב ואם לאו אני אעשה לו גליל בנוים אחרי הדבר
בא סנחריב מלך אשור ויבא ביהודה ויהן על כל הערים
הבצורות ויאמר לבקעם אליו האי די שנת להאי פרדשנת
אחרי הדברים והאמת מאי אחר אמר רבינא לאחר שקפץ
הקב"ה ונשבע ואמר אי אמינא ליה לחוקירי מייתינא ליה
לסנחריב ומקרנא ליה בידך השתא אמר לא הוא בעינא ולא
ביעותותיה בעינא מיד קפץ הקב"ה ונשבע דמייתינא ליה שני
נשבע ה' אלהים לאמר אם לא כאשר דמיתי כן היתה וכאשר
יעצתי היא תקום לשבור אשור בארצו ועל הרי אבוסנו א"ר
יוחנן יבא סנחריב וסיעתו ויעשרה אכוס לחוקירי ולסיעתו
והיה ביום ההוא יסור סבלומעל שכמך ועולומעל צוארך
וחובל עול מפני שמן א"ר יצחק נפחא חובל עול של סנחריב
מפני שמנושל חוקיהו שהירי דולק בבתי כנסיות ובבתי
סדרשות מה עשה נעץ חרב על פתח בית הסדרש ואמר כל
מי שאינו עוסק בתור ידקר בחרב זה בדקו מדן ועד באר שבע
ולא מצאו עם הארץ מנכת ועד אנטיפרסולא מצאותנוק
ותנוקת איש ואשה שלא היו בקי אין כהלכות טומאה וטהרה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרלה

ועל אותו הדור הוא אומר והיה ביום ההוא יהיה איש עגלת
בקר ושתי צאן ואומר והיה ביום ההוא יהיה כל מקום אשר
יהיה שם אלה גפן באלף כסף לשמיר ולשירת יהיה אעפ"י
שאלף גפן באלף כסף לשמיר ולשירת יהיה ואוסף שללכם
אוסף החסיל א"ל נביא לישראל אוספו שללכם אמרו לו
לבו או להלוקא"ל כאוסף החסיל מה אוסף החסיל כל אחד
ואחד לעצמו אף שללכם כל א' וא' לעצמו אמרו לו והלא ממון
י' השבטים מעורב בו א"ל כמשק גבים שוקק בומה גבים הללו
מעלין את האדם מטומאה לטהרה אף ממונם של ישראל כיון
שנפל ביד האומות מיד טיהר :

פ"י מארת ה' אשר לא ישנע מכל מה שהיה לו : אוכל לישראל נשר
במדה : ח"ט איניש מאתר שנרשות הלך : בא נביא ואמר
לו כשנא לירושלים לא מנעף וגו' לא נמסר עמו של חזקיה שהוא עיף
בתורה ביד סנחריב המציק לו : לא כראשונים י' השנטיס שהקלו
מעליהם עול התורה אבל האחרונים עמו של חזקיה והיינו דכתיב
דרך היס וגו' ראויין הללו לעשות להם כס שהיה כס מפורסם כמו
קריעת י"ם ולכך היה בליל פסח : אס חוזר בו סנחריב : גלילה
בגוים שמתגלגלות נחרפה בגוים ל"א ל"גללי' : ח"ד אחר הדברי'
האל' והאמ' השתא משמע שהיה מדבר בחזקיה שהיו עסוקין בתור' בא
סנחריב מלך אשור וגו' : האי דינא וכו' וכי מנימין לורון לאדון
כזה וכי מפני שהאמת בחזקיהו בא סנחריב : אחר רבינא מאי
אמר הדברים אחר שקפץ הקב"ה וכשנע להניא סנחריב והיינו
אמת שחותמו של הקב"ה וקיומו אמת : ויעשה אכוס שהיו כלס
פגרים ויאכילו סוסייהם ונהמתם נתוך ענמות הפגרים כעין
א"ו : מנבת וכו' מקומות שנסוף התחומי' : אע"פ וכו' שהס
יקריס אפ"ה לשמיר וגו' שמכיחיס אותן לאנוד ומניירות אותן והיו
עוסקין בתורה : לשלול כ"א וא' לעצמו או לחלק ביחד אותו ממון
שנשאר מחיל סנחריב ל"א או לחלק לאחרים אבל אכוס אסורים באותו
שלל שממון שנזו מי' השנטיס מעורב בו ואיכא משוס גזל : כמשק וגו'
השקאה של נכורות שמקלחין מהם מיס כובעין השקו באותו ממון
וטיהרתו : מעלין את האדם ע"י עבילה :

אמר רב הונאי' מסעות נסע אותו רשע באותו היום
שנא' בא על עית עבר במגרון למכמש יפקיד בליו
וגומר עכרו מעברה וגו' צהלי קולך וגו' נדרה מדמנה וגו' ענד

הלך פרק אחד עשר

היום בנוב לעמוד וגו' הני טובא הויין צהלי קולך בת גלים
 נביא הוא דקאמר להו לכנסת ישראל צהלו קולך בת גלים בתו
 של אברהם יצחק ויעקב שעשו מצות לפני כנלי הים הקשיבה
 לישה מהאי לא תסתפי אל^א אסתפי מנבוכד נאצר הרשע
 דמתיל כאריה שנא' עלה אריה מסובכו מאי עניה ענתורת
 עתיד ירמיה בן חלקיה מענתות דמתנבו עלך דכתיב דברו
 ירמיה בן חלקיה מן הכהני אשר בענתות מי דמי חתם אריה
 הכא לישה א"ר יוחנן שמות לארו אלו הם כפיר לבוא ליש
 שחל שחץ אי הכי בצרו להו עכרו סעבריה תרתי נינהו מאי
 עוד היום בנוב לעמוד אמ' רב הונא אוהו היום נשתייר מעונה
 של נוב אמרו ליה כלדאי אי אולת האידנא יכלת לה ואי לא
 לא יכלת לה אורחא דבעא לסגווי בעשר יומי סגא בהד יומא
 כי מטו לירושלים שדו ליה ביסתר קיעד דסליק ויתיב מעלו
 שורא עד דהזייה לכללה ירושלים כיהזייה אדוטר בעיניה
 אמר הלא דת היא קרתא דירושלים דעלה ארנשית כל
 משרייתי ועלה כבשית כל מדינתיה לא היא ועירא וחלשא
 מכל כרכי עטמא דכבשית בתקופ ידו עלה קס ומניד ברישו
 מוביל ומייתי בידיה על טור בית מקדשא דבציון ועל עזרתא
 דבירושל' אמרו לי' נשדו בה ידא האידנא אמר להו תמהיתו
 דאתיתו מאורחא למחר אייתו לי כל חד וחד מניכו גולמיה
 הרג טינא מינה מיד ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך
 במחנה אשור וישכימו בבקר והנה כלם פגרים מתים אמר רב
 פפא היינו דאמרי אינשי בת דינא בטל דינא:

פי' י' חסעות ר"ל מה שהיה לו להלך כי ימים: כאל על עית וכו'
 ומתרג' ומני רבני משרייתי: טובא הו' די' כהוא דליכא:
 צהלי קולך וכו' דחשיבנא בי' נ' צת נלי לישה וענתות לאו מחושבנא
 כינהו דכתיב הוא דקאמר לישראל: לא תסתפי שתכל מידו: דמתיל
 שנתשל כארי והיינו דקאמר הקשיני לישה: דמתנבי עלך שתחסר
 ירושלי ציל כ"נ: ו' שמות וכו' נ' מלפרושי קר' א' כ' לחקק ומחכר:
 בצרו להו דהא עוד היום ככוכ כמי לאו מחושבנא הוא ומתרג' עברו
 מעברה נ' איכון עברו חד מעברה חד ואיכא י' חסעות: מעונה של
 כוכ מפני עון שהרגו כהני כוכ קציע הקצ"ה עונה עד אותו יום
 כלכל וה' ק' עוד היום אותו יום העמידן לסכחריב על ירושלים בשון

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרלו

כונן לנתיבותיו של חזקיה כללעיל : כי שדי צי' ידא כלמס בה עתה :
 תזכיתו תימה הוא להסתיל היום משו' מולסה לאורחאל"ה תמסיתו
 תנהיתה נתיבותים : גולמי' הרג תתיכה של חומה וכנסק ענה : נת
 דינא וכו' כיון שלן דינא בטל הריב וכן מפני שלא ככנשה נוניוס לא
 כנליח מחמת :

וישבי בנוב אשר בילידי הרשה מאו ושבי בנוב אמר רב
 יהוד' אמר רב איש שבא על עסקי נוב א"ל הקב"ה
 לדוד עד מתי יהיה עון זה טמון בידך על ידך נהרג נוב עיר
 הכהנים ועל ידך נטרד דואג האדומי ועל ידך נהרג שאול
 ושלשת בניו רצונך יכלה זרעך אות מסור ביד אויב אמר לפני
 רבש"ע מוטב אמסור ביד אויב ולא יכלה זרעי וימא' הד נפק
 לשכר בואי אתא שטן ואדמי ליה כטביא פתק ביה גירה ולא
 מטייה משכיה עד דאמטייה לארץ פלשתים כדהויה ישבי
 בנוב אמר היינו האידקטליר לגליר אחי כפתיה קמטיר
 ואותכיה תותי בי סדייא איתעביד ליה ניסא מכא ליה ארעא
 מתותיה היינו דכתיב תרהיב צעדי תחתי ולא מעדו קרסולי
 ההוא יומא מפניא מעלי שכתא הוה אבישי בן צרויה חייק
 רישיה בד' גרבידמיה הוינהו כתמי דמא א"ד אתאיזנ' איטריק
 קמיה אמר אבישי כנסת ישראל כוונה אמתלא שנאמ' כנפי
 וונה נחפה בכסף ש"מ דוד מלכא דישראל בצערא שרי אתא
 לביתיה ולא אשכחיה שדר לבי מדרשא ולא אשכחיה אמר
 חנן אין רוכבין על סוסו ואין יושבין על כסאו ואין משתמשין
 בשריביו בשעת הסכנה מאי אתא שאל בי מדרשא אמרו לי'
 בשעת הסכנה שפיר דמי רכביה לפרידה וקסואול קפצה לי'
 ארעא בהדיה דקא מסני חוייה לערפה אימיה דהות עולא כי
 הויתיה פסקתיה לפילכא שדיתיה עלויה סברה למקטליר
 אמרי ליה עלם אייתי לי פלך פתקיה בריש מוחא וקטלא כד
 חנייה ישבי בנוב אמר השתא הוו בין חרוקטליר לי פתקיה
 לדוד לעילא ודן ליה לרוסחיה אמר ניפול עליה ונקטול אמר
 אבישי שם אוקמיה לדוד בין שמוא לארעא ונימא ליה איהו
 אין חבוש מוציא את עצמו מבית האסורין א"ל מאי בעית הכא
 א"ל הגי אמר לי קודשא בריך הוא והכי אהררי ליה אמר לי'

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

אפי' צלותך בר בוך קירא ליזבון ואת לא תצטער א"ל אי
הכי סייע בהדן היינו דכתיב ויעזר לו אבישי בן צרויה אמ' רב
יהודה אמר רב שעזרו בהפלה אמר אבישי שם ואחתיה הוה
קא רדיף בתרייהו כי מטי קובי אמריקום ביה כי מטו בי תרי
אמרי בתרי גוריון קטלוה לארוא א"ל זיל אשכח לערפה אמך
בקברה כי אדכרו שמא דאמירה כחש חילידה קטליר היינו
דכתיב אנשבעו אנשי דוד לאמר לא תצא אתנו ולא תפברה
את נר ישראל :

תנו

רבנן שלש' קפצה להם הארץ אלעזר עכד אברהם
ויעקב אבינו ואבישי בן צרויה אבישי בן צרויה הא
דאמרן אלעזר עכד אברהם דכתיב ואבא היום אל העין
למימרא דההוא יומא נפקיעקב אבינו דכתיב ויצא יעקב
מבאר שבע ויפגע במקום וגו' ומנ"ל דכלה זרעי דכתיב ועתליה
אם אחויה ראתה כי מת בנה ותקם ותאבד את כל זרע המלוכ'
והא אשתייר לה יואש התם נמי אשתייר אביתר דכתי' זימלט
בן אחד לאחימלך בן אחיטוב ושמו אביתר ואמר רב יהודה
אמר רב אלמלא לא נשתייר אביתר לאחימלך בן אחיטוב לא
נשתייר מזרעו של דוד שריד ופליט :

פי'

הרפה היינו ערפה : כהרנ דואג האדומי ססיפר ל"ה על
דוד שנתקנא בו שאול ולפי שקבל אחימלך את דוד כנוכ א"ל
שאול סוב ופגע בכהני ה' ונחטא זה כהרנ שאול וב' נכיו במלקחת
פלשתים : לשכר ביזאי כפר הוא : קמשי' הצניעו תחת הכד של זתים
ויתני עלה למעכו : מכא לי' וכו' כתרכלה הארץ מתחתיו ולא הזיקו
ל"א מכא לי' כשפלה הקרקע כעין גומא והיתה מנינה עליו : גד
גדני גד' סאין של מים ל"א גד' גריוי כורא דמיא גד' כולדות של מים
איטריף קמי' הית' טורפת וממורטת כנפה והומה ומצירה : קפלא
לי' נתקצרה הארץ והגיע מהרה לארץ פלשתים : לערפה חמי
דישני : עולא טוה : כד חזית' סברה למקטלי' נאותו פלך שהיה
צידה ולא כנעה בו א"ל לאבישי אייתי לן ההוא פלך דנפל לפיך
פתקי' וכו' השליך אבישי הפלך לראשה ומתה : פתקי' לדוד זרק
כלפי מעלה : ודן לי' כיעוץ תחתיו חכיתו בקרקע כדי שיפול עליו
וימות : ונימא איהו דוד עצמו לימא חס : אין חנוש וכו' אין דיעת
מכוונת לומר חס והשתא כיכל דוד והשליכו חס ברמוק וחזרו להם
מאי בעית למה באת : אפי' גלותך הפוך תפלתך : נר ברך וכו'
משל

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרלו

חפץ הוא בר כרך שציה יחזור וחתה לא תנעצר: סייע נהדי' עזרו
נתפלה להפכו: כי חטי קובי לאותו כפר ששמו קובי שנין א"י לארץ
פלשתים אמרי קום בני אמרו זה לזה עמוד כנגדו ולא נכרת ונכנו
ולכן נקרא קובי אינהו הוי נדקי בשמות הכפרים ועדיין היה
שפחולין ונורחין: נתרי נוריון נתמי: בקנרה שהרנכה: ומכ"ל
דלה זרעיה של דוד כדלפיך כלתי: אשתייר אניתר מכהכי כוכ:

אמר

רבי יהודה אמר רב בא עליהם סנהריב הרשע במ"ה
אלף איש בני מלכים ויושבים בקרנות של זהב
ועמם שגלונות חונות ובשמונים אלף גבורים לבושי שריון
קליפה ובששים אלף אחווי חרב רצים לפניו והשאר פרשים
וכן באו על אברהם וכן עתידין לבא עם גוג ומגוג במתניתא
הנא אורך מהנהות פרסיה רוחב צואר סוסיו מ' פרסה סך
מחנהוד וס' רבוא אלפיך חסר חד בעא אביי חסר אלפא
חסר מאה או חסר חד תיקו תנא ראשונים עברו בשחי שמו
ועברו שנא וחלק ביהודה ושטף ועבר אמצעיים עברו בקומה
שנא עד צואר יגיע אחרוני העלו עפר על רגליהם ולא מצאו
מים בנהר לשתות עד שהביאו מים ממקום אחר ושתו שנאמ'
אני קריתי ושתיתי מים וגו' והכתיב ויצא מלאך ה' ויך במחנה
אשור מאה ושמונים וחמשה אלף וגו' אמר ר' אבהו הללו ראשי
גויסות הן אמר רב אשי דיקא נמי דכתי' במשמניו רוזן במשמני'
דאית בהו אמר רבינא דיקא נמי דכתי' וישלח ה' מלאך ויכחד
כל גבורי חיל וגניד ושר במחנה וגו' ויבא בית אלהי ומיצויא
מעיו שם הפילוהו בחרב שמע מינה:

במה

הכס רא"א ביד הכס שנא וירא ישראל ארץ הוד
הגדולה היא הוד שעתידה ליפרע מסנהריב רבי
הושע אומר באצבע הכס שנא ויאמרו החרטומים אל פרעה
אצבע ליה היא היא אצבע שעתידה ליפרע מסנהריב הרשע
ר"א בנו של רבי יוסי הגלילי אומר אמר לו הקב"ה לגברואל
מגלך נטושה אמר לפניו רבש"ע נטושה יעומדת מששת ימי
בראשית שנא מפני הרבות נדרו וגו' רשב"י אומר אותו הפרק
זמן בישול פירות היה אמר לו הקב"ה לגברואל כשאתה יוצא
לבשל פירות היוקק להם שנא טידי עברו יקה אחכם כי בכקר

הלך פיק אחד עשר מנהדרין

פבקר ונו' אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי אנב אורחך לבעל
דבבך אישתמעווי' א' בחוטמך נפח בהם ומתו שנא' וגב נשף
בהם ויבשו רבי ירמיה בר אבא אמר כפויס ספק להם ומתו
שנא' וגם אנהכתי כפי אל' כפיו והנהחתי חמתי רבי יצחק
נפחא אמר אונים גלה להם ושמעו שירה מפי הדיוורת ומתו
שנא' מרוממותיך נפצו גוים :

פני' שגלונות מלכות : על אנרהס כשנלחס גד' מלכיס : בני
אניי האי קסר חד היכי קאמר אי קסר חד רבנא וכו' :
דאזניס כת ראשונה מחיליו של סכתריב : עברו נשמי שטו הסנהי'
בירדן ונתחצטו המיס עד שעברו האמציעיס בקומה זקופה ולא
היו המיס מניעיס אלל' עד הצואר : שחי כמו שמו : העלו עפר
שלל' היה שס מיס כל עיקר : ה"ג ויצא מלאך ה' ונו' א"ר וכו' ול"ג
זהכתיב ויבא מלאך ונו' אלמא כל מחנה אינו אלל' קפ"ה אלף ולעיל
קתני ר"ס רבנא : הללו קפ"ה אלף ראשי גייסות בנידי החיל שכן
עולה החשבון כדאמרי' מ"ה אלף בני מלכיס פ' אלף גדולים ס' אלף
חסווי חרב הריקפ"ה אלף : כמה הכס המלאך : היד יד לא כאמר
אלל' היד שעתיד וכו' : מנלך נטושה שחזה מנלך להרוג את אלו' :
גבריאל ממוכה על כישול הפירות : היוקק לאלו לחיל סכתריב
להרנן : אגב אורחך כשתלך לדרכך לפיתומך : לנעל לבנדך לסכאך
התראה והפתירו : כסף נפת :

כמה נשתיירו טהב אמר רב י' שנאמר ושאר עין יערו
נספר יחיו ונער יכתבם כמה נער יכול לכתוב יו"ד
וכמה יו"ד עשרה ושמואל אמ' ט' שנא' כנוקף זית ב' וג' נרגרוס
בראש אמיר ונו' ריב"ל אמרי' ד' שנא' ב' וג' נרגרוס ד' זה וגו' רבו
יוהנן אומר ה' סנהריב וב' בניו נבוכד נאצר ונבוזר אדן נבוזר
אדן נמרא נבוכד נאצר דכתיב וריויה די רביעאה דמי לבו
אלהיקואי לא דחוייה מנא הוה ידע סנהריב ושני בניו דכתיב
ויהי הוא משתדוהו בית נסרוך אלהיו ואדרמלך ושראצר בני
הבוהו כהרב א"ר אבהו גמלא מקרא כתוב א"א לאמרו דכתיב
בזים הרוא ינלח ה' בתער השכירה וגו' אתה קודשא ברוך
הוא ואדמי ליה כנברא סכא א"ל כי אולרת לגבי מלכו מורח
זמערב דאיייתתניהו לבנייהו וקטלתניהו מאי אמרת להו א"ל
דהוה נברא בהווא פחדא נבא יתיב א"ל היכי נעביד א"ל לוי

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרלח

ושני נפשך במאי אישני א"ל זיל איתתי לי מספרה ואינויך
מהיכא איתתי א"ל זיל לההוא ביתא ואיתתי אול' אשכחנינהו
מלאכיו ואודמו ליה כגברו והוה קא טחני קשייתא אמר להו
הבו לי מספרא אסרו ליה טחין חד גריוא דקשייתא וניתן לך
טחין חד גריוא דקשיית' ויהבי לי' מספרתא עד דאתא איחשך
א"ל זיל איתתי נורה אול' ואיתתי נורה בהדי דקא נפח אתלי
ביה נורה בדוקניה אול' גזירה לרשייה ודיקניה אמר היינו
דכתיב וגם את הזקן הספה אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי
גרירתיה לארמאה שפר ליה אתלי ליה נורה בדוקניה ול'א
שבעא היכא מיניה אול' אשכח דפא מתיבותא דנח אמר היינו
אלהא רבא דשויביה לנח מטופנא אמר אי אזיל ההוא גבר'א
ומצלח מקרב להו לתרין בנוי קמך שמעו בנדהי וקטלוהו היינו
דכתי' ויהי הוא משתחה בית נסרוך ג'היו ואדרמלך ושראצר
בניו הכוהו בחרב :

ויחלק

עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם ונזמרא ר' יוחנן
אותו מלאך שנודמן לו לאברהם לילה שמו שנ'
והלילה אמר הורה גבר'ר יצחק נפחא אמר שעשה עמו מעש'
לילה שנא' מן השמים נלחמו הכוכבים ממסלותם וגו' אמר
ר"ל טבא דנפחא מדבר נפח'א וירדוף עד דן א"ר יוחנן כיון
שבא אותו צדיק עד דן תשש כוחו ראה בני בניו שעתידין
לעבוד ע"ו בדן שנא' וישם האחד בבית אל ואת האחד נתן כדן
ואף אותו רשע ל'א נתגבר עד שהגיע לדן שנא' מרן נשמע
נחרת סוסיו :

פי'

ונער וכו' שהנער יכול להטיל טפה של דיו והיינו י' : כנוקף
זית סיפיה ד' וה' היינו ט' : י"ד ב' ונ' ד' וה' היינו י"ד : ר"י
מקרא לא דייק אל' ה"ק הללו ה' נשתירו מהן וקרא משמע כנוקף
מלקט זית דמשייר כראש ענף ב' או ג' גרנרים כך נשתירו לו מעט
ד' או ה' : ודמי לנר אלהין אלמא דחזא לנבריאל והכירו בככשן :
א"ל לאומרו שהקנ"ה ביינמו נלחו לסנחריב : ושני נפשך שני ענמך
כדי שלא יכירוך ואינויך אל' אכי אנלחך : קשייתא גרעיני
תמרים : טחין חלו וגו' והיינו דכתיב נתער השכירה על שכר שטרס
פתכה לו תער לנלח : את הזקן תספה ל' כלוי דשמע ע"י מור
לגמרי : גרירתיה לארמאה אס אתה מסרך את הע"א והוטב בעיניו
קו 3 2 107 הנער

חלק פרק אחד עשר

הניצור לו אש בוזקנו ולא שניעה לשחוק וכו' : בית נסרוך אהיו ל'נסר
שהשתחוו לנסר ועשאו אלוה דיישמע מפני שהשתחוו לשם
הכהן נחרב : לילה שמו והוא סייע לפי פשוטו הל"ל בלילה : מינשה
לילה שכלמנו נשנילו כוכבי לילה : טבא מליה דר' יצחק שהוא נפתח
שדר' יוחנן דמקרי בר נפתח לאניו של ר' יהודה נפתח א"כ בר נפתח
ע"ש יופיו :

אמר

ר' זורא אע"ג דשלדו רבי יהודה בן בתירא מנציבין
הזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו והזהרו
בורידין כרבי יהודה והזהרו בבני עמי הארץ שמהן תצא תורה
כי האי מילתא מודעינן להוצדיק אתה ה' כי אריב אליך אך
בשפטים אדבר אותך מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בוגדו
בגד נטעתם גם שורשו ילכו גם עשו פרי מה אהדרו ליה כי
את רגלים רצתה וילאוך ואיך תתחרה את הסוסים משל
לאדם אחד שאמר יכול אני לרוץ שלש פרסאות לפני הסוס
בין בצעי המים נזרמין לו רגלי אהרין לפניו ג' מילין ביבשה
וגלאה אמרו לו ומה לפני רגלי כך לפני הסוס עאכ"ו ומה ג'
מילין כך ג' פרסאות עאכ"ו ומה כיבשה כך בין ביצעי המים
עאכ"ו ואף אתה ומה בשכר ד' פסיעות ששלמתי לאותו רשע
שרין אחד כבודי אתה תמיה כשאני משלם לאברהם יצדק
ויעקב שרצו לפני כסוסים עאכ"ו היינו דכתיב לנביאים נשבו
לבי בקרבי וגומר הניד פסיעות מאי היא דכתיב בעת ההיא
שלח מירודך בלאדן בן בלאדן מלך אשור ספרים וגומר משום
דשמע כי הלה חזקיהו שדר ליה ספרים ומנחה לדרוש ארץ
הסופת אשר בארץ דא"ר יוחנן אותו היום שמת בו אחדו שתי
שעות היה וכי הלך חזקיהו ואיתפח אהדרינהו קכ"ה להנך
עשר שעיניה ליה דכתיב הנני משיב את צל המעלות אשר
ירדה כמעלו' אהו בשמש אהורנית עשר מעלות ותשב השמש
עשר מעלות במעלות אשר ירדה אמר להו מאי האי אמרו לו
חזקיהו הלש ואיתפח אמר איכא גברא כי האי ולא בעינא
לשדגרי ליה שלמא כתבוליה שלמא למלכא חזקיהו שלם
לקית דירושלם שלם לאי'הא רבא נכוך נאצר ספריה
דבלאדן הוה ההיא שעתא לא הוה התם כי אתא אמר לה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרלט

חיכי כתביתו אמרו ליה הכי כתבינן אמר להו קריתו לי אלהא
רבא וכתביתו ליה לבסוף אלא הכי כתבו שלם לאלהא רבא
שלם לקרתא דירושלם שלם למלא חזקיה אמרו ליה קריונא
דאינרתא איהו ליהוי פרוונקא רהט בתריה ד' פסיעות אתא
גברואל ואוקמיה א"ר יוחנן אלמלא לא בא גברואל והעמידו
לאהיה תקנה לשונאי ישראל:

פ"י הנהרו בזקן אצ"פ ששכח תלמודו הואיל ומחמת אונסו
הוא: הנהרו בזרידין וכו' עד שיטקוט את הזרידים של עוף
הואיל וזולהו כא': בנביע"ה שביעשו ת"ח לעשות להם כבוד: כי
האי מילתא דלקחן ללא זכה כבוד נאמר לאותו כבוד אלא מפני
זכות ד' פסיעות ה"נ אמרינן לנביע"ה ללא זכו לאותו כבוד אלא
מפני זכות מצע שהיה נאניהם וא"ד דר"ז אדלעיל קאי אנבי
סנחריב אצ"ג דשלח ר"י הנהרו בנביע"ה לכנדן שמהם תנא תורה
כי היכי דכפיקי מסנחריב שמעיה ואנטליון כי האי מלתא מודיענן
להולנביע"ה דהא דמייקרניה להו נשניל התורה שבהם ולא תזוט
דעתם ויאמרו נשניל אנותיהם שהיו נדיקים: מדוע מפני מה
הנליית נ"כ וכנש ירושלים: מאי אהדרו לירמיה: עאכ"ו שיהו כל
אדם יכולין לתמוה על השכר גדול שישתלם להם: לנביאיכ לאנרהם
יצחק ויעקב: נשכר לבי כלו' תמהתי על מתן שכרן: כ' שעות כדי
שלא יהא פנאי לסופדו ולקונרו: איתפח נתרפא והיה אותו היום
שנתרפא פ"ג שעות: רהט בתריה דשליח: לא היה להם תקנה
שהיה שכרו מרובה והיה לו רשות לאכד שאריתנו:

מ"א בלאדן בן בלאדן אמרי בלאדן סלכא הוה ואשתנו
אפיה והווי כידכלבא הוה יתיב בריה על מלכותא
כי הוה כתב הוה כתב שמיה ושמיה דאבוה והיינו דכתיב בן
יכבד אב ועבד אדניו בן יכבד אב ה"א דאמרן ועבד אדוני
דכתיב בחדש החמישי בשבעה לחדש היא שנת תשע עשרה
למלך נבוכד נאצר מלך בבל בא נבוזר אדן רב טבחים לפני
מלך בבל ירושלים וישרוף את ביתה' וארת בית הסלך ומי
סליק נבוכד נאצר לירושלים והכתיב ויעלו אותורבלתה אל
סלך בבל ואמר רבי אבהו זו אנטוכיא רב חסדא ורב יצחק בר
אבדימי חר אמר דמות דיוקנו היתה לו הקיקה על מרכבתו
וחר אמ' אימה יתירה היתה לו ממנו ודומה כמי שעומד לפניו
אמר רבא טעיץ תלת מא' כודניאתא נרגא דפרולא דשליטא

הלך פרק אחד עשר סנהדרין

בפרולא שדר ליה נבוכד נאצר לנבוור אדן וכולהו בלעתניהו
הר דשא דירושלם שנא' ועתה פתוחיה יחד בכשיל וכלפות
יהלומון בעילמיהדר אמר מסתפינא דלא ליעבדו בי כי היכי
דעבדו בסנחריב נפק קלא ואמרה שוור בר שוור נבוור אדן
שוור דמטא זימנא דמקדש הרוב והיכלא מקלי פש ליריחד
נרנא אתא מחייה אקופה ואיפתח שנא' יודע כמביא למעלה
בסבך עין קרדומות הוה קטיל ואזיל עד דמטא היכלא אדליק
ביה נורא גבה היכלא דרכו ביה מן שמיא שנא' גר דרך ה'
לכתולת בת יהוד' הוה קא זיחא דעתיה נפקה בת קלא ואמרה
ליה עמא קטילא קטלתא היכלא קליה קלית קמחא טחינא
טחנית שנא' קחיריחים וטחני קמח גלי צמתך חשפי שובל
גלי שוק עברו נהרות חיטים לא נאמר אלא קמח חזא דמיר
רוכריה וכו' :

פי' שמי' ושס' אכנה חרורך נלאדן דאי לא כתי' אלא חרודך
בן נלאדן לא הי' מתקרי שמה דאנוה דהכי כתני כלהו
אינשי : עמד לפני מלך ונו' אלמא כ"כ סליק לירושלי' : והכתי'
בהוא פרש' ויעלו ונו' אלמא ברנלה הוה : זו אנטוכיא ואינה
מח"י : דיוקנו של כ"כ על מרכנתו של נבוור אדן ודומה לו כמי
שצומד לפניו ולכך כתב נאכ"כ והיינו כבוד : טעין וכו' משאוי ש'
פרדות : נרנא דפרזלא פטישי ברזל : דשליטא ברזל חדוד קונץ
ברזל אחר : בלעתיהו לא בליעה משא אלמא שניס שהיו פטישיהם
מתפוצצין בשער : פתומי' יחד משמע אל פתח א' הלמו
כל הכשילין והכלפות יחד ולא הוציל כלום : שוור בר שוור דלג בר
דלג קוס וכניש ירושלם ל"א שוור ב"ש מדלג בר מדלג קפנת פ"א
עס סנחריב ועכשיו פ"גס ב' : נקופה מגב הפטיש : יודע כתיב
למצלה תפלה היא יודע לפניך אותו סנך עץ קרדומות ששיבו
את ירושלי' כאלו הביאו למעלה לכסא הכבוד : ננה היכלא ונקת
לעלות לרקיע : דרכו בי' והשפילוהו : זמה דעתי' מתנאה בעצמי
על שהי' מלית : עמא קטילא שכבר ננזרה עליהם זאת : וטח
קמח וטחני חטין לא נאמר אלא קמח שא"כ טחינה : צמתך תקו
שהקלעי' נומתין ננד הראש שוכל קלע הראש שדומין לשבלי'
ונלי שוק ונו' פורענות זה הי' אומר הק"נה לישראל לכו וטח
קמח כלו' טחוני' אתם כבר לקמח ותסורו לריחיים ותגלו קיל
ראשיכם ושוקיכם ותלכו בגלות :

תנו רבנן נעמן נר תושב היריז נבחר אדן נר צדק היריז
 מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושל' מבני
 בניו של סנהריב למדו תורה ברכים זמאן נינהו שמעיה
 ואבטליון מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק וסנורב
 שמואל בר שילת ואף מבני בניו של אותו רשע בקש הקב"ה
 להכניסן תחת כנפי השכינ' אמרו מ"ה לפני חקב"ה רבש"ע
 מי שהחריב את ביתך ושרף את היכלך תכניסם תחת כנפי
 השכינה היינו דכתיב רפאנו את בבל ולא נרפאה עולא אמר
 זהנ"נ רבי שמואל בר נחמני אמר אלו נהרות בבל ותרגומא
 צינייתא דכבל :

פוי' נר תושב שלא קבל עליו אלא שלא לעבוד ע"ז : של אותן
 רשע כ"כ : רפאנו ונו"הי' הק"נה חקש לרפאותו
 להכניסו תחת כנפי השכינה : אלו נהרות בבל שהם רעים לשתו' :
 צינייתא דקלי' רעי' של נהרות בבל שאין נוטאים פירות לפי שהם'
 רעי' :

אמר עולא עמון ומואב שיבבי בישי דירושלים הווי כיון
 דשמעינהו לנביאי דקא מתנבי לחורבנ' דירושלם
 שלחו לנבוכד נאצר פוק ותא אמר מסתפינא רלא ליעבדן לי
 כדעבדו בקמאי שלחו ליה כי אין האיש בכיתו ואין איש לא
 הק"נה שנאמ' ה' איש מלחמה שלח להו קריבא הוא וארתי
 שלחו ליה הלך בדרך מרהוק שלח להו אית בהו צדיקי דבעו
 רחמי ומייתי ליה שלחו לי' צרור הכסף לקח בידו ואין כסף
 אלא צדיקים שנאמר ואכררה לי בחמשה עשר כסף וחומר
 שעורים ולתך שעורים שלח להו הררי רשיעי בתשובה ובעו
 רחמי ומייתו ליה שלחו ליה כבר קבע להן זמן שנאמ' ליום
 הכסא יבא ביתו אין כסא אלא זמן שנאמר בכסא ליום הגנו
 שלח להו סיתוא הוא ולא מצינא דאתי מתלמא וממיטרא
 שלחו ליה תא אשינא דטורא שנאמר שלחו כר מושל ארץ
 מסלע מדברה אל הר בת ציון שלח להו אי אתינא לית לי
 דוכתא דיתיבנא ביה שלח ליה קברות שלהם מעולין
 מפלטירין שלך דכתיב בעת ההיא נאסה יוציא את עצמות
 מלכי יהודה ונו' וישטחום לשמש ולירח ולכל צבא השמים

חלק פרק אחד עשר סנכריון

אשר אהבו ואשר הלכו אחריהם אל רב נחמן לרב מי
שמיע לך אימת אחי בר נפליא ל מאן בר נפליא ל משיח
משיח בר נפלי קרית ליה אמר ליה אין דכרטיב ביום ההוא
אקים את סכת דוד הנופלת :

ב שיצני שכנים : פוק ותא נא ונא אל א"י ותכנסנה : כי
אין הויס מקרא הוא במשלי : בקרינא בקרוב הוא וינא
בעת דחקס לפי דרכו של מקרא זה שהס שלחו לו שומעין אנו שהוא
הסינא ככה : לקח נידו נדיקי שנהס חתו : ואכרה ליונו פדיתי
פוטס מחנרים נט"ו בניסן נזכות נדיקי שנקראי' כסף חומר ל'
פאי' ולתך ט"ו סאין אלו מ"ה נדיקי' שהעולם מתקיים
עליהם : כנר קבע וכו' שלא יבא עד ע' שנה שתשלים גלות נבל :
מתלג' ומטרס מחמת שלגי' ומטרות : תא' אשינא נא דרך תחתית
שהיי' וינינו עליך מן השלגי' ומטרו' : שלחו כרוכו' שלחו שליח אל
נ"כ שהי' מושל שינא אל הרבת ניין דרך הסלעי' וההרי' : לית לי
דוכת' לאיחי' מקום סניכות ירושלי' ליטצנו אנו ומיילי במקום
מכוס' מפני הנשוי' : קנריהם של ישראל ומיערות שלהם בהן יכולין
לישב : יוציאו ונו' שעתידין להשליך מהן העצמות שנקדרין : את
סוכת ונו' מלכות דוד שפלה להכי קמא למשיח בר נפלי :

אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן דור שבן דוד בא בו ת"ח
מתמעטין והשא' עיניהם כלות ביגון ואנההוצרו'
רבות וגזרות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה שניה
נמחרת לבא ת"ר שבוע שבן דוד בא בו שנה ראשונ' מתקיים
נקרא זה והמטרתו על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר
שניה חצי רעב משתלחין נ' רעב גדול ומתים אנשים ונשים
ופוף חסידי' ואנשי מעשה ותורה משתכח' מלומדיה ברביעית
שובע ואינו שובע בה' שובע גדול' ואוכלין ושותין ושמהין
ותורה חוזרת על לומדיה בו' קולות ובו' מלחמות במוצאי
שביעית בן דוד בא אמר רב יוסף הא כמה שביעית דהוה
כן ולא אתא אמר אכיי בו' קולות בו' מלחמות מי הוה
ועוד כסדרן מי הוה אשר חרפו אויביך ה' אשר
חרפו עקבות משיחך תניא רבי יהודה אומר דור שבן
דוד בא בו בירח הוועד יהיה לזנות והגליל יחרב והגבלן
ישתומם ואנשי גליל יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו והכסת

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרמא

הסופרים תסרה ויראי חטא ימאסו ופני הדור כפני כלב
והאמת נעדרת שנאמ' ותהי האמת נעדרת מאי ותהי האמת
נעדרת אמרי דבי רב מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת
לה מאיוסר מרע משתולל אמרי דבי ר' שלא כל מי שסר
מרע משתולל על הבריות :

פי' פקודה עד שלא כלתה זרה ראשונה : שנוע שמיטה :
והמטרתיו ונו' שיהא מעט מטר ויהא רעב נמקו זה ושנוע
במקום זה : מני רעב רעב מעט שלא יהא שנוע בשום מקום :
משתכחת מתוך שאין להם לאכול : קולות ינאו שכן דוד באל"א
קולות של שופר שני' בשופר גדול יתקע : מלחמות בין א"ה לישראל :
בסדרן כלו' אלו הכרות לא את רמו בשנוע א' אשר חרפוך וגו' נכתב
בספרי' תתלה בעקבות המשיח מופת יסגף שגא' אשר ונו' : בית
הנועל מקום שת"ח מתוועדין שם ללמוד תורה : והנכלן שם מקום
ואכשי הנבול א"י כקראת נבולין לגבי ירושלי' : כפני הכלב דמיון
מחש לכלב ל' א' כפני הכלב שלא יתביישו זה מזה : משתולל וכו' כ"ע
אומרי' עליו שוטה והיינו משתולל ל' שטות :

אמר רבא מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא אמ'
לי ההוא מרבנן ורב טבורא שמייה ואמרי לה רב
טביומי שמייה דאי הווי הכי ליה כל חללי דעלמא לא הוה
משני בדיבוריה זמנא חדא איקלע להווא אתרא וקושטא
שמייה ולא הווי משני בדיבוריה ולא הוה מית אינוש מהתם
בלא זמניה נסיבי אתתא מנהון והווי לי תרתין בנין מינה יומא
חד הוה יתב דביתהו וקא חייפ' רישא אתאי שיבכתא טרפא
ארשא סבר לאו אורח ארעא אמר לה ליתא הכא שכיבו ליה
תרתין בניה אתו אינשי דאתרא לקמיה אסרו ליה מאי האי
אמר להו הכי הוה מעשה אמרו ליה במטותא מינך פוק
מאתרין ולא תיגרי בהו מותנ' בהנך אינשי תניא רבי נהוראי
אומר דור שבן דוד בא בו נערי' ילבינו פני זקנים וזקנים יעמדו
לפני נערים ובת קטה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני
הכלב ואין הכן מתבייש מאביו הניא רבינחמיה אומר דור
שבן דוד בא בו העוורת תיברה והיקר יעורר והנפץ ירצן
פרו ורוין ביוקר ונהפכה כל המלכות למינות ואין תוכחה

הלך פרק אחד עשר סנהדרין

מסויע ליה לרבי יצחק דאמר ר' יצחק אין בן דוד ב"א עד שתתהפך כל המלכויות למינו' אמר רבא מאי קרא כולוהפך לבן טהור הוא ת"ר כי ידיקה' עמו כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועוזב אין בן דוד ב"א עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכיס ד"א עד שיתיאשו מן הנאולה שנא' ואפס עצור ועוזב כביכו' ל' אין סומך ואין עוזר לוישראל כי הא דר' זירא כי הוה כשכח רבנן דמעסקי' ביה אמר להו במטותא בעינא מיניכו לא תרחקו דתנינא ג' באין בהסחה הרעת אלוהן משיח מציאה ועקרב :

פי' ליכא קושטא אין אלס שידכ' אחת תמיד : לא תשני לסקרא ואשתעי לוי זימנא וכו' : לאו אורס ארעא לומר היכן היא הוהיל וקייפה : ה"נ ניצרי' וכו' כלו' יחרפו ויניישו : וזקי' וכו' לכנדס : קמה ב"אמה לניישה : והיקר מכונד שנהן יהא עוותן ורמאי פ"א שלא יכנדו זה את זה : יתן פרוו ואעפ"כ היין ביוקר שלא יהי' נפרי ענמו ברכה ל"א שיהיו כולן רודפין אחר היין ומתייקר : כולוהפך לבן וכו' כך כשנפכה כל המלכות למינות תבא הנאולה : כי ידין להניח הנאולה כי אזלת שתלך ותחזק ידן של מסורת ומנליחין בחינותן : התלמיד' שמחזיקין ידי ישראל להחזירן לחוטט : שתכלה וכו' והיינו אזלת יד שיהיו נדי' ריקניו' : כני כו' ל' כאלו יכולין לומר דבר זה כלפי מעלה : אין סומך וכו' שיהיו שפלי' למאוד ואין עוזר : דמעסקי לידע מתי יבא : ועקרב כושך את האלס פתמוס :

אמר רב קטינא שית ל' פי שני הוי עלמא וחד חרו' שנא' ונשגבה' לברו ביום ההוא אבוי אמר תרי הרוב שנאמר יחיינו מיומי' ביום השלישי וקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה רב קטינא כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לשבעה שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנא' ונשגבה' לברו ביום ההוא ואומר טזסור שור ליום השבת יום שכלו שבת ואמר כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול תנא רבי אליהו ששת אלפים שנה הוי עלמא שני אלפי' תוהו ב' אלפים תורה ב' אלפים ימורת המשיח ובעונותינו

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרמב

ובעונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו א"ל אליהו לרב יהוד' אחיה דרב סלא חסיד אין העולם פחות משמונים וה' יובלות וביובל האחרון בן דוד בא אמר ליה בתחלתו או בסופו א"ל אוני יודע כלה או אינו כלה א"ל איני יודע רב אשי אמר הכי אמר ליה עד הכא לא תסתכי ליה מכאן ואילך תסתכי ליה שלח רב חנן בר תחליפא לרב יוסף מצאתי אדם אחד ובידו מגלה אחת כתובה אשורית ובלשון הקדש אמרתי לו וסמנין לך אמר לי לחיילות נשכרתי וביין גנזי רומי מצאתיה וכתוב בה לאחר ארבעת אלפים ומאתי ותשעים ואחד שנה לאחר בריאתו של עולם עולם יתום מהם מלחמות תנינים ומהם מלחמות גוג ומגוג והשאר ימות המשיח ואין הק"ב בה מחדש עולמו אלא לאחרו אלפים שנה רב אחא בריה דרבי אבהו אמר לאחר ה' אלפים שנה איתמר :

פ"י וחד מרוב דהיינו אלף ז' : תרי דהיינו אלף ז' וח' : יומו של הקדש אלף שני שנה כי אלף ג' : משמט וכיעסק מרוב : שכולו שנת שהעול' משמט : הוי עלמא מתקיים : ג' אלפי' מהן הי' כותבו שלא ניתנה עריין תורה ומאד' הר ועד שהיו לו לאברהם ג' שנה איבא אלפי' שנה וכשנשלמו אלפי' שנה עסק אברה' בתור' שנה' ואת הכפש וגו' ומתרג' דשיענידו לאורית' וג' מירי ההיא טעתא הוה אברה' בר ג' שנה : ג' א' תורה איידי דאחר ג' א' תווא קאמ' ג' א' תורה ולא שתכלה תורה אח' ג' א' : וג' א' ימות המשיח שלאחר ג' א' של תורה הי' דינן שיבא משיח וינטל שעבוד מישראל אנל בשניל עונותינו וכו' שיעדיין הוא מעוכב לנא : פ"ה יוכלי היינו ד' אלפי' ר"ן שנה : בתחלה של יובל האחרון הזה נא או בסופו : כלה זמן הזה קודם שיבא משיח או אינו דבס' ד' היובל בסופו הוא נא : לא תסתכי עד היובל האחרון אל תנפה לו דודאי לא יבא קודם הזמן הזה תיסתכי חכה לו שיבא : נשכרתי שהייתי גולליר לא' מהם : תכיני' דני' : ימות המשיח שכלה השעבוד ומשיח נא : מקדש עולמו לכרא עולם חדש :

תניא

רבי נתן אומר מקרא זה נוקב ויורד עד התהום כי עוד חוזק למועד ויפה לקץ ולא יכזב אם יתמהם חכה לו כי באיבא לא יאחר - לא כרבותינו שהיו דורשין **עד עידן עידנים** ופלג עידן ולא ברבי שמלאי שהיה דורש האכלתם

הלך פרק אחד עשר

האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעו' שלישי ואל' כר"ע שהיה
 דורש עוד אחת מעט הו"א ואני מרעיש את השמים ואר"ת
 הארץ אלא מלכות ראשונה ע' שנה מלכות שניה נ"ב ומלכות
 בן כוזבא ב' שנים ומחצה מאי ויפח לקץ לא יכזב אמר ר'
 שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן תיפח עצמן של מחשבי קיצין
 שהיו אומרים כיון שהגיע הקץ ולא בא שוב אינו בא אלא
 חכה שנאמ' אסיתמהמה חכה שמא תאמר אנו מהכין והוא
 אינו מחכה ת"ל לכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום לרחמכם
 וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה מי מעכב מדת הדין
 מעכב וכי מאחר שמדת הדין מעכב' אנו למה מהכים לקבל
 שכר שנאמ' אשרי כל חוכי לו אמר אביו לא פחות עלמא
 מתלתיך ושיתא צדיקי דמקבלי אפי שכינה בכל דר"א שנא'
 אשרי כל חוכי לו לו בנימטריא תלתיך ושיתא הו"א איני הו"א
 אמר רבא דרא דקמי קודשא כריך הוא תמני סרי אלפי
 פרסא הואי שנאמר סביב ח"י אלף ל"ק ה"א דמסתכ"ה
 באספקלריא הכאורה הא דמסתכלי באספקלריא שאינה
 סאיר ומי נפיש כולי האי והאמר חזקיה אמר ר' ירמיה משום
 ר"ש בן יוחאי ראיתי בני עלייה והן מועטין אם אלף הן אני
 ובני מהם וכו' עד שנים הם אני ובני הם ל"ק הא דעיילי בבר
 הא דעיילי בלא בר :

פ"י עד התהום מה תהום אין לו סוף כך אין אדם יכול לעמוד
 על סוף פסוק זה (וביקא מפרש אימת קאמר חס)
 יתאמ' חכה לו דל"ל סוף : כרנותיכו א' תנפה לאותו קן שהיו
 רנותיכו דורשין עד עידן כעידן הנלות של מנרי' היינו ת' ב'
 עידנין היינו ת' ת' ופלג עידן היינו ר' ס"ה אלף ות' : בדמעו'
 שלישי ש"ס שהיו נלות מנרי' דהיינו ג' פ' ת' ושלשה שהיו נלות
 נכלע' דהיינו ר"י ס"ה אלף ות"י : אחת מצט הוא נכזאת
 חני כתו' ש"ה מתכנא כשינאו ישראל מנלות נכל ויכנה נ"ה והיינו
 עוד ח' מצט הוא מצט כבוד אתן לישראל ואני מרעיש
 ונו' והנאתי חמדת כל הגוים אל ירושלים ור"ע דריש ליה
 לימות המשיח ולאחר תרנן והכי דריש לי' עוד ח' מצט כבוד אתן
 להם לישראל ואח' כינא המשיח ודרשה זו אינה דקרא אלפכי הבית
 קאי וה"ק חני מצט גדולה ומלכות אתן לישראל ושונ לא יהי' להם

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרמג

מלך כל ימות בית האחרון וכן הי' במלכות ראשון של בית חשמונאי
 ע" שנה ואצ"ג דאחרי' גם' יגולס דמלכות בית חשמונאי ק"ג
 במלכות הורודוס ק"ג עיק' כגודס ופארס לא נתקיי'
 אלא ע' ומלכות בן כוזיבאובו' ושנבלתהי' להס מלך : תיפס כפשו
 וכו' שלא הי' לו לכוז ולומר כיון שהניצ וכו' : סניכ י"ס חלק
 בירושלי' של מעלה מטתעי קרס : המחירה בחוזק ננהו של הק"נה
 אין מטתלין לא ל"ו : מי נפיטי דלהוי ברור לן ל"ו הוו ולת פחות :
 עד חס שנים משמע דלא הוה ידע : דעיילי בצר שנריכין לישול
 דשות כשנכנסין להסתכל באספקלריא המחירה הנהו לא פחתו
 מל"ו חלל הבכנסין בלא רשות מרוב נדקס בהנהו חספקאלן כמה
 הוו :

אמר רב כלו כל הקיצין ואין הדב' תלוי לא בתשובה
 ומ"ט שמואל אמר דיו לאבל שיעמו באבלו כתנאי
 ר"א או' אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין
 אמר לו רבי יהושע אם ישראל אין עושין תשובה אין נגאלין
 אלא הק"נה מעמיד להן מלך שגורותיו קשות כהמן ומחזירן
 למוטב תנינא אידך ר"א אומר אם ישראל עושין תשובה
 נגאלין שנא' שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם אמר לו
 ר' יהושע והלא כבר נאמר הנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו
 חנם נמכרתם בעבודה זרה ולא בכסף תגאלו לא בתשובה
 ומעשים טובים אמר לו ר"א לר' יהושע והלא
 כבר נאמר שובו אלי ואשובה אליכם אמר לו ר' יהושע
 והלא כבר נאמר כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי
 אתכם אחד מעיר ושני ממשפח' והבאתי אתכם ציון א"ל ר"א
 והלא כבר נאמר בשוב' וגחת הושעון וגו' אמר לו רבי יהושע
 לר"א והלא כבר נאמ' כה אמר ה' גו' ישראל קדוש לבו' נפש
 למתעב גוי וגו' א"ל ר' אליעזר וחלא כבר נאמר אם תשוב
 ישראל נאם ה' אלי תשוב אמר לו רבי יהושע והלא כבר נאמ'
 ואשמע את האיש לבוש הבדו' אש' ממעל למימי היא' וירם
 ימינו וגו' שתק ר' אליעזר וא"ר אבא אין לך קץ כגולה מזה
 שנא' ואתם הרי ישראל ענפיכם תתנו ופריכם תשא' לעמי
 ישראל כי קרבו לבא ר' אליעזר אומר אף מזה שנא' כי לפני
 דימי' ד' אלה שכר האדם לא נהיה ושכר הבהט' איננה ליוצא
 ולבא

ולבא אין שלום מן הצר מאי ליוצא ולבא אין שלום מן הצר
 רב אמר אף ת"ח שיש בהם שלום דכתיב שלום רב לאוהבי
 תורתך אין להם שלום מפני הצר ושמואל אמר עד שיהיו
 כל השערים כולם שקולין:

פ'י נתשונה אם כל ישראל חוזרין יבא ואם לאו לא יבא: דין
 להכל וכו' די להק"נה שעומד בימינו חמור כלו' אם לא
 יעשו תשונה אינו עומד כאלל כל הימי' אלא ודאי קץ לדבריו ל"א
 דיו לאכל דיון לישראל כער גלות דאפי' בלא תשונה כנאלין: נתשוב'
 דאפי' אין עושין כנאלין: בעלתי אתכם תשמע' בע' כ בלא תשוב':
 א' מעיר חכרוד הכדיקי' ואניאם לציון אע"פ שאין כולם חוזרין:
 כה אמר ה' לבזה ונו' אותן הכוזבי' ומתועבין בעבירות אעפ"כ
 יבאלו: גדול מזה כשתתן א' פריה בעין יפה אז יקרב הקץ ואין לק'
 קץ מנולה יותר מזה הפסוק: כשתראה דאין שום אדם משתכר
 ואף שכר בהמה לא נהי' והיינו עד שתכלה פרוטה וכו': שכר
 בהמה עבדות האדמה שהוא ע' בהמה איכנה: וליוצא ולבא אין
 שלום אז יבא משיח: מן הצר מרוב הצרו' ל"א מיצר הרע: שקולין
 שוין שער התנואה ויין ל"א שקולין שכלם יקרי':

אמר ר' חנינא אין בן דוד בא עד שיתבק' דג לחול' ולא
 ימצא שנאם' או אשקיע מימיה' ונהרותיה' בשמן
 אוליך וכתיב בתריה ביום ההוא אצמיה קרן לבית ישראל
 אמר רבי חמא כרבי חנינא אין בן דוד בא עד שתכל' מלכות
 הולה מישראל שנא' וכרת הזוללים כמזמרות וכתיב בתריה
 בעת ההיא יובל שי לה' צבאות וגו' ואמר ועירי אמר ר' חנינא
 אין בן דוד בא עד שיכלו גסי הרוח מישראל שנא' כי אז אסיר
 מקרבך עליה גאוהך וכתיב והשארתיו בקרבך עם עני ודל'
 וחסו בשם ה' א"ר שמלאי משום ר' אליעזר בר' שמעון אין בן
 דוד בא עד שיכלו כל שופטים ושוטרים מישראל שנאמר
 ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבוד סיניך ואסיר' כל בדיליך
 ואשיב' שופטיך וגו' אמר עולא אין ירושלים נפדית אלא
 בצדקה שנאם' ציון כמשפט תפרה ושביה בצדקה אמר רב
 פפא אי בטלי יהירי בטלו אמנשי דכתיב ואצרוף כבוד סיניך
 ואסירה כל בדיליך אי בטלו דייגי בטלי' נזירפמי דכתיב

הלך פרק אחד עשר סנהדרין תרמד

הסיר ה' משפטך פנה אויבך א"ר יוחנן אם ראית דור
שנתמעט והולך חכה לו שנאמ' ואת עם עני תושיע ועיניך
על רמים תשפיל וא"ר יוחנן אם ראית דור שצרות רבות
באות עליו חכה לו שנכ' כי יבא כנהר צר רוחה' נוססה בו וכת'
ובא לציון גואל וא"ר יוחנן אין כן דוד ב"א אלא בדור שכולו
זכאי או בדור שכולו הייב בדור שכולו זכאי שנא' ועמך כלם
צדיקים לעולם ירשו ארץ בדור שכולו הייב דכתיב וירא כי
אין איש וישתומם כי אין מפגיע וכתוב למעני אעשה :

פ"ד בשמן אוליך שיהיו כולם קפויין וכיון שהם קפויין אין דני'
כמנאים נחכה: מלכות הזלה שלח תהא להם שולטנו לישראל
אפי' קלה וזלה: וסמו בשם ה' כלום' שתכל להם גאול ויחסו נכל
שדי: סיניך תצרונת שדך: גדיליך המוכדלי' לראשי עם: יהירי
בסי הרוח מישראל: אפגושי מכשפי' שמצערי לישראל: גזירפטי
שופטי א"ה החובשי' את ישראל במקלות: משפטך כמו שופטיך:
פכה הויניך גזירפטי: ירשו ארץ היינו גאולה:

אמר רבי אלכסנדראור יהושע בן לוי רמי כתי' בעתה
וכתיב אחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתה וא"ר
אלכסנדראור יהושע ב"ל רמי כתיב וארו עם ענני שמיא
כבר אינש אתי וכתוב עני ורוכב על החמו' זכו עם ענני שמיא
לא זכו עני ורוכב על החמו' א"ל שבור מלכא לשמואל אמריתו
משיח על חמרא אתי אישדר ליה אנא סוסיא ברקא דאירא
לי אמר ליה אית לך בר חוור גוני' יהושע ב"ל אשכחיה
לאליהו דהוה קאי אפתחא דגן ערן אמ' ליה אימת אתי משיח
אמר ליה לכשירצה אדוננו הוה אמר רבי יהושע ב"ל שנים
ראיתי וקול שלשה שמעתי ר' יהושע ב"ל אשכחיה לאליהו
דהוה קאי אפתחא דמערתא דר' שמעון בן יוחאי אמר ליה
אתינא לעלמא דאתי אמר ליה אם ירצה האדון הוה א"ר
יהושע ב"ל שנים ראיתי וקול ג' שמעתי אמינא ליה
אימת אתי משיח א"ל זיל שוילי לדידיה והיכא יתיב אפתחא
דרומי ומאי סימניה יתיב ביני עניי סובלי חולאים וכולן
שרו ואסירי בהד זמנא ואיהו שרי חד ואסיר חד אמר דלמא
סיבעינא דלא איעכבנא אוול לגביה א"ל שלום עליך רבי

הלך פרק אחד עשר

וסורו א"ל שלום עליך בר ליואי א"ל לאימת אתי מר א"ל
היום אתי לגבי אליהו א"ל מאי אמר לך שלום עליך בר ליואי
א"ל אבטח לך ולאבוך לעלמא דאתי א"ל שקוריקא שקור
בי דאמר לי היום אתינא ולא אתא א"ל הכי אמר לך היום
אם בקולות שמעו :

פ"י כנר איכש אתי במהירות : עני וכו' כעני הנא על חמורו
בצנלות : סוסיא ברקא סוס מסורק ונאה דנכחי הוא שינא
על חמור מלגלג הי' ל"א ברקא סוס גדוק לרוץ : בר חיוור נווני
כלום יס לך חמור בר ק' נוונין שממור שלו כן הוא במלתא דעלמא
דחיי' חיוור מהה כל' פרסי : האלון הזה שכינה הית' עמהם : קול
ג' דשכינה הזה בהדייהו : נפתחא דרומי היינו בלותו כד של
ג' ע' שכנגד פתח רומי משיח שרני : מלאי מכוני' והוא כמי
מכוני' : בחד מתירין כל כנייהס ביחד ומקמין אותם וחוזרין
וקושרין : ותיבו משיח : מיכ' עינא לכאת ולנאל את ישראל לא
איתעכב כרי קשירת ג' כני' : א"ל ר"י למשיח לאימת וכו' :
היום לאו דוקא דהאל לא אתי אלי' מאתחול : אנטח לך וכו' דאי לאו
דניקי גמורי' אתם לא הוה יכינ לך שלמח ולא הוה מדכר שמא
דחנף : היום אם נקולו של הק"נה תשמעו :

שאלו

תלמידיו את ר' יוסי בן קסמא אימתי בן דוד בא
אמר מתירא אני שמא תבקשו ממני אות אמרו
לו אין אנו מבקשים ממך אות אמר להן לכשיפול השער הזה
ויבנה ויפול ויבנה ויפול ואין מספיקין לבנותו עד שבן דוד
בא אמרו רבינו תן לנו אות אמר להן כן אמרתם לי שאין
אתם מבקשים ממני אות אמרו לו ואע"פכ אמר להם אם כן
יהפכו מי מערת פטייס לדם ונהפכו בשערת פטירתו אמר
להם העמיקו לי ארוני שאין כל דקל ודקל שבבבל שאין סוס
של פרסיים נקשר בו ואין לך כל ארון וארון שבארץ ישראל
שאין סוס מדי אוכל בו תבן אמר רב אין בן דוד בא עד
שתתפשט מלכות רשעה על ישראל ט' חדשים שנא' לכך יתנם
עד ערת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון על בני ישראל :

פ"י השער הזה של ארס שנארס הי' בלותה שיעה : לבנותו
פצס ג' : העמיקו ארוני עשולי קנר בקרקע עמוק :
אוכלנו תבן שחזי' אין הארונו' חוץ לקרקע ועושין מהן אכוס'
במלחמת

הלך פרק אחד עשר סנהדרין תרמח

כח'חזת נזנ ומנונ : שאין כל דק! וכו' כלום יעתידין פרס ומלי
לכח על ככל וללכדה ותתחלל כל ארץ ככל ככל חילות פרסיי ומסס
נמיס לא' ולוכדין אותה : יתנס יתמסרון עד עת יולדה ונו'
וסיונו ט' מדשי' : על כל ישראל היינו כל העולם שישראל חפזורין
נו :

אמר עולא ייתי ולא אחמיניה וכך אמר רבא ייתי ולא
אחמיני רב יוסף אמ' ייתי ואזכ' דאיתיב בטולא
דכופית דחמרי' א"ל אבוי לרב' מאי טעמך אלימא משו' חבלו
של משויה והתניא שאלו תלמידיו אתר' א מה יעשה אדם
וינצל מהכלו של משויה יעסוק בתורה ובג"מ הא תור' והא
ג"ח אמר שמא יגרום החטא כדר' יעקב בר אידי דרבי יעקב
בר אידי רמי כתיב והנה אנכי עמך ושמרתיו בכל אשר תלך
וכתיב ויירא יעקב ויצר לו שהיה מתיירא שמא יגרום החטא
כדתניא עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה עדיעבור עם זו
קניתו ביאה שניה אמור מעתה ראויין היו לעשות להם נס
בביאה שניה כביא ראשונה אלא שגרום החטא וכך א"ר יוחנן
ייתי ולא אחמיניה א"ל ר"ל מ"ט אילימא משום דכתיב באש'
ינסי איש מפני האריו ופגעו הדוב וסמך ידו אל הקיר ונשכו
הנחש בא ואראך דוגמתו בעול' הזה כומן שאדם יוצא לשדה
פגע בו סנטר דומה כמי שפגע בו ארי נכנס לעיר פגע בו
נבאי דומה כמי שפגע בו דוב נכנס לביתו ומצא בניו
וכנתיו מוטלין ברעב דומה כמי שנשכו נחש אלא משום
דכתיב שאלו נא וראו אם יולד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו
על תלציו כיוולד' ונהפכו כל פנים לירקון מאי ראיתי כל גבר
אמר רבא בר יצחק אמר רב מי שכל גבורה שלו וסאינהפכו
כל פנים א"ר יוחנן פמליה של מעלה ופמליא של מטה
באותה שעה אומר הק"ב הללו מעשה ידי והללו מעשה ידי
הואך אהבד אלו מפני אלו היינו דאסרו אינשו רהיט
ונפיל תורה ואזיל ושדי ליה סוסיא באוריה :

פי' ייתי חסיה : בטולא וכו' ככל הרעי של תמורו כלו' אפי'
כך אני רוכה וכלנד שארחנו : מ"ט לא חסתיכי : חכלו
נורלו ושלקו ל"א חכלו פמלי' וחכלי' שיהיו בימינו מיל הגוים :
קמ ח x 108 לעשות

חלק פרק אחד עשר

לעשות להם נ"כ כס לעלות בזרוע ע"כ של מלכי פרס : בניאה
שני בימי עזרא בניאה רחשונה בימיהושיע מדהקיסן הכתוב :
מ'ט חיוו צרה תנח בימיו שאתה אומר לא אחמיני : סנטר צר
חחוזכיייתח שיוצע מיכרי השדות עד כאן של פלו' ומכאן של פלוני
ונידו לרבות לא' ולמעט לאחר וכשפונעו חותו סנטר רונה למדוד
ולקצר מיכרי השדות דוחה כמי שפנענו חרי : נבאי נובה חס
שמלך : מיסכל הנצורה שלו הק"נה מכטער בעצמו כיולה חומ'
בשעה שחצניר החומות מפני ישראל היאך חאניד חלו מפני חלו :
רהוש ונפלוכו' כשרץ השו' ונפל מיצמידין סוס בחקיוו בלכוסו
מה שלא הי' רונה לעשות קודם חפלתו של שור שהי' חניב לו שורו
ציותר וכשחטרפ שורו חחפלתו קשה לו להוציא סוסי' חחפני השור
כך הק"נה כיון שנאה חפלתן של ישראל נתן גדולתן לח"ס
זכשחוזרין ישראל נתשונה ונחליון קשה לו לחבד ח"ה מפני ישראל :
חורי' כמו חורוית סוסי' :

אמר רב גידל אמר רב ערצידין ישראל דאכלי שני
משיח אמר רב יוסף פשיטא ואלא כאן אכיל להו
דילקובילק אכלי להו לאפוקי מדרכי הלל דאמר אין משיח
לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיה אמר רב לא אברי עלמא
אלא לרוד ושמואל אמר למשרה זרכי יודונן אמר למשיח מה
שמודבי רבי שילא אמרי שילה שמו שנאמר עד כי יבא שיל'
דביר' ינאי אמרי ינון שמו שנאמ' יהי שמו לעולם לפני שמש
ינון שמו דבי רבי חנינא אמרי חנינא שמו שנאמ' אשר לא
אתן להם חנינה ויש אומרים מנחם בן חזקיה שמו שנא' כי
רחק ממני מנחם משיב נפשי ורבנן אמרי חזקיה דבי רבי שמו
שנא' אכן חלינו הוא נשא ומכאובינו סבלם ואנחנו חשכנוהו
גנוע מוכה אלהים ומעונה אמר רב נחמן אי מן חייא הוא
כגון אנא שנא' והיה אדירו ממנו ומושלו מקרבו יצא אמר רב
אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש אי מן כתיי' הוא כגון
דניאל איש חמודות אמר ר' יהודה אמר רב עתיד הקב"ה
להעמיד להם דוד אחר שנאמ' ועבדו את ה' אלהיהם ואת
דוד מלכם אשר אקים להם הקים לא נאמר אלא אקים א"ל
רב פפא לאכיו והכתיב ודוד עבדי נשיא להם לעול כגון קים'
ופלג קיפור דרש רבי שמלאי מאי דכתיב הוי המתאווים אר' :

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרמו

יום ה' למה זה לכסיוס ה' הוא חושך ולא אור משל לתרגול
ועטלף שהיו מצפים לאור א"ל תרגול לעטלף אני מצפד
לאורה שאורה שלי הוא ואתה למה לך אורה והיינו דאמר
ליה ההוא מינא לרבי אבהו אימתי אתי משיחא ל לכי חפי
להו חשוכא להנהו אינשי אמר ליה מילט קא לייטת לי א"ל
קרא כתיב כיהנה החשך וכסה ארץ וערפל לאוסיס
תנא רבי אלעזר אום ימות המשיח ארבעו' שנה שנה מ' שנה
אקוט בדור ר"א בן עזריה אומר שכעים שנה שנה והיה ביום
ההוא ונשכחת צור מעיר שבעים שנה כינוי מלך אחד אי
זהו מלך מיוחד הוי אומר זה משיח רבי אומר ג' דורות שנה
ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים רבי הלל אומר אין
להם משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיהו אמר רב
יוסף שרא ליה מריה לר' הלל חזקיה אימת הוה בבית ראשון
ואלו זכריה קא מתנבי בבית שני ואמר גילי מאד בת ציון
הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע וגו' :

פי' דאכלי וכו' טובע שיהי' נאותן הימי' לישראל יהי' : אלא
חילק וכו' כאלס שאמר שדים ושדות יאכלוהו : ל"ח חילק
ובילק ג' דייני מדוס שהיו שמותיהם כך : אין משיח שהזקיה הי'
משיח ועליו כאמרו כל הכבואות אנמיח קרן לב' יוגו' : אלא לדוד
נצרות שיהי' עתיד דוד ללמד כמה שירות ותושבחות : למשה נשניל
משה שיהי' עתיד לקבל התורה : מהשמו של משיח : ינון שמו כחו
ינאי כל א' הי' דורש אחר שמו : לפני שחש יעד שלא נכרה הי'
שמו ינון : לא אתן להם חכיכא עדיין לא ינא משיח : חורא דכיר'
מכורע של בית רבי : חן חייא אס משיח מאותן שחיים עכשיו ודאי
רבינו הקדוש הסובל תלומדי' וחסיד היה : כנון דכיאל סנדון
ניסורין ננוב אריות וחסיד גמור הי' והאי כנון לאו דוקא : דוד
אמר שעתיד למלוך עליהם : ופלג קיסר ושכי לו כן דוד המלך
מלך ודוד המלך שנילו בדכתי' נשיא ולא כתי' מלך : עטלף קלב"א
שו"רן ואין לה עינים : שאורה שלי שיש לי עיני' לראות כן ישראל
מנפין לנאולה שיוס ה' יהי' להם אור גדול אבל א"ה למה מקוים
אותו הרי הוא להם חשך : אקוט בדור אקח ישראל ואמלוך עליהם :
מ' שנה אקוט אעשה בדור קטן של מ' שנה שהוא משוכה מדורות
שלפניו ומסתמא היינו משיח ששניס גדולי' יהי' בדורו ופסטי'
דקרא גני מתי מדנ' ומדכתי' אקוט משמע אף להנא הי' מתנבא :

חלק פרק אחד עשר

מיוחד חשוב : ייראוך עם שמש כלו' כהדי משיח שכתוב בו לפני
שמש יכון שמו ייראוך כל ישראל ולפני ירח לפני מלכות בית דוד
שנמשל כירח כדכתי' כירח יכון ונו' כמו כן ייראוך דוד דורי' :
דוד א' דורי' ב' הריג' : אין להם משיח אלא הקב"ה ימלוך בעצמו
ויגאלם לבדו : שרא לי' מרי' ימחול לו הקב"ה שאמר דברי' אשר
לא כן :

תניא

אידך ר' אלעזר אומר ימות המשיח מ' שנה כתיב
הכא ויענך וירעינך ויאכילך וכתיב התם
שמחנו כימות עיניתנו שנות ראינו רעה רבי דוסא אומר ת'
שנה שנה שנה כימות עיניתנו וגו' וכתיב ועבדו וענו
אותם ד' מאות שנה ר"א שס"ה כמנין ימות החמה שנה כי
יום נקם בלבי ושנת גאולי באה מאי יום נקם בלבי א"ר יוחנן
ללבי גליתני לאיברי לא גליתני רש"ל אומר ללבי
גליתני למלאכי השרת לא גליתני תניא בני בריה
דרבי אבהו ימות המשיח לישראל ו' אלפים
שנה שנה כמשוש התן על כלה ישש עליך אלהיך אמר רב
יהודה אמר שמואל ימות המשיח כמיום שנברא העולם ועד
עכשיו שנאמ' כימי השמים על הארץ רב נחמן ברי צחק אמר
כימי נח עד עכשיו שנאמ' כימי נחזאת לי אשר נשבעתי אמר
רבי חייה בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים לא נתנבאו אלא
לימות המשיח אבל לע"ה עין לא ראתה אלהי זולתך יעשה
למחכה לו ופליגא דשמואל דאמר שמואל אינן בין העולם
הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד וא"ר חייא
בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאי לא נתנבאו אלא לבעלי תשוב'
אכל צדיקים עצמן עין לא ראתה אלהים זולתך ופליגא דרבי
אבהו דא"ר אבהו מקום שבעלי תשובה עומדים אין
צדיקים נמורים יכולי' לעמוד שם שנאמר שלום שלום לרחוק
ולקרוב אמר ה' ורפאתיו ברישא רחוק והדר קרוב מאי רחוק
רחוק דמעיקרא ומאי קרוב קרוב דמעיקרא ור' יוחנן אמר
לרחוק שהוא רחוק מעכיר קרוב שהוא קרוב לעכיר ונתירחק
ממנה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים לא נתנבאו
אלא למשיח בתו לת"ה ולעושה פרקמטי' לת"ה ולמהנה ת"ה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרמו

מנכסיו אבל תלמידו חכמים עצמן עין לא ראתה אלהים
זולתך מאי עין לא ראתה א"ר יהושע בן לוי זה יין המשומר
בענביו מששת ימי בראשית ר"ל אמר זה עדן שלא ראתה עין
מעולם ואם תאמר אדם היכן דר בגן ואם תאמר גן הוא עדן
ת"ל ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן :

פי' כי יום נקם ומה יום נקם של מרגלי יוס לשנה כך שנת
גאולי בנה שנה ליום לכל יום של שנה זו הכתובה שנת גאולי
וי"ג ר"ה שס"ה אלפי דכתי' שנת גאולי בנה ושנה של הקב"ה הכי
הזו דכתי' כי אלף שני ונו' : לאיברי לא גליתי שלא הונאתי דבר מפי
שיהיו אברי יכולין לשמוע : ועד עכשיו עדימות המשיח : למען
ירבו ימיכם כימי השמים ונו ולא עמדו נארכס כ"כ חלל עתידין
לעמו' כשינא משיח : כמוש חתן ז' ימי הספת כן ישיש עליך ז' ימי
דיומו של הקב"ה אלף שנה : כי מי נח כמו כימי נח כחשבון השני
שנמלא בידו לחותנו זמן שנשבעתי מעבור מי נח על הארץ כן
כשנעתי כפי אופיו חשבון כשנעתי מקנוף עליך ומנער נך שלא
חאריב עולמי עד שיכלה זה הזמן : לא כתנחלו טובה לישראל :
עין לא ראת' אין קץ לטונתן : כרישאר לחוק שנתרחק מן הקב"ה
ואח"כ שב אליו נתשונה : הדר שלום לקרוב מעיקרו נדיק נמור
נדול כחן של צעלי תשונה : שהי' לחוק מן הענידה כל ימיו
דהיינו נדיק נמור :

פיסקא והאומר אין תורה מן השמים ת"ר כי דבר ה'
בוה ואת מצותו הפר הכרת תכרת זה האומר
אין תורה מן השמים ד"א כי דבר ה' בוה זה אפיקורס ד"א כי
דבר ה' בוה זה המגלה פנים בתורה ואת מצותו הפר המפר
ברית בשר הכרת תכרת הכר' בעולם הוה תכרת בעולם הבא
מכאן אמר רבי אליעזר המודעי המחלל את הקדשים והמבזה
את המועדות והמפר בריתו של אברהם אבינו והמגלה פנים
בתורה שלא כהלכה והמלביץ פני חברו ברבים אע"פ שיש
בירו תורה וס"ט אין לו חלק לע"הב תניא אידך כי דבר ה' בוה
זה האומר אין תורה מן השמים ואפילו אמר כל התורה כולה
מן השמים חוץ מפסוק זה שלא אמרו הקב"ה אלא משה
מפי עצמו זה הוא כי דבר ה' בוה ואפי' אמר כל התורה כולה
מן השמי' חוץ מוקדוק זה מק"וה סגוירה שוה זו זהו כי דבר

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרמו

ה' בזה תניא היה ר"ס אומר הלומד תורה ואינה מלמדה זהו דבר ה' בזה רבי נחן אומר כל מי שאינו משגיח על המשנה רבינהוראי אומר כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק רבי ישמעאל אומר זה העובד ע"ז מאי שמע דתנא דביר' ישמעאל כי דבר ה' בזה זה המבוזה דבור שנאמר לו למשה מסיני אנכי ה' אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים וגו' רביהושע בן קרחה אומר כל הלומד תורה ואיך הוור עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר רבי יהושע אומר כל הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה שיולדת וקוברת ר"ע אומר זמר בכל יום זמר בכל יום א"ר יצחק בר אבדימי מתי קרא שנאמר נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו הוא עמל במקום הזה ותורתו עומלת לו במקום אחר א"ר אלעזר אדם לעמל נכרא שנא' כי אדם לעמל יולד ואיני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו הוא אומר לעמל פה נברא ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיהיה כשהוא אומר לאימוש ספר התורה הזה מפיד הוא אומר לעמל תורה נברא והיינו דאמר רבא כולהו גופיה דרופתקי נינהו טוביה לדוכי זהו דרופתקי דאורייתא נואף אשה חסר לב אר"זה הלומד תורה לפרקים שנאמר כי נעים כי תשמרם בבטנך וכונני הדיו על שפתיך :

פי' נרית נשר מילה : חכאן מפסוק הזה אר"א המחלל וכו' דנזיון הוא : מוצעות חולו של מועד : חזן מפסוק זה כ"ל מלכתי דנר ה' ולא כתי דנרי : המשכה זה שינושה כמי שאינה עיקר : זה שינוש וכו' היינו דנר ה' דלככי ולא יהי מפי הנבזר שמצנוס : מוזר לשנותה : זמר וכו' הוי מסדר תלמודך ה' ע' פסדו צפין כומר והוא ירוס וך שזהא לעולם נשמחה ונשירים : נפש עמל מפני שעמל בתורה תורה עומלת לו : כי אכף וגו' מפני שהוא חסיד דכריו בפין תמיד כתיב כף שעלה החמור : תורה עומלת לו שחזרת עליו ומבקשת מחד קונה למסו' לו טעמי תורה וכל כן למה שחכ פיהו על ד"ת : דרופתקי טרמנין כלו' כל הנופין לעמל נברא ל"א דרפתקי כים ארוך שאשימין בו מצות כל הנופין כרתקין הסלקנל ולהכניס דנרי' : טובי' אשריו לשי שזכה זהו עמלן וטרחו בתורה ולל"א כרתק לתורה : לפרקי' ואינו לומד

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרמח

תדיר כמי שאין לו חסה ונועל פעמי' זו ופ' זו : אימתי תשמרם
בזמן שיכוננו יסדיו על שפתיך :

תנו רבנן והנפש אשר תעשורה ביד רמה זה מנשה בן
חזקיה שהירה יושב ודורש בהגדות של דופי אמר
לא היה לו למשה לכתוב לא אחות לוטן תמנע ותמנע היתה
פלגש לאליפז וילך ראובן כימי קציר חטים וימצא דודאים
בשרה יצתה ב"ק ואמרה ליה השב באהיך תדבר בבן אמך
חתן דופי אלה עשית והחרשתי דמית היות אהיה כמוך וגו'
ועליו מפורש בקבלה הוי מושכי העון כחבלי השוא וכעבות
העגלה חטאה מאי כעכו העגלה א"ר אסי וצר הרע בתהלה
דומה לחוט של בוכיאו ולבסוף דומה לעבות העגל ודאתאן
עלה מיהא אחות לוטן תמנע מאי היא תמנע בת מלכים
הואי דכתיב אלוף לוטן אלוף תמנע וכל אלוף מלכותא בלא
תאנא היא בעיא לאיגורו באתה אצל אברהם יצחק ויעקב
ולא קבלוה הלכה והיתה פלגש לאליפז בן עשו אמרה מיטב
תהא שפחה לאומה זו ולא תהא נבירה לאומה אחרת נפק
מינה עמלק דצערניהו לישראל מ"ט דלא איבעי להו לרחקה
וילך ראובן כימי קציר חטים אמר רבא בר יצחק אמר רב
מכאן לצדיקים שאין פושטים ידיהם בנזל וימצא דודאים
בישרה מאי דודאים אמר רב יבירוהי לוי אמר סיגלי רבי יונהן
אמר סביסקי אמר ר' אלכסנדראוי כל העוסק בתורה לשמה
משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שנאמר
אויחזיק במעווי יעשה שלום לו שלום יעשה לירב אמר
כאלו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה שנאמר ואשים דברי
בפיך וגו' לנטוע שמים וליסוד ארץ רבי יוחנן אמר אף כנין
על כל העולם כלו שנאמר ובצל ידיו כסיתוך ולוי אמר אף
מקרב את הגאולה שנאמר ולאמר לציון עמי אתה אר"ל כל
המלמר את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו
שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן ר"ל אומר כאלו עשאו
לדברי תורה שנאמר ושמרתם ארץ דברי חברות ועשייתם
אותם רבא אמר כאלו עשאו לעצמו שנאמר ועשייתם אותם

הלך פירק אחד עשר סנהדרין

תקרי אותם אלא אתם א"ר אבהו כל המעשה את חברו
לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב באלו עשאו שנאמר ומטך
אשר הכית בו את היאור וכי משה הכה את היאור והלא
אחרן הכהו אלא לומר לך כל המעשה את חברו לדבר מצוה
מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו :

פי' לא הי' למשה וכו' נתמי' דבר שא"כ הנה וכן הי' מלגלג ולומ'
שכתב משה שלא לנורד : וילך ראובן וכו' ב' שלח לנורד :
בזמני שוח נתנס בלא שום הנאה הי' מוטע : בלא תנא שר גדול מלח
שאינו מוכתר וכיון דתמיני היתה אחות מלך ודאי נת מלך
היא : לאומה זו לנני אנרסה יבחק ויעקב שהם יראי שמי' :
לרחקה מתחת כנפי השכינה שהי' להם לניירה : בימי קביר להח'
סקנרו השדה שהכל רשמי' ליכנס לתוך שדה חבריהן : מעיז תור'
שלוס תריזימיני א' למעלה וא' למטה : אשר עשו דמתרב' דשעיניו
לאוריית' קרי להו עשי' : כאלו עשאו לאותו דבר מכוה : והלא
אהרן הסכהו דכתו' אמור אל אהרן קח מטך ונטה ידך :

פיסקא אפיקורס רב ורבי חנינא אמרי תרוויחו וזה
חמבוה תלמוד חכם רבי יוחנן ורבי יהושע בן
לוי אמרו זה המכוה חברו בפני ת"ח בשלמא למ"ד חמבוה
חברו בפני ת"ח אפיקורס הני מבוה ת"ח עצמו מגלה פנים
בתור' שלא כהלכה הוי לא למ"ד מבוה ת"ח עצמו אפיקורס
הוי מגלה פנים בתורה כנון מאן כנון מנשה בן חזקיה ואיכא
דמתני לה אסיפא מגלה פנים בתורה רב ור' חנינא אמרו זה
המכוה ת"ח ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי אמרו זה המכוה אר
חברו בפני ת"ח בשלמ' למ"ד המכוה ת"ח עצמו מגלה פנים
בתורה הוי מכוה חברו בפני ת"ח אפיקורס הוי אלא למ"ד
חמבוה חברו בפני ת"ח מגלה פנים בתורה הוי אפיקורס
כנון מאן אמר רבי יוסף כנון הני דאמרי מתי אדגי לן רבנן
לדידהו קרו לדידהו תנו א"ל אביי האי מגלה פני' בתורה נמי
הוא דכתיב אם לא בריתי יומס ולילה חקות שמים וארץ לא
שמתי אמר רב נחמן בר יצחק מהכא נמי שמע מינה שנאמר
ונשאתי לכל המקיס כעבורם אלא כנון דיתבי קמי רביה
ונפלה ליה שמעתא בדוכתא אחריתי ואם הכי אמרינן התם

ולא אמר הכי אמר מר רבא אמר כגון הני דבי בנימין אסיי
דאמרו מאי אהנו לן רבנן מעולם לא שרו לן עורבא ולא אסרו
לן יונה רבא כי הוה מייתי טרפה קמיה כיהוה חזי ביה טעמא
להיתרא אמר להותא חורדקא שרינא לכו עורבא כיהוה
חזי ליה טעמא לאיסורא אמר להו תא חזו דקא אסרנא
לכו יונה:

פי' מנלה פניס נתורה העין פניו כלפי עוסקי תורה למנלה
פני' חמור מהפיקורס: אלא למ' דוכו כ' ש' למנזה חנרו
צפנית' מלחו מנלה פני' הוי והשתח מנלה פני' חמי' ניהו: מנסה
צ"ח ס"א דורש צלנדות של דופי: מאי אהנו לן וליכן
יודעין שהעולם מתקיים עליהם: כמי הוה שכופר במה
שכתוב בתורה: כח' ש"מ שהנדיקי' מהנין לאחרים: לא שרו
לן עורבא לא חמרו לכו דכר מדוס שלא תכינו נתור' דשרי לן עורבא:
שרינא לכו עורבא שהיתר זה אינו מנזי נתורה אלא שסופרי'
למרוהו:

רב פפא אמר כגון דאמר הני רבנן רב פפא אישתל
זאמר כגון הני רבנן ואיתיב בתעניתא לוי בר שמואל
ורב הונא בר חייא הווקא מתקני מטפחו' ספרי דבירב יהוד'
כי מטו מנלה אסת' אמרו הא מגלת אסתר לא בעיא מטפחת
אמר להו כי האי גונא נמי מיחזי כי אפקירותא רב נחמן אמר
זה הקורה רבו בשמו דאמר ר' ספני מר' נענש גחזי מפני
שקרא לרבו בשמו שנאמר ויאמר גיחזי אדוני המלך זאת
האשה וזה בנה אשר החיה אלישע יתיב רבי ירמיה קמיה
דרבי זורא ויתיב וקאמר עתיד הקב"ה להוציא מעין נחל
מבית קדשי הקדשים ועליו כל מיני מגדים שנאמ' ועל הנחל
יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל לא יבול עלהו ולא
יתום פריו לחרשיו ובכר כי סימיו מן המקדש המה יוצאים
זהוה פריו למאכל ועלהו לתרופה א"ל ההוא סבא וישר וכן
א"ר יוחנן א"ל ר' ירמיה לרבי זורא כי האי גונא מיחזי
אפקירותא א"ל האי סויעיקא מסויע לואלא אושמיע לך
הא שמיע לך כי הא דירתיב ר' יוחנן וקאמר דריש עתיר
הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגלות שהם ל' על

שלשים אמור ויחוקק בהם עשר ברום כ' ומעמידם בשערי
ירושל' שנ' ושמתי כדכר שמשותיך ושעריך לאבני אקדה וגו'
לגלג עליו אותו תלמיד השכא כביעת דצלצלא לא משתהוין
כולי האי משכחינן לוימים הפלוגה ספינתו ביום חזינהו
למלאכי השרת דקא מנסרי אבני טובות ומרגליות אמר להו
הני למאי אמרי ליה עתיד הק"ה להעמידן בשערי ירושל'ים
כי הדר אשכחיה לר' יוחנן דיתבי וקא דריש א"ל רבי דרוש
ולך נאה לדרוש כשם שאמר כך ראיתי אמר לו ריקה אם לא
ראית לא האמנת מלגלג על דברי חכמי אחה יהב ביה עיניה
ועשאו גל של עצמות מיתבי ואולך אתכם קוממיות רמ"א
מאתיב אמר: כשתי קומות של אדם הראשון רבי
יהודה אומר מאה אמור כנגד היכל וכותליו שנאמר אשר
בנינו כנטיעיים מגדלים בנעוריהם בנותינו כזויות מהוטבות
תבנית היכל כי קאמר רבי יוחנן בכוי דבי זיקא :

פ"ו הני רבנן כהדס שאומר חותות מ"ד דל' ניזוי הוא שה"ל
רכותינו דמקום פלו' ל"א כשהוא מספר שוט דבר מרבנן
אומר הני רבנן ול' נכאי הוא הכי חנל הכהו אינו נכאי : כי מטי
דב' לתקן לה מטפתת אמרי ה"ה מנלת חסתר ודאי לא נריכל
מטפתת ול' נכאי הוא דה"ל לרצס כל' שלה נריכה לו א"כ
בשמו שאומר ר"פ ואינו אומר מוריר"פ : מנדי' כל מיני פירות
מתוקי' : יבכר בכל הדש יתנשלו בו פירות : וכן אחר ר'
כדנדין : כדכד חנן טובה וכך שמה : שמשותיך כמו שמש ומנן א"
חלונו שהשמש זורח בהן : לאבני אקדה שהקב"ה חוקקן כבמקדש
עד שחוקק י' כרוס' : צילכלא עוף קטן : גל של עצמות שמת
השר בנינו כלו' בניס שלנו יהיו לעתיד כאלכות נבנהי' ובנות שלנו
כזויות החוטנות לתבנית היכל כלו' ככותל היכל וק"ל היכל
מרוך כרוס משה הוא והיאך יכולין לכוף קומתן וליכנס נפתח שם
לו חלא רוס כ' כדאמרת : לכוי וכו' לחלוכות שהשמש והאור
כנסיין בהן חבל השערי' נבנהי' יותר :

ועלהו

לתרופה רב יצחק בר אבדימיורב הסדא
אמר להתיר פה של מעלה וחד אמ' להתיר פה
של מטה איתמר נמי חוקירי אמר להתיר פה אלמים בו
קפרא אמר להתיר פה עקרות ר' יוחנן אמר לתרופה ממש
מאו לתרופה רבו שמואל בר נחמני אמר לתואר פניו
בעלו

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרנ

בעלי הפה :

פ"י של מצלה להתיר פה אלמים שיהו מדכרים לפי משוטה
מל' רפואה הת' כוספ' : של מטה רחם שכל העקרו' המוכלו'
מהעלין נפקדות :

דרש

רבי יהודה ברבי סימון כל המשהיר פניו על ד"ת
בע"הו הקב"ה מבהיק זיוו לעול' הבא שנא מראחו
כלבנון בחור כארוים א"ר תנחום ברבי חנילאי כל הטריעב
עצמו על ד"ת בע"הו הקב"ה משביעו לע"הב שנאמ' ירויון
מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם כי אתא רב דימי אמר עתיד
הקדוש ב"ה ליתן לכל צדיק וצדיק מלא עומסו שנאמר ברוך
ה' יום יום יעמוס לנו ה' ישועתינו סלה א"ל אביי וכי אפש'
לומר כן והלא כבר נאמר מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת
תכנא א"ל מ"ט לא שכיחת כאגדתא דאמרי במערבא משמוה
דרבנא בר מדי עתיד הק"ב ליתן לכל צדיק וצדיק ש"י
עולמות שנאמ' להנחיל אוהבי יש וגו' יש בני' ש"י הוי תניא
ר"מ אומר במדה שאדם מודד מודדין לו דכתיב בסאסא
בשלהה תריבנה א"ל ר' יהודה וכי אפשר לומר כן אדם נותן
מלא עומסו לעני בע"הו הק"ב נותן לו מלא עומסו לעה"ב
והכתיב ושמים בזרת תכנא א"ל ואתה אי אומר כן איזו הוי
מדה מרובה מדה טובה מרובה או מדת פורענות הוי אומר
מדה טובה מרובה ממדת פורענות במדה טובה כתיב ויצו
שחקי' ממעל ודלתי שמים פתח וימטר מן לאכול ודגן שמים
נתן למו ובמדת פורענות הוא אומר וארובות השמים נפתחו
במדת פורענות כתיב ויצאו וראו בפני האנשים הפושעים
כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל
בשר והלא אדם מושיט אצבעו באור בע"הזמיר נכוחה אלא
כשם שנותן הקב"ה כח ברשעים לקבל פורענות כך נותן
הק"ב כח בצדיקים לקבל טובתן :

פ"י

מראהו כלבנון וכתי' לציל מיני' שחורו' כצורנו סמיך חכו
מתקין' : ירויון ונבי' לעיל מינה מיירי המרעיב את
עצמו וקאמר ירויון שהקב"ה משביעו לע"הב : [מלא עומסו מלא
פניו של הק"ב] : וכי אפשר וכו' היאך אדם יכול לקבל והרי אין

לו מקום ליתן לכל העולם אינו חלל כחזרת ועד אנדל : בלותן
 העולמות יקבלו הידיק את העומס : וכי אפשר וכו' והלחמין יכול
 לסגול כ"כ : נמדה טונה כתי' ללתי ונמדה פורענו' כתי' חרובו'
 וד' מרונותקם בדיק ומעכשו חין לתתוה סיוק' כולל לסגול' הק"נה
 כוחן כח נמדם לקבל מדה טונה :

פיסקא

ר' עקיבא אומר אף הקורא בספרים החיצונים
 תנא בספרי מיניין רב יוסף אמר אף בספר בן
 סירא אסו' למקרי א' לאביי מ"ט אי לינא משום דכתיב ביה
 לא חנטוש גילדנא מאורגיה דלא ליוול משכיה
 לחבלא אלא צלי יתיה בנורא ואכול ביה תרתין גריצין אי
 מפשטי באוריית' נמי כתיב לא תשחית את עצה אי מדרש'
 אורחא דארעא קמשיטע לן דלא ליבעול שלא כדרכה ואלא
 משום דכתיב בת לאביה מטמונא שוא מפחד' לא יישן בליל'
 בקטנותה שמה תפתח בנערותה שמה תונה בגרה שמה
 לא תנשא נישאת שמה לא יהודה לה בניס הזקינה שמה
 תעשה כשפים הא רבנן נמי אמרוה אי אפשר לעולם ברא'
 זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו זכרים אוי לו למי שבניו
 נקבות אלא משום דכתיב לא תיעל דווא בלכך דגברי גיברי
 קטל דווא הא שלמה נמי אמרה דאגה בלב איש ישחנה רבו
 אמי ור' אסי חד אמר יסיחנה מדעתו וחד אמ' יסיחנ' לאתרי
 ואלא משום דכתיב מנע רבים מתוך ביהך ולא הכל תביא אל
 ביתך הא ר' נמי אמרה דתניא ר' אומר לעולם לא ירבה אדם
 רעים בתוך ביתו שנאמ' איש רעים להתרועע אלא משום
 דכתיב ולדקן קורטמן עכרקן סכסן דנפח בכסי לא צחי אמ'
 במאי איכו לתמא להמא סב מיניה מאן דאית ליה כעכרתא
 בדיקניה כ"ע לא יכלי ליה אמ' רב יוסף מילי מעלייתא דאית
 ביה דרשינן להו אשה טובה מתנה טובח בהיקירא אלהים
 תנחן אשה רעה ציעת לבעלה מאי תקנתיה יגרשנה מתוך
 ביתו ויתרפא מצרעתו אשדה יפה אשרי בעלה מספר יסו
 כפלים העלם עיניך מאשת הן פן תלכד במצורתה אל' הט
 אצל בעלה למסוך עסויין ושכר כי בתואר אשה יפה רבים
 הושחתו ועצוסים כל הרוגיה רבים היו פצעי ריכל המרגילו

לדבר ערוה בניצויין מכעור גחלת ככלוב מלא עוף כן בתיהם
מלאים מרמה מנע רבים מחוד ביהך ולא הגל תביא אל
ביתך רבים יהיו דורשי שלומך גללה סודך לאחד מאלף
משוככת היקך שמור פתחי פיך אל תצר צרת מחר כי לא
הדעמה ילד יום שמה למחר איננו נמצא מצטער על עולם
שאינו שלו כל ימי עני רעים בן סורא אומ' אף לילות בשפל
גנים גנו ובמרום הרים כרמו ממטר גני' לנגו ומעפר כרמו
לכרמים אמר רבי זורא אמר רב כל ימי עני רעים אלו בעלי
תלמוד וכו' עד שנוי וסת תחלת חולו מעים וכו' :

פי' בן סירא היינו כמי מספרי מיצוינים : לא תפשיט
וכו' כלו' לא תטול עורו של דג אפי' מאזנו ל"ה להכי
נקט מאזנו' שדרכו להתחיל הפשטו מאזנו : למבלה להפסד : לא
צלי וכו' שאתה יכול ללית צור הדג יצחו ולאכול בו שתי חלות דהוי
לפתן ב' חלות גילדא שם הדג : אי מפשטי' אי מחשחעותי' קא
מתחת : שלא כדרכה דאין ככון לאל' לשנו' את דרכו והיינו דקא'
מאזנו : מטמונה לפי שכל שנת בעור' לאכי' לא יישן לא יוכל לישן :
שח' תתתה ואין לה קנס בניערותה משכיאה ב' שערות
עד שירנה שחור על הלבן הרי היא כוגרת : ומשננה ודאי
תזכה והזכרה להשיאה להכי אחר שיא לא תיכשא : דויה דאנה :
ולא הכל וכו' אפי' אותם שאתה מתעסק צמחם לא תביאם תדיר
לניתך אלא מחנוץ תדבר עמהם : איש רעים שיש לו רעים הרבה
להתרועע לסוף תריעי' לו שמתקוטט צמחם : ולקן מי שזקנו
דקה וחלושה : קורטמן תדע שחכם ותרין הוא כיתר : ענדקן
סכסן מי שזקנו יצנה שיטה הוא : נפח נכסי מי שנופח אופיא
שנכוסו בדויע שאינו צמח : אחר צמחי וכו' האומר נאי זה לפתן
אוכל פת זה : סג קח הלסס מידו שאלו הי' רענ הי' אוכל :
מצנרתה וכו' שזקנו חלוק ויש בין ב' שכלות כמין מיצור כ"ע
לא יכלי' לצרתימותי' דחתוך שחש כל ימינו בערתימות הוא משיב
ידו ללקנו ומחך עד שנקרחה וכל הכי דברי רוח הן ילכך אין קורין
בו : דרשינן כלו' אמרינן להו בפירקא ומשימי' להו לכ"ע כנון הכי
אשה וכו' : כפלים מרוב הנא' משויני' נכפליה : רביס היו וכו' כמה
וכמה חכות מקבל רובל כושא תכשיטי נשים ויעשו עמהם שפיצי'
שחוצאו בעלה חתיחד עם אשתו וחכהו ופוציעו : בנינוץ כשניב
הזכעיר את התחם כך כל אשר להם כלה והולך : ככלוב דיריה של
עופות : דורשי וכו' שתהא מתאהב עם הכלואת' סכ לא תגלה

הלך פרק אחד עשר

סודך לכולם : מה ילד מה אירע היום שמה למחר איכנו שימות
היום : מחסר נני' שיורר חטר הנני' הנבוהי' לגנו
ומלפין עליו הנשאי' ואין לו מכוחה אפי' בלילות : במרוס הרי'
וכו' שאין לו השנת יד לקנות כרס נשפלה בדמי' יקרי' וקונה לו בל'
מההרי' בזול וכל עפר שהוא מוניא לזבל מוליך הרוח מן ההר לשאר
כרמי' שננקעה :

תנו רבנן הקורא פסוק של השירים ועושה אותו כמין
זמרה הקורא פסוק בבית משתאות בלא זמנו מביא
רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הק"ב
ואומרת לפניו רב"שע עשאוני בניך ככנור שמנגנים בו גוים
אמר לה ברי' בשעה שאוכלין ושותין במה יתעסקו אמרה
לפניו רבש"ע אם בעלי מקרא הם יעסקו בתורה ובנביאים
ובכתובי' אם בעלי משנה הם יעסקו במשנה בהלכו' ובהגדו'
ואם בעלי תלמוד הם יעסקו בהלכות הפסח בפסח בהלכות
עצרת בעצרת בהלכות החג בחג העיד ר' שמעון בן אלעזר
משום ר' שמעון בן חנניה כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה
לעולם שנאמ' דבר בעתו מה טוב :

פיסקא והלוחש על המבה אמר ר' יוחנן וברוקק ברה
לפי שאין מזכירין שם שמים על הרקיקה
אתמ' רב אמ' אפילו בנגע צרעת רבי חנינא אמ' אפילו ויקרא
אל משה :

רב יצחק בר שמואל בר מרתא איקלע לההוא אושפיזא
אייתיאו ליה משחא במנא שף נפקן ליה צמחי
באפיה נפק לשוקא חויתיה ההוא אתתא אמרה זיקא דחמת
קא חזינא הכא עבדא לי' מלתא ואתסי א"ל אבא לרבה בד
מרי כתיב כל המחלה אשר שמתו במצרי' לא אשים עליך כי
אני ה' רופאך וכי מאחר שלא שם רפואה למה אמר ליה
הכי אמ' רבי יוחנן מקרא זה מעצמו נדרש שנאמר ויאמר אם
שמעו תשמעו לקול ה' אלהיך אם תשמעו לא אשים ואם לאו
אשים ואע"פ כן אני ה' רופאך :

אמר רבה בר בר הנה כשחלה ר' איעזר נכנסו תלמידיו
לבקרו אמ' להם חמה עוה יש בעולם התחילוהם

בוכים ור' ע' משחק אמרו לו מפני מה אתה שוחק אמר להם
 וכי מפני מה אתם בוכים אמרו לו אפשר ספר תורה שרוי
 בצער ולא נבכה אמר להם לכך אני משחק שכל זמן שאני
 רואה רבי שאין יינו מחסיין ואין שמנו מבאיש ואין דובשנו
 מדביש אמרתי שמא ה' וקבל רבי עולמו ועכשיו שאני רואה
 רבי בצער אני שמח א' לעקיבא כלום חסרתני מן התורה
 פולה א' ל' למדתנו רבינו כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה
 טוב ולא יחטא :

תנו

רבנן כשחלה ר' אליעזר נכנסו ד' זקנים לבקרור'
 טרפון ור' יהושע ור' אלעזר בן עזריה ור' ע' נענה
 רבי טרפון ואמר טוב אתה לישראל מטפה של גשמים
 שטפה של גשמי' בע' הו' ור' בע' הזולע' הב' נענה רבי יהושע
 ואמר טוב אתה לישראל יותר מגלגל חמה שגלגל חמה
 בעולם הזה ור' בע' הזולע' הב' נענה ר' אלעזר בן עזריה ואמ'
 טוב אתה לישראל יותר מאב ואם שאב ואם בעולם הזה ורבי
 בעולם הזה ולעולם הבא נענה ר' ע' ואמר חביבין יסורין א' ל'
 עקיבא זומנין לך אמר מקרא אני דורש בן שתיים עשרה
 שנה מנשה במלכויה משיש וחמש שנה מלך בירושל' ויעש
 הרע בעיני ה' וכתוב גם אלהי משלי שלמה אשר העתיקו
 אנשי חזקיה מלך יהודה וכי חזקיה מלך יהודה לכל העולם
 כלו לימד תורה ולמנשה בנו לא לימד תורה אלא מכל טורה
 שפירח בו ומכל עמל שעמל בו לא העלהו למוטב לא יסורין
 שנאמ' וידבר ה' אל מנשה ואל עמו לא הקשיבו ויבא ה'
 עליהם את שרוי הצבא אשר למלך אשור וילכדו את מנשה
 בחוהים ויאסרוהו בנחשתיים ויוליכוהו בכלה וכתוב וכהיצר
 לו חלה את פני ה' וגו' ויתפלל אליו ויעתר לו מאי עכיד לית
 שדיוה ברודא דנחשא ושדו נורא תותיה והוה קא מצטער
 טובא אמר היכי ליעכיד נקרייה להקדוש ברוך הוא כעיס
 עילואי נקרייה לע' זלית בה טמשא מה עשה קרא לנדולים
 ולא ענהו קרא לקטנים ולא ענהו אמר רבונ' ש' ע' אי ענית
 ענית ואי לא אמינא איהו נמי כוותהון סיד ויעתר לו וישיבהו

חלק פרק אחד עשר

למלכותו הא למדת שחביבין יסורין :

פי' ועושה אותן שקורא בננינה אחרת שאירה נקוד זה ועושה אותה כמין שיר חצ"פ שחשיר השירי' הוא ועיקר שיר הסור לעשות כמין שיר חלא נקרימתו : בלא זמנו במיסכ על יינו ועושה שחוק גד"ת וקורח פסוקי' נקול רס לשחק בהם ננית המשתה : בזמנו על המשתה כנון שהוא י"ט וכוטל כוס בידו וחומ' עליו דברי הגדה ופסוקי' מעניינו של יום : ונרוקק שכן דרך מלמסין לרקק קודם הלחש ואסור להזכיר הפסוק על הלמסה : אפי' נכניע ינו' אפי' לותשהי קרא דלית בי' ש"ש נמי אין לו חלק לעה"ב : ואפי' ויקרא שאין בו לח חולי דהין ראוי ללוקטו על היכה חלא כסבור הוא להכיל נזרות ד"ת שהוא מזכיר מסור ללוקטו שחסו' להתרפאו' גד"ת : שף סך שחן בפניו : כמחין אבענועות : זיקא רוח של אותו שד שמו חמת אבי רואה בפניך : חמה עזה וכו' שכניס עליו המקום והכביד תוליו : שאין יינו ההמין כנו' שהית הגלחה בכל מעשיו חמתי קנל ר' את עולמו כל שכרו : נזער ושכרו משתמר לעה"ב ולכך חני שמח : חדניס מתקלקל : כלו' חסרתי שאתה חומר שאכי סוגל עונותי שנלג לחמה ביעה' ז' ולא לעתיד שהמאורות מתחדשות : חנינין יסורין שמכפרין על-ך : אנשי סוקי' היינו תלמידי חוקיה כדק"ל לחזקיה וסיעתו כתבו משלי שמדבר בהנהגת צן אדם ונדרך ארץ ע"פ התורה אשר נס' דת הכמוסים מודה בזה ע"כ אמר לכ' י' כולו לימד וכו' : מכל טורח שטרס בו ללמדו :

תנו רבנן שלשה באו בעלילה ואלו הן קין עשו ומנש' קין דכתיב גדול עוני מנשוגא אמר לפניו רבש"ע גדול עוני משיים רבוא שעתידין לחטוא לפניך ואחה סולח להם עשו דכתיב הברכה אחת היא לך אבי מנשה בתחלה קרא לאלוהות הרבה ולבסוף קרא לאלהי אבותיו :

משנה ג' מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לע"הב ג' מלכים ירבעם אחאב ומנשה ה' יהודה אימר מנשה יש לו חלק לע"הב שנאמ' ויתפלל אליו וישמע החנתו וישיבהו ירושלים למלכותו אמרו לו למלכותו השיבו ולא לחיי עולם הבא השיבו ד' הדיוטות בלעם ודואג ואהיתופ' וגיחזי (גמרא) מי שנאן אמר רב אשי אנשי כנסת הגדולה :

תנו רבנן ירבעם שריבע עם ד' אירבעם שעשה מריבה
 בעם ד' אירבע' שעשה מריבה בין ישראל לאביהם
 שבשמים בן נבט בן שניכט ולא ראה תנא הוא נבט הוא
 מיכה הוא שבע בן בכרי נבט שניכט ולא ראה מיכה
 שנתמכך בבנין ומה שמו שבע בן בכרי שמו ת' ר' ג' ניבטו
 ולא ראו אלו הן נבט ואחיותופל ואצטנניני פרעה נבט שרא'
 אש שיוצא מאמתו הוא סבר איהו מליך ולא היא ירבעם הוא
 דנפק מיניה אחיותופל ראה צרעת שפרחה לו על אמתו הוא
 סבר איהו מליך ולא היא בת שבע היא דנפק מינה שלמה
 אצטנניני פרעה דאמר ר' חמא בר הנינא מאי דכתיב המה
 מי מריבה המה שראו אצטנניני פרעה וטעו ראו שמושיען
 של ישראל במו' הוא לוקה אמרו כל הבן הילוד היאורד
 תשליכוהו והם לא ידעו שעל עסקי מי מריבה הוא לוקה
 ומנ"ל דלא אתי לעלמא דאתי דכתיב ויהי הדב' הזה לחטאת
 בית ירבעם ולהכחיר ולהשמיד מעל פני האדמה להכחיד
 בע' הו' ולהשמיד לע"ה א"ר יוחנן מפניו מריבה זכה ירבעם
 למלכות מפני שהוכיח את שלמה לש"ש ומפני מה נענש
 מפני שהוכיחו ברבים שנאמ' וזה הדבר אשר הריסיד במלך
 שלמה בנה את המלוא סגר את פרוץ עיר דוד אביוא"ל דוד
 אביך פרוץ פרצות בחומה כדי שיעלו ישראל לרגל ואחח
 גדרת אותם כדי לעשות אנגריא לבת פרעה ומאי וזה אשר
 הריסיד במלך אמר רב נחמן שהלך תפליו בפניו :

פי' ג' נאו בעיליה שלא נאו לנקש לפני הקב"ה אלא שאמר
 דברים של ניכוח שאין להם תשובה: הכרעה א' וכי אין לך
 ערכה יותר: ולנסוף וכו' ואמר אם לא תושיעני מה הועיל לי
 שקראתי לך יותר משאר אלוהות: מי מנאן להנך תלכי והדיסטו':
 שריבע עם שריכך את ישראל והשפילס: עשה מריבה הריבס אלנו
 עם אלנו בעסק ע' זה עונד וזה תוחה ונאין לידי מחלוקת א"כ
 שריבשו לב' מחלוקת ונחלקו זה ע"ז: שניבט הי' סבור להניט יתס
 ולא ראה שטיצה כלקחין: נתמכך דננין של מנרים שנתמיהו
 דננין נחיקוס לננה שא"ל משה להקב"ה למה הריעית להם שריבשו
 אם אין להם לנניס משומין בני ישראל דננין א"ל הקב"ה קניס
 חני

הלך פרק אחד עשר

אני מכלה שנלוי לפני אליו הם חיים היו רשעי' נמורים ואם תרצה
תנסה ותנצח א' מהן הלך והוציא את מיכה ל"א עסק בנכין
עד שנעשה שך דכל העוסק בנכין מתחסכן: איהו מליך ולכן
כתאמץ שנענן בכרי וקנץ כל ישראל אליו והי' רוצה לחלוך: איהו
מליך ולכן נעשה יועץ לאנשלו' כדי שתסוב המלוכה מדוד לאנשלו'
ונין כך יתנלל הדבר ותשכ אליו: מי מריצה שנעין שאמר שמעו
כא המורים כענש ולא נכנס לא"י: ומ"כל וכו' וה"כ חפרש
לקמן בכולהו ג' מלכים: כדי שיעלו ויכנסו בריוח: ואתה נדרת
וכו' כדי שיכנס נשעירים לידע מי נכנס כדי לננות מס לבת פרעה
ועיין ב"ש יעוד ל"א: שמלץ תפלו וכו' שה' לפנות לנד אחר
מפני אמת המלך:

אמר רב נחמן גסות הרוח שהיה בו בירבעם טרדתו מן
העולם שנאמר ויאמר ירבעם בלבו עתה תשוב
המלוכה לבית דוד אם יעלה העם הזה לעשות זבחים בבית
ה' בירושלים ושב לב' העם הזה אל אדוניהם אל רחבעם
מלך יהודה והרגוניו שבו אל רחבעם מלך יהודה גמירי דאין
ישיבה בעזרה אלא למלכי בית יהודה בלבד כיון דחוו ליה
לרחבעם דיתבי ואנא קאימנא סברי הא מלכא והא עבדא
ואי יתיבנא מורד במלכות הואי וקטלין ליוואלו בתריה מיד
ויועין המלך ויעש שני ענליזהב ויאמר אליהם רב לכם
מעלות ירושלים הנרה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ
מצרים וישם את האחד בבית אל ואת האחד בדן מאי ויועין
אמר רב יהודה אמר רב שהושיב רשע אצל צדיק אמר להו
התסיתו על כל דעכידנא אמרו ליה הן אמר להו מלכא
בעינא למיהו אמרו ליה הן כל דאמינא לכו עכידתו אמרו
ליה הן אפילו למספלה לע"ז א"ל צדיק ה"ז א"ל רשע לצדיק
ס"ד דגברא כירבעם פלה לע"ז אלא למינסנהו הוא דקא בעי
אי מקבלירטו למימריה או לא ואף אחיה השילוני טעור
וחתם דהא יהוא צדיקא רבא הוה שנאמר ויאמר ה' אל יהוא
יען אשר הטיבות לעשות הישר בעיני ה' וגו' וכתבי ויהוה
לא שמר ללכרת בתורת ה' אלהי ישראל וגו' מאי גרמא ליה
אמר אבוי ברית כרותה לשפתים שנאמר אחאב עכד הבעל
מעט יהוא יעכדנו הרבה רבא אמ' הותמו של אחיה השילוני

ראה וטעה דכתיב ושהטה שטים העמיקו ואני מוסר לכלם
 א"ר יוחנן אמר הק"ב בה הים העמיקו משליאני אמרתי כל
 שאינו עולה לרגל עובר בעשה והים אמרו כל העולה לרגל
 ידקר בחרב :

פי' נחירי וכו' הלכה למשה מסיני : כיון דחזו וכו' כי
 לפי פשוטו הענין כפול בקרא דכתי' ושנ לב העס וגו' ושנו
 אל רחנעס וגו' וע"כ דרשו ושנו אל רחנעס מל' ישיבה והיינו גמות
 הרוח שלא הי' רונה לעמוד : למינסינהו אס דעתנו שלס עמו
 וכך הי' מטעה רשע לגדיק עד שהיו כולן חתומין וכשהן היו
 רוצין לשנו לא היו יכולין לחזו' נהס : ואף אחי' וכו' סנר לנסויינהו
 חזי' : ויאמר ה' וגו' ואמרינן מאי גרמא לי' ואמר רבא קותמו
 של אחיה ראה וטעה מכלל דהוא טעה ושטתה ל' שמיטה : שטי'
 ע"ז ע"ש שטטים אחריה לשחוט לע"ז : העמיקו והחסינו
 שאמרו שכל מי שיעולה לרגל ידקר בחרב כדי שילכו כלס וישחטו
 לפניהם הענלי' : ואני מוסר כלו' הנכי לא חשתי כ"כ לכבוד עצמי
 לומר כל מי שאינו עולה ידקר בחרב חלא יסורי' בעלמא
 כלו' לעובר בעשה שטיס כלו' שטיית שלהס שסרו מאחרי העמיקו
 עד שמיטה :

ויהי בעת ההיא וירבעם יצא מירושלים תנא משום ר'
 יוסי עת היא מזומנת לפורענות ויהי בעת ההיא
 וירד יהודה תנא משמיה דרבי יוסי עת היא מזומנת לרעה
 בעת פקודתם יאבדו תנא משום ר' יוסי עת מזומנת לפורענו'
 בעת רצון עניתיך תנא משום ר' יוסי עת היא מזומנת לטובה
 וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם תנא משום ר' יוסי עת
 היא מזומנת לפורענות וילך רחבעם שכנס כי שכנס באו כל
 ישראל להמליך אותו תנא משום ר' יוסי מקום מזומן לפורענו'
 בשכנס ענו את דינה בשכנס מכרו אחיו ארת יוסף בשכנס
 נחלקה מלכות בית דוד וירבעם יצא מירושלים וגו' אמר ר'
 חנינא בר פפא שיצא מפתקה של ירושלים וימצא אותו
 אחיה השילוני הנביא בדרך והוא מתכסה בשלמה הדשרה
 ושניהם לכרם בשדה מאי בשלמה חרשה אמר רב נחמן
 בשלמה חרשה מה שלמה חרשה אין ברה שום דופיא אף
 תורתו

חלק פרק אחד עשר

תורתו של ירבעם לא היה בו שום דופי ד"א שלמה חדשה
שחדשו דברים שלא שמעה אוזן מעולם מאי ושניהם לברם
בשדה אמר רב יהודה אמר רב שכל ת"ח דומין לפניהם
כעשבי השדה וא"ד שכל טעמי תורה מנולין להם כשדה
לכן התני שלוחים על מורשת נתבתי אכזיב לאכזב למלכי
ישראל אמר רבי חנינא בר פפא יצתה ב"ק ואמר להן
מי שהרג את הפלשתני והוריש אתכם נתתני שלוחי לבני
בתי אכזיב לאכזב למלכי ישראל :

פי' לפורענות ששם נתחלקה מלכות ישראל : וירד יהודה וכו'
נתתייבה תמר שריפה ומתו ב' בניו : וניוס פקדי נט' נאב
שכלל סנה מאותן מ' סנה שעמדו כמדבר יום מוחן לפורענות נו
חזרו מרגלי' נו כמרצה הכית ב"פ : מפתקה וכו' ללא ה"לל מהיכן
יבא ושהי' עלינו שלמה חדשה ושהיו לנדס ע"כ דרשו נו הכך דרשות
מפתקה וכו' מכללם שלא לחזור בה לעולם ולא ליטול חלק בעבודה
מפתקא נבון נפל פתקא מרקיע כלו' מחוקה של ירושלי הכתוב
ומתוס בה : שום דופי נחמוס בתלמודו חליד שכפר הי' ירבעם
צלותו שעה כשנתיינה לחיך ע"י אחיה : חדשו ודרשו ד"ת בין
ירבעם לאחיה : יבאת ב"ק כשהמליכו את ירבעם : מי שהרג וכו'
דול ועי' כהי' חוריש לכס נת לכן תתני וכו' שתעזבו מלכי בית
דול ותיליכו אחרי' : בתי אכזיב אתם מכזבי' והלכתם אחר מלכי
ישראל לפיכ' תהיו כמסרי' לאכזב ביד האומות זהם שטי כוזב :

אמר רבי חנינא בר פפא כל הנהנה מן הע"ה בלא
ברכה כאלו נוול להקב"ה וכנסת ישראל שנאמר
גזול אכיו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית ואין
אכיו אלא הקב"ה שנאמ' הלא הוא אביך קנך ואין אמו אלא
כנסת ישראל שנאמר שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת
אמך מאי חבר הוא לאיש משחית חבר הוא לירבעם בן נבט
שהשחית ישראל לאביהם שבשמים :

וירח ירבעם בן נבט את ישראל מאחרי ה' ותחטואם
חטאה גדולה א"ר הנין כשתי מקלות המתיוורת
זו את זו ודי זהב אמרו דבי ר' ינאי אמר משרת לפני הקב"ה
רבש"ע בשביל כסף וזהב שהשפעת להן לישראל עד שאמרו

דיגרים להם לעשות להם אלהי זהב משל אין ארד דורס
 ונוהם סתוך קופה של חבץ אלא מתוך קופה של בשר א"ר
 אושעיא עד ירבעם היו ישראל יונקי מעגל אחד מכאן ואילך
 משנים ושלשה ענלום א"ר יצחק אין לך כל פורענות
 ופורענות שבאה לעולם שאין בה אחד מכ"ד בהכרע ליטרא
 של עגל הראשון שנאמ' וכיום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם
 א"ר חנינא לאחר כ"ד דורות נגבה פסוק זה שנאמר ויקרא
 באזני קול גדול לאמר קרבו פקודות העיר ואיש כלי משחית
 בידו אחר הדבר הזה לא שב ירבעם מדרכו הרעה וגו' מאי
 אחר אמר רבא אחר שתפשו הקדוש ב"ה לירבעם בבגדו
 א"ל חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בג"ע א"ל זמי בראש
 א"ל בן ישי בראש אמר אי הכי לא בעינא :

פ"ו אין אנוכי וכו' ואין נזילה כלפי מעלה וכלפי כ"י חלא זו כלכל
 נזול להקב"ה את ברכתו ולכ"י הפירו' שנחטאו הפירו' וקין
 וכו' נזול נ' כל' קנה כי כשנחטאו הפירו' נתחטאו נס הנדבן :
 אין פסע ולפי שהוא מיקל רוחין הסתרי' ולוחדין ממנו להכו' כלל
 דרכ וכו' נעש' סבר לירבע' שחטא והקטיף : כנ' מקלות וכו' כאלם
 שיש בידו מקל' ומה כו' מקל אחר ומתיזו ומשליכו כרחוק כן
 הדין ירבעם את ישראל יחחריה' בעל כרחם : ודי זהכא יידי דאירי
 בענלי' של ירבעם יפרש האי קרא' : מעגל' לוקן על חטא עגל
 פ' : משני טעמה ירבעם וכו' ושלישי שנעשה במדבר : ח' מכ"ד
 וכו' לאו דוקא חלא כלו' דנר מופט כמה שכך המשקל נוטה לנד זה
 יותר מנד זה : אחר כ"ד דורות לחצפה עגל פסוק זה וניוס פקדי
 וזכא בימי גדקי' כשחרב כ"ה כתוב קרבו פקודות קרבו מותו
 מעשה שכל וניוס פקדי וחצפה היעגל יעד גדקי' כ"ד דורות עיי'
 כד"י החשבון :

ר"ב אבהו הוה רגיל דהוה קא דריש בשלשה סלכים
 חלש קכיל עליה דלא דריש כיון דאירתפ' הדר קא
 דריש אמרו ליה לא קביל עליך דלא דרשת כהוואס' אינהו מי
 אהדרי' בהו ואנא אהדר בירב' אשי אוקי' אנ' סלכים אמ' למחר
 נפתח כהבריא אתא מנשה איתחזי ליה כחילמי' אמר הכרך
 וחברי דאבוד קרית לן מהיכא בעית למישרא המוציא א"ל
 לא ידענא א"ל מהיכא דבעית למישרא המוציא לא גמירר

וחבר קרית לן א"ל אנמרן לי מיהא ולמח' דרשינן ליה משמך
 בפירקא אמר לי' מהיכא דקדים בישולא אמר ליה מאחר
 דחכימת כולי האי מ"ט קא פלחיתו לע"ז א"ל אי הוה התם
 הוה נקיט כשיפוליגלימא כשינך ורחטת אבתראה למחר
 אמ' להו לרבנן נפתח ברבותא אחאב אה לשמים ואב לע"ז
 אה לשמים דכתיב אה לצרה יולד אב לע"ז דכתיב כרחם
 אב על בנים ויהי הנקל לכתו בחטאת ירבעם בן נבט א"ר
 יוחנן קלות שעשה אחאב כחמורות שעשרה ירבעם ומפני
 מה תלה הכתוב בירבעם מפני שהוא היה תולה לקלקלה
 גם מזבחותם כנלים על תלמי שדו אמר רבי יוחנן אין לך כל
 תלם ותלם בארץ ישראל שלא העמיד אחאב עליו ע"ז
 והשתהוה לה :

פי' דריש נב"מ מלכי' אין להם חלק : אתפת נתרפא : אמרו לו
 תלמידיו : מי אהדרו מדרכ' הרע' דאנא אהדרי מלדרו' :
 חוקי' סייס הק פירקא עד שהניע לנ' אמר למחר נדרוש נחריכו
 שהיו ת"ס כמותיכו ואין להם חלק לעתיד : חנך וחכרי כלומר וכי
 סבור אתה שנהי' חנך וחכרי דאנך : מהיכא וכו' מאיזה מקום
 בפת אתה צריך לנבוע היזכיא : דקדי' וכו' מחקוס שנקרמין פנים
 של פת נצטור ואס הביאו לפני פרוס' של לחם לא יהא נוצע ומנך
 חלה משולי הפת ולא מאמצעיתו : הוית וכו' היית מנביה שפת
 חלוקך מנין רגליך כדי שתהא קל לרוץ לשם מפני יצרע' ושהי'
 שולט : נפתח ברבותא לדרוש ברבותיכו : אח רע דכתי' אס
 לצרה ווי לצרה אלמא חלה רעה ווי : לע"ז שהי' אוהבה ביותר :
 כרחס אנ' אלמא אנ' מרחס : ויהי הנקל באחאב כתי' כלומ' קלות
 היו לאחאב כל חטאתיו של ירבעם : ומפני מה וכו' דכ"מ כתי'
 לא סר מכל חטאת ירבעם ולא כתי' אחאב איצ"פ שהי' רשע ממנו :
 תתלה שהי' חלק ראשון שהקדימ תנשילו :

ומנא לן דלא אתי לעלמא דאתי דכתיב והכרתו
 לאחאב משתיך בקיר ועצור ועצוב בישולא עצור
 בעול' הוה ועצוב לע"ז הב"ר יוחנן מפני מה זכה עמרי למלכו'
 מפני שהוסיף כרך אחד בארץ ישראל שנאמר ויקן את ההר
 שומרון מאת שמר בככרים כסף ויבן ארת ההר ויקרא שם
 העיר אשר בנה על שם שמר אדני ההר שומרון א"ר יוחנן

מפני מה זכה אחאב למלכות כ"ב שנה מפני שכיבד ארץ
 התורה שניתנה בכ"ב אותיות שנאמר וישלח מלאכים אל
 אחאב מלך ישראל העיירה ויאמרו לוכה אמר בן הדד כספך
 וזהבך לי הוה נשיך ובניך הטובים לי הם כי כעת מחר
 אשלח עבדי לך והפשו את ביתך ואת כתי עבדיך והיה כל
 מחמד עיניך ישימו בידם ולקחו ויאמר למלאכי הדד אמרו
 לאדני המלך כל אשר שלחת לעבדך בראשונה אעשה לך
 והדבר הזה לא אוכל לעשות מאי מהמד עיניך לאו ספר
 תורה ודלמא ע"ז לא ס"ד דכתיב ויאמרו אליו כל הזקנים וכל
 העם לא תאבה ולא תשמע ודלמא סכי דבהתא הוה מי לא
 כתיב וישר הדבר בעיני אבשלום ובעיני כל זקני ישראל ואמ'
 רב יוסף סכי דבהתא התם לא כתיב וכל העם הכא כתיב
 וכל העם דאי אפשר דלא הוה בהון צדיקי דכתיב ודשארתי
 בישראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וכל
 הפה אשר לא נשק לו :

אמר רב נחמן אחאב שקול היה שנאמר ויאמר ה' מי
 יפתה את אחאב ויעל ויפול ברמות גלעד ויאמר
 זה בכה וזה בכה מתקיף ליה רב יוסף מאן דכתיב ביה רק לא
 היה כאחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני ה' אש' הסתה
 אותו איובל ותנינא בכל יום ויום איובל היתה שוקלת שקלי
 זהב לעבודה זרה ואת אמרת אחאב שקול היה אלא אחאב
 וותרן בממונו היה ומתוך שהיה מהנה ת"ח מנכסיו כפרו לו
 מחצה ויצא הרוח ויעמוד לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר
 ה' אליו במה ויאמר אצא ואהיה רוח שקר בפיו כל נבואיו
 ויאמר תפהה וגם תוכל צא ועשה כן מאי רוח א"ר יוחנן רוחו
 של נבות היורע אליו מאי צא אמר רבינא א"ל הקב"ה צא
 ממחיצתי שכן כתוב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני א"ה
 פפא היינו דאמרי אינשי דפרע קניניה מחריב ביתיה ויעש
 אחאב את האשרה ויוסף אחאב להכעיס את ה' אלהי ישראל
 מכל מלכי ישראל אשר היו לפניו א"ר יוחנן שכתב על דלתו
 שומרון אחאב כפר בה' אלהי ישראל לפיכך לא יהיה לו

חלק באלהי ישראל ויבקשו את אחיהו וילכדו והוא מתחבא
 בשוטרן א"ר לוי שהיה קודר אזכרות וכותב ע"ז תהתיהן :
פי' ומנין שכינד את התורה דכתי' והי' כל מחמד עיניך ונו'
 והיינו ס"ת ועל זה הסיב' את הדבר הזה לא אוכל לעשות :
 ודילמא ע"ז מחמד עיניו היינו ע"ז : לא תאנה ונו' ואי ע"ז מי
 הוה אמר לי הכי : סני דנכת' זקני ספלי' שהיו רשעי' כמו שחנינו
 באשלוס : שקול סי' מחנה יצונות ומחנה זכיות תדמהדרי כולי
 האי מי יפת' את אחאב חספיע דנקוסי גדול כענש : רוח של כבו'
 סלפי' שהא' סרנו הי' רוחו מחזר לפתותו ולהפילו : דפרע קיני'
 סנוקס חמתו זקנחתו מחריב ביתיה כרוח של ננות שנקס כינסו
 תאחאב וינא תחניכה של הקנ"ה : קודר מוסק וצוקר שחות
 סנתורה לפי' הי' מתחנה שאלו נפרה סיח לא הי' מניחין לו לעשות
 כן :

מנשה

שנשה יה ד' א' מנשה שהגשיא את ישראל
 לאביהם שבשמים ומנא לן דלא אתי לעלמא
 דאתי דכתיב בן כ"ב שנה מנשה במלכו וחמשים וחמשה
 שנים מלך בירושלים ויעש הרוע בעיני ה' כה' אשד
 עשה אחאב מלך ישראל מה אהאב אין לו חלק לע"ה אף
 מנשה אין לו חלק לע"ה בר' יהודה אומ' מנשה יש לו חלק
 לע"ה שב שנתא' ויחפלל מנשה אלה' ויעתר לו וישמע תחנתו
 וישיבהו ירושלים למלכותו אמרו למלכותו השיבו ולא
 לעול הבא השיבו א"ר יוחנן ושניהם כקרא אחד דרשו שנא'
 ונתתם לועיה לרעה לכל מטלכות הארץ כגלל מנשה בן
 דוקיה מ"ס כגלל מנשה שעשה תשובה ואינהו לא עכיד
 זמ"ס כגלל מנשה דלא עבד תשובה א"ר יוחנן כל האומר
 מנשה אין לו חלק לע"ה מרפה ידיהם של בעלי תשובה
 דתני תנא קמיה דר' י' מנשה עשה תשובה ל"ג שני דכתיב
 בן י' כשנה מנשה במלכו ונ"ה שנים מלך בירושלים וכתיב
 ויעש הרע כאשר עשה אחאב כמה מלך אחאב כ"ב
 שני מנשה כמה מלך נ"ה דל מיניהו כ"כ פשו להו ל"ג א"ר
 יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מאי דכתיב וישמע אל
 וידהר לו ויעתר מיבעי ליה מלמד שעשה לו הקב"ה כסוף
 מחתו ברקיע כדי לקבלו בתשוב' והטמינו מפני מדת הרין
 ואמר

ואמר

רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מאיד דכתיב
בראשית ממלכת יהויקים בן יאשיהו וכתיב
בראשית ממלכת צדקיהו וכי עד האידנא לא הווי מלכי אלא
בקש הק"ב להחזיר את כל העולם כלו לתהו ובוהו בשביל
יהויקים כיון שנסתכל בדורו נתקירה דעתו ובקש הק"ב
להפוך לעולם כלו לתהו ובוהו בשביל דורו של צדקיהו
נסתכל בצדקיהו ונתקרה דעתו בצדקיהו נמי כתיב ויעש הרע
בעיני ה' שהיה בידו למחות ולא מיהח :

פי'

שנסה שסכס הק"ב : שהנשיא השכים : ואיכהו לא וכו'
ר"ל שה"ל ממיללמוד ולא למדו : כאשר עשה אחאב דמשיח
כשיצור השני שטט אחאב במלכותו חטא מנשה : פשו להו ל"ג
שעשה תשובה : מד"ה היתה מעכנת שלא לקבל פני מנשה
בתשובה : וכי עד האידנא וכו' ואי משום תולת מלכותו
קאמר ה"ל נסנה ראשונה למלכותו : לתוכו כמו שהי' מראשית :
נדורו שהיו נדיקי' שעדיין לא גלו הסרסו והסגור : דורו של נדקי'
היו רשעים שהנדיקים גלו כבר עס יהויכין :

ואמר

רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מאי דכתיב
איש חכם נשפט את איש אויל ורגו ושחק ואין
נחת אמר הקב"ה כעסתי על אחו ונתתיו ביד מלכי דמשק
זיבח וקיטר לאלהיהם שנא' ויזבח לאלהי דמשק המכים בו
ויאמר אלהי מלכי ארם המה מעורים אותם להם אוכה
ויעורני והם היו להכשילו ולכל ישראל שחקתי עם אמציה
ונתתי מלכי אדום בידו הביא אלהיהם והשתחוה להם שנא'
ויהי אחרי כן בא אמציה מהכות את ארמים ויבא את אלהי
בני שעיר וועמידם לו לפניהם ישתחוה ולהם יקטר א"ר
פפא היינו דאמרו אונשיבכו ליה למר ולא ידע אחזכיל למר
אלא ידע ויליה למר דלא ידע בין טב לביש ויבאו כל שרי
בבל וישבו בשער התוך מאי שער התוך א"ר יוחנן משום ר'
שמעון בן יוחאי מקום שמהתכין בו הלכות אמר רב פפא
היינו דאמרו אינשי באתרא דמרא ביתא תלה ליה זיינית
תמן קולבא רעיא קולתיה תלה :

פי'

איש חכם זהו הק"ב שה' סנקרא ה' איש מלמה אויל זהו אחז
ואמני לפי שהי' נ' ממלכי יהודה כהלוהם איש אחז ורגו

חלק פרק אהר עשר

ונו' כין שהוא כועס עמה' כין שהוא שוחק עמה' איכן יראין מלפניו
ואינם חתים לחזור לחוטב: למר לאו דוקא נקט מר לא ממוס
דככי מילי דאינשי כשהוא חכם כשהוא רונה להשפט ולהתוכח עמה'
כין שהי' שוחק עליהם כין שהוא כועס עמהם אינם ירחים מפניו
ואינם חתים לחזור לחוטב: התוך ל' חותך: מפת: ין דורשין
הלכות והיינו כהר הכנית ונעזר' כהפך לחוטב לנים של שרי מלך נבל:
באתרי' וכו' מקום שהמלך תולה כליו: קולנה רעיה רועה:
קלתי' כדו תלך לשם כלו' במקום שהיו חותכין הלכות נו דנקן
שרי נבל דינין שלהם:

אמר

רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא מאידכתוב
על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר
לבוהנה עלה כלו קמשונים כסו פניו הרולים ונדר אבנו
נהרסה על שדה איש עצל עברתי זה אהו ועל כרם אדם חסר
לבו זה מנשה והנה עלה כלו קמשונים זה אמון כסו פניו
חרולים זה יהויקים ונדר אבנו נהרסה זה צדקיהו שנחרב
ב' ה' ביסיו ואמר רב חסדא אמר רב ירמיה בר אבא ד' כתות
אין מקבלין פני שכינה כת לצים בת שקרנים כת חנפים כת
מספרי לשון הרע כת לצים דכתיב משך ידו את לוצצים
כת שקרנים דכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני כרם
חנפים דכתיב כי לא לפניו הנקיבא כת מספרי לשון הרע
דכתיב כילא אל הפין רשע אתה לא יגורך רע צדיק אתה
ולא יהיה במגורך רע:

פי'

זה אחו שחתם התורה ונטל העבודה ולהכי קרילי' עצל:
זה מנשה שקדר לזכרות והרם את המזבח: זה אמון
שהעלה שממית ע"ג המזבח: זה יהויקי' שכסה פניו מאורו של
הק"נ ונא' כלום אנו צריכין לאורו ויטול אורו: זה נדקי' שהי' צדיק
ונכרס כ' הכייתו: משך הק"נ את ידו מן הלוניו: רע היינו
לשון הרע הר דכתי' בתרי' דזכרי כזב ונו':

אמר

רב חסדא א"ר ירמיה בר אבא מאי דכתיב לא
תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך לא
חאונ' לך רעה שלא ישלך בך יצ"ה ונגע לא יקרב באהליך
שלא תמצא אשתך ספק גדה בשעה שתבא מן הררך ד'
לא תאונה אליך רעה שלא יבעתוך חלומות והרהורים רעים

חלק פרק אחד עשר סנהדרין חרנה

ונניע לא יקרב באהליך שלא יהא לך בן או תלמיד שמקדיח
הבשילו ברבים עד כאן ברכו אביו מכאן ואילך ברכתו אמו
כי מלאכיו יצוה לך וגו' על כפיו ישאונך וגו' על שחל ופתח
הדרוך וגו' עד כאן ברכתו אמו מכאן ואילך ברכתו שכיב
כי בו השק ואפלטו וגו' יקראני ואענהו וגו' אורך ימים
אשביעהו וגו' :

אמר רבי שמעון בן לקיש מאי דכתיב וימנע מרשעים
אורם וזרוע רמה תשבר מפני מה עי'ן של רשעים
הלויה כיון שנעשה אדם רש כלמטה נעשה רש מלמעלה
ולא נכתבירה כלל ר' יוחנן ור' אליעזר חד אמר מפני כבודו
של דוד וחד אמר מפני כבודו של נחמיה בן הכליה :

פי' שלא תמנא וכו' נשעה שאלם כל תין הדרך קשה לו כשימנע
את השתו ספק נדה יותר מולאי שכל ספק הוא חינה ויכר
תוקפו וחזו טהורה היא ויצל חנם חכי מונע : ברכו אביו דוד לשלמי'
נכו חכל חשה חינה כותנת דעת ככך חלא מתוך רכות הלג שיט לה
מת' לת יצל נכה סינכל חחנן כנף וגו' : כי כי חשק לא שיין חלא
נחק"נה כלו' חותו חחשק כי וניר חתי חפלטו : תלוי' חחיכה
כחונה נשיטת חותיות חלא תלוי' היא לחינה : חלחטה שיט לו
סוכחין וחין רוח הנברות כוחה הימכו : לחינה נחרו' שונאי חותו
חלחלה להכי כתיב רשיע ב' חייני השות : ולא נכתבה לע' כלל :
משני כנולו וכו' לחומר חחין הדבר כוהנ חלא נרשעי' ולא נדדיקי'
ולו ונחמי' הי' לו להם שונאי' חרנה :

מנשה היה שונה נ"ה פני' בתורתו כהנים כנגד שני
מלכותו אהאב שמונים וחמשה ירבעם באר

ושלשה תניא היה רבי מאיר אומר אבשלום אין לו חלק
לע"הב שנאמ' ויכו את אבשלום וימיתוהו ויכוהו בעולם
הזה וימיתוהו לעולם הבא תניא רבי שמעון בן אלעזר אומ'
משום ר' מ' אחז ואחזיה וכל מלכי ישראל שכתוב בהן ויעש
הרע בעיניה' לא היין ולא נדונין וגם דם נקי שפך מנשה
מאד עד שמלא את ירושלים פה לפה לבד מהטאתו
אשר החטי' את יהודה לעשות הרע בעיני ה' הכא תינמו
שהרג ישעיה במערבא אמרי שעשה צלם משאוי אלף בני
אדם ובכל יום ויום היה הורג את כולם :

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

פי' נתורת כהנים נס' ויקרא היה דורש נכ"ה פנים שכל שנה ושנה היה מחדש ודורשו מפלפולו: לא חיינן לא יחיו לעה"כ ואינן כמי בניהנס ודוקא קאמר מלכי ישראל אבל שלמה ונדקי' מנית דוד אתו ולא' נ' דכתיב נהו ויעש הרע חיינן הן לעתיד: אחו ואתוי' ממלכי יהודה: הורג את כולם שהיו כנקעין ככונד המשלוי :

כמתן

אזלא האדאמר רבה בר בר חנה שקולה נשמרה של צדיק אחר ככל העולם כלו כמ"ד ישעיה הרב כתיב פסל' זכתיב פסילים א"ר יוחנן בתחלה עשה לו פרצוף אחר ולבסוף עשה לו ד' פרצופין כדי שתראה שכינ' ותכעוס אהו העמידו בעליה שנא' ואת המובחות אשר על' נג עליית אהונו מנשה העמידו בהיכל שנא' וישם את פסל האשררה אשר עשה בבית ה' אשר אמ' ה' אל דוד ואל שלמה בבית הזה ובירושלים אשר בחרתי מכל שבטי ישראל אשים את שמי לעולם אטון הכניסו לבית קדשי הקדשי' שנא' כי קצר המצע מהשתרע וגו' מאי כי קצר המצע מהשתרע א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן כי קצר מצע זה מלהשתרר עליו שני רעים כאחד מאי והמסכה צרה א"ר שמואל בר נחמני רבי יוחנן כי הוה מטי להאי קרא הוה קא בכי מי שכתב בו כונס כנד מי הים תעשה לו מסכה צרה אחו חתם את התורה שנא' צור תעודה חתום תורה בלימודי מנשה קדר את האזכורת אטון שרף את התור' אחובטל את העבודה מנשה הרס את המזבח אטון העלה שםמית על' נבי המזבח אחו התיר ארז הערות מנשה בא על אחותו אטון בא על אמו שנא' כי הוא אטון הרב' אשמה ר' יוחנן ורבי אלעזר חד אמר ששרף את התורה וח"א שבא על אמו אמרה לו אמו כלום יש לך הנאה מסקו' שיצאת ממנו אמר לה כלום אני עושה אלא להכעיס ארז בוראו כי אתא יהויקים אמר קטאי לא ידעי לארגזוי כלום אנו צריכים אלא לאורו יש לנו והב פרויים שאנו משתמשים בו יטול אוח אמרו לו והלא כסף וזהב שלו הוא שנא' לי הכסף ולי הזהב אמר ה' צבאות אמ' להם כבר נתנו לנו שנא' השמים שמי' לה' והארץ נתן לבני האדם :

פי' כח"ד שהרנ' ישעיה וזהה קא' קרא' מלא את ירושלי' שנסתת נדיק שקולה כמו שמלא את ירושליש חללים : ולנכופ

עשה מנשה לאותו נלס ד' פרוסין : כדי שתראה שפינה מכל כל
שתכניס להיכל תראה הפרוץ כנגדו ותכעוס : נ' רעים שכינה
ונלס : תעשה לו וכו' כאשה שניעשה צרה לחנתה : שמחית קורי
עכניש שנטל עבודה מכל וכל עד שארנו עכניש קוריהן ע"נ
המזנח : התיר נעשה לו כהיתר : קמאיוכו המלכים שלפנינו
לא היו יודעים להכעיס המקום כמו שהוא חרף ואמר כלום חנו
צריכים לאורו המאיר לנו השמש יבא ויטול אורו : שאנו משתמשים
שמאיר ביותר : א"ל בני דורו והלא וכו' דבני דורו נדיקים
היו :

אמר ליה רבא לרבה בר מרי מפני מה לא מנו את
יהויקים משום דכתיב ביה ויתר דברי יהויקים
וכל תועבותיו אשר עשה והנמצא עליו מאי והנמצא ר' יוחנן
ור' אלעזר ח"א שהקק שם ע"ז על אמתוה"א שהקק שם שמו'
על אמתו א"ל במלכים לא שמעתי כהדיוטות שמעתי מפני
מה לא מנו מיכה מפני שפתו מצויה לעוברי דרכים שנ' ועבר
ביום צרה והכה בים גלים א"ר יוחנן זה פסלו של מיכה הניא
רבי נתן אומר מגרב לשילה ג' מילין והיה עשן המערכה ועשן
פסל מיכה מתערבין זה בזה בקשו מלאכי השרת לדוחפו אמ'
להם הניחו לו שפתו מצויה לעוברי דרכי' ועל דבר זה נענשו
אנשי פלגש בגבעה אמר להן הקב"ה בכבודי לא מהיתם על
כבודו של ב' ומחיתם :

פי' לא מנו כהדיהנך שאין להם חלק לעה"נ : משום ונו' נתמי'
משום דכתיב נ' רשע כזה לא מנאוהו : שם ע"ז מתוך שהיה
אדוק בה : ש"ס משום גזיון : לא שמעתי מפני מה לא מנו את
יהויקים : שמעתי מפני מה לא מנו את מיכה נד' הדיוטות : פתו
מנוי' שהיו כל העולם מתארחין אליו : זה פסלו של וכו' כשכתב משה
את השם והשליכו על ילום להעלות ארונו של יוסף נא מיכה ונטלו
בהמבא והיינו דכתיב ועבר בים צרה כשהיצייר הקב"ה לישראל עבר
מיכה עתה שנידו השם לעשות העגל ל"א מיכה עשה פסל והניא
עמו כשעברו ישראל הים : גרנ מקומו של מיכה גרנ היה פסלו
של מיכה קנוע ונשילה היה המשכן : לדוחפו למיכה : ועל דבר זה
על פסלו של מיכה שלא מיחו ישראל כידו נענשו וכו' שנפלו ביד
בנימין והרנו מהם מ' חלק :

אמר ר' יוחנן משום רבי יוסי בן קסמא גדולה לגימרה
שהרהיקה

הלך פרק אחד עשר

שהחזיקה ב' משפחות מישראל שנאמר על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים ור' יוחנן דידיה אמר מרחקת את הקרובי ומקרבת את הרחוקים ומעלמת עינים מן הרשעי' ומשרה שכינה על נביאי הבעל ושגנתו עולה וזון מרחקת את הקרובים מעמו ומואב ומקרבת את הרחוקים מיתרו דא"ר יוחנן בשכר קראן לו ויאכל לחם זכו בניו וישבו בלשכת הגזית שנא' וממשפחת סופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים המה הקנים הבאים מחמת אבי בית רבב וכתו' ההם ובני קני התן משה עלו מעיר התמרים וגו' ונעלמת עינים מן הרשעים מטיכה ומשרה שכינתו על נביאי הבעל מעדו הנביא דכתיב ויהי הם יושבים ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבו ושגנתו עולה וזון דאמ' רב יהודה אמר רב למלא הלוהו יהונתן לדוד שתי ככורות לחם לא נהרגה טוב עיר הכהני ולא נטרד דואג האדומי ולא נהרג שאול ושלשת בניו :

פי' לניחה אכילה שמאכילין לאורחים : ב' משפחות צמון ומואב שלפי שלא קדמו ישראל בלחם ובמים נכתב שלא ינאלו בקהל : מעלמת מעיני המקיס שלא להביט ברשעו לחלם לו כדרכו הרעה שלא עושה כאלו אינו רואה כמעשה : צמון ומואב קרובים לישראל שנאלו מלוט בן אחי אברהם ורחקם המקו' שלא ינאלו בקהל ל"א צמון ומואב שכנים וקרובים היו לא"י ומדון רחוקים להם היו : מטיכה כדלעיל הניחו לו שפתו מצויה וכו' : מעדו מהכרו של עדו הכניח לעדו נתכנה על מזבח בית אל שיחברב תפכי שהעמיד בו ירבעם כלמים וכל נביא השקר והעצונו לעדו והשיבו לבית אל והעבירו על מצות הקב"ה שאמר לו לא תשוב לבית אל והאכילהו וגזרות שהאכילו שרתה ע"י שכינה דכתיב ויהי דבר ה' וכו' אשר השיבו להאכילו אכלו : ושגנתו וכו' שהרי מנינו ניהיכתן שזנב ולא הללוהו ב' ככרות וניענש דא"י וכו' לא כהרבו כוב שלא היה צריך דוד לשאול לחם חכהני כוב ולא היה דואג מלשין עליהם ולא היה שאול נהרג על אשתו עון :

ומפני מה לא מנו את אחו א"ר ירמיה בר אבהו מפני שמוטל בין שני צדיקים בין יותם להזקיהו רב יוסף אמר מפני שהיה לובושת פנים מישעיהו שנא' ויאמר ה' אל ישעיהו צא נא לקראת אחו ושאר ישוב בנך אל קצה תעלת הברכה העליונה אל מקילת שדה כובס כמי כובס א"ר

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרס

דכבשינהו לאפיה וחליף א"ד אוכלא דקצרי סהף ארישור
וחליף מפנימה לא מנאות אמוך מפני כבודו של ואשיהו מנש'
נמי לא נמנייה מפני כבודו של חזקיהו ברא מזכי אבא אבא
לא מזכי ברא כדתניא ואין מירי מציל אין אברהם מציל ארת
ישמעאל אין יצחק מציל את עשו השתא דאתית להכי אחו
נמי לא אימנו משום כבודו של חזקיהו :

פ"ו ב' נדיקים דלניו יותם וננו חזקיהו : מאי כונס דנשדה לינו
מקום כניסה : לכנשינהו שכנס את פניו והיה מתנייש
מפניו שציה : אוכלא דקצרי כלי מנוקב של כונסין הסך סחז על
ראשו כדי שלא יכירו ישעיהו שהיה מתנייש מחנו : יאשי בן חמון :
חזקיהו חני מנשה : ברא וכו' שאניו אצ"פ שרצע הוא היה מוכיחו
להדריכו בדרך טוב : אנא לא וכו' ס"ל מפי ללמוד ולא למד : לכי
דנרא מוכה לאנא :

זמני מה לא מנו את יהויקים משום דרבי חייא בר
אבויה דא"ר חייא בר אבויה כתוב על גולגלתו
של יהויקים ואת ועוד אחרת זקנו דרבי פרידא אשכח ההוא
גולגלתא דהות שריא בשערי ירושלי והיה כתיב עילווה ואת
ועוד אחרת קברה והדר נבוג קברה והדר נבוג אמר דלמא
האי גולגלתא של יהויקים דכתיב ביה קבוררת המור וקבר
סחוב והשלך מהלאה לשערי ירושלים אמר מלכא הוא ולא
אוריח ארעא לבזייה שקלה כרכה בשוראי ואותכיה בסיפתא
אתיא דביתהו חזיתא נפקא אמרה להו לשביבתא אמרי ליה
האי דאתתיה קמיתא היא דלא קא מנשי לה שנתא לתנורא
וקלתה כי אתא אמר היינו דכתיב עילווה ואת ועוד אחרת :

תניא אר"ש בן אלעזר בשביל הטוב מה את בשביל
מה אות גוים אכלו על שלחנו בשביל גוי שאכלו
על שלחנו גרם גלות לבניו שנא ומבניך אשר יצאו ממך אשר
תוליד יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בבבל וישכח עליהם
חזקיהו ויראם את בית נכאתה ואת הודב ואת הבשמים וכו'
אמר רב מאי בית נכאתה אשתו השקתה עליהם ושמואל אמר
בית גנוי הראה להם ור' יוחנן אמר זין אוכל זין הראה להם :
פ"ו משום וכו' שכתפר על שלא ניתן לקבורה וכל הכי מפני מה
לא מכו לא נעיי אלס מהנך דכוון רשעים גמורים : ואת נקמה
בעצית

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

נעשית בה כנר ועוד אחרת תעשה בה : כנוג נלכזה וינאה
 מקבורתה : קבורת חמור מושלך ברחובות : נסיפתח נחרנו :
 לשיבתה לשכונתיה : מנשילה כשכחת מלבו : שגרת אוכו הסיקה
 את התנור : נשניל הטוב נשניל חזקיה ששינת את עכמו וחמר הטוב
 בעיניך יעשיתי נרס לו שאחר מה אות כי תעלה ביתה' ששאל אות
 מהקנ"ה שהענירה נודרת ענירה : נויס חללו וכו' מוזן ששלת
 מרודך נלאדן ספרים ומנחה ע"י : אשר ינאו מהרנס נגלות חמך
 היא שאתה נרמת להם : אשתו וכו' היא ענמה מוזנת להם והיינו
 נכאתה ל' מנכה ע"ש נלע שנפחת מהאדם וממנו ננרמת חשה :
 זין אוכל זין כנוג פרזלא דשליט נפרזלא :

איכה

ישבה בדד א"ר יוחנן מפני מה לקו באיכה מפני
 שעברו על ל"ו כריתות שבתורה א"ר יוחנן מפני
 מה לקו באל"ף ב"ת מפני שעברו על התורה שניתנה באל"ף
 ב"ת ישבה בדד אמר רבא א"ר יוחנן אמר הקב"ה אני אמרתי
 וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף
 שמו יערפו טל עכשיו יהיה בדד מושבם העיר רבתי עם אמ'
 רבא א"ר יוחנן שהיו משיאין קטנה לגדול וגדולה לקטן כדי
 שיהיו להם בנים הרבה היתה כאלמנה אמר רב יהודה אמר
 רב כאלמנה ולא אלמנה ממש אלא כאשה שהלך בעלה
 למדינת הים ודעתו לחזור אליה רבתי בגוים שרתי במדינות
 אמר רבא א"ר יוחנן כל מקום שהם הולכים נעשים שרים
 לאדוניהם :

פ"ו איכה בני' ל"ו : נא' ב' שכל מנלת איכה פדורה נא' ביתא :
 נטח נדד שיושבים יחידים ואינם מתיראין לא מהאומות
 ולא מחיות רעות : רבתי מתרבה והולך משאר עם : שכנת זרע
 של קטן אינו מנושל ואינו מזריע מהר וקולט כשל גדול וכן רחם של
 קטנה אינה קולטת מהר כשל גדולה לפי' משיאין גדולה לקטן כדי
 שתהא זרעו קולט מהר וקטנה לגדול כדי שיהא שכנת זרעו קולט
 מהר ולא קטן וקטנה מחס אלא שיעמדין על פרקן וראוים הם
 לה ולילד אלא אין זרע שלהם מתנשל כ"ס :

תנו

רבנן מעשה בשני בני אדם שנשבו בהר הכרמל
 והיה שבאי מהלך אחריהם ואמר אחד מהם לחבירו
 גמל שמהלך לפנינו סומא באחד מעיניו וטעונה ב' נודות אח'
 של זין ואחד של שמן ושני בני אדם המנחיגים אותו אחד גוי

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרמא

ואחד ישראל אמר להם שבאי עם קשה עורף מאין אתם
יודעים אמרו לו גמל מעשבים שלפניו מצד שרואה אוכל
ומצד שאינו רואה אינו אוכל וטעון שני נדודות אחד של
יין וא' של שמן של יין מטפטף ושוקע ושל שמן מטפטף וצף
ושני בני אדם המנהיגים אותו אחד גיווא' ישראל גוי נפנה
לדרך וישראל נפנה לצדדין רדף אחריהם ומצא כדבריהם
בא ונשקם על ראשם והביאם לביתו ועשה להם סעודה גדול'
והיה מרקד לפניהם ואמר ברוך שבחר בזרעו של אברהם
ונתן להם מחמתו וכל מקום שהם הולכים נעשים שרים
לאדוניהם ופטרן והלכו לבתיהם לשלום.

בנה

תבכה בלילה שתי בכיות הללו למה אמ' רבא א"ר
יוחנן אחד על בית ראשון ואחד על בית שני בלילה
על עסקי לילה שנא' ותשא כל חעדה ויתנו את קולם ויבכו
העם בלילה ההוא אמר רבא א"ר יוחנן אותו היום ערב תשעה
באב היה אמר להם הקב"ה לישראל אתם בכיתם בכיה של
חנם ואני אקבע לכם בכיה לדורות ד"א בלילה שכל הבוכה
בלילה קולו נשמע ד"א בלילה שכל הבוכה בלילה בוכים
וסולות כובין עטו ד"א בלילה שכל הבוכה בלילה השומע קולו
בוכה כנגדו מעשה באשה אחת שכנתו של רבן גמליאל שמת
בנה והיתה בוכה בלילה עליו שטע רבן גמליאל קולה ובכרה
בנגדה עד שנשרו ריסי עיניו למחר הכירו בו תלמידיו
והוציאוה משכונתו ודמעתה על לחיה אמר רבא א"ר יוחנן
כאשה שבוכה על בעל נעוריה שנא' אלי ככתולה חגורת שק
על בעל נעוריה היו צריה לראש אמ' רבא א"ר יוחנן כל המיצר
לישראל נעשה ראש שנא' כי לא מועף לאשר מוצק לה וגו'
אמר ר' אלעאי בר ברכיה א"ר יוחנן כל המציק להם לישראל
אינו עיף:

פי' כל שרואה שאינו אוכל פ' עמים מצד ימין ופ' ע' מצד שמאל
כנהמה הרואה אלא מצד שרואה אוכל: מטפטף ושוקע
ורואין אלו הטיפין שנפלו כשעבר הנמל במקום הזה: לצדדין שקן
ד' ק' ישראל להיות כנוע: רדף השבאי לרך הנמל והמנהיג: על
עסקי לילה לפי שנכו אותה לילה בכיות חנם: קולו נשמי' יומצ'
• ק"ט ח ז לל תבניום

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

ענינם וירחמו עלי ואצפ"כ אין לה מנחם : כוכנים וכו' שנכחרו
רחמים עליו : ריסי עיניו שער שננת עין היה נופל נכפל על העין
מרוכז מצות : למיהל לחות וכערות : כאשר וכו' שנככה תמיד
ומנני דמעטה :

לא אליכם כל עוברי דרך אמר רבא א"ר יוחנן מכאן
לקובלנא מן התורה כל עוברי דרך אמר רב עמרם
אמר רב עשאוני כעוברי על דת דאלו בסדום כתיב ויה המטיר
על סדום ואלו בירושלים כתיב ממרום שלח אש בעצמותי
וירדנהו ויגדל עון בת עמי מחטאת סדום וכי משוה פנים
יש בדבר אמר רבא א"ר יוחנן מדה יתירה היתה בירושלים
שלא היתה בסדום דלא בסדום כתיב הנה זה עון סדום אחותך
גאון שבעת לחם ויד עניו אביון לא החזיקה וגו' ואלו בירושל'
כתיב ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן סלה כל אבירי ה'
בקרבי כאדם שאומר לחבירו נפסל מטבעו :

פי' לקובלנא וכו' כשאל' מודיע צערו לאחר צריך לומר לא ליכס
ל"א לקובלנא כשיש לו צרה יודיענה לרבים כדי שיבקשו עליו
רחמים וכמקדמה נתיא היה מדבר כנגד בני משה או כנגד י' שנטיה
שלא הנהל כ"כ : וירדנה ושרף אותה והיינו עשאוני וכו' שדכנ
גאון כסדום וירדנה ל' שכירה : וכי משוא וכו' הואיל וישראל רעי
יותר מסדום למה לא נהפכו כסדום ל"א דהתם כתיב וה' המטי
נהכא כתיב שלח ע"י שליח : מדה יתירה לעונה ומדה זו כפר
עליהם שלא נהפכו : בשלו ילדיהן שהיתה מזמנת חזרתה ואוכל
צנה מלוח רחמניות היו ל"א מדה יתירה פורענות גדולה היתה
בירושלים שילדיהן היו לנרות למו : כל אבירי מל' אבירי ע"י שכרית
ואבירי ולא ניכר צורתן וה' לכמטבי שכתפסלה צורתה ואמר כן
נהרגים ונשותיהם אסורין ליכשא לשוק :

פצו עליך פיהם אמר רבא א"ר יוחנן מפני מה הקדוים
פ"א לעי"ן כשביל מרגלים שאמרו בפיהם מה של
ראו בעיניהם אוכלי עמי אכלו לחם ה' לא קראו אמר רבא
א"ר יוחנן כל האוכל מלחמן של ישראל טועם טעם לחם
רשאינו אוכל מלחמן של ישראל אינו טועם טעם לחם ה' לא
קראו רב אמר אלו הדיונין ושמואל אמר אלו מלמדי תנוקות
אמר רבי יהודה אמר רב בקשו למנות עוד אחד באות
דמות דיוקנו של אביו ונשתתחה לפנייהם וכו'

השניחו עליו באתה אש מן השמים ולחכה אש בספסליהם
 ולא השניחו עליה יצאת ב"ק ואמרה להם חזית איש מהיר
 במלאכתו לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשוכים מי
 שהקדים ביתו לכיתו ולא עוד אלא שביתו בנה בשבע שנים
 וביתו בנה בשלשה עשרה לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני
 חשוכים ולא השניחו עליה יצאת בת קול ואמרה המעמד
 ישלמנה כי מאסת כי אתה תבחר ולא אני וגו' דורשי רשומות
 היו אומרים כולם באים לעה"ב שנאמר לי גלעד ולי מנשה
 ואפרים מעה ראשי יהודה מחוקקי מואב סיר רחצי על אדום
 אשליך נעלי עליו פלשת התרועעי ליגלעד זה אחאב שנפל
 ברמות גלעד מנשה כמשמעו אפרים מעו ראשי זה ירבעם
 דקאתי מאפרים יהודה מחוקקיה אחיתופל דקאתי מיהודה
 מואב סיר רחצי זה נחזי שלקה על עסקי רחיצה על אדום
 אשליך נעלי זה דואג האדומי עליו פלשת התרועעי אמרו
 מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע אם יבא דוד שהרג את
 הפלשתי והוריש את בניך נת מה אתה עושה לו אמר להם
 עלי לעשותם רעים זה לזה :

פ"י מפני חרנלים שהקדימו מאמר פיהם עד שלא ראו בעין :
 טועם וכו' שא"ה מונאים טעם בלחמם של ישראל שהנאה הוא
 להם כשנוזלין : אלו הדיינין מטי משפט ונשניל עונותיהם היו
 לחם עמי מאלל לאויביו : מלאדי וכו' שגיטיה מלאתם בראי' :
 עוד א' שלמה : לפני מלכים יתיצב כנ"ע ולא לפני חשוכים בניהנס :
 הח' צמד וכו' וכי עליכם לשלם תש'ומי עונשו לאדם שאתם מואסי'
 בשלמה לוחר שאין לו חלק לעה"ב כי אתה וכו' וכי הנחירה נכס
 תלויה הלא כי הדנר תלוי : רשומות פסוקים : ליגלעד וכו' עלי
 לסנול עונם כדי שהיו הם זוכין : על עסקי רחיצה של כעמון
 ונרעתו דנקה כו' : על אדום וכו' אכ' ציל אותם כנ"ע : אם יבא
 דוד ויניצק לפניך על שחתה כותן חלק לדואג ואחיתופל לעה"ב מה
 אתה עושה לפייסו שהם היו שונאים אותנו : עלי לפייסן ולעשותם
 רעים ואהובים זה לזה ר"ל כיון דאין עליו רק עבירות שנין אדם
 לתכרו שאיכו כחלל עד שירצה חנרו הרי עלי לעשותן רעי' שיתרנס
 לוד ויחחול להם :

מדוע

שובבה העם הזה ירושלים משובבה נצחת וכו' אם'
 רב תשובה נצחת השיבתו כנסת ישראל לנביא

חלק פרק אחד עשר

אמר להם נביא לישראל חזרו בתשובה אבותיכם שחטאו היכן
 הם אמרו להם ונביאים שלא חטאו היכן הם שנא אבותיכם
 איה הם והנביאים הלעולם יחיו אמר להם אבותיכם חזרו
 והודו שנא אך דברי וחקי אשר צויתי את עבדי הנביאים הלא
 השיגו אבותיכם וישבו ויאמרו כאשר זמם ה' צבאות לעשות
 לנו כדרכינו וכמע' לינו כן עשה אתנו אמר שמואל באו עשר
 בני אדם וישכול לפניו אמר להם חזרו בתשובה אמרו לו עבד
 שמכרו רבו ואשה שנרשה בעלה כלום יש לזה על זה כלום
 אמר לו הקב"ה לגביא לך אמור להם איוה ספר כריתות אנכם
 אשר שלחתיה והיינו דאמר ר"ל מאי דכתיב דוד עבדי נבוכד
 נמצר עבדי גלוי וידוע למי שאמר וחיה העולם שעתידין
 ישראל לומר כך לפיכך הקדים הקב"ה וקראו עבדו עבד
 שקנה נכסים עבד למיגבסים למי והעולה על הוחכם היו לא
 ותהיה אשר אתם אומרים נחיה כגוים וכמשפחות הארצות
 לשרת עין ואבן חי אני נאם ה' אלהים אם לא ביד חזקה
 ובזרוע נטויה ובהמה שפובה אמלוד עליכם אמר רבנחמן כל
 כי האי רותחא לירתה רחמנא עלן ולפרוקינן ויסרו למשפט
 אלהיו יורנו אמר רבה בר בר חנה א"ל גביא לישראל חזרו
 בתשובה אמרו לו איך אנו יכולין יצר הרע שולט בנו אמרו
 להם יסרו יצרכם אמרו לו אלהיך יורנו :

פי' ושמואל אמר מחית תשובה נצחת כה"נ נאוי יוכו' : שמכר
 רצו מאחר שמכרנו הקב"ה לכ"נ ונרשנו מעליו יש לו עלינו
 כלום : דוד עבדי וקראו לאותו רשע נ"כ עבדי לא חפני שדומה זה
 לזה : לומר כך כבר מכרנו הקב"ה לכ"נ לפי' הקדים וכו' להחזיר
 להם תשובה : עבד למי וכו' וכל מה שקנה לי הוא ועדיין לא יצאת
 מרשותי : העולה ונו' כל מה שאתם סגורים לא יהיה : כל כי וכו'
 מי יתן ויבא לנו זה הכעס נחמה שפוכה ונו' : תלהיך יורנו שאלו
 אנו יכולין ליסר אותנו :

ארבעה הדיוטות כלעס ודואג ואחיתופל וגחוי בלעם
 בלא עס ד"א בלעם שבלה עם בן בעור שבא
 על בעיר תנא הוא בעור הוא כושן השעתים הוא לבן הארם
 ובעור שבא על בעיר כושן השעתים דעבד שתיהן שעות כישר
 ואבימי יעקב ואבימי שפוט השופטים וסה שמו לבן הארם

חלק פרק אחר עשר סנהדרין תרסב

שמו כתיב בן בעור וכתיב בנו בעור א"ר יוחנן אביו בנו הוא
 לו לנביאות בלעם הוא דלא אתי לעלמא דאתיהא שאר גוים
 אחריני אתו מתניתין מני רבי יהושע היא דתניא ר"א ישובו
 רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלהים ישובו רשעי לשאולה
 אלו פושעי ישראל כל גוים שכחי אלהים אלו אומות העולם
 דבריר"א אמר לו רבי יהושע וכי נאמר וכל הגוים והלא לא
 נאמר אלא כל גוים שכחי אלהים אלא ישובו רשעי לשאולה
 מאן נינהו כל גוים שכחי אלהים ואף אותו רשע נתן סימן
 בעצמו אמר חמות נפשי מות ישרי אם חמות נפשי מות ישרי
 תהא אחריתו כמוהו ואם לאו הנני הולך לעמי :

וילכו

זקני מואב וזקני מדין תנא מדין ומואב לא הויה
 להם שלום מעולם משל לב' כלבים שהיו בעדר
 והיו צהובין זה לזה בא זאב על האח' אמר האח' אם איני עוזר
 היום הורג אותי ולמחר בא עלי הלכו שניהם והרגו הזאב אמר
 רב פפא היינו דאמרי אינשי כרכוש תא ושונא עבדו הלול
 מתרבא דביש גדא וישבו שרי מואב עם בלעם ושרי מדין
 להיכן אזול כיון דאמר להו לינו פה הלילה והשיבותי אתכם
 דבר אמרו כלום יש אב ששונא את בנו אמר רב נחמן הוצפא
 אפילו כלפי שמיא מהני מעיקרא כתיב לא תלך עמה ולבסוף
 כתיב קום לך אתם אמר רב ששת הוצפא מלכותא בלא תאנא
 היא דכתיב ואנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה בני
 צרויה קשים ממני וגו' :

פ"ד בלא עם שא"ל חלק עם עם : שגלה שגלגל ישראל בעצתו
 שהשיחול כלק : על בעיר על אצונו : בימי יעקב שרדף
 אחריו ונקס לעקור את הכל : ואחד וכו' דכתיב ויחר אף ה' בישראל
 ויתנם ביד כושן רשעתים : בכו הוא לבלעם בכניאות שגדול היה
 מאביו בכניאות : אלא כל גוים משמע אותן הסוככים אלוה כנון
 בלעם אכל אחריכי אצו : כען סי' שאין לו חלק : כמוהו דודאי י"ל
 חלק עמהם : לעמי לניהנס : מהוכין בעוסיין : כרכוש תא מולד
 ושיכרא אין להם שלום מינוס : ביש גדא מזל רע : כלום וכו' שהוה
 סכור שיאמר לו הקב"ה קלל את כבי : מוצפא וכו' מה שהחכיף פניו
 למחר לינו פה : בלא תנא כלו' שררה גדולה ואינה חסרה אלא כתר
 מלכות : קסי ממאי כלו' איכי גדול מהם אלא משיחת מלכות :

אמר רבי יוחנן בלעם חגר ברגלו אחת היה שנאמ' וילך שפי שמשוך בשתי רגליו שנאמ' שפיפון עלי אורה בלעם סומא בא' מעיניו היה שנא' שתום העין קוסם באמתו היה דכתי' הכא נופל וגלוי עינים וכתוב התם נופל על הסטה וגו' איתמר מרוטרא אמר קוסם באמתו היה בר בריה דרבינא אמר שבא על אתונו מאן דאמר קוסם באמתו הירי' כדאמרן מאן דאמר בא על אתונו הירי' כתיב הכא כרע שכב וכתוב התם בין רגליה כרע נפל שכב וגו' :

ויודע דעת עליון השתא דעת בהסתו לא הוה ידע דעת עליון הוה ידע וכו' : (עד משתחיים לחמה מיד כועס במסכת ברכות פ"א) :

ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו תנא משום ר"ש בן אלעזר אהבה מבטלת את שורה של גדולה מאברהם דכתיב וישכם אברהם בבקר שנאה מבטלה שורה של גדול' סבלעם דכתי' ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו :

אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמחוק שלא לשמה בא לשמה בשכר ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק זכרה ויצתה ממנו רות וא"ר יוסי בר חוני רות בתו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב היתה :

אמר ליה רבא לרבא בר מרי כתיב וייטב אלהים ארץ שם שלמ' משמך ויגדל כסאו מכסאך אורה ארעא למימר ליה למלכא הכי א"ל מעין קאמר ליה דאי לא תימא הכי תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל חבורך נשים באהל מאן נינהו שרה ורבקה ורחל ולאה אורה ארעא למימר הכי אלא מעין קאמר הכא נמי מעין קאמר ופליגא דר' יוסי בר חוני דא"ר יוסי בר חוני בכל אדם מתקנה חוץ מבנו ותלמידו בנו משלמה ותלמידו אי בעירא אימא ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ואי בעית אימא ויסמוך ידיו עליו ויצוהו :

פי' שתוס פתוח כלו' עינו א' פתומה מכלל דהאחרת מתומס : קוסם באמתו כגון חעלה נזכרו : אהנה שיהב אנרהס שקנ"ה ניטל טורה שקנ"ה הוה נעצמו : ושנאה ששכא בלעס את

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרסד

ישראל : מעין שמך קאמר ליה ולא גדול ממך : אורח ארעא שתאמר
דכורה ליעל שתהא ברוכה מנשים ונו' : ופליגא וכו' האי דקא משני
מעין קאמר : נכו מנין שאיכו מקנא בו משלמה דקא' ליה לדוד וייטב
אלהים ונו' : דקא' ליה לחליהו ויהי נא ונו' וכתן לו ולא כתקנא בו :
ויסמוך ידיו אע"ג דהקב"ה אמר וסמכת את ידך עליו קדא ומוזל
איכו וסמך תרתי :

וישם ה' דבר בפיו בלעם רא"א מלאך ר' יונתן אמר חכה
א"ר יוחנן מברכתו של אותו רשע אתה למד מה
היה בלבו בקש לומר שלא יהיו להם בתי כנסיו' ובתי מדרשו'
מה טובו אהליך יעקב לא תשרה שכינה עליהם משכנותיך
ישראל לא תהא מלכותן נמשכת כנחלים נטיו לא יהיה להם
זתים וכרמים כננות עלי נהר לא יהא ריחן נודף כאהלי נטע
ה' לא יהיו להם מרבים בעלי קומה כארזים עלי מים לא יהיה
להם סלך בן מלך יול מים מדליו לא תהא מלכותן שולטת
באומות וזרעו במים רבים לא תהא עזרה מלכותן זורם מאנג
מלכו לא תהא איומה מלכותן ותנשא מלכותו א"ר אבה בר
כהנא כולן חזרו לקללה חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות שנ'
ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלהיך
קללה ולא קללות :

אמר רבי שמואל בר נחמני מאי דכתיב נאמנים פצעו
אוהבו נעתרות נשיקות שונא טובה קללה שקלל
אחיה השלוני את ישראל יותר מברכה שברכם בלעם הרשע
אחיה השלוני קלל את ישראל בקנה שנ' והכה ה' את ישראל
כאשר ינוד הקנה במים ונו' מה קנהה עומד במקום מים וגזעו
מחליף ושרשיו מרובין ואפילו כל הרוחות שבעולם באור
וגושבות בו אין מזויות אותו מסקומו אלא הוא הולך ובא עמהן
כיון שדממו הרוחות עומד קנה במקומו אבל בלעם הרשע
ברכס בארומה ארו אינו עומד במקום מים ושרשיו כועמין
ואין גזעו מחליף אפילו כל הרוחות שבעולם באות וגושבות
בו אין מזויות אותו מסקומו כיון שנשבה בו רוח דרומית מיד
עוקרתו והופכתו על פניו ולא עוד אלא שזכה קנה ליטול
במנו קולמוס לכתוב בו ספר תורה נביאים וכתובים :

חלק פרק אחר עשר

פי' מלאך שמסרו הקב"ה למלאך שלם יניחנו לקלל: חכה נתן
נפיו: מזככותיו וכו' דכתיב ויהפוך ה' וגו': נודף ממדות:
יודם ויתקף: הקללה ה' מהקללות הפך לזכרה של חזרה לעולם:
כעתרות נהפכות כלו' ונהפכות מנחמכות נשיקות שונא: מחליף
לאחר שנקנץ: אינו עומד וכו' והאי דכתיב כארזים עלי מים שכינה
היא דאמרה עלי מים: אפי' וכו' דהיינו נג' מלכיות יהיה להם
תקומה אבל וכו' בל לקללן שהזכות ד' שהוא מדום שהיא בדרומה
של א"י תנא ועוקרתו:

וידא את הקניו וישא משלוא ל' בלעם ליתרו קני ל'
היית עמנו באותה עצה מי הושיבך אצל אותי
עולם והיינו דא"ר חייא בר אבא א"ר שמלאי שלשה היו
באותה עצה אלוהן בלעם איוב ויתרו בלעם שיעין נהרג
איוב ששרק נידון ביסורין ויתרו שברה וכו' בני בניו וישבו
בלשכת הגזית שנא משפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתים
שמעתים סוכתים המה הקנים הבאים מהמת אבי בירת רכב
וכתיב ובני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים וישא משלו
ויאמ' אוימי יהיה משמו אל אמ' ר' ל' אוימי שמחיה עצמו בשם
אל א"ר יוחנן אוי לה לאומה שמחיה עצמה בשם אל בשערה
שהקב"ה עוש' פדיון לבניו מי מטיל כסותו בין לביא ללביאה
בשערה שנוקקין זה עם זה וצית מיד כתיב אמר רב ליבון
אשפיר וענו עבר עד אשור קטלי מיקטל מכאן ואילך
משעבדי שעבודי:

פי' בנותו ענה כל הנן הילול וגו' בתמי' ודאי היית: ומי
הושיבך וכו' שעתידין בניך לישב בלשכת הגזית: שמיים
עצמו עושה עצמו אלוה ועיין נרש"י ונמחרט"ל ל"א: אוי לה לאומה
שתהיה בנותן הימים שיעלה על דעתן לעכב את ישראל: מי מטיל
וכו' לעכבן שלא יזדקקו זה לזה דמסוכן הוא כלו' מי הוא שיכול לעכב
את ישראל והקב"ה מכניסם: כים ספיכות גדולות: ליבון אשפיר
שם מקום עד אשור כלו' אותן אומות שזניא הקב"ה בנים עתידים
להרוג כל האומות עד אשור ומכאן ואילך וכו' לעתיד קמיירי:

הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה
לעמך עמך לעם הזה מיכעי ליה אמר ר' אבא בר
כהנא כידם שמקלל את עצמו וחולה קללתו באחרים אמ' לו'
אלהיהם של אלו שונא זמה הוא והם סתאויים לכלי פשתן בוא

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תוסה

ואשיאך עצה עשה להם קלעים והושיב בהם זקונה מבהוין וילדה מבפנים וימכרו להם כלי פשתן עשה להם קלעי מהר שלג עד בית הישימון והושיב בהן זונות זקנה מבהוין וילדה מבפנים ובשעה שישראל אוכלים ושותים ושמים ויוצאים לטייל בשוק אומרת לוהוקנה אי אתה מבקש כלי פשתן זקנה אומרת לו בשוה וילדה בפחות שנים ושלשה פעמים ואח"כ אומרת לו הרי אתה כבן בית שב כרור לעצמך וצרצור של יין עמוני מונה אצלה ועדין לא נאסר יין של גוים אמרה לו רצונך שתשתה כוס של יין כיון ששתה בער בו אמר לה השמיעי לי הוציאה יראתה מתוך חיקה אמרה לו עבוד לזה אמר לה הלא יהודי אני אמרה לוומה איכפת לך כלום מבקשים ממך אלא פיעור והוא אינו יודע שעבודתה בכך ולא עוד אלא שאינו מנחתך עד שתכפור בתורת משה רבך שנא' המה באו בעל פיעור וינזרו לבשת ויהיו שקוצים באהבם :

פ"י מיניצי ליה שהשיא עצה לבלק שנכסלו בה ישראל : ותולה קללתו וכו' בך בלעם לא רצה לתלות שפלות זה בבלק שהיא הוא צריך לנקם עצה היאך יכסלו ישראל אלא בישראל תלה השפלות לומר שהם צריכין לעצה שיכסלו מואב ל"א שתלה הכתוב במואב ולא רצה לכתוב כלפי ישראל כמ"ש בלעם הרשע : קלעים אהלים של קלעים : נסוה למי שויו : נפחות מכדי שויו וכן עושין ב' או ב' פצמים : ברור כל תכשיטים שאתה רוצה : ברנורי נאלות : בוער שהיה משתכר ונוצר בו יצר הרע : השמיעי לתשמיש : פיעור כן היתה צנודתו של פיעור שמתריוץ לפניו : וינזרו סרו מדרכם והלכו אחר הנסת : באהנס מתוך תאות אהנס לזנות היו משוקצים שזופרים בהקנ"ה :

וישב ישראל בשטים רא"א שטים שמה ר' יהושע אומ' שנחעסקו בדברי שטות ותקראן לעב"ר א' אומר ערומות פגעו בהן רבי יהושע אומר שנעשו כלם בעלי קרוין מאי לשון רפידים ר"א אומר רפידים שמה רבי יהושע אומר שריפו עצמן מד"ת כשם שנא' לא יפנו אבות אל בנים מרפיון ידים א"ר יוחנן כל מקום שנא' וישב אינו אלא לשון צער שנ' וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות וישב יעקב בארץ מגורי אביו ויבא ווסף את רבחס רעה וישב ישראל בארץ מצרים

חלק פרק אחד עשר

ויקרבו ימי ישראל למות וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת
גפנו וגו' ויקסה שטן לשלמה וגו' :

ואת

מלכי מדין הרגו על חלליהם וגו' ואת בלעם בן
בעור הרגו בחרב בלעם מאי בעי התם א"ר יוחנן
שהלך ליטול שכר כ"ד אלף שהפיל מושראל אמר מר זוטרא
בר טוביה אמר רב היינו דאמרו אינשי גמלא אול למיבעי
קרני אודני דהוו ליה גזיו מיניה וארז בלעם בן בעור הקוסם
קוסם נביא הוא א"ר יוחנן בתחלה נביא ולבסוף קוסם אמר רב
פפא היינו דאמרו אינשי מסגניו שליטי הות אייזן לגברי נגרי
הרגו בני ישראל בחרב על חלליהם אמר רב שקייטו בו ארבע
מיתות סקילה שרפה הרג וחנק א"ל ההוא מינאה לרבי חנינ' **א**
מי שמוע לך בלעם בר כמה הוה א"ל מיכתב לא כתיב אלא
מדכתיב אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם בר תלתין ותלת
שנין או בר תלתין וארבע א"ל שפיר קאמרר לדידי הוי לי
פנקסיה דבלעם הוה כתיב ביה בר תלתין ותלת שנין בלעם
חגירא כדקטל יתיה פנחס ליסטאה א"ל מר בריר דרבינא
בכולהו לא תפוש למרש לבר מבלעם הרשע דכמה
דמשתכחת ביה דרוש ביה :

פי' ותקראן בנופן משמע ל' מקרה : לא יפנו ונו' להטיב עמהם
מרשיון ידים של תורה ומצות וה' רפידים ידים הוא כלו'
מפני שרפנו מד"ת נא עליה עמלק : שהפיל שכהדנו בעצו : גמלא
תבע קרני כן בלעם שחל שכר וכהרג : גזיו חתכו : ולבסוף שנתן
עיניו לקלל את ישראל כיטלה ממנו נבואה וכעשה קוסם : מסגני
זש' יטיבות אשת סנכים ושריס היתה : אייזן וכו' זינתה למושמי
חבל הספיכה ל' א' כנרי חרשים : הרגו ונו' מיתות הרבה משמע :
ליסטאה שר ננא : בכולהו חלכים והדיוטות : למדרש לננאי :

כתיב

דואג וכתיב דויג א"ר יוחנן בתחלה ישב הקב"ה
ודואג שמא יצא זה לתרבות רעה לאחר שיצא
אמ' וי שיצא זה א"ר יצחק מ"ד מה תתהלל ברעה הגבור חסד
אל כל היום א"ל הקב"ה לדואג לא גבור בתורה אתה מר
תתהלל ברעה לא חסד אל נטוי עליך כל היום וא"ר יצחק
מאי דכתיב ולרשע אמר אלהי' מה לך לספר חקי א"ל הקב"ה
לדואג הרשע מה לך לספר חקי כשאתה מגיע לפרש' מרצחי

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרסו

ופרשת מספרי לשון הרע מה אתה דורש בהסותשא ברירתי
עלי פיד א"ר אמי אין תורתו של דואג לא משפה ולחין וא"ר
יצחק מ"ד יראו צדיקים ויראו ועליו ישחקו בתחלה ייראו
ולבסוף ישחקו ואמר רבי יצחק מ"ד חיל בלע ויקיאנו מבטנו
וירישנו אל אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע ימות דואג אמ' חיל
בלע ויקיאנו אמר לפנינו מבטנו וירישנו אל וא"ר יצחק ס"ד גם
אל יתצד ונו' אמר הקב"ה לדוד נתי דואג לעלמא דאתי אמר
לפניו גט אל יתצד לנצח לימרו שמעתא בי מדרשא משמיה
יהתך ויסחך מאהל ליהוי ליה בנין רבנן ושרשך מארץ חיים
סלה וא"ר יצחק מאי דכתיב איה סופר איה שוקל איה סופר
המנדלי איה סופר כל אותיות שבתורה איה שוקל ששוקל
כל קלים וחמורים שבתורה איה סופר את המנדלים שהיה
סופר ש' הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר א"ר אמי ארבע
מאור בעיי הו' בעי דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר
ולא אפשר להוחד אמר רבא רבותא למבעי בעיי בשני דרבי
יהודה כולי תנויי בני חקין ואנן קא כתנינן בעוקצין טובא וכי
הוה מטי רב יהודה אשה שכובשת יוק בקדרה ואמרי לה
ותים שכבשן כשרפיהון טהורין אמר הויות דרב ושמואל קא
חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצין תלת סרי מתיבתא ורב
יהוד' שלוק' חד מסאני' ואתא מטרא ואנן צוחינן וליכא דמשג'
בן אלא הקב"ה לבא בעי דכתיב וראה ללבב:

אמר רב משרשיא דואג ואחיתופל לא סברי שמעתא
מתקיף לה מר זוטרא מאן דכתיב ביה איה סופר
איה שוקל איה סופר את המנדלים ואת אמרת לא הו' סברי
שמעתא אלא דלא הוה סלקא להו שמעתא אליבא דהלכתא
דכתיב סוד ה' ליראיו אמר רבי אמי ל"א מת דואג עד ששכח
תלמודו שנא' הוא ימות באין מוסר וברוב אולתו ישנה רב אמ'
נצטרע שנא' הצטרע כל זונה ממך וכתיב התם לצמיתות
ומתרגמינן לחלוטין ותנן אין בין מוסגר ומוחלט אלא פריעה
ופרימה א"ר יוחנן ג' מלאכי חבלה נודטנו לו דואג אח' ששכח
תלמודו ואח' ששיף נשמתו ואח' שפיור עפרו בבתי כנסיות

וכבתי

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

ובבתי מדרשות א"ר יוחנן דואג ואחיתופל לא ראו זה אר"ה
דואג בימי שאול ואחיתופל בימי דוד ואמר רבי יוחנן דואג
ואחיתופל לא חצוימיהם תניא נמי הכי אנשי דמיסומרמה
לא יחצוימיהם כל שנתיישב דואג לא היואלא ל"ד ושל
אחיתופל אינם אלא ל"ג :

פי' א"ל הקנ"ה והלא נבזר נתורה אתה למה תתהלל לספר ל'
הרע על דוד : מרצמים שהרנ כוז : עלי פיך ולא בלב :
בתחלה יראו שלא ילמד אדם ממעשיו של דואג שחוטא ומצליח :
ולכסוף כשמת בחצי ימיו ושז נמולו נראשו ישחקו : חיל בלע
ויקראו המתן עד שתשכח תורה : מדטכו ונו' תמהר ותשכיחנו :
מאהל מצה"ס : במגדל הפורח מתג העליונה מן הל"ד מפני
מה כעופה למטה ל' א במגדל הנכנס לארץ העמים בשדה אם טמא
הוא או לא עיי' ברש"י ל"א : רבותא וכו' דהא בשני וכו' שלא היו
מרבין כ"כ לדרוש : טהורין שאם נבעה טומאה בשרשי העלין טהורי'
שאין נעשין בית יד לעלין מאחר שכנסן : טרפיהון עלין : היות
וכו' דלא הוה ידע מ"ט הם טהורים : תליסר י"ג ישיבות ויודעין
אותה יפה ואפ"ה הם היו חסידים יותר ממנו דאלו ר"י וכו' : לא
סברי לא היו יודעין הלכה לפרשה בטעמה : דלא סלקא וכו' שלא
זכו לקבוצ הלכה כמותן :

אמר ר' יוחנן בתחלה קרא דוד לאחיתופל רבו ולבסוף
קראו חברו ולבסוף קראו תלמידו בתחלה קראו
רבו ואתר"י אנוש כערכי אלופי ומיודעי ולבסוף קראו חברו
אשר יחדיו נמתיק סוד וגו' ולבסוף קראו תלמיד גם איש
שלומי אשר בטחתי בו אוכל להמי :

אמר רב יהודה אמר רב לעולם אל יביא אדם עצמו
לידי נסיון שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו
לידי נסיון ונכשל אמר לפניו רבש"ע מפני מה אומרים אלהי
אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ואין אומרים אלהי דוד אמר
אינהו מינסו לו אר"ה מינסית לי אמר לפניו רבש"ע נסני
שנא' בחנני ונסני א"ל מינסת לך ועבידנא מלתא בהדך
דלרידהו לא הודיענא ואלו אנא קא מודענא לך דמנסינא לך
בדבר ערוה מיד ויהי לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו ונו'
אמר רב יהודה שהפך משכב של לילה למשכבו של יום
ונתעלמה

חלק פיק אחד עשר סנהדרין תוסו

זנת עלמיה ממנו הלכה אבר קטן יש באדם משביעורעב
ומרעיבו שבע והיינו דכתיב ויתהלך עלגג בית המלך וירא
אשה רוחצת מעל הגג והאשה טובת מראה מאד ברת שבע
הייתה קא הייפה רישרה תותי הלתי אתי שטן אידמי ליה
כצפרתא פתק ביה גירא פתקה להלתא אנלייה והזייר מיד
וישלח המלך לדרוש לאשה ויאמר הלא זאת בת שבע ברת
אליעם אשת אוריה החתי וישלח דוד מלאכים לפניו ויקחה
וזתבא אליו וישכב עמה והיא זכתה קדשרה מטומאתה והיינו
דכתיב בחנת לבי פקדת לילת צרפתי בל תמצא זמותי כל
יעבור פי אכר איכו זממא נפל בפומיה דמאן דסני לי ולא אמ'
ביהא מלתא :

פי' אלופי היינו רבי : הוכל לחמי לומד תורתני : שהפך וכו'
שהיה משמש כיוס כלי שיחא שנע מתשמיש : הלכה שהמשניע
אכרו נתשמיש רעב ומרבה תאוה : ה'ג ויתהלך ול"ג והיינו :
מלתא כוורת : פתק בה גירא בכורת כלו' שהכה בה ושברה :
מזקדת וכו' ונא עלי' כשהיא נדה : פקדת על מינשה לילה
פקדתני אס אוכל לעמוד בנסיון : צרפתי משנת לנרפני ולא
מנאתני נקי : איכו זממא מי יתן והיה נפי רסן שלא לומר דכר
שהלכתני :

דרש רבא מאי דכתיב למנצח לדוד בה' הסירי איך
תאמרו לנפשי נודי הרכם צפור אמר דוד לפני
הקב"ה רבש"ע מחול לי על אותו עון שלא יאמרו הרשעים
הר שכנכ צפור גודדתו דרש רבא מאי דכתיב לך לבדך
חטאתי אמר דוד לפני הקב"ה גליא וידיעה קמך דאיבעינא
למלפייה ליצריהוה כיופינא אלא' מינא דלא לימרו עבדא
זפי למרוה דרש רבא מאי דכתיב כי אנני לצלע גבון ומכאובי
נגדי חמיד ראוויה היתה בת שבע בת אליעם לדוד מששת ימי
בראשית אלא שבאת עליו במכאוב ובגתנא דביר' ישמעאל
ראוויה היתה לדוד בת שבע בת אליעם אלא' שאמלה פגרה
דרש רבא מ"ד ובצלעי שמחו ונאספו נאספו עלי נכיס קרעו
ולא דמו אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע גלוי וידוע לפניך שאם
היו קורעין את כשרי לא היה דמי שותת ולא עוד אלא בשעה
שהם עוסקים באהלות ונגעים פוסקין ממשנתן ואומרים לי

חלק פרק אחד עשר

דוד הנא על אשת איש מיתתו במה אמרת להם הנא על
אשת איש מיתתו בחנקו יש לו חלק לעה"ב אבל המלבין פני
חברו ברכים אין לו חלק לעה"ב :

אמר רב יהודה אמר רב אפילו בשערת חליו של דוד
קיים שמונה עשר עונות שנאמ' יגעתי באנהרתי
אשחה בכל לילה מטתי בדמעתי ערשי אמסה :

אמר רב יהודה אמר רב בקש דוד לעבוד ע"ז שנא' ויהי
דוד בא עד הראש אשר ישתחוה לאלהים ואין
ראש אלא ע"ז שנא' הוא צלמא רישיה די דהבוהנה לקראתו
דחשי הארכי קרוע כתנתו ואדמה על ראשו א"ל לדוד יאמרו
מלך כמותך יעבוד ע"ז א"ל מלך שכמורתי יהרגנו בנו מוטב
יעבוד ע"ז ואל יתחלל ש"ש בפרהסיא אמר מ"ט נסכת יפרת
תואר א"ל יפת תואר רחמנא שריא א"ל ללא דרשרת סמוכין
דסמך ליה כי יהיה לאיש בן סורר ומורה כל הנושא יפרת
תואר יש לו בן סורר ומורה :

פי' הר מלך : נפור דע' נפור נטרד כלעיל : זכוי' נכחו
נתוכחתו : לנלע ככון אותו כלע ככון לי : שאלה פנס
שפן השעה ליוקד ע"י עזירה : פנה תאנה שלא נתנלה : י"ח
עונות לי"ח נשיו שלא לענן : נאנתי אפי' נשעת אנתי אשחה
ונ' תשיש ענין סחוימאוס קרי ליה : נלמעתי שנעת דמעתי
אני ממאים את מעתי נתשמיש : יאמרו מלך שכמותי חסיד שכמותי
מוטב וכו' וחללל הכי לכדי ולא יחללו אותו כל העולם : מ"ל חושי
הארכי קב"ה לא עניד דינא נל"ד דאת מ"ט נסכת יפ"ת :

דרש רבי דוסתאי דמן בירי למה דוד דומה לסוחר כותי
אמ' דוד לפני הקב"ה רבש"ע שניאות מייבין אמ'

ליה שביקילך מנסתרות נקני שביקי לך גם מודים חשוך
עבדך שביקי לך אל ימשלו בידלא לשתעו בי רבנן שביקא
לך אז אותם שלא יכתוב סורחני אמ' לוא"א ומה יו"ד שנטלתי
משרי עמדה וצוחרו כמה שני' עד שבא יהושע והוספתיה
לו שנא' ויקרא משה להושע בן נון יהושע כל הפרשה כולה
עאכ"ו ונקתי מפשע רב אמר לפניו רבש"ע מחול לי על אותו
עין כלו אמר כבר עתיד שלמה בנך לומר בחכמתו היחתה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תוספת

איש איש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה אם יהלך איש על גהלים
ורגליו לא תכוונה כן הבא אל אשת רעהו לא ינקה כל הנוגע
בה א"ל כל הכי נטרד ההוא גברא א"ל קביל עליך יסורין
קביל עליה אמר רב יהודה אמר רב ששה חדשים נצטרע דוד
ונסתלקה הימנו שכינה ופירשו ממנו סנהדרין נצטרע דכתי'
החטאני באזוב ואטהרונו' נסתלקה הימנו שכינה דכתיב
השיבה לי ששון ישעך וגו' ופירשו ממנו סנהדרין דכתיב
ישבו לי ויראיך וגו' ה' חדשים מנא לן דכתיב והימים אשר
מלך דוד על ישראל מ' שנה בחברון מלך שבע שנים ובירושל'
ל"ג שנים וכתיב בחברון מלך שבע שנים ה' חדשים ובירושל'
מלך ל"ג שנה והנך ה' חדשי לא קא השיב שמע מינה דאצטרע
כתיב עשה עמי אות לטובה וגו' אמר לפניו רבש"ע מחול לי
על אותועון מחול לך עשה עמי אות לטובה ויראו שונאי
ויבושו א"ל בחיך איני מודיע אבל אני מודיע בחיי שלמה
בגך בשעה שבנה שלמה את בית המקדש בקש להכניס ארון
לבית קדשי הקדשים דבקו שערים זה בזה אמר כ"ד רגנור
ולא נענה אמר שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם
ויבא מלך הכבוד ולא נענה כיון שאמר ה' אלהים אל תשב
פני משיחך וזכרה להסרי דוד עבדך טיד נענה באותה שעה
נהפכו פני שונאי דוד כשולו קדרה וידעו כל ישראל שמהל לו
הקב"ה על אותועון :

פי' סוחר כותי לרכו להפנות את סחורתו מעט מעט יותר
מדלי להעמיד על דמים מועטים : מי יבין מי יוכל להשמר
משננות : שניקי מחול : כסתרות מויל של כינעא : זדים של
פרהסיא : דלא לשתעי וכו' שלא ידרשו נחטאתי חכמי הדורות :
שלא יכתוב סורחני שתמחוק אותה פרש' : עאכ"ו שלא תיעקר :
כ"ד רכנות בין תפלה תמנה ורנה איכא כ"ד :

ויבא אלישע דמשק להיכא אזיל אמר רבי יוחנן שהלך
להחזיר גיחויבת שובה ולא חזר אמר לו חזור בך
א"ל מקובלני ממך החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין
בידו לעשות תשובה מאי עכד א"ר אבן שואבת תלה לחטאת
ירבעם והעמידה בין שמים לארץ וא"ר שב חקק בפירה
והיתה

חלק פרק אחד עשר

והיתה מכרות ואומרת אנכי ולא יהיה לך וא"ד רבנן דדה
מקמו' שנ' ויאמרו בני הנביאי' לא ישע הנה המקו אשר אנחנו
יושבים שם לפניך צר ממנו מכלל דעד הגה לא הוה דחיק :

תנו רבנן לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא
כאלישע שדחפו לגיחזי בשתי ידיים ולא כיהושע
בן פרחיה שדהה בשתי ידיים גיחזי דכתיב ויאמר נעמן הואל
וקח ככרים כסף ויפצר בו ויקח ויאמר אליו אלישע מאין
גיחזי ויאמר לא הלך עבדך אנה ואנה ויאמר אליו
לא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך
הערת לקחרת ארע הבסף ולקחרת ארע הבגדים וחיים
וכרמים צאן וכקר ועבדים ושפחות ומי שקל כולי האי כסף
ובגדים הוא דשקל א"ר יצחק באותה שעה היה אלישע יושב
והורש בשמונה שרצים ונעמן שר צבא ארם היה מצורע
אמרה לי' ההיא רכיתא דאישתבאי מארעא דישראל אי אזלת
לגבי אלישע מסי לך כי אתא א"ל ויל טבול בירדן א"ל אחוכי
קא מחייבת כי אמרו ליה הני דהוו כהדיה מאי נפקא לך מינה
יל גסו אזל וטבל בירדנא ואיתסי אתא איתיו ליה כל הגי
דנקט לא צכיל לקבולי מיניה גיחזי אפטר מקמיה אלישע אזל
שקל מאי דשקל ואפקיד כי אתא הווייה אלישע לצרעת דהוה
פריחה עילווי רישיה א"ל רשע הגיע ערץ ליטול שכר שמונה
שרצים ויצרעת נעמן תרבק בך וכזרעך עד עולם ויצא מלפניו
מצורע כשלג רבי יהושע בן פרחיה עיין בגמרא וארבעה
אנשים היו מצורעים פתח שער העיר א"ר יוחנן ניהו ושלשת
בניות רוצר תינטק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת :

פי' שואנת מנכהת מתכת בלא כניעה וי' אותה אכן העמיד
העגלים בלוי' : רבנן התלמידים דחה מישיבתו של אלישע :
הואל וקח תשניע שלישע שולחן : ויפטר כונסחי : העת לקחת
וגו' ח' דכרים קא חשיב נקרא : ליטול שכר פ' ח' שרצים שעסקתי פו
ולהכי בתכ' ח' דכרים כנגד אותו פ' כלו' כסף וזהו שקבלת חמנו
סבור אתה לקנות דכרים הללו להיות לך שכר ח' שרצים : יצר אם
יצר תאותו תרחיקו חמנו לנמרי מחיעט ישיבת העולם : תנוק
וחשה דעתן קלה ואם תדחה אותם תטריקן מן העולם :

תנו

רבנן שלש' הלאים חלה אלישע אחד שגורה דוכים
בתינוקות ואח' שרחפו לניהוי בשתי יודיסוא' שמת
בו שנא' ואלישע חלה את חלו אשר ימות בו עד אברהם ל
היתה זקנה כל דהוי לאברה' אמר האי וצדק כל דהוי ליצחק
אמר האי אברהם בעא אברהם רחמים דליהוי ליה זקנה שנ'
ואברהם זקן בא בימים עד יעקב לא הוה חולשא בעא רחמי
והוה חולשא שנא' ויאמר ליוסף הנה אביך חולה עד אלישע
לא הוה איניש הליש דמיתפח ואתא אלישע ובעא רחמי
ואיתפח שנ' ואלישע חלה את חלו אשר ימות בו :

משנה

דור המגול אין להם חלק לעה"ב ואין עומדין
בדין שנא' לא ידון רוחי באד' לעולם דור הפלגה
אין להם חלק לעה"ב שנא' ויפץ ה' אותם משם וכתיב ומשם
הפיצם ה' אנשי סדום אין להם חלק לעה"ב אבל עומדין בדין
שנא' ואנשי סדום רעים וחטאים רבי נחמיה אומר אלו ואל
אין עומדין בדין שנא' על כן לא יקומו רשעים במשפט וחטאי'
בעדת צדיקים על כן לא יקומו רשעי' במשפט זה דור המבול
וחטאים בעדת צדיקים אלו אנשי סדום אמרו לו בעדת
צדיקי אינם עומדי' אבל עומדים בעדת רשעים (גמרא) תנו
רבנן דור המבול אין לחם חלק לעה"ב שנא' ויטח ארץ כל
היקום אשר על פני האדמה וגו' ויטח את כל היקום בעה"ז
וימחו מן הארץ לעה"ב דבריר' ערבי יהודה בן כתייה אומר
לא היין ולא נדונין שנא' לא ידון רוחי באדם לעולם לא ידון
ולא רוח ד"א לא ידון רוחי שלא תהא נשמתן חוזרת מנחם
בר' יוסף אומר אפילו בשעה שהקב"ה מחזיר נשמות לפגרים
מתים נשמתן קשה להם בניהנם שנא' תהרו חשי תלדו קש
רוחכם אש תאכלם :

תנו

רבנן דור המבול לא נתנאו אלא בשביל טוביה
שהשפיע להם הקב"ה הומה כתיב בהם בתייהם
שלום מפהד וגו' וכתיב שורו עכר ולא יגעיל וגו' וכתיב ישלחו
כצאן עויליהם וגו' תשא בתוף זכטר וגו' יבלו בטוב ימיהם
וגו' והיא גרמיה שאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

דאפצנומה שדי כי נעבדנו וגו' אמרו כלום אנו צריכים אל לא
לטיפה של גשמים יש נהרות ומעינות שאנו מסתפקין מהם
אמר הקב"ה בטוב' שהשפעתו להם בנה מנעיסים אותי ובה
אני דן אותם שנא' ואני הנני מביא המכול מיס' ר' יוסי אומר
ידור המכול לא נתנאו אלא בשביל גלגל העין שדומה למים
שנא' ויקחו להם נשים מכל אש' בחור לפיכך דן אותם במים
שדומה לגלגל העין שנא' נבקעו כל מעינות תהום רבה א"ר
יוחנן דוד המכול ברבה קלקלו וברבה נדונו ברבה קלקלו
ודכתיב וירא ה' כירבה רעת האדם ברבה נידונו כתיב נבקעו
כל מעינות תהום רבה וכתיב ויספרו מעינות תהום רבה
א"ר יוחנן ג' גשתי ורומהם בלועה גדוד וחמי טבריא ועינא

רבתי דבירים :

ע"ז חלה חל חליו ב' אשר ימות ג' : וזהו חולשא לפני מותו
ויזכה לנייתו : מיתפת מתרפא : לא ידון רומי לה דין וואן
ל'ס רוח להיות עם הנדיקים שיש להם חלק : ויפזונו' בעה"ז
עמס הפינס בעה"כ : זה דור המנוול דכתיב נכו כי רבה רעת
יהאדם : אלו אנשי סדוס דכתיב נכו רעים ומטאים : קסה להם
ל'נא לתוך הגוף כי נשמה בעצמה בעצית אש ושורפת הגוף : נלגל
העין שרואים עונתם שלמה והיה גובהי עינים ומנאפי' אחר
עיניהם : שדומה לנלגל העין מעצבות שנוצצין ממקור קטן כמו
עין : ינ' נשתיירו מאותן מעיינות של מנוול שהיו חמין :

ע"ז השחית כל בשר את דרכו על הארץ א"ר יוחנן מלמד
שהרביעו בהמה על חיה וחיה על בהמה והכל על
אדם ואדם על הכל אמר רבי אבא בר ב'הנא וכולם חזרו הוין
ממתושלמי ויאמר ה' לנח קץ כל בשר בא לפני א"ר יוחנן בא
וראה כמה גדול כחו של חמס שהרי דור הנבול עברו על
זה כל ולא נחתם עליהם גור דינס אלא עד שפשטו יריהם
עבול : שנאמ' כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם
אחיה הארץ וכתיב החמס קם למט' רשע לא מהם ולא מהמהם
ולא מהמונס ולא נוח בהם אמר רבי אליעזר מלמד שזקף
עצמו כמקל ועמד לפני הק"ה אמר לפניו רבש"ע לא מהם
ולא מהמהם ולא נוח בהם חנא דבי רבי ישמעאל אף על נח
נחתם גור דין אלא שמצא דין בעניי ה' שנאמר כי נחמתי כי

עשיתם

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרע

עשיתם ונח מצא חן בעיני ה' כי עשה את האדם בארץ כי
אתא רב דימי אמר אמר הק"ב יפה עשיתי שתקנתי להם
קברות בארץ מאי משמע כתיב הכא וינחם וכתוב התם
וינחם אותם וידבר על לבם וא"ד לא יפה עשיתי שתקנתי
קברות בארץ כתיב הכא וינחם ה' וכתוב התם וינחם ה' על
הרעה אשר דבר לעשות לעמו :

אלה

תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו
א"ר יוחנן בהורותיו ולא בהורות אחרים ור"ל אמר
בדורותיו כל שכן בהורות אחרים א"ר חנינא משל דרבי יוחנן
למה הדבר דומה לחבית של יין שהיתה מונחת במרחף של
חומץ במקומה ריחה נודף שלא במקום אין ריחה נודף א"ר
אושעיא משל דר"ל למה הדבר דומה לצלוחית של פליטון
שהיתה מונחת במקום הטנופת במקום ריחה נודף כל שכן
במקום הבוסס וימח את כל היקום אשר על פני האדמה אם
אדם הטא בהמה נה הטארה תנא משום רבי יהושע בן
קרח משל לאדם שעשה סעורה לבנו והתקין מכל מיני
סעודה לימים מת בנו עמד ופזר את חופתו אמר כלום עשיתי
אלא בשביל בני עכשיו שמת בני חופה למה לי אף הקב"ה
אמר כלום בראתי בהמה וחיה לא בשביל אדם עכשיו שאדם
הטא בהמה וחיה למה לי מכל אשר בהרבה מתו ולא דגים
שבים דרש רבי יוסי דמן קסרי מאיד כתיב קל הוא על פני
מים תקולל הלקתם בארץ מלמד שהירה נח הצדיק מוכיח
בהם ואמר להם עשו תשובה ואם לאו הקדוש ב"ה מביא
עליכם את המבול ומקפה נבלתכם על המים כזיקים שנאמר
קל הוא על פני מים ולא עוד אלא שלוקחין מהם קללה לכל
באי עולם שנאמר תקולל הלקתם בארץ לא יפנה דרך כרמי'
מלמד שהיו מפנים דרך כרמים אמרו לו וימי מעכב אמר להם
פרודה אחת יש לי להוציא מכס אם כן לא נפנה דרך כרמי' :

פ"י חזרו להזדונ עם מיניהם: מתושלמי עיף הוא שעלין הוא
חזדונ עם הכל: שזקף המחם עצמו כחקל: לא מהס חין
תועלת לא נהס ולא כהמונס ולא כמשאס מהמסס: כי גתתי ונו'
ונח סמוכים דרים: יפה עשיתי וכו' שאנדי לך רשעים נוס:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

לא יפה לאפשר היו חוזרים : כ"ש וכו' הוה צדיק יותר : פלויטין
בושט : מקפה חניף : כזיקיט כאלות : ומי מעכב שאינו עושה
מיד אם יש נידו כח לעשות כן : פרידה א' מתושלת ימות קוד' ולא
יהא כדון עימכס : א' כללא כפנה וכו' כלומר לא כסור ולא נפנה את
דרך הכרמים אלא כל שעה נלך בהם כלו' א' כללא כלך דרך כנושה ולא
כחזור מסורינו אלא כלך ונקלקל השורה דרכים משונשים בקוצים
ונרקמים כעין שנילי כרמים :

דרש רבא מאי דכתיב לפיד בוז לעשתורית שאנן נכון
למועדי רגל מלמד שהיה נח הצדיק מוכיח אותם
ואמר להם דברים קשים כלפידים והיו מכוין אותו אמרו לו
וקן תיבה זו למה אמר להם הק"ב מה מביא עליכם את המבול
אמרו מבול של מה אם מבול של איש יש לנו דבר אחד ועלית'
שמו ואם של מים הוא מביא אם מן הארץ הוא מביא יש לנו
עשיות של גדול שאנו מהפין בהם ארץ הארץ ואם מן
השמי הוא מביא יש לנו דבר ועקב שמו ואמרו לה עשק שמו
אם להם הוא מביא מבין עקבו רגליכ' שנא' נכון למועדי רגל
תניא מימי המבול קשים ועבים כשכבת זרע שנא' נכון למועדי
רגל אמר רב הסדא ברותחין קלקלו בעבירה ברותחין גדונו
בתיב הכא וישוכו המים וכתוב התם וחמת המלך שככה :

ויקרי לשבעת הימי' ומי המבול היו על הארץ מה טיבם
של שבעת הימים אמר רב אלו ימי אכלות של
מתושלח למדך שהספרים של צדיקים מעכבת את הפורענות
לבא ד"א לשבעת ששינה הק"ב עליהם סדרי בראשית
שהיתה החמה יוצאת ממערב ושוקעת במזרח ד"א שקבע
להם הקב"ה הזמן גדול ואחר כך זמן קטן ד"א לשבעת הימים
שהטעמים מעין העולם הבא כדי שידעו מרה טובה מנעו
מהם מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעוריה שכעה איש
ואשתו אישות לבהמה מיאית לרה אמר ר"ש בר נחמני א"ר
יונהן מאותן שלא נעכד' בהם עבירה מנא ידע אמ' רב הסדא
שהעבירן לפני התיבה כל שהתיבה קולטתו בידוע שלא
נעכדה בהם עבירה כל שאין התיבה קולטתו בידוע שנעכדה
בו עבירה רבי אבא אומר מאותן הבאים מאליהן :

פ' יעשתות כמו ליעשתוכות שיושג שאכן ומושבנין מחשנות
 רנות : עליתא שמו ואין לש שולטת בה : מכין יעקני
 דבליכס מן הרגל יוציא מחס מים אם היה רונה וא"ל לחפות רגליכס
 צעשית : חמת המלך שכבה כמה מרתחן ה"ל כמו מרתחן : סדרי
 ו' ימי בראשית : זמן גדול בתפלה אחר להם והיו ימיו ק"ך שנה
 כשעבר זמן זה ולא שנו לטובה חזר וקבע להם זמן קטן : מי אית
 ליה נקנה ח נשכנת לכמה זכרים ואין זו אישות : שלא נענדו כו'
 שלא נזקקו אלא לבן זוגם :

עשה לד' חיבת עצי גופר אמר רב אדא אמר דבירבי
 שילא זו מכליג (עץ הוא) ואמר ליה גולמיש
 צוהר תעשה לתיב א"ר יוחנא א"ל הק"ב לנה קבע בה אבני'
 טובות ומרגליות כדי שיהיו מאירות לכם כצהרים ואל אמה
 תכלנה מלמעל דבהכנו הוא דקיימא תחתיים שנים ושלישו'
 תעשה תנא תחתיים לזבל אמצעים לבהמה עליונים לאדם
 וישלח את העורב אמ' ריש לקיש תשובה נצחת השיבו עורב
 לנה אמר ליה רבך שונאני ואתה שנאתני רבך שונאני מן
 הטהורי' שבעה מן הטמאי' שני' ואתה שנאתני שאתה מניח
 ממין שבעה ושולח ממין שנים אם פגע בישר חמה או שר
 צנה לא נמצא עולם חסר בריה אחת ועוד אמר ליה שמא
 לאשתי אתה צריך אמר ליה דשע במתור לי נאסר לי בנאסר
 לי לא כ"ש ומנא לן דנאסרו עליו דכתיב ובאת אל התיבה
 אתה ובניך ואשה ונשי בניך אחד וכתיב צא מן התיב' אתה
 ואשרצך ובניך ונשי בניך ארצך וא"ר יוחנן מכאן שנאסרו
 בתשמיש המטה ת"ר ג' שמשו בתיבה וכלם לקו כלב עורב
 זהם כלב נקשר עורב רוקק חם לקה בעורו וישלח את היונה
 מאתו לראוה הקלו המים א"ר ירמיה מכאן שדירתם של
 עופות טהורים עם הצדיקי' והנה עלה זית טרף בפיה אר"א
 אמרה יונה לפני הקב"ה רבונו של עולם יהיו מזונתי מרורי'
 כזית ומסורים בידך ואל יהיו מתוקים כדבש ומסורים ביד
 ב"ר מאי משמ' דהאי טרף לישנ' דמזוניה הוא דכתיב הטריפני
 לחם הקי למשפחותיה יצאו מן התיב' א"ר יוחנן למשפחותם
 ולא הם :

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

אמר

רב חנא בר ליואי א"ל אליעזר לשם רבא כתיב
למשפחותיהם יצאו מן התיבה אתון היכי הויתון
א"ל צער גדול היה לנו בתיבה בריה שדרכה להאכילה ביום
האכלונה ביום שדרכה להאכילה בלילה האכלונה בלילה
האי זיקתא לא הוה ידע אבא מה אכלה וימא חד הוה יתיב
וקא פאלי רומנא נפל תולעתא מיניה אכלה מכאן ואילך הוה
גביל ליה חיורא כי מתלע אכל' אריה אשתא וינתייה דאמ' רב
לא בציר משיתא ולא טפוי מתרוסר זינא אישתא * אורשינה
אשכחיה אבא דגני בסופנא דתיבותא א"ל לא בעית מזוני
א"ל הויתיה רהות טרידה אמינא לא אצערך אמר ליה יחא
דעווא דלא תמות שנא' ואומ' עם קניאנוע וכחול ארבה ימים :

פי'

מנליג עין הוא : דמותר לי אפי' נאשתי אני אסור : רוקק
הזרע מפיו לפי' של כקבה : דצורו שינא ממנו כוש : מאתו
בני צורב לא כתיב מאתו מכאן וכו' כלו' הנאה הוא להם שדריס
אכלס שמכירין ננדיקיס : זית טרף היתה שואלת מזון טרף של
ז' : למשפחותיהם יצאו וכו' אלמא כל חד וחד בפני עבדו היה
ולא היו אוכלין כלס כח' מלא משפחות משפחות היו שרוין ח"כ לא
בזכות עבדם יצאו אלא בעבור שינאו מהם משפחות לקיים היעולם :
אלעזר ענד אנרהס : לשם רבא גדול בנו של נח : היכי אתון היכי
הייתס יכולי' להכין ענייניהס בכך לעשות לכל צריה חפנה : זיקתא
שס צריה : פאלי מסתך : אשתא זינתי' חמה אחזתו ולא היה מושש
לדרום משאר בהמות : לא בציר וכו' אין לך חמה קלה שלא תהא
חמימותו יכול לזוכו ו' ימיס שלא ימות בלא מאכל ואין לך שיכול לזון
יותר מי"ב ימיס בלא מאכל ומסתה : אורשינה עוף ושמו חול בל'
המקרא ואינו מתלעולם : נסיפנא נחדר ספון ומתוקולו :

אמר

רב חנא בר ליואי א"ל שם רבא לאלעזר כי אתו
עלייכו מלכי מורה ומעירב אתון היכי עבדיתו א"ל
איותיה הקב"ה לאברהם ואותביה מימיניה והוה שדינן עפרא
והוה חרבי גילי והוה גירי שנאמ' מזמור לדוד נאם ה' לאדני
שב לימיני עד אשית אויביך וגו' וכתיב מי העיר ממורה צדק
יקראהו לרגלו וגו' נחום איש גס זו הוה רגיל דכל דהוה
סלקא ליה אמר גם זולטובה יום' חד בעי ישראל לשדורי
דורון לבי קיסר וכו' :

משנה

דוד הפלגה אין להם חלק לע"הב מה עבד
אמרו דבירבי שלא אמרו נבנה מגדל ונעלה
לרקיע ונכה בקרדומו' כדי שיוובו מימיו מחכו עלה במערבא
אם כן ליבנו אחד בטורא אלא א"ר ירמיה בר אלעזר נחלקו
לג' כתות אחת אומרת נעלה ונשב שם ואח' אומרת נעלה
ונעבוד עבודה זרה ואחרת אומרת נעלה ונעשה מלחמה
זו שאומרת נעלה ונשב שם הפיצה'ה' וזו שאומרת
נעלה ונעשה מלחמה נעשו קיפין ורוחים ושדים ולילין וזו
שאומרת נעלה ונעבוד ע"ז כי שם בללה' שפת כל הארץ
תניא רבי נתן אומר כלם לשם ע"ז נתכוננו כתיב הנא נעשה
לנו שם וכתיב התסושם אלהי אהרי לא תוכירו מה לחלץ ע"ז
אף כאן ע"ז א' ריוחנן מגדל שליש נשרף שליש נבלע שליש
קיים אמ' רב אורא דמגדל משכחאמ' רב יוסף בבל ובורסיף
סימן רע לתורה מאי בורסיף אמר רב אסיבור שאפי' :

פ"י

נאס'ה' ונו' אליעזר חמר פסוק זה נאס'ה' לאדני חמר
הקנ'ה' לאברהם אדני שנ לימיני ונו' : א' כופו' למה כפנו
אותו ונדקצה : רוחין בלינוף וצורה : לילין צורת אדם : בללה'
בלבל' לשונם כדי שלא יהא אחד מכוון לדעת חזירו לע"עו : חויר
מגדל מרחש המגדל משכח שכן כנזר על אותו מקום שיסכת ולקך
שכחו לשונם : סי' רע שמשכחין התלמו' מפכי סיעומדין בחויר המגדל :
ציר שאפי' נזר שנתרוקן מימיו כלו' משכח האדם בלימה שלומד :

פיסקא

אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא ת"ר
אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא שנא'
ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד רעים בעולם הזה
וחטאים לעולם הבא אמר רבי יהודה רעים בגופם
וחטאים בממונם רעים בגופם דכתיב ואיך אעשה הרעה
הגרולה הזאת וחטאתי לאלהים וחטאים בממונם דכתיב
והיה כך חטא לה' זו ברכת השם שמתכונני וחטאי' במתניתא
יתנא רעים בממונן וחטאי' בגופם רעים בממונם דכתיב ורעה
ענין באחיק האביון וחטאים בגופם דכתיב וחטאתי לאלהי'
לה' זו ברכת השם מאד וזו שפיכות דמים שנא' וגם הסנקי
שפך מנשה הרבה מאד ת"ר אנשי סדום לא נתנאו אלג' :

הלך פרק אחד עשר

בשכיל טובה שהשפיע להם הקב"ה ומה כתיב בהם ארץ
ממנה יצא לחם ותחתיה נהפך כמו אש מקום ספיר וגו' נתיב
לא ירעו עיט וגו' לא הדריכוהו בני שחץ וגו' אמרו וכי מאחר
שארץ ממנה יצא לחם למה לנו עוברי דרכים שאינן באים
עלינו אלא להסרנו ממנו ונבואו ונשכח רגל מארצנו שנאמ'
פרץ נהל מעם גר הנשכחים מני רגל וגו' :

דרש

רבא מ"ד עד אנה תהותתו על איש תרצחו כלכם
כקור נטוי גדר הדחוי מלמד שהיו נחני עיניה'
בבעלי ממון ומשיבין אותו אצל קיר נטוי ודוחין אותו עליו
ובאים ונוטלים את ממנו. דרש רבא מ"ד חתר בחשך בתי'
יומם התמו לסולא ראו אור מלמד שהיו מחנים עיניהם
בבעלי ממון ומפקידים אצלו אפרסמון ומניחים אותו בבית
גניהם לערב באים ומריחים אותו ככלב שנאמ' ישובו לערב
יהמו ככלב ויסובבו עיר ובאים וחותרים שם ונוטלין אותו
ממון ערום הלכו וגו' חמור יתומים וגו' והוא לקברות גו' דרשה
ר' יוסי בצפורי אהתרן ההיא ליליא תלרת מאה מחתרתו
בציפורי אתו קא מצערי ליה א"ל יהבת להו אורחא לנבני
א"ל מי הוה ידענא דאתו כי קא נה נפשיה דר' יוסי שפע
מרוכדי ציפורי דמא אמרי דאית לי חד תורא נרעי חד יומא
דלית ליה נרעי תרי יומי ההוא יתמא בר ארמלתא הבו לירי
תורי למרעי אזל שקלינהו וקטלינהו אמר להו דאית ליה
תורא נישקול חד משכא דלית ליה תורא נישקול תרי משכי
אמרו ליה מאי האי אמר להו סוף דינא כתהלת דינא מר
תהלת דינא דאית ליה חד תורא נרעי חד יומא דלית לירי
נרעי תרי יומא הכי נמי דלית ליה תורא לשקול תרי משכי
דעבר במכרא נתיב חד זוזא דלא עבר נתיב תרי דהוה ליה
דרא דלכני ארני כל חד וחד שקיל חדא א"ל אנא הדא
דשקלי דהוה שדו תומי או שמכי אתי כל חד וחד שקיל הדא
א"ל אנא חדא דשקלי :

פי' ארץ ימנה גו' ארץ שנע וטובה היא : ותחתי' ואח"כ :
ונשכח שלא יעברו עוברי דרכים בארצנו : פרץ הקב"ה
כחל של גפרית ואש : תהותהו תבקשו תרמיות ותואכית : יומם
סתמו

הלך פרק אחד עשר סנהדרין תרעג

מתמו כלומר סותין וחותמן הפרסמון כנית נכוחים
מכהנו של חפיקי נורר וחוסם : דרשה נמשך מתר בתי :
איחתרו ע"י הפרסמון : דלתי נכני ל"א מיהוה ידענא לנכני
אזין : שפ"י וכו דלדס גדול הוא : דלתי ל"י כן הי' מנהנס של
אנשי סדוס מי שהי' לו שורא רוצה כל הנהמות יוט א' מי שאין
לו שור חגלגלין עליו לרעות נ' ימים : ה' ליתמא למרי דתורה דמי'
ל' תורה וכו' : דעבר נחברא שהמצבר שלהם מימיו נהים והיו
דנין כן : ללא עבר חלא נאלו לרך חסר : דהוה ל' מי שהי' לו
שור לבני ומנבל ועוסס חותן הי' נא כל א' וח' וכוטל א' : ח"ל
לנול מה חסרתי לך לחלקתי חלא א' : שדיתו חיא וכו' מי שהי'
מסור ושוטח לפניו שומים או נכלי ליכסן כל א' וח' הי' כוטל א' :

ארבעה

דייני היו בסדוס שקראי ושקוראי חייפי
ומצלי דינא דמחי ליה לאתתא דחבריה
ומפלח לה א' ליהבה ניהלו דניעברה ניהלך דפסיק ליה
לאורנא דחמרא דחבריה א' ליהביה ניהלוי עד דקרהא
דפרע ליה חבריה אמרו ליה הב ליה אנרא דשקל לך דמא
דעבר במכרא יהיב ד' זוזי דעבר במי' יהיב תמני זוזי ומנא
חדא אתא ההוא כובס איקלע להתם א' ל' הב ד' זוזיא ל' אנא
במי' עברו אמרו ליה א' כ' הב תמניא זוזי לא יהב פדעיה
אתא לקמיה דיינא א' ל' הב אנרא דשקל לך דמא ותמניא
דעברת במיא אליעזר עבר אברהם איתרמי להתם פדעיהו
אתא לקמיה דיינא א' ל' הב ליה אנרא דשקל לך דמא
פדעיה איהו לדינא אמר מאי האי א' ל' אנרא דנפק לי מינד
הב ניהלוי להאי זוזי דידי כדקיימי קיימי הכי אתנו בינייהו
כל מאן דמומן גברא לבי הלולא לשלחו גליסיה הוה ההוא
הלולא אול עבר אברהם ויחייב אסיפא דכולהו א' ל' מאן
אומינד להכא אמר לההוא דיתיב את אומנתן להכא אמר
דלמא שמעי בי דאנא אומינתיה ומשלחי ליה מאנית דההוא
גברא שקל גלימיה ורהט לברא וכן עבר לכלהו עד דנפקי
בלהו ואכלה איהו לסעודתא הויא להו אפורייתא דהו סגני
עלה אורחי כו הוה אריך גיצי ליה גיץ מהתי ליה אליעזר
עבר אברהם איקלע להתם א' ל' קום גני אפוריא אמר להון
גברא נדרי מן יומא דמיתת אמא לא גנינא אפוריא כי הוה

חלק פירק אחד עשר

מתרמי להועניא יהבו ליה כל חד וחד דיגרא וכתוב שמויה
עליה ורפתא לא הווממטי ליה כיהוה מית אתי כל חד וחד
ושקל דידיה הויה רביתא דהוה קא מפקא רפתא לענייה
בהצבא איגלאי מלתא שפיה דובשא ואוקמיה איגר שורה
אתי דבורי ואכלוה דכתיב ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה ביי
רבה ואמ' רב יהודה אמר רב על עסקי ריבה :

ב'י יהנה ניהליה וישכך עמה עד שתהי' מעוברת : עד דקרחא
שתנחמ אזנו : לפדע עשה לו פדע : לעכר נמיא עונכ
ברגלין נמיס : נכרא חכסנאי : לשלחו וכו' לפשטו את בנידי אותי
האי' שהזמינו : אסיפא נסוף : ורסט לנרא שהי' מתירא שלא
ישזעו שלייעזר אמר שהא זימנו ולשלחו למאניה הלך וישכך אל
השני ואמר כמו כן וכך לכל א' וא' עד דאזלי כולהו ואכל שלייעזר כ
הס' עודה : נייני לי' כשארס ארוך יותר מן המטה מקצרין אות
בסנין : מתמי עד דמתפרק אינריו : וכתוב שמי' כדי שיכיר כ'
דינר שלנו ויחזור ויטלנו : ורפתא וכו' התנו כיניהם שלא יתנו
פת כדי שימות ברענ : רניתא נערה : נחננא נתוך כדי שלא
כשיזכאת לשאונ מיה שפיה סכו אותה : איגר שורא על נג המוס

משנה מרגלים אין להם חלק לעולם הבא שנא' וימחו
האנשי' מוציא דבת הארץ רעה במגפה וימחו
בע"ה במגפה לע"ה עדת קרח אין להם חלק לע"ה שנא'
ותכנס עליה הארץ בע"ה וזו אבדו מתוך הקהל לע"ה רב
ר' ע"ר א' אומ' עליהם אמר הכתוב ה' ממת ומחיה מורח
שאל ויעל : גמרא :

תנו רבנן עדת קרח אין להם חלק לע"ה שנאמ' ות
עליהם הארץ בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל
לע"ה רביר' ע"ר יהודה בן בתירא אומר הרי הן כאמ
המתבקשת שנא' תעיתי כשה אוכר בקש עכרך כי מצוה
לא שכחתיו יקדו קרח אמ' ר' לקיש שלקה סקה רע לע
קרח שעשה קרחה בישראל בן יצחק בן שהרתנה עליו
כל העולם כצהרים בן קהת בן שקהו שיני מולידיו בן
שניעשה לויח כניהנס וליחשוב נמי בן יעקב בן שעקב
לניהנסא' ר' שמואל בר יצחק יעקב בקש רחמים על
שנאמר

חלק פרק אחד עשר סנהדרין הרעד

שנא' בסודם אל תכא נפשי אלו סרגלים בקהלם אל תהו
כבודיזה עדת קרח דתן ואבירם דתן שעבר על דת אבירם
שאיב' לבבו מעשות תשובה ואין שישב באנינות פלת שנעשו
לו פלאו' בן ראובן בן שראה והבין אמ' רב און אשתו הצילתו
אמרה ליה מאי נפקא לך מינה אי מר רבה אנת תלמידא
ואי מר רבה אנת תלמידא אמר לה מאי אעביד הואי בעצה
ואשתבעי לי בהדיהו א"ל ידענא דכולה כנשתא קדושתא
נינהו דכתיב כי כל העדה כלם קדושים א"ל טוב דאנא
מצילנ' לך אשקוריה חמרה וארויתיה ואנניתיה גואי
אותיבא על בבה וסתרת' למויה כל דאתא הויה הוד
אדהכי והכי אב לעו להו :

פי' כאנדה המתנקשת ונאי' לע"ז סכך אמר דוד על בני קרח
תעיתו וגו' : מכותיך שקיימו כל מכותיך כדכתי' כל העדה
כלם קדושים : מקח רע התמיל בקטטה : קרחה וכו' שנבלעו :
סהרתיח שהכעיס : שקחו וכו' שכתביישו אנותיו במעשיו הרעיו' :
בקש רחמי' שלא יהא כחנה עמהם : מרגלים ללא כתי' בן פלוג' בן
יעקב : שאינר לנכו חיו' קלנכו : שיננ באנינות שעשה תשובה על
שהי' עמהם תחלה בעצה : פלאות שניכל מהם : והנין שאין
מנהגם כשורה : אי מר אס יננח משה מ"ח אתה תלמיד ואס קרח
יננח אתה תלמיד מה לך נשררה זו : דכולה וכו' ולא יכנסו אלי אס
אני פרועה : למזיי' שצרה וישנה על פתח הבית כל מי שהי' בא
לקראו רואה ראשה פרועה וסוזר :

אתתיה

דקרה אמרה ליה הוי מאיקעביד משה איהו
הוה מלכא לאהוה שויה כהנא רבא לבני
אחיה שוינהו סגני דכהנא אי אתיא תרום אמר תהוי לכהן
אי אתא מעשר דשקלורו אתון אמר הבוחד מעשרה לכהן
ועוד דגיוול ליה למזויכו ומיטלל' לכו כי כופתא עינא והב
במזויכו אמר לרה הא איהו נמיקא עכיד א"ל כיון דכולהו
דיותא בהדיה אמר איהו נמי תמות נפשי עם פלשתים ועוד
דקאמר לכו עבריתו תכלתא איס"ד תכלתא מצוה אפיך
בלימיה דתכלתא כסינהו לכלהו מתיבתך ה"ד חכמות נשים
בנתה ביתה וזאשתו של און בן פלת ואולת בודיה תהרסנה
וזאשתו של קרח :

פי' ניון לחזיקו דכתיב וזה עמיהו תיער על כל נשרם ומשחק כלן
חתם שועי' : ככופתת רעי בגלל הזה חתם חסונים בעיניו :
עינא יהב עין בתן כשערפס כדי שלא יסח נכס כורה כמותו : איהו
כמי חסה עבמו גולח כל שיערו : כיון דכולהו וכו' מינו חושש חס
גילח עממו דקאחר לכפשי' תמות ונו' : תכלתח פתיל תכלת גד'
כ: פות הננד : חפיקה וכו' קת' גן ננדי' של תכלת ותכסה בהן כנה"ש
מת ומנוייתך :

ויקומו

לפני משה ואנשי' מבני ישראל חמשי' ומאתי'
מיוחרים שבעד קריאי מועד שהיו יודעי' לעב'
שני' ולקבוע הדשים אנשי שם שהיו להם שם בכל העולם
וישמע משה ויפול על פניו מה שמועה' שימע אר"ש בר נד מני
אמר רבי שמואל בר יצחק מלמד שכל אחד ואחד קנא : ד
אשתו ממשה שנאמר ומשה יקה את האהל ונטה לו כחץ
למחנה ויקם משה וילך אל דתן ואבירם אמ' ריש לקיש ככאן
שאינ מחזיקים במחלוקת דאמר רב כל המחזיק במחלוקת
עובר בלאו שנאמר ולא יהיה מקרה וכעתו רב אשי אמ' ראוי
להצטרע כתיב הכא ביד משה לו וכתיב התם ויאמר ה' לו
עוד הכא נא ירך בהיקך אמר רבי יוסי כל החולק על מלכות
בית דוד ראוי להכישו נחש כתיב הכא ויזכה אדוניוהו צאן
ובקר ומריא עם אבן הזוחל' וכתיב התם עם חנת זוחל' עפר
אמר רב חסדא כל החולק על רבו כחולק על השכינה שנאמר
בהצותם על ה' ואמ' רבי חמא בר חנינא כל העושה מריבה
עם רבו כעושה עם השכינה שנאמר הטהר מי מריבה אשר
רבו בני ישראל את ה' אמר רבי חנינא בר פפא כל המתרעם
על רבו כאלו מתרעם על השכינ' שנאמר לא עלינו תלונותיכם
כי על ה' אמר ר' אבהו כל הטהרה אחר רבו כאלו מהרהר
אחר שכינה שנאמר וידבר העם באלהים ובמשה עושר שבו
לבעליו לרעתו אמ' ר' לזה עושרו של קרת ואת כל היקום
אשר ברנליהם א"ר אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על
רגליו וא"ר לוי משוי' ש"מ פרדות לבנות היו מפתחות של בית
נגויו של קרח וכולהו אקלידי וקליפי דגילדא :

אמר

רבי הנא בר חנינא שלשה מטמוניות הטימין יוסף

חלק פיק אחד עשר סנהדרין תרעה

במצרים אחת נגלתה לקרח ואחת נגלתה לאנטונינוס
בן אסירוס ואח' גנוזה לצדוקים לע"ל ואמ' ר' יוחנן קרח לא
מן הבלועים ולא מן השרופים לא מן הבלועים דכתיב וארת
כל האדם אשר לקרח ולא קרח ולא מן השרופי' דכתיב באכל
האש את חמשים ומאתים איש ולא קרח במתניתא תנא קרח
מן הבלועים ומן השרופים מן הבלועים דכתיב ותכלע אותם
ואת קרח מן השרופים דכתיב ואש יצאה מאת ה' ותאכל את
החמשים ומאתים איש וקרח בהרריהו :

אמר רבא מ"ד שמשירח עמד ובולה לאור חצוך יהלכו
מלמד שעלה שמש וירח לזבו אמרו לפניו רב"שע
אם אתה עושה דין לכן עמרם נצא ואסלאו לא נצא עד
שזרק בהם חצים א"ל בכבודי לא מחיתם בכבוד בשרודם
מחיתם והאידינא לא נפקיער דמחיליהו דרשבא מ"ד ואם
ברואה יברא ה' ופצתה האדמה את פירי אפר משה לפני
הקב"ה אם ברוא' גיהנם מוטב ואם לאו יבר' ה' למאי אילושא
למזבירי ממש והא אין כל' חדש תחרת השמש אלא לקיובי
פתהא ובני קרח לא סתו תנא משום רבי אמרו מקום נתבצר
להם בניהנסו וישבו עליו ואמרו שירה אמ' רב"ב זמנא חדא
הוה קאנילנא באורחא אמר לי טייעא תא ואחוי לך בלועי
הקרח וכו' :

פי' קנא לאשתו אל פסטרתי עם חשה : ונטה לו וגו' יצא לחוץ
שלא יחשדוהו עוד : חכאן וכו' שמחל על כבודו והוא עצמו
הלך לבטל המחלוקת : על רבו על ישיבתו : אשר הכו על משה וגו'
בהנותם עלה' כאלו היו חולקין על השכינה : מריבה תנר :
מתרעם אומר על רבו שמוהגנו מדת אכזריות : מהרהר מחפה
עליו דברים : אקלדי חפתמות : קליפי מנעולים : דגלדי של
עורל"א דגלדא לגורד שקי' והמרצופין ופיסין של עור היו : לא חן
וכו' אלא במנפה חת : ולא קרח דר"ן היו לכד תקרח דכתי' חמשים
וחמשים חתות ואתה ואהרן : וכן השרופים שנשרפ' נשחתו
וגוף קיים ואח"כ נתלבלל עד מקום הבלועים ונבלע ור"י דריש
ואת קרח נמות העדה במנפה : וקרח בהדיהו דכתיב מקריבני

חלק פרק אחד עשר

הקטרת וקרת מחקריני הקטרת היה : עושה לין וכו' מקרס
וצלתו : לא כנא ונאור לעולם : ככנוליו וכו' שהרי בכל יום מלכי
חזרת ומע' משתחיים לחמה : עד לחמו שכך נזר עליהם המקום
ל"א מאחר שראו שהקפיד הקב"ה שלא ימחו לכבודו על לחמו להו לא
נפקו שחאו לכבוד המקום : לקרוני פתחא של גיהנם ותפתח
הארץ במקום שהם : נתננר התקין להם הקב"ה מקום גבוה שלא
העמיקו כ"כ בגיהנם ולא מתו :

משנה דור המדבר אין להם חלק לע"ה ת"ר דור
המדבר אין להם חלק לע"ה שנאמ' במדבר
הזה יתמו ושם יכ' תותמו בעולם הזה ושם ימותו לע"ה
ואמר אשר נשבעתי באפיאם יבואו אל מנוחת דבריר"ע
רכי אלעזר אומ' באינן הם לע"ה שנא' אספו לי חסידיו כורתיו
בריתי עלי זבח אלא מה אני מקיים אשר נשבעתי באפי
וחזרתי בי ר' יהושע ב"ק אומר לא נאמר פסוק זה
אלא כנגד דורות הנאים אספו לי חסידיו
אלו צדיקים שבכל דור ודור כורתיו בריתי אלו
חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן לתוך כבשן האש
עלי זבח אלו"ע והכירו שמסרו עצמן לשהיטה על
דבריתורה ר"ש בן מנסיא אומ' באים הם לע"ה שנא' ופרווי
ה' ישובו ובאו צ' ון ברנה אמר רב"כ אמר רבי יוחנן שבקיה
ר"ע להסידותיה שנא' הלך וקראת באוני ירושלים לאמר
זכרתילך חסך נעוריד אהבת כלולותיך לכתך אחרו במדבר
בארץ לאזרועה :

עשרת השבטים אינם עתידין לחזור שנא' וישליכם
אל ארץ אחרת כיום הזה מה היום מאפיל
וסאיר אף הם שאפיל עליהם עתיד להאיר עליהם (נמרא)
ת"ר י' השבטי' אינם עתידין לחזור שנא' ויתשם ה' מעל
אדמתם בע"ה וישליכם אל ארץ אחרת לע"ה דברו
ר' ערש"כו איש כפר עכו אומ' משום רבי שמעון אם מעשיה
כהיום הזה אינם חוזרים ואם לאו חוזרים רבי אומר באים הם
לע"ה שנא' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ונו' אמר רב
בכ"ה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין תרעו

בב"ח"א ר' יוחנן שבקיה ר"ע לחסידותיה שנא' הלוך וקראת
את כל הדברי האלה צפונה ואמר' שובה משיבה ישראל נאם
ה' ולא אפיל פני בכם כי חסיד אני נאם ה' ולא אטור לעול'
מאי חסידותיה דתניא קטני בני רשעי ישראל אין באין לע"הב
שנא' כי הנה יום ה' בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושי
רשעה קשולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא
ישאיר להם שורש וענף שורש בעולם הזה וענף לע"הב דברי
ר"ג ר"ע אומר באים הם לע"הב שנאמ' שומר פתאים ה' שכך
קורין בכרכי הים לינוקא פרתיא ואומר גודו אילנא והבלוהו
ברם עיקר שרשוהו בארעא שביקוואלא כה אני מקיים ולא
יעזוב להם שורש וענף שלא יניח להם לא מצוה ולא שיעור
מצוה דכר אחד שורש וזנשמה וענף זה הגוף :

פי' כולתי נריתי ונו' והיינו דור החדנר סכרתו כרית של מקום
עלי זכמים ושלמים דכתיב ויזנמו שלמים : וחוזרני והיינו
דכתיב נאפי מפני כעסי כשנעתי ומתחרט אני : שחטרו וכו'
בשכיל כריתו של מקום : ופדוייה' אלו דור החדנר שנפדו ממזרי' :
שנקי וכו' שהיה רגיל לזכות את ישראל והשמה מחייב לכו' לדו' החדנ'
והיה יכול לדרוש שישראל חלק דכתיב ה'ך וקראת ונו' : אינס
עתידין לחזור מחקים שגלו : (נמר) אין להם חלק ליעה"כ וי"ס
לעה"כ היינו לימות המשיח שלא יקבלם משיח עם שאר גלויות לפי
ששפרו בננות א"י כדלעיל כי חטו שוש וכו' : ואם לאו שיחזרו
נתשובה יחזרו גם הם מגלות ויש להם חלק : שונה משונה שכל
ישראל עתידין לחזור : קטני בני וכו' רשעי' עצמן פשיטא דאין
להם חלק"הכ אבל בניהם שלהם קטני' ולא חטאו פליגי נכו' :
שורש וענף אלו בני קטני' : כפי"הו שימותו כפלי' : עיקר
שרשוהו וכו' אלו הנבי' קטני' שאע"פ שאננות א"ל חלק חקניהם
להם : שלא יניח להם הקנה לא מצוה חמורה ולא מצוה קלה הכל
יהא מעביר ומשלים שכרם לא לתר כדי לטורדן חן העולם : זו נשמה
שמעמלת הניף כשורש שמעמיד האילן עיין בגמרא :

איתמר קטן מאימתי בא לע"הב רבי היא ור"ש ח"א
משעה שנולד וח"א משעה שסיפ' מ"ד משע'
שנולד שנא' יבואו וינידו צדקתו לעבד נולד כי עשרה ומ"ד
משערה שסיפר הכתוב ורע יעבדנו יסופר לה' לדוד איתמר

רבינא אמר משעה שנורע דכתי' זרע יעבדנור' נחמן כר' יצחק
 אמ' משע' שנימול' שנ' עני אני וגוע מנוער נשאתי אימך
 אפונה תנא משום ר' מ' משעה שיאמר אמן שנא' פתחו שערי'
 ויבא גוי צדיק שומר אמונים אל תקרו שומר אמונים אל'
 שאומר אמן מאי אמן א' ר' חנינא אל מלך נאמן :

פי' זרע יעבדנו וגו' זרע המספר יעבדנו לה' לדור ודור שיחזו'
 לו ויחי' : משכזרע שנקלט הזרע במעי אשה חפי' הפילה
 אמו וכחמה ישלו חלק לעתיד : עני וכו' אע"פ שעני אני גויתי
 חסובה וראוי לזמ' עליו ויגוע ויאסוף כלו' שזוכה הכי לע"ל כצדיקי'
 שנא' כהן גויינה זמתי משעה שחני כוסא' חיימך ופתדך הפונה
 מתגלגלת ושכינה עלי' והיינו חילה שנסכר שחכו משמר' חלימתו
 של הקנ"ה הפונה ל' אופן : מאי חין כשעובין על כרבה חין היאך
 משמץ קבלת יראת שמי' :

לכנ' הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חק אר"ל
 למי שמשויר אפילו חק א' ר' יוחנן לא ניהא
 למרייהו דאמרת עלייהו הכי אלא אפילו לא עשה אלא חק
 אחד והיה בכל האר' נאסה' פי שנים יכרתו ויגועו והשלישית
 יותר בה אר"ל שלישי של שם א' ר' יוחנן לא ניהא ליה
 למרייהו דאמרת עלייהו הכי אלא אפילו שלישי של נח כו'
 אנכי בעלתי בכס ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפח'
 אר"ל דברי' ככתבך א' ר' יוחנן לא ניהא ליה למרייהו
 דאמרת עלייהו ר' הכי אלא א' אחד מעיר מזכרה כל
 העיר כולה ושנים ממשפחה מזכין כל המשפחה כולה יתיב
 רב כהנא קמיה דרבי ותיב וקאמר דברים ככתבך א' לרב לא
 גיחא ליה למרייהו דאמרת להו הכי אלא אחד מעיר מזכרה
 כל העיר ושנים ממשפחה מזכין כל המשפחה חזויה דהוה
 קא היקף רישיה וסליק ותיב קמיה דרב א' ל' לא תמצ' בארץ
 החיים א' ל' מילט קא לייטת ליה א' ל' קרא קאמינא לא תמצא
 תורה במי שמהיה עצמו עליה חננה רבי סימא אומר נאמר
 גלקחתי אתכם לי לעם ונאמר והבאתי אתכם מקיש יציאתן
 ממצרים לביאתן לארץ מה ביאתן לארץ שנים מס' רבוא אף
 יציאתן ממצרי' ב' מס' רבוא אמ' רבא וכן לימות המשיח שנא'

וענתה שמה כי מי צעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים :

פ' שתייר מלשומרו כידון בניהם : לא כיחא וכו' אין הק"נה
רובה שתהא דן את ישראל כ"כ לכף חופה : אמר ר"ל וכו' כי
כל שלישי' שיש לשל' אנו משלשי ועיין ברש"י לא כיחא להקצ"ה שאת'
מזעט איתם כ"כ : שלישי של נח כלו' מכל העולם כולו יותר
השליש ומסתמא חותו חלק הנ' שישראל צו' יהי' שחרית ואם יהיו
ישראל' מרוכין להיות יותר מחלק הנ' יתמצעו קצת ומ"ל ר"י אין
ישראל מתמצעין כ"כ כמו לר"ל : א' מעיר בשביל חסיד א' שיש
צעיר אקח כל העיר : תזיי' רב לרב כהנא דקח חופף ראשו ומעדן
את עצמו בשעה שהי' לו ללמוד : שנים מס' רבוא שהיו במצרי' לא
בשתייר מהם אלא כ' כלל : וכן לימות המשיח שלא ישארו מכל ס'
רבוא אלא כ' : וענתה וכו' עכ"ל ושלשים יהיו לימי עלותה וכו' :

תניא ר"א ברבי יוסי אומר פעם אחת נכנסתי

לאלכסנדר' של מצרים ומצאתיו קן אחד ואמר
לי בא ואראך מה עשו אבותי לאבותיך מהם טבעו בים מהם
הרגו בחרב מהם מעכו בבנין ועל דבר זה נענש משה רבינו
שנא' ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה א"ל
הקב"ה חבל על ראבדין ולא משתכחין הרבה פעמים בגליתי
לאברהם יצחק ויעקב באל שדי ולא הרהרו על מדותי ולא
אמרו לי מה שמך ואמרתי לאברהם קום התהלך בארץ
לארבה ולרחבה כי לך אתננה בקש מקום לקבור את שרה
ולא מצאת עד שקנה בד' מאות שקל כסף ולא הרהרו על
מדותי אמרתי ליצחק גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך
בקשו עכדיו מים לשתות ולא מצא עד שעשה מריבה שנאס'
ויריבו רועי גדר עם רועי יצחק לאמר לנו המים ולא הרהרו
אחר מדותי אמרתי ליעקב הלא ארץ אשר אתה שוכב
עליה לך אתננה בקש מקום לנטוע אהלו ולא מצא עד שקנה
במאה קשימה ולא הרהרו אחר מדותי ולא אמרו לי מה שמך
החלה ועכשו אתה אומר לי והצל לא הצלת את עמך עתה
תראה את אשר אעשה לפרעה במלחמת פרעה אתה רואה
ואי אתה רואה במלחמת שלשים ואחד מלכים :

פ' מעכו בבנין היו נוכין אותם במקום לבני' : ועל דבר זה
נב' שצדקה שבעשה לישראל כן התקיל להתרעם ולהרהר
שכחתי

חלק פירק אחד עשר

שכא' ומאז ונו' : חכל הפסד גדול יש על חסדי' שאכלו ואיני יכול
למצוא אחרי' חסידים כמותם : נתחלה חמרת לימה שיך ועכשיו
הרהרת על מדותי וחמרת והכל ונו' עתה הפעם תראה נפלאות
שאני עושה להם :

וימחר

משה ויקוד ארצה וישתחוה ראה משה רבי
חנינא ב"ג אמר ארך אפים ראה ורבנן אמרו
אמת ראה תניא כמ"ד ארך אפים ראה דתניא כשעלה
משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וכותב ארך אפים אמר
לפניו רבש"ע ארך אפים לצדיקים אמר ליה אף לרשעים
אמר לפניו רשעים יאבדו אמר ליה השתא חזית דמבעי לך
כשהטאו ישראל א"ל לא כך אמרת לי ארך אפים לצדיקים
אמר לפניו רבש"ע ולא כך אמרת לי אף לרשעים וה' הועתה
יגדל נא כח ה' כאשר דבית לאמר רבי חגי הוה סליק בדרנא
דבי רבה בר שילא שמעיה לההוא ינוקא דאמר עדותיך
נאמנו מאד לביתך נאווה קדש ה' לאורך ימים וסמך ליה
תפלה למשורה ונו' אמר ש"ס ארך אפים ראה :

אמר

ר"א אמר רבי חנינא עתיד הקב"ה להיות עטרה
בראש כל צדיק וצדיק וכו' (כמ"ש במגילה פ"א):

משנה

אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לע"ב שנאמ'
יצאו אנשים בני כליעל מקרבך ויריחו את
יושבי עירם ונו' כליל לה' אלהיך א"ר שמעון אמר הק"ב
אם אתה עושה דין כעיר הנדחת מעלה אני עליך כאלו אתה
מעלה עולה לפני ולא ידבק בידך מאומה מן החרם שכל
זמן שהרשעים בעולם חרון אף בעולם אבדו רשעים מן
העולם נכתלק חרון אף מן העולם :

תנו

רבנן החרם אותה פרט לנכסי צדיקים שבחוצה
לה ואת כל אשר בה לרבות נכסי צדיק שבתוכה
שללה ולא שלל שמים ואת כל שללה לרבות נכסי רשעים
שבחוצה לה א"ר שמעון מפני מה אמרה תורה נכסי צדיקים
שבתוכה יאבדו מי גרם להם שידורו בתוכה ממונם לפיכך
ממונם אבד :

פיה מה ראה על איזה מדה שלי"ג מלות ראה והסתחובה: אחת
ראה ראה במלותיו שנקרה אחת ונתיירא שנתחייבו ישראל
כלי' אם הוא דין אותם בדין נמור ומיהר להתפלל עליהם: אחר
לפניו וכו' והשתא מסתברא כמ"ד ארץ אפים ראה ושמה: ה'
לאורך ימי' היינו ארץ אפי' ופסקו זה מר"ע עה אמרו דכתי' לעיל
מיני' תפלה למשה: ינאו אנשי' ונו' שאין להם חלע"הנ: שנתונה
לה שאם היו נדיקי' דרים נתוכה והוי להו נכסי' מופקדי' בחקום
אחר אין מתרימין אותם: מפני מה וכו' בכל דוכתא דרש ר"ש
טעמי דקראי:

וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארור האיש לפניה'
אשר יקים ובנה ארץ העיר הזאת ארץ יריחו
ממשמע שנאס' העיר הזאת אינו יודע שהיא יריחו אלא כה
תלמוד לומר יריחו לא יריחו על שם עיר אחרת ולא עיר
אחרת על שם יריחו דכתיב כי מירבנה הואל בית האליארת
יריחו באבירם בכורו יסדה ובשגוב צעירו הציב דלתייה
תניא באבירם בכורו רשע לא היה לו ללמוד בשגוב צעירו
רשע היה לו ללמוד אבירם ושגוב מאי עבד ה"ק באבירם
בכורו לא היה לו ללמוד לאותו רשע בשגוב צעירו ממשמע
שנ" באבירם בכורו אינו יודע בשגוב צעירו מה ת"ל שגוב
צעירו מלמד שהיה מקבר והולך מאבירם עד שגוב אחאב
שושביניה הוה אתה איהו ואליהו למשאל בי טמא יתיב
וקאמר דלמא כי לט יהושע הכי ליט לא יריחו על שם עיר
אחרת ולא עיר אחרת על שם יריחו א"ל אלוהו אינא"ל
אחאב השתא לוטא דמשה לאקא מקיימה דכתיב וסרתם
ועבדתםונו' וכתוב והרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא
יהיה מטר ונו' וההוא נברא אוקים ליה ע"ז על כל תלם ותלם
ולא שביק ליה מטר למיזל מיסגד ליה לוטתא דיהושע
תלטידיה מיקיימה מיד ויאמר אליוהו התשבי מתושבי נלעד
הי ה' אלהי ישראל אם יהיה טל ומטר ונו' בעא רחמי ויהבו
ליה אקלידא דמטר וקסו אזול ויהי דבר ה' אלי לאמר לך מזה
ופנית לך קדמה ונסתרת בנהל כרית ונו' והעורבים מביאים
לו לחם ובשר בבקר מהיכא אמר רבי יהודה אמר רב מבי

חלק פרק אחד עשר

טבחי דאחאב ויהי מקן ימים ויבש הנחל כי לא היה נשם בארץ כיון דחזא דאוכא צערא בעלמא כתיב ויהי דבר ה' אלי לאמר קום לך צרפתה ויהי אחר הדברים האלה חלה בן האשה בעלרת הבית בעא רחמי למיתן ליה אקלודא דתחיית המתים א"ל ג' מפתחות לא נמסרו לשליח של הויה ושל גשמים ושל תחיית המתים ואמרו ב' ביד תלמיד וא' ביד הרב אייתי האי ושקיל האי וכתיב מיד לך הראה אל אחאב ואחנה מטר :

פ"ג ה"ג וישבע יהושע לאמר ונו' וקרא דרש ואזיל נככרו ייסדנה ונו' כשיתחיל לננותה ימות נכורו וכשיעמיד דלתי' ימות נכו הקטן : ע"ש יריחו שאפי' שם יריחו ימקה לעולם : גימיו של אחאב על שעבר על האלה קרילי' בית החלין : התי יריחו עיר אחרת נכה וקרא לה שם יריחו : לא הי' וכו' קשמת אנירס לא הי' לו ללמוד שלא לננות : מאי עבוד דקרי להו רשעי' היה לאותו דשע ללמוד לכיון שקבר בתחלתו אנירס הי' לו לחזור בו שלא ימות שגוב בעירו : עד שגוב שהוא בעיר מכולס : שושניכו אוהבו של חיאל הי' אחאב : גיטמיה בית החבל : תלס שורש של ערונה תקום גבוה הוא : ולא שניקא וכו' מרוב גשמי' מן מניחין אותי לילך להשתחוות לנלמי' מתוך שהדרכי' מלוכלכי' נטיט : חיד ויאמר ונו' האי קרא סתין לקרא לחיאל בית האלי : אקלידא מפתח : כיון דחזא הקב"ה : א"ל לאליה לך צרפתה לגלגל הדבר שיחזיר לו מפתח של מטר :

דרש ההוא גלילאה קמיה דרב חסדא משל דאליהו למה הדבר דומה לגברא דטורקיא לגליליה ואבדה למפתחה דרש רבי יוסי בצפורי אבא ל' הוקפדן הוה איכסי מיניה ג' יומי ולא אתא כי אתא א"ל אמאי לא אתא מר א"ל קפדנא קרית לי אמר ליה הא דקמן קפיד מר :

פיסקא לא ידבק בידך מאומה מן החרם כל זמן שרשעים בעולם חרון אף בעולם מאן רשעים אמר רב יוסף גנבי ח"ר רשע בא לעולם חרון אף בא לעולם שנאמר בבא רשע בא גם כו' ועם קלון חרפה רשע אבד מן העולם טובה באה לעולם שנאמר ובאבוד רשעים רגה צדיק נפטר מן העולם רעה באה לעולם שנאמר הצדיק אבד ואין

איש שם על לב ואנשי חסד נאספו באין מבין מפני הרעה
נאסף הצדיק צדיק בא לעולם טובה באה לעולם שנאמר זה
ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו :

פ' ד לטריק' לנלי' שסנר סער שלו ואנד למפתחי' כן יעשה אלי' נטל
מפתח של גשמי שהי' השער ולנסוף אנד המפתח שלא נפתח
השער ע"י דכתי' לך ראה אל אחאב ואתנה מטר ולא כתי' ותן
מטר : אנא אליהו חבארי וגדולי' : הי' קפדן שכעס על אחאב ואמר
חי ה' ונו' : איכסי מיני' שהי' רניל למיתי לני מדרשו כל יומא
ולא התיבנ' יומי : א"ל ר"י הא דקחון וכו' הרי על דנר שהמתי
עליך אתה מקפיד שלא נחת אלונ' ימיס : מפני הרעה קודם
שתנא הרעה הנדיק נאסף מכלל דכיון שמת הרעה נאה :

מסכת מבות פרק ראשון

אמר עולא רמולעדים זוממין שלוקין מן התורה
מנין דכתיב והצדיקו את הצדיק והרשיעו את
הרשע והיה אם בן הכות הרשע משום שהצדיקו את הצדיק
והרשיעו את הרשע והי' אם בן הכו' הרשע לא עדי' שהרשיעו
את הצדיק ואתו עדי' אחריני והצדיקו את הצדיק דמעיקרא
דשוניהו להני רשעי' והיה אם בן הכות הרשע ותופוק לי'
מלא הענה משום דהוי לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין
בו מעש' אין לוקין עליו :

אמר ליה שמואל לרב מתנה לא היחויב על כרעך עד
דאמרת לה להא שמעתא מנא הא מלתא דאמרי
רבנן המלוה את חברו סתם אינו רשאי לתובעו פחות מל'
יום אחר המלוה בשטר ואחד המלוה על פה שנאמר קרבד
שנת השבע שנת השמטה ממשמע שנ' שנת השבע אינו יודע
שהיא שנת השמטה מה ת"ל שנת השמט' לומר לך יש לך
שמטה אחרת שהיא כזו ואיזו זו המלוה אר"נ חברו סתם
שאינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום דאמר נר שלשים
יום בשנה השובים שנה :

משנה על פי שנים או על פי שלשה עדים אם יתקיים עדות בשנים למה פרט לך הכתוב בשלשה לא להקיש ג' לכ' מה שלשה מוסיף את הב' אף ב' יוסימו את הג' ומנין אפילו מאה ת' לעדים ר"ש א' מה ב' אינם נהרגים עד שיהיו שניהם וזממין אף שלשה אינם נהרגים עד שיהיו שלשתן וזממין ומנין אפילו מאה ת' לעדים ר"ע אומר לא בא שלשה אלא להחמיר עליו לעשות דינו כיוצא באלו א"כ אם ענש הכתוב לנטפל לעוברי עכירה כעוברי עכירה עאכ"ו שישלם שכר טוב לנטפל לעושה מצוה כעושה מצוה:

משנה סנהדרין ההורגת אהת בשבוע נקראת חבלנית ראב"ע אהת לע' שנה רבי טרפוקור"ע אומרים אלו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם רבן שמעון בן גמליאל אומר אף הם היו מרבים שופכי דמים בישראל:

פי' שלוקין כמו עידי בן גרוסה ועידי גלות שפטרן הכתוב מדין הזמה מנין שהן לוקין: משום וכו' וכי כ"ח שהנדיקו ב' ד' את הזכאי ותייבנו את הקייב איכא מלקות דמתלי מלקות בזהנדיקו ובהרשיע: והו' אס בן וכו' אס אינך יכול לקיים נהו דין הזמה גמורה מ'קין אותם: הלא להחמיר עליו שלא תאמר הואיל נבלא הנהיית' עדות ותקיימת לא יעשונו בו דין הזמה: עאכ"ו שזה טובה מרונה וכו': חבלני' שאין אתה מונא מי שנתחייב מיתה א' לע' שנה ויתקיימו בו כל תכסיסי חייבי מיתות וסנהדרין שהרבה א' בשבוע כידוע שאין נקימה כד"כ א"ל לא שזו לנס לתפש אחר זכותו של כדון כראוי: לא נהרג וכו' שהיינו מרבי' לבדוק את העדי' בדברי' שאין יכ' לי לצידוד בהם: אף הם וכו' שלא יראו מנ"ד:

פרק אלו הן הגולין

ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא אשת נביא הוא דבעי אהרורי וכו':

ת"ר ג' ערום הכדיל משה בעבר הירדן וכנגדן הבדיל והושע בארץ כנען ומכוונת הן כמין שני שוורת שכרם חברין ביהודה כנגד בצר במדבר שכס כהר אפרים

כנגד רמות בגלעד קדש בהר נפתלי כנגד גולן בבשן ושלשת
 שיהו משולשות מדרו לחברון כמה חברון לשכם ומה חברון לשכ
 כמשכ לקדש ושכם לקדש כמקדש לצדון בעבר הירדן תלת
 בא"י תלת אמר אבוי בגלעד שכיחי הוצהים דכתיב גלעד
 קרית פועלי און עקובה מרם וא"ר שהיו עקובים להרוג
 נפשות מאי שנא מהאי גיסא ומהאיניסא דמרחקיומ"ש
 מציעאי דמקרבי אמר אבוי בשכם נמי שכיחירוצחי שנא
 ובחכי איש נהודים חבר כהנים דרך ירצהו שכמה מאי חבר
 כהנים אר"א שהיו מתחברים להרוג נפשות ככהנים הללו
 שמתחברים לחלוקת רומה בכית הגרנות ותו ליכא והאיכא
 ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר אמר אבוי הללו קולטות
 בין לדעת בין שלא לדעת הללו אין קולטות לא לדעת וחברון
 עיר מקלט הואי והכתיב ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר
 משה אמר אבוי פרוודהא דכתיב ואת שדה העיר ואת הצריה
 נתנו לכלב בן יפונה :

פ"ו ומכוונות אלו כנגד אלו כמין כו' : שיהו משולשות כלום
 שוות בחלוקת הארץ חולקות רמכה של א"י לר' רביעיות
 שיהא מדרומה וכו' בעבר הירדן ג' וכו' נתמי' נכמלת ג' השנטיס
 ג' כמו נכמלת י' השנטיס : בגלעד שהיא עבר הירדן שכימי
 רומים : עקובים אורבים : דמרחקי חברון וקדש רחוקים
 מנבולות רביעית הארץ וההורג נסוף הנבול צריך לנוס רביע
 הארץ : מציעאי וכו' ההורג בין חברון לשכם ונין שכם לקדש קרוב
 למקלט מחאן ומחאן : כמי שכימי וכו' מיהו לא הוו שכימי כמו בגלעד :
 בין לדעת בין שנתם שם לדעת קליטה ונין שלא נרח שם לדעת
 קליטה שלא היה יודע שהיא קולטת : פרוודהא כפרי' ומזרים
 הסמוכי לה וכקראת על שמה :

תנא תלמיד שגלה מגלין רבו עמו דכתיב ונס אל אחת
 מן הערים האל וחי עבד ליה מידי דתהויליה
 חיותא אמר רבי וירא מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו
 הגון אמר רבי יוחנן הרב שגללה מגלין ושיבתו עמו אינו
 והאמר רבי יוחנן מנין לד"ת שהן קולטין דכתיב את בצר
 במדבר וכתיב בתריה ואת התורה ל"ק ה"א בעידנא דעסיק
 בהוהא בעידנא דלא עסיק בהו אב"א מאי קולטין ממלאך

המורה כי הנה דרב הסדרה הוה יתיב וגרס כבירב לא מצו
שליחא דמלאכא דמותא למיקרב ליה משום דלא פסיק
פומיה מגירסא סליק ויתוב אארוזא דבי רב ופקע אתא
אישתיק ויכיל ליה :

א"ר

תנחום בר חנילאי מפני מה זכרה ראובן להמורה
בהצלחה תחלה מפני שהוא פתח בהצלחה תחלה
שנאמר וישמע ראובן ויצילהו מידם דרש רבי שמלאוי מ"ד
אזיבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש א"ל
הקב"ה ה' הורח השמש לרוצחים איבא דאמרו אמר הקב"ה
הורחת שמש לרוצחים דרש רבי סימאי מ"ד אוהב כסף לא
ישבע כסף ומי אוהב בהמון לו תבואה אוהב כסף לא ישבע
כסף זה משה שהיה יודע ששלש בעבר הירדן אינן קולטות
עד שנבחרו ג' שבא"רן כנען אמר מצוה באה לירי אקיימנה
ומי אוהב בהמון לו תבואה למי נאה ללמד בהמון למי שכל
תבואה שלו והיינו דא"ר א"מ"ד מי ומלל גבורות ה' ישמיע כל
תהלתו למי נאה למלל גבורות ה' למי שיוכל להשמיע כל
תהלתו ורכנאי תימא רבה בר מרי אמר מי אוהב בהמון לו
תבואה כל האוהב בהמון לו תבואה יהיבי ביה רבנן עינייהו
ברבה כריה דרבא רב אשי אמר כל האוהב ללמוד בהמון לו
תבואה והיינו דאמר רבי יוסי בר חנינא מ"ד הרב אל הבדיוס
ונואלו הרב על שונאית ה' שושבים בד בבד ועוסקין בתורה
ולא עוד אלא שמתפשין כתיב הכא ונואלו וכתיב התם אשר
נואלנו ואשר הטאנו ואבע"א מהכא נואלו שרי צוען רבינא
אמר כל האוהב ללמד בהמון לו תבואה והיינו דא"ר הרבה
תורה לסדתי מרבתי ויותר מחבריו ומלמידי יותר מכולם
פ"ד לתלמיד וכו' שלא יניא וכו' עונותיו לידי הריגה נשונני וינלסו
תנלין ישינתו וכו' והכא לא קאמר שלא ישנה אדם אלא חפז
הרב שהוה הנון דנדול יכול ללמוד חפזי חרב שאינו הנון כמו ר"ע
שליח מחמר : להמנות וכו' שפתח בו הכתוב דערי מקלט תחלה :
מזרחה שמש ובציווי לא כתיב דרשו שהוסיף בצעירה לומר מזרחה
שמש שח"ל הקב"ה הורח השמש לרוצחין להכין להם מיתוס כנון חיל
טובא דאמרינן נח' לעיל : המרת יכו' בהכלה זו ויפה עשית
ללמוד בהמון לדנוס ברני : שכל תבואה שלו שנקי נמקרא בתשעה

בהכות ובהנדות: מי אהב ונו' אהב ת"ח לו תבואה התורה
מחזרת עליו ועל זרעו דרסי' רכנן ה' ל' ככין רכנן: ברכה שהיה
אהב ת"ח ניות רוח' ל' כניס ת"ח: ללמוד כהמון עם מנרים רבים:
נאלו שרינוצן כשאו ונו' אלמא הכואל כשא' למטוא: ללמד כהמון
תלמידים הרבה לו תבואה לפי שע' יירכה הפלפול ונותן לכלתין
קושייתין:

אמר

ריב"ל מ"ד עומדות היו רגלינו בשערין ירושלים
מי גרים לרגלינו שהיו עומדין במלחמה שערי
ירושלים שהיו עוסקין בתורה וא"ר יהושע מ"ד שיר המעלות
לדוד שמחתי באומרים לי בית ה' גלך אמר דוד לפני הקב"ה
רבש"ע שמעתי בני אדם שאומרים מתי ימות זקן זה ויבנה
שלמה בנו בית הכחירה ונעלה לרגלו שמחתי א"ל הקב"ה כי
טוב יום בחצריך מאלף טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה
מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני עלבי המזבח:

משנה

ומכוונים להם דרכים מו' לזו שנא' תכין לך הדרך
ומסירים לו שנית"ח שמא יהרגנו בדרך וידברו
אליו ר"מ אומר אף הוא מדבר ע"י עצמו שנא' וזה דבר הרוצה
לפיכך אמותיהן של כהנים היו מספקות להם מים ומוזן שלא
יתפללו על בניהם שימותו: גמרא: תניא ר"א בן יעקב
אומר מקלט כתוב על פרשת דרכים כדי שיכיר הרוצח ויפנה
לשם אמר רב הונא מאי קרא תכין לך עשה לך הכנה בדרך
רבי הטא בר חנינא פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא
טוב ושרה' על כן יורה הטאים בדרך אם להטאים מורה
ק"ו לצדיקים ר"ש בן לקיש פתח לה פתחא להאי פרשתא
מהכא ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו כאשר יאמר משל
הקדמוני מרשעים יצא רשע במה הכתוב מדבר בשני בני אד'
שחרגו את הנפש אחד הרג בשוגג ואחד הרג כמזיד לזה אין
עדים ולזה אין עדים הקב"ה מזמנן לפונדק אחד זה שהרג
בשוגג יורד בסולם וזה שהרג כמזיד יושב תחת הסולם ונופל
עליו והרגו נמצ' זה שהרג כמזיד נהרג וזה שהרג בשוגג גולה:
פי' מ"ד עומדות ונו' משום דהאי קרא אין לו מיבור לשל מצילה
דכתיב שמחתי באומרים ונו' שהוא ל' עתיד ועומדות היו ל'
ענר: ושמחתי שע' יכנין כ"ה יהיה להם עמוד העבודה: ויקברו
מליו 114 א ק קד 0

אלו הן הגולין פרק שני

אליו לנואל הדם נשננה הרג ואסור להרגו וזה שראוי לדבר לו כדי
לשכך חמתו : ור' תאומר מינס מינים להטפל בזה חלל הוא יטעון
להכיל את עצמו : לפי וכל מקרא דוישנשם עד מות הכהן קאי :
גמר' : תקלט כתוב וכו' נכ"מ שהיו ב' דרכים מפורגים ה' פונה
לעיר מקלט עץ היא תקוע נאותו הדרך ובתוב עליו מקלט : פתח
להוכי' כשהי' רונה לדרוש בפ' רומחין היה תמחיל כך : משל הקדמוני
היא התורה שהיא משל של הקב"ה שהיא קדמוני של עולם והיא אמר'
משיעים ינח רשע והיכן אמרה והאלהים חנה לידו והיך הקב"ה
תמניה תכסול לחטוא לאדם חלל נשני וכו' : כמה וכו' והאלהים
חנה לידו : והרגו ויש עדים :

אמר רב הונא אר"א מן התורה ומן הנביאי ומן הכתובי'
בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו מן התורה
דכתי' לא תלך עמהם וכתיב קים לך אתם מן הנביאי דכתי'
אנכי ה' אלהיך מלמדך להועיל מדריכך בדרך תלך מן
הכתובים דכתיב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן :

פיסקא לפיכך אמותיהן של כהנים וכו' טעמא דלא
מצלו הוא מצלו מייתי והכרחיב כצפור לנוד
בדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא א"ל ההוא סבא מפריקה
דרבא שמיע לי מפני שהיה להם לבקש רחמים על דורם ולא
בקשו א"ד כדי שיתפללו על בניהם ולא ימותו טעמא דמצלו
הא לא מצלו מייתי מאי הוה ליה למיעבד הכא אמרו טובייה
חטא וזינגוד מינגרדתם אמרו שכנס נסיב מבנאי גור א"ל ההו'
סבא מפריקה דאבא שמיע לי מפני שהיה להם לבקש רחמים
על דורם ולא בקשו כי הא דההוא נברא דאכליה אריא ברהוק
חלת מאה פרסי מיניה דריב"ל ולא אשתעי אליהו בהדרה
חלתא יומין :

פי' לא תלך ונו' כיון שנלה דעתו שחפץ לילך ימחיס א"ל קוסלין
אתם : מלמדך להועיל והעפ"כ איני מדריכך חלל בדרך
תלך כלו' כדרך שאתה חפץ ללכת בה : חס ללגיס ונו' כלו' חס ללגיס
דלוי הוא יליץ להם כלות' אינו תעבב פ"ה חלל מתיחן לליץ : שהיה
להם וכו' הילכן לאו קללת חנם היא : הכה אמרי כנגל חמרו משל
זה על האדם שלקה בשניל סרחון אחרים : טובי חטא ואתח זינגוד
חסיד ביחדי ולא היה על שני בדבר ונגד זה רב פפח לזינגוד ות"ל
עובי טעה וכו' והאי היתה למשל : התיס נח"י אמריכון משל' זה :

שכס נסיב וכו' שכס נן חמור לקס את דינה וההנאה שלו ושאר בני העיר שלא נהנו מלו עמו וננטערו : מננאי שס איש חכני העיר :

אמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפילו בחנם היא באה מנ"ל מאחיתופל כשכרה דוד שתין קפא חהומא ובעי למשטפי לעלמא אמר דוד מי איכא דידע מי שרי למיכתב שם ומשרי בתהומא וניח ליכא דאמר ליה ולת מירי אמר כל היודע לומר ואינו אומר יחנק בגרונו נשת אחיתופל ק"ו בעי ומומה לעשו' שלום ביק איש לאשתו אמרה תורה שמוהנכתב כקדושה ימחה על המי' לעשות שלום על כל העולם כלו עאכ"ו אמר שרי כתב שם אחספא ושדא בתהומא הדר תהומא וקס בדוכתיה ואפי' הכי כתי' ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחנק א"ר אבהו קללת חכם אפילו על תנאי היא באה מנ"ל מעלי דקאמר ליה עלי לשמואל כה יעשה לך אלהים וכה יוסקת אס תכחד ממני דבר וכתיב ויגד לו את כל הדברים האלה ולת כחד ממנו דבר ואפילו הכי כתיב ולא הלכו בניו בדרכיו :

אמר רב יהודה אמר רב נדוי אפילו על תנאי צריך הפרה מנ"ל מיהודה דכתיב אם לא אביאנו אליך והצנתיו לפניך וחטאתי לך כל הימי' וא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן ס"ד יהי ראובן ואל ימות ויהי כתיו מספר וואר ליהודה ויאמר כל אוחז מ' שנה שהלכו ישראל במדבר וכו' :

כ"ד שיתין יסודות של כ"ה : קפא ונף : מי שרי וכו' פן יחמקוהו המים ועובר משום ולא נדתם את פיהם לא תעשו כן לה' וכו' : ואת"ה וכו' וקללה זו נחנס היתה שלא היה מקללו חלל אס אינו חומרו : ולא הלכו וכו' וזו קללה קללו עלי דכתיב כה יעשה לך כמו שניעשה לישאין בני מהוננין :

אמר רב יהודה אמר רב בשני טעיות טעה יואב באותה טעה שנא' וינס יואב אל אהל ה' ויחוק בקרנות המזבח טעה שאין קולט אלא ננו והוא תפש בקרנותיו טעה שאין קולט אלא מזבח בית עולמים והוא תפש במזבח של שילה אמר אביו בהא נמו טעה שאין קולט אלא כהן ועבודה בידו והא' ור הוא אמר ריש לקיש בני' טעיות עתיד שיה' עיל

אלו הן הלוקין פרק שלישי

אדם לטעות שנא' מי זה בא מאדום חמוץ בנגידים מכצרה
טועה שאינו קולטת אלא בצר והוא גלה לבצרה טועה שאינו
קולטת אלא אדם והוא מלאך טועה שאיננה קולטת אלא
שונג והוא מזיד :

פי' טעה יואב בדרשה דמעס מזנתי ונו' ולא מעל מזנתי ומש"ה
דרשו שאינו קולט אלא גנו של מזנתי ואיהו סנר כי יתפוש
בקרכות כמי היינו על מזנתי : בית עולמים דכתיב מזנתי המיוחד
לי : ה"ג והוא תפוש כמזנתי של כמה טעשה דוד לפני הארון וא"ל
לומר של שילה היה שהוא היה כימי דוד ושלמה בנביעון ואנן אמרי'
יום שמתנו עלי נאמר לנו ויטוש משכן שילה : שרה של אדם סמאל
שיכרח לבצרה שנתחלה יפרע הקב"ה ממנו כשיגיע קץ ארס ליחרב
כדכתיב יפקיד על גבא המרוס נמרוס ואמ"כ ועל מלכי האדמה
באדמיה : חמוץ בנגידים מדמו של סמאל ואע"פ שאין המלאכים
ג"ו כתנו כעין הריגת אדם לשכך את האוזן מה שהיא
יכולה לשמוע : והוא מזיד דנמלאך לא שייך כי' שונג :

פרק אלו הן הלוקין

אמר רב אחאי המשהה ארת נקביו עובר משום אל
תשקצו את נפש תיכם אמ' רב ביבי בראביי האי
מאן דשתה מוא בקרנא דאומנא קא עבר משום אל תשקצו
את נפשותיכם :

אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי קמי ספר
תורה ולא קיימי מקמי גברא רבא דאלו בס' תורה
כתיב ארבעים ואתו רבנן ובצרי חדא :

אמר רב ששת משור' ר"א בן עזריה מנין לרצועה שהיא
של ענל שנא' ארבעים יכנו לא יוסיף וסמך ליה
לא תחסום שור בדישו ואמ' רב ששת א"ר אליעזר מנין ליבמה
שנפלה לפני מוכה שהין שאין חוסמין אותה ת"ל לא תחסום
שור בדישו וסמך ליה כי ישבו אחים יחדיו וגו' ואמ' רב ששת
משור' ר"א בן עזרי' כל המכזה את המועדות כלא עובד ע"ז שנ'
אלהי מסכה לא תעשה לך וסמך לי' את חג המצות תשמור
ואמר רב ששת משום ר"א בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל
המקכל

המקבל ל"ה וכל המעיד ערו שקר ראוי להשליכו לכלבים שנ' לכלב השליכון אותו וסמך ליה לא תשא שמע שוא אל השת ידך עם רשע להיות עד המסוקרי ביה לא תשיא :

פי' נקרא דאומנא מקיז דס נקרן מנוכה : שאר אינשי הם ע"ה שנוזי"ת"ח כדאמרי' בחלק כנון הכי דאמרי מאי אהנו לן רבנן וכו' ולהכי קיימי מקמי ס"ת ולא מקמי גברא רבה וטעמיה אינון דשפיר אהנו לן רבנן דאלו כס"ת כתי' וכו' דאי לאו רבנן אפטר שימות הכלקה ע"י מכות מ' : שאין חוסמין איין גוצרין בה שלא תחמר אי אפשי כו' : המועדות חולו של מועד : אל תשת וגו' היינו מעיד עדות שקר : לא תשיא לא תנרום להתקבל עיך ל"ה :

פיסקא ושתי רצועות עולות ויורדות בה תנא ושל חמור כדררש ההוא גלילאה עליה דרב הסדרא ידע שור קונה וחמור אבוס בעליו וישראל לא ידע אמר הקב"ה יבא מי שמכיר בעליו ויפרע ממי שאינו מכיר בעליו :

משנה כל חייבי כריתות שלקונפטרו מידי כריתתן שנ' ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי הוא אהיך דבריר' חנניה בן גמליאל א"ר חנניה בן גמליאל ומה אם העובר עבירה אחת גפשו ניטלת לו עליו העושה מצוה אדת עאכ"ו שחנתן לו נפשו רבי ישמעאל אומר ממקומו הוא לכד שניא ונכרתו הנפשות העושות כקרב עמם ואומר והי בהם הא כל היושב ואינו עובר עבירה נוחנין לו שכר כעושה מצוה רבי שמעון ברבי אומר רק הזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש ואומר לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו מקבל שכר גזל ועריות שנפשו של אדם מחאוה להם ומחמתם הפורש מהם עאכ"ו שיזכה לו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות רבי חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר ה' הפיך למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר :

פי' עאכ"ו דמדה טובה מרובה ממדת פורענות : בספרי כתוב אחר כל העריות ונכרתו הנפשות הרי מייב כרת על הנכסל בהם ונתן חיים לנחמ"ג מהם דכתיב קודם עריות וחי בהם וסמך ליה חיים חיים אל כל שאר וגו' דמשמע למי שעושה מקו"ח איני כותין לנ חיים

אלו הן הלוקין פיק שלישי

חיים ואלו הן מקותי איש איש אל כל שאר נשרו הא למדת וכו'
לזכות וכו' כדי שיהו מקבלי שכר לחי שמנוע מן העצירות לפי הרב'
לחס חנות שלא היה צריך לזנות חנות הרבה וכמה חזרות על
שקני' ורמשים ונבלות שאין לך אדם שאינו קץ בהם אלא כדי שיקבלו
שכר על שפורש מהם :

אמר

ר"ב ב"ג דברים עשו ב"ד של מטה והסכימו ב"ד
של מעלה על ידן אלו הן מקרא מגלה ושאלת
שלום בשם והבאת מעשר מקרא מגלה דכתיב קיימו וקבלו
היהודים קיימו למעלה מה שקבלו למטה שאלת שלום בשם
דכתיב והנה בעו כמא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם
ואומר ה' עמך גבור החיל מאי ואומר וכו' תימא בעוהו
דעבד מדעתיה ומן שמיא לא אסכימו על ידיה ת"ש ה' עמך
גבור החיל הבאת מעשר דכתיב וכפרוך הדבר הרבו בני
ישראל ראשית דגן וגו' וכל חבואת השדה ומעשר הכל לרב
וכתיב הביאו ארץ המעשר אל בית האוצר והי טרף וגו'
והריקותי לכם ברכה עד כלי די א"ר חמא אמר רב עד שיבלו
שפתותיכם מלומר די :

פי'

בשם ואין כאן הונאת השם לנטלה : ת"ש דקאמ' מלאך
לגדעון ה' צמח וגו' : והנחת מעשר לכו' ותקנת מזקיהו
הואי להכין וסכות בבית המקדש להניח את כל החצרות בהן כדי
שלא יקבלום לויס עי"ז והסכים הקב"ה ע"י דכתי' הביאו את
המעשר וגו' : עד שיבלו וכו' דהיינו שיהיה הנרחה חזויה בסמני
מן העין של חירניס האדם בו לומר די :

אמר

ר"א בג' מקומות חופיע רוח הקדש בבית דינו של
שם ובבית דינו של שמואל ובב"ד של שלמה בבית
דינו של שם דכתיב ויבר יהודה ויאמר צדקה ממני וגו' מנא
ידע דלמא כי היכי דאזיל איהו לגבה אזל נמי אינש אחרונא
לגברא יצתה בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים בב"ד של
שמואל דכתיב הנני ענו בו נגד ה' ונגד משיחו וגו' ויאמר
אליהם עד ה' בכסועד משיחו היוס חזה כי לא מצאתם בידו
מאומה ויאמר עד ויאמרו מיבעי ליה יצתה ב"ק ואמרה אני
עד בבית דינו של שלמה דכתיב ויען המלך שלמה ויאמר
תנו לה את הילד ההי והמת אל תמיתוהו היא אמו מנא ידע
דלמא

דלמא איערומי קת מערמא יצאת ב"קואמרה היא אמו
אמר רבא ממאי דלמא יהודה כיון דחשיביו מיוירי דאתרמי
לירי דחונן מחוקינן דלא חונן לא מחוקינן שמואל נמי
דכולהו ישראל קרי להו בלשון יחיד דכתיב ישראל נשע בה'
שלמח נמי הא מרחס קא מרחסא והא לא קת מרחמא
אלא גמרא :

פ"י הוסיף נגלה עליהם והזכיר בשעה שהוכרז פרונו"ר
נלעו בהשתעית קול גדול: כ"ד של סל לחיה סס מי חותה
שעה שהרי חת חלה ב"ד שלהריו חכריו ותלמידיו וקרי ב"ד של סס
כיון ב"ב"ה: ככנשי דנרי עלו"י כלל ינאו מאתי רחם הקב"ה
שעת ידיו לנחת חמנה חלכי וכנחיס: שמואל נמי לעולם ישראל
ליוו עד והאי דכתי' ויאמר בני ישראל מיקרו ימיד :

דרש רבי שמלאי תרי"ג מצות נאמרו לו למשה בסני
שס"ה לאויז כמנין ימות החמה רמ"ח עשה כנגד
איברי של אדם אמר רב הסנוגא ט"ק תורה צוה לנו משה
תור"ה בנימ' הכי הוי תורה תר"א הויז אנכי ולא יהיה לך
מפי הבורה שמענום בא דודו העמוד עלי"א דכתוב
מסור לדוד ה' מי יגור באהליך ומי ישכון בהר קדשך הולך
תמיד ופועל צדק ודובר אמר' בלבבו וגו' הולך תמים וזה
אכיה דכתיב ביה התהלך לפני והיה תמים ופועל צדק כגון
אבא חלקיה דוכר אמת בלבבו כגון רב ספרא לא רגל על
לשונותה יעקב אבינו דכתיב אלו ימושני אבי לא עשה
לבעהו רעה שלא ירד לאומנות חברו וחרפה לא נשה על
קרובתה המקרב את קרוביו נבזה בעיניו נמאסוה דזקיה מלך
יהודה שנירר עצמות אביו על משה של חבלים ואת יראי ה'
יכבדוה יהושפט מלך יהודה שבשעה שראה ת"ח היה עומד
מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו רבי רבי מרי מרי נשבע
להיע ולא ימיר כר' יוחנן דא' ר' יוחנן אהא בתענית עד
שאבא לביתו מכספו לא נתן כנשך אפי' רבית נכרו ושחד
על נקי לא לקח כגון רבי ישמעאל ברבי יוסי וכתיב עושה
אלה לא ימוט לעולם כשהיה ר"ג מגיע למקרא הזה הורה
בונה אטר מאן דעביד כולהו הוא דלא ימוט הא דעביד הרא

אלו הן הליקין פרק שלישי

מנייהו ימוט א"ל ר"ע אלא מעתה אל תטמאו בכל אלה
 בכולהו אין בהדא מנייהו לא אלא בכל אלה באהת מאלה
 הכא נמי עושה אלה אחרת מאלה בא ישעיה והעמידן על
 שש שנאמר הולך צדקות ודובר מישרים וגו' הולך צדקות
 זה אברהם דכתיב כי ידעתיו וגו' לעשות צדקה ומשפט
 דובר מישרים זה שאינו מקניט פני חברו ברבים מואם
 בבצע מעשקות כגון רבי ישמעאל ברבי יוסי אוטם אונו
 משמוע דמים כגון רא"ב דלא שמוע ליה בזילותא דרבנן
 ושתיק ועוצם עיניו מראות ברע כדר' הייא בר אבא דא"ר
 הייא בר אבא זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על
 הכביסה וכתיב הוא מרומים ישכון מצודות סלעים משגבו
 לחמו ניתן מימיו נאמנים בא מיכה והעמידן על ג' שני' הניד
 לך אדם מה טוב ומה ה" דורש ממך כי אם עשות משפט
 ואהבת הסד והצנע לכת עם ה' אלהיך עשות משפט זה
 הדין ואהבת חסד זו גמילות חסדים והצנע לכת זו הכנסת
 כלה והוצאת המת והלא דברים קל וחומר ומה דברים שאין
 דרכן לעשות בצנעה אמרה תורה והצנע לכת דברים שדרכן
 לעשות בצנעה עא"כ חזר ישעיהו והעמידן על ב' שני' כה
 אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה בא עמוס והעמידן על א'
 שנאמר כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו מתקפה לה רב
 גחמן ודלמא דרשוני בכל התורה כולה אלא בא חבקים
 והעמידן על אחת שנאמר וצדיק כאמונתו יהיה :

פי' רמ"ח מצות עשה לכל חנר ואנר אומר לו עשה מצוה: שס"ח
 מצות ל"ת: מפי הנבורה וכו' שגא' ח' דנב אלהי שתיס
 זו שמעתי הריתר"ינ: עלי"ב שנתחלה היו נדיקי' והיו יכולין
 לקבל עול מצות הרבה אבל דורות האחרונים לא היו נדיקי' כ"
 ואם נאלו לשמור כלם אין לך אדם שיזכה ונא' די' והעמידן וכו'
 כדי שיזכו אם יקיימו י"א מצות הללו א"כ נאלו לחימרה דאי עבדו
 הני כלמוד וכי לצה"כ נאל עיכשן של עבירות ושכרן של מצות
 אלא משום דקצ"ל דמקיים לה לתורה כולה משייע לי' הקב"ה
 וחנין עליה דלא ליתי לדי הרסוכא וכיון דחזי דוד דהוי חמת מעשי
 דרא' ואלו נצא רחמי ואוקמינהו למצות למנני מיצר הרע אי"ת
 דאבא חלקי' מפורש נפענית דהוה אגיד יומא וכו': דרב ספרה
 נשאלתות

שאלות דרב אחא : לא רגלו וכו' לא רצה לסקר מתחלה הלא שאלו
הכריעו וע"פ הדב' דכתי' עלי קללתך בני וחתרנמי' עלי איתאמ'
בכבואה דלא ייתקן לוטיא עלך ברי : וחרפה וגו' לא סבל חרפת
קרובו : כבואה היה בעיניו שנחאס בע"ז : אהא נתעני' וכו'
לאשת מושי מני נשיאה הוה עניד : ואפי' ככרו כדי שלא יחסך ויבא
להלוות לישראל ברבית : על כפי אפי' שחד שהי' רשאי ליקח :
כבון ר"י וכו' אריסו מניא משלו קודם זמנו ולא רצה ליקח כדי
להיות דייקן : כבנע מצסקות שלא רצה לישול לענפו ראשית הנז
שאניח לו אדם אחד שהי' בא לדון לפניו דלמי כאלו עסק לכהן שהי'
רגיל זה ליתן לו מתנותיו : אומס אזנו וגו' אזנו אטומה וסתומה
נדבר זה שלא שחצנה דבר נכמי ושתיק והיינו דמי' ל' שתיקה :
זה הכנסת כלה וכו' דכתי' כהו לכס טוב ללכת אל בית אהל מלכת
אל בית חשתה : נא ישי' כל שעה היו הדורות מתמעטין :

א"ר

יוסי ברבי חנינא ד' גוירות גזר משה על ישראל ובאו
ד' זקנים ובטלום משה אמר וישכן ישראל בטת
בדד עין יעקב בא עמוס ובטלה שנ' חדל נא מי יקום יעקב כי
קטן הוא וכתיב נחם ה' על זאת נם היא לא תהיה אמר ה'
אלהים משה אמר ובגוים ההם לא תרגיע בא ירמיה ובטלה
דכתיב הלוך להרניעו משה אמר פוקד עון אבות על בנים בא
יחזקאל ובטלה שנא' הנפש החוטאת היא תמות משה אמר
ואכדתם בגוים בא ישעיה ובטלה שנאמר והיה ביום ההוא
יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור וגו' אמר רב
פפא מסתיפנא מהאי קרא ואכדת בגוים מתקיף לה רב פפא
ודלמא באכדה המתבקשת שנאמר תעיתי כשה אובד בקש
עבדך אלא מסיפידה דקרא ואכלה אתכם ארץ אויביכם
מתקיף ליה מר זוטרתי ואיתימא רב אשי ודלמא כאכילת
קישואין ודילועין :

פ"י חלל נא אמותה ברכה שאמר משה וישכון ישראל וגו' כלו' אימתי
ישכנו ישראל בטח כשיהיו כעין יעקב : מי יקום ייעקב שיוכל
להיות חסיד כיעקב כי קטן הוא קטני' הם הטובי' שיהיו כדוקי'
כיעקב ח"כ מי יקום וגו' איך יוכלו בני יעקב להיות כלם קסירי'
והלא קטן הוא ודל ואינו יכול לקבל עליו כל המכה וכתי' כחם וגו'
אלא אף הניכוני' יזכו לאותה ברכה : כאכילת קשוואין שאמ' פ'
שכתאלו אין זרעים מחאכל :

וכבר

היה ר"ג ורבי אלעזר עוריה ורבי יהושע ור"ע
 מהלכין בדרך ושמעו קול המונה של ארם
 ספטילוס ברחוק ק"ך מיל התחילו הם בוכין ור"ע משחק
 אמרו לו ועקיבא למה אתה משחק אמר להם למה אתם בוכים
 אמרו לו גויס הללו שמשתחווים לעצבים ומקטרים לאלילים
 יושבים בטח ושלוה והשקט ואנו בית הרום רגלי אלהינו
 שרוף באש ולא נבכרה א"ל לכך אני משחק אם לעוברי
 רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה שוב פעם אחת
 היו עולין לירושלים כיון שהגיעו להר צופים קרעו בגדיהם
 כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שהיה יוצא מבית קדשי
 הקדש התחילו הם בוכים ור"ע משחק אמרו לו ועקיבא מפני
 מה אתה משחק אמר להם מפני מה אתם בוכים אמרו
 מקום שכתוב בו והור הקרב יומת עכשיו נתקיים בו על הר
 ציון ששם שועלים הלכו בו ולא נבכה א"ל לכך אני משחק
 דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריהו
 בן יברכיהו וכי מה ענין אוריה אצל זכריה והלא אוריה
 במקדש ראשון וזכריה במקדש שני אלא תלה הכתוב נבואתו
 של זכריה בנבואתו של אוריה באוריה כתיב לכן בגללכם
 צוין שרה תהרש וירושלים עינים תהיה והר הבית לבמורת
 יער בזכריה כתיב עוד ישובו זקנים וקנות ברחובות ירושלים
 עד שלא נתקיים נבואתו של אוריה הייתי כתיירא שמא לא
 תתקיי נבואתו של זכריה עכשיו שנתקיים נבואתו של אוריה
 בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת ובלשון הזה אמרו לו
 עקיבא נחמתנו עקיבא נחמתנו ה' ינחמנו אמן :

פי' קול המונה ר"ל קול המיית ההצלחות הומיות אשר הם שקטות
 ושלמים : לכן אני משחק וכו' דולאי נס אני מודה לך
 להצטער על חורבן הבית אבל מה שאתם מצטערי עתה על החורבן
 צטערי עתה ע"ז ויושבי' בטח לכן אני משחק אם לעוברי וכו'
 עוד ישנו זקנים ונו' שיתישנו יכושלי' כוסן הנאולה :

מסכת שבועות פרק ראשון

והיכול

כל ארעא ותדושנה ותדוקינה א"ר יוחנן

זו ארס שטבעה יצא בכל העולם כולו :

ריש לקיש מה נשתנה שעיר של ראש חדש שנא'

בו לה' אמרה הקב"ה שעירזה יהא כפורה עלי

שמיעטתי את הירח :

אמר

משנה על שאר עבירות שבתורה הקלות והחמורות וכו'

עשה ולא תעשה כריתות ומיתות ב"ד על כל

שעיר המשתל' מכפר (גמרא) האי עשה ה"ד אי דלא עשה

תשובה ובה רשעים תועבה אי דעכד תשובה והתניא עבר על

מצות עשה ועשה תשוב' לא זו משם עד שמוחלין לוא"ר זור'

בעומד במרדוור' היא דתניא ר"א על כל עבירות שבתור' בין

עשה תשוב' כין לא עשה תשוב' יום הכפורי' מכפ' חוץ מפורק

עול ומנלה פנים בתורה ומפר ברית בבשר שאם עשה תשוב'

יום הכפורים מכפר ואם לא ואיקיום הכפורים מכפר מ"ט

דרכי דתניא כי דבר ה' בזה זה הפורק עול ומנלה פנים בתור'

ואת מצותו הפר זה המפ' ברית בבש' הכרת לפני יום הכפורי'

תכרת לאחר יום הכפורי' יכול אפילו עשה תשובה ת"ל עונה

בה לא אמרתי לא בוסן שעונ' בה ורבנן הכרת בע"ה תכרת

לע"ה עונה בה שאם עשה תשובה ומת מיתה ממרקת :

פ"י הניאו עלי כפר' להפיים דעתה של לבנה עלי כמו ל"י אי דלא

וכו' שאינו תוהא על חטאו : זנח רשעי' ונז' והיכי מכפ' עלי'

קרנן יום הכפורי' : אי דיעניד תשובה ל"ל יה"כ כל יומא כמי

משונה מכפרא והתניא וכו' פורק עול כופר בעיקר : מנלה פני'

בתורה בא על ד"ת בחוכפא או בגלוי עזו פכיו כגון מנשה כדאמר'

בחלק : ברית נטר חילה : זה הפורק עול שבוה דבור ראשון

החזור כסיני אנכיה' אלהין מפי' הנזורה שפענו : ומנלה פני'

מדאפקיה קרא כל' בזיון וזה בזה ד"ת הוא : זה המפר ברית

שחיה מצוה יחידית : בזמן שעונה בה אלמא בשאינו שני קאי קרא

ונתקן ג' טו' דגליבן אף לאח"יה"כ הא בשאר אע"פ שאינו שני י"פכ

מכפר: ורננן דאית להו כמי בשאר עבירות שאין יה"כ מכפר על
 שאינם שנים אחרי לך הא תנלי לן קרה בהנך ג' לאו ביה"כ איירי
 חלה הכרת ניע"הו חברת לע"הב שחף מיתה אינה ממרקת על
 ג' הללו בלא תשובה אבל שאר עבירות בלא תשוב' כמי מיתה ממרקת
 אהרי"הב חבל בלא מיתה לה: שחם עשה תשובה ואין עונה בה
 מיתה ממרקת על ג' הללו ולא תכרת לע"הב:

פרק ידיעות הטומאה

תניא נאמר בעולת. בהמה אשר ריח נוחח ונאמר
 בעולת העוף אשר ריח נוחח ובמנחה אשר
 ריח נוחח מלמד אחר המרבה ואחר הממעיט ובלבד שיבויג
 לבו לשמים:

משנה אינמוסיפינן על העירועל העורות אלא במלך
 ונביא ואורים ותומים וסנהדרין של ע"א ובשתי
 חודות ובשיר וב"ד מהלכות ושתי תודות אחריהם ובל ישראל
 אחריהם:

תנו רבנן שיר של יתודה בכנורות ובנבלים
 ובצלצלים על כל פנה ופנה על כל אבן גדולה
 שבירושלוי אומר ארוממך ה' כי דליתנינוגו ושיר של פנעים
 ויש אומרים שיר של ננעים מאן דאמר דננעים דכתוב וננע
 לא יקרב באהל ליד ומאן דאמר פנעים דכתיב יפול מצדך
 אלף ורכבה מיטיגך בכנורות ובנבלים ובתופים אומר וישב
 בסתר עליון וגו' עד כי אחת ה' מהסיוחחר ואומר מזמור לדוד
 בברחו מפני אבשלום בנו עד לה' הישועה על עמך ברכתך
 סלה ר' יהושע ב"ל אומר לחו להני קראו ונאני חיכי עביר הכי
 והא אמר ר' יהושע ב"ל אסור להתרפאות בדברי תורה להגן
 שאני ואלא כי אמר אסור דאיכא מכרה אי דאיכא מכה אסור
 חזלא והתנן הלוחש על המכה אין לו חלק לע"הב הא אתם
 עלה א"ר יוחנן ברוקק שנו לפי שאין מזכירין שם שמים על
 הרקיקה:

פ"י אין מוסיפין לפי' היא קדושה כראשונה : כ' תולדות ב' להמי
 תודה והיו כושאין אותם כהיקף סביב : שיר של תודה מזמור
 לתודה ארומחן ה' ונו' הוא מזמור שיר חכמת הנחית לכך אומ' אותם :
 ושיר של פנעי' יושב בסתר עליון ולפי שאחרנו משה בהקמת המשכן
 י"ר שתשרה שכינה נמצעה ידוכס ויהי כועסה ה"א עלינו : פנעי'
 מזיקין שפונעין כנני חלם להזיק : ואומר ה' מה רבונכרי לפי שכל'
 בו רבים אומרי' לנפשי אין ישועתה ונו' שהיו מתלוצכי כרי יהודא
 ובנימין כשהיו בני ישראל בני הגולה בוכים את הקומה שנא' מה
 היהודי' האומללי' עושין ונו' : להכי קרא שיר של פנעי' : ובאני
 כשהוא הולך ליטן בליה : דאיכא חכה ולוחש עלי' מקראו' של תורה
 להתרפאות : ומקסינן ואי איכא מכה אסור הוא דקח' רי"ל וצו
 לא והתכן הלוחש וכו' ואו' כל המלה ונו' : ברוקק ואח' כלותם
 שאין מזכירין וכו' וה' ק' כואני ה' רופאיך :

תניא כתוב אחד אומר את משכן ה' טמא וכתוב אחד

אומר כי את מקדש ה' טמא ר' אלעזר אומר אם
 נאמר משכן הייתי אומר על משכן יהא חייב שנמשח בשמן
 המשחה אבל על מקדש לא יהא חייב לכך נאמר מקדש ואם
 נאמר מקדש הייתי אומר על מקדש יהא חייב שקדושתו
 קדושת עולם אבל על משכן לא יהא חייב לכך נאמר משכן :

תנו רבנן והזרתם את בני ישראל מטומאתם א"ר ואשיה

מכאן אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהם
 סמוך לוסתן וכמה אמ' רבה עונגה אהרן א"ר יוחנן משו'
 רש"י כי כל שאינו פורש מאשתו סמוך לוסתה אפילו הויין לו
 פנים כבני אהרן מתים דכתיב והזרתם את בני ישראל
 מטומאתם והדוה בנדתה וסמך לזה אחרי כות שני בני
 אהרן א"ר חיוא בר אבא א"ר יוחנן כל הפורש מאשתו סמוך
 לוסתה הויין לו בנים זכרים דכתיב להבדיל בין הטמא ובין
 הטהור וסמך ליה אשה כי תזרע וילדה זכר יהושע ב"ל
 אמר הויין לו בנים ראויין להזרה דכתיב להבדיל ולהזרות
 א"ר חיוא בר אבא א"ר יוחנן כל המבדיל על היין בטומאי
 שבתות הויין לו בנים זכרים דכתיב להבדיל בין הקדש
 ובין החול בין הטמא ובין הטהור וסמך ליה
 אשה כי תזרע וילדה זכר רי"ל אמר בנים ראויין להזרה

שבועת העדות פרק ד'

דכתיב להבדיל ולהורו' א"ר בנימין בריפת אר"א כל המקדש
את עצמו בשערת תשמיש הויין לובנים זכרים שנאמר
והתקדשתם והייתם קדושים וסמיך ליה אשה כיתוריע :

פי' קדוש עולם שאין אחרי' היתר נמות והזרת' בלא ה' אחרונ'
משמע מל' הפרשה וכזירו' אזהרה לישראל דסמיך לי' זהדו'
נכלתה נההוא עניינא : עוכהא' אס' וסתה ביום יתרוש כל היום
אס' וסתה כליל' יתרוש כל הלילה : ולהנדיל וכו' דלוי כפשטי' צ"ל בין
חמור' לפרה וע"כ דרשו מיני' המנדיל בין טומאה לטהר' תלד אשתו
זכר : להנדיל ולהורות דלפי פשטיה ה"ל להקדים ולהורות את כל
החקי' דאירי בכל האלות ואח"כ להנדיל וכו' וע"כ דרשו דקאי על
המנדיל סמיך לוסתה זכה לבניו ולהורות : כל המנדיל וכו' זה"ק
קרא יין ושכר אל תשת בנואכס וכו' והיכן תשתו אותו במקום
מנוה דהיינו ולהנדיל בין הקדש וכו' : המקדש וכו' דרך כניעות :

פרק שבועות העדות

תנו רבנן בצדק תשפוט עמיתך שלא יהא אחד יושב
ואחד עומד אחד מדבר כל צרכו ואחד אוסר
לוקצר דבריך ד"א בצדק תשפוט עמיתך הוי דן את חברך
לקפו' תני רב יוסף בצדק תשפוט עמיתך עם שאתך פתוד'
ובמצות השתדל לדנויפה :

דביתהו דרב הונא הות לה דינא קמיה דרב נחמן
אמר היכי אעביד אי איקום סקמה מסתתמן
טענתיה דבעל דינא לא איקום סקמה אשרת חברי הרי היא
כחברא"ל לשמעיה צא ואפרח עלי בר אוזא ושדי עילוא'
ואיקום :

תנו רבנן מנין לדיון שלא יעשה סניגורין לדבריו ת"ר
מדבר שקר תרחק ומנין לדיון שלא ישן
חלטוד בור לפניו ת"ל מדבר שקר תרחק מנין לדיון
שיודע בחברו שהוא גולן וכך עד שיודע בחברו שהוא גול
מנין שלא יצטרף עמו ת"ל מדב' שקר תרחק מנין לדיון שיודע
דין שהוא מרוסה שלא יאמר הואיל והעדים מעידי' אחתכני

ויהא קולר תלוי בצואר עדים ת"ל מדבר שקר תרחק מנין
 לתלמיד שיושב לפני רבו ורואה זכורת לעניו וחובה לעשור
 שלא ישתוק ת"ל מדבר שקר תרחק מנין לתלמיד שרואה את
 רבו שטועה בדיון שלא יאמר אמתין לו עד שיגמרנו ואסתרנו
 ואבננו משלי כדי שיקרא הדין על שמו ת"ל מדב' שקר תרחק
 מנין לתלמיד שאמר ליה רבו וידע אתה בו שאם נותנין ליק'
 מנה איני מכדה מנה יש לי אצל פלוני ואין לי עליו אלא עד
 אחד מנין שלא יצטרף עמות' למדבר שקר תרחק האי מדב'
 שקר תרחק נפקא הא ודאי שקורי קא משק ורחמנא אמ' לא
 תעני ברעד עד שקר לא כגון דאמ' ליה ודאי חד סהד' אית לי
 ותא את קום התם ולא תימא ולא מידי דהא לא מפק' כפומך
 שקרא אפ' אסור משום שנא' מדבר שקר תרחק מנין לנוש'
 בחברו מנה שלא יאמר אטעננו במאתים כדי שיוודה לו בסנה
 ויתחייב לו שבועה ואגלגל עליו שבועה ממקום אחר ת"ל
 מדבר שקר תרחק מנין לנוש' בחברו מנה וטענו מאתים שלא
 יאמר אכפרנו בב' ד ואודה לו חוץ לב' ד כדי שלא אתחייב לו
 שבועה ולא יגלגל עליו שבועה ממקום אחר ת"ל מדבר שקר
 תרח' מנין לב' שנושיין מנה באח' שלא יהא אחד בעל דין שני'
 עדי' כדי שיוציאו מנה ויהלקו ת"ל מדב' שקר תרחק מנין לב'
 שבאו לדין אח' לבוש' סמרטוטיין וא' לבוש' איצטלי' בתק' מנה
 שאומרו' לו לבוש' כמותו או הלב' ישוהו כמותך ת"ל מדב' שקר
 תרח' כי את לקמי' דרב' בר' ר' הונא' ל' שליפו פומקייכו וחזתו
 לדינא מנין לדין שלא ישמע דבריו בעל דין קוד' שיבא בע' ד'
 חברו ת"ל מדבר שקר תרחק מנין לבע' ד' שלא יטעי' דבריו
 לדין קודם שיבא בע' ד' חברו ת"ל מדב' שקר תרחק רב כהנ'
 מתני מלא תשא ולא תשי' ואשר לא טוב עשה בעמיו ר"א זה
 הבא בהרשא' ושמו' א' זה הלוקח שדה שיש עליה עסיקין:
פ"י שלא יהא זכו' שלא יראה חנרו שמכנדי' אותו יותר מחנו
 ויסתתרו דבריו: הוי דן זכו' הרואה חנרו עושה
 דבר שאתה יכול להכריעו לנד עבירה ולנד זכות הכריעו לנד
 זכות ואל' תחשדהו בעבירה: לדוכו יפה למשרי' נתנרי' אם נאב' נ'
 דיני' לפניך וא' מהם של' ת"ח הוי פוסק אותו תחלה ופטור אותו
 מ' לפניך: דניתהו דר' מהמת' ר"ה: ואיקו' ולא ינין זה שנשני'
 קטן 7 4 15 עמדת

עמלתי אלא מפני האזן הפור' ונא עלי : סניגורין אס דן דין ולכז
 בוקפו לומר שהוא טועה שלא יחזיק דבריו להביא ראיות להעמיד
 שהוא בוש לחזור אלא לכל גדליו יחזור להוציא דין לאמתו א"כ שלא
 יעשה חליץ לדבריו של בעל דין לפיכך לישא וליתן עמו שלא יטעהו :
 שלא ינטרף עמו ואע"פי שהעדו' אמת : מדנ' שקר שגורס לפסוק
 דין ע"פ שני' עדים ואין כאן אלא עד א' : שהוא מרומה שלומד
 מתוך דברי עדי' שאין עדות' אמת : קולר שללפת העון : וראה זכו'
 זרבו החליף : מנדה משקר : וקום התם שיהא סבור בעל דין
 שא"תה בל להעיד ויודה אמת : ואבלגל עליו שבועה שאינו מודה לי
 במקנת ואשביענו ע"י נלגול את שבועות קרקעות שאין כשנעיץ
 עליהם אלא ע"י נלגול והסי' ע"ז מדבר שק"ר וכו' אותיות ק' מנה ר'
 מתים ש' שבועה וכן באידך שלא יאמר הכפרנו כו' : לזוש
 כמותו שלא תנרו' לנו לישא לך פני' או יסתתמו דברי שכנגדך מפני
 חשיכותך ויאמר איך יאמינו לי ב' דעל אדס חסוכ כזה : מדבר
 שקר וכיון שאיש ריבו מסותם מעמיד זה את שקרו : פוזמקך כמין
 אנפילאות משוני' : לא תשא אזהרה למקבל קרי נילא תשיא מזהר'
 לנצל דין : שמע שוא שמטעי' דבריו שלא כפני בעל דינו ואינו
 בוש מדברי שקר : זה הכל בהרשאה ומתעבר על ריב לא לו ושחא
 הרחשון כוח לו וכוח לפשרה יותר מזה שאינו יכול לעשות פשרה
 בממון אחרי : עסיקין עוררין שמעררין על המחזיק וזה כל
 וקונה אותה ונוטח על חוקו שהוא איש זרוע :

כל

שמות האמורי' בתורה באברהם קדש חוץ מזה
 שהוא חול' שנאמ' ויאמר אדני אם נא מצאתי חן
 בעיניך חנניא בן אחיר' יהושע ור' א"ב עמשו ר' אהמודעי
 אמרו אף זה קדש כמאן אולא הא דאמר רב יהודה אמר רב
 גדול הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה כמאן כאותו
 חזונו כל שמות האמורי' בלוט חול חוץ מזה שהוא קדש שנא'
 ויאמר לוט אליהם ל נא אדני הנה נא מצא עבדך הן בעיניך
 ותגדל חסדך וכו' מי שיש בידו להמית ולהחיות זה הק"ב כל
 שמות האמורים בנכות קדש במיכה חולר' א' אומר בנבור
 קדש במיכה יש מהם חולויש מהם קדש אל' ה' למ' ד' חול'
 יו' ד' ה' קדש חוץ מזה שאל' ה' למ' ד' והוא קדש כל ימי היח
 בית האלהים בשילה כל שמות האמורים בנבעת בנימין ר' א'
 אומר חול רבי יהושע אומר קדש א' לר' אוכי מבטיח ואינו
 עושה א' לר' יהושע מה שהבטיח עשה והם לא ביהנו אם

לנצוח אם לנצח באחרונה שביחנו הסכימו על ידן שנאמר
 פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן עומד לפני ה' בימים ההם
 לאמר האוסיף עוד לצאת למלחמה עם בנימין אחי אם אהדל
 וגו' כל שלמה האמרו בשיר השירים קדש שיר למי שהשלו'
 שלו חוץ מזה כרמי שלי לפני האלף לך שלמה לרדיורה
 ומאתים לנטורים את פרוו רבנן וי"א אף זה חול הנה מטתו
 של שלמה אף זה לא מיבעיא היאך אלא הא דאמר שמואל
 מלכותא דקטלא חד מושיתא בעלמא לא מיענשא שנא כרמי
 שלי לפני האלף לך שלמה למלכותא דרקיעא
 ומאתים לנטורי' את פרוו למלכותא דארעא שמואל לא כת"ק
 ולא כו"א אלא ה"ק וי"א אף זה קדש וזה הוה חול דמטרתו
 ושמואל דאמר כו"א כל מלכיא האמורים בדניאל חול חוץ
 מזה שהוא קדש אנת מלכא מלך מלכיא די אלהא שמיא
 חסנא ותקפא ויקרא יהב לך וי"א אף זה קדש שנאמר מרי
 חלמא לשנאך ופשרה לערך למאן קאמר איס"ד לנבוכד
 נאצר קאמר שנאותיה מאן נינהו ישראל מילט קא לויט
 ות"ק סבר שונאי ישראל איכא שונאי אומות העול ליכא :
פ"ו חוץ מזה למלאך האמצעי קרא אדון שכך נאל לפניו מיכא
 באמצע ובגריא מיימינו רפא משמאלו : אף זה קדש דכתי' לעיל
 מיני וירא איוה' והדר כתי' והנה שלשה אנשי' ואחר להקב' ה' לא
 תעבור וגו' המתן לי כאן עד שאכני' את האורח' : בלוט וכו' היינו
 שמות של א"ל אבל שמו"י"ה ודאי דקדש הם : מי שיש צידו וכו' ה"ק
 ויח' לוט אליהם באזניהם אל נא יהי כן וחזר כלפי הקב"ה וא"ל
 אלכי הנה נא מצא ענדך חן כל' יחירי : בנבו' כתי' ברוך כנות אלהי' :
 א"ל למ"ד חול כנון לו בית א"ה את א"ה אשר עשיתי לקחתם : שמות
 החזורים בנביעה וישאלו בני ישראל בה' : וכי מנטיח שיכליחו וחינו
 עושה : לא ניחנו לא שאלו אלא האצלה ולא אמרו התענהו פידי :
 באחרונה וכו' שבכולן לא כתי' אס אסדל אלא באחרונה : ומאתי'
 לנטורי' וגו' לרבנן הכיחם ויעסקו בתורה א' מששה שנהם : הנה
 חסדו חול שהי' כנעת מחשדתי כדאמרי' בניטין : חד משיח
 באנגריא דעבודת המלך א"כ חד מו' בהנאה למלכות הרשת
 קאמר : כל מלכיא וכו' כ"מ שנא' שם מלך : חוץ מזה מלך מלכיא
 דאלו לכ"ל לא הוה קרי לי' דניאל מלך מלכיא אלא ה"ק אנת מלכא
 כ"כ מלך מלכיא דהוא אלהא דשמיא מלכות חסנא יהב לך :

פיסקא

יככה ה' זו היא אלה הכתובה בתורה יתיב רב
 כהנא קמיה דרב יהודה: וקאמר הא מתניתין
 כרתנן א"ל כנה יתיב ההוא. מרבנן קמיה דרב כהנא ויתיב
 וקאמר גס א יתצד לנצח יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ
 חיים סלה א"ל כנה פשיטא תרתילמה לימ"דה"מ מתניתא
 אבל בקראי אימא לא מכנינן קמשמע לן :

פי' כדזכנן הי' שוכה מסכתינו כמות שהיא שנויה יככה ונו'
 א"ל ר"י ככה הפוך דבריך כנגד אחרי' אמור יכה סלא
 תקללני גס אל ונו' את המקרא הזה הי' דורש סנא' גדולאנ : כנה
 ואמור יתלכו :

פרק שבועות הדריינין

תנו רבנן שבועת הדריינין אף היא בלשונה נאמר 'אומ'

לו הוי יודע שכל העולם כולו נודעו בשעה שאמר
 הקב"ה בסיני לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא וכל עבירות
 שבתורה נאמר בהן ונקח וכאן נאמר לא ינקח וכל עבירות
 שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו שנא' אל תתן
 את פיך לחטוא את בשרך ואין בשרו אלא קרובו שנ' ומכשרך
 א תתעלם וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וסכל
 העול' כלו שנא' אלה וכחש ורצח וגנוב ואימא עד דעכיד להו
 לכולהו לא סלקא דעתך דכתיב כי טפני אלה אכלה הארץ
 וכתיב ע"כ תאכל הארץ ואומלל כל יושב בה וכל עבירות
 שבתורה איש לו זכות תולין ב' וג' דורות וכאן נפרעין ממנו
 לאלתר שנא' והוצאתיה נאם ה' צבאות וגו' ובאה אל בית
 הננוב זה הגנוב דעת הבריות שאין לו ממון אצל חברו וטוענו
 ומשביעו ואל בית הנשבע בשמי לשקר כמשמעו ולנה בתוך
 ביתו וכלחו את עציו ואת אבניו הא למד' דברי שאין אש ומי'
 מכלין אותן שבועת שקר מכלה אותן אם אמר איני נשבע
 פוטרין אותו מיד ואם אמר הריני נשבע העומדי' שם אומרים
 סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה וכשמשיבין
 אותו אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אותך
 אלא על דעת המקום ועל דעת ב"ד שכך מצינו במשה רבינו

ע"ה כשהשביע את ישראל א"ל דעו שלא על דעתכם אני
 משביע אתכם אלא על דעת המקו ועל דעתי שנא' ולא אתכם
 לבדכם וגו' כי את אשר ושנופה איך לי אלא אותם העומדים
 על הר סיני דורות הבאים וגרים העתידים להתגייר מניקת"ל
 ואת אשר איננו פה ואין לי אלא מצורת שקבלו עליהם בהר
 סיני מצות העתידות להתחדש כנון מקרא מילה מניקת"ל
 קיימו וקבלו קיימו מה שקבלו כבר :

פי' נלשונה בכל לשון שהוא מנין נו' : את פיך שבועות שקפ :
 פוטרין אותו מיד ואין משהין אותו כאן שלא יחזיר נו
 וע"כ ישלם משקבל עליו ב"ד : אלה על וכו' ויעמח משום קניא
 דרנא כנון דיהיב ליה קנה ונתן המעות לתוכו והפקידו חנלו
 וכשניע שהחזיר לו מעותיו ולאחר השבועה יחזור ויטלנו ועונדל
 חוה קמיה דרנא הכי : ולא תתכס לא כמו שאתם סבורים כאשר
 במחשבת לבנכם אלא על דעתי שהוא דעת ב"ד :

אמר מר אומרים לוהוי יודע שכל העולם כלו נודעוע
 בשעה שאמר הקב"ה לא תשא את שם ה' אלהיך
 לשוא מ"ט אילימא משום דאתיהב בסיני ו' הדבורת נמי
 אתיהבו בסיני לא משו' דחמירא ומי חמירא והא תנן אלוהן
 קלות עשה ולא תעשה חוץ מלא תשא המורות או כריתות
 ומיתות ב"ד ולא תשא עמהן אלא כדקתני מעמא וכל עבירות
 שבתורה נאמר בהן ונקא וכאן לא ינקא וכל עבירות שבתורה
 לא נאמר בהן לא ינקא והכתיב ונקא לא ינקא ההוא סיבעי
 ליה לכד"ר דתניא ר"א אומר ה' אפשי לומר ונקא שכבד
 נאם לא ינקא א"א לומר לא ינקא שכבד נאמר ונקא הא כיצד
 שנקא הוא לשכים ואינו מנקא לשאינן שבים וכל עבירות
 שבתורה ממשפחתולא והכתיב ושמרני אני את פני באיש
 ההוא ובמשפחתו ותניא א"ר שמעון אם הוא חטא משפחתו
 מה חטאה לומר לך אין לך משפחה שיש בה מוכס
 שאין כולה מוכסין ושיש בה לסטים שאין כולה לסטי'
 לה מפני שמחפין עליו התם בדינא אחיננא הכא בדינא
 דידיה כדתניא ר"א והכרתי אותו מהת"ל לפי שנא' ושמתי

שבועת הדיונין פרק ושבועות

אני את פני יכול כל המשפחה כולה בהכרת ת"ל אתו אות
בהכר' ולא כל המשפחה כולה בהכרת וכל עבירות שבתורה
נפרעין ממנו וכו' וכל עבירו' שכתור' מכל העולם לאוהכתיב
וכשלו איש באחיו איש בעוק אחיו מלמד שכל ישראל ערבו'
זה בזה התם שיש כידולמחות ולא מיחה מאי איכא בין
רשעי' דמשפחתו לרשעים דעלמא בין צדיקי' דמשפחתו
לצדיקים דעלמא הוא בשאר עבירות בדיניה ורשעים
דמשפחתו בדין המור ורשעי' דעלמא בדין הקל צדיקי' דהכא
פטירי גבי שבועה הוא ורשעים דמשפחה בדיניה ורשעים
דעלמא בדין המור וצדיקי' דהכא והכא בדין הקל ואם אמר
הדיני נשבע העומדים שם וכו' בשלמא ההוא דקא משתבע
דקאי באיסורא אלא ההוא דקא משבע ליה אמאי
משום דתני ר' שמעון בן טרפון אומר שבועת ה' תהיה
בין שניהם מלמד ששבועה הלה על שניהם :

פי' ולא תשא ימיהם אלמא לא חמירא חכריות ומיתות כ"ל :
מקשה הוא לשנים וכאן אף לשנים לא ינקה בלא פרעון :
סאין כולה וכו' לאו דוקא אלא כדמסיק שחפיי' עליו ואין מוחין
בידו : בדינא חמירנא נפורענות קלה ולא נפורענות הנאה
על שניהם שזניהם נעכסים בה שלא דקדק למסור ממנו
כיד נאמן ונא לידי תילג הסס :

פרק כל הנשבעין

תאני ר"ש בן טרפון אומר שבועת ה' תהיה בין שניהם
ונו' ר"ש בן טרפון אומר אוהררה לעוקב אחר נואף
מנין ת"ל לא תנאף לא תנאף ותרגנו באהליב' רש"בט אומ'
הרתם וגינתם באהלו של מקום עד הנהרה גדול נהר פרח
ר"ש בן טרפון אומר קרב לנבי דהינא ואידיהן דבי ר' ושמעאל
תנא עכד מלך כמלך :

פי' לעוקב וכו' נעשה לו אפוטרופוס להרגילו נסיס לניאוף :
תתם את הארץ ונכיתים את המקום שהשכינ את אלהו
כיניכס

ביניכם : קרב לגנבי דהינא אס ננעת במשוח בשמן תהא נ"כ משוח
 בבניעתו כיו' פרת הוא קטן יב' כהרות שהוא מכוני אגלס לבסוף
 והכהה הל' הוא פרת וכאן הוא קורא אותו כהר גדול בשביל
 שהוא נזכר באן ע"ש"י שהיא השונה נזכר גם הוא במשינות :
 דהינא ל' שמן ומשיחה :

מסכת עריות פרק ראשון

ולמה מוכיין את דברי שמאי והלל לבטלה ללמד
 לדורות הבאים שלא יהא אדם עומד על
 דבריו שהרי אבות העולם לא עמדו על דבריהם :

פי' ולמה מוכיין וכו' מאחר שאחרו חכמים נקנת מקומות לא
 כדברי זה ולא כד' ויטעה סתם כמו שקיימו חכמים ולמה
 מזכירו המחלוקת : שלא יהא וכו' שלא יפציר לקיים סגרתו ויעמוד
 בה ויודיעהו שיטעה סגרתו כי אנות העולם והס שמאי והלל
 נדחו לדבריהם ולא עמדו חכמים על דבריהם כמו שקדם :

ולמה מוכיין דברי היחיד בין המרובין הואיל ואין
 הלכה אלא כדברי המרובים שאם יראה ב"ד
 את דברי היחיד ויסמוך עליו שאין ב"ד יכול לבטל דברי
 ב"ד הברו עד שיהיה גדול ממנו בהכמה ובמנין היה גדול
 ממנו בהכמה אבל לא במנין במנין אבל לא בהכמה אינו יכול
 לבטל דבריו עד שיהיה גדול ממנו בהכמה ובמנין :

אמר ר' יהודה א"כ למד מוכיין דברי היחיד בין
 המרובין לבטלה שאם יאמר אדם כך אני מקובל
 ואמרו לו כדברי איש פלוני שמעת :

פי' כונת הלכה זו שאם יעשו ב"ד מעשה כמאחר היחיד אין ב"ד
 אחר יכול לחלק עליו ולפסוק הדין לפי סגרת הרני' א"כ
 חסנון זה הב"ד יותר מחסנון אשר יעשו כדברי היחיד וגדול במכמה
 ד' שיהיה ראשי ישיבת זה הב"ד יותר חכם מר"י הב"ד האחר א"כ
 נשעת הדחק אם יראה לב"ד דברי היחיד יכולין לפתח עליו ולחלוא
 דברי היחיד לא היו יכולין לבטל דברי המרובין שאין ב"ד יכול לבטל
 וכו' למה וכו' לחיזה טעם זכר דברי היחיד הכדחי' כלו שאין עושין
 ב"ד לעולם כדבריו ואחר שהטעם לפי שאם למד אדם אותו הדבר
 ומשכ שהכל מודי' בו ומתבא שעושין חלוף הדברי' ויבא עליו כפק א"כ

עדינות פרק חמישי

כודע לו שזה הוא דעת היחיד וכבר נדחה ולא"כ ה"פ למה וכו'
סיכא שמנטל בפירוט דברי היחיד והשתא אפי' נשעת הדחק אין
לסמוך על דברי יחידי המכועלי' א"כ למה מזכירין וכו' :

פרק שני

הוא היה או' האב זוכה לבן בנוי וככה ובעושר ובחכם'
ובשנים ומספר הדורות לפניו והוא הקץ שנאמר
קורא הדורות מראש אע"פ שנאמ' ועבדום וענו אותם ת' שנה
הוא אומר ודור רביעי ישובו הנה :

פי' הוא היה אומר ר"ע : הנוי היופי ושני' החיים כלו' שיהיו
ימי חייו קרוב לחיי אביו : ונעושר וכו' א"כ הוא בעל ממון
מורישו לבנו וכשהוא חכם תלמד לבנו על הרוכ ואלה הדברי' כוהני'
על הרוכ : ומספר הדורות וכו' ר"ל שישוב זמן הקץ לחשני' ו
האנשי' עם חשנון השני' עד שיהי' השיעור נזרות השי' שאת"כ
כן וכך אנשי' אחד מוליד א' יהיה מה שייעד השם בו והביא ראי' מן
הקץ אשר שם השם לאנרה עם היות מנין שנים ת' שנה השיבו
אל האנשי' ואמר דור ד' ישובו הנה כי קהת מיורדי מצרי' היה
ונבי משה נכנסו לא' י והם דור רביעי לקהת :

אף הוא היה אומר ה' דברים של י"ב חדש משפט דור
המבול ו"ב חדש משפט המצריים ו"ב חדש משפט
איוב ו"ב חדש משפט נוג ומנוגי' ב' חדש משפט רשעים
בניהנם ו"ב חדש שנאמר והירה מדי חדש בחדשו ר"בן
נורי אומר מן הפסח ועד העצרת שנאמ' ומדי שבת בשבתו :

פי' דור המבול וכו' דכתי' נחדש השני כנקצו ונו' וכתי' נחדש
השני ינשה הארץ ועוד י"א יום של יתרון שנת החמה : מצרי'
וכו' שנה' ויפץ העם ונו' לקושש קש אימתי הקש מצוי בצייר והם
ינאו בניסן : איוב וכו' שנה' כן הנחלתי לי ירחי שוא ולילות עמל
מנו לי מה לילות למנוי שלהם חף ירחים למנוי שלהם : נוג ומנוג
וכו' שנה' וקץ עליו העיט וכל נהמת הארץ עליו תחרף : מדי חדש
ונו' מה שנת דו' ימים קרוין שנת וי"כ חדש קרוי שנה : שנת
נשנתו פסח נקראת שנת דכתי' וספרתם לכם ממחרת השנת
דהיינו ממחרת י"ט הראשון של פסח ועברת נקראת שנת דכתי'
עד ממחרת' השנת השניעית תספרו כ' יום וה"ק משיתחיל מני'

פרק המישי

רבי אומר קהלת אינה מטמא את הידים כדפרי ביה
שמאי וב"ה מטמא את הידים :

עקביא בן מהללאל העיד ר' דברים אמרו לו עקביא
חזור בך בד' דברים שהיית אומר ונעשך אב
ב"ד לישראל אמר להן מוטב לי להקרא שוטה כל ימיו ולא
לעשות שעה אח' רשע לפני המקום שלא יהיו אומרי בשביל
שרר' חזר בו הוא היה מטמא שער פקודה ודם הירוק וחכמי'
מטהרין והוא היה מרמז שער בכור ובעל טאם שנשר
והניחו בחלוקה והיה כך שחטו וחכמים אוסרין
הוא היה אומר אין משקין לא את הגיורת ולא את
השפחה המשוחרר' וח"כא משקין אמרו לו מעשה בכרכמית
שפחה משוחררת שהיתה בירושלים והשקה שמעיה
ואבטליון א"ל רוגמא השקה ונדוהו ומת בנדויו וסקלו בית
דין את ארונו ר' יהודה ה"ו שעקביא נתנדה שאין העזרה
נעלת על כל אדם מישראל בחכמה וביראת הטא כעקביא בן
מהללאל ואת מי נדו את ר"א בן הקף שפקק בטהר' ידי'
ובשמת שלהו ב"ד והניחו אבן על ארונו ללמד שכל המנודה
ומת בנדויו סוקלין את ארונו :

פ"י אינ' מטמא דלא חשיב כשאר כתני הקדשאלא חכמתו של
שלמה : שער פקודה מי שהית' כו נהרת וכו שער לכן והלכה
בנהרת והניח שער לכן במקומו וחזרה עקביא מטמא ונקרא
פקודה על דרך תשל כאלו הנהרת הפקידה אותו במקומה על
שתחזור אליו : ודם הירוק אצל נדה : שער בכור אחר תורה לא
תנוו בכור נאכך ואם התירה מומחה ואת"כ תלש ממנה שער או
שכר הנכר סברי אע"פ שהכל חותר לשחטו ולהכות מעורו ומחזרו
אפ"ה נזרינן קודם שחיטה וכו' : אין משקין וכו' דכתי' איש איש
כי תשטה אשתו ואין לך לנן ישראל לישא משוחררת וניזרי' ורכנן

סברי אשתו הראונו וזו ראוי לו אכ' כי תשטה ונו' ולא ששטתה
 כל ימיה כלו' מחמר שהוא יודע בה שהיא למודה לזכות כנר כנסה
 על דעת כן ואין ראוי לומר בו ועבר עליו רוח קנאה ורנן כנרי
 אפה תחת אישה מ"מ : דונמא השקיה לפי שנס הס היו מנניהם של
 בריס ורצו להחויקס בכל דיני ישראלי"מ דונמא שלא כתבו לה מנלת
 פוסה אלא כתב בעלמא שהיה כתב מחקו להפמידה וכדוהו לפי
 שחשדם לשמעי' ולא בטליון לעשות שלא כדון כי אין עושין כן לפי
 שמוציא לעו על מיהמרי' שפינס בודקין ולפי' קמא כדוהו לכבוד
 הרב : וסקלו וכו' לנזותו כדי שיתכפר לו : שאין העזרה
 וכו' נשעת שמישת הפסחי' : שפקפקו וכו' שלא היה נוטל מרביעי'
 או שלא היה נוטל עד הפרק :

ובשעת

מיתתו אמר לבנו בני חזור בך בארבעה דברים
 שהייתי אומר א"ל ואתה למה לא חזרת בך
 א"ל בני אני שמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים
 אני עמדתי בשמועתי והם עמדו בשמועתך אבל אתה שמעת
 מפי היחיד והם שמעו מפי המרובים מוטב להניח את דברי
 היחיד ולאחוז את דברי המרובים א"ל אבא פקוד עלי לחברך
 א"ל איני מפקד א"ל שכא עולה מצאת ברא"ל לא מעשיך
 יקרבוד ומעשיך ירחקוד :

פי' שמעתי מן המרובי' כי נחלקו הראשוני' למחצה על מחצה
 הוא שמע מן המחצה הא' והם שמעו מן הא"ל עקביא הי'
 אומר כי אותם שמע הוא מפייהם הי' רוב ותנינו אומריו שהאחרי'
 שכנגדם היה רוב : פקוד וכו' שיכדו כי שהיה מתירא שינטרו לו
 שנאה מתחת אביו ויכדוהו : מעשיך יקרנודק אם שתנהנ נמ"ט א"ל
 שאפקדס עליך כי בלאו הכי יכדודק ואם ת"ו לא שתנהנ נמ"ט אביו
 חפץ שירפקך ולא שיכדודק כשגיל נוסתי :

פרק שמיני

א"ר יהושע מקובל אני מרי' בז ששמע פרבו ורבו מרבו
 הלכה למשה מכה י שאין אליהו בא לטמא ולטהור
 לרחק לקרב אלא לרחק ארץ המקורבין בזרוע ולקרב ארץ
 המרוחקי' בזרוע משפחת בית הצריפה היתה בעבר הירדן
 גרחה

ורחקה בן ציון מזרוע ועוד אהרת היתה שם וקרבה בן ציון
 בזרוע כנון אר איהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב רבי יהוד
 אומר לקרב אבל לא לרחק ר"ש אומר להשוות את המהלוקת
 והכ"א לא לרחק ולא לקרב אלא לעשות שלום בעולם
 שנאמר הנני שולה לכם את אליה הנביא לפני בוא יוסף
 הגרול והנורא והשיב לב אבות על בניס ולב בניס על אבותם:
פי' אלח לרחק וכו' להרחיק אלס פסול ניסוסו ששג כשר נזרוע
 ולקרב אלס כשר שהרחק מקהל כהונה או מקהל ישראל
 נזרוע: בן כיון נכרת אלמלטהוה: ר"י אומר שיקרבהת הכשרי
 שנתרחקו ולא שירחק הפסולי' דאע"פ שקרנוס נזרוע השגח
 כיחא כתרנו בכשרי וכיון שנטמיעו נטמיעו: להשוות וכו' נ'
 משפחות מתנרות זו כזו כדחרי' כי' יוחסין אלס רלית נ' משפחות
 מתנרות זו כזו שחן פסול ישנא' מהס ולין מניחי' לותס לידנק
 בחכרתה ואליאזיפיים יזלים ניניהם:

מסכת עבודה זרה פרק ראשון

אמר רי"ב כל מצות שישראל עושין בע"הזקן באות
 ומעידות עליהם לע"הב שנאמר יתנו עדיהם
 ויצדקו יתנו עדיהם ויצדקו אלו ישראל ישמעו ויאמרו אמרת
 אלו אומות העולם דרשר"הוא תימא רבי שמלאי לע"ל
 מביא הקדוש ברוך הוא ספר תורה ומניחו בהיקו ואומר כל
 מי שעסק בתורה יבא ויטול שכרו ומתקבצים ובאים א"ה
 בערבוביא שנא' כל הנזים נקבצו יחדיו וגו' וא"ל הקכ"ה
 א' תכנסו לפני בערבוביא א' תכנס כל אומה ואומה וספריה
 שנא' ויאספו לאומים ואין לאום אלא מלכות שנא' ולאום
 מלאום יאמר' מי איכא ערבוביא קמי שטיא אלא כו היכי
 דלא ליערבבו אינהו בהדי הדדי דלישמעו מאו דאמר להו
 מיד נכנסת מלכות ארם הייבת תהלה"ם ט' דהיא חשיבא
 דכתיב ותיכול כל ארעא ותדושינה ותדוקינה א"ר יוחנן זו
 ארם שטבעה ויצאת בכל העולם כלו ומנ' לדחשיב עייל
 ביושא לדינא כדריב חסדא דא"ר חסדא מלך וצבור מלך
 נכנסת תחלה לרין שנא' לעשות משפט עבדו משפט עמו
 ישראל דבר יוסף ומוטעמא מאי אב"ע' לאו אורח ארעא

לפני אדיהן פרק ראשון

למיתב מלכא אכראוי ואב"עא מקמו דלופוש חרוץ אף אומר
 להם הקב"ה במה עסקת בע"ה האומרים לפניו רב"שע הרבה
 שווקים תקננו הרבה מרהצאות עשינו חרבה כסף וזהב
 הרבינו וכולן לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו
 בתורה א"ל הקב"ה שוטים כל מה שעשיתם לצורך עצמכם
 עשיתם שווקים להושיב בהם זונות מרהצאות לעדן נהם
 עצמכם כסף וזהב שלי הוא שנא' לי הכסף ולי הזהב נאם ה'
 צבאת בלום יש בכם מניד זאת שנא' מי בכם יגיד זאת ואין
 זאת אלא תורה שנא' זאת התורה אשר שם משה מיד יוצאין
 בפחי נפש יצאת מלכות ארם נכנס מלכות פרס אחרה מ"ט
 משום דהשיבא בתרא מנ"ל דכתיב וארו חיוא אחר תנינא
 דביא לדובותני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלים כדוב ושותי'
 כדוב ומסורבלין בשר כדוב ומגדלין שער כדוב ואין להם
 מנוחה כדוב אומר להם הקב"ה במה עסקתם אומרים לפניו
 דבש"ע הרבה גשרים גשרנו ועשינו והרבה כרכים בבשנו
 והרבה מלחמות עשינו וכולן לא עשינו אלא בשביל ישראל
 כדי שיתעסקו בתורה אומר להם הקב"ה שוטים כל מה
 שעשיתם לא עשיתם אלא לצורך עצמכם גשרים ליטול מכם
 מהן כרכים לעשות בהם אנגריא מלחמות אני עשיתי שנא'
 ה' איש מלחמה ה' שמו כלום יש בכם מניד זאת שנא' מי בכם
 יגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנא' וזאת התורה מיד יוצאין
 בפחי נפש וכי מאחר דעיילא ארם ולא זכתה פרס מ"ט
 עיילא סבור אינהו סתורב"ה ואנן מיבנא בנינן :

פי'

בערבוביא כולם מצורבנין אלא כל אורח בפני ענתה :
 וסופדיה חכמיה : ויאספוןנו' ולא כמ' חליו : לאוס
 מלכות כשהיא לבדה : ולאוס חלאוס חתרנמי' וחלכו מחלכו ועוד
 יאמן לחטיין חלא כמלכות זס"ת חסיפי' דקרא כפקא לן לקיין מי
 בכס יגיד זאת : מיאיכא וכו' והלא כלן כסקרין כסקירה אחת
 כדאזרי' נר"ה : ללא ליערבנו אינהו לדידי' לא מהניא אנל לדיהו
 מהניא דחנלגלי וחסתתמי' טענותיהו : טענה שחיה : ככנס
 תחלה לפני הקב"ה לדין : משפט ענדו שלמה החיך : דלופוש
 חרוץ אף דהקב"ה מפני פשעי הנכור שח"ו יפריע מן החיך
 בכל סורטנו מפני הסרון : שווקי' ומרתנאות וכסף וזהב הול

עסקן של חרמייס : ונשרי' וכרכי' ומלחמות הוא עסקן של
פרסיים : שיתעסקו בתורה שיהא להם פנאי שמוצאין להשתכר
בשוק וכמלאין מזונותיהם בלא טורח ומתעלנין במרחצאות :
וארו והנה : אחרי אחרת : דמיא לדוב שמסוכן ובעלת חבולות
יותר מארי : מסורבלי' שמיים : אין לוחמיהם חלא הולך ונא כל
שעה : אנגריא עבודת המלך המוטלת על יושבי כורכיכ לעשות
מלחמה ולנאת בנבא וליטול בהמתן לעגודתו : ואכן וכו' בית שני
בנה כורש :

וכן

כל אומה ואומה מ" שהני תרתי דקא השיב ומ" שהנך
דלא השיב הנך משכי מלכותיהו עד דאתי משיח
וכי מאחר דעיילו תרתי ולא אהנו מדי מ" ט עיילי אהרוני
אמרי אינהו אשתעכידו בישראל אנן לא אשתעבדינן בהו
אמרו לפניו רב"שע כלום נתת לנו ולא קבלנוה ומי מצו למימר
הכי והא כתיבה מסיניבא וזרה משעיר לנו וכתיב אלה
פתימן יבא מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן א"ר יוחנן מלמד
שלקח התורה והחזירה הקב"ה על כל האומות והלשונו
ולא קבלוה עד שבא אצל ישראל וקבלוה אלא הכי אמרי
כלום קבלנוה ולא קיימנוה ועל דא תברתהון אמאי לא
קבלוה אלא כך אומרין לפניו כלום כפירי עלינו ארת ההר
בניגית כדרך שכפית על ישראל ולא קבלנוה שנא' ויחיצבו
בהחיתת ההרוא"ר אבדמי בר חמא דמן חיפה מלמד שכפה
הקב"ה עליהם ההר כגיגית וא"ל אם מקבלים אתם את
התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם א"ל ראשונית
ישמיעונו שנאמר וראשונית ישמיעונו א"ל הקב"ה ז' מצות
שקבלתם היכן קיימתם ומנ"ל דלא קיימום כדתני רב יוסף
מ"ד עמד וימודד ארץ ראה ויתרגוים מה ראה ראהו' מצורת
שקבלו עליהם בני נח ולא קיימום עמד והתירין להם אתגורי
אתגור אם כן מצינו חוטא נשכר אמר מר בריה דרבינא לומר

שאם מקיימן אותם אין מקבלים עליהם שכר :

פ"ו

אינהו וכו' פרסיים תשתעבדין בישראל בגלות בגלות וטיטוס
הנלס לרומי ועדין כלס משועבדי' להם : פארן ארץ ישמעאל
דכתי' בהנר וישב במדבר פארן וכו' : לא קבלנוה וכו' כלו'
משום דלא קבלנוה לא קיימנוה : תברתהון פירכא כלו' כמנח
קטיגור להם אחאי וכו' : כניגית קופ"ה בלעז שינושין בה

לפני אדיהן פרק א עבודה זרה

שכר : ראה ויתר נויס ראה נעיניו וישר לסתיון : לומר וכו'
 והתרה זו לא טונתן היא אלא סתיון מצווין לקיימם ואם קיימו לא
 יקבלו שכר :

ולא והתניא ר"מ היה אומר מנין שאפילו גוי שעוסק

בתורה הרי הוא ככהן גדול שנא' אשר יעשה

איתם האדם והי בהם כהנים ולוים וישראלים לא נאמר

אלא אדם מלמד שאפילו גוי ומתעסק בתורה הרי הוא ככ"ג

אלא לומר לך שאין מקבלין עליהם שכר כמצווה ועושה

אלא כמי שאינו מצווה ועושה דא"ר חנינא גדול המצווה

ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה אלא כך אומר א"ה

לפני הקב"ה רב"שע ישראל שקבלה היכן קיימורה אומר

להם הקב"ה אני מעיד בישראל שקיימו את התורה כלה

אומרים לפניו רבש"ע כלום יש אב שמעיד על בנו דכתיב בני

בכורי ישראל א"ל יבאו שמים וארץ ויעידו בהם בישראל

שקיימו את התורה כלה אומרים רבש"ע אף שמים וארץ

גונעין בעדותיהם שנ' אם לא בריתי יומם ולילה הקות שמים

וארץ לא שמתי דאר"ש בן לקיש ש"ד ויהי ערכו ויהי בקר יום

הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר

להם אם ישראל מקבלים את התורה מוטב ואם לאו הריני

מהזיר אתכם לתוהו ובוהו ואמר הזקיה מ"ד משמים השמעת

דין ארץ יראה ושקטה אם יראה למה שקטה ואם שקטה

למה יראה אלא בתהלה יראה ולבסוף שקטה אומר הקב"ה

להן יבאו סכסם ויעידו בישראל שקיימו את התורה כלה יבא

נמרוד ויעיד באברהם שלא עבד ע"ז יבא לכך ויעיד ביעקב

שלא נחשד על הגזל תבא אשת פוטיפרע ותעיד ביוסף

שלא נחשד על הערירות יבא נבוכד נאצר ויעיד בהננייה

מישאל ועזריה שלא השתהו לצלם יבא דרוש ויעיד

בדניאל שלא ביטל את התפלה יבא בלדד השוהי וצופר

הנעמתי ואליפו התימני ויעידו בישראל שקיימו את התורה

כלה שנא' יתנו עדיהם ויצדקו אומרים לפניו רב"שע תנה

לנו מראש ונעשנה אומר להם הקב"ה שוטים מי שטרה בערב

שבת אוכל בשבת ומי שלא טרח בע"ש מהיכן אוכל

בשבת אלא אע"פכ מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכוועשו
 אותה ומי מצי אמרי הכי והאמר רי"ב לא מאי דכתיב אשר
 אנכי מצוך היום לעשותם היום לעשותם ולא למחר לעשותם
 היו לעשות ולא היו לטול שכרם אלא לפי שאין הקב"ה בא
 בטרוננו עם בריותיו ואמאי קרי לי מצוה קלה לפי שאין בה
 חסרון כים מיד כל אחד ואחד עושה סוכתו בראש גנו והקב"ה
 מקדיר עליה חמה כהקופת תמוז ומיד כל אחד ואחד מבעט
 בסוכתו ויוצא שנא' ננתקה את מוסרותיכו ונשליכה ממנו
 עבותיכו מקדיר והיא אמרת אין הקב"ה בא עם בריותיו
 בטרוננו משום דישראל נמי זמנין דפשכה להו תקופת תמוז
 עד שיתסר בתשרי ומצטערי והאמ' רבה מצטער פטורמן
 הסוכה נהי דפטור בעיטו נמי מי מבעיטו והקב"ה יושב
 ומשהק עליהם שנא' יושב בשמים ישחקא ר' יצחק אין שחוק
 לפני הקב"ה אלא אותו היום בלבד :

פ"ד גדול המצווה ויעושה די שנינו שזכר קבלת הכווי ושכר עשיית
 המצוה ועוד כי יצר הרע מתנכר על המצווה להחטיאו :
 חס לא בריתי וגו' והיינו תורה דכתי' והניתנו יומס ולילה
 וכתי' אלה דברי הנרית : השישי ה' יתירה נכתבה בסוף מצוה
 בראשית לדרשה זו והכי משמע יום השישי של ששה בסיון שעתידין
 ישראל לקבל התורה : דין מתן תורה : יראה שמאלא יקבלו
 ישראל התורה ותחזור הארץ לתוהו ובוהו : ולנסוף שקבלוה
 נבעשה ונשמע שקטה : כמרוד השליך אנרהס אנינו באור הכשדי'
 על שלא קבל עליו לע ע"ז שנאסרה לב"כ ואנרהס ב"כ הוא שלא היה
 נשעית מתן תורה : על הנזל דכתי' מה מצאת מכל כלי ביתך אפי'
 סכין או מחט ומתן הדר בבית חמיו כ' שנה ואיכו כוטל עמו כלי
 קטן : ניוסף וכו' ואשת איש נאסר לב"כ דכתי' ודנך נאשתו ולא
 נא' או ויוסף קיים : לנלס אנדרטא עשוי לכבוד המלך מללא הזכיר
 ע"ז כמו בני אנרהס : בע"ש בעה"ז : היום בעה"ז : ולא למחר
 דאיכו יכול לעשותם לעה"ב : בטרוננו בעלילה : ראש גנו רוב
 תשמיטן על הננות שאין ננותיהם משופעי' : מקדיר ל' כוקב כלו'
 חקב' ככז חוס גדול : נתקופת תמוז כל ג' מדשי' עד תקופת תשרי
 הויא תקופת תמוז : ננתקה וגו' כלו' ננתקה מנות סוכה שחטיל
 עליכו : דמשכה וכו' ואין תקופת תשרי כופלת עד לאחר התמוז :
 יושב בשמים ישחק בני ננתקה את מוסרותיכו כתי' :

איכא

דמתני לה להא דרבי יצחק אהא דתניא רבי יוסי
 אומר לע"ל באין א"ה ומתגיירין ומי מקבלו
 מינייהו והא תניא אין מקבלים גרים לימות המשיח
 כיוצא בו לא קכלו גרים בימי דוד ולא בימי שלמה אלא
 שנעשו גרים נרורים דתניא רבי יוסי אומר לע"ל באים א"ה
 ומתגיירין ומניחין תפילין בראשיהם ותפילין כזרועותיהם
 וציצית בכנדיהם ומוזות בפתחיהם כיון שרואי מלחמת גוג
 ומגוג אמר להם על מי באתם אומרי על ה' ועל משיחו שנא'
 למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק יתיצבו מלכי ארץ וגו' מיד
 כל א' וא' מנתק מצותו והולך לו שנא' ננתקה את מוסרותימו
 וגו' והקב"ה יושב ומשחק עליהם שנא' יושב בשמים ישחק
 וגו' ואמר רבי יצחק אין שחוק לפני הקב"ה אלא אותו היום
 בלבד איני והאמר רב יהודה אמר רב י"ב שעות הוי היום
 שלשה שעות ראשונות יושב הקב"ה ועוסק בתורה שניוור
 יושב ודן את כל העולם כלו כיון שרואה העולם כלו מתחייב
 בדין עומד מעל כסא הדין ויושב על כסא רחמים שלישיות
 יושב הקב"ה וזן את כל העולם כלו מקרני ראמים ועד ביצי
 כנים רביעיות יושב ושחק עם לויתן שנאמר לויתן זה יצרת
 לשחק בו א"ר נחמן בר יצחק עם בריותיו משחק על בריותיו
 אינו משחק אלא אותיו בלבד :

אמר

ליה רב אהא גלילארה לרב נחמן כריצחק למ"ד
 מכי חרוב כ"ה אין שחוק לפני הקב"ה ברביעיות
 מאי עכיד יושב ולומד תורה לתינוקות של בירת רבן זמנ"ל
 דליכא שחוק קמיה אילימא מרכתיב ויקרא ה' אלהים צבאוח
 ביום ההוא לבכי ולמספד וגו' דלמא אותו היום ותו לא אלא
 דכתיב אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחכו
 אם לא אוכרכי ודלמא שכחה הוא דליכא אבל שמחה מיהא
 איכא אלא מהכא החשתי מעולם אחריש אתאפקוגו' אלא
 מאי עכיד בהו ברביעיות ויושב ומלמד תורה לתנוקות של בית
 רבן שנא' את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה למי יורה
 דעה ולמי יבין שמועה לגמולי סחלב ולעתיקי משרים ומקמי
 דליחרב

הליחרב ב"ה רהורה שהוק לפני הקב"ה תנוקורת מאן הורה
 מיגמר להו אבע"א מטטרוך ואבע"א הא והא הקב"ה עביד
 חניח ביממא ובלילא מאי עביד אבע"א כעין יממא ואבע"א
 רוכב על כרוב קל שלו ושט בי"ח אלפים עולמות שנא' רכב
 אלהים רבותים אלפי שנאן אל תקרי שנאן אלא שאינן
 ואב"א יושב ושומע שירה מפי חיות הקדש שנא' יוסם
 יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמו אמר ריש לקיש כל העוסק
 בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום
 שנא' יוסם יצוה ה' חסדו וגו' מה טעם יצוה ה' חסדו משום
 דבלילה שירה עמי א"ד כל העוסק בתורה בע"ה הושהת
 דוכה ללילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד בע"ה שהוא
 דומה ליום שנ' יוסם יצוה ה' חסדו וגו' מה טעם יצוה ה' חסדו
 משום דבלילה שירה עמו אמר רבי לוי כל הפוסק מדברי
 תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים שנא'
 הקטפים מלוח עלי שיח ושורש רתמים להמם :

נרים נרורי' מאליהם מתניירין יושג ודן דאדם נידון בכל
 יום : וזן קוצנ להם מהיכן תזדמן להם פרנסתם : קרני
 ראזים חי' גדולה : ציני כינים מינא הוא דמתקרי ציני כנים :
 על בריותיו צל מעשה עבירה שיעושין בריותיו אינו מחק אלא
 מתו היום כלכל : מאי עביד לשנוי' דר"כ בר יצחק דקאמר אף
 קודם שחרב לא היה מחק אלא עם בריותיו פריך : גחלי מחלב
 שיתו כשהם קטני' עתיקי' ל' סילוק : אלפי שאנן ב' אלפי' מסרי'
 מדכותים : חסדו זן ומ' מד תורה : ובלילה שירה עמי ובלילה מהב
 שירו עמי לחטה : חוט של חסד וכו' לפי שמדקך המכדל שינה
 בלילה שיהו פניו זועפות כיום אכל העוסק בתורה ומכדל שינתו
 מקב"ה מושך עליו חוט של חסד כותן חנו ציני הכריות : מלות
 דכרי לחלותית ועיקר ל"ה הכתנת בלנות :

רב יהודה אמר שמואל מ"ד ותעשה אדם כדני הים
 למה נמשלו בני אדם לדני הים לומר לך מה דנים
 ים כיון שעולום ליבשה מיד מתים אף בני אדם כיון
 שפורשים סן התורה ומן המצות מיד מתים ד"א מה דנים
 עבים כיון שקרה עליהם חמה מיד מתים כך בני אדם כיון
 שקרה עליהם חמה מיד מתים אבע"א אבע"א רב ואב"א בע"ה
 אבע"א

לפני אדיהן פרק א עבודה זרה

אבע"א בע"הו כדרכי חנינא דא"ר חנינא הכל בידי שמים חוץ
מצנים פחים שנא' צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו
ירחק מהם ואבע"א לע"הב כדריש לקיש דאמר ר"ל אין גיהנ'
לע"ל אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתקה ומקדירה רשעים
נידונין בה וצדיקים מתרפאין בה רשעים נידונין בה ודכתיב
כי הנה היום בא כוער כתנור והיה כל זדיים וכל עושי רשעה
קש ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעזוב
להם שורש וענף שורש בעה"ז ולא ענף לע"ה וצדיקים
מתרפאים בה שג' ורחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא
בכנפיה ולא עוד אלא שמתערנין בה שנא' ויצאתם ופשתם
כעגלי מרבק ד"אמה דגים שבים הגדול מהכרו בולעו אף
בני אדם אלמלא מוראה של מלכות הגדול מהכרו בולעו
והיינו דתנן רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל
בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו
חיים בלעו:

פי' הכל בידי שמים מיתושות ומכאובות הנאי' לאדם כולם
ע"י גזרת שמים : חוץ וכו' חולי הנא לאדם ע"י חום :
מוז א חמה וכו' ועיקר לטובת הנדיקי' שמתרפאי' בו אבל טבע
המקבל המשתנה משתנה פעולתה ומפי' עליון לאתנא הרעות ולא
תשתנה פעולתו ית' כ' אלפי המקבל רשעי' כידוכין בה כתנור הזה
עיקר פעולתו לטובת האדם לאפות בו הלחם אבל לפי טבע המקבל
שהקש מתלהט בו נמחרם כן הענין צדדי' וכו' : היום הנא השמש
הנא : ופשתם ל' שומקורכו ועיני כנון פשוט וסנו :

רבי חנינא בר פפא רמי כתיב שדי לנא מוצאנהו שגיא
כהוכתיב ימיך ה' נאדרי בכח ל"ק כאן בשעת הדון
כאן בשעת מלחמה רבי חמא בר חנינא רמי כתיב חמה אין
לי וכתיב נוקסה' ובעל חמה ל"ק כאן בישראל כאן בע"ה
ורבי חמא בר חנינא אמר חמרה אין לי שכבר נשבעתי מי
יתנני שלא נשבעתי ואהיה שמיר ושית במלחמה והיינו דא"ר
אלכסנדראי מ"ד והיה ביום ההוא אבקש להשמיד את כל
הגוים אבקש ממי אמ' הקב"ה אבקש בניגני שלהם אם יש
להם זכות אפרים ואם לאו אשמידם והיינו דאמר רבא מ"ד

אך לא בעי ישראל אדם בפידו להם שוע אמרה קכ"ה כשאני
דן את ישראל איני דן אותם כע"א שכתוב בהם עוה עוה עוה
אשימנה אבל ישראל אני פורע מהם מעט מעט כפיד של
תרנגולין שמנקרין באשפה ד"א אפילו אין ישראל יושין
מצוה לפני אלא מעט כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה
אני מצרפו לחשבון גדול שנ' אם כפידו להם שוע ד"א בשכר
שמשועין לפני אני אושיע אותם וה"ד רבא מ"ד ואנכי אפרס
והמה דברו עלי כזבים אני אמרתי אפרס בממונם בעה"ז כדו
שזכו לע"הב והמה דברו עלי כזבי' וה"ד רב פפי משמ' דרבא
מ"ד ואני יסיתי חוקתי ורועותם ואלי יהשבו רע אמר
הקב"ה אני אמרתי איסרם ביסורים בעה"ז כדו שיתחוקו
ורועותם לע"הב ואלי יהשבורע :

פי' לח חכמהו שיהא שניא כח נעת הדין ואסינא כח
יתחייבו כלם כלייה: רב אחא ב"ח אחר תרוויקו בישראל
זה ק' חצפ"י שנעל חמה חכי חמה חין לי שכר נשבעתי: מית ככי
סופי' דהאי קרא הוא: שחיר וסית"ל חרץ גזרה וחורבן: והיינו
וכו' חלעיל קאי דחין הקב"ה בא נטרוניא עם נריותיו ח"כ אהא
דקאמ' ח"ה חמה יש לו היינו וכו' שהקב"ה חנקס ומחור להשמד
הרשעי': כננכי שלהן גם' זכרון מעשיהם: ואסלא אשמידס ונדין
אפקוד עליהם ולא בחמלה כללעיל מקדיר עליהם חמה חולי יבעטע
והיינו כמי דח"ר שהקב"ה דן את הרשעי' בדין: עוה וכו' עינני
עוה ולעוה השיחנה וכן ת"י חוניהן חנו בחוניהון
אתפרע מנהון: פיד ניקור שמנקרין מעט וכן נפרע מהן חצפ"י
מעט כהסתר פנים נוכה לאכול לפדותם מעונותיהם כדי שיזכו
לעה"ב: להם שוע חכי כותן להם פדיון כמו ישוע הנן פדיון והיינו
זכו' אפרס לישראל כחמוכס והיינו כפיד של תרנגולי' מעט מעט
וכונשין נדקה :

משתבה להורכי אבהו למיני כדרכ ספרא דאדם
גדול הוא שבקו ליה סכסא דחליסר שלי
זומא חד אשכחיה א"ל כתיב רק אתכם ידעתי מכל משפחות
האדמה על בן אפקוד עליכם את כל עונותיכם מאן דאית
ליה סיסיא ברחמיה מסיק ליה ליה הוה בידיה רמו ליה
פודרא בצואריה וקא מצעיר ליה אחא רבי אבהו אשכחיה
* קטח א ז 117 א

לפני אדיהן פרק ראשון

א"ל אמאי קא מצעריתו ליה א"ל ולא אמרת לן דאדם גדול
הוה ולא ידע למימר לן פירושא דהאי פסוקא א"ל אימור
דאמינא לכו בתנאי בקראי מי אמרי לכו א"ל ומ"ש אתון
דידעיתו והוא לא ידע א"ל אנן דשכיחין גבייכו רמינן אנפשין
וידעינן דמעיינינן בקראי אינהו לא מעייני בקראי אמרו ליה
אימא לן ארתא א"ל אמשול לכם משל למ"הד לאדם
שנושה בשני בני אדם אחד אוהבו ואחד שונאו אוהבו נפרע
ממנו מעט מעט שונאו נפרע ממנו בבת אחת :

דרש

רבי אבה ברבהנא מ"ד הלילה לך מעשות כדבר
הזרה להמית צדיק עם רשע אמר אברהם לפני
הקב"ה רבש"ע חולין הוה לך מעשות כדבר הזה להמית
צדיק עם רשע ולא והכתיב והכרתי ממך צדיק ורשע בצדיק
שאינו נמור אבל בצדיק נמור לא והכתיב וממקדשי תהלו
ותני רב יוסף א"ת ממקדשי אלא ממקדשי אלו בני אדם
שקיימו את התורה כולה מראש ועד סוף מאל"ף ועד ת"ו
התם נמי כיון שהיה בידם למחות ולא מיהו הוו להו
כצדיקים שאינם גמורים :

רב

פפי רמי כתיב ואל זועם בכל יום וכתיב ולפני זעמו
מיעמוד ל"ק כאן ביחוד כאן בצבור ת"ר גאל זועם
בכל יום וכמה זעמו רגע וכו' :

פיי

ידעתי כמו אהנתי : סיסיא זעם : כרחמיה וכו' מעליה
על אוהבו ל"א סוסיא סוס שעסקו ריע את אייכו מעלה על
כדי שימות : מעט וכו' כן ישראל נפריע מהן הקב"ה את
עונותם צעה"ז כדי שיזכו ליום הדין רשעי' אינו נפרע מהו
כלל כדי לטרדם מן העה"ב : והכתי' והכרתי וגו' ובלאו הכי
פרושא חולין הוא לא מני למפריך והכתי' והכרתי דודחי יד
החקשן משניתן רשות למשחית לחבל אינו חנחין ולוט ובנות
כנולו קוים שניתן רשות למשחית לחבל למאי דמפרש חולין הוא וכו'
כלו' שיהו מדת ב"ו שלא ידע להנחין בין צדיק לרשע לחבל כלפי שמי
ודיכו חולין הוא כדבר הזה לא הוא ולא כיוצא בו אין לחלק
ניתן רשות ובין לא ניתן ופריך והכתי' והכרתי וגו' : אל ויש
וגו' ואפ"ה קיימין : ניסיד מי יעמוד

אמר רב יוסף לא ליצלו אינש צלותא דמוספי בתלמי
 שעו קמיתא דיוטא ביומא קמא דריש שתא
 ביחיד מ"ט זמנין דמפקיד עליה דינא דלמא מעייניה בעובדיה
 ומדחי א"ה צבור נמי צבור נפיש זכותיהו א"ה דיחיד
 דצפרא נמי כיון דאיכא צבור דקמא מצלו לה מדחי והא
 אמרת שלש ראשונות יושב הקב"ה ועוסק בתורה איפוך
 אבע"א לעולם לא תיפוך ותורה דכתיב בה אמת דכתיב אמת
 קנה ואל תמכור אין הקב"ה עושה לפנים משורת הדין ודין
 דלא כתיב ביה אמת עושה הקב"ה לפנים משורת הדין:

אמר רי"ב מ"ד אשר אנכי מצוך היום לעשותם היום
 לעשותם ולא למחר למחר לעשותם היום לעשותם
 ולא היום ליטול שכרן ואמר ריב"ל כל המצות שישראל עושים
 בעה"ז הן באות ומעידות עליהם לע"הב שנא יתנו עדיהם
 ויצדקו ישמעו ויאמרו אמרת יתנו עדיהם ויצדקו אלו ישראל
 ישמעו ויאמרו אמת אלו"ה ואמר ריב"ל כל מצות שישראל
 עושין בעה"ז באות וטורפות על פניהם של א"ה לעה"ב שנ'
 ושמרתם ועשיתם כיהיא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים
 וגו' נגד העמים לא נאמר אלא לעיני העמים מלמד שהן
 באות וטורפות על פניהם לעה"ב:

פי' נתלת שעי קמיתא שעת חרון: דנפרא נתפלת יוצר: כנורא
 מנלי שמרית בכל המקומות ותפלת מוסף הואיל וזמנה כל
 היום והיא שיחת שמרית ונחרים יש שמתפללין אותה ביחיד:
 ראשונות וכו' והכא אמרת נקזייתא דן: אחת קנה הונא הונא וכו'
 עלת"ת: ואל תמכור בחנם למוד אחרי: דין וכו' והאי דכתי'
 משפטי ה' אחת במשפטי' הכתובי' בתורה וכו' לישראל קא
 משפטי' דלעיל מיני' כתי' פקודיה' ישרי':

ואמר ריב"ל לא עשו ישראל את הענל אלא כדי ליתן
 פתחון פה לבעלי תשובה שנ' מיתן והיה לבכם
 זה ליראה אותי כל הימים והיינו דא"ר ריהנן משום רש"ב לא
 היה דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישראל ראוי לאותו מעשה
 לא היה דוד ראוי לאותו מעשה דכתיב ולבי הלל בקרבי ולא
 ישראל ראוי לאותו מעשה דכתיב מיתן והיה לבכם זה

ודור ופרנסיו כיון שהגיע לדורו של ר"ע שמח בתורתו
 ונתעצב במיתתו אמר ולי מה יקר רעיד אל מה עצמו
 ראשיהם וא"ר אסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות
 שבגוף שנא' כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי רוח
 מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי ל"ת אנו לא באנו לעולם
 אלא אימא כמי שלא באנו לעולם למיסרא דאי לא הטאו לא
 הו מייתי והא כתיבי פרשת יבמות ז"ל נחלות על תנאי ומי
 כתיב קרא על תנאי אין כדאמר ר"ל מ"ד ויהי ערבויהי בקר
 יום הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר
 א"י ישראל מקבלין את התורה מוטב ואם לאו הריני מחזיר
 אתכם לתיהו ובוהו :

פי' לאבותינו שצטו הענין : לא נאנו לעולם שהיו כמלאכים ולא
 הולידו בניס : לשמחת עונה שצד עתה נאסר להם אל
 תנשו אל אשה : לאותם בניס שהיו כנר נשעת עמידתן נסיני :
 עד שיכלו וכו' אוצר יש ושמו נוף ומזרחאשית כוצרו כל הנשמות
 שצתידין לילד וכיתכו לשם : כי לאונו' לאחרי זית הנאולה : ולא
 לנכח הקצוף חלנחול : כי רוח ונשמות שבנוף הוא יעטוף הוא
 המאמר : כמי וכו' לפי שהם היו חיים לעולם וכל זמן שהם קיימין
 אין אנו חשוני' כלום :

מיתבי מייתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי וגו'
 לבטל מהם מלאך המות א"א שכבר נגזרה
 גזירה לבטל מהם מיתה א"א שכבר נקנסה ה"ה לא קבלו
 ישראל את התורה אלא כדי שלא תהא אומה ולשון שולטת
 בהם שנא' למען ייטב להם ולבניהם לעולם הוא דאמר כי
 האי תנא דתניא רבי יוסי אומר לא קבלו ישראל את התורה
 אלא כדי שלא יהא מלאך המות ואומה ולשון שולטת בהם
 שנא' אני אמרתי אלהים אחס הכלתם מעשיכם אכן כאדם
 תמותון וכאחד השרים תפולו ורבי יוסי נמי הא כתיב למען
 ייטב להם ולבניהם לעולם טובה הוא דהויא לעולם ה"ה
 מיתה איכא אמר לך כיון דליכא מיתה אין לך טובה גדולה
 מזו ות"ק ה"ה כתיב אכן כאדם תמותון מאי מיתה ענין
 דאמר מר ד' השובים כמתעני ומצורע וסומא ומי שאינלו

בנים עני דכתיב כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך ומאן נינהו דתן ואבירם והא חיו כיון שירדו מנכסיהן עשאן הכתוב כמתים מצורע דכתיב אל נא תהי כמת סומא דכתיב כמחשכיש הושיבני כמתי עולם מי שאין לו בנים דכתיב הבה לי בנים ואם אין מתר. אנכי :

ת"ר מיתן והיה לבכם זה להם אמר משה לישראל כפויי טובה בני כפוי טובה בשעה שאמר הקב"ה לישראל מיתן והיה לבכם זה להם היה לכם לומר תן לנו אתה כפויי טובה הם דכתיב ונפשנו קצה בלחם הקלוקל בני כפוי טובה דכתיב האשה אשר נתת עמדי אף משה רבינו לא רמזה להם לישראל לא לאחר מ' שנה שנאמ' ואולך אתכם מ' שנה במדבר ונו' ולא נתן ה' לכם לב לדעת אמר רבא ש"מ לא קאים אינש אדעתיה דרביה עד מ' שנין :

ת"ר אם בהקותי תלכו אין אם אלא לשון בקשה וכך הוא אומר לו עמי שומע לי ישראל בדרכי יהלכו כמעט אויביהם אכניע ונו' ואומר לו הקשכת לסצותי ויהי כנהר שלומך ונו' :

א"ר יוחנן משום רבי בנאה מ"ד אשדיכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור אשריכם ישראל שבזמן שהם עוסקים בתורה וב"גח יצרן מסור בידם ולא הם מסורים ביד יצרם שנא' אשריכם זורעי על כל מים ואין זריעה אלא צדקה שנא' זרעו לכם לצדקה ואין מים אלא תורה שנא' הוי כל צמא לכו למים משלחי רגל השור והחמור תנא דבי אליהו לעולם ישום אדם עצמו על ד"ת כשור לעול וכחמור למשוי :

פי' הא לא קבלו וכו' הוי שומע מכאן שלא קבלו שכר היום ביע"ז אלא שלא תהא וכו' וזו היא טונה הכתובה כאן למען ייטב להם : הוא דאמר ר"ל : עניות שמשחטאו שלטו בהם מלכיות המכלים את מחונס כל היום נוהיה להכול : כפויי טונה אינם מכירים הטונה להחזיקה לביעליה : בלחם הקלוקל קל הוא המן ומפני שהיה כנלע נכל אנריהם ואינו יוצא לחוץ קראוהו קלוקל ורגנו על כך והיא היתה להם טונה גדולה שלא היו זריכין לטרות

לערום ולילך חוץ למחנה ישראל שיהי נ' פרסאות : אשר כתת
 עמדי ל' נכחי שתלה הקלקול במתנתו של מקום והוא עשאה לו
 לעזר : לא רחזה לתוכה זו אלא למ' שנה במשנה תורה בערכות
 מואב אחר להם ולא נתן להם לב לדעת שתהיו יודעי' לשאול ולמה
 היה הקנ"ה מנקש מכס הלמא אף משה רבינו לא הנין לתת על לבו
 דבר זה עד מ" שנה א"כ שמשלה הקפיד עליהם על דבר זה עד מ'
 כי היה סגור דלסוף מ" שנה יעמדו על דעת קונס ויאמרו אתה
 תן אכל כשעמדו מ' שנה שהיה להם לדעת הנין עליהם שהיו מניתי'
 בשניל כפיית טובה ואז הוכיחם : ש"מ וכו' לדעת סוף תבונתו
 עד מ' שנה שארי משה לא רחזה לישראל עד מ' שנה : זכה ל'
 שהקנ"ה מתחנן לפניהם שיאמרו את התורה : לו עמי היינו
 תמנה : משלתי רגל משלתי ומשליכי רגלי יגר הרע הנא על
 האדם מצליהם :

ח"ד כיון שראה אד"הר היום שמתמעט והולך אמר
 אוי לי שמא בשביל שסרחתי העולם מתמעט
 וחזור לתוהו ובוהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי ישב ח' ימים
 בתענית ובתפלה כיון שנפלה תקופת טבת וראה יום
 שמאריך והולך אמר מנהגו של עולם הוא עמד ועשה ח'
 ימים טובים לשנה אחרת עשאן אלו ואלו ימים טובים הוא
 קבען לשמים והם קבעום לע"ז בשלמא למאן דאמר בתשרי
 נברא העולם ימי וזתי הוא ליה ימי אריני אכתי לא הוא אלא
 למ"ד בניסן נברא העולם הוא הוא ליה יומי וזתי וזתי אריני
 דהו זתי כולי האי לא הוא ת"ר יום שנברא בו אד"הר כיון
 ששקעה עליו חמה אמר אוי לי שמא בשביל שסרחתי עולם
 השך בעדי וחזור לתוהו ובוהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי
 היה יושב בתענית כל הלילה וחזה בוכה כנגדו וכיון שעלה
 עמוד השחר אמר מנהגו של עולם הוא עמד והקריב שור
 שקרניו קודמות לפרסותיו שנא' ותיטב לה' משור פר מקרין
 מפריס ברישא מקרין והדר מפריס א"ר יהודה אמר רב שור
 שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו שנאמר
 מקרין מפריס מקרין תרתי משמע אמר רב נחמן בר יצחק
 מקרין כתיב :

תניא

רבי ישמעאל אומר ישראל שבה לע"ע ובטהרה
 הם כיצד גוי ע"א שעשה משתה לבנו וזימן כל
 היהודים שבעירו אע"פ שאוכלין משלהם ושותים משלהם
 ושמש שלהם עומד לפניהם מעלה עליהם הכתוב כאלו
 אכלו מזבחי מתים שנא' וקרא לך ואכלת מזבחו ואימא עד
 דאכיל אמר רבא אם כן נימא קרא ואכלת מאי וקרא לך
 משעת קריאה :

כ אח"כ רב דימי אמר תלהין ותריין קרבי עבוד רומאי
 בהדי יונאי ולא יכילו להו רומאי ליונאי עד דשחפינהו
 לישראל בהדייהו והכי אתנו בהדייהו אי מינן מלכי מנייכו
 אפרכי אי מנייכו מלכי מינן אפרכי שלחו להו רומאי ליונאי
 עד האידנא עבדינן בקרבא השתא נעביד כדינא מרגלית
 ואבן טבא אי זה מהן יעשה בסיס לחברו שלחו להם מרגלית
 לאבן טבא אבן טבא ואיך איזה מהן יעשה בסיס לחברו
 אבן טבא לאיך איך וספר תורה איזה מהן יעשה בסיס
 לחברו איך לס"ת שלחו להו אם כן אנן ישראל בהדן וספר
 תורה גבן כפולו כ"ו שנין קמו בהמנותייהו בהדי ישראל
 ולא אשתעבדו בהו מכאן ואילך אשתעבדו בהו מעיקרא
 מאי דרוש ולבסוף מאי דרוש מעיקרא דרוש ויאמר נסעה
 ונלכה ונ' ולבסוף דרוש יעבור נא אדני לפני עבדו :

כ שמתמיצט והולך מתשרי ועד טבת : הא תמי לי יומי אריכי
 ניוס תקופת תמוז לפניו ולאחריו ניומי זוטרי בתחלת
 תקופת ניסן וסוף תקופת תמוז וה"ל לידע שמנהגו של עולם
 הוא : שקרנותיו וכו' לכל מעשה בראשית נקומתן כנראו שור עם
 קרנותיו מגדלי' וכיון שינא ראשו תחלה כמנא קרנותיו קדמות
 לפרסותיו : בטהרה כלום בלא כונה דאין שמים על לב : וקרא לך
 משעה שא"ת קרוי לו מעלה הכי על אכילתך כאלו הוא מזבח :
 עד דשחפינהו רוחיים לישראל בהדייהו : והכי אתנו רוחאי לישראל
 אי מינן וכו' : מרגלית אינה חשונה כאבן טובה : נסים כן למושב
 מנרתה להושיבה עליה : איך הוא כוסף : כפו להו יונאי לרומאי :
 כ"ב שנין קמו רוחאי בהיתנותייהו לישראל : מעיקרא כי קמו
 דומאי בהיתנותייהו חאי לרוש רוחיים : אלכה לננדך יעקב ועשו
 שים נגדולה : לפני עבדו דרך השר לילך לפני :

לפני אדיהן פרק א עבודה זרה תצרי

תנא

דבי אליהו אלפים שנה הויה עולם ב' אלפים
תוהו ושני אלפים תורה וב' אלפים ימות המשיח
ובעונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו ב' אלפי תורה מאימת
אילומא ממתן תורה עד הכא ליכא כולי האי ועוד כי מעייני
בהו שפיר בשנידתוהו תרתי אלפא ופירטא דהאי אלפא
הוא דהוי אלא מואת הנפש אשר עשו בחרן ונמירי דאברהם
בההיא שעתא ברנ"ב שנין הוה כמה בצירן מדתני תנא ד'
מארה ומ"ח שנין וכי מעיינר מואת הנפש אשר עשו בחרן
ער מתן תורה ד' מאה ומ"ח שנין הויין :

פי' ו' אלפי שנים נגזר על העולם להתקיים כמנין ימי השננוס
וכי' הו' שנת וכלף הו' כוח לעול' : ב' לפי ראשוני נגזר עליה
להיו' תוהו בלא תורה וב' לפי בלא ימות המשיח : יצאו מהם חמ' אלפי
אחרוני' מה שיצאו ומשיח לא בא : עד הכא עד נמר ד' אלפי' ליכא
ב"א : ה"ב דכי מעיינת בשני קמאי דקודם מתן תורה תרי אלפא
ופרטא מאלף ה' תמ"ח שנים משכמת בהו : אלא מואת הנפש וננ'
וכדמתרג' דשעבידו לאוריתא : ונמירי וכו' הוסיפס על אלף
ותתק"מח שהיו צורך כשכולל אברהם הרי אלפי' תהו : כמה
צנירן לך השתא מאלפי' לתורה דתכי תנא : תמ"ח שנה הוה
צנירן לך ועיין גרסי' המשנן :

תני

רב יוסף מ"ד הנה קטון נתתיך בנים שאין מעמידין
מלך בן מלך בזוי אתה מאד שאין להם לא כתב
ולא לשון :

אמר

ליה אנטונינוס לרבי בעינא דימלוך אסוירוס בני
רחותי ותתעבד טבריא קלניא ואי אמינא להו
הדא עבדי תרתי לא עבדי אייתי גברא ארכביה אכתפיר
לחבריה ויהב ליה יונה לעילאי בידיה וא"ל לתתארה
דיימר ליה לעילאי דניפרח יונה מידיה אמר ש"מ ה"ק לי
את חנע מינייהו דאסוירוס בני ימלוך תחותי ואימא ליה
לאסוירוס דתתעביד טבריא קלניא א"ל קא מצערן לי חשיבי
רומאי אעיליה לגנתא כל יומא הורה עקר חד פוגלא קמי'
אמר ש"מ ה"ק לי קטול חד חד מינייהו ולא תתגרי בהו
בכולהו ונימא ליה טימר בהדיא אמר שמעי חשיבי דרומאי
ומצערי

לפני אדיהן פרק ראשון

ומצעריו ליה ונימא ליה בצנעא משום דכתיב כי עוף השמים
 יוליד את הקול הויא ליה ברתא ושמה גיורא וקא עכרת
 איסורא שדר ליה גרגיורא שדר ליה כוסברתא שדר ליה
 כרתי שדר ליה חסא כל יומא הוה משדר ליה מטרת דדהבא
 פריכא וחיטי אפומיהו א"ל אסטוליה חיטי לרביא"ל רבי
 לא צריכנא דאית לי טובא א"ל ליהוי למאן דכתיב דיהבו
 לבתראי דאתו בהדך דאתו מינייהו ליפקי עליהוה"ל ההוא
 נקירתא דהוה אתי מכיתיה לבירביוכל יומא הוה אתו תרי
 עבדי בהריה חר קטיל אבכא דבירבי וחד קטיל אבכא
 דביתיה וא"ל בעידנא דאתינא לא נשכח אינש בהדך יומא
 חד אשכחיה לר"ח בר חמא דהוה יתיבא"ל לא אמינא לך
 בעידנא דאתינא לא נשכח גברא קמך א"ל לית דין בר איניש
 א"ל אימא ליה לחיל וליקרא לההוא עבר דנאני אבכא אזל
 ר"ח בר חמא אשכח דקטיל אמ' היכי ליעביד איזיל ואימא
 ליה דקטיל אין משיבין על הקלקלה אשבקיה ואיזיל השתא
 מזולגנא במלכותא בעי רחמי עליה ואהייר. ושדרו אמר
 ידענא דאפילו זוטרי דאי בכומחיי מיתי נינהו ומיהו בעידנא
 דאתינא לא נשכח אינש בהדך כל יומא הוה משמש ליה
 לרבי וכי הוה בעי רבי לטיסק לפורייה הוה גחין קמיה א"ל
 סק עילואי לפוריך א"ל לאו אורח ארעא לזולא במלכותא
 כולי האי אמר מי ישימני מצע תחתיך לע"הב א"ל אית לי
 לעלמא דאתי א"ל אין א"ל והכתיב ולא יהיה שריד לבית
 עשו בעושה מעשרה עשו והכתיב שמה אדום מלכיה וכל
 נשיאיה א"ל מלכיה ולא כל מלכיה כל נשיאיה ולא כל שריה
 תניא נ"ה מלכיה ולא כל מלכיה כל נשיאיה ולא כל שריה
 מלכיה ולא כל מלכיה פרט לאנטוניוס בן אסוירוס כל
 נשיאיה ולא כל שריה פרט לקטיעא בר שלום דלאו שריה
 הוא דהא איגיר :

פי' כתב ולשון של רומים מאומה אחרת נאלהם אחרים תקנו
 להם כל הספרי' שלהם יומכן פאוליס פיטרוס הם יכולי'
 היו : ל' הוא גרמאט' יקא היא הלטין שמדגרי' בו הכומרי' וע"ש
 במתא

בגמרא : קליא בת חורין שלא ליתן מס לעולם משום דאית נס
 רבנן ואנטונינוס עמנו היה משיש לפני רבי ומש' ה היה חוהב
 לרבנן : אייתיר נברא וכו' כלו' הרב את נכך עליהם ועליך ותהא
 טברי' מסורה בידו : ואימא לי' לברך לפרחי' ליונה חן ידיה כלו'
 דליעבד טברי' קליא להוניא המתחת עולו : ומצירי לי' לר' :
 עבדא היסורא זנתא : שדר לי' אנטונינוס לר' עשנ ששמו
 גרנירא והנין ר' מה לי ולעשנ הזה ודאי סי' הוא.
 דשלח גרנירא נגדר וכחשך לב גירא עם הכושפי'
 כוסברתא כלו' שמוט והרוג הנת : כוסברתא ב' מלות א"כ
 כוסברתא כלו' כסה עלי' ולא תניא קול ואנטונינוס טעה והנין
 כפי' הראשון ושדר לי' כרתי כלו' וכייתן לי ענה שיכרו' זרעי
 שדר לי' חסא כלו' לא שלחתי לך אלא שתמוס עלי' כלו' כסה עלי'
 שדר שדר לי' אנטונינוס כרתי פרוש בלע"ז כלו' יכרת זרעו :
 חסא ליטוגא בלע"ז כלו' מוס עליה : חטרתא דיסיקאות של עור
 כחץ שקין גדולי' : וחטי וכו' שאס יפתחו השקי רואי' החטים
 ולא ינינו : ודאפי מיניהו נפיק עלייהו היונאי' חנניך יונימו
 הנכחות לחלכי רומי העוזדי חמרי על סוף מחון הלז דכל זמן
 שהיה ר' קייס לא היו כריכין לתת שומד : בקרתא מצרתא : לבי
 ר' ללמוד תורה : ב' ענדי כי כן דרך החשובים ליטול ב' כערים
 עמהם : חד קטילוכו והוא לא רנה להחיתא נפני חנרו כדלעיל
 קטל חד וכו' חלא שהניח הא' ליטב חננא דנתי' עד שיחזור והב'
 הכיח ליטב חננא דבי ר' ואפשר שא"ל שיטבו סס לשמור הפתחים
 ונחזירתו קטל הוא חננא דר' קודם שנא לקטל ההוא דיתוב
 חננא דנתייה : מששלי' חטת לפניו נסעודה : שמה אדום
 נניחנס משתעי קרא :

קטיעא

בר שלום מאי היא דההוא קיסר דהוה סני
 ליה ליהודאי א"ל לחשיבו מלכותי מי שעלתה
 לו נימא ברגלוי קטענה ויחיה אויניהנה ויצטער א"ל וקטענה
 ויחיה אמר להו קטיעא בר שלום חדא דלא מכלית להו
 דכתיב כי כד' רוחות השמים פירשתי אתכם מ"ק אילימא
 דברתינו בארבע רוחות השמים לימא בארבע אלא כשם
 שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך אי אפשר לעולם בלא
 ישראל ועוד קראו לך מלכותא קטיעא א"ל מימר שפיר
 קאמרת מיהו כל דוכי ל מלכא שדו לקמויא חלולא כד
 נקטי ליה ואויל אמרה ליה ההוא מטרונתא וי לה לאילפא

לפני אדיהן פרק ראשון

ראולא בלא מכסא שקול סכינא קטעא לערלתי א' דגחין
גפ' על רישא דערלתי וקטעה בשניה אמר יהבית מכסאי
חלפירי ועברית כי קא שדו לי אמר כל נכסאי לר' עוהברו
נפקר' ע' ודרש והיתה לאהרן ולבניו מחצת לאהרן ומחצת
לבניו יצא ר' ב' קואמר קטיעא בר שלום מזומן להיי הע"ב
בכה ר' ואמ' יש קונה עולמו בשעה א' ויש קונה עולמו בכמה
שנים אנטונינוס שמשיה לרבי אדרכן שמשיה לרבי כי שכיב
אנטונינוס א' רנתפידה הבילר' כי שכיב אדרכן אמר רב
נתפרדה חבילה :

פ'י נימא נשר תת המנעה : ויפי' וינריא : דזפי וכו' כוצח
את המלך בדגרי' נושה הוא למלך ומספטו להשליכו
לקמוניא קלולא בית מלא עפר : מטרוניתא רומית : חילפא
ספינה : בלא מכסא כלו' אוילך הואיל ועליהם היתה נהרנ' שלא
מלתה את עצמך כי כמו שאין מניחין הספינה ליכנס בחדינה
בלי מכס כן אין מניחין ליכנס לב' ע' מי שלא נתן חכס ערלתו
בעה"ז שאנרהס שומר סס על הפתח ואין מניח סס ליכנס משוך
ערלה : והיתה לאהרן בלחם הפני' כתי' וכ"נ כוטל מחנה זה"כ
הסוה אותי כנגד כלן שהזכיר שמי לבדי : הלרכן שר שנחמות
היה : נתפרדה חבילה אהנתינו שנתקשרה נפש נפש :

אונקלוס בר קלוניקוס איגיויר שדר קיסר נונדא דרומא
אבתריה משכינהו בקראי ואיגיוירו הדר שדר
נונדא אחרינא אבתריה א"ל ל' תימרו ליה מידו כד נקטי
ליר' ואזיל א"ל אימא לכו מלתא בעלמא ניפורה נקיט נורא
קמי פיפורה פיפורה נקיט נורא לדוכסא דוכסא להגמוניא
הגמוניא לקומא קומא מי נקט נורא קמיה איניש א"ל לא אמר
להו הקב"ה נקט נורא קמיה ישראל כתיב וה' הולך לפניהם
יומם וגו' איגיויר כולהו הדר שדר נונדא אחרינא בתריה אמר
להו לא תשתעו כלל בהדיה כי נקטיין ליה ואולי חזי מזוהר
דמנחא אפתח' אותיב ידו' עלה אחיך א"ל אמאי קא מחייבת
א"ל מנהגו של עולם מלך יושב מכפני' ועבדיו משכרין אותו
מכחין אבל הקב"ה עבדיו מבפני' והוא טשמרן מכחין שנא'
ה' ישמר צאתך וגו' איגיויר ותו לא שדר אבתריה ויאמר ה' לה

שני נזים בכטנך א' ריהודא אל הקרי שנינו' לא שני גזים זה
א' טונינוס ורבי שלא פסקו משלחנן לא צנוק ולא חורתו לא
קישות לא בימות החמ' ולא בימות הגשמו' דא' מר צנוק מחתך
המאכל חורת מהפך המאכל קישות מרחיב בני מעים והיא
תנא דבי ר' ישמעאל למה נקרא שמם קישואים שהם קשים
לנוף כחרבות ל"ק הא ברברא הא כוזרא :

אמר

רבי יהודה אמר שמואל עוד אחרתיש ברומי אחת
לשבעים שנה מביאין אדם שלם ומרכובין אותו
על אדם חנר ומלבישין אותו בלבושו של אד' הרומניחין לו
קרקפלו של רבי ישמעאל בראשו ותלוליה בצואריה מתקלי
ד' זוזי פזא ומחפין ארז השוקים באינד ומכריזין וקורין
לפניו סך קירי פלסתר אחוהי דמרנא זייפנא דחמא חמא
שדלא חמא לא חמא מאי אהני ליה רמאה ברמאותיה ולזייפנ'
בוזיפנותיה ומסיימי בה הכי וי לדין כד יקום דין :

פי'

נוכלא גדוד : כיפורא נקיט וכו' נוטל ומוליך האנזקה
לפני האפיפיור כלן מיני שררה זה למעלה מזה : קומא
מלך : שני גזים כתי' וקרינן גזים : מנטונינוס ור' זה צא
מעשו זה מיעקב : חורת ליטו' גא גלע' ז' : צנוק רפ' נה גלע' ז' :
חיתוך והיפוך חניעילין למאכל : עוד חיד אחרת יש להם לרומיים
שאינה שנויה בחשתינו : אדם שלם כנגד עשו חנר כנגד יעקב
גולע על יריכו כלז' עדין עשו שליט על יעקב : של אד' הר והן
בגדי חמודות שהיו ליצאו : קרקפלו של ר' כ"ג ומהרוני מלכות
היה ומתוך יופיו נכנס בלבבת קיסר להפשיטו עיר פניו וחנטה
אותו באפרסמון שיהא קיים ולא חסוכה ועדין הוא מונח
בנפזי רומא : פיזא פזו והיא חנן יקרה עד מאוד ואינה חנו'
בעולם : סך חסכון : קירי קצין : פלסתר כוז הוא כנזאח
יעקב שקרא לנכיו לאחרית הימי' שס' פן ליבאל כוז הוא א"כ
הנרכות שנתן יצחק ליעקב שיעצדו עשו לקץ הימין פלסתר
הוא : מחוהי וכו' אחיו של אדווינו עשו זייפן הוא יעקב
שרחה לעשו וחשנ להיות נביר : דחמא חמא הרואה נשמחה א'
עכשו רואה זמי שאינו רואה עכשו לא יראה עוד דעד ע' שנה
אובה נעשית : מאי אהני ליעקב שרחה לעשו ולקח ברבסו : זי
לדין לעשו : בר יקום דין בשיקום יעקב :

לפני אדיהן פרק ראשון

ה"ר

כשנתפס ר"א למינות העלוהו לגרדום לידון א"ל
 אותו הגמון וקץ שכמותך יתעסק בדברים בטלים
 א"ל נאמן עלי הדיון כסבור אותו ההגמון עליו הו"א אומר
 והו"א לא אמר אלא כנגד אביו שבשמים אמר לדהאמנתני
 דימוס פטור אתה וכשבא אל ביתו נכנסו תלמידיו לנחמו ולא
 קבל מהן תנהומין א"ל ר"ע הרשני לומר לפניך דבר אחד
 ממרה שלמדחני אמר לו אמור א"ל רבי שמעון דבר מינות בא
 לידך והנאך הדבר ועליו נתפשט למינות א"ל עקיבא הזכרתי
 פעם אחת הייתי מהלך בשוק העליון של צפורי וסצאני אחד
 מתלמידיו אמר לי כתיב בתורתכם לא תכין אתנן זונה
 ומחיר כלב בית ה' אלהיך וגו' מהו לעשות ממנו בית
 הכסא לכ"ג ולא אמרתי לו כלום אמר לי כי מאתנן זונה קבצה
 עד אתנן זונה ישוב ממקו' הטנופת באו למקום הטנופת ישובו
 והנאני הדבר ועל ידי זרה נתפשתי למינות ועברתי על
 מה שכתוב בתורה הרחק מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח
 ביתה הרחק מעליה דרכך זו מינות ואל תקרב אל פתח
 ביתה זה הרשות א"ל הרחק מעליה דרכך זו המינות והרשות
 ואל תקרב אל פתח ביתה זו זונה ועד כמה אמר רב חסדא
 עד ד' אמות ורבנן האי מאתנן זונה טאי דרשי ביה כדרב
 חסדא דא' ר"ח כל זונה שנשכרת סופה שוכרת שנא' ובתתך
 אתנן ואתנן לא נתן לך ותהי להפך ופליגא דרבי פדת דאמר
 רבי פדת לא אסרה תורה אלא קריבה של ג"ע בלבד שנאמר
 איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה עולא כי
 הורה אתא מכי רב הורה מנשק ליה לאחותיה אבי ידיהו
 ואמרי לה אבי חדייהו ופליגא דיריה אדידיה דאמר עולא
 שום קריבה בעלמא אסיר משום לך לך אמרין לנוירא סחור
 סחור לכרמא לא תקרב :

פ"ו

למינות מיני נפימת"י תפשוהו לכופו לע"ז : עליו הוא
 אומר כלו' הדין ימך ולברי בטלי' הם : האמנתני
 ביה שלכתי עליך : דימוס וכו' דימוס הית' שסיראתו ונשבע
 בה : לנחמו שהיה מתאבל מאוד על שלא היה יודע מפני מה
 אירע דבר זה וסיח מ' זפש כמעשיו לעשות תשובה : והנאך ישל

לפני אדיהן פרק א עבודה זרה תשב

דבר בעיניך : לכ"נ שהיה פורש מניתו לפניו"הכ ללשכת פרהדלין
ושם היו מתקנין לו כל ברכיו : והכאני וכו' וה"ל להרמיק ולא
לישזע מחכו תשובתו : והראשית ש לטנות לפי שנותנין עיניהם
בבעל מחון להרנס וליטול מחונס : ורננן דלית להו האי דגד
מיכות : לסוף הוא ננזית בעיני כל ושוכרתן והכי משמיץ מלתנן
זונה קננה מחון הזונה באתנן זונה ישנב לינתן : ופליגא וכו'
כ"ד' אחית דר"ח : אני ידיהו בזרועותיהן : אני מדייהו
מזה דרך בני אדם כשינאלין מנ"הכ נושק הוא לאניו ולאמו או
לגדול נמנו בארכונתו או פס ידו משום כבוד :

לעלוקה

שתיבנות הבהב אמר רב חסדא אמר מר
עוקבא קול שתיבנות שצועקת בגיהנם
האומרת בעה"ז הבהבומאן נינהו המינות והרשות א"ד אמר
מר עוקבא קול גיהנם שצועקת ואומרת הביאו לי שתי בנות
שאומרות בע"הז הבהבא כל באיהלא ישוכן ולא ישינו
אורחות חיים ומאחר שלא שבו היכן ושיגוה"ק ואם ישובו לא
ישינו למימרא דכל דפריש ממינות מיית והא ההיא אתתא
דאתת לקמיה דרב חסדא ואמרה ליה קלה שבקלות
עשתהבנה הקטן מבנה הגדול ואמר לה רב חסדא טרחו לה
בוודתא ולא מתה כיון דא"ל קלה שבקלות עשיתי מכלל
דמינות נמיהויא בה האי דלא מתה משו' דלא הודיה בה
שפיר איכא דמתני הכי ממינות אין מעבירה לא והא ההיא
אתתא דאתת לקמיה דרב חסדא אמרה ליה קלה שבקלות
עשתהבנה קטן מבנה גדול ואמר לה רב חסדא זווידו לך
זוודתא ומתה מדקאמרה ליה קלה שבקלות עשתה מכלל
דמינות נמיהויא בה :

ומעבירה

לא והתניא אמרו עליו על אלעזר בן דרדיא
שלא הניח זונה שלא בא עליה פעם אחרת
שמע שיש זונה בכרכי היסונוטלת כ"ס דינרין בשכרה נטל
כ"ס דינרין והלך ועבר עליה שבעה נהרות בשעת הרגל דבר
הפיחה אמרה כשם שהנפיחה אינו חוזרת למקומה כך אלעזר
בן דרדיא אין מקבלין אותו בתשובה הלך ושב בין הרים
וגבעות אמר הרים וגבעות בקשו עלי רחמים אמרו לו עוד

לפני אדיהן פרק ראשון

שאנו מבקשים עליך רחמים נבקש על עצמינו שנאמר כי
דההיום ימושו והגבעורה תמוטינה אמר שמים וארץ בקשו
עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך רחמים נבקש
על עצמינו שנא' כי שמים כעשן נמלחו והארץ ככנר תבלה
אמר חמרה ולבנה בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שאנו
מבקשים עליך רחמים נבקש רחמים על עצמינו שנאמר
וחפרה הלבנה ובושה ההמה אמר כוכבים ומולות בקשו עלי
רחמים אמרו עד שנבקש עליך רחמים נבקש על עצמינו
שנאמר ונמקו כל צבא השמים אמר אין הדבר תלוי אלא בי
הניח ראשו בין ברפיו ונעה בבכיה עד שיצתה נשמתו וצאתה
בת קול ואמרה ר' אבן דרדיא מזומן להי העולם הבא והיא
הכא בעבירה היה ומית התם כיון דאביק ביה טובא כמינורי
הורו דמיא בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בכמה שנים ויש
קונה בשעה אחת אמר רבי לא דיין לבעלי תשובה שמקבלין
אותם אלא שקורין אותם רבי :

פ"י שנועקות על רוב יסורי ניהנס : מינות נועקת הכ
תקרובת אל ע"ו : רשות נועקת הכ ממון ודורון ומס
למלך : לא ישבון אחר שנדנקו כמינות אינן פנין : ולאס שנין
ממהרין למות מתוך צרה ובפיית יצרם או נזרת המלך עליהם
למות : ק"ה שנקל ת עבירה קלה שנדה עו היא שעשתה וילדה
צנה קטן חנצילת צנה גדול ונאת לקבל דין ולסוג בתשובה :
שוודתא תכריכין הם נדה לדרך החמים ור"ת נמי אקרא אסמין
ולכתי פריץ אקרא : ה"נ מדקאמרה קלה וכו' אתקפתא היא :
והא וכו' ומשיבין מדיקאמר' וכו' למינות וכו' ומש"ה מתה :
הרנל דבר התחלת התשמיש : הפיחה דוח : אחר הרים וכו'
פ"י אחר בלבו למי א"ך להרים ולשמי' וכו' הן עצמן צריכין לנקש
רחמים בשבילם ואלו היה להם פה היון משיבין לו לא נוכל לנקש עליך
אלא שמדברי' ומשיבין אלא מסנרא אנו אומרי' טאם היו מדברי'
משיבין' כן כעין זה מצינו בכמה מקומות :

ד"ב הנינא ורבי יונתן הו' אולי באורחא כי סטו להמה
תרי שבילי חד הוה פצי אפתחא דע"ו וחד הוה
פצי אפתחא דאנות אמר ליה חד להבריה נאיל אפתחא דע"ו
צבגים צריתה א"ל אידך נאיל אפתחא דאנות ונכפיה לנצרון
ננקבל

ונקבל אנרא כי מטו להתם חזנהו לזונות דאכנען מקמייהו
אמר ליה מנה לך ה"א אמר ליה כתיב מוסה תשמור עליך
תבונה תנצרכה אמרו ליה רבנן לרבא מאי מוסה איליכא
תורה דכתיב בה זמה ומתרגמינן עצרת חטאין וכתיב הפליא
עצרה הגדיל תושיה אי הכי מוסה זמה מיבעי ליה אלא מאי
מוסה מדבריי זמה תשמור עליך תורה:

ת"ר

כשנתפסר א"בן פרטא ורבי חנינא בן תר. יון
למינות א"ל רבי אלעזר בן פרטא לרבי חנינא. א. בן
תרדיון אשריך רבי חנינא שנתפסרת על דבר אחד אוילי
שנתפסתי על ה' דברים א"ל רבי חנינא בן תרדיון אשריך
שנתפסרת על ה' ואתה ניצול אוי לי שנתפסתי על דבר אחד
ואני ניצול שאתה עסקה בתורה ובג"ח ואני לא עסקתי אלא
בתורה בלבד וכדרב הונא דאמר רב הונא כל העוסק בתורה
בלבד דומה כמי שאין לו אלוה שנאמר וימים רבים לישראל
ללא אלהי אמת וללא כהן מורה וללא תורה מאי וללא
אלהי אמת אמר רב הונא כל העוסק בתורה בלבד דומה כמי
שאיין לו אלוה ובג"ח לא עסק והתניא ר"א בן יעקב אומר אל
יתן אדם מעותיו לארנקי של צדקה אלא א"כ ממונה עליה
ת"ח כר"ח בן תרדיון היטוני מהיטן מעבד לא עבד והתניא
אמר לו רבי מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה
וחלקתים לעניים מעבד כדבעי ליה לא עבד:

פ"י

פני פתחו: דנכיס נשחט וכיעקר יצרא כדאמרין כל'
מיתות: אכנען זונות מקמייהו וככנסו מפניהן
לקונתן: מנ"ל הא דסמכת חנפשא ולא מסתפית מינה"ר: זמה
מתרגמינן ענת ומטאין הוא תוספות והתורה נקראת ענה
דכתי' הפליא ענה וגו': חזמה מן הזנות תשמור עליך תורה
דסיפיה דקרא תכונה תנצרכה חזמה תשמור עליך חכל דנר רע
והרהור חטא ואנו הולכין הליך ודבר נד"ת: על ה' דברי ה'
עלילות הן שואלין עלי: כמי שאלין לו אלוה להנין עלי: ה"ג חטא
ללא תורה: ר"ח בן תרדיון נבאי דקרא היה: חיצות של פורי'
שנביתו מנני העיר לחלק לעניים לסעודתן וסבן אין היצני
דשמי ליקח מהן רביעה לסכלו: כתחלפו וכו' וסבור הייתי
סבן של צדקה וחלקתים לעניים ולא לסעודת פורים ואני פרעתי

לפני אדיהן פרק ראשון

משלי את של פורי ל"א מעות שלי לסעודת פורי נתחלפו לי
 במעות של נדקה וסכור הייתי שהם של נדקה ותלקתי לעניים ולא
 חזרתם להפרע מארנקי של נדקה :

אתיוה

לר"א בן פרט' א"ל מ"ט תנית ומ"ט גנבת א"ל
 אי סייפא לא ספרא ואי ספרא לא סייפ' מדהא
 לא איתא הא נמילא איתא ומ"ט קרו לך רבי רבן של טרסיום
 אני איתו ליה קיבורי א"ל הידשתיה והי דערבא איתרחיש
 לירי ניסא אתיא זיבורא ויתיב על דערבא ואתיא זבורתא
 ויתיב על דשתיא א"ל הא דשתי' והא דערבא ומ"ט לא אתית
 לבי אבידן זקן אני ומתיירא אני שמא תרמסוני ברגליכם
 אמרו ועד האידינא כמה סבי ארמוס איתרחיש ניסא וארמס
 חד סבא בההוא יומא ומאי טעמא שבקת עכרך לחירות
 אמר לא היה דברים בעולם קם חד מינייהו לאסהודי ביה
 אתא אליהו אידמיליה כהד מחשיבי דמלכותא א"ל שבקוהו
 מראתרחיש לי' ניסא בכלהו בהא נמי מתרחיש לי' ניסא
 וההוא גברא בישותיה הוא דקא מחוילא אשגח ביה קם
 למימר להוהוה כתיבא אגרתא דהוה כתיב מחשיבא דרוכאי
 לשדורי לקיסר ושד רור' בידיה דההוא גברא אתא אליהו
 פתקיה ד' מאה פרסי אול ולא אתא :

פי'

נכנת ליסטס היית : מדהא וכו' כסס שאין השני' כי דהא
 אין שתייהם נאלס'א' כך אין חזרתה כי והאומר לכס עלי
 שקר כחנא נדנריו : מ"ט קרו לך ר' הרי עלילה שלישיית : טרסיום
 נרדייס : קיבורי פקעיות לחוסי' לאש : הידשתיה וכו' איזה של
 שתי' ואיזה של ירב : זיבורא זכר זיבורתא נקנה והכין שהוא נס
 הכעסה לו שהשתי מקבל ערב כנקנה המקבלת את הזכר : לבי
 אנידן בית שאוכלין ושותין לטס'ע"ו ומפקחין על עסקיה לידע מה
 היא חריכה ומתנדבין : ענדן לחירות וזה נזרו על כך לפי
 שהוא דת יהודית : אידמילי' לההוא נברא : בישותיה וכו' רשען
 תראה וחודיע שרשע אתה והוא יכל'ע"י כס : הוה כתיבא ההוא
 אנרתא דנעי' חשוכי רומי לשדורי לקיסר על עסקיהון שדרום
 ההיא שעתא ניד' דההוא נברא : פתקי' אליהו ואורקי' ת'
 פרסא לשען לא ישוב עוד לבתו :

אתיה

לר"ה בן תרדיון א"ל מ"ט קא עסקת בחורה אמר
 להו כאשר צוני ה' אלהי מיד גזרו עליו לשרפה
 ועל אשתו להריגה ועל בתו לישב בקובה של זונות עליו
 לשרפה שהיה הונה את השם באותיותיו והיכי עבד הכי
 והא תנן אבא שאול אומר אף ההונה את השם באותיותיו
 אין לו חלק לע"ה להתלמד עבד דתניא לא תלמד לעשות
 אבל אתה למד להבין ולהורות ואלא מ"ט איענש משום
 דהונה את השם בפרהסיא היה ועל אשתו להריגה דלא
 מיחתה ביה מכאן אמרו כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה
 נענש עליו ועל בתו לישב בקובה של זונות דאמר רבי יוחנן
 פעם אחת היחה בתו מהלכת לפני גדולי רומי אמרו כמה
 נארה פסיעותיה של ריבה ואת מיד דקדקרה בפסיעותיה
 והיינו דאמר ריש לקיש מ"ד עין עקבי יסוכני עונות שאדם
 דש בעקביו בעולם הזה מסבבין אותו ביום הדין ובשעת
 הוצאתו שלשתן הצדיקו עליהם את הדין הוא אמר הצור
 תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אשתו אמרה אל אמונה
 ואין עול צדיק וישר הוא בתו אמרה גדול העצה ורב העלילות
 אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני האדם א"ר כמה גדולים
 ג' הצדיקים הללו שנזדמנו להם ג' מקראות של צדוק הדין
 בשעת צדוק הדין :

פ' כאשר צוני וכו' שהיה מקהיל קהלות ברבי' וס"ת נחיקו
 לא ה"ל מקום להכחישם ולכן א"ל אחאי קא עסקת בתורה
 מה היה לך עסק בתורה ולכן שרפו אותה עמו : לפי שהיה הונה
 וכו' דורשו נח"כ אותיות ועשה בו מה שחפץ : להתלמד עבד וכו'
 ומיהו הקנה מדקדק עם נריותו כחוט השערה ואפי' להתלמד
 יש לחוש לכבוד הרב וקרא ללא תלמד לעשות במילי אחרניתא כגון
 נטיעת קישואין דסנהדרין ודמות כורות לבנות דר"ג : נקובה
 אהל זונות : דקדקה לפסוע פסיעות נאות ונתי' כל כבודה נת
 מלך פנימה : דש בעקביו דקדוק פסיעות כי הכאל"א שאדם דורסן
 נרגליו שאין חשובין בעיניו כלום : על כל דרכי אפי' דקדוק
 פסיעות :

ת"ר כשחלה רבי יוסי בן קסמא הלך רבי חנינא בן
 תרדיון אצלו לבקרו א"ל חנינא אחי אי אתה יודע
 קטט - ב 2 118 שאומה

לפני אדיהן פרק ראשון

שאומה זו מן השמים המליכה שההריבה ביתו ושרפה את
 היכלו והרנה את חסידיו ואבדה את טוביו ועדין היא קיימת
 ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות
 ברבים וס"ת מונחת בחיקך אמר לו מן השמים ירחמו א"ל אני
 אימר לך דברים של טעם ואתה אומר מן השמים ירחמו
 תמהני אם לא ישרפו אותך ואת ס"ת באשא"ל רבי חנינא
 מה אני לעה"ב אמר לו כלום בא מעשה לידך א"ל רבי מעות
 של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניי אמר
 לו א"כ מחלקך יהא חלקי ומגורלך יהא גורלי אמרו לא היו
 ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן קסמא והלכו גדולי רומי
 לקיברו והספידוהו הספר גדול ובהזרת' טצאו לר"ה בן תרדיון
 שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברכים וס"ת מונח
 לו בחיקו הביאוהו וכרכוהו בספר תורה והקיפוהו בחבילי
 זמורות והציתו בהן את האור והביאו ספוגין של צמר ושראום
 במים הניחום על לבו כדי שלא תצא נשמתו מהר אמרה לו
 בתי אבא אראך בכך א"ל אלמלא אני נשרפתי לבדי קשרה
 הדבר ועכשיו שאני נשרף וס"ת עמי מי שיבקש עלבונה של
 תורה הוא יבקש עלבוני אמרו לו תלמידיו רבי מה אתה רואה
 אמר להן גוילין נשרפין ואותיותיו פורחות אף אתה פתח
 פיך ותכנס בך האש אמר להן מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל
 יחכול הוא כעצמו אמר ליה קליסטנירו אם אני מרכה עליך
 בשלהב' ונטל ספוגין של צמר מעל לבך אתה מביאני לעה"ב
 א"ל הן אשתבע לי אישתכע לי מיד הרבה עליו בשלהבת
 ונטל ספוגין של צמר מעל לבו ויצאתה נשמתו במהרה אף
 הוא קפץ ונפל לתוך האור יצאתה ב"ק ואמרה ר"ח בן תרדיון
 וקליסטנירו מזומנים לחיי העה"ב בטה רבי ואמר יש קינור
 עולמו בשעה אהתויש קינור עולמו בכמה שנים :

ברוריה דביתהו דר"ס ברתיה דר"ח בן תרדיון הות אמרה
 ליה זילא כי מלתא דיתבה אחותי בקובה של
 זונות שקל תרקבא דדינרין ואול ואמר אי לא אתעביד בה
 איסורא מתרחיש ניסא ואי עברת איסורא לא מתרחיש ניסא

לפני אדיהן פרק א עבודה זרה תשה

אזל נקט נפשיה כחד פרשה אמר לה השמיעי לי אמרה
 ליה דשתנא אנא אמר לה מתיהנא לך אמרה ומאי נפקת
 לך מינאי דאיכא נפישין דשפירין מינאי טובא אמר ש"מ לא
 אתעביד בה איסורא כל דאתי אמרה ליה הכי אזל לגבי
 שופר דידה א"ל הבה ניהלי אמר ליה מסתפינא ממלכותא
 אמר ליה שקול חרקבא דינרי פלגא פלח ופלגא ליהוי לך
 אמר לו וכי שלמי מאי איעבד א"ל אימר אלהא דמאיר ענני
 אלהא דמאיר ענני ומיתצלת א"ל ומי ימר דהכי הוא א"ל
 השתא חזית הוה הנהו כלבי דאכלי אינשי שקל קלא פתק כהו
 אתו עליהו למיכליה אמר אלהא דמאיר ענני שבקוהו יהבה
 ליה ניהליה לסיף אשתמעא מלתא בי מלכא אתיוה אסקוה
 לזקפא אמ' אלהא דמאיר ענני אהתוה אמרו לו מאי האי א"ל
 הכי הוה עובדא הקקוה לדמותי דר"מ אפתחא דרומאי אמרו
 כל דהזייה לוי לתפסי יומא חד חזוה רהטו אכתרי רהט
 מקמייהו ואזל לבי זונתא ד בשול גוי הוא טכש בהא וכחק
 בהא וא"ד אחא אליהו אידמי ליה כוונ' כרכתיה ואחדתיה
 ח"ו אמרי אירבי מאיר הוה לא הוה עביד הכי קס ערק לבבל
 א"ד משום האי מעשה וא"ד ממעשה דברוריה :

פי' שאזה יושב וכו' והס נזרו על כך: דכרי' של טעם שגזרת
 שמים להמליך אותם ואתה סוּיך על הנס שאף חס יעשו
 לך נס חכין לך מזכיותך: מעות של פורי' כדלעיל: מחלקך
 וכו' הואיל ונתרן היית במחונך א"כ מחלקך נתורה ומגורך
 כמישיס יבא גורלי: נכך אראך כלו' זהו שכרה של תורה:
 מה אתה רואה נס הס ראו ושאו כדי לתת לו דמיון שלא יצטער
 כ"כ יומות מהר: קליסטכירו מחונה עליו וודאי נזיהיה ושהיה
 חבקש מחנו להביאו לשיי עה"כ שנס הוא ראה שום דבר תימה
 האותיות או מלאכי' פורקות תרקב תרי וקנ מצו סאה: דינרי
 זהוני': נקט וכו' התקין עכיני לבשו כא' חן הפרשי':
 דשתנא דרך נשי' לי: מתרחנא אתאחר כלו' אחתין עד שיפסיק
 לך: פלגא פלח את המלך בכל יעת שיעליל עליך פייסנו
 דדיכרין: וכי שלמי כשיכלו הדינרין מחאי פלחנא: אלהא
 דמאיר וכו' ותיבו כל כמה דה"ת לאנולי במחון לא הוה בעי
 לאנולי ע"י נס: שקל קלא פסת רגני': אתיוה לשומר: לזקיפה
 לתלייה

לפני אדוהן פרק ראשון

לתלייה : מאי האידללא חזינא למזקפת : לני זונות כדי שיאמרו
 לא הוה דאיהו לא הוה עייל : טמש עגל א' מאנביעותיו ומתק
 את חזרתה : כרכתי חנקתו כאלו היה רגיל חלה : מחעשה
 דברורי' שפעס א' לנלנה על מה שאמרו חכמי' נשים דנתן קלות
 עליהן ואמר לה חייך סופך להודות לדנריהן וזנה לא' מתלמידיו
 לכסותה לדבר ענינה והפציר בה ימים רבים עד שנתרנית
 וכשכודע לה הדבר חנקה עצמה וערק ר"מ מחמת כיסופא :

ת"ר

ההולך לאיצטדינין ולכרקום וראה את הנהגשים
 ואת החברים בוקיון מוקיון מוליגן לוליגן סגלרין
 סגלריון הרי זה מושב לצים ועליהם הכתוב אומר ובמושב
 לצים לא יושב וסמך ליה כי אם בתורת ה' הפצוה הא למדת
 שהדברי' הללו מביאים לידי בטור' תורה ורמינהי הולכין
 לאיצטדינין מפני שצוח ומציל לכרקום מפני ישוב מדינה
 ובלבד שלא יתחשב עמהם ואם נתחשב עמהם אסור קשיא
 איצטדינין איצטדינין וקשיא כרקום אכרקום בשלמא
 כרקום אכרקום לא קשיא כאן במתחשב עמהם כאן בשאינ
 מתחשב עמה' אלא איצטדינין איצטדינין קשי' תנאייה
 דתני' אין הולכין לאיצטדינין מפני שהם שופכי דמים רבי
 נתן מתיר מפני שני דברי' אחד מפני שצוח ומציל ואחד מפני
 שמעיד עדות אשה להשיאה ת"ר אין הולכין לאיצטדאות
 ולקירקסאות מפני שמזבלין שם לע"ז דבריר' מוחכ"א טקום
 שמזבלין שם אסור משום חשד ע"ז מקום שאין מזבלין
 אסור מפני מושב לצים מאי בינייהו א"ר חנינא מסורא נשא
 ונתן איכא בנייהו :

פ"י

לאיצטדינין מקום שזכנתי את השור : ולכרקום מזור
 ועושי' שם שחוק ולינכות : הנחשים חנחשים ומכשפים :
 החברים לוחשי כחשים : בוקיון וכו' כלם חייבי לינכים הם : הא
 למדת חלס חייך לי' כי אס' וכו' מכלל דמאן דאזיל בהני לאו בתורת
 ה' חפצו : שנוח ומציל אס' רואה שיניחו יהודי צועק ומתחנן
 להם ומצילו : מפני ישוב המדינה ישראל הדריס בלוחו העיר
 שזה חנקס חנכי ישוב כרקום להנילס : שלא תחשוב עמהם לחזקם
 וליעשות מזור עמהם : שמעיד וכו' אס' רואה חנכו ישראל כהרב
 שם מעיד לאשתו ומשיאה : שמזבלין שמסדרין שם כרכי ע"ז
 להתנדב

להתנדב לה מזנלין' יזכלני אישי חמישנר בלע"ו ענין מניה של
חבור ואסיפה : משום חסד שלא יחשדוהו בחזקת זיכול כולו
אסירי' דהא לר"מ מולו בחזקת זיכול לע"ז כינסו : כשא ונתן
לר"מ אסור דהא מפני שמזנלין סתמא קאמר וסנר דודאי מזנלין
לע"ז שס ואיבא למיחש לדמי ע"ז נידו וקוכין מישראל זה לזוכך
ע"ז : ולכן דמפרשי משום חסד לינכותו ולמידי אחריני לא
מייסינן כשא ונתן מותר ללא מייסינן לדמי ע"ז :

דרש

ר"ש בן פוימ"ד אשרי האיש אשר לא הלך בעצת
רשעים ונו' וכי מאחר שלא הלך מהיכן עמד
ומאחר שלא עמד מהיכן ישבו מאחר שלא ישב מהיכן לץ
אלא לומר לך שחם הלך סופו לעמוד וחם
עמד סופו לישב ואם ישב סופו ללון ואם לץ עליו הכתוב
אומר אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תשא א"ר אלעזר כל
המתלוצץ יסורין באין עליו שנאמר ועתה אל התלוצצו פן
יחזקו מוסריכם אמרו להו רבא לרבנן במטותא מינייכו דלא
תתלוצצו דלא לייראו יסורין עלייכו אמר רב קטיגנא כל
המתלוצץ מוונתיו מתמעטין שנאמר משך ידו (הקב"ה)
את לוצצים אמר ר"ל כל המתלוצץ נופל בניהנם שנאמר וד
יהיר לץ שמועושה בעברתו ודון ואין עבר' אלא גיהנם דכתיב
יום עברה היו' ההוא א"ר אושעיא כל המתיהר נופל בניהנם
שנאמר וד יהיר לץ שמועושה בעברתו ודון ואין עברה אלא
גיהנם דכתיב יום עברה היום ההוא ונו' א"ר תנחום בר
חנילאי כל המתלוצץ גורם כלייה לעולם שנאמר ועתה אל
תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם כלה ונחרצה דרש ר' שמעון בן
פוימ"ד אשרי האיש אשר לא הלך ונו' אשרי מי שלא הלך
לתרטיאות ולקרקסיאות ובדרך חטאי' לא עמד בקנניין
ובמושב לצים לא ישב בתחבולות שמא יאמר אדם הוא
ולא הלכתו לתרטיאו' וקרקסיאות אלך ואגרה בשינה תלמוד
לומר כי אם בתורת ה' הפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה :

רבי שמואל בר נחמן א"ר יוחנן פ"ד אשרי האיש
אשר לא הלך ונו' אשרי האיש אשר לא הלך
בצאת

צמח

לפני אדיהן פרק ראשון

בעצת רשעים זה אכרהם שלא הלך בעצת אנשי דור הפלג' מפני שאנשי דור הפלגה רשעים היו שנאמר חבה נבנה לנו עיר ובדרך הטאי' לא עמד במעמד אנשי סדום מפני שאנשי סדום חטאי' היו שנ' ואנשי סדום רעים וחטאי' ובמושב לצו' לא ישב שלא יש' במוש' אנשי פלשתו' שאנשי פלשתו' ליצני' היו שנאמר ויהי כטוב לכם ויאמרו קראו לשמשו' וגו' :

פי' הלך משמע נהעבר' בעלמא עמד משמע להתעכב ביניהם והרק חשרי' של' הלך מתוך שלא הלך לא עמד ומתוך שלא עמד לא יסנ' האס' הלך סופו לעמוד וכו' : מוסריכם יסוריהם : מתן ידו הקב"ה הפותח לזון את הכל מושכה חן הלוכני' : יום עברה ונו' ביום הדין משתעי' קרא שנידונין א"ה לניהגס לתרטימות פלטיץ וכל דנריהם כשהם נאספים לשחוק וללנון : קניניון כידת חיות ע' כלנים : אנרהם אנינו בימי דור הפלגה הי' בסוף ימי פלג נפלגה הארץ ופלג רחה את אנרהם כמה שני' דהא לקפ"א דפלג נולד אנרהם : נמושנ אנשי פלשתים כשנר ביניהם :

אשרי איש יראד' אשרו אישול' אשה א"ר אשרו שעושה תשובה כשהוא איש ר' יהושע ב"ל אמ' אשרי שמתנבר על יצרו כאיש במצותיו חפץ מאד אמר ר' אלעזר במצותיו ולא בשכר מצותיו כדתנן הוא היה אוסר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא היו כעבדים המשמשין את הרב שלא ע"מ לקבל פרס :

כי אם בתורת ה' חפצו תניא אין אדם למד תורה אלא ממקו' שלבו חפץ שנ' כי אם בתורת ה' חפצו לוי ור"ש ברבי הווי יחבי קמיה דרבי וקא פסקי סדרא שלים ספרא לוי אמר לוייתו לן משליור' שמעון אמר לוייתו לן תהלים כפיורה ללוי ואתיוה לתהלים כי מטו כי אם בתורת ה' חפצו פירש רבי ואמר אין אדם למד תורה אלא ממקום שלבו חפץ שנא' כי אם בתורת ה' חפצו ונו' אמר ליה לוי לרכי נתת לנו רשות לעמו' א"ר אבדימי בר חמא כל דהעוסק ברתור' הקב"ה עושה לו חפציו שנ' כי אם בתורת ה' חפצו ואמר רבא כתתל' נקרא התורה על שמו של הקב"ה לבסוף נקראת על שם

לפני אדוהן פרק א עבודה זרה תשט

שלו שנ' כי אם בתורת ה' הפצו ובתורתנוגו ואמ' רבא לעולם
ילמוד אדם תורה ואחר כך יהנה שנאמר בתורת ה' זהרר
ובתורתו יהגרה :

פ"ו כשהוא אים כשהוא נחמור נכחו כלומר יתהר להכיר בוראנו
קודם ימיהוקנ' : כלישגכור : ע"מ וכו' יהי לנך עמו לוח'
אפי' אין סופי לקבל שכר אוהב אני את בוראי וחפץ במנותיו :
שלא חפץ לא ישנה לו רבו אלא חפכת שהוא חבקש ממנו
שהס ישנה לו מס' אחרת אינה מתקיימת לפי שלכו אחר פחותו :
חפנו בחוזה שחלט חפץ חללתי כתי חפץ : פסקי סדרי פרשיות
של מקרא : סליק ספרה סיימו את ח' מהספריו : תהלים ספר
תהלים : עושה לו חפניו הכי אחר קרא כ"א בתורת ה' עושה
חפנו : שס שלו של אותו תלמיד שטרם נה דכתי' ובתורתו למשמע
של כל אדם :

ואמר רבא לעולם ליגרס אינשווא עג דמשכחוא עג
דלא ידע מאי קאמר שנאמר גרסה נפשי לתאב'
גרסה כתיב ולא כתיב טחנה רבא רמי כתיב על גפיו כתי' על
כסא בתהלרה על גפיו ולבסוף על כסא רבא רמי כתיב
בראש מרומי' וכתיב עליו דרך בתהלרה בראש מרומים
ולבסוף עליו דרך עולא רמי כתיב שתה מים כבורך
וכתיב ונחלים מרחוק בארך בתחלת מבורך ולבסוף
מתוך בארך אמר רבא א"ר סחורה א"ר הונא מ"ד הון מהבל
ימעט וקובץ על יד ירבה אם עושה אדם תורתו חבילות
הכילו מתמע ואם קובץ על ידי רב אמ' רבא ידעי רבנן להאי
מלתא ועבריה עלה א"ר נחמן ב"י אנא עבידתה ואוקיימה בידי
אמר רב שיבוי משום רא"ב ע"מ"ד לא יהרוך רסיה ציוד ציוד
הרמאי לא יחיה ולא יאריך ימים ורב ששת אמר ציוד הרמאי
יחרוך כי אתא ר' דימי אמ' משל לצייד שצד צפריו אם משב'
כנפיה של ראשונ' מתקיים בידו ואם לאו אינ' מתקיים בידו :

פ"ו דלא ידע וכו' שאין רבו יודע לפרש לו כלום : לתאנהמרוכ
תאותו לתורה הייתי גרסה לפי היכולת אע"פ שאינס
טוחנה הדקליכנס בעומקה : גרסה ל' גרש וכרמל שלא הי' טוחן
הדק אלא כריחיס של גרוסות המחלקי' את החטה לנ' או לנ' לנ' לנ' לנ'
המחל ל על נפי נחורה משתעי : נתחלה נתחלת חלמוד הוה

לפני אדיהן פרק ראשון

קצה כאלו התור' על נפי מרומי קרת שקסה הוא להניע שם ולנסוף
 על כסא דהיינו קרוב לזמקום שהוא יושב ולומד ל"ה בתחלה על
 גפי יחידי בלא תלמידים כמו ננפו יבא: בראש מרומים מסתלק
 במחבואו ולנסוף עלי דרך מורה הנוראות לעין כל: בדרך מים
 המכונסין וסופן כלים: בארך מים חיים ואין פוסקין: חבילות
 הנורם הרבה יחד אינו יכול לחזור עליו פעמים רבות ומשכח:
 על יד מעט: עבדתה עשיתה קצנתיה ע"י: יחרון כוטריוקון
 יחי' ויארין: כייד הרמאי שמרמה אנשי' להראות כמה אני חכם
 להעמיד גרסות הרבה והוא משתכח ומקצ' חייז דכתי' כיהיא חייך
 ונז': כייד הרמאי יחרון ל' אחרוכי כלו' יש לו עופות לחרון
 ולאכול כך מי שלומד ונורם מעט מעט ומזר עליו פעמי' הרבה
 עד ששגור בפיו וחס"כ חוזר ולואד תלמודו מתקיים בידו וקרא
 אצמנהי אשתמה וכי לא יחרון מי שגידו ברמי': כנפי' שלא תצרת:

והיה כעץ שתול על פלגי מים אמרו דביר' ינאי כעין
 שתול ולא כעץ נטוע כל הלומד תורה מרב אחד
 אינו רואה סימן ברכה לעולם אמר להו רב חסדא לרבנן
 בעינא דאימא לכו מלהא ואנא מסתפינא דשבקיתו לי
 ואזלייתו כל הלמד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה
 שבקיה ואזול קמי דרבא אמר להו ה"מ בסברא אבל בגמרא
 צהר רבה מעלי כי היכי דלא לפלוג לושני על פלגי מים א"ר
 תנחום בר חיילא ליעולם ישלש אדם שנותרו שליש במקרא
 ושליש במשנה ושליש בתלמוד ומיידע כמה היו כי קאמרינן
 ביומי אשר פרייתן בעתו א"ר אם פריו ירחן בעתו עלהו
 לא יבול ואם לאו על הלמד ועל המלמ' עליהם הכתוב אומר
 לא כן הרשעים וגו':

פי' שתול משמע עקור מכאן ונשתל במקום אחר:
 נטוע מעקרו ולא זו משם לעולם כלומר כעץ שתול
 יעשה תלמיד את עצמו לילך וללמוד מכל אדם ולא כעץ נטוע
 לשתקע לפכי רב אחד: סגרה ללמוד חריפות וחדוד הלב לאחד
 שלח' ושגור' בפיו גרסת התלמוד: דלא ליפלוג ליחסי שלא יתחלקו
 הלשונות' דהאי גרים שמעתא דהאי לישנא (האי גרים לה כל' א' ומדא
 עלתא היא ומיהו תלמודא דגרים מפומיהו משתבש בגרסיה משום
 דמנלגלי לישני: ציחוי כ' ימים חקראונ' ימים משנה וכו' וכן כל
 שנוע: חס פריו וכו' שיקבע עתים לתורה: רשעי' תרי משמע
 לומד

לפני אדיהן פרק א עבודה זרה השי

לומד וחלמדו ל"א פריו יתן בעתו שלמד ועושה פרי כלומר חקיים
מה שכתוב בתורה וזה ויעקר על הלומד ועל המלמד שמסור ללמוד
עם תלמיד שמינו הגון :

אמר רבי אבא אמ' רב הונא מ"ד כי רבי' חללים הפילה
ועצומים כל הרוגיה כי רבים חללים הפילה זרה
תלמיד שלא הגיע להורא ומור ועצומי' כל הרוגיה זה תלמיד
שהגיע להוראה ואינו מורה ועד כמה א"ר זירא עד ארבעין
שנין והא רבא אורי התם בשוין ועלהו לא יבול א"ר אהא בר
אבא אמר רב המנוגא אמ' רב מנין שאפילו שיחת ת"ח צריכה
תלמוד שנאמר ועלהו לא יבול :

אמר ר' יהושע ב"ל דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאי'
ומשולש בכתובי' כל העוסק בתור' נכסיו מצליחין
לו כתוב בתורה דכתיב ושמרתם ארץ דברי הכרית הזאת
ועשית' אותם למען תשכילו את כל אש' תעשון שנוי בנביאי'
דכתיב לא ימוש ספר התור' הוה מפיד' והגית בו יומם וליל'
למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח ואז תשכיל
ומשולש בכתובים דכתיב כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו
יהגה יומם ולילה וזהו כעין שתול על פלגי מים אשר פרו
יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח מכריז רבי
אלכסנדראוי מאן בעי חיי מאן בעי חיי כניפו ליה כ"ע ואתו
לגביה אמרו ליה הב לן חיי אמר להו מי האישה החפץ חיים
וגו' נצור לשונך מרע שמא יאמ' אדם הואיל ונצרתיו את לשוני
מרע ושפתי מדבר מרמה אלך ואגדה בשינה ת"ל סור מרע
ועש' טוב ואין טוב אלא תור' שנ' כי לקח טוב נתתי לך תורתו
א תעוובולא תחנם לא תתן לחם חן ססייע לירי' לרב דאמר
רב יודנה אמ' רב אסור לו לאדם שיאמ' כמה נאה עכו"ם זה
מתיבי מעשה בר' שב"ג שהיה עומד על גבי מעל' בהר הבית
וראה עכו"ם אחת שהיתה נאה ביותר ואמר מה רבו מעשיך
ה' ואפר' עקיבא ראה אשת טורנוסרופוס הרשע ורק ושחק
ובכה דק שהיתה מטפה סרוחה שחק דעתידה למיגייר
ונסיב לח בכה רהאי שופרא בלי בארעא רבנן אודווי הוה

לפני אדיהן פרק ראשון

דמודו דאמר מר הרואה ברוות טובות ואילנורח טובות אומר
ברוך שככה לו בעולמו ולאסתכלי מי שרי מתיבוי ונשמרת
מכל דבר רע שלא יסתכ' איש באשה אפילו היא פנויה באש'
נאה אפילו היא פנויה באשת איש ואפי' היא מכוורת ולא
בבגדי צבע של אשה ולא בחמור ולא בחמורתה ולא בחזיר
ולא בחזירה ולא בעוקה ולא בעופפת בשעה שנוקקין זה לזה
ואפילו מלא עינים כמלאך הכות קרן זוית הואי :

פי' הפלה ל' נפל על שלח מלאו יתנו כלום תלמוד שלא מלאו יתנו
דנים חללו: ענומי' הסתעבמי' נחתפקי' מלהורו הנרני'
את דורן: ועד כמה הוי ראוי להוראה עד ת' שכן מסנולד: והא
וכו' וכל יתיו לא היו חלל' מ' סנה: בשין סאין בעירונגול מסנו:
דריכה תלמוד כדי להתלמד לדבר בלשונם שהוא ל' נקיה וצופר
ומרפא: ועליה הוי דבר קל שנאילין וכתנ' לחיוב כלומר לא ילך
לאצוד: אנרה בשניה כפי שלא חנה לידי ל' הרע ת' לועסה טוב כי
עסקך נתור' תשחור איתך שלא תבא לידי לשין הרע: ננדי נניע
וכו' שזכר את האשה כמו שהיא חלונסת בהן שמייפין אותה
ומהרהר אחריה: קרן זוית הווי כשפונ' ליחין או לשמחל ליכנס
למניו ופונעין זה את זה כהרן זוית ואין רואה אותה מרחוק בנה
כנגדו שיצני' את עיניו :

אמר עליו על מלאך הכות שכולו כלא עינים ובשעת
פטירתו של אדם עומד למעל' מראשותיו וחרכו
שלופה בידו ושפה של' מרה תלוי ברה כיון שרואה א רתו
החול' מזרעו ופותה את פיו וזורק טפה של מרה לתוך פיו
ממנה כת ממנה מסריה ממנה פניו מוריקות ממנה בת נימא
פליגא אדאבוה דשמואל דאמר אכזה דשמואל אמר לוי
מלאך הכות או לאו דחוישנא ליקרא דבריותא הוה פרענא
להו בית השחיטה כבהמה דלמא ההיא טפרי' מחתכת להו
לסימנין ממנה מסריח מסייע ליה לר' חנינ' בר כהנא דא"ר
הנימא בר כהנא אמרי בירב הרוצה שלא יסריח כתו יהפכנו
על פניו :

תנו רבנן ונשמרת מכל דבר רע שלא יהדהר אדם ביום
ויבא לידי טופאה בלילה מכאן א"ר פנחס בן יאי'
תורה

אין מעמידין פרק ב עבודה זרה תשיא

תורה מביאה לידי זריזות זריזות מביאה לידי נקיטת נקיטת
מביאה לידי פרישות פרישות מביאה לידי טהרה טהרה
מביאה לידי קדושה קדושה מביאה לידי ענוה ענוה מביאה
לידי וראת חטא וראת חטא מביא לידי חסידו חסידו מביא
לידי רוח הקד' רוח הקדש מביא לידי תהיית המתי' וחסידו'
גדולה מכלם שנאמר או דבית בחזון לחסידוך ופליגא דר' י'
ב"ל דאשר רי"ב לענוה גדולה מכלן שנאמר יען משחה' אותי
לבשר ענוים חסידים וצדיקים לא נאמר כאן אלא ענוים הא
למדת שענוה גדולה מכלם :

פי' פרענא וכו' ליראות מנחון כנסתה מלמא מחתך מתש הוא:
ונשמרת וסמך ל' כי יהי' נך תיש אשר לא יהי טהור מקרה
לילה וקרא תזהיר ל' להשמר שלא יבאו לידי כך : תורה ע"י שיעסו'
בה ועוד שרואה וחנין אזכרות שנה וכוזהר : זהירות כשהענינה
באה לידי זהיר להשמר שלא יכשל : זריזות זריז ונשמר קודם לכן
שלא תבא ענינה לידי כי יהי' דאינו מהרהר לבא לידי עומאה :
נקיטת נקיטת טהא : פרישות טף מדבר המותר פורש להחמיר
על עצמו : טהור נח ומלובן ועדין מנקי : רוח סקדש להשקות
עליו שכינה : לחסידך ולא נאמר ליריאך ולענויך :

פרק אין מעמידין

אמר

רבי יוחנן בשעה שבא נחש על הוה הטיל בה
זוהמא איהכי ישראל נמי ישראל שעמדו על
הר סיני פסקה זוהמאן אומות העולם שלא עמדו על הר סיני
לא פסקה זוהמאן מהן :

יחיב

רבי אמי רבי אסי רבי יצחק נפחא אקילעא דר'
יצחק נפחא פתח חד מינייהו ואמר וכן היה רבי
אליעזר פוסל בכל הקרבנות כולן פרה אידך ואמר מאי
אהדרו ליה כל צאן קדר יקבצו לך יעלו לרצון על מזבחי אס'
להם רבי אליעזר כלם גרים גרורים הם לעתיד לבא אמר רב
יוסף מאי קרא כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה אמר ליה
אביי ודלמא מע"ז הוא דהדרי בה אמר ליה רב יוסף לעכוד

שכס אחד כתיב :

פ"י ישראל שעמדו וכו' ונתקנו מכל חוס דאע"ג דאיעהו לא הוו
 מזליהו הוו: פוסל וכו' משום דחייש לרביעה שכל הנויס
 נחשדו עליה: מאי שהדרו לי' חנרוהי חכמים דמכשירים פרת
 הטאת הכלקחת מן הרשעים: קדר הוא ישמעאל וכתי' יעלו לרצון
 על מזבחי חלחל בטאר קרבנו' כמי שרי: גרורי' מעצחם נגדרים
 אע"פ שאין מקבלין אותן: מע"ו וכו' כדכתיב לקרוא כלס נסס
 ה' חלל מרביעה לא הדרי: שכס ה' ששמע אין חילוק בעבודתן
 ישראל והאומות ותהא עבודתן שוה בכל מנותיו :

וישרנה הפרות בדרך וגו' מאי וישרנה הפרות אמר ר'
 יוחנן משום רבי מאיר שאמרו שירה וכן אמר
 ר' זוטרא בר טוביה אמ' רב שעקמו פניהם כלפי ארון ואמרו
 שיר' ומה שיר' אמרו א' ר' יוחנן משום ר' מ' אזי שיר' משה וגו' ור'
 יוחנן רידיה אמר ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו
 וגו' ור' ל' אמר מזמורא יתמא מזמור שירו לה' שיר חדש כי
 נפלאות עשה וגו' ר' א' אומר ה' מלך ירגזו עמים רבי שמואל
 אמר ה' מלך גאורת לבש ר' י' נפחא אמר ר' רני השטה
 התנופפי ברוב הדרך המחושקה ברקמי זהב המהוללה
 בדביר ארמון המפוארה בעדי עדים רכ' אשי מתני להא דר' י'
 נפחא אהא ויהי בנסוע הארון ויאמר משה וגו' וישראל מאי
 אמרו אמר רבי יצחק רני השטה וגו' אמר רבא כמאן קארו
 פרסאי לספרא דביר מהכא ושם דביר לפנים קרית ספרא אפ'
 רב אשי כמאן קרו לנדה דשתנא מהכא כי דרך נשים לי' :

פ"י וישרנה אז ישיר כי נאה נאה לשלוח יד בפלגתים ונדגון
 חלהיכס: יתמא שלא נזכר שם אומרו ונס לא פירש על מה
 כאמר: ירגזון על שהכס נמכת טחורי': השטה ארון עני שטיס:
 התכופסי התרוממי: המחושקה קסורה: ברקמי זהב מנופה
 זהב עהור המהוללה בדביר ארמון שס"ת של משה בתוכו וארון
 מהולל ומפואר כמה שנתוכו: בעדי עדים ואין לך עדי גדול
 מזה דבירה וא' ספר בל' פרס: וישראל וכו' כשהיה משה אומר
 קומה כמה אומרי' אמריו: דשתנא נוטריקון לך נשים לי' :

וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו הלא היא
 כתוב על ספר הישר מאי ספר הישר א"ר חייא

בר אבא ר' יוחנן ז"ל ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו
 ישרים שנאמ' תמות נפשי מות ישרים וגו' והיכא רמוזא וזרעו
 יהיה מלא הנזים בשעה שעמד לו חמה ליהושע ר"א אומ' זה
 ספר משנה תורה ואמאי קרי ליה ספר הישר דכתיב ביה
 ועשית הטוב והישר בעיני ה' וגו' והיכא רמוזא בהם עמים
 יננה וחדיו אפסי ארץ אימתי בהם עמים יננה יהדיו אפסי
 ארץ בשעה שעמד לו חמה ליהושע ויעמוד השמש בחצי
 השמים ולא אין לבא כיום תמים אמר ר' יהושע ב"ל כ"ד שעי
 אול שיתוקם שית אול שיתוקם שית כולה מלתא כיום תמים
 ר"א אומר ל"ו אול שיתוקם תרי עשר אול שיתוקם תרתי סדי
 עמידתו כיום תמים רש"ב אמר מ"ה אול וקס"ב אול וקס
 כ"ד שנאמ' ולא אין לבא כיום תמים מכלל דמעיקרא לאו
 כיום תמים הוה א"ד בתוספת פליגי רי"ב אמר כ"ד אול ו'
 וקס"ב אול שיתוקם תרתי סרי עמידתו כיום תמים ר"א או'
 ל"ו אול שיתוקם תרתי סרי אול וקס"ב דולא אין לבא כיום
 תמים מכלל דמעיקרא לאו כיום תמים הוה ר"ש בר נחמני
 אמר מ"ה אול שיתוקם כ"ד אול שיתוקם כ"ד מקיש עמידתו
 לביאתו מה ביאתו וְכיום תמים אף עמידתו כיום תמים :

תנא

כשם שעמד לו חמה ליהושע כך עמדה לו למש'
 ולנקדימון בן גוריון בשלמא יהושע קרא נקדימון
 בן גוריון גמרא אלא משה מנ"ל א"ר אלעזר אתיא אחל אחל
 כתיב הכא אחל תת פחדך וכתיב ביהושע אחל גדלך לעיני
 העמים רבי יוחנן אמר אתיא תת תת כתיב הכא תת וכתיב
 התם ביום תת ה' את האמורי לפני בני ישראל ר"ש בר נחמני
 אמר אימתי מנפיה דקרא אשר ישמעון שמעך ורגזו וחדלו
 מפניך אימתי ורגזו וחדלו מפניך בשעה שעמד לו חמה למש'
 מיתבי ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו אב"עא שעות הוא
 דלא נפישין כולי האי ואב"עא אבני ברד ל"ה הואי דכתיב
 ויהי בנוסס מפני ישראל וה' השליך עליהם אבנים גדולות
 מן השמים וגו' ויאמר ללמד את בני יהודה קשת חלא היא
 כתובה על ספר הישר מאי ספר הישר א"ר יוחנן זה ספר

אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים דכתיבתמות נפשימות
 ישרים והיכא רמזא יהודה אתרה יודוך אחיד יודך בעורף
 אויביך או זו מלחמה שצריכה יד כנגד עורף הוי אומר זו
 קשרת ר"א אמר על ספר משנה תורה ואמאי קרי ליה ספר
 היש דכתיב ועשית היש והטו בעיני ה' היכא רמזא ידיו רב
 לו או זו מלחמה שצריכה ב' ידים הוי אומר זו קשרת ר"ש בר
 נחמני אמר על ספר שופטים אמאי קרי ספר הישר דכתיב
 ביה בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה
 היכא רמזא למען דעת דורות בני ישראל ללמדם מלחמה
 אי זו הוא מלחמה שצריכה למוד הוי אומר זו קשת ומ"נל
 דביהוד' כתיב דכתיב ויאס' ה' יהוד' יעלה וירם הטב את השו'
 והעל' וישם ר' פני שאול מאי והעל' רבי יוחנן
 אמר ר' הושק והאל' ואמאי קרו ליה והעל' משום
 דמחמכת ליה ר"א אמר חזרה ושוך ומאי והעל' ו
 דמהית ליה לחזרה עילוי שוק ומנפיל לה ר"ש בר נחמני
 אמר שוק ושופיר ומאי והעל' משום דשופי עלוי
 שוק קאי :

פ"י וידום שתק חלומר שירה שנכל עת לכתו אינו שותק
 וכימילתו שותק ויהושע אמר שירה בשבילו : עד יקום
 גוי ינקום ישראל מאויב : הלא היא ונו' שעתיד לעשות לירם :
 ספר אברהם היינו ס' בחאשית שמע' חנות כתובי' זו : מות
 ישרי' בלעס חנקס על עצמו שימות מיתם של בני' כמותן : והיכא
 דמיזא דנראשית שעתיד יהושע לנסן זה יהושע משנט אפרי' וזרעו
 יהי' מלך הנוי' כל הארכות כתמלאו מירחתו אלס נובס כאן במלחמ'
 אין בני אשפיח' יודעין בה אכל בשעה שיעלדה ליהושע השמש
 צראה לכל העולם וייראו מפניו : בהם עמיס ונו' כלומר תפול
 עמדו ואימתו לאותם העומדים בקצה הארץ : ויעמוד השמש יפ
 עמשע כ' עכבות א' נמני השמי' דהיינו במני היום וא' סמוך
 לשקיעת השמה דכתי' ולא אן לנא אלא שהה כיום תמי' והיינו כ"ד
 שעות דיום אינו תמיס ונשלס אלא עם לילו : כ"ד שעות הי' אותו
 היום תיעלות השמר עד זאת הכוכבי' ויום תמיס אכולה תילתא קאי
 אהלין ואעמידה : אול שית עד חכות השמים : וקס' דכתי'
 ויעמוד ואול' עד צרכ : וקס' דכתי' ולא אן לנא : כולהו מלתא

הליכו וצמידתו כיום תמים כ"ל שעות של יום ושל לילה כשא' ימים :
 ל"ו ליום תמים אצמידה לחוד קאי : מ"ח ליום תמים אצמידה
 דצקיעה קאי וקמיתא ללא כתי' נה ליום תמים סתם עמידה י"ב
 שעות בעמידה שדרכו לצמוד ולשתוק בלילה : ח' דהנך שיעורי
 דהני רבנן בתוספות שניתוסף על היום קאמרי להו : רי"ג לחזר
 ב"ד הואי תוספות ויס תמי' אצמידה קאי ור"א סבר אצמידה ללא
 אץ לבא קאי וקמיתא סתמא י"ב שעות כתורת הלילה ורש' בן ס"ל
 אצמידה ללא אץ לבא קאי ומיהו מקיש עמידתו דחזי בשמים
 לניאתו ללא אץ לבא : למטה במלחמת סימון : נקדימון ב"ג
 שהלוחו הנמון י"א מעינות איס כסדר תעניות חלו : ולא הי' ונו'
 במצ' דיהושע כתי' : אנכי ברר לא הוה במשה : הלא היא כתובה
 דנבי יהודה היו מושבי קשת : יד כנגד עורף המושך בקשת נותן
 ידיו כנגד עיניו דהיינו מול עורף חקס"רל בלע"ו : דכתי' בששנ'
 תורה וצפית הישר ונו' והסוב ויאמר ללמד ונו' בקינה שקונן דוד
 על שאול כתי' שכל המלחמו' שעשה יהושע לא היו צריכין למו' מלחמ'
 כי ה' כללם להם : דכתי' בריש ספרא מי יעלה לבו אל הכנעני
 בתלם להלחם בו ויאמר ה' יהודה יעלה אלמא סתם מלחמו' דספרא
 איהודא קאי : והעליה מה שעליה : דסמכא השוק סמוך לחליה
 שהחליה למעלה ונשצנת על השוק : דחמית מניח חזה על השוק
 בשעת תנופה ואע"ג דזבח הי' לא הוי חזה ושוק לכהן דק' לבסוף
 זכתי' דאין חזה ושוק נמאה קטנה : שופי כף הירך הסובב ענט
 הקולית :

תנו רבנן ישראל שנטפל לו עכו"ם בדרך טופלו לימינו
 רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן כן ברוקא אומר
 בסיף טופלו לימינו במקל טופלו לשמאלו היו עולים במעל'
 או יורדי' ביריד' לא יהא ישראל למט' ועכו"ם למעל' אלא ישר'
 למעל' ועכו' למט' ולא ישוה לפניו שמא ירוץ את גלגלתו שאלו
 לאין ארצה הולך ירחיבו לו את הדרך כדרך שהרחיב יעקב
 לעשו דכתיב עד אשר אבא אל אדני שעירה וכתוב ויעקב נסע
 סכוה ומעש' בתלמידיו ר"ע שהיו הולכין ופנעו בהן ליסטים
 ואמרו להיכן אתם הולכים א"ל לענו כיון שהניעו לכויב
 פרושו אמרו להם תלמידים של מי אתם אמרו להם תלמידים
 של ר"ע אמרו אשרי ר"ע ותלמידיו שלא פגע בהן אדם רע
 מעולם רב מנשי הוה אויל לבי תורתא פנעו בו ננבי אמרו לו
 להיכן

להיכן אתה ר"ל אמר להן לטוריה כי מטא לבית חורתי
 פירש אמרו ליה תלמידא דיהודה רמא את אמ להוידעיתו
 ליה ליהוה הנך אינשי בשמתיה אויל עבוד גניבחא עשרין
 ותרתין שנין ולא אצלחו כיון דחוו אתו כלהו ושרו שמתיהו
 הוה בהו חד גרדנא לא אתא למשרא שמתיה אכליה אריה
 והיינו דאמרו אינשי גרדנא דלא טיזא שתא בצריה משניה
 תא חויה בין גנבי דבבל ללסטים דארץ ישראל :

פ' טופלו לימינו מחנרו לימינו של ישראל שחס ירצה
 הרשע להרנו ישלח ישראל ידימינו ויאחזנו : כסיף דחס
 הי' רשע חנור סייף טופלו לימינו כדי שיהא יד שמאל של הרשע
 שהסיף חנור כו לנד ימינו של ישראל ומזומנת לימין ישראל לחוז
 כו : לשמאלו שתהא יד ימין של הרשע שהמקל כה סמוכה לישראל
 ואס יר' יד ימינו תאחז שמשו של ישראל במקו' הסמוך לה דחי טופלו
 לימינו יהא המקל רחוק מידו של ישראל : כמעל נהר או בסלע :
 לא למעלה בעלייה ילך ישראל לפני הרשע למעל' אלא שטפלו לימינו
 דלא הוי אחריו ממש וכיריד' ילך ישראל לפניו : וא' ישוח אפי' במישור
 אל ישמה ישראל לפני הרשע לישול כלו' : ירוץ ירוץ : ירחיב וכו' שחס
 הי' צריך לו לילך עד פרס' יאמר כ' פרס' או' הכי רוכ' לילך שמא ימתין
 הרשע מלהכותו עד פרס' שני' וזהו הפרוש ממנו קוד' לכן : כסע
 סכות' ולא הלך עד שעיר : לעכו רחוק' מכזיב : לבי תורת' מקו' :
 תלמידו וכו' תלמידיה של רב יהודה הוי וקרי ליה רמאי כלומ' ממנו
 למד' לרמותינו : לסטין ישראל היו : ידעיתו לי' שהו' רמאי :
 בשמתיה לפי שחס גדול הוא וחילל שמתיה לייטינהו בשמתיה
 גרדנא גרדי חורג : דלא טיזא עכיו סתם גרדי אין לו נשת פנים :
 משניה שמתוך שהוא סרבן יד כל כו והורגין אותו : גנבי דנבל
 שפגעו כי רב מנשי כתפקרו לחרף אדם גדול ולסטים דא' שפגעו
 בתלמידו דר' ע' ספרו נשנתו ואצ"פ שסתם לסטים פרוגי' מנכנים
 להודיען שנתה של א"י :

כתיב אם אמרו נכבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם והא
 איכא חיי שעה אלא לחיי שעה לא היישונן
 מוחיבי לא ישא אדם ויתן עם המינין ואין מתרפאין אפילו
 לחיי שעה ומעשרה בבן דמרה בן אהותו של רבי ישמעאל
 שהכישו נהש ובה' יעקב איש כפר סכניא לרפאותו ולא
 הגיהו רבי ישמעאל אמר ישמעאל אחי הנח לי ואתרפא ממנו

ואני אביא לך מקרא מן התורה שהוא מותר ולא הספיק
לגמור הדבר עד שיצאת נשמתו ומת קרי עליה רבי ישמעאל
אשריך כן דמה שנופך טהור ונשמתך יצאה בטהרה ולא
עכרת על דברי חביריך שהיו אומרים ופורץ גדר ישכנו נחש
שאני מינות דאתי למיסרך בתרייהו אמר מר ולא עכרת על
דברי חביריך שהיו אומרים ופורץ גדר ישכנו נחש איהו נמי
חויא טרקיה חויא דרבנן דקאמר ליה דלית ליה אסותא מאי
הוה לי למימר ליה כדאמר רב נחמן בר יצחק וחי בהם ולא
שימות בהם ורבי ישמעאל ה"ס בצנעא אבל בפרהסיא לא
דתינא הית רבי ישמעאל אומר מנין שאם אומר לאדם עבוד
ע"ז ואל תהרג שיעבור ואל יהרג שנאמר וחי בהם ולא שימות
בהם יוכל אפילו בפרהסיא ת"ל ולא תהללו את שם קדשי
ונ' :

משנה שאל רבי ישמעאל את ר"ע כשהיו מהלכין בדרך
מפני מה אסרו גבינת הגוי א"ל מפני שמעמידין
אותה בקיבת ענלים של ע"ז אמר א"כ מפני מה לא אסרו
בהנאה השיאו לדבר אחר אמר לו ישמעאל אחי היאך אתה
קורא כי טובים דודיך מיין או כי טובים דודיך אמר לו כי
טובים דודיך מיין אמר לו אין הדבר כן שהרי חברו טוביה
עליו לריח שמניך טובים ונ' :

גמרא השיאו לד"א מאי כי טובים דודיך מיין כי אתה
רב דימי אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקכ"ה
רבש"ע ערבים עלי דברי דודים יותר מינה של תורה ס"ש
האי קרא דשייליה א"ר שמעון בן פוי מרישיה דקרא קאמר
ליה ישקני מנשיקות פיהו א"ל ישמעאל אחי חשוק שפתיך
זו בזו ואל תבהל להשיב ס"ט אמר עולא גזרה הדשה היא
ואין מפקפקין בה ואסאיל לא אמרה ליה משום דעולא דאמר
עולא כי גזרו גזירה כמערבא לא מיגלו טעמה עד תריסר ירחי
שתא דלמא איכא איניש דלא סבירא ליה ואתי לולולוי בה :
פי' והא"ל כ"א וכו' שחא יחיתוס חיד: לא חיישינן הו"ל סופו
למו' : עד סינא' כשחתו נחות' : כשח' נהית' : איכו כמי
וכו' והי' יוכל להתרפאו' להכני' ע"י זה ולחיות דרכי' כמי לא ניסוס
שלנו

אין מעמידין פרק שני

שאלו נשכו הי' יכול להתרפאות ומשני תויה דרנן וכו' שאם נשכו
 כחש נשכיל שעבר על דברי חכמים לא תעלה לו רפואה וימות :
 מאי הוה וכו' איזה מקרא הי' רונה להניח : נפרהסיא ים מלול
 השם שיוכל לחוף ולמדין ממנו לחלל בקדושת השם : דודיק ל' זכר
 או דודיק ל' נקנה וה"ק כנסת ישראל ישקני בצור מנשיקות פיהו
 כי כך אמר ליכי טובים דודיק מין : מוכיח עליו שהוא ל' זכר
 וכנסת ישראל היא האמרה כך לפני שכינה לריח שמניך וכו' עלמות
 להניך לא שייך למימ' לכקינה : דברי דודיס דברי סופרי' : מיכה
 עיקר תורה שכתב : משוק וכו' כמתרנ' וחשוקיהם וכינוסיהון :
 ואל תנהל א' סדקדק להקשות לו : מדשה מקרוב נזרו על הנביכ' :
 ואין מפקפקין אין מפרשין טעמא : ללא ס"ל וכו' ולא
 גדיל מיני' ומולזכס :

דרש רב נחמן בר רב חסדא מ"ד לריח שמניך טובים
 למה ת"ח דומה לצלוחית של פלויטון גלויה ריחה
 נודף מכוסה אין ריחה נודף ולא עוד אלא דברי' מכוסין מטמ
 מתגלין לו שנאמ' על כן עלמות אהבוך קרי בה עלמו' אהבוך
 ולא עוד אלא שמלאך המות אהבו שנאמ' עלמות קרי ביה
 עלמות אהבוך ולא עוד אלא שנהל ב' עולמים עה"ז וע"הב
 שנאמ' עלמות קרי ביה עולמות :

אמר רב חרי מיני שתיתא שדר ליה ברזילי הגלעדו
 לדוד שנאמר משכב וספות וכלי יוצר והמים
 ושעורים וקסה וקליו ופולין ועדשים וקלי :

פי' מנו' וכו' והיינו דכתיב שין תורק שמך כשתגלין ומריקין
 שתנה כלומר כשתה' תלמד תורה לתלמידים אז יבא לך
 שם : מתגלין לו שצדקתו בלא טורח כשהוא תלמד : עלמות
 התמוכה על מות : שתיתא תנשיל העשוי מקמת של קליות : תרי
 וכו' דנ' זמני קלי בקרא : וספות כליס להשתמש כמו שומרי הסף :

פרק כל הצלמים

וגם את מעכה אמו הסירה מגבירה אשר עשתה
 מפלצת לאשרה ויכרות אסא את מפלצתה
 באיטפלצתה א"ר יהודה דהות מפלצת
 ליצנותא

ליצנותא תני רב יוסף כמיוזכרות עשתה לה והיתה נבעלת
 לו בכל יום רב הונא רמי כתיב ויעובו את אלהיהם ויאמר
 דוד ישרפו באש וכתיב וישאם דוד ואנשיו ל"ק כאן קודם
 שבא אתו הנתו כאן לאחר שבא אתי הנתו כתיב ויקח את
 עטרת מלכם מעל ראשו ומשקלה ככר זהב ואבן יקרה ויהי
 על ראש דוד ומו שרי איסורי הנארה נינהו א"ר נחמן א"ר
 דגתיבא ובטלרי ומשקלרי ככר זהב מי מצי מנח לרה א"ר
 יהודה א"ר ראוייה היתה לנוה בראש דוד רבי יוסי בר חנינא
 אמר אבן שואבת היתה לרה דהו דארו לרה ר"א אמר אבן
 יקרה הית בה שוה בכר זהב וזאת היתה לי כי פקודיך נצרת
 מאי קאמרה"ק בשכר שפקודיך נצרת זאת היתה לי לעדות
 מאי עדותו אמ' רי"ב ל שהיה מניחה במקום תפילין והולכתו
 והא קא בעי אנוהי תפילין א"ר שמואל בר רב יצחק כקום
 יש בראשו שהאוי להניח בו שתי תפילין ויוציאו את בן המלך
 ויחן עליו את הנזר ואת העדות נזר כלילה עדות א"ר יהודה
 אמר רב עדותהו לבית דוד שכל הראוי למלכות הולכרתו
 ושאיך ראוי למלכות אין הולכרתו ואדניה בן הגית מתנשא
 לאמר אני אמלך א"ר יהודה אמר רב שבקש להולכו ולא
 הולכתו ויעש לו רכב ופרשים וזמשים איש רצום לפניו מאי
 רבותא תנא כלם נטולי טחול וחקוקי כפות הרגלים :

תניא רבי איעור אומר מנין לעוקר עבודה זרה שצריך
 לשרש אחריה ת"ל ואכרום ארץ שמ"א ל"ר ע
 והל' כב' נאמ' אבד תאבדון א"כ מה ת"ל לואבדת' את שמם לכנו'
 לה שם לננאי שנא' שקץ תשקצנו כיצד היו קורין אות' כירי
 גליא קורין אות' בית כריא פני מלך פני כלב עין כל עין קוץ :
פי' וישרפו טחמע אמור בהנאה ויטחם טחמע נהנה מהם :
 קודם וכו' אמר דוד לסורפס נחאתי הנתי ונטלום והלך
 וישאם : עטרת מלכם נבני עמון קחיו ע"ז שלהם מלכם שמה ע"ש
 מלוכה : היכי מני וכו' והלס'ס' מנה היא ומאוד הוא כנדה ונתי'
 ותהי על ראש דוד : אר"י וכו' לא דחנת לה אלה"ק חשונה הית'
 וראוייה לדוד שצויה למדת ראשו והולמתו : חנן שואנת דרין
 האנן להגניה ולתלותה באויר : ליה לני' שהיתה נושאת לעטרה
 ומגניהה

רבי ישמעאל פרק רביעי

ומנביתה: שסוה וכו' והיינו ומסקל שקולה היא כבר זהב : לעדות עטרה זו מעידה עלי שאני הנזן למלכות : הולמתו יושנת בראשו יפה ומכוונ' למדת ראשו: מקו' תפילין חרוץ שנראשולמצ' מן הפלדת מקום שמוחו של תכוכ רותם : שנקט להולמו דחלף שעתא מיהו בדקינן ליה בבוה חס הנזן הוא למלכות : רבותא וכו' דכתיבויעש לו משמע שהיו משונים : הטחול מכניד : ומקוקי וכו' וכוטל הנשר מן העצם ולא היו מרגישי' בקונים ובדקנים : בית גליאל' בבוה : בית כריא' ל' חפירה ושפלות ל"א בית כריא' בית הכסא :

פרק רבי ישמעאל

תנו

רבנן שאלו פילוסופין את הזקנים מרומי אם אלהיכם אינן רצונו בע' ז מפני מה אין מבטלו א"ל לאלו לדבר שאין העולם צדיק לו היו עובדין היה מבטלו הדין עובדים לחמה וללבנה לכוכבים ולמזלות יאבד עולמנו מפני השוטי' אלא עולם מנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין ד"א הרי שנול סאה של חטין והלך וזרעה בקרקע דין הוא שלא תצמח אלא עולם מנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין ד"א הרי שבא על אשת חבר דין הוא שלא תתעבר אלא עולם מנהגו נוהג ושוטי' שקלקלו עתידין ליתן את הדין והיינו דאמר רש"ל אמ' הקב"ה לא דיון לרשעי' שעושי' סלע שלי פומבי אלא שמטריחין אותי ומחתימין אותי בעל כרחי :

שאל

פילוסוף אחד את ר"ג כתוב בתורתך כיה' אהיך אש אוכל' הוא אקנא מפני מה מתקנא בעובדיה ואיך מתקנא בע' ז אמר לו אמשול לך משל למה הרבר דומה למלך ב' ו' שהיה לו בן ואורצו בן היה מגדל' לו את הכלב והעלה לו שם על שם אביו כשהוא נשבע אמר היו כלב אבי כששמע המלך על מי כועס על הבן או על הכלב הוי אומ' על הבן אמ' לו כלב אתה קורא אותה והלא יש בה ממש א"ל מה ראית א"ל פעם אחת נפלה דליקה בעירנו ונשרפה כל העיר והביח שהיה שמה ע' ז לא נשרפה אמר לו אמשול לך משל' למה

למה הדבר דומה למלך בשר ודם שסרחה עליו מדינ' כשהוא עושה מלחמה עם החיים הוא עושה או עם המתים היו או עם החיים אמ' לוכלב אתה קורא אותה מת אתה קורא אותה אם כן יאכדנה מן העולם אמר לו אלו לדבר שאין העולם צורך בו עובדין היה מבטלה הרי הם עובדים לחמה וללבנה לכוכבים ולמולות לאפיקים ולגאיות יאבד עולמו מפני השוטים אלא עולם מנהיגו נורהג ושוטים שקל קלנו עתידין ליתן את הדין וכן הוא אומר אסף אסף כל מעל פני האדמה נאסרה וכתוב אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודני הים והמכשלות את הרשעים מפני שהרשעים נכשלים בהם יאבדו מן העולם והלא לאדם הם עובדים והכרתיו את האדם וגו' :

פ"ו פילוסופי חכמי האומות : סלע שלי רושם שלי שאני רושם זו עושין הפקירא לכל שכל הרוצה לחתום חותם זו כלומר שנאי' על הערוה על כרחי ומולידות : שמטריחיס אותי שאני יוכר הכולד ע"כ שהרי נורה היא מלפני שיכונג העולם כמנהגו : אלקה מתקנח לנקו' אס תענדס : עם החיים הוא עושה מלחמ' ומכלה את מחונס : לאפיקים אפיקים מונחמים : אסף אסף כל כלומר המכלה את הכל נתמיה : אסף אדם ובהמה והמכשלות את הרשעים כל דגריס שרשעים נכשלים בהם : והכרתיו לאדם נתמיה שהרי אף לאדם הם עונדין :

שאל אגריפס שר צבא אחר ג' כתוב בתורתכם כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אל קנה כלום מתקנה אלא חכם בחכם גבור בגבור עשיר בעשיר אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שנשמה אשה על אשה חשוכה ממנה אין מתקנא בה פחותה ממנה מתקנא בה א"ל זנין לר' ע' לבי ולבך ידעין דע"ז לירת ביה מששא והא קנה חזינן דאזלי כו מתבריו ואתו כי מצמדי מ"ט א"ל אמשול לך משל למ"הד לאדם נאמן שהיה בעיר וכל בני עירו היו מפקידין אצלו שלא בעדי' בא אדם אחד הפקיד אצלו בעדי' פעם אחר שכח והפקיד אצלו בלא עדים אסרה לו אשתו בא ונכפרנו

ונכפרנו אמר לה וכי מפני ששוטה זה עשה שלא כהוגן אנו
 נאמר את אמונתנו יהי יסורין בשערה שמשנרין אותן על
 האדם משביעין עליהם שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא
 תצאו לא ביום פלוני ועל יד פלוני ועל סם פלוני כיון שהגיע
 זמנו לצאת הלך זה לכית ע"ז שלו אמרו יסורין דין הוא שלא
 נצא והזורים ואומרים וכי מפני ששוטה זה עשה שלא כהוגן
 אנו נמיר שבעתינו והיינו דאמר ר' יוחנן ס"ד וחלאים רעים
 ותאמנים רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן א"ל רבה בר
 רב יצחק לרב יהודה איכא ע"ז באתרין דכו מנניב עלמא ולא
 אתי מטרא מתהוי להו בהלמא ואכר להו שחטו לי גברא
 ואתי מטרא א"ל השתא איכו שכיבי לא אמרי לכו הא מלתא
 הכי אמר רב מ"ד אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים
 מלמד שההליקן בדברי' כדי לטרדן מן העול' והיינו רא"ש
 בן לקיש מ"ד אם ללצים הוא יליץ ולענוים יחן חזקא לטמא
 פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו :

פ"י אנריפס שר כנחנני הי' מחוכה על ראשי הנייסות ונימי
 אנריפס המלך היה : אין מתקנה אשתו ראשונה אינה
 מקפדת כ' כלטנולא את בעלה חנל חס פחותה ממנה מקפדת עליו
 לשנתו : זוני ישראל הוב : כי מתנרי פסמים הולכי לצ"ש
 טנתפרקו אינריהם מחמת התוליוסוצרי' נאינריהם ממזמדין :
 דעים נשליחתן שמחטרין את הנוף : שהחניקן בדברים מניחן
 לטעות :

פרק השוכר את הפועל

רבא אמטו ליה קורבנא לכר שישך ביום אידו אמ'
 ידענא ביה דלא פלח לע"ז אול' אשכחיה
 דיתיב עד צואריה בורדי וקיימן זוני' ערומו קמיה א"ל אירת
 לכו כי האיגונא לעלס' דאתי א"ל דידן עדיפא טפי מדאי
 ומאי טפי מדאי א"ל אחזן אירת עלייכו אימתא דמלכותא
 אנן לא הוית' עלן אימת' דמלכותא א"ל אנא מידת
 טאי אימתא דמלכותא איכא עלי אדקאי אתא פריסתקת
 דמלכא

דמלכא א"ל קום דקא בעי לך מלכא כינפיק ואזיל א"ל עינא דחויא לכו בבישותא תפקע א"ל רבא אמן פקעי עיניה דבר ששך א"ל רב פפי איבעי ליה למימר ליה מהכא בנות מלכו ביקרורתיך נצבה שגל לימינך בכתם אופיר אמר רב נחמן ב"י איבעי ליה למימ' מהכא ולאם מלאם יאמץ אסר רב פפא איבעי ליה למימר מהכא עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו :

פ' קורננת שורה : ורדי נמרחן של ורדין : עינא וכו' עין המתחיה לראות נרעתכס תנקר שסריהק"כא אמלא כל תאותכס האף שיחתכס מצנרת : ביקרותיך לכבוד לך ולישראל קא מנשר כניא עין לא ראתה אשר ייגשה למחכה לולא כראס כנוד ונדולה דונמתה :

מסכת הוריות פרק ראשון

סמכו רבותינו על דברי רש"י בנועל דברו ר"א בן צדוק שהיו אומרים אין נזרין גזרה על הצבור אא"כ רוב הצבור יכולים לעמוד בה ואמר רב אדא בר אהבה מאי קרא במארה אתם נארים ואותיאתם קובעים הגוי כלו אי איכא הגוי כלו אינאוי לא לא :

פ' אי איכא גוי כלו וקא עבר עלה האי גברא אותי אתם קובעי' : במארה וגו' כנון שהגוי כלו יכולין לקבלה :

פרק הורה כהן משוח

וכי השנוולא העשו בע"ז כתיב מנ"ל אמר רבא ואי תימא ר"י ב"ל דאמר קריא וכי תשנוולא העשו את כל המצות האלה או זה מצוה ששקולה כנגד כל המצות הוי אומר זה ע"ז דבי רבי ישמעאל תנא מן היום אשר צוה ה' והלאה לרורותיכם איזה מצוה שהיא נאמרה בתחל' הוי אומר זה ע"ז וזהאמר מר עשר מצות נצטוו ישראל במורה אלא מהורתא כדשנינן מעיקרא :

כהן משוח פרק שלושי

פי' ע"ז וכל המודה בה ככופ' ככל התור': אשר דבר ה' דמשמע
שהי' בדגורו של הק"נה כלומר ששמעו ישראל מפיו
כשדבר למשה וכת' ביד משה משמע שזוה ע"י משה: זו ע"ז
דחנכי ולא יהי' מפני הנבירה שיעצום וזוה ע"י משה כנון לא
תשתחוה לאל אחר: למן היום ונו' דמשמע את כל אשר צוה ה'
אלהים ביד משה דזו ע"ז וכת' בתרי' מן היום אשר צוה ה'
שאר מצות והלאה מכאן ואלך לדורותיכם ליוזו היא מצוה שנאמרה
בתלמוד הוי אומר זו ע"ז דנתמלת י' הדגרו חנכי ולא יהי' לקדווינו
ע"ז: כנענו כמרה דהיינו קודם מתן תורה אלמא ע"ז לא כממרה
תמלה: מעיקרא כדר' וכדריב"ל:

בתיב אם לא תגיע ידו אם לא תשיג ידו מי שבא לידו
עניות ועשירות יצאו נשיא וכהן משוח שאינן
באים לידו עניות בנשיא סהו אומר מכל מצות ה' אלהיו
בכהן משוח הוא או' והכהן הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו
בכה בנויובעושר וכהכמה מנין שאם אין לו שאתה הייב
לגדלו משאר אחיות' ל הגדול מאחיו גדלוהו משל אחיו:
פי' ואם לא תגיע ידו לתשיג משמע מי שנא לדי עניות
דפעמי' עני ופעמי' עשיר יסנו בקרבן עולה ויורד: יבא
כשיא ומשום דלעולם עשירי' הם כשיא היינו שאין ע"ג שום
אדם אלא ה' אלהיו דהיינו מ'ך ומ'ך לעולם הוא עשיר וכן
משום כמי געי' שיהא גדול מאמי' בעושר דלעולם ה' עש"ר:

פרק כהן משוח מלחמה

תנו רבנן: אשר נשיא יחטא פרט לחולה משום
דחולה אידחי מנשיאתו א"ר אבדימי בר המא
פרט לנשיא שנצטרע שנאמר וינגע ה' את המלך ויהי מצורע
עד יום מותו וישב בבית החפשית מדקאמר בבית החפשית
מכלל דער השתא עבר הוא אין כיהא דר' גורבי והושע הוו
קא אזלי בספינתא בהדיר' ג' הוה פתא בהדיר' יהוה נמי
פתא וסולתא שלם פתא דר' ג' סמך אסולת' רר' יא"ל מי הוה
ידעת דהוי לך עכובא כולי האי דאיררת נטי סולתא א"ל
בוכב אחד יש שעולה ל"ע שנה ומתעה ארז הספניק אמרתו
שקא יעלה ויתעה אותנו א"ל וכל כך יש בידך ואתה יורד
לכפינה

לספינה אמר לו עד שאחה תטה עלי תמה על שני תלמידים
שיש ביבשה ר' יוחנן בן גודגדא ור"א הסמא שיודעין לשער
כל טפין שבים ואין להם לחם לאכול ובגד ללבוש נתן עיניו
להושיבן בראש כשעל' ליבשה שלה להם ולא באו חזר ושלה
להם ובאו אמ' כמדומין אתם ששררות אני נוהן לכם עבדות
אני נוהן לכם שנאמ' וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד
לעם הזה :

פ"י סולת אסולת ולהכי נקיט סולת לפי שהפת מתעפש' ואינו
מתקיים כסולת : מטעה את הספן שכן לרובן של ספנים
צעת שפורשין בדרך רב החונל כותן עינו נכוכה העומד צימינו
או בשחלו וכל זמן שרואה אותו כוכב אחריו יודע שנהפכה
הספינה ומיטרה לדרכה וכוכב שעולה ה' לע' שנה פעמים שנראה
בצפון ופעמים בדרום וכשרב החונל כותן עינו בצפון והכוכב
מתהלך לדרום סגור שנהפכה הספינה ומיטרה, אחר הכוכב נמצא
מהפכה בדרך אחר וכן היא מתעה הספנין : כ"כ חכמה יש בידך
ואתה יורד לסחורה לספינה בשביל מזונתך : להוסיף נראה כדי
שיהו מתפרנסין מאותה שררה שיתן להם : ענדות שהשררה
ענדות היא לפי שמוטל עליו עול רבים :

תנו רבנן אשר נשיא יהסא א' ר' יוחנן בן זכאי אשרי
הדור שהנשיא יביא קרבן על שגנתו ובה אם נשיא
מביא קרבן על שגנתו צריך לום' ההדיוט ומה אם על שגנתו
מביא קרבן צריך לום' מזונו מרזקיה לה רבה בריה דרבא
אלא מעתה דכתיב ואשר הטא מן הקדש ושלם הכינמי
אשרי הוא וגבי ירבעם דכתיב אשר הטא ואשר החטיא את
ישראל ה"נ דאשרי הדור ההוא אלא מרשני קרא בדיבוריה :

פ"י אשר כמו חשרי : צריך אתה לומר הדיוט נמתי' כלו' שהחלך
שאלנו כפוף מרניש ומביא קרבן לשגנתו כ"ש שהדיוטים
מרנישין שלכן כפוף : מזונו כ"ש שמרניש על זלונו : שאכי הכא
לשני קרא בדבוריה דכתיב ואם כל עדת ישראל חס הכהן המשיח
והכא כתיב אשר נשיא ודאי אשרי הדור משמע :

דרש ר' נבר ר' יצחק מ"ד יש הבל שנעש' הדה השם'
אשר יש צדיקי שמגיע אליהם במעשה הרשעי
קן נ ז 20 ונ'

ונו' אשרי צדיקים שמגיע אליהם בע"הו כמעשה הרשעים
 של ע"הב אוי לרשעי' שמגיע אליהם בע"הו כמעשה הצדיקי'
 לע"הב מתקפה לרה רבא אטו צדיקי אי אכלי תרי עלמי מי
 סני להו לא אמר רבא אשרי צדיקים שמגיע אליהם בע"הו
 כמעשה הטוב שהמקום עושה לרשעים בע"הו ואוי להם
 לרשעי' שמגיע אליה' בע"הו כמעשה הרע המגיע לצדיקים
 בע"הו רב פפא ורר הונא ברית דר"י אתו לקמיה רבא א"ל
 אוקמיתו מסכתא פלג ומסכתא פלג א"ל אין אעתירתו
 פורתא אמר לוא אין דוביננא קטינא דארעא קתא
 עלייהו אשריהם צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים
 שכע"הו בע"הו א"ר יוחנן מ"ד כי ישרים דרכיה' ונו' משל
 למ' ר"ד ל' שני בני אדם שצלו ארץ פסחיהם וכו' :

פי' כמעשה הרשעי' של עס"ב דמשמע שיש להם לרשעי' נרה
 נעה"ב ולצדיקי' נעה"ו : אוי דהכא לא כתי' אשר משמע
 אוי להם לרשעי' שמגיע עליהם טונות נעה"ו כדרך שמגיע טונות
 לצדיקי' נעה"ב : מי סני להו כלומר כלום רע להם לצדיקי' שאוכלין
 ב' עולמות : כמעשה הרע שנאים עליהם נרות כמו שנאים על
 הצדיקים נעה"ב דהק"נה מניא יסורים עלן הצדיקי' נעה"ו
 כדי לננות חונם כדי שיהא שכרן טוב ושלם לע"הב : אוקמיתון
 וכו' כלומר למדתם מסכ' פלו' ופלו' : איתעתירתו יש לכם עושר
 כדי ש' איתתיו צריכין לטרות אחר מונות ותוכלו לעסוק בתורה
 תדיר אמרו אין משום דזנכינן כל חד וחד קטינא דארע' ומתזכינן
 מינה : קרי עלייהו משום דאכלי תרי עלמי :

תניא ויקח משה ארץ שמן המשחה רבי יהודה אומר
 שמן המשחה שעשה משה במדבר כמה נסים
 נעשו בו מתחלתו ועד סופו החלתו לא הירה אלא י"ב לוג
 כמה יורה בולעת וכמה עיקרין בולעין וכמה האור שורה ובו
 נמשח המשכן וכל' כליו ואהרן ובניו כל' ימי המלואו ובו
 נמשחו כהנים גדולים ומלכים ואפילו כ"ג טעון משיחה :

אין מושחין מלך בן מלך ואם תאמר מפני מה נמשח
 שלמה מפני מחלוקת של אדוניה ואת יהואש מפני
 עתליה יהואחז מפני יהויקי' אחיו שהיה גדול ממנו ב' שנים
 ואחז

ואותו שמן קיים לעתיד לבא שנאמ' שמן משחת קדש יחיה
 זה לי לדורותיכם זה בנימטרוא חריוסר לוגי הוואמר מר אהין
 מושהין מלך בן מלך מנ"ל אמר רב אהא בר יעקב דאמר
 קרא למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו כל הימים ואלו
 בכ"ג ובין כ"ג טעון משיחה דכרטיב הכהן דהמשיחה תחתיו
 מבניו לימא קרא והכהן תחתיו מבניו מאי המשיחה ק"מ לן
 דבניו נמי אי הוי משיחה הוי כהן ואי לא לא הוי כ"ג תנא אף
 יהוא בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורם בן
 אחאב ותיפוק ליה דמלך ראשון הוא חסורי מחסרא והבי
 קתני מלכי בית דוד מושחין מלכי בית ישראל אין מושחין
 מנ"ל דאמ' קרא קום משחהו כי הוא זה זה טעון משיחה ואין
 אחר טעון משיחה ואמר מר אף יהוא לא נמשח אלא מפני
 מחלוקתו של יורם ומשום מחלוקתו של יורם נמעול בשמן
 המשיחה כדאמ' רב פפא באפרסמונא דכיא ה"נ באפרסמונא
 דכיא ואת יחואחו מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו שתי
 שנים ומי קשיש מיניה והכרטיב ובני יאשיה הבכור יוחנן
 והשני יהויקים והשלישי צדקיה והרביעי הוא שלום ואמר ר'
 יוחנן הוא יהואחו הוא יוחנן הוא שלום הוא צדקיה א"מ
 יהואחו קשיש א"ל לעול' יהויקי קשיש ומאי בכו' בכו' למלכו'
 ומי מלכו זוטרי קמי רב רבי והכתיב והממלכה נתן ליה יורם כי
 הוא הבכו' יורם ממלא מקום אבותיו הוה אמ' מר הוא שלום
 הוא צדקיה והוא חר חד חר השיב להו דכרטיב והשלישי
 והרביעי מאי שלישי שלישי לבנים ומאי רביעי רביעי למלכו'
 דמעיקרא מלך יהואחו והדר יהויקים והדר יהויכין ולבסוף
 צדקיה ת"ר הוא שלום הוא צדקיה למר' נקרא שמו שלום
 שהיה מושלם כמעשיו ד"א ששלמה מלכות בירת דוד בחייו
 ומה שמו מתניה שמו דכתי' וימלוך כתניה בנו תחתיו ויסב
 שמו צדקיה ואמר לו יה יצדיק עליך את הדין אם תטרוד בי
 וכתיב וגם במלך נכוכד נצר מרד אשר השביעו באלהים :

פ"י אלא י"כ לוגין דמתיבסמן זית הין והיינו י"כ לוג ומצפה
 בו כס שהספיק יעד סכמס בו משכן ובל כליו: כהניס גדול'
 קימות מזה ועד יאשיהו שנתנו למי למו הכילא מיקרו כ"ג דכתי'
 (והכהן)

כהן משוח פרק שלישי

זה הכהן הגדול מאחיו אשר יונק על ראשו שמן : ומלכים שצידו
בראשון כנין שאול ודוד : למלך ראשון הוא ממספתו לחינו מלך
בן מלך : זה למלכי בית דוד טעון משיחה ואין חמר להתי ממלכו
ב"ד טעון משיחה : כמעול וכו' למלכי ישראל אין טעונין
משיחה : באפרסמין דכיא ולא בשמן המשחה : נכור למלכות
שמלך ראשון : יהורם ממלא מקום אבותיו הי' חזקם ולנסוף
החמין : מושלם כמעשיו לנדיק נמור הי' בכל מעשיו : ואמר לו
כנוכד נכר :

ומי היה שמן המשחה והתניא משנגנו ארון נגנו עמו
צנצנת המן וצלוחית של שמן הכשחה וכו' ומי נגנו
יאשיהו וכו' א"ר פפא באפרסמונא דכיא : ת"ר כשמן הטוב
על הראש יורד על הוקקוקן אהרן אמרו כמין שרמי טיפי
מרגליות היו תלויות בזקנו של אהרן א"ר פפא הנא כשהוא
מספר עולות ויושבורז בעיקר זקנו ועל דבר זה היה משיח
דואג אמר שמא ח"ו מעלתי בשמן המשחה יצחה ב"ק וא"ל
כטל חרמון מה טל זרה אין בו מעילה אף שמן שבוקקן אהרן
אין בו מעילה ועדין אהרן דואג שמא הוא לא מעל לפי שלא
נהנה אני מעייתי שנהנתי יצחה ב"ק ואמרה הנה מרה טוב
ומה נעים שבת אחים גסיחד מה משה לא מעל אף ארזה
לא מעל :

פי' כשהוא מספר עם אחרים עולות וכו' כדי שלא יפלו א"כ
מספר ל' מספורת ונילוח היו עולות כדי שלא ינזו עם
הספר שנגזו : מעלתי וכו' שמא ננעתי בשמן התלוי בזקנו
כשהלגשתי ודלמא חיכא הנאה שום פרוטה : אף שחן וכו' שכל
דבר שנעשית מכותו אין בו מעילה : אחי מעלתי שמא נפלה שחן
על מקום שאיכו ראוי למשיחה :

תנו רבנן אין מושהין את המלכים אלא על המעין כדו
שחמשך מלכותן שנאמ' ויאמר להם המלך קחו
עמכם מעבדי אדוניכם והורדתם אוהו אל גיחון א"ר אמי האי
סאן דבעי למידע אימסיק ליה שרתא אילא לירתלי שרנא
בהדי עשרא ומי דבין ריש שתא ליומי דכפורי בביתא דלא
גשיב ויקא בגויה אימשיך נהוריה לידע דמסיק ליה שתא

מאן דבעי למיעבד עסקא ובעי למידע עסקיה אי מצלח אי לא לירבי תרנגולתא אי שמין ושפיר לידע דמצלח עסקיה האי מאן דבעי למיפק לאורחא ובעי לידע אי הדר לביתיה אי לא ניקום בביתא דחביא אי חוי בבואה דבבואה נידע דהדר ואי לא חוי בבואה דבבואה נידע דלא הדר לביתיה ולא מלתא היא דלמא חלש דעתיה ומיתרע מוליה אמ' אבוי השתא דאמרת סימנא מלתא היא לעולם יהא רגיל איניש למיחוי ברישא דשתא קרא רוביא כרתי סלקיותמרו אמר להורב משרשיא לבריה כי בעית מי על ומיגמר קמי דרבייכו גרסו מתני' קמי דרבייכו כיייתביתו קמיה הויתו לפומיה דכתיב והיו עיניך רואות את מוריד וכי גרסיתו גרסו בנהרא כיהיכי דמשכן מיהא משכן שמעת רבייכו אקיקלי דמתא פחסיא תיבולא תיבועל אפדני דפומבדירתא טב גילדנא סריא דמתא מחסיא למיכל מכוחחא דרמי כופי רמה קרני בה' רמה קרני ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן :

פ"י והורדתם ונז' אלמא בעיא חסיקה על המעין ניחון מעין קטן הכל ירושלי' א"כ זהו היוצא מעדן : ליחלי ידליק : אי משוך כהורי' גדולק כל זמן שהשחן בתוכו : כרני תרנגולת ע"ס דההוא עסקא : אי שמין ושפיר שהולכ' ומשנתת : נניתת דחברת בית משוך : ולאן מלתא היא דזמנין דאע"ג דלית לי' בכואס דנכואס הדר אתי ולא ליעבוד הכי דזמנין דכי מוזילית לי' חלש דעתי' ומיתרע מוליה ולא הדר אתי : קרא דלעית : רוביא תלתן : כרתי כרסין דהני גדלי לצנל טפי משא' ירק : גרסו מתניתן מעיקר' כי היכי דתהוי מרגלא בפומיכו ותהוו ידען למשאל ליה : משכן שמצתייכו כמעין זה שמוסף והולך : במתא מחסיא היו ת"ס דאזין להורא' ותרכנו יפה הי' להם אבל בפומבדית לא הי' להם תרכנו יפה כ"כ וא"ל מוטב לכס לדור באשת' דמת' מחסיא מ'לדור באפדני דפומבדית' : טב גילדנא סריא מוטב לחכול דנקטן מוסרס : מכותת' דרמי כיפי אפילו מכותת' משוכת' שמסנר את האגן כשסופכין ממנו על האגן אצפכ" לא תאכל ממנו כדאמר רבנ' פ"ג דנריש נאמרן בכוסת' משמעס את הלב וכו' :

משנה

כל התדיר מחברו הוא קודם את חברו וכל המוקדש מחברו קודם את חברו פר המשיח ופר העדה פר המשיח קודם לפר העדה בכל מעשיו האיש קודם לאשה ולהיות ולהשיב אבדה האשה קודמת לאיש לכסותה ולהוציאה מבית השבי ובזמן ששניהם עומדין על הקלקל האיש קודם לאש כהן קוד' ללוי ולוי קודם לישראל וישראל קודם לממזר ממזר קודם לנתין נתין קודם לגר גר קודם לעבד משוחרר אימתי בזמן ששניהם שוין אבל אם הממזר ת"חוכהן גדול ע"ה ממזר תלמי חכם קוד' לכ"ג ע"ה :

ת"ר

היה הוא ואביו ורבו בבית האטורים הוא קודם לרבו ורבו לאביו ואמו קודמת לכלן חכם קודם למלך חכם שמת אין לנו כיוצא בו מלך שמת כל ישראל ראוי למלכות מלך קודם לכהן גדול שנ' ויאמר להם המלך קחו עמכם מעבדי אדוניכם כ"ג קודם לנביא שנ' וימשה אותם צדוק ונתן הנביא הקדים כהן לנביא ואומר שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיק שמע תאמר הדיוטות היו ת"ל כי אנשי מופת הטהרה ואין מופת אלא נבואה שנ' ונתן לך אות או מופת :

פ"י

כל התדיר כנון תמידין ומוספין תמידין קודמין : וכל המוקדש מחברו דס טטאת קודם לדס העולה מפכי שהוא מרצה : ובזמן וכו' האיש למשכב זכור והאשה לזנות דפנמי' דאיש כפיט מאשה : הוא קודם לרבו לפדות את עצמו דומי אחיך עמיך כתי' חייך קודמין לחיי אחיך : רבו קודם לאביו שרבו מכניסו לחיייה"ג : ואמו וכו' דאית לה זלותא טפי : חכם וכו' שאין כל ישראל ראויין לחכמה : ויאמר להם ונו' מדקא' דוד לצדוק דהוה כ"ג קחו עימכם חיצנדי אדוניכם וע' כ' אנפשי' קאמר ש"ת דמלך אדוניו של כ"ג הוא : ואומר שתיפ נא ונו' מאי ואומר וכ' ת דלמא שאני צדוק דהוה חכהן באורי' ותומיס וזה"ל כהן ונביא ואמטול הכי עדיף מנביא ת"ל שזיע נא ונו' ויהושע הכ"ג נבית שכי הוה ושס לא הוה אוריס ותומיס ואפ"ה הקדי' כ"ג לנביאים דכתיב אתה ורעיק :

פיסקא

אימתי בזמן שכולם שוין וכו' מנ"המ א"ר אחא בר חנינא דאמר קרא יקרה היא מפנינים יקרה היא

היא מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים תניא רשב"י אומר
ברין הוא שיקדים עבר משוחרר לגר שזה גדל עמנו בקדושה
וזה לא גדל עמנו בקדושה גר קודם לעבד מ"ט זה הירח
בכלל ארור זה לא היה בכלל ארור שאלו תלמידיו את ר"א
בן צדוק מפני מה הכל רצין לישא גיורת ואין רצין לישא
משוחררת אמר להם שוו היתה בכלל ארור וזו לא היתה
בכלל ארור ד"א זו היתה בחוקת שימור וזו לא היתה
בחוקת שימור :

פי' יקרה ונו' לפשוטה לא אינטריין דכתי' וכל חפניך לא
ישנו כה: בכלל ארור כנען לא מכה נח קללה לכנען גדול מזו
שיהא עבד לאחיו מכאן שכל עבד הרי הוא בכלל ארור: בכלל שימור
גיורת כיון דאיניירה אינלאו מלתא למפרע דמעיקרא הוה דעתא
לאיניירייהוה מנטרא נפשה אבל עפסה לא היתה בחוקת שימור
ללא הוה ידעא דמשכרין לה דלאו בדידה קיימא לאיסתמרווי :

שאלו תלמידיו את ר"א בן צדוק מפני מה כלב מכיר
את קונו וחתול אין מכיר את קונו א"ל ומת

האוכל ממה שהעכבר אוכל משכה תלמודו האוכל עכבר
עצמו לב"ש שאלו תלמידיו את ר"א בר צדוק מפני מה
הכל מושלין בעכבר א"ל מפני שסודורע מאי היא רבא אמר
אפילו גלימו נייסי רב פפא אמר אפי' שופינא דמרא נייסי
ה' דברים משכחין את התלמוד האוכל ממה שאוכל עכבר
וממה שאכל ממנו חתול והאוכל לב בהמה והרגיל בוחים
והשותה מים שבשיורי הרחיצה ומטבל רגליו זה על גב זה
וי"א זה המניה כליו תחת מראשותיו ה' דברי יפים לתלמוד
האוכל פת חטים ואין צריך לומר חטים עצמן והאוכל ביצה
מגולגלת בלא מלח והרגיל ביון ובבשמים והרגיל בשמן זית
והשותה מים שבשיורי עיסה וי"א אף המטבל אצבעותיו
במלח ואוכל והרגיל ביון ובבשמים דאמר רבה חמרא
וריהני פקחין הרגיל בשמן זית דא"ר יוחנן כשם שהזיר
משכה תלמוד של ע' שנה כך שמן זית מחזיר תלמוד של ע'
שנה המטבל אצבעותיו במלח אמר ר"ל באחד כתנאי רבי
יהודה אומר אחד ולא ב' רבי יוסי אומר ב' ולא ג' וכו' וסימניך

קמיצה ו' דברים קשים לתלמוד העובר תהת אפסר גמל
וכ"ש ההת גמל עצמו והעובר בין ב' גמלים והעובר בין ב'
נשים והאשה העוברת בין ב' אנשים והעובר תהת ריח רע
של נבלה והעובר תהרת הגשר שלא עברו תחתיו מיסמ'
יום והאוכל פת שלא בשל כל צרכו והאוכל בשר מוזהמא
לסטרוץ והשותרה טאמת המים והעובר בבירת הקברות
והמסתכל בפני המתווי"א אף הקורא כתב שעל גבי הקבר :

פ"י

כלב וכו' דכתי' ולכלב ילא יחרץ כלב לשונו ה"כ קונו ל'
נעליו שהכלב מכיר את נעליו והולך אחריו לכ"מ משח"כ
בחתול : מהי היא היכי הוי סורן רע : אפי' גלימי דלאו נר
מאכל ולית נהו הנאה גייסי נושכין חותן : שופינה ניתד של מרא
דעץ הוא גייסי : כליו מלבושיו : פת פחמין פת שאפוי על גבי
בחלים : שזורי עיפה שנשתייר מלישה : משכח וכו' השגור בפיו
אפי' ע' שנה : מחזיר וכו' שנשכח ממנו כנר ענרו ע' שנה : וסי'
לגרסא שלא תטעה שחם לא תדע חם א' אומר ה' ולא ב' וא' אומר ב'
ולא ג' יהא סי' קמינה כלו' כפוף הקמיכ' וכשתיירו מאוחן ד' אצבעו'
שעומדי' כסדרן ב' אצבעות זקופין מנר ה' שהם אצבע ואמה
צמנד זה של קמינה לא נשתייר הנא זרת דהיינו ב' אצבעות מחתן
וא' מחתן וכן תהא זכור שא' מהם אומר ה' ולא ב' וא' אומר ב' ולא ג'
אנדללל קחשיב חסום דלא קאי צסדר אצבעות : קשין וכו'
העוטה אותן יהא קשה לשמוע : וכ' שזכו' כחדא השיבא להו :
והעובר וכו' לכל המהלך ומריח הוי עינר תסת אותו הריח
שהריח הולך ועולה : זוהמא ליסטרוץ אותו כף שנושטין את
הקדרה קרי כף ע"ש שמעצרת הזוהמא לצלדין גדיו תרנוס
סטרוהי :

ת"ר

כשהנשיא נכנס כל העם עומדים לפניו ואינם
יושבים עד שיאמר שבו כשאב ב"ד נכנס עושין
לוב' שורות א' מכאן וא' מכאן ואין יושבים עד שיושב במקומו
כשחכם נכנס א' עומד וא' יושב במקומו בני ת"ה ות"ה
בזמן שרבי צריכים להכ' מפסיעין על ראשי העם אע"פ
שננאי הוא לת"ה שיוכנס באחרונה יצא לצורך נכנס ויושב
במקומו בני ת"ה שמתונין אביהם פרנסים על הצבור בזמן
שיש בהם רעות ללמוד נכנסים ויושבים בפני אביהם
ואחזוניהם כלפי העם אין בהם דעת לשמוע נכנסין ויושבים

אחרי אביהם ופניהם כלפי העם ר"א בר צדוק אומר אף בבית המשתה עושין אותם סניפין אמר רב יצא לצורך נכנס ויושב במקומו אמר רב פפא לא אמרן אלא לקטנים אבל לגדולים לא יהוה ליה למיבדק נפשיה מעיקרה דאמר רב יהודה אמר רב לעולם ילמד אדם עצמו להשכים ולהעריב לעשות צרכיו כדי שלא יתרחק והאידיגא דנפישו חולי אפילו גדולים נמי ר"א בר צדוק אומר אף בבית המשתאות עושין אותן סניפין אמר רבא בחיי אביהם ובפני אביהם מפני כבוד אביהן :

פ"ו כל היצט עומדי חפ"י הס מאה : ג' שורות נלמד : סניפין שמוסיפין אותם כנגד הזקיני : לקטני דלכנס הוא : חבל יבא לגדולי אינו נכנס ויושב משום לפושע יאח לה"ל למיבדק נפשי : כדי וכו' דהיונה לפנות ציוס צריך שיתרחקמן הדרך כדי שלא יהיו אחרי דחאי אותן : מפני כבוד אביהן הוא דהניין סניפין לזקנים כסניף זה שעושין לקורה גדולה :

א"ר יוחנן בימי רשב"ג שנשנית משנה זו רשב"ג נשויא ר"מ חכם רבי נתן אב"ד כי הוה עייל רשב"ג הוה קיימי כולו עלמא מקמיה כיהו עייל ר"מור נתן הוה קיימי כולו עלמא מקמיהו אמר רשב"ג בעינא דליהוי הכורא בין דילי לדילהו תקין הא מתניתין ההוא יומא לא הוור"מ ורבי נתן התם למחר כי אתו הוודלא קמו מקמיהו כדרשב"ג אמרי מאי האי אמרי הכי תקן רשב"ג א"ל ר' מאיר לר' נתן מאי חכם ואת אב"ד נתקין מלתא כל דליקא"ל רבי נתן מאי נעביד ליה נימא ליה תני לן עוקצין דלא גמירו וכו' לא ידע נימא ליה מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נארה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלותיו ונעכרית ותהוי את נשיא ואנא אב"ד שמעינהו רבי יעקב בן קורשאי אמר דלמא ח"ו אתא לידי כסופא אויל וייתיב אחורי עיליתיה דרשב"ג גרס ותנא גרס ותנא אמר מאי האי דלמא ח"ו איכא טידי בי מדרשא יהיב דעתיה עיין בהוגרסא למחר אמרי ליה ניתני מר בעוקצין פתח ותני בתר דאוקי אמר להו אי לאו גמירנא כסיפתון פקוד ואפקינהו מבי מדרשא הוה כתבי

קשייחא בפתקא ושדו דהוה מפיק הוה מפרק דלא הוה
 מפרק כתבי פירוקא ושדו אמר להו רבי יוסי תורה מבחון
 ואנו מבפנים אמר להורשב"ג נייעלינהו מיהו ליקנסינהו דלא
 לימרו שמעתתא משמיהו אסיקו ליה ר"מ אחרים ולר' נתן
 ר"א אחוי להובח למיהו זילו פייסוה לרשב"ג רבי נתן אול
 ר"מ לא אול אמר דברי הלומות לא מעלין ולא מורדין כי
 אול רבי נתן אמר ליה רשב"ג נהי דאהני לך קומרא דאבוך
 למיהווי אב"ד למיהווי נשיא מי אהני מתני ליה רבי לר"ש
 ברבי אחרים אומרים אלו היה תמורה לא היתה קרבה אמר
 ליה מי הם הללו שסימיהן אנושותי ושמותם אינאנו מוכירין
 אמר ליה בני אדם שנקשו לעקור כבודך וכבוד בית אביך
 אמר לו גם אהבתם גם שנאתם גם קנאתם כבר אנדה אמר
 ליה האויב המו חרבות לנצח אמר ליה הני מילי היכא
 דאהני מעשייהו רבנן לא אהנו מעשייהו הדר אתניהו אכרו
 משום ר"מ אלו היה תמורה לא היה קרב אמר רבא אפי'
 רבי דענותא הוא תנא אמרו משום ר"מ אמר ר"מ אומר
 לא אמר :

פי' משנה זו דקתני לעיל כשהנשיא נכנס וכו' : נשיא הוא
 בעל הדרסה ומלמדתו כרבים : ואב"ד הוא גדול שנדיינין
 שהדינין נפסקי' ע"פ ומכס הוא הגדול שנחכמי' שנושאי' ונותנין
 עמו בהלכה ויודע טעמי תורה ויושב לשאלו של נשיא : נתקן
 מלתא כל דלין כלו' כועץ ענה ונתקן דבר כנגד זאת : תכי לן וכו'
 כלו' נאמר לו שילמדנו דבר שאינו יודע ללמד וכדייטנו וכיון
 שיתגלה הדבר שאינו יודעה נימא לי' מי ימלל וכו' והואיל ואיכך
 יכול להשייץ כל תהלתו אינך ראוי למלל בצורותיו ולהיות נשיא
 ואנו נפתח וכדרוש לכבוד ביים' עוקצין ומיד תהוי את נשיא ר"מ
 הוא דקאמ' לר' כ : נרס ותני כי היכי דנשמעי' רשב"ג ונחרי'
 ולא תהוי לי' כיסופא : איכא מידי וכו' לפי שהרניס בעצמו שלא
 היה יודעה וידע שחשנו עליו מחשבה רעה כדי לסלקו והנין שר"י
 עשה כן כדי שיחן רשב"ג דצתי' ולנחרי' שלא יבא לידי נזיון :
 קשייתא היו כותבין קושיות באגרת ומשליכין אותם בב"ה כדי
 לסלקו ומאן דלא הוה מפרק כתבו אינהו פירוקא ושדו בני מדרשא
 כדי להראות חכמתם : מנחון וכו' או הם יכנסו או אנו נבא
 אליהם : קומרא אננע מוזהב שהיה חנוך כחתי אביך שהיה
 אב"ד

אנ"ל לשויין נשיא מי אהני לך דקנעית למהוי נשיא : אחרים
והיינו ר"מ והוא מתני לי' בתקנתא דרשב"ג אנוה אל' ר"ש
ברי' מיהס וכו' : גם אהנתס ונו' כלו' כנר מתו ומה מקום
לאינה זו מכאן ואלך יפה לזכרון בשמותם : האויב ונו' דמשמע
שא"ע שמתו האויבי' שכנר חרבות לננה ואין יפה להזכירם :
אפי' רבידעניו היה הכא לא נהיג ענותוכותא יתירה דלא רנה
לומר נהדיא אמר ר"מ :

א"ר יוחנן פלוגי בה רשב"ג ורבנן חד אמר סיני עדיף
וח"א עוקר הרים עדיף רב יוסף סיני רבה עוקר
הרים שלחו לתמן סיני ועוקר הרים הי מנייהו עדיף שלחו
להו סיני עדיף הכל צריכים למרי הטיא ואפילו הכי לא
קביל עליה רב יוסף מלך רבה נ"ב שנין והדר מלך רב יוסף
כולהו שני דמלך רבה רב יוסף אפילו אומנא לביתו לא קרא
אביו ורבי וירא ורבה בר רב מתנה הוו יתבי והוו צריכי
לרישא אמרו כל דאמר מלתא ולא מפרוך להו רישא כולהו
איפרוך דאביו לא איפרוך הווייה רבא לאביו דגבה רישא
א"ל נהמני פתח ואימא איבעיא להו רבי וירא ורבה בר רב
מתנא הי מנייהו עדיף רבי וירא חריף ומקשי רבה בר רב
מתנא מתוך ומסיק מאי תיקו :

פ"י סיני מי שמענה ובריתא סדורות לו כנתיבתן מהר סיני :
עוקר הרים חריף ומפלפל בתורה הדנה מפרק קושיות
ועוקר ודוחה שמועות שהיו דומים כהרים שאין אדם יכול לעוקרן :
שלחו להו לא"י : הי מנייהו עדיף למנווי ברישא : לא קביל וכו'
משום יקריה דרבה : מלך וכו' מאן דהויר"י קרי מלכותא : כ"ג
שנין עד דנח נפשי' והדר מלך וכו' : אפי' אומנא וכו' שלא רנה
לנהוג שררה בעצמו אפי' להביא שום אומן נתוך ביתו אלא כשהיה
דונה להקיד דס היה מכניס אומן לביתיה דרבה ולגס היה מקיד דס
א"ל כיון שהשפיל ר"י את עצמו הבינה זכות ענותוכותו עליו ועל
אנשי ביתו שלא חלה א' מהם כל השנים שמלך רבה והפילו אימנא
להקיד דס לא הוצרך לקרות נביתו : צריכא לרישא כלו' היו צריכיין
למנות ראש עליהן ולפי שהיו כלם ראויס להיות ראשים לפי אמרו כל
פ"ד מלתא וכו' : דגבה רישא ראה לו האמת ראש ובהלת פנים מחמת
דלא איפריכה : נחמני פתח אימא דריש לן דמשמיה פסקי לך
דנותא : חריף ומקשי מתוך פלפולו היה יודע להקשות ולתרוץ ולא

המזבח מקדש פרק שלישי

איה יודע לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא : מתוך ומסיק כלו' לא
 מפולפל וחריף כ"כ להקשות ולתרוץ מיד לא היה שוהה ומעיין בנחת
 יפה יפה עד דהוה סלקא ליה שמעתא אליבא דהלכתא : מאי סי
 מנייהו עדיף :

מסכת זבחים פרק בית שמיאי

תנא

דבי רבי ישמעאל מפני מה נאמרו יותרת ושני
 כליות בפר כהן משיח ולא נאמרו בפר העלם
 דבר של צבור משל למלך ב"ו שכעס על אוהבו ומיעט
 בסרחונו מפני חבתו ותנא דבי רבי ישמעאל מפני מה
 נאמרה פרכת הקדש בפר כהן משיח ולא נאמרה בפר
 העלם דבר של צבור משל למלך ב"ו שסרחה עליו מדינה
 אם מיעוטה סרחה פמליא שלו מתקיימת ואם רובה סרחה
 אין פמליא שלו מתקיימת :

פי' אהנו נכור : ומיעט מקצר בדברים מפני אהבתו : ולא
 נאמרה וכו' דנפר העדה כתיב הפרכת : פמליא שלו
 כנסיות חבורות ענתו והמסכימים לדעתו אחר דברי סתריו איהם
 ואם רובם וכו' הרי הוא מסולק מחבתם ומכניסתם במקצת ואין לנו
 גם בהם כמו בראשונה וה"כ כיון שחטאו רוב נכור כניכול נסתלקה
 הקלושה :

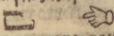
פרק איזהו מקומן

קרו

מזרחית דרומית של מזבח לא היה ליה יסוד
 ט"ט א"ר אליעזר לפי שלא היתה בחלקו של
 טורף דאמר רב שמואל בר רב יצחק מצבה היה אוכל בחלקו
 של יהודה אמה אטר ר"ל בר חסא אמר רבי חסא בר
 חנינא רצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו
 של בנימין והיה בנימין הצדיק מצטרע עליו בכל יום לנוטלה
 שנאמר חושף עליו כל היום לפיכך זכרה בנימין הצדיק
 ונעשה אושפויכין לשפינה שנ' ובין כחיפיו שכך :

פי' טורף נכנימן דלתיני ביה זאב יטרף : אוכל וכו' תופס
 בחלקו

בחלקו של יהודה אזה במזרחו כל האורך של החזרת נכנס
אמה אלא שהיתה כלה נסמוך אמה לקרן מזרחית נפוגית וכן כל
אורך כל הדרום אלא שהיתה כלה נסמוך אמה לקרן דרומית מערבית
כדתקן היסוד היה מהלך על פני כל צפון ועל פני כל המערב אוכל
במזרח אזה ונדרום אמה כמא יסוד לשלש הקרנות חוץ מקרן
מזרחית דרומית שלא היה שם יסוד כזה :

כנציה וכו' והנצויה היתה יוצאה בדרום המזרח וכחשכת עד כחוק
לקרן דרומית מערבית אמה ורוחב הנצויה נכנס אמה בכנין
הנצויה והוא אמה שכניסת היסוד היה ראוי להיות שם : הוסף
כחוק נצויה נצויה ומספספס דנרטי י"ד בלע"ז אדם המחשב ודואג :

דרש

רבא מ"ד וילך הוא ושמואל וישבו בניו וכתוב
הנה דוד בניו ברמה וכימה ענין נטיות אצל
רמה אלא יושבין ועוסקין בניו של עולם אמרי כתיב וקסת
ועליות אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו מלמד שבירת
המקדש נבוא מכל א"ו וא"י נבוא מכל הארצות ולא היו
יודעי מקומו היכא אייתי ספר יהושע בכלהו שבטים כתיב
וירד ועלה הגבול ותאר הגבול בשבט בנימן ועלה כתיב
וירד לא כתיב אמרי ש"ס הכא הוא מקומו סבור למבנייה
בעין עיטם דמידלי אמרי נהתי ביה קליר כדכתיבובין
כתפיו שכן וא"ד גמירי בחלקו של יהודה סנהדרין יתבין
ושכינה בחלקו של בנימן היא ואי מדלינן ליה אחפליג ליה
טובא ואתי לאפלוגי מוטב ניהתי ביה פורתא כדכתיב ובין
כתפיו שכן ועל דבר זרה נתקנה בו דואג האדומי בדוד
כדכתיב כי קנאת ביתך אכלתני והרפת הורפיד נפלו עלי
וכתיב שיר המעלות ונו' אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב
אב אבא ונו' עד אמצא מקום ונו' הנה שמענוה באפרתה
מצאנוה בשדי יער באפרתה זה יהושע דאחי מאפרים

בשדי יערוה בנימן דכתיב ביה זאב ויטרף :

פי' ועוסקין וכו' למא מקום מן התורה לבית הנחירה: ועלית
ונו' קרי עליה משם לב"ה מלמד שב"ה נבוא וכו' : מקומו
היכא מקום הנבוא ככל א"י מי הוא : אייתי וכו' לנדוק בנבואי
השכטים : כתיב וכו' כעצמו כחוק מעט וככנה אותו בירושלים
שהיא למטה : בין כתיבין ולא כתיב ראשו : א"ל האילולא בניו
בעין עיטם משום דרקוק טס נחלת בנימן מנחלת בני יהודה :

פרק המזבח מקדש

אמר

ר' ענני בר ששון למה נסמכה פרשת קרבנות
 לפ' בגדי כהונה לומר לך מה קרבנות מכפרין
 אף בגדי כהונה מכפרין כתונת מכפרת על שפיכות דמים
 שנא' וישחטו שעיר עוים ויטבלו את הכתונת בדם מכנסים
 מכפרין על גילוי ערוות שנ' ועשה להם מכנסי בד לכסות
 בשר ערוה המצנפרת מכפרת על גסי הרוח יבא דבר
 שבגובה ויכפר על גובה אבנט מכפר על הרהור הלב אהינא
 דאיתיה חשן מכפר על הדינין שנא' ועשית חשן משפט אפוד
 על ע"ו שנא' ואין אפוד ותרפים מעיל ככפר על לשון הרע
 מנין א"ר חנינא יבא דבר שבקול ויכפר על קול ציץ מכפר
 על עזות פנים בציץ כתיב והיה על מצח אהרן ובעזות פנים
 כתיב ומצח אשה זונה היה לך איני והא אמר ריב"ל ב'
 דברים לא מצינו כפרה בקרבנות מצינו כפרה ממקו אחר
 ואלו הן שפיכות דמים ולשון הרע שפיכות דמי' מעגלה
 ערופה לשון הרע מקטורת דחני רב חנינא מנין לקטורת
 שמכפרת שנ' ויתן את הקטורת ויכפר על העם ותנא דבי
 רבי ישמעאל על מה קטורת מכפר על לשון הרע יבא דבר
 שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי קשי' שפיכות דמים
 אשפיכות דמים קשיא לשון הרע אלשון הרע שפיכות דמים
 אשפיכות דמים ל"ק הא דיריע מאן קטליה הא דלא ידוע
 מאן קטליה ידוע מאן קטליה בר קטלא הוא כמזיד ולא
 התרו בידו ולשון הרע אלשון הרע לא קשיא הא בצנעה
 הא בפרהסיא :

פ"ו למה נסמכה נסדר נו את אהרן זאת תורת העולה ונו'
 והדר קח את אהרן ואת בניו אתו ואת הכהני': ויטבלו ונו'
 ורחו היה לע"ל שכתרת ש"ד נכתונת וטבילה היינו כפרה : לכחות
 לחפות על ג"ג ע" : אהיבא לחיתא שהיו חונרין כנגד חילי ידיהן
 דהיינו כנגד הלכ' : אין אפוד נגלה עון התרפים הא יש אפוד אין
 תרפי' : דבר שנקול פעמונים שנו : ויכפר על העם במחלוקת
 קרת שהיאל הרע דכתיבניה אתם המיתם : שנחשאי שהיה הכהן

לנדו שס : דידיע וכו' כתונת מכפרת על הנזיר שלא יענשו : נר
קטלא וכמה דלא קטלי ליה מי ענשי דכתיב ולחרץ לא יכופר : נכנעא
דהוי דנר שנתשאי קטורת מכפרת : נפרהסיא שהוא דנר שנקול
קול הפעמוניס מכפר :

פרק טבול יום

אמר רבי לעאי א"ר חנני' לא נתכהן פנחס עד שהרגו
לזמרי דכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו ברירת
כהנת עולם רב אשי אמר עד ששם שלום בין השבטים
שנאמר וישמע פנחס הכהן ולרב אשי ה"א כתיב נמו והיתה
לו ולזרעו כי כתיב ההוא בברכה כתיב ולרבי חנינא נמי ה"א
כתיב וישמע פנחס הכהן ההוא ליהם זרעו אחריו :

פי' ברית כהונת עולם חלמא מלאן זמליך כהן הוא : עד שס
שלוס וכו' בימי יהושע : פנחס הכהן זכ"מ שאתה מוצא
פנחס בן אליעזר הכהן אין כתובה כהונה חלמא נאלעזר וכהן כתובה
נפנחס והמיקרא סתם כתיבא : ננרקה נרכו שלא תפסק כהונה
מזרעו חנל עדין לא נתכהן : לייחס וכו' מימי משה נתכהן וכשס
שלוס נתייחס ליקרא כהן ולייחס זרעו נמצלות הכהונה להיותם
כ"ג שלא היו כ"ג אלא מפנחס :

ויתר אף ה' במשה ר"י בן קרח אומר כל חרון אף
שבתורה נאמר בו רושם וזה לא נאמר בו רושם
רש"י אומר אף זה נאמר בו רושם שנאמר הלא אהרן
אחיד הלוי והלא כהן הוא הכי קאמר אני אמרתי אתה כהן
והוא לוי ועכשיו הוא כהן ואתה לוי והכ"א לא נתכהן
משה לא בו' ימי המלואים בלבד וי"א לא פסקה כהונה אלא
מזרעו של משה שנ' ומשה איש האלהים בנו יקראו על
שבט הלוי ואומר משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו
מאי ואומר וכי תיבא קרא לדורות הוא דכתיב ואומר משה
ואהרן וכל חרון אף שבתור' נאמר בו רושם והכתיב ויצא מעם
פרע בחרי אף ולא א' לולא מידי אמ' ר' ל' סטרו ויצא ומו אמ'
ר' ל' הכי והכתיב ונצבת לקראתו על שפת היאור ואמר ריש
לקיש מלך הוא והסבר לו פנים ורבי יוחנן אמר רשע הוא

פרת הטאת פרק ארבעה עשר

וחצו פניו איפוד א' רינאי לעולם תהא אימת מלכות עליך
דכתיב וירדו כל עבדיך אלה אליו ואלו לדידוה לא קאמר ליה
רבי יוחנן אמר מהכא וידה' היתה אל אליהו וישנס מתניו
וירץ לפני אהאב אמר עולא בקש משה רבינו מלכות ולא
נחטו לו דכתיב אל תקרב הלום ואין הלום אלא בית מלכות
שנאמר מי אנכיה' אלהים ומי ביתי כי הבאתני עד הלום
וכל היכא דכתיב הלום עד עולם הוא והא גבי שאול דכתיב
הכא הלום איש הוה אין זרעו לא ארבעית אימא הא הוה
איש בושת ואי בעירא אימא שאני שאול דאפילו בגויה לא
קיימא כדר' אחינא דא' ר' א' א' ר' חגיגא בשעה שפוסקין
גדולה לאדם פוסקין לו ולזרעו אחריו עד סוף כל הדורות שג'
לא יגרע מצדיק עינו ואת מלכים לכסא וישיבם לנצח ויגבהו
ואם הניס דעתו הקב"ה משפילו שג' ואם אסורים בזיקים
ילכדו בחבלי עוני :

פי' רועס מהסי' של חרון היה שם : לא נתכהן לא פסקה לו
כהונה מעולם : בניו יקראו ונו' חנל הוא כל ימיו היה
כהן : לדורות וכו' לאחר זמן נכתב כשהיו מייחסין את הכהונה
ואת הלויים ולא הל' למשה יקרא על שם הלוי שהרי לא היה קיים :
סדרו הכהן על לחייו : הסדר וכו' והיינו לקראתו לפי גדולתו הכון
לקראתו : העז וכו' והיינו ונכנת לקראתו למלחמה לדבר עזות
א"כ נכנת משמע נכב לריב כמו נדים נכנים : לא קאמר לי וירדת
לי והשתחוית לי ואצ"ב דמסקנת הכי הוה דכתיב ויקרא למשה
ולאחריו ונו' : וירץ לפני אחאב רוכב היה והוא רץ לפניו שהיה
אחאב יסיד ולחו חורת ארעא : מי אנכי דוד אחרו : דאפי' בגויה
וכו' ומיהו כשפסקו לשאול מלכות עולמים פסקו חנל הוא גורם
לעצמו שתיבטל מחנו : כדר' א' דאמר ואם הניס וכו' ויגבהו ואם
אסורים ונו' נבהות לנס גורם להם להיות אסורים בזיקים ונו' :

פרק פרת הטאת

א"ר יוחנן כל א' יבדוקה היא וכו' ריש לקיש סבר ירד
מבול לא יורבי ויוחנן סבר לא ירד מבול לא י' א"ר
פחמן ושנעיהם מקרא אחד דרשו בן אדם אמור לה את ארץ
לא

מכול יום פרק שנים עשר זכאים תשבו

לא מטוהר היא ולא נשמה ביום ועם רבי יוחנן סבר אחמיה
 קא מתמה את ארין לא טהורה כלום ירדו עליך נשמים ביום
 ועם ורש לקיש סבר כפשטיה דקרא ארין לא טהורה את
 מי לא ירדו עליך נשמים ביום ועם איתיביה ר"ל לרבי יוחנן
 מכל אשר בחרבה מתו בשלמא לדידו דאמינא ירד מכול
 לא"י משום הכי מתו אלמא לדידך אמאי מתו מהבלא דא"ר
 חסדא דור המכול ברותחין קלקלו וברותחין נדונו ברותחין
 קלקלו בשבת זרע וברותחין נדונו דכתיב וישוכו המים
 וכתוב וחמת המלך שכנה א"ד איתיביה ר' יוחנן לרש
 לקיש מכל אשר בחרבה מתו בשלמא לדידו היינו דאמינא
 חרבה אלמא לדידך מאי חרבה אויפא חרבה דמעיקרא
 בדרב חסדא דא"ר חסדא בדור המכול לא נגזרה גזרה על
 דגים שבים שנ' מכל אשר בחרבה מתו ולא דגים שבים
 בשלמא לרבי יוחנן דאמר לא ירד מכול לא"י היינו דקם
 אורוילא דימא להתם אלמא לרש לקיש אורוילא היכן
 קס א"ר ינאי גורות הכניס בתיבה והאמר רבה בב"ח לדידי
 חזי לי האי אורוילא דימא בר יומיה דהוי כהר תנור והה
 חבור כמה הוי ארבעין פריסין משכיה דצוארודי חרוי פרסי
 מרבעתא דרשייה פרסא ופלגא ורמא סכרא וסכרודי
 לירדנא א"ר יוחנן ראשו הכניס בתיבה סוף סוף הא אמרת
 מרבעתא דרשייה פרסא ופלגא לא חוטמו הכניס לתיבה
 והא"ר יוחנן לא ירד מכול לא"י לרברו דרש לקיש קאמר
 והא קסניא תיבה אמר ריש לקיש קרניו קשרו בתיבה והא"ר
 חסדא דור המכול ברותחין קלקלו וברותחין נדונו וליטעמך
 תיבה היכא סגיא עוג מלך הבשן היכי קסאלא נעשה נס
 ונצטננו צדי התיבה אמר רבי אבהו למר נקרא שמר
 שנער שמנערת את עשיריה והא קא חזינא דקאי עד תלת
 דרי הוא דקאי א"ר אסי האוכל מעפרא דבבל כאלו אוכל

שקצים ורמשים :

פ"י פרנה דתיקרא קודם מכול : היינו דקס דימא התם
 דמס זכר ונקבה שהם גדול ואין יכול ליקנס בתוכה :
 זורקות קענות הכניס לתיבה : אורוילא דימא בר יומיה עופר

של ראש בן יומיו : משכי' אורך נוארו : מרנעתא בית מרנץ
 ראשו : ריחא סכא וכו' הטיל גלגל לירדן וסתס הלון מימיו : חוטטון
 שיוכל להנשים : לא ירד וכו' נימא דהתס קס : ה"ג והא קא סניא
 והלא היתה תיבה מהלכת על פני המים מן הנבזה לנמוך ע"י גלי
 הים ונמכ' חוטטון כשטט מן התיבה ומת ומשכי קרכיו וכו' ברות סין
 כדונו וא"כ כמנא שנתלג ברות סין : וליט עמיד וכו' והלא זפותא
 היא חנית ומנמוץ האיך היא מהלכת שאין זפתה נפטר : ועונ
 דכתי' הפליט וא"ר יוחנן זה עונ שפלט מדור המבול : וכנטכנו
 המים שנכדי התיבה ושס עמד עונ והראס : שמנערת עשיריה
 אין עושרה מתקיים מפני שאין מרחמי' על הנרות : כאלו מוכל
 שקני' ורמשי' של מבול :

תניא

וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו ר"י בן
 קרהה אומרין פרישות בכורות רבי אלעזר וו
 פרישות נדב ואביהוא בשלמא למ"ד ופרישות נדב ואביהוא
 היינו דכתיב הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש אלא
 למ"ד וו פרישות בכורות פרישות נדב ואביהו היכא רמחא
 דכתיב ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי אל תקרי
 בכבודי אלא במכובדי דבר זה רמוז הקב"ה למשרה ולא ידע
 עד שמתו בניו של אהרן כשמתו בני אהרן א"ל אהרן אחי
 לא מתו בניך אלא לקדש כבודו של מקום וכיון שידע אהרן
 שבניו ידועי מקום הם שחק וקבל שכר על שתיקתו שנ'
 וידום אהרן וכן ברוד הוא אומר דום לה' והתחולל לו אעפ"י
 שהוא מפיל לך הללים דום וכן אמר שלמה עת לחשות ועת
 לדבר פעמים שאדם שותק ומקבל שכר על שתיקתו ופעמים
 שאדם מדבר ומקבל שכר על דבורו והיינו דא"ר יוחנן מ"ד
 נורא אלהים ממקדשך א"ת ממקדשך אלא ממקודשיך בשעה
 שהקב"ה עושה דין כמקדשים מתיורא ומתעלה ומתקלס :
פי' יתקדשו מלעות אעפ"י שרניליו לנשת אליה עד נהס שלא
 יעלו נהר : בכורות הזהיר את הנכורות לפרוש מן ההר :
 כדכ ואניהו שנעשו עתה כהני נסינו : הוא אשר ונו' כדקא נסינו
 פן יפרוץ נהס ה' וכיון שלא כזהרו מלפרוש מן ההיכל בהקמת
 המשכן פרץ נהס : היכא רמיזא מיתת נדב ואניהו קודם לכן
 דקאמ' הוא אשר דבר ה' : ונקדש בכבודי כאמר למטה קודם
 שננטוה על המשכן ורמוז שניוס שיטרה שכינתו על הנית יתקדש

ככנודו ולא כרחו לו להנין מיהם עד שמתו בני אהרן כדי שיתקדש
 כנודו של מקום על ידם להודיע שהוא נורה על יראיו ומיודעיו :
 וידום אהרן ונשכר זה זכה שנת ייחד אליו הדבור שנה' אחר ענין
 זה בפ' שתי יין ולא הוזכר שם אלא אהרן : נורה אלהים זו מדת
 הדין איחתי הוא נורה כשעושה דין במקודשי' : א"ת ממקדשיך
 לפני פשוטה הן' למקדשך בלא יו"ד ל' יחיד דאין לנו לא מקדש א' :

תניא

עד שלא הוקם המשכן הותרו הבמות ועבודה
 בבכורות והכל קרבו עולות וכו' עולות אין
 שלמים לא והכתוב ויזבח זבחים שלמים אלא אימא הכל
 קרבו עולות ושלמים והתניא אבל שלמים לא כי אם עולות
 כמ"ד קרבו שלמים בני נח דאתמר ר"א ורבי יוסי בר חנינא
 חד אמר קרבו שלמים בני נח וה"א לא קרבו שלמים בני נח
 מאי טעמא דמ"ד קרבו שלמים בני נח דכתיב והכל הביא
 גם הוא סבכורות צאנו ומחלביהן איזהו דבר שהלבו קרב
 וכולו אינו קרב הוי אומר זה שלמים ומ"ט דמאן דאמר לא
 קרבו בני נח שלמים דכתיב עורי צפון ובואי תימן התנערי
 אומה שמעשיה בצפון ותבא אומה שמעשיה צפון ודרום
 ומר הכתיב מהלביהן משמינים דידהו ואידך הכתיב עורי
 ההוא בקבוץ גליות הוא דכתיב והכתוב ויאמר משה גם
 אחרי תתן בידינו זבחים ועולות זבחים לאכילה ועולות
 להקרבה והכתיב ויקחיתרו הותן משה עולה זבחים
 לאלהים יתרו אחר מ"ת הוה בשלמא למ"ד יתרו אחר מ"ת
 בא ניהא אלא למ"ד יתרו קודם מ"ת בא מאי איכא לסימר
 דאתמר רבי חיזאורי' בל"ה א קודם מ"ת הוה יח"א אחר מ"ת
 הוה למ"ד קודם מ"ת הוה קסבר קרבו שלמים בני נח :

פי'

ויזכחו ונו' וסיני קודם להקמת המשכן הוה זאת אמרת
 דעד שלא הוקם המשכן לא קרבו שלמי' כלל : לכל בנין
 לישראל בנין לא"ה קרבו עולות חבל שלמי' לא קרבו בני נח ומשעת
 מתן תורה שנכתרו ישראל קרבו להם שלמי' : התנערי' ונערה'
 את מצרים : שמעשי' נצפון היינו עולה שעושה צפון ותבא אל
 סוף המשיח אומה שמעשי' צפון ודרום דהיינו ישראל שמקריבין
 עולות ושלמי' : שמעשי' יין השמיני שנהם ומיהו עולות היו : נקבוץ
 גליות וה"ק עורי רוח נפוני' וכואי רוח דרומי' לקנץ גליות

פרת חטאת פרק ארבעה עשר

המפוזרות ככס : זכאי היינו שלמי' וקודם מתן תורה כולה
בני כח הו' ומשני זכאי אינם שלמי' אלא ל' שמיטה ולא כילה :

כתנאי

וישמע יתרו חותן משה מה שמועה שמע ובא
ונתנייר ר' יהושע אומר מלחמת עמלק שמע
ובא שהרי כתובה בצדו ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו
לפי הרב רבי אלעזר המודעי אמר מ"ת שמע ובא כשנתן
הקב"ה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד
סופו וכל מלכי אומות העולם אחותם רעדה בהיכליהן
ואמרו שירה שנ' ובהיכלו כלו אומר כבוד נתקבצו כלם אצל
בלעם ואמרו מה קול ההמון אשר שמענו שמא מביא מכול
לעולם שנאמר ה' למבול ישב א' לוישב ה' מלך לעולם כבר
נשבע הקב"ה שאין מביא מכול לעולם שנ' כי מי נח זאת
ליוגו א'ל שמא מכול של מים אינו מביא אבל מכול של אש
מביא שנ' כיהנה ה' באש ובאוגו א'ל כבר נשבע להם שלא
יביא מכול כל עיקר שנ' ולא יהיה עוד מבול אלא מה קול
ההמון ששמענו אמר להם חמדה טובה יש לו להקב"ה
בבית גזיו שננוה אצלו חשע מאות וע' דורות קודם שנבר'
העול' והו' מבקש ליתנה לבניו שנ' ה' עוז לעמו יתן מיד ענו
כלם ואמרוה' יברך ארז עמו בשלום רבי אליעזר בן יעקב
אומר קריעת ים סוף שמע ובא שנ' ויהי כשמוע כל מלכי וגו'
את אשר הוביש ה' את מי הירדן מפני בני ישראל עד עברם
וימס לבכם ולא היה בהם עוד רוח מפני בני ישראל ואף רחב
הזונה אמרה לשלוחיה יהושע כי שמענו ארז אשר הוביש ה'
את מי ים סוף מפניהם וגו' ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד
רוח באיש מפניכם מ' שהתם דכתיב ולא היה בהם עוד רוח
באיש מפניכם והנא כתיב ולא קמה עוד אפי' אקשווי לא
אקשי מנא ידעה דאמר מר אין לך כל שר ונגיד שלא בא אל
רחב הזונה אמרו בת עשר שנים היתה כשיצאו ישראל
ממצרים וזינתה כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר אחר
נ' שנה נתניירה אמרה ימחול לי בשכר חכל ופשתים וחלון :

פי'

וכו' רישא דקרא קולה' יתולל וגו' ונתת תורה משתעי
וכהיכלנו

פירת המצות פירק ארבעה עשר השכח

וזהו כלל כל המלך ויתן כולו לומר כבוד לכבוד : וישנה ונו' ככל
כספך סוף המלך לנצח על כל ימיך ומהו סוף : תתקע ד' לורות
וכו' וכל לורות חתום יתן רשע כינוי דבר כזה לאלף דור :
ענו התורה הוא מצוות על המלך דלפי' אקשוני חנך לתשמיש לא
אקשי : נסכר וכו' כלומר דבריהם זכתה להגיל הסלוקים :

מנא

הני מילודת הדבסאל בני ישראל בני ישראל
מצווין על שחיטת חוץ ואין גוים מצווים על
שחיטת חוץ לפיכך כל אח' ואח' עושה במה לעצמו ומקריב
עליה כל מה שירצה א' ר' יעקב בר' אחא אמר רבי יוסי ואסור
לסייעו ואסור לעשות שליחותו אמר רבא ולאורינהו להו שרי
כי הא דאופרא הורמוזאימיה דשבור מלכא שדרה עגלא
תלתא לקמיהו אמרה להו קרובה ניהלי לשום שמים אמ' להו
רבא לרב ספרא ולרב אחא בר' הונא זילודברו תרי עולמי
גילאי וחוו היכא דמסקא ימא שירטון ואייתו ציבתא חרתא
ואפקין טרא מן מנא חרתא וקריבו ניהלה לשום שמים כמאן
בר' א' בן שמוע דאמר מה מובה שלא נשתמש בהן הדיוט אף
עצים שלא נשתמש בהן הדיוט הא מודה ר' א' בבמה דחניא
כתוב אחד אומר ויתן דוד לארנן במקום שקלי זהב משקל ו'
מאות וכתוב ויקן דוד את הגרן ואת הבקר בכסף שקלים
חמשים הא כיצד גבה מכל שבט ושבט נ' שקלים זהב שהם
שש מאות ר' א' משום אבא יוסי בן דורמסקיר בקרו עצים
ומקום מובה בנ' שקלים וכל הבית כולו בשש מאות ר' אליעזר
בן שמוע אומר כתיב ויקן דוד את הגרון כנפורש בענין מה
ספורש בענין שנא' ויתן דוד לארנן וגו' אבל הבקר לעולת
והמוריגים ובלי הבקר לעצים בכסף שקלים חמשים דכתיב
ויאמר ארונה אל' דוד קח לך ויעש אדני המלך הטוב בעיניו
ראה הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר לעצים הכנה נמי
בחדתי מאי מוריגים אמר רבא מטה של טורבל מאי מטה של
טורבל אטר רב יהודה עיזא דקורקסא דדישה אמר רב יוסף
מאי קרא הנה שמתיד למורג הרוץ חדש וגו' מקריליה רבא
לבריה ורמי ליה קראי אהרדי כתיב ויתן דוד לארנן משקל
זהב שקלים שש מאות וכתוב ויקן דוד את הגרן ואת הבקר

פרת הטאת פירק ארבעה עשר

בכסף שקלים חמשים הא כיצד גבה מכל שבט ושבט חמשי
שקלי' שהם שש מאות ואכתי קשיון אהרדי הכתיב התם זהב
והכא כתי' כסף אלא אימא גבה כסף כשש מאות שקלי' זהב :

פי'

מנה"ח אנרייתא דלעיל קאי דסייס דגוים בזמן הזה רשמי'
לעשות כן ללא נאסרו להם כמות : ולאורינהו היאך יעשו :
זילו וכו' לכו קמו ב' גוים בחורים בני גיל אחד : שרטון
לגי' ון בלע"ז ומתיינש וכינשה קרקע דבעינן שלא ישתמש הדיוט
במזבח : ציבי חדתא שלא נשתמש בהם אלס שלתיהו שברי כלים :
ממכא חדתא פיו"ל אלצי"ר בלע"ז שמוציאין בו אש מן האבנים :
אלמלא ר"ח מודה במה דקתכי והמוריגים לקם דוד לעצים : עיזא
דקורקסא כמין עז של עץ ויש בו יתדות חדין ונס יעשו חריצין
חריצין ומוליכו ומציאו על הקסי' של דישה לאחר שנידושה ומחכת
וכעשית תרין : מאי קרא דהוא יעשו חריצין ומוכן לגוש ולדוק :
כסף צו' מאות וכו' פי' כסף שיה שקלי' כ' שלזהכ גבה מכל שבט ושנט :

פיסקא

קדשי' קלים נאכלין בכל הרואה מנא הני מילי
א"ר אלעזר א"ר אושעיא אמר קרא השמר לך
פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה בכל מקום אשר
אתה רואה אי אתה מעלה אבל אתה אוכל בכל מקום אשר
אתה רואה רבי אבדימי בר חמא ברבי רוסא אמר קרא ונסב
הגבול מורחה תאנת שילה מאי תאנת שילה שכל הרואה
אותו מתאנה על אכילת קדשים שלו רבי אבהו אמר בן פורת
יוסף בן פורת עלי עין עין שלא רצתה ליהגורא ממי שאינה
שלה תזכה ותאכל כמלא עין שלה רבי יוסי בר חנינא אמר
ורצון שוכני סנה עין שלא רצתה ליהגורא ממי שאינו שלה
תזכה ותאכל בין השנואים שלה :

כי

אתא רבין אמר רב בד' מקומות שרתה להן שכינה
לישראל בשילה בנוב ובגבעון ובבית עולמים ובכלן
לא שרתה אלא בהלק בנימן אול אבוי אמרה קמיה דרב יוסף
אמר חד בר הוה ליה לכליל ולא מיתקין והכתיב ויטוש משכן
שילה אהל שכן באדם וימאס באהל יוסף ובשכט אפרים לא
בחר אמר רב אדא בר אהבה ומאי קושיא דלמא שכינ' בהלק
בנימן וסנהדרין בחלקו של יוסף כדרך שמצינו בבית עולמים
שכינה בבנימן וסנהדרין בחלק של יהודה א"ל הכי השתא
בשלמא

בשלמא התם מיקרבין נהלות אהרדיאלא הכא מי מיקרבין
אין הכא נמי מיקרבין דא ר' הויה בר חנינא רצועה היתיר
יוצאת מהלקיטת יתרה ונכנסת בהלקושל בנימן והיה בנימן
הצדיק כצמצר עליה לבולערה דכתיב ונסב הגבול מורחה
תאנת שילה כהנא ד' מ' אומר הופף עליוה העה ז' כל היום
אלו ימות המשיח ובין בתימין שכן זה העה ב' ר' אומר הופף
עליו זה מקדש ראשון כל היום אלו ימות המשיח ובין כתיפיו
שכן זה העה ב' :

פ"י תאנת ל' תאנת שהיו מתאכמים שמש היו זוגרין אכילת
קדשים שהיה בחמים תרמיתו : תאנת סלה אשת אדוניו :
בן מירח ל' כהיה ירמיה חקוס אכילת קדשים כתרנס לו ע' ד' העין
ושילה כה' יוסף היתה : ורמון לפי טעמה רמון חקוס ש' ארנה
ליהנות מה שהיה סלה : בין השבועות קדשים נאכלין חף נבול
שאר המעשים ששכחונו : לכליל חנין של חנין כליל סמור : מי מיקרבין
שילה ונבול פאלת בנימן : תאנת שילה ע"ס שהיה כתיב מתא כן
עליה :

תנ"י רבנן ימי אהל מועד שבמדבר ארבעים שנה חסם
אחד ימי אהל מועד שבנלגל י"ד שנה ו' שכבשוה'
שהלקי ימי אהל מועד שבנוב ושבנבעון נ' ונשתיר לשילה
ש' חסר אחר ימי אהל מועד שבמדבר מ' חסר א' מנ"ל דאמ'
מ' שנה ראשונה עשה משה את המשכן בשניה חוקס ושלה
משנה מרגלים י"ד בנלגל ו' שכבשו מנ"ל מדאמר כלב בן
ארבעים שנה אנכי בשלוח ונ' ועתה אנכי בן הקש ושמיים
שנה כעפר לירדן כר כמה הוי בר תמנון נמי תרתי וקאמר בן
חמש ושמיים שנה הרי שבע שכבשוה' שהלקי מנ"ל אי בעית
אימא מדשבע כבשו ו' נמי חלקוואבע"א מדלא אשכחתי לר
י"ד שנה אחר שהוכחה העיר שבנוב ושבנבעון המשי' ושבע
דכתיב ויהי בהזמיר את ארון האלהים ויפול מעל הכסא
אהורנית על יד השער ותשבר מפרקתו ויכתותנוה' כשמת
עלי חרבה שילה ובאו לנוב כשמת שמואל חרבה נוסבאו
לנבעון וכתיב ויהי כשבת הארון בקרות יערים וירבו הימים
ויהיו עשרים שנה הי נינהו עשרי' שנה ישר דשמואל בעצמו

פרת חטאת פרק ארבעה עשר

ושנה לשאול ושמאל ושתים לשאול בעצמו ושבעה שמלך דוד בחברון שנא' והימים אשר מלך דוד בחברון מלך שבעה שנים וכירושלים מלך שלש ושלשים שנים וארבעה דשלמה דכתיב ויחל לבנות בחדש השני בשני בשנת ארבעה למלכו נשתיירו לשילה ש"ע חסר אחד :

חנו רבנן כילא באתם עד עתה אל ומנוחה ואל הנחלה מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים וכן הוא אומר העיט צבוע נחלתו ליד בריר' יהודה רבי שמעון אומר מנוחה זו ירושלים נחלה זו שילה וכן הוא אומר ואת מנוחתי עדי עד ואומר כי בחר ה' בציון אודה למושב לו בשלמא למ"ד מנוחה זו שילה היינו רכתי אל המנוחה ואל הנחלה אל"א למ"ד מנוחה זו ירושלים אל הנחלה ואל המנוחה מבעי ליה הכי קאמר לא מכעיא מנוחה דלא מטיתו אלא אפילו נחלה לא מטיתו :

פז' כשתיירו לשילה חת"פ שהיו מניחין חזרים עד כנין הכית שס"ט שנים : ונו' בשלום ונו' כמזל כלכ בן ע' ס שנים כשעברו את הירדן וקאמר בשעת חילוק בן פ"ה ונו' הרי' ז' שנסתהו לכנס : שבע חלקו סנרא בעלמא היא : מלל' חסכת וכו' מלל' מתוקס קרא דכתי' ביתו קאל בכ"ה שנה לנגלותינו ונו' אחר שהוכתה וכו' האריך רש"י ז"ל בכאן כמנין היו נבלות : חרבה כוז ע"י שאול : ה"נ י' דשמואל עצמו שופט לבדו משמת עלי עד שמלך שאול : ושנה א' מלכו שמואל ושאול יחד שהיה שמואל הולך אחר עצת שמואל עד שסרת במעשה אנג ומלך שוב' שנים : וז' שנים מלך דוד בחברון על יהודה וכסה חליכוהו כל ישראל עליהם הכי' את הארון מקרית יערים לעיר דוד הרי כ' וכתיב והימים אשר מלך ונו' הרי' ג' וז' דשלמה המלך לנכין ג"ה אותו שנה שלמו ת"ף שנה לניחית חזרים כשתיירו לשילה שס"ט שנים :

מסכת מנחות הקומץ פרק שלישי

אמר - שמואל נוכחה של מנורה י"ה טפחים הרגלים והפרח שלשה טפחים וטפחיים הלק וכו' והפרח והמלקחים זהב הוא מכלאת זהב מאי מכלאת זהב אמר רב יהודה אמר רב אסי שכלתה לכל זהב של שלמיה דאמר רב

יהודה אמר רב אסי ומנורות עשה שלמה וכל אח וא' הביא
 לה אלף ככר זהב והכניסו אלף פעמים לכור והעמידוהו על
 ככר א' ר' שמואל בר נחמני א' ר' יונתן מ"ד על המנורה הטהור
 שירדו מעשירה ממקום טהרה על השלחן הטהור מלמד
 שמגביהין אותו ומראין בו להם הפנים לעולי גליל ואומרים
 להם ראו חבתכם לפני המקו' מאי חבתכם כדריב"ל דאריב"ל
 נס גדול נעשה בלהם הפנים סלוקו כסדרו שנא' לשום להם
 חום ביום הלקחו תניא רבי יוסי בר יהודה אומר ארון של אש
 שלחן של אש ומנורה של אש ירדו מן השמים וראה משה
 ועשה כמותן שנא' וראה ועשה כתבניתם אשר אתה מראה
 בהר אלא מעתה דכתיב והקמות ארץ המשכן כמשפטו אשר
 הראית בהר ה' נהא כתיב כמשפטו התם כתיב כתבניתם
 א' ר' חייא בר אבא א' ר' יוחנן נכריאל חגור כמין פיסקיא היה
 והראה לו למשה מעשה מנורה דכתיב וזה מעשה המנורה
 תנא דביר' ישמעאל ג' דברים היו קשים לו למשה עד שהראה
 לו הקב"ה באצבע ואלו הן מנורה וראש חדש ושרצים מנורה
 דכתיב וזה מעשה המנורה ר"ח דכתיב החדש הזה לכם ראש
 חדשים שרצים דכתי' וזה לכם הטמא וי' א' אף הלכו שהיטה
 דכתיב וזה אשר תעשה על הצובה:

פיו מיקום טהרה מן השמים הראוהו למשה מנורה ועשה
 כנדה: השלחן הטהור משמע דאיכא טהא והלא כלי
 העשוי לכמת הוא ואינו מקבל טומאה אלא דומיא דשק שהוא מטלטל
 מלא וריקן: אלא מלמד שמגביהין וכו' הלכך מטלטל מלא וריקן
 הוא: ניום הלקחו משמע כשמסלקין אותו היה חם: מראה זה
 אלמא הראוהו: ה"נ דמשכן של אש ירדה מן השמים נתמיה:
 כמשפטו משמע הלכותיו כאמרו לו: בתכניתם משמע דמותם
 הראוהו: חגור וכו' אזור כדרך אומנין שרוצין לעשות תלמדה כאה
 וחונרין ענמן שלא יהו נזררין ננדיהם: ר"ח בשעת מולד לצנה
 אינה כראית כ"ח מעט ואינה כיכרת: שרצים לא היה מכיר איזה
 טמא ואיזה טהור: הלכות שחיטה לא היה מנין מהיכן היא מונחת
 וזה אשר וגו' ועשייתה תחלתה הוציחה וכתבין וזה אלמא הראוהו
 באצבעו:

אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלרה משה לטרום
 קכב ב 2 122 מצאו

הקומין פרק שלישי מנחות

מצאו להקדוש ברוך הוא שיושב וקושר כתרים לאותיות
 אמר רבש"ע מי מעכב על ירך א"ל אדם שעתיד להיות בסוף
 כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לרוש על כל קוץ
 וקוץ תילי תילים של הלכות אמר לפניו רבש"ע הוואה לויא ל
 חזור לאחורין הלך וישב לסוף ה' שורות לא היה יודע מה
 חס אומרים תשש כחו כיון שהגיע לדבר אמרו לו תלמידיו
 דבי מנין לך אמר להם הלכה למשור מסיני נתישבה דערמ
 חור ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבש"ע יש לך אדכ כה
 ואתה נתן תורה על ידי א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני
 אמר לפניו רבש"ע הוואיתני חורתו הראני שכרואמ' ליה חור
 לאחורין חור לאחוריו ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר
 לפניו רבונו של עולם וו תורה וו שכרה א"ל שתוק כך עלה
 במחשבה לפני:

אמר רבאשי חוינא להו לספרי דווקנים דבירב דהטרי
 ליה לגניה דחי"ת כלומר חי ברומו של עולם
 ותלו ליה כרעיה דה"א אמאי כדבעא מיניה ר' יהודה נשיאה
 ברבי אמר' ד בטחו בה' עדיעד כי ביה ה' צור עולמים א"ל
 כל החולה בטחונו בהקב"ה הווי לו מחסרה בעה' ובעה' כ
 א"ל אנא הכיקא קשיא לי מאי שנא דכתיב ב' ה ולא כתיב
 י"ה כדורש רבי יהודה ברבי אלעאי אלו שני עולמים שברא
 הקב"ה אחד בה' א ואחד ביו"ד ואינו יודע אם העה' זכה א
 והעה' ב ביו"ד או אם העה' ז ביו"ד והעה' ב בה' א כשהוא
 אומ' אלה תולדות השמי' והארץ בהבראם אל הקרי בהבראם
 אלא בה' א בראם מפני מה נברא העולם בה' א מפני שדומה
 לאכסררה שכל הרוצה לצאת יוצא מ' ט תליא פרעיה דה' א
 דאי הדר בתשובה מעיילי ליה ולעיילוהו בהך לא מסתייעא
 מלתא כדר' ש בן לקיש דא"ר שמעון בן לקיש מ"ד אם ללצים
 הוא יליץ ולענוים יתן חנא ליטמא פותחין לו כה' ליטהר
 מסויעין אותו מ' ט אית ליה חנא אמר הקב"ה אם חזר כו אנו
 קושר לו כתרי מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני צדיקים
 שבו מועטין מפני מה כפיף ראשו מפני שצדיקי' שבו כפופים
 ראשיהם

הקומץ פרק שלישי מנחות תשלא

ראשיהם מפני מעשיהן שאין דומין זה לזה :

אמר רבי חנינא בא וראה שלא כמדרת הקב"ה מדרת בשר ודם מדרת כ"ו מלך מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ ומדרת הקב"ה אינו כן עבדיו ויושכין מבפניו והוא משמרן מבחוץ שנ' ה' שומרך ה' צלך על יד ימיניך : **וראו** כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך תניא רא"א אלו תפילין של ראש והסירותי את

כפי וראית את אחוריו פני לא יראו אמר רב הונא בר בונא אר"ש חסידא מלמד שהראהו הקב"ה קשר של תפילין : **פי'** כתרי כנון תני' של ס"ת : תי מעכב ע"י מה שכתבת שאתה צריך לחוסף עליהם כתרים : שהניע לדבר שצריך טעם : כתישנה דעתו של משה הואיל ומשמו אחר ואע"פ שעדין לא קבלה : במקולין מקום הקצבים : שוקלין נשרו ססרקו נשרו נחמסרקאות של כרזל : דווקנים שמדקדקים לעשות כתב מיושר : חטרי' לנגו של חי"ת עושיין למעלה בעין חוטר כזה כלו' הקב"ה חי שוכן ברוחו של עולם חי"ת היינו חי : ותלו וכו' תלויבאוויר ואינו דנוק לנגו : א' בה' וא' בי' חילק את שמו והטיף מכל אותג' טפיץ ומאותן טפיץ כעשו מים ואש ואוויר וכל העולם : שדומה וכו' שפתות מתפתיו : לבאת ממנו לתרבות רעה יוצא : מעיילו ליה נפתח העליון בין רגל שנתוכו לנגו : בהך פתח תחתן דנפק בי' לא מסתייעא חלתא דהנאלטהר נא סיוע מפני יכר הרע הלכך עבדי סיוע פתח יתירבה : יליץ הקב"ה ויליץ אותו כלו' פותח לו להיות לץ : אית ליה תבא לה' כתר קטן בסוף נגו : אין דומין וכו' וכבודו של זה גדול משל זה מש"ה ראשיהן כפופין דמתכיים מחברו : אלו תפילין וכו' שכתוב בהן רוב הסס שי"ן וד' :

פרק התכלת

מלאכה

אשכחיה לרב קטינא דמכסה סדינא אמר ליה קטינא קטינא סדינא בקייטא סרבלא בסיתוא ציצית מה ההא עלירה א"ל ענשיתו אעשה א"ל אין בעידן ריתחא ענשונן :

תניא

וראיתם אותו חכרתם ראה מצודה זו חכוד מצוה אחרת התלויה בה ואינו זו קריאת

שמע דתנן מאימתי קורין אר"ה שמע בשחרית משיכיר בין
 תכלת ללבן תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'
 ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת הסמוכה לה ואיזו כלל
 דכתיב לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך תניא אידך
 וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' שקולה מצורה זו כנגד
 כל המצות כלן ותניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל
 מצות ה' ועשיחם אותם ראה מביא לידי זכירה וזכירה מביאה
 לידי מעשה ר"ש יוחאי אומר כל הזהיר במצוה זו זוכה ומקבל
 פני שכינה כתיב הכא וראיתם אותו וכתוב התם את ה' אלהיך
 תירא ואותו תעבוד תניא היה ר"מ אומר מה נשתנה תכלת
 מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע
 ורקיע דומה לספיר וספיר דומה לכסא הכבוד שנאמ' ותחת
 רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר וכתוב
 התם כמראה אבן ספיר דמות כסא תניא היה ר"מ אומר קשה
 עונשו של לבן מעונשו של תכלת משל למלך ב"ו שאמר לשני
 עבדיו לאחד אומר לו הבא לי חותם של טיט ולאחד אומר
 הבא לי חותם של זהב ופשעו שניהם ולא הביאו איזה עונשו
 מרובה זה שאמר לו הבא לי של טיט ולא הביא:

תנו רבנן חביבין ישראל שסבבן הקב"ה במצות תפילין
 בראשיהן תפילין כזרועותיהם ציצית בבגדיהם
 מוונות בפתחיהן ועליהם אמר דוד שבע ביום הללתיך על
 משפטי צדקך ובשעה שנכנס דוד למרחץ וראה שעמד ערום
 אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצורת כיון שנזכר במילה
 שבכשרו נחישבה דעתו לאחר שיצא אמר עליה שירה שנא'
 למנצח על השמינית מזמו' לרוד על הטילה. שנתנה בשמינית
 ר"א בן יעקב אמר כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו
 וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל כחזק שלא יחטא שנאמר
 והחוט המשולש לא במהרה ינתק ואומר חונה מלאך ה' סביב
 לירואיו ויהלצם:

היה ר"מ אומר חייב אדם לכרך מאה ברכות בכל יום
 שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך
 רבי

רבי חייא בר רב אויא בשבתא וביומי טבי טרח ומטל
 להו באספרמקי ומגדי :

פי' סדינא שלא היה בו ניצית משום כסות לילה : סרגלא
 מאנטו"ול ואין לה אלא כ' כנפים דפטור מניצית : עכשיתו
 האם אתם מענישים בכ"ד של מעלה על מנות עשה נרדף : ראיית
 ניצית מביא לידי זכירת מצוה : שקולה וכו' מדכתיב את כל מנות
 ועוד דניצית בני' ת"רוס' קשרים ומ' שוטין הרי תרי"ג : ואותו
 תעבוד מה להלן שכינה אף כאן שכינה : מה כשתנה תכלת שייחדו
 הקב"ה למצוה זו : דומה לים שניעשה בו נסים לישראל : ורקיע
 לכסא הכבוד ומתוך התכלת היושב על כסא מתמלא עליהם רחמי :
 וכתוב כמראה אבן ספיר דמות כסא אלמא רקיע היינו כסא :
 ותכלת לים וים לרקיע אבן קא חזינן : של לבן חמי שאינו מטיל
 ניצית מתכלת : תותם היו עושיין לכהמה או לעבד כשקובין אותם
 לשום סי' ענדית : של טיטולא הביא עונשו מרובה שמנוי הוא : ז'
 ביום כ' תפילין וד' ניצית ומנזה הרי ז' : והכל בתוך מכל וכל
 עומד בחזקת שלא יחטא : המסולס בתפילין וניצית ומנזה : סביב
 ליריאו העושים מנות ויחלנס מחטא : מה קרי בי' מאה : בשנתות
 וי' ע' דלא מגליי' ח' ברכות : וממלא להולק' ברכות : באספרמקי
 בשמים ומגדי מיכי מגדים שטעו כין ברכה :

תניא א"ר נתן איך כל מצוה קלה שבתורה שאין

מתן שכרה בעה"ז ובעה"ב אבל איני יודע כמה
 צא ולמד ממצות ציצית מעשה באד' אחר שהיה זהיר במצות
 ציצית שמע שיש זונה אהת בכרכי הים שנוטלת ת' זהובים
 בשכרה שיגר לה ת' זהובים וקבעה לזמן כשהגיע זמנו הלך
 וישב על פתח ביהמנכסה שפחתה ואמרה לה אותו אדם
 ששגר לך ת' זהובים בא וישב על הפתח אמרה לה יכנס
 נכנס הציעה לו שבעה מטות שש של כסף ועליונה של זהב
 ובין כל א' וא' ספסל של כסף ועליונה של זהב ועלתה וישבה
 על גבי העליונה ערומה זאף הוא עלה לישב ערום כנגדה
 באו ציציותיו וטפחו לו על פניו נשטט וישב על גבי קרקע
 זאף היא נשטטה וישבה על גבי קרקע אמרה לו גפה של
 רומי שאין אני מניחך עד שתאמר לי כמה מום ראית בי אמר
 לה העבודה שלא ראיתי אשה יפה כמותך אלא מצוה אהת
 צוה אלהינו וציצית שמה וכתוב בה אני ה' אלהיכם כ' פעמים

אני הוא שעתיד ליפרע ואני הוא שעתיד ליתן שכר ועכשיו נדמו עלי כארבעה עדים אמרה לו העבודה אוני מניחך עד שתאמר לימה שמך ושם עירך ומה שם רכך ומה שם בית מדרשך שאתה לומר בו תורה כתב ונתן בידה עמדה וחלקה כל נכסיה שליש למלכות ושליש לעניים ושליש נטלה בידה חוץ מאותן מצעות ובאת לבית מדרשו של רבי חייוא אמרה לו רבי צוה עליו ועשוי עבדית אמר לה בתי שמא עיניך נתן באחד מן התלמידים הוציאה הכתב מידה ונתנה לו אמר לו לך זכי במקחך אותן מצעות שהציעה לו כאיסור הציעה לו בהיתר זה מתן שכרן בעה זולעה ב אינו יודע כמה :

אמר רב ששת כל מי שאינו מניח תפילין עובר בשטות עשה כל שאינו עושה לו ציצית עובר בה עשה כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בג עשה כל שאין לו מזוזה לפתחו עובר בב עשה וכתבתם וכתבתם אמר ר"ל כל המניח תפילין מאריך ימים שנא ה עליהם יחיו ולכל בהן היו רוחי ותהלימוני ותחייני :

פי' צינית מצוה קלה יעשה כעלמא : גפה של רומי נשצעה בחיי המלך שפוא שרה של רומי ז"א ע"ז : נפסוק אחרון של פר' צינית כתיב ב"פ אניה" : שליש למלכות שיניסנה להתנייר : אותן מציעות לא חכרה והוא היה מתן שכרו צעה ז : הוציאה זכו וספרה לו כל המאורע שלשם שמים היא מתניירת לפי שמעיה נס גדול : בה עשה ד' פרשיו י"ט בהן זאכל חלא קיימי תרי עשה דכתי וקשרתם לאות והיו לטוטפות : נצינית ה' ועשו וכתנו והיה וראיתם גדילים תעשה לך : ה' עליהם אותם שנושאים עליהם שם ה' כתפילין יסו :

כה אמר ה' בראשון באחד לחדש תקח פר בן בקר תמים וחטאת את המקדש חטאת עולה היא א"ר יוחנן פרשה זו אליהו עתיד לרורשה רב אשויאמר אני אפרשנה מילואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה חניא נמי הכי רבי יהודה אומר פרשה זו אליהו עתיד לרורשה אמ' לור' יוסי מלואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה א"ל תנוח דעתך שהנחת את דעתי כל נבלה וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים כהנים הוא דלא יאכלו

הא ישראל ואכלו ר' יוחנן פרשה זו אליהו עתיד לדורשה
רבה אמר כהנים איצטרך ליה סד"א הואיל ואשתרו מליקה
לנבייהו תשתרו נמי נבלה טרפה קמ"ל וכן תעשה בשבעה
בחרש מאיש שיונה ומפתי וכפרתם את הבית שבעה אמר ר'
יוהנן אלו שבעה שבטים שחטאו ואעפ"י שאינם רוכו של
קהל חדש שהרשו ואמרו חלב טותר מאיש שוניה ומפתי מלמ'
שאין חייבים אלא על העלם דבר עם שנגח מעשה אמר רב
יהודה אמר רב זכור אותו האיש לטוב והגנירה בין חזקיה בין
גוריון שמו של סלא הוא נגנו ספר החזקאל שהיו דבריו סותרין
דבריו תורה מה עשה העלו לו שלש מאות גרבי שמן ושכ
בעליה ודרשו :

פי' אליהו וכו' לאין חנו יודעין לפרשה : כדרך וכו' כי היכי
דילנותי למשה דשמיני דידכו הוה ר"ס ניסן ה"כ הקרינ פר
בר' ח : אליז שבטים והכי משמע וכן תעשה ותניא פר כי היכי
דכתיב לעיל מיכי תתן פר בן נקר כן תעשה כז' שבטים פר העלם
דבר אס חדשו שום הוראת איסור ואחרו חלב מותר : מאיש שונה
ששגנו על פיהו ואכלו בשוגג מניחין פר ואע"פ שאין כז' שבטים
הללו רובו של ישראל איכא למימר כיחידים דמו ויכיל כל' כשנה
ושצירה חפ"ה הואיל ורוב השבטים הם חשיני רונא : עם שנת
מצה שאכלו זכור חלג שוננין ע' פיהם : דבריו סותרין וכו' כיון
כל הכן דלעיל : ש' גרבי שמן לכרות להדליק בלילה ולדורשה :

פרק כל המנחות

אמרו ליה רבנן לר' פרידא עזריה בר בריה דר' אבטולם
דהוא עשירי לרבי אלעזר בן עזריה דהוא עשירי
לעזרא קאי אבבא א"ל מאי כולו האי אי בר אוריאן הואי
ואי בר אבהון בר אוריאן ואי בר אבהן ולא בר אוריאן אשא
תכליה אמרו ליה בר אוריאן הוא אמר להו ליעול וליתי הוייה
דהוה עכירא דעתיה פתח ואמר אמרת לה' אדני אתה טובתי
כל עליך אמר כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע החזק לי טוב'
שהודעתוך בעולם אמר לה טובתי כל עליך אין אני מחזיק
טובה אלא לאברהם יצחק ויעקב שהודיעוני בעולם תחלה

שנאמר לקדושים אשר בארץ הכה ואדירי כל הפצי במ כיון
 דקא שמעיה דקא אמר אדיר פתח ואמר יבא אדיר ויפרע
 לאדירים מאדירים באדירים אדיר זה הקב"ה דכתיב אדיר
 במרומה ויפרע לאדירים אלו ישראל דכתיב ואדירי כל הפצי
 במ מאדירים אלו מצרים דכתיב צללו כעופרת במים אדירים
 באדירים אלו מים דכתיב אדירים משכרו יסבא ידיר בן ידיר
 ויבנה ידיר לידיר בהלקו של ידיר ויתכפרו בו ידירים יבא
 ידיר זה שלמה דכתיב וישלח נתן הנביא ויקרא את שמו
 יחידיה בעבורה כן ידיר זה אברהם דכתיב מה לידירי בביתי
 ויפנה ידיר זה בית המקדש דכתיב מה ידירות משכנותיך ה'
 צבאות לידיר זה הקב"ה דכתיב אשירה נא לידירי בהלקו של
 ידיר זה בנימין דכתיב לבנימין אמר ידיר ה' ויתכפרו בו ידירים
 אלו ישראל דכתיב נחתי את ידירות נפשי בכף אויביה יבא
 טוב ויקבל טוב מטוב לטובים יבא טוב זה משה דכתיב ותרא
 אותו כי טוב הוא ויקבל טוב זו תורה דכתיב כילקה טוב נתתי
 לכם תורתיו אל תעזבו מטוב זה הקב"ה שנא טוב ה' לכל
 לטובים אלו ישראל דכתיב הטיבה ה' לטובים יבא זה ויקבל
 זאת מזה לעם זו יבא זה זרה משה דכתיב כי זה משה האיש
 ויקבל זאת זו התורה דכתיב וזאת התורה מזה זה הקב"ה
 דכתיב זה אלי ואנוהו לעם זו אלו ישראל דכתיב עם זו יצרתי
 ליוכתיב עם קנית :

פי' עשירי לעזרה רח"ע עשירי לעזרה הסופר : מאי כולי
 סאי דקא תייחסתו ליה : אי נר אוריין אס בן תורה : יאוי
 הוי הנזק : אשא זכו אס תאלכו ר"ל שלח יהיה נקרא ע"ס אנותו
 שאין פעלי תורה : תזייה ר"פ לרבי עזריה דעכירה שהיה צעור :
 ופתח בהגדה לחננחוי : שהודיעוין שחבי תייחדת שחך צעולם :
 דשמעיה ה"ע לר"פ דאמר אדיר גזכר אנדה של אדיר : יבא אדיר
 כלו' כן אמר הקב"ה כשעשה נקמה במצרים כללו כעופרת במים
 אדירים שהם אדירים :

אמר רבי יצחק בשעה שההריב הקב"ה בית המקדש
 מצא והקב"ה לאברהם עומד בבית המקדש אמר
 לו מה לידירי בביתי אמר לו על עסקי בני באתי אמר לו בניך
 חטאו וגלו אמר לו שטא בשוגג חטאו ל' עשותה המזכחה
 אמר

אמר לו שמא מיעוטם הטאו א"ל הרבים א"ל היה לך לומר
 להם ברית מידה א"ל ובשר קדש יעברו מעליך א"ל שמא
 המתנת להם היו חוזרין בתשובה א"ל כי רעתיכי אז העלוזי
 מיד הניח ידו על ראשו והיה צועק ובוכה ואמר שכא ה"ו אין
 להם תקנה יצתה ב"ק ואמר לו זית רענן יפה תואר קרא שמך
 מה זית זה אחריתו בסופו אף ישראל אחריתן בסופן לקול
 המולה גדולה הצית אש עליה ורעו דליותיו א"ר חנן בר פפא
 לקול מילייהו של מרגלים נתרועעו דליותיהן של ישראל
 דא"ר חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה
 כי חזק הוא ממנו אמרו כביכו"ל שאפילו בעל הבית אינו יכול
 להוציא כליו משם מתקיף לה רבי אחא בר חנינא בר פפא
 האי לקול המולה לקול מלה מיבעי ליה אלא אמר לי הקב"ה
 לאברהם קולך שמעתי והמלתי עליהם אני אמרתי ישתעבדו
 בד' מלכיות כל אחד ואחד כשעבוד מלכות מצרי השתא חדא
 חדא מאי דפסיק להו וא"ד אני אמרתי בורה אחר זה עכשיו
 בבת אחת אריב"ל למה נמשלו ישראל לזית מה זית זה אין
 עליו נושרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים אף ישראל
 אין להם בטלה לא בעה"ז ולא בעה"ב ואמר רבי יוחנן למה
 נמשלו ישראל לזית לומר לך מה זית זה אין מוציא שמנו לא
 ע"י כתישה אף ישראל אין חוזרין למוטב אלא ע"י יסורין :

פ"י עשותה החזמתה כל מעשיהם בחזמה ונכונה : יעברו
 שהעבירו מעליהם מילה : כי רעתיכי ונו' נשעת עליונותם
 מחזיקים יותר ברעתם ולא חוזרין בהם : זית רענן סמך לשהוא
 קלל דמה לידיו : אחריתו בסופו שנוטעו עכשיו ואינו טוען עד
 זמן גדול ואח"כ טוען פירות הרבה ל"א שאינו מתנפל מעט מצט
 כשאר הילכות אלא בסופו כולו יסד : לקול מלייהו שהיה תלוכתם
 ונכיתם בהשחית קול והיא הניחה בכי' לדורו' בט' בלתי דליותיהן
 קרי"ל : נתרועעו כתרובתו כלו' נשנר באין עוזם : בע"ה הקב"ה :
 כל א"ו כשעבוד מלכיות של עכשיו : בזה א"ז דהיינו ד' סיעורין :
 בנת א' דהוי כוליה ס' סיעורם לא שיהו מפוזרין בד' מלכיות :

פרק רבי ישמעאל

תנו

רבנן כשצרו מלכי בית השמונאי וכו' : (כראיתא בב' קכפ מרובה) :

פיסקא

מעשה שבא העומר מנגות צריפין ושתי הלחם
 מבקעת עין סוכר כי מטא עומר לא הוידעי היכא
 איכא עומר לאיתווי אכרוז אתא ההוא חרשאי אוחיב הדא
 ידיה אאינרא וחדא ידיה אצריפא אמר להו מרדכי מי איכא
 דוכתא דשמייה צריפא ננות אונגות צריפין בדוק ואשכחו כי
 בעו לאיתווי שתי הלחם לא הוידעי היכא איכא אכרוז אתא
 ההוא חרשא אוחיב חדא ידיה אעיניה וחדא ידיה אסיכר
 אמר להו מרדכי מי איכא דוכתא דשמייה עין סוכר או סוכר
 עין כדוק ואשכחו פתחיה על הקנין פתחיה זה מרדכי למה
 נקרא שכו פתחיה שפותח דברי ודורשין וידע' לשון כלהו
 סנהדרין נמי הוה ידע' לשון דאמר רבי יוחנן אין מושיבין
 בסנהדרין אלא בעלי חכמה בעלי מראה בעלי קומה בעלי
 זקנה בעלי כשפים וידע' לשון שלא תהא סנהדרין שומעין
 מפי הסתורגמן אלא דהוה כיוול לשנא' והיינו דכתיב נחמיה
 מרדכי בלשן :

פי' מעשה וכו' מפרש נחמיה מנחת העומר להביא חן הקרוב
 ומפרש שם נחמיה טעמא ונמי טעמא חן החיילות
 והחריבו כל סביבות ירושלים והצריכו להביא מנגות צריפין וכו'
 שהיו רחוקים מירושלים : אכרוז הכריזו שכל מי שידע תבואה
 שיודיענה : חרשא חרש שומע ונחמיה : אאינרא נג : צריפא
 צורד' צ' סאין לו נג אלא חדלמיעלה ומן ערבה הוא : מרדכי שהיה
 ציווי אשירוש : שתי הלחם של חטים : אעיניה בעינו : סיכרא
 חור שנתחזות הדלת שכו תומצין הכריזו לכעול : על הקנין על
 השופר ששמו קנין שהתנדב חן מניא חעות וכותן לחוכו :
 שפותח וכו' נחמיה חרש : כיוול ליחסי כולל ומערב הלשונות ודורשן
 והיינו דכתיב לפני פאטסה ה"ל להקדים מרדכי דרך השיכותו
 דבתיב ניה ונדול ליהודים אלא שכו הכה נבי בלשן למדרש נ' בלשן
 כיוול ליחסי :

פרק כל קרבנות צבור

אמר

כל קרבנות צבור פרק שמיני תשלה

אמרי

וישלה

לו יוחני ומרא למשה תבן אתה מכניס לעפרוים
 אמר להו אמרי אינשי למתא ירקא ירקא שקול :
 יואב תקיעה ויקח משם אשה חכמה מאי שנא
 תקיעה א"ר יוחנן מתוך שרגילין בשמן זית חכמ'
 מצויה בהם ת"ר וטובל בשמן רגלו זה חלקו של אשר שמושך
 שזן כמעין אסרו פעם אחת נצטרכו אנשי לודיקא לשמן מינו
 להם פולמוסטוס אח' אמרו לו לך והבא לנו שמן במאה רבוא
 הלך לירושלים אמרו לו לך לצור הלך לצור אמרו לו לך לגוש
 חלב הלך לגוש חלב אמרו לו לך אצל פלוני בשדרה הלך
 ומצאו עווק תחת זיתיו אמר לו יש לך שמן במאה רבוא שאני
 צריך אמר לו הן הסתן עד שאסיים מלאכתי המתין לו עד
 שסיים מלאכתו לאחר שסיים מלאכתו הפשול כליו לאחוריו
 והיה מסקל ובא ברך אמר לזה יש לו שמן במאה רבוא
 כמרומה אני ששחוק שחקובי היהודים כיון שהגיע לעיר
 הביאה לו שפחתו קוטקוטוס של חמין ורחץ בו ידיו ורגליו
 והוציאה לו ספל של זהב מלא שמן וטבל בו ידיו ורגליו לקיו'
 מה שנא וטובל בשמן רגלו לאחר שאכלו ושתו מדר לו שמן
 במאה רבוא אמר לו כלום אתה צריך יותר אמר ליהן אל
 שאין בידי דמים אמר לו אם אתה רוצה ליקח קח ואני אב
 עמך ואטול הדמים מדר לו שמן בח' עשר רבוא אמרו לא הניח
 אותו האיש לא סוס ולא פרד ולא גמל ולא חפור בא"ישל
 שכרו כיון שהגיע לעירו יצאו אנשי עירו לקלסו אמר להם
 לא תקלסו לי אלא לזה שעמי שמרד לי שמן במאה רבוא והרי
 נושה בו שמונה עשר רבוא לקיים מה שנא יש מחעשר ואין
 כל מתרושש והון רב :

פי'

יוחני הן הם חרטומי חכמים : תנן וכו' חשל הוא דמכניס
 תנן לעפרוים למכור חסונה הוא שהרי יש תנואה הרבה הך
 אתה עושה מכשפות נכאן ואין מכשפין נעולם כמותיכו שהיו
 סגורים שהוא עושה האותות ע"י כישוף : למתא ירקא וכו' לעיר
 שירק גדלנה הרבה הבא ירק לשם למכור לפי שמתקננין שם כל
 הכריך לקנות ירק כלו' אנא כמי שפיר קא ענידנא הם אמרו לו דבר
 ליכנות והוא השיב להם נעכיניהם : שטן זית מפקח את הלב :
 פולמוסטוס ממנה נמאה רבוא חכים : לגוש חלב שם מקיס וכתלקו

כל קרבנות צבור פרק שמיני

של אשר : עווק חופר : הפשיל וכו' כמו שכיר עני : מסקל מפנה
לכנים מן השדה ומתיך כך נדמה לו לאותו פולמוסטוס כעני :
לקלטו לשנחו על טקנה כ"כ : אלא לזה על מדה זו סהיה מראה
ענמו כעני ויש לו הון רב שהרי כל זה אינו שלי ולקיים מה שאחר
שלמה יש מתעשר בו' דנינה מדה זו ויש מתרוששו' ולשנח מדה זו :

צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך א"ר שמואל
בר נחמני אמר רבי יונתן אליך ולא לי לא לאורה אבי
צריך שלהן בצפון ומנורה בדרום א"ר זדוקא א"ר אלעזר לא
אכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך ויעש לבית חלוני
שקופים אטומים תנא שקופים בחוץ ואטומים בפנים לא
לאורה אני צריך מהוץ לפרוכת העדות באהל מועד עדות
היא לכל באי עולם ששכינה שרויה בישראל אם תאם לאורה
אני צריך והלא כל אותם השנים שהלכו ישראל במדבר לא
הלכו אלא לאורי אלא עדות היא לכל באי עולם שהשכינה
שרויה בישראל מאי עדותה זה נר מערבי שנותן ברה שמן
כמדת הברותיה מסנה היה מדליקובה היה מסוים :

כתיב על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים בל היום
וכל הלילה תמיד לא יהשו המזכירים אתה אלא
דמי לכם מאי אמרי אמר רבה בר רב שילא אתה תקום תרחם
ציון כי עת לחננה כי בא מועד רב נחמן אמר בונה ירושלים
ה' נדהו ישראל יכנסו ומעיקרא מאי הווא אמרו אמר רבא כי
בחרה' בציון אוה למושב לו :

פ"י אליך לרצותך ולהראות חנתבס לפני ולא לי ולא נשנילי שלא
לאורה אני צריך : ומנורה בדרום ומזנח הווא כי בא חנוני
ש"ח לא לאורה אבי צריך ולא לאכילה דאם הייתי צריך הייתי נוטן
מנורה פמוך לשלחן כנוהג שבעולם : שקופים רחנים ואטומים
פיהם קצר חנפנים דרך נכאים כשעושיין חלון מרחצין אותם
חנפנים שמשפיעין את עובי הכותל מכל כד כדי שלא יסתום ויעפס
לפני הכותל את האור מלנח לצדדין אבל היכל קצר חנפני ומרחיב
והולך לכד חוץ כדי ששפא אורה חן ההיכל ומאיר לעולם כי לא לאורה
אני צריך : נר מערבי נר חמצי היה פוכה פיו כלפי מערב וכל
שאר הנרות היה פיהם כלפי נר מערבי : ממנה היה מדליק את
שאר הנרות שנקר היו כולן כנות חוץ ממנה שהיה דולק כל היום
ולערב היה מדליק ממנו שאר הנרות : מקיים דלאחר הדלקת
שאר

כל קרבנות צבור פרק שמיני חשלו

שאל הכרות היה מכנה אותה ומטינה ונותן בה שמן : פלוסאמרי
הנך שומרים : ומעיקרא קודם חרנן :

פרק שתי הלהם

מנא לן דמעלין בקדש אמר רב אחא בר יעקב האמ' קרא
את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם
רקועי פחים ציפוי למזבח וגו' בתחלה תשמישי מזבח ועכשו
גופו של מזבח אשר שברת ושמתם בארון תני רב יוסף טלמך
שהלוהות ושברי הלוהות מונחים בארון מכאן לת"ה ששכח
תלמודו מחמת אונסו שאין נוהגים בו מנהג בזוהר אמר ר"ל
פעמים שביטולה של תורה זה הוא יסודה דנתי' אשר שברת
מלמד שאמר ליה הקב"ה יישר כחך ששברת ואמ' ריש לקיש
ת"ה שסרה אין מנדין אותה בפרהסיא שנא וכשלתהו וכשל
גם נביא עמך לילה מסהו כלילה ואמר ר"ל כל המשכח דבר
אחד מתלמודו עובר בלאו שנאמ' רק השמר לך ושמור נפשך
מאד פן תשכח את הרברים וכדרכי אבין א"ר אילא דא"ר
אבין א"ר אילא כל מקום שנא' השמר פן ואל אינו אלא לא
תעשה רכינ' אמ' עובר בב' לאוין השמר ופן רב נחמן בר יצחק
אמר בג' לאוין השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח יסוד
אפי' מחמת אונסו ת"ל ופן יסורו מלבבך במסירות מלבו הכתוב
מדבר רבי דוסתאי ברכי יהודה אומר יכול אפילו תקפה עליו
משנתו ת"ל רק ר"א ורכי יוחנן דאמרי תרויהו תורה ניתנה
במ' יום וגשמתו נוצרה למ' יום כל המשמר התורה נשמתו
משתמרת וכל שאינו משמר את התורה אין נשמתו משתמרת
חני רבי רבי שמעאל משל לאדם שמסר צפור דרוד לעבדו
א"ל כמדומה אתה שאם אתה מאכדה איסר אני נוטל ממך
בדמיה נשמתך אני נוטל ממך :

פ"י אשר שברת ושמתם בארון משמע שהשברים יסיס בארון :
שנטולה וכו' כנון שנטל תורה להוצאת המת ולהכנסת
לה : זהו יסודה כלו' וקבל שבר כאלו ושב ועוסק בתורה : אשר
שברת ולא ח"ל לנל' כעס ש"מ הסכימה עמו דעת שכינה כשניטל
תורה ושכרה מסוס דמתכוין לטובה שכסא ק"ו נענמו חפסס וכו' :

שתי הלחם פרק י"א מנחות

תקפה שלא יוכל להעמיד נרסא: רק מיעוט הוא: מנדה במ' יום
נמר כורת הולל למ' יום:

אמר רבי אמי מדבריו של רבי יוסי למדנו אפילו לא

שנה אדם אלא פרק אחד שהרית ופרק א' ערבית

קיים מצות לא ימוש ספר התורה הוזה מפיד א' ר' יוחנן משום

רשב"י אפי' לא קרא אדם אלא קריאת שמע ערבית ושהרית

קיים מצות לא ימוש ודבר זה אסור לאומרו בפניע"ה ורבה

אמר מצוה לאומרו בפני עמי הארץ שאל בן דמה בן אדוותו

של רבי ושמעאל כגון אני שלמדתי את כל התורה כולה מהו

שאלמד חכמת יונית קרא עליו המקרא הוזה לא ימוש ספר

התורה הוזה מפיד והגית בו חמס ולילה צא וכדוק אי זו ר"ה

שעה שאינה לא מן היו' ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית

ופליגא דרבי שמואל בר נחסני דא"ר שמואל בר נחכניא ר'

יוחנן פסיקוה לא מצוה ולא חובה אלא ברכה ראה הקב"ה

את יהושע שרברו תורה הכיבין עליו ביותר שנאמר ומשרתו

יהושע בגן נער לא ימוש מתוך האהל א"ל הקב"ה יהושע

כל כך הביבין עליך ד"ת לא ימוש ספר התורה הזרה כפיך

הנא דבר ושמעאל ד"ת לא יהו עליך חובה ואי אתה רשאי

לפטור עצמך מהן:

פי' מדבריו של ר' שאמר לתם התמיד הישן שיעמד מצט בשלחן

בשחרית והמלכה עמד בערבית מצט קרי תמיד ש' תהפי'

לא שנה וכו': מלאק"ש אצ"פ שהוא חיוב מצוה בלאו לימודה של

תורה קיים וכו': אסור לאומרו שלא יאמר בק"ש סני ולא ירגיל

את בכיולת"ת: מצוה וכו' דסנר חסוס ק"ש נוטל שכר גדול כזה

כי אז תכלית דרכיך וכו' א"ס הי' עוסק כל היום כ"ש ששכרו גדול

וזרגיל את בכיולתורה ל"א סנרי הנך רבנן דמני פטרי כפשיהו

בק"ש וייתי כולי יומא וברסי"ש ששכר גדול יש: לא וכדוק כלומר

דבר שלא יהא לעול': ופליגי הק' דאמ' טובה ללמוד כל היום: כ"כ וכו'

לה ימוש הכטיחו שלא תשתכח תורתו הימנו: מונה כאל' שיש לו חוב

ואומר מתי אפרענו ואפטור נכך לא יאמר אשכח פרק א' ואפטור

שאי אתה רשאי לפטור עצמך מהם:

אמר הזקיה מ"ר ואף הסיתך מפי צר רחב לא מוצק

תחתיה וגו' באוראיה שלא כמדת הקב"ה כדת

שתי הלחם פרק י"א מנחות תשלו

ב' ו' אדם מסית חברו מדרכי חיים לדרכי מיתה והקב"ה מסית את האדם מדרכי מיתה לדרכי חיים שנא' ואף הסיחך מפי צר מניהגם שפיה צר שעשנה צבור בתוכה ושם אמר כשם שפיה צרכך כולה צרה ת"ל העמיק הרחיב ושמה תאמר למלך לא הוכנה ת"ל גם היא למלך הוכן ושמה תאמר אין בה עצים ת"ל מדורתה אש ועצים הרבה ושמה תאמר זה שכרה ת"ל ונחת שלחנך מלא דשן:

פ' הסתת חלם איכה חלל לרעה : אף הסיתך הקב"ה ללמוד תורה כדי להיכנל מניהגס : שפיה צר שיהא עשנה צבור לתוכה ולא ינא לחון כדי שידוכו דשעי' באש ונעשן : העמיק כיוון שכל לעומק מיד הרחיב ונניהגס משפיע דרישי' דקרא כי ערוך מאתחול : למלך ת"ח דכתי' ניי מלכי' יתלכו שפירשן מן התורה לא הוכנה ניהגס שלא יהא כדון בה : זה שכרה של תורה שמכלת מניהגס חבל שכר חילת' ל' ונו' :

פרק המנחות והנסכים

אמר רבי חנן והיו הייך תלואים סנגד זה הלוקה חבוא' משנה לשנ' ופחדת לילה ויומם זה הלוקה חבואה מערב שבת לע"ש ולא תאמין בחייד זה הסומך על הפלטר :

אמר רבי יצחק מה נשתנה מנחה שנאמ' בה נפש אמר הקב"ה מי דרכו להביא מנחה עני מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו לפניו ו' יצחק מה נשתנה מנחה שנאמ' בה חמשה מיני טיגון הללו משל למלך ב' ושעשה לו אודהו סעודה ויודע בו שהוא עניא' ל' עשה לי מהן חמשרת מיני טיגון כדי שאהנה ממך :

פ' הלוקה וכו' שאין לו קרקע לזרוע והיינו חיי תלואי' שאינו יודע אם יהו לו מינות לשנה הנחה : הפלטר כחמשרת : עני שאין לו נהמות : ה' מיני טיגון סולת מחמת ומרמשת ומלות ודקיקין מחמת מאפה כל מידי דמית' ניה שמן קרי טיגון שאהנה ממך כלו שתקונל לפני נהן :

פרק דרי עלי עשרון

חניא

היו עלי עשרון פרק שלשה עשר

תניא

אותה שנה שמת שמעון הצדיק אמר להם שנתנו
הוא מת וכו' :

הביאי

בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ הבואי בני מרחוק
אמר רב הונא אמר רב אלוגלוות שבבבל שדעתן
מיושבת עליה כבנים ובנותי מקצה הארץ אלו גלוות שבשאר
ארצות שאין דעתן מיושבת עליהם כבנות :

אמר

רבה בר רב הונא אמ' רב ואמרו לה אמר רב כהנא
אמר רב ואמרו לר' אמר רב מצור ועד קרית גני
מכירונא את ישראל ואת אביהם שבשמיים מצור כלפי מערב
ומקרת גני כלפי מזרח אין מכירין לא לישראל ולא לאביהם
שבשמי' או תיביה רב שימי בר חייה לרב כי פטווח שמש עד
מכואו גדול שמי בניים וככל מקום מוקטר ומוגש לשמי ומנחה
טהורה א"ל שימי את דקארוליה אלהא דאלהא ובכל מקום
מוקטרונו' בכ"מ ס"ד א"ר שמואל בר נחמני אלות"ה העוסקי'
בתורה בלילה פעלה אני עליהם כאלו מקטירום ומנישים
לשמי ומנחה טהורה א"ר נחמיה זה הלומר תורה בטהרה
גאו היא גושא אשה ואח"כ למד תורה :

פי'

דעת זכרים מיושנת עליהם יותר משל נקבות דאי בנין
ושכותין פמש למה תלקן הכתוב דהא זדאי סנן זכנת בתקו'
א"הן : בניי בגל אין להם יגול חלפות כשאר גלוות שבכל חרבות ח"כ
לפי ששם גלו החפשיים סמך והתפנה וכו' : מכירין את ישראל
מכירים בכבודם הראשון ואין מבנידין עולם : ואת אביהם שבשמיים
שמאמינים בהקב"ה ואינם עי"ז : שיחי את גת מיה אתה הוא שימי
חכם גדול ומקשה לי דבר זה : זה הלמד נטהרה עליו הוא מומל
לשמי ומנחה טהורה :

שיר

המעלות וכו' בבית ה' בלילות מאי בלילות א"ר יוחנן
אלות"ה העוסקים בתורה בלילה מעלה עליהם
הכתוב כאלו עוסקים בעבודה לעולם ואת על ישראל וגו' אמ'
רב נידל אשר רב מזופח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב
עליו קרבן ורבו יוחנן אמר אלות"ה העוסקים בהלכות עבודה
ומעלה עליהם הכתוב כאלו גבורה מקדש ביטהם אמר ר"ל
פ"ד ואת התורה לעולה ולמנחה וגו' כל העוסק בתורה כאלו

הקריב

הרי עלי עשרון פרק שלשה עשר תשלח

הקריב עולה ומנחה אמ' רבא האי לעולה למנחה עולה ומנחה
מיבעי ליה אלא אמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך לזה
עולה ולא מנחה ולא חטאת ולא אשם א"ר יצחק מ"ד זאת
תורת החטאת ואת תורת האשם כל העוסק בחורת הטאת
כאן הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאן הקריב אשם:

פ"י אלו ת"ח כו' לפי פשוטה לקאי מעבודת ב"ה מאי נליות
הא עיקר עבודה בימים הוא: לעולם זאת וכו' קרא כו' א
כו"ה ונקרבות חסתי ומאי לעולם דהא אחר התרן בטלי
הקרבות שלא למרתי על מנחת של מעלה ומיכאל עומד וכו': זאת
התורה ולא כתיב זאת חקקה: עולה ומנחה וכו' ללוי משמע
זאת הזורה הוא עולה ומנחה וכו': א"כ לא עולה דהכי משמע
לעולה כחוקים עולה כלו' דת"ח מכפר עובותינו: בתורת חטאת
כנון סדר קדשים למירי בהלכות עבודה:

משנה

נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניהוח ובעולת
העוף אשה ריח ניהוח ובמנחה אשה ריח ניהוח
ללמדך שאח' המ' בהוא' המטעייט ובלבד שיכוון לבו לשמים:
גמרא: א"ר יורא מאי קרא סתוקה שנת העובד אם בעט ואם
הרבה ואכל רב ארא בר אהרבה אמר ברבורה הטובה רבו
אוכליה ומה כשרון לבעלגא כי אם ראות עיניו תנוא אמר רבי
שמעון בן עזאי בא וראה מה כתי' כפרשת קרבנות שלא נאמר
בהם לא אל ולא אלהים אלא לה' שלא ליתן פתחון פה לבעל
הדין לחלוק נאמר בשור הגס אשר ריח ניהוח ובעוף הדק
אשה ריח ניהוח ובמנחה אשה ריח ניהוח לומר לך א' המרבה
ואח' המטעייט ובלבד שיכוון ארתי לבו לשמים ושמה תאמר
לאכילה הוא צריך ח"ל אם ארעב לא אומר לך וכו' האוכל
בשר אבירים וכו' לא אמרתי לכם זבחו כדי שתאמר אעשה
רצוני ועשה רצוני לא לרצוני אתם טובחים אלא לרצונכם שנ'
לרצונכם הזבחו:

פ"י

שנת העובד עבודת קרבן ומניאו למנחת מתוקה שנתו
כשהוא יסן לא יירא: אם מעט אם הרבה יוכל מתן שכרו:
כרבות הטובה קרנלות: רבו אוכליה כהנים: לנעליו הקנ"ה כי
אם רמות עיניו סוה מתכוין לטובה: לנעה"ד למיין לומר רשויות
הרבה הם והדבר מוכיח שמה ששמו כך נזה להקריב פריסו זה ששמו

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

כך מזה להקריב לנו אלים ופריס לכן נאמר נכולן ריח ניחוח לה' :
מ' המרבה להניח קרבנות : מעשה רכוננו להקריב לו קרבן ויעשה
רכוני לפי שהוא צריך לו ויטחידו : לא לרכוני כלו' למה נחתי שאני
דונק להכריח אתכם לעשות על כרחם : לרצונכם לצורך עמיתכם
לקיים מצותי שתהא לכם כפרה נכב :

מסכת חולין פרק ראשון

ומלך

ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על
כסאו מלובשים בגדים בגורן פתח שער
שומרון מאיגורן אלימא גורן מכש אטו שער שומרון גורן
הוא אלא כי גורן דתנן סנהדרין היתה כהצי גורן עטולה כדי
שיהו רואין זה את זה והעורבים מביאין לו לחם ובשר בבקר
ולחם ובשר בערב אמ' רב יהודה אמר רב מבי טכחי דאחאב
מביאין לו על פי הדבור מאי עורבי אמר רבינא עורבי ממש :
תניא מן הבהמ' להביא בני אדם שדומין לבהמ' מכאן
אמרו מקבלין קרבנו מ'פושעי ישראל כדי שיחזרו
בתשובה הוין מן המוסר לנסך ארת היון ומהלל שבתורת
בפרהסיא וכל היכא דכתיב בהמה גרועותא היא והא כתיב
אדם ובהמה תושיע ה' ואמר רב יהודה אמר רב אלו בני אדם
שהם עדומים בדעת ומשימין עצמן כבהמ' התם כתיב אד'
ובהמ' חכא בהמה לחוד כתיב וכל היכא דכתיב אדם ובהמ'
מעליותא היא והכתיב וזרעתי את בני ישראל זרע אדם וזרע
בהמה התם קא חלקיה קרא זרע אדם לחוד וזרע בהמ' לחוד :

רבי

שמעון בן אלעזר שדרירה ר"מ לאתווי חמרא מבי
נותאי אשכחיה ההוא סבא אמר ליה ושמת סכין
בלועיך אם כעל נפש אחת הלך רש"בא וספר דבריו לפני
ר"מ וגזר עליהם מ"ט אמר רב נחמן בר יצחק דמורת יונה
מצאו להם בראש הר גריזים שהיו עובדי אותה ור"מ
לטעמיה דהייש למיעוט וגזר רובא אטו מיעוט פשטי דקרא
במאי כתיב בתלמיד היושכ לפני רבו דתניר' חייא כי תשב
ללחום את מושל בין חבין את אש' לפניך ושמת סכין בלועיך
וגו' אם יודע תלמיד בדבו שיודע להחזיר לו טעם בין ואם לאו

תבין את אשר לפניך ושמת סכין בלועיך אם בעל נפש אתה
פרוש הימנו .

פ"ו כי גורן היו יושבי נתיבה ונתיעו ונאנודה אחת כסנהדרין
שחין מושגין זה את זה : שיהיו רואין זה"ו ולהיות שומעין
היש דבר חכרו ומעוכת זה עם זה עד שתנא הוראה כהלכה שאלו
היו יושבי נשורה שלא בעיבול אין בני רחש השורה רואה את בני
סוף שורתו ובענולה שלימה לא יושבין כדי שיהא תקום לנאת ולנא :
ע"פ הדבר שהקב"ה התירו לפי שעה דכתי' ואת העורבני בוייתי
וגו' : נריעותא היא לאוקמה דפושעי קרי בהמה : שהם ערומי'
בלעית כאל"ה רומזימין עמין כנהמה דכתי' רוח : וזרע בהמה
דמוקמי לה לא קרא ולא שנה ולא שמש"ת מעליו הכתוב מותר
נורצתי וגו' : אם בעל כפשאס הדם כשר אתה : בלועיך בלחייך
כלו' התחזק על ירך ולא תעש זאת : ימנו להן אוחן היושבי בהר
בריי' ונעשו מומ' לע"ו : את מושל גדול בתורה : אם ילדע ברנו
שחם ישאלנו ישיב לו טעם : בין שאל : ואם לאו תבין מענין ואל
תזל ותביישנו : ושמת וגו' כלו' התחזק עמך וענו סוף חלש' אם
בעל כפש ומתאו' לשאל ולעמו' על העיק' מא' תקנת' פרוש הימנו :

העיר רבי יהושע כן זרוח בן חמיו של ר"מ לפני רבי על
ר"ב שאכל עלה של ירק בבירה שאין זה תיר רבי
את בית שאן כולה על ידו חברו עליו אהיו בבית אביו אמרו
לו מקום שאבתוך ואכות אבותיך נהנו בו איסור אתה תנהוג
בוהיתרדרש להם כקרא אהוכת נהש הנהושת אשר עשה
משה כי עיר הימים ההם היו בני ישראל כקטרים לו ויקרא
לו נהשתן אפשר בא אסא ולא ביערובא יהושפט ולא ביערו
והלא כל ע"ז שבעולם אסאויהושפט ביערום אלא מקום
הניחו לו ואכותיו להתנרר בואף אני מקום הניחו לי אבותי
להתנרר בו מכאן לר"ח שאמר דבר הלכה שאין מזההים
אותו ואמרו לה אין מזההי' אותו ואמרו לה אין מזההין אותו
מ"ד מזההין דכתיב ולא יוחה השקום"ד אין מזההים דכתיב כי
לא ינח לעולם ה' ומ"ד אין מזההין דהנן משרבו והיה הלב
רבו מחלוקות בישראל :

פ"ו עלה של ירק ולא עישר : והתיר ר' ע"פ עדות זו לאכול
ירק ופירות האילן בטנלן : וכתת וגו' בחזקיה כתי' :
מקום

הכל שוחטין פרק ראשון

מקום הכיחו כשיצאו בנינו אחרינו אלם ימלאו מה לתקן כמה
 יגדל שחם א"כ שלא הרגישו נדב' כדי שיתגדלו שם נניהם ולא נכונה
 הניחו ע"ז זו : מלאן לחינו שקבל ר' עלות זו ולמד הימנה
 אצ"פ שדבר תימה הוא שהרי מצולם היו כוהני' בו איסור למדנו
 שאין מוסיחין ת"ח האומר דבר הלכה מדקדק לאמר לא שמעת : אין
 מוסיחין אין מדליגין אותו משמועתו לאמר חזור כך : מוסיחין
 משקצין את דבריו : מוסיחין לאמר גאותך גרמה לך שלא הסית
 לחון לשמוע דבר כהלכתו מפי רבך : זמחיל' נכוח שלא דקדק
 מפי רבו כלל וסמכו על לנס :

אין הקב"ה טביא תקלה על ידי בהמתן של צדיקים דר'
 פנחס בן יאיר הוה קא אזיל לפדיון שבויים פנע
 ביה בנינאי נהרא א"ל גינאו חלוק לי מימך ואעבור בך א"ל
 אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני
 אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה ואני ודאי עושה א"ל
 אם אי אתה הולך נוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם
 הלק ליה הוה ההוא גברא דהוה דארי היטא לפסחא א"ל
 חלוק ליה נמי להאי דבמצורה עסיק חלק ליה הוה ההוא
 שויעא דלוה בהדיה א"ל חלוק ליה נמי להאי דלא לימא כך
 עושין לבני לוויה חלק ליה אמ' רב יוסף כמה נפיש האי גברא
 ממשה ושתי רבון דאלו התם חד זמנא והכא תלת זמנא
 ודלמא הכא נמי הדא זמנא אלא כמשה ושרון רבון איקלע
 להווא אושפיזא רמו ליה שערי לחמריה לא אכל חבטינהו
 לא אכל נקרינהו לא אכל אמ' ג'הו דלמא לא מעשרן עשרינהו
 ואכל אמר ענייה זו הולכת לעשות רצון קונה ואתם מאכילים
 אותה טבלים שמע רבי נפק לאפיה א"ל רצונך סעוד אצ"ל
 א"ל הן צהבו פניו של רבי א"ל כמדומה את שמודר הנאה
 מישראל אני ישראל קדושים הן יש רוצה ואין לויש שיש לו
 ואינו רוצ' וכתוב א' תלחם לחם רע עין ו' חתאו למטעמותיו
 כי כמו שער בנפשו כן הוא אכול ושתה יאמר לך ולבו בל'
 עמך ואתה רוצה ויש לך השתא מיהא מסרהיבנא דבמלתא
 דמצוה קא טרהנא כי הדרנא אתינא עיילנא לנביך כי אתא
 אתרמי על בהאי פתחא דהו קיימין ביה כודנייתא חוורתא

אמר מלאך המות בביתו של זה ואני אטעו אצלו שמע ר נפק
לאפיה א"ל מזבנינ' להו א"ל ולפני עור לא התן מכשו' מסקרנ'
להו מפתת הויקא עקינא להו איכא צער בעלי חיים קטילנא
להו איכא בל' תשחית הוה קא סבתש ביה טובא גבה טורא
בינייהו בכה רבי ואמר מה בחייהן כך במיתתן עאכ"ר דא"ר
חמא בר חנינא גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם שנא'
ויהיהם קבורים איש ונהנה ראו את הגדוד וישלכו את האיש
בקבר אלישע וילך ויגע האיש בעצמות אלישע ויהי ויקם על
רגליו א"ל רב פפא לאביי ודלמא לקיזמי ביה ברכתא דאליהו
דכתיב ויהינא פי שנים ברוחך אלו א"ל אי הכי היינו
דחנינא על רגליו עמד ולכיתו לא הלך אלא במה איקיים
כדא"ר יוחנן שרפא צרעת נעמן שהיה שקולה כמת שנאמר
אלנא תהי כמת אמר ר"ב למה נקרא שמס ימים שאימתן
מוטלת על הבריות דא"ר חנינא מימי לא שאלני אדם על
פכת פרדרה לבנה וחייה והא קא חנינא דחיי אימר וחייית
והא קא חנינא דמיתסו בחיורן ריש כרעיהו קא אמרינן :

פי' בינאי סס הנהר : רזון קוני כל הכתלי הולכי לים נגזרת
החלץ : ספק שמאל לא יתנו לך בפדיון : דנמזזה עסיק
דמתחלת טמיכה בעינן שימור לשם מנה : דלווה נהדייהו כתתנר
עמס נדרך : טייע סומר ערבי : כך עושין נתמי' : לבני לוייה
לבני חבורה שמיניהו והולך : ה' כ' וכו' הלל מתירא הו' שלא יחזרו
המים וישטפו השני והי' מדבר עליהן שימתין להם הנהר : כמשה
וכו' שנחלק להם י"ס : קנטינהו נפסה לנקותם : נקרינהו בידים
מן האנני והפסולת : שמע ר' דהוה קאתיר"פ רזונך וכו' יהי
רזונך לסעוד אנלי : נסנו פכיו שמח חפני שלא הי' רניל ר"פ
ליהנות משל אחרי' : קדושי' הם זרמין ליהנות מהן : יש רובה
ליהנות אחרי' משלן ואין יכולת נידו וממנו איני רובה ליהנות שלא
תכניד עליו : ויש שיס' יכולת נידו ואינו רובה להנאות אחרי' משלן
ואפ"ה היקרו קדושי' שמדחין את חנרו חנלו מפני הכושת ואין
לבו חפץ וכתי' אל תלחם אל' תסעוד כמו שער כאלו אתה פותח
שער בטבו וי"ת ישא קדושי' הם והכהנ' מהם כאלו נהב' מדנ' הקדש
דיש רובה וח"ל ואסור ליהנות מסעודה שאינה מסתפקת לבעליה
ויש שיס' לו וכו' וכתי' אל תלחם ונו' : מסרהוננא כלומר נריך
למי לחקר ולילך לדבר מנה ואין סכאי לסעוד : כודנייתא פרדות

הכל שוחטין פרק ראשון

ושל ר' הו: מלאך המות שמכה ושוחטין המכה חיה: ולפני עור
ונו' לכי היכי דאסורין לך אסורין לאחריני ולנוי' אין מוכרין להם
בהמה נסה: חפיקנא חשלקס ביערות דעלמא להפקר: מפסת
היוקא דמתוך שלא היו נשמרי' ירבו נזיקין: עקרנא חנשר
פרסותיהן ועדין יכולין לילך ולא יוכל לנעט: חנתש מפציר:
גבה ונו' להכדילן: בחייהן וכו' כך כותן הקב' ה' לבו על תאותן
שלא להעבירן על דעתן שנס הדבר שנכנס נפתח הפרדות
שיפרוש ולא יעבור על דעתו הראשונה שאין דרכו לסגוד משל
אחרי: קוברי' היסרשע הי ולא ניתן ליקבר הכלהנדיקי': וימי
ואלו נמיין כשרצה להמית בן השוכחי' הוצרך לשום פיו על פיו
ועיניו על עינו לבקש רחמי' ה' כ' מדהאי שקס על רגליו ולא קס
אלישע והלך משש אלא דהוה לי נריעותם דגדולי' בחיתתן יותר
וכו': ודלמא וכו' דלא סני שלא תתקיים דכתי' ננזיקי ותנזר
אומר ויקס לך ולא חשום הלישע הוה: פי שני' אליהו החי' כן
הכרפי' ואלישע כן השוכחית וכריך להיות צודא': היינו בת חיה
ואי חשום ברכתא דאליהו יהי כריך להחיות מחשכחו שעשה מותו
שחמי' אליהו: אלכא ונו' נדרעת חריס כתי: למה נקרא שמש
דכודכיתא ימים דכתי' הפך חנא את הימים: לא סאלני ר' חרופא
הי: נחיה משמע שמת החיכה: וחית' ל' נקנה ואמכה קאי שאין
מזרפאת:

אין עוד מלבדוא ר' חנינא ואפילו כשפים ההיא אתחא
דהות קא מהררא למשקל עפרא טתותיה כרעיה
דרבי חנינא אמר לה שקולי לא מסתייעא מלרזיק אין עוד
מלבדוכתיב והא ר' יהנן למה נקרא שמש כשפי' שמכדושיין
פמליא של מעלה שאני ר' חנינא דנפישא זכותיה ואם ר' א
אין אדכ נוקף אצבעו מלמטה אלא א"כ מכרוזין עליו
מלמעלה שנאמר מה מצעדי גבר כוננו ואדם מה יכין דרכו
א"ר אלעזר דסניקוף מרצה כדס עולה אטר רבא כנודלימין
ובניקוף שני והוא דקאזיל לדבר מצוה אמרו עליו על ר' פ' בן
יאיר טימיו לא בצע על פרוסה שאינה שלו ומיום שעמד על
דעתו לא נהנה מסעודת אביו:

פי' ואפי' כשפי' אינס חלנדרו כלום' שלא חדעחו שאם לא נבזרה
ח' לפניו אין חריעין לו לאדם מהדרא חחזרת טורחת שלא
ינין: למשקל עפרא לעשות לו כשפי' ולהמיתו: כשפי' נוטריקון
שחכמישין

הכל שוחטין פרק ראשון חולין תשמיא

שמחתיין וכו' שלא בזרו על אדם זה לחיות והוא מת ע"י כשפי' :
בזק כונף : מכריזין גזרו עליו : מרבה חבפר : גדל ימין שהוא
כונף בכח וחנטער הרבה : וכניקוף שני קודם שנרפא הרשון :
בכע ברכת המזיא שלא רבה לאכול כז' משל אחרי' :

אמר רב יהודה אמר רב ת"ח צריך שידע נ' דברים כתב
שחיטה ומילה ורב הנינא בר שלמיה משמיה
רב אמר אף קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית :

כתוב אחר אומר מבן כ"ה שנה ומעלה וכתוב אחר
אום' מבן ל' שנה הא כיצד כ"ה לתלמוד ושלשי'
לעבודה מכאן לתלמיד שלא ראה סימניפה במשנהוהו' שנים
שוב אינו רואה רבי יוסי אומר ג' שנים שנאמר ולנדלם שלש
שנים ואידך שאנו לשון כשדים דקליל ואידך שאני הלכות
עבודה דתקיפן :

אמרו עליו על רביהנינא שהיה בן פ' שנה והיה עומד
על רגלו אחר וחולץ מנעל ונועל מנעל א"ר
חנינא חמוק ושמן שסכתני אמי בילדותי הם עמדו לי בעזרי
זקנתי :

פי' כתב לכתו' שידע לחתום אלו ישנ' נדון או לעדות : שחיטה
לחן ידיו בכך אפי' שכין בהלכותיה : קשר וכו' ים כו
לחיות ששני כחורות ד' : לתלמוד ללמוד הלכות עבודה : שלא
ראה סי' יפה לומר ושוכח : נג' שני' כתיב שיהא רואה סי' יפה
במזנתו :

פרק השוחט

דרש עובר גלילה בהמה שנבראת מן היבשה
הכשרה בשני סימני' דגים שנבראו מן המים
הכשרן כולא כלום עוף שנברא מן הרקק הכשרו בסימן אחד
אמר רב שמואל קפוטקאה ר' דע שהרי עופות יש להן
קשקשים ברגליהם כדגים ועוד שאלו כתוב אחד אום' ואמר
אלהים ישרצוהמים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ

אלו טרפות פרק שלישי

אלמא ממיא איברו וכתוב ויצר ה' אלהים מן האדמה כל
היה השדה וכל עוף השמים אלמא מארעא איברו אמר ליה
מן הרקק נכרא וראה תלמידים מסתכלים זה בזה אמר להם
קשה בעיניכם שדחיתו את אויבי בקש מן המים נבראו ולמה
הביאן אל האדם לקרות להם שם וי"א בלשון אחרון אמר
לאורחו הנמוק ובלשון ראשון אמר להם לתלמידיו משום
דכתיב עליוצר :

כתיב ואמר אהה ה' אלהים הנה נפשי לא מטימאה
ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה לא
בא בפי בשר פגול הנה נפשי לא מטומאה שלא הרהרתי
ביום לבא לידי טומאה בלילה ונבלה וטרפה לא אכלתי
מנעורי שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם ולא בא בפי בשר
פגול שלא אכלתי מבהמה שהורה בה דלכס' משום רבי אמרו
שלא אכלתי מבהמה שלא דורסו מתנותיה :

כ"ו מן ה' שדפי' יש לו קוים דריא וחוק : דקק שיש דה חיים
וינשה : תדע שמן הרקק נכראו : ועוד שאלו
קונטריקון ההניחין שאל את ר"ג שאלות הרבה וגם זאת שאלו ה"כ
את ריב"ז ונכ"מ דליכא ועוד שאלו עליה קאי : שרץ נפש חי ועוף
ח' מ' חמיא את נריאו עופות : ולמה הביאן כלומר ולמה נכתבו
כאן ישום קדיחת שם זה"ק ויצר ונו' ואת כל עוף השמי' לראות
מה יקרא לו ולאן איצירה קאי : משום דכתי' ואת כל עוף השמים
על ויצר דמשמע דאיצירה כמי קאי : טומאה קרי : כוס שמוט
שלא תמות לפי שמוכנת היא לכבלה ממש מאי דבותי' דיתוקאל :
שהורה חכם שגולד זה ספק והוה נרץ לשאל חכם להתירו : שלא
הורמו וכו' ואצ"פ שהוא ה' כהן ובלא הרמה יכול להכלה :

פרק אלו טרפות

תנא דבי רבי ישמעאל זאת ההיה אשר תאכלו
מלמד שתפס הקב"ה ככל מיין ומיין והראם לו
למשה וא"ל ואת אכול ואת לא תאכל :

תניא דן את הרין ויכה והייב טמא וטהר אסר והתיר
ובן חעדים שהעידו כל פרשאיין ליקח אכל אמרו
חבמים

אלו טרפות פרק שלישי הולין תשנב

הכמים הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו :

אמר

רב חסדא איזה ת"ח הרואה טרפה לעצמו ואמ' ר"ה איזהו שונא מתנות יחיה זה הרואה טרפה לעצמו דרש מר זוטרא משמיה דרב חסדא כל מי שקורא ושונה ורואה טרפה לעצמו ושמש ת"ח עליו הכתוב הוטרב יגיע בפיד כיתאכל אשריך וטוב לך רב זביד אמר זונה ונוהל שני עולמות העה"ז והעה"ב אשריך בע"ה וטוב לך לע"ה ר"א כיהו משדר ליה מבינשיארה מידי לא שקילוכי הו' מוסני ליה אול אמר אתייקורי הוא דמתייקרו בי :

פי' דן את הדין על סדה או על טלית : רשאין ליקח אותו חפץ : מן הכיעור שלח יחמרו כשכיל כן זיכהו לזה שיתכנ' לו בזול : איזה ת"ח דמהדרין לו חבדתא נטביעת עין : הרואה וכו' כשכולד ספק טרפות בנהמתו נכרה צו טעם לאיסור וטעם להיתר והינן סס עלי' ואוסרה : הרואה טרפה לתלמו ודאי שוכח מתנות חתרי' שאף על שלו אינו מומד להכריעו להיתר : יגיע כפיד ונו' דכיון שצל שלו אינו מומד כ' ששמינו מומד נשל חתרי' לננוכ ולנזול : מזמני לי' לאכול חללס : אתייקורי וכו' מתכנדי' הס כמה שאני סועד חללס והנאתס היא ואין זו מתנה :

תניא כרה תכרכו את בני ישראל רבי ישמעאל אומר למדנו ברכה לישראל ספי כהנים לכהנים עצמן לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכס הויאומ' כהנים מברכיכ ישראל והקב"ה מברך לכהנים ר"ע אומר למדנו ברכה לישראל ספי כהנים ספי גבורה לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכס הויאומר כהנים מברכין לישראל והקב"ה מסכים על ירס אלא ר"ע בדכרה לכהנים מנ"ל אמר רב גהמן בר יצחק מואברכה מברכין וסימניך ישמעאל כהנא ססויע כהני דטוקיה לה לברכת כהנים במקום ברכה דישראל :

כתיב

הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקב"ה כוונות באדם שאם נהפך אחד מהם אינו יכול לחיות תניא היה ר"מ אומר הו' עשך ויכוננך כרכא דכולא ביה מסגו כהניו כמנו נביאיו ממנו שריו ממנו טלכו שונא' כמנ

פנה ממנו יתד וגו' ההוא רומאה דהווייה לההוא גברא דנפל
מאינרא לארעא סקע כרסיה ונפוק מעייניה אתיוה לבריה
ושחטיה קמיה באחות עינים אינניד ואיתנח עול למעייניה
והייטיה לכרסיה :

פי' מסכי' ע"י ור"י לא אינטריך קרא להכי דפשיטא דמסכי'
כיון שזכה להם לדרך במקום ברכה לישראל אצל ברכת ישראל
דכא עליפא ומשמע שמתברכי' הם עם השאר כוכניות ל' כנו
שברא להם בסיס ליפני עליו ואם ירדו מנסיסן שוב אין מתיישבין :
כרכא דכולא בי' כרך שהכל בו ועל ישראל נאמר שכל מושליהם מהם
ולא חזס אחר : מצינו חזס מעיו : ושחטי' כדי שיתאכח וימשיך
מעיו חלו : לברי' שלו הכופל : באחיות עיבי' ולא כנענו
ולא הויקו אלא דגדמה לאניו כאלו נשחט :

אמרר עליו עלר"ש בן הלפתא שעסקן בדברים הירה
וכו' מאי עסקן בדברי' אמר רב משרשיא דכתיב
לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכס אשר אין לה קצין שומר
ומשל תכין בקיץ לחטה אמר אינול אחויאי ודאי הוא דלית
לדו מלכא אול בתקופת תמוז פרסיה לגלימא אקינא
דשמיני נפק אתא חד מינייהו אתנה ביה סימנא על א"ל
נפל טולא נפקו ואתו דלוייה לגלימיה נפל שמשא נפלו עליה
וקטלו' אמ' ש"מ לית להו מלכא דאי אית להו הרמנא דמלכא
לא ליבעי א"ל רב אדא בריה דרבי אשיודלמא מלכא
הוה בהדיהו אינסי הרמנא דמלכא הוונקיטי אי נמי בין
מלכא למלכא הוה דכתיב בימים ההם אין מלך בישראל
איש הישר בעיניו יעשה אלא סמוך אהימנותיה דשלמה :

פי' מאי עסקן למה נקרא שמו עסקן חלה : אי דלויכו'
דכתי' אין לה קנין והיינו עסקן ללא דעי' למס' אהימנותי'
דש"מ סידברי' התלוי' באחובה נריך כל אדם לחקו' הותס בחופת :
הכתלים אורג' כל וסוכאי' חוס : דשחטני במלים : נפק חד
מכיינה מתוך חור הקן וראה הנל : אתנח בי' סי' להכירו זלידע
מה יעשו לו חכריו כשימכא עקין : הרמכא דשפת להרנו : הוה
קיטי' שכל החסתל נחכרו יאצמיהו : בין מלכא וכו' מת המלך
עדין לא קס אחר ודרך ארץ לעשות אלא הישר בעיניו :

אלו טרפות פרק שלישי חולין תשנב

אחימנתי דשלמה נחמן הוא על כך ונרוח הקדש אמרה :

אמר

רב יהודה האי מאן דאכל תלתי תקלי חלתיה
אלובא ריקנא משתלח משכיה א"ר אבהו בדידי
הוה עובדא ואכלי חד תיקלא הלתותא ואי לא דיתבי במי
משתלח משכאיו קיימתי בעצמי החכמ' תחיה בעליה ההוא
בר טביא דאתא לבי ריש גלותא דהוה מפסקן כרען בתריותא
בדקיה רב בצומרת הגודין ואכשרידי סבר למיכל מינורי
באומצא א"ל שמואל ללא הייש מר לנקורי א"ל מאי תקנתיה
ניתביה בתנורא דאיהו בדיק נפשיה אותביה נפל תיל' הי
תילהו קרי שמואל עליה דרב לא יאוניה לצדיק כל און קרי
רב עליה דשמואל כל רזלא אנס לך :

פ'י א' ונח ריקנא קודם אכילה : משתלח משכ' נפשט עורו
שפלתית מחמתו חמוד ואוסתו קדמת : דיתני במת
לקרר עמו : צומת בשוק הוא סמוך לאר כונא ברנלי' אחרוני' :
באומצא אינו בלי כ"כ בנתנור אלא מולו חסד וכלהו בל דהו על
הנמלי' : לניקורי שמו נכסה נחש סס וחסורה חסוס סכנת
נפשות : נפשיה מהליו : תילחי מתפרק ונפול מתיכות מתיכו' :
לחיסוכה לנדיק שגדמנתי ומנעתיך מלמכול :

היה

עיוא כרכוז דהואי ביריש גלותא דעקור מלח
צנא דתרבא מיניה רב אחאי אסר רב שמואל
בריה דרבי אבהו אכל מינורי קרי אנפשיה מפרופיאיש
תשבע בטנו שלחו מתם הלכתא כותיה דרב שמואל בריה
דרבי אבהו והוהרו ברבינו אחאי שכאיר עיני גולה הוא :

פ'י

עיוא כרכוז הוא ספק בהמה ור' ש קנל שהוא חי' ודאי
וחלבו מותר דעקור וכו' לאמר שמיטה הוניהוהו ממעיהו :
מפרי פי' איש בשב' שמעתי וקנלתי שהוא מותר בטני שבע מחכו :
והסרו וכו' לנהוג בו כבוד ולדון בפניו כהלכה עד שיחזור בו ללא
לסתיר לפניו מה שהוא אסר שמאיר עיני גולה הוא :

אמר

ליה קיסר לרב יהושע בן חנניה אלהיכם כאריה
מתיל דכרזיב אריה שאג מי ללא יורא מאי
רבנותיה פרשא קטיל אריה א"ל לאו כהאי אריה מתיל אל
כאריה

אלו טרפות פרק שלישי

כאדיה דכו עילאי מתיל א"ל בעינא דמהוית לי ניהליא"ל
לא מצית הוית ליה א"ל איברא הוית ליה בעא רחמי אתעק'
מדוכתיה כו הוה טרחוקת פריסי נהים חר קלא אפילו כל
מעברתא ושורא דרומי נפל אדמרחקש פריסי נהיב קלא
אהרינא נתור ככושיני דגברו ואף הוא נפל מכורסייה
לארעא א"ל במטותא מינד בעי רחמי עליה דליהד' לדוכתיה
בעירחמי עליה ואחר ליה לאתריה :

אמר

ליה קיסר לר"י כן חנניה בעינא דאחוי לאלהיכו
א"ל לא מצית הוית ליה א"ל איברא אול אוקמיה
להדיומא בחקופת חמוא"ל לא מצית א"ל ומה שמשא
דחר משמשי דקיימי קמיה דקב"ה אמרת לא מצית
לאסתכלא ביה שכינה לכ"ש ותוא"ל קיסר לר"י בן חנניה
בעינא דאצבות ליה נהמא לאלהיכתא"ל לא מצית א"ל
אמאי נפיש דליותיה א"ל איברא א"ל פוק לנידא דרביחא
דרווח עלמא טרח שירתא ירחי קייטא אתאזיקא כנשירה
לימא טרח שיתא ירחי דסיתותא אתא טמרא טבעיה ביטא
א"ל מאי האי א"ל הני כנושאי זולוחאי דארטו קמיה א"ל אי
הכי לא מציתא :

פי' ארי שאנ כן ה' אלהי ונו' הרי שנחשל לו : פרשא וכו' אלס
נבור הורג את הארי : ריהלי' לארי' דביעילאי : איברא
אמת אחי רוכה לראותו וע"כ צריך אתה להראות לי : אפילו כו'
הפילו כל הכשי' העונדות : להדיומא כנד השמש : דלוינב' לי'
כהמא אתקין לי' סנודה : אנידא על שפת הכהר ששמו רביתא :
דרויס עלמא להתקנץ סס חילותיו והוא נתכוין למקום שתהא
רוח סולטת בו : כנשי' ליחא טחיתו ליס : כנושאי חכמי הכית :
וזולוחאי מרביציהנית נחיס מפכי חבק העולה וכבר הם כלו לאכול
כל זה : א"ה דנפיש חילותיו כ"כ לא מציתא :

אמרה

ליה ברז קיסר לר"ש בן חנניא אל הטון נגרא
הוא דכתיב המקרה במים עליותו אימא לורה
דנעביד לי חדא מסרתוריתא אמר לחיי בעא רחמי עליה
ואיננעה אותבה בשוקא דרומי ויהבי לרה מסתוריתא דהו
נהיני דכל דמנגע ברומי יחבו ליה מסתוריתא ויתיב בשוקא
וסתר

וסתר דוללי כי היכי דלחוו אינשוי וליבעו רחמי עליה יומא חד
הוה קא חליף התם הוה יתיבא וסתר דוללי בשוקא דרומאי
אמר לה שפירתא מסתוריתא דיהב לך אלהי אמרת ליה
אימא לאלהיכו דלישקול מאי דיהב ליה אמר לה אלהא דידך
מיהב יהיב משקל לא שקיל :

אמר

רב יהודה שור שהקריב אד"הר קרן אהת היה
לובמזחו שנא' ותיטב לר' משור פר מקרין
מפריס מקרין תרתי משמע אמר רב נחמן מקרין כתיב ואמר
רב יהוד' שור שהקריב אדם הראשון קרניו קודמו לפירסותיו
שנאמר ותיטב לר' משור פר מקרין מפריס מקרין בריש
והדר מפריס מסייעא ליה לר"ב ל דאמ' ר"ב ל כל מעשה
בראשית בקימתן נבראו בדעתם נבראו בצביונם נבראו שנא'
ויכלו השמים והארץ וכל צבאם אל הקרי צבאם אל
צביונם :

דרש

רבי חנינא בר פפא יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה'
במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמ'
הקב"ה למינהו באילנות נשאו דשאים ק' ובעצמן אם רצונו
של הקב"ה בערבוביא למה אמר למינהו באילנות ועוד ק'
ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא אמר הקב"ה
למינהו אנו ע"א כ' ומיד כל אחד ואחד יצא למינו פתח שר
העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו :

ר"ש

בן פזי רמי כתיב ויעש אלהים את שני המאורות
הגדולים וגו' : (המאמר הזה כתוב באורך
בפ"ק רשבועות) :

פ"ו

מסתוריתא קלע פרליך נל"א : סתר דוללינו רישט פלחקט
נל"א תוסי זהסי לחמרעי' : לחסל הטובה חפנתכה :
מקרין ונו' אזור של מד"הר קאי : קודמין וכו' שכל שורין
פרסותיהן כוללו עמקן וקרבתיהם גלי' לחמר ויתן אכלסל מעשה
בראשית נקיימתן ככרובין ונקרביהם וביניהן מן הארץ ראשו תחלה
כחצו שקדמו קרבותיהן לתרסותיהן : לדעת שהוליעס שיכראו
זהס נאותו : כנביונס נדחות שכתרו להס : שר העולם תלחך
פממונס : נשאו דשאי' וכו' שלט כאמר נבואתס למיכאו חכל
ביניאמס

אלו טרפות פרק שלישי

ביניאתם נאמר: שאין דינו וכו' שהרי גדולי' הם וענפיהם מרובין
ואין רבוי' ליגדל רבופי' כ"ס חפיתרי': אמר הקב"ה למינהו שינת
כל חילן בעצמו כרחוק מחנרו שיסאלו היכר: אנו שרבי' מנו
ודרכנו לנחת תכופי' ואס' אין אנו כזהרין לנחת כל עשב לצדו הרי
אין אנו כיכרי' זה מזה עאל"ו: ישמה ה סכולן זהירי במנותיו:

רב

אסירמי כתיב ותוצא הארץ דשא בתלת בשבא
וכתיב וכל שיה השדה טרם יהיה בארץ במעלו
שכתא מלמד שיצאוד שאים ועטרו על פתח קרקע עד שנת
אד"ה רובקש עליהם רחמי' וירדו נשמים וצמחו ללמדך
שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים רב נחמן בר פפא
הויא ליה ההוא נתא שדי ביה ביורני לא צמח בעא רחמי
אתא מטרא וצמח אמר היינו דרב אכי:

אמר

רב חנן בר רבא השטועה בריה בפני עצמה היא
שיש להב' נבין ושני שדראות וכי משה רבינו
קניגי היה או בליסטרי היה סכאן תשובה לאומרים אין
תורה מן השמים א"ל רב חסדא ברתה ליפא בר אבינא זיל
כתוב קניגי ובליסטרי באגדתך ופרשה:

פי' טרם ונו' עדיין לא היה נאמן: ועמדו וכו' מתאזים למי
נשמים: ביורני זרעים: היינו דר"א שאקב"ה חתמה
למלתם של צדיקים: ב' נבין ולכן נזלאת שטועה תאומה: קניגי
כל חיות נקוינין או בליסטרי מורה בקסת לחיות ומכין ביה בקי
בחיות הללו שאין אדם נקי בהם: כתוב קניגי וכו' אנדה זאת כתוב
שיש בה תיבות יפין ול' נח ופירשה מאי קניגי ובליסטרי נאגדתיך:

ואת

הנמשרת סרני פלשרים העותי והאשדודי
והאשקלוני והגתמי והעקרוני והעויים אמר ה'
החשיבו' א"ר יוחנן אדוניקי שלחן ה' א"ל רב חסדא לרב
החליפא בר אבינא כתיב אדוניקי באגדתך ופרשה ופליגא
דרב דאמר רב עויים מחימן באו הנ"ה עויים מתימן באו ולמה
נקרא שמן עויים שעיותו את מקומך ד"א שאו לאלוהות הרבה
ד"א עויים שכל הרואה אותם אוחזתו עוית אמ' רב יוסף ואית
להו שית סרי דרי שיני לכל הדוחד אר"ש בגן לקיש הרבה
מקראות שראוין לישוף כספיהו מתימן והן הכס טפי תורה
העויים

העוים היושבים בחצרים עד עזרה מאי נפקא מינה
 מראשביעה אבימלך לאברהם אם תשקור לי ולניני ולנכבי
 אמר הק"ה ליתו כפתורים ליפקו מעוים דהיינו פלשתים
 וליתו ישראל ליפקו מכפתורים כיוצא בדבר אתה אומר כי
 השבון עיר סידון וגו' מאי נפקא מינה דאמר להו הקב"ה
 לישראל אל תצר את מואב אמר הקב"ה לירתי סוחק ליפוק
 ממואב וליתו ישראל וליפקו מסיחון והיינו דאמר רב פפא
 עמון ומואב טיהרו בסיחון צידונים יקראו להרמון שריון תנא
 שניר ושריון מא"י הם מלמד שכל אחד ואחד מא"ה הר"ך
 ובנה לו כרך גדול לעצמו והעלה לו על שם הרי א"י ללמדך
 שאפילו הרי א"י חבוטין על א"ה כיוצא בו ואת העם העביר
 אותו לערים מאי נפקא מינה דלא ליקרו לאחיה גלוותא :

פ"ד הדוכי קטנים שלהם חמשה : מתימן בן אליפז בן עשו נאוו
 שאוו לאלהי פלשתים ויעמו ממקומן ובאו לגור ביניהם ולהכי
 לא חשיבו סרטיפלשתים : שציתו וכו' יכלו משם וכתעוית שקרב :
 עוית רתתו חלמה : דרי סיני שורות של סיני : והן נופיתורה
 טעמים גדולים תלוין בהם והשתא קחשיב וחזיל להו : חכרים עד
 עזה ח"י : מאי נפקא לן מינה אי לאו מקומן של אלו היה : ולנכדי
 ועדין לא עברו אלו הדורות : דכיוכו פלשתים ולמ"ד מתימן היו כמי
 אינטריך יעשו לאזהרינהו שלא להתגרות בנבי עשו : טעמו בסיחון
 ע"י סיחון טערה ארבע לישראל : צידוכי וגו' למעלה לי : תנא שכיר
 ושריון הרי"ח י"הן וחרמון קרוב לצינוכי ולאחזרי ובנו עליו כרכי
 זה קראלו שריון וזה קראלו שניר : העביר וגו' מאי השתעו עינין :
 דלא ליקרו חכרים לחסיו לאחר זמן גולי בני גולי לכך הנלס :

אמר רב יהודה שלך זה השולה דגיס בגן הים דוכיפת
 שהודו כפורת הנ"ה דוכיפת שהודו כפורת וזהו
 שהביא שמור לבית המקדש רבי יוחנן כי הוה חזי שלך אמר
 משפטך ההום רבה כי הוה חזי נמלרה אמר צדקתך כהררי
 אל אמר רב יהודה רחם שו שרקק ולמדה נקרא שמה רחם
 א"ר ויהנן כיון שבא רחם באו רחמי לעולם אמר רב ביבי ברי
 אביו והו' דיתוב אמידו ועביד שרקק וגמירודאי יתיב אארעא
 ושרק אחי משיחא שנ' אשרק להם ואקבצם א"ל רב אדא בר
 שימן למר בר איתא ויהא ההוא דיתוב בי כרבא ושרק ואתא

בלל אפסקיה למחזיה א"ל ההיא בידא הוה :

פ"י

זה השולה והוא עורב המים : שהודו כפות כרנלתו ענה
ודויה כזי שכפול' לתיך הראש וכפותא שס והוא עוף גדול
כתרנול: נדקתך ונו' דאפי' כמלה אית ליה חיותי' כנדולה ומשפטיך
אף כהום רנה שזיכת שלך לשפוט ולעשות נקמתן נדנת הים
להיות המחזיני למות ל"לנמלה הוה אמ' נדקתך ונו' שייזוכותיהם
מזינכין להם בלא טורחניעם מי שאתה נשפט אתה דנו עד תהום
דבה כנון שלך שטורח לבקשם מזוכותיו : רחמים מטר : אמירי
על שוט דבר : שרקיק כשהוא מנפנף נשמע כאומר שרקיק : דאי
ית'נ ואינו עומד אלא יושב ומנפנף סי' בשורה הוא : אארעא שאין
דרכו : כרנא פרישא : בלל אכן מן המרום : ביידא שקרן לפי' לקה :

תניא

ר"א גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם
שבהמה טמאה מרובה מן הטהורה לפיכך מנה
הכתוב בטהורה גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם
שעופות טהורים מרובים על הטמאים לפיכך מנה הכתוב
בטמאים מאי קמ"ל כדרך הונא אמר רב ואמרו לה אמר רב
הונא אמ' משום ר"מ לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה

תניא

רבי יוסי בן דורמסקירא אומר לויתן דג טהור
הוא שנאמר גאורה אפיקי מנינים וגו' אפיקי
מנינים אלו קשקשים שבו תחתו חרודי חרש אלו סנפירין
שפורח בהם :

פ"י

מקמ"ל הא דלאי פשיטא דאי הוה טפי היה מני לכו : דהך
קצרה ואין לך עוד טהורה ובעופות א"ל עוד טמאה : דג
טהור ולא עוף : אפיקי חוזק : אלו קשקשים הסגורים וסתומים
בו בדוסק : אלו סנפירין שחדולין ומחתיכין כמרכי' ובהם הוא בוקע
את המים כחוזק שלא יעכנוהו בפרישתו :

פרק כסוי הדם

ת"ר

כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך ונו' למדה תורה
דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לחאבתו
יכול יקה אדם מן השוק ויאכל ת"ל חבהרת מבקרד ומצאנו
יכול יובח כל בקרו ויאכל כל צאנו ויאכל ת"ל מבקרד ולא
כל

כל בקרך מצאנך ולא כל צאנך מכאן אמר ר"א ב"ע מי שיש לו מנה יקח לפסול לטרא ורק י' מנה יקח לפסול לטרא דניס נ' מנה יקח ליטרא בשר מאה מנה ושפתו לו קדרה בכל יום ואיך אימרת מע"ש לע"ש אמר רב צריכין אנו לחוש לדברי זקנא ר' יוחנן אבא ממשפחת בריאיס הוה אבל כגון אנו מי שיש לו פרוטה בתוך ביתו ירצנה לחנונו אמר רב נחמן כגון אנו לויקא וכולין כבשים ללבושך מגו כבשים יהו מלבושך ומגיד שדה עתודים לעולם ימכור אדם שדה ויקח עתודים ואל ימכור אדם עתודים ויקח שדה ודריה לב עזים דיו לאדם שיתפרנס מהלב נדיום ופלאים שנחוך כיתו ללחמך ללחם ביתך לחטך קודם ללחם ביתך והיים לנערותיך אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן תן חיים לנערותיך מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא ילמד אדם את בנו בשר ויין :

פ"י שלא יאכל בשר תדיר שלא יעני : מנקרף אס יש לו בעדרו וחם לאו לא יקנה נשוק : כל נקרו אס חין לו אלה שור א' יזנחנו : לפסול לקדירתו ל אילתס : ליטרא ירק אכל בשר לא יאכל : ישפתו כשנותנין קדרה על הכירה קרי שפיתא : ואיך אלו החמרים שאחרת דניס ובשר חימת יאכלנה אס לא נכל יום : לחוש ולהתחפק בחזונות קלים : אכא ר"י קרי לרב אכא : כגון אנו שאין אנו בריאי : ירצנה ולא יסנף עצמו בעיניו וינטרף לצדיק יתר : רב נחמן אחר דורו של ר"י היה ותמיד העולם היה משתנה והולך ולפי הוה חומ' כגון אנו דאפי' אין לנו הפרוטה עלינו לנות ולאכול : כבשים ללבושך קנהלך באן ויהא הניזין ללבוש : ויקח עתודים באן שיש לו מהם חלב לפינסה וניזין ללבוש : די לאדם בחלב ולא תשחוט ותחלבס : לנערותיך לכני ביתך למד דרכי חיים להסתפק בחזונות קלי' :

א"ר יוחנן הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה אמר רב חסדא מ"ד ועשתרות צאנך שמעשרות ארץ בעליהן וא"ר יוחנן כסא דהרשין ולא כסא דפושירין וה"מ מתכות אבל בכלי חרש לית לן בה ובכלי מתכו' נמי לא אמרן לא דלא שדי בהו ציביא אבל שדי בהו ציביא לית לן בה וכי לא שדי בהו ציביא נמי לא אמרן לא דלא ציין אבל ציין לית לן

לן כרה וא"ר יוחנן מי שהניח לו אביו מעורת ורוצה לאבדן
 ילבש כלו פשתן וישחמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ולא
 ישב עמהם ילבש כלי פשתן בביתנא רומיתא וישחמש בכלי
 זכוכית בוגיתא חיותא וישכור פועלים ואלישב עמהם
 בתורי דנפיש פסידיהו דרש רב עיירא זמנין אמ' לה משמיה
 דרביאמי וזמנין אמר לר' משמיה דרבי אסי מ"ד טוב איש
 חונן ומלוה וכלכל דבריו במשפט לעולם יאכל אדם וישתה
 פחות ממה שיש לו וילבש ויתכסה במה שיש לו ויכבד את
 אשתו ובניו יותר ממה שיש לו שהם תלוין בו והוא תלוי בבני
 שאמרו זהו העולם :

פ"ו כסא דחרשין טוב לשתות כוס של מכשפות ולא לשתות כוס
 של מים פושרין שרעי' הס לנוף : כיני שרשי עשנים ותנלין :
 ציץ הרתיח : מי שהכית וכו' כלו מי שלא טרח בחמון וקל בעיניו
 לאבדו זהו איבודו : כלי פשתן שהם יקרי' ולפ"ד למדנו שהעושה
 אלה מאבד חמון ויזהר אדם מהם : כיתנא רומית' יקר הי' :
 בתוריי שכור אדם פועלי' ויחסור להם שורי' שלו לחרוש והם יכחישי
 השורי' ויסתכוסו ציערות וכרמי' והחלאכה לא יעלה לכלוס שאינן
 חטים לכך : טוב איש חונן דליס וטוב המחלכל דבריו במשפט לפי
 היכולת הוא עומד על דרכיו ולא בכל תאות לבו : כמה שיש לו לפי
 היכולת שלם יתניש :

רבי חייא נפל לוי' ואניבא בכיתניה וכו' ומי נפל לירה
 ואניבא בכיתניה והאמר רבין בר אבא ואמרי לר'
 ר' אבין בר שבא משעלו בני הגולה פסקו הויקים והוועורת
 והרוהורת והרעמי' ולא החמיץ יונם ולא לקה פשתנס
 ונתנו חכמים עיניהם ברבי חייא ובניו כי מהניא זכותייהו
 אעלמא אדידהו לא כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה
 אמר רב בכל יום ויום ב"ק יוצאת ואומרת כל העולם כלו
 ציון בשביל חנינא בני וחנינא בניו לובק הרובין מע"ש
 לע"ש :

תניא ושפך מי ששפך הוא יכסנו מעשרה באהר
 ששחט וקדם חברו וכסה וחייבו ר"ג ליתן לו י'
 והוביב איבעיא להו שכר מצוה או שכר ברכה למאי נפקא

מינרה לברכת המזון אי אמרת שכר מצורה אחת היא ואי
אמרת שכר ברכה הויין מ' מאי ת"ש דאמר ליה ההוא מינא
לרבי מי שיצרה הרים לא ברא רוח ומי שברא רוח לא יצר
הרים דכתיב כי הנה ווצר הרים ובורא רוח אמר ליה שוטה
שפיל לסופיה דקראה צבאות שמו אמר ליה נקוט לי זכנא
תלתא יומיו ומה דרנא לך תיובתא ותיב רבי תלתא תעניתא
כי הוה בעי מיכרא א"ל מינא קאי אגבא אמר ויתנו בכרותי
ראש וכו' א"ל רבי מכשר טובות אני לך לא מצא אויביך
תשובה ונפל סן הנג וכת א"ל רצונך שתסעוד אצלי א"ל הן
לאחר שאכלו ושתו אמר ליה כוס של ברכה אתה שותה או
מ' זהובי אתה נוטל א"ל כוס של ברכה אני שותה יצאת ב"ק
ואמרת כוס של ברכה שוה מ' זהובים אר"י עדין ישגיה
לאותה משפחה בין גדולי רומי וקוראין אותה משפחה בר
לויאנוס :

פי' יאמינא תולעת האוכלת פשתן : בני הנולה שהיו חפילי
פסקו וכו' : בר"ס ונניו שנו כותס נחת טובה זאת :
מנינא בני הוא ר"ס בן לוסא ונמימי חיה קול זה יונא : נקב מרובין
מתפרנס נציר ונמנוס : ברכת המזון ד' ברכות הן ואיכא מ'
זהובי ואי בתר מכה אולת כולי' חלא מניה כוס : ה' כבלות שמו
אלמא סד הוא דנרינהו : נקוט וכו' תן : כי הוה וכו' כשהיה רבי
רונה לסעודא ל' בני ביתיה ההוא מינא שקבעת לו זמן קאי אנבא :
א"ר על עמנו המקרא הזה : בנרותי ראש נסעודתי נותנין מרה :
לאותה משפחה של מנשר :

אמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר
זכו בניו לשני מצורת אפר פררה ואפר סוטה
וליהשוב נמי עפר בסוי הרס התב הכשר מצורה איכא
הנאה לוכא :

ואמר רבא בשכר שאמר אברהם אס מחוט ועד שרוך
נעל זכו בניו לב' מצות להוט של תכלת ורצועה
של תפילין בשלמא רצועה של תפילין כתיב וראו כל עמי
הארץ כי שם ה' נקרא עליך ותנא ר"א הגדול אומר אלו
תפילין שבראש אלא הוט של תכלת מאי הוא דתניא ר"ס
קכה ג 3 125 אומר

אומר מה נשתנה תכלת מכל הצבעונין מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לאבן ספיר ואבן ספיר דומה לכסף הכבוד דכתיב ויראו את ה' אלהי ישראל ותחת רגליו וגו' וכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסף א"ר אבא קשה גזל הנאכל שאפילו צדיקי גמורים אינן יכולין להחזירו שנ' בלעדי רק אשר אכלו הנערים:

פי' עפר סוטה מטיל שלום בין איש לאשתו וכקתה ונזרעה זרע: אם תחוט וגו' שלא רצה ליהנות מן הנזל: שרוך רצועה: תכלת לניצית: מאי היא מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת שהזיקתו תורה לניצי': דומה לים שהתלזזן מן הים הוא עולה ומראית דמו דומה לים וים אנו רואין שדומה לרקיע ורקיע וכו' וכשהקב"ה מסתכל בכסף הכבוד שלו כזכר במצוה זו שהיא כנגד כל המצות: הנאכל הנזל ואוכל קשה הוא לעשות תשובה: רק אשר אכלו הנערי' א"עפ"י שמחל לו מלך סדום על הכל ולא מיקרי גזל מ"מ לפי דעתו של אברהם אם לא היה נאכל היה מחזירו שפיר מיקרי גזל:

א"ר יוחנן משום ר"א בר' שמעון כ"מ שאתה מוצא דבריו של ר"א בנו של ר"ה הגלילי בהגדה עשה אוניך כארפכסד לא מרובכם מכל העמים חשקה' בכם וגו' אמר להם הקב"ה לישראל חושקני בכם שאפי' בשערה שאני משפיע לכם גדולה אחס ממעטיץ עצמיכם לפני נהתי גדולה לאברהם אמר לפני ואנכי עפר ואפר למשה ואהרן אמרו ונחנו מה לדוד אמר ואנכי תולעת ולא איש אבל א"ה אינ' כן נתתי גדולה לנמרוד אמר הבה נבנה לנו עיר לפרעה אמר מי ה' לסנהריב אמר מי בכל אלהי הארצות וגו' לנבוכד נאצר אמר אעלה על במתי עב לחירם מלך צור אמר מושב אלהים ישבתי בלב ימים אמר רבא ואי תיסאר' יוחנן גדול שנ' במשה ואהרן יותר ממה שנ' באברהם דאלו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר ואלו במשרה ואהרן כתיב ונחנו מה וכתיב החם תולה ארץ על בלימה:

א"ר אילעא אין העולם מתקיים אלא בשכיר' מי שכולם את עצמו בשעת מריבה שנ' תולה ארץ על בלימה רבי אבהו אמר מי שמשים עצמו כמו שאינו שנ'

שנ' ומתחת זרועות עולם א"ר יצחק מ"ד האמנם אלם נצדק
 הדברון מישרים תשפטו בני אדם מרה אומנותו של אדם
 בעולם הזה ישים עצמו כאלם יכול אף לרברי תורה ת"ל צדק
 תדברון יכול יגיס דעתו ת"ל מישרים תשפטו בני אדם :

פ"י כארפכסת טרמיני"א : לא מרובכס לפי שאין אתם
 מרנין עכמיכס אלא מתעטין לפי חשק ככס : כמרוד מלך
 גדור הפלגה היה ולכך נקרא שמו כמרוד שהמריד העולם במלכותו
 על הקנ"ה : מושג אלהים שכנה לו ז' רקיע' של נחשת ועלה וישב
 עליהם : תולה ארץ על זכות אוחן שגחשכו לכלימה : שנולס עכמו
 סוגר את פיו : ומתחת מי שגדרס תחת הכל הוא זרועות עולם :
 האמנם אלם יפה הוא האילם אבל נדק דהיינו ד"ת אותו תדברון :
 מילרי' במישור ארץ חלקה שנוסה לידרס :

פרק גיד הנשה

תנן התם תפוח היה באמצע המובה פעמים היה עליו
 כשלש מאות כור אמר רבא נחומא השקו את התמיד

בכוס של זהב אמר רבא נחומא אמר רבא דברי תורה
 לשון הבאי דברו נביאי' לשון הבאי דברו חכמים לשון הבאי
 דברו חכמים לשון הבאי הא דאמרן דברה תורה לשון הבאי
 עריכה גדולות ובצורות בשמים דברו נביאים לשון הבאי
 ותכקע הארץ לקולם א"ר יצחק בר נחמני אמר שמואל ב"ר
 מקומות דברו חכמים לשון הבאי אלו הן תפוחה גפן ופרכת
 תפוח הא דאמרן גפן דתנן גפן של זהב היה עוסד על פתחו
 של היכל ומודלת על נבי כלונסות וכל מי שהי' מתנדב גרגור
 או אשכול מביא ותולר בה אמר ר"א ברבי יצחק מעשרה
 הורה וגמנו עליו ש' כהנים לפנותה פרוכת דתנן רשב"ג
 אומר משום ר' שמעון הסנן פרוכת עוביה טפח ועל ע"ב
 נירים נארגה ועל כל נימא ונימא כ"ר חוטיין ארכה מ' באמה
 ורחבה כ' באמה ומשמונים ושתי רבוא נעשית ושתיים עושים
 בשנה וש' כהנים מטבילין אותה :

פ"י כש' כור דסן כל כנור גדול שמלקין לו מן הנדלי' קרי
 תפוח : נחומא מילתא בעלמא ולאו דוקא דהעולם לת

ציד הנשה פרק שביעי

הנניע ל' כור : השקו את התמיד כשנחין לשוחטו ומסקין אותו
אותו והוא נכוח להפטיט : גוזמא דכוס של זהב לאו דוקא : ל'
הבאי ל' הדיוט שאין מדקדק בדבריו וחוציא נפיו דבר שאינו ולא
שיתכוין לסקר אלא לא דק : נשמים אלמא לא דק וכן ותנקע הארץ
דנראה מקול ההמון כאלו היא כנקעת : נשמים פי' שלראות נשמי'
צריך להנני הרשע כן לראות המנכר : נג' מקומות זכו' ח' נל כוס
של זהב דוקא הוא דקין עניות במקום עשירות : ש' כהני' גוזמא :
צירי' לינ' : ארכה וכו' כמדת פתח האולם ופרוכת פרוכת
כנודו לנניעות בעלמא : ופ"צ רבוא חוטין ל"א ריגות כערות
העסוקות נה : מטילין אותה כשהיא נטמאת והיינו ל' הנמי
ללא צעי כולי האי :

דיב"ל

אמ' כתיב בהאבוקו עמו כאדם שהתבק עם חברו
וידומגעת לכף ימינו של חברו ר"ש בר נחמני
אמר כנוי נדמה לו דאמר מר ישראל שנטפל לוגוי בדרך
כופלו לומינו רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא
משמיה דרבא בר עולא אמר נת' הנדמיה לו דאמר מר
המהלך לימין רבוהרי זה כור ורבנן מאחוריה אתאונשייה
בתרוייהו ורבנן האי בהאבוקו עמו מאי דרשי ביה מיבעי ליה
לכאידך דריב"ל דאמר ריב"ל מלמר שהעלו אבק ברגליהם
עד כסא הכבוד כתיב הכא בהאבוקו עמו וכתיב החפועין
אבק רגליו :

פי'

בהאבוקו עמו מחלוקת בין רבנן ור"י לענין ג' ה' רבנן
סברי כוהנ' צירך ימין ונשמאל ור"י סבר אינו כוהנ' אלא
בשל ימין ואתא ריב"ל לתת טעם לדר"י ואמר בהאבוקו עמו חשיית
כאלם שחונק את חנרו מלפניו וידו הימני' מגעת לכף ירך ימנית
של חנרו מאחוריו : כנוי וכו' כסנור היה יעקב שהוא גוי :
טנלו מתנרו לימיו כדי שיהא תזומן לאחוז בו אם יקום עליו וצוין
הסמוכה לו נגע : צור אן בו סכמה ודרך ארץ : ורבנן סברי
בתרוייהו קסברי מאחוריו אתא ונשיי' הכהו על עתיהן עד שנסו
ממקומן ועלו :

ואמר

ריב"ל לטה נקרא שמו גיד הנשה שנשה ממקומו
ועלה וכן הוא אומר נשתה גבורתם היו לנשי' א"ר
יוסי בר הנינא מ"ד דבר שלה ה' ביעקב ונפל בישראל דבר
שלה ביעקב ור"י גיד הנשה ונפל בישראל שפשמ' איסור

בכל ישראל וא"ר יוסי בר הנינא מאי דכתיב וטובו טבח
 פרע להם בית השחיטה והכין מול גיד הנשה בפניהם כמ"ד
 גיד הנשה נאסר לבני נח ויתר יעקב לבדו אמר ר"א
 שנשתויר על פכין קטנים מכאן לצדיקי שחביב עליה ממונם
 יותר מגופן וכל כך למר לפי שאין פושטין ידיהם בגזל
 ויאבק איש עמו עד עלות השחר א"ר יצחק מכאן לת"ח
 שלא יצא יחידי בלילה רבי אבא בר כהנא אמר מהכא
 הנה הוא זורה ארץ גורן השעורים רבי אבהו אמר מהכא
 וישכם אברהם בבקר ויהבוש וגו' ורבנן אמרי מהכא לך
 נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן וגו' רב אמר מהכא
 ויורח לוחשמש :

פ"י נשה קפץ : נאתה קפצה : הוי לנשי' חלשי' כנשי'
 פרע להם וכו' שלא יחזרו נשר כחירה אגוזא וכלי' דלע"פ
 שלא כיתנה תורה מקובלין הוי מלכותיהם : נאסר להן צעודן כ"כ :
 על פכין וכו' דכלי' המשוני' ויחקה כנר הענין והוא נשאר על
 פכיס שלא הספיק להעניר וחסכה לו : עד עלות השחר ש"מ לא
 ניתנה השות לחזיק להזיק ביום לפי' לא הוצרך שמירה : מכאן
 לת"ח שהרי יעקב נשחר יחידי והזקן : הכה הוא זורה וגו' וכת'
 ויהי נשכנו וגו' אמרה לה דעי שחר שינמור לזרות לא יצא לניתו
 לשכנ' שגמרי הוא לת"ח לנאת בלילה וישכנ' בגורן : וישכם בבוקר
 ולא קודם קיום והע"נ דלאו יחידי והזק"ש יחידי : לך נא ראה
 צעוד שאלם יכול לראות :

אמר ר"ע שאלתי את ר"ג ואת רבי יהושע באיטליו של
 אימאוס שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של ר"ג
 כתיב ויורח לוחשמש וכי שמש לו לבדו זרחה והלא לכל
 העולם זרחה א"ר יצחק שמש הבאה בעבור זרחה בעכוור
 דכתיב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וכתוב ויפגע
 במקום כי מטא לחזן אמר איפשר עברתי על מקום
 שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי בו יהב דעתיה
 למחר קפצה ליה ארעא מיד ויפגע במקום כד צלי בעא
 למהדר סיתי אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר
 בלא לינה מיד בא השמש כתיב ויקח מאבני המקום וכתוב
 ויקח את האבן א"ר יצחק מלמד ענתקבצו כל אותן אבנים
 למקום

למקום אחד וכל א' וא' אמר עלי יניה צדיק זה ראשו תנא
 וכולן נבלעו באחד ויהלום והנה סלם מצב ארצה תנא כמרה
 רחבו של סלם ה' אלפים פרסאות דכתיב והנה מלאכי א'הים
 עולים ויורדים בועולים שנים ויורדים שנים וכי פגעי בהדי
 הדדי הוו להו ד' וכתיב ביה במלאך וגויתו כהרשיש וגמירי
 דתרשיש תרי אלפי פרסי הוי תנא עולים ומסתכלין בדיוקנו
 של מעלה ויורדי ומסתכלין בדיוקנו של כמרה בעו
 לסכונייה מיד והנה ה' נצב עליו אר"ש בן לקיש אלמלא
 מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כאדם שמניף על בנו הארץ
 אשר אתה שוכב עליה וגו' מאי רבותיה א' ריצחק כלמד
 שקפלה הקב"ה לכל א' ויהי זהה תהת יעקב אבינו שתהא
 נוחה ליכבש לבניו :

פ"ד איטליז שוק שמוכרין בו גסר : אימאוס סס חקוס : סמז
 הכאה שקיעה נעבורו קודם זמנו ומפרש ואזיל למה
 שקיעה : וילן חרנה דחשיע דחטא לחרן וכתי' ויפניע בחקוס
 דהיינו בית אל דאכתי לא חטא לחרן : קפנה כתקורה וכתקמנה
 לו : ויפניע בחקוס כאלס הפניע בחזרו שנה כנגדו ודרשינן
 לי כתי' ל'תפלה : מיד בא השמש דחל"ל כל' ל'למיכתנ וילן סס כי בא
 השמש חלא ללמדנו ששקיעה קודם זמנה : חכמי חשיע טובא וכתי'
 ויקח את האנן : כנלעו נח' כעשו אנן א' : עולי' חשיע כי הדרי
 ולא זה א' וכן יורדי' : ה"ל ד' כריך רוחב הסולם להחזיק
 חרניעתס : תרשיש יס ששמו תרשיש : בדיוקנו של חיעלה פרנזוף
 חלס סנד' חיות כדמות יעקב : לסכוני' מחמת קנאה : נצב
 עליו לשמרו : שמניף על בנו בחיפה להצילו מפני השרב : מאי
 רבותי ד' חמות משכני הנטיחו לתת לבניו : גוס לכנוש
 כל' חמות :

ויאמר שלחני כי עלה השחר אמר לו ננב אתה או
 קוביוסטוס אתה שכתירא אתה מן השחר א"ל
 מלאך אני ומיום שנבראתי לך הוגיע זמני לומר שירה עד
 עכשיו מסייע ליה לרב חננאל אמר רב דאמר רב חננאל
 אמר רב נ' כיתות של מלאכי השרת אומרות שירה בכל יום
 אחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש
 ה' צבאות מיתובי הביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי
 השרת

השרת שישראל אומרים שירה בכל שעה ומלאכי השרת אין
 אומרים שירה אלא פעם אחת ביום ואמרו לה פעם אחת
 בחדש ואמרו לה פעם א' בשנה ואמרו לה פעם א' בשבוע
 ואמרו לה פעם א' ביובל ואמרו לה פעם א' בעולם וישראל
 מזכירין את השם אחר שני תיבות שנאמר שמע ישראל ה'
 וגו' ומלאכי השרת אין מזכירין ארז השם אלא אחר שלש
 תיבות כדכתיב ק' ק' ק' ה' צבאות ואין מלאכי השרת
 אומרים שירה למעלה עד שואמרו ישראל למטה שנאמר
 ברך יחד כוכבי בקר והדר ויריעו כל בני אלהים אלא אחת
 אומרת קדוש וא' אומרת ק' ק' ואחת אומרת ק' ק' ה'
 צבאות והאיכא ברוך ברוך אופנים הוא דאמרו ליה ואב' עא
 כיון דאתיהב רשותא אתיהבו וישר אל מלאך ויוכל בכרה
 ויתחנן לו איני יודע מי נעשה שר למי כשהוא אומר כי
 שרית עם אלהים הוי אומר יעקב נעשה שר למלאך בכה
 ויתחנן לו איני יודע מי בכה למי כשהוא אומר ויאמר שלחני
 הוי אומר מלאך בכה ליעקב כי שרית עם אלהים ועסאנשי'
 אמר רבא רמו רמולו שעתידין שני שרים לצאת ממנו ראש
 גולה שבבבל ונשיא שבא' ומכאן רמו לו גלות :

פי' קוניוס טוס נונכ נפשות : ג' כתות חדשי' מיום אליוס :
 ככני בקר ישראל הנמשלי' לכוכבי' קתני מיהת אחר ג'
 תיבות ואת אחרת קדוש ה' : והאיכא ברוך דהוזכר אחר ג' תיבות
 כדכתי' ברוך כבוד ה' ומשני ברוך אופני' הוא דאמרי שהס
 עכסא הכבוד עכמו וכי אתרינן אןן במלאכי' : דאתי אצוכו'
 לכפר הזכירוהו בקדוש לאחר ג' תיבות של שנה : אתייהיב רשות
 לאדכורי' להדיא : אינו יודע על אי זה מהס בוא אומר ויוכל סנכסו
 ונעשה שר אס יעקב למלאך וה' ק' וישר יעקב אל מלאך ויוכל יעקב
 לו ה' ק' וישר אל יעקב מתן כלו כשתרר לעומתו הס אן ויוכל
 המלאך וכסמו : שרית עם אלהים כשיא שנה' י' ססמוכי' הס ונקרתי'
 אלהים על האלהים ינא דבר שניהם ועס אנשי' ראש הגולה :

ובגפן שלשה שריגים א' יהויא בר אבא אמר רב אלו ג'
 שריגאים היוצאין מישראל בכל דור ודור פעמים
 שב' כאן ואחד בא' פעמים שב' בא' ואחד כאן יהבו רבנן
 עינייהו ברבנא עוקבא ורבנא נחמיה בני ברתיה דרב רבא

אמר אלוג' שריגוים שמלמדוין זכות על ישראל בכל דור ודור
 תנייה ר"א אומר גפן זה העולם ג' שריגים זה אברהם יצחק
 ויעקב והיה כפורחת עלתה נצרה לו האמהות הבשילו
 אשכלותיה ענבים לו השבטים א"ל רבי יהושע וכי מראין לו
 לאדם מה שהיה והלא אין מראין לו לאדם לא מה שעתיד
 להיות לא גפן זה תורה ג' שריגים אלו משה ואהרן ומרים
 והיה כפורחת עלתה נצה לו סנהדרין הבשילו אשכלותיה
 ענבים אלו הצדיקים שבכל דור ודור אמר ר"ג עדין צריכין
 אנו למודעי דמוקים ליה כולו בחד מקום ר"א המודעי אומר
 גפן זה ירושלם ג' שריגים זה מקדש כלך כהן גדול והיה
 כפורחת עלתה נצה אלו פרחי כהונה הבשילו אשכלותיה
 ענבים אלו נסכים ריב"ל מוקים לה במתנורת דאמר ריב"ל
 גפן זו תורה ג' שריגים זה באר עמו' ענן ומן והיא כפורחת
 עלתה נצה לו הככורי הבשילו אשכלותיה ענבים לו נסכים
 רבי ירמיה בר אבא אמר גפן אלו ישראל וכך הוא אומר גפן
 ממצרים תסיע ג' שריגים אלו ג' רגלים שישראל עולין בהן
 בכל שנה ושנה והיא כפורחת הגיע זמנו של ישראל לפירות
 ולרבות וכך הוא אומר ובני ישראל פרו וישרצו עלתה נצה
 הגיע זמנן של ישראל ליגאל וכך הוא אומר ויה נצחם על בנדי
 וכל טלבושי אגלתי הבשילו אשכלותיה ענבים הגיע זמנה
 של מצרים לשתות כוס התרעלה והיינו דאמר רבא ג' כוסות
 האמניות במצרים למה אחר ששתת בימי משה ג' ששתת
 בימי פרעה נכה וא' שעתידה לשתות עם כדל האומות א"ל
 רבי אבא לרב ירמיה בר אבא כי דריש להורב להני קראי
 באגדתא כוותך דריש להו אר"ש בן לקיש אומה זו כגפן
 נמשלה זמורות שבה אלו בעלי בתים אשכולות שבה אלו
 ת"ח עלין שבה לו עמי הארץ קנוקנורו שבה לו רוקנין
 שבישראל והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמי אחכלייה על
 עלייה דאלכלא עלייה לא מתקיימין אתכלייה :

פ"ו ונפן ישראל כמשלו לנפן דכתי' נפן ממזרי' תסי' : שרי נאים
 עשירי' וקרובים למלכות : שריגוים חלכי' : פרחי כהונה
 המשותף במקדש : במתנות שנתן הקב"ה לישראל : אלו הנכורי'

שהכניסן לארץ טובה וחלא פירות ומניחין מחנה זכורי צפריית
 גמר נשולם: הגיע זמנן לנחת חלאן ולפרות ולרבות: עלתה נכה
 עלתה זמן הנכה להזות דס כחאן של מצרי: נ' כוסות נכסור
 החלום וכוס פרעה וכו' בימי פרעה נכה שהחרינה נ"כ: אומה
 זו ישראל: חלו בעלי בתי דמה הזמורה הזו מוציאה לולבין ועלין
 ופרי והוא עיקר נפן כן נ"ב גומלי חסד ומחזיקי ידי עניים
 ומפזרי מחוסם לחלכו נשניל אחיהם ומתקיימין על ידם: עלין
 שננפן סוגלין הרוח ומניכין על האשכולות שלא יכס הסרנ ורוחות
 כן ע"ה מורטין וזורעי וקוצרין מה שת' ה סוכלין: קנוקנות
 ודיל"ט ללא חזו למידי:

ואכרה לי בחמשה עשר כסף א"ר יוחנן משום ר"ש בן
 יהוצדק אין כירה אלא מכירה שנ' בקברי אשר
 כריתו לי בט"ו זה ט"ו בניסן שבו נגאלו ישראל ממצרים
 כסף אלו צדיקים וכן הוא אומר צרור הכסף לקה בידו הומר
 שעורים ולתך שעורים אלומ"ה צדיקים שהעולם מתקיים
 בהם ואינו יודע אם ל' כאן וט"ו בארץ ישראל ואם שלשים
 בא"י וט"ו כאן כשהוא אומר ואקחה שלשים הכסף ואשליך
 אותו בית ה' אל האוצר הוי אומר ל' בא"י וט"ו כאן אפר
 אביו ורובייהו משתכחו בבי כנשתא דתותי אפתא ואוכר
 אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי ואם לא חדלו וישקלו את
 שכרם ל' כסף א"ר יהודה אלו ל' צדיקי א"ה שא"ה מתקיימין
 עליהם עולא אמר אלו ל' מצות שקבלו עליהם בנינה ואין
 מקיימין אלא ג' אחד שאין כותבין כתובה לזכרם ואחד
 שאין שוקלין בשר המר במקולין ואחד שמכבדין ארס
 התורה:

פ"ו ואכרה לי הקב"ה אומר קניתי לי ישראל בט"ו בניסן נשניל
 הצדיקי: לקח צידו צדיקי שנהם המיתום ועיי' נחלק:
 חומר ל' סאין: לתן ט"ו סאין: כאן בכלל: ורובייהו דצדיקי דא"י:
 אפתא יציע: ואומר אליהם צביא"ה נכבולת זכרי כתי' הנה
 שכרי החזירו לי את הצדיקי שהייתם מקבלין עליהם שכרי וישקלו
 וכו': ל' מצות לא כתפרטו ומהכא הוה דקיליף: סאין כותבין וכו'
 דאע"פ שחשדי' למשכנ זכור ומייחדין להם זכר לתשמיטן אין
 גובהין קלות ראש במנהו זו כ"כ שיכתבו להם כתובה: נשר המת

כל הבשר פירק תשיעי

של אדם נאיתליו שאין אוכלין אותו בפרהסיא כ"כא"נ נשר המת
נשר בהמה שחפה מצנחה :

אמר

שמואל אסור לגנוב דערת הכריות ואפילו דעתו
של גוי והא דשמואל לאו בפירוש איתמר אלא
מכללא איתמר דשמואל הוה קא עבר במכר איתמר ליה
לשמעיה פייסיה למבוריה פייסיה ואיקפד מ"ט איקפד אמר
אבוי תדננולת טרפה הואי ויהבה ניהליה במר דשחוטה
רבה אמר אנפקא א"ל לאשקוי ואשקויה חמרא מויגנא וכי
מכללא מאי למ"ד טרפה הואי אמר ליה אמאי תשהא
איסורא למ"ד אנפקא א"ל לאשקוי אנפקא היא משמע :

פי

פייסה למכורי תן שכרו לצעל הסתעורה : חנרא ספינה
רמנה שעוברין בהמת הנשר : צמר בחילוף כלו' נחוקת
שחוטה : ואשקויה וכו' הנוי סנר היין חי : וכי מכללא וכו' חמי
אשחעי' תלמודא דלאו בפירוש איתמר וחה ישרי לנחנס בכלל זה :
חמי תשהא איסורא עד השתא ולא חשוס נניעות דעת איקפוד :
סיי תשמע חשוס יקרח דידי' שעבר על דכריו :

תניא

היתר א"א יסרה באדם בחברו לסעוד אצלו
וידע בו שאינו טוער ולא ירבה לו בחקרובת
וידע בו שאינו מקכל ולא יפתח לו חביות המכורות לחנוני
אלא א"כ הודיעו ולא יאמר לו סוך שמן מפך ריקן ואם
בשביל כבודו מותר אינו והא עולא איקלע לבי רב יהודה
פתח לו חביות המכורות לחנוני אודועי אודעיה ואבע"א
שאני עולא דחביב ליה לרב יהודה דבלאו הכי נמי פתוחי
מיפתח ליה"ת"ר לא ילך אדם לבירת האבל ובידו לגין
המתקשק' ולא ימלאנומים מפני שמטעהו ואם יש שם חבר
עיר מותרת"ר לא ימכור אדם לחברו סנדל של מתה בכלל
של חיה שהומה מפני ב' דברים אחת מפני שמטעהו וא'
מפני הסכנה ולא ישגר אדם לחברו חביות של יין ושמן צף
על פיה ומעשה באחד ששיגר לחברו חביות של יין ושמן צף
על פיה והלך וזימן עליה אורחי' ונכנס ומצאה שהיא של יין
וחנק את עצמו ואין האורחין רשאים ליתן ממה שלפניהם
לבנו ולבתו של בעל הבות אלא א"כ נטלו רשות מבע"ה
ומעשה

ומעשה באחד שוימן ג' אורחין בשני בצורת ולא היה לו להניח לפניהם אלא בג' ביצים בא בנו של בע"ה נטל אחד מהם חלקו ונתנו לו וכן ב' וכן ג' בא אביו של תינוק מצאו שעזק א' בפיו וב' בידיו חבטו בקרקע ומת כיון שראתה אמו עלתה לגג נפלה ומתה אף הוא עלה לגג ונפל ומת אמר ר"א בן יעקב על דבר זה נהרגו ג' נפשות מישראל מאי קמ"ל דכולהו ר"א בן יעקב היא :

פ"ו לא יסרהנא לא יפגור בו לגונב דעתו להחזיק לו טובה נחנס כסנור שמן הלכ מסרהנא לו כן : ולא יפתח וכו' לא יפתחנה לאורח הבא לו מפני שגונב לנו להחזיק לו טובה חכס כסנור זה הפסד נפסד על ידו שהרי תשאר חבית זו תסרה ותתקלקל יינה וזה ימסרנה מיד לחנוכי שימכרנה לו : א"כ כדודיעו מחרתי' לחנוכי ואינו נפסד : סוף שמן וכו' מפני שידוע בו שאינו כן : כשכיל כנודו של אורח להודיע לבריות שחניב הוא עליו מותר : המתקסקש לפי שזה סנור שהוא מלא : שחטתהו גונב דעתו : מחר עיר סנורת עיר שט רבי' וזה מתכוין להחשיב את האכל בעיניהם : מותר לנדול כנוד הבריות : סנדל של עור נהמה שמתה חלליה אין עורה חזק כשל בריאה שחטה : חיה בריאה : הסכנה שיא מחמת נשיכת נחשמתה ובהארס נבלע צעור : ושמן דף ע"פ כסנור שהכל שמן ומזמן עליו אורחי ובוטח שישלו שמן הרבה לנרכס : ומחך את ענמו שלמה"ל מה להאכילם ונוש מהס : שעוזק סנור :

דב הוה קאזיל לבית רב חנן בר רבא חתניה חזי מברא דקאתי לאפירי אמר מברא קאתי לאפאי וומא טכא : לנו אזל קם אבבא אודיק כבועה דדשא חזייה דיוחא דתליא טרק אבבא נפוק אתו כ"ע לאפיה אחא טכחא נמי לא עליה רב עיניה מיניה אמר להו איכו השתא ספיתו להו איסורא לבני ברתי לא אכלי בהווא בישרא מ"ט אימשים איעלומי הנה לא איעלים אלא דנחיש והאמר רב כל נחש שאינו כאליעור עכר אכרהם וכיונתן בן שאול אינו נחש אלא סעודת הרשות הוא ורב לא מיתנהי מסעודת הרשות רב בדיק במברא ושמואל בדיק בספירא ר' יוחנן בדיק בינוקא בולהו שני דרב הוה כתיב ליה ר' יוחנן לקדם רבינו שבבבל

כל הבשר פרק תשיעי

כי נח נפשיה הוה כתיב לשמואל לקדם חברנו שבבבל אמר
לא ידע לי מידי רביה אנא כתב שדר ליה עיבורא דשיתין
שני אמר השתא הושבנא בעלמא ידע כתב שדר ליה תריסר
גמלי ספיקי טרפתה אמר אירא לי רב בבבל איזיל אהוייה
אמר לירי לינוקא פסוק לי פסוקין אמר ליה ושמואל מרז
אמר ש"מ נח נפשיה דשמואל ולא היא לא שכיב שמואל
אלא כי היכי דלא ליטרה רבייה הנן תניא ר' שכן אלעזר
אומר בית תינוק ואשרי אף על פי שאין נחש יש סימן א"ר
לעזר והוא דאיתחזק תלתא זימני דכתיב יוסף איגנו ושמעון
איגנו ואת בנימין תקחו :

פ"י תזא מצרע מצנורת הנהר שהיתה צאה מעבר השני לעבר
זה : י"ט לננוסי טוב הוא לעוברי דרכי כשהמצנורת
צאה לקראתם חלילה קודם שיזמינוה י"ט להם צנית חושפיוס
צאותו לילה כשליכו : אודיק וכו' הנין דרך סדק שנדלת : איכו
השתא כלו' הם בשמירתכם השתא : ספיתו איסור לנני דכתי
שהעלמתם עיניכם : דנחיש דאחר י"ט לנו : כל נחש שאינו
סוּך עליו ממש כאלעזר שאס תשקני אלדבר בה ואס לחול אלדבר
בה : וכוננתן אס יאמרו אליכו עלו ועליכו אכל אס לא יזכיר
אלא כל א' הטוב ולא ההפך דהיינו הכד הרע אין זה כיחוש :
סיעודת הרשות בת ת"ח לע"ה : צדק במצרא אס תזומנת לו
חזיל ואס בקושי מוכא לא חזיל : דינוקא דשייל לי' פסוק לי
פסוקין : כולהו שני דהוה רב קיים דנבל כי הוה כתיב ר' מא"י
שאלה או תשובה היה כותב באגרתו לקדם רבינו שצנבל : אמר
שמואל לא ידע וכו' לא אוכל לחפש דבר שאהי' חני בקי בו והוא
לא שכחו והאי רבו : תליסר נחלי לאו דוקא : ספקי מיני ספק
טרפות : בית צנה גית או כולד לו בן או נשא אשה : אעפ"י
שאסור לסמוך על הנפש : יש סי' סימנא בעלמא הוי מיהא דאי
מצלת במחורה ראשונה אחר שנה גית וכו' סי' הוא שהוין
ומנליה ואי לא לא ירגיל לצאת יותר מדאי שיש לחוש שלא יכליה :
תלתא זימני הכליה או לא הכליה : יוסף ושמעון איכו הרי ב' ואס
את בנימין תקחו מיד עלי היו כולנה ואין לך צרה שאינה
עונרת עלי :

פרק כל הבשר

אמר

שמואל אמר להא מילתא הלא בר חמרא לגבי אבא
 דאלו אבא הוה סייר נכסיה תרי זיכני ביוני ז'
 זאנא לא סיורנא לא חרא זמנא שמואל לטעמי דאמר שמואל
 מאן דסייר נכסיה כל יומא ויומא משכח איסתרא אבוי הוה
 סייר נכסי כל יומא ויומא יומא חד פגע בארוסי דדרי פחכא
 דאופירי א"ל הני להיכא א"ל לבי מר א"ל כבר קדמוך רבנן
 רב אסי הוה סייר נכסיה כל יומא אמר היכא נינהו כל הני
 איסתרו דמר שמואל יומא חד הוה צינורא דבידקא בארעיה
 שקליה לגלומיה כרכיא אותביה בגויה רמא קלא אתו אינשי
 סכרוה אמר אשכחתינהו לכולהו איסתרו דמר שמואל :

אמר

אבוי מריש הוה אמינא האי דלא משו מיא בתרא
 על ארעא משום זוהמא אמר לי מר משום דשורה
 רוח רעה עליהו ואמר אבוי מריש הוה אמינא הא דלא
 שקיל מידי מפתורא כינקיט איניש כסא למשתי שמא יארע
 דבר קלקלה בסעודה אמר לי מר משום דקשי לרוח צרדה ולא
 אמרן לא דשקיל ולא מהדר אבל משקל ואהדורו לית לן כה
 ולא אמרן אלא הויך לד' אמות אבל תוך ד' אמות לית לן כה
 ולא אמרן אלא מידי דצריך לסעודתא אבל מידי דלא צריך
 לסעודתא לית לן כה מר בר רב אשי קפיד אפי' אאסיתא
 ובוכנא דתבלי מידי דצריכיל סעודתא ואמר אבוי מריש הוה
 אמינא האי דכנשי נשורא משום מנקירותא אמר לי מר משום
 דקשו לעניותא ההוא נברא דהוה מהדר עליה שרא דעניות'
 ולא הוה יכיל ליה דקא זהיר אנשורא טובא יומא חד כרך
 ריפתא איבלי אמר השתא ודאינפל ביראי בתר דאכיל
 אייתי מרא עקרינהו ליבלי שדינהו לנהרא שמעיה דקאמר
 ווו ווי דאפקיה ההוא נברא מביתיה :

פי'

סייר הולך ורואה קרקעותיו מה הן צריכות : משכח וכו'
 מוצא סלע מפני שמתקן נכל הצריך : פתכא דלופיא מסוי
 עניס שהיה נוכחו : קדמוך שאלו שיהא אלס רואה נכסיו נכל
 ווס ויראה מה יעשו : כנורא דנדקא המיס יונאין חון לגדותיהן

כל הבשר פרק השיעי

ונחיס לטעוף פירותיו דרך פתח שנשפת האמה : רמא קלא הרים
קלוי צות : מטוס וזהמא שרוחן מסרית ונראי' מאוסות : כשאלס
שורנה חין לוקסין כלום מלפכיו : דבר קלקלה שמא יכעום
ה שותה שמפך נאותו דבר הכועל וכי יכעום יסתכן ויחנק : רוח
ברדה אטטורדיסון : חוף לד"ה שמוצילו חוף לד"ה אטלמן : דכנשי
גשורה שמכנדין פרורי אוכלין מן הבית : מכקורותא לנקר הבית
פקיון : מהדר אכתרי' שרא לעניותא שר הממונה על
העניות היה רודף ללוכדו ולהניאו לידי עניות : אישלי על עשני'
שנאפר : נפל בידאי שלא יוכל ללקט הפירותין מנין הפשני' ויכיו
למדרג רגלים וחלכנו בכך : שמעי' האינברא להווא שרא
דקאמר ווי הוציאניזה ממקום מנוחתי :

ואמר

אבוי מריש הוה אמינא האי דלא שתי אופיא
משום מאיסותא אמר לי מר משום דקשי
לכרסם משתייה קשה לכרסם מינפה ביה קשיא לרישא
מדהייה קשה לעניותא מאי תקנתיה לשקעי שקועי לכרסם
דחמרא שיכרא דשכרא מיא דמיא לית ליה תקנתא והיינו
דאמרו אינשו בחר עניא אזלא עניותא ואמר אבוי מריש הוה
אמינא האי דלא אכלי ירקא מכישא דאסר גינאה משום
דמיחוי כרעבתנותא אמר לי מר משום דקשי לכשפוי
רב חסדא ורבה בר רב הונא הוה קאזלי בארכא אמרה להו
הווא מטרוניתא אוחבן בהדיכו לא אותבוה אמרה מילתא
אסרתה לארבא אמרו אינהו מילתא שריוה אמרה להו מאי
איעבד לכו דלא מקנה לכו בחספא ולא קטול לכו כינרה
אמניוכו ולא אכיל לכו ירקא מכישא דאסר גינאה ואמר
אבוי מריש הוה אמינא האי דלא אכלי ירקא דנפול כתבא
משום מאיסותא אמר לי מר משום דקשה לרוח הפה :

פי'

אופיא חסקו' מאי : לכרסם רירין הנאי מן החוטם : מדתוי'
בידו לצדדין : לשקעי שקועי נתוך המשקה עד שיכלה
מואליו : לכרסם דחמרה שאל לו אופיא דחמרא : שיכרא רפואתו
לשתות שכר : בחר עכיא זה שלא היה לו אלא חיס לשתות : לאסר
גינאה שאין מוציאין שום או כריסין חאגודה שאגודה מוכרי ירק
לאכלו : כרעבתנותא שאין יכול להמתין עד שיתירכו : לכשפי'
ברוחה אותו יכול לעשות לו כשפי' והנשמר מחכו חין כשפי' נוחין
לחול עליו : אותנן הושיכוניע חכס נספינה : מערוניתא נוסיה :

לאחר המילתא לחם של חכספות אסרתה לארנא שלה וזה ממקומה :
אמרי וכו' אף הם היו בקיאיין נדבר ועוסין להניל ענמס מיל
המכסף וא"ל שחירו סס ולא חוכחא מילתא : מאי איעבוד לכו
שאין חכספות שולטות נכס שאתס כשחרי' חכל דנר הקסה להן :
ללא חקנת לכו אין אתס חקנתין ענמיכס נחרס נבית הכספ
ואין אתס הורגי' כינה במלנוסכס :

דאמר

אבוי מריש הוה אמינא האי דלא יתבי תותי
מחבא משום שופכי' אמר לימר משום דשכיחי
מאי קין הנהו שקולאי דהוו דרו חביתא דחמרא בעו לאיתפוחי
אותבורה תותי מרזיבא פקערה אתו לקמיה דמר בר רב אשי
אפיק שיפורי שמת' אתא לקמי' א"ל לאמאי תעביד הכי א"ל
דוכי איעביד כי אותביה באונאי א"ל את בדוכתא דשכיחי
רביס מאי בעית את הוא דשנית ויל שלים א"ל השתא נמי
ליקבע לי מר זימנא ואפרע קבע ליה זימנא כי מטא זימנא
איעביב כי אתא א"ל אמאי לא אתירי בוימנך א"ל כל מילי
דציור וחתיס וכיילומני לית לן רשותא למשקל מינור עד
דמשכחינא מידי דהפקרא ואמר אבוי מריש הוה אמינא
חאי דשדו מיא מפוטא דחצבא משום ציבתא אמר לי מר
משום דאיכא מים הרעים ההוא בר שידא דהוה בירב פפא
אול' לאתווי מיא מנהרא איענב כי אתא אמרו לורה אמאי
איעברת אמר להו עד דחלפי מים הרעים אדהכי חונהו
דקא שדי מיא מפוטא דחצבא אמר אי הוה ידענא דרגילת
למיעבד הכילא איענבי :

כי

אתא רב דימי אמר מים הראשונים האכילו בשר
חזיר אחרונים הוציאו את האשה כבעלה כי אתא
רבין אמר ראשונים האכילו בשר נבלרה אחרונים הרבו את
הנפש אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך אתא רב דימי אפקה
אתא רבין קטלה רבי אבא נתני חזא מהי והוא כהנ
לחומרא :

פ"י

מרזינא נכור המקלח חיס חן הננ : שופכין שמא ירדו
עליו מים מאוסין ששופכין מי תשמיש על הננ והן נאין
לנכור : שקולאי כושאי חסאות נשכר : פקעה ששנה המויק :
שמת' לחזיק : נאוכאי הוסיב נאוכי שהיית יושן סס : דציור
קכו נ נ 2 216 וקתים

וחתים וכו' נא' מכל אלו אין לנו רשות : לשדו מיא השותה בכל
שופך תמלה חן המי' לארץ : כינתת קסמין וקסין שעל פני המים :
מים רעי' פעמי' ששתה מהם של וזו תקנתם : להוה ביר' פ' שהיה
משמשו : מים הרעי' ששזו המויקין מהם : נשר חזיר שהיה
מנוכי ישראל ונח יהודי מ' למכול ולא נטל ילדיו וקסבור זה שנוי הוא
והאכילו נשר חזיר : הוציאו אשה צפ' נתרם ליומא בעונדא
דכידור איכא למ' ד קטלה ואיכא למ' ד אפקה וסימנך שלא תטעה
מי מהם אמר הוציאו ומי אחר הרנו אתא רב דימי וכו' הרמשון
הוציאה והב' הרנה אחוז הסי' כאלו ב' נעשו בה נירושין והריגה
ושוכלא תטעה דולאי אין להחליף והן היו יודעין דרב דימי אתי
מח' י מקמי רבין : לחומר ראשוני נשר חזיר חומר מנבלה דאית
בי' ב' איסורי אחרוני' הרנו :

אמרה

ליה ילתא לרב נחמן מפדי כל דאסר לן רחמנא
שרא לן כותיה אסר לן דמא שרא לן כבדא נדה
דב טוהר חלב בהמרה הלב חזיר מוהא דשבוטא
גירותא לישנא דכוורא אשת איש גרושה בחיי בעלה אשרת
אח יבמה נזיה יפת תואר בעינא למיכל בישרא בחלבא אמר
להורב נחמן לטבחי זויקו לה בחלי :

פי'

ילתא אשתו : הכנד כולו דס הוא קרוש וטיעס דס לן : דס
טוהר של בצולי' ושל ימי טוהר של יולדת : מוח דב ששמו
שיבוטא טעמו כטיעס חזיר : גירותא עוף טמא הוא : לישנא
דכוורא ישלו טעס גירותא : אחר לן א' שרא לן גרושה אפי' י'
שבעלה סי : בעינא למיכל וכו' ומה אמנא היתר דונמתו : זויקו
שפוזו תכו לה כחל בשפוד :

פרק העור הרוטב

ת"ר

הצב למינהו להביא עירוד וכך הנפילים וסלמנדרא
וכשהיה ר"ע מגיע לפסוק זה היה אומר מה רבו
פעשיך ה' יש לך בריות גדלות בים ויש לך בריות גדלות
ביבשה שבים אלמלא עולות ביבשה מיד מתות שביבשה
אלמלא יורדות לים מיד מתות יש לך בריות גדלות באור
ויש לך בריות גדלות באויר שבאור אלמלא עולות לאויר מיד
מתות שבאור אלמלא יורדות לאור מיד מתות מה רבו

מעשיך

מעשיך ה' : ח"ר כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולצה
 א"ר זורא מאי קרא האזינו כל יושבי חלד אמר רב הונא
 בריה דרב יהושע ביברי דגרש אינן מן הישוב אמר רב פפא
 בשמתא גרש תרבידה משכירה ואלייתיה ארץ ארץ ארץ
 שמעי דברה' אמר רב פפא לא אבה גרש שמוע דברה' אמר
 רב גידל אמר רב גרשאה נשקיד מני כתיב נהר פקודארה
 לוויך מגלימא שפירא דחזי עליך פומכדיתא לוויך אשני
 אושפיוך אמר רב הונא בר תורתא פעם אחרת הלכתי לוועד
 וראיתי נחש שהוא כרוך על הצב לימים יצא ערוה מביניהם
 וכשבאתי לפני שמעון החסיד אמר לי אמר הקב"ה הם
 הביאו בריה שלא בראתי בעולמי אני אביא עליהם בריה
 שלא בראתי בעולמי והאמר מר כל שתשמישן ועיבורן שורה
 יולדין ומגדלין זה מזה וכל שאין תשמישן ועיבורן שורה אין
 יולדין ומגדלין זה מזה אמר רב נס בתוך נס האי פורענות
 הוא מאי נס בתוך נס לפורענות :

פי' ערוה מן הגז ומן הנחש הוא נח וכן הנפילי' שרץ מין נח:
 וסלמכדרא שרץ הנזכר מן האור מעני הדם ע"י כשפי'
 והסך מדמו אין האור שולט בו וק"ל לר"ע דמיכא דנח הוא : לפסוק
 זה חסום דמיירי בסלמכדרא : נחור סלמכדרא : יושני חלד יושני
 הארץ שהיא מקום לחולדות : בינרי דכרש סיות המצוות נאותו
 מקום : אינן מן הישוב אינן נדלות חלא נמים : נשמתא גרש כלו'
 יושני' רשעי' כולם יהיו נשמתא : תרני' וכו' החלב והעור עם
 הנשר והאפי' כליו כולם כקטן גדול : לא חבה כרש וכו' לפי שכולם
 היו רשעי' : גרשאה וכו' אם נשקף א' מיושני כרש מני שניך אם
 תחנאם כולם כי מוחזק גכג הוא : כהר פקודאה אם מיושני
 כהר פקוד : אלוויך כתלות עמך בדרך : מגלימא וכו' מחמת שרשה
 לך עלית ביה ולעיתו לגונכה נתחבר עמך : אשני אושפיוך סלא
 ידע היכן תשמש שניכני' מוחזקתן : לוועד מקום רשעי' ומרביעי'
 כלמי' כרוך וכו' כל שעה היה מצוי חללו והיה כותק עמו : ינח
 ערוה מביניהם והיה נושף בני אלם וממית : אכשאו יעד הם הביאו
 וכו' מיושני כלמי' היו : חף אכרי אכרי וכו' והיינו ערוה : תשמישן
 שיה ששמישן שניהם פנים כנגד פניה' כגון אלם או פני' כנגד
 עורף כגון בהמה : עיבורם ימי עיבור : יולדין מעברין :
 ומגדלין מניקות זה כנו של זה ומי עבדו של כחש אינו שיה לא

לשרץ ונכמה ומיה והיאך יבא אותו ערור מנכ ומנחש : כס נמין
כס לפודענות כדי ליפרע מן הרשעי :

פרק הזרוע והלחיים

בתיב מעודה בנגד ביום קרה חומין על נחר ושר בשורים
על לב רע פשטייה דקרא צמאי כתיב בשונה
לתלמיד שאינו הגון דאמר רב יהודה אמר רב כל השונה
לתלמיד שאינו הגון נופל בגיהנם שנאמר כל חשך טמון
לצפוניו תאבלהו אש לא נופח ייע שריר באהלו ואין שריר
אלא ת"ה שנ' בשרידים אשר ה' קורא א' רזירא אמר רב כל
השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק אבן לשרקולים שנ' כצור
אבן במרגמה כן נוחז לכסיל כבוד ואין כבוד אלא תורה שנ'
בבוד הכמים ינחלו ותמימים ינחלו טוב א"ר חמא בר חנינא
כל העושה טובה למו שאינה יודעת כאלו זרק אבן לשרקולים
שנ' כצור אבן ונוטר וכתוב לא נאווה לכסיל תענוג :

דתי רבי יהודה בן אגרא אומר משום ר"ט ספק לקט
לקט ספק שכחה שכחה ספק פאה פאה מ"ק
דאמר רשב"ל מ"ד עני ורש הצדיקו אילימא בדיינין ודוכתיב
ודל לא תהדר בריבו אלא צדק משלך ותן לו :

דורשי חסורות היו אומרים הזרוע כנגד היד וכן הוא
אומר ויקח רומח בידו ולחיים כנגד תפלה וכן
הוא אומר ויעמוד פנחס ויפלל קבה כנשטעה וכה"א ואר"ת
האשה אל קבחה :

פי' פשטי' וכו' כל ספר משלי נאמר דרך משל ופשטי' דקרא הוא
הנמשל כמו שהלונס נגד כלוי בעת הקור וכמו שהחומין
מתפסד לכתר כן השונה לתלמיד רע : ושר נשירי הוא התורה :
ירע שריר נאבלות תלמיד רע : אשלח כופת אשו של ניהנס :
כזורק וכו' זו היא עבודתו : בליכי לראות לו זכות ז"ד :
דורשי חסורות מקראות סתומי' : היו אומרי' מ"ל דשל ימין
מהכח : יד שנותנין לכהן כנגד ידו של פנחס שיעל כן ניתנה לו
ברית כהונה וזה שכתב ואינו יד שעושה מלקמה הוי אומר של
פמין :

פרק שלוח הקן

אמר ליה פפונאי לרב מתנה מצא קן בראשו של אדם מהו אמרו אדמה על ראשו משה מן התורה מנין בשנים הוא בשר הכן מן התורה מנין המן העין אסתר מן התורה מנין ואנכי הסתר אסתיר מרדכי מן התורה מנין דכתיב מר דרור ומתר: מנין מירא דכיא :

פי' ואלמה על ראשו אעפ"י שהיה בראשו לא חנדה את שמה ללא קרוי עפר ש"מ אלס נופי' מלחה הוא והשתא כמי על הארץ קרינא בי' : ועוד זה שאלו מייכו מנין למשה רחמ' קודם שנה מסופו לנח: בשנים בני' משה והיו ימיו ק'ך שנה וכך היו ימי מיי משה כלו לע"ל בשנים משה מן הכולדי' וכן ימיו : מנין למעשה היתן המן העץ המן יתלה על העץ : למעשה אסתר הסתר אסתיר כימי אסתר יהא הסתר פנים ומלאוהו צרות רבות ורעות : ומנין לנבלת מרדכי מר זרור וקרוי לוי' ראש לנשמים לכדיקי' ואנשי כנסת הגדולה :

דבי חייו ור"ש בן רבי חד תני הירדטיאות וחד תני הירדטיאות מאן דתני הירדטיאות על שם הורדוס וסאן דתני הירדטיאו' על שם מקומן אמ' רב כהנא לדידי חזיין וקיימין שיתסר דרי כפתי מילא והיה קריא קורי קורי הוה חד מנייהו דלא הוה קריא קורי קורי אמרה לה חברתה סומא אמרו קירי קירי אמרה סומא אמרו קירי כירי אתיורה ושחטוה אמר רב אשי אמר לי רבי הנינא מילין מילין ס"ד אלא במילין :

משנה לא יטול אדם אס על בנים אפילו לטהר את המצורע ומה אם מצוה שהיא כאיסר אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים ק"ו על מצות חמורות שבתור' (נמרא) תניא ר' יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה שמתן שכרה בצורה שאין תהיה המתים תלויה בה בכבוד אב ואם כתיב למען יאריכו ימיהם ולמען ייטב לך ובשלוח הקן כתיב למען ייטב לך והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גזולות ושלה את האם ולקח

את הבנים ובחזרתו נפל ומת היכן ארוכות ימיו של זה והיכן טובות ימיו של זה אלא למען יאריכון ימיו בעולם שכלו ארוך ולמען ייטב לך לעולם שכלו טוב ודילמא לא הכירה רבי יעקב מעשה הוא ודילמא מהרהר בעבירה הוה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ודילמא מהרהר בע"ז הוה דכתיב למען תפוש את בית ישראל בלבם ואמר רב אחא בר יעקב זו מחשבת ע"ז הכי קאמר אם איתא דאיכא שכר מצורה בהאי עלמא תהני ליה ותנין עליה דלא ליתי לידו הרהור וליתוק אלא שכר מצורה בהאי עלמא ליכא והאמר ר"א שלוחי מצוה אינן נוזקין לא בהליכתן ולא בחזרתן סולם דעוה הוה ומקום דקבוע היוקא שאני דכתיב ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני אמר רב יוסף אלמלא דרשיה אחר להאי קרא כרבי יעקב כו כרתיה לא חטא מאי הוא איכא דאמרי כי האי מעשה הוא וא"ד לישנא דר' הוצפית המתורגמן הוא דהוה נוטל באשפרי אמר פה שהפיק פירגליו ילהוך עפר והוא לא ידע למען ייטב לך בעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיו בעולם שכולו ארוך :

פ"ו ומד תני הרדיסאות הורודם התחיל להתעסק בנדון : לדידי
 חזי לי הנך שנשאר חזני בניהם של יוני הורדום : שיתסר
 ט"ז שורות : כפתי מילא כל שורה ארכה כרמז מיל : קירי
 אדוני : כירי הוא עבד : סומה שוטה בלא ראות : איחא קירי
 כחו שלכו אומרי : אחרה לה איהי לחברתה : סומא ואיחא קירי
 כירי לאותו שאת קורא אדון עבד הוא על שהיה הוא עבד : אייתוה
 עבדים שנשאר מעבדי הורדום ושחטום : מילין דברי רות הן שלא
 דברו מעולם : ס"ד והא"ר כהנא לדידי חזי לי : אלא במילין ע"י
 כשפי' מלומדות לדבר אותן עופות : שהיא כאיסר שאין בה חסרון
 לים אלא דבר מועט : שמתן שכרה נצדה כנון כבוד אנ ואם
 ושלוח הקן שלא תוכל להנין מתן שכרה שעתידין המתים
 להמיות : שכולו טוב שאין בו לא היוק ולא יסורין אלא
 טובה :

מסכת בכורות פרק א

שאל

קונטריקו הנמוך את ריב"ז בפרטן של לוי' אתה מוצא כ"ב אלף ונ' מאות בכללך אתה מוצא כ"ב אלף אותן ג' מאות להיכן הלכו א"ל אותן ג' מאות בכורות היו ואין בכור מפקיע בכור מ"ט אמר ר' אבוי דיו ל' בכור שיפקיע קדושת עצמו ועוד שאלו בגבוי הכסף אתה מוצא מאתים וא' בכר וי"א מנה דכתיב בקע לגלגל'ת מחצירת השקל בשקל הקדש לשש מאות אלף וגו' ובנתינת הכסף אתה מוצא מאת בכר דכתיב והי מאת בכר הכסף וגו' משה רבכם נגב היה או קיביוסטוס היה או אינו בקי בחשבונות היה נטל מחצה נהן מחצה ומחצה שלם לא החזיר א"ל משה רבינו גובר נאמן היה ובקי בחשבונות היה ומנה של קדש כפול היה ומנה של קדש כפול היה מנא לן אמר רב הסדא דכתיב והשקל עשרים גרה עשרים שקלים וגו' :

פי'

קונטריקוס שס' שר' : להיכן הלכו ר"ל למהלא פדו גם הם את הנכורות ולא יהיו זקוקים הרע"ג העולפים מחנין לפדיון והיינו שחשדו למשה שעשה כן להעשיר להרדן ולכניו שיקבלו כסף פדיון של רע"ג העולפים : מחנית השקל לגלגלת לת"ר אלף ונ' אלפים ותק"כ הוור"ח ככר וי"א מנה ככר הוי"ס מנה ומנה ק' דיגר שהם כ"ה סלעים ושקל לאורייתא הוי סלע חשוב ס' פ' עמיס כ"ה תמנא בככר אלף ות"ק סלעים שהן ג' אלפים חמאי שקלים תמנא לג' אלפים ישראל ככר כסף לש' אלף ק' ככר לת"ר אלף ר' ככר ולג' אלפים ותק"כ אלף ותשע"ה סלעים כסף סלעי' ועשה מהן מני' מכל ק' סלעים ד' מני' הרי לאלף ולת"ק סלעים ככר א' פשו להו רע"ה סלעים שהן י"א מנה : בכננוכח מחון שנכח חני כסף השקלים שקבל מת"ר אלף או קוביוסטוס נוכח כפשות חני הת"ר כפשות נכח שלא נתנו כלום והעלים אותן : ומחנה שלם לא החזיר שה"ל לשלם ק' ככר ומני' וה' מני' ומני' והוא לא נתן אלא ק' ככר ואע"ג דכתיב ואת האף וגו' עשה וויס אלמא דיתר מן המחנה החזיר אותו פסוק לא הזכיר אותו הנמוך מתכוין היה לקנטרו בדברים : כפול היה שהיה נוכ' סלעים וה"ל ככר של קדש ס' מנה של כ' כ' סלעים שהם ק' כמנה נחותם ק' ככר הוור"ח ככר והא' ככר וי"א מנה היינו האף ותשע"ה שעשה וויס לעמודים אע"פ שהמני' והככרים היו כפולים

הלוקח פרק ראשון בכורות

המלעים לא היו כפולים שהרי הם מפורשים לכתוב עשרים נרה
השקל ומתרג' סילעין:

אמר רבי חנינא שאלתי את ר"א בבית מוחבא רבה מה
נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים א"ל
גזרת הכתוב היא ועוד שסייעו את ישראל בשערה שיצאו
ממצרי שאין לך כל א וא' מישראל שלא היו לו תשעי חמורי
לזכים טעונים מכספא ודהבא של מצרים ועוד שאלתיו מה
לשון רפידים אמר לי רפידים שמה כתנאי רא"א רפידו שמה
רבי יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה וכן הוא אומר לא
חפנו אבות על בני מרפיון ידים ועוד שאלתיו מה לשון שטים
אמר לי שטים שמה כתנאי ר"א אומר שטים שמה ר' יהושע
אומר שנתעסקו בדברי שטות ותקראנה לעם לזבהי אלהיהן
ר"א אומר ערומות פגעו בהן רבי יהושע אומר שנעשו כולן
בעלי קריין :

תנו רבנן דג טמא משריץ דג טהור מטיל בצים כל
המוליד מניק מטיל בצים מלקט חוץ מעטלף שאף
על פי שמתיל בצים מניק הדולפנין פרים ורבים מבני אדם
מאי גדולפנין א רב יהודה בנימא כל שזכרותו בחוץ מוליד
מבפנים מטיל בצים כל שתשמישו ביו יולד ביו כל שתשמישו
בלילה יולד בלילה כל שתשמישו בין ביום בין בלילה מוליד
בין ביום בין בלילה תשמישו ביום יולד ביום תרנגול בלילה
עטלף בין ביום בין בלילה אדם כל שתשמישן ועכוזן שורה
יולדן ומגדלים זה מזה אין תשמישן ועכוזן שוה אין יולדן
ומגדלין זה מזה הכל משתמישין פנים כנגד עורף חוץ מאדם
ודג ונחש מ"ש הני תלת אמרי במערבא הואיל ודברה עמהם
שכינה הנא גמל אחור כנגד אחור :

תנו רבנן תרנגולת לכ"א יום וכנגדו באילן לז' כלב לנ'
יום וכנגדו באילן האנ' החול לנ' ב יום וכנגדו באילן
תות הוצר לס' יום וכנגדו באילן הפיה שועל וכל מיני שרצים
לו' חדשי וכנגדן באילן תבואה בהמה דקה טהורה לה' חדשי
וכנגדה באילן גפן בהמה גסה טהורה לס' חדשים וכנגדה
באילן זית בהמה גסה טמאה לו' ב חדשים וכנגדה באילן

דקל הארי והזאב והדוב והנמר והברדלס והפיל והקוף
 והקיפוף לג' שנים וכנגדן באילן בנות שוח אפעה לשבעים
 שנה וכנגדו באילן הרוב הרוב זה משעת נטיעתו עד שער
 גמר פריו ע' שנה וימיעיבורו ג' שנים נחשלו' שנים ולאורחו
 רשע לא מצינו לו חברו ו' אמוכססין ובגורו שבע מנה ה"מ
 אמר רב יהודה ומטו בה משמיה דרב יהושע בן חנניה אמר
 קרא ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה אם מבהמה
 נתקלל מחית השדה לא כל שכן אלא לומר לך כשם שבהמה
 נתקללה מחיה אח' לו ומאי ניהו חמור מהתול כך נתקלל הוא
 מבהמה אחד לו דהוה ליה ז' שני ואימא כשם שנתקלל חיה
 מבהמה אחד לג' ומאי ניהו ארי מחמור כך נתקלל הוא מחיה
 דהוה ליה ט' שנים מי כתיב מכל החיה ומכל הבהמה מכל
 הבהמ' ומכל החיה כתיב ארור הוא מבהמה שנתקללה מחיה
 ואימא כשם שנתקללה בהמה מחיה אחד לשלש ומאי ניהו
 עז מחתול כך נתקלל הוא מבהמה אחד לג' דהוה ליה חמיסר
 ירחי אבע"א מכל הבהמה כתיב ואבע"א קללה הוא שדי
 קללה עילויה:

פ"ו - בנית מותבא רבא בנית המדרש הגדול: לזנין מעולוי' :
 שריפו וכו' לפי' בא עליהם עמלק: לא תפכו אבות אל בני'
 להצילן מרפיון ידי' מעון שריפו יליהם מן התורה: בדברי שטות
 לזנות את בנות מואב ל' א שטות ל' בזוי כמו ויבז ומתרג' ושט :
 ערומות וכו' משמע גופן היה פוגע בהן ול' מקרה הוא: המוליד
 שיליד עובר ממש: מניק שיט לו דלים: חלק: פירורים ומפרנס
 את בניו ואין לו דלים: עטוף דומה לעכבר ויש לו כנפים: מנני
 אדם שאם בא אדם עליהם מתעברין הימנו: בני ימא דגיס יש בים
 שמצין כורת אדם ומצין כורת דג: שזכרותו הניד: מוליד עובר
 ממש: מטילה הנקיבה בנים: כל שתשמישן וכו' כגון ששניהם
 משמישין פנים כנגד עורף כגון ככש ועז וימי עבדן שוח שזוהא
 הולד בנטנה' חדשים: יולדין אס בא' על חנירו: ומגדלין
 מניקין: לכ"א יוס לאחר שנתעברה שזוהא בינתה לגמור עד כ"א
 יוס: לוז שגדלים בו אנוזים קטנים ומשעת פרחיו עד שעת גמר
 פריו כ"א יוס כלב לכ"א יוס נגמרה כורת הולד: באילן תנוחה כמ"ד
 עץ שאכל אדם ר' חטה היתה קרי לתנוחה מין אילן: דקל גדלים בו
 תמרים: נרדלם אפא: קיפוף בל"א מרקנ"א: אפיצה מתעבר
 לאמר

הלוקח פרק ראשון בכורות

לאחר ע' שנה שנולד : ננות שום תאנה תורתא : וימי עיבורו חשיעת
 הפרח עד שגת נחר הערי : מוכססין מין ננות שום ולח ננות שום
 תחש : תנה מ' נחש ענורו' שנים : לכ"ש שפחותה שנבהמה
 שוהא יותר מהחיה שהרי עז'ה' חדשים וחתול' כ' נ' וכו' ת' להחיי מכל
 החיה היינו חרי או חפצה ח' כ' לוכתנ מכל החיה ולח לינעי נהמה
 לח להכי כתיב תרווייהו ל' לכשסוכו' וה"ק חרור הוא מכל הבהמה
 כמה שהיא חרורה יותר מן החיה חירי' לעיל נבהמה טמאה נסה
 כגון חמורי' כ' חדש וחתול' כ' כ' ימים הרי ח' לז' שנשנת השמה טמ' ה'
 ימים כך נתקלל הוא מבהמה נסה טמאה ח' לז' : מכל הבהמה וכו'
 כתיב משמע מבהמה המקוללת יותר כך נתקלל ואין לך מקוללת
 נבהמה יותר מחמור : אימת כגון נבהמה דקה טהורה לעיבורה לה'
 חדשים הכל הבהמה כתיב משמע מכל הבהמות המקוללת יותר :
 ולמע' ח' לשם קללה כאמר הלכך קללה טהורה שתוכל לדרוש מן
 הפסוק שדי עילוי ועוד מכל הבהמה ומכל החיה כתיב משמע חשו'
 נהמ' שיתיר' קללתה על שום חיה ומנינו חמור מקולל וחתול ח' לז' :

אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניא נחש לכמה
 מיעבר ומוליד א"ל לז' שנין והא סבידבי אחונא
 ארבעה ואוליד לתלת הנהו מעוברין הוו מעיקרא ד' שנין והא
 משמשי שמושי אינהו נמי משמשו באדם והא חכימין אינון
 אנן חכימין מנייהו אי חכימת זיל זכינהו ואייתנהו לי אמר ליה
 כמה הוו ששים גברי אמר ליה עביד לי ספינתא דס' בתי וכל
 ביתא שדיבה ס' בסתרי עבר ליה כי מטא התם על לבו
 טבחא אשכחיה להווא נכרא דקא עכיד חיותא א"ל רישא
 אית לך לזבונא א"ל אין א"ל רישא בכמה א"ל בפלגא דזוזא
 יהב ליה לסוף א"ל הב לי רישך יהב ליה הר רישא דחיותא
 א"ל אנא רישא דחיותא אמרי לך אנא רישך אמרי לך א"ל או
 בעית דאישבךך סני אחוי לי פתחא דבי אחונא אמר ליה
 כיסתפינא דכל דמחוי להו קטלי ליה א"ל דרי כרוכא דקניא
 וכו מטית להתם זקפיה כמאן דקא מתפח אול אשכח דרבנאי
 מגואי ודרבנאי מבראי דאי חזי כרעא דעיילי קטלי לה לבראי
 ודנפקא קטלי להו לנואי אפכיה לסנדליה קטלי להו לנואי
 אפכיה לסנדליה קטליגהו לכולהו אול אשכח ינוקי מלעיל
 וסבי מתתאי אמר אי יהבינא שלמא להנו קטלי לי הני סברי

אנן עדיפינן דיתבינן לעיל ואינהו לתחרת אי יהינא להגי
קטלי ליהני סברי אנן עדיפינן דאנן קשישי ואינהו דרדקי
אמר להו שלמא לכו אמרו ליה מאי עבדתיך אמר להו הכימא
דיהודאי אנא ואתאי למיגמר חכמה מיניכו אמרו ליה אי הכי
ניבעי מינך מלתא אמר להו להיאי זכירתו ליה כל דבעיתו
עכידו ביה ואי זכינא לכו אכלו נהמא גבאי דידי בספינתא אמרו
האי גברא דאזול בעי איתתא ולא יהבו ליה מאי חזי דאזיל
להיכא דמר ליה מיניה שקל סיכרא דצה לתתאי לא עאל דלי
לה לעיל עאל אמר האינמי מתרמיא ליה בת מזליה גברא
דאזיף וטריןף מאי חזי דהדרי מזיף אמר להו אזיל גבר לאגמא
קטיל קמא טונא ולא מצי ביה קטל ומנה עלירה עד דמתרמי
ליה אינשי דמידלי ליה אימא לן מילי דכרובי אמר להו הורה
לן כודנייתא וילידה והוי תלי ליה שיתקא וכתוב בית דמסיק
בבי אבא טאה אלפא זוזי אמרו ליה וכודנייתא מי ילדה אמר
להו הו נהו מילי דכרובי מילהא כי סריא במאי מלקי לידה
בסיליתה דכודנייתא ומי איכא סיליתא למודנייתא ומלהא
מי סריא בני לן ביתא באוורא דעלמא אמר שם קסות לרה בין
שמיא לארעא אמר להו אסיקו ליה לוכני וטינא להתם אמרו
ומי איכא דמצי לאסוקי התם אמר ומי איכא דמצי למכני בותא
בין שמיא לארעא אמרו ליה מציעתיה דעלמא היכא וקפדה
לאצבעתיה אמר להו הכא אמרו ליה מי יימר אמר איתו אשלי
ומשחו אמרו ליה אית לן בירא בדברא עייליה לפתא איתת
פארי שדא להו אמר להו אופשולו ליה חכלו דפארו אכרי ליה
ומי איכא דמפשל הכלל מפארו אמר להו ומי איכא דמיתת
בירא מדברא למתא אית לן רחייא דתבורא חייטה שקל
פיסקא מינה שדא להו אמר להו כרכנ ליה מינה גרדי ואחייטה
אמרו ומי איכא דיכיל למיכרך גרדי מריחויא אמר להו ומי
איכא דחייטי רחייא מישדא דסכניי במאי קטלי ליה בקרנא
דחמרא ומי איכא קרנא לחמרא ומישרא דסכניי מי הויית
איתת ליה תרתי ביעי הו זונתא חוורתא והו זונתא אוכמת
איתת איהו תריג בני הו דעיזא חוורתא והו דעיזא אוכמת

הלוקח פרק ראשון בכורות

אמרו ליה ורציצא דמיית בביעתיה בהי נפקא רוחיא אמ' להו
 בהיינו דעאיל אמרו ליה אחוי לן מנא דלא שוי לחבליה אייתי
 בודיא פשטוה לא הוה עייל בחרעא אמ' להו אייתו מרא סתרו
 היינו מנא דלא שוי לחבלו' אייתנהו כל הד וחר כי חוי שיתין
 ביסתרקי סבר כולהו חבראי להכא אתו א"ל לספוגא שרי
 ספינתך בהדי דאתי אייתי עפר מעפרייהו כי מטא לבי בלעי
 אית בי תלת צילמין חד מטי ידיה ארישה וחד מטי אליביה
 ובתרא דכולהו מהו בידיה לאחוריה שקל כוזא דמא מבי
 בליעי כי אתא אוקמינהו קמי קיסרו וחוזהו דהו מענו א"ל לאו
 הני אינהו שקל מעפרייהו שרא עלייהו אקשו לאפי מלכא
 א"ל כל דבעית עביד להו אייתו הנהו מיה דאתי מבי בליעי
 שדנהו בתינרא אמר להו מלויה להאי ואיולו לכו מלו שרו
 בירי קמא קמא הוה קמא בלע להו מלו עד דשמוט כהפיהו
 וכלו ואוול :

פד' לכמה וכו' כמה שוהא עונר נמי עיו : דני אתונא מקום :
 והא משמש שמושי ודרך חיה ונמהם לאחר שנת עברה אינה
 מקבלת זכר : והא מכימי הכי סני וירדו לסוף המעשה : זכינהו
 ככנס נחמתך : ביסתרקי כסאות : להתם לכרך שלהם : עניד
 סיותא מנתח בהמה : דחיותא אמרי לך נתמיה : סני צעד ולן
 לפני : דרי וכו' טול חבילה של קנים : להתם כנגד הפתח : זקוף
 החבילה כמאן דמתפח כאלם שעומד לפוש : אזל ר' יהושע אשכח
 דרבנאי אורנים מאבראי שלא ינא א' מן הזקנים לחוץ : מנואי שלא
 יכיתו א' ליכנס וכי חזי הכך סני כרעא דעיילא קטלי לנזאי שהמיטו
 לנא שהיתה אסקופת החדר צרה ושופכין סוכין או אפר עליה
 וניכרת בה פסיעות אדם וכי חזי דנפק קטלי לנראי שהכיתו לנאת
 והשומרים לא היו הורנים שום אדם חלא א"כ ככנס כולו לפני על
 כרתן או א' ינא כילו לחוץ : אפכי ר' ילסנדלי ועמד על האסקופה
 ונראית פסיעה א' ככנסת ופסיעה א' ינאה ודחפנהו השומרים
 וינא וכשנאו הזקני וראו בן ודמו שאחד ככנס ואחר ינא וקטלינהו
 לכולהו השומרים ואח"כ ככנס ר"י : וינוקי מלעיל בעליי' להרע
 כתכוכו שהכותן שלום לעליונים תחלה הורגין אותן התמתוכים
 ואמרו אנו הזקנים והנותן שלום לזקנים הורגין אותנו הנחורים
 ואומרים הלא ראיתנו חסונים מהם שאנחנו למעלה והם למטה :
 מאי עבידתך מאי בעית הכא : א"ה דחכימת כיבעי אכן מינך : אי
 זכיתו לי אס תכנתוכי : דמדלי מינה שמינתסת מן הראשונה ושאל

אותה הלא יש לו ללמוד הואיל ולא כתבו לו ראשונה כ"ט ז': סיכתא
 קביליא: תתאה דנה השפיל ידו במקום שאין חור בכותל ולא עהל:
 דלי דנה הנביה ידו וכענה במקום נקב ויעל: לאוזיף ועריף
 שהלוח מצות לחברו ולא כפרע ומכו כי אם בקושי שטרף לקותות:
 דהדר איזיף לאחריו ולא נתיסר מן הראשון: לאגמא יער: קטיל
 וכו' מותך חבילה ראשונה ולא מני בי' להרימו על שמו: הדר קטיל
 ומנח עליה הואיל וכריך סיוע לאחרים עד דמתרמי אינש ומדלי ליה
 והאי מני הואיל והפסיד באמנה ראשונה חוזר ומאמין לאחרים עד
 שזדונג לו אדם כאמין ומשתכר בו: מילי דכדי דברי רוח' א' דכדיבי
 דנרי כזב: וכודנתא פרדה: תלי פיתקא שטר בכוארו של הולד:
 הי ניהו אלן הן דנרי רוח: סליתא סליא: דפארי סובין עשו לי
 חנל חסובין ואם אין אתם עושים שאלתי אף אני לא אעשה שאלתכם:
 מייטה תפור אותה: כרוכי לי וכו' הוציאו לי ממנה חוטין כדרך
 הנשים שמוציאין חוטין מהנגד ותופרים אותן בהן: משרא וכו'
 ערובת סכינין כמה בוזיין וקובנין אותה: זוגתא תרכנולת:
 ורניא דמית אפרוח שמת בתוך קליפתו: אחוי וכו' הראנו כלי
 שאינו שזה הפסד שהוא מפסיד: בודיית מחנלת: לא עייל שהיה
 ארוך ורוחב יותר מן הפתח: אייתו מרא וסתרו בנין הפתח
 והכותל עד שיכנס: אייתיהו למיכל בספינתא הואיל וזכינהו
 והיה מציא אחד א' נפני עצמו ומכניסו למדר: להכא אתו לחדר
 זה יבואו: א"ל ר"י לסתובא רב החובל: שרי התר ספינתך ולך:
 לני בלעי מים שנאוקיבום שכולעין כל מים שנופלין בו ומביאין אותם
 עד תהום ופולטות אותן דכתיב והים איננו מלא: מעכו שפליס
 שלא היה בארצם: אקשו העיזו פניהם ודברו קשות את המלך
 כשהריחו ריח ארצם והיו סבורים להיות קרוב לארצם: בתירח
 בכלי ל"א בתינרא בחנית: לשמיט כשחטו פרקי שכמם: וכלו
 ואוול כלו והלכו לאכדון:

פרק עד כמה

תנו רבנן הבא לקבל דברי חברות אם ראינוהו שנוהג
 בצינעא בתוך ביתו מקבלין אותו מיד ואחר כך
 מלמדן אותו ואם לאו מלמדין אותו ואחר כך מקבלין אותו
 ר' שמעון בן יוחאי אום' בין כך ובין כך מקבלין אותו והוא למד
 כדרכו והולך:

תנו

רבנן בראשונה היו אומרים חבר ונעשה גבאי דוחק
אותו מחברותו פירש אין כקכלין אותו חזרו לומר
פירש הרי הוא ככל אדם רב הונא בר חייא אוצטריכא ליה
שעתא הוה קא עייל גביה רבא ורב יוסף ות' זוגי דרבנן שמע
דקא אתו קטר להות' תכתקיל סוף שמעו דנעשה גבאי שלחו
ליה זייל לי לחשיבותיה זייל ליה לקדמותיה שלח להוהדרוי
בי רב יוסף לא אול רברי אול רב יוסף אמר תנונא פירש אין
מקבלין אותו רבא אמ' תני' חזרו לומר פירש הרי הוא ככל אדם:

פי'

שמונה נכנעא קוד' שקבל בפנינו היה כוהן עליו דין חבתי
נכנעא שאין לחזרו ולומר לפני' הוא עושה מקבלין אותו
שנחזיקנו כחבר וכנחמתן לכל דבר: בבאי מתוכה למלך לנבות מס
מישראל: פירש מהנבחות: איצטריכא זכו' שבי' נדויים חכמים
לשאל ממנו הלכות: קטר להו קטר ותיקן להסת' תכתקי כסמות:
זייל לחשיבותי ילך לחשיבותי' מתר החשיבות שחזרו לו להקיות מוסס
ואכולם כלך חללו: הדרי בי מנבחותי:

פרק כל פסולי המוקדשין

רב

בר אידי סרסיה דרב ששת הוה שמע מיני' אול אמר'
בי מדרשא ולא אמרה משמיה שמע רב ששת איקפד
אמר מאן עקץ לעקציה עקרבא ורב ששת כאי נפקא לי' מיניה
דאמר רב יהודה מ' דאגורה באהלך עולמים וכי אפשר לך
לאדם לדור בשני עולמים אלא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע
יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה דא"ר יוהנן
משום רשב"י כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעה"ו
שפתותיו דובכות בקבר וא"ר יצחק בר זעירי ואמרו ליה א"ר
שמעון נזירא מאי קרא וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים
דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים מה כומר של ענבים כיון
שאדם נוגע בו דובב אף ת"ח כיון שאומרים דבר שמועה מפיו
בעה"ו שפתותיו דובכות בקבר:

רבי

צדוק הור' ליה החוא בוכרא רמא לי שערי כסלי
נצרים של ערבח קלופה בהדי דקא אכיל איבועאי

שפותיה אתא לקמיה דרבי יהושע א"ל כלום הלקנו בין חבר לעם הארץ א"ל רבי יהושע הן בא לפני ר"ג אמר לו לאו והלא רבי יהושע אמר לי הן א"ל המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית המדרש כיון שנכנסו בעלי תריסין לב"הם עמד השואל ושאל כלום הלקנו בין חבר לע"ה א"ל רבי יהושע לאו אמר ליה ר"ג והלא משמך אמרו ליה הן יהושע עמד על רגליך ויעידוך עמד רבי יהושע על רגליו ואמר ה"אך אעשרה אלמלא אני חי והוא חי ה"אך יכול החי להכחיש אר"הסת עכשיו שאני חי והוא חי ה"אך יכול החי להכחיש את החי היה ר"ג יושב ודורש ורבי יהושע עומד על רגליו עד שרננו כל העם ואמרו כל העם לחוצפית המתורגמן עמוד ועמד :

פ"ו סרסיה שמעיה : אמרה להאי פירוקס דממר נבמרא לעיל : מאן עקץ מי הוא שצקנני ונשכני שלא אמרה משי : לעקני עקרבא שמתא : דוננות כענות והנאה היא לו שדומה כמי : כומר ענבים שחספן בכלי אמר : או ח ימים כדי שידחקו ויתבטלו : כלום חלקנו וכו' ומי חשידנא חנא לחשדי נ"י מוס בכונה ככהן ע"ה : הן חלקנו ולא חסדת : בעלי תריסין מנינים ת"ח הנלחמים במלחמתה של תורה ח"כ כמשמעו שמלכי יון מפקידים על נשיאי ישראל לעזור איתן : להכחיש ולומר לא אמרתי : היאך יכול וכו' ודאי כן אמרתי ומוזרני נ"י : עמוד שתוק :

פרק מומין אלו

תניא משתינין מים בפני רבים ואין שותין מיכא בפני רבים ומעשה באחד שבקש להשתין מים ולא השתיין ונמצאו כריסו צבה שמואל איצטרך בשבתא דריגלא נברו ליה גלימא אתא א"ל לאבוב א"ל איתוב לך ת' זחוי וזיל הדר עובדא למאריה את אפשר לך דלא אפשר ליה טיסתנין מר בר רב אשי איצטרך אנודא דגמלא אישתין אמרו ליה חמתך קא אתוא אטר להו באונא ותיפוק ליה משום עלוקרת בשותת תנורבנן ב' נקבים יש בו בארס אחד מוציא מים ואה' מוציא זרע ואין ביניה לזה אלא כקליפת השום בשעה שארס נצרך ומשתין אם נקבוח לחוד זה נעשה עקר אר"ש בן לקיש

פרק יש בכור

מ"ד לא יהיה עקר ועקרה ובבהמתך אימתי לא יהיה בך עקר
בזמן שבבהמתך אריב"ל לא יהיה בך עקר שלא יהיה ביריח
עקור מן התלמידיו עקר' שלא תהא תפלתך עקרה לפני
המקור ואימתי בזמן שאתה משים עצמך כבהמה :

פי' ואין שותין מים דרך ת"ח להיות כנוע באכילה ושתיה אבל
להטיל מים לא ליהוי כנוע שאם יומתין יסתכן : אינטריכא
ליה להטיל מים : בשנתא דרבנא ל' יום קודם הרגל דסאלין ודורשין
בהלכות הרגל : כנידו וכו' פרסי סדין בינו לנין העם : הדר עונדא
למארי' דרוש שאסור להמתין להטיל מים עד שיבא לו כניעות :
אפשר לך לפרוס סדין שמשוי אתה ואמי לינטריך איכש אמרינא דלא
אפשר ליה וימתין עד שילכו העם ויסתכן ויהא עקור : תמתך
חמותך : באונה אפי' נתוך חזכה הייתי מטיל אס לא היה לי מקום
אחר וכ"ש בפניה : ותיפוק ליה וכו' דקתני לעיל שנקש
להשתין ולא השתין וכמנחת בטבו כנה ממאי למשום המתנה ה"ל
דילמא עלוקה שתה שקורין שנשא"ה לפי' כנה כריסו : בשותף
שמינו יכול להטיל מים יפה אח"כ אלא שותף טיפין טיפין דולמי
מתת עיבי שתן ה"ל : שנכהמתך שתשים עצמך כנהמה שלא תהא
כנוע בהטלת מים : תפלתך עקורה וכל שעה כשתתפלל
על כניך תהא נשמעת תפלתך : כנהמה שלא תמתין מלהטיל מים :

פרק יש בכור

אמר רבי חנינא כל כסף האמור בתורה סתם סלעין
דנביאי ליטרין דכתובים קנתירין חוץ מכספו של
עפרון שאעפ"י שכתוב בתורה סתם קנתירין דכתיב ארבע
מאות שקל כסף עובר לסוחר ואיכא דוכתא דקרו לקנתירא
תיקלא א"ר אושעיא בקשו לגנוז כל כסף וזהב שבעולם מפני
כספה וזהבה של ירושלים עד שמצאו לו מקרא סן התורה
שמותר דכתיב ובאו בה פריצים ודללוה וירושלוי' הויא רובא
דעלמא אלא אמר אבוי בקשו לגנוז דינרא הרריאנה טוריאנא
שיפא מפני טבעה של ירושלים עד שמצאו מקרא מן התורה
שנא' ובאו בה פריצים ודללוה :

פי' ליטרין מנין דהוא כ"ה סלעים : קנטרין ק' סלעים בכל
שקל : עובר לסוחר שזכ"מ שיש שס סומרין מקבלין אותו
נתורת שקלים : וא"ל דקרו לתיקלא דידהו קינטריא שגדול כמות
קינטרא

קינטרא הילכך קנטיריא יהיב ליה : של ירושלים שהיה נלשכה והוא של הקדש ואסור לזרים וכשחלקוהו הנוי' ערצוהו עם זהנס : וחללוה משמע כיון שבאו פריצים נפק לחולין : רובה דעלמא בתמי' דעלי' דעי למיתקר כל זהב שנעולם : דיכרא וכו' אלו היו קטנעות של ירושלים ורובן של אלו מירושלים בא :

פרק מעשר בהמה

אמר רבי הויא בר אבא א"ר יוחנן למה נקרא שמו ירדן שיורד מן דן א"ל רבי אבא לרב אשי אתון מהתם מתניתו לה אנן מהבא מתנינן לרה ויקראו ללשך דן בשם אביהם וא"ר יצחק לשם זה פמיאס ותניא ירדן יוצא ממערת פמיאס :

העיר רבי ישמעאל בן סתריא מערקת לבנה לפני רבי חזרית שבמקומנו יש לה ס' רבוא קלפין יחוש שבמקומנו יש לו ס' רבוא קלפין בבית המסס שלו פעם אחד נפל ארז במקמו ועברו וזקנות על חורו פעם אחת נפלה ביצת בר יוכניוטבעה ס' כרביטושברה ש' ארזי ומי שדוא ליה והכתיב בנה רננים נעלסה אמר רב אסי הדיא כוזרתא הוה : **תניא** בן יצואי אמ' כל חכמי ישראל דומים עלי כקלופת השום הוין מן הקרח הוה :

פי' מדן שס' מקס : ממערת פמיאס אלמא מדן אתי : מערקת לבנה שס' מקיס : חזרית ירק שלו עזיס ליטונא : קלפין קליפות של עלין : בית המסס נכפיי' ל' שכולו עשוי קליפות כמו הנשר ענמו שיש בלאתו המסס של בהמה נל"א מענק פאל"ט : י' זקנות זו אכל זו עכרו על עוביו עץ שנפל שהיה עביו חד ועניל וכ"ש אס היה משופע כנסורת כעין נסר היה עדיין רחב יותר : בר יוכני יגוף גדול : וטבעה חלבון וחלמון שלה : ומי שדיא בר יוכני בינתה לאיבוד : נעלסה כוטרקון כושא עולה ומתחטא כושא בינתה שאע"פ שכנדה היא ישיבה כח לנושאה ועולה עד קצו וסורידה לשס נכמת מתחטא ל' ירידה אלמא דלא שדיא ליה : מוזרתא הויא מוזרת שאין אפרות גדל בה והשליכה מדעתה : הקרח הזה ר' עקיב' היה קרח דריב"ק הייכור' יהושע בר' ע' כדאמר' בשבועות' שאל ר' יהושע בנו של ר' ע' :

מסכת ערכין אין נערכין פרק שני

כתיב

צדקתך כהררי אל וגו' אמר רב יהוד' גמלא
 צדקתך כהררי אל מיוכול לעמוד לפני
 משפטיך תהום רבה רבה אמר צדקתך כהררי אל מפני
 שמשפטיך תהום רבה במאי קא מפלגי בדרבי אלעזר ורבי
 יוסי בר חנינא דאיתמר ר"א אמר כובש ור"י בר חנינא אמר
 נושא רבה כר"א ורב יהודה כר"י בר חנינא :

חניא

רשב"ג אומר מי שילוח היה מקלח מים בכאיסר
 וצוה המלך והרהיבוהו שיתרבו מימיו ונתמעטו
 חזרו ומיעטו והיה מקלח מים לקיים מה שנא' אל יתהלל
 חכם כחכמתו וגו' :

רבי

יוסי אומ' מנלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב
 אמרו כשהרב בית ראשון אותו היום ט' באב הירח
 ומוצאי שביעית היה ומשמרתו של יהויריב היתה והיו ליום
 עומדים על דוכנסו ואוכרים שירה ומה שירה היו אומרי' וישב
 עליהם את אונם וזרעו יצמיתם ולא הספיקו לום יצמיתם
 ה' אלהינו עד שבאו גוים וכבשו וכן כשניה האו שירה
 מאי עכודתיה אלימא דעולת חובה מי הואי בי"ז בתמוז בטל
 התמיד אלא לאו בעולת נרבה ותסברא מאי שנא דעולת
 חובה דלא הואי וס"ש דעולת נרבה דהואי האל"ק כן בקר
 אקראי בעלמא הוא דאיתרמי להו אמר רבא ואיתומא רב
 אשיות סברא שירה דיומא לה' הארץ וטלואה וישב עליהם
 את אונם בשירה דארבעה בשבת הוא אלא איליא בעלמא
 הוא דנפל להו כפומיהו :

פי'

כונס כסקב"ה שוקל מעשי אלס כשהן מחסה על מחסה
 תופסין עונות וכונסן בחנולות ים : כונס נותן ידו
 למטה חן העונות וכונסן למעלה כדי שיכריעו הזכיות רבה דלמ'
 כר"ה והכי משמע נדקתך הנחה עלינו כהררי אל מפני שאתה
 כונס לעונות נתהום רבה ורב יהודה כר"י והכי משמע גמלא
 נדקתך שאתה מנביה העונות למעלה כהררי אל מי יוכל לעמוד
 בפניהם

צפניהם חתני שהיו חכרי עין למטה עד תהום רבה : שילוח
 כהר בכאיסר שלח הו' מימיו כונעין אלף בכנור קטן שאינו רחב
 אלף כחוצה איסר אצ"פכ היה מוציא חיס לכל הכורך :
 אל יתהלל ונו' שחכתי אינס אלף קלקול שכלי מקדש רחשון
 כצשי ע"פ הנכור' : זכות וכו' בניסן כנאלו ונניסן עתידין
 לינאל : מונחי שנת ה' בשנת ונמוכתי שניעי' שנת ה' : וכן נשני'
 כחרבן צ' : דעולת חונה היינו תמיד : בטלתמיד שלא היו להם
 כנשי' תחמת שהיו כרי' על ירושלי' ואין יוצא ואין בא : ומ"ש וכו'
 הלח לא היו כנשי' מכו' : בן בקר שאינו ראוי לתמיד וראוי לעולת
 נדבה : ותסברה דהאי שירה נאמר על קרבן כלל : דיומיה חמי
 ניהולה הארץ כדאמרי' ניום הא' היו אומרי' לה' הארץ ואלו וישב
 עליהם ונו' שרה דל' בשנת ניהו דנאל כקמות הופיע כתיב צי'
 האי קרא : אליא קינה :

פרק יש בערכין

משנה

נמצא אדם בפיו חמור מן העושה מעשה וכן
 סצינו שלא נחתם גור דין על אבותינו במדב'

פיסקא

אלא על לשון הרע שנאמר וינסו אותי זה עשר פעמים וגו' :
 שלא נחתם וכו' ממאי דלמא משום דאכתי לא
 מלאה פאתם דאמר רב המנונא אין הקב"ה
 נפרע מן האדם עד שהתמלא סאתו שנאמר במלאה ספקו
 יצר לו אלא אר"ש אמר קרא וינסו אותי זה עשר פעמים ולא
 שמעו בקולי על זה נחתם עליהם גור דין חניא א"ר אלעזר
 בן פייטא בא וראה כמה גדול כחושל לשון הרע ממרגלים
 ומה מרגלים שהוציאו שם רע על עצים ואבנים כך מוציא
 שם רע על הברו עאכ"ו ממאי משום דר' חנינא בר פפא דא"ר
 חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה דכתיב
 כי חוק הוא ממנו אל תקרי כי חוק הוא ממנו אל ממנו (נסתר
 ליחיד) כביכול אפילו בעל הבית אין יכול להוציא כליו
 משם אלא אמ' רבא אמ' ר"ל אמר קרא ויכוחו האנשי מוציאי
 דבת הארץ רעה כמגפה לפני ה' על דבת הארץ שהוציאו :
 א"ר יהודה ר' נסיונות נסו אבותינו את המקום
 במדבר ואלוהין ב'ים וב' במים ב' בסוב' בשליו

אח' בעגל ואח' במדבר פארן ב' ביום אח' בירידה ואח' בעלויה
 בירידה דכתי' ויאמרו אל משה המבלי אין קברים וגו' בעלויה
 כדרכ הונא דא"ר הונא ישראל שבאותו דור מקטני אמנה
 היו כדרש רבה בר מרימ"ד וימרו על ים בים סוף מלמד
 שהיו ישראל ממרים באותה שעה ואומרו' כשם שאנו עולים
 סצד זה כך מצרים עולים סצד אחר ואמר ליה הקב"ה לשר
 של ים פלוט אותם ליבשה אמר לפניו רבש"ע יש עכד שנותן
 לו רבו מתנה וחוזר ונוטלה הימנו א"ל הקב"ה אני נוהן לך
 אחר ומחצה שבהם אמר לפניו רבש"ע יש עכד שתובע את
 רבו א"ל הקב"ה נחל קישון יהא ערב מיד נפלטו ליבשה
 דכתיב וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים ב' במים
 במרה וברפידים במרה דכתיב ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות
 מים ממרה וכתוב וילך העם על משה ברפידים דכתיב ויהנו
 ברפידים ואין מים לשתות העם וכתיב וירב העם עם משה
 ב' במן שנאמר יצא איש ממקומו ויצאו אל תותירו וותירו
 ב' בשליו בשליו ראשון ובשליו שני בשליו ראשון בשכתנו
 על סיר הבשר בשליו שני דכתיב והאספסוף אשר בקרבו
 התאוותאזה עגל כדאיתא ובמדבר פארן כדאיתא :

פ'י כמזל האומר וכו' שהאונס והמפתה נותן כ'
 שקלי' קכס והמוניא עס רע נותן ק' שקלי' :
 וכן מצינו שהאומר בפיו וכו' : גז"ד שלא ליכנס לא"י :
 דילמא להכי לא נחתס גז"ד דאכתי לא נתמלא סאתס לקבל
 פורענותס : ספקו סאתו בעונות הרבה אזי צר לו צרה תנאלו :
 זה עשר זה משמע על זה כתתס עליהס : על עניס כלומר על
 א"י : ממאי דעל דנת הארץ כענשו מרגלי' דילמא משום דר"ח
 וכו' : כלומר אל תהי' אומר שלא אמרו דבר זה אלא כנגד
 ענמן אלא כלפי מעלה אמרוהו דהך ממנו משמע הכי והכי :
 בעל הבית הקב"ה : על דנת הארץ שהניחו קאמר דמתו : נסיונו
 ל' נסיון וא"ל כעס : מתנה פרכסה לדני' : א' ומחצה דנפרעה
 כתי' ת"ר רכב ונסיסראת"ק : בשליו ראשון נכאתס ממצרים
 בשנה ראשונה דכתי' יורד המן הי' שליו יורד עמו כדכתי' ויהי
 בערב ותצל השליו ונומר ולאחר זמן מרובה התאוות יותר : בשליו
 שני בשנה שני' : וכמדבר פארן כדאיתא כמעשה מרגלי' כדכתי'

א"ר יוחנן משום ר"י בן זמרא מ"ד מרה יתן לך ומרה
 ויסיף לך לשון רמיה אמ' הקב"ה ללשון כל איבריו
 של אדם זקופין ואתה מוטל כל איבריו של אדם מבהוין
 ואתה מכפנים ולא עוד אלא שהקפתי לך שני חומות אחד
 של עצם ואחד של בשר מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה
 וא"ר יוחנן משום ר"י בן זמרא כל המספר לשון הרע כאלו
 נופר בעיקר שנאמר אשר אמרו ללשונונו נגביר שפתינו אתנו
 מי אדון לנו וא"ר יוחנן משום ר"י בן זמרא כל המספר ל"הר
 ננעים באים עליו שנאמר מלשנו בסתר רעהו אותו אצמית
 גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל וכתוב התם לצמיתות
 ומתרגמינן לחלוטין ותנן אין בין כצורע מוסגר למצורע
 מודלט אלא פרועה ופריסה אמר ריש לקיש מ"ד זאת תהיה
 תורת המצורע זו היא תורתו של מוציא שם רע ואמר ר"ל
 מ"ד אם ישוך הנחש בלא לחש לעתיד לבא מתקצות ובאות
 כל ההיות אצל הנחש ואומרות לו ארי דורס ואוכל זאב טורף
 ואוכל אתה מה הנארה יש לך אומר להן מה יתרון לבעל
 הלשון ואמר ר"ל כל המספר ל"הר מגדיל עונותיו עד לשמים
 שנא' שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ אמ' מר עוקבא
 כל המספר ל"הר ראוי לסקלו באבן כתיב הכא אותו אצמית
 וכתוב התם צמתו בכור חי ויודו אבן כי ואמר רב הסדא אמר
 מר עוקבא כל המספר ל"הר אמ' הקב"ה אין אני והוא יכולין
 לדרו בעולם שנאמ' אותו לא אוכל אל תקרי אותו אלא אתו
 ואיכא דמתני לה על נסי הרוח אמר רב הסדא אמר מר
 עוקבא כל המספר ל"הר א"ל הקב"ה לשר של גיהנום אני
 עליו מלמעלה ואתה עליו מלמטה נדונו שנאמ' חצי גבור
 שנונים עם גחלי רתמים אין חץ אלא ל"הר שנא' חץ שחוט
 לשונם וגו' ואין גבור אלא הקב"ה שנאמ' ה' כגבור יצא גחלי
 רתמים היינו גיהנום א"ר חמא ברבי חנינא מאי תקנתם של
 מספרי ל"הר אמ' ה"ה הוא יעסוק בתורה שנאמ' מרפא לשון
 עץ חיים ואין לשון אלא ל"הר שנאמ' הן שהט לשונם ואין

עין היים אלא תורה שנאמ' עין היים היא למחויקים בה ואם
ע"ה ישפיל דעתו שנאמ' וסלף ברה שבר ברוח רבי אבא רבי
חנינא אמ' סיפר אין לו חקנ' שכבר כרתו דוד ברוח הקדש שנ'
יברת ה' כל שפתי הלכות לשון מדבררת גדולות אלא מרה
תקנתו שלא יבא לידו ל"ה ראס ת"ה הוא יעסוק בתורה ואם
ע"ה הוא ישפיל דעתו שנאמ' וסלף בה שבר ברוח :

פי' של ענס שורות של שינים : ושל נשר שפתי' : מה יתן ונו'
כלומר איזה שמירה אוסיף לך שלא תספר ל' הרע חתה
ל' הרע חתה שנקראת ל' רמיה : מי אדון לנו כלומר ל' סוף כוסר
ביקר ואומר כן ל' ה' האומרים ללשוננו כנציר כאלו אומרים חין
אדון לנו : חלוטין ל' צרעת כדחנן וכו' : חרי דורס ואובל
כלומר כל שמזיק לבריות חניע לו הנאה אבל חתה מה הנאה
יש לך כשאתה כושך את האדם משיב הכסף ומה יתרון לביעל הלשון
ליוזבא ל' הרע מה הנאה יש לו כן חני אין לי הנחה בנשיכה שאני
כושך : על נסי הרוח דבהאי קרא כתיב נחמי נבה עינים : שכבר
כרתו דוד שקללו דוד זכרת וסלף נה מי שמסלף נה ומספן
לסלקה חמנו ישנור רוחו :

תנא דבי רבי ישמעאל כל המספר לשון הרע מגדול
עונות כנגד ג' עבירות ע"ז וגילוי עריות ושפיכות
דמים כתיב הכא לשון מדברת גדולות וכתיב בע"ז ואנא חטא
העם הזה חטאה גדולה בג"ע כתיב ואיך אעשה הרעה
הגדולה וחטאתי לאלהים בש"ד כתיב גדול עוני מנשות
גדולות אימא תרתייהו סנייהו מפקרת במערבא אמרו לשון
תליתאי קטיל תלתא הורגת למספרו ולמקבלו ולאמרו' עליו
א"ר חמא בר חנינא ט"ד מות וחיים ביד לשון וכי ישוד
ללשון אלא לומר לך מה יד ממיחה אף לשון פמיחה אי מרה
יד אין ממיחה אלא בסמוך לה אף לשון אינה ממיחה אלא
בסמוך לה ת"ל חץ שחוט לשונם אי מרה חץ שחוט עד מ'
ונ' אמה אף לשון עד מ'נו אמה ת"ל שתו בשמי פיהם ולשונ'
תהלך בארץ וכי מאחר דכתיב שתו בשמי פיהם חץ שחוט
למה לי הא קמ"ל דקטיל כחץ ומאח' דכתיב חץ שחוט לשונם
מות וחיים ביד לשון למרה לי כדרב' דאמ' רבה דבעי חיו
בלישניה

בלישניה דבעי מות בלישניה ה"ד לישנא בישא אמ' רבא כנון
 דאמר איכא נורא ביפלניא א"ל אביו מאי קא עביד גלוי
 מלתא כעלמ' הו' לא דמפיק בלשון הרע ואמ' ליכא דמישהכח'
 נורא אלא ביפלניא דאיכא בשרא וכורי אמר רב פפא כל
 מלתא דכתאמרה באפיה מרה לית בה משום לישנא בישא
 א"ל אביו כ"ש דאיכא הוצפה ולישנא בישא א"ל אנא כי
 דרבי יוסי סבירא לידא ר' יוסי מימי לא אמרתי דבר והזרותי
 לאהורי אמר רבא בר רב הונא כל מלתא דמתאמרה באפי
 תלתא לית בה משום לישנא בישא מ"ט חברך חברא אית
 ליה וחברא דחברך הברא אית ליה כי אתא רב דימי אמ' מ"ד
 מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו כנון
 דאי קלע לאושפיזא וטרחו קמיה שפיר למחר נפיק ירתיב
 בשוקא ואמר רחמנא ליברכיה לפלניא דהכי טרח קמאי
 ושמעיי אינשי ואוליו אנסי ליה תנירב דימי אחוה דרב ספרא
 לעולם אליספר אדם בטובתו של חברו עמחוד טובתו נא
 לידי בנותווא דרב דימי אחורה דרב ספרא הלשעל רב
 ספרא לשוילי ביה אמר להו תירתי לי דקיימרת כל דאמור
 רבנן אמרו ליה האי מי מקיימת לעולם אליספר אדם בטובתו
 של חברו וכו' אמר להולא הוה שמיע לידאי הוה שמיע ליה
 קיימתיא :

פי' גדולות ד' משחע ואימא כננד כ' עבירות לחוד אין ה"כ הלל
 כיון דכתיב בכולהו גדולה הי מינייהו חפיקת הלכך כולהו
 אתו : ל' תליתאי שהו' שלישי בינו לבין חברו שמספר רע בין כ'
 חכמי : אף ל' בסמוך לה שאס מלשין במצמד ב' הורג נאס לאו לאו :
 קץ שחוט שהורג ברחוק כמו חץ : עד מ' וכ' לאו דוקא : דנעי
 חיי בלישני' שיעסוק בתורה דכתי' עץ חיים היא ונו' : ודנעי
 מית שיספר ל"ה כדאמרן דקטל תליתאי : אלא בי' פלניא וכו'
 כלומר עשיר הוא ושלנו נשר ודני' ויכול להנות לאחרי' ואיכו מהנה
 ל"ה היינו לישנא בישא דנורא ביפלניא לנשל בכל שעה דרענתן
 הוא : באפי מרה שהמרגל אומרה בפני האומר עליו : חזרתי
 לאחורי לראות אס בעל הדב' שומעני שלא אמרתי שלא בפניו אלא
 אמרתי כמו כן בפניו דקסנ' כל שהי' לפניו ואין לו חשש אס בעל
 הדבר שומע אין בו משום ל"ה א"כ שאס נאו הכעלי' ואמרו למה

יש בערכין פרק שלושי ערכין

אחרת כן לא חזרתי כי לאמר לא אחרתי אלא בפניהם הודתי :
באפי נ' שהכעלי' אמרוהו בפני נ' המגלה אותה אינו ל"ה שזה
גילה דעתו שאינו חושש אם יגלה דמידע ידע דסופו להיגלות
דחנרך וכו' זה מגלה לחכרו וזה מגלה לחכרו עד שיודע : ואנסי
לי שאני פ' שאדם רוצה להכניס אורחי' אין כוח לו שיכחו אגדות
ויכלו את מחוכו ח"כ קאנסי' ליסטיס השומעי' שהוא עשיר ח"כ
בקיל גדול היינו ברבי' ושמה ישמעו בני אדם שאינם מהונני'
וינאכסנו נס' הם חגלו ואנסי' לי וינכחו ממנו נביתו : כל לידי
דעתו שמתוך כך פותח אחר ואומר מדה רעה פלוכי' ישנו :

א"ר

שמואל בר נחמני א"ר יונתן על ז' דברים נגעים
באים על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל
שבועת שוא ועל גלוי עריות ועל נסות הרוח ועל הגזל ועל
צרות העין על ל' הרדתיב מלשני בסת' רעהו אותו אצמית
על ש' דכתיב לא יכר' מבית יואב זב ומצורע ועל שבוע' שוא
דכתיב ויאמר נעקץ הוא לוקה ככרים וכתיב וצרעת נעים
תדבק בך על ג' ע' דכתיב וינגעה' את פרעה נגעים גדולים
ואר' ביתו על נסות הרוח דכתיב ובחוקריו גבה לבו על
להשחית וימעל בה' אלהיו והצרעת זרחה במצחו ועל הגזל
דכתיב וצוה הכהן ופנו את הבית ותנא הוא כנס ממוץ שארית
שלו יבא הכהן ויפזר ממנו ועל צרות העין דכתיב ובא אש
לו הבית והניד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבירת ותנא רב
רבי ישמעאל מי שמיחד בירתו לו והא"ר ענני ברבי שיש
למרה נסמכו בגדי כהונה לפרשות קרבנות לומר לך מר
קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין מעיל מכפר עד
לשון הרע וכו' ל"ק הא דאהנו מעשיו הא דלא אהנו מעש
אי אהני מעשיו אתו נגעים עליה ואי דלא אהנו מעשיו מע
מכפר והא"ר סימון אמר ריב"ל ב' דברים אינן להם כפרה
בקרבנות וכו' :

בעא

רבי שמואל בר גרבי טרבי חנינא ואמרי ליה וכו' :
נשתנה מצורע שאמרה תורה בדר' ישב סוה
למחנה מושבו הוא הכדיל בין אוש לאשתו ובין איש לרע
לפי' אמרה תורה בדר' ישב מחוץ למחנה מושבו אמר ר' יג
טה

מה נשתנה מצורע שאמרה תורה יביא שתי צפרים לטהרתו
אמר הקב"ה הוא עש' מעשה פטיט לפיכך יביא קרבן פטיט
ת"ר לא תשנה את אהיך בלבבך יכול לא יכנו לא יסטרנו לא
יקללנו ת"ל בלבבך בשנאה שכלכ הכתוב מדבר מנין לרואה
דבר מנונה בחברו שחייב להוכיחו ת"ל הוכח תוכיח ארז
עמיתך לא קבל מנין שיחזור ויוכיחו ת"ל תוכיח מ"מ יכול
אפילו פניו משתניס ת"ל לא תשא עליו הטא :

פ"י חותו אצמית וחתרנ' לחלוטין ל' צרעת : הואל השניע
שח"ת אל"ש וקס : שמיידל ביתו לו ואינו מהנה לאחרי'
משלו : מעיל חספר על ל' הוסיכי אחר שחולל דעל ל' הנעי' נתי'
דח"ן כפר' : תהני מעשיו שנא הפסד לזה על ל' ה' שסיפר : הנדיל
וכו כדחמרי' לעיל על ל' הנעי' נתי' : מעשה פטיט שכותן
מרינה וחספר דברי' שאינן כדאי מזה לזה : קרנן פטיט גפרים
שחזרין וחזרים פטפוט : יכול שנא נא הכתוב חלא שלא יכנו
על כוהנו : ולא יסטרנו על לחייו וכו' : יכול הפי וכו' יכול
שיוכיחו כדברי' להלצין פניו :

תניא א"ר טרפון תמה אני אם יש בדור הזה מי שיכול
להוכיח אם אמר טול קיסם מבין שיניך אומרים
לו טול קורה מבין עיניך א"ר אלעזר תמה אני אם יש בדור
הזה מי שמקבל תוכחה א"ר עקיבא תמה אני אם יש בדור
הזה מי שיוודע להוכיח א"ר יוחנן מעיד אני עלי שמים וארץ
שהרבה פעמים לקה עקיבא בן יוסף על ידי שהייתי קיבל
עליו לפני ר"ג וכל שכן שהוסיף כי אהבה לקיים מה שנאמר
אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך בעא מיניה רבי
יהודה בריה דר"ש בן פוי תוכחה לשמה וענוה שלא לשמה
הי מינייהו עדיפא א"ל מי לא מודית דענוה לשמה עדיפא
דאמר מר ענוה גדולה מכולן שלא לשמה נמי עדיפא דאמר
רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא
לשמך שמתוך שלא לשמן בא לשמן ה"ד תוכחה לשמה וענוה
שלא לשמה כי הא רב הונא וחייא בר רב הווייתבי קמיה
דשמואל א"ל רבי חייא בר רב הוימר דקא מצער לי רב
הונא קביל עליה דתולא מצער ליה בתר דנפק א"ל הכי והכי

קא עביד א"ל אמאי לא אמר לי באפיה א"ל חס לי דליכנסין
 זרעיה דרב עלידאי עד היכן תוכחה רב אמר עד הכאה
 ושמאל אמר עד קללה רבי יוחנן אומר עד נזיפה אמר רב
 יצחק שלשריזן מקרא אחד דרשו שנאמר ויחר אף שאול
 ביהונתן ויאמר לו בן נעות המררות וכתוב ויטל שאול את
 החנית עליו להכותו מ"ד עד הכאה דכתיב להכותו מ"ד עד
 קללה דכתיב לבשתך ולבשת ערות אמך ולמ"ד עד נזיפה
 דכתיב ויחר ולמ"ד עד נזיפה והכתיב הכאה וקללה שאני
 התם דאנב חביבורתא יתירתא דהוה ליה גורג'ן בדוד מסר
 נפשי טפי עד היכן לא ישנה אדם מאכסני' שלו רב אמר עד
 הכאה ושמאל אמר עד שיפשילו כליו לאחוריו בהכאה
 דידיה כולי עלמא לא פליגי בהפשל כליו לאחוריו כ"ע נמו
 לא פליגי כי פליגי בהכאה דדבירתהו מר סבר כיון דלדידיה
 לא קא מצער ליה מאי נפקא לי' מינה ומ"ס ארמי לאיטרודי
 ובל כך למה דאמר סר אכסנאי פוגם ונפגם :

פי' טול קירק כלומר שאס יש אדם שמוכית חברו לומר לו הנח
 עני' פ'! שנידך יכול הוא להשיבו גדולה מעני' זו יש נידך
 לומר שכולס רשעי' : שידע להוכיח שלא עליו חטא על ליבון
 פניס : קובל עליו כשהייתי רואה בו דבר נכאי : תוכחה לשמה
 לשם שמים : וענוה שלא לשמה שעושה ענינו שאינו רוצה
 להוכיחו ואלתו ענוה שלא לש"ש הוא : דאמר מר נפ"ק דצ' ז טהרה
 מביאה לידי קדושה וקדושה וכו' וענוה גדולה מכולן : אל תיח
 לשחוחל מצי מר דקא זניע לי רב הונא שמחה וחובט אותי : כתר
 דנפק תיח אל ר"ה לשחוחל הכי עניד על מעשיו שאינן מהוגנין
 הייתי מצער ויהיננו ענוה שלא לשמה שלא רצה לקטרגו נפניו
 וכראה משום ענוה והוא לא הי' מניח משום ענוה אלא שלא רצה
 להלכין פניו וזו היא תוכחה לשמה שהוכיחו שלא בפני שמואל
 שלא להלכין פניו : עד היכן עד כמה אדם חייב להוכיח לחברו :
 עד הכאה שיכנו המוכח למוכח : עד נזיפה שנוער בו על
 שמוכיתו : דאנב חגינותא וכו' למ"ד כמי עד קללה איכא לתרומי
 הכי : עד היכן לא ישכה וכו' דאסור לאדם לנאת מאכסניא שלו
 לדור עם אחר : עד הכאה שיכנו נע"ה שאינו רוצה שידור עמו :
 שיפשל שוכיח כליו חן הדין : לא פליגי דתרוייהו מודו דרשאי
 לפנות : דדניתהו שהכה את אשתו של אורח וכ"כ למה למה אמרו

יש בערכין פרק שלישי ערכין תשטו

שחין רשאי לשנותו עד שינערכו כ"כ: פונס את נע"ה שאומר נני
הדס כמה רעי' עסקיו של נע"ה שחין זה אכסנאי יכול לדור
עמו ונפנס נמי שאומר נני הדס כמה רעי' עסקיו של אכסנאי
שחין נע"ה יכו' לדור עמו :

אמר רבי יהודה אם רב מנין שלא ישנה אדם מאכסניא
שלו מן התורה שנאמר אל המקום אשר הירח
שם אהלו בתחלה רבי יוסי ברבי חנינא אמר מהכא וילך
למסעיו מאי בנייהו ואיכא בנייהו אכסניא דאקראי א"ר
יוחנן מנין שלא ישנה אדם מאומנו אביו שנא וישלח המלך
שלטה ויקה את הידם מצור בן אשה אלמנה הוא ממטרה
גפתלי ואביו איש צורי חרש נחשת וימלא את החכמה ואת
הדעת לעשות ככל מלאכת נחשת ואמר מר אמיה מדביר
דן דכתיב ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש :

פי' איכא בנייהו וכו' למ"ד מאשר הי' נו' משמע אכסנאי
קבוע אבל אכסנאי דערשאי חותר לשנות ולמ"ד מן וילך
למסעיו אפי' אכסנאי דאקראי שהקרה לו נמסעו כדרכו כגון
שקצה לו חמה: אימי אס איני חירס חכור מדן הי' ואהליאב שהי'
חומן הי' מדן לפי' לא שינה חירס מאומנות אנותיו שהיו געלי
אומנות :

עד היכן תכלית יסורין כל שארגו לו בגד ללבוש
ואינו מתקבל עליו מתקיף לרה רבי ועירא
ואיתימא רבי שמואל בר נחמני גדול סווא אמרו אפילו נתכוננו
למנוג לובחסיק ומנוג לו בצונן בצונן ומנוג לו בחסין ואר
אטררת כולי האי מר בריה דרב דימי אמר אפילו נהפך לו
חלוקו רבא אמר ואי תימא רבי יצחק ואמרי לה במתנירתא
הנא אפי' הושיט ידו לכיס ליטולג' ועלו בידוב' דוקא נ'
ועלו בידוב' אבל ב' ועלו ג' לא דלא אית טירחא למשדוייא
וכל כך למה דתנא דבי רבי ישמעאל כל שעברו עליו ס' יום
בלא יסורין קכל עולמו בטערבא אמרי פורענות מזדמנת לו
תניא ר"א הגדול אומ' אלמלא בא הקכ"ה עם אברהם יצחק
ויעקב בדין אינן יכולין לעמוד מפני התוכחה שנאמ' ועתה
התיצבו ואשפטה אתכם לפני ה' את כל צדקות ה' אשר עשה

אתכם ואת אבותיכם :

פ"י עד היכן וכו' מהו דבר פחות שניסורין שחשוב יסורין: ואינו מתקבל שאינו כחדתו ומחטער : למזוג לו כוס יין חי במים חמים: כהפך לו חלוקי שלא לנשה כסדר וכריך להופכה ולפוסטה: ועלו וכו' דטרה ליטול פרוטה שלישית: וכ"כ למה למאי הלכתא הוי יסורין: קיבל עולתו ואין לו חלק לכה"כ: אין יכולין לעמוד לומר שאין אדם נדיק בארץ: ואת אבותיכם שאף עמהם עשה דקה שלא נתוכח עמהם נדין :

זה דור דורשיו כבקשי פניך יעקב סלרה פליגי בה רבי יהודה נשיאה ורבנן הד אמר דור לפי פרנס וח"ל פרנס לפי דורו למאי הלכתא אילימא למעליותא דמר סב"א מעלי דרא מעלי פרנס ומ"ס אי מעלי פרנס מעלי דרא ה"ל איכא יהויקים דלא מעלי ודודי: מעלי וה"ל איכא צדקיה דהוה מעלי ודריה ל"ה הוה מעלי דא"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב בראשית ממלכת יהויקים בן יאשיה מלך יהודה ובראשית ממלכת צדקיה מלך יהודה בקש הקב"ה להחזיר את העולם לתוהו ובהו בשביל יהויקים וכיון שנסתכל בדורו נתישבה דעתו בקש הקב"ה להחזיר את העול לתוהו ובהו בשביל דורו של צדקיה וכיון שנסתכל בצדקיהו נתישבה דעתו לענין הוקפא וניהותא קאמרי :

פ"י זה דור דורשיו מקיש דור לדורשיו : למעליותא לענין חסידות: מ"ט דכתי' כהו בראשית לפי שנקט הקב"ה להפך מעשה בראשית בימיהם: תוקפא כעס וניחותא עבודה א"ס הדור ע"ה הקב"ה מעמיד עליהם פרנס עו' וא"ס הדור כומין זה לזה הקב"ה מעמיד עליהם פרנס שמתהינס נחת ומ"ל דור לפי פרנס מפרש איפכה דאמר פרנס אי משכא :

פרק המוכר את שדהו

משנה הגיע יום י"ב חדש ולא נבאלה היתה חלוטה לו אחד הלוקח ואחד שנתן לו מתנה שנ' לצמיתות בראשונה היה נטמן יום י"ב חדש שחה חלוטה לו החקין

התקין הלל הזקן שיהא חולש ארץ מעותיו בלשכרה ויהא שובר את הדלת ונכנס איסתי שירצה והלה יבא ויטול ארץ מעותיו :

א"ר יוסי בר חנינא בא וראה כמה קשה אנקה של שביעית אדם נושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר מטלטליו שנאמר בשנת היוכל הזאת תשוכו איש אל אחוזתו וכתוב וכי רמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד לא הרגיש לסוף מוכר ארץ שדותיו שנאמר וכי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו לא באת לידו לסוף מוכר את ביתו שנאמר ואיש כיימכור בית מושב מאי שנא התם דקאמר לא הרגיש ומ"ש הכא דקאמר לא בארץ לידו כדרב הונא דא"ר הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לוכהית' לא באת לידו סוף שמוכר את בתו שנא וכי ימכור איש את בתו לאמר וצע"ג דבתו לאו בהאי עניינא כתיב ניהא לירא לאינש דלזבון ברתיה ולא נחיק ברפיתא דאלו התם מיגרעא ואזלא והכא קא מוספא ואזלא לא בארץ לידו סוף שילוה ברבירת שנאמר וכי ימוך אחיך וכתוב אל תקח מאתונשך ותרבית לא באת לידו סוף שמוכר את עצמו שנאמר כי ימוך אחיך עמך וגמכר לך לא לך אלא לגר ולא לגר צדק לא לגר תושב משפחת גרוה הגוי כשהוא אומר לעקרוה הנמכר לעבודה זרה :

פ"י לנתיבות תרגום לחלוטין : הי נשחן וכו' כדי שלא ימנעו מוכ' ליתן לו מעותיו והוא חלוט לו : חולש מעותיו מערכין ויחלש יהושע ופירושו שמראה מעותיו בלשכה ואפשר שהוא ל' מיוחד לנתיבות המעות : אנקה עושה סחורה בפירות שביעית ולהכי קרי ליה חכך שאין זו עיקר מנופה של איסור שביעית : מיד ליד דהיינו מטלטלין וכתבי' וכו' וסמך וכו' תמכרו ממכר ודרשי' סמכין והכי אמר ר' חמא חס לא תשחרו מצות יובל סופכם למכור מטלטלין וכלי תשמיש : לא הרגיש דמשמע שאם יודע שעשה עבירה פורש ונאח לידו ר"ל לא יעלה על לבו שעשה עבירה : מיגרעא ואזלא שיונא נכערות בלא פדיון : לע"ז לחטוב עני' :

ויעשו כל הקהל השבי' מן השבי סוכות וישבו בסוכות כי לא עשו כן מימות יהושע וגו' אפשר בא דוד

יש בערכין פרק שלישי

ולא עשה סוכות בא שלמה ולא עשה סוכות עד שבא עזרא
אלא מקיש ביאתם בימי עזרא לביאתם בימי יהושע בן נון
מה ביאתם בימי יהושע מנו שמיטין ויובלורת וקדשו ערי
הומה ונתחייבו בתרומות ומעשרות אף ביאתם בימי עזרא
כך ויאמר מה הציון הלו אשר אנכי רואה ויאמרו אליו אנשי
העיר הקבר איש האלו אש בא מיהודה וגו וכימה טיבו של
יאשיהו בבית אל לא כשהחזירן ירמיה ואשיהו מלך עליהם
רב נחמן בר יצחק אמר מהכא גם יהודה שת קציר לך בשובי
שבות עמי :

פי' לא מקיש וכו' דהאי כי לא עשו לחו סוכות מהדר ללא ה"ק
כי לא עשו מה שעשו עכ"ל מ"מ חיות יהושע וחמי ניהו קידוש
ההרץ : עשו שמיטין התתלו לחנות שמיטין ונתחייבו כמעט :
מה טיבו וכו' והלא בית אל מהלכי ישראל הוי ואשי חלק יהודה הוי :
כזה חזירן מהגולה : קציר קצין דכ' מתחלק כר' כדכתי' כנוכד
רנר ג"כ :

מסכת תמורה פרק יש בקרבנות

אמר רב יהודה אמר שמואל ג' אלפים הלכות
נשתכחו בימי אבלו של משה אמרו לו
ליהושע שאל אמר להם לא בשמים היא אמרו לו לשמואל
שאל אמר להם אלה המצות שאין נביא רשאי להדש דבר
מעתי א"ר יצחק נפחא אף חטאת שמתו בעליה נשתכחה
בימי אבלו של משה אמרו לפנחס שאל אמר להם אלה
המצות שאין נביא רשאי להדש דבר מעתי אמר רב יהודה
אמר רב בשעה שנפטר משה רבינו לג"ע אמר ליה ליהושע
שאל ממני כל ספקות שיש לך א"ל רבו כלום הנחתיד שעה
אחת והלכתי למקום אחר לא כך כתבת ומשרתו יהושע בן
נון נער לא ימיש מתוך האהל מיד הששכחו של משה
ונשתכחו ממנו ש' הלכות ונולדו ת"ש ספקות ועמדו כל ישראל
עליו להורגו אמר ליה הקב"ה לומר לך או אפשר לך וטורדן
במלחמה שנאמר ויהי אחריו מות משה וכתוב בעוד שלשת

ימים הכינו לכם צדה וגו' במתניתא תנא אלהות ש קו
 וגזרות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אכלו של משה
 א"ר אעפ"כ החזיר עתניאל בן קנו מתוך פלפול שנאמר
 וילכדה עתניאל בן קנו אחי כלב וגו' ויתן לו את עכסה ברתו
 לאשה ולמרה נקרא שמה עכסה א"ר יוחנן שכל הרואה
 אותה כועס על אשתו ויהי בכואה נתסיתהו לשאול מארז
 אביה השרה ותצנח מעל החמור וגו' אמר רבא א"ר יצחק
 אמרה לו מה חמור זה כיון שאין לו מאכל מיד צועק אף
 אשה כיון שאין לה תבואה מיד צועקת ותאמ' הכה לי ברכה
 כי ארץ הנגב נתחני ונתת לי גלות מים שאין בו אלא תורה
 בלבד ויתן לה כלב את כלית עלית ואת גלות תחתית אמ' לה
 מי שכל רזי עולם עליונים ותחתונים שלו יבקש ממני מזונות
 וכלב בן קנו הוא והיא בן יפונה הוא מאי יפונה שנפנה
 מעצת המינגלוס ואכתי בן הצרון הוא דכתיב וכלב בן הצרון
 הוליד את עזובה אמרי חורגיה דקנו הוה דיקא נמידכתיב
 בן יפונה הקניו ולא כתיב בן קנו ש"מ תניא הוא עתניאל
 הוא יעבץ ומה שמויהודה אחי שמעון שמו עתניאל שענאו
 אל יעבץ שיעין ורבץ תורה בישראל ומ"ל דענאו אל דכתיב
 ויקרא ועבץ לאלהי ישראל ויאמר אם ברך תברכני בתורה
 והרבית את נבולי בתלמידים והיתה ירך עמדי שלא ישחכת
 תלמודי מל' ביועשירי לי מרעה שתדמנו לירעים כמורתי
 לבלתי עצבי שלא ישנבני וצר הרע מלשונות עצבי אם
 עשירי כי כן מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול
 מיד ונבא אלהים את אשר שאל כיוצא בדבחהה אוסר רש
 ואיש תכבים נפגשו מאיר עיני שניהם ה' בשעה שתלמידי
 הולך אצל הרב ואומר לו לטבני תורה אם מלמדו תורה
 מאיר עיני שניהם ה' ואם מלמדו הקב"ה סחכי לשניהם ואם
 לאו עשירורש נפגשו עושה כלם ה' מי שעשאוהכם לזה
 עושה אותו טפש טפש עושה אותו חכם ו משנת ר' נתן רבי
 יהודה הנשיא אומר אם ברך תברכני בפריה ורביה והרבית
 את נבולי בבנים ובנות והיתה ירך עמדי במשנה ובמחנה

ועשית ענדי מדעה שלא יהא בו מיהוש ראש ומיהוש אונם
ומיהוש עינים לכלתי עצבי שלא ישגבני יצר הרע מלשונות
עצבי אם אתה עוש' בי כן מוטב ואם לאו הריני הולך בנסוס
לשאל וליצא אלהים את אשר שאל כיוצא בדבר אתה אומר
רש ואיש תככיב נפגשו וגו' בשעה שעני הולך אצל בעל
הבירה ואומר פרנסני אם מפרנסו מוטב ואם לאו עשיר ורש
נפגשו עושרה כלם ה' כי שעשאו עשיר לזה עושה אותה
עני עני עושה אותו עשיר :

פי' שמתו בעלי שהפרישוה ולא הספיק לקרנה עד שמת אם
תקרב חס לאו : תשש כמו של חסה על שהי גדול כמותו :
להרנו עד שיחמר להם : ודקדנקי כנון דאמר' ט"ו נשי' פוטרות
ברותיהן י"ג דברי נאמרו בנבלת עוף טהור ולותם שלה תכלו
יחד כאלו נסתכחו בימי חללו של חסה : כועס על אשתו מרוב יופי
של עכסה : שאין בו אלא תורה בלבד שהתורה כקראת מיס ויצתני
לאהי' עשיר אלא חכם והיינו דכתי' קרית ספר : כזי עולם וכו'
שהתורה גלוי' לו : תורנו בן אשתו : שלה ישגבני שלה יבטלי
חלימוד תור : נכסיס לשאל בעצמו לקטר הריני מת : תככיב
ביכוני פאינו חכם נמור :

מסכת כריתות פרק ראשון

אמר

להורב משרשיה לבניה כי בעיתו למיעל
לקומר קמי רבכון גרסו מעיקרא מחניתא
יהדר עולוגבי רבכון וכו' ת"ר פטום הקטורת הצריה הצפון
וכו' א"ר יוחנן י"א סמנין גאמרו ד'ו למשה מסיני אמר ר' ח
הונא מאי קראה קח לך טמים וכו' אמר רב חמא בר ביהון
א"ר שמעון הסידיא כל תענית שאין בה ממושעו ישראל
אינו תענית שהרי חלכנה ויהי הרע עומנאה הכתוב בין סמיני
הקטורת אביי אמר מהכא ואגודתו על ארץ יסדה ת"ר ארץ
ה' הוא מגדף איסי בן יהודיה אומר כאדם האומר לחבתי
גרפת קעור והסרת קסבר מגדף מברך את השם הוור' א"ר
עזריה אומר כאדם שאומר לחבתי גרפת קערה ולא הסרתי

קסבר מנרף היינו עבודה זרה :

פ"י ואנודתו וכו' נשכחט אנודת א' חו על הארץ יסדה :
נרפת ר' מתחלפת נד' : וחסרת קנחת הקערה מהתבטיל
וחסרת גם העץ קסבר מגדף היינו חנך את הפס ומיותא
דנה ענד לפשי ידו נעיקר : היינו ע"ז כגון הסולר ומזמר
לפני ע"ז שלא עשה עביר הגדולה כ"כ :

נרק שני

רבי אומר בכס כנר כאבותיכם מה אבותיכם לא
נכנסו לברית לא במילה וטבילה והוצאת דמים
את הנרים לא יכנסו לברית אלא במילה וכו' מילה דכתיב כי
מולים היו וגו' טבילה דכתיב ויקח משה חצי הדם וזרוק על
העם ואין הוצאה אלא טבילה הוצאת דמים דכתיב וישלח
את נערי בני ישראל ויעלו עולות וגו' :

פרק שלישי

תנו רבנן ולהבדיל בין הקדש ובין החול אלו דמים
וערכין והרטיב והקדשות ובין הטמא ובין
הטהור אלו טומאות וטהרות ולהורגת זו הוראה את כל
החקים אלו המדרשות אשר דבר ה' זו תלמוד ביד משה זו
הלכה למשה מסיני :

פ"י ערכין וכו' שאסורי' שתויי יין לשומס לנעלי' לפדותם
דליתח למ' זיימו להו שפיר : זו הוראה פירוש של אסור
זהיתר : המדרשות טורסין נפירקא אסור לשתויי יין שיש נהן
הוראה הלכה למשה מסיני ה"כ מדרשות דנר טנה מחדרש קכמיס
כמו נ"ג דנרים שהתורה נדרפת נכס :

פרק ששי

משנה הייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן
יום הכפורים הייבין להביא לאחר ות"כ פ"י
קכה ב 2 131 שנה

שבא על ידו ספק עברה ביה הכ אפי' עם השכה פטור שכל
היום מכפר :

משנה האם קודם לאם בכל מקום וכולל שכבוד האב
עדיף על כבוד האם ת"ל איש אמו ואביו
תיראו מלמד ששניהם שקולין אבל אמרו חכמים האב
קודם לאם מפני שהוא ואמו חייבים בכבוד אביו וכן בת"ת
אסוּכָה הבן לפני הרכ הרכ קודם את האב בכל מקום מפני
שהוא ואביו חייבים בכבוד רבו :

בי' שהוא ואמו זכו' לכל פתגמה חז"ל לאישי צמח ואביו ואמו
שוין סוף : אם זכסו זכו' ל' שקבל חסדו רנוס תסתמו : בכל
מקום ר' ל' להסיג חנידה וכל' אלו שגזכה בסוף פ' פ' ח' ח' ח' ח' :

מסכת תמיד פרק ראשון

אמר ליה רב לחייא בדיה השיך תקין נפשך ויקדים
תקין נפשך ט היכי דלא תרחק תיב וגליו וכסו
וקום שטוף ושתי שטוף ואדוירת וכשאתה שותה מים שפוך
מהן ואח"כ תן לתלמידך כדתניא לא ישחה אדם מים וירחן
לתלמידיו אלא א"כ שפך מהם מעשה באחד ששחה מים
ולא שפך מהם ואותו תלמיד אסרתינים היה ומת בצמא
באותה שעה אמרו לא ישחה אדם מים ויתן לתלמידו אלא
אם כן שפך מהם אמר רב אשי הילכך האי תלמידא דשפוך
קמי רביה לית ביה משום אפקלוהא :

תניא ר"א איווהיא דרך ישראל שיבור לוג' אדם יאהב
אח התוכחות שכל זמן שתוכחות בעולם נחרת
רוח בעולם טובה ויכבדה באה לעולם זרעה מסתלקת סן
העולם שנאם ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב וי"א
יהזיק באמונה יתירה שנאמר עיווי כנאמני ארץ אר"ש בן
נחמני א"ר יונתן כל הטוביה את חברו לשם שמים וזוכה
לפני

לפלגו של מקום שנאמר מוכיח אדם אחריו הן ימצא ממחליק לשון ולא עוד אלא שמושכין אחריו חוט של חסד שנאמר הן ימצא :

פי' חסיד תקון וכו' הערכ והשכס לנדוק עצמך נבית הכסא שהן פעות שניי אדם נכתיבם כדי שלא תנטרך להרחיק חן היצר כלומר למד עצמך שאפי' אינך צריך לנקיץ חזק עצמך לפנות צב' פרקי' שלא תנטרך לפנות בנוס שניי אדם מצויס : תשככו שב על הכסא קודם שתגלה עצמך וכשתגמור כסה עצמך קודם שתקום : שטוף וכו' רמץ הכוס קודם שתשתה ולא תבלע רוק אחר וכשתגמור לשתותו רמץ הכוס והניחון כפי לשותה אחריו : שפוך מהס כדי לנקות הכוס : אפקירותה מחוצפה : לפלגי וכו' להיות בתלקו של תקום : אדם אחריהמוכיחיה' אחריו :

פרק לא היו כופתין

עשרה דברים שאל אלכסנדרוס כוקדון ארץ זקני הנגב אמר להן מן השמי' לארץ החוק יאו במורה למערב אמרו ליה במורה למערב תדע שהרי חמרה במורה הכל מסתכלין בה חמרה במערב הכל מסתכלין בה חסה באמצע הרקיע אין הכל מסתכלין בה והב' א זה וזה שויץ כאחת שנאמר כי כנבוח שמים על הארץ נכר הסדוע על יריאיו כרחוק מורח ממערב ויאי' חד נפיש לכתוב תרוייריו בה הוא דנפוש אלא מ"ט חמרה באמצע הרקיע אין הכל מסתכלים בה משום דקאי להדיא ולא כמי ליה טירו אמר להם שמים נבראו תהלה או הארץ אמרו לו שמים נבראו תהלה שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים אמר להם אור נבראת תהלה או השך אמרו לו מלה דא לית לה פתרי ונימרו ליה השך נבראת תהלה דכתיב והארץ היתה תוהו ובוהו והשך וחדרוי אמר אלהים יהי אור ויהי אור סברי דילמא אתי לשווליסה למעלה מה למטה מה לפניס מה לאחור א"ה שמים נמי לא לימרו ליה מעיקרא סברי אקראי

בעלמא הוה כיון דחוו דהרר משייל סכרי לא נומא ליה
 דילמא ארזי לשיוליה סה למעלה וכו' א"ל אי דין מתקרו
 חכים אמרו לו הוואת את הנולד א"ל אי דין מתקרו גבור
 אמרו לו הכובש ארת יצרו אמרו לו אי דין מתקרו עשיר
 אמרו לו השמח בה לקו אמר להם ומרה יעביד איניש
 ויהיה אמרו ליה ימירת עצמו מרה יעביד איניש וימור
 יהיה ארת עצמו א"ל מה יעשה אדם ויחקבל על הבריות
 אמרו לויסני מלכות ושלטן אמר דידי טבא מדידכו ירחם
 מלכו ושלטן ויעביד טיבו עם בני אנשא א"ל בימא יאי
 לסידר או ביבשרתא אמרו לו ביבשתא דהא כל נהותי ימא
 לא מיתבא דעתייהו עד דסליקן ליבשת א"ל אי דין מינויכו
 חכים שפי אמרו לו כלנא כחדא שווין דהא כל מלחא דאמת
 לן כחדא פתרנא לך אמר להון מה דין אתרסתון לקכלן אמרו
 לו שטנא נצח אמר להון קטילנא לכון בגורת מלכים אמרו
 לו שלטן ביד מלכא ולא יאי לסלכא כדב סיד אלביש יתהון
 לבושין דארגון ושוי מניכא דדהבא על צואריהון :

פ"י מן השמים וכו' כלומר היות רחוק יותר : אין הכל מתכלין
 בו ולמה לפי כשהחמה צמורת חו במערב היא רחוקה
 ובשניל שהיא רחוקה יכולי להס' כל נה שאין האורה חזקת לעיני'
 אבל באמצע הרקיע קרובה ואורה מזהיר כ' כשאין יכולין לראות :
 שהוא דכפיש יכתוב כרחוק חזרת ממערב נבר מסג' וכו' הרחוק
 ממנו וכו' כיון שממזרחית למערב רחוק : ולא כפי וכו' לפי שעומד
 בנוכחו של רקיע ואין שום דבר מאפיל אבל בצרפית ושחרית עומד
 בשפולו של רקיע ויש ארס גבוהי' שזאתילין צין השמש וכו' רואי'
 בו : לית לי' פתרי דבר זה אין לנו פותריי' : מה למעלה למעלה
 מרקיע שכל ראשי החיות מה למטה מהתאוס : לפניס קודם
 בריאת עולם : לאחור מה יחי' אחר שיכלה העולם : יסיה את
 עצמו יאכל מצדו יותר ממה שיש לו ולכשיחבר לו יד' ויבול
 ויברנהו : יסני מלכות וכו' דהיינו שירמיק אדם עצמו מהשררה
 שא' אלהם לעשות טוב וישר לכל : אחרסתון לקבלן מה זה האתם
 בלחמי' עמנו ואיכס מחזיקי' באחובתנו והלא אכחנו למעלה
 מכס : שטכא נכח השטן הוא שמתעב חתכם ומנסה אותנו :
 קטילנא לכון חצ"ג שכחחם אותי פיהו כל דוכי למלכא חייב
 מיעה : ולאיסי למלכא כדנ אין טוב למלך לכזב שהבטיחם שלא
 יענישום

לא היו כופתין פרק רביעי תמיד תשעב

יעניסום אסיסינו למלותיו לכן דרך כל החננמי' עש שהתקין
מצנו שמנטיק חותם שלא יהי לנו לנזמינה עליהם אם ינכחו :

אמר

לחו בעינא למיזל למדינת אפרוקי אמרו ליה לא
מצית אולרת רפסקהו חשך אמר להו לא סני
דלא אולנ' אמטוהכו משיילנא לכון אל' א מאי אעביד אמרו
ליה אייתי חמרא לובא דפרשי בחבר' ואייתו קבורי דמתני
וקטרי בהאיניסא דכו אתיר' נקטת כגויהו ואתית עבד הכו
ואול' מטא להווא מחווא דכו ליה נשי בעא למעבד קרבא
בהדיהו אמרו ליה אי קטלת לך אמרו נשי קטל אי קטילנא
לך אמרו מלכא דקטלוה נשי א"ל אייתו לי נהמא אתיין ליה
נהמא דדהבא אפתורא דדהבא אמר להו מי אכלי אינשי
נהמא דדהבא אמרו ליה לא הוה נהמא באתריך דשקלת
ואתית להכא נפק כתב אבכא דמחוא אנא אל' כסנדרוס
סוקרון שטיא עד דאתי למדינת אפרוקי דינשייא וילפי עצת
מן נשייא כי שקיל ואתי יתיב כהווא מעיינ' וקא אכיל
נהמא הו בידיה גלדני מלוחים בהדי דמחורי להו נפל
בהו רוח' אמר ש"מ האי מעיינא דנן ערן קא ארתי איכא
דאמרו שקל מהווא מיה טרא באפיה איכא דאמרו אודלי
כוליה עד רמטא לפתחא דנן ערן רמא קלא פתחו לי בכא
אמרו ליה זה השער לה צדיקים יכאו בו אמר להו אנא
מלכא אנא מחשב חשיבנא הכו לי פירו הבו ליה גלגלתא
חדא אתא תקליה לכוליה כספא ודהב' דוליה ולא הוה
תקיל אמר להו לרבנן מאי הוה א"ל גלגלתא דעונא דכשר' **א**
דמא דלא שבע אמר להו ממאי דהכי הוה דלא שבע אמרו
ליה שקול עפרא כמיהו ולא לתר תקל :

תנא

דבי אליהו גיהנב וש למעלה מן הרקיע וי"א
לאחורי הרי חשך :

תנא

דבי רבי אלעזר א"ר חנינא ת"ח מרבים שלום
שנאמ' וכל בניך למודיה ורב שלום בניך וגו' :

פי'

אחסי הכי וכו' איני חנקס חכס חלא חס העש סאוכל
לילך: אייתו כו' קת ממוריס גדוליס סהולכיס חן במסך

זנס קח קצורי דמתני פקעיות של חנני' וקטור ראש החבל במקום
שמתחיל החפץ והשחר נידך יופכי שתשוב לדרך החבל: גילדני
דנים: כהדי למחולדי בצול שהי' רוחנס נמיס כדי להסיר
חלימתם: נפל נהו רוחס נח רוחס מהמעין והאי' הדני': טרא
באפי' לקח חמאי' וכתן על פניו: הידלי כוליה הלך דרך משיכת
המעין לכד מעלה על שהניע למקום יניחתו: נלגתא חדה נלגל
עין של חלס רוב חס' שלה שנייה עינו לרהות: מלכא חנא וחשוב חנא
תנו' לי דבר ח' חנ"ע הוחיל וחינכס רונים נפתוח לי שער:
דה שניע עין החלס לח ישניע חלהכנים טוחק על שמת
ויתכסה בצער: שקול וכו' קח חנע עפר וכסהו ותחלל
מסקלו: יש ניהכס והו' וכן החמת החזיעות על ראש הרשעי'
כדכתי' על ראש רשעי' יחול:

מסכת קנים משנה אחרונה פרק

שלישי

משנה אחרונה רבי שמעון בן עקיבא אומר זקני
ע"ה כל זמן שמזקינים דעתן סטרפת עליהן
שנאמ' מסיר עפיה לנאמנים זטעס זקנים יקח אבל זקני
תורה (נ"א) ה"ח אינן כן אלא כל זמן שמזקינים דעתם
מתישבת שנאמ' בישושים חכמה ואורך ימים תבונה:

מסכת כלים פרק שבעה עשר

נה כא נים זה מחק שיש בהן בית קבול וכו' ועל כלן
אמר ריב"ז אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אום'
(נ"כ פ' הספיכה עין עס):

מסכת ערכין פרק שנים עשר

כיצד ראיית הבית יבא אשר לו הכירת והגיד לכהן
לאמר כנגע נראה לי בבית אפילו ת"ה ויודע
שהוא נגע ודאי ל"א יגזור ויאמר נגע נראה לי בבית אלא
כנגע

לא היו כופתין פרק רביעי חשענ

כנגע וצוה הכהן ופט את הבית בטרם יבא הכהן לראות את
הנגע ולא יטמא כל אשר בבית א"ר וכי מרה מטמא לו אם
חומר כלי עציו ובנדיו ומתכותיו מטבילין והם טהורים על
מה חסרה התורה על כלי חרסו ועל פכו ועל טפיו וא"כ
חסה התור' על ממונו הבזוי כך ק"ו על ממונו החביב אם
על ממונו כך ק"ו על נפש בניו ובנותיו אם על של רשע כך
ק"ו על של צדיק :

פי' מטרפת בלכול ושניצון הדעת : שפה דבור : וטעם העצה
והראיה בעין הלכיתוכן הדבר : בישישים נקרא הוקן
ישיש לפי שצמד הישנת בנימיס רניס והוא מעניקים :

רצוה הכהן וחלצו את האבנים והשליכו אותם וגו' ולקחו
אבנים אחרות ועפר אחר יקה וטח ארץ הבית
מכאן אמרו אוי לרשע ואוי לשכנו שניהם חולצין שניהם
קוצעים שניהם מביאי את האבנים אבל הוא לבדו מביא את
העפר שג' ועפר אחר יקה וטח את הבית ואין חברו מטפל
עמו בטיחה :

פי' כלי חרס חין להם טהרה בחקיה : פכו פך השמן וטפיו כלי
קטן אחד לא יבא ממנו דבר כי אם טיף טיף : על של רשע
וכו' שעל ל"ה כנעי' בחיסות חיל בניתו חזר בו מוטב ומס לאו
יבא בנגד ומס לא חזר יבא לנפשו א"כ כנעי' כתי' בחיס על נזל וכרת
עין כדאמרי' בפ' יש בערכין : וחלנו וגו' ולקחו והניחו ל' רניס
דרשו ששכנו המשותף עימו במחינה יהיה עמו בחלינת הכני'
ונחזרתן לשם אבל בטיחה יעסוק הוא נענמו גם מכל שכנו כדכתי'
כל ימיד וחפזר שירמוז כי החוטא נריך לקנות לב מדש ולרוע
חלשה דמיון וטח את הבית מה שאין כורך בו לשכנו :

מסכת נדה פרק ראשון

א"ר אלעאי מ"ט דר"מ דכתיב מיתין טהור מטמא
לא אחד ורבנן א"ר יוחנן וזו שכבה זרע שהיא
טמא ואדם הנוצר ממנו טהור ור"א אומר אלו כי הנדה
שהמזה ומזין עליו טהור ונוגע טמא והיינו דאמר שלמה
אמרתי אהכמה והיא רחוקה ממני :

פי'

פי' מ"ט דר"מ דקאמר בנחמא דס נענר זכעסה חלב : טהור
 מטתא חלב מדס לה אסד נתמי' כלו' יחידו של עולם :
 ורכנן דפליגי עלי' דר"מ סאי קרא מאי ענדי לי' לכדל' יומנן וכו' :
 אמכמה בטעס זה למה מזה ומזין עליו טהור וכו' טמא וסאי
 נקוקה ממני :

פרק כל היר

משנה כל היר המרבה לבדוק בנשים משובחה ובאנשים
 תקציץ נמ' מאו שנא נשים ומ' ש אנשים נשים
 דלאובני הרנשה נינהו משובחת אנשים דבני הרגשה נינהו
 תקציץ א"ה מאו אוריה מרבה כי לא מרבה נמי כי קתני
 מרבה אנשים :

תניא ר"א אומר כל האוחז באמה ומשתין כאלו מביא
 סבול לעולם אמרו לו לר"א זה לא ניצוצית ניהוין
 על רגליו ונראה ככרות שפכה ונמצא מוציא לעו על בניו שהם
 סמורים אמר להו מוטב שיוציא לעו על בניו שהם סמורים
 ואל יעשה עצמו רשע שעה א' לפני המקום :

פי' המרבה לבדוק סבולקת תמיך טמא ראתה : ובאנשי סבולק
 ענניו תמיך באמתו טמא יכא מחנו קרי : תקציץ שמתהמס
 ומרניש כשמיש בלמה ומזניא שכנת זרע לנטלס : גמר' :
 הרבה שפדעזעין אינריו כשמתהמס וכואה קרי : אנשי'
 משונפת דקתני קאי חירבה חבל סתקציץ דבאנשי' ספי' סדל
 זיחנא : כאלו וכו' שפכה זו היתה נידס דמתי' כי השפית כל
 צער ואמריכן ברותחין קלקלו : כינונית נתון סאיכו חוסו
 ואיכו מטיל למרחוק : כרות שפכה סריס סין מימי רגליו
 עושק כיפה :

תניא אידך אמר להן ר"א להכמים אפשר יעמוד אדם
 במקום גבוה וישתין בעפר הירוח ואל יעשה
 עצמו רשע שעה אחת לפני המקום הו אמר להו ברישא
 אולימא קמייתא אמר להו ברישא בחר דאמר להו איסורא
 תדר אמר להו תקנתא אלא הא אמר להו ברישא ואמרו ליה
 אין לו מקום גבוה ועפר הירוח מאי אמר להן מוטב שיוציא
 לעו

לעו על בניו ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום
 וכ' כלמה מפני שמוציא שכבת זרע לבטלה דא' ר' יוחנן כל
 המוצי' שכבת זרע לבטלה חייב מיתה שנאמר וירע בעיני ה'
 אשר עשה ויכרת גם אותו ר' יצחק ור' אמי אמרו כאלו
 שופך דמים שנ' הנהמים באלים ותחת כל עץ רענן שוחטי
 הילדים בנהלו' תחת סעיפי הסלעים אל הקרו שוחטי אלא
 שחטורב אסי אמר כאלו עובר ע' ז' כתיב הכא תחת כל עץ
 רענן וכתוב התם על ההרים הרמים ותחת כל עץ רענן:

רב

יהודה ושכואל הו' קיימי אאיכרא דבי כנישתא
 דשף ויתוב בנהרדעא א"ל רב יהודה לשמואל
 צריך אני להשתין א"ל שיננא אחו' באמך והשתן לחוץ
 היכי עכיד הכי והתניא ר"א אומר כל האוחז באמתו וסשתין
 כלא מכיא מכול לעול' אמר אבוי עשאוהו כבולש' דתנן בולש'
 שנכנס לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות
 מותרות בשעת סלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין להם
 פנאי לנסך אלמא כיון דבעיתו לא אתי לנסוכי ה"נ כיון
 דבעיתו לא אחיל להרורי והכא מאו ביעתותא איכא אבע"א
 ביעתותא דליליא ודאיכרא ואבע"א ביעתותא דרביה ואבע"א
 ביעתותא דשכינה ואבע"א איצתא דמריה עליה דקרי שמואל
 עליה אין זה ילוד אשה ואבע"א נשוי הוה דאמר רב נחמן
 אם היה נשוי מותר ואבע"א כיהא אורי לירי דתני אבא
 בריה דרבי בנימן בר' חייא דמסויע בכצים מלמטה ואבע"א
 כי ה"א אורי ליה דא' ר' אבהו א' ר' יוחנן גבול יש לו מעטרת
 ולמטה מותר פעטרה ולמעלה אסור:

פי' איסורא אסור לפחוז נאפי' אי אפזרנו בענין אחר אע"פ
 שמוכח לעז' תיקנתא ישתין ע"נ עתה תיחזק דחשמע דאי
 ליכא הכי יאחזו נאחיה : הנשמי' בחלים שמתחממי' בפני חילנות
 במדורות גדולי' כלו בעלי הנאות : נאלי' כלו' תחת הסלח : דספ
 ויתישס חקוס המובלע בחלכות כהרדעא : אוחז בנאחיה שלא
 יפלו מיס על הנב : עשאוהו להא דלוי' יהודה : כנולגת חיל' שחפסין
 וכוזוין : דליליא ותתירא שלא יפול : דרבי' שמואל : דשכינה
 פורה נגית הפנסת : דמרי' הקג"ה ואע"פ בחקוס אחר גמי

כל הדין פרק שני

שרי לדידיה: עטרה שפה ננוח המקפת את ראש הניד: מעטרה
ולמעלה לנד הנוף:

אמר

רב המקשה עצמו לדעת והא בנידו ולימא אסור
דקמגרו יצר הרע אנפשיה ור' אמי אמר נקרא
מומר שכך אוסנתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך
ולמחר אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו כך ועבודע' זוהולך
ועובד א"ד א"ר אמו כל המביא עצמו לידי הרהור אין
מכניסין אותו במהיצתו של הקב"ה כתיב הכא וירע בעיני
ה' וכתיב התם כי לא אל הפיץ רשע אתה לא יגורך רע
וא"ר אלעזר מ' דידיכם דמיס מלאו אלו המנאפים ביד תנא
דבי רבי ישמעאל לא תנאף לא תהא בך ניאוף בן ביד בין
ברגל ת' ד הגרוי והמשהקים בתינוקות מעכבים את
המשיח בשלמא גרוי כר' הלבו דא"ר הלבו קשום גרוי
לישראל כספחת אלא משהקים בתינוקת מאי היא אילימא
משכב זכור בניסקילה נינהו אלא דרך איברים בנימבול
נינהו אלא דנטיב קטנות דלאו בני אולודי נינהו דא"ר אמי
אין בן דוד ב' עד שיכלו כל הנשמות שבנוף שנ' כי דוח
מלפני יצטוף ונשמות אני עשיתי:

תניא

רבי טרפון אומר כל המכניס ידו למטה מטבורו
תקצץ אמרו לו לרבי טרפון ישב לו קיץ בכריסו
לא יטלנו אמר להזלא והלא כריסו נבקעת מפני הקיץ א"ל
מוטבתבקע כריסו ואל ירד לכאר שחת תנא רוכבי גמלים
כלם רשעים הספנים כלם צדיקים החמרים מהם רשעים
מהם צדיקים ריב"ל לויט אמאן דגני אפריק דוכו:

פי'

וירע אלמא תיקרי רע: לא יגורך עמך רע: ניד חוציא
זרע לנטלה: כספחת שאין בקיחין בחכות ומכילין
פורענות וצוד לחדין ישראל מתיציהם: בניסקילה נינהו ואת
אמתת חיעכני את התצית ותולא הלל ביתה הן כידונין: דרך
איברים היינו ש' ולנטלה זאינו מסכנ זכור דנחשכ זכור כתי'
משכני אשה: קטנות והוא ראוי להוליד נחשכ נטל חפרו' זרני'
כל ימי קטנותה: שבנוף שח חדרנוף המיוסד לנשמות שעתידה'
להיות כולדי': כי רוח הרוחות שלפני שנזרתי להיות כולדי'
קודם: יעטוף מעכב את הגאולה דקרא בגאולה כתי' כי לא לעולם

בל הדי פרק שני נדה

השעה

אריז ונו' : נשמות שחני עשיתי יעטוף ומסיפי' לרישי' מדריש :
יעטוף כמו העטופי' ללנן : רוכני נמלים איכריהם מתחממין
בבשר הנמל וחוציא זרע : כולם נדויקי' שלדים נסכנה ולכס
לאניהם שנשמי' : אפיקוד פניו כלפי מעלה וננות הוא שפעמי'
שכתנלה וצול שיליו מונחות לו על איכריו ומתחמם :

א"ר

יוהנן אסור לאדם שישמש מטתו ביום אמר רב
המנוא מאי קרא שנ' יאבר יום אולד בו והלילה
אמר הורה גבר לילה ניתן להריון ויום לא ניתן להריון ר"ל
אמר מהכא בזה דרכיו ימות ור"ל האי קרא דרבי יוחנן מאי
דריש ביה מיבעי ליה כדדריש רבי חנינא בר פפא דדריש
ר"ח בר פפא אותג מלאך הממונה על ההריון לילה שמו
ונוטל הטפה ומעמידה לפני הקב"ה ואומר לפניו רבש"ע
טפה זו מה תהא עליה נכור או חלש הכנס או טפש עשיר
או עני ואלו רשע או צדיק ל"ה קאמר כדרבי חנינא דא"ר
חנינא הכל בידי שמים הוי' מיראת שמים שנ' ועתה
ישראל מדה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה ורבי יוחנן
א"כ נכתוב קרא נכר הורה מאי הורה גבר לילה ניתן להריון
ויו"כ ל"ה ניתן להריון ור"י האי קרא ר"ל כאי דריש ביה
מיבעי ליה לדכתיב בספר בן סירא שלש' שנאתי וארבע ל"ה
אהבהו שר הנרגל בכיר המשתאורת ואמרו לה שר הנרגל
ואמרו לה שר הנרגל והמושיב שבת במרומי קרת והאודא
באמרה ומשתין מים והנכנס לבית חברו פתאום א"ר יוחנן
ואפי' לביתו א"ר שמעון ד' דברים הקב"ה שונאן ואני איני
אזכה הנכנס לביתו פתאום ואין צריך לומר לבית חברו
והאודא באמה ומשתין מים והמשתין ערוב לפני כמתו
והמשמש כמתו בפני כל היא"ל רב יהודה לשמואל ואפי'
לפני עכברים א"ל שינא ל"ה אלא בנן של ביתו פלו'
שמשמשין מטותיהם בפני עבדיהם ושפחותיהם ואינהו מאי
דרוש שבו לכם פה עם המור עם הרומה לחמור רבה בר
רב הונא מקרקש וגי דכילתיה אכיי באלי דידבי רב פפא
באלי פרוחי :

פי'

נוזה לרכי' תשמיש ומשמש מטתו כיום נא לירי דזיון שמה
יראה

יראה זה דבר מנונה ותתננה עליו : הכל כודי שמים כל
 מדותיו וקורות של אדם נחון לו בנזרת המלך חוף חזו : כ"א ליראה
 דבר זה לכדו הוא שאל ממך לפי שהכל כידו וזה נידן : מאי
 סורה נכר-הדמחך הריון ללילה ש"ח לדר"י ללילה כיתן להריון
 ולא יוס ומנופא דקרא שמעי' להא דר"ח בר פפא : מיבעי לי'
 וכו' והיינו כוזה דרכיו שמננה יצמו שמליזין עליו בני המדינה
 במכהנו : שר"ת"ח : הגרנל רגיל : כרנן מהנה דנרי' : כרנן
 בצעס דנבאה כנכל ומשתכר : והחושיו שבת לתלמידי' ברומי
 קרת אחת שכראה מנסי הרוח ויצוד שמפסיקין אותם עונדי
 דרכי' : ואפי' לניתו דלתא ענדו מידו דנטיעותא : זני פעמוכי'
 הצלון ככילה פסניכ מטתו ומקסקטן בעת תשמיש לסור בני
 ביתו משס : נאלי דידי מנרש הזכוכי' שלא לשמש מטתו בפני כל
 מי : פרוחי יתושי :

אמר רשב"י ה' דברים הן שהעושה אותן מתחייב
 בנפשו ודמו בראשו האוכל שום קלוף בצל קלוף
 וביצרה קלופה והשותה משקין מווגין שעבר עליהן הלילה
 והלך בבית הקברות והנוטל צפרניו וזורקן לרשות הרבים
 והמקוידם ומשמש מטתו אוכל שום קלוף וכו' ואע"ג דמנחי
 בסילתא ומצויירי וחתימי רוח רעה שורה עליהן ולא אמרן
 אלא דלא שייר בה עיקר או קליפתא אבל שייר בה עיקרא או
 קליפתא לומר לן ברה והשותה משקין מווגין שעבר עליהן
 הלילה אמר רבי יהודה אמר שמואל והוא שלנו בכלי
 מהכות אמר רב פפא וכלי נתר ככלי סתכות דמי והלך בבית
 הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה ומנן דמסכנין ליה
 והנוטל צפרניו וזורקן לרשות הרבים מפני שאשה מעוברת
 עוברת ומפלת ולא אמרן אלא דשקל בנגוסטריא ולא אמרן
 אלא דשקיל דודיה ודכרעיה ולא אמרן אלא דלא גז מידו
 בתרייהו אבל גז מידו בתרייהו לית לן בה ולא היא לכולה
 מלתא תיישינן : ת"ר ג' דברים נאמרו בצפרנים שורפן הסיד
 קוברן צדיק וזרקן רשע והמקוידם ומשמש מטתו דאמר מר
 הקה דם ושמש מטתו הויין לו בניכ ויתקין הקיו שניהם
 ושמשו הויין לו בניס בעליראחן אמר רב ולא אמרן אלא
 דלא טעים מידו אבל טעים מידו לית לן בה :

אמר רב חסדא אמור לו לאדם שישמש מטתו ביום שני
 ואהבת לרעך כמוך מאי משמע אמר אבוי שמא
 יראה בה דבר מגונה ותתנגה עליו אמר רב הונא ישראל
 קדושים הם ואין משמשין מטותיהן ביום אמר רבא ואם היה
 בית אפל מותרות"ח מאפיל בכסותו ומשמש :

פי'

למו כראשו ניכנס על ענמו ומזנת למו כדרשת מחמו
 לאמר מיתתו : ומתחית כנפשו כלו' הוא גורם לעצמו :
 שיצטר וכו' אכלהו קאי חסוס וכו' ומתקין : בסילתא סל : עיקרון
 שערות שגראש השוס והנגל : רוח טומאה כידת הלכיס שקורין
 גרמכטי"ר האומז' את העיני' : גנביסטרי מספרייס : מסיד
 עדין מנדיק : קוצרן איכא למיחש דהדרי ומגלי : ומתקין
 חלשים : נעלי ראשן חלש יותר מדאי שיש להם שרץ גמוחן : קדושי'
 הם וכו' למילי דנביעות הוא נדר ערוה וכל מקום שאתה מונא
 נדר ערוה אתה מונא קדושה : ות"ס וכו' ידע לאכנוצי
 נפשיה :

עולא

איקלא לפומבדיתא אייתו לקמיה דמאולא הוא
 אמרומה ר' אדמרה דארעא דישחאל הוה כי
 מקלע לאתרא דרביהודה לא הוידמא אנא אחיזיה ואמאי
 קרי ליה מרה דארעא דישחאל דההוא אתתא דאייתי דמא
 לקמיה דר' אהוה יתיב ר' אמאי קמיה ארחיה אמר לה דם
 חימוד הוא בתר דנפק אטפל בה ר' אמאי אמרה ליה בעלי
 היה בדרך וחמדתיו קרי עליה סוד ה' לירואיו : איפרא
 הורמיה אימיה דשכור סלכא שדרה דמא לקמיה דרבא הורה
 יתיב רב עובדיה קמיה ארחיה אמר להו האי דם חימוד הוא
 אמרה ליה לברא תא הווי כמה חכימין יהודאי אמר לה דלמא
 בטומא באיובה הדר' שדרה ליר' שיתקמיני דכא וכולהו
 אמרינהו ההוא בתרא דם כניכ הורה ולא הורה ידע
 איסתיעא מלתא ושדר לה מסריקותא דמקטלי כלמי אמרה
 יהודאי בתווני דלבא יתבי :

פי'

פומבדיתא אתרי' דר' : ולא הוא חסוס כנולדו דר' :
 ארמי' הריח נז : חימוד שנתאווית לניגלה ורחתה הדס
 מחמת תאוה : איפרא הורמיה נזיה היתה וכן שמה ול' יוני חן :
 גורמיה כמו הורמוז נר לילותא כלו' יופי' דים הוה לה : ארמי'

המפלת פרק שלישי נדה תשעו

וכו' ואציג דאמר רנאל לא ידע בדמא כיסא התרמיס לי' : שלמלה
משוט דורון : מסריקנתא מסרקנאה : מקטלא כלמי שבורנין
עלי' כניס וסנרה ולאי בנין וחשוס הכי שלמ לי האי : נתונכי
לנאל במדרי הלנ אתס יושני' כלו' כל תכמה מצני' נהס :

פרק המפלת

תניא

אבא שאול אומר קובר מתים הייתי והייתי
מסתכל בעצמות של מתים השותה יין
עצמותיו שרופי' מוזק עצמותיו סכויין כראוי עצמותיו משודקין
וכל מי ששתייתו מרובה מאכילתו עצמותיו שרופין אכילתו
מרובה משתייתו עצמותיו סכויין כראוי עצמותיו משודקין
תניא אבא שאול אומר ואי הימא ר' יוחנן קובר מתים הייתי
פעם אחת רצתי אחר צבינכנסתי בקולית של מת ורצתי
אחריו ג' פרסאות וצכי לא הגעתי וקולית לא כלתה כשהזרתי
לאחורי אמרו לי של עונ מלך הבשן היה תניא אבא שאול
אומר קובר מתים הייתי פעם אחת נפתחה מערה תחת
עמדתי בגלגל עיניו של מרת עד הגממי כשהזרתי לאחורי
אמרו עין של אמשלום הות ושמתאמר אבא שאול נש
הורה אבא שאול ארוך בדורו הוה ורבי מרפון מניע לכתפו
גורה ורבי מרפון ארוך בדורו הוה ור' ע' מניע לכתפו ור' ע'
ארוך בדורו הוה ר' מ' מניע לכתפו ור' מ' ארוך בדורו הוה
ור' מניע לכתפו ור' ארוך בדורו הוה ורבי חייא מניע לכתפו
ור' ה' ארוך בדורו הוה ורבי מניע לכתפו רב ארוך בדורו הוה
ורב יהודה מניע לכתפיו ור' ארוך בדורו הוה ואדא דילא
דפוסבדיתא מניע לכתפיו ופרשתכינא קאי לורה לאדא
דילא עה הרצית וכ' ע קאי ליה לפרשתכתנא עד פלכתה :
אבא שאול אומר תחלתה בריהושל' ולד מראשו ור'
עיניו כב' טיפין של זבוב תני ר' הייא ומקורבין
זה לזה ופיו מתוח כהוט השערה וגיותו כערשה ואם היתה
נקברה נכרת משערה סלוקה לארכה ותחך ידיים ורגליו
אין לה ועליו מפורש בקבלה הלא כחלב התכני וכגביע

תקפיאני

הקפייאני עורוב שר תלבישני ועצמות ונידום חסוכני חיים
 וחסר עשית עמדי :

פ'י סכין שחור' ל"ח סכין בלח חוט וחשימה חלל ינשים :
 מונג יתר מדאי : קולית ענס הירך : דיילח שאס לרבנן
 ואלא שחו : פרשת כינת סס חיס : טיפין של זנוג עיני הזנוג :
 כחוט וכו' סדק קטן וכראה כאלו חוט הסערה מתוקי שס : גויתו
 ניד חנר הזכר : כזעורה שהיא סדוקה למרבה :

דרש רבי שמלאי למה הולך דומה במעי אמול פנקס
 שמכופל ומנח ידיו על ב' צדעיו וב' אציליו על
 ב' ארכבותיו וב' עקביו על ב' עגבותיו וראשו על ברכיו ופיו
 כתוש וטבורו פתוח ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה
 שאמו שותה ואינו מוציא רעו שמה יהרוג ארת אמו וכיון
 שיצא לאור העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא
 כן אינו יכול להחיות אפי' שערה אחרת ונרד לוק על ראשו
 וצופה ומכיס מסוף העולם עד סופו שנ' בהלונרו עלי ראשי
 לאורו אלק השד ואל החמה שהרי אדם ישן כאן ורואה
 חלום באספמיא ואין לך ימים שרוי בטוביה יותר מאותן
 הימים שנ' מי יתנני כירחי קרם כימי אלוה ישמרני ואי והו
 ימים שיש בהם ירחים ואין בהם שנים הוי אומר אלוי רחי
 לידרה ומלמדים אותו כל התורה כולה שנ' ויורנו ויאמר לי
 יחטוק דברי לבך שמור מצותי והיה ואומר בסוד אלוה עלי
 אהלי מאו ואומר וכ"ת נביא הוא דקאמר ת"ש בסוד אלוה
 עלי אהלי וכיון שבא לאור העולם בא מלאך וספרו על פיו
 ומשכחו כל התורה כלה שנ' לפתח חטאת רובץ ואינו יוצא
 משם עד שמשביעין אותו שנ' כי לך תכרע כל ברך זה יום
 המיתה שנ' לפניו יכרעו כל יורדי עפר תשבע כל לשון זה
 יום הל' ידה שנ' נקו כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא
 נפשו ולא נשבע למרמה ומה היא השבעה שמשביעים
 אותה צדוק ואל תהירשע ואפילו כל העולם כולו אומר
 לך צדוק אתה היה בעיניך כרשע והוי יודע שהקב"ה טהור
 ומשרתיו טהורים ונשמה שנתן בך טהורה היא אם אנה
 פשמה בטהרה מוטב ואם לאו הריני נוטלה ממך תנא

המפלת פרק שלישי

דביו רכיו ישמעאל משל לכהן שנתן תרומה לעם הארץ ואמר
לו אם אתה משמרה בטהרה מוטב ואם לאו הריני שורפה
לפניך א"ר אלעזר מאי קרא ממעי אמי אתה גוזי מאי משמע
דהאי גוזי לישנא דאשתכועי הוא דכתיב גוזי נורך והשליכו
ואי"א למהולד דומה במעי אמולאגוז מונה בספל של מים
אדם נותן אצבעו עליה שוקע לכאן ולכאן :

פ"י

פנקס לוחין שכותבין בהם הנלחין : אכליו חיוסו"לם :
שמח יהרונ וכו' שנית הרמס חינו רחנ להנניא רעי
הכאסף בנו : נסודאלוהזנו' והא' חוקמיכן בירחי נידה חדכתי'
כירחי קדם : ולא כשנע למרמה סקיים סנועתו לסמור את התורה
דמי כסנויעה בעלמא חטו משום דלא כשנע למרמה משום לן
כעולין כהר ה' : מאי קרא דמשניע' חותי' חיוס חלידה : נורך ל'
נזירות דהיינו נדר דמי לסנועה :

ת"ר

ג' חדשים הראשונים ולר דר במדור התחתון
אמצעיים ולר דר במדור האמצעי אחרונים ולר
דר במדור העליון וכיון שהגיע זמנו לצאת מתרפק ויוצא
זוהו חבלי אשה והיינו דתנן חבלי של נקבה מרובין משל זכר
דא"ר אלעזר מאי קרא אשר עשיתי בסתר רוקמתי בתחתיות
ארץ דרתי ללא נאמר אלא רוקמתי מאי שנא דחבלי נקבה
מרוביה משל זכר זה בא כדרך תשמישו וזה בא כדרך
תשמישו זה הופך פניו וזה אין הופך פניו : ת"ר ג' חדשים
הראשונים תשמיש קשה לאשה וגם קשה לולד אמצעיים
קשה לאשה ויפה לולד אחרונים יפה לאשה ויפה לולד
שמתוך כך יוצא הולד מלובן ומוורז תנא המשמש מסתו
ליום תשעים כאלו שופך דמים מנא ידע אלא אמר אביו
משמש זה הולך ושומר פתאים ה' : ת"ר ג' שותפין יש באדם
הקב"ה ואביו ואמו אביו מוריע לובן שממנו מזה שבראשו
וגידון וצפרנים ועצמות ולובן שבעין אשה מורעת אדם
שממנו עור ובשר ושערות ושחור שבעין והקב"ה נותן בו
רוח ונשימה וקלסתר פניו וראיית העין ויש סיעת האוזן ורכו
פה והלוך רגלים ודעה ובינה והשכל וכיון שהגיע זמנו ליפטר
מן העולם הקב"ה נוטל חלקו והלק אביו ואמו סניח לפניהם

אמר רב פפא היינו דאמרי אינשו פוין מלחא ושדי בשרא
לכלבא :

פי' חלי צירא : רוקחתי ונו' מדמה יצירתו בנטן אמו לזרע
שזרע באכך דתחלת רקומו בתחתית ומתנדל ועולה
למעלה עד גמרו כן הוא יצירת הולד עולה ממדור התחתון
לארצי ומאמצעי לעליון עד יום הלידה : דרך תשמיש האיש
פניו למטה כן זכר כולד פניו למטה נקבה פניה למעלה הלכך
נקבה זריכה להתפקד דכשהיא במעי אמה פניה למטה : ונס קשה
לולד שדר במדור התחתון : זרע חלנן את הולד מניעוליו : מזורז
תוך זכריא : יוסג' לשליש שנים הוי חיותו : מנאידע הא לא
ידע חיימת מעברא : קלסתר זיו : מראה העין שאע"פ שנבראת
העין וזאת רואה ואינו שומע ולא מדבר : תוך מלחא השליש
ולאיים זמינו רואה ואינו שומע ולא מדבר : תוך מלחא השליש
המלח תוך הכשר ושוב אינו רואה ולא לכלי' כך הנשמה היא מלח
ונוף לקיימו כיון שהלכה אז מסריה הנוף :

דרש רב חנינא בר פפא מ"ד עושה גדולות עד אין
חקר ונפלאות עד אין מספר באוראה של
כמדת הקב"ה מדת ב"ו מדת ב"ו נותן הפיץ בחמת צרורה
ופיה למעלה ספק משתמר ספק אין משתמר ואלו הקב"ה
צר העובר במעי אשה פתוחה ופיה למטה ומשתמר ד"א
אדכ נותן הפציו לכף מאונים כל זמן שמכביד יורד לכמה
ואלו הקב"ה כל זמן שמכביד הולד עולה למעלה : דרש
ר"י הגלילי מ"ד אודך על כי נוראות נפלאות נפלאים מעשיך
ונפשי יודעת מאד באוראה של
כמדת הקב"ה מדת ב"ו
מדת ב"ו אדם נותן זרעונים בערוגה כל אהרוא עולרה
במינו ואלו הקב"ה צר העובר במעי אשה וכולך עולין לסיך
אחר ד"א צבע נותן סמנים לורה כולך עולים לצבע אחד
ואלו הקב"ה צר העובר במעי אשה כל אהרוא עולרה
למינו : דרש רב יוסף מ"ד אודך ה' כי אנפת כי ישוב אפך
ותנהמי במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שיצאו לסחורה
ישב לו קיץ כרגלו לאחד מהם התחיל מהרף ומגדף לימים
שפע שטבע ספינתו של חברו ביס התחיל מודה ומשבח
לכך נאמר ישוב אפך ותנהמי והיינו דא"ר אלעזר מ"ד

עושה נפלאות גדולות לבדו ובירך שם כבודו לעולם אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו : דרש רבי הנינא בר פפא מ"ד ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת מלמד שלא נוצר אדם מן כל הטפה אלא מן הברור שבה : תנא דבי רבי ישמעאל משר לאדם שורה בכורה הגרנות נוטל את האוכל ומניח ארץ הפסולת כדרבי אבהו דרבי אבהו רמי כתיב ותזרני חיל וכתוב האל המאורני חיל אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זריתני וזרתיני :

פי' עולה למעלה כללעיל אחרוני' דר כמדור העליון : לחין א' זרע הארץ והאס כעשי' כריה אחת : זכני כמה סמחנין כריך לזכני שחור קליפת עץ ושחינת רמיים של כפאים וכמה דברים וכולן כעשי' שחור ואינו יכול לזכעו כורה אחד מב' וב' גונים נב' וב' מקומות : עולה למיכו לזון מן הארץ ושחור מן הארץ : כי אגפת כי מפני שכעסת עלי אני מודה שלטונתי היא כי כזאת ישב אפך חמני שלא טבעה ספינתו כמו לשכרי וע"ו אמר אודך ובו' ר' ל' כאלו הייתי מיורדי הים והייתי ניבול שהוא מ' מד' שכריכי להודות : ישב לו קוץ נרגלו לא' מהם ולא יכול לבא : לבדו הוא לבדו יודע שהוא נס אהל בעל הנס אינו מכיר : ארקי תשמיש כמו דרך נכר בעלמה : ורבעי תשמיש' לרבעיה : צבית כיררת כנפה : מן הכרור כי דבר הכנפה מהפסולת אינו עוב כמו כנפה מן הכרור : ותזרני חסר א"ל' מוזרת : זריתני ואת' כתאורכיל חזרת כת בתניס : זריתני מן הכרור :

דרש רבי אבהו מ"ד כי מנה עפר ועקב וסספר ארץ רובע ישראל מלמד שהקב"ה יושב וסופראת רביעיותיהם של ישראל מתי חבא טפה שהצדיק נוצר היסטרה ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם הרשע אמר מי שהוה טהור וקדוש ונשרתיו טהורים וקדושים יציץ בדבר זה מיד נסמית עינו דכתיב נאם הגבר שתום העין והיינו דא"ר יוחנן מ"ד ומשכב עמוה בלילה הוא מלמד שהקב"ה סייע באותו מעשה שנ' יששכר חמור גורם חמור נחם לו ליששכר א"ר יצחק א"ר אסי אשה מזרעת תחלה יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה שנ' אשת כי תזרע יולדת זכר : ת"ר בראשונה היו אומרים אשרה מזרעת תחלה יולדת

יולדת זכר איש מזרע החלה יולדת נקבה ולא פורשו חכמים
 ארץ הדבר עד שבא רבי צדוק ופירשו אלה בני לאה אשר
 ילדה ליעקב כפרן ארם וארץ דינה בתותלה הזכרים בנקבה
 וארץ הנקבות בזכרים ויהיו בני עילם אנשים נכורי חיל
 מלומדי מלחמה דורכי קשרת מרכים בנים ובני בנים וכי
 בידושל אדם להרבות בנים ובני בנים אלף מתוך שמשתיין
 בכטן כדי שיתרעו נשותיהן החלה שיהיו בניהם זכרים
 מעלה עליהם הכתוב כאלו הם מרכים בנים ובני בנים והיונו
 דאמר רב קטינא יכולני לעשות כל בני זכרים אמר חבא
 הרוצה לעשות בניו זכרים יבעול וישנה :

פי' רביעיותיהן וסן עונת תפמיטן : הוא הקנ"ס סייע שנטה
 מחורו של יעקב לאהל למה ולמותו של לילה של החרות היה
 דאם חלת הוא קאי חלילה ה"ל ההוא ועל יעקב כתיב לא חכרתי
 כיון דכתיב וישכב עמה להכנינו על יעקב קאי : ולא פירשו את
 הדבר מנ"ל : הזכרי בנקבות בני לאה כקנות נזבוי ואת דינה
 נתו משום הן דרשה חיש מזריע נמלה יולדת נקבה : שחשין
 ענתן מלזרע : יכולני שיטסה ענתו מלזרע : יבעול וישנה
 שמתוך תמות כנילה לאזונה היא מזרעת ונכי נמי לתזריע
 חפריו תקדים הזרעה כנילה שניה :

אמר רבי יצחקא ראסי אין אשה מתעברת אלא סמוך
 לוסתה שנ' הן כעין הוללתיו רבי יוחנן אומר סמוך
 לטבילה שנ' ובהטא יחבתני אמו מאי משמע דהאי חטא
 לישנא דרכוי הוא דכתיב וחטא את הבית ומתרגמינן וידכי
 יח כיתא ואבע"א מהכא תחטאני באזוב ואטהר : וא"ר
 יצחק אמר רב אמי כיון שבא זכר בעולם בא שלום בעולם
 שנ' שלחו כר מושל ארץ זכר זה כר : וא"ר יצחק א"ר אמי
 ב"ה זכר בעולם בא ככרו בידו זכר זה כר דכתיב ויכרה להם
 כירה גדולה נקבה אין עמה כלום נקידה בארץ עד דאמרה
 מותי לא יחבי לה דכתיב נקבה שכרך עליו ואחנה :

פי' צעון י"י דס נדה שהיא סי' להריון כדק"ל כל אשה טמיה
 מוכני בני מרובין והוא מניאו לדי עין וקא דייק ל'
 יתק צעון שחוק לצעון נדות שהוא מזהר לפרוש הימנה : בחטא
 לצעון טבילה וטהרה וה"ק ע"י דס נדות שהוא מניאו לדי עין
 מוללתי

חוללתי שהוא צרם לי שאכרר וכתבת חטאת אחי חתנה יחאמני: כר
 מנחה דהיינו סי' שמוס' ח' כיווס' ל' חותיות שלו"ס: נא ככרו פי'
 לצנין מול דנח ככרו בידו בן לרע בן לטוב ונקבה נקיה הסרה
 צאה בלא מול דמולה תלוי במול הזכר ועד לאחר מונוי שילדעת
 להסתפל דהיינו בתפלה אפשר לה לנטלה נקבה כשהנקוב ומפרש
 שכרך וחתנה ונקבה נתי הכי דרשינן ח"כ ע"פ הדין כי הזכר
 מיוס בואו לעולם ככרו בידו בכל מה שירויח וזהו מול הנקבה
 נקיה צאה מיוס בואה לעולם כל שנת בעורה לאניה זישהסיאה
 אח"כ הכל לבעלה רק דאחרת מונוי יהני לה כי אין האב והבעל
 יכולין לימר לה יעשה ואיני זנך והיינו נקבה ע"ד נקבה שכרך
 שצריכה לפרוש ולנקוב מה שיתנו לה ממעשה ידיה דהיינו כר
 מונוי נתיב:

שאלו

תלמידיו את רשב"י מפני מה אמרה תורה יולדת
 מביאה קרבן א"ל בשעה שכורעה לילד קופצת
 ונשבעת שלא תזקק לבעלה לפי אמרה תורה תביא קרבן
 מתקיף לה רבי יוסף והא מורה היא ובהרטה תליא מלתא
 ועוד קרבן שבעה בעי איותה ומפני מה אמרה תורה זכר
 לו' ולנקבה י"ד זכר שהכל שמחים בו כההרטת לו' נקבה
 שהכל עצמים בה מההרטת לו' ומפני מה אמרה תורה
 מילה לה' שלא יהו כלם שמחים ואכיו ואמו עצמים תניא
 היה ר"מ אומר מפני מה אמרה תורה נדה לו' לפני שרגיל בה
 נקץ בה אמרה תורה תהא טמאה ו' ימים כדי שתהא הביבה
 על בעלה כשעת בנוסתה לחופה: שאלו תלמידיו את
 רבי דוסתא ברבי ינאי מפני מה איש מתויר על אשה ואין
 אשה מהורת על איש משל לאדם שאבד לו אבידה מי מהורת
 על מי בעל אבירה מחור על אבירה ומפני מה איש פניו
 למטה ואשה פניה למעלה כלפי האיש זה במקום שנברא וזו
 במקום שנבראת מפני מה האיש מקבל פיוס ואין אשה
 מקבלת פיוס זה במקום שנבראת וזו במקום שנבראת
 מפני מה איש קולו עב ואין אשה קולה עב זה במקום
 שנברא וזו במקום שנבראת שנא' כי קולך ערב וטראן
 נאווה:

פ"י תניא קרבן שבועת ביטוי מטאת : מוילה היא ואין
 כאלן קרבן דהא ובעלם בעי' בשבועת ביטוי : ובחרטה
 תליא לפתוח לה בחרטה ויתיר לה חכס שבועתה : קרבן שבועה
 כשבה או שעירה והאי עוק הוא : מתההעת לו' ומתארה לתשמיש
 בעיה כדי שתחזיר ותתעבר זכר : למ' ולא לו' : שמיים שכולין
 וסותין נס צודה : עכנין שאסורין בתשמיש : כדה לז' לאו ביולדת
 קאי : שרגיל באשתו כל שעה שירצה : קן כה מאוסה עליו :
 מחזר על האשה אלס פנוי מנקט ומחזר עד שנושא : פניו למטה
 נשעת תשמיש : זה ממקום שנברא מסתכל באדמה שנוצר ממנה
 והיא מסתכלת בו שנוברה היצנו : מקבל פיוס כוח לרבות : זה
 מיקום שנברא אדמה עפר תימות כוח לינטל אבל כשר ועצמות
 קטין : ענס כשמכין בו קולו נשמע אבל קרקע אין קולו נשמע :

פרק בנות כותים

שילא בראבינא עבד עובדא כותיה דרב כי קא ניהא
 נפשיה דרב א"ל לרב אסי ויל צנעיה ואי ל
 ציית גריו' הוא סבר גרייה א"ל כי קא ניהא נפשיה דרב א"ל
 הדר בך דהדר ביה רב א"ל אם איתא דהדר ביה לדודי הורח
 אמר לי לא ציית גריוה א"ל ולא מסחפת מר מדליקתה א"ל
 אנה אסי בן יהודה דהוא אסי בן גור אריה דהוא אסי בן
 גמליאל דהוא אסי בן מהללאל אסותא דנחשא דלא שליט
 ביה רקבא א"ל ואנה שילא בראבינא בוכנה דפרחלא
 דמתבר אסיתא דנחשא חלש רב אסי עיילורה בחמימי
 אפקורה בקריו עיילורה בקריו אפקוה מחמימינה נפשיה
 דרב אסי אול שילא אמר לדביתהו צבית לי זורתא דלא
 לעלולימה לרב טילגעילואי צביתהא ליה זורתא נה נפשיה
 דשילא חזו דפרחא אסא מהאי פורוייה להאי פורוייה אמרו
 ש"מ עבדו רבנן פייסא :

פ"י כותי' דרב צננין המקסה ורמזה דס הריו ונדה : צנני'
 הסתר אותולגנר ואחור לו שיחזור בו שיהור לפחדו :
 גריו' כלו' גורר ומשך אותנו בדברי טעם ורמיות שיחזור בו :
 גריו' הכריתו נשחטת : לדידכו דתלמידים חכמ : גריו'
 שמיים : מדליקתה שחך תמה נגמלתו : אסותא מסיס דשמייה

אסי לריו לשמיה הכי : בחתימי תולי חום : קרירי תולי צופן :
זודת את כדריכין : מילי שלל ילשין עלי נפכי רכס : דפראת חסח
דגילין סיו להניח הדס על החסה וההדס של חלו פורט סיה והולך
מזטה למטה : פייסא שלום :

אמר

שמואל אין האשה בתעברת אללה לרע"א או
לרע"ב יוכה או לרע"ג הוה דאמר כחסידים
הראשונים דתניא חסידים הראשונים לא היו משמשין
מטותיהם אללה ברביעי בשבת שללה יבואו נשותיהן לריו
חלול שבת בד' ותולא אימא מד' ואילך אמרמר זוטרא
מאי טעמיה דחסידים הראשונים דכתיב ויתן לה הריון
הריון בנימט יארע"א הוי אמרמר זוטרא אפי' למאן ראמר
יולדת לט' אינה יולדת למקוטעין יולדת לו יולדת למקוטעין
שנ' ויהי לתקופות הימים ותהר חנה ותלד בן טיעוט תקופות
שנים מיעוט ימים שנים :

פי'

לרע"א דה' ל' ט' מדאים שלמי' של ל' וניחס א' של עשירי
יולדת : לרע"ב כ' כלו' אסלה קלטה זרע יום ראשון קולטת
בשכיומי ס קליטתו הוי תלת בעיצור : לר"עג סאס לח קיט
ציוס כ' קלט כנ' אכל' אס לח קלט כנ' סיד חינו קלט חלח חסריה :
סחאל דאחר כחסידו' : לודי חלול שפת שלח תלד כנ' וינטרך לחל'
עלי' השפת חסרי סכנת נופה : חלה כד' אכל' ליל א' ליל דר'
חציעברה למזואי שנת שחיתלד לרע"ג דמטי בשנת וחס כת צברה
כנ' דלחא ילדה לרע"ג דמטי בשנת וחס כת צברה כנ' דלחא ילדה
לרע"א דמטי בשנת חלל כד' ילדה לרע"א מטי כחד בשנת וחס
לרע"ג דמטי כנ' וחי לרע"ג דמטי כנ' : כד' ותו לא כ"ט דר'
מיעברה כה' או כו' או כז' דלח מטי יום ילדה בשנת : חיעוט
ימים שנים לכיון שלא נאמר כמה תפוס המועט בידך דהפסת
שדונה לא תפסת חשפע מכיון סככנסו ב' ימיס במדע הכ' ילדה :

פרק יוצא דופן

אמר

רב חסד' מאי דכתי' ויבנה אח הצלע כלמד שנת
הקכ"ה בינה יתור' באשה יתור' מבאיש ריש לקיש
משומר"ש כן מנטייה אמר ויבנה אר' הצלע אשר לקח
האדם

האדם לאשה ויביאה אל האדם מלמד שקלעה הקב"ה לדוה
והביאה אצל אדם הראשון שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא
בניתא:

כינה יתירה וכו' היינו למ"ד פרכוף דלדליות מאי וינן סהלי
כנויה הים ועומדת היתה:

פרק בא סימן

כתיב

אשר בשערה ישופניו והינה פצעו חנם אמ' רבא
אויב בסערה חרף ובסערה השיבוהו בסערה
חרף אמ' לפניו רבש"ע שמא רוח סערה עבר לפניך ונתחיה
לך בין אויב לאויב בסערה השיבוהו ויענה את אויב הן
השערה ויאמר אליו שוטה שבעולם הרבה נימין בראתי
בראשו של אדם ולכל נימא ונימא בראתי לו גומא בפני עצמה
שלא יהיו שתיים יונקות בגומא אחד שאלמלא שתיים יונקות
בגומא אחד מכחיש מאור עיניו של אדם גומא בגומא לא
נתחלף לי אויב לאויב נתחלף לי:

פ"י מן הסערה לנו משערות הראש אני מטינך תשובה:

פרק האשה

כתיב

והבור אשר השליך ישמעאל שם פגרו אנשים
אשר הכה ביד גדליה וכו' גדליה הרגן חלף
ישמעאל הרגן אלא שמתוך שהיה לו לחוש לעצת יוחנן ולא
חש מעלה עליו הכתוב כאלו הרגן אמר רבא האי לי שנת
בישא אעפ"י דלקבולי לא מיבעי לטיחש לירח מיבעי הגהו
כני גלילא דנפק עלייהו קלא דקטיל נפשא אתו לקסידה דרבי
טרפון אמרו ליה ליטמרינן סר להו אמר להו הויכו נעביד אי
לא אטמרינכו חזו יתיכו אטמרינכו האי אמור רבנן האי לי שנת
בישא אעפ"י דלקבולי לא מיבעי לטיחש ליה מיבעי וילו ארזון
סמרו נפשיכו ויאמר ה' אל תירא מכדי סיחון ועוג אחי חזו

דאמר מר טיהון זעוג בני אחי בר שמחואי מאי שנא מעוג
דקמסתפי ומאי שנא מטיהון דלא קמסתפי א"ר יוחנן אמר
רשב"י מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלכו אמר
שמה תעמוד לו זכותו של אברהם אבינו שנאס' ויבא הפלוט
ויגד לאברהם וא"ר חננה עוג שפלט מדור הסבול :

פי' יוחנן ח' ל' לגלגליה שמעתי שבה ישמעאל להרנך חף שיפה
עשה שלא קיבל דבריו מ"ה"ל לחוס לעצמו להסת' ממכושל
יהרננו : מיתס ליה חיביעי ושמה הרנתם ואסור להניל התכס ח"ו
שמה הרנתם ואס' חטיין התכס חיינתי ראשי למיך והיינו מיתס
וכו : בני אחי שבה מש' זהו ועזאל ב' מלאכים שירדו במד' אנוס'
מתאונתו וכו' שהורך הקב"ה להסיב שלא יירח מחינו : עוג שפלט
וכו' שכרה נס' כדאמרי' גמלק :

פרק תנוקה

אמר רב הנינא בר שלמיה משמיה דרב כיון שנהיה
שנינו של אד' נתבענו מזונותיו שנא גם אנכי נתתי
לכם נקיון שינים בכל עריכם חוסר לחם בכל מקומותיכם
תנו רבנן י' ב' דברים שאלו אנשי אלכסנדריא את רב
יהושע בן הגמיה ג' דברים חכמה ג' דברים הגדה
ג' דברי בורות ג' דברי דרך ארץ ג' דברי חכמה וכו' שלש דברים
אנדה כתוב אחד אומר כי לא אחפזין במות המת וכתוב אחד
אומר כי הפץ ה' להמית כ' כאן בעושי תשובה כאן בשאי
עושי תשוב' כתוב אחד אומ' אשר לא ישא פנים ולא יקח שוה
וכתוב אחד אומר ישא ה' פניו אליך כאן קודם נזר דין כ' כ' כ'
אחר נזר דין כתוב אחד אומר כיבדור ה' בציון וכתוב א' אומ'
כי על אפיו על חמתי היתה העיר הזאת למן היום אשר מ
איתה עד היום הזה כאן קודם שנשא שלמה את בת פרעה
כאן לאחר שנשא שלמה את בת פרעה ג' דברי בורות אשר
של לוט מהו שחטמא אמר להו מת מטמא ואין נציב כ'
מטמא בן שונמית מהו שיטמא אמר להן מרת מטמא ואין
מטמא מתי לע' ל' צריכין הזאה שלישי ושיביעי או אין צריכין
אמ' להן לכשידעו נחכים להן א' ד' לכשזבא משה רבינו עמ'
ב

ג' דרך ארץ מה יעשה אדם ויחכם אמר להן ירבה בישיבה
 ומעט בסחורה אמרו הרבה עשו כן ולא הועילו להם אלא
 יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו שנה' כי ה' יתן חכמה טפיו
 דעת ותבונה תני רבי חייה משל למלך ב"ו שעשה סעודת
 לעבדיו ומשגר לאוהביו כמה שלפניו מאי קמ"ל דהא בלא
 הא לא סגי מה יעשה אדם ויתעשר אמר להן ירבה בסחורה
 וישא ויתן באמונה אמרו לו הרבה עשו כן ולא הועילו אלא
 יבקש רחמים למי שהענין שלו שנה' לו הכסף ולי הוהב מאי
 קא משמע לן דהא בלא הא לא סגי מה יעשה אדם ויהיו לו
 בנים זכרים אמר להן ישא אשרי ההוגנת לו ויתקדש עצמו
 בשעת חשמיש אמרו הרבה עשו כן ולא הועילו אלא יבקש
 רחמים ממי שהפנים שלו שנה' הנה נחלתה בנים שכר פרי
 הבטן מאי קמ"ל דהא בלא הא לא סגי מאי שכר פרי הבטן
 א"ר הני בר חנינא בשבר שמשתיין עצמן בבטן כדרי שתוריע
 אשתו תחלה נוהגין לו הקכ"ה שכר פרי הבטן :

תנא

דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו
 שהוא בן העדה ב' שנה' הליכות עולם לואל תקרי
 הליכות אלא הלכות :

פ"י שכתבו סגנון מחמת זקנה : נתמיעטו חזונותיו קסין לכל
 ולא חזיעין דיראה אדם להשאיר לו מחון להסתפק מחנו
 נזקרותו ואל יתן כל כספו לנביו בחייו : בן השוכנת שהתיה
 אלגשע : מהו שיטחא לאחר שחיוהו מי חסין כתיב : כמכיס
 כתייב הדבר : לאוהביו משגר כמה שלפניו כן חכמה שהיה
 לאוהביו של מקום נתנה להם חפיו ולא מאוכזר אחר : מאי קמ"ל
 ל"ל לחומר להו ירבה בישיבה הואיל וברחמי' הדבר תלוי : ויקדש
 עצמו ולשמע בכניעות : שמהין להוציא את הזרע : הלכות
 משנה ובריימא הלכה לחמה מסיני וסייס נדבר טוב שכן מבינו
 בכניאים הראשונים שסיימו דבריהם נדברי שנת ותמנוניס :

מסכת מעילה פרק רביעי

שאל

רבי מתאי בן הרשאר רשב"י ברומי בנין
 לדם שרצים שהוא טמא א"ל דאמר קרא וזה
 קבלא ב 2 133 לכם

לכם הטמא אמרו לו תלמודיו חכם ליה בן יוחאי אמר להן
תלמוד ערוך הוא בפיו של ר"א בר יוסי פעם אחת גזרה
מלכות הרשעה שמר על ישראל שלא ישמרו שבת ושלא
ימנלו כניהם ושיבעלו נדות הלך רבי ראובן בן אוסטרובל
וספר קומי והלך וישב עמיהם אמר להן מי שיש לו אויב יענו
או יעשיר אמרו ליה יענו אמר להן א"כ לא יעשו מלאכה
בשבת כדי שיענו אמרו טבות אמר ליבטלו ובטלוה חזרו ואמ
להן מי שיש לו אויב יכחיש או יברוא אמרו לו יכחיש אמר
להן א"כ ימלו את בניהם לח' ימים כדי שיכחישו אמרו טב
אמר בטלוה חזרו ואמר להם מי שיש לו אויב ירבה או ימעט
אמרו לו יתמעט אמ' להם א"כ לא יבעלו נדות אמרו טבות אמ
בטלוה הכירו בו שהו יהודי החזירום אמרו מיילך לבטל את
הגזר ילך ר"ש ב"י שהוא מלמד בגסי ואחריו מי ר"א בר יוסי
אמ' להם ר"י לו היה אבא חלפתא קיי יכולי אתם לו' לו' ה
בנך להריגה אמר להן ר"ש אלו הוה יוחאי אבא קיים יכולי
אתם לום' לו' תן כנך להריגה אמ' להן ר' יוסי אבא אולית דלכ
עניש ליה ר"ש דקא מסתפינ' קביל עליה דלא ליענשיה אפ'
ענשיה כשהו מסה לכין כדרך נשאלה שאלהו לפנייהם מני
לדכ' שרצים שהוא טמא עקפ' פיו ר"א ברכיו וסוואמר
לכם הטמא א"ל ר' שמעון סעקים שפתיך אתה ניכר שת'
אתה יחזור הבן בשלום אצל אביו יצא לקראתו בן תלמי
אמר רצונכם אבא עמכם בכהר"ש ואמר שפחה של ביר
אבא נודמן לה מלאך ג' פעמים אני אפילו לא פעם אח
וכא הנס מכל מקום קרים הוא על בברתיה דקיסר כיומט
התם אמרו בן תלמיון צא כיון דקרו ליה נפיק אול אמר לו
שאולו כל מה דאית לכו' לשאל ועיילינהו לגינזא לשקו
כל דבעו עול אשכחו לה היא איגרת שקלוה קרעוה ודו
דאר"א בר' יו' אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טיפי דס
פ'י תכס'י' כלוצר כתבס' וזה שפיסב: וזה יב לבס' תל
ערוך הוה ולא אחרה מדינתו ששמע חר"א בר' ה"י ש
אח' ז' וכו' סיפר קומי' סיפר לפינו' שנילם הסער שניל' חקטו וכו'
בנוכית למחמו' פתו הגויס כנר' של' יכירנה שיש' יהודי:

ישנו תלכה בשבת ולא ירויתו בשבת ועוד מתוך שהם פנוין
 אוכלין ומתעננין ומניחי' כל מה שירויחו בחול : ימולו בנייהם
 והלם יונח נקטותם ומתיש כחם ואין סבים עוול לאיתנס א"ל ר"י
 לחפטים חלו הי' חפפה חזי וכו' כך אין אתם יכולין לומר לי שאתן
 בני להרבינה שהי' יבא רבויסי שרע"י מתחת קפדנותו ועניש ל'
 לר"ם בנו ור"ש לא הבין והי' סבור שמפני סכנת השליחות הי' אומר
 דין ולכן הסגלו חף סבי נסכה ואלו הי' עממי וכו' עד שהמר רבי
 יוסי שהי' ירא שחא ירבה לגר שלא כרוננו וענישנו עד שקבל עליו
 שלא יענישנו : עקס פיו ר"ח המור פניו ודבר בלחש שלא ירגוש
 ר"ש שהוא משיב תשובה בפניו ואצ"כ הרניש ר"ש וקללו הואיל
 וכו' לעניו ומפורט בגמרה דנפל כחלו ססכה והי' מוטל בספיכ'
 ובסוכר ר"ש שגדר לאני שלא יענישנו בקש עליו רפמי' שיח רפא
 וכשהי' טוב בתלוי בתוך הספינה עבר עליו סמד מהספיני ודרך
 על דוארו כנלי דעת וינתה האסכרה תתוך גרובו וכנס לתוך
 גרובו של אותו הספן : בן תלמיון שד : שפחה של בית הגא הגר
 שמת שרה : יבא הכס"מ מונח עמנו : עאל בנרתי' ככנס בן
 תלמיון לתוך גופה של ב"ב קיסר יש באגדה אחרת א"ל בן תלמיון
 אכא קדימנא ואעול בנרתי' דקיסר ותשתנע ולא לשתכחו אסא
 דמסי לה עד דתיתון אתון ותימרון לי פוק וכפינא ונההוא
 עברו לכו מאי דנעיתו וזה יחי' לבס אנת דכי נפקינא מינה
 מתברנא כל כלי זכוית של בית קיסר : הכי ראיתי' ברומי
 שרוכס מתבלת בן היכל לקדש הקדשי' והיו עלי' כמה טיפי דמוס
 מהזאת פר ועציר שליה"כ ועירוט אני ראיתי' כשאמרו להם עול
 לבית גכוא והראסה להם כל אוצר המלך השכח ההיא איגרת דכתיבה
 בה הלין גזרות דאמרן לעיל :

מסכת ידים פרק שלשי

ספר

שנמחק ונשתיר בופ"ה אותיות כפרשת ויהי
 בנסוע הארון מטמא את הידים מגלה שכתוב
 בה פ"ה אותיות כפרשת ויהי בנסוע הארון מטמא את הידים
 כל כתבי הקדש מטמאין את הידים שיר השירים וקהלת
 מטמא את הידים רכי יהודה אומר שיר השירים מטמא את
 הידים קהלת מחלוקת ר' יוסי אומר קהלת איט מטמא ארת
 הידים ושיר השירים מחלוקת ר"ש אומר קהלת מקולי ביה
 שמי

שמאי ומחמרי בירת הלל א"ר שמעון בן עזאי מקובל אני
פפי ע"ב זקנים ביום שהושיבו את ר"א ב"ע בשיוכה ששיר
השירים וקהלת מטמאין את הידים א"ר עקיבא הם ושלום
לא נחלק אדם מושראל על שיר השירים שלא תטמא את
הידיים שאין העולם כלו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים
לישראל שכל הכתובים קדוש שיר השירים קדוש שירים ואם
נחלקו לא נחלקו אלא על קהלת א"ר יוחנן בן חמיו של ר"ע
כדברי בן עזאי כן נחלקו וכך נמרו :

פ"ו ויהי נכסוץ אותה פרשה הוא ספר נפכי עצמו כדכתי'
חנכה עמודיה שבעה ודרשו חכמי שזה נאמר על התורה
שיש בה ז' ספרים כי הספר במדבר נחלק לג' ספרי הם מתחלת
הספר עד זיהי נכסוץ רב' ויהי נכסוץ ונכחה ויש בה פ"ה אותיות
והוא ספר לבדו הנ' משם ועד סוף הספר : מנלה שכתוב בה ר"ע
כיהיריעה של ספר כיון שנכתב בה זה המין חן האותיות נתקדש'
והיה מכתבי הקדש :

פרק רביעי

ט ביום בא יהודה גר עמוני ועמד לפניהם בבית
המדרש אמר להם מה אני לבא בקהל אמר ליה
ר"ש ב"ג אסו אתה א"ר יהושע מית אתה אמר לו ר"ג הכתו
אומ' לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' וגו' א"ל ר' יהושע וכו'
עמוני ומואבי במקומן הן כבר על : סנהריב מלך אשו' ובלבל
את כל האומות שנאמ' ואסיר גבולות עמים ועתידותיהם
שוסתיו ואוריד כביר יושבים א"ל רבי גמליאל הכתוב אומר
ואחריו כן אשיב את שבורת בני עמון וכבר חזרו א"ל רבי
יהושע הכתוב אומר ושבתיו את שבורת עמי ישראל ויהודה
ועדיין לא חזרו והתירו והו' לבא בקהל :

פ"י ובלבל וכו' ואין אנו יכולי' ללמוד ראי' מתקומותיהם לפי
שהי' תיביר האומות מקנה ז' לקנה זו וכל דפריש מרוב
פריש : ועדיין לא חזרו וליכא לפרישי על עולוי' נכל' דלא עלו כל יסבל'
ונס' לא נתקיים ואת דוד מלכס ונומר : עננית כתב ענר :
אשורית

בו ביום פרק רביעי השפד

אשר כתב אשר כותנין בו אנחנו התורה הוא כתב אשורי
והכתב אשר בו כתב יתנך התורה ונקרא אשורי מן הגדולה
והתפארת וחיושר נכתבו לפי שאינו משתנה ולא יפול בו דמקן
לעולם לפי שאותיותיו נלתי חתלמות ולפי שאינו כדפק אות נאות
נשעת כתיבתו ואין נזה שאר הכתיבות :

תרגום שבעורא ושבדניאל מטמא הידים

תרגום שכתבו עברית ועברית שכתבו תרגום
זכתב עברי אינו מטמא את הידים לעולם אינו מטמא את
הידיים עד שיכתבנו אשורית על העורובדיו :

אומרים צדוקים קובלנו עליכם פרושים שאתם

אומרים כתבי הקדש מטמאין את הידיים
ספרי המירס אינם מטמאין את הידיים אם רבן יוחנן ב"ר זכאי
אין לנו על הפרושי לא זובלברוהרי הם אומרי עצמות חנו
טהורים ועצמות יוחנן כהן גדול טמאים אמרו לו כפי חבתן
היא טומאתן שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו הרוודות
אמר להם אף כתבי הקדש לפי חבתן היא טומאתן ספר
המירס שאינם חבוטין אין מטמאין את הידיים :

פי' קובלנו מתרעמים : וס' מירס כלומר ספרי ירמס האלכוי

והמירס מן התנאים כענין תפלה ותשובת ר' יוחנן
להם כענין הנזיון ולינות נהם : תרודות כפות : אף כתבי
הקדש וכו' ועם שכתבי הקדש מטמאין חפורט נחם' שנת חפני
שהיו כותנין התרומה נלד ס"ת ואומרים זה קדש וזה קדש
והיינאים עכברים לחכול את התרומה וחפסודי הסקרים
וע"כ נזרו על כתבי הקדש כולן ספסילין את התרומה כשיגיעו נה
גם מי שנע נידיו לאיזה ספר הקדש הוא הידי' טמאות ופסילין את
התרומה אהיאלכסה כלי בטלת ידיים :

אומרים צדוקים קובלנו אנו עליכם פרושים מה אם

שורי והמורו שאינו חיוב בהם כצות הרו
אני חיוב בנוקן עבדיו ואמתי שאני חיוב בהן מצות אינו דין
שאהא חיוב בנוקן אמר להם לא אם אמרתם בשורי והמורו
שאין בהם דעת תאמרו בעבד ואם שיש בהם דעת שאם
אקניטנו

אקניטנו ילך וידליק נדישו של אחר ואהא הייב לשלם :
אמר מין גלילי קובל אני עליכם פרושים שאתם
 כותבים המושל עם משה בנט אומרים פרושים
 קובלים אנו עליך מין גלילי שאתם כותבים את המושל עם
 השם בדת ולא עוד לא שאתם כותבים את המושל מלמעלן
 והאת השם מלמטן **ש** אמר ויאמר **ש** יערה מי ה' אשר
 אשמע בקולו לשלח את ישראל ופשלקה מהו אומר ה'
 הצדיק :

פי' ענדי פניעתן רינה הן שחלה באחרים פטורים : חייב
 בנזקן כשהזיק בהמתו לכזי כי ינח ונזמר שהני הייב וכו'
 שהני חייב להדריכם בחנות : שהתם כותבין שם המושל בשטרות
 שהן כותבין זמן יעשייתו לפלוכי המלך ונס כותבים נסטר ההוא
 כדת משה וישראל וח'ל חכמים כי הין זה נרעין להמו אלל גדולה
 לחותו המלך כמו שאנו כותבי בתורת ה' פרעה ולא די נזה אלל
 שעול נקדים שם פרעה ולפי שזכר הפסוק אינו מחוסר שיחתום
 מסכ' מהתסכתות כהכשת כופר לנבירה חלל נחמונה בו חמד
 וכשלקה מהו חומר ה' הנדיק :

מסכת עוקצין פ' שלשי

אמר רבי יהושע בן לוי עתיד הקדוש ברוך הוא
 להנהיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנה'
 להנהיל אוהבי ישו ואוצרותיהם אמלא אמר רבי שמעון בן
 חלפתא לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל
 אלא השלום שנאמר ה' עוולעמו יחנה יברך אהר' עמו
 בשלום :

פי' אריב' עתיד הקב"ה יזכו חסיים משנש הש"ס במאחר
 זה י"פ ח' שפרק יש נוטלין אמרו על ריב' ז' ש' א' הניח
 מקרא משנה תלמוד וכו' לנר גדול וכו' לקיים מה שנאמר להגדיל
 אוהבי יש וכו' אחר שהקב"ה יגדיל אותם בזה"ע כ"כ י"ש עולמו'
 לאלה אוצרותיהם שזכו להם בזה"ע בלמוד התורה וכל
 חכמתם שזכר כח"ש חכמות בנתה ניתה חכמה יחזירה ז' ובענין
 י"ש עולמות עיין כפי' הרמב"ם והרע"ב חלל לפי הסוגיית לפרק
 מלק יש לערשו כמשמעה שאמרו שם שהקב"ה כותן לכל נדיק מלא

עומסו! ברכה שאל' ברוך ה' יום יום יעמוס ונו' וקאמר
 דח"ח לאדם לקבל מלא עומסו שהרי אין לו מקום ליתן שהרי כל
 העולם אינו אלא כחזרת ועד אבילד וקאמר דני' ש עולמות
 כחלק להם מלא עומסו של הק"נה ועד"ז חסיים כמי
 במאמר זה לא מנא הקב"ה כלי מחזיק וכו' לפי שנרבת ה' רנה
 היא מלא עומסו וא"ח לו לנדיק לקבלה בפ' א' כאלו אין לו כלי גדול
 כ"כ המחזיק ברכה כ"כ באמר שזכח הקב"ה לנדיק זה הכלי שהוא
 יחזיק הנרכה כ"כ שנאמר עני לעמו יתן דהיינו שנתן להם התורה
 שהיא עניו בעניינה כוללת כל המכמות שזכר בפ' יש כוחלין וראוי
 ליתן להם שכר גדול כ"כ למלא אונברותיהם שעשו וזכו להם בע' הו'
 ומנא להם הק"נה ליתן להם כלי ונמדה זו שהיא השלום שהיא מדה
 גדולה להחזיק ע"י ברכה כ"כ וסת"א כחלקת בי"ש עולמות וזכר
 האליתכרך יברכנו לשלום :

תם ונשלם שבה לאל

בורה עולם

ש שנכפל בו כי טוב ר' ה תמו דהאי שתא נח"ה ל"פ"ק

במצות אנטאני שטען

על ידי הפועל במלאכת הקודש

נאם יעקב זעציר בר משה

סג"ל ז"ל מק"ק

המבורג

37

Giuseppe Fir
di Correggio mi
1818 39

B

634.